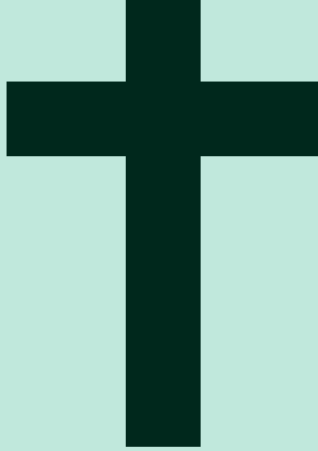

Pop Hagä Do Panyyg
Hanäm Do Hahÿÿh

The New Testament in the Nadëb language of Brazil
(BR:mbj:Nadëb)

Pop Hagä Do Panyyg Hanäm Do Hahÿÿh
The New Testament in the Nadëb language of Brazil
(BR:mbj:Nadëb)

O Novo Testamento na língua Nadëb do Brasil

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Nadëb (Nadeb)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Nadëb

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-29

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023
c5681c4e-55f8-5b64-badf-af07c5e28afc

Contents

FRT	1
Matew	2
Maah-Ko	52
Rukas	81
Jowāw	131
Atos	167
Roma	213
1 Korīn	236
2 Korīn	256
Garata	269
Epeso	278
Pirip	286
Korosa	291
1 Tesaronika	296
2 Tesaronika	301
1 Tsimoot	304
2 Tsimoot	310
Tiit	314
Piremon	317
Eberew	318
Tsijaag	335
1 Peed	341
2 Peed	347
1 Jowāw	351
2 Jowāw	356
3 Jowāw	357
Judas	358
Apokarip	360

P'op Hagä Do Panyyg Hanäm Do Hahÿÿh

O Novo Testamento na Língua Nadëb

SOCIEDADE BÍBLICA DO BRASIL
2011

As ilustrações nas páginas ... são usadas com a permissão da © 1978 David C. Cook Publishing Co.

As ilustrações por Horace Knowles nas páginas ... são usadas com a permissão da © The British & Foreign Bible Society, 1954, 1967, 1972, 1995.

As ilustrações por Louise Bass nas páginas ... são usadas com a permissão da © The British & Foreign Bible Society, 1994.

As ilustrações por Horace Knowles acréscimos e correções feitos por Louise Bass nas páginas ... são usadas com a permissão da © The British & Foreign Bible Society, 1994.

As ilustrações coloridas são usadas com a permissão da © International Bible Society. O Novo Testamento na língua nadëb Brasil 2011

Primeira edição 2011 5C

Publicado pela Sociedade Bíblica do Brasil
© 2011, Sociedade Bíblica do Brasil

P'op Hagä Do Panyyg Ky N'aa Hahÿÿh

Hahÿÿ hä takerii däk papuuj Isaraéw buuj sa hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo.

Hahÿ takerih do pooj jé, hajông ta baab pooj jé P'op Hagä Do kaner'ood wät paa Isaraéw buuj sa sii. Ti noo gó tan'oo däk paa sa hä ta ky n'aa jaw'yik doo. Tan'oo däk sa hä na-ääj hē hajông baad hadoo do ta kyyh, ta ky n'aa rod rerii bong doo. Potugees kyy me ji maneëen tii “Antigo Testamento”.

P'ooj ub sa sii kaner'ood däk doo, tahanäng pé tii. Ta tii hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh ta tyw n'aa papuuj heh'äat ta wë. Ta tii hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh paa Isaraéw buuj sa h'yyb tym dëëb, sahõnh hē badäk hahÿÿ hä habong do sa h'yyb tym dëëb. Jesus, P'op Hagä Do T'aah badäk hahÿÿ hēnh tamejō hyng do né hē ta ti ji h'yyb tym dëëb. P'op Hagä Do asëew hõm do tii.

Tah'yib däng do tii. Gereg kyy me ramaneëenh P'op Hagä Do h'yyb däng doo, Kristo. Jesus né ti Kristo. Ta hyb n'aa ji hajaa hÿÿ kä P'op Hagä Do wë ji nu dëë kân. Ta hyb n'aa na-ääj hē tahajaa baad ji bawät ji da hadoo do wë. “Papuuj P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo” ji maneëenh Jesus ky n'aa.

Potugees kyy me ji maneëenh “Novo Testamento”.

Pooj jé paa hahÿ raberii däk Gereg kyy me. Dooh wäd ta ti ma kahé bãh kerii wät do paah. P'ooj ub karejã jëng tii. Ti hadoo né hē, p'ooj ub tabahup nã bã hajông paa rerii bong ta hä kerih doo. Tii d' rabadoo

had'yyt hē tanahëÿ jëng hyb n'aa. Gereg kyy me na-ääj hē raberih ta tii. Da hē ti anäng nã hajông ta ti hedoo doo. Séd gó raberii paawä, ta ti mahang pawóp its rerih nã ta see pé noo gó ta bod its hajong do wób ranerih doo. Ta ti hedoo do bod kerii däk na-ääj hē Nadëb kyy me hahÿ ta heen n'aa kadakëë: [ ]. Ta ti hedoo do seeh Matew 17.21. Hahÿ mo n'aa me takerii däk tii: [21 –Jããm hē P'op Hagä Do hä ji ky n'aa etsëë doo me, ji noo kanawa doo me, ta ti hadoo pé karap'aar h'yyb nesaa do banyyh –näng mäh.]

Ta see pé noo gó ti anäng ta ky n'aa, baad ji maa napäh hyb n'aa tahanäng péh. Ta ti hedoo do ky n'aa takerii däk ta yt hä. Dooh P'op Hagä Do kyyh bód tado bã tii. Kerih do nedëëd is do ta heen n'aa. Ta tii bã na-ääj hē ji tametëeh nyy bã ji baw'yyt P'op Hagä Do kyyh p'ooj ub kerih doo. Ta ti hedoo do seeh ji aw'yyt Matew 1.21 hä. Hahÿ mo n'aa me ta yt hä takerii däk: **b** 1.21 Jawéh ji ted'ëep, tahanäng pé ti Jesus.

Matew Jesus ky n'aa hanäm do Matew eriü wät do hahÿÿh

Jesus wahë makü sa häd ketsén do hahÿÿh

¹ Jesus Kristo, Dawi panaa, Abaraäm panaa. Hahÿ ta wahë makü sa häd heen n'aa kerih doo:

² Abaraäm t'aah, Isak.

Isak t'aah, Jakóh.

³ Jakóh taah, Judah, ta hÿÿj daheeh.

³ Judah t'aah, Peres.

Peres taah, Eseröm Serah daheeh. Tamar mä sa ÿÿn makü häd.

Eseröm t'aah, Räm.

⁴ Räm t'aah, Aminadab.

Aminadab t'aah, Nasôm.

Nasôm t'aah, Saramon.

⁵ Saramon t'aah, Buwas. Buwas ÿÿn Rahab häd näng doo.

Buwas t'aah, Obed. Obed ÿÿn mä Rut häd näng doo.

Obed t'aah, Jesé.

⁶ Jesé t'aah kä, Dawi, ér wahë makü sa wahë n'aa paah.

Dawi t'aah, Saromäw. Saromäw ÿÿn Urija häd näng do ÿÿm paah.

⁷ Saromäw t'aah, Reoboäm.

Reoboäm t'aah, Abijah.

Abijah t'aah, Asah.

⁸ Asah t'aah, Josapa.

Josapa t'aah, Joräw.

Joräw panaa seeh, Usijah.

⁹ Usijah t'aah, Jotäw.

Jotäw t'aah, Akas.

Akas t'aah, Esekijah.

¹⁰ Esekijah t'aah, Manaséh.

Manaséh t'aah, Amom.

Amom t'aah, Josijah.

¹¹ Josijah panaa kä, Jekonija, ta hÿÿj daheeh. Babirön buuj, Judah buuj majiï, sa häj n'aa hënh Judah buuj ramahüüm noo gó Jekonija rababok.

¹² Babirön häj n'aa bä rabaj'eenh do jawén paa bä henäk do hahÿ Jesus wahë makü sa häd: Jekonija t'aah, Saratijéw.

Saratijéw t'aah, Sorobab.

¹³ Sorobab t'aah, Abijuh.

Abijuh t'aah, Erijakim.

Erijakim t'aah, Asor.

¹⁴ Asor t'aah, Sadok.

Sadok t'aah, Akih.

Akih t'aah, Erijud.

¹⁵ Erijud t'aah, Erejasa.

Erejasa t'aah, Matän.

Matän t'aah, Jakóh.

¹⁶ Jakóh t'aah, Joséh kä. Marija häd näng do patug ti Joséh. Marija t'aah kä, Jesus, ramaneëenh do Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo.

¹⁷ 14 Jesus wahë makü sa häd ketsén do Abaraäm du doo bä naa, Dawi bä kä tagadäk. 14 sa häd ketsén do Dawi häd bä naa, Judah buuj Babirön häj n'aa hënh ramahüüm bä kä. 14 kä m' Jesus Kristo* wahë makü sa häd ketsén do Babirön häj n'aa hënh rabeeboo nä do jawén paa bä naa, Kristo benäng bä kä.

Jesus benäng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁸ Hahÿÿ da Jesus Kristo benäng do ky n'aa. Jesus ÿÿn pan'aa Marija häd näng doo. Joséh gatëé do pan'aa m' ti Marija. Ti m' Marija beta däk, dooh Joséh awäd bä ta wë. Marija wén eta däk, P'op Hagä Do Sahee hejój hyb n'aa.

¹⁹ Baad ub, P'op Hagä Do karën doo da Joséh, ta patug pan'aa bawät. Ti hyb n'aa m' dooh takarën bä Marija taky n'aa tapa bä hajök do sa matym gó. Dooh takarën bä Marija tanu meby bä ta wób sa hä.† Ti hyb n'aa tahyb n'aa newë däk, ta h'yyb gó, Marija tamejõ hóm taganat'ëé wät hyb n'aa. Dooh m' takarën bä ta wób tamaher'ood bä.

²⁰ Ti m', ta ti tahyb n'aa newë däk do jawén paa bä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ääs kas'ee wät ta hä ta s'ëé gó. Ti m' ta s'ëé gó ääs ky hadoo ta hä. Hahÿÿ da ta kyyh:

—Joséh, Dawi panaa, —näng mäh —mahyb n'aa p'eed manäh. Magat'ëé né hë Marija. Ajän ta wog gó hasuun doo, P'op Hagä Do Sahee hejój hanaa.

²¹ Aj'yy da ta t'aah. Mahäd n'oo da Jesus,‡ P'op Hagä Do karapee tabed'ëep hyb n'aa da nesaa do ramoo bok do mahänh —näng mä ääs kyyh Joséh hä.

²² Sahönh hë tii d' tawén hadoo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh ta ky n'aa rod Isajas häd näng do eriü wät do paa kaja däk hyb n'aa. Hahÿÿ da taky däng do paah:

²³ “Etaah da maruus aj'yy manepäh nä doo. Eny däk da aj'yy ta t'aah. Ramaneëenh da ta häd Imanuéw”,§ näng mäh. “Ër mahang P'op Hagä Do bawät”, tahanäng pé ti Imanuéw.

²⁴ Ti m' Joséh ty gawëej däk bä, ääs mejüü doo da né hë taky daheeh. Marija tagat'ëé däg kän.

²⁵ Tagat'ëé däk né hë, dooh ta wë tawäd bä Marija t'aah nenäng nä bä. Ti m' Marija

* **1:17** Ji h'yyb tym dëeb, p'ooj ub Judah buuj hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ramaneëenh **Mesijas**. Gereg kyy me ramaneëenh **Kristo**. “**P'op Hagä Do h'yyb däng doo**”, tahanäng pé m' ti. † **1:19** Aj'yy see sii Marija beta däk Joséh ed'oo. Ti hadoo né hë, dooh takarën bä taher'ood bä ta wób sa hä Marija eta däk doo, Marija tanu maneb'yyh hyb n'aa.

‡ **1:21** Jawéh ji ted'ëep, tahanäng pé ti Jesus. § **1:23** Isajas 7.14

t'aah benäng do jawén paa bä Joséh häd n'oo däk mä Jesus.

2

Sagõõh ky n'aa ma kamahet'ëek do Jesus henäng do resoos do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' panang Berënh häd näng doo bä, Judah häj n'aa bä Jesus benäng sa wahé n'aa Eróts häd näng do bag'ääs noo gó. Tabenäng do jawén paa bä ajyy tak'ëp ma kamahet'ëek doo, sagõõh ky n'aa ma kamahet'ëek do kaj'aa Jerusarënh bä. Sa häj n'aa papÿÿj hana hënh rahana.

² Ti m' rakajaa bä kä rabeaanh:

—Nyy bä tabadäg däk Judah buuj sa wahé n'aa nag'aap hë henäng doo? —näk mäh. —Ää hapäh sagõõh tabenny däk do heen n'aa. Papÿÿj nu ganyy hënh tahana. Ää wén na bë wahé n'aa nag'aap hë henäng do ää weh'ëeh hyb n'aa —näk mä sagõõh ky n'aa ma kamahet'ëek do sa kyyh.

³ Ti m' tak'ëp mä Judah buuj sa wahé n'aa Eróts häd näng do hyb n'aa tón mä taky n'aa napäh bä sagõõh ky n'aa ma kamahet'ëek do raher'oot doo. Sahõnh hë Jerusarënh panang buuj na-ääj hë m' rahyb n'aa tón mäh.*

⁴ Ti m' Eróts mejüü ranaëënh hyb n'aa ta wë sahõnh hë Judah buuj sa rod n'aa P'op Hagä Do wë wahé n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ääj hë. Ti m' tabeaanh mä sa hä nyy bä P'op Hagä Do kyy kerih do ky däng Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do benäng doo.

⁵ Ti m' raky hadoo:

—Berënh panang bä, Judah häj n'aa bä tabenäng da —näk mäh. —Hahÿÿ da P'op Hagä Do ky n'aa rod see erii wät paa ta ti ky n'aa —näk mäh:

⁶ “Panang Berënh, Judah häj n'aa bä badäk doo,

õm ky n'aa netsëeh do nado panang ky n'aa etsëeh do sa mahang, Judah häj n'aa bä.

Ky n'aa etsëeh da õm, a babuuj mahang ganyyh do hyb n'aa ta bagä n'aa,

Isaraéw buuj, karapé haa h'yyb mahüüm doo.”†

—Tii d' né hë P'op Hagä Do kyyh, ta ky n'aa rod see erih do paah —näk mä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa kyyh Eróts há.

⁷ Ti m' Eróts mejüü rabats'yyt ta wë kejën doo gó sagõõh ky n'aa ma kamahet'ëek doo. Ti m' tabeaanh mä sa hä ny noo gó ti sagõõh ganyyh. Ti m' rabaher'oot ta há.

* **2:3** Eróts wén hyb n'aa tón, dooh takarën bä ta see bag'ääs doo. Ta mab hë takarën tabag'ääs. Panang buuj rawén hyb n'aa tón na-ääj hë Eróts há rah'yy genäh do hyb n'aa. Rahapäh ti tak'ëp da nesaa do tamoo wät da karapee henäng do hä, taky n'aa napäh do hyb n'aa. † **2:6** Míka 5.2 ‡ **2:15** Osejas 11.1

⁸ Ti m' Eróts mejüü mä Berënh hënh rabahõm hyb n'aa. Ti m' ky ken'yyim doo gó m' taky hadoo sa há:

—Bë ahõm, baad bë esóts karapee —näng mäh. —Karapee bë awyyd bä, nayyw hë ÿ karën ÿ bë maher'ood, karapee ÿ weh'ëeh hyb n'aa bë nemuun —näng mä Eróts kyyh.

⁹ Ti m' sa hä Eróts maher'oot do jawén paa bä, ratsyym kasog kán mäh. P'aa hënh mä sagõõh rabahapäh ënh ramahõm me. Sa pooj jé m' sagõõh bahõm. Ti m' sagõõh bayyw kä kán tób karapee t'aah yt sooh do pong jó.

¹⁰ Tak'ëp mä ratsebee bong sagõõh rabahapäh bä kä.

¹¹ Ti m' tób gó rabajëë p'ëë bä kä rabawyyd kán mä karapee Marija moo gó kä. Ti m' rabehyy b'ëeh tüü sa taron nu paa me karapee t'aah wë. Ti m' rawehëë kán ta há. Ti m' raban'oo däk ta há ta matym n'aa tak'ëp hanäm doo, ky n'aa gebah doo. K'ääts tég gabarëeh do s'ëëb, b'aa tág buu benyym do s'ëëb in-sijëen häd näng doo, b'aa tág buu benyym do s'ëëb miir häd näng do raban'oo kán ta matym n'aa.

¹² Ti m' sa s'ëë gó kä P'op Hagä Do maher'oot ranabaaj hõm hyb n'aa Eróts magä doo me, Eróts ramanaher'oot hyb n'aa. Ti m' ta tyw n'aa see me m' rababaaaj hõm kán sa häj n'aa hënh.

Esit häj n'aa hënh Joséh rakejën hõm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' sagõõh ma kamahet'ëek do ratsyym kasog do jawén paa bä, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ääs kasee mä Joséh há ta s'ëë gó. Ti m' ta s'ëë gó taky hadoo ta há:

—As'ëëg g'ëed! —näng mäh. —Mamahüüm wäd karapee t'aah ta ÿÿn daheeh Esit häj n'aa hënh, t'ii hënh bë kejën hõm hyb n'aa. Eróts mejüü da resoos karapee t'aah tadaaj'ëep hyb n'aa. Ti hyb n'aa da Esit bä bë ayyw dó, õm ÿ maher'oot bä kä da mabana —näng mä ääs kyyh Joséh há.

¹⁴ Ti m' nayyw hë Joséh ty gawëëj däk. Ti m' atsëm né hë Joséh bado däk karapee t'aah, ti m' karapee ÿÿn daheeh ratsyym kasog kán Esit hënh hah'üüm doo.

¹⁵ Ti m' Esit häj n'aa bä rabajëëj kán Eróts bedëp ná bá. Tii d' tawén hadoo P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod see her'oot do paa kaja däk hyb n'aa. Hahÿÿ d' mä P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod erih do paah: “ÿ naëëj wät tah ÿÿ, Esit bá naa tabanyyh hyb n'aa”,‡ näng kerih do há.

¹⁶ Ti m' Eróts h'yy kadaw'uuh sagõõh ky n'aa ma kamahet'ëek do rawadii doo. Ti

hyb n'aa tak'ëp mä takawajään. Ti m' tamejüü mä radej'ëep hyb n'aa Berënh panang bä, panang nedaa bä na-ääj hë, sahõnh hë karepë ajyy pawóp hë ta baab n'aa hedoo padëek doo, ti yd jé ta baab n'aa hedoo do na-ääj hë. Tii d' tawén d'oo, pawóp däg mä ta baab sagõoh ky n'aa ma kamahet'ëek do pooj jé rabahapäh sagõoh karapee henäng do heen n'aa ganyyh doo. §

¹⁷ Tii d' né kä m' kaja däk P'op Hagä Do kyyh taky n'aa rod Jeremiij häd näng do erih do paa kä. Hahÿÿ da paa m' ta kyyh:

¹⁸ “Panang Rama** häd näng doo bä naa maa enä tak'ëp ha'oot doo.

Tak'ëp h'yy kat'oon do sa kyyh ji maa napäh da.

Rakéw panaa kyyh né hë tii, sa taah p'ää 'oot doo.

Dooh wäd sa taah. Ti hyb n'aa dooh rakarën bä ta wób rah'yyb enäw bä sa hä”,†† näng kerih doo.

Joséh rababaaj nä do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁹ Ti m' Eróts dajëp do jawén paa bä, ta s'ëé gó m' ääs kas'ee wät Joséh hä.

²⁰ Hahÿÿ da ääs kyyh ta hä:

—As'ëég g'ëed! —näng mäh. —Mamabaj hõm karapee t'aah ta ÿÿn daheeh Isaraéw häj n'aa hënh kä. Dejëp karapee majÿÿ —näng mäh.

²¹ Ti m' Joséh bas'ëég gëet mäh, tado däk karapee t'aah, ti m' karapee ÿÿn daheeh ratsyym kasog kån Isaraéw häj n'aa hënh hah'üüm doo.

²² Ti m' Joséh ky n'aa napäh bä Akeraw häd näng do bag'ääs mä Judah häj n'aa** bä ta yb jawén buuj, eÿÿm mä t'ÿÿ hënh tahõm bä kä. Ti m' ta s'ëé see gó P'op Hagä Do ääs maher'oot mä t'ÿÿ hënh tanahõm hyb n'aa. Ti hyb n'aa kä m' Isaraéw häj n'aa bód Garirej häd näng doo hënh mä tabahõm kån.

²³ Ta tii bä, panang Nasaréh häd näng do bä rabajeej kån. Tii b' mä kaja kån hahÿ P'op Hagä Do ky n'aa rod raher'oot do paa P'op Hagä Do ky däng do ky n'aa hä: “Ramaneëënh da Nasaréh buuj”, nāk paa sa kyyh.

3

Jowāw nu gahem'uun do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ta see pé noo gó, nu gemuun do paah, Jowāw häd näng do bahõm kån Judah häj n'aa bä tabanawäng hënh. T'ÿÿ hënh mä tamaher'oot maa new'ëé do sa hä P'op Hagä Do kyyh.

² Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

§ **2:16** Tii d' sagõoh ky n'aa ma kamahet'ëek do raher'oot paa ta hä. ** **2:18** Berënh nedaa bä ti panang Rama häd näng doo. Ti hyb n'aa ta tii bä na-ääj hë sa taah rap'ää oot, Jeremiij ky däng doo da né hë. †† **2:18** Jeremiij 31.15 †† **2:22**

Judah häj n'aa, Isaraéw häj n'aa bód né hë. * **3:3** Isajas 40.3

—Edaa däk hÿ pong jé hawät do ji tabag'ääs doo. Ti hyb n'aa bë eréd hõm nesaa doo, P'op Hagä Do wë bë h'yy kawareem hyb n'aa —näng mä Jowāw kyyh.

³ Jowāw né hë ti aj'yy ta ky n'aa P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do her'oot do paa hahÿ tabaher'oot noo gó:

“Hahÿÿ da tabanawäng bä her'oot do kyyh: Bë tyw n'aa bak'ood däg da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.

Baad ub da bë tyw n'aa daj'aah”,* näng mä takerii däk do hä.

⁴ Jowāw saroor mä kameer wii s'ëëb, ta pan'aa. Ta baa wyd paa m', ta byyh. Sabakar paa m' tawëh ta tä, mabaa bëëh paa m' ta waa.

⁵ Ti m' hajök Jerusarënh babuj n'aa, Judah häj n'aa buuj, tamii Joradän nabyy me habong do na-ääj né hë m' rabahõm Jowāw wë.

⁶ Nesaa do rakawoom bä, Jowāw nu gemuun hõm tamii Joradän häd näng doo me.

⁷ Ti m' hajök Pariséw ramaneëënh doo, hajök Saduséw ramaneëënh do na-ääj hë ta wë, tanu gemuun doo bä rabana Jowāw bahapäh bä, taky hadoo mä sa hä:

—Aw'yy p'yym näng do taah hadoo bëëh! —näng mäh. —Nyy da bë ed'oo bë kejën nesaa do bë hä P'op Hagä Do banoo do mahãnh? J'ooj madäk doo me bë ed'oo bë nu kemuun nesaa do mahãnh?

⁸ Taw'ääts hë pooj jé bë metäh te hub tado bä nesaa do bë eréd hõm bä. Bë metäh hanäm do bë moo bok do hä.

⁹ Bë daab yb manä Abaraãm panaa bë hanäk do hä. Bë edoo manäh: “Ää P'op Hagä Do gadoo Abaraãm panaa ää bahadoo do hyb n'aa.” P'op Hagä Do karën bä tahajaa hahÿ pä tawareem bä, Abaraãm panaa rado padäg bä —näng mäh.

¹⁰ —Edaa däk h'yy kawanereem do P'op Hagä Do ky n'aa etyy doo. Aj'yy myym joom kóm pa tadahëë däk do tabagëënh hyb n'aa hadoo tii. Sahõnh hë joom tëëg neaak do tagëëw jat da, ti tabaju hõm da —näng mä Jowāw kyyh.

¹¹ Ti m' Jowāw ky hadoo ënh:

—ÿÿ ti hÿÿh, bë ÿ nu gemuun naëng me, baad hadoo do wë bë h'yy kawareem do metëë n'aa. Ti awät da jawén ÿÿ tak'ëp hyb n'aa jawyk do bahãnh ÿÿ. Hä ÿÿ, ÿ hyb n'aa sakog its ta hä. Ti hyb n'aa dooh ÿ haja bä ta tsyym suun ÿ patsä bä —näng mäh. — Tii kä P'op Hagä Do Sahee tabajëë suun bë h'yyb tym gó, bë tah'yyb mahüüm hyb n'aa.

Tëeg hõõ hadoo doo me bë d' tametty baad tabanāw dāk hyb n'aa bë h'yyb tym —nāng mäh.

¹² Tsyt hē tabetyn hōm da P'op Hagä Do karēn do moo heb'ook doo, tsyt hē ta wób. P'op Hagä Do karēn do moo b'ook doo, banām doo hēnh tabetyn hōm, tabanesaa hēnh ta wób, aj'yy ta nahēē me tetyh hōm do hadoo tiriig ta bóg mahānh. Ta joom ag tiriig tabataa ta tób n'aa yt hā. Ta bóg taju toonh tëeg hõõ me, nadēēk doo me —nāng mā Jowāw kyyh Kristo ky n'aa hā.

Jesus Jowāw nu gemuun do panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' ti noo gó Garirej hāj n'aa bā naa Jesus bawēēnh tamii Joradān hād nāng doo hēnh, Jowāw nu gemuun hyb n'aa.

¹⁴ Ti m' Jowāw geām paawā, ti m' taky hadoo:

—Héd n'aa wē ÿ mabana òm ÿ nu gemuun hyb n'aa? ÿ paawā ti manu gemuun —nāng mā Jowāw kyyh.

¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Taw'āats hē ta tii da dó. ÿ manu gemuun né hē. Taw'āats hē ér bad'oo sahōnh hē ér hā P'op Hagä Do karēn doo —nāng mäh.

Ti m' tii d' taky hadoo do hyb n'aa m', Jowāw nu gemuun kån Jesus.

¹⁶ Jesus nu kemuun wāt do jawén paa bā, nanyw hē tabanyyh tame naa. Tabanā sii hē m' wē kabasēēts hōm. Ti m' tahapāh mā P'op Hagä Do Sahee ahyng mā ta wē. Gurii-bahyng doo da P'op Hagä Do Sahee bahyng. Ta hā m' tabadāng.

¹⁷ Ti m' hÿ pongjé naa tamaa ena kån P'op Hagä Do kyyh. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—Hahÿ tah ÿÿ, tak'ēp ÿ kamahān up doo. Baad ÿ h'yy gadajang tan'oo bā —nāng mäh.

4

Jesus Dijab* metyy do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' P'op Hagä Do Sahee mahūūm kån Jesus tabanawāng hēnh, rabanabok hēnh, Dijab metyy hyb n'aa Jesus.

² Ti m' 40 ta ā noo gó dooh m' Jesus awa bā, dooh m' tawēē bā. Ti jawén mā Jesus basa dāk.

³ Tii bā Dijab, ji h'yyb tahet'uuk doo, ana ta wē, ti m' taky hadoo:

—P'op Hagä Do T'aah mado bā, —nāng mäh —mamejō hahÿ pā rakawereem padēēk pāw —nāng mäh.

⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Doo. Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Ji waa hā had'yyt nado ji bedēp.

Sahōnh hē P'op Hagä Do kyyh hyb n'aa ji bedēb heh'āat”† —nāng mā Jesus.

⁵ Ti m' Jesus Dijab mahūūm kån Jerusarēnh hēnh, panang tsyt hē P'op Hagä Do wē kasēēw dāk doo hēnh. Ti m' tabatsyyd hōm P'op Hagä Do tób n'aa jó p'op nu dāk doo hēnh tabasēēk hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

⁶ —P'op Hagä Do T'aah mado bā, —nāng mäh —keréd hyy tūū. Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo —nāng mā Dijab kyyh: “P'op Hagä Do mejūū da ta āās, baad òm rabahag'āās hyb n'aa. Òm da ragadoo p'op pā hā a tsymm taganadas hyb n'aa”,‡ nāng P'op Hagä Do kyyh —nāng mā Dijab.

⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hahÿÿ da na-āāj hē P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Mamety manā P'op Hagä Doo, a hagä n'aa”§ —nāng mā Jesus.

⁸ Ti m' Jesus Dijab masāk waēē p'op nu dāk do jó. Tii b' n'aa m' tametēēh ta hā sahōnh hē badāk hahÿÿ hā hanāng do hāj n'aa rabag'āās doo, sahōnh hē hanām doo, hetsooh do badāk hahÿÿ hā hanāng do na-āāj hē.

⁹ Ti m' taky hadoo ta hā:

—Sahōnh hē ta ti ÿ anoo da a hā, wē ÿÿ, tūū a taron nu me ÿ mawehēē bā —nāng mā Dijab kyyh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ahōm mahānh ÿÿ, Nesaa Do Yb! —nāng mäh. —Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Jāām hē P'op Hagä Doo, bë hagä n'aa, bë wehēē. Jāām hē ta ti bë hyb n'aa jew'yyk, bë ky daheeh”,** nāng kerih doo —nāng mā Jesus.

¹¹ Ti m' Dijab bahōm kån Jesus mahānh. Ti m' āās rabana, rahag'āās mā Jesus, ranoo mā ta hā ta waa kā.

Jesus du doo tama metēēk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹² Ti m' Jowāw nu gahem'uun do radawāts gēēt do Jesus ky n'aa napāh bā m', tababaa j hōm kån mā Garirej hāj n'aa hēnh.

¹³ Ti m' panang Nasaréh bā tabaym dó jawén paa bā m', takahÿÿd gā panang Kapar-Naūm hād nāng doo hēnh. Karaj'aa Garirej hād nāng do nabyy me Kapar-Naūm badāk, Seburūn, Napatawi sa hāj n'aa bā.††

¹⁴ Tii da tawén d'oo, P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas hād nāng do her'oot do paa takaja dāk hyb n'aa. Hahÿÿ d' paa m' Isajas kyyh:

¹⁵ “Seburūn, Napatawi hāj n'aa babuuj, karaj'aa nabyy me, tamii Joradān tamyj dāk hā badāk do buuj.

Garirej sa hāj n'aa hād, hajōk do Judah buuj nadoo do rabaj'eenh bā.

* 4: Gereg kyy me ramaneēēnh Nesaa Do Yb, *Dijab*. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahananng pé ti Dijab. † 4:4 Dew-Teronom 8.3 ‡ 4:6 Saaw-Mo 91.11-12 § 4:7 Dew-Teronom 6.16 ** 4:10 Dew-Teronom 6.13 †† 4:13 Garirej hāj n'aa bód ta ti Seburūn Napatawi sa hāj n'aa.

¹⁶ Ta tii bā, gadagyp do hadoo doo gó habok doo, P'op Hagä Do nahap'ëeh doo, rahapëë däg kån ta bag ty eh do hadoo doo.†† Dajëb bawät bā habok do sa hä ganä wät ta bag",§§ näng kerih doo.

¹⁷ Ti m' ti noo gó Jesus du do däk tama-her'oot sahõnh hë sa hä. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Edaa däk hÿ pong jé hawät do ji tabag'ääs doo. Ti hyb n'aa bë eréd nesaa doo, P'op Hagä Do wë bë h'yy kawareem hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh.

Jesus ats'yyt do ta sii habong do pan'aa panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁸ Ti m' karaj'aa Garirej häd näng do nabyw me Jesus bawät bā m', tabahapäh mä pawóp hë ajyy. Simaw, Peed ramaneëenh doo, ta hÿÿ An-Deréh daheeh. Tah'ÿÿb mä res'aak karahi me. Tah'ÿÿb sag né hë m' tii.

¹⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:
—B'ëep bë ana, si ÿÿ bë abooh. Tah'ÿÿb sag nado hoo da bë hÿÿ kã. Ajyy, ÿÿ sag hadoo da bë hÿÿ kã P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa —näng mä ta kyyh.

²⁰ Ti m' nanyw hë m' raberéd hõm karahi. Ah'üüm kån mä ta sii.

²¹ Ti bahãnh mä Jesus bahapäh ajyy Tsi-jaag, Jowãw daheeh, Sebedew häd näng do taah. Marakate gó m' rabat'oonh, sa yb mä sa hata. Karahi m' renãm. Ti m' Jesus bats'yyt ta sii rabahõm hyb n'aa.

²² Ti m' nanyw hë m' ragatség n'yyh pong hënh. Ti m' raberéd hõm sa yb, marakate. Ti m' Jesus sii rabahõm kån mäh.

²³ Ti m' jé pad'yyt hë Garirej häj n'aa bā, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä, Jesus ma metëek mäh, tamaher'oot mä sa hä P'op Hagä Do ji tabag'ääs do ky n'aa hanãm doo. Jé pad'yyt hë m' tabaheso hõm sahõnh hë sa nahëeh. Tabaheso hõm na-ãj hë h'yyb nahejooj padëek do nahëe haj'aa.

²⁴ Ti hyb n'aa, Sirija häd näng do häj n'aa bā na-ãj hë raky n'aa napäh mä Jesus mo haj'aa hä. Ti hyb n'aa ramena kån ta wë nahëe enäh doo. Hajõng mä ramena do sa nahëeh. Tak'ëp datés do hahoop do ta wób, karap'aar h'yyb nesaa do pahadëek do ta wób, mera do kaj'uun do ta wób, nabong do ta wób. Ta ti sahõnh hë sa nahëe Jesus hahëen hõm mäh.

²⁵ Hajõk mä Jesus jawén jahw'üüm. Ta s'ee hënh naa m' hena ta jawén hah'üüm doo. Garirej häj n'aa bā naa m' ta wób, Dekapolis häd näng do häj n'aa hënh naa ta wób, Jerusarënh bā naa m' ta wób, Judah häj

n'aa bā naa m' ta wób, hëej Joradãn häd näng do tamyyj däk hënh naa m' ta wób kã.

5

Ky n'aa kedëng do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' hajõk do ta jawén han'aa do Jesus bahapäh bā m', tabasëek waëë hã m', ti m' tabahyy sooh. Ti m' ta ma metëek do rabana ta wë,

² ti m' tadu doo tama metëek do sa hä. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

³—P'op Hagä Do ky n'aa edëng sa hä hë daab na'yyp doo, sa h'yyb gó jããm hë P'op Hagä Do hä daab 'yyp doo. Rawén ky n'aa kedëng, hÿ pong jé hawät do bag'ääs do karapee rabahadoo do hyb n'aa.

⁴—Ky n'aa kedëng da jé ha'oot do hah'oop doo, P'op Hagä Do h'yyb en'yyim do hyb n'aa da sa hä.

⁵—P'op Hagä Do ky n'aa edëng kaja hë sa h'yyb mahüüm doo, sa hejój hä h'yy kana'eeh doo. Rawén ky n'aa kedëng, hëej papuuj* P'op Hagä Do ky n'aa enooh do danäh rabahadoo do hyb n'aa da.

⁶—P'op Hagä Do ky n'aa edëng takarën doo da ji bawät do hä tak'ëp h'yyb pad'ëek doo. Rah'yyb pahadëek do kan'oo däk da sa hä.

⁷—P'op Hagä Do ky n'aa edëng ta wób t'yyd mehÿin doo. P'op Hagä Do t'yyd mehÿin da sa hä kã.

⁸—P'op Hagä Do ky n'aa edëng baad hedoo do had'yyt hë h'yyb enäh doo. Ky n'aa kedëng da tii, rahapäh do hyb n'aa da P'op Hagä Doo sa matym me.

⁹—P'op Hagä Do ky n'aa edëng h'yyb nyyw gó habok do du n'aa doo. Ta ti hedoo doo ramaneëenh da P'op Hagä Do taah.

¹⁰—P'op Hagä Do ky n'aa edëng da P'op Hagä Do karën do ramoo bok do hyb n'aa rarahejãã do hah'oop doo. Rawén ky n'aa kedëng, hÿ pong jé bag'ääs do karapee rabahadoo do hyb n'aa da.

¹¹—Ky n'aa kedëng bëeh, hëp ÿ n'aa bë raky n'aa rejã bā, bë rarahejã bā, daap hë nesaa do bë ky n'aa ran'oo bā.

¹² Baad had'op do P'op Hagä Do anoo da bë hä ta sãm hÿ pong jé. Ti hyb n'aa da bë h'yy gadejah, bë tsebee da, tii d' bë hã radoo bā né paawã! Tii d' né paa sa wahë makü rabad'oo P'op Hagä Do ky n'aa rod sa hä, rarahejãã né paa sa hä —näng mä Jesus.

†† 4:16 Jesus né hë ti ta bag ty eh do hadoo doo. Sa mahang Jesus bawäd wät do hyb n'aa, sa mahang Jesus ma met'ëeg wät do hyb n'aa, rahapëë däk nyy da rabad'oo P'op Hagä Do wë ranu kajäk hyb n'aa. §§ 4:16 Isajas 9.1 hä terkari däk tii. P'op Hagä Do nahap'ëeh doo, ji edëb heh'ãat do nahap'ëeh do tii, dajëb bawät bā habok doo. Kristo sa wë kajaa doo, papÿÿj bag ganyyh do hadoo. * 5:5 Taw'ãats hë ji ner'oot Apokarip 21.1.

Jukiir ky n'aa gó, ta bag ky n'aa gó Jesus ma metëék do panyyg n'aa hahÿyh

¹³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Jukiir hadoo bëeh, badäk hahÿyh hä habong do sa mahang.[†] Jukiir nadah'ëed wäd bä, dooh ji haja bä ji an'oo bä p'aa hënh tadah'ëed däg bä. Tanadah'ëed wäd bä, dooh hyb n'aa ji karën wät péh. Ji aw'oong hóm tii. Jé tabës pé tsab'eep da[‡] —näng mäh.

¹⁴ —Badäk hahÿyh hä habong do sa bag hadoo bëeh. Dooh ji haja bä ji jejen bä panang waëë jó badäk doo.

¹⁵ Dooh ta bag ji gataa so bä ji waa hood yt hä ji dasooh hyb n'aa. Dooh. Ta bag ji dasooh ta tyng jó, sahõnh hë tob yt hä haj'eenh do rabag enä hyb n'aa.

¹⁶ Ti hadoo ênh bë hä. Bë metäh, raba-hapäh hyb n'aa, baad hedoo do bë babok doo, baad hadoo do bë moo bok doo, bë Yb hÿ pong jé hawät do hä raj'aa etsë hyb n'aa kä bë hä rahapäh do hyb n'aa —näng mä Jesus.

Mosees ky n'aa jaw'yik do ky n'aa hä Jesus ma metëék do panyyg n'aa hahÿyh

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—ÿ ahyng babä ÿ gawats'iik hyb n'aa nado P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yik doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paa na-ääj hë. Tii d' bë edoo manäh. ÿ wén hyng P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yik doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paa na-ääj hë, takaja däk hyb n'aa, hä ÿ kametëeh hyb n'aa na-ääj hë.

¹⁸ Baad bë ÿ maher'oot. Wë, badäk hahÿyh hëej bawät nä bä, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yik do dooh tagawatsig bä. Dooh ta bód had'os pé gawatsik péh, sahõnh hë ta hä kerih do kametëeh bä kä. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh.

¹⁹ —Jé P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yik do bód t'aats ky nadaheeh doo, ta wób tama met'ëëg bä ta nemuun raky nadaheeh hyb n'aa, jääm hë ky n'aa nets'äs da ta ti hedoo do hÿ pong jé hawät do tabag'äas do mahang. Jé P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yik do ky da-heeh doo, ta wób hä tama met'ëëg bä na-ääj hë, ky n'aa etsä däk tii, hÿ pong jé hawät do tabag'äas do mahang —näng mäh.

Baad had'op Jesus karën ji bawät do ky n'aa hahÿyh

²⁰ —Baad bë ÿ maher'oot. Baad ub Pariséw red'oo raky daheeh P'op Hagä Do karën do ji hä. Ti hadoo ênh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yik do ma mehetëk doo. Ti hado né paawä, baad bë nado bä sa bahänh, dooh

tabad'op hë bë haja bä hÿ pong jé hawät do bag'äas do karapee bë hado bä —näng mäh.

1. Baad ji bawät sa mahänh ji da hadoo do hä ji hyb n'aa newëë do hä ky n'aa hahÿyh

²¹ —Bë maa napäh né hë p'ooj ub ër wahë maküü hä kamejüü doo: “Manaboh manä a da hadoo doo. Nesaa do hä ky n'aa kety däk da jé ta da hadoo do daj'ëep doo”,[§] näng kerih doo.

²² ÿy kä, ÿ her'oot hahÿyh bë hä: Jé ta da hadoo do wë kawajäään do sii hë ky n'aa kety däk da. Jé ta da hadoo do ky n'aa rejää péh, taw'ääts hë ër wahë n'aa hedoo do raky n'aa etyy tii. Jé “h'yy gatamaa its öml”, hanäng pé ta da hadoo do hä, p'eets hë tabanesaa hënh, tëëg hõö gó da taba hoop —näng mäh.

²³ —Ti hyb n'aa kä, P'op Hagä Do hä mama ejuu bä mahyb n'aa es'ee bä a hä a da hadoo do ganen'aak doo, baad nadoo do ta hä mamoo wät do hyb n'aa,

²⁴ tii bä taw'ääts hë meréd dó mama ejuu do pan'aa ji ma ejuu do tyng pa. Tii bä ahöm a da hadoo do wë. Mets'ëë öm tahyb n'aa mabaan hyb n'aa, p'aa hënh bë h'yyb enyyw padëëk hyb n'aa. Tii bä maju kä P'op Hagä Do wë mamanaa doo —näng mäh.

²⁵ —Taw'ääts hë nayyw hë mah'yib enäw a wë kawajäään doo, hyb n'aa jawyk do wë öm tamahüüm bä öm taky n'aa tapaa hyb n'aa paawä. Bë mahöm me, ta hõö bä, mah'yib enäw, hyb n'aa jawyk do ji hä ky n'aa etyy do hä, öm taky n'aa tapa mahänh. Tii d' manadoo bä, hyb n'aa jawyk do öm tabahaëenh da warahén hä, öm tadawäts géët hyb n'aa kä.

²⁶ Dooh d' manä bä kä tii bä, sahõnh hë manepaag bä. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh.

2. Baad had'op, ta wób rabahed'oo do bahänh, ji bawät ÿy sa wë ky n'aa hahÿyh

²⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Bë maa napäh hahÿyh kamejüü doo: “Aä manä ta seeh ÿym sii”,^{**} näng kerih do paah.

²⁸ ÿy kä, ÿ her'oot hahÿyh d' bë hä: ÿyñh wë ty gadäk doo, ta sii hahÿyh do hyb n'aa newëë däk doo, baad nado däg ta h'yyb tym hä kä. Nesaa do tamoo wäd däg kän, dooh né ta sii taä bä paawä.

²⁹ A matym hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ääts hë paawä a matym mado nyyh. Madawäts hóm. Taw'ääts hë sét a hä hanäng do kaw'oong hóm, tabanesaa hënh öm P'op Hagä Do aw'oong hóm mahänh.

[†] 5:13 Jukiir me ji ty gewuuk ta dab takanarejää hyb n'aa. Jukiir hadoo P'op Hagä Do hä h'yy ka'eeh do badäk hahÿyh hä habong do sa mahang. P'op Hagä Do hä h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa nesaa do tak'ëp tawén kanah'üüm badäk hahÿyh hä.

[‡] 5:13 Jukiir nadah'ëed wät do hadoo ta hä h'yy ka'eeh do baad naboo bong doo. Baad ji nawäd wäd bä, baad nadoo do ji metëeh tii bä ta wób sa hä. Jukiir nadah'ëed wät do hadoo, ji aw'oong hóm do hado däk ji tii bä. § 5:21 Esodo 20.13

** 5:27 Esodo 20.14

³⁰ A moo hub hadäk do hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ääts hē paawä magakyd hōm a mooh. Madawäts hōm. Taw'ääts hē sét a hā hanäng do kaw'oong hōm, tabanesaa hēnh ōm P'op Hagä Do aw'oong hōm mahānh†† —näng mäh.

3. Baad had'op, ta wób rabahed'oo do sa bahānh, ji bawät ji ŷym wē ky n'aa hahŷyh

³¹ —Hahŷyh da kamejüü do paah: “Jé ta ŷym heréd hōm doo, taw'ääts hē taban'oo dāk né hē ta heen n'aa kerih do ta hā”,^{‡‡} näng kerih do hā.

³² ŷy ká, ŷ her'oot hahŷyh d' bē hā: Jé daap hē ta ŷym heréd hōm doo, ta ŷym wadii do hyb n'aa tanado bá, ŷynh ta patug nadoo do sii he'ŷyh do hado dāk tan'oo bá ta ŷym paah. Aj'yy see gat'ēē däg bá ta ti ŷynh, nesaa doo, P'op Hagä Do ganadoo do tamoo wät. Ta see ŷym sii he'ŷyh do hado dāk tii —näng mäh.

4. Baad ji awäd bá, dooh hyb n'aa tak'ēp ji ky n'aa h'üüm pé do ky n'aa hahŷyh

³³ —Bē maa napäh né hē p'ooj ub ér wahē maküü hā kamejüü doo: “Maky kahŷyd manä Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā maky däng doo. Mamoo wäd né hē ta hā maky däng doo”, näng kerih doo.

³⁴ ŷy ká, ŷ her'oot hahŷyh d' bē hā: Bē ky dēē manä da. P'op Hagä Do bag'ääs do tyng hadoo hŷ pong jé. Ti hyb n'aa bē ky dēē manä hŷ pong jé hā, bē ehub né hē bē ky däng do bē metēēh hyb n'aa.

³⁵ P'op Hagä Do tsyym tyng hadoo badäk hahŷ hēēj. **SS** Ti hyb n'aa, bē ky dēē manä badäk hahŷ hēēj hā, bē ehub né hē bē ky däng do bē metēēh hyb n'aa. Bē ky dēē manä Jerusarēnh panang hā, bē ehub né hē bē ky däng do bē metēēh hyb n'aa. P'op Hagä Doo, sahōnh hē bag'ääs do panang ti Jerusarēnh. Ta ma tii.

³⁶ Bē ky dēē manä bē nuu hā. Dooh ji haj'as pé ji hā hē ji ahŷyd bá. Ji sēen na-āāj hē dooh ji haja bá ji ahŷyd bá.

³⁷ Ti hyb n'aa ká, “ŷy” bē noo bá, taw'ääts hē “ŷy” né hē bē h'yyb gó. “Dooh” bē noo bá, “dooh” né bē h'yyb gó. Jāām ti bē kyyh. Dooh hyb n'aa tak'ēp bē ky n'aa h'üüm pé bē metēēh hyb n'aa ta ti bē ehub né hē. Nesaa Do Yb hanaa sahōnh hē ti bahānh tak'ēp ky n'aa h'üüm doo —näng mäh.

5. Baad ji awäd bá, dooh ji abaaj bá nesaa do ji tah moo wät do ky n'aa hahŷyh

³⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

†† **5:30** Dooh Jesus mejō bá ji matym ji ado ná bá, ji moo see ji gakyd hōm bá. Jesus hapäh, ji h'yyb gó naa né hē ti nesaa do ji moo wät doo, ji heg'ääs doo. Tii da tawén her'oot, baad ji hyb n'aa matakēē hyb n'aa nesaa do ji moo nawät hyb n'aa. Dooh masuuj tado bá ta ti hedoo doo, Jesus hanäng péh. ‡‡ **5:31** Dew-Teronom 24.1 **SS 5:35** Hŷ pong jé, P'op Hagä Do bag'ääs do tyng hadoo. Badäk hahŷyh, P'op Hagä Do tsyym tyng hadoo Isaraéw buuj sa hā. Sahōnh hē P'op Hagä Do bag'ääs. Ti né sahōnh hē danäh, tahanäng pé tii. *******

††† **5:41** Roma buuj warahén n'aa Isaraéw hāj n'aa bá mejüü do rahajaa, rakarēn bá, ramejüü Isaraéw buuj rasēēt sa ma dawēē péj. Tii d' radoo bá, ramejüü do bahānh ji asēēt, näng Jesus kyyh. Dooh ji mahāj bá. ******* **5:43** Rewitikos 19.18

—Bē maa napäh né hē hahŷ kamejüü doo: “Ta da hadoo do matym rejää doo, ta ti mo haj'aa näng do matym na-āāj ji rejää. Ta da hadoo do tēg see gatēh hōm doo, ta ti mo haj'aa näng do tēg see na-āāj hē ji rejää”,^{***} näng kerih doo.

³⁹ ŷy ká, ŷ her'oot hahŷyh d' bē hā: Bē mahüüm manä hyb n'aa jewyk do sa wē nesaa do bē hā moo wät doo, tamoo wät do sām tagadoo hyb n'aa paawä. Ōm rapa ewyh bá manu mebyng hyb n'aa paawä, mamabaaj manäh. Man'oo a ta pa s'ēē hēnh rabewyyh hyb n'aa.

⁴⁰ Hyb n'aa jewyk do sa wē a da hadoo do ōm taky n'aa tapa bá a saroor hyb n'aa, man'oo ta hā a hatsē a hā hadäk do na-āāj hē.

⁴¹ Ōm ramejō bá sa ma mas'ēēd bá raky n'aa jaw'yyk do anoo do pénh, tii bá mamahāj manä ta ti ramejüü doo. Taw'ääts hē raky däng do bahānh mas'ēēd.†††

⁴² Man'oo a da hadoo do ets'ēē bá a hā. A h'ēēd see a da hadoo do ets'ēē bá tab'aanh doo, man'oo né hē —näng mäh.

6. Baad ji awäd bá, ji majŷ sii hē ji kamahān do ky n'aa hahŷyh

⁴³ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Bē maa napäh né hē hahŷ kamejüü do paah: “Makamahān a da hadoo doo. Mahyb n'aa wareem a majŷ.”^{†††}

⁴⁴ ŷy ká, ŷ her'oot hahŷyh d' bē hā: Bē kamahān bē majŷ. Bē ky n'aa ets'ēē bē hā rejää doo,

⁴⁵ bē Yb hŷ pong jé hawät do taah né bēēh, bē metēēh hyb n'aa ta tii hā. Bē Yb hŷ pong jé hawät do anoo papŷyŷ bag tapahuunh doo, baad habok do sa hā, baad nabok do sa hā na-āāj hē. Baad habok do rababong bá tabanoo naēng badoos hyb n'aa, baad nabok do rababong bá na-āāj hē.

⁴⁶ Bē gadoo bē ed'oo g'eeh hanām do P'op Hagä Do hanaa, jāām né hē bē kamahān bá bē hā kamahān doo? Dajēēr Roma buuj hā ji hepak do taa n'aa, bē ty n'aa ges'yyk doo, ti na-āāj rakamahān sa hā kamahān doo.

⁴⁷ Jāām hē bē wakāān hedoo do bē edēē bá, ta wób bad'oo do bahānh nado bē bad'oo. Jé P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do na-āāj né hē redēng sa wakāān, sa najiis.

⁴⁸ Ti hyb n'aa, taw'ääts hē baad had'yyt hē bē babok, bē Yb hŷ pong jé hawät do baad

had'yyt hē tabawät doo da —näng mä Jesus kyyh sa hä.

6

Tamawoob hē hedoo do Jesus ma metëäk P'op Hagä Do ji weh'ëeh do ky n'aa hä

¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad hedoo doo, P'op Hagä Do karën do bë moo bok bä, taw'ääts hē bë moo boo bë raj'aa etsë hyb n'aa nado. Baad hedoo do bë moo boo bä bë hä raj'aa etsë hyb n'aa, ti bä dooh bë gado wäd bä hanäm do ta säm bë Yb hÿ pong jé hawät do hanaa.

1. *Nyy da ji bad'oo kas'oot do matym n'aa ji an'oo bä do ky n'aa hahÿh*

² —Ti hyb n'aa kas'oot do matym n'aa mabanoo bä, magamehä manä toröm-bet, òm ramanatakëë hyb n'aa, j'ooj madäk doo me ky ken'yyim do rabahed'oo doo da panang tyw n'aa bä, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä, sa hä ta wób raj'aa etsë hyb n'aa. Baad bë ÿ maher'oot: Ta ti hedoo doo, sa hä raj'aa etsë doo me né hē ragado däk ta säm. Dooh ragado wäd bä hanäm do P'op Hagä Do hanaa. Né hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot doo.

³ Kas'oot do matym n'aa mabanoo bä, maher'ood manä ta wób sa hä,

⁴ ta wób ranahapäh hyb n'aa mamasa doo. Tii bä kä, a Yb hÿ pong jé hawät doo, hapäh do ranahapäh bä manoo doo, anoo da a hä ta säm baad hadoo doo —näng mäh.

2. *Nyy da ji bad'oo ji ky n'aa ets'ëë bä ky n'aa hahÿh*

⁵ —Bë ky n'aa ets'ëë bä, j'ooj madäk doo me ky ken'yyim do rabahed'oo doo da bë adoo manä da. Panang tyw n'aa kajatsëk bä, hajök do rababok bä, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä na-ääj ti ragen'aak raky n'aa etsëë rabë bä, ta wób rabahapäh hyb n'aa. Baad bë ÿ maher'oot: Ta ti hedoo doo, sa hä raj'aa etsë doo me ragado däk ta säm. Dooh ragado wät pé hanäm do P'op Hagä Do hanaa. Né hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot doo.

⁶ Ti hyb n'aa, maky n'aa ets'ëë bä, ajëë suun a tób gawakö gó, manoo gatsëë däg ta gawakö, ti bä maky n'aa ets'ëë a Yb, hÿ pong jé hawät do ji nahapäh do hä. Tii bä kä, a Yb hÿ pong jé hawät doo, kejën doo gó maky n'aa etsëë do hapäh doo, anoo da a hä ta säm baad hadoo doo.

⁷ Bë ky n'aa ets'ëë bä, bë ky n'aa jebaa j manä bë etsëë doo, P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do rabahed'oo doo da. Rah'yy kaha'eeh do maa napäh raky n'aa etsëë doo, hajöng do sa kyyh hyb n'aa red'oo.

⁸ Bë ky n'aa ets'ëë pooj jé bë Yb hapäh bë wë badoh doo. Ti hyb n'aa bë ky n'aa ets'ëë manä nanäng raky n'aa etsëë doo da.

⁹ —Taw'ääts hē hahÿh da d' bë kyyh bë ky n'aa ets'ëë bä:

“Ee, hÿ pong jé hawät doo, ää karën sahönh hē òm rahyb n'aa jew'yyk.

¹⁰ Ää etsëë a hä, sahönh hē mabag'ääs do nayyw hē takajaa hyb n'aa ää wë.

Ää karën sahönh hē badäk hahÿh hä habong do ramoo bok makarën doo,

hÿ pong jé ramoo bok doo da makarën doo.

¹¹ Man'oo had'yyt hē ää waa.

¹² Mamabaan hóm nesaa do ää moo bok do paah,

ää mabaan hóm doo da ää wë moo bong do nesaa doo.

¹³ Man'oo manä nesaa do ää tah'yyb tatuk. Ää mamoo n'aa jesu Nesaa Do Yb mahänh.*

[Öm né ti sahönh hē bagää had'yyt doo. Öm né ti hejooj had'yyt doo.

Öm né ti ji j'aa etsëë had'yyt doo. Ti né hē. Taw'ääts hēj], näk da bëëh.

¹⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Bë hyb n'aa mabaan bä nesaa do bë wë ramoo boo bä, tii bä bë Yb hÿ pong jé hawät do hyb n'aa mabaan da na-ääj hē bë hä.

¹⁵ Bë hyb n'aa manabaan bä nesaa do bë wë ramoo bok doo, tii bä dooh na-ääj hē bë Yb hyb n'aa mabaan bä bë hä nesaa do bë moo bok doo.

3. *Nyy da ji bad'oo kas'aah doo me P'op Hagä Do ji weh'ëeh bä ky n'aa hahÿh*

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—P'op Hagä Do bë weh'ëeh hyb n'aa bë kas'aah bä, bë metä manä bë h'yy gajëng doo, j'ooj madäk doo me habok doo, ky ken'yyim do gó habok do rabahed'oo doo da. Ta ti rah'ÿyt sa mamets rakas'aah ta wób rabahapäh hyb n'aa. Baad bë ÿ maher'oot: Ta ti hed'oo doo, sa hä raj'aa etsë doo me, ragado däk ta säm sahönh hē. Dooh ragado wät pé hanäm do P'op Hagä Do hanaa. Né hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot doo.

¹⁷ Ti hyb n'aa, kas'aah doo me P'op Hagä Do maweh'ëeh bä, taw'ääts hē mahetsyyd a mamets, mahawug ta syyj buu benyyim do a nuu gó ji bahed'oo doo da

¹⁸ kas'aah doo me P'op Hagä Do maweh'ëeh do ta wób ranahapäh hyb n'aa. Jääm hē a Yb, hÿ pong jé hawät doo, ji nahapäh do hapäh hyb n'aa. Tii bä kä, a Yb hÿ pong jé hawät doo, kejën doo gó makas'aah do hapäh doo, anoo da a hä ta säm baad hadoo doo —näng mäh.

Ji ma ky n'aa hahÿh

* 6:13 Tahajaa na-ääj hē ji erii bä: “Ää mamoo n'aa jesu nesaa do mahänh.”

19 Ti m' Jesus ky hadoo êhn:

—Bê ata manâ bê ma takah'ûum hyb n'aa badâk hahÿÿ bâ, kamera hedoo do ji ma rejââ doo bâ, ji ma hetôt bâ, hets'ëek do bê tób ranoo eê hõm doo bâ bê ma rabets'ëek hyb n'aa.

20 Taw'âats hê bê moo boo had'yyt hê ti P'op Hagä Do bê hã takarên doo. Tii bâ da bê gadoo da hÿ pong jé ta sãm P'op Hagä Do hanaa. Hÿ pong jé dooh kamera hedoo do rejã bâ ta sãm P'op Hagä Do hanaa ji gadoo doo. Ta tii bâ dooh tahetöd bâ ta sãm, ta tii bâ dooh retsëeg bâ P'op Hagä Do hanaa ji gadoo doo.

21 Ta tii d' ÿ wén her'oot, tak'ëp bê kamahân do banäng bâ, tii bâ bê h'yyb bawât —näng mäh.

22 —Ji bag hadoo ji matym. Baad tado bâ ji matym,[†] ta bag hado däk sahõnh hê ji hã.

23 Baad tanado bâ ji matym,[‡] badagyp hadoo sahõnh hê ji hã. Ti hyb n'aa, ta bag hadoo bê hã hanäng do paawä, badagyp do tado bâ, tak'ëp tabadagyp tii bâ bê hã.

24 —Dooch hajaa pé pawóp hê ta kariw n'aa sii moo wät pé séd noo gó. Tii d' tahado bâ, ta kariw n'aa see dooh takamahân bâ, ta see ti takamahân. Ta see wê da baad tamoo wät da, ta see taty n'aa ges'yyk da. Ti hadoo bê hã. Dooch bê haja bâ bê h'yy keséj bâ. Dooch bê haja bâ P'op Hagä Do hã bê h'yyb däg bâ, dajëer hã na-âäj bê h'yyb däng bâ —näng mä Jesus.

25 —Ti hyb n'aa bê ÿ maher'oot hahÿÿh: Bê hyb n'aa tón had'yyt manâ bê babok do hã, bê waa hã, bê eëk do hã, bê saroor hã. Tii d' ÿ wén edoo, ji awa do bahãnh ti ji edëp doo. Ji saroor bahãnh ji.

26 Bê hegãä taw'ëed. Dooch reloom bâ joom tym. Dooch rata bâ joom ag sa waa tób n'aa yt hã. Ti hado né paawä, P'op Hagä Doo, bê Yb, anoo sa waa. Taw'ëed P'op Hagä Do kamahân do bahãnh bê takamahân.

27 Tak'ëp bê hyb n'aa newë had'yyt né paawä, dooh bê haja bâ bê aboo dawéd bâ ta tii da —näng mäh.

28 —Hêd n'aa bê hyb n'aa tón bê saroor bê padedëk do pan'aa hã? Bê hegãä tabawä n'aa ts'ooch joom banäng bâ hawäng doo —näng mäh. —Dooch né paawä ramoo boo bâ, dooh né paawä sa saroor rages'yyb bâ,

29 Saromãw saroor anyyw né paawä, gabar'ëeng né paawä, ti bahãnh tabanãm ti tabawä n'aa ts'ooch.

30 Tii da baad ub P'op Hagä Do adoo bâ tabawä n'aa hã, nayyw hê tsawyy jëng do hã, ji gatang do hã, dooh g'eeh ti bahãnh baad ub tabahag'ãas bêeh? Tanoo né da bê hã bê saroor. H'ëed hyb n'aa P'op Hagä Do hã baad bê h'yy kana'eeh?

31 Ti hyb n'aa kã, bê hyb n'aa tón manãh. “H'ëed g'ee d' ää awa? H'ëed g'ee d' ää eëk? H'ëed g'ee d' ää dadäk?”, bê an'oo manãh.

32 P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do ti tii, ti hã h'yyb padëek doo. Bê ti dooh tii d' bê adoo bâ. Bê Yb hÿ pong jé hawät do hapäh bê wê bedoh doo.

33 Taw'âats hê pooj jé baad bê h'yyb padäg bê Yb bag'ãas do hã, baad hedoo do ji hã takarên do hã na-âäj hê. Tii bâ kã, tanoo da bê hã sahõnh hê bê wê bedoh doo.

34 Ti hyb n'aa kã, naga hê bê hyb n'aa tón manã bê pooj jé hawät do hã. Jat'iip hadoo na-âäj hê ti anäng ji h'yy katón doo. Ti hyb n'aa taw'âats hê jati pé bê hyb n'aa newë nyy d' bê bad'oo.

7

Ji da hadoo do ji ky n'aa nety do panyyg n'aa hahÿÿh

1 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad nadoo do hã bê ky n'aa ety manã had'yyt hê ta wób, P'op Hagä Do ky n'aa nety hyb n'aa bêeh.

2 Tii d' ÿ wén edoo, ta wób bê ky n'aa ety doo da, bê da P'op Hagä Do ky n'aa ety. Ta wób bê ky n'aa ety do pénh, ti pénh da P'op Hagä Do ky n'aa ety da bêeh.

3 —Hêd n'aa mamatakëë b'aa hyyj its a da hadoo do matym me hahop doo, b'aa haeh do a matym gó anäng?

4 Hêd n'aa, “Na b'aa hyyj a matym gó hatu do ÿ ado hõm”, mabanäng, dooh b'aa haeh do mamatakä bâ a matym gó hanäng doo?

5 J'ooj madäk do ti a h'yyb. Mado ná pooj jé b'aa haeh do a matym gó hakëë doo. Tii bâ da mabahapäh baad ub mabado hõm hyb n'aa a da hadoo do matym gó hatu do b'aa hyyj —näng mäh.

6 —Bê an'oo manã awaar hã tsyt hê P'op Hagä Do wê kasëew däk doo. Bê da regës. Bê an'oo manã too yb hã majoor gabar'ëeh do perora häd näng do s'ëeb. Ratsab'ëep da bê majoor* —näng mä Jesus.

Ji ky n'aa etsëë do ky n'aa hahÿÿh

7 Ti m' Jesus ky hadoo:

† 6:22 Ji etsëeh, P'op Hagä Do hã ji h'yyb däk, tahanäng pé né m' ti baad hadoo do ji matym. ‡ 6:23 Ji netsëh, ji ma hyb n'aa ji bawät tahanäng pé né m' ti baad nadoo do ji matym. * 7:6 Hahÿÿ d' Jesus hanäng pé apäh: Bê ky kahüüm manã P'op Hagä Do ky n'aa hanãm do bê maher'ood bâ kanar'ëen do ma nanewëe do sa hã. Sa hã ji ky kahüüm bâ, ji rarahëjää da tii bâ. Awaar ji tegës do hadoo tii. Sa hã ji ky kahüüm bâ panyyg hanãm do ky n'aa, raty n'aa ges'yyk da tii. Too yb majoor gabar'ëeh do tsab'ëep do hadoo tii. † 7:7 Baad ji hyb n'aa matakëë ji ky n'aa etsëë do hã tahanäng pé m' tii bê esós bâ bê aw'yyt. ‡ 7:7 Ji ky padäg had'yyt hê P'op Hagä Do hã ji etsëë doo, tahanäng pé m' ti tób noo bâ naa ji naënh doo.

—Bë ets'ëē, tii bā P'op Hagä Do anoo bë hā. Bë esôts, tii bā bë aw'yyt da.† Bë naëēj tób noo bā naa, tii bā da ta danäh noo gas'ëēs.‡

⁸ Jé hetsëē doo, gadoo da P'op Hagä Do hanaa. Jé hesoos pëh, taw'yyt P'op Hagä Do hanaa. Jé tób noo bā naa naëēnh pëh, tób noo kas'ëēs da ta hā P'op Hagä Do hanaa —näng mäh.

⁹ —Pāw bë t'aah ets'ëē bā ta waa, pä bë anoo g'eeh ta hā?

¹⁰ Tah'yyb bë hā tets'ëē bā ta tä, aw'yy g'eeh bë anoo ta hā? Dooh.

¹¹ Nesaa do moo heb'ook do né paawä bëēh, baad hadoo do bë heno bë taah hā. Ti bahānh bë Yb hý pong jé hawät do anoo da baad hadoo do ta hā hetsëē do hā.

¹² —Ti hyb n'aa kä, sahōnh hē bë bad'oo do hā, bë moo boo ta wób sa hā baad hadoo doo, bë karēn do bë hā ramoo bok doo. Tii d' tahanäng pé P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do hā, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do hā kerih doo —näng mä Jesus.

Ta tywn'aa ky n'aa gó Jesus ma metëek hý pong jé ji bahōm do ky n'aa hahýyh

¹³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Noo maeh ta tyw n'aa, maeh ta tyw n'aa banesaa hēnh, ji karejää doo hēnh hahōm doo. Hajök maeh doo me hah'üüm. Ti hyb n'aa, taw'ääts hē bë majëē suun noo nad'ëēd is do hadoo doo me P'op Hagä Do wē, ji edëb had'yyt doo hēnh ji tamahüüm doo.

¹⁴ Noo manad'ëēd its, manad'ëēd its ta tyw n'aa ji edëb had'yyt doo hēnh hahōm doo. Dooh tahajōō bā ta ti ta tyw n'aa haw'yyt doo —näng mäh.

Rababok do hā ji h'yy ganäng sa hā ky n'aa hahýyh

¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad bë hyb n'aa matakä, P'op Hagä Do ky n'aa rod oow bë rawanadii hyb n'aa. B'éé anyyyw is do hadoo kawanajää do hadoo da rababok bë mahang. J'ooj madäk doo me tii. T'öp, sa h'yyb gó, tabanas'aa b'éé hek'ook do hadoo tii.

¹⁶ Ramoo bok do hā, rahe'oot do hā na-ääj hē bë da h'yy genäh sa hā, joom ag hā ji bahapäh do hadoo joom ýyn hā. Dooh ji awyyd bā uwa ag sasëng tëēg hedoo do hā. Dooh na-ääj hē ji awyyd bā wiigo ag hetëk do hā.

¹⁷ Joom baad hadoo doo, baad ub ta ag. Joom seeh, baad nadoo doo, ta hēnh hēnh ta ag hahōm, dooh baad hadoo do ta ag.

¹⁸ Joom baad hadoo doo, dooh teag bā baad nadoo doo. B'aa p'yyim näng doo, dooh tahaja bā baad hadoo do teag bā.

¹⁹ B'aa baad nadoo do heaak doo, ji agëēm, ji tëēg hado däk tii bā.

²⁰ Joom ag hā bë hapäh doo da ta ýyn, ti hadoo da, ramoo bok do hā, rababok do hā

bë da h'yy genäh P'op Hagä Do ky n'aa rod oow sa hā —näng mäh.

²¹ —Dooh sahōnh hē “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo”, ý ramaneëēnh doo, hý pong jé hawät do bag'ääs do karapee rabahadoo da. Jääm hē Yp ý hý pong jé hawät do karēn do moo b'ook doo, ta bag'ääs bā tagadoo.

²² Sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó, hahýh da hajök do sa kyyh hā ýy: “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, a kyy gó nado g'eeh a ky n'aa äā baher'oot? A kyy gó nado g'eeh karap'aar h'yyb nesaa do sa hā padëek do äā habëē hōm? A kyy gó nado g'eeh hajōng äā pëhuunh doo?”, näk da.

²³ Tii bā kä, hahýh da da kēh ý sa hā: “Dooh noo gó bë ý hapëē bā. Bë anā matym ýy gó naa, nesaa do moo heb'ook doo!”, näng da kēh ý sa hā.

²⁴ —Ti hyb n'aa kä, hahý kēh ý maa newëē doo, ky daheeh doo, aj'yy h'yy ganäng do hadoo, tababang bā, pä banäng bā, ta tób tatamaa sooh do hadoo.

²⁵ Adots né paawä näeng, tamii agyyb né paawä ta tób hā, bah'ood ahēm né paawä ta hā, dooh tatë hyy bā, tababang bā ta tób tu n'aa baad tabejëh do hyb n'aa.

²⁶ Kēh ý maa newëē doo, ky nadaheeh doo, aj'yy h'yy gatamah do hadoo, hood jó ta tób tatamaa sooh do hadoo.

²⁷ Adoos näeng, ag'yyt tamii ta tób hā, bah'ood ahēm ta hā. Tii bā tabatë hyng. Sahōnh hē takarejää ta tób —näng mäh.

²⁸ Ti m' Jesus bahajaa bā sahōnh hē ta ti tahe'oot doo, maa newëē do rahyb n'aa meuunh mä tama metëek do hā.

²⁹ Rawén meuuj bong mä tama metëek mä hyb n'aa jawyk do ky n'aa me. Sa ma matëg, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma meheteëk do rama metëek doo da nahado m' tii.

8

Rog manahuuh do Jesus haso däk do pa-nyyg n'aa hahýyh

¹ Ti m' waëē bā naa Jesus bahyng bā kä hajök mä had'aa.

² Ti m' aj'yy rog manahuuh do ana mä ta wē. Ti m' tabahyy häng mä ta taron nu paa me, ti m' taky hadoo mä Jesus hā:

—Wahëh ý n'aa, —näng mäh —makarēn bā tii, mahajaa né hē nahäh ý mado hōm —näng mä ta kyyh.

³ Ti m' Jesus moo däg ta hā. Ti m' taky hadoo:

—Ej. Ý karēn —näng mäh. —Has'oo däg! —näng mä ta kyyh.

Ti m' nayyyw hē kä m' ta nahëē badoo wät. Has'oo däg kán mäh.

⁴ Ti m' Jesus baher'oot ta hā:

—Maher'ood manä ta wób sa hā —näng mäh. —Ahōm jajé naga hē P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo wät do wē. Mametä ta hā òm has'oo däk doo. Mamoo wäd Mosees mejüü

do paah, ta ti hedoo doo pé ji nahëe badoo wät do heen n'aa, òm has'oo dāk do baad sahõnh hē rabahapäh hyb n'aa —näng mä Jesus ta hä.

Warahén sa wahé n'aa see Jesus hä h'yy ka'eeh do panyyg n'aa hahÿh

⁵ Ti m' panang Kapar-Naüm häd näng doo bä Jesus kajaa bä kä, Roma buuj warahén n'aa sa wahé n'aa see ana kán ta wé, ta karom Jesus masa hyb n'aa.

⁶ Ti m' Jesus hä taky hadoo:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —tak'ëp karom ÿ nahëe näng. Ti asooh tób hēnh. Doo tahaja bä tawäd wäd bä. Tak'ëp tabahoop —näng mä warahén.

⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Taw'ääts hē. T'ï hēnh ÿ bahõm ÿ bahaso dāk hyb n'aa —näng mäh.

⁸ Ti m' warahén wahé n'aa ky hadoo:

—Wahēh ÿ n'aa, hä ÿÿ, ÿ hyb n'aa sakog its a hä, tóp ÿÿ gó mabajëe suun hyb n'aa. Taw'ääts hē babà naa mamejüü ta nahëe hä, tii bä karom ÿ bahas'oo dāk da.

⁹ Tii d' ÿ wén edoo, ÿ na-ääj né hē ÿ ky daheeh wahēh ÿ n'aa ramejüü do ÿÿh. ÿ na-ääj hē warahén ÿ n'aa ÿ mejüü, ÿ raky daheeh. Ta see ÿ mejó bá, “Ahõm”, ÿ noo bá, ahõm né hē. Ta see ÿ mejó bá “Ana”, ÿ noo bá, ana né hē. Karom ÿÿ ÿ mejó bá, “Hahÿ mamoo wäd”, ÿ noo bá, ÿ taky daheeh né hē* —näng mä warahén kyyh.

¹⁰ Ti m' Jesus hyb n'aa meuunh mä warahén her'oot do tamaa napäh bá. Ti m' taky hadoo hajök do ta sii han'aa do hä:

—Né hup ÿ né hē hahÿ ÿ her'oot doo: P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh sa noo né paawä, dooh ÿ hapäh ná pé Isaraéw buuj sa mahang tak'ëp hä ÿ h'yy ka'eeh do hahÿ aj'yy, Isaraéw buuj nadoo do h'yy ka'eeh do hadoo.

¹¹ Baad bē ÿ maher'oot hahÿh: Badäk hahÿh hä jé pad'yyt hē naa rabena da hÿ pong jé hawät do bag'ääs doo bá ratsebé do jām n'aa tyng n'aa jó rabat'oonh hyb n'aa Abaraäm, Isak, Jakóh sa sii.

¹² Ti nuuj jé, pooj jé kats'yyt do ta karapee rabahadoo hyb n'aa paawä, kaw'oong bong da ta w'oo hä, gadagyp doo bá. A'oot da tii bá. Sa tég kamegëej dāk da tak'ëp nesaa do rahoop do hyb n'aa —näng mäh.

¹³ Ti m' warahén hä Jesus ky hado kán:

—Abaaj hõm. Mah'yy ka'eeh do hyb n'aa metsëe do ÿ moo wät —näng mäh.

Ti m' ti noo gó né hē ta karom bahas'oo dāk.

Jesus nahëe sog hõm do panyyg n'aa hahÿh

¹⁴ Ti m' Peed tób bá Jesus bajëe suun bá, tahapäh mä Peed mayyn hasooh doo. Oom ta hä.

¹⁵ Ti m' Peed mayyn moo hä tamoo däng, ti m' nayyw hē oom keréd hõm. Ti m' tabas'ëeg gëet, ti m' tamoo wäd dāk Jesus waa.

¹⁶ Tug bá kä m', ramenea ta wé hajök karap'aar h'yyb nesaa do pahadëek doo. Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do tahebëe bong, ta ky haj'aa. Nahëe enäh do ahub padëek mä Jesus an'oo bá.

¹⁷ Tii da tawén d'oo hahÿ P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do her'oot do paa takaja dāk hyb n'aa:

“Ää tedëeb wät ää h'yyb nahejoonh do mahänh.

Tado hõm ää nahëeh”, näng paa Isajas.†

Jesus sii hawät do karèn do panyyg n'aa hahÿh

¹⁸ Ti m' hajök do ta w'oo hä kat'aa do Jesus bahapäh bä kä, taky hadoo mä tama metëek do sa hä:

—Hamäh, ër atsëg hõm karaj'aa tamyyj jé —näng mäh.

¹⁹ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma meheték do see ky hadoo ta hä:

—Ma matëg, —näng mäh —õm ÿ hadaa had'yyt hē mahahõm hēnh —näng mäh.

²⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Kanari tób näng, taw'ëed maag enäh. ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, dooh tóp ÿÿ pé ÿ yd kameh'ääk péh —näng mäh.

²¹ Ti m' Jesus sii hawät do see ky hadoo ta hä:

—Õm da ÿ hada. Pooj jé dó ÿ abaa j hõm Ee wé ÿ bahag'ääs hyb n'aa. Tada jëp jawén paa bá kä, ÿ dakä jëng jawén paa bá kä òm ÿ bahadaa kán —näng mäh.

²² Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Na hä ÿ h'yy kana'eeh doo, dejëp do hadoo doo, dakëe sa da hadoo doo —näng mäh. —Õm tii, ÿ mahadaa —näng mä Jesus.

Bah'ood Jesus meduuk do panyyg n'aa hahÿh

²³ Tii kä, Jesus gatsëg so kán marakate gó, karaj'aa tamyyj jé rabatsëg hõm hyb n'aa. Ta sii m' ta ma matëg ragatsëg tooj kán.

²⁴ Ti m' nayyw hē m' bah'ood bana kán tak'ëp. Tewëep mä maadaka. Marakate m' tetaa m'. P'eets mä marakate bagyyb jëe paawä. Jesus mä äë sooh ti nuuj jé.

²⁵ Ti m' ta ma matëg ramebëe nyyh, ti m' raky hadoo:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo! Ää medëeb! Ër da ag'yy! —näk mäh.

²⁶ Ti m' taky hadoo sa hä:

* 8:9 Hahÿy da warahén hanäng pé taker'oot do hä: “ÿ mejüü do ÿ raky daheeh doo da, òm karom ÿ nahëe ky daheeh da, dawëe naa né paawä mamejé bá.” † 8:17 Isajas 53.4

—Héd n'aa tak'ëp bë beÿÿm? Kanahën d'os hë ub h'yy ka'eeh do bëéh! —näng mäh.

Ti m' tabas'ëeg gëet, ti m' bah'ood, maadaka tameduuk. Ti m' bah'ood badoo wät. Badatih däk mäh.

²⁷ Ti m' tak'ëp rameuuj bong bä m' raky hadoo:

—Ny hadoo do aj'yy ti hÿÿ eh? Bah'ood, maadaka sii hë raky daheeh! —näk mä sa kyyh.

Karap'aar h'yyb nesaa do Jesus ah'eed h'üüm do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁸ Ti m' karaj'aa tamyyj jé, Geras buuj sa häj n'aa bä rakajaa bä kä, pawóp hë ajyy mera doo, karap'aar h'yyb nesaa do pahadëék do ramamuun Jesus. Kamag pä gó naa m' rabana. Tak'ëp rakawajään do hyb n'aa, dooh m' t'ii hënh tabës péh.

²⁹ Ti m' tak'ëp mä sa kyyh:

—H'ëed makarën ää wë, P'op Hagä Do T'aah? P'op Hagä Do ky däng do ji tarejää do pooj jé makarën ää marejää? —näk mä mera do sa kyyh.

³⁰ Hajöng mä too yb dawë péj habëéh. Sa waa rabahew'aa tii bä.

³¹ Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do rabetsëë Jesus banoo hyb n'aa rabajëë pëë too yb hä. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Ää mahabëë nä bä, man'oo ää bajëë pëë too yb hä —näk mä sa kyyh.

³² Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë anäh! —näng mä Jesus sa hä.

Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do benä kän ajyy sa hä hanäng do paah, too yb hä m' rabajëë pä kän. Ti m' too yb rapah'uud bong, rameraa bong, ti m' rawaj'aa wëéh tame wajapëm doo hënh, tame m' rakejäg bëéh. Ti m' t'öp mä rapehä.

³³ Ti m' too yb hagä n'aa rawaj'aa jëk panang hënh. T'ii hënh ramaher'oot mä sahönh hë rahapäh doo, ajyy karap'aar h'yyb nesaa do pahadëék do paa sa ky n'aa na-ääj hë.

³⁴ Ti m' sahönh hë panang buuj rabana Jesus rabaheg'ääs hyb n'aa. Ti m' Jesus rabahapäh bä m', rabetsëë ta hä tabahöm hyb n'aa sa häj n'aa bä naa.

9

Aj'yy k'yy gadóm do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus gatsëg sooh marakate gó, ti m' ta panang hënh, karaj'aa tamyyj jé tabatsëg höm.

² Ti m' ajyy wób ramanaa mä nahëë näng doo, nawät doo, ratóg nä ta tyng jó. Ti m'

Jesus h'yyb hapäh bä m' hat'ook do rah'yy ka'eeh do ta hä, taky hadoo nawät do hä:

—Mahyb n'aa tón manäh, tah ÿÿ. Nesaa do a h'yyb tym gó hanäng do kado höm —näng mäh.

³ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do raky hadoo sa h'yyb gó:

—P'op Hagä Do taky n'aa rejää hahÿÿ hä —näk mä sa h'yyb gó.

⁴ Jesus h'yyb hapäh mä sa h'yyb, ti hyb n'aa m' taky hadoo sa hä:

—Héd n'aa nesaa do bë hyb n'aa newëë bë h'yyb gó? —näng mäh.

⁵ —Nyy da nahejooj bë hä? “Kado höm nesaa do a h'yyb tym gó hanäng do paah”, ji noo bä? “As'ëeg g'ëed, awäd däg”, ji noo bä?

⁶ Hÿÿ kä da, —näng mäh —bë bahapäh hyb n'aa ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ hajaa sa h'yyb gó hanäng do nesaa do ÿ ado höm bä, ÿ haso däk da nahëë näng doo —näng mä Jesus kyyh.

Tii bä m' k'yy gadów däk do hä taky hadoo:

—As'ëeg g'ëed, mado däg a tyng, ahöm kä a tób hënh —näng mä Jesus ta hä.

⁷ Ti m' tabas'ëeg gëet, ahöm kän mä ta tób hënh.

⁸ Sahönh hë hap'ëéh do rameuuj bong mäh. P'op Hagä Do hä raj'aa etsë, ta ti hadoo do hejój ajyy sa hä tabanoo do hyb n'aa.

Matew häd näng do Jesus naëéh do panyyg n'aa hahÿÿh

⁹ Ti m' tii b' n'aa Jesus bahöm bä kä, tabahapäh Matew häd näng doo, sa wahë n'aa Roma buuj ky gabuuj dajëër tagahed'aak bä hasooh doo. Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—B'ëep ana wë ÿÿ, hëp ÿ hata mabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

Ti m' Matew bas'ëeg gëet, ahöm kän mä ta sii.

¹⁰ Ta jawén, Matew tób bä Jesus bawëh bä m', hajök dajëër gahed'aak doo, Matew hep'ëéh doo,* ta wób sa hä pé nesaa do moo heb'ooh do na-ääj hë rabana rabawëh hyb n'aa Jesus sii, Jesus ma matëg sa sii.

¹¹ Ti m' Parisëw rabahapäh bä ta tii, rabeaanh Jesus ma matëg sa hä:

—Héd n'aa bë ma matëg bawëh dajëër gahed'aak do sa sii, ta wób na-ääj hë nesaa do moo heb'ooh do sa sii? —näk mä sa kyyh.

¹² Ti m' reaanh do Jesus maa napäh bä, panyyg gó taky gadoo:

—Nahëë temah doo, dooh rahöm bä mediko wë. Nahëë enäh do ti hah'üüm ta wë.

¹³ Taw'ääts hë baad bë hyb n'aa newë nyy da P'op Hagä Do hanäng pé hahÿÿ da ta kyy kerih doo gó taher'oot do hä: “Dooch rama

* **9:10** Judah buuj sa wób né ti dajëër gahed'aak doo. Roma buuj hä kahepak do rabataa. Ta see pé noo gó ta ti dajëër n'aa gahed'aak do rawedii sa wakään. Ta bahánh ragahëen dajëër, sa wë ta uuh baym hyb n'aa. Ti hyb n'aa Judah buuj wób dooh ragenaag bä dajëër gedaag n'aa. † **9:13** Osejas 6.6

ejuu do had'yyt hē tado bā ti ŷ karēn doo. ŷ gahēen sa hā, rat'yyd mehīn sa da hadoo doo",† nāng kerih doo.

Ti m' Jesus ky hado kån:

—Dooħ ŷ ahyy bā hŷ pong jé naa P'op Hagā Do karēn doo da habok red'oo do ŷ naēēn hyb n'aa. ŷ ahyyng, nesaa do moo heb'ooħ do ŷ naēēn hyb n'aa.‡

Jesus hā reanh do ratayy do ky n'aa hahŷŷh

14 Ti m' Jowāw nu gahem'uun do ma matēg rabana Jesus wē, ti m' reanh ta hā:

—Ta see pé noo gó āāh, Parisēw na-āāj hē, noo kanawa doo me āā weh'ēēh P'op Hagā Doo. Hēd n'aa a ma matēg tii d' ranad'oo? —nāk mäh.

15 Ti m' panyyng ky n'aa gó Jesus ky gadoo. Hahŷŷ d' mā ta kyyh:

—Ket'ēē do jām n'aa hēnh ji ats'yyt doo, dooħ ratabēēj bā rahyb n'aa tón do heen n'aa ta patug pan'aa sa mahang na-ēēd bā. Ti awāt da ti noo gó sa najiis, ta patug pan'aa, rado hōm sa mahānh. Ti noo gó da ratay kån§ —nāng mäh.

16 Ti m' panyyng wób ky n'aa gó Jesus ky gadoo nā reanh doo. Hahŷŷ d' mā ta kyyh:

—Dooħ ji gas'yyb bā pāān papuuĵ bāh me saroor sǎg noo eh doo. Tii d' ji adoo bā, papuuĵ bāh tsawyy dǎg bā, ta sǎg tanes'ēēm, kawah'ooħ hōm tii bā. Ti bahānh tanoo ee dǎk tii.

17 Ti hadoo né hē uwa bēē hā. Dooħ ji gedu bā uwa bēēh papuuĵ heġān sooħ do pan'aa ta hood b'ée byy sǎg gó. Tii d' ji adoo bā, uwa bēēh egān so bā, ta hood sǎg ganabāh hōm. Tii bā kǎ, uwa bēē waho bēēh da, ta hood kǎ karejǎ kån —nāng mäh. —Uwa bēēh papuuĵ ji geduuh ta hood papuuĵ gó. Uwa bēēh egān so bā, ta hood papuuĵ keh'ūūs nā. Tii bā uwa bēēh, ta hood na-āāj hē dooħ takarejǎ bā*** —nāng mā Jesus.

ŷŷnh has'oo dǎk do ky n'aa, karapee h'yy ganā dǎk do ky n'aa daheeh hahŷŷh

18 Ti m' ta ti Jesus baher'oot nā bā, a'jyy hyb n'aa jawyk doo, Judah buuj sa wahē n'aa see ana Jesus wē. Ti m' ta taron nuu me m' tabahyy hāng ta wē. Ti m' taky hadoo ta hā:

—Tok ŷ h'yy gakog hōm —nāng mäh. —Ti hadoo né hē b'ēēp si ŷŷ, ta hā moo dēē, tii bā da tok ŷ awād dǎk da p'aa hēnh —nāng mäh.

19 Ti m' Jesus ta ma matēg daheeh rabahōm kån ta sii.

20 Tamahōm me m' ŷŷnh nahēē nāng do ta jó gadǎk hēnh tabana ta wē. Majyyw mā ta

nahēēh. 12 m' ta baab ta nahēē badǎk. Ti m' ta jó gadǎk hēnh mā tabana ta wē, Jesus saroor noo hā m' tamoo dāng.

21 Tii d' tawēn d'oo mā ta h'yyb gó m' taky hadoo: “Ta saroor hā ŷ moo dēē bā, ŷ d' ahub dǎk tii bā”, nāng mā ta h'yyb gó.

22 Ti m' Jesus ty kaw'ōōd dǎk ta wē, ti m' taky hadoo:

—Eŷŷm manāh, tok ŷŷ —nāng mäh. —Ōm has'oo dǎk, P'op Hagā Do hā mah'yy ka'eēh do hyb n'aa —nāng mäh.

Tii bā kǎ m', nāyyw hē tabahas'oo dǎk.

23 Ti m' Jesus kajaa bā m' hyb n'aa jawyk do tób bā, tabajēē suun bā m', tabahapāh bā m' manarapēw hadoo do ragamehŷŷh doo, séd dó m' rarāb bā rabē bā,

24 taky hadoo mā sa hā:

—Bē anāh! Karapee dooħ tadjǎb bā. Aŷŷh tii —nāng mäh.

Tii bā m' rakawew'aam ta kyyh.

25 Ti m' hajōk do raban'yyh tan'oo bā do jawén paa bā, Jesus bajēē suun tób gawakō gó, ti m' karapee tamoo maso dǎk, ti m' nāyyw mā karapee bas'ēēg geēt.

26 Ti m' jé pad'yyt hē m' ta ti hāj n'aa bā rapanyyng enā hōm kån mā ta tii bā tamoo wāt do ky n'aa.

Ty temaa bong do panyyng n'aa hahŷŷh

27 Ti m' tii b' naa Jesus tsyym kadoo bā, pawóp hē ajyy ty temaa bok do ta jawén rabana. Ti m' rageēēj bong. Hahŷŷ da m' sa kyyh:

—Mat'yyd mehīn āāh, Jesus, Dawi panaa!†† —nāk mäh.

28 Ti m' ta tób gó tabajēē suun bā m', ty temah do rabana ta wē, ti m' Jesus beaanh sa hā:

—Bē ky daheeh g'eēh ŷ haja bā bē ty enā padēēk doo? —nāng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—ŷŷ. Āā ky daheeh né hē, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo —nāk mäh.

29 Ti m' Jesus moo dāng sa matym hā, ti m' taky hadoo:

—Bē heso padǎg, bē h'yy ka'eēh do hyb n'aa —nāng mäh.

30 Ti m' nāyyw hē m' p'aa hēnh mā raba-hapēē padēēk. Ti m' Jesus ge'ŷŷm sa hā ranaher'oot hyb n'aa sa hā tamoo wāt doo. Hahŷŷ d' mā ta kyyh:

—Bē her'ood manā ta wób sa hā —nāng mäh.

31 Ti m' ta ky geām né paawā m', jé pad'yyt hē rapanāk Jesus moo wāt do ky n'aa.

‡ 9:13 Jesus wén naēēn, nesaa do raberéd hōm hyb n'aa, P'op Hagā Do hā rah'yy ka'eēh hyb n'aa kǎ. § 9:15 Hahŷŷ d' Jesus hanāng pé ta tii: Ta ma matēg sii tabawāt nā bā, dooħ ratay bā. Sa mahang Jesus badoh bā, tii bā da ratay kån.

*** 9:17 Dooħ ji mekuuj bā papuuĵ tama metēēk do ji h'yyb paa me, tahaanāng pé ti panyyng gó teh'ūūm doo. †† 9:27 Dawi panaa rawén maneēēn, ti né hē ti sa hā P'op Hagā Do p'ooĵ ub taky n'aa eno wāt do hyb n'aa.

³² Ty temaa bok do paa ratsyym kasog sii hē m', ramanaa Jesus wē aj'yy karap'aar h'yyb nesaa do hadāk doo, ner'oot doo.

³³ Karap'aar h'yyb nesaa do Jesus habēē hōm jawén paa bā, aj'yy er'ood dāg kǎn p'aa hēnh. Hajōk do t'ī hēnh kat'aa do rahyb n'aa meunh mäh. Ti m' raky hadoo:

—Doo noo gó hapäh pé hah̄y hadoo pé Isaraéw buuj mahang —nāk mā sa kyyh.

³⁴ Pariséw kǎ m' raky hadoo:

—Doo. Karap'aar h'yyb nesaa do wahē n'aa kyy gó ti tabahebē karap'aar h'yyb nesaa doo —nāk mā sa kyyh.

³⁵ Ti m' sahōnh hē sa panang bā Jesus bewād nā. Sa tób P'op Hagā Do panyyg rayd naherot do yt hā tama metēek P'op Hagā Do bag'āas do ky n'aa hanām doo. Sahōnh hē hedoo pé sa nahēē Jesus hahēēn hōm mäh.

³⁶ Ti m' hajōk do tabahapäh bā, tat'yyd mehīn mā sa hā. B'éé hagā n'aa tamah do hadoo mā ta hā. Hajōng baad nadoo do ra hoop. Doo rad'oo péh, dooh masa pé sa hā.

³⁷ Ti m' panyyg gó m' tamaher'oot mā ta ma matēg sa hā. Hah̄y d' mā ta kyyh:

—Hajōng ti anyy dāg paawā joom ag wah'ēē dāk do ji ataa do pan'aa, pawōp its ta taa n'aa[†] —nāng mäh.

³⁸—Ti hyb n'aa taw'āats hē joom danāh hā, P'op Hagā Do hā, bē ky n'aa ets'ēē tamejō nā ta wób joom hā ramoo bok hyb n'aa —nāng mā Jesus kyyh.

10

Ta ma matēg 12 hedoo do Jesus mejūū do panyyg n'aa hah̄y

¹ Ti m' Jesus naēēnh 12 hedoo do ta ma matēg ta wē. Ti m' tabanoo mā sa hā karap'aar h'yyb nesaa do rabahajaa rabahebē hyb n'aa, sahōnh hē hedoo pé sa nahēē rahehēēn hōm hyb n'aa n-āāj hē.

² Hah̄y m' 12 tamejūū do sa hād: Simaw mäh, Peed ramaneēēnh doo. Ta jawén mā Ān-Deréh, Simaw h̄ȳj. Ta jawén mā Sebedew taah, Tsijaag, Jowāw hād enāh doo.

³ Ta jawén Pirip, Batoroméw, Toméh, Matew (Roma buuj hā Judah buuj rahepāk do gedaag n'aa paah), Tsijaag Aw-Pew t'aah, Tadéw,

⁴ Simaw Serot, * Judas Ikarijot kǎ m', Jesus hah̄y dāk do majī hā.

[†] 9:37 Hah̄y d' Jesus hanāng péh: Hajōk ta hā h'yy ka'eēh do pan'aa paawā, pawōp its ta ky n'aa sa hā her'oot do pan'aa.

* 10:4 Judah buuj sa hāj n'aa bā Roma buuj ramejūū noo gó, Judah buuj wób rakarēn rakamajī Roma buuj sa wē. Doo rakarēn bā Roma buuj mejō bā sa hā. Roma buuj wē kamajī do ramaneēēnh **Serot**. Ta ti sa see paa apāh ta ti Simaw, rawén maneēēnh “Simaw Serot”. † 10:14 Tii da Jesus mejūū rabad'oo, dooh baad tado bā P'op Hagā Do panyyg panang buuj raky nadaheeh doo, panang buuj rabahapäh hyb n'aa. ‡ 10:15 Doo Sodoma, Gomoha panang buuj ramaa newē bā baad hadoo do Róh sa hā tamaher'oot do paah. Jesus ma matēg hyb n'aa jewyk Róh bahānh, ti hyb n'aa sa kyyh maa nanew'ēē do ta bahānh ragadoo da nesaa do ta sām. Sodoma panang buuj ragadoo do bahānh ragadoo ti ta sām nesaa doo. § 10:16 Judah buuj sa hā aw'yy kamatakēē. Gurii-i kaja hē ta h'yyb tamahūūm sa hā.

⁵ Ti m' Jesus mejūū ta wób sa panang hēnh rabahōm hyb n'aa. Hah̄y d' mā tamejūū sa hā:

—Bē ahōm manā Judah buuj nadoo do wē. Bē ajēē pā manā Samarija buuj sa panang bā.

⁶ Taw'āats hē Isaraéw buuj sa h'yyb gó dawēē P'op Hagā Do mahānh habong do wē bē ahōm, b'éé kanapēē bong do hadoo do sa wē.

⁷ Bē mahōm me hah̄y panyyg bē maher'ood sa hā: “Eada dāk h̄y pong jé hawāt do ji tabag'āas doo”, nāk da bē kyyh.

⁸ Taw'āats hē sa nahēē bē hahēēn hōm, dejēp do ragenā bong bē an'oo bā, rog manahuuh do sa nahēē bē ado hōm, karap'aar h'yyb nesaa do sa hā padēek do bē hebēē hōm. Bag hēnh ȳ ban'oo dāk bē hā ta ti bē bahajaa hyb n'aa. Ti hyb n'aa bag hēnh bē masaa sa hā.

⁹ Doo d' bē mahūūm pé ta sām hadoo péh.

¹⁰ Doo d' bē mahūūm ta hood hadoo péh, tatu hadoo péh, bē tsyym suun see hadoo péh, bē saroor see hadoo péh. Doo bē mahūūm pé ȳ wén nāng, moo bok do sa hā ramoo bok do sām ji banoo do hyb n'aa. Bē masa do bē hā ranoo da bē wē badoh doo.

¹¹—Panang bā bē kajaa bā, bē esóts jé ky en'yyim doo, bē gad'oo doo. Tii bā ta ti hedoo do tób bā bē ayyw panang bē beréd hōm bā kǎ.

¹² Ta tób bā bē ajēē pā bā, bē ky n'aa edēē ta yt hā haj'eenh doo.

¹³ Ta tii bā haj'eenh do ky en'yyim do rado bā, hanām gó bē ragado bā, bē ky n'aa edēng do aym da sa wē. Hanām gó bē raganado bā, bē ado hōm sa hā bē ky n'aa edēng do paah.

¹⁴ Bē raganado bā, bē ramaa nanewē bā bē her'oot doo, bē tsyym suun bē tepyng padāg k'āats, ta ti tób bā naa, ta ti panang bā naa bē tsyym kasok bā.†

¹⁵ Baad bē ȳ maher'oot. Sahōnh hē badāk hah̄y hā habong do P'op Hagā Do ky n'aa etyy noo gó kǎ, Sodoma panang buuj, Gomoha panang buuj ta sām bahānh P'op Hagā Do anoo da nesaa doo, bē ganadoo do panang buuj hā.‡ Né hup ȳ né hē ta ti ȳ her'oot doo —nāng mäh.

¹⁶—Sa mahang bē ȳ mejūū b'éé tabanas'aa mahang habēēh do hadoo. Ti hyb n'aa taw'āats hē baad bē matakā sa hā,

aw'yy matakëe do hadoo. Taw'ääts hë na-
ääj hë kaja hë denaa hë bë h'yyb bë mahüüm
sa mahang bë aboo bä. Hanäm gö bë aboo
sa wë, gurii-i bawät do hadoo. §

17 Baad bë kanä sa mahänh. Bë da ra-
haëenh panang enäh do sa wahë n'aa sa moo
gó, bë raky n'aa etyy hyb n'aa. Tób P'op
Hagä Do panyyg rayd naherot doo gö bë da
rahewyyh.

18 Hëp ý n'aa bë da ramahüüm sa wahë
n'aa wë, hëej bagä n'aa sa wë na-ääj hë, sa
matym gö bë raky n'aa tapaa hyb n'aa. Këh
ý n'aa bë her'ood kån da tii bä sa hã, Judah
buuj, Judah buuj nadoo do na-ääj hë, raky
n'aa napäh hyb n'aa këh ý n'aa.

19 Bë ramoo maso däg bä, bë hyb n'aa tón
manä bë her'oot do pan'aa hã, nyy da bë
her'oot do hã. Ti noo gö kan'oo däk da bë hã
bë her'oot do pan'aa.

20 Bë nado ti noo gö her'oot doo. Bë Yb hý
pong jé hawät do Sahee er'oot da bë her'oot
do hã —näng mä Jesus.

21 Ti m' taky hadoo ënh:

—Hýy näng doo, ta hýy tan'oo däk da ta
wób sa moo gö radaj'ëep hyb n'aa. Ti hadoo
né da t'aah näng do bad'oo ta t'aah hã. Sa
taah da h'yy kawereem sa yb wë, sa ýyn wë.
Rahaëenh da sa yb sa ýyn ta wób sa moo gö
radej'ëep hyb n'aa.

22 Tak'ëp da sahõnh hë rakawajään da bë
wë hëp ý n'aa. Ti hadoo né da, jé h'yy kan-
erët do hã ýy, tadajëb bä kä, edëb had'yyt hë
da hý pong jé P'op Hagä Do pa.

23 Panang s'ee hënh bë rarejä bä, bë kejën
hõm panang s'ee hënh. Baad bë ý maher'oot
hahýh: Bë bahajaa do pooj jé panang
haw'ääts hë Isaraéw hãj n'aa bä bë moo bok
bë ý mejüü doo, ýyh, Aj'yy Hadoo Do Hý
Pong Jé Hana Do matëeh da. Né hup ý né hë
ta ti ý her'oot doo.

24 —Doo ma kametëek do ta ma matëg
bahänh tado bä. Doo na-ääj hë sa karom
sa kariw n'aa bahänh rado bä.

25 Sa ma matëg hajaa do pénh ma
kametëek do rahaja däg bä kä, taw'ääts hë
ratsebë. Sa kariw n'aa pénh sa karom rahyb
n'aa jewy däg bä kä, taw'ääts hë ratsebë.
Hahýy d' ý hanäng pé ti ta tii: Ýyh, bë wahë
n'aa hadoo doo, “Beresebu,** karap'ar
h'yyb nesaa do wahë n'aa” ý ramaneëej bä,
ti bahänh tii bä bë da raky n'aa rejää karapé
haa bë bahadoo do hyb n'aa.

26 Tii d' radoo né paawä bë hã, bë jeýym
manä sa hã. Sahõnh hë ta wób nahapäh nä
doo, sahõnh hë sa hã kejën doo, ta jawën
rabahapäh da.

27 Ta wób ramaa nanapäh bä bë hã ý
her'oot doo, sahõnh hë maa napäh bä bë
her'ood. Kaja hë bë ý hesëenh doo, tak'ëp
bë her'ood da sahõnh hë ramaa napäh hyb
n'aa.

28 Bë jeýym manä ji majüü ji daj'ëep do hã.
Jääm né ji hub rahajaa radaj'ëep. Ji h'yyb
tym dooh rahaja bä. Taw'ääts hë bë jeýym
P'op Hagä Doo. Ti ti hajaa tarejäã ji hub ji
h'yyb tym na-ääj hë tabanesaa hënh.

29 Pawóp hë taw'ëed taah, kanahën d'os hë
rabesëem is, ky n'aa ganebats. Ti hado né
paawä, dooh sa see dajëp pé bë Yb hý pong
jé hawät do nan'oo bä.

30-31 Ti hyb n'aa bë eýym manäh. Hajõng
taw'ëed takamahän do bahänh bë P'op Hagä
Do kamahän. Sahõnh hë ji sëen sii hë P'op
Hagä Do betsen. Baad ji tabahag'ääs ý
hanäng péh —näng mäh.

32 —Këh ý n'aa najejën pé ta wób sa hã, ý
na-ääj hë dooh ý ky n'aa jejën bä ta tii, Ee hý
pong jé hawät do matym gö.

33 Këh ý n'aa jejën péh, ý na-ääj hë da ý ky
n'aa jejën tii d' ënh, Ee hý pong jé hawät do
matym gö.

34 —Ý ahyy wät babä, bë ed'oo apäh,
h'yyb nyyw gö badäk hahýy hã habong do
rababok hyb n'aa sa da hadoo do wë ý an'oo
bä do hyb n'aa. Tii d' bë edoo manäh. Ti hyb
n'aa nado ý wën hyng. Wawëe hë ý bahyy
wät do hyb n'aa ta wób rakamajüü da ta wób
sa wë.

35 Ý ahyy wät do hyb n'aa, ajyy wób rah'yy
kawereem da sa yb wë. Ý ahyy wät do hyb
n'aa, sa toog wób rah'yy kawereem da sa
ýyn wë, sa takaanh wób rah'yy kawereem
da sa mayyn wë.

36 Tii bä da sa wakään sa tób yt hã haj'eenh
do sa majüü däg da.††

37 Ý bë kamahän do bahänh bë yb, bë ýyn
bë kamahän bä, dooh bë haja bä hëp ý hata
bë do bä. Ý bë kamahän do bahänh bë taah,
bë toog bë kamahän bä, dooh bë haja bä hëp
ý hata bë do bä.

38 Jé hëp ý n'aa tamo n'aa tahoop do
tajeýym bä, h'yyb nahadoo do nemon ýy,
doo tahaja bä hëp ý hata tado bä.

39 Jé badäk hahýy hã ji hawät do hã tak'ëp
kamahän doo, dooh da tanu deë bä P'op
Hagä Do wë. Hëp ý n'aa, hã ý taky daheeh do
hyb n'aa dajëp péh, baad tabawäd had'yyt
da P'op Hagä Do wë.

40 Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Jé bë gadoo doo, ý na-ääj né tagadoo. Ý
gadoo doo, hã ý mejüü do tagadoo.

41 Jé P'op Hagä Do ky n'aa rod gadoo doo,
P'op Hagä Do ky n'aa taheer'oot do hyb n'aa,

** 10:25 Nesaa Do Yb né ti Beresebu. †† 10:36 P'op Hagä Do ky n'aa rod Mika häd näng do kyy gö Jesus beh'üüm
ta ti taheer'oot doo. Mika 7,6 hã takerii däk sa hã hë né hë sa wakään kamajüü do ky n'aa. Rawén kamajüü, Jesus hã h'yy
kana'eeh do rah'yy kawereem ta hã h'yy ka'eeh do wë.

tagadoo da P'op Hagä Do hanaa ta ky n'aa rod hä tanoo do pénh ta sãm. Jé ta da hadoo do gadoo doo, baad hawät do ta da hadoo do bahadoo do hyb n'aa, tagadoo da P'op Hagä Do hanaa baad hawät do hä tanoo do pénh ta sãm.

⁴² Jé naëng dagäp do hanyy is pé hanoo pé hahÿ hyb n'aa sakog is do see hä tabeëék hyb n'aa, hata ÿÿ tabahadoo do hyb n'aa, ta ti tagadoo né hë da baad hadoo do ta sãm P'op Hagä Do hanaa. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo.

11

Jowāw nu gahem'uun do mejūū do Jesus reanhd do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus bahajaa bā kā 12 hedoo do ta ma matëg hä tamaher'oot doo, tatsyym kadoo mā tii b' naa, panang haw'ääts hë Garirej häj n'aa bā, panyyg hanām do tama metëék hyb n'aa.

² Ti m' Kristo moo wät do radawäts gëët bā Jowāw nu gahem'uun do ky n'aa napāh bā, tamejūū mā ta ma matëg Jesus wë rabahōm.

³ Hahÿÿ da bē eaaj Jesus hä —näng mäh: “Ōm né hë tii, P'op Hagä Do Ky Däng Do ta wë hana doo, ta see ti ää gada?”, denoo da —näng mā Jowāw nu gahem'uun doo.

⁴ Ti m' Jowāw mejūū do hä Jesus ky hadoo: —Bë ahōm nā, bē maher'ood Jowāw hä hahÿ bē ma newëë doo, hahÿ bē bahapāh do na-ääj hë:

⁵ Ty temah do paah, rahapëë padëék. Nabong do paah, aboo padëék p'aa hënh. Rog manahuuh doo, ahub padëék p'aa hënh. Rog gamatoh do paah, ramaa napëë padëék. Dejëp do wób genā bong ÿ an'oo bā. P'op Hagä Do panyyg hanām do na-ääj hë kaher'ood dāk kas'ut do sa hä.

⁶ Ky n'aa kedëng da jé ÿ moo wät do hyb n'aa, ÿ her'oot do hyb n'aa tahÿÿ kaneréd bā hä ÿ tahÿÿ ka'eeh doo. Tii d' bē her'ood Jowāw hä —näng mā Jesus kyyh Jowāw nu gahem'uun do mejūū do sa hä.

⁷ Ti m' Jowāw mejūū do rababaa j hōm bā kā, hajōk do hä Jesus her'ood kån Jowāw nu gahem'uun do ky n'aa. Hahÿÿ da m' ta kyyh: —H'ëëd ti bē heg'ääs paa tabanawäng hënh? Jawii bah'ood ahēm do g'eeh bē heg'ääs?

⁸ Ti tanado bā, h'ëëd ti bē heg'ääs t'ÿÿ hënh? Ajÿÿ saroor ky n'aa gebah do dadāk do bē heg'ääs t'ÿÿ hënh? Doo. Saroor ky n'aa gebah do dadāk do dooh raboo bā tabanawäng bā. Sa wahë n'aa tób hanām doo gó rababok tii.

⁹ Ti tanado bā, h'ëëd ti bē heg'ääs t'ÿÿ hënh? P'op Hagä Do ky n'aa rod bē heg'ääs? ÿÿ. Ti né hë ti bē heg'ääs. P'op Hagä Do ky n'aa rod bahānh tii.*

¹⁰ Ta ti né hë ta ti ajÿÿ ky n'aa näng do P'op Hagä Do kyy kerih do hä. Hahÿÿ da ta ky n'aa: “ÿ mejūū da panāk ÿ n'aa a pooj jé, a tyw n'aa tabennyw dāk hyb n'aa a pooj jé”†, näng kerih doo.

¹¹ —Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: Badāk hahÿÿ bā habong do sa mahang, dooh Jowāw bahānh nu gadāk péh. Ti tahado né paawā, hÿ pong jé hawät do bag'ääs do karapee hedoo do sa mahang, jāam hë hyb n'aa sakog its né paawā, Jowāw bahānh tanu gadāk hÿÿ kā.

¹² Jowāw nu gahem'uun do du doo noo gó naa tanu gemuun doo, da hë kā na-ääj hë, hÿ pong jé hawät do bag'ääs do tak'ëp takah'ūum. Tak'ëp ta wób h'ÿÿb hedoo, P'op Hagä Do bag'ääs do karapee rabahadoo hyb n'aa.

¹³ Jowāw nu gahem'uun do kajaa do pooj jé Mosees ky n'aa jawÿÿk doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod na-ääj hë raheer'oot mā P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa, takajaa do pooj jé.

¹⁴ Bë gado bā, bē gadoo né hë hahÿ bē ÿ maher'oot doo: Jowāw né hë ti Eriij, kajaa da P'op Hagä Do ky däng do paa‡ ta kyy kerih doo gó.

¹⁵ Jé karën pé ÿ her'oot do tamaa newë bā, taw'ääts hë tahÿÿb n'aa matakëë.

¹⁶ —Nÿy gó da ÿ baher'oot da, da hë badāk hahÿÿ hä habong do panyyg ky nadah'eeh do sa ky n'aa? Hahÿÿ hadoo tii: Karepé wahoo gó hab'ëëh do ramas'uunh do hadoo. Hahÿÿ da karepé wób sa kyyh ta wób sa hä:

¹⁷ “Raketëë do pud n'aa ää gamehÿÿh bē tsebë hyb n'aa paawā, dooh masunh do bē as'ääw bā. Tii bā dajëp do heen n'aa ää wareem, masuuj gó bē h'ÿÿ ketón hyb n'aa paawā. Ti na-ääj dooh bē karën bā. Doo h'ÿÿ katón gó bē masuuj bā”, nāk karepé ta wób sa hä.

¹⁸ Ti hadoo né hë da hë habong doo —näng mäh. —Tabad'op hë ji raky dahé bā. Jowāw nu gahem'uun doo, dooh uwa s'ëëb mahÿÿÿh do teëg bā. Ta see pé noo gó noo kanawa doo me P'op Hagä Do tahÿÿÿb enÿÿm. Ti hyb n'aa, “Karap'ar h'ÿÿÿb mahūūm mā tii”, nāk sa kyyh Jowāw ky n'aa hä. Doo Jowāw ragado bā.

¹⁹ ÿÿÿ kā, Ajÿÿ Hadoo Do Hÿÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ eëék, ÿ awa. Ti hyb n'aa ÿ ra-maneeënh, tahawaa, heëëk do men, dajëër

* **11:9** P'op Hagä Do ky n'aa rod bahānh Jowāw Jesus wén edoo, Jesus kajaa do pooj jé panäg n'aa tabahadoo do hyb n'aa.

† **11:10** Marakijas 3.1 ‡ **11:14** P'op Hagä Do ky n'aa rod Marakijas häd näng do erii wät do hä P'op Hagä Do ky däng, Mesijas kajaa do pooj jé Eriij kajaa da. P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub hawät do ti Eriij makūūh. Doo Eriij Jowāw hä takas'ee bā. Doo tii d' tahananng péh. Eriij makū bawät do paa hadoo Jowāw bawäd wät. Ti hyb n'aa *Jowāw né hë ti Eriij Jesus wén her'oot*.

gahed'aak doo, nesaa do moo heb'oooh do sa najiis. Āā raganado né paawā, P'op Hagā Do né hē tii, ŷyĥ, Jowāw na-āāj hē h'yy gan'yĥ doo. Āā ma met'ēēg wāt do ky dah'eēh do baad rababok do hā takametā dāk tii —nāng mā Jesus.

²⁰ Ta wób sa panang bā tapehuuj wāt do bahānh Korasīn, Betsaj-Da hād enāh doo bā Jesus pehuuj wāt. Ti hado né paawā dooh rah'yĥ kawereem bā ta ti panang hād enāh do buuj. Ti hyb n'aa Jesus ky n'aa tapaa mā sa hā. Hahŷŷ d' mā ta kyyĥ:

²¹ —Nesaa do P'op Hagā Do anoo da bē hā Korasīn, Betsaj-Da panang buuj. Hajōng ŷ pehuunh do paa bē mahang. Dooh ŷ bē ky dahé bā. Panang Tiir, Sidōn hād enāh doo bā ŷ pehuuj wād bā paawā rababong noo gó bē mahang ŷ pehuuj wāt doo, p'ooj ub paawā ti buuj nesaa do hā rat'yyd kamehīn paawā, P'op Hagā Do hā rah'yĥ kawereem paawā. P'ooj ub paawā saroor hebaan doo, hejoooh doo, rapadadāg dāg paawā, rehaa paawā sa nuu hā tēēg ooj rat'yyd kamehīn do heen n'aa.

²² Bē ŷ maher'oot hahŷŷĥ: Sahōnh hē badāk hahŷŷ hā habong do P'op Hagā Do ky n'aa etyy noo gó kā, Tiir Sidōn buuj p'ooj ub habong doo, nesaa do ta sām bahānh P'op Hagā Do banoo da bē hā nesaa doo, bē t'yyd kamanehīn do hyb n'aa, bē h'yy kawanereem do hyb n'aa.

²³ —Bēēh, Kapar-Naūm panang buuj, hŷ pong jé has'ēēk do bē ed'oo g'eēh bēēh? Dooh. Tabanesaa hēnh bē bahyk da P'op Hagā Do an'oo bā. Panang Sodoma hād nāng doo bā ŷ pehuuj wād bā paawā rababong noo gó bē mahang ŷ pehuuj wāt doo, da hē ti badāk nā paawā panang Sodoma.†

²⁴ Bē ŷ maher'oot hahŷŷĥ: Sahōnh hē badāk hahŷŷ hā habong do P'op Hagā Do ky n'aa etyy noo gó kā, Sodoma buuj p'ooj ub habong doo, nesaa do ta sām bahānh P'op Hagā Do banoo da bē hā nesaa doo, bē t'yyd kamanehīn do hyb n'aa, bē h'yy kawanereem do hyb n'aa —nāng mā Jesus.

²⁵ Ti noo gó kā m' Jesus ky hadoo:
—Ee, P'op Hagā Doo, a hā ŷ j'aa etsē. Sahōnh hē hŷ pong jé, badāk hahŷŷ hā hanāng do na-āāj hē mabag'āās. Majejēn hahŷ mamoo wāt do haj'ap do sa mahānh, tak'ēp ma kamet'ēēk do sa mahānh. Mametā wāt sa h'yyb gó karapee hadoo pé hā, baad h'yy ka'eēh pé hā.

²⁶ Ta tii da magen'aak Ee —nāng māh.

²⁷ Ti m' taky hadoo:
—Sahōnh hē Ee banoo ta hejój hā ŷŷ. Dooh baad hapāh pé ŷŷĥ, P'op Hagā Do T'aah.

Jāām né Ee hapāh ŷŷĥ. Dooh Ee, P'op Hagā Doo, baad hapāh péh. Jāām né ŷŷĥ, ta T'aah hapāh. Jāām né hē sa hā ŷ metēēh do hapāh Ee —nāng māh.

²⁸ Ti m' taky hado kān:

—B'ēēp wē ŷ sahōnh hē bēēh, hakaaj padēēk do hedoo doo, h'yy ketón do hedoo doo, tii bā da ŷ anoo bē kameh'āāk hyb n'aa.

²⁹ Kaja hē hēp ŷ mahūūm. Hanām gó ŷ bawāt sahōnh hē sa wē. Dooh ŷ h'yy kasabé bā. Ti hyb n'aa taw'āāts hē bē ky dahé ŷŷĥ. Taw'āāts hē bē ma kamet'ēēg hā ŷ bē hapāh doo. Tii bā da bē baw'yyt da bē h'yyb kameh'āāk doo, bē h'yyb nāw.

³⁰ Nahejooj bē hā ŷ ma metēēk doo. Taha-jaa bē ky dahé bā. Nahejooj bē ŷ mejuū doo —nāng mā Jesus kyyĥ.

12

Saab ky n'aa hahŷŷĥ

¹ Ti noo gó m', Saab hā m', Judah buuj rakamehehāk do noo gó m', Jesus ta ma matēg sa sii joom tiriig banāng doo me m' ratabēs. As'aah mā ta ma matēg, ti hyb n'aa m' tiriig ag mā rateh'yyp rabawa hyb n'aa.

² Ti m' rateh'yyp do Parisēw wób raba-hapāh bā, raky hadoo Jesus hā:

—Mahegāā! Dooh a ma matēg raky dahé bā ēr ky n'aa jaw'yĥ do Saab ky n'aa hā. Saab hā ramoo bok —nāk mā sa kyyĥ.

³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Dooh bē ner'ood bā g'eēh nyy da ēr wahē makū Dawi bad'oo, tii, ta hataa rabas'aah bā?

⁴ Dawi ajēē suun mā P'op Hagā Do sa hā kahesé do tób n'aa yt hā, ti m' ta hataa da-heeh rabawa pāw P'op Hagā Do sa hā kahesé do tób n'aa yt hā hatoonh doo, jāām hē né paawā ta ti tób yt hā moo heb'oooh do haw'aa ta ti pāw Mosees ky n'aa jaw'yĥ do hyb n'aa. Dawi dooh rahaja bā paawā rawa bā ta ti pāw.

⁵ Dooh bē ner'ood bā g'eēh ēr ky n'aa jaw'yĥ do hā, P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa ky n'aa? Saab hā ramoo bok né paawā ta tób n'aa yt hā, dooh P'op Hagā Do ky n'aa tapa bā sa hā. P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh doo, rahajaa Saab hā ramoo boo bā.

⁶ Hŷŷ kā, baad bē ŷ maher'oot hahŷŷĥ: P'op Hagā Do tób n'aa ky n'aa jawyng né paawā, ti bahānh hyb n'aa jawyng do kajaa bē mahang.*

⁷ Hahŷŷ da P'op Hagā Do kyyĥ: “Dooh rama ejuu do had'yyt tado bā ti ŷ karēn doo. ŷ gahēen sa hā rat'yyd mehīn sa da hadoo doo”,† nāng kerih doo. Bē hapēē bā

† **11:23** Da hē ti badāk nā paawā panang Sodoma Jesus wén nāng, rat'yyd kamehīn do hyb n'aa paawā. Tii bā, dooh p'ooj ub P'op Hagā Do gawatsiig bā paawā sa panang. * **12:6** Ta daaj hē, ta ky n'aa né hē Jesus her'oot. Ky n'aa jawyng né paawā P'op Hagā Do tób n'aa, ti bahānh Jesus hyb n'aa jawyng. Ti hyb n'aa tahajaa tan'oo bā ta ma matēg tiriig ag rateh'yyp bā Saab hā. † **12:7** Osejas 6.6

paawä nyy d' tahanäng pé ta tii, dooh daap hē bé ky n'aa ety bá paawä nesaa do hä moo nahadoo doo. Dooh daap hē bé ky n'aa ety bá paawä ma matèk ȳy.

⁸Ta ti ȳ wén her'oot, ȳȳh, Aj'ȳy Hadoo Do H̄y Pong Jé Hana Doo, ȳ né hē ti Saab ky n'aa hā mejüü doo —näng mä Jesus Pariséw sa hā.

Moo gadóm do panyyng n'aa hahȳȳh

⁹Ti m' tii b' naa Jesus tsyym kado kán. Tób P'op Hagä Do panyyng rayd naherot doo hēnh tabajëë suun.

¹⁰Ti yt hā m' tabasoo h'aj'ȳy moo gadóm doo. Ti m' ta wób rakarēn paawä m' Jesus raky n'aa tapaa, Jesus ky nadaheeh do hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'ȳyk doo. Ti hyb n'aa m' rabeaanh ta hā:

—Èr ky n'aa jaw'ȳyk do anoo Saab hā ji haso däg bá nahëë näng doo? —näk mäh.

¹¹Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Bé mas'ää b'ée tadëë hyy bá t'öp gadarong doo gó Saab hā, dooh g'eeh nayy w hē bé ej'ooj ná bá, Saab hā né paawä?

¹²Ji mas'ään ji kamahän do bahänh tak'öp ji kamahän ji da hadoo doo! Ti hyb n'aa èr ky n'aa jaw'ȳyk do anoo né hē baad hadoo doo ji moo wäd bá Saab hā —näng mäh.

¹³Ti m' aj'ȳy hā ká taky hadoo:

—Madajoow a mooh! —näng mäh.

Ti m' ta moo tadojoow däk. Ahub däg kán mäh, baad däg mä ta moo kä. Hahup doo, ta moo see hado däk.

¹⁴Ti m' nayy w hē m' Pariséw raban'ȳy. Ti m' rahyb n'aa newëë mäh, kaner'oot mäh, nyy d' rabad'oo Jesus radaj'ëep hyb n'aa.

¹⁵Jesus h'ȳyb hap'ëeh mä rakarēn radaj'ëep doo. Ti hyb n'aa ta s'ee hēnh tabahöm kán. Hajök mä ta jawén hah'üüm. Ti m' sahõnh hē sa mahang habong do nahëë enäh do sa nahëë tasog hõm mäh.

¹⁶Jesus ky ge'ȳym mä sa hā ranaher'oot hyb n'aa ta ky n'aa ta wób sa hā.

¹⁷Tii d' tawén mejüü, P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do her'ood wät do paa kametä däk hyb n'aa ta hā. Hahȳy da tii, P'op Hagä Do kyyh Isajas erii wät do paah:

¹⁸“Hahȳ karom ȳy, ȳ asëew däk doo, ȳ kamahän doo.

Baad ȳ h'ȳy gadajang ta wë.

Ȳ anoo da Sahé ȳy, ta h'ȳyb gó tabawät hyb n'aa.

Tamaher'oot da sahõnh hē badäk hahȳy hā habong do hā

nyy da ȳ bad'oo baad had'op rabahadoo hyb n'aa matym ȳy gó.

¹⁹Dooh da taky gedag bá. Tak'öp nado da ta kyyh.

Dooh da tak'öp ter'ood bá hajök do sa mahang.

²⁰Baad hadoo doo me da tagadoo sa h'ȳyb gó nahejoonh doo.

Dooh da tahajëew bá h'ȳyb nahed'oo doo.

Tii da tabad'oo da sa hā baad had'op do j'aa ketsë bá ká nesaa do hā tan'oo bá.

²¹Ta hā badäk hahȳy hā habong do radaab yyp,

rabedëp hyb n'aa nesaa do mahänh.”[†]

Nesaa Do Yb ky gabuuJ Jesus moo wät rahanäng do panyyng n'aa hahȳȳh

²²Ti m' ramanaa mä Jesus wë aj'ȳy karap'ar h'ȳyb nesaa do hadäk doo, ty tamah doo, ner'oot doo. Ti m' Jesus habëë hõm karap'ar h'ȳyb nesaa do aj'ȳy hā hadäk do paah. Ti m' aj'ȳy er'ood däg kán p'aa hēnh. P'aa hēnh mä tabahapëë däk.

²³Hajök doo, ta ti hap'ëeh doo, rahyb n'aa meuunh mäh. Ti m' raky hadoo:

—Hahȳ g'eeh Dawi panaa P'op Hagä Do Ky Däng Doo? —näk mäh.

²⁴Ti m' reeahn do Pariséw ramaa napäh bá, raky hadoo:

—Beresebu, karap'ar h'ȳyb nesaa do wahë n'aa kyy gó ti h̄ȳy tabahebé karap'ar h'ȳyb nesaa doo! —näk mä sa kyyh.

²⁵Jesus hapäh mä sa h'ȳyb, ti m' panyyng ky n'aa me taky hadoo sa hā:

—Sa da hadoo do wë sa hāj n'aa babuuJ rahyb n'aa wareem bá, gawatsik tii bá sahõnh hē —näng mäh. —Panang buuj sa hā hē rah'ȳy kawereem bá, sa wakään na-ääj hē sa hā hē rahyb n'aa wareem bá, sahõnh hē kahāj jëng tii bá —näng mäh.

²⁶—Ti hadoo ènh Nesaa Do Yb hā ká. Ta daaj hē takahabëë bá, ta hā hē paawä ti tah'ȳy kawereem däk.[§] Te hub tado bá paawä ta tii, nayy w hē tabahëej jëë paawä Nesaa Do Yb bag'ääs doo.

²⁷Bé her'oot doo da tado bá, Beresebu kyy gó ȳ hebëë bá paawä karap'ar h'ȳyb nesaa doo, jaa ky gabuuJ bë karapee hebë do karap'ar h'ȳyb? Bë karapee né da bë raky n'aa etyy daap bë menȳy do hyb n'aa bë her'oot do hā.

²⁸P'op Hagä Do Sahee hejög né hē ti ȳ hebë do karap'ar h'ȳyb nesaa doo. P'op Hagä Do ji tabag'ääs do kaja doo ká bë wë, ta ti metëeh bë hā —näng mäh.

²⁹—Panyyng see gó bë ȳ metëeh: Dooh aj'ȳy hejoonh do tób gó hajëë suun pé ta ma tado hõm hyb n'aa, pooj jé tób danäh moo

[†] **12:21** Isajas 42.1-4 **§** **12:26** Jesus wén her'oot ta tii, Beresebu, karap'ar h'ȳyb nesaa do wahë n'aa kyy gó tabahebé karap'ar h'ȳyb nesaa do raheer'oot do hyb n'aa. Nesaa Do Yb häd see ti Beresebu. ****** **12:29** Hahȳy d' tahanäng pé ti

panyyng gó teh'üüm doo: Aj'ȳy hejoonh doo, Nesaa Do Yb. Aj'ȳy hejoonh do ma hado hõm do hadoo Jesus. Aj'ȳy hejoonh do ma hadoo, karap'ar h'ȳyb nesaa doo. P'op Hagä Do Sahee hejög doo Jesus bahebé karap'ar h'ȳyb nesaa doo, Nesaa Do Yb karapee, tak'öp tabahejoonh do hyb n'aa Nesaa Do Yb mahänh.

tamanaw'yyd bä. Ta moo kamaw'yyd bä tahajaa ta ma tado hõm bä.**

³⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hëp ý hata nadoo doo, majë ý tii. Ý manasa do P'op Hagä Do wë ý ataa doo, dawëë rabeühüm tii bä tan'oo bä.

³¹ Ti hyb n'aa bë ý maher'oot hahÿÿh: Sahõnh hë nesaa do ji moo wät do P'op Hagä Do mabaan né paawä, ta hä ji ky n'aa rejää do P'op Hagä Do mabaan né paawä na-ääj hë ji hä, dooh P'op Hagä Do mabaan bä P'op Hagä Do Sahee ky n'aa rejää pé kä.

³² Jé Aj'y'y Hadoo Do Hÿ Pong jé Hana Do ky n'aa rejää péh. P'op Hagä Do mabaan ti ta hä. P'op Hagä Do Sahee ky n'aa rejää pé kä, dooh P'op Hagä Do mabaan bä. Badäk hahÿÿ bä rababok nä bä, ta jawén na-ääj hë, dooh P'op Hagä Do mabaan bä tii —näng mäh.

³³ —Joom baad hadoo do tado bä, baad ta ag. Baad nadoo do tado bä joom, baad nado na-ääj hë ta ag. Ta ti ý wén her'oot, joom ag hä ji bahapäh joom ýÿn.

³⁴ Aw'y'y p'yym näng do taah hadoo bëeh! Baad nadoo do bëeh. Ti hyb n'aa dooh bë haja bä baad hadoo do bë her'ood bä. Ji h'y'yb tym gó ji hyb n'aa newë had'y'yt doo, ti né ji her'oot.

³⁵ Baad hawät doo, baad hadoo do ta h'y'yb gó hanäng do ta her'oot. Baad nawät doo, baad nadoo do ta h'y'yb gó hanäng do ta her'oot.

³⁶ Baad bë ý maher'oot hahÿÿh: Sahõnh hë ta säm baj P'op Hagä Do banoo noo gó da, P'op Hagä Do matym gó ji kawoom do sahõnh hë ji her'oot do paa daap hadoo doo.

³⁷ Baad tado bä ji her'oot do paah, dooh P'op Hagä Do ji taky n'aa ety bä nesaa do hä. Baad tanado bä ji her'oot do paah, ji P'op Hagä Do ky n'aa ety da nesaa do hä.

Parisëw ramejüü Jesus pahuunh sa matym haj'aa panyyg n'aa hahÿÿh

³⁸ Ti m' Parisëw wób, Mosees ky n'aa jaw'y'yk do ma mehetëk do wób na-ääj mä raky hadoo ta hä:

—Ma matëg, —näk mäh —ää karën ää bahapäh mapahuunh doo, ää matym haj'aa†† —näk mä sa kyyh.

³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Da hë badäk hahÿÿ hä habong doo, nes'aa sa h'y'yb. P'op Hagä Do hä rahyb n'aa eréd hõm ta see hä rah'y'y kawereem hyb n'aa. Tii d' né paawä sa h'y'yb, ý ramejüü ý pahuunh hyb n'aa sa matym haj'aa. Doo da ý metä bä sa hä. Jääm né da P'op Hagä Do ky n'aa rod Jonas häd näng do ta metëë n'aa hadoo sa hä kametëeh.

⁴⁰ Tamawoob hë adëb bä, tamawoob hë ta äh, tah'yÿb yb wog gó Jonas basuun doo da, ti hadoo, tamawoob hë adëb bä, tamawoob hë ta äh, ýÿh, Aj'y'y Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do bakëë da k'ääts gó.

⁴¹ Niniwéh buuj raky n'aa tapaa da P'op Hagä Do matym gó da hë badäk hahÿÿ hä habong doo, sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa ety noo gó kä. Jonas maher'oot noo gó, rat'y'yd kamehÿÿn nesaa do ramoo bok do hä. Nesaa do reréd hõm. Jonas bahãnh ý ti hÿÿh. Ti hado né paawä, dooh bë t'y'yd kamehÿÿn bä nesaa do bë moo bok do hä, dooh bë eréd bä, ti hyb n'aa né hë Niniwéh buuj bë da raky n'aa tapaa.

⁴² Seba häd näng do häj n'aa sa wahë n'aa ýÿnh, da hë badäk hahÿÿ hä habong do taky n'aa tapaa da P'op Hagä Do matym gó, sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa ety noo gó kä. Dawëë naa paa m' tabana tii, tamaa newëë hyb n'aa Saromãw hajaa doo, P'op Hagä Do anoo do ta hä. Saromãw bahãnh ý ti hahÿÿ bë hapäh doo. Ti hado né paawä, dooh bë karën bä bë maa newë bä hahÿÿh —näng mä Jesus kyyh.

⁴³ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Karap'aar h'y'yb nesaa do ta hä hadäk do paa ahõm wäd bä ta mahãnh, tabanawäng hënh tabahew'ëët, ta tób tabesoos takameh'ääk hyb n'aa. Ti dooh tawyyd bä.

⁴⁴ Ti ta h'y'yb gó taky hadoo: “Ý abaa j hõm p'aa hënh ý hadäk do paa hä, tóp ýÿ hënh”, näng. Tii bä ta tób paa bä takajaa bä, dooh ta yt hagä péh, yd kabak'ood däk tabahapäh, baad takabenäm ta hä.

⁴⁵ Tii bä tats'y'yt 7 karap'aar h'y'yb nesaa do wób ta hataa, ta bahãnh nesaa doo. Tii bä rabajëë péë ta tób paa gó. Tii bä rabanyy kãn ta hä kä. Ta hä hanäng do paa bahãnh tii kä. Tak'ëp tii kä ta hä kä nesaa doo kä. Tii da né da bë hä kä, bëeh, nesaa do moo heb'oooh doo‡‡ —näng mä Jesus kyyh sa hä.

Jesus wakãan heh'äät do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁶ Ti m' hajök do hä Jesus maher'oot nä bä ta ýÿn kajaa, ta wakãan sii hë m'. Ta w'oo hä m' rababë däk. Rakarën paawä ta sii raber'oot.

⁴⁷ Ti m' rë tanyy ky hadoo ta hä:

—A ýÿn, a wakãan ta w'oo hä rabab'ëeh. Rakarën mä òm rasii er'oot —näng mäh.

⁴⁸ Ti m' her'oot do hä Jesus ky hadoo:

—Jaa ti ëën, jaa ti wakãn haa? —näng mäh.

⁴⁹ Ti m' teheet mä ta ma matëg sa wë, ti m' taky hadoo:

—B'ëeh hahÿÿh, äñ ý hedoo doo, wakãn haa hedoo doo —näng mäh.

†† 12:38 Sa hä Jesus dooh P'op Hagä Do hanaa tado bä. Ti hyb n'aa rakarën Jesus pahuunh sa matym haj'aa, Jesus rametyy hyb n'aa. ‡‡ 12:45 Hahÿÿ d' Jesus hanäng péh: Tak'ëp ta bahãnh nesaa doo kä sa hä, Jesus raganadoo do hyb n'aa.

⁵⁰ —Sahõnh hē Ee hỹ pong jé hawät do karēn do moo heb'oooh doo, ti né hē wakān haa hadoo, ti né hē ānh ỹ hadoo, ti né hē ēēn hadoo —nāng mā Jesus.

13

Joom tym ky n'aa gó Jesus metëek do panyyg n'aa hahỹh

¹ Ti m' ti noo gó né hē Jesus banyyh tób bā naa, ti m' karaj'aa hēnh tabawēēnh. Ta nabyy me tabahyy sooh.

² Hajök kata b'ēēh ta hā. Ti hyb n'aa m' marakate gó tagatsēg sooh. Hajök doo m' ayyw b'ēēh ta takēēn hā.

³ Ti m' hajōō m' tama metëek mā sa hā panyyg ky n'aa me m'. Hahỹ d' mā ta kyyh: —Hỹ hadoo joom hejóm do bejoom joom tym.

⁴ Tatsawyh hōm joom tym. Joom tym tatsawyh hōm do wób ta tyw n'aa me takajak, ti taw'ēēd rabajöh jēng.

⁵ Joom tym wób kajäk pä ta yt hē tabahadoo do jó. Kanahēn its k'āāts tii bā. Ti nanyw hē taganyyh, kanahēn d'os do k'āāts ta h'yyb.

⁶ Tabajuu bā nanyw hē tatsawyy jēng, dooh ta kóm ta h'yyb.

⁷ Ta tym wób kajäk sasēng kóm banāng bā. Sasēng gajewāng bā ká, dooh taw'ēē wād bā.

⁸ Ta tym wób kajäg kán baad tabadoo bā. Taganyyh, baad tabawāng, baad tabeak. 100 nuu me tabejoom do bahānh tabeag kán baad tabadoo bā kajäk do ta tym wób. 60 nuu me tabejoom do bahānh tabeag kán ta tym wób. 30 nuu me tabejoom do bahānh tabeag kán baad tabadoo bā kajäk do ta tym wób ká —nāng mā Jesus, panyyg ky n'aa me m' tabaher'oot.

⁹ Ti m' taky hadoo:

—Jé karēn pé ỹ her'oot do tamaa newē bā, taw'āāts hē tahyb n'aa matakēē —nāng māh.

¹⁰ Ti m' ta ma matēg rabana Jesus wē ti m' rabeaanh ta hā:

—Hēd n'aa mamaher'oot sa hā panyyg ky n'aa me? —nāk māh.

¹¹ Ti m' taky hadoo sa hā:

—Bē hā P'op Hagä Do an'oo dāk bē bahapäh hyb n'aa pooj jé ji nahapäh do hỹ pong jé hawät do bag'āās do ky n'aa hā, ta wób sa hā dooh.

¹² Jé h'yy ganyy dāk doo, ti bahānh P'op Hagä Do banoo ná ta hā ta h'yy ganāng doo. Baad tabahapēē kán tii bā. Jé kanahēn d'os hē h'yy ganāng doo, P'op Hagä Do ado hōm da ta hā kanahēn had'os doo.*

¹³ Rahegāā né paawā m', dooh m' rah'yy genā bā. Ramaa newē né paawā m', dooh m' ramaa napēē bā, dooh m' tagah'ood bā

sa hā. Ti hyb n'aa né hē ỹ wén her'oot sa hā panyyg ky n'aa me.

¹⁴ Sa hā kametä dāk hahỹ P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas hād nāng do erii wät do paa P'op Hagä Do kyyh Judah buuj sa hā:

“Bē maa newē had'yyt hē né paawā, dooh da tagah'ood bā bē hā.

Bē hegāā had'yyt hē né paawā, dooh bē h'yy ganyy bā.”

¹⁵ “Ta ti ỹ wén her'oot Judah buuj sa ky n'aa hā”, nāng mā P'op Hagä Do Isajas hā,

“Dooh rah'yy kadawuung wād bā baad hadoo do hā, hajōō nuu me raky nadaheeh do hyb n'aa.

Sa nabuu ragetsēē hōm do hadoo.

Raty gatsēē dāk sa matym ranahapäh hyb n'aa.

Tii d' tanado bā paawā rahapäh né paawā, ramaa napäh né paawā,

h'yy kadewuung né paawā,

wē ỹ rah'yy kawereem né paawā hā ỹ rah'yy ka'eeh hyb n'aa.

Tii d' radoo bā paawā ỹ h'yyb wareem paawā baad rababok hyb n'aa ká.”†

¹⁶ Ti m' ta ma matēg hā Jesus ky hadoo:

—Ky n'aa kedēng bēēh, bē matym ká rahapäh do hyb n'aa, bē nabuu ká ramaa napäh do hyb n'aa.

¹⁷ Né hup ỹ né hē hahỹ bē hā ỹ her'oot doo: Rababong noo gó, hajök P'op Hagä Do ky n'aa rod makūūh, hajök baad habok do makūūh, rakarēn paawā raheg'āās bē hapäh doo, dooh paa rahapēē bā. Rakarēn paawā ramaa newēē bē maa newēē doo, dooh paa ramaa napēē booh —nāng mā Jesus ta ma matēg sa hā.

¹⁸ Ti m' taky hadoo:

—Bē maa newē nyy d' tahanāng pé joom tym parar'aah do panyyg:

¹⁹ P'op Hagä Do bag'āās do hā rah'yy ganenā bā ta ky n'aa ramaa newēē bā, tii bā Nesaa Do Yb asog hōm sa h'yyb tym gó kejoom do hadoo doo. Joom tym ta tyw n'aa me takajak hadoo do tii.

²⁰ Joom tym pä banāng bā kajäk doo, P'op Hagä Do panyyg maa new'ēē doo, h'yy gada-jaa gó gad'oo doo.

²¹ H'yy gadajaa gó ragado né paawā, nanyw hē rah'yy gejē hōm, joom kóm nanāng ná do hadoo sa hā. Hejooonh do kametä bā sa hā, sa hā rahajejā bā na-āāj hē P'op Hagä Do panyyg metëek doo da rababok do hyb n'aa, nanyw hē rah'yy gejē hōm.

²² Joom tym sasēng mahang kajäk doo, P'op Hagä Do panyyg maa new'ēē do wób. P'op Hagä Do kyyh ramaa napēē né paawā,

* **13:12** Ta ti tawén kado hōm sa hā, rahyb n'aa manatakēē do hyb n'aa. Dooh rahyb n'aa p'eed bā P'op Hagä Do panyyg hā. † **13:15** Isajas 6.9-10 ‡ **13:22** Ta ti hedoo do raty kanewad had'yyt hē. Rahyb n'aa tón had'yyt hē sa waa, sa taah, nyy d' rabad'oo doo.

rahyb n'aa newë had'yyt hë badäk hahÿÿ hã ji bawät do hä.[‡] Dajëer hä, sa ma ji tawadii do hä rahyb n'aa h'üüm. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do panyyg sa h'yyb gó hadäk do tawén nahôm. Joom neaak do hedo padëek tii.

²³ Joom tym baad tabadoo bä kajäk doo, P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë doo, P'op Hagä Do panyyg hã h'yy gah'oot doo. P'op Hagä Do karën do baad ramoo bok tii kä. Joom 100 nuu me, 60 nuu me, 30 nuu me takejoom do bahänh tabeaak do hadoo do tii —näng mä Jesus.

Jawii tiriig mahang joom danäh majiï hejoom do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁴ Ti m' panyyg see ky n'aa me Jesus maher'oot mä sa hä. Hahÿÿ da ta kyyh:

—Hahÿ panyyg ky n'aa hadoo hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa: Ti awät aj'yy joom tym baad hadoo do ta gëew gó hejoom doo.

²⁵ Tii kä, sahönh hë raba'yÿh bä, ta majiï bana. Jawii tym tatsawyyh mä tiriig mahang. Ti tabahôm kân.

²⁶ Ti tiriig tym ganyyh. Ti tiriig ag ganyyh bä, raty gepëë kân jawii mahang tabahëë däk.[§]

²⁷ Ti joom danäh karom rabahôm ta wë, ti raky hadoo ta hä:

—Kariw n'aa, —näk —baad hadoo do joom tym mabejoom wät. N'yy hënh naa jawii ta mahang ganyyh doo? —näk sa kyyh.

²⁸ Tii bä sa kariw n'aa ky hadoo sa hä:

—Majë y see tii, ti tsawyh häng doo —näng. Ti ta karom rabeaanh:

—Makarën ää asog hóm jawii? —näk mäh.

²⁹ —Dooh —näng sa kariw n'aa. —Jawii bë basok bä, tiriig tëeg wób bë asog hóm ta mahang —näng.

³⁰ —Na mabëë dó tiriig mahang, tiriig ji bataa bä kä. Tiriig ag ji bataa noo gó y mejüü da tiriig ag hat'aa do sa hä, jawii pooj jé rasiip, ta natuu hä ramaw'y'yd däk hyb n'aa ji ajuu hyb n'aa. Tii bä y mejüü tiriig ag rabataa, joom tób n'aa yt hä rabenäm —näng joom danäh ta karom sa hä —näng mä Jesus panyyg gó tabeh'üüm.

Panyyg ky n'aa gó Jesus metëeh hahÿÿ hã P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa

³¹ Ti m' panyyg see ky n'aa gó Jesus maher'oot mä sa hä. Hahÿÿ da ta kyyh:

—Joom motaad häd näng do tym nad'ëed is do aj'yy ejoom do ky n'aa hadoo, hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa.

³² Jääm nad'ëed its né paawä motaad tym bë joom tym mahang, ji waa ty gamabuuj see bahänh tabawäng. P'op tanu däk. Tii

bä kä, taw'ëed batooj kân ta hä kä** —näng mäh.

³³ Ti m' panyyg see ky n'aa me Jesus maher'oot mä sa hä. Hahÿÿ da ta kyyh:

—Paw makuj n'aa yÿnh ado däk doo, hajöng tiriig s'ëeb mahang tamekuuj däk do ky n'aa hadoo hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa. Baad yÿnh bajöots däk, baad takamekuuj wät bä kä sahönh hë tiriig s'ëeb mahang†† —näng mäh.

³⁴ Sahönh hë ta ti Jesus her'ood wät sa hä panyyg ky n'aa me m'. Sahönh taher'oot do sa hä, panyyg ky n'aa me né hë m' taher'oot.

³⁵ Tii da tawén d'oo hahÿ P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod erii wät do paa kametä däk hyb n'aa:

“ÿ maher'oot da panyyg ky n'aa me.

ÿ maher'oot da sa hä

badäk hahÿ tadu dahäng do noo gó naa kején wät do paah.”†††

Jesus maher'oot nyy d' tahanäng pé jawii joom mahang hawäng do ky n'aa hahÿÿh

³⁶ Ti m' hajök do hä Jesus kedëë hóm. Ti m' tób gó tabajëë suun mäh. Ti m' ta ma matëg rabana ta wë ti m' raky hadoo:

—Nyy d' mahanäng pé jawii joom mahang hawäng do panyyg n'aa hä? —näk mä sa kyyh.

³⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Joom tym baad hadoo do hejoom doo, yÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo.

³⁸ Joom banäng bä, badäk hahÿÿ hã habong doo. Joom tym baad hadoo doo, P'op Hagä Do bag'ääs do karapee. Jawii, Nesaa Do Yb karapee.

³⁹ Joom danäh majiï, jawii tym tsawyyh doo, Dijab tii. Tiriig ag rabataa noo gó, badäk hahÿÿ hã ji bawät do gawatsig hóm noo gó tii. Tiriig ag taa n'aa, ääs tii.

⁴⁰ Jawii rasok doo da, tëeg hõö gó kadawäts toonh do hadoo da, badäk hahÿÿ hã ji bawät do gawatsig hóm noo gó.

⁴¹ Ti noo gó Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do mejüü da ta ääs rasog hóm hyb n'aa tabag'ääs doo bä naa sahönh hë nesaa do wë ji tah'yyb tatuk doo, nesaa do ji moo wät hanoo doo, sahönh hë nesaa do moo heb'ook doo na-ääj hë.

⁴² Tëeg hõö gó, tak'ëp haju doo gó da radawäts toonh tii. A'oot da tii bä. Sa tëg kamegëej padëek da tak'ëp nesaa do rahoop do hyb n'aa.

⁴³ Tii bä da baad habok do tak'ëp rakawe-hëë däk da sa Yb bag'ääs doo bä. Papÿÿj bag däk doo da, hanäm do sa hä. Jé karën pé y

§ 13:26 Jawii hadoo rawén hapäh, taneaak do hyb n'aa. Tiriig ti heaak doo. ** 13:32 Joom motaad häd näng do ky n'aa gó Jesus metëeh nyy da P'op Hagä Do bag'ääs do kah'üüm, ny hadoo ta hä h'yy ka'eeh do kah'üüm. †† 13:33 Paw makuj jé pad'yyt hë tiriig s'ëeb mahang kamekuuj däk doo da, jé pad'yyt hë badäk hahÿÿ bä P'op Hagä Do bag'ääs do bawäd däg da. †‡ 13:35 Saaw-Mo 78.2

her'oot do tamaa newë bä, taw'ääts hë tahyß n'aa matakëë —näng mä Jesus.

Tak'ëp ji karën do hadoo hÿ pong jé hawät do bag'ääs do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Tak'ëp ky n'aa gebah doo, joom banäng bä kejën këë do ky n'aa hadoo hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa. Tak'ëp ky n'aa gebah do aj'yy see baw'yyt joom banäng doo bä. Ti p'aa hënh tajeh'aa këë. Tii bä, sahõnh hë tabesëëm hõm ta wë hanäng doo, tak'ëp tah'yy gadajang do hyß n'aa. Tii kä, ta ma paa sãm me tametsëë joom banäng doo, ky n'aa gebah do bakëë bä —näng mäh.

⁴⁵ —Aj'yy hetsë doo, hesãm doo, tak'ëp nu gabarëeh do perora häd näng do hesoos do ky n'aa hadoo na-ääj hë hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa.

⁴⁶ Perora tak'ëp hetsooh doo, ky n'aa gebah do tabaw'yyt bä kä ta ti hedoo do hes'ëëm do sa wë, tabahõm, tabesëëm hõm sahõnh hë ta ma ta wë hanäng doo. Tii kä ta sãm me tametsëë perora tak'ëp hetsooh doo. §§

Karahi panyyg n'aa gó Jesus eh'üüm do hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa

⁴⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Karahi me tah'ÿÿb rames'aak do ky n'aa hadoo na-ääj hë, hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa. Karaj'aa me radatu karahi. Hajõng hedoo pé sa mo haj'aa.

⁴⁸ Ramo haj'aa enäh bä kä, rej'ooj nä kän ta takëen hä. Ahyy t'oonh mäh. Tii bä arook gó rabataa rasëew hõm doo. Baad nadoo doo, ji nawëh doo, radewäts bëenh tii bä.

⁴⁹ Ti hadoo da badäk hahÿÿ hä ji bawät do gawatsig hõm noo gó ääs rabad'oo da. Ääs rabana, tii bä rasëew hõm da badäk hahÿÿ hä habong doo. Tsyt hë rabasëm da nesaa do moo bok doo, P'op Hagä Do karën doo da habok do sa mahãnh.

⁵⁰ Tii kä tëëg hõõ gó, tak'ëp haju doo gó radewäts bëenh da nesaa do moo bok doo. A'oot da tii bä. Sa tëg kamegëëj padëëk da tak'ëp nesaa do rahoop do hyß n'aa —näng mäh.

⁵¹ Ti m' Jesus eanh mäh:

—Bë maa napäh sahõnh hë ta ti ÿ her'ood wät doo? —näng mäh.

—Ää maa napäh —näk mäh.

⁵² Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa hä na-ääj hë ma kamet'ëëg wät

doo, tób danäh ta tób bä naa ky n'aa gebah do manyyh do hadoo ta wób hä tametëeh hyß n'aa. Ta gawakõ gó naa, aj'yy manyyh ky n'aa gebah do tenãm do paah. Ky n'aa gebah do papuuj hedoo do tamanyyh ta mahang, ky n'aa gebah do pooj nä ta mahang*** —näng mäh.

Ta panang bä Jesus raty n'aa ges'yyk do panyyg n'aa hahÿÿh

⁵³ Ti m' Jesus bahajaa bä kä panyyg gó tama metëëk doo, tatsyym kado kän ta tii bä naa.

⁵⁴ Ti m' panang tabawäng do paa bä takajaa bä, ta du doo mä tama metëëk tób panang bä hasooh do P'op Hagä Do panyyg rayd naeroh do yt hë. Maa new'ëë do rahyß n'aa meunh mä taher'oot do sa hä. Ti m' raky hadoo:

—N'yy hënh naa hahÿ aj'yy tah'yy ganäng doo? N'yy hënh naa ta hejõj tamapehuunh doo? —näk mäh.

⁵⁵ —B'aa bäh gaheh'õök do t'aah nado ti hahÿÿh? Marija nado ta ÿÿn? Tsijaag, Josëh, Simaw, Judas nado ta wakään?

⁵⁶ Sahõnh hë ta änh, bä ab'ëeh ër pa. N'yy hënh naa tahapäh doo, ta hejõj? —näk mä tabawäng do babuj n'aa sa kyyh.

⁵⁷ Ti m' rakawajään ta wë. Raty n'aa gesygg däk mäh. Ti m' Jesus ky hadoo sa hä: —Sahõnh hë sa panang bä raweh'ëeh P'op Hagä Do ky n'aa rod. Jääm hë tabawäng do panang mä, ta tób bä, dooh rawehëë bä —näng mäh.

⁵⁸ Ti m', ta hä rah'yy kana'eeh do hyß n'aa, dooh denaa hë m' Jesus pehuuj bä ta tii bä.

14

Jowäw nu gahem'uun do dajëp do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ti noo gó né hë Garirej häj n'aa wahë n'aa, Eróts häd näng doo, taky n'aa napäh mä Jesus moo wät doo, Jesus ma metëëk doo.

² Ti m' ta masa n'aa hä taky hadoo:

—Jowäw nu gahem'uun do paa né tii. Ganä wät dejëp do paa mahang! Ti hyß n'aa tawën kabaj'aa —näng mä Eróts.

³ Eróts mejüü paa ramoo maso däk, ramoo maw'yyd däk, radawäts gëët Jowäw nu gahem'uun doo. Tii d' Eróts wën d'oo mä Erodija, ta hÿÿj Pirip häd näng do ÿÿm hyß n'aa.

⁴ Hahÿÿ d' paa Jowäw kyyh Eróts hä:

§§ **13:46** Hahÿÿ d' tahanäng pé pawõp hadoo do panyyg gó Jesus eh'üüm doo: P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa ji ky n'aa napäh bä, dooh ji hyß n'aa p'eed wäd bä pooj jé ji wë hanäng doo. Dooh ji hyß n'aa hüüm wäd bä badäk hahÿÿ bä ji karën doo, tak'ëp hetsooh do hyß n'aa P'op Hagä Do hanaa ji karën do hyß n'aa. *** **13:52** Hahÿÿ d' apäh tahanäng pé tii: Jé P'op Hagä Do kyyh p'ooj ub kerih do baad ma kamet'ëëg wät doo, papuuj Jesus met'ëëg wät do na-ääj hë baad tamaa napëë bä, taky dahë bä, tahajaa tama met'ëëg bä ta wób sa hä baad hadoo doo, hetsooh do pooj jé kerih do hä, papuuj hä na-ääj hë hanäng doo.

—DooH P'op Hagä Do ky n'aa jaw'y'yyk do an'oo bä magat'ëë bä a hÿÿj yÿm —näng paa Jowāw nu gahem'uun do kyyh Eróts hä.

⁵ Eróts karēn né paawä m' tadaj'ëëp Jowāw, tajeÿÿm mä hajök doo. Hajök do tawēn jeÿÿm, P'op Hagä Do ky n'aa rod ti Jowāw sa hä.

⁶ Ti m' Eróts ta yd enāng do heen n'aa noo gó, jām ta heen n'aa ramoo bok noo gó, Erodija toog bajām sa matym gó. Ti m' tak'ëp mä Eróts tsebee kån ta wē.

⁷ Ti hyb n'aa taky dāng tabanoo maruus hä, maruus karēn do né hē. P'op Hagä Do häd gó m' ta ky dāng, dooh taky kahÿÿd bä maruus bahapäh hyb n'aa.

⁸ Ti m' maruus yÿn ta hä taky mejüü do hyb n'aa taky hadoo:

—Na, y karēn ta hood gó mabanoo hä yÿ Jowāw nu gahem'uun do nu gabóg —näng mäh.

⁹ Ti m' tak'ëp mä sa wahē n'aa hyb n'aa tón wät. Ti hadoo né hē, ta ky bajawaa hyb n'aa m', tatsyyd bong do taky dāng do ramaa napäh do hyb n'aa tagadoo maruus ets'ëë wät doo.

¹⁰ Ti m' tamejüü tadawäts geët doo gó ranu gahög hōm hyb n'aa Jowāw.

¹¹ Ti m' ta hood gó ramanaa ta nu gabóg maruus wē. Ti m' maruus an'oo dāg kån mä ta yÿn hä kã.

¹² Ti m' Jowāw ma matëg rabana rabeheēn hyb n'aa ta hub. Ti m' radakã jëng. Ti m' Jesus rapanäk.

Jesus pahuunh do 5 miw sa waa panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' Jowāw radaj'ëëp Jesus ky n'aa napäh bä m', ta m'aa hēnh mä ta ma matëg daheeh rabahōm kån marakate gó ta wób rabadoh hēnh paawä. Ta wób, hajök do raky n'aa napäh bä m' n'yy hēnh Jesus rabah'üüm, sa jawén mä rabah'üüm sa panang bä naa ta takēen hä. Sa pooj jé m' rakajaa.

¹⁴ Ti m' Jesus basoop bä, hajök do tabahapäh bä m', tat'yyd mehüün mä sa hä. Nahēe enāh do sa mahang habong do taheso hōm mäh.

¹⁵ Tüüh dāg kã m', ta ma matëg rabana ta wē, ti m' raky hadoo ta hä:

—Tüüh dāg —näk mäh. —Dawēe hÿÿh. Mamejō hajök do panang banāng hēnh rabahōm sa waa retsēe hyb n'aa —näk mäh.

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—DooH. Na mayw babä. Bē né hē hanoo sa waa —näng mäh.

¹⁷ Ti m' raky hadoo:

—Jāām hē ti hanyy is ää wē ji ma poo oow pé päw, pawóp its tah'yÿb —näk mäh.

¹⁸ —Na b'ëëp. Bē mana wē yÿ —näng mä Jesus.

¹⁹ Ti m' Jesus mejüü hajök do rabehyy b'ëeh hyb n'aa jawii jó. Ti m' tabasog dāk mä päw, tah'yÿb na-ääj mäh. Hÿ pong jé taty dāng bä m', P'op Hagä Do hä taky hadoo:

—Om taw'ääts hē Ee. Man'oo dāk ää tä, man'oo dāk ää waa —näng mäh.

Ti m' päw taganebäh bong, tets'ëe hōm mä ta ma matëg sa hä, rabets'ëe hōm hyb n'aa hajök do hä kã.

²⁰ Tii bä kã m', sahōnh hē m' rabawēe bong. Wog enā hōm mä sahōnh hē. Ti m' mad'aak do ta ma matëg rata hōm kawaju gó. 12 m' kawaju gedē hōm mäh.

²¹ Hawēe bong doo, 5 miw mä ajyy. Yÿj, karepé na-ääj hē, dooh m' taksén bá.

Tamii pong jó Jesus bawät do panyyg n'aa hahÿÿh

²² Ti m' nanyw hē ta ma matëg Jesus mejüü ragatsëg t'oonh marakate gó, ta pooj jé tamyj dāk hēnh rabatsëg hōm hyb n'aa. Ti nuuj jé m' takedēe hōm hajök do sa hä.

²³ Takedēe hōm do jawén paa bä m', tabasëk ta mab hē waēe jó, P'op Hagä Do sii taber'oot hyb n'aa. Tabadajuu dāk bä m', ta mab hē m' Jesus bayyw geët.

²⁴ Dawēe péj mä ta ma matëg rababoo dāg kån mä ti nuuj jé karaj'aa me. Tak'ëp maadaka betaam marakate hä. DooH m' tahōm rahēe doo. Bah'ood ty gahēm mäh.

²⁵ Ti m' tapaj'ëe pooj jé Jesus bahōm kån sa wē tamii pong jó.

²⁶ Ti m' rabahapäh tamii pong jó hana doo, tak'ëp mä rabeÿÿm bong.

—Wät ta ti dajëp do saw'ëeng paah! —näk mäh.

Awaaw bong mäh, tak'ëp rabeÿÿm bong do hyb n'aa m'.

²⁷ Ti m' nanyw hē m' Jesus ky hadoo sa hä: —Bē eÿÿm manäh! Yÿ ti hÿÿh —näng mäh.

²⁸ Ti m' Peed ky hadoo:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, òm tado bä, y mamejō tamii pong jó a wē y bahōm hyb n'aa —näng mäh.

²⁹ —Ej. B'ëëp ana —näng mä Jesus ta hä.

Ti m' Peed gatsëg nyÿh, ti m' tamii pong jó tabahōm kån mä Jesus wē.

³⁰ Ti m' tak'ëp bah'ood bahēm do tabahapäh bä m', tabeÿÿm wät mäh. Ti m' ta du doo bä m' tadasug jëng bá, tak'ëp mä tageēen Jesus hä:

—Y medēeb Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo! —näng.

³¹ Ti m' nanyw hē m' Jesus moo maso dāk Peed. Ti m' taky hadoo:

—Kanhēn d'os hē h'yy ka'eeh do òm! —näng mäh. —Hēd n'aa mah'yy ganahoot? —näng mä ta kyyh Peed hä.

³² Ti m' marakate gó ragatsëg t'oonh bä m', bah'ood badoo wät.

³³ Ti m' marakate gó hat'oonh do Jesus mä raj'aa etsē. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—P'op Hagä Do T'aah né hē òm —näk mäh.
³⁴Rabatsëg hóm bá m', Genesaréh häj n'aa bá m' marakate badëë jad kân.

³⁵Ti m' ta ti babuj n'aa rabahapäh bá Jesus né ti kajaa doo, ramejüü jé pad'yyt hē hééj ta ti w'oo há hanäng doo bá rapanäk hyb n'aa. Ti m' ramenaa nahëë enäh do sa mahang habong do Jesus wë.

³⁶Ti m' rabetsëë ta há tabanoo nahëë enäh do ramoo kejak hyb n'aa ta saroor noo byyh há. Ti m' sahõnh hē nahëë enäh do ta há moo kajak doo, heso padäg kân mäh.

15

Ji h'yyb gó naa né hē nesaa do ky n'aa hahÿÿh

¹Ti m' Pariséw wób, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do wób na-ããj mäh, Jerusarënh bá naa han'aa do rabana Jesus wë, ti m' rabeaanh ta há:

²—H'ëëd hyb n'aa a ma matëg raky nadaheeh ér wahë makü metëëk doo? Rawa do pooj jé, dooh ramoo ketsyyd bá ér wahë makü rabahed'oo doo da! —näk mä sa kyyh.

³Ti m' Jesus ky hadoo sa há:
 —ÿ eanhh bë há —näng mäh. —Tii ënh bë ky nadaheeh ënh P'op Hagä Do mejüü doo? Bë wahë makü mejüü do bë ky daheeh? —näng mäh.

⁴—Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh: “Bë wehëë bë yb, bë wehëë bë ÿÿn.”* “Ji daj'ëëp ta yb, ta ÿÿn ky n'aa wasee doo.”†

⁵Tii d' né paawä ta kyyh, ta see hado däk bë metëëk doo —näng mä Jesus. —Hahÿÿ da bë kyyh: “Jé ta yb, ta ÿÿn há taky hado bá, 'Hä ý naa magadoo do pan'aa paawä, P'op Hagä Do matym n'aa däg tii. Dooh bë há ý an'oo wäd bá', taky hado bá,

⁶tii bá, ta tii d' ky hadoo doo, dooh ji mejö wäd bá ta tii me ta yb tadooh'ëëh hyb n'aa”, näk bë kyyh. Bë wahë makü ma metëëk do bë ky süüt do hyb n'aa bë eréd hóm P'op Hagä Do mejüü doo.

⁷J'ooj madäk doo me ky ken'yyim do bëëh! Baad né paa hahÿ P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do kyyh bë ky n'aa:

⁸“J'ooj madäk doo me ý raweh'ëëh. Sa kyyh tii. Dawëë sa h'yyb bawät mahãnh ÿÿ.

⁹Dooh këh ý tado bá ti rama metëëk doo. Raky n'aa jawyyg ub tii. Ti hyb n'aa daap hë ti ta ti ý rahyb n'aa jew'yyk doo”* —näng mä Jesus Isajas her'oot do paa P'op Hagä Do kyyh.

¹⁰Ti m' hajök do ta tii bá hab'ëëh do Jesus naëënh ta wë. Ti m' taky hadoo sa há:

—Bë maa newë da, bë h'yy genä da ý her'oot do há.

¹¹Ji noo me hajëng do hyb n'aa nado ji nas'aa däk P'op Hagä Do há. Ji noo me hanyh do tii, hanoo ji nas'aa däk do P'op Hagä Do há —näng mäh.

¹²Ti m' badah peej ta ma matëg raky hadoo ta há:

—Mahapäh a kyyh, dooh taw'ääts hë tado Pariséw sa há? —näk mä sa kyyh.

¹³Ti m' panyyg gó m' Jesus ky gadoo:
 —Kasog hóm da sahõnh hë joom Ee hÿ pong jé hawät do nejoom hóm doo —näng mäh.

¹⁴—Na manäh. Na kamawejän. Ta wób sa h'yyb mahüüm n'aa ty temah do tii. Ty tamah do ta da ty hadoo do tamahüüm bá, gadarong doo hënh rakajak séd há —näng mäh.

¹⁵Ti m' Peed ky hadoo:
 —Äã mamaher'ood. Nyy d' mahanäng pé ta ti ji noo me hajëng do panyyg? —näng mäh.

¹⁶Ti m' Jesus ky hadoo sa há:
 —Bë h'yy ganah'ood nä? —näng mäh.

¹⁷—Ji há hajëng doo, ji wog gó ti tabajëng, ta jawën anyyh p'aa hënh.

¹⁸Tii d' nado ji noo me henyh do há. T'öp naa, ji h'yyb tym gó tabana tii. Ti né hë ti P'op Hagä Do há ji nas'aa däg hanoo doo.

¹⁹Ji h'yyb tym gó naa tabana nesaa do ji hyb n'aa newëë doo. Ji h'yyb gó naa né hë tabana ji da hadoo do ji daj'ëëp doo. Ji h'yyb gó naa tabana ji karën do ji bagä do ji ýÿm nadoo do sii, ji patug nadoo do sii. Ji h'yyb gó naa né hë tabana ti ji ets'ëëk doo, daap hë ji da hadoo do ji ky n'aa tapaa doo, ji da hadoo do ji ky n'aa rejää doo kä.

²⁰Ta ti hadoo do hyb n'aa P'op Hagä Do há ji nas'aa däg. Ji moo kanets'yyt doo me ji awa do hyb n'aa nado ji nas'aa däg P'op Hagä Do há§ —näng mä Jesus kyyh ta ma matëg sa há.

ÿÿnh ta s'ee hënh naa ta toog ky n'aa her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

²¹Ti m' ta tii b' naa Jesus bahóm hëëj panang Tiir häd näng doo, Sidõn häd näng do nedaa bá badäk doo hënh.

²²Ti m' ýÿnh, Kanaãh buuj, Isaraéw buuj nado, ta tii bá hawät do ana kân Jesus wë. Ti m' tak'ëp mä ta kyyh Jesus há tabetsëë bá. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —Dawi makü panaa, —näng mäh —ý mat'yyd mehüün! Tak'ëp nesaa do tok ý bahoop

* 15:4 Esodo 20.12, Dew-Teronom 5.16 † 15:4 Esodo 21.17, Rewitikos 20.9 ‡ 15:9 Isajas 29.13 § 15:20 Pariséw, sahõnh hë Judah buuj wób sii hë, dooh rawëë bá, dooh rawa bá ramoo kanetsyyd bá pooj jé, sa wahë makü mahetëk doo da. Baad ub né paawä ji moo ketsyyd bá ji awa, ji awëh do pooj jé, ta bahãnh Pariséw ran'oo bá. Dooh ragenaag bá, hajöõ nuu me, sa wahë makü mahetëk doo da ta wób sa moo ranahetsyyd bá.

karap' aar h'yyb nesaa do ta hã hadäk do hyb n'aa —nãng mäh.

²³ Ti m' dooh Jesus ky gado bã. Ti m' ta ma matëg rabana ta wë, ti m' tak'ëp mã rabetsëë yñh tamejõ hõm hyb n'aa. Hahÿÿ d' mã sa kyyh:

—Mamejõ hõm. Ër jawën tabana. Tageëej had'yyt hë —nãk mäh.

²⁴ Ti m' yñh hã Jesus ky hadoo:
—Jããm hë Isaraëw buuj dawëë P'op Hagã Do mahãnh habong do sa wë y P'op Hagã Do mejüü —nãng mäh.

²⁵ Ti m' Jesus wë ta taron nu paa me yñh bahyy hãng. Ti m' taky hadoo:

—ÿ mamasaa, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo! —nãng mäh.

²⁶ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus ky gadoo:
—Taw'ããts hë nado karepé sa waa ji ado hõm bã ji banoo hyb n'aa sa masããh awaar taah hã —nãng mã Jesus kyyh yñh hã.

²⁷ Ti m' yñh ky gadoo. Jesus kyy gó né hë m' taky hõm:

—Ehub né hë òm Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —nãng mäh. —Ti hado né paawã, awaar sii hë rabawa sa danãh waa hyj tüü kajãk doo —nãng mäh.

²⁸ Ti m' Jesus ky hado kãn ta hã:
—Tak'ëp né hë mah'yy ka'eeh! Ti hyb n'aa y an'oo dãk hã y metsëë doo —nãng mã Jesus ta hã.

Ti m' ti noo gó né hë tabahub dãk yñh toog.

Hajõng sa nahëë Jesus asog hõm do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁹ Ti m' Jesus tsyym kado kãn. Karaj'aa Garirej hãd nãng do nabyy me tatabëë. Ti m' tabasoo. Waëë hã m' tabasëëk, ti m' tabahyy sooh.

³⁰ Hajõk rabana ta wë. Ramenaa ta wë nabong doo, ty temah doo, moo gedóm doo, tsyym gedóm doo, nabuuj gamamah doo, hajõk nahëë enãh do wób. Ti m' sa nahëë Jesus basog hõm.

³¹ Ti m' tsyym gedóm do aboo padëëk, nabong do paa aboo padëëk, ty temah do paa ty enã padëëk, ner'oot do paa er'ood padëëk, ta tüü bã hab'ëëh do rabahapãh bã, rahyb n'aa meuuj kãn mäh. Ti m' raj'aa etsëë kãn P'op Hagã Doo, Isaraëw buuj h'yy kaha'eeh doo.

Jesus pahuunh do 4 miw sa waa panyyg n'aa hahÿÿh

³² Ti m' Jesus naëëj nã ta ma matëg, tama-her'oot hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—ÿ t'yyd mehüin hahÿÿ ër wë kata pad'ëëk doo. Tamawoob dãg ta ãh si y rababok.

Dooh sa waa péh. Dooh y karën bã sah me rabaaj hõm bã. Naheba padãg da, degõn jëng da sah mahÿÿj ta hõõ bã —nãng mã Jesus ta ma matëg sa hã.

³³ Ti m' ta ma matëg raky hadoo:

—Hajõk né hahÿÿh. Nyy bã ãã baw'yyt babã sa waa? Dawëë bã. Dooh ta nawaa babã —nãk mäh.

³⁴ Ti m' Jesus beaanh:

—Nyy hë pãw bë wë? —nãng mäh.

—Ti anãng setsi pãw, pawóp its tah'ÿÿb ned'ëed is doo —nãk mäh.

³⁵ Ti m' Jesus mejüü hajõk do rabehyy b'ëëh tüü.

³⁶ Ti m' tabasog dãk pãw, tah'ÿÿb na-ããj mäh. Ti m' taky n'aa etsëë sa waa hyb n'aa. Tii bã m' taganebãh boo kãn, tets'ëë hõm mã ta ma matëg sa hã, rabets'ëë hõm hyb n'aa hajõk do sa hã kã.

³⁷ Tii bã kã m', sahõnh hë m' rabawëë bong. Wog enã hõm mã sahõnh hë. Ti m' rabawëh do jawën paa bã m' mad'aak do ta ma matëg rabata dãk arook gó. Setsi m' arook gedë hõm doo.

³⁸ 4 miw mã ajyy ti hawëë bong doo. Yÿj, karepé na-ããj hë m', dooh m' taketsén bã.

³⁹ Ti m' hajõk do hã Jesus kedëë hõm jawën paa bã, tagatsëg sooh mã marakate gó. Ti m' tabahõm kãn hëëj panang Magadãn hãd nãng do nedaa bã badãk doo hënh.

16

¹ Ti m' Parisëw, Sadusëw daheeh rabana Jesus wë. Ti m' Jesus rametyy hyb n'aa ramejüü mã tapahuuj bã sa matym haj'aa wë hã.*

² Ti m' Jesus ky hadoo:

—Papÿÿj badëë hyng bã, "Jati d' banãm", bë ky hetëj, bahiin do hyb n'aa wë puh.

³ Bãp paah, "Ti awãt da bah'ood. Adoos da", nãk bë kyyh, tabahiin do hyb n'aa naëng pooh. Bë h'yy genã né paawã naëng hadoos do heen n'aa hã, banãm do heen n'aa hã wë hã kametëëh doo, dooh bë h'yy genã bã da hë ta heen n'aa bë hã kametëëh do hã.†

⁴ Da hë badãk hahÿÿ hã habong doo, nes'aa sa h'yyb. P'op Hagã Do hã rahyb n'aa eréd hõm ta see hã rah'yy kawereem hyb n'aa. Tii d' né paawã sa h'yyb, y ramejüü y pahuunh hyb n'aa ta metëë n'aa sa matym haj'aa. Dooh da y metã bã sa hã. Jããm né da P'op Hagã Do ky n'aa rod Jonas hãd nãng do ta metëë n'aa hadoo sa hã kametëëh da —nãng mã Jesus.

Ti m' Jesus bahõm kãn sa mahãnh. Panang s'ee hënh mã tabahõm.

* **16:1** Jesus wë Parisëw, Sadusëw daheeh rakamajÿ. Dooh raky dahë bã P'op Hagã Do mejüü do Jesus tado bã. Sa hã péh, dooh Jesus haja bã wë hã tapahuuj bã, rawén mejüü sa matym haj'aa Jesus pahuunh wë hã. J'ooj madãk doo me ramejüü do hyb n'aa, Jesus wén manetëëh sa hã rakarën do paawã. † **16:3** Hajõng Jesus pehuuj né paawã, dooh rah'yy genã nã bã P'op Hagã Do T' aah tado bã.

Pariséw, Saduséw rama metëék do mahãnh ji hyb n'aa matakëë do ky n'aa hahÿÿh

⁵ Ti m' karaj'aa ta ma matëg rabatsëg hõm bã, ramabaan sa waa pãw.

⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Baad bê hyb n'aa matakã da. Baad bê kanã da Pariséw, Saduséw sa pãw makuj n'aa mahãnh —nãng mãh.

⁷ Ti m' ta ma matëg rakaner'ood bong Jesus her'oot do ky n'aa. Hahÿÿ d' mã sa kyyh:

—Dooh ër mana pãw. Tii d' tawén edoo —nãk mã sa kyyh.

⁸ Ti m' Jesus hapãh ti raky n'aa hajëm doo. Ti m' tabeaanh sa hã:

—Kana'hën d'os hë h'yy ka'eeh do bëëh. H'ëëd hyb n'aa bê hyb n'aa tón pãw bê mabaan doo?

⁹ Dooh tagah'ood nã bã bê hã? Bë mabaan hõm 5 pãw ÿ etyn bong do 5 miw sa hã? Bë mabaan hõm nyy hë kawaju bê gedë hõm mad'aak doo?

¹⁰ Bë mabaan hõm setsi pãw ÿ etyn bong do 4 miw sa waa? Nyy hë arook bê gedë hõm mad'aak doo?

¹¹ Hëd n'aa bê h'yy ganenã nã pãw ky n'aa nado bê ÿ maher'oot doo? “Bë hyb n'aa matakã da Pariséw, Saduséw sa pãw makuj n'aa”, nãng këh ÿÿ —nãng mãh.

¹² Ti m' rah'yy kadawuung kãn nyy d' tahanãng péh. Dooh pãw makuj n'aa mahãnh rakan'yyh do pan'aa tado bã. Dooh. Pariséw, Saduséw rama metëék do mahãnh Jesus karën rakan'yyh.

Jesus kyn'aa Peed her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' hëëj panang Sesareja Pirip hãd nãng do nedaa badãk doo hënh Jesus kajaa bã, tabeaaj kãn mã ta ma matëg sa hã:

—Jaa m' ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, sa nooh?

¹⁴ Ti m' raky hadoo:

—Ta wób noo m' òm mã Jowãw nu gahem'uun do paah. Ta wób noo m' òm mã Erij makũh. Ta wób noo m' òm mã Jeremiij makũh. Ta wób noo m' òm mã P'op Hagã Do ky n'aa rod p'ooj ub dejëp do see paah —nãk mã sa kyyh ta hã.

¹⁵ —Bë hã ënh? Jaa ÿ bê hã ënh? —nãng mã Jesus sa hã.

¹⁶ Ti m' Simaw Peed ky hadoo:

—Òm ti Kristo, P'op Hagã Do H'yyb Dãng Doo. P'op Hagã Doo, hedëb had'yyt do T'aah òm —nãng mãh.

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—P'op Hagã Do ky n'aa edëng do òm, Simaw, Jonas t'aah. Òm wén ky n'aa kedëng, dooh aj'yy tado bã a hã metëëh do ta ti maher'oot doo. Ee, hÿ pong jé hawät do né tii, ta ti a hã metã wät doo.

¹⁸ Ti hyb n'aa ÿ ti her'oot hahÿÿh: Òm Peed, pã tahanãng doo. Pã tób ta jó ji tama sooh do hadoo da òm. Òm da hã ÿ h'yy ka'eeh do du n'aa doo. Dooh da Ades hãd nãng doo, dajëb hejój, haja bã hã ÿ h'yy ka'eeh doo, kahũm had'yyt da.

¹⁹ ÿ anoo da a hã hÿ pong jé hawät do bag'ãas doo gó mabag'ãas hyb n'aa.[‡] Badãk hahÿÿ bã mananoo doo, hÿ pong jé P'op Hagã Do nanoo do né tii. Badãk hahÿÿ bã manoo doo, hÿ pong jé P'op Hagã Do anoo do né tii —nãng mã Jesus kyyh Peed hã.

²⁰ Ti m' Jesus mejũũ ranaher'oot hyb n'aa ta wób sa hã Kristo tado bã.

Jesus her'oot do tadajëp do ky n'aa hahÿÿh

²¹ Ti m', ti noo gó naa Jesus du doo tama her'oot ta ma matëg sa hã nesaa do taba-hoop do pan'aa ky n'aa. Hahÿÿ d' mã ta kyyh:

—P'op Hagã Do karën Jerusarënh hënh ÿ bahõm ër wahë n'aa moo gó, P'op Hagã Do tób n'aa yt moo heb'oooh do sa wahë n'aa moo gó, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa moo gó na-ãaj hë hajõng ÿ bahoop hyb n'aa, ÿ radaj'ëep hyb n'aa, tamawoob hë ta ãh tabado dák bã ÿ ganã wät p'aa hënh hyb n'aa —nãng mã ta ma matëg sa hã.

²² Ti m' Peed naëënh dawë hã. Ti m' taky ge'ÿÿm Jesus, tii d' tanaher'oot hyb n'aa.

—Dooh. Tii d' edo manãh, Hyb N'aa Jawyk Doo! Dooh ÿ karën tii d' a hã —nãng mãh.

²³ Ti m' Jesus ty kaw'ööd dák ta wë. Ti m' Peed taky geãm wät:

—J'ëep! Ahõm mahãnh ÿÿ, Nesaa Do Yb!Š —nãng mãh. —ÿ mah'yyb panas'ëëh. Dooh mah'yyb deë bã P'op Hagã Do karën do hã. Ajyy rakarën do hã ti mah'yyb dák —nãng mãh.

²⁴ Ti m' sahõnh hë ta ma matëg hã Jesus ky hadoo:

—Jé karën pé hëp ÿ hata tabahadoo hyb n'aa, taw'ãäts hë teréd hõm ta hã hë tah'yy ka'eeh doo, taw'ãäts hë teréd hõm ta hã hë tahyb n'aa newëë doo. Taw'ãäts hë da tagado had'yyt hë tahoop do hëp ÿ n'aa. Taw'ãäts hë tagadoo hëp ÿ n'aa radajëëb

[‡] **16:19** Hahÿÿ da Gereg kyy me pooj jé hahÿ kerih do kyyh: “ÿ anoo da a hã hÿ pong jé hawät do bag'ãas doo bã ta noo tég, Badãk hahÿÿ bã mamaw'yyd dák doo, hÿ pong jé kamaw'yyd dák né d' tii. Badãk hahÿÿ hã masood hõm doo, hÿ pong jé kasood hõm né d' tii.” P'ooj ub, sa kariw n'aa ta s'ee hënh rabok bã ranoo sa kaser n'aa sa tób tég, sahõnh hë rabaheg'ãas hyb n'aa ti nuuj jé. Dooh P'op Hagã Do bag'ãas do noo nyy bã, dooh ta noo tég nyy bã. Panyyg gó Jesus maher'oot Peed.

Š 16:23 Jesus h'yyb hapãh Nesaa Do Yb kyy gó m' Peed her'oot doo. Ti hyb n'aa tii da Peed tawén ky geãm wät.

bä na-ääj hē. Taw'ääts hē ŷ taky daheeh, taw'ääts hē ŷ bawät doo da da ti bawät.

²⁵ Tii d' ŷ wén edoo, badäk hahŷŷ hä ji hawät do tak'öp kamahän doo, jé tahoop do hēp ŷ n'aa jeŷŷm doo, dooh da P'op Hagä Do wē tanu dēē bä. Jé hēp ŷ n'aa tahoop do gadoo péh, hēp ŷ n'aa tadajēb bä, ta h'yyb tym P'op Hagä Do wē da tanu däng.

²⁶ Hēd n'aa ji karēn sahōnh hē badäk hahŷŷ ji ta danäh, ji h'yyb tym banesaa hēnh tahōm bä? Dooh ta sām ji ad'oo pé ta s'ee hēnh ji h'yyb tym nahōm hyb n'aa.

²⁷ Ta ti ŷ wén her'oot, ŷŷh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Doo, ŷ bahyng da Ee bag tak'öp gabarēēh doo gó, ta ääs sa daheeh. Tii bä da ramoob bok do pénh da ŷ banoo sahōnh hē sa hä ta sām.

²⁸ Baad bē ŷ maher'oot. Ta wób babä ér mahang habong doo, rahapäh nä da ŷŷh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do ŷ du doo noo gó ŷ bag'ääs do hä ŷ bag'ääs doo. Radejēp do pooj jé rahapäh nä da tii. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo —näng mä Jesus kyyh.

17

Jesus kawareem do panyyg n'aa hahŷŷh

¹ Ti m' ji moo oow see pé sa ä jawén paa bä m', Jesus mahūūm ta sii Peed, Tsijaag, Jowāw daheeh. Tsijaag hŷŷj mä ti Jowāw. Ti m' rabas'ēēg kán waēē p'op nu dāk do hä. Sa mab hē m' rabasēēk.

² Ti m' Jesus kawareem dāk sa matym gó. Ta see hado dāk mäh. Papŷŷj bag hadoo mä Jesus mamets gabar'ēēng dāk. Tak'öp mä ta saroor bahawag dāk, ta bag hadoo mäh.

³ Ti m' p'ooj ub habong do paa Eriij, Mosees häd enäh do rakas'ee b'ēēh sa matym gó. Jesus sii m' raber'oot.

⁴ Ti m' Peed ky hadoo Jesus hä:
—Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —taw'ääts hē babä ér hä! —näng mäh. —Makarēn bä tamawoob hē ta tób n'aa ŷ temaa toonh. Sét hē a tób, sét hē Mosees tób, sét hē Eriij tób —näng mäh.

⁵ Ti m' Peed ber'oot nä bä nayyw mä wē puh gabarēēh do tabadäng sahōnh hē sa hä. Wē puh gó m' P'op Hagä Do ber'oot. Hahŷŷ d' mä ta kyyh:

—Hahŷ tah ŷŷ, tak'öp ŷ kamahän doo. Baad ŷ h'yy gadajang ta wē. Bē maa newē, bē ky dahé ta kyyh —näng mäh.

⁶ P'op Hagä Do kyyh Jesus ma matēg ramaa napäh bä m', tūū m' rabehyy b'ēēh tak'öp rabe'ŷŷm do hyb n'aa. Tūū m' sa maboor me rabehyy b'ēēh.

⁷ Ti m' Jesus bana sa wē, ti m' sa hä tamoo däng bä m' taky hadoo:

—Bē sa'ēēg bēh! Bē eŷŷm manäh! —näng mäh.

⁸ Ti m' rabaheg'ääs bä m', jāām hē Jesus rahapäh. Dooh boo m' Jesus pa hab'ēēh do paah.

⁹ Ti m' rabahyk bä m' Jesus mejūū ranaher'oot hyb n'aa rahapäh doo. Hahŷŷ d' mä ta kyyh:

—Bē her'ood manä ta wób hä bē hapäh doo, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do ganä wät bä ká dejēp do mahang —näng mäh.

¹⁰ Ti m' rabeaanh ta hä:
—Hēd n'aa, Kristo kajaa do pooj jé Eriij m' matēēh Mosees ky n'aa jaw'yk do ma mehetēk do raheer'ood bä? —näk mä sa kyyh.

¹¹ Ti m' Jesus ky gadoo:
—Se hub né hē. Eriij matēēh né da sahōnh hē tabenäm hyb n'aa —näng mäh.

¹² —Ti hadoo né hē, bē ŷ maher'oot hahŷŷh: Eriij ewäd hyng né hē. Ewäd hyy né paawä, dooh rah'yy genä bä ta hä, dooh ramepēē bä. Rah'yy kajäk doo da né hē rabad'oo paa ta hä. Ta hä rabad'oo doo da, sa moo gó ŷŷh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Doo, ŷ ahoop da na-ääj hē —näng mä Jesus kyyh.

¹³ Tii bä m' ta ma matēg rah'yy kadawung kán: Jowāw nu gahem'uun do paa ky n'aa Jesus her'oot wät.*

Pahēew Jesus haso dāk do panyyg n'aa hahŷŷh

¹⁴ Ti m' Jesus rakajaa bä ká m' hajök do rabab'ēēh bä, sa see ana ta wē. Ta taron nu paa me m' tabahyy häng ta wē.

¹⁵ Ti m' taky hadoo:
—Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh. —Mat'yyd mehŷŷn tah ŷŷ —näng mäh. —Mera. Tūū takepēēd had'yyt hē, tsanamäts dāk. Tak'öp nesaa do tabahoop. Ta hä ta nahēē adēē bä, hajōō nuu me tēēg hōō gó takadewēēs. Ta me tabahop na-ääj hē —näng mäh.

¹⁶ —ŷ mana wät a ma matēg sa wē. Dooh rahaja bä rado hōm bä ta nahēēh —näng mä aj'yy kyyh.

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:
—Baad P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do bēēh, da hē badäk hahŷŷ bä habok doo! Baad nado bē h'yyb tym —näng mäh. —Hajōō nuu me ŷ bawät nä g'eeh bē mahang bē ky dahé dāk hyb n'aa ká? ŷ häd h'yyb napan däg bē hä, hä ŷ bē h'yy kanasadä nä do hyb n'aa —näng mäh. —Bē mana b'ēēp pahēew —näng mäh.

¹⁸ Ti m' karap'aar h'yyb nesaa doo, pahēew hä hadäk doo, Jesus geām wät tabanyyh hyb n'aa. Ti m' karap'aar h'yyb

* 17:13 Rukas 1.17 hä na-ääj hē takerii dāk hahŷ ky n'aa. Eriij makū bawäd wät doo da Jowāw bawät paah. Ti hyb n'aa ti né hē ti Eriij Jesus wén näng, Eriij tanado né paawä. Dooh Jowāw hä Eriij makū kesog bä, jāām hē tabawäd wät doo da tabawäd wät.

banä kån pahëew hã hadäk do paah. Ti noo gó né hë karapee bahas'oo däk.

¹⁹ Ti m' sa m'aa hënh mä ta ma matëg rabeaanh ta hä:

—H'ëed hyb n'aa äã wén nahajaa äã habëë hõm bã karap'aar h'y'yb nesaa doo? —näk mäh.

²⁰ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Dooh baad P'op Hagä Do hä bë h'y' kae nä do hyb n'aa bë wén nahajaa —näng mäh. —Né hup ý né hë hahý ý her'oot doo: Mo-taad häd näng do tym nu nad'ëët do ta tym. Ti tahanyy bã paawä bë h'y' kae'eh doo, tii b' bë haja paawä hahý waëë bë mejüü takahýyd häng hyb n'aa. Bë paawä taky daheeh. Kanahën d'os hë né paawä baad bë h'y' kae bã, dooh paawä bë nahajaa péh —näng mäh. [²¹ —Jääm hë P'op Hagä Do hä ji ky n'aa etsëë doo me, ji noo kanawa doo me, ta ti hadoo pé karap'aar h'y'yb nesaa do banyyh —näng mäh.]

²² Ta jawén mäh, Garirej häj n'aa bã m' rakataa bã m', Jesus ky hadoo sa hä:

—Ýyh, Aj'y'yy Hadoo Do Hý Pong Jé Hana Doo, ý da ran'oo däk da ta wób sa moo gó.

²³ Ý radaj'ëep da. Tamawoob hë ta ä jawén paa bã, ý ganä wät da p'aa hënh —näng mä Jesus ta ma matëg sa hä.

Ti m' rah'y' ketón bong mä ta her'oot do hyb n'aa.

P'op Hagä Do tób n'aa dajëer n'aa ji hepak do panyyg n'aa hahýyh

²⁴ Tii kã m', Kapar-Naüm bã Jesus rakajaa do jawén paa bã m', P'op Hagä Do tób n'aa dajëer n'aa Judah buuj rahepak do taa n'aa rabana Peed wë, ti m' rabeaanh:

—Äkä? Dooh bë ma matëg epaag bã P'op Hagä Do tób n'aa dajëer n'aa ër hepak doo? —näk mäh.

²⁵ —Tahepak né hë —näng mä Peed kyyh sa hä.

Ti m' badah, tób gó Peed bajëë suun bã kã, Peed ky ganyyh do pooj jé, Jesus eanh mä ta hä:

—Nyy da a hä, Simaw? —näng mäh. —Sa wahë n'aa hedoo do häj n'aa bã, jaa hä ramejüü rabep'aak häj n'aa wahë n'aa hä kahepak doo? Sa taah hä ramejüü rep'aak, ta wób ta s'ee hënh naa ramejüü g'eeh hep'aak? —näng mäh.

²⁶ Ti m' Peed ky hadoo:

—Ta s'ee hënh naa ti hep'aak —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Tii d' tado bã, sa taah, sa karapee, dooh rep'aak péh[†] —näng mäh.

²⁷ Ti hado né paawä, hahý d' mabad'oo dajëer gedaag n'aa rakawanaj'ään hyb n'aa: Awëej karaj'aa majat bã. Tah'ýyb matakyyg. Mado däg pooj jé a mo haj'aa tah'ýyb, manoo gegää, tii b' ta noo gó maw'yyt da moweed tég hawak do s'ëëb. Tii me mepaag sa hä, hä ý naa, a hanaa rakarën doo —näng mä Jesus kyyh Peed hä.

18

Sa bahãnh hyb n'aa jawyk do panyyg n'aa hahýyh

¹ Ti m' ti noo gó ta ma matëg rabana Jesus wë ti m' rabeaanh:

—Ny hadoo do sa bahãnh hyb n'aa jawyk doo, hý pong jé hawät do bag'ääs doo bã? —näk mäh.

² Ti m' karapee t'aah Jesus naëënh, ti m' tamaher'oot mä sa mahang tabag'ëed däk hyb n'aa.

³ Ti m' taky hadoo:

—Bë h'y'yb bë wanereem bã, hahý karapee hadoo bë bahadoo hyb n'aa bë h'y'yb gó, * dooh tabad'op hë bë haja bã hý pong jé hawät do bag'ääs do karapee bë do bã. Né hup ý né hë ta ti ý her'oot doo.

⁴ Ti hyb n'aa jé ta daaj hë kadaduu doo, hahý karapee hyb n'aa sakog is doo da taba-hadoo hyb n'aa, ti né hë ti sahõnh hë sa bahãnh hyb n'aa jawyk do hý pong jé hawät do bag'ääs doo bã —näng mä Jesus.

⁵ Ti m' ahõm nä ta kyyh:

—Hät ýy gó hahý karapee t'aah hadoo do see gadoo péh, ý né ti tagadoo —näng mäh.

⁶ Ti m' taky hado kån:

—Baad nado né paawä pä ta jawyyg n'aa ji hä ranu hüü däg bã, ji radawäts tu tame t'öp ji pahãs hyb n'aa, ti bahãnh tak'ëp baad nado ji hä da, ky n'aa netsëëh do seeh, hahý karapee hedoo doo, hä ý h'y' kae'eh do ji h'y'yb tatug bã nesaa do tamoo wät hyb n'aa —näng mäh.

⁷ —Tak'ëp da rabahoop nesaa do ta sãm, badäk hahý hä habong doo, nesaa do ta wób ramoo bok do du n'aa doo! Tanyy had'yyt né hë nesaa do hä ji tah'y'yb tatuk doo. Ti hado né paawä da, tak'ëp nesaa do ahoop da nesaa do hä h'y'yb tatuk do du n'aa doo!

⁸ Ti hyb n'aa, a moo hyb n'aa, a tsyym hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bã, taw'ääts hë paawä magakyd hõm a mooh. Madawäts hõm. Taw'ääts hë mabasëëk hý pong jé P'op Hagä Do wë sët a mooh, sët hë a tsyym, tëëg hõo gó, nadëek doo gó, õm P'op Hagä Do

[†] **17:26** Panyyg gó Jesus beh'üüm P'op Hagä Do tób n'aa dajëer n'aa rahepak do ky n'aa. Jesus, ta ma matëg na-ääj hë, dooh paawä repaag bã P'op Hagä Do tób n'aa dajëer n'aa. P'op Hagä Do T'aah né ti Jesus. Ti né P'op Hagä Do tób n'aa danäh paawä. Ti hyb n'aa dooh paawä ji mejõ bã tepaag hõm bã P'op Hagä Do tób n'aa dajëer n'aa. **18:3** Taw'ääts hë karepé h'y' kae'eh doo da ji h'y' kae'eh. Karepé taah dooh raky sëew bã. Baad ragadoo ji her'oot doo. Rah'y' kae'eh ji hä nanyw hë. Jesus karën karepé h'y' hadoo ji h'y' hado däk P'op Hagä Do wë.

aw'oong hōm mahānh, pawóp hē tado bā a mooh, a tsyym.

⁹ A matym hyb n'aa nesaa do mamoo wād bā, taw'āats hē paawā a matym mado nyih. Madawāts hōm. Taw'āats hē mabasēek h̄y pong jé P'op Hagā Do wē sēt hē a matym, tabanesaa hēnh tēeg hōō gó, ōm P'op Hagā Do aw'oong hōm mahānh, pawóp hē tado bā a matym —nāng mā Jesus kyyh.

B'éé kanapēē wāt do panyyg n'aa hahȳyh

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad bē y maher'oot hahȳyh: Ee h̄y pong jé hawāt do wē had'yit hē rahajaa rakajaa āās, hahȳ hyb n'aa sakog is do sa hagā n'aa. Ti hyb n'aa bē ty n'aa gesygg manā hahȳ hyb n'aa sakog is do seeh. [¹¹ Ȳyh, Aj'y y Hadoo Do H̄y Pong Jé Hana Doo ȳ ahng babā ȳ bed'ēep hyb n'aa ta s'ee hēnh habong do paa P'op Hagā Do mahānh —nāng mäh.]

¹² Ti m' panyyg gó tamaher'oot mäh:

—100 b'éé aj'y masāāh see takanapēē wād bā, dooh g'eeh ta danāh eréd dó 99 hadoo do ta masāāh waēē hēnh, kanapēē wāt do tabesoos hyb n'aa?

¹³ Ti tabaw'yit bā ká, tak'ēp da tatsebé ta mas'āā kanapēē wāt do paa hyb n'aa. B'éé 99 hadoo do hyb n'aa tatsebee né paawā, ta bahānh tatsebé kanapēē wāt do paa hyb n'aa. Né hup ȳ né hē ta ti ȳ her'oot doo.

¹⁴ Masāāh danāh bad'oo doo da, dooh bē Yb h̄y pong jé hawāt do karēn bā dawēē ta mahānh hahȳ hyb n'aa sakog is do see tawād bā.

Ji h̄ȳj ky n'aa hadoo do ji maher'oot do ky n'aa hahȳyh

¹⁵ —A h̄ȳj ky n'aa hadoo doo, a nemuun P'op Hagā Do hā h'y y ka'eeh doo, baad nadoo do tamoo wād bā [a wē], ahōm ta wē a mab hē. Tsyit hē, bē m'aa hēnh mama-her'ood baad nadoo do tamoo wād wāt doo. Ōm taky dahé bā, bē h'y y hata dāg p'aa hēnh ta tii.

¹⁶ Ōm taky nadahé bā, takanarēn bā tamaa newē bā ta hā maher'oot doo, matsyid tii bā P'op Hagā Do hā h'y y ka'eeh do seeh. Makarēn bā, sēt hē matsyid, makarēn bā pawóp hē matsyid, a sii rabahōm hyb n'aa ta wē, pawóp hē, tamawoob hē ky n'aa maa napāh do tabanāng hyb n'aa sahōnh hē ta ti hedoo pé ji kaner'oot bā.[†]

¹⁷ A sii mamahūm do sa kyyh na-āāj hē takanarēn bā tamaa newē bā, taky nadahé bā, tii bā mamaher'ood sahōnh hē hā ȳ h'y y ka'eeh do sa hā. Hajók do sa kyyh tamaa nanewē bā, taky nadahé nā bā, tii bā P'op Hagā Do sa h'y y gó nahapāh do see hado dāk bē hā bē h̄ȳj ky n'aa hedoo do paah.

Ēr uuh dajēer gedaag n'aa Roma buuj hā ji hepak doo, raty n'aa ges'y yk do hado dāk tii bā bē hā bē h̄ȳj ky n'aa hedoo do paah —nāng mā Jesus.

¹⁸ Ti m' taky hadoo ēnh ta ma matēg sa hā:

—Baad bē y maher'oot hahȳyh: Badāk hahȳ bā bē nanoo doo, h̄y pong jé P'op Hagā Do nanoo do né hē tii. Badāk hahȳ bā bē anoo doo, h̄y pong jé P'op Hagā Do anoo né tii d' ēnh. Né hup ȳ né hē ta ti ȳ her'oot doo —nāng mā Jesus.

¹⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Ta see bē y maher'oot nā: Badāk hahȳ bā, pawóp hē bē wób séd hā bē h'y y hedo bā bē ky n'aa etsēē do hā, Ee h̄y pong jé hawāt do anoo né da bē hā.

²⁰ Bē hā tawén noo, pawóp hē, tamawoob hē hēp ȳ n'aa rakahet'aa bā, sa mahang ȳ bawāt do hyb n'aa —nāng mäh.

Ta kaser n'aa ta da hadoo do tat'y yd manehūn do panyyg n'aa hahȳyh

²¹ Ti m' Peed bana kán Jesus wē, ti m' teaanh mäh:

—Ma matēg, nyy hē nuu me makarēn ȳ hyb n'aa mabaan h̄j ȳ ky n'aa hedoo doo, baad nadoo do tamoo wād bā hā ȳy? Setsi nuu me apāh ȳ hyb n'aa mabaan? —nāng mäh.

²² Ti m' Jesus ky gadoo:

—Setsi nuu me nado mamabaan —nāng mäh. —Taw'āats hē hahȳ d' mabad'oo: Mahy b n'aa mabaan hōm had'yit hē[‡] —nāng mäh.

²³ —Ta tii da ȳ wén mejūū, hahȳ panyyg ky n'aa hadoo do hyb n'aa h̄y pong jé hawāt do bag'āās do ky n'aa: Ti awāt hēēj bagā n'aa. Kūūt enāh ta karom ta wē. Tii bā tanaēēnh ta wē ta karom sa kūūt rabep'aak hyb n'aa.

²⁴ Tii bā, tadu doo bā sa sii taber'oot doo, ramanaa ta wē ta karom see tak'ēp kūūt eh doo. 10 miw moweed tak'ēp ky n'aa gebah do ta kūūt.

²⁵ Tanahajaa do hyb n'aa tepaag bā, tak'ēp ta bahānh haeh do hyb n'aa ta kūūt, ta kariw n'aa mejūū rabesēem hōm hyb n'aa ta ti ta karom, ta karom ȳym, ta taah, sahōnh hē ta wē hanāng do na-āāj hē, ta kūūt sām hata.

²⁶ —Tii bā, ta taron nuu paa me ta karom bahy hāng ta wē, ti m' tak'ēp tabetsēē ta hā. Hahȳ d' ta kyyh: “Nayy w hē kawaj'āan manā wē ȳy”, nāng. “Magadaa bā, sahōnh hē kūt ȳy y ep'aak da a hā”, nāng.

²⁷ Ti ta kariw n'aa t'y yd mehūn kán. Ti tabawug hōm sahōnh hē ta kūūt, ti m' tabanoo baad tabahōm hyb n'aa.

²⁸ —Ti ta karom anyih ta kariw n'aa tób bā naa. Tamahōm me takataa ta da hadoo do see ta wē kūūt nāng doo. 100 moweed

[†] 18:16 Tii da né hē P'op Hagā Do ky n'aa jaw'y yk do mejūū ji bad'oo. Dew-Teronom 19.15 hā kerii dāk doo da. [‡] 18:22 Hahȳ da Gereg kyy me takerii dāk: “Taw'āats hē 77 nuu me mahy b n'aa mabaan.” Ji hyb n'aa mabaan had'yit hē tahanāng pé m' tii.

its ta kũut. Ti tamaso dāk ta da hadoo doo, ta garagoor gamaso dāk, ti taky hadoo: “Nayyw hē mepaag a kũut!”, nāng.

²⁹ –Ti ta taron nu paa me ta da hadoo doo bahyy hāng ta wē, ti tak'ēp tabetsēē ta hā: “Nayyw hē kawaj'āān manā wē ȳy”, nāng. “Magadaa bā, sahōnh hē kūt ȳy y' ep'aak da a hā”, nāng.

³⁰ –Tii bā, tak'ēp tabets'ēē né paawā, dooh takarēn bā tamaa newē bā ta da hadoo doo etsēē doo. Ti tamejũũ ta da hadoo doo radawāts geēt hyb n'aa ta kũut tabep'aak bā kā.

³¹ Ti tak'ēp hāj n'aa wahē n'aa karom wób rah'yy kawaj'āān bong nyy da ta ti karom bad'oo ta da hadoo doo wē rabahapāh bā. Tii bā rabahōm kān sa kariw n'aa wē, ti ramaher'oot ta ti karom ky n'aa.

³² –Tii bā sa kariw n'aa mejũũ ranaēēnh ta ti ta karom. Ti taky hadoo ta hā: “Karom ky nesaa do ōm!”, nāng. “Sahōnh hē a kũut y' bawug hōm tak'ēp hā y' mabetsēē doo hyb n'aa.

³³ Taw'āāts hē mat'yyd mehīn wād paawā a da hadoo doo, ōm y' t'yyd mehīn wāt doo da”, nāng.

³⁴ Tii bā kawaj'āān gó ta kariw n'aa ba-haēēj dāk ta karom ragadahew'ēēs doo bā hagā n'aa sa hā, karom rarejāā hyb n'aa sahōnh hē ta kũut tabepaag hōm bā kā –nāng mā Jesus. Panyyg gó tabeh'ũũm.

³⁵ Ti m' taky hado kān:

–Sa kariw n'aa bad'oo doo da, tii da Ee h̄y pong jé hawāt do bad'oo da sahōnh hē bē hā, bē h'yyb gó naa bē hyb n'aa manabaan bā bē h̄ȳj ky n'aa hedoo doo –nāng mā Jesus kyyh.

19

Dooh ji ȳym ji eréd hōm bā do panyyg n'aa hah̄ȳh

¹ Ti m' Jesus bahajaa bā kā ta ti taher'oot doo, teréd hōm Garirej hāj n'aa. Ti m' Judah hāj n'aa hēnh tabahōm, tamii Joradān tamyyj dāk hā hadāk do hēēj.

² Hajōk mā ta jawén hah'ũũm. Nahēē enāh do sa mahang habok do taheso hōm.

³ Ti m' Pariséw wób rabana ta wē rametyy hyb n'aa m'. Hah̄ȳ da m' rake'aanh:

–Ēr ky n'aa jaw'yyk do anoo g'eeh daap hē né hē aj'yy eréd hōm bā ta ȳym, dooh hyb n'aa pé né paawā? –nāk māh.

⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

–Doo hē ner'ood bā g'eeh P'op Hagā Do kyy kerih do hā, nyy da sahōnh hē tadu dahāng noo gó P'op Hagā Do aj'yy ȳynh da-heeh tapehuunh?

⁵ Hah̄ȳ da takerih P'op Hagā Do kyyh: “Ti hyb n'aa kā aj'yy kāk ta yb, ta ȳyn mahānh kā

sa m'aa hēnh kā, tagatēē hyb n'aa ta ȳym kā. Takatēē jawén paa bā sét rabahado padēēk ta ȳym daheeh”,* nāng māh.

⁶ Ti hyb n'aa pawóp hē ranado bong. Sét hado dāg kān. Ti hyb n'aa séd hā P'op Hagā Do ata dāk doo, dooh tahaja bā ji etyn bā –nāng mā Jesus kyyh Pariséw sa hā.

⁷ Ti m' raky hadoo:

–Tii d' tado bā, h'ēēd hyb n'aa Mosees mejũũ ji erii dāk ji ȳym ji eréd hōm do heen n'aa, tii b' ji mejō hōm tabahōm hyb n'aa? –nāk mā Pariséw sa kyyh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

–Ta tii da Mosees wén n'oo dāk bē hā, bē nabuj keh'ũũm do hyb n'aa. Tadu dahāng noo gó dooh ta tii da tahado bā.

⁹ Ti hyb n'aa bē y' maher'oot hah̄ȳ da: Jé ta ȳym heréd hōm doo, dooh né paawā ta patug tawad'ii bā, tii bā ȳynh see hā takat'ēē dāg bā, nesaa do tamoo wāt, ta ȳym h'yyb tarejāā tii kā –nāng mā Jesus kyyh.

¹⁰ Ti m' ta ma matēg raky hadoo ta hā:

–Tii d' tahado bā ji ȳym ji patug ky n'aa hā, taw'āāts hē dooh ji kat'ēē bā –nāk māh.

¹¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

–Doo hōnh hē rahaja bā ragado bā tii. Jāām né hē P'op Hagā Do anoo do gadoo rakanetēē doo.

¹² Ajyy wób dooh tahaja bā rakat'ēē bā pooj jé rabenāng bā ta nyy né hē tii. Ajyy wób dooh rahaja bā rakat'ēē bā ta wób ramoo bok do hyb n'aa sa hā.† Ta wób rakanetēē h̄y pong jé hawāt do bag'āās do hyb n'aa. Jé hajaa do ji kanatēē do tagado bā, taw'āāts hē tagadoo –nāng mā Jesus.

Karepé Jesus ky n'aa edēng do panyyg n'aa hah̄ȳh

¹³ Ti m' ta wób ramena karepé ned'ēēd is do Jesus wē, sa hā Jesus moo dāng hyb n'aa, P'op Hagā Do hā taky n'aa etsēē hyb n'aa sa hyb n'aa. Ti m' ta ma matēg rage'ȳym mā karepé men'aa doo.

¹⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

–Na ramena karepé wē ȳy. Bē geām manāh. Hah̄y karepé h'yy ka'eeh do hadoo, ti né hē h̄y pong jé hawāt do bag'āās do karapee hedo padēēk doo –nāng māh.

¹⁵ Tii bā m' sa nu gad'oo bā m' tamoo dāng, ta ky n'aa edēē bong māh. Ti m' tatsyym kadoo, tabahōm.

Tak'ēp ma nāng do panyyg n'aa hah̄ȳh

¹⁶ Ti m' aj'yy see bana Jesus wē, teaanh Jesus hā:

–Ma matēg! –nāng māh. –H'ēēd baad hadoo do y' moo wāt da edēb had'yyt do y' gadoo hyb n'aa, P'op Hagā Do pa y' bawāt hyb n'aa kāk? –nāng mā aj'yy kyyh.

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

* 19:5 Genesis 2.24 † 19:12 Ta wób rah'ēēd ehōk do hyb n'aa tahañāng pé tii. Tii da p'ooj ub sa kariw n'aa wób rabad'oo sa karom hā.

—Héd n'aa baad hadoo do ky n'aa, hã ȳ meanh? —näng mäh. —Jãam hê sét hê baad hadoo doo, P'op Hagä Doo. Taw'ãäts hê maky dahé ta ky n'aa jaw'y'yyk doo, makarên bá magadoo edëb had'y'yt doo —näng mäh.

¹⁸ —Ny hadoo doo? —aj'yy eanh mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—“Manaboh manä a da hadoo doo. Aã manä a ȳm nadoo do sii, a patug nadoo do sii. Etsëeg manäh. Daap hê maky n'aa tapa manä ta wób.

¹⁹ Mawehëë a yb, mawehëë a ȳn.‡ Makamahãn a da hadoo doo, a hã makamahãn doo da”^S —näng mä Jesus.

²⁰ Ti m' aj'yy ky hadoo:

—Ȳ panyyg kadeheeh né hê tii hã —näng mäh. —H'ëéd ti hawät ȳ moo wät? —näng mäh.

²¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Makarên bá baad had'op doo da mawäd bá P'op Hagä Do matym gó, abaaj hõm, mesëem hõm a wë hanäng doo. Man'oo ta sãm paa kas'ut do sa hã. Tii d' madoo bá hỹ pong jé magadoo da tak'ëp baad hadoo do P'op Hagä Do hanaa. Ti jawén ana kã wë ȳy, hëp ȳ hata mabahadoo hyb n'aa kã —näng mä Jesus kyyh ta hã.

²² Ti m' aj'yy maa napäh bá Jesus her'oot doo, ahõm kãn Jesus mahãnh. H'yy katón wät mäh, tak'ëp tawekãp do hyb n'aa.

²³ Ti m' Jesus ky hadoo ta ma matëg sa hã:

—Hejooñ né hê wekãp do sa hã hỹ pong jé hawät do bag'ãäs do karapee n'aa raba-hadoo hyb n'aa. Né hup ȳ né hê ta ti ȳ her'oot doo —näng mäh.

²⁴ —Hejooj né paawä kameer hã tatabëej bá gats'uus doo gó, ta bahãnh tabahejooñh wekãp do sa hã P'op Hagä Do bag'ãäs do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

²⁵ Ta ti ta ma matëg ramaa napäh bá m', tak'ëp mä rameuuj bong, ti m' raky hadoo:

—Jaa ênh ti P'op Hagä Do wë hasëek ênh? —näk mäh.

²⁶ Ti m' Jesus ty gadäg däk sa wë, ti m' taky hadoo:

—Ji daaj hê dooh né ji haja bá P'op Hagä Do wë ji as'ëeg bá. Ti hadoo né hê, dooh P'op Hagä Do nahajaa péh. Ti hajaa ta wë ji tamasäk —näng mäh.

²⁷ Ti m' Peed ky hadoo:

—Sahõnh hê äã beréd hõm a hataa äã ba-hadoo hyb n'aa. H'ëéd da äã gadoo ta sãm? —näng mäh.

²⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Sahõnh hê papuuj tabahadoo bá kã, sa wahë n'aa heh'ääät do tyng n'aa jó, tak'ëp hetsooh do jó, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé

Hana Do basooh bá kã, tadu doo bá kã tabag'ãäs doo, bëeh, 12 hedoo doo, hëp ȳ hata hadoo doo, bë na-ãäj da bë at'oonh da 12 bagä n'aa tyng n'aa jó, 12 Isaraéw taah panaa bë bag'ãäs hyb n'aa, bë ky n'aa etyy hyb n'aa. Né hup ȳ né hê ta ti ȳ her'oot doo.

²⁹ Hëp ȳ n'aa heréd hõm pé ta tób, heréd hõm do ta wakãan, ta ãnh, ta yb, ta ȳn, ta taah, ta joom banäng doo, 100 nuu me bahãnh do hajõng do tagadoo da baad hadoo do ta mabaj. Ta jawén kã, hỹ pong jé kã tagadoo da edëb had'y'yt doo. P'op Hagä Do pa tabawäd had'y'yt da.

³⁰ Hajök babä hyb n'aa jewyk do wób, ta jawén kã hyb n'aa sekog padäg its da hỹ pong jé. Hajök babä hyb n'aa sekog is do wób kã ti noo gó kã hyb n'aa jewyg kãn da —näng mä Jesus kyyh.

20

Panyyg gó Jesus ma metëek hahȳ hã hỹ pong jé ta sãm ji gadoo do ky n'aa

¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ta ti ȳ wën her'oot, joom danäh bad'oo doo da hahȳ panyyg hã, ti hadoo hỹ pong jé hawät do bag'ãäs doo bá* —näng mäh. —Bãp paa joom danäh bahõm kãn ajyy tabats'y'yt hyb n'aa ta joom uwa hãd näng do mahang ramoo bok hyb n'aa.

² Sét hê moweed denaari hãd näng do taky däng sa hã ta sãm, sét adëb bá ramoo bok do sãm. Baad ub mä ti sa hã. Tii bá ta joom banäng hënh tamejüü ramoo bok.

³ —Tii bá, p'op däg papȳy, p'aa hënh tabahõm kãn rabaheesãm hënh ajyy wób tabats'y'yt hyb n'aa. Tii bá tabahapäh moo nabok doo.

⁴ Ti taky hadoo sa hã: “Bë na-ãäj hê bë ahõm jóm ȳ uwa mahang bë moo bok hyb n'aa. Baad hadoo do ȳ bep'aak bë hã”, näng.

⁵ Ti rabahõm kãn. Ti p'aa hënh tabahõm wasyk, tug bá na-ãäj hê, ta wób tabats'y'yt hyb n'aa ta wë ramoo bok hyb n'aa.

⁶ Edah papȳy badëë hyng bá kã, sét nuu me tabewäd nä. Ti anäng nä ta wób moo nabok doo. Ti tabeaanh sa hã: “Héd n'aa adëb yd jé dooh bë moo boo bá?”, näng.

⁷ “Dooñ äã hats'y'yt pé sa sii äã moo bok hyb n'aa”, näk sa kyyh. Ti joom danäh ky hadoo: “Bë na-ãäj hê bë ahõm jóm ȳ uwa mahang bë moo bok hyb n'aa”, näng ta kyyh.

⁸ —Tii, papȳy badëë hyng bá kã, joom danäh ky hadoo moo bok do sa wahë n'aa hã: “Manaëej sahõnh hê moo bok doo. Man'oo sa hã ramoo bok do sãm. Pooj jé manoo tagadëeg ub kajaa do ramoo bok do sãm. Tagadëeg ub mabanoo pooj jé kaj'aa do ramoo bok do sãm”, näng.

‡ 19:19 Esodo 20.12-16, Dew-Teronom 5.16-20 § 19:19 Rewitikos 19.18 * 20:1 Hahȳ panyyg hã Jesus metëeh nyy da ta jawén hyb n'aa jewyk do wób hyb n'aa sekog padäg its hỹ pong jé, hyb n'aa sekog is do wób hyb n'aa jewyg padëek na-ãäj hê.

9 –Ti tanaëenh tagadëeg ub kaj'aa doo. Sét ken'yih ragadoo sét hë moweed denaari häd näng do ramoo bok do säm.

10 Tii bä kä, pooj jé kaj'aa doo, ti bahänh red'oo ragadoo. Ti hadoo né hë, séd pénh né hë ragadoo.

11 Ragadoo do jawén paa bä kä, raky n'aa hajëm. Baad nado sa hä ta danäh bad'oo doo da.

12 Hahÿy d' sa kyyh: “Hahÿ ajyy tagadëeg ub matsyyd hõm doo, jããm hë sét hë oor its ti ramoo bok”, näk. “Äã tak'ëp äã moo boo paawä, tabajuu bä, äã gadoo do pénh ragadoo”, näk sa kyyh.

13 –Tii d' né paawä sa kyyh, ti sa kariw n'aa ky hadoo sa kanatëe hä: “Najis ÿÿ”, näng, “doooh òm ÿ wad'ii bä. Sét denaari né paa maky däng mamoo wät do säm”, näng.

14 “Magado däg, ahõm kä. Tagadëeg ub ÿ ats'yyt doo, magadoo do pénh né hë ÿ karën ÿ anoo ta hä”, näng.

15 “Doooh g'eeh ÿ haja bä ÿ karën doo da ÿ adoo bä dajër ÿÿ me? Mahyb n'aa jewës apäh ÿ betsäeh do hyb n'aa?”, näng joom danäh kyyh.

16 –Ti hyb n'aa kä –näng mä Jesus –hyb n'aa sekog is doo, hyb n'aa jewyik kån da. Hyb n'aa jewyik doo, ta jawén kä hyb n'aa sekog padäg its –näng mä Jesus kyyh.

P'aa hënh Jesus her'oot tadajëp do ky n'aa panyyng n'aa hahÿÿh

17 Ti m' Jerusarënh hënh Jesus rabahõm bä, sa m'aa hënh Jesus naëenh 12 hedoo do ta ma matëg. Ti m' taky hadoo sa hä:

18 –Ër ah'üüm Jerusarënh hënh –näng mäh. –ÿÿh, Ajÿyy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ da rahaëëj däk da P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'oooh do sa wahë n'aa sa moo gó, Mosees ky n'aa jaw'yik do ma mehetëk do sa moo gó na-ääj da. Dajëb hä raky n'aa ety da ÿÿh.

19 ÿ rahaëëj däk da Judah buuj nadoo do sa moo gó, ÿ raky n'aa ejees hyb n'aa da, ÿ rabahewyyh hyb n'aa da, b'aa kajatsëk do hä ÿ rabepëem däk hyb n'aa kä ÿ dajëp hyb n'aa. Tii bä, tamawoob hë äh ÿ tabahadoo bä da, ÿ d' ganä wäd kån –näng mä Jesus.

Tsijaag, Jowäw sa ÿÿn etsëe do panyyng n'aa hahÿÿh

20 Ti m' ajÿyy Sebedew häd näng do taah ÿÿn ana Jesus wë. Ta sii ta taah rabana. Ti m' ta taron nuu me m' sa ÿÿn bahyy häng ta wë, ti m' tetsëe Jesus banoo hyb n'aa tetsëe doo.

21 Ti m' Jesus eanh ta hä:

–H'ëed ti makarën? –näng mäh.

Ti m' ÿÿnh ky hadoo:

–ÿ karën paawä, a hub hadäk hënh tah ÿ see basooh man'oo bä, s'ÿÿ me ta seeh, mabag'ääs doo bä kä† –näng mä Tsijaag Jowäw sa ÿÿn kyyh.

22 Ti m' Jesus ky hadoo ÿÿnh taah hä:

–Doooh bë hapëe bä ti bë etsëe doo –näng mäh. –Bë hajaa da bë ahob bä ÿ ahoop doo? –näng mä Jesus sa hä.

–Äã hajaa! –näk mäh.

23 Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

–Bë ahoop né da ÿ d' ahoop do hadoo doo –näng mäh. –Hÿÿ kä, ta ti bë etsëe do hä ÿÿ, ÿ nado ti hanoo. Ee anoo da hup ÿÿ hënh, sä ÿÿ hënh rabat'oonh, ta pooj jé tabenäm do tah'yyb däng do sa hyb n'aa –näng mäh.

24 Ti m' ta ma matëg wób, ji moo sahõnh hë hadoo do raky n'aa napäh bä retsäe doo, rah'yy kawaj'ään bong ta hÿÿj daheeh sa wë.

25 Ti m' Jesus naëej nä ta wë sahõnh hë ta ma matëg. Ti m' taky hadoo sa hä:

–Bë hapäh né hë, ta ti Judah buuj nadoo do sa wahë n'aa, tak'ëp ramejüü sa hä. Bë hapäh né hë ti hyb n'aa jew'yik doo, tak'ëp ramejüü sa karapee n'aa –näng mäh.

26 –Bë mahang taw'ääts hë dooh tii d' tado bä. Bë mahang karën pé kaweh'ëeh péh, taw'ääts hë da ta wób sa karom hadoo tabahado däk, ta wób tamasa.

27 Bë mahang karën pé ta wób sa bahänh nu gadäk péh, taw'ääts hë bë wë takadad'uuh. Taw'ääts hë da bë masa n'aa, bë karom kanep'aak do hado däk tii.

28 Taw'ääts hë ÿÿh, Ajÿyy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, bad'oo doo da tabad'oo. ÿ ahyng babä ÿ rahyb n'aa jew'yik do jawén nado. ÿ ahyng babä ÿ masa hyb n'aa ta wób, ÿ ky n'aa en'yym hyb n'aa ta wób sa hä, ÿ dajëp hyb n'aa hajök do nesaa do sa moo haj'aa säm hyb n'aa –näng mä Jesus kyyh.

Ty temaa bong do panyyng n'aa hahÿÿh

29 Ti m' panang Jerikó häd näng doo bä naa Jesus ratsyym kasok bä, hajök ta jawén hah'üüm.

30 Ti m' ti ab'ëeh mä ta tyw n'aa nabyy me pawóp hë ajyy ty temaa bong doo. Ti m' ta tii bä Jesus tabës do raky n'aa napäh bä m', tak'ëp mä rageëej bong:

–Tak'ëp Hyb N'aa Jawyik Doo, Jesus, Dawi panaa, mat'yyd mehün ääh! –näk mäh.

31 Ti m' hajök do Jesus sii hah'üüm do raky ge'ÿÿm mäh, bag hënh rabab'ëeh hyb n'aa. Raky geäm né paawä m', tak'ëp rageëej magyys hë:

–Tak'ëp Hyb N'aa Jawyik Doo, Jesus, Dawi panaa, mat'yyd mehün ääh! –näk mäh.

32 Ti m' Jesus baym. Ti m' tanaëenh ta wë. Ti m' tabeanh sa hä:

† 20:21 Sa wahë n'aa hub hënh, s'ÿÿ me na-ääj hë rabat'oonh tak'ëp hyb n'aa jew'yik doo, ta sii bag'ääs doo. Jesus sii rabag'ääs Jesus an'oo bä sa ÿÿn karën paawä.

—H'ëed ti bë karën y moo wät bë hä? — näng mäh.

³³ —Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näk mäh. —Ää karën p'aa hënh ää begäa padëek —näk mäh.

³⁴ Jesus t'yyd mehïin mä sa hä. Ti m' sa matym hä tamepaa. Ti m' nayyw hë rabahapëe padëek p'aa hënh. Ti m' Jesus rabahadaa kân.

21

Baad Jerusarënh bä Jesus ragadoo do panyyg n'aa hahÿh

¹ Ti m' Jerusarënh bedaa däk bä m', panang Betapagëh häd näng doo hënh raka-jaa bä, waëe joom oriib häd näng do banäng bä, pawóp hë ta ma matëg Jesus mejüü sa pooj jé m' rabahôm hyb n'aa.

² Hahÿh d' mä ta kyyh sa hä:
—Bë ahôm panang hënh bë pooj jé badäk doo hënh ti nuuj jé. Bë kajaa bä da, nayyw hë da bë baw'yyt jumeto yÿnh. Ta pa d' ta t'aah bahäng. Ta tyd hä d' rababëeh. Bë asood hóm da, séd hä bë manaa wawëe hë —näng mäh.

³ —“Héd n'aa ti bë as'oot jumeto?”, raky hado bä, tii bä hahÿh da bë kyyh: “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karën. Badah takata-joooh p'aa hënh da”, näk da bë kyyh —näng mä Jesus pawóp hadoo do sa hä.

⁴ Tii d' taher'oot, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh ta ky n'aa rod hä taher'ood wät do paa kaja däk hyb n'aa. Hahÿh da paa m' ta ky n'aa rod kyyh:

⁵ “Hahÿh da d' mamaher'ood Sijôn* buuj: Bë hegäa! Bë wahë n'aa ti awät da. Kaja hë da ta h'yyt tamahüüm sahôn hã. Jumeto t'aah jó d' tabana, näng da a kyyh.”†

Ti né hë P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod hä, Jerusarënh buuj hä tamaher'oot do pan'aa.

⁶ Ti m' pawóp hadoo do ta ma matëg rabahôm kân. Jesus mejüü doo da né hë m' rabad'oo.

⁷ Ti m' ramanaa mä jumeto yÿnh, ta t'aah daheeh Jesus wë. Ti m' sa hatsé sa hä padëek do paa radatoonh jumeto sa jó. Ti m' Jesus bas'ëeg so kân jumeto t'aah jó hatsé jó.

⁸ Hajök ta tii bä. Ti m' hajök do sa hatsé sa hä padëek do paa rat'ëeg hóm ta tyw n'aa me tamahôm doo me, raweh'ëeh hyb n'aa. Ta wób mä ragekyyt mä bag'aad, rat'ëeg hóm mä ta tyw n'aa me.‡

⁹ Ti m' sahôn hë pooj jé hah'üüm doo, duu hënh han'aa do na-ääj mä tak'ëp mä sa kyyh:

—Öm ää j'aa etsë, Dawi panaa!

Ky n'aa kedëng tii, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo!§
Hÿ pong jé hawät do hä ää j'aa etsë! —näk mä sa kyyh.

¹⁰ Ti m' Jerusarënh bä Jesus bajëe suun bä kä, tak'ëp mä sahôn hë panang buuj ratsebee kân, sa wób reaanh mäh:

—Jaa ti hÿh? —näk mäh.

¹¹ Ti m' hajök doo, Jesus sii kaj'aa do raky gadoo:

—Jesus ti hÿh, P'op Hagä Do ky n'aa rod Nasarëh panang bä naa, Garirej häj n'aa bä naa —näk mäh.

P'op Hagä Do tób wahoo gó hes'ëem do Jesus hebëe bong do panyyg n'aa hahÿh

¹² Ti m' Jesus bajëe suun mä P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hä, kahadë doo gó, wahoo gó. Ti m' tabahabëe bong hes'ëem doo, hets'ëe do na-ääj mäh. Ti m' tabaüüj bëeh dajëer rabaheb'aanh do tyng n'aa. Gurii-i hes'ëem do tyng n'aa na-ääj mä taüüj bëeh.

¹³ Ti m' taky hadoo:

—Hahÿh da takerii däk P'op Hagä Do kyyh: “Tóp yÿ ji maneëeh da P'op Hagä Do hä ji ky n'aa etsëe do tób n'aa”** —näng mäh. —Hÿh kä baretsëg tób n'aa hado däk bë an'oo bä! —näng mä Jesus sa hä.

¹⁴ Ti m' ty temah doo, nabong do na-ääj hë ramanaa ta wë, P'op Hagä Do tób n'aa hënh. Ti m' sa nahëe Jesus basog hóm.

¹⁵ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ääj hë rakawajään mäh, baad hadoo do Jesus moo wät do rabahapäh bä. Rawén kawajään na-ääj hë karepé sa kyyh P'op Hagä Do tób n'aa kahadë doo gó hab'ëeh do ramaa napäh bä. Hahÿh d' mä karepé sa kyyh:

—Öm ää j'aa etsë, Dawi panaa! —näk mäh, hajöo nuu me rageëeh.

¹⁶ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hë moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ääj hë rahajëm mä Jesus, karepé sa kyyh hyb n'aa. Hahÿh d' mä sa kyyh:

—Doooh mamaa napëe bä karepé a hä raj'aa etsë doo? —näk mäh.

—Yÿ. Yÿ maa napäh —näng mä Jesus. —Doooh g'eeh bë ner'ood nä bä hahÿ P'op Hagä Do kyyh hahÿ ky n'aa hä? Hahÿh d' paa ta kyyh: “Karepé, karepé taah its na-ääj hë öm raj'aa etsë man'oo bä”†† —näng mä Jesus kyyh P'op Hagä Do hä Dawi her'oot do paah.

¹⁷ Ti m' Jesus bahôm sa mahänh. Taberéd däk mä Jerusarënh. Panang Betanija häd näng doo hënh tabahôm. T'ii hënh mä tabaÿh.

* 21:5 Jerusarënh panang ti **Sijôn**. Isaraëw buuj na-ääj hë kä ramaneëj kân **Sijôn**. † 21:5 Sakarija 9.9 ‡ 21:8 Tii d' né paa m' rabahed'oo sa wahë ragadoo bä. § 21:9 Saaw-Mo 118.26 ** 21:13 Isajas 56.7 †† 21:16 Saaw-Mo 8.2

Joom Jesus ky n'aa was'ee häng do panyyng n'aa hahÿyh

¹⁸ Ti m' jati pé bap paa Jerusarënh hënh tamatëeh bä, asa däk mäh.

¹⁹ Ti m' ta tyw n'aa nabyw me tahapäh mä joom wiigo häd näng doo. Taheg'ääs mä teag bä. Dooch m' ta hä ta ag. Ta g'aad had'yyt hë m'. Ti m' joom hä taky hadoo:

—Dooch da meag wäd bä! —näng mäh.

Ti m' nayyw hë joom tsawwy häng.

²⁰ Ti m' nayyw hë tatsawwy häng do ta ma matëg rabahapäh bä, raky hadoo:

—Nyy da nayyw hë joom wën tsawwy häng? —näk mä sa kyyh.

²¹ Ti m' Jesus ky gadoo mäh:

—Baad bë h'yy kae bä, P'op Hagä Do ky däng do bë ky nasëew bä, bë na-ääj hë bë hajaa bë moo boo bä hahÿ joom hä ÿ moo wäd wät doo. Ti bahänh bë hajaa bë moo boo bä. Hahÿy da bë hajaa tii bä bë mejö bä hahÿ waëë hä: “Ahöm, ahob tame”, bë d' taky daheeh tii bä. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo.

²² Baad bë ky dahé bä, bë ky nasëew bä, bë gadoo né da P'op Hagä Do hä bë ky n'aa etsëe doo —näng mä Jesus kyyh.

Jesus hä reanah doo, jaa ky gabuuj ranhâng do panyyng n'aa hahÿyh

²³ Ti m' Jesus bajëe suun kahadë doo gó, P'op Hagä Do tób n'aa basooh bä. Ti m' tama metëek bä kä, rakajaa mä ta wë P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'ooch do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do sii hë. Ti m' raky hadoo ta hä:

—Jaa kyy gó mabad'oo hahÿ mabad'oo doo? Jaa ky gabuuj?†† —näk mä sa kyyh.

²⁴ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—ÿ eanah bë hä ënh. Bë her'ood bä, tii bä ÿ baher'oot bë hä jaa ky gabuuj hahÿ ÿ moo wät doo, hahÿ ÿ bad'oo doo —näng mäh.

²⁵ —Jaa ky gabuuj Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun paah? Hÿ pong jé hawät do kyy gó, sa ky gabuuj hë paah? —näng mäh.

Tii bä m' sa m'aa hënh mä raky n'aa hajëew bong. Hahÿy d' mä sa kyyh:

—Hÿ pong jé hawät do kyy gó ër noo bä, teanah da ër hä tii bä: “Hëd n'aa paa ti bë ky nadaheeh ënh?”, näng da.

²⁶ Ajyy kyy gó ër noo bä, hajök do kawaj'ään da tii bä ër wë, hajök do hä m' P'op Hagä Do ky n'aa rod paa m' sa h'yyb Jowāw —näk mä sa kyyh sa m'aa hënh raky n'aa hajëm bä.

²⁷ Ti hyb n'aa m' raky hadoo Jesus hä:

—Dooch ää hapëë bä —ken'ooch mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—ÿ na-ääj né hë dooh ÿ her'ood bä ky gabuuj näng do hä ÿÿ, tii da ÿ bad'oo doo —näng mä ta kyyh sa hä.

Aj'yy pawóp hë taah näng do panyyng n'aa hahÿyh

²⁸ Ti m' Jesus eanah sa hä:

—Nyy d' bë hä hahÿ panyyng? —näng mäh. —Ti awät aj'yy pawóp hë taah näng doo. Ta see pé noo gó wah'ëeh hadoo do hä tamejüü sa joom uwa häd näng do mahang tamoo wät hyb n'aa ta ti noo gó.

²⁹ Ti wah'ëeh hadoo do ky hadoo: “Dooch. Dooch ÿ ahöm bä”, näng. Tii d' né paawä ta kyyh, nayyw hë ta h'yyb tabah'ÿyt, ti tabahöm tamoo wät hyb n'aa.

³⁰ Tii bä ta gad'oo hadoo do wë sa yb bahöm. Tamejüü sa joom mahang tamoo wät hyb n'aa. Ti ta gad'oo hadoo do ky hadoo: “Ej. ÿ né ahöm”, näng. Tii d' né paawä ta kyyh, dooh tahöm bä.

³¹ Ti m' Jesus beaanh:

—Ny hadoo do ky daheeh ta yb karën doo? —näng mäh.

Ti m' raky gadoo:

—Pooj jé tamejüü doo —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Roma buuj hä kahepak do gahed'aak doo, ÿÿj hajök do sii hahÿyh do na-ääj hë, bë pooj jé da rabajëe p'ëe da P'op Hagä Do bag'ääs doo hënh. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo.

³² Ta tii d' ÿ wën edoo ta tii hä, Jowāw kajaa bä, nyy da baad ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó bë tametëeh hyb n'aa, dooh bë ky dahé bä ta hä. Roma buuj hä kahepak do gahed'aak doo, ÿÿj hajök do sii hahÿyh do na-ääj hë, ti ti ky dah'eeh. Bë hapëë né paawä nyy da ti raky daheeh, dooh bë h'yy kawareem bä bë ky daheeh hyb n'aa paawä Jowāw metëek doo —näng mä Jesus kyyh P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'ooch do sa wahë n'aa sa hä, Judah buuj sa wahë n'aa sa hä na-ääj hë.

Joom näng do kaser n'aa panyyng gó Jesus beh'uum do panyyng n'aa hahÿyh

³³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:§§

—Bë maa newë hahÿ panyyng seeh —näng mäh. —Hÿ hadoo aj'yy bejoom höm uwa häd näng do ta joom. Tahedëe höm. Ti tagagoos uwa bëeh hood tagatsi hyb n'aa. Ti tamoo wäd sooh p'op nu däk do joom hagä n'aa tyng. Tii b' tabahaëj däk ta joom banäng do ta kaser n'aa sa hä. Ti ta danäh bahöm dawëe.

³⁴ P'eets hë joom ag wah'ëe däk bä kä, ta danäh mejüü ta sii moo heb'ook do wób ta

†† **21:23** Hes'ëem do Jesus hebëe bong do hyb n'aa, hajök do tama metëek do hyb n'aa na-ääj hë rawën eanah. Jesus hä he'aanh do sa kyy gó ta tii bä hes'ëem do rabehes'ëem. Ti hyb n'aa dooh ragenaag bä Jesus bad'oo doo. §§ **21:33** Ta wë kamaj'ti do sa hä ti tabaher'oot.

kaser n'aa sa wê, tagadoo hyb n'aa paawä ta joom ag.

³⁵ Ti rakajaa bä kä, ta danäh mejüü do ta kaser n'aa rameso padëëk. Ta mejüü do see rahewyh wät, ta see radaj'ëep, ta see radaj'ëep pä me ramakut do haj'aa.

³⁶ Tii bä ta karom wób joom danäh mejüü, pooj jé tamejüü do hawób bahánh. Ti hadoo né hê, tii d' né rabad'oo tii d' ênh sa hä. Rarahejää né tii d' ênh.

³⁷ Tii bä, tagadëëg ub tamejüü ta t'aah. "Tah ý raweh'ëeh da", näng mä ta h'yyb gó.

³⁸ —Tii bä ta t'aah ta kaser n'aa rabahapäh bä, raky hadoo: "Ta danäh t'aah hahýyh. Tii d' ta danä däg ta yb jawén buuj däg", näk mäh. "Ti bä, ér dajëéb! Ér ado hóm ta ma pan'aa paah", näk mä sa kyyh.

³⁹ Tii d' né kä, ramejô hóm joom bahánh, ti ranaboh jad kân —näng mä Jesus. Panyyg gó m' tabeh'üüm sa hä.

⁴⁰ Ti m' teaanh sa hä:

—Nyy da joom danäh bad'oo sa hä takajaa bä? —näng mäh.

⁴¹ Ti m' raky gadoo:

—Tadej'ëep da ta kaser n'aa ky nes'aa doo. Dooch d' tat'yyd mehîin bá sa hä. Tii bá, ta kaser n'aa wób hä tabahaëenh da ta joom, joom wah'ëe däk bá kä ta ag wób ta hä hanoo do sa hä —näk mäh.

⁴² Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Dooch noo gó g'eeh bë ner'ood bá hahý P'op Hagä Do kyy kerih doo? "Pä tób n'aa tehem'aa do raty n'aa ges'yyk doo, hýy kä pä ta ba n'aa, mesoo n'aa däg.*** Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mo haj'aa né tii. Taw'ääts hê ér hä tii",††† näng kerih doo —näng mäh.

⁴³ —Ti hyb n'aa —näng mä Jesus —bë ý maher'oot hahýyh: P'op Hagä Do bag'ääs do kado hóm da bë mahánh. Kan'oo däk da ta wób sa hä, ta ag hadoo hanoo do sa hä.†††

⁴⁴ Sahõnh hê hahý pä hadoo do ty n'aa ges'yyk péh, rahoop da nesaa doo. Ji jó ta ti pä tadëë bá, sahõnh hê ji gawatsik —näng mä Jesus.

⁴⁵ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'ooch do sa wahé n'aa, Pariséw na-ääj hê ramaa napäh bá panyyg gó Jesus metëëk doo, rah'yy genäh mä Jesus pes'ääp mä panyyg ky n'aa gó sa hä.

⁴⁶ Ratyw n'aa esoos mä ramaso däk hyb n'aa m' Jesus. Ti hadoo né hê, e'yým mä hajök do Jesus maa new'ëe do sa hä. Rawén e'yým, P'op Hagä Do ky n'aa rod ti Jesus hajök do sa hä.

*** **21:42** Ta ky n'aa hê né hê Jesus her'oot. Jesus né ti pä hadoo doo. Judah buuj sa wahé n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooch do na-ääj, dooch rakarên bá Jesus, tób them'aa do ty n'aa ges'yyk do hadoo nanäng pä. Raty n'aa gesyyg né paawä, tak'ëp hyb n'aa jawyk däk Jesus, P'op Hagä Do an'oo bá. ††† **21:42** Saaw-Mo 118.22-23 ††† **21:43** P'op Hagä Do mejüü do ramoo boo had'yyt hê tahanäng pé m' ti ta ag hadoo rabanoo.

22

Hý pong jé jám haeh do hadoo panyyg n'aa hahýyh

¹ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus maher'oot mä sa hä. Hahýy d' mä ta kyyh:

² —Hahý panyyg ky n'aa hadoo hý pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa —näng mäh. — Ti awät hëëj bagä n'aa ta t'aah katëe do waa n'aa, ta tä n'aa tamoo wät doo.

³ Sahõnh hê ta waa n'aa ta tä n'aa tabahajaa bá, tamejüü ta karom wób rabahóm hyb n'aa pooj jé tatsyyd bong do rabats'yyt hyb n'aa. Ratsyyd né paawä, dooh rakarên bá rana bá.

⁴ —Tii bá ta karom pooj jé tamejüü do hawób bahánh tamejô kân. Hahýy d' ta kyyh sa hä: "Bë maher'ood ý atssyyd bong do sa hä, kaja toonh ta tä n'aa, ta waa n'aa. Bë maher'ood, masäh ý booj yb ajyy, booj yb tak'ëp hesynh do na-ääj hê ý naboh jat jám tá n'aa. Sahõnh hê takaja däk. Bë maher'ood ý ats'yyt do sa hä, tah ý katëe do jám n'aa hënh rabana hyb n'aa", näng häj n'aa bagä n'aa.

⁵ —Tii bá, rapanäg né paawä, dooh rah'yy kap'eed bá. Kats'yyt do paa ah'üüm ta s'ee hënh. Ta joom banäng hënh ta see bahóm, tamoo wät doo hënh ta see bahóm.

⁶ Kats'yyt do wób rameso padëëk häj n'aa bagä n'aa karom, rarahejää, ti radejëeb kân.

⁷ Tii bá, tak'ëp hëëj bagä n'aa kawaj'ään kân ta ti taky n'aa napäh bá. Tii b' tamejüü ta warahén sa wê. Ti ragawats'iik ta ti ji da hadoo do dahej'ëep doo. Ti ragatang sa panang paah.

⁸ —Ti taky hado kân ta karom wób sa hä: "Kaja däg né paawä tah ý katëe do tä n'aa ta waa n'aa, pooj jé ý atssyyd wät doo, dooh ý gado wäd bá jám hënh. Ta ti hedoo do dooh né hê ji atssyyd bá.

⁹ Hýy kä, bë ahóm panang tyw n'aa katsëk doo hënh hajök do rabab'ëeh hënh. Bë atssyyd nä sahõnh hê bë aw'yyt doo", näng hëëj bagä n'aa.

¹⁰ Tii bá ta karom rabahóm kân panang tyw n'aa me, ti rabats'yyt sahõnh hê ta tii bá raw'yyt doo. Baad habok do rats'yyt, baad nabok do na-ääj hê. Tii bá kä, gabad'ëe däk jám tób n'aa.

¹¹ —Tii bá kä, hëëj bagä n'aa, jám noo gana do bajëe suun, rats'yyt do tabedëng hyb n'aa. Tii bá tabahapäh aj'yy jám katëe do saroor n'aa nadadäk doo.

¹² Ti taky hadoo ta hä: "Najis ýy", näng, "dooch paawä ta tii da majëe suun bá manadadäk do hyb n'aa jám saroor n'aa", näng. Bag hënh aj'yy maa new'ëp. Dooch ta kyy péh.

¹³ Tii bā ta karom hā hēej bagā n'aa ky hadoo: “Bē moo maw'yyd däg, bē tsyym maw'yyd däg hahÿ aj'yy. Bē dawäts nä gadagyp doo hēnh. A'oot da tii bā. Sa tēg kamegēej dāk da tii bā tak'ēp nesaa do rahoop do hyb n'aa”, näng hēej bagā n'aa kyyh.

¹⁴ Ti m' Jesus ky hado kån:

—Hajōō né paawā P'op Hagā Do ats'yyt doo, pawóp its ta wób tasēew hōm doo* — näng mā Jesus kyyh.

Jesus rano n'aa maso paawā ta kyyh hyb n'aa panyyg n'aa hahÿh

¹⁵ Ti m' Parisēw rakata padēek raky n'aa her'oot hyb n'aa nyy da rabad'oo Jesus rano n'aa masoo ta her'oot do hyb n'aa.

¹⁶ Ti m' ramejūū mā Jesus wē sa ma matēg, Judah buuj sa wahē n'aa Erōts hād näng do karapee sii hē, ky ken'yym doo gó rake'aanh hyb n'aa. Hahÿ d' mā sa kyyh Jesus hā:

—Ma matēg! —näk mäh. —Āā hapäh ōm. Baad ub mabawāt. Dooch daap mamenā bā. Ehub né hē P'op Hagā Do karēn do hā mama metēek doo —näk mäh. —Dooch mahyb n'aa p'eed bā ky n'aa etsēeh do hā, hyb n'aa jawyk do hā mama metēek bā. Dooch maky n'aa ehÿd bā sa hyb n'aa ma metēek doo.

¹⁷ Ti hyb n'aa, —näk mäh —āā mama-her'ood nyy da a hā. Taw'āāts hē a hā ji epaag bā Roma buuj sa wahē hā rahepak doo, Sesa hā? Nyy d' a hā? Ji ep'aak g'eeh ta tii?† —näk mā sa kyyh.

¹⁸ Jesus hapäh mā sa h'yyb nesaa doo. Ti m' taky hadoo sa hā:

—J'ooj madāk doo me ky ken'yym do bēeh! Hēd n'aa tii da bē ke'aanh, kēh ÿ hyb n'aa ÿ bē no n'aa maso paawā? —näng mäh.

¹⁹ —Bē metäh hā ÿ moweed ji mahepak doo —näng mäh.

Ti m' raban'oo dāk ta hā moweed denaari hād näng doo.

²⁰ Ti m' tabeaanh sa hā:

—Jaa heen n'aa hahÿh? Jaa hād hahÿ kerih do ta hā? —näng mäh.

²¹ Ti m' raky hadoo:

—Sesa heen n'aa, Sesa hād —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hado kån sa hā:

—Bē an'oo Sesa hā ta no n'aa, ta heen n'aa hadāk doo. Bē an'oo P'op Hagā Do hā ta no n'aa hē —näng mäh.

²² Ti m' rahyb n'aa meuunh mā Jesus her'oot do ramaa napäh bā m'. Ti m' rabahōm kån mā ta mahānh.

Sadusēw Jesus hā rake'aanh do panyyg n'aa hahÿh

²³ Ti m', ti noo gó né hē rakajaa Jesus wē Sadusēw hād enäh doo, ta hā rake'aanh hyb n'aa m'. Sa hā m' dooh m' ji ganā wād bā ji dajēb bā.

²⁴ Hahÿ d' mā sa kyyh:

—Ma matēg! —näk mäh. —P'ooj ub Mosees mejūū ēr hā, aj'yy dajēb bā, ta ÿym teréd wād bā tanetaa nā bā, tii bā m' ta hÿÿ mā gat'ēē dāk tii, ta hÿÿ makū panaa näng hyb n'aa m' —näk mäh.

²⁵ —Panyyg gó ōm āā maher'oot —näk mäh. —Hÿ hadoo aj'yy 6 ta hÿÿ āā mahang habok do paah. Tagat'ēē dāk mā ta ÿym. Dooch m' teta nā bā, aj'yy dajēp. Ti hyb n'aa ta hÿÿ seeh, ta jawén nāh, gat'ēē dāk mā ta hÿÿ makū ÿym paah.

²⁶ Ti na-āāj mā dajēp né tii d' ēnh. Dooch m' reta nā bā tadajēp. Ti hadoo né m' ta wób ēnh. Sahōnh hē m' raget'ēē bok ta ti ÿÿnh. Sahōnh hē m' dooh reta nā bā radejēp. Tagadēeg ub ta gad'oo hadoo do kat'ēē dāk ta hā. Ti na-āāj hē dajēp.

²⁷ Tii kā m' ÿÿnh dajēb kån —näk mā Sadusēw.

²⁸ Ti m' rabeaaj kån Jesus hā:

—Ji genyyh bā kā ēnh, dejēp do paa ji? —näk mäh. —Ny hadoo do ÿym kā ta ti ÿÿnh ti noo gó kā? Sahōnh hē paa ta ti ta pat'uuk —näk mā sa kyyh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Dooch bē h'yy genā bā baad hadoo do hā, P'op Hagā Do kyy kerih do bē nahapäh do hyb n'aa, P'op Hagā Do hejōj bē nahapäh do hyb n'aa na-āāj hē —näng mäh.

³⁰ —Dejēp do ragenyh bā kā, dooh ji kat'ēē wād bā. Āās hÿ pong jé habong do kanetēē do hadoo da ji tii bā kā —näng mäh.

³¹ —Dejēp do genyyh doo kā, dooh bē ner'ood bā hahÿ bē hā P'op Hagā Do her'oot doo?‡

³² “Abaraām hagā ÿÿh, Isak hagā ÿÿh, Jakóh hagā ÿÿh.” Dooch, “Abaraām makū hagā, Isak makū hagā, Jakóh makū hagā”, § tanoo bā. Dejēp do hagā n'aa nado P'op Hagā Doo. Hedēp do sa hagā n'aa tii —näng mā Jesus kyyh.

* **22:14** Panyyg metēeh doo da né da, hÿ pong jé hawāt do bag'āas doo bā. Judah buuj né hē ti pooj jé P'op Hagā Do ats'yyt do ta karapee rabahadoo hyb n'aa. Hajōk sa wób dooh rakarēn bā ragado bā Jesus. Judah buuj mahang pawóp its gadoo Jesus. Judah buuj nadoo do mahang, hajōk gad'oo. † **22:17** Tii da rawén eaaanh, rakarēn paawā Jesus her'oot do hā rabaw'yyt raky n'aa tapaa do ta hā. “Dooch ji epaag bā Sesa hā” taky hado bā paawā, Erōts karapee raky n'aa tapa paawā Jesus Roma buuj sa hā. “Ji ep'aak né hē” Jesus ky hado bā paawā, hajōk do maa new'ēē doo, dooh ragenaag bā ta tii. Tii b' rakawaj'āan paawā ta wē. Hejooonh né hē ta hā reaaanh doo. ‡ **22:31** Mosees hā né paawā P'op Hagā Do maher'oot do paa ta tii, sa hā na-āāj hē ta her'oot ta kyy kerih do raner'oot bā, ti hyb n'aa bē hā P'op Hagā Do her'oot doo, Jesus wén näng. § **22:32** Esodo 3.6

³³ Ti m' hajök do ramaa napäh bä ta ti ta her'oot doo, rahyb n'aa meuunh mä tama metëek do hä.

Tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yyk do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁴ Ti m', Parisëw raky n'aa napäh bä, dooh m' Sadusëw sa kyy wät pé sa hä Jesus her'oot do hyb n'aa, séd hä m' rakata padëek nyy d' rabad'oo rahyb n'aa newëë hyb n'aa.

³⁵ Ti m' sa seeh, baad Mosees ky n'aa jaw'yyk do hapäh do metyy mä Jesus teanh doo me. Hahÿÿ d' mä teanh doo:

³⁶ —Ma matëg —näng mäh. —P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mahang, ny hadoo do tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yyk? —näng mäh.

³⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—“Taw'ääts hë tak'ëp bë kamahän Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Doo, bë h'yy kaha'eeh doo. Taw'ääts hë tak'ëp bë h'yy padäg ta hä. Taw'ääts hë bë h'yy tym gó naa né hë bë kamahän ta hä.”**

³⁸ Ti né hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yyk doo. Ti né hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, tak'ëp ky n'aa jawyk do ta wób bahänh.

³⁹ Hahÿ ta ky n'aa jaw'yyk do seeh, ta ti hadoo né hë: “Makamahän a da hadoo doo, a hä makamahän doo da”†† —näng mäh.

⁴⁰ —Ji kamahän do hä tabana né hë sahönh hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod ra her'oot do paa na-ääj né hë —näng mä Jesus.

Jesus eanh do Kristo ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

⁴¹ Séd hä m' Parisëw rakataa nä bä, Jesus eanh sa hä:

⁴² —Nyy da bë hä Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo? Jaa t'aah bë hä? —näng mäh.

—Dawi t'aah, Dawi panaa —näk mäh.

⁴³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Tii d' tado bä, h'ëëd hyb n'aa, P'op Hagä Do Sahee hejój gó Dawi ber'oot noo gó, ta wahë n'aa tamaneëen ti Kristo? Ti ÿ wén eanh, hahÿÿ d' paa Dawi kyyh:

⁴⁴ “Wahë ÿ n'aa hä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky hadoo:

'Aso hup ÿÿ hënh,

si ÿ mabag'ääs hyb n'aa

a majÿ ÿ nes'ëem bä kä.' †††

⁴⁵ Hÿÿ kä, “Wahë ÿ n'aa” Dawi maneëej bä ti Kristo, nyy da ti ta t'aah tabahadoo? —näng mä Jesus.

⁴⁶ Dooch m' sa kyy péh. Dooch m' reeaj boo bä kä ti bahänh kä. H'yyb e'ÿÿm mä reeaj bä kä.

23

J'ooj madäk do ky ken'yyim do Jesus nabuuj gedoo do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' hajök do sa hä, ta ma matëg hä na-ääj hë Jesus ky hadoo:

² —Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, Parisëw na-ääj né hë rama metëek ky n'aa jawyk do ky n'aa ji hä. Ji ramaher'oot ta ky n'aa.

³ Ti hyb n'aa, taw'ääts hë bë ky daheeh sahönh hë bë hä ramejüü doo. Ramejüü do bë ky dahé né paawä, rabad'oo doo da bë adoo manäh. Ta ti ÿ wén her'oot, dooh rama metëek doo da rabooh, ta see da rababok. Dooch né raky dahé bä ta wób hä ramejüü doo.

⁴ Tak'ëp ramejō né paawä ji hä, P'op Hagä Do ji h'yyb en'yyim hyb n'aa sa hä, tabad'op pé hë ji ramasa ramejüü do ji bahajaa hyb n'aa.

⁵ —Ta wób raj'aa etsë hyb n'aa sa hä ti sahönh hë rabahed'oo doo. Gaeh ran'oo bä P'op Hagä Do kyy kerih do bód hood* ji mabooh hä, ji moo hä ji ahüü däk doo, ta wób rabahapäh hyb n'aa. Dawëet ran'oo bä ta tyd sa saroor noo hä ragasyyp doo.† Rakametëeh do hyb n'aa tia da rawén d'oo.

⁶ Ratsebë do tä n'aa noo gó, ragen'aak ky n'aa etsëeh do rabahetonh bä ratooj bä. Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bä ragen'aak ratooj bä hyb n'aa jewyk do rabahetonh bä.

⁷ Rakarën ji bedëng hajök do mahang rabaheesäm bä. Rakarën ji maneëen “ää ma matëg”.

⁸ —Bëeh, bë an'oo manä bë ramaneëen sa “ma matëg”. Ta tii d' ÿ wén her'oot, jããm né hë sét ub bë Wahë N'aa. Bë tii, bë hÿÿj had'yyt hë.

⁹ “Ee” bë maneëej manä ta wób.‡ Jããm hë sét ub bë yb. Hÿ pong jé tabawät tii.

¹⁰ Bë an'oo manä sa h'yyb mahöm n'aa bë tii d' ramaneëej bä. Ta tii d' ÿ wén her'oot, sét hë bë h'yyb mahöm n'aa do hyb n'aa: Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo.

** 22:37 Dew-Teronom 6.5 †† 22:39 Rewitikos 19.18

‡† 22:44 Saaw-Mo 110.1

* 23:5 Ta byy me Judah buuj

ramoo bok paa ta hood t'aah sa mabooh hä, sa moo s'ÿÿ hä na-ääj hë ramawyyt doo. Ta ti ta hood gó rabenäm P'op Hagä Do kyy kerih do bód. Tii d' rawén d'oo, raky n'aa ets'ëë bä, ramanabaan hyb n'aa P'op Hagä Do mejüü doo. Gaeh Parisëw rawén moo bok P'op Hagä Do kyy kerih do bód hood, sa daaj hë rakametëeh hyb n'aa. † 23:5 Sa saroor noo bä Judah buuj ragesyyp ta tyd jabaruut doo. Tii da né paa P'op Hagä Do mejüü rabad'oo, ta ky n'aa jaw'yyk do ramanabaan hyb n'aa. ‡ 23:9 Ta see pé noo gó ta wób ramaneëen sa see “ee”, sa yb nadoo do hä. Tii d' rawén maneëen raweh'ëeh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa Jesus wén her'oot ta tii. Jããm hë sét ub ji yb, P'op Hagä Doo, tak'ëp ji weh'ëeh doo.

¹¹ Bê mahang karên pé ta wób sa mahánh ky n'aa etsëeh péh, taw'ääts hê sa karom hadoo da tii.

¹² Tii d' tawén d'oo, jé kaweh'ëeh doo, kadad'uu dák da P'op Hagä Do an'oo bä. Jé ta daaj hê kadaduuo doo, kawehëë dák da tii, P'op Hagä Do an'oo bä.

¹³ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yik do ma mehetëk do hä, Pariséw hä na-ääj hê Jesus ky hadoo:

—Baad nado bë hä Mosees ky n'aa jaw'yik do ma mehetëk doo. Baad nado bë hä Pariséw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bëeh! —näng mäh. —Bê gatsë hÿ pong jé hawät do bag'ääs doo, ta bag'ääs do karapee ta wób ranadoo hyb n'aa. Bëeh, dooh bë karên bë tabag'ääs do karapee bë do bä. Jé karên do hä bë gatsë sa mahánh. [¹⁴ Baad nado bë hä Mosees ky n'aa jaw'yik do ma mehetëk doo. Baad nado bë hä Pariséw. J'ooj madäk do bë h'yib. Patug tema bong do sa wê hanäng do bë esok. Ti báp peej hadoo doo me bë ky n'aa etsëë, bë hä ta wób raj'aa etsë hyb n'aa. Ti hyb n'aa ta bahánh tak'ëp P'op Hagä Do rajää da bëeh.]

¹⁵ —Baad nado bë hä Mosees ky n'aa jaw'yik do ma mehetëk doo. Baad nado bë hä Pariséw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bëeh! —näng mäh. —Dawëë, jé pad'yyt hê bë ahôm, sét ub né paawä Judah buuj nadoo do bë h'yib wareem do hyb n'aa, bë ma metëk do tagadoo hyb n'aa. Tii bë, bë karapee tabahadoo däk bë kä, tak'ëp nes'aa däg, bë nesaa do bahánh däg bë an'oo bä. Bê nemuun tabanesaa hênh tabahôm bë an'oo bä. §

¹⁶ —Baad nado bë hä, sa h'yib mahôm n'aa ty temah do hadoo! Hahÿy da bë ky hetëg: “P'op Hagä Do tób n'aa hä ta see ky dëë bä, te hub né hê taky däng do tametëeh hyb n'aa, dooh ji gado bä ti ta tii. K'ääts tég gabarëeh do P'op Hagä Do tób n'aa yt hä hanäng do hä ji ky dëë bä kä, tii bë dooh tahaja bë ji ky kahÿyd bä. Ji moo wät né hê ji ky däng doo”, näk bë kyyh.

¹⁷ H'yy gatamah doo, ty temah do hadoo na-ääj hê bëeh! P'op Hagä Do tób n'aa tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yik k'ääts tég gabarëeh do ta gó hanäng do bahánh. Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do tób n'aa né hê tii, tsyt hê P'op Hagä Do wê kasëew däk hanoo do hyb n'aa k'ääts tég gabarëeh doo.

¹⁸ Hahÿy d' bë kyyh seeh: “P'op Hagä Do ji ma ejuu do tyng hä ta see ky dëë bä, te hub né hê taky däng do tametëeh hyb n'aa, dooh ji gado bä ta tii. P'op Hagä Do ji ma ejuu do tyng jó kan'oo däk do hä ji ky dëë bä kä, tii b' dooh tahaja bë ji ky kahÿyd bä ji ky däng doo. Ji moo wät né hê ji ky däng doo”, näk bë kyyh.

¹⁹ H'yy ganehot do né hê bëeh! P'op Hagä Do ji ma ejuu do tyng tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yik ta jó kanoo do bahánh. Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do hä ji ma ejuu do tyng hyb n'aa tsyt hê P'op Hagä Do wê takasëew däk ta jó kan'oo däk doo.

²⁰ P'op Hagä Do hä ji ma ejuu do tyng hä ky däng doo, sahôn hê ta jó kan'oo däk do hä na-ääj hê taky däng.

²¹ P'op Hagä Do tób n'aa hä ky däng doo, ta gó hanäng do hä, P'op Hagä Do hä na-ääj hê taky däng né hê tii.

²² Hÿ pong jé hä ky däng doo, P'op Hagä Do bag'ääs do tyng hä taky däng tii. P'op Hagä Do hä, tabag'ääs do tyng jó hasooh do hä na-ääj hê taky däng né hê tii.

²³ —Baad nado bë hä Mosees ky n'aa jaw'yik do ma mehetëk doo. Baad nado bë hä Pariséw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bëeh! —näng mäh. —Bê waa ty gamabuuj men-ta, anis, komino häd enäh do uuh sii hê né paawä bë banoo P'op Hagä Do matym n'aa, dooh paawä bë ky dahé bä tak'ëp ky n'aa jaw'yik do P'op Hagä Do mejüü doo. Dooh baad hadoo do bë moo boo bä bë da hadoo do hä. Dooh bë t'yyd mehÿn bë bë da hadoo doo. Dooh baad had'yyt hê bë h'yy kae bä P'op Hagä Do hä, ÿ hanäng pé tii. Taw'ääts hê né paawä P'op Hagä Do hä bë banoo bë wê hanäng do uuh, taw'ääts hê dooh bë mabaan bë tak'ëp ky n'aa jaw'yik do tamejüü doo.

²⁴ Sa h'yib mahôm n'aa ty temah do hadoo bëeh! Bê asô né paawä bë eëëk doo, ta babo n'aats bë karëëb jëë mahánh, nepäh bë hä bë karëëb jëng kameer** —näng mäh.

²⁵ —Baad nado bë hä Mosees ky n'aa jaw'yik do ma mehetëk doo. Baad nado bë hä Pariséw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bëeh! —näng mäh. —Ji waa hood ta gó hasus doo, ta jó ub ji hets'yyt do hadoo bëeh. Baad bë babok P'op Hagä Do matym gó ji ed'oo. J'ooj madäk doo me tii. T'öp, bë h'yib gó, tak'ëp bë karên do jawén bë babok. Ta wób sa ma hä bë h'yib pad'ëëk.

§ **23:15** Banesaa hênh sa karapee rabahôm ran'oo bä, dooh P'op Hagä Do karên do tado bä do hyb n'aa sa hä rama metëëk doo. Sa daaj hê rahyb n'aa jaw'yik do ti rama metëëk do sa hä. ** **23:24** Pariséw rasöng paa sa waa reëëk doo. Tii d' rawén d'oo, dooh rakarên bë rakarëëb jëë bä ta babo n'aats ji nawëh doo, “Bê awëë manäh” P'op Hagä Do mejüü do hyb n'aa. Ti sii hê ramatakä né paawä, dooh tagah'ood bä sa hä ramabaan tak'ëp ky n'aa jawyk do P'op Hagä Do mejüü doo.

Ti hyb n'aa bë karëëb jëng kameer Jesus wén näng. *Kanähën d'os do hä rahyb n'aa matakëë. Tak'ëp P'op Hagä Do karên do hä dooh rahyb n'aa matakä bä.* † **23:26** Kanek ky n'aa me Jesus ma metëëk sa h'yib ky n'aa. Taw'ääts hê pooj jé ji benäm t'öp ji h'yib, tii bë sahôn hê ji hä, ji moo wät doo, ji her'oot doo, baad däg na-ääj hê. Ti né hê tahanäng pé né ti kanek ky n'aa me teh'üüm doo.

²⁶ H'yy ganehot do bë Pariséw. Taw'ääts hë paawä pooj jé ta gó bë benäm baad ub bë kanek. Tii bä kä, sahõnh hë baad däg†† —näng mäh.

²⁷ —Baad nado bë hä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma meheték doo. Baad nado bë hä Pariséw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bëéh! —näng mäh. —Kamag hood hawak doo me rahewyk do hadoo bëéh. J'ooj hë tabanäm. T'öp, ta gó, séd dó dajép do k'yy. Séd dó hasaats jëng doo.

²⁸ Ti hadoo bëéh. J'ooj hë, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky dah'eeh do bëéh, ji ed'oo. Bë h'yyb gó, j'ooj madäk do had'yyt hë bëéh. Heh'äät nado bë h'yyb. P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do bëéh —näng mäh.

²⁹ —Baad nado bë hä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma meheték doo. Baad nado bë hä Pariséw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bëéh! —näng mäh. —P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habong do sa kamag n'aa hood pä s'ëeb bë tema. Ta hetsó n'aa bë moo bok baad habok do makü sa kamag n'aa paa bakëë bä.

³⁰ Hahÿy da bë kyyh, ta tii d' bë wén d'oo: “Ää wahë makü rababong noo gó ää aboo bä paawä, dooh paawä ää masaa bä ää wahë makü sa hä P'op Hagä Do ky n'aa rod dej'ëep doo”, näk bë kyyh.

³¹ Ta ti bë her'oot do hä bë hä hë bë ky n'aa katepaa. P'op Hagä Do ky n'aa rod dahej'ëep do sa panaa bëéh, bë nooh. Bë daaj hë bë kaher'oot ta ti ky n'aa hä.

³² Ti b' hää éh. Bë hajaa nesaa doo, bë wahë makü du doo do paah!‡‡ —näng mäh.

³³ —Aw'yy hadoo bëéh! Aw'yy taah né hë bëéh! Nyy da bë ed'oo bë ked'ëep tabanesaa doo hënh bë P'op Hagä Do ky n'aa etyy do mahãnh?

³⁴ Taw'ääts hë bë maa newë hahÿy: ÿ mejüü da bë mahang P'op Hagä Do ky n'aa rod. ÿ mejüü da ajyy tak'ëp hajaa doo. ÿ mejüü da P'op Hagä Do kyyh ma meheték doo. Sa wób bë dej'ëep da, sa wób bë epëem da b'aa kajatsék do hä. ÿ mejüü do wób bë hewyyh da tób P'op Hagä Do panyyg bë yd naherot do yt hä. Sa wób bë no n'aa masoo da badäk hahÿ haw'ääts hë.

³⁵ Ti hyb n'aa bë hä kä P'op Hagä Do anoo da sahõnh hë baad habok do badäk hahÿy hä radej'ëep do paa sám baj. Abéw ranaboooh noo gó du däk do né hë tii. Tii kä tagadëég ub Sakarija, Berekija t'aah, radaj'ëep doo kä. Ti bë daj'ëep paa m' ji ma ejuu do tyng, P'op Hagä Do tób n'aa ganahaang gó.

³⁶ Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: Bë hä kä, da hë habong do sa hä, P'op Hagä

Do anoo da sahõnh hë radej'ëep do sám baj nesaa doo —näng mäh.

³⁷ Ti m' taky hado kãn:

—Jerusarënh, Jerusarënh! A babuuj ranahebooh P'op Hagä Do ky n'aa rod. Pá me ramahek'uit bë wë P'op Hagä Do mejüü doo, radej'ëp hyb n'aa. Hajöo nuu me ÿ karën paawä ÿ bataa a babuuj nesaa do mahãnh ÿ mo n'aa jesuu hyb n'aa sa hä, karaak ta taah ÿyn ta këg yt hä tata bëéh do mo n'aa me. Tii da ÿ hadoo paawä sa hä, dooh tii d' rakarën bä.

³⁸ —Bë hegäa da Jerusarënh buuj, P'op Hagä Do beréd hõm bë panang. P'op Hagä Do mak'yyts däk bë panang.

³⁹ Hahÿy hyb n'aa ÿ wén her'oot ta tii: Dooch da ÿ bë hapëé wäd bä kä. Jääm né da p'aa hënh ÿ bë bahapäh da bë h'yy kawareem bä, hahÿy da bë her'oot bá: “Ky n'aa kedëng tii, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo!”§§

24

Jesus her'oot ta jawén hawät do panyyg n'aa hahÿy

¹ Ti m' Jesus ratsyym kasok bä m' P'op Hagä Do tób n'aa bá naa, ta ma matëg rabana ta wë, ti m' rametëéh mä ta hä P'op Hagä Do tób n'aa. Anäm mä sa hä.

² Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë hapäh sahõnh hë hahÿy? Dooch da hahÿ pä ta see jó haso wat pé da. Sahõnh hë da rabakud bëéh tüü. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh.

³ Ti m' waëë joom oriib banäng doo hënh Jesus rabahõm kãn. Ta tii bä Jesus bahäng bä, sa m'aa hënh ta ma matëg rabana ta wë, ti m' raky n'aa eanah:

—Ny noo gó da ti tii d' maher'oot do tadu däk? H'ëed hado da õm kajaa do heen n'aa, badäk hahÿ bahëej jëng do heen n'aa? —näk mäh.

⁴ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Baad bë matakä da bë rawanadii hyb n'aa.

⁵ Hajök da han'aa ji hä wad'ii doo. Hät ÿy gó rabana, sa nooh. “ÿ Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo”, näk da sa kyyh. Hajök da rawedii.

⁶ Kaneb'ooch do ky n'aa bë ky n'aa napäh da. Ti hadoo né hë bë eÿym manäh. Ti awät né da ta ti hedoo doo. Ti hadoo né hë, dooh takaja ná bá badäk hahÿ bahëej jëng doo.

⁷ Hjä n'aa see babuuj rakaneb'ooch da hjä n'aa see babuuj sa daheeh. Hjä n'aa sa wahë n'aa, rah'yy kawereem da hjä n'aa see sa wahë n'aa wë. Hajöng hjä n'aa bá as'aah da. Hajöng hjä n'aa bá k'ääts katajuus da.

†† 23:32 Jesus h'yyb hapäh rakarën do radaj'ëep. Ti hyb n'aa tii d' tawén her'oot sa hä. Takarën paawä rah'yy kadaw'uuh rahyb n'aa newëé do hä. §§ 23:39 Saaw-Mo 118.26

⁸ Sahõnh hē tii, badāk hahỹ bahēēj jēng do du dāk do metēē n'aa. Ajān pooj jé ta mahỹyj ganyyh do hadoo da tii.

⁹ —Ti noo gó bē da rahaēēnh bē majīi moo gó bē rarejāā, bē radej'ēep hyb n'aa. Tak'ēp da sahõnh hē hāj n'aa buuj rakawajāān da bē wē hēp ŷ n'aa.

¹⁰ Hajõk da ti noo gó h'yy gejē hõm doo. Doo hā ŷ rah'yy kae boo bā da. Ta ti hedoo doo, rahaēēnh da sa da hadoo do sa majīi moo gó. Tak'ēp da rakawajāān sa da hadoo do wē.

¹¹ Hajõk da ti anāng ti noo gó daap men'yyh doo, “P'op Hagā Do ky n'aa rod ŷyh”, hanāk doo. Hajõk da rawedii.

¹² Tak'ēp dāg do hyb n'aa nesaa do ti noo gó, hajõk dooh rakamahān wād bā sa da hadoo doo.

¹³ Ti hadoo né da, jé h'yy kanerét do hā ŷy, tadajēb bā kā, edēb had'yyt hē da hỹ pong jé P'op Hagā Do pa.

¹⁴ Hahỹ ji P'op Hagā Do bag'āas do panyyg hanām doo, jé pad'yyt hē da rabaher'ood hõm, sahõnh hē badāk hahỹ hā habong do raky n'aa napāh hyb n'aa. Tii bā kā, badāk hahỹ bahēēj jēng do kaja kån da —nāng mäh.

¹⁵⁻¹⁶ —Ti hyb n'aa, nanāng tak'ēp nasaa doo, P'op Hagā Do tób n'aa rejāā doo, P'op Hagā Do tób n'aa rahyb n'aa eréd hõm hanoo doo, tsyt hē P'op Hagā Do wē kasēēw dāk doo bā tahēē dāg bā bē hapēē bā, ta ky n'aa P'op Hagā Do ky n'aa rod Daniéw hād nāng do erii wāt do paa bē hapēē bā, taw'āats hē Judah hāj n'aa bā haj'eenh do rakejēn hõm da waēē banāng hēnh. (Bē hyb n'aa matakā Daniéw erii wāt do hā.)

¹⁷ Ta ti bē bahapāh bā, taw'āats hē jajé p'op tób gadāk do jó hasooh péh, nayyw hē da takejēn hõm, dooh da pooj jé tób gó tehēēn péh.

¹⁸ Ti hadoo né da ta joom hood hēnh hawāt doo. Taw'āats hē dooh da tajēē bā ta hatsē tabehēēn hyb n'aa paawā —nāng mäh.

¹⁹ —Tak'ēp tanesaa het'aah doo, sa taah nebi do sa hā kā ti noo gó kā!* —nāng mäh.

²⁰ —Taw'āats hē bē ky n'aa ets'ēē P'op Hagā Do hā, bē kejēn hõm do tabahahēēm noo gó, tak'ēp naēng badoos noo gó tanadoo hyb n'aa, Saab hā tanadoo hyb n'aa na-āj hē.†

²¹ Tak'ēp né da ji bahoop ti noo gó. Badāk hahỹ du dāk noo gó naa, dooh nā paa ti hadoo pé tak'ēp rabahoop. Ti jawén kā dooh ti tahado wād bā kā. Ti hyb n'aa da taw'āats hē bē ky n'aa ets'ēē P'op Hagā Do hā, tabahahēēm noo gó, Saab noo gó ta ti tanadoo hyb n'aa, ŷ wén nāng.

²² P'op Hagā Do bód gakog hõm da nanāng ji ahoop doo. Tii d' tanado bā paawā, dooh paawā hedēp péh. Ta wē tasēēw hõm do sa hyb n'aa tawén bód gakog hõm ti noo gó rahoop doo —nāng mäh.

²³ —Ti noo gó, “Wāt hahỹ Kristo, P'op Hagā Do H'yyb Dāng Doo”, “Jajé tahawāt”, ranoo bā, bē ky dahé manā da raher'oot doo.

²⁴ Ta ti ŷ wén her'oot, ti abok da hajõk “ŷ Kristo” ken'oooh do hyb n'aa. Ti abok né da “P'op Hagā Do ky n'aa rod ŷyh” ken'oooh doo, noo kanesa doo. Tak'ēp hadoo do ta heen n'aa rametēēh da, rapehuunh da, ta wē P'op Hagā Do asēēw hõm do sii hē rawedii hyb n'aa paawā.

²⁵ Bē hyb n'aa matakā! Ta pooj jé ŷ baher'ood dāk bē hā.

²⁶ —Ta wób daap bē rapanāg bā, “Tabanawāng bā tabawāt”, ranoo bā, bē ahõm manā tīi hēnh. “Gēēt nanāng, tób gawakó gó”, ranoo bā, bē ky dahé manāh.

²⁷ Hawyp do wē hā naa jé pad'yyt hē ji hapāh do hadoo da ŷyh, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do kajaa doo. Sahõnh hē da rabahapāh ŷ kajaa doo.

²⁸ Wyt ta maab hē da ŷ kajaa doo, dajēp do bajat bā wyt ta maab hē hadoo doo, kuruj-du ta tii bā rakataa do hyb n'aa —nāng mäh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Ti noo gó tak'ēp rabahoop do jawén paa bā né hē, nayyw hē, papỹyj da badagyw dāk. Kamarab da, dooh ta bag nyy wād bā. Sagõõh wē hā naa kejāk da. Wē hā habong do ta bag keh'ỹyt da jé pad'yyt hē, ta see hedoo hõm da P'op Hagā Do an'oo bā.‡

³⁰ Ti noo gó kā da sahõnh hē rabahapāh da Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do kaja hng do metēē n'aa wē puh mahang. Tii bā rah'yy ketón bong da sahõnh hē badāk hahỹ hā habong doo. Rahapāh da ŷyh, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do ŷ bahyng bā wē puh mahang, P'op Hagā Do hejój me, ta bag tak'ēp gabarēēh do hadoo doo gó.

³¹ Ti noo gó ŷ mejüü da ã ŷy, torõm-bet hād nāng do tak'ēp ragamehỹyh hyb n'aa, ta naēj n'aa. Tii bā da rabataa jé pad'yyt hē badāk hahỹ hā habong do ŷ asēēw hõm doo —nāng mā Jesus.

³² Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Bē hyb n'aa matakā joom wiigo hād nāng do ky n'aa hā —nāng mäh. —Wiigo tēēg tadu doo bā tagajewāng doo, bē hapāh tabanyyw edaa dāk.§

* **24:19** Tak'ēp tawén nesaa ti noo gó sa hā, dooh tahaja rawaj'aa bā do hyb n'aa. † **24:20** Saab noo gó P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do dooh tan'oo bā dawēē Judah buuj raboo bā. Ti hyb n'aa Saab tado bā paawā rakejēn hõm doo, dooh paawā rahaja bā dawēē rakejēn hõm bā. ‡ **24:29** Isajas kyy gó Jesus beh'üüm ta ti taher'oot doo. Isajas 13.10, 34.4 hā takerii dāk ta ti ky n'aa. § **24:32** Tagajewāng doo, tabanyyw heen n'aa.

³³ Ti hadoo né da, sahõnh hē ta ti bē ŷ maher'ood wāt do kaja dāk bā bē bahapāh bā, edaa dāk ŷ kajaa do bē bahapāh da.

³⁴ Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: Da hē habong do rahapāh nā da sahõnh hē** ŷ her'ood wāt do bawād kån.

³⁵ Badāk hahŷŷh, wē na-āā j da, ahēē j jēē né paawā, kēh ŷŷ da dooh tahēē j bā.

³⁶ Ti m' ahõm nā Jesus her'oot doo:

—Doo d' hapāh pé ny noo gó ta ti bawāt. Āās, hŷ pong jé habok do dooh rahapēē bā. ŷŷh, P'op Hagā Do T'aah, na-āā j hē dooh ŷ hapēē bā. Jāām né hē Ee hapāh.

³⁷ P'ooj ub, Nowéh hād nāng do hawāt noo gó habong doo da né hē da rababok da, ŷŷh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do kajaa do pooj jé.

³⁸ Sahõnh hē tabag'yyp do pooj jé, h'yy kanap'eed gó rababok. Ratsebé do waa n'aa rawa, ratsebé do waa n'aa reēēk. Rakehet'ēē doo da raketēē. Doo rahyb n'aa peet péh. Tii d' né rabad'oo marakate gó Nowéh raba-jēē p'ēē bā kā.

³⁹ Doo rahapēē bā sa pooj jé hawāt doo, hag'yyp do kaja kån. Ti m' hag'yyp do kaja kån, dejēb kån sahõnh hē. Ti hadoo da Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do kajaa do pooj jé.

⁴⁰ Ti noo gó, pawóp hē hedoo pé ajyy gēēw gó moo bok doo, sa see da ŷ mahūūm si ŷŷ, ta see da keréd hõm.

⁴¹ Pawóp hē hedoo pé ŷŷ tiriig ramoo bok doo, sa see da ŷ mahūūm si ŷŷ, ta see da ŷ eréd gēēt.††

⁴² —Ti hyb n'aa baad bē hyb n'aa matakā da, baad bē gadaa. Doo hē hapēē bā ny noo gó Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, bē h'yy kaha'eeh do kajaa.

⁴³ Bē hyb n'aa newē hahŷ panyyg gó bē ŷ maher'oot doo: Tób danāh hapēē bā paawā nyy b' akēē atsēm hets'ēēk do kaja, baad paawā tamatakēē, baad paawā tagada. Doo paawā tan'oo bā hets'ēēk do ta tób tanoo eē nā bā.

⁴⁴ Ti hadoo bē hā. Taw'āāts hē baad bē hyb n'aa matakā, baad bē gadaa ta pooj jé. Ta ti ŷ wén her'oot, bē ganadaa bā Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do kajaa da p'aa hēnh —nāng mäh.

⁴⁵ —Ti hyb n'aa, jaa bē mahang ta kaser n'aa baad had'yyt hē ta kariw n'aa mejūū do moo wāt do hadoo? Jaa bē mahang ta kaser n'aa h'yy ganāng do hadoo doo, ta hā ta kariw n'aa hanoo do ta wób tabahag'āās hyb n'aa, ta āh had'yyt hē baad ta wób sa waa tabetsēēh hyb n'aa sa hā, ta s'ee hēnh ta kariw n'aa awād nuuj jé?

** **24:34** Sahõnh hē Jerusarēnh ky n'aa sa hā Jesus maher'ood wāt do né hē tii, ti noo gó habong do rahapāh doo. Doo badāk hahŷ bahēē j jēng do tado bā rahapāh doo. †† **24:41** Ta wób ta sii tamahūūm, ta wób ti ha'yym tahanāng pé tii. Doo jāām hē pawóp hē tado bā ti taw'yyt doo. Baad gada do ti tamahūūm, h'yy kanapeet doo, ta hā h'yy kana'eeh do ti ha'yym.

⁴⁶ Taw'āāts hē ta kaser n'aa hā, ta kariw n'aa awyyd bā tamejūū do hā moo wāt doo, ta kariw n'aa matēēh bā.

⁴⁷ Ta kariw n'aa weh'ēēh da ta ti hadoo doo. Sahõnh hē tahaēēnh ta hā ta ma, ta ma hagā n'aa tabahado dāk hyb n'aa kā. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo.

⁴⁸ Hŷŷ kā, baad ta kaser n'aa moo nawād bā paawā, ta h'yyb gó taky hado bā: “Doo n'yyw hē kariw ŷ n'aa kaja bā”, tanoo bā,

⁴⁹ karom wób tahewyh had'yyt bā kā, tadu do bā jarakē he'ēēk do sii tawa bā, teēg bā,

⁵⁰ ti taganada bā né kā ta kariw n'aa kajaa da. Tahyb n'aa napect bā kā takajaa.

⁵¹ Tii bā tak'ēp da ta kariw n'aa rejā kån da. Tanoo da ta kaser n'aa paa ahoop j'ooj madāk doo me, ky ken'yym doo gó habok do nesaa do rahahoop doo da. A'oot da tii bā. Sa tēg kamegēē j dāk da tii bā tak'ēp nesaa do rahoop do hyb n'aa —nāng mā Jesus takajaa do pooj jé ky n'aa hā.

25

Marius sa bag yt hā gad'aa do panyyg n'aa hahŷŷh

¹ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Hahŷ panyyg ky n'aa hadoo hŷ pong jé hawāt do bag'āās do ky n'aa Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do matēēh noo gó: Atsēm ji moo sahõnh hē marius rabahõm sa najiis patug pan'aa hā rakataa hyb n'aa ta ŷŷm pan'aa tabehēēn hēnh. Sa moo gó sa bag rapatsēē.

² Sa wób, ji ma poo oow péh, h'yy gatamah. Ta wób h'yy genāh.

³ H'yy gatamah doo, sa bag ramahūūm né paawā, dooh m' ramahūūm ta syyj sa bag waa.

⁴ H'yy genāh do ti ramahūūm sa bag waa.

⁵ Tii bā, n'yyw hē sa najiis patug pan'aa kanajaa do hyb n'aa, ji moo sahõnh hē hadoo do raty jewyk, tii b' rabaā j jēk.

⁶ —Tii bā atsēm ub rē tanyy naēēnh: “Wāt ta ti ta patug pan'aa!”, nāng. “B'ēēp, bē gado!”, nāng ta kyyh.

⁷ —Tii bā marius raty gewēē j padēēk. Ti raty enām sa bag hõ n'aa.

⁸ Ti h'yy gatamah do raky hadoo h'yy genāh do sa hā: “Na bē bag waa uuh. P'eets hē tabahānh āā bag waa”, nāk.

⁹ —“Doo”, nāk ta wób, “āā bag waa uuh āā an'oo bā bē hā, dooh da tahaja bā tii bā”, nāk. “Bē ahõm nā ji bag waa rabahesām hēnh ta waa bē betsēē hyb n'aa” —nāk.

¹⁰ —Ti rabahõm nuuj jé sa bag waa hets'ēē doo, takajaa sa najiis patug pan'aa. Tii bā marius baad gad'aa do rabahõm kån ta sii.

Ket'ëë do jam hënh rabahôm ta sii. Tii bâ noo gatsëë däk jam tób n'aa.

¹¹—Ta jawén rakaja kân hets'ëë doo. “Ää wahë n'aa, manoo gasëets tób ää bajëë p'ëë hyb n'aa”, nâk.

¹²—Tii bâ jam noo gana do ky gadoo: “Né hup ý né hë tii, dooh bé ý hapëë bâ”, näng jam noo gana doo—näng mä Jesus panyyg gó teh'üüm doo.

¹³Ti m' Jesus ky hadoo kân:

—Ti hyb n'aa, baad bê gadaa ta pooj jé, bê nahapäh do hyb n'aa ny noo gó ý matëéh. Doooh bé hapëë bâ nyy b' akëë ý kajaa—näng mä Jesus kyyh.

Dajëër karom sa hä ajyy ets'ëë hõm do rabahag'ääs hyb n'aa panyyg n'aa hahÿyh

¹⁴Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Hahÿ panyyg ky n'aa hadoo na-ääj hë hy pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa noo gó. Aj'yy dawëë tabahôm do pooj jé ta dajëër ta karom hä tets'ëë hõm do rabahag'ääs hyb n'aa ta s'ee hënh tawäd nuuj jé hadoo tii. Tabahôm do pooj jé, aj'yy naëënh ta karom ta wë.

¹⁵Ta see hä tabanoo ji ma poo oow pé ta hood moweed k'ääts tég gabarëéh do s'ëëh. Ta see hä tabanoo pawóp hë ta hood, ta see hä sét hë. Rahajaa do pénh ramoo bok doo, tets'ëë däk sa hä. Ti tabahôm kân dawëë.

¹⁶Tii bâ nyyw hë ji ma poo oow pé gadoo do du do kân ta tii me tamoo wät doo, dajëër kah'üüm hyb n'aa. Ti hyb n'aa, ji ma poo oow pé jó tagadoo ji ma poo oow pé wób.

¹⁷Tii d' né hë pawóp hë dajëër hood gadoo do bad'oo. Pawóp hë hadoo do jó tagadoo pawóp hë ta wób.

¹⁸Tii d' nado sét gadoo doo. Ta kariw n'aa dajëër tagadoo do jawén paa bâ tabahôm, ti tadaká jëng ta dajëër. Séd debaa hë tabado nyyh ta kariw n'aa matëéh bâ kä.

¹⁹—Tii bâ hajöo ta baab jawén paa bâ sa kariw n'aa kaja kân. Tii b' tanaëënh ta wë ta karom dajëër tahanoo do paah, tabahapäh hyb n'aa nyy da rabad'oo ti dajëër kä.

²⁰Ji ma poo oow pé dajëër hood gadoo do ky hadoo ta hä: “Kariw ý n'aa”, näng, “ji ma poo oow pé ta hood man'oo däk hä ýý, ta tii me ý moo wät hyb n'aa”, näng. “Mahegää. Ta jó ý gado däk ji ma poo oow pé ta hood wób gedë hõm doo”, näng.

²¹—Ti ta kariw n'aa ky hadoo: “Taw'ääts hë mamoo wät doo. Karom baad hadoo do õm. Baad had'yyt hë maban'y'yh a hä ji anoo doo”, näng. “Kanhën d'os hë né paawä, baad maban'y'yh. Ti hyb n'aa ti bahãnh ý anoo a hä hÿý kä mabag'ääs hyb n'aa kä. B'ëëp, tsebee si ýý”, näng ta kariw n'aa kyyh.

²²—Tii bâ pawóp hë dajëër hood gadoo do ky hadoo: “Kariw ý n'aa”, näng, “pawóp hë

ta hood man'oo däk hä ýý, ta tii me ý moo wät hyb n'aa”, näng. “Mahegää. Ta jó ý gado däk pawóp hë ta hood wób gedë hõm doo”, näng.

²³—Ti ta kariw n'aa ky hadoo: “Taw'ääts hë mamoo wät doo. Karom baad hadoo do õm. Baad had'yyt hë maban'y'yh a hä ji anoo doo”, näng. “Kanhën d'os hë né paawä, baad maban'y'yh. Ti hyb n'aa ti bahãnh ý anoo a hä hÿý kä mabag'ääs hyb n'aa kä. B'ëëp, tsebee si ýýh”, näng ta kariw n'aa kyyh.

²⁴—Ti ta karom seeh, sét dajëër hood gad'ëë däk do gadoo do tabana, ti taky hadoo: “Kariw ý n'aa”, näng, “tak'ëp mamejüü ji hä, hëp ýý. Manu gekää joom ag manejoom doo. Joom ag manejoom do mataa.

²⁵Ti hyb n'aa õm ý jeýým”, näng. “Tii bâ k'ääts gó ý jeh'aa këe a dajëër”, näng. “Hÿyh, a dajëër hä ý manoo do paah”, näng.

²⁶—Ti ta kariw n'aa ky hadoo: “Karom nesaa do õm! Moo nahüüj õm!”, näng. “Mahapäh mä a nooh, joom ag ý nejoom do ý nu gekää, näng a kyyh. Joom ag ý nejoom do ý bataa, näng a kyyh”, näng.

²⁷“Hëd n'aa dajëër manan'oo däk dajëër me moo heb'oooh do sa hä? Tii bâ kä, ý kajaa bâ kä, ta bahãnh ý gadoo paawä dajëër ýý”, näng ta kariw n'aa ta hä.

²⁸—Ti sa kariw n'aa ky hadoo: “Bë ado hõm sét hadoo do ta wë hanäng doo. Bë an'oo ji moo sahõnh hë wë näng do hä”, näng.

²⁹“Jé wë näng do hä, ti bahãnh takan'oo däk ta hä. Hajõng da anäng ta wë.* Kanhën d'os hë wë näng doo, kanahën d'os do ta wë hanäng do kadoo hõm da ta mahãnh”, näng.

³⁰“Bë dawäts nä ta w'oo hä gadagyp doo hënh karom nahüüh doo. A'oot da tii bâ. Sa tég kamegëej däk da tak'ëp nesaa do rahoop do hyb n'aa”, näng sa kariw n'aa kyyh—näng mä Jesus panyyg gó teh'üüm doo.

Sahõnh hë badäk hahÿyh hä habong do ky n'aa kety däk do ky n'aa hahÿyh

³¹Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ta kabaj'aa doo gó, ta bag tak'ëp gabarëéh doo gó sahõnh hë ääs sa daheeh tabahyng bâ kä, sa wahë wahë tyng n'aa jó, tsyt hë kasëew däk do tyng n'aa jó tabasoooh da.

³²Tii bâ sahõnh hë badäk hahÿyh hä habong do rakata padëëk da ta wë tan'oo bâ. Tii bâ tsyt hë tabasëew hõm da sa mahang, b'ëé hagä n'aa tsyt hë tabasëm doo da b'ëé kabara mahãnh.

³³Hub hënh tabasëew hõm da b'ëé, s'ÿÿ hënh da kabara.

³⁴Tii bâ ta bagä n'aa ky hadoo da ta hub hadäk hënh hab'ëéh do sa hä: “B'ëëp bëeh, Ee ky n'aa edëng doo. Bë gado badäk hahÿy tadu

* 25:29 Baad taban'y'yh do hyb n'aa tii.

dahäng noo gó naa bë hyb n'aa tenyyw hõm doo, ta bag'ääs doo.

³⁵ Bë ÿ wén ts'yyt, ÿ paa asaah, wa ÿ paa bë anoo hä ÿÿ. ÿ paa hoo kaanh, bë anoo paa naëng ÿÿ. Ta s'ee hënh naa paa ÿÿh, bë gadoo paa ÿ bë tób bã.

³⁶ ÿ paa saroor tamaah, bë anoo paa saror ÿÿ. ÿ paa nahëë näng, bë heg'ääs paa ÿÿh. Ragadahew'ëës doo gó paa ÿ bageët, ÿ paa bë hehëën", näng da ta kyyh sa hä.

³⁷ —Tii bã baad habok do reaanh da ta hä: "Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, ny noo gó ää bahapäh mabasaah doo, ny noo gó a waa ää banoo? Ny noo gó mahoo kaanh, a naëng ää banoo?"

³⁸ Ny noo gó ta s'ee hënh naa òm ää bahapäh, òm ää gadoo? Ny noo gó òm saroor tamaah, òm ää saroor noo?

³⁹ Ny noo gó òm ää bahapäh manahëë näng doo, radawäts gëët do òm? Ny noo gó òm ää bahehëën?", nāk da baad habok do sa kyyh.

⁴⁰ —Tii bã ta bagä n'aa ky hadoo da hahÿÿ da: "Baad bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Sahõnh hë hāj ÿ hedoo do hä, hä ÿ h'yy ka'eeh do hä bë bad'oo do paah, rahyb n'aa sekog its né paawä, hä ÿ né hë ti tii d' bë bad'oo doo. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo", näng da ta bagä n'aa baad habok do sa hä.

⁴¹ —Tii bã ta s'ÿÿ hënh hab'ëeh do sa hä taky hadoo da: "Bëeh, ky n'aa kawas'ee bong doo, bë ahõm mahānh ÿÿ tëëg hõõ nadëëk doo hënh, Dijab, ääs nesaa do Dijab karom sa daheeh sa hyb n'aa P'op Hagä Do benyyw dāk doo hënh.

⁴² T'ii hënh bë wén hõm, ÿ né asaah paah, dooh paa wa ÿ bë an'oo bã. ÿ paa hoo kaanh, dooh paa naëng ÿ bë an'oo bã.

⁴³ Ta s'ee hënh naa paa ÿÿh, dooh paa ÿ bë gado bã bë tób bã. ÿ paa saroor tamaah, dooh paa saror ÿ bë an'oo bã. ÿ paa nahëë näng, ragadahew'ëës doo gó paa ÿ bageët, dooh paa ÿ bë hegäã bã", näng da ta kyyh.

⁴⁴ —Tii bã kã, ti na-ääj da reaanh da. Hahÿÿ da da sa kyyh: "Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, ny noo gó paa òm ää bahapäh mabasaah doo, mahoo kaanh doo, ta s'ee hënh naa do òm, saroor tamah do òm, manahëë näng doo, ragadahew'ëës doo gó mabagëët doo? Ny noo gó òm ää manasa?", nāk da sa kyyh.

⁴⁵ Tii d' taky hadoo: "Baad bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Hahÿÿ hyb n'aa sakog its do see hä bë manasa doo, ÿ né hë ti bë manasa. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo", näng da ta bagä n'aa baad nabok do sa hä.

⁴⁶ —Tii bã, ah'üüm da rahoop do had'yyt doo hënh. Baad habok doo, dooh t'ii hënh rahõm bã. Hÿ pong jé ji edëb had'yyt doo ragadoo tii hä —näng mã Jesus.

26

*Ratyw n'aa esoos do nyy da radaj'ëep Jes-
sus panyyg n'aa hahÿÿh*

¹ Ti m' Jesus bahajaa bã sahõnh hë ta ti taher'oot doo, taky hadoo mã ta ma matëg sa hä:

² —Bë hapäh, edaa dāk Pas-kowa. Pawóp nã ta äh. Ti noo gó Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ran'oo dāk da ta maji sa mo gó b'aa kajatsëk do hä takepëëm dāk hyb n'aa —näng mãh.

³ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa na-ääj mã säd hä m' rakata padëëk P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do tób bã. Kajapas mã P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do häd.

⁴ Ti m' ratyw n'aa esoos mã Jesus ramoo maso hõm hyb n'aa ta wób raky n'aa nanapäh bã m', radaj'ëep hyb n'aa kã m'.

⁵ Rakaner'oot bã m' raky hadoo:

—Doooh da ër dajëëb bã Pas-kowa noo gó, hajök do ër wë rah'yy kawereem mahānh — nāk mãh.

*Buu benyyw do ÿÿnh ahoog wät do Jesus
nuu gó panyyg n'aa hahÿÿh*

⁶ Ti m' panang Betanija häd näng doo bã m', Simaw saraa hä dāk do paa tób bã,

⁷ sa waa tyng hä m' Jesus basooh bã m', ana mã ta wë ÿÿnh. Buu benyyw do hood mã ta moo gó m' tabadäk. Pã s'ëeb mã ta hood. Tak'ëp mã taky n'aa gebah ta ti gó hanäng do buu benyyw doo. Ti m' Jesus nuu gó m' tabahah'ook.

⁸ Doooh m' Jesus ma matëg ragenaag bã ta ti tabad'oo doo.

—Hëd n'aa tarejäã tii? —nāk mãh.

⁹ —Taw'ääts hë paawä takes'ëëm. Tak'ëp paawä ji ky n'aa geb'aah. Ta sãm ji an'oo paawä kas' uut do sa hä —nāk mãh.

¹⁰ Jesus maa napäh bã sa kyyh, taky hadoo:

—Bë hajëew manã hahÿÿÿnh! Tak'ëp baad hadoo do tamoo wäd wät hä ÿÿ.

¹¹ Kas' uut do aboo had'yyt hë bë mahang. ÿ ti hÿÿh, dooh bë mahang had'yyt hë ÿ awäd wäd bã.

¹² ÿ radakä jëng noo gó buu benäw n'aa tii d' nuh ÿÿ gó tah'ook doo.

¹³ Né hup ÿ né hë hahÿÿ ÿ her'oot doo: Jé pad'yyt hë badäk hahÿÿ hä P'op Hagä Do T'aah panyyg hanäm do rabaher'ood hõm bã, raher'oot da na-ääj hë hä ÿ tamoo wäd wät do ky n'aa, ji hyb n'aa esee hyb n'aa ta hä —näng mãh.

*Judas taky n'aa enooh Jesus tahaëënh do
ky n'aa hahÿÿh*

¹⁴ Ti m' 12 hedoo do Jesus ma matëg seeh, Judas Ikarijot häd näng do bahõm P'op Hagä

Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa wë.

¹⁵ Ti m' taky hadoo sa hã:

—Nyy hë ta sãm bê anoo da hã yÿ, Jesus y haëëj bã bê hã? —nãng mäh.

Ti m' ranoo ta hã 30 moweed k'ääts tég hawak do s'ëeb ta sãm.

¹⁶ Ti m', ti noo gó naa Judas Ikarijot tyw n'aa esóts kãn tabahaëenh hyb n'aa kã sa hã.

Jesus ta ma matëg daheeh Pas-kowa tä n'aa rabawëh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁷ Ti m' pãw makuj n'aa tamah do rata-heb'ëes do du däk noo gó m', Jesus ma matëg rabana ta wë, ti m' rabeaanh ta hã:

—Nyy bã makarën äã benãm Pas-kowa tä n'aa, matab'ëes hyb n'aa? —näk mäh.

¹⁸ Ti m' taky hadoo:

—Bë ahöm nä panang hënh, aj'yy tób hënh. Hahÿÿ da da bê maher'ood ta hã: "Hahÿÿ da äã ma matëg kyyh a hã, 'Kaja däk y hajaa do noo gó y jawén hyng doo. A tób hënh da y tab'ëes Pas-kowa tä n'aa ma matëk y sa daheeh' ", näk da bê kyyh —nãng mã Jesus ta ma matëg sa hã.

¹⁹ Jesus mejüü doo da né hë m' ta ma matëg rabad'oo. Ti m' ramoo boo kãn tii bã kã Pas-kowa tä n'aa kã.

²⁰ Papÿÿj badëë hyng bã kã, Jesus bahyy sooh mã 12 hedoo do sii hë sa waa tyng pa.

²¹ Sa tä rabawëh bã kã m' taky hadoo sa hã:

—Bë see y tahaëenh da majiï moo gó. Né hup y né hë ta ti y her'oot doo —nãng Jesus sa hã.

²² Ti m' rah'yy ketón bong. Ti m' sét ken'y'yyh mã raky hadoo:

—Hã yÿ, dooh y tado bã Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo! —näk mäh.

²³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë see né da. Nemon y hehoots wät do pãw, ti né da y haëenh doo —nãng mäh.

²⁴ —Yÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, y da dajëp P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot doo da né hë —nãng mäh. —Ti hadoo né hë, baad nado da aj'yy hã, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do majiï moo gó han'oo däk do hã! Taw'ääts hë paawä ta ti aj'yy hã tanenyys bã paawä! —nãng mã Jesus kyyh.

²⁵ Ti m' Judas, Jesus haëëj däk do pan'aa, ky hadoo ta hã:

—Hã yÿ, dooh y tado bã ma matëg! —nãng mäh.

Ti m' Jesus ky gadoo:

—A daaj hë ti makaher'ood däk —nãng mäh.

²⁶ Ti m' rabawëh bã, Jesus bado däk pãw, ti m' P'op Hagä Do hã taky hadoo:

—Taw'ääts hë òm, Ee. Man'oo däk pãw äã hã —nãng mäh.

Ti m' taganabäh däk pãw, tan'oo däk mã ta ma matëg sa hã. Ti m' taky hadoo:

—Bë gado däg, bê awa. Hup y heen n'aa hahÿÿh —nãng mäh.

²⁷ Ti m' Jesus bado däk uwa bëeh hood, ti m' P'op Hagä Do hã ta ky hadoo:

—Taw'ääts hë òm, Ee. Man'oo däk uwa bëeh äã hã —nãng mäh.

Ti m' tan'oo däk mã sa hã, ti m' taky hadoo:

—Bë sahõnh hë, bê eëg ta uuh —nãng mäh.

²⁸ —Majyw yÿ y anoo do y dajëp noo gó heen n'aa hahÿÿh. Papuuj sahõnh hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh do tii kã. Hÿ jawén majyw y hyb n'aa ji tagadoo P'op Hagä Do ky däng. Hajök do sa hyb n'aa takan'oo däk majyw yÿ, y dajëp noo gó, nesaa do sa h'yyb gó hanäng do kawug hõm hyb n'aa —nãng mäh.

²⁹ —Hahÿÿ d' bê y maher'oot: Hÿ jawén dooh y eëg wäd bã hahÿÿ uwa s'ëeb. Jããm hë p'aa hënh papuuj däg y eëek da bê sii Ee bag'ääs doo bã —nãng mäh.

³⁰ Ti m' Saaw-Mo hã hanäng do see me P'op Hagä Do rama ejãm do jawén paa bã m', rabahõm kãn waëë joom oriib häd näng do banäng hënh.

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Badah, atsëm, hã y rabad'oo do bê bahapäh bã, bê sahõnh hë da y bê beréd hõm —nãng mäh. —Hahÿÿ da takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih do hã ti ky n'aa: "B'éé hagä y daj'ëep da. Tii bã da jé pad'y'yt hë b'éé rabehüüm bong"* —nãng mäh.

³² Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Ta tii d' né paawä da hã yÿ, y ganä wät jawén paa bã da, bê pooj jé da y bahõm Garirej hënh —nãng mäh.

³³ Ti m' Peed ky hadoo:

—Sahõnh hë òm reréd hõm bã, a wë ramoo bok do rabahapäh bã, y ti dooh noo gó òm y eréd bã —nãng mã Peed.

³⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Badah né hë, atsëm, karaak bahÿÿh do pooj jé, tamawoob nuu me da y maky n'aa jejëng da. Né hup y né hë ta ti y her'oot doo —nãng mã Jesus Peed hã.

³⁵ Ti m' Peed ky kah'üüm mã ta hã:

—Dooh! —nãng mäh. —Yÿ radajëeb bã na-ääj hë a sii, dooh noo gó da òm y hyb n'aa eréd bã! —nãng mäh.

Ti ky hedoo né hë m' Jesus ma matëg wób.

Getsemani bã Jesus ky n'aa ketsëë do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁶ Ti m' ta ma matëg daheeh Jesus bahõm joom banäng hënh Getsemani häd näng doo hënh. Ti m' taky hadoo sa hã:

—Babä bê ayyw dó jajé y ky n'aa ets'ëë nuuj jé —nãng mäh.

³⁷ Ti m' Peed, Sebedew taah pawóp hadoo do daheeh tamahüüm ta sii dawë hã. Ti m'

Jesus h'yyb gó tak'ëp mä tah'yy katón wät. Dooch baad tado wäd bä ta h'yyb.

³⁸ Ti m' tamawoob hē hadoo do sa hā taky hadoo:

—Tak'ëp ŷ h'yy katón. ŷ h'yyb dajëp do hadoo —näng mäh. —Babä bē ayyw. Bē matakä si ŷŷ. Bē aā manä da! —näng mäh.

³⁹ Ti m' tabahōm dawē hā. Ti m' ta taron ny paa me tabahyy häng, tüü m' ta maboory hyy jat, ti m' taky n'aa etsēē P'op Hagä Do hā. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—Ee —näng mäh. —Tahaja bä paawä, mado hōm mahānh ŷŷ wät hahÿ ŷ ahoop do pan'aa. Ta tii d' né ŷ bets'ēē paawä, makarēn doo d' né hē mabad'oo, ŷ karēn doo da nado —näng mäh.

⁴⁰ Tabana bä m' ta ma matëg tamawoob hē hadoo do rahab'ëeh hēnh, taheg'āās mäh, aā b'ëeh mäh. Ti m' Peed hā tabeaanh:

—Dooch bē haja bä kanahēn d'os hē bē ty gapadäg bä si ŷŷ? —näng mäh.

⁴¹ —Bē matakä, P'op Hagä Do hā bē ky n'aa ets'ëē, nesaa do h'yyb natatuk hyb n'aa bēeh, ŷ bē eréd hōm mahānh —näng mäh. —Ji h'yyb karēn né paawä baad hadoo do ji moo wät, nahejooj ji, ti hyb n'aa bē ky n'aa ets'ëē ŷ wén näng —näng mäh.

⁴² Ahōm ēnh mä p'aa hēnh, ti m' taky n'aa etsēē ēnh p'aa hēnh. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Ee —näng mäh. —Tanahaja bä ŷ ahoop do pan'aa kado hōm mahānh ŷŷ, ŷ mamō n'aa najesu bä ta mahānh, tii bä, makarēn doo da né hē ŷ karēn hā ŷ kametēeh —näng mäh.

⁴³ Ti m' p'aa hēnh tabana bä ēnh, aā b'ëeh ēnh mäh, tak'ëp mä raty jeywyk sa h'yyb.

⁴⁴ Ahōm ēnh p'aa hēnh, taky n'aa etsēē do paa taky n'aa etsēē ēnh p'aa hēnh.

⁴⁵ Ti m' tamatēeh ta ma matëg tamawoob hē hadoo do wē, ti m' taky hadoo sa hā:

—Bē kameh'āäk nä? Bē aā magyys hē? —näng mäh. —Bē hegāā. Edaa dāk Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do nesaa do moo heb'ooch do sa moo gó rabahaëj dāk doo.

⁴⁶ Bē as'ëëg bēh! Hamäh, ēr ah'ütüm! Wät ta ti ŷ han'oo dāk do majē ŷŷ hā —näng mä Jesus kyyh.

Jesus ramaso dāk do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁷ Jesus ber'oot nä bä m', takajaa Judas, 12 hedoo do see paah. Hajök mä han'aa ta sii. Sēn-jeer yt hā m', boh yt hā m' rabana. P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooch do sa wahē n'aa kyy gó m', Judah buuj sa wahē n'aa hedoo do sa kyy gó m' na-āaj hē ti rabana.

⁴⁸ Haēēnh doo, baad ub mä taky n'aa her'ood dāk. Hahÿÿ da m' ta kyyh sa hā:

—Ta ti ŷ tapa tsanetsup doo da, ti né hē tii. Tii d' bē maso dāk, bē maso hōm —tii da m' ta kyyh dó sa hā.

⁴⁹ Ti m' nawayw hē Judas bana Jesus wē, ti m' tedëng:

—Taw'āāts hē ōm, ma matëg? —näng mäh. Ti m' ta tapa tsanetsup mäh.

⁵⁰ Ti m' Jesus ky hadoo Judas hā:

—Ti bä, mamoo wäd ti majawén na doo, najis ŷŷ —näng mäh.

Ti m' ta hā rakajäk, ramaso däg kán mä Jesus.

⁵¹ Ti m' Jesus hata see bado dāk ta sēn-jeer, tekyyt mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooch do sa wahē n'aa heh'āāt do karom. Ta nabuuj gakyd hōm mäh.

⁵² Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Menyyw däg a sēn-jeer —näng mäh. —Sēn-jeer me ta wób hekyyt doo, sēn-jeer me tadjäp.

⁵³ ŷ nahaja med'oo, ŷ karēn bä paawä, Ee hā ŷ ky n'aa etsēē 12 ken'yyh kata dāk do tak'ëp kanekan do āās nawayw hē tamejüü hyb n'aa, ŷ ramo n'aa jesuu hyb n'aa?

⁵⁴ Tii d' tado bä paawä, ŷ ramo n'aa jesu bä paawä, dooh paawä takaja bä tii bä P'op Hagä Do kyy kerih doo, hahÿ né hē kametēeh doo ká hā ŷ taheer'oot doo —näng mä Jesus ta ma matëg hā, sēn-jeer hado dāk do hā.

⁵⁵ Ti m' hajök do hā ká Jesus ky hadoo:

—Ēr wahē n'aa wē h'yy kawereem do sa h'yyb mahütüm n'aa bē ed'oo g'eeh ŷŷh, bē wén n'aa wē ŷŷ sēn-jeer yt hā, boh yt hā, ŷ bē masoo hyb n'aa? —näng mäh. —P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó ŷ awäd had'yyt hē ŷ ma metëek bä. Dooch ēnh ŷ bē maso bä tii bä ēnh? —näng mäh.

⁵⁶ —Hÿÿ ká, taw'āāts hē —näng mäh. —ŷ hapäh, sahōnh hē tii da tawén hadoo, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do paah, hā ŷ kametä dāk hyb n'aa —näng mä Jesus.

Ti m' sahōnh hē ká ta ma matëg rawaj'aa bong. Reréd hōm mä Jesus.

Judah buuj sa wahē n'aa wē Jesus ramahütüm do ky n'aa hahÿÿh

⁵⁷ Ti m' Jesus ramaso dāk do ramahütüm kán Kajapas häd näng do tób hēnh. P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooch do sa wahē n'aa heh'āāt do ti Kajapas. Kata b'ëeh mä ta tii bä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, Judah buuj sa wahē n'aa hedoo do sii hē m'.

⁵⁸ Peed bahōm mä Jesus sa jawén. Dawëē m' tagadäk. Ajëē suun mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooch do sa wahē n'aa heh'āāt do tób w'oo hā. Ti m' warahén sa pa m' tabahyy häng, tabaheg'āās hyb n'aa nyy d' rabad'oo Jesus hā.

⁵⁹ P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooch do sa wahē n'aa hedoo doo, sahōnh hē Sinedirijo häd näng do ajyy n'aa sii hē m' re-soos mä Jesus hā rap'āā daj'ëep péh. Resoos mä daap hē Jesus raky n'aa tapaa doo.

⁶⁰ Hajjōō né paawā m' daap ramenyyh Jesus ky n'aa hā, dooh m' raw'yyt pé rap'āā daj'ēep pé Jesus.

Ti m' tagadēeg ub kā pawóp hē han'aa,

⁶¹ ti m' raky hadoo:

—Hahȳy da hahȳy aj'yy kyyh: “Ȳ hajaa ȳ gawatsiig hōm bā P'op Hagā Do tób n'aa”, nāng. “Tamawoob hē ta āh, ȳ tamaa sooh p'aa hēnh”, nāng ta kyyh —nāk mā sa hā.

⁶² Ti m' P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa heh'āāt do p'op mā tabas'ēeg gēēt. Ti m' taky hadoo mā Jesus hā: —Dooh maher'oot pé ōm raky n'aa tapaa do hā? —nāng mäh.

⁶³ Dooh m' Jesus ky gado bā. Bag hēnh mā tabagēēt.[†]

Ti m' P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa heh'āāt do ky hadoo ēnh mā ta hā:

—P'op Hagā Do hedēb had'yyt do matym gó kā ōm ȳ mejūū, āā mamaher'oot hyb n'aa ti Kristo, P'op Hagā Do H'yyb Dāng Doo, P'op Hagā Do T'aah mado bā! —nāng mäh.

⁶⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ōm né tii, ti tii d' her'oot —nāng mäh. —Ti hadoo né hē, hahȳy da bē sahōnh hā ȳ maher'oot: H̄y jawén bē hapāh né da Aj'yy Hadoo Do H̄y Pong Jé Hana Do, Sahōnh Sa Bahānh Hado Do hub hēnh tabasooh bā, ta hā P'op Hagā Do weh'ēeh doo bā. Bē hapāh né da ēnh tabahyng bā wē puh mahang —nāng mā Jesus kyyh sa hā.

⁶⁵ Ti m' P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa heh'āāt do kawaj'āān gó tawén s'ēēd hōm ta daaj hē ta saroor. Ti m' taky hadoo:

—P'op Hagā Do taky n'aa rejā dāk! Jāām hē. Dooh hyb n'aa wāt pé ta ky n'aa her'oot péh. Bē maa napāh né hē ta kyyh, P'op Hagā Do taky n'aa rejāā doo.

⁶⁶ Nyy da bē hā? —nāng mäh.

—Taw'āāts hē tadajēp! —nāk mā ta wób sa kyyh.

⁶⁷ Ti m' ta mamets rabahetsoos, ti m' rabetuu sa moo me. Ta wób ratapa ewyyh mäh,

⁶⁸ ti m' raky hadoo ta hā:

—Maher'ood mahapēē bā, Kristo, jaa mo haj'aa? —nāk mäh.

Jesus Peed ky n'aa jejēn do panyyg n'aa hahȳy

⁶⁹ Ti noo gó, tób w'oo hā Peed bahāng bā, tób danāh karom ȳynh ana ta wē, ti m' taky hadoo:

—Ōm na-āāj hē Jesus Garirej buuj sii hawāt doo —nāng mäh.

⁷⁰ Ti m' Peed ky n'aa jejēn wāt sahōnh hē sa matym gó.

—Dooh ȳ heen n'aa nyy bā ta ti maher'oot doo —nāng mā ta kyyh.

⁷¹ Ti m' Peed bahōm ta hadē noo bā. T'īi hēnh tób danāh karom ȳynh see bahapāh bā m', taky hadoo sa pa hab'ēeh do sa hā:

—Jesus Nasaréh buuj sii hawāt do hahȳy —nāng mäh.

⁷² Ti m' Peed jejēn ēnh mā p'aa hēnh. P'op Hagā Do hā m' taky dāng, raky daheeh hyb n'aa paawā:

—Dooh ȳ hapēē bā ta ti aj'yy —nāng mäh.

⁷³ Ti noo gó né hē badawēd dāk mäh, ta pa hab'ēeh do p'op raky hadoo ta hā:

—Sa hata see né hē ōm —nāk mäh. —Garirej buuj raber'oot doo da né hē ti maber'oot —nāk mā sa kyyh.

⁷⁴ Ti m' Peed ta daaj hē taky n'aa kawas'ee kán. Ti m' P'op Hagā Do hā taky dāng:

—Dooh ȳ hapēē bā ta ti aj'yy! —nāng mā ta kyyh sa hā.

Ti m' nayyw hē m' karaak bah'ȳy kán.

⁷⁵ Ti bā m' Peed hyb n'aa newē dāk Jesus her'oot do paa kā ta hā: “Karaak bah'ȳy do pooj jé, tamawoob nuu me ȳ maky n'aa jejēn da.” Ti né paa kā m' Jesus her'oot do paa kā ta hā. Ti m' Peed banyyh wahoo gó naa. Tak'ēp tabaód g'ēēd kán mā taky n'aa jejēn do hyb n'aa Jesus.

27

Pirato hād nāng do wē Jesus ramahūūm kán do panyyg n'aa hahȳy

¹ Bāp paa m' P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa, Judah buuj wahē n'aa wób, rahyb n'aa eno dāk Jesus radaj'ēep hyb n'aa.

² Ramoo maw'yyd dāk, ramahūūm Pirato hād nāng do wē, Roma buuj Judah hāj n'aa bā bag'āās doo.

³ Ti m' dajēb hā Jesus raky n'aa ety dāk do Judas, Jesus haēēj dāk do ky n'aa napāh bā m', t'yyd kamehīn wāt mā tamoo wāt do paa hā. Ti m' moweed k'āāts tēg hawak do s'ēēb tabaj hōm P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa, sa wahē n'aa wób hā.

⁴ —Nesaa do ȳ moo wād wāt —nāng mā sa hā. —Mo haj'aa kad'oo do nado dajēb hā ȳ haēēj dāk doo —nāng mā Judas kyyh sa hā.

Ti m' sa wahē n'aa hedoo do raky gadoo:

—Dooh hyb n'aa āā hyb n'aa peet pé ta tii. A ky gabuuj hē ti ta tii —nāk mā sa kyyh.

⁵ Ti m' Judas dawāts bēeh tūū moweed P'op Hagā Do tób n'aa yt hā, ti m' tabahōm kán, nu kasagīw dāk mā tyd me.

⁶ Ti m' P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa rabata dāk moweed tūū kajāk doo, ti m' raky hadoo:

[†] 26:63 Dooh Jesus kawaj'āān bā. Daap hē P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa heh'āāt do ke'aanh, Jesus wén ky ganadoo.

—Dooch ër ky n'aa jaw'yyk do an'oo bã P'op Hagä Do tób n'aa dajêër n'aa tabahado däk hyb n'aa hahÿ dajêër. Majyyw dajêër n'aa ti hÿÿh —näk mäh.

⁷ Ti hyb n'aa m' rahyb n'aa newë däk ramametsëë hyb n'aa hew'yyt do joom banäng doo, Judah buuj nadoo do kamag kadebong do pan'aa.

⁸ Ti hyb n'aa, da hë na-ääj nä ta häd ramaneënh “ta majyyw hood”, hew'yyt do joom hood paah.

⁹ Tii d' né kä m' kametä däk P'op Hagä Do ky n'aa rod Jeremij häd näng do erih do paa kä. Hahÿÿ d' paa m' ta kyyh: “Rado däk 30 hedoo do moweed k'ääts tég hawak do s'ëëb. Sa moo gó rahaëëj däk do sãm Isaraéw buuj raky kajäk do tii.

¹⁰ Ta sãm me rabets'ëë hõm hew'yyt do joom banäng doo. Tii d' né hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mejüü hä ÿÿ”,* näng paa Jeremij erii wät do kyyh.

¹¹ Ti nuuj jé m' Roma buuj Judah häj n'aa bã bag'ääs do pooj jé m' Jesus bagëët. Ti m' Jesus hä ta bagä n'aa eanh mäh:

—Öm né Judah buuj sa wahë n'aa? —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—ÿÿ. Tii d' né hë, maher'oot doo d' né hë —näng mä Jesus.

¹² Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooch do sa wahë n'aa, Judah buuj wahë n'aa wób Jesus raky n'aa tapaa bã kä Pirato hä, dooh m' Jesus ky gedag bã.

¹³ Ti m' Pirato ky hadoo ta hä:

—Nepäh a hä öm raky n'aa tapaa doo? —näng mä Pirato.

¹⁴ Dooch né paawä Jesus kawaj'ään bã, dooh m' taky gedag bã raky n'aa tapaa doo. Ti hyb n'aa m' tak'ëp Pirato hyb n'aa meuuj wät.

¹⁵ Pas-kowa noo gó m' Pirato bahed'oo doo da taberéd hõm radewëës do seeh. Teréd hõm hajök do retsëë doo.

¹⁶ Ti noo gó m' ragadahew'ëës doo gó m' tabagëët Jesus Barabas häd näng doo, moo nesaa do ky n'aa etsëëh doo.

¹⁷ Ti m' hajök do rakat'aa bã kä ta tób hënh, Pirato beanh sa hä:

—Ny hadoo do bë karën ÿ eréd hõm: Jesus Barabas, Jesus ramaneënh do P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo? —näng mäh.

¹⁸ Tii d' tawén eanh, tahapäh mäh, ta hä rahaëëj däk Jesus, rah'yy kajew'ëës do hyb n'aa ta hä.

¹⁹ Ti m' ti noo gó né hë m', ji ky n'aa etyy n'aa tyng jó Pirato basooch bã kä m', Pirato ÿÿm mejüü mä Pirato rapanäk hyb n'aa. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Marejä manä ta ti aj'yy mo haj'aa kanadoo doo. Ta ti hyb n'aa tak'ëp ÿ bahob wät säh ÿÿ gó naga hë atsëm —näng mä ta ÿÿm kyyh Pirato panäk do hä.

²⁰ Ti nuuj jé m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooch do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa na-ääj hë m' ramejüü mä hajök doo, Barabas rabetsëë hyb n'aa Pirato hä. Ramaher'oot na-ääj hë Pirato ramejüü Jesus tadj'ëëp hyb n'aa.

²¹ Ti m' Pirato beanh sa hä:

—Ny hadoo do bë karën ÿ eréd hõm? —näng mäh.

—Barabas —näk mä hajök do sa kyyh.

²² Ti m' Pirato ky hadoo:

—Tii d' tado bã, nyy da ÿ bad'oo Jesus hä, Kristo ramaneënh do hä? —näng mäh.

—Mepëëm däg b'aa kajatsëk do hä! —näk mä sahõnh hë sa kyyh.

²³ —Hëd n'aa? —näng mä Pirato. —Dooch mo haj'aa kad'oo do tado bã —näng mäh.

Taher'ood né paawä m' tak'ëp rageëëj bong tii bã:

—Mepëëm däg! Mepëëm däg! —näk mäh.

²⁴ Pirato bahapäh bã m' sa h'yyb rawanareem doo, Pirato hapäh mä rah'yy kawereem do ta wë, tado däk naëng, ti m' ta moo tabahetsyyd wät hajök do matym gó.†

—Hëp ÿ n'aa nado hahÿ aj'yy dajëp doo —näng mäh. —Bë né hë ti ta tii d' karën doo —näng mäh.

²⁵ —Taw'ääts hë —näk mä sahõnh hë. —Ääh, ää panaa na-ääj hë, ää gadoo ta majyyw hyb n'aa ää raky n'aa tapa bã —näk mä Pirato hä.

²⁶ Ti m' Pirato beréd hõm Barabas häd näng doo. Ti m' tamejüü rabahewyyh Jesus. Ti m' tahaëëj däk warahén sa hä rabepëëm däk hyb n'aa b'aa kajatsëk do hä.

Jesus warahén rarejää do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁷ Ti m' bag'ääs do warahén n'aa ramahüüm Jesus sa wahë n'aa tób wahoo hënh. Tii bã m' ranaëëj nä sahõnh hë sa hataa, séd hä rakata padëëk hyb n'aa Jesus w'oo hä.

²⁸ Ti m' rakabo nyh ta saroor, ti m' rada-suun jëng ta hä ta hatsë hahiin doo.

²⁹ Ti m' hetëk do moo m' ramap'ööd däk, ta nuu gó m' radasooch. Ti m' ranoo ta tatu hub hënh tamasoo hyb n'aa.‡ Ti m' sa taron nuu

* **27:10** Jeremij 19.1-13, 32.6-9. Taw'ääts hë ji ner'oot na-ääj hë Sakarija 11.12-13. † **27:24** Tii d' tawén d'oo, ta ky gabuuj gó nadoo do radaj'ëëp doo, tametëëh hyb n'aa sa hä. ‡ **27:29** Ta hatsë rawén dadäk, sa wahë n'aa ky n'aa hadoo

ramanes'uunh hyb n'aa. Ti hadoo hetëk do kapöös doo. Tëg gabarëëh do sa wahë n'aa nuu gó radasooch do ky n'aa hadoo ramanes'uunh. Ti hadoo na-ääj hë ta tatu. Ta moo gó sa wahë n'aa atón tatu n'aa hedoo do k'ääts tég hawak do s'ëëb rahyb n'aa jew'yyk do metëë n'aa. Ta tii me ramanes'uunh.

me m' ramehyy bëeh ta wë. Raweh'ëeh doo gó m' raky n'aa mes'uunh. Ti m' raky n'aa e'jees. Hahÿy da m' sa kyyh:

—Kaweh'ëeh Judah buuj sa wahë n'aa! —näk mäh.

³⁰ Ti m' rabahetsoos sa matsós me. Hajöo nuu me m' ranu gewyyh tatu me.

³¹ Raky n'aa e'jees jawén paa bä m' rado nyyh mä ta hatsë hahiin doo, radasuun jëng mä ta saroor hë. Ti m' ramahüüm rabepëëm däk hyb n'aa.

Jesus rabepëëm däk do panyyg n'aa hahÿyh

³² Panang bä naa raban'yuh bä m' rakataa aj'yy panang Sirené häd näng doo bä naa, Simaw häd näng do hä. Ti m' warahén ramejüü mä tabes'ooch hyb n'aa b'aa Jesus rahepëëm däk do b'aa n'aa.

³³ Ti m' rakajaa Gogota häd näng doo bä. (Gogota häd näng doo m' ji nu gabóg k'yy rahanäng pé m' tii.)

³⁴ Ti m' ramenoo ta hä joom uwa häd näng do s'ëeb hejooch doo. Kamekuunh mä ti datsäng doo me.[§] Ti m' tameëek kanahën d'os hë, dooh teëg bä.

³⁵ Ti m' rabepëëm däk do jawén paa bä m', ramoo bong ramas'uunh doo, rabahapäh hyb n'aa ta saroor uuh wë ym doo. **

³⁶ Ti m' rabehyy b'ëeh Jesus rabahag'ääs hyb n'aa.

³⁷ P'op, ta nu gad'oo pong jé m', warahén rabepëëm däk kerih do Jesus moo p'ää tadajëp do heen n'aa. Hahÿy da m' kerih do hä: “Jesus hahÿyh, Judah buuj sa wahë n'aa”, näng mä kerih do hä.

³⁸ B'aa kajatsëk do wób hä rabepëëm padëek na-ääj hë pawóp hë ajyy baretsëk doo. Hub hënh ta see hahäng, s'ÿÿ hënh ta see hahäng. Höö gó Jesus kahepëëm däk do bahäng.

³⁹ Ta tii me teb'ëes do raky n'aa rejää mä Jesus, sa nuu m' rewönh Jesus wë.

⁴⁰ Hahÿy d' m' sa kyyh:

—Magawats'iik mäh, a nooh, P'op Hagä Do tób n'aa. Tamawoob mä ta äh mamoo wäd sooh p'aa hënh, a nooh. A daaj kedëeb! Ahyy b'aa hä hadäk do öm, P'op Hagä Do T'aah mado bä! —näk mä sa kyyh.

⁴¹ P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooch do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, Judah buuj sa wahë n'aa na-ääj hë raky n'aa e'jees mäh:

⁴² —Ta wób ted'ëep —näk mäh. —Dooh tahaja bä ta daaj hë takedëeb bä! Isaraëw buuj sa wahë n'aa m', tanooch. Taw'ääts hë tabahyng b'aa kajatsëk do hä tahadäk do hä naa, tii bä ää ky daheeh da!

⁴³ P'op Hagä Do hä m' tah'yy kasadä, tanooch. Na P'op Hagä Do edëeb hää, P'op Hagä Do genaag bä ta hä. P'op Hagä Do T'aa m', tanooch —näk mä sa wahë n'aa sa kyyh.

⁴⁴ Baretsëk do ta pa pad'ëek do ti na-ääj raky n'aa rejää mäh.

Jesus dajëp do panyyg n'aa hahÿyh

⁴⁵ Wasyk mä ta bag badoo wät, badagyb däk mä badäk hahÿy hä. Jääm hë tug bä tabawag däk p'aa hënh.

⁴⁶ Tug bä m', tak'ëp mä Jesus geëej wät:

—Eroj, Eroj, rama sabakatani? —näng mäh.

“P'op Hagä Doo, ÿ h'yy kasahadä doo, hëd n'aa ÿ mamakyyts?”,^{††} tahanäng pé m' tii.

⁴⁷ Ta tii hä p'ëets hë hab'ëeh do wób ramaa napäh bä m' ta kyyh, raky hadoo:

—Erij^{‡‡} ti tanaëenh —näk mäh.

⁴⁸ Ti m' nyyw hë sa see waj'aa däk, sapum do tehoots däk uwa s'ëeb oow me, b'aa hä m' tagadahäng, tamenoo mä Jesus hä tabeëek hyb n'aa.

⁴⁹ Ti m' ta wób raky hadoo:

—Na madëg! —näk mäh. —Ti b' ër heg'ääs Erij ana bä tabed'ëep hyb n'aa —näk mäh.

⁵⁰ Ti m' tak'ëp mä Jesus geëej wät, ti m' h'yy keréd hóm mäh.

⁵¹ Tii hä m', P'op Hagä Do tób n'aa t'öp ta gó noo gatsë hebaan do kas'ëed hyng mäh. Hëej katajus wät mäh, pä ganebäh bong P'op Hagä Do an'oo bä.

⁵² Noo kesëets hóm mä kamag hood. Hajök mä baad habok do paa genä bok mäh. Edëb bë kån mäh.

⁵³ Genä bok do raban'yuh sa kamag hood paa bä naa. Ti m' Jesus ganä wät do jawén paa bä, rabajëe p'ëe panang Jerusarënh hënh. Kas'ee bok mä hajök do hä.

⁵⁴ Ti m' hëej katajuus doo, sahönh hë hawäd wät do warahén sa wahë n'aa, ta warahén n'aa Jesus hag'ääs do rabahapäh bä m', raky hadoo:

—P'op Hagä Do T'aah né paa ti hÿyh! —näk mä sa kyy kä.

⁵⁵ Hajök ÿÿj tii b' hab'ëeh. Dawëe naa m' rabaheg'ääs. Garirej häj n'aa bä naa rahada mä Jesus. Jesus karën do hä, ta waa hedoo do hä m' ramasa.

⁵⁶ Sa mahang mä rabab'ëeh Marija Madarën häd näng doo, Marija see Tsijaag Joséh sa ÿÿn, Sebedew taah sa ÿÿn. Tamawoob hë ÿÿj.

Jesus radakä jëng do pä gó panyyg n'aa hahÿyh

⁵⁷⁻⁵⁸ Tüüh däg bä m' papÿÿj, aj'yy tak'ëp ma näng do bahöm Pirato wë. Joséh mä ta häd. Arimatsija hënh naa m' tii. Jesus ma matëg see hado däk mäh. Ti m' tabahöm

§ 27:34 Datés do biin tii. Tii d' né hë rabahed'oo radej'ëep do hä. ** 27:35 Saaw-Mo 22.18 †† 27:46 Saaw-Mo 22.1 hä takერი däk doo hä tabeh'üüm. ‡‡ 27:47 P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub hawät do paa ti Erij.

Pirato wê. Tetsêê mä Jesus kamag n'aa tabado hyng hyb n'aa. Ti m' Pirato mejüü rahaëëj däk ta hä tadakä jëng hyb n'aa.

⁵⁹ Ti m' Joséh bado hyy kân Jesus kamag n'aa, ti m' tahabên däk mä päân hanäm doo me, rino häd näng do s'ëëb.

⁶⁰ Ti m' tadasuun jëng pä gabaho doo gó. Papuu j mä ta ti kamag hood pan'aa. Joséh kamag hood paawä ti ragagots däk doo. Ti m' pä gatsabak do tepëed nä, taty gatsëë däk mä ta me. Ti m' tabahôm kân.

⁶¹ Marija Madarên, Marija see Jesus kamag hood pa m' rabat'oonh.

⁶² Ti m' jati péh, Saab hä, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahé n'aa, Pariséw sa daheeh rabahôm Pirato wê.

⁶³ —Hyb n'aa jawyk doo —näk mä Pirato hä. —Ää hyb n'aa es'ee däk ta ti a'jyy noo kanesa do ky hadoo do paah. Hahÿÿ d' paa ta kyyh: “Tamawoob hê tabahado däk bä kä äh ÿÿ, ÿ d' ganä wät p'aa hênh”, näng paa ta kyyh.

⁶⁴ Ti hyb n'aa ää karên paawä mamejüü warahén rabahag'ääs hyb n'aa ta kamag hood tamawoob hê ta äh. Ta kamag hood ranahagäã bä, ta ma matëg an'aa da ta kamag rabado nyhy hyb n'aa. Jesus ganä wät, näk da tii bä. Hajök paa tawedi. Jesus makü ganä wät ranoo bä, ti bahânh kawad'ii padëëk hajök do tii bä —näk mä sa kyyh Pirato hä.

⁶⁵ Ti m' Pirato ky hadoo:

—Taw'ääts hê bë mahüüm warahén kamag hood rabahag'ääs hyb n'aa. Baad bë enyyw. Bë hapäh né hê nyy d' bë bad'oo —näng mäh.

⁶⁶ Ti m' ta kamag hood noo bä rabats'aa däk ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa, ta ma matëg ranoo gasëëts hóm mahânh. Ti m' ramejüü warahén rabahag'ääs hyb n'aa.

28

Jesus ganä wät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', Saab bahëëj jëng bä m', báp paah, met'uuh hä, papÿÿj ty ganä këë bä, Marija Madarên, Marija see daheeh rabahôm Jesus kamag hood rabaheg'ääs hyb n'aa.

² Ti m' nyyw hê, tak'ëp k'ääts katajus këë. Tak'ëp tawên katajus wät P'op Hagä Do ääs bahyng do hyb n'aa, ti m' pä kepëed hóm ta noo gatsë paah, ti m' ta jó tabaso däk.

³ Tak'ëp mä ääs gabarëëh, hawyp do gabarëëh doo da. Tak'ëp mä ta saroor bahawak.

⁴ Tak'ëp mä warahén, Jesus kamag hood hag'ääs do paah, rajeÿÿm bong mä ääs. Kajajän b'ëëh mä ÿÿm haj'aa, dejëp do hedo padëëk mäh.

⁵ Ti m' ääs ky hadoo ÿÿj sa hä:

—Bë eÿÿm manäh! —näng mäh. —ÿ hapäh, Jesus repëëm däk do paa bë esoos.

⁶ Dooch wäd bä. Ganä wät, bë tamaher'ood wät doo da né paah! B'ëëp, bë hegäã nyy bä takadasuun jëng do paa bä —näng mäh.

⁷ —Nyyw hê bë ahôm, ta ma matëg bë maher'oot hyb n'aa. Hahÿÿ da d' bë kyyh: “Ganä wät dejëp do sa mahang. Ahôm da bë pooj jé Garirej hênh. Bë hapäh da t'ÿ hênh”, näk da bë kyyh. Tii d' këh ÿ bë hä —näng mä ääs kyyh ÿÿj sa hä.

⁸ Ti m' rawaj'aa jëk ta ma matëg ramaher'oot hyb n'aa. Rajeÿÿm né paawä m' tseb'ee mä ti hyb n'aa.

⁹ Ti m' rabajëk bä m', nyyw hê m' Jesus kas'ee wät sa hä, ti m' takedëng sa hä. Ti m' ta wê rabana, ti m' rabehyy b'ëëh tüü, ta tsyym hä ramoo kajäk ta hä raweh'ëëh hyb n'aa.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Bë eÿÿm manäh. Bë ahôm, bë maher'ood häj haa sa hä Garirej hênh rabahôm hyb n'aa. Tii bä da ÿ rabahapäh —näng mä Jesus.

Warahén ramaher'oot do rahapäh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹¹ Ti m' Jesus ma matëg wê ÿÿj rahôm nuuj jé m', warahén wób rabajëk mä panang hênh P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahé n'aa wê. Ti m' ramaher'oot mä sa hä sahôn hê rahapëë wät doo.

¹² Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahé n'aa rakataa Judah buuj sa wahé n'aa hedoo do sa sii, rahyb n'aa newëë nyy d' rabad'oo hyb n'aa. Ti m' hajông dajëër rabanoo warahén sa hä,

¹³ ti m' raky hadoo sa hä:

—Taw'ääts hê hahÿÿ da bë maher'ood ta wób sa hä: “Atsêm, ää ää nuuj jé ta ma matëg rabana, ti b' retsëëg hóm ta kamag”, näk da bë kyyh —näk mä sa wahé n'aa hedoo do sa kyyh.

¹⁴ Ti m' raky hadoo ênh:

—Pirato, babä bagä n'aa ky n'aa napäh bä panyyg bë her'ood hóm doo, ää h'yyb en'yyim da, dajëb hä bë taky n'aa ety mahânh* —näk mä sa kyyh.

¹⁵ Ti m' warahén ragado däk dajëër, ti m' sa hä ramejüü doo da né hê m' ramaher'ood hóm daap men'yyh do panyyg. Ti m' jé pad'yyt hê m' Judah buuj mahang kaher'ood däk ta ti panyyg. Da hê na-ääj nä kaher'oot.

Jé pad'yyt hê ta ky n'aa ji maher'ood hóm Jesus mejüü do ky n'aa hahÿÿh

¹⁶ Ti m' 11 hedoo do rabahôm kân Garirej hênh, waëë hênh, Jesus mejüü do paa hênh.

* **28:14** Roma buuj sa warahén n'aa raä bä rabahag'ääs bä, radej'ëëp ta sãm. Ti hyb n'aa “ää h'yyb en'yyim da bë wahé n'aa” rawén näng.

¹⁷ Ti m' Jesus rabahapäh bä, raj'aa etsëë kân mä ta hä. Ti hadoo né hë dooh baad tagah'ood nä bä ta wób sa hä.

¹⁸ Ti m' Jesus bana kân p'eets hë sa wë. Hahÿÿ d' mä ta kyyh sa hä:

—Sahõnh hä, hÿ pong jé hawät do hä, badäk hahÿÿ bä hawät do hä na-ããj hë P'op Hagä Do an'oo däk ÿ mejüü hyb n'aa. Sahõnh hë sa bahãnh ÿ hyb n'aa jawyg däk tan'oo bä.

¹⁹ Ti hyb n'aa, bë ahõm. Ma matëk ÿÿ rabahado padëëk bë an'oo bä sahõnh hë häj n'aa babuuj. Bë nu gemuun hõm da ta ti Ee häd gó, ta T'aah häd gó, P'op Hagä Do Sahee häd gó.

²⁰ Bë ma met'ëëg sa hä sahõnh hë bë ÿ mejüü do paa raky daheeh hyb n'aa. Hahÿÿ ÿ ky däng bë hä: Ý awäd had'yyt hë da bë sii badäk hahÿ gawatsik bä kä.[†] Jããm hë kä.

[†] **28:20** Sahõnh hë badäk hahÿ bahëëj jëng do jawén paa bä, hÿ pong jé Jesus pa ër aboo had'yyt hë.

Maah-Ko Jesus ky n'aa hanäm do Maah-Ko erii wät do hahÿyh

Jowāw nu gahem'uun do panyyg n'aa hahÿyh

¹ Hahÿ tadu doo Jesus Kristo, P'op Hagä Do T'aah panyyg hanäm doo.

² Hahÿ da takerii däk P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do mo haj'aa hä:

“ÿ mejüü da panäk ÿ n'aa a pooj jé, a tyw n'aa tabenyww däk hyb n'aa a pooj jé.”*

³ “Hahÿ da tabanawäng bä her'oot do kyyh: Bë tyw n'aa bak'ood däg da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.

Baad ub da bë tyw n'aa daj'aah”,[†] näng mä takerii däk do hä.[‡]

⁴ Nanäng panäk doo, Jowāw nu gahem'uun do paa m' tii. Tabanawäng bä paa m' tabawät. Tanu gemuun hõm paa m' hajök. Taher'oot sa hä raberéd hõm hyb n'aa nesaa doo, ranu kemuun hõm hyb n'aa nesaa do raberéd hõm do heen n'aa, P'op Hagä Do awug hõm hyb n'aa nesaa do sa h'yyb tym gó hanäng doo.

⁵ Ti m' hajök Judah häj n'aa buuj, panang Jerusarënh häd näng do babuj n'aa na-ääj né hë m' rabahõm Jowāw wë. Nesaa do rakawoom bä, Jowāw nu gemuun hõm tamii Joradän häd näng doo me.

⁶ Jowāw saroor mä kameer wii s'ëeb ta pan'aa. Ta baa wyd paa m' ta byyh. Sabakar paa m' tawëh ta tä, mabaa bëeh paa m' ta waa.

⁷ Hahÿ d' paa ta kyy sa hä:

—Ti awät da jawén ÿÿ tak'ëp hyb n'aa jawyk do bahänh ÿÿ. Hä ÿÿ, ÿ hyb n'aa sakog its ta hä. Ti hyb n'aa dooh ÿ haja bä ta tsyyim suun kabo n'aa ÿ do bä[§] —näng mäh.

⁸ —ÿ ti hÿÿh, bë ÿ nu gemuun naëng me. Tii kä P'op Hagä Do Sahee tabajëe suun bë h'yyb tym gó, bë tah'yyb mahüüm hyb n'aa —näng mä Jowāw nu gahem'uun do kyyh sa hä.

Jesus Jowāw nu gemuun wät do panyyg n'aa hahÿyh

⁹ Ti noo gó kä m' Jesus bana panang Nasaréh häd näng doo bä naa. Garirej häj n'aa bä ta ti Nasaréh panang. Jesus Jowāw

nu gemuun wät doo kä tamii Joradän häd näng doo me.

¹⁰ Ti m' Jesus nu ganä däk bä m' tabahëg'ääs wë hä, wë kabasëets däk. Ti m' P'op Hagä Do Sahee tabahapäh, ahyng mä ta wë gurii-i hadoo mäh.

¹¹ Ti m' hÿ pong jé naa tamaa ena kän P'op Hagä Do kyyh. Hahÿ d' mä ta kyyh:

—Öm tah ÿÿ, tak'ëp ÿ kamahän up doo. Baad ÿ mah'yyb n'yym —näng mäh.

¹² Ti m' nayyw hë tabanawäng hënh, rabanabok hënh, Jesus P'op Hagä Do Sahee mahüüm kän.

¹³ T'ii hënh mä Jesus baym 40 m' ta äh. Tii bä m' Nesaa Do Yb, Satanäs häd näng doo, mety paawä m'. Ta tii bä m', Jesus baym bä, ti abong mä tababo n'aa. Ääs rahag'ääs mä Jesus.

Jesus ats'yyt do ta sii habong do pan'aa panyyg n'aa hahÿyh

¹⁴ Ti m', Jowāw nu gahem'uun do radawäts gëet do jawén paa bä kä m', Jesus bahõm kän Garirej häj n'aa hënh kä. T'ii hënh kä P'op Hagä Do panyyg hanäm do tamet'ëeg kän.

¹⁵ Hahÿ da m' ta kyyh:

—Kaja däg kän ji P'op Hagä Do bag'ääs doo. Ti hyb n'aa taw'ääts hë bë eréd hõm nesaa doo. P'op Hagä Do hä bë h'yy kawareem. Bë ky dahé ti panyyg hanäm doo —näng mä Jesus.

¹⁶ Ti noo gó m', tabawät bä m' karaj'aa Garirej häd näng do nabyy me, tabahapäh mä pawóp hë ta hÿÿj daheeh habok doo. Simaw, Än-Deréh mä sa häd. Tah'ÿÿb mä res'aak karahi me. Tah'ÿÿb sag né hë m' tii.

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—B'ëep bë ana, si ÿ bë abooh. Tah'ÿÿb sag nado boo da bë hÿÿ kä. Ajyy, ÿÿj sag hadoo da bë hÿÿ kä P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa —näng mä ta kyyh.

¹⁸ Ti m' nayyw hë m' raberéd hõm karahi. Ah'üüm kän mä ta sii.

¹⁹ Ti bahänh mä tabahapäh Sebedew häd näng do taah, Tsijaag, Jowāw daheeh. Marakate gó m' rabat'oonh. Karahi m' renäm.

²⁰ Jesus ats'yyt né m' tii d' ënh. Ti m' nayyw hë m' raberéd sooh sa yb sa hataa sii hë m'. Ti m' Jesus sii rabahõm kän mäh.

Jesus habëe hõm do mera do hadäk do panyyg n'aa hahÿyh

²¹ Ti m' Jesus bahõm panang Kapar-Naüm häd näng doo hënh. Ti m' Saab, Judah buuj

* 1:2 Marakijas 3.1 hä takerii däk hahÿ bód t'aats. P'op Hagä Do kyyh ta T'aah hä tabedoo do tii. Ta bód see ti Isajas erii wät do paah. † 1:3 Ji h'yyb tym ji enäm, baad P'op Hagä Do T'aah ji gadoo ji h'yyb gó, tahanäng pé m' ti ji tyw n'aa ji bak'ood däk, ji tyw n'aa ji daj'aa. ‡ 1:3 Isajas 40.3 § 1:7 P'ooj ub sa karom rakeboo paa m' sa kariw n'aa tsyyim suun. Tii bä sa kariw n'aa tsyyim rahets'yyt. Tak'ëp hyb n'aa sakog its Jowāw Jesus matym gó, ta hä hë Jowāw hegää bä. Ti hyb n'aa, dooh tahaj'as pé Jesus wë tamoo wäd bä, ta hä hë tahegää bä, tahanäng pé tii.

rakamehehãk do hã, tób P'op Hagã Do panyyg rayd naherot doo hënh tabahôm. Tii bã m' tama metëëk P'op Hagã Do panyyg.

²² Tii m' maa new'ëë do rahyb n'aa meu-unh mäh. Rawén meuuj bong mäh, hyb n'aa jawyk do ky n'aa me tama metëëk do hyb n'aa m'. Mosees ky n'aa jaw'yky do ma mehetëk do ky n'aa nahado m' tii.

²³ Tii bã m' tabasoooh sa mahang aj'yy karap'aar h'yyb nesaa do hadãk doo, mera doo. Ti m' tak'ëp mã ta kyyh:

²⁴ —H'ëed makarën äã wë Jesus, Nasaréh buuj? Äã marejãã mawén na! —näng mäh. —ÿ hapäh òm baad ub. Òm P'op Hagã Do hanaa, tak'ëp hanãm doo, baad hadoo do moo wëed òm —näng mã ta kyyh.

²⁵ Ti m' Jesus ky geãm wät mã karap'aar h'yyb nesaa doo. Ti m' taky hadoo:

—Er'ood manäh! Bag hënh! Ahôm aj'yy mahãnh! —tah'eed hóm mäh.

²⁶ Tii bã m' aj'yy tak'ëp karap'aar h'yyb nesaa do behats wät. Tii bã m' awaaw wät mäh, ti m' tabahôm kãn ta mahãnh.

²⁷ Ti m' ta wób rameuuj bong mäh, raky n'aa jög bong mäh. Ti m' raky hadoo:

—H'ëed hÿÿ éh? Ta see ky n'aa hadoo hÿÿh. Tametëëk mã hyb n'aa jawyk do ky n'aa me. Karap'aar h'yyb nesaa do sii hë tamejüü. Raky daheeh né hë —nãk mã sa kyyh.

²⁸ Ti hyb n'aa m' dawëë Jesus ky n'aa däg däk Garirej häj n'aa bã.

Jesus nahëë sog hóm do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁹ Tii mã m' Jesus raban'yhy tób P'op Hagã Do panyyg rayd naherot doo bã naa. Ti m' Tsijaag, Jowãw daheeh Jesus bahôm kãn Simaw, Ân-Deréh sa tób hënh.

³⁰ Asooh mã Simaw mayyn. Oom ta hã. Ti m' Jesus hã rabaher'oot taoom.

³¹ Ti m' Jesus bajëë suun tahasoooh hënh, tamoo ej'ooj sëëk mäh. Ti m' oom keréd hóm. Nayy hë m' Peed mayyn moo wäd däk sa waa.

³² Tug bã mã, papÿÿj badëë hyng jawén paa bã, Kapar-Naüm buuj ramena sa hõnh hë nahëë enäh doo, karap'aar h'yyb nesaa do pahadëëk do sii hë.

³³ Hajök Kapar-Naüm buuj kata padëëk Simaw tób w'oo hã, Jesus yt gã do w'oo hã.

³⁴ Hajök mã sa nahëë Jesus hahëën hóm. Hajöö m' nahëëh. Hajông mã karap'aar h'yyb nesaa do tahebëë bong mera do sa hã hanäng doo. Dooh m' Jesus an'oo bã karap'aar h'yyb nesaa do rer'ood bã, rapahãh do hyb n'aa, Jesus P'op Hagã Do T'aah né hë.

P'op Hagã Do hã Jesus ky n'aa etsëë do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁵ Ti m' jati péh, bãp paah, badajung nã, tabas'ëëg geët, ti m' tabahôm dawë hã, ran-abok hënh, P'op Hagã Do sii taber'oot hyb n'aa.

³⁶ Ti m' Simaw ta hataa daheeh raty gawëëj padëëk bã m' rabahôm Jesus rabesoos hyb n'aa.

³⁷ Ramamuun bã m' raky hadoo ta hã:

—Hajök òm hes'ooos! —nãk mã ta hã.

³⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Hamäh! Ta s'ee hënh ër bahôm, ta wób panang hënh ÿ baher'oot hyb n'aa P'op Hagã Do panyyg hanãm do sa hã na-ããj né hë. Ti hyb n'aa né hë ÿ wén na —näng mã Jesus kyyh.

³⁹ Tii d' paa tabawät jé pad'yyt hë Garirej häj n'aa bã. Sahõnh hë m' tób P'op Hagã Do panyyg rayd naherot do hã tabaher'oot, tametëëk P'op Hagã Do ky n'aa. Tahebë mã karap'aar h'yyb nesaa doo.

Rog manahuuh do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁰ Ti m' aj'yy rog manahuuh do hanäng do ana mã Jesus wë. Ti m' tabahÿÿ häng mã ta taron nu paa me, tetsëë mã Jesus bado hóm hyb n'aa ta nahëëh. Hahÿÿ d' mã ta kyyh:

—Makarën bã mahajaa né hë nahäh ÿ mado hóm —näng mã ta kyyh.

⁴¹ Ti m' Jesus t'yyd mehÿÿn mäh. Ti m' tamoo däng ta hã, ti m' taky hadoo:

—Ej. ÿ karën —näng mäh. —Has'oo däg! —näng mã ta kyyh.

⁴² Ti m' nayyw hë mã m' ta nahëë badoo wät. Has'oo däg kãn mäh.

⁴³ Ti m' baad tabaher'oot ta hã:

⁴⁴ —Maher'ood manã ta wób sa hã —näng mäh. —Ahôm jajé naga hë P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo wät do wë. Mametã ta hã òm has'oo däk doo. Mamoo wäd Mosees mejüü do paah, ta ti hedoo pé jì nahëë badoo wät do heen n'aa, p'aa hënh baad mabahadoo hyb n'aa P'op Hagã Do matym gó, baad sahõnh hë rabahapäh hyb n'aa òm has'oo däk doo —näng mã Jesus ta hã.

Ti m' tamejõ hóm.

⁴⁵ Tii d' né paawã Jesus maher'oot, dooh m' taky dahé bã. Taher'oot mã tamahôm me. Jé pad'yyt hë rapanyyg enã hóm mäh. Ti hyb n'aa mã m' dooh Jesus haja wäd bã sa panang hënh tahôm bã rabahapäh bã mã. Dawë hã mã m' takan'oo kãn. Ti hadoo né hë m' jé pad'yyt hë naa rabena ta wë.

2

Aj'yy k'yy gadóm do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' pawóp hë ta ã jawén paa bã, Jesus matëëh p'aa hënh panang Kapar-Naüm häd näng doo hënh. Tii bã m' rapanyyg enã däk, p'aa hënh mã Jesus bagëë däk tób ta yd nu hed'ëeh bã.

² Hajök mä t'ī hēnh hah'ūum. Hajök mä rakata padēek tób bā. Du daa m' ta tyw n'aa wāt pé tób w'oo hā na-āāj hē. Ti m' Jesus met'ēeg kån P'op Hagā Do panyyg.

³ Ti m' ji meheet pé ajyy ramanaa mä nahēē nāng doo, nawāt doo, ratóg nā ta tyng jó.

⁴ Du daa m' rakad'oo pé ramajē suun paawā m' Jesus wē, gatag'uu dāk do hyb n'aa m' hajök doo. Ti m' p'op ramasāk. Ratyw n'aa gas'ēēs mä Jesus bagēēt nemuun. Ti m' ramahy kån Jesus wē kā ta tyng jó.

⁵ Ti m' Jesus h'yyb hapäh bā m' hat'ook do rah'yy ka'eeh do ta hā, taky hadoo nawāt do hā:

—Tah ŷy, * nesaa do a h'yyb tym gó hanāng do kado hōm —nāng mäh.

⁶ Ti m' rabat'oonh sa mahang Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma meheték doo. Ti m' sa h'yyb gó raky hadoo:

⁷ —Hēd n'aa m' ti hŷy ti d' tabaher'oot? P'op Hagā Do taky n'aa rejāā ti hŷyh —nāk mā sa h'yyb gó. —Jāām né hē P'op Hagā Do hajaa nesaa do ji h'yyb tym gó hanāng do tado hōm bā —nāk mā sa h'yyb gó.

⁸ Nayyw hē m' Jesus h'yyb hapäh mā sa h'yyb, ti hyb n'aa m' taky hadoo sa hā:

—Hēd n'aa tii da bē hyb n'aa newēē bē h'yyb gó? —nāng mäh.

⁹ —Nyy da nahejooj bē hā? “Kado hōm nesaa do a h'yyb tym gó hanāng do paah”, ji noo bā? “As'ēeg g'ēed, mado dāg a tyng, awād dāg”, ji noo bā nawāt do hā? —nāng mäh.

Ti m' taky hadoo ēnh sa hā:

¹⁰ —Hŷy kā da —nāng mäh. —Bē bahapäh hyb n'aa ŷyh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Doo, ŷ hajaa sa hā hanāng do nesaa do ŷ ado hōm bā, ŷ haso dāk da nahēē nāng doo —nāng mā Jesus kyyh.

Tii bā m' k'yy gadów dāk do hā taky hadoo:

¹¹ —As'ēeg g'ēed, mado dāg a tyng, ahōm kā a tób hēnh —nāng mā Jesus ta hā.

¹² Ti m' tabas'ēeg gēēt, tabado dāk mā ta tyng, ahōm kån mā hajök do matym gó. Tii bā kā m', rameuuj kån sa h'yyb gó. Ti m' P'op Hagā Do hā raj'aa etsē. Hahŷy d' mā sa kyyh:

—Doo āā hapäh pé hŷ hedoo péh —nāk mā sa kyyh.

Rewi hād nāng do Jesus naēēnh do panyyg n'aa hahŷyh

¹³ Ti m' Jesus bahōm ēnh karaj'aa Garirej hād nāng doo hēnh. Hajök mā han'aa ta wē. Ti m' Jesus ma metēek sa hā.

¹⁴ Ti m' ta jawén, Jesus bawāt bā kā, taba-hapäh Rewi hād nāng doo, sa wahē n'aa Roma buuj ky gabuuj dajēer tagahed'aak bā hasooh doo. Aw-Pew t'aa m' ti Rewi. Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—B'ēep ana wē ŷy, hēp ŷ hata mabahadoo hyb n'aa —nāng mäh.

Ti m' Rewi bas'ēeg gēēt, ahōm kån mā ta sii.

¹⁵ Ta jawén, Rewi tób bā Jesus bawēh bā m', hajök dajēer gahed'aak doo, Matew hep'ēeh doo,† ta wób sa hā pé nesaa do moo heb'oooh do na-āāj hē rabana rabawēh hyb n'aa Jesus sii, Jesus ma matēg sa sii. Hajök né hē m' Jesus sii heb'oooh doo.

¹⁶ Ti m' Parisēw wób, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma meheték do rabahapäh bā m' ta ti hedoo do sa sii Jesus bawa doo, Jesus ma matēg hā rabeanh:

—Hēd n'aa dajēer gahed'aak do sa sii, ta wób na-āāj hē nesaa do moo heb'oooh do sa sii tabawēh? —nāk mā sa kyyh.

¹⁷ Ti m' reaanh do Jesus maa napäh bā, panyyg gó taky gadoo:

—Nahēē temah doo, dooh rahōm bā mediko wē. Nahēē enāh do ti hah'ūum ta wē. Dooh ŷ ahyb bā hŷ pong jé naa P'op Hagā Do karēn doo da habok red'oo do ŷ naēēnh hyb n'aa. ŷ ahyng, nesaa do moo heb'oooh do ŷ naēēnh hyb n'aa‡ —nāng mā Jesus kyyh Parisēw sa hā.

Jesus hā reaanh do ratayy do ky n'aa hahŷyh

¹⁸ Ti anāng paa m' ta heen n'aa Jowāw nu gahem'uun do ma matēg, Parisēw na-āāj mäh, ranoo kanawa doo me raweh'ēeh P'op Hagā Doo. Ti m' ta wób reaanh mā Jesus hā:

—Jowāw ma matēg, Parisēw ma matēg na-āāj hē ranawa P'op Hagā Do rahyb n'aa esee hyb n'aa. Hēd n'aa a ma matēg tii d' ranad'oo? —nāk mäh.

¹⁹ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus ky gadoo. Hahŷy d' mā ta kyyh:

—Ket'ēē do jām n'aa hēnh ji ats'yyt doo, dooh ratabēej bā ranoo kanawa do heen n'aa ta patug pan'aa sa mahang tag'ēed bā. Jām bawāt nā bā rawēē had'yyt hē. Dooh ratay bā.

²⁰ Ti awāt da ti noo gó sa najiis, ta patug pan'aa, rado hōm sa mahānh. Ti noo gó da ratay kån[§] —nāng mäh.

²¹ Ti m' panyyg wób ky n'aa gó Jesus ky gadoo nā reaanh doo. Hahŷy d' mā ta kyyh:

* 2:5 Dooh Jesus t'aaah tado bā. “Tah ŷy, najis ŷy” Judah buuj raher'oot sa da hadoo do hā ramaher'oot bā. Tii d' né hē sa kyyh. † 2:15 Judah buuj sa wób né ti dajēer gahed'aak doo. Roma buuj hā kep'aak do rabataa. Ta see pé noo gó dajēer gahed'aak do rawedii sa wakāān. Ta bahānh ragahēēn dajēer, sa wē ta uuh baym hyb n'aa. Ti hyb n'aa Judah buuj wób dooh ragenaag bā dajēer gedaag n'aa. ‡ 2:17 Jesus wén naēēnh, nesaa do raberéd hōm hyb n'aa, P'op Hagā Do hā rah'yy ka'eeh hyb n'aa kā. § 2:20 Hahŷy d' Jesus hanāng pé ta tii hā: Ta ma matēg sii tabawāt nā bā, dooh ratay bā. Sa mahānh Jesus badoh bā, tii bā da ratay kån.

—Dooch ji gas'yyb bä saroor säg noo eh do pään papuuj bäh me. Tii d' ji adoo bä, papuuj bäh tsawwy däg bä, ta säg tanes'ëem, kawah'oob hõm tii bä. Ti bahánh tanoo ee däk tii.

²² Ti hadoo né hē uwa bëeh hä. Dooch ji gedu bä uwa bëeh papuuj hegän sooh do pan'aa ta hood b'ée byyh säg gó. Tii d' ji adoo bä, uwa bëeh egän so bä, ta hood säg ganabäh hõm. Tii bä kä, uwa bëe waho bëeh da, ta hood kä karejä kán —näng mäh. — Uwa bëeh papuuj ji geduuh ta hood papuuj gó, keh'üüs doo gó —näng mä Jesus kyyh sa hä.**

Saab ky n'aa hahÿÿh

²³ Saab hä m', Judah buuj rakamehehäk do noo gó m', Jesus ta ma matëg sa sii joom tiriig banäng doo me m' ratabës. Ramahõm me m', ta ma matëg tiriig ag mä rateh'yyb rabawa hyb n'aa.

²⁴ Ti m' Parisëw sa sii habong do raky hadoo Jesus hä:

—Mahegää! Hëd n'aa a ma matëg raky nadaheeh ër ky n'aa jaw'yyk do Saab ky n'aa hä? Saab hä ramoo bok†† —näk mä sa kyyh.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Dooch bë ner'ood bä g'eeh nyy da ër wahë makü Dawi bad'oo, tii, ta hataa rabas'aah bä, sa waa tamah bä?

²⁶ Abijatah P'op Hagä Do sa hä kahesé do tób n'aa yt moo heb'ooch do sa wahë n'aa heh'äät do tabahadoo noo gó, Dawi ajëe suun P'op Hagä Do sa hä kahesé do tób n'aa yt hä, ti m' tabawa ti päw P'op Hagä Do sa hä kahesé do tób n'aa yt hatoonh doo. Ti m' tanoo mä ta hataa rabawa. Jääm né paawä ta ti tób yt hä moo heb'ooch do haw'aa ta ti päw Mosees ky n'aa jaw'yyk do an'oo bä‡‡ —näng mä Jesus sa hä.

²⁷ Ti m' taky hadoo ënh:

—Ji kameh'ääk do hyb n'aa P'op Hagä Do wén pahuuj wät paa ji kameh'ääk do heen n'aa. Dooch ji tapahuuj bä ji kameh'ääk do heen n'aa hyb n'aa —näng mäh.

²⁸ —Ti hyb n'aa, ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hyë Pong Jé Hana Doo, Saab ky n'aa hä sii hē ÿ mejüü —näng mä Jesus Parisëw sa hä.

3

Moo gadóm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ta see pé noo gó Jesus bahõm ënh tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hënh. Ti yt hä m' tabasooch aj'yy moo gadóm doo.

² Tii bä m' ta wób ramatakëë mä Jesus aj'yy moo tahaso däg bä Saab hä. Ta moo

** 2:22 Dooch ji mekuuj bä papuuj tama metëek do ji h'yyb säg paa me, tahanäng pé ti panyyg gó teh'üüm doo. †† 2:24 Dooch ji moo wäd bä Saab hä, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü. Tak'ëp Parisëw rahyb n'aa jew'yyk Saab. Sa hä m' Jesus ma matëg ramoo bok, tiriig ag rateh'yyb do hyb n'aa. ‡‡ 2:26 Jääm né paawä P'op Hagä Do sa hä kahesé do tób n'aa yt moo heb'ooch do haw'aa ta ti päw, P'op Hagä Do sa hä kahesé do tób n'aa yt moo heb'ooch do sa wahë n'aa anoo Dawi rabawa, Dawi tat'yyd mehÿin do hyb n'aa.

tahaso däg bä, Jesus moo wät né hē Saab hä kä sa hä. Rakarën paawä m' Jesus raky n'aa tapaa Jesus ky nadaheeh do Mosees ky n'aa jaw'yyk doo.

³ Ti m' Jesus ky hadoo aj'yy hä:

—Ag'ëed däg sa mahang.

⁴ Ti m' taky hadoo ta wób sa hä:

—Nyy da ër ky n'aa jaw'yyk do metëek Saab ky n'aa hä? H'ëed ti taw'ääts hē ji moo wät Saab hä? Baad hadoo do ji moo wät, nesaa do ji moo wät? Ji da hadoo do ji ed'ëep Saab hä, ji da hadoo do ji daj'ëep Saab hä? —näng mä Jesus kyyh sa hä.

Rahapëë né paawä m', dooch m' raky gado bä.

⁵ Ti m' kawaj'ään gó Jesus ty kawõot sa wë. Tahyb n'aa tón mä sa h'yyb tym ganahoot do hyb n'aa m'. Ti m' aj'yy hadoo kä taky hadoo:

—Madajoow a mooh! —näng mäh.

Ti m' ta moo tadajoow däk. Ahub däg kán mäh, baad däg mä ta moo kä.

⁶ Ti m' nawayw hē m' Parisëw raban'yyh. Erôts karapee sii hē m' rakaner'oot mä nyy d' rabad'oo Jesus radaj'ëep hyb n'aa.

Hajök mä Jesus gen'aak do hah'üüm do ta sii panyyg n'aa hahÿÿh

⁷ Ti m' karaj'aa hënh Jesus ta ma matëg sii hē m' rabawëej kán. Hajök mä Garirej häj n'aa hënh naa Jesus jawén hah'üüm.

⁸ Raky n'aa napäh bä m' sahõnh hē Jesus moo wät doo, rabana Judah häj n'aa hënh naa, panang Jerusarënh häd näng doo hënh naa, Idumeej häj n'aa hënh naa, tamii Joradän tamyyj däk hënh naa. Ta wób mä Tiir, Sidõn panang häd enäh do häj n'aa hënh naa.

⁹ Hajök do hyb n'aa m'. Jesus mejiüü ta ma matëg rabenäm hyb n'aa marakate ta pooj jé, ragataturg däk do hyb n'aa ta hä.

¹⁰ Hajök sa nahëë heso hõm do hyb n'aa m', nahëë enäh do rawén gataturg kán ta wë. Rakarën mä ramoo kajäk ta hä.

¹¹ Jesus karap'aar h'yyb nesaa do hä hadäk do rabahapäh bä m', tüü m' rakajäk ta matym gó. Tak'ëp mä rageëënh:

—Öm P'op Hagä Do T'aa! —näk mäh.

¹² Jesus ky ge'ÿÿm mä karap'aar h'yyb nesaa doo, ranaher'oot hyb n'aa m' ta ky n'aa.

Jesus asëm do 12 hedoo do tamejüü do pan'aa panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' Jesus basëek waëë jó. Tanaëënh mä ta wë tah'yyb däng doo. Ti m' rabahõm ta wë.

¹⁴ Sa mahang tasëm mä 12 ta hataa, ta sii rababok hyb n'aa, tamejüü hyb n'aa ta ky n'aa rabaher'oot hyb n'aa.

¹⁵ Tanoo mä sa hä karap'aar h'yyb nesaa do rabahajaa rabahëbë hyb n'aa.

¹⁶ Hahÿÿ m' 12 hedoo do tamejüü doo: Simaw mäh, "Peed" ta häd n'oo däk doo.

¹⁷ Ta jawén mä Sebedew taah, Tsiijaag, Jowāw häd enäh doo, "Darung Do Taah" tamanëënh doo.

¹⁸ Ta jawén mä Ān-Deréh, Pirip, Batoroméw, Matew, Toméh, Tsiijaag see Aw-Pew t'aah, Tadów, Simaw Serot,*

¹⁹ Judas Ikarijot kä m', Jesus haëëj däk do majüü hä.

Nesaa Do Yb ky gabuuj gó Jesus moo wät rahanäng do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁰ Ti m' Jesus ta ma matëg sii hë rabajëë p'ëë tób gó. P'aa hënh mä rakata padëëk hajök doo. Du daa m' rabawa pé hajök do hyb n'aa.

²¹ Ta ÿÿn, ta wakāän rapanyyg enä däg bä m', rabahôm t'ii hënh rahahëën paawä m'. Sa hä m' baad nado wäd Jesus h'yyb.†

²² Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do Jerusarënh hënh naa han'aa doo, hajök do mahang hab'ëëh doo, raky hadoo ta wób sa hä:

—Beresebu,‡ karap'aar h'yyb nesaa do wahë n'aa ti adäk ta hä. Ti kyy gó ti tabahebe karap'aar h'yyb nesaa doo —näk mä sa kyyh.

²³ Ti m' tii d' ky hedoo do Jesus naëënh ta wë. Ti m' panyyg ky n'aa gó tabaher'oot sa hä. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Ta daaj hë g'eeh Nesaa Do Yb takahabë? —näng mäh.

²⁴ —Sa da hadoo do wë sa häj n'aa babuuj rahyb n'aa wareem bä, gawatsik tii bä sahõnh hë —näng mäh.

²⁵ —Sa wakāän sa hä hë rahyb n'aa wareem bä, kahäj jëng tii bä.

²⁶ Ti hadoo ënh Nesaa Do Yb hä kä. Ta hä hë takawareem bä, ta karapee hä tahyb n'aa wareem bä, ahëëj jëng né hë tii bä ta hejój. Gawatsik da tii bä —näng mä Jesus kyyh.

²⁷ Ti m' taky hadoo ënh:

—Dooah aj'yy hejoonh do tób gó hajëë suun pé ta ma tado hõm hyb n'aa, pooj jé tób danäh moo tamanaw'yyd bä. Ta moo kamaw'yyd bä, tahajaa ta ma tado hõm bä —näng mä Jesus sa hä.§

²⁸ Ti m' taky hadoo ënh:

* **3:18** Judah buuj sa häj n'aa bä Roma buuj ramejüü noo gó, Judah buuj wób rakarën rakamaj'ii Roma buuj sa wë. Dooah rakarën bä Roma buuj mejö bá sa hä. Roma buuj wë kamaj'ii do ramaneënh **Serot**. Ta ti sa see paa apäh ta ti Simaw rawén maneëënh "Simaw Serot". † **3:21** Baad nado wäd Jesus h'yyb rawén ed'oo, ta bahähnh däg sa hä Jesus moo wät doo. Hajök do ta wë hehüüm do tagado had'yyt hë, nahëë enäh do tabaheso, ta see pé noo gó dooh tawa wäd bä tak'ëp taty kanewaato do hyb n'aa. Dooah rah'yy genä nã bä P'op Hagä Do T'aah tado bä. ‡ **3:22** Nesaa Do Yb né hë ti Beresebu.

§ **3:27** Hahÿÿ d' tahanäng pé ti panyyg gó teh'üüm doo: Aj'yy hejoonh doo, Nesaa Do Yb. Aj'yy hejoonh do ma hado hõm do hadoo Jesus. Aj'yy hejoonh do ma hadoo, karap'aar h'yyb nesaa doo. P'op Hagä Do Sahee hejój gó Jesus bahebe karap'aar h'yyb nesaa doo, Nesaa Do Yb karapee, tak'ëp tabahejoonh do hyb n'aa Nesaa Do Yb mahähnh.

—Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: Sahõnh hë nesaa do ji moo wät doo, sahõnh hë P'op Hagä Do ji ky n'aa rejää do na-ääj hë P'op Hagä Do mabaan hõm da ji hä.

²⁹ P'op Hagä Do Sahee ky n'aa rejää doo kä, dooh P'op Hagä Do mabaan bä tii. Ta ti hedoo péh, dooh tahëëj bä nesaa do ta hä. Tadajëp jawén paa bä na-ääj hë nesaa do adäg had'yyt hë ta hä —näng mä Jesus kyyh sa hä.

³⁰ Tii d' tawén edoo mä sa hä, P'op Hagä Do Sahee kyy gó tawén hebë. Sa hä m' Nesaa Do Yb ky gabuuj mäh. Rahe'oot do hä P'op Hagä Do Sahee raky n'aa rejää.

Jesus wakāän heh'äät do panyyg n'aa hahÿÿh

³¹ Ti m' Jesus ÿÿn, ta wakāän sii hë m' rakajaa. Ta w'oo hä m' rababë däk. Ti m' ramejüü ranaëënh Jesus.

³² Hajök mä ta pa hat'oonh. Ti m' raky hadoo ta hä:

—A ÿÿn, a wakāän, ta w'oo hä rabab'ëëh. Öm mä resoos —näk mäh.

³³ —Jaa ti ëën, jaa ti wakän haa? —teaanh mäh.

³⁴ Ti m' taty kawööt ta w'oo gadäk hënh rahat'oonh hënh. Ti m' taky hadoo:

—T'oonh hahÿ ãn ÿÿ, wakän haa —näng mäh.

³⁵ —Sahõnh hë P'op Hagä Do karën do moo heb'oo doo, ti né hë wakän haa hadoo, ti né hë ãnh ÿ hadoo, ti né hë ëën hadoo —näng mä Jesus kyyh sa hä.

4

Joom tym ky n'aa gó Jesus metëëk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus ma metëëk ënh karaj'aa Garirej häd näng do nabyy me. Hajök do nu sabuk mä ta hä. Ti hyb n'aa m' marakate gó tagatsëg sooh. Hajök do ayyw b'ëëh mä ta takëën nabyy me.

² Ti m' hajöë m' tama metëëk mä sa hä panyyg ky n'aa me m'. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

³ —Bë hyb n'aa matakä hahÿ panyyg! Hÿ hadoo joom hejóm do bejoom joom tym.

⁴ Tatsawyh hõm joom tym. Joom tym tatsawyh hõm do wób ta tyw n'aa me takajäk, ti taw'ëed rabajöh jëng.

⁵ Joom tym wób kajäk pä ta yt tabahadoo do jó. Kanahën its k'ääts tii bä. Ti nyyw hë taganyyh, kanahën d'os do k'ääts ta h'yyb.

⁶ Tabajuu bä, nayyw hē tatsawyy jēng, dooh ta kóm ta h'yyb.

⁷ Ta tym wób kajäk sasēng kóm banāng bä. Sasēng gajewāng bä kā, dooh tawēē wād bä. Ti hyb n'aa dooh teag bä.

⁸ Ta tym wób kajäk kán baad tabadoo bä. Taganyyh, baad tabawāng, baad tabeaak. 30 nuu me tabejoom do bahānh tabeag kán baad tabadoo bä kajäk do ta tym wób. 60 nuu me tabejoom do bahānh tabeag kán ta tym wób. 100 nuu me tabejoom do bahānh tabeag kán baad tabadoo bä kajäk do ta tym wób kā —nāng mā Jesus. Panyyg gó m' tabeh'ūūm.

⁹ Ti m' taky hadoo:

—Jé karēn pé ŷ her'oot do tamaa newē bä, taw'āāts hē tahyb n'aa matakēē —nāng māh.

¹⁰ Ta jawén kā m', ta mab hē 12 hedoo do ta ma matēg hē kā, ta wób hē kā, rabeaanh ta hā nyy d' tahanāng pé m' ti panyyg.

¹¹ Ti m' taky hadoo sa hā:

—Bē hā P'op Hagā Do an'oo dāk bē bahapäh hyb n'aa pooj jé ji nahapäh do P'op Hagā Do bag'āās do ky n'aa hā. Ta wób sa hā, sa h'yyb gó naa maa new'ēē kanarēn doo, sahōnh hē takaher'oot da panyyg ky n'aa me —nāng māh.

¹² —Tii d' tawén hadoo, —nāng māh — “Rahegāā had'yyt né paawā m', dooh m' rah'yy genā bä. Ramaa newē had'yyt hē né paawā m', dooh m' tagah'ood bä sa hā. Dooh né rakarēn bä P'op Hagā Do hā rah'yy kawereem hōm, P'op Hagā Do nawug hōm hyb n'aa nesaa do sa h'yyb gó hanāng doo”^{*} —nāng mā Jesus kyyh sa hā.

¹³ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Taganah'ood bä bē hā hahŷ panyyg, nyy d' tagahoot panyyg wób bē hā? —nāng māh.

¹⁴ —P'op Hagā Do kyyh herot doo, a'jyy joom tym hejóm do hadoo.

¹⁵ Joom tym ta tyw n'aa me kajäk do hadoo P'op Hagā Do panyyg maa new'ēē do wób sa hā. Ramaa newē sii hē, nayyw hē, P'op Hagā Do panyyg Nesaa Do Yb asog hōm sa h'yyb gó naa.

¹⁶ P'op Hagā Do panyyg maa new'ēē do wób, pā banāng bä kajäk do hadoo sa hā. P'op Hagā Do panyyg ramaa newē sii hē, nayyw hē, h'yy gadajaa gó ragadoo.

¹⁷ H'yy gadajaa gó ragado né paawā, nayyw hē rah'yy gejē hōm, joom kóm nanāng nā do hadoo sa hā. Hejoonh do kametā bä sa hā, sa hā rarahejā bä na-āāj hē P'op Hagā Do panyyg metēēk doo da rababok do hyb n'aa, nayyw hē rah'yy gejē hōm.

¹⁸ P'op Hagā Do panyyg maa new'ēē do wób, joom tym sasēng mahang kajäk do hadoo sa hā.

¹⁹ P'op Hagā Do panyyg ramaa napēē né paawā, rahyb n'aa newē had'yyt hē badāk hahŷ hā ji bawāt do hā.[†] Dajēēr hā, sa ma ji tawadii do hā rahyb n'aa h'ūūm. Rah'yy karēn do jawén rababok. Ti hyb n'aa P'op Hagā Do panyyg sa h'yyb gó hadāk do tawén nahōm. Joom neaak do hado dāk tii.

²⁰ P'op Hagā Do panyyg maa new'ēē do wób, joom tym baad tabadoo bä kajäk do hadoo sa hā. Ti ramaa newēē P'op Hagā Do panyyg, baad ragadoo, baad rabenām sa h'yyb gó. P'op Hagā Do karēn do baad ramoo bok tii kā. Joom 30 nuu me, 60 nuu me, 100 nuu me takejoom do bahānh tabeaak do hadoo tii —nāng mā Jesus.

²¹ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Bē gataa sooh bē bag, ji waa hood yt hā, ji jó ŷŷh do yt hā bē bejēn hyb n'aa apäh? Dooh. Ta bag bē dasooh ta tyng jó, baad ta bag dāk hyb n'aa.

²² Ta ti hadoo da ŷ ma metēēk do hā: Sahōnh hē sa hā da hē kejēn nā doo, sahōnh hē rah'yy ganenāh nā doo, kametā dāk né da sa hā.

²³ Jé karēn pé ŷ her'oot do tamaa newē bä, taw'āāts hē tahyb n'aa matakēē —nāng māh.

²⁴ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Taw'āāts hē baad bē matakā ti bē maa newēē doo. Bē matakēē do pénh, bē maa newēē do pénh, bē da P'op Hagā Do h'yy gan'yyh. Ti bahānh baad bē da tah'yy gan'yyh.

²⁵ Jé h'yy ganyy dāk doo, ti bahānh P'op Hagā Do banoo nā ta hā ta h'yy ganāng doo. Jé kanahēn d'os hē h'yy ganāng doo, P'op Hagā Do ado hōm da ta hā kanahēn had'os doo[‡] —nāng mā Jesus.

Panyyg ky n'aa gó Jesus metēēh hahŷ hā P'op Hagā Do bag'āās do ky n'aa

²⁶ Ti m' taky hadoo:

—A'jyy joom tym hejóm do ky n'aa hadoo né hē P'op Hagā Do bag'āās do ky n'aa.

²⁷ Ta āh tatebēj nuuj jé, adēb bä, atsēm, ta ti joom tym ganyyh, tabawāng. Dooh joom hejóm do hapēē bä nyy da tabawāng ti joom.

²⁸ Ta daaj né hē joom k'āāts baw'ēēh. Pooj jé tagajewāng, tii b' tabaeē dāk, tii b' tabeag kán.

²⁹ Ta ag wah'ēē dāk bä kā, ta heen n'aa hā, tii bä kā joom nāng do bak'āād kán ta joom, joom ji nu gekāā do nahēē me —nāng mā Jesus kyyh.

³⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

^{*} 4:12 Isajas erii wāt doo gó Jesus beh'ūūm. Isajas 6.9-10 hā takerii dāk tii. [†] 4:19 Ta ti hedoo do raty kanewad had'yyt hē. Rahyb n'aa tón had'yyt hē sa waa, sa taah, nyy d' rabad'oo doo. [‡] 4:25 Ta ti tawén kado hōm sa hā, rahyb n'aa manatakēē do hyb n'aa. Dooh rahyb n'aa p'eed bä P'op Hagā Do panyyg hā.

—Panyyg see ky n'aa me ŷ her'oot bē hā P'op Hagā Do bag'āas do ky n'aa —nāng mäh.
³¹—Joom motaad hād nāng do tym nad'ēēd is do hadoo né hē P'op Hagā Do bag'āas doo, tadu doo noo gó.

³²Jāām nad'ēēd its né paawā ta tym, ji waa ty gamabuuj see bahānh tabawāng. Tak'ēp ta moo bawāng. Tii hā kā taw'ēēd batooj kån ta hā kā, tabadahēēm bās —nāng mā Jesus kyyh.

³³Hajōng ta ti hedoo pé panyyg ky n'aa gó Jesus baher'oot sa hā P'op Hagā Do panyyg n'aa. Jesus her'oot mā sa hā rahyb n'aa hajaa doo.

³⁴Sahōnh ta her'oot do sa hā, panyyg ky n'aa me m' tamaher'oot. Sa mab hē, rabadoh bā m', Jesus baher'oot ta ma matēg sa hā nyy d' tahanāng pé panyyg gó teh'ūūm doo.

Bah'ood Jesus meduuk do panyyg n'aa hahŷŷh

³⁵Ti noo gó m', tug bā kā m', Jesus ky hadoo ta ma matēg sa hā:

—Hamäh, ēr atsēg hōm karaj'aa tamyyj jé.

³⁶Ti m' raberéd b'ēeh hajōk doo, ti m' ragatsēg t'oonh marakate gó Jesus gasooh doo gó. Ti m' rabatsēg kån. Marakate wōb an'aa sa jawén.

³⁷Ti m' tak'ēp bah'ood bana. Tewēep mā maadaka. Marakate tetaa m'. P'eets mā marakate bagyyb jēē paawā.

³⁸Marakate duu hōnh mā Jesus baŷŷh. Ta nu tyng jó m' ta nu sooh.

Ti m' ta ma matēg ramebēē nyyh, ti m' raky hadoo:

—Ma matēg! Ōm h'yy kanap'eed! Ēr da ag'yyp! —nāk mäh.

³⁹Ti m' tabas'ēēg gēēt, ti m' bah'ood tame-duuk. Ti m' maadaka hā taky hadoo:

—Bag hēnh!

Ti m' bah'ood badoo wāt. Badatih dāk mäh.

⁴⁰Ti m' taky hadoo sa hā:

—Hēd n'aa tak'ēp bē beŷŷm? Dooh P'op Hagā Do hā bē h'yy kae nā bā? —nāng mäh.

⁴¹Ti m' tak'ēp mā rabeyŷm bong, ti m' rakaner'oot sa mab hē:

—Jaa ti hŷŷ ēh? Bah'ood, maadaka sii hē hē raky daheeh! —nāk mā sa kyyh.

5

Karap'aar h'yyb nesaa do aj'yy hā hadūk do Jesus ah'eed hōm do panyyg n'aa hahŷŷh

¹Ti m' rakajaa Geras buuj sa hāj n'aa bā, karaj'aa tamyyj jé.

²Ti m' Jesus gatsēg nyyh jawén paa bā m', aj'yy karap'aar h'yyb nesaa doo, mera doo, nyyw hē m' tabana ta wē. Pā gabaho

doo gó, panang buuj dejēp do sa kamag n'aa radebong doo bā naa tabana.

³Tii b' né hē m' tabahe'ŷŷh. Dooh m' hajaa pé moo mawyyt péh. Haak sapuuw hadoo doo me né hē m' ramoo maw'yyd né paawā m', dooh m' rahaja bā.

⁴Hajōō nuu me m' haak sapuuw hadoo doo me ramoo mawyyt, ratsyym maw'yyd paawā m'. Ti m' tagahet'ēeh mā haak sapuuw hadoo doo. Sapaar ta tsyym pēm tagahet'ēeh né m' tii d' ēnh. Dooh ta hā hajaa meduuk péh.

⁵Adēb bā, atsēm na-āāj mā tabahew'ēēt kamag habong hēnh, waēē jó na-āāj hē. Tak'ēp mā tageēēnh, ta daaj hē m' takahej'oooh pā bāh me.

⁶Dawēē naa m' Jesus tabahapāh bā m', waj'aa dāk mā ta wē. Ti m' ta taron nuu me m' tabahyy hāng Jesus wē.

⁷Ti m' tak'ēp mā ta kyyh:

—H'ēēd makarēn wē ŷŷ, Jesus, P'op Hagā Do T'aah, Sahōnh hē Bahānh Hadoo Do T'aah? Maky dēē P'op Hagā Do hād gó, dooh da ŷ marejā bā! —nāng mäh.

⁸Tii d' tawén edoo mäh, karap'aar h'yyb nesaa do Jesus ah'eed hōm do hyb n'aa m'. Hahŷŷ da m' Jesus kyyh:

—Meréd hōm hahŷ aj'yy! —nāng mā karap'aar h'yyb nesaa do hā.

⁹Ti m' Jesus beaanh ta hā:

—Nyy d' a hād? —nāng mäh.

—“Hajōk Doo” āā hād, —nāng mäh —hajōk do hyb n'aa āāh —nāng mäh.

¹⁰Ti m' tets'ēē had'yyt mā Jesus hā tanah'eed hōm hyb n'aa dawēē karap'aar h'yyb nesaa do ta tii bā naa.

¹¹Hajōng mā too yb tii b' habēeh karaj'aa takēēn hā, wajapēm doo bā. Ta tii b' mā sa waa rabahe'w'aa.

¹²Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do rabetsēē Jesus hā:

—Man'oo āā ajēē pēē too yb hā —nāk mäh.

¹³Ti m' Jesus banoo tii d' sa hā. Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do benā kån aj'yy hā hanāng do paah, too yb hā m' rabajēē pā kån. Hajōng mā ti too yb. 2 miw mäh. Ti m' rameraa bong, ti m' rawaj'aa wēēnh tame, tame m' rakejäg bēēnh. Ti m' t'ōp mā rapehās.

¹⁴Ti m' too yb hagā n'aa waj'aa bong mäh. Sa panang bā, panang nedaa bā na-āāj mā ramaher'oot sahōnh hē rahapāh doo. Ti m' panang buuj raban'yyh t'ii hēnh, rabaheg'āas hyb n'aa ky n'aa nāng doo.

¹⁵Ti m' Jesus wē rakajaa bā kā, rabahegāā kån aj'yy hajōng do karap'aar h'yyb nesaa do hanāng do paah. Asooh mäh, saroor nāng mäh, baad dāg mā ta h'yyb tym. Ti m' rabeyŷm bong.

¹⁶ Ti m' ta ti hap'ëeh do paa rabaher'ood kån han'aa do sa hä kä ta ti aj'yy karap'aar h'yyb nesaa do hanång do paa ky n'aa. Too yb ky n'aa na-ääj mäh.

¹⁷ Ti m' han'aa do rabetsëe Jesus hä, tabahöm hyb n'aa sa häj n'aa bä naa.

¹⁸ Ti m' Jesus gatsëg sooh bä m', aj'yy karap'aar h'yyb nesaa do hanång do paa betsëe Jesus hä, Jesus sii tabahöm hyb n'aa.

¹⁹ Dooh m' Jesus karën bä ta sii aj'yy ahöm bä. Hahÿÿ d' mä Jesus kyyh ta hä:

—Ahöm nä a yb, a ÿÿn, a wakään wë. Maher'ood sa hä sahõnh hë taw'ääts hë hadoo do a hä Tak'ëp Hyb n'aa Jawy Do bad'oo doo. Maher'ood sa hä nyy do om tat'yyd mehÿin doo —näng mä Jesus kyyh ta hä.

²⁰ Ti m' aj'yy bahöm kån. Hëej bód, Dekaporis häd näng doo bä taher'oot mä tak'ëp hanäm do Jesus bad'oo do ta hä. Ti m' sahõnh hë maa nap'ëeh do rahyb n'aa meuunh mäh.

ÿÿnh has'oo däk do ky n'aa, karapee h'yy ganä däk do ky n'aa daheeh hahÿÿh

²¹ Ti m' Jesus batsëg hõm bä p'aa hënh karaj'aa ta myyj jë, tabag'ëed däk bä ta takëen hä, hajök nu sabug däk.

²² Ti m' aj'yy Jaj-Ro häd näng do bana Jesus wë. Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do sa wahë n'aa see m' tii. Ti m' Jesus tabahapäh bä, ta taron nuu me m' tabahyy häng ta wë.

²³ Ti m' tak'ëp mä tabetsëe ta hä. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—Edah tok ÿ tadajëp. B'ëep ÿ karën paawä. Moo dëe ta hä tabahub däk hyb n'aa, tabedëp hyb n'aa —näng mäh.

²⁴ Ti m' Jesus bahöm ta sii. Tabahöm bä hajök mä hah'üüm ta sii, gatat'uuk mä ta hä.

²⁵ Sa mahang ti awät mä ÿÿnh. Majyyw mä ta nahëeh. 12 m' ta baab ta nahëe badäk.

²⁶ Hajök mä mediko hegäa bong do ta nahëeh. Mediko moo m' ta hoop. Dooh m' rahaja bä. Ta wë hanång do tahäj jëe né paawä m', dooh m' tahas'oo däg bä. Teg'yyys mä tii bä ta nahëeh.

²⁷ Jesus taky n'aa napäh bä m', ta jó gadäk hënh mä tabana ta wë hajök do mahang. Ta saroor hä m' tamoo däng.

²⁸ Tii d' tawén d'oo mäh, ta h'yyb gó m' taky hadoo: “Ta saroor hä ÿ moo dëe bä, ÿ d' ahub däk tii bä”, näng mä ta h'yyb gó.

²⁹ Tii bä kä m', nyyw hë m' dooh wäd mä ta hä ta nahëeh. Ta hä m' tahegäa bä, ta h'yyb gó, has'oo däk mäh.

³⁰ Tii bä m' nyyw hë m' Jesus hegäa bä m' ta hä naa anyyh ta ky gabuuj. Ti m' ta jawén p'aa hënh tabegäa wät hajök do mahang, ti m' teaanh:

—Jaa saror ÿÿ hä moo däng? —näng mäh.

³¹ Ti m' ta ma matëg raky hadoo:

—Nepäh a hä hajök gatat'uuk do a hä? —näk mäh. —Hëd n'aa ti meanh?

³² Ti m' ty kaneréd had'yyt hë hajök do sa wë, tabahëg'ääs hyb n'aa jaa ti ta hä moo däng doo.

³³ Ti m' ÿÿnh hegäa bä kä m' ta hä has'oo däk mäh, ana mä Jesus wë, ti m' tabahyy häng mä ta taron nuu me ta wë. Kajajän mä ta äm n'aa. Ti m' sahõnh hë m' tabaher'ood jëng ta hä.

³⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Tok ÿÿ, om has'oo däk P'op Hagä Do hä mah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ahöm kä h'yyb näm doo me. Dooh wäd a nahëe kä —näng mäh.

³⁵ Jesus ber'oot nä bä m', rakajaa ajyy Jaj-Ro tób bä naa. Ti m' raky hadoo Jaj-Ro hä:

—A toog h'yy gakog hõm —näk mäh. —Hëd n'aa ti mah'yyb panas'ëeh ma matëg? —näk mäh.

³⁶ Dooh m' Jesus hyb n'aa p'eed bä panäk do sa kyy hä. Hahÿÿ d' mä ta kyyh Jaj-Ro hä: —Mahyb n'aa tón manäh. Hä ÿ h'yy kasadëe!

³⁷ Ti ta bahänh mä dooh m' tan'oo bä hajök do rahöm ta sii. Jääm mä takarën Peed, Tsijaag, Tsijaag hÿÿj Jowäw häd näng doo.

³⁸ Jesus rakajaa bä m' Jaj-Ro tób bä kä tahapäh mä séd dó m' raräb bä rabë bä. A'oot mä ta wób.

³⁹ Ti m' tabajëe suun tób gó, ti m' taky hadoo sa hä:

—H'ëed ti bë haräp? H'ëed ti bë ha'oot? Karapee dooh tadajëb bä. Aÿÿh tii —näng mäh.

⁴⁰ Tii bä m' Jesus raky kawew'aam.

Jesus mejüü raban'yyh jawén paa bä m', tats'yyt mä karapee yb, karapee ÿÿn, ta ma matëg ta sii han'aa doo, ti m' rabajëe p'ëe karapee hasooh hënh.

⁴¹ Ti m' tamoo maso däk, ti m' taky hadoo ta hä:

—Tabita küm —näng mä ta kyyh. (“Maruus, as'ëeg g'ëed!”, tahanäng pé m' tii.)

⁴² Tii bä m', nyyw mä tabas'ëeg gëet, awäd däk mäh. (12 m' ta baab n'aa.) Tii bä m', tak'ëp mä rameuuj bong.

⁴³ Ti m' tak'ëp Jesus mejüü sa hä ranaher'oot hyb n'aa ta ti ky n'aa. Ti m' tamarher'oot sa hä rabanoo hyb n'aa maruus awa.

6

Ta panang bä Jesus raty n'aa ges'yyk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ta tii bä naa Jesus ta ma matëg daheeh rabahöm panang tabawäng do paa hënh.

² Saab hä kä m' tama metëek tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hë. Hajök maa new'ëe do rahyb n'aa meuunh mä taher'oot do sa hä. Ti m' raky hadoo:

—N'yy hēnh naa taheer'oot do P'op Hagä Do ky n'aa? —näk mäh. —N'yy hēnh naa tah'yy ganäng doo? —näk mäh. —Nyy da tabad'oo tapehuunh doo? —näk mä sa kyyh.

³—B'aa bäh gaheh'öök do nado ti hahÿÿh? Marija t'aah nado ti hÿÿh? Tsijaag, Josés, Judas, Simaw nado ta wakään? Ta änh, bä ab'ëéh ér pa —näk mä sa kyyh.

Ti m' rakawajään ta wë. Raty n'aa gesyyg däk mäh.

⁴Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Sahõnh hē sa panang bä raweh'ëéh P'op Hagä Do ky n'aa rod. Jääm hē tabawäng do panang bä, ta wakään mahang, ta tób bä, dooh rawehëé bä —näng mä Jesus kyyh.

⁵Dooh denaa hē m' Jesus pehuuj bä ta tii bä. Jääm né hē m' pawóp its nahëé enäh do hä ta moo tadasooh rabaheso padëék hyb n'aa.

⁶Tahyb n'aa meuunh mäh, dooh panang buuj rah'yy kae bä tahegää bä.

Ta ma matëg 12 hedoo do Jesus mejüü do panyyg n'aa hahÿÿh

Ti m' sét panang ken'yyh bä m' Jesus ma metëék.

⁷Ti m' tanaëenh 12 hedoo do ta ma matëg ta wë. Ti m' Jesus anoo mä sa hä karap'aar h'yyb nesaa do rabahajaa rabahebé hyb n'aa. Pawóp hē ken'yyh mä tamejüü rabahöm Jesus bad'oo doo da rabad'oo hyb n'aa.

⁸Hahÿÿ da m' tamejüü:

—Dooh d' bë mahüüm péh, päw hadoo péh, ta hood hadoo péh, ta säm hadoo péh. Jääm hē da bë mahüüm tatu —näng mäh.

⁹—Jääm ub da bë saroor bë hä hadäk do bë gahöm. Bë tsyyg suun hē kä bë padedëék —näng mä ta kyyh.

¹⁰Bë nu kajäg bä ta wób tób bä, tii bä da bë ayyw dó sa panang bë beréd hóm bä kä.

¹¹Jé bë raganado bä, bë ramaa nanewë bä bë her'oot doo, bë ahóm sa mahänh. Sa panang bä naa bë ahóm bä bë tsyyg suun bë tepyng padäg k'ääts. Tii da bë bad'oo, rabahapäh hyb n'aa dooh baad tado bä P'op Hagä Do panyyg raky nadaheeh doo —näng mä ta kyyh sa hä.

¹²Ti m' rabahöm kän. Raketyng hóm. Jé pad'yyt hē m' rabaher'oot reréd hóm hyb n'aa nesaa doo.

¹³Hajõng karap'aar h'yyb nesaa do rahebéë hóm mäh. Hajök nahëé enäh do ta syyj me m' ratahed'yyd hóm, heso hóm mäh.

Jowāw nu gahem'uun do dajëp do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁴Ti m' Garirej häj n'aa wahë n'aa, Eróts häd näng doo, taky n'aa napäh tii. Dawëé m' Jesus raky n'aa napëé däk. Hahÿÿ d' mä ta wób sa kyyh:

—Jowāw nu gahem'uun do paa né tii, dejëp do mahang ganä wät doo. Ti hyb n'aa tawén kabaj'aa —näk mä sa kyyh.

¹⁵—Ta ti Eriij p'ooj ub hawät do paah —näk mä ta wób sa kyyh.

Ti m' ta wób hē raky hadoo:

—P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habong do paa hadoo pé ta tii —näk mä sa kyyh.

¹⁶Eróts ky n'aa napëé däk bä kä ta wób her'oot doo, taky hadoo:

—Jowāw nu gahem'uun do tii, ÿ mejüü do paa ranu gahög hóm. Ganä wät dejëp do paa mahang! —näng mä Eróts kyyh.

¹⁷Eróts né ti mejüü do paa ramoo maso däk, ramoo maw'yyd däk, radawäts gëét Jowāw nu gahem'uun doo. Tii d' Eróts wén d'oo mäh, Erodija, ta hÿÿj Pirip häd näng do ÿÿm hyb n'aa. Eróts gat'ëé däk mä Erodija, ta hÿÿj ÿÿm.

¹⁸Ti hyb n'aa m' Jowāw ky hadoo paa ta hä:

—Dooh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do an'oo bä magat'ëé bä a hÿÿj ÿÿm.

¹⁹Jowāw kyyh hyb n'aa m' Erodija ty n'aa gesyyg kän, tawén kawaj'ään kän ta wë. Takarën paawä m' tamejüü radaj'ëép Jowāw. Du daa m'.

²⁰Eróts mo n'aa jesuu mä Jowāw. Eróts mä eÿÿm Jowāw hä. Tahapäh mäh, baad ub né hē ti Jowāw bawät P'op Hagä Do matym gó. Tsyt hē P'op Hagä Do wë Jowāw bawät tahapäh. Eróts maa newëé bä m' Jowāw her'oot doo, dooh m' baad tado ta h'yyb gó. Ti hadoo né hē, tamen mä Jowāw her'oot do tamaa newëé bä.

²¹Tii bä kä m', ti bahänh kä m', Erodija bawyyd kän nyy d' tabad'oo. Eróts ta yd enäng do heen n'aa noo gó m' Eróts moo wät jām. Tatsyyd bong mä ta karapee sa wahë n'aa, ta warahén sa wahë n'aa, sahõnh hē m' ky n'aa etsëeh do Garirej häj n'aa bä naa.

²²Ti m', jām noo gó m', Erodija toog bana tabajäm hyb n'aa sa matym gó. Baad mä maruus sa matym gó, Eróts matym gó na-ääj mäh. Ti hyb n'aa m' Eróts ky hadoo ta hä:

—Mets'ëé hä ÿ makarën péh. ÿ anoo né da a hä —näng mä ta kyyh.

²³P'op Hagä Do häd gó m' ta ky däng:

—Metsëé pé hä ÿÿ, ÿ anoo né da a hä. Wë ÿ hanäng do uuh ÿ anoo da a hä, makarën bä. Né hup ÿ né hē tii —näng mä Eróts kyyh.

²⁴Ti m' maruus banyyh ta ÿÿn wë tabeaanh hyb n'aa tetsëé pé Eróts hä. Ti m' ta ÿÿn ky hadoo:

—Mets'ëé Jowāw nu gahem'uun do nu gabóg —näng mäh.

²⁵Ti m' nyyw hē m' maruus matëéh p'aa hēnh. Ti m' tabets'ëé kän:

—Na, ÿ karën nyyw hē mabanoo hä ÿÿ Jowāw nu gahem'uun do nu gabóg

ta hood gó —näng mä maruus kyyh Eróts há.

²⁶ Ti m' tak'ëp sa wahë n'aa hyb n'aa tón wät mäh. Ti hadoo né hë, ta ky bajawaa do hyb n'aa m', tatsyyd bong do taky däng do ramaa napäh do hyb n'aa m', tawén wanadii.

²⁷ Ti m' nyyw hë m' tamejüü warahén see Jowāw tadaj'ëep hyb n'aa, tamanaa hyb n'aa ta nu gabóg. Ti m' warahén bahôm Jowāw ragadahew'ëes doo hënh, tadaj'ëep mä Jowāw, tanu gahög hóm mäh.

²⁸ Tamanaa mä ta hood gó, tan'oo däk mä maruus há. Ti m' maruus gado däk, tan'oo däg kán mä ta yïn há ká.

²⁹ Ti m' Jowāw ma matëg ky n'aa napëe däk bá m', rabana rabehëen ta hub. Ti m' ti m' radasuun jëng gabaho doo gó, kamag hood n'aa gó.

Jesus pahuunh do 5 miw sa waa panyyg n'aa hahÿyh

³⁰ Ti m' 12 hedoo do Jesus mejüü do rababaaj ná Jesus wë. Ti m' rabaher'oot ta há sahôn hë rametëek doo, ramoo bok doo.

³¹ Ta tii bá m' séd dó m' ta wë heg'áas doo. Séd bá m' ranu kejäk do hyb n'aa, du daa m' Jesus ta hataa daheeh rabawa péh. Ti hyb n'aa m' Jesus ky hadoo ta hataa sa há:

—Hamäh, ér ah'üüm ta wób rabadoh hënh, bë kameh'áak hyb n'aa —näng mäh.

³² Ti m' sa mab hë m' rabahóm marakate gó ta wób rabadoh bá paawä.

³³ Ta wób mä rahapäh raban'yyh. Ti m' sahôn hë panang bá naa rabahóm ta takëen há sa pooj jé. Sa pooj jé m' rakajaa.

³⁴ Ti m' Jesus basoop bá, hajök do taba-hapäh bá m', tat'yid mehün mä sa há. B'éé hagä n'aa tamah do hadoo mä ta há. Ti m' hajöng ky n'aa tama met'ëeg kán sa há.

³⁵ Tüüh däg bá ká m' ta ma matëg rabana ta wë, ti m' raky hadoo ta há:

—Tüüh däg —näk mäh. —Dawëë hÿyh.

³⁶ Mamejō hóm hajök doo, panang tabanäng bá, sét ken'yyh rabaj'eenh hënh na-ääj hë, sa waa rabetsëe hyb n'aa —näk mä sa kyyh.

³⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë né hë hanoo sa waa —näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—Ta ti 8 kamarab ji moo wät ta sãm —näk mäh. —Áä né hë g'eeh ti hets'ëe ta ti sa waa päw? —reaanh mäh.

³⁸ Ti m' Jesus beaanh:

—Nyy hë ti hanäng bë wë päw? Bë hegää —näng mä ta kyyh.

Ti m' rabaheg'áas, ti m' raky hadoo:

—Ti anäng ji ma poo oow pé päw. Pawóp its tah'yÿb —näk mä sa kyyh.

³⁹ Ti m' Jesus mejüü ramejüü hajök do rabehyy b'ëeh hyb n'aa jawii jó.

⁴⁰ Ti m' rabehyy b'ëeh, 50 ken'yyh mä ta wób, 100 ken'yyh mä ta wób ketyn hóm doo.

⁴¹ Ti m' Jesus basog däk päw, tah'yÿb na-ääj mäh. Hÿ pong jé taty däng bá m', P'op Hagä Do há taky hadoo:

—Öm taw'áats hë Ee. Man'oo däk ää tä, ää waa —näng mäh.

Ti m' päw taganebäh bong, tets'ëe hóm mä ta ma matëg sa há, rabets'ëe hóm hyb n'aa hajök do sa há ká. Tah'yÿb na-ääj né hë m' pawóp had'os do tetyn hóm né hë m' tii d'ënh.

⁴² Tii bá ká m', sahôn hë m' rabawëe bong. Wog enä hóm mä sahôn hë.

⁴³ Ti m' mad'aak do ta ma matëg rata hóm kawaju gó. 12 m' kawaju gedë hóm mäh.

⁴⁴ Hawëe bong doo, 5 miw mä ajyy.*

Tamii pong jó Jesus bawät do panyyg n'aa hahÿyh

⁴⁵ Ti m' nyyw hë ta ma matëg Jesus mejüü ragatsëg t'oonh marakate gó, ta pooj jé rabahóm hyb n'aa Betsaj-Da häd näng do panang nemuun. Ti nuuj jé m' takedëe hóm hajök do sa há.

⁴⁶ Takedëe hóm do jawén paa bá m' tabasëek mä waëë jó P'op Hagä Do sii taber'oot hyb n'aa.

⁴⁷ Tabadajuu däk bá m', karaj'aa hoo gad'oo bá ká m' ta ma matëg rababoo däk. Ta mab hë m' Jesus bayyw geët.

⁴⁸ Ti m' tabaheg'áas, dooh m' tahóm rahëe doo. Bah'ood ty gahëm mäh. Ti m' tapaj'ëe pooj jé Jesus bahóm kán sa wë tamii pong jó. Jesus tabeëj paawä m',

⁴⁹⁻⁵⁰ rabahapäh tamii pong jó hana doo. Tak'ëp mä rabeÿÿm bong. Awaaw bong mäh. Dajëp do saw'ëeng paa red'oo mäh.

Ti m' nyyw hë m' Jesus ber'oot sa sii:

—Bë eÿÿm manäh! Ý ti hÿÿh —näng mäh.

⁵¹ Ti m' tagatsëg sooh sa sii. Ti m' bah'ood badoo wät. H'yy gabedo bong mäh. Rameuuj bong mäh.

⁵² Dooh rah'yy gah'ood ná bá Jesus há, päw tapehuuj né paawä. Dooh rah'yy genä bá.

⁵³ Rabatsëg hóm bá m', Genesaréh háj n'aa bá m' marakate badëe jad kán. Tii bá m' rabahüü jad kán.

⁵⁴ Ragatsëg bë sii hë m' pong hënh, ti babuj n'aa rabahapëe kán Jesus.

⁵⁵ Tak'ëp mä raty gapedäg bong ramanaa hyb n'aa nahëe enäh do Jesus wë. Jé pad'yit hë hëej Genesaréh w'oo há hanäng doo bá naa ramanaa nahëe enäh doo.

⁵⁶ Jé pad'yit hë Jesus nu kejäk bá m', panang rakahet'aa bá m' ramena beëh nahëe enäh doo. Ti m' rabetsëe nahëe enäh do ramoo kejäk hyb n'aa ta saroor noo byyh

* 6:44 Dooh m' taketsén bá yÿj, karepë.

hã. Ti m' sahõnh hê nahëë enäh do moo kejäk doo, heso padäg kân mäh.

7

Ji h'yyb gó naa né hê nesaa do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Pariséw wób, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma meheték do wób na-ãäj mä rakajaa Jerusarênh hênh naa. Ti m' rakata däk Jesus wê.

² Ti m' rabahapäh, Jesus ma matêg wób rawêh mä ta si n'aa hê. Dooh m' ramoo ketsyyd wäd rabahed'oo doo da. Sa hã m' nesaa do ta ti P'op Hagä Do hä.

³ (Pariséw, sahõnh hê Judah buuj wób na-ãäj hê, dooh rawêh bä, dooh rawa bä, sa wahê makû maheték doo da ramoo kanet-syyd pooj jé.

⁴ Rabana bä jé sa waa hets'ëë do paah, dooh rawa bä, dooh rawëë bä, ramoo kanet-syyd bä, rabahed'oo doo da. Hajõð tamo n'aa tii da rabahed'oo doo. Sarej ragejõs, sa waa hood ragets'yyt sa wahê makû maheték doo da.)*

⁵ Ti m' Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma meheték do na-ãäj mä rabeanh Jesus hä:

—Hêd n'aa a ma matêg ranad'oo ãã wahêh metëëk doo da? Hêd n'aa dooh ramoo ket-syyd bä êr wahê makû rabahed'oo doo da? —näk mä sa kyyh.

⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—J'ooj madäk doo me ky ken'yyim do bëeh! Baad né paa ti P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do kyyh, bë ky n'aa. Hahÿÿ d' paa m' takerii däk P'op Hagä Do kyyh bë ky n'aa: “J'ooj madäk doo me ÿ raweh'ëeh. Sa kyyt tii. Dawëë sa h'yyb bawät mahãnh ÿÿ.

⁷ Dooh kêh ÿ tado bä ti rama metëëk doo. Raky n'aa jawyyg ub tii. Ti hyb n'aa daap hê ti ta ti ÿ rahyb n'aa jew'yyk doo”† —näng mä Jesus, Isajas her'oot do paa P'op Hagä Do kyyh.

⁸ Ti m' taky hadoo ênh:

—Bê eréd hõm P'op Hagä Do mejüü doo. Bê wareem däg bë wahê makû metëëk do hä —näng mäh.

⁹ Ti m' Jesus ej'ees sa hä:

—Baad né ta ti bë hä P'op Hagä Do mejüü doo bë eréd hõm doo, bë wahê makû mejüü doo da bë bad'oo hyb n'aa kä.

¹⁰ Hahÿÿ da Mosees metëëk do paa P'op Hagä Do mejüü doo: “Bê wehëë bë yb, bë wehëë bë ÿÿn.”‡ “Ji daj'ëëp ta yb, ta ÿÿn ky n'aa wasee doo.”§

¹¹ Tii d' né paawä ta kyyh, ta see hado däk bë metëëk doo —näng mä Jesus. —Hahÿÿ da

bë kyyh: “Jé ta yb, ta ÿÿn hã taky hado bä, ‘Hã ÿ naa magadoo do pan'aa paawä, P'op Hagä Do matym n'aa däg tii. Dooh bë hä ÿ an'oo wäd bä’, taky hado bä,

¹²⁻¹³ tii bä, ta tii d' ky hadoo doo, dooh ji mejõ wäd bä ta ÿÿn, ta yb tamasa”, näk bë kyyh. Hajõng nä tii d' bë bad'oo doo —näng Jesus. —Bê wahê makû ma metëëk do bë ky sũüt do hyb n'aa bë eréd hõm P'op Hagä Do mejüü doo —näng mä Jesus Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma meheték do sa hä.

¹⁴ Ti m' p'aa hênh hajõk do ta tii bä hab'ëeh doo do Jesus naëehh ta wê. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bê sahõnh hê, bë maa newë da, bë h'yy genä da ÿ her'oot do hä:

¹⁵⁻¹⁶ Ji noo me hajëng pé hyb n'aa nado ji nas'aa däk P'op Hagä Do hä. T'õp ji h'yyb gó naa hanyyh do ti hanoo ji nas'aa däk do P'op Hagä Do hä —näng mäh.

¹⁷ Ti m' Jesus kedëë hõm hajõk do sa hä. Ti m' tób gó tabajëë suun jawén paa bä ta ma matêg rabeanh ta hä ta ti taher'oot do ky n'aa.

¹⁸ Ti m' Jesus baher'oot sa hä:

—B'ës h'yy ganah'ood êh? —näng mäh. —Ji hä hajëng pé hyb n'aa nado ji nas'aa däk P'op Hagä Do hä.

¹⁹ Ta ti dooh tajëë bä ji h'yyb tym gó. Ji wog gó ti tabajëng, ta jawén anyyh p'aa hênh. Ti hyb n'aa dooh ji nas'aa bä P'op Hagä Do hä ji noo gó hejëng do hyb n'aa —näng mäh.

(Ta ti m' Jesus her'oot do ky n'aa m', taw'ääts mä sahõnh hê baad ub ji waa. Dooh m' ti haj'aa tado bä ji nas'aa bä.)

²⁰ Ti m' taky hadoo ênh:

—Ta ti ji h'yyb gó naa hennyh do hyb n'aa ji nas'aa däk P'op Hagä Do hä.

²¹ Tii d' ÿ wén her'oot, t'õp naa, ji h'yyb tym gó naa tabana do hyb n'aa nesaa do ji hyb n'aa newëë doo. Ji h'yyb gó naa tabana ji karên do ji bagä do ji ÿÿm nadoo do sii, ji patug nadoo do sii. Ji h'yyb gó naa tabana ti ji ets'ëëk doo. Ji h'yyb gó naa né hê tabana ji da hadoo do ji daj'ëëp doo.

²² Ji h'yyb gó naa né hê tabana ti ji hyb n'aa h'üüm do ji ma, sahõnh hê ji moo nesaa doo, ji noo kanesa doo, nu meby n'aa näng doo, ji hyb n'aa jewëë doo, ji da hadoo do ji ky n'aa rejää doo, ji kasab'ee doo, daap hadoo do ji moo wät doo kä.

²³ Sahõnh hê ta ti hedoo doo, ji h'yyb gó naa had'yyt tabana. Ta ti hyb n'aa ti ji wén nas'aa däk P'op Hagä Do hä —näng mä Jesus kyyh ta ma matêg sa hä.

ÿÿn ta s'ee hênh naa ta toog ky n'aa her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

* 7:4 Mosees ma metëëk do paa bahãnh rakarên rabawëëd däk. Sa hä, tii da ji adoo bä, baad ub ji P'op Hagä Do gadoo.

† 7:7 Isajas 29.13 ‡ 7:10 Esodo 20.12, Dew-Teronom 5.16 § 7:10 Esodo 21.17, Rewitikos 20.9

²⁴ Ti m' ta tii b' naa Jesus bahõm panang Tiir häd näng do nemuun. Ajëë suun mä tób gó. DooH m' takarên raky n'aa napëë bã tii b' tabagã doo. Ti hadoo né hë, dooh m' tahaja bã tajejën bã.

²⁵⁻²⁶ Ti m' ýñh, Gereg buuj, Siro-Penisija bã m' henäng doo, ky n'aa napäh Jesus. Judah buuj nadoo do m' tii. Ýñh toog hä mera do badäk. Ti m' tabana Jesus wë. Ti m' ta taron nu paa me tabahyy häng Jesus wë. Ti m' tak'ëp mã tabetsëë Jesus bahabëë hõm hyb n'aa karap'ar h'yyb nesaa do ta toog hä hadäk doo.

²⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Na rawa dó sa waa rakarên do sa taah hä —näng mäh. —Taw'ääts hë nado sa waa ji ado hõm bã ji banoo hyb n'aa sa masãäh awaar taah hä —näng mã Jesus kyyh ýñh hä.**

²⁸ Ti m' ýñh ky gadoo Jesus. Jesus kyy gó né hë m' taky hõm:

—Ehub né hë õm, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh. —Ti hado né paawã, awaar sii hë rawa sa taah waa hyyj sa noo m' kejäk doo —näng mã ýñh kyyh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Abaaj hõm. H'yy ka'eeh doo me ý maky gadoo do hyb n'aa, dooh wäd karap'ar h'yyb nesaa do a toog hä —näng mã Jesus ta hä.

³⁰ Ýñh babaaj hõm bã kä m', takajaa ta toog wë, ahub däk ta toog. H'yy kamehãäg sooh mäh. Karap'ar h'yyb nesaa do ahõm ta hä hadäk do paah.

Aj'yy Jesus nabuuj genã däk do panyyg hahýh

³¹ Ti m' Jesus raberéd hõm Tiir häj n'aa. Sidõn häd näng do heëj, Dekaporis häd näng do häj n'aa na-ãäj hë ratabës. Ti m' karaj'aa Garirej häd näng doo hënh rabaw'ëenh.

³² Jesus rakajaa bã m', ramanaa mã ta wë aj'yy nabuuj gatamah doo, hebã doo. Ti m' rabetsëë Jesus moo däng ta hä tabahub däk hyb n'aa.

³³ Ti m' Jesus mahüüm mã dawë hä, hajök do sa mahãnh. T'ii hënh kä m' ta nabuuj gó m' tamoo jëë pëë. Ti m' ta mo poo hä Jesus betsós wät, tii bã kä m' aj'yy nag'aad hä m' tamoo däng.

³⁴ Hý pong jé m' taty dëë wät, tak'ëp mã tah'yy kawabaag wät, ti m' taky hadoo:

—Epata! —näng mäh. (“Genã däg”, tahanäng pé m' tii.)

³⁵ Tii bã m' nanyw hë m' aj'yy nabuuj genã padëëk, ta nag'aad na-ãäj mã nahejooj wäd mäh. Baad ub mã taber'ood däg kãn.

³⁶ Ti m' Jesus mejüü ranaher'oot hyb n'aa ta wób sa hä. Nabuj keh'üüm mã tii. Tak'ëp mã Jesus mejõ paawã ranaher'oot hyb n'aa, tak'ëp mã tii bã rabaher'oot Jesus mo haj'aa.

³⁷ Sahõnh hë m' rameuunh Jesus mo haj'aa hä. Ti m' raky hadoo:

—Baad sahõnh hë tamo haj'aa —näk mäh. —Nabuuj gatamah do sii hë nabuuj genã padëëk, ner'oot do sii hë er'ood padëëk tan'oo bã —näk mã sa kyyh Jesus mo haj'aa ky n'aa hä.

8

Jesus pahuunh do 4 miw sa waa panyyg n'aa hahýh

¹ Ti m' ta see pé noo gó hajök do rakata padëëk p'aa hënh ënh. DooH m' sa waa péh. Ti hyb n'aa m' Jesus naëenh ta ma matëg, sa sii taber'oot hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

² —Ý t'yyd mehün hahý ër wë kata pad'ëëk doo. Tamawoo däg ta äh si ý rababok. DooH sa waa péh —näng mäh.

³ —Dawëë naa ta wób rabana. Ý mejõ bã rababaaaj hõm sa gó, naheba padäg da, degõn jëng da sah mahýj ta hõõ bã —näng mã Jesus ta ma matëg sa hä.

⁴ Ti m' ta ma matëg raky hadoo:

—Nyy bã ji baw'yyt babã sa waa? Dawëë bã. DooH ta nawaa babã —näk mäh.

⁵ Ti m' Jesus beanh:

—Nyy hë pãw bë wë? —näng mäh.

—Ti anäng setsi —näk mã sa kyyh.

⁶ Ti m' Jesus mejüü hajök do rabehyy b'ëeh tüü. Ti m' tabasog däk pãw, ti m' taky n'aa etsëë sa waa hyb n'aa. Tii bã m' taganabãh boo kãn, tets'ëë hõm mã ta ma matëg sa hä, rabets'ëë hõm hyb n'aa hajök do sa hä kã.

⁷ Tah'ýb na-ãäj mã ti anäng mã sa wë. Ned'ëed its mã ti tah'ýb. Tii da né hë m' taky n'aa d'oo ënh tii. Ti m' tamejüü ta ma matëg rabets'ëë hõm hajök do sa hä.

⁸ Tii bã kä m', sahõnh hë m' rabawëë bong. Wog enã hõm mã sahõnh hë. Ti m' rabawëh do jawén paa bã m' mad'aak do ta ma matëg rabata däk arook gó. Setsi m' arook gedë hõm doo.

⁹ 4 miw mã ajyy tahyb n'aa pé ti hawëë bong doo.

Hajök do hä Jesus kedëë hõm jawén paa bã m',

** **7:27** Tii da Jesus wén her'oot, tametyy hyb n'aa ýñh baad ta hä tah'yy kae bã. Panyyg gó taky n'aa her'oot, tahyb n'aa newëë hyb n'aa baad tado bã tamasaa bã Judah buuj nadoo do sa hä. Jesus ky n'aa eh'üüm Judah buuj sa taah. Awaar taah gó taky n'aa ed'oo Judah buuj nadoo doo. * **8:11** Jesus wë Parisëw rakamaj'ii. DooH raky dahë bã P'op Hagã Do mejüü do Jesus tado bã. Sa hä péh, dooh Jesus haja bã wë hä tapahuuj bã, rawén mejüü sa matym haj'aa Jesus pahuuj bã wë hä. J'ooj madäk doo me ramejüü do hyb n'aa Jesus wén manetëh sa hä rakarên do paawã.

¹⁰ tagatsëg sooh mä marakate gó ta ma matëg sa sii hë m'. Ti m' rabahôm Daramut häd näng do häj n'aa hënh.

¹¹ Rakajaa bä m', Parisëw rabana ta wë. Hajông ma reanh ta hä. Jesus rametyy hyb n'aa ramejüü mä tapahuuj bä sa matym haj'aa wë hä.*

¹² Ti m' tak'ëp mä tah'yy kawabaag wät, j'ooj madäk doo me ramejüü do hyb n'aa m'. Ti m' taky hadoo:

—Daap hë da hë habong do rabetsëe hä yÿ y' pahuunh hyb n'aa sa matym haj'aa —näng mäh. —Dooch y' metëeh pé ta heen n'aa hahÿ sa hä. Né hup y' né hë ta ti y' her'oot doo —näng mä ta kyyh.

¹³ Tii bä m' Parisëw taberéd b'ëeh, ti m' p'aa hënh tagatsëg sooh marakate gó, ti m' rabatsëg hóm karaj'aa ta myyj jé.

Parisëw, Eróts daheeh raheer'oot do mahãnh ji hyb n'aa matakëe do ky n'aa hahÿh

¹⁴ Ta ma matëg ramabaan mä ramahüüm sa waa pãw. Jããm hë sét its mä pãw marakate gó.

¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Baad bë hyb n'aa matakã da. Baad bë kanã da Parisëw, Eróts sa pãw makuj n'aa mahãnh —paa tamaher'oot mäh.

¹⁶ Ti m' ta ma matëg rakaner'ood bong Jesus her'oot do ky n'aa. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Dooch ër wë pãw. Tii d' tawén edoo[†] —näk mä sa kyyh.

¹⁷ Ti m' Jesus hapãh ti raky n'aa hajëm doo. Ti m' tabeaanh sa hä:

—H'ëed hyb n'aa pãw bë mabaan hóm bë banãng? —näng mäh. —Dooch tagah'ood nã bä bë hä? Dooch bë h'yy kadawuung nã bã? —näng mä ta kyyh sa hä.

¹⁸ —Bë matym enã né paawã, dooch bë hapëe bã. Bë nabuuj genã né paawã, dooch bë maa napëe bã. Bë mabaan

¹⁹ 5 pãw y' etyn bong do 5 miw sa hä? Nyy hë kawaju bë gedë hóm mad'aak doo?

—12 kawaju mad'aak —näk mä sa kyyh.

²⁰ Ti m' Jesus eanh ënh:

—Setsi pãw y' etyn bong do 4 miw sa waa, nyy hë arook bë gedë hóm mad'aak doo?

—Setsi arook mad'aak —näk mäh.

²¹ Ti m' Jesus bedoo sa hä:

—Dooch bë h'yy genã nã bã? —näng mä ta kyyh ta ma matëg sa hä.

Aj'yy ty gadajuu däk do Jesus ty nã däk do panyyg n'aa hahÿh

[†] **8:16** Dooch rah'yy kadawuung bä panyyg gó Jesus her'oot do hä. Jesus hä Parisëw Eróts daheeh ranu mer'oot. Dooch m' raky dahé bã Jesus P'op Hagã Do t'aaah tado bã. Nayyw hë jé pad'yyt hë takah'üüm ranu mer'oot do ky n'aa. Pãw makuj nayyw hë takamekuunh tiriig mahang hadoo do tii. [‡] **8:29** Ji h'yyb tym deëb, p'ooj ub Judah buuj hä P'op Hagã Do ky n'aa enooh doo, ramaneëënh **Mesijas**. Gereg kyy me ramaneëënh **Kristo**. "**P'op Hagã Do h'yyb däng doo**", tahanãng pé m' ti.

²² Ti m' Jesus rakaja kãn Betsaj-Da häd näng doo bã panang bã. Ti m' ramanaa mä ta wë aj'yy ty gadajuu däk doo. Retsëe mä Jesus moo däng ta hä tabahub däk hyb n'aa.

²³ Ti m' Jesus maso däk ta moo hä, tamahüüm mä dawë hä panang bahãnh. Ti m' Jesus ty hetsós wät, ti m' tamoo däng ta hä. Ti m' tabeaanh ta hä:

—Äkä, mahapëe däk? —näng mäh.

²⁴ Ti m' tabeg'ãas, ti m' taky hadoo:

—Dooch baad y' hapëe nã bã. Y' hapãh habong doo. B'aa hadoo hä yÿ.

²⁵ Ti m' p'aa hënh Jesus moo däng ta matym hä ënh. Ti m' ta matym baad däg kã. Baad mä tabahapãh tii kã. Dooch m' taty gadajuu wäd bã kã.

²⁶ Ti m' Jesus mejüü tababaa hóm ta tyw n'aa see me ta tób hënh. Dooch m' takarën myyj hënh tajëe wäd.

Jesus ky n'aa Peed her'oot do panyyg n'aa hahÿh

²⁷ Ti m' Jesus rabahôm panang wób Sesareja Pirip panang häd näng nedaa badäk doo hënh. Ti m' ramahôm me tabeaanh ta ma matëg sa hä:

—Jaa m' yÿh, sa nooh?

²⁸ Ti m' raky hadoo:

—Ta wób noo m', òm mä Jowãw nu gahem'uun do paah. Ta wób noo m', òm mä Eriij maküüh. Ta wób noo m', òm mä P'op Hagã Do ky n'aa rod p'ooj ub dejëp do paa seeh —näk mä sa kyyh ta hä.

²⁹ —Bë hã ënh? Jaa y' bë hã ënh? —näng mä Jesus sa hä.

Ti m' Peed ky hadoo:

—Òm ti Kristo,[‡] P'op Hagã Do H'yyb Däng Doo —näng mä Peed kyyh ta hä.

³⁰ Ti m' Jesus mejüü ranaher'oot hyb n'aa ta wób sa hä ta ky n'aa.

Jesus her'oot do tadajëp do ky n'aa hahÿh

³¹ Ti m' Jesus du doo tama metëek do ta hataa. Tama metëek bã m' taky hadoo:

—Yÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong J'é Hana Doo, hajông da y' ahoop. Èr wahë n'aa, P'op Hagã Do tób n'aa yt hä moo heb'ooch do sa wahë n'aa na-ããj da, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ããj hë, y' da rahyb n'aa wareem. Y' da dajëp ran'oo bã. Tamawoob hë ta ä jawén paa bã, y' ganã wät da p'aa hënh —näng mä ta kyyh.

³² Baad mä ta ky n'aa tabaher'oot. Ti m' Peed naëënh dawë hä. Ti m' taky ge'yÿm, Jesus tii d' tanaher'oot hyb n'aa.

³³ Ti m' Jesus ty kaw'ōōd dāk ta ma matëg wób sa wë. Ti m' Peed taky geām wāt.

—J'eep! Ahōm mahānh ŷy, Nesaa Do Yb —nāng mäh.[§] —Dooh mah'yyb deē bā P'op Hagā Do karēn do hā. Ajyy rakarēn do hā ti mah'yyb dāk —nāng mā Jesus kyyh.

³⁴ Ti m' hajōk do ta wë kata dāk doo, ta ma matëg na-āāj hē Jesus naēej wāt ta wë. Ti m' taky hadoo sa hā:

—Jé karēn pé hēp ŷ hata tabahadoo hyb n'aa, taw'āāts hē teréd hōm ta hā hē tah'yy ka'eeh doo, taw'āāts hē teréd hōm ta hā hē tahyb n'aa newëe doo. Taw'āāts hē da tagado had'yyt hē ta hoop do hēp ŷ n'aa. Taw'āāts hē tagadoo hēp ŷ n'aa radajëeb bā na-āāj hē. Taw'āāts hē ŷ taky daheeh, taw'āāts hē ŷ bawāt doo da da ti bawāt.

³⁵ Tii d' ŷ wén edoo, badāk hahŷy hā ji hawāt do tak'ëp kamahān doo, jé ta hoop do hēp ŷ n'aa jeyŷm doo, dooh da P'op Hagā Do wë tanu deē bā. Jé hēp ŷ n'aa, panyyg hanām do hyb n'aa na-āāj hē, ta hoop do gadoo péh, hēp ŷ n'aa tadajëb bā, panyyg hanām do hyb n'aa tadajëb bā, ta h'yyb tym P'op Hagā Do wë da tanu dāng —nāng mā ta kyyh.

³⁶ Ti m' taky hadoo ênh:

—Héd n'aa ji karēn sahōnh hē badāk hahŷy ji ta danāh, ji h'yyb tym banesaa hēnh tahōm bā? —nāng mäh.

³⁷ —Dooh ta sām ji ad'oo pé ta s'ee hēnh ji h'yyb tym nahōm hyb n'aa —nāng mā Jesus kyyh.

³⁸ —Hēp ŷ n'aa, ŷ ma metëek do hyb n'aa na-āāj hē nu mebyng pé P'op Hagā Do hā hyb n'aa eréd hōm do sa matym gó, nesaa do moo heb'oooh do sa matym gó, ŷy, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Doo, ŷ d' nu mebyng ênh ta hyb n'aa, Ee hejój gó, ta bag tak'ëp gabarëeh doo gó ŷ bahyng noo gó āās tak'ëp baad hedoo do sa daheeh —nāng mā ta kyyh.

9

¹ Ti m' taky hadoo ênh:

—Ta wób babā ér mahang habong do rahapäh nā da ŷ du doo noo gó sahōnh hē ŷ bag'āās P'op Hagā Do hejój me. Radejöp do pooj jé rahapäh nā da tii. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo.

Jesus kawareem do panyyg n'aa hahŷy

² Ti m' ji moo oow see pé sa ā jawén paa bā m', Jesus mahūūm ta sii Peed, Tsijaag, Jowāw daheeh. Ti m' rabas'ëeg kán waëe p'op nu dāk do hā. Sa mab hē m' t'ii hēnh rabaym dó. Ti m' Jesus kawareem dāk sa matym gó. Ta see hado dāk mäh.

³ Tak'ëp mā ta saroor gabar'ëeng dāk, tak'ëp mā tabahawag dāk. Dooh m' badāk

hahŷy bā hajaa pé saroor ti hadoo pé tak'ëp hawak péh.

⁴ Ti m' p'ooj ub habong do paa Eriij, Mosees hād enāh do rakas'ee b'ëeh sa matym gó. Jesus sii m' raber'oot.

⁵ Ti m' Peed ky hadoo Jesus hā:

—Ma matëg! —nāng mäh. —Taw'āāts hē babā ér hā! —nāng mäh. —Taw'āāts hē tamawoob hē ta tób n'aa āā temaa toonh. Sét hē a tób, sét hē Mosees tób, sét hē Eriij tób —nāng mäh.

⁶ (Dooh m' tadoo wāt pé tak'ëp rabeŷŷm bong do hyb n'aa m', tii d' tawén edoo.)

⁷ Ti m' nayyw mā wë puh ganyyh, sahōnh hē sa hā m' tabadāng. Wë puh gó m' P'op Hagā Do ber'oot. Hahŷy d' mā ta kyyh:

—Hahŷy tah ŷy, tak'ëp ŷ kamahān doo. Bë maa newë, bë ky dahé ta kyyh —nāng mäh.

⁸ Ti m', nayyw hē m', raty kaw'ōōd bong bā m', rabaheg'āās bā m', jāām hē Jesus rahapäh. Dooh boo m' Jesus pa hab'ëeh do paah.

⁹ Ti m' rabahyk bā m' Jesus mejüū rana-her'oot hyb n'aa rahapäh doo, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do ganā wāt bā kā dejöp do mahang.

¹⁰ Ti m' sa h'yyb gó m' rabenām. Sa mab hē m' rakaner'ood bong. Hahŷy da m' sa kyyh:

—H'ëed ky n'aa tii, dajöp do ganā wāt do taher'oot doo? —nāk mā sa kyyh.

¹¹ Ti m' rabeaanh ta hā:

—Héd n'aa Kristo kajaa do pooj jé Eriij m' matëeh, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do raher'oot? —nāk mā sa kyyh.

¹²⁻¹³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Se hub né hē. Eriij matëeh né da sahōnh hē tabenām hyb n'aa —nāng mäh. —Ti hadoo né hē, bë ŷ maher'oot hahŷy: Eriij ewād hyng né hē. Tii bā rah'yy kajäk doo da né hē rabad'oo paa ta hā. Tii d' né hē takerii dāk ta ky n'aa P'op Hagā Do kyy kerih do hā* —nāng mäh.

Ti m' taky hadoo ênh:

—ŷy, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do ky n'aa ênh? Nyy da keh ŷ n'aa kerih do P'op Hagā Do kyyh? ŷ na-āāj da hajōng ŷ ahoop da. ŷ rahyb n'aa wareem da na-āāj hē —nāng mā Jesus kyyh.

Pahëew Jesus haso dāk do panyyg n'aa hahŷy

¹⁴ Ti m' Jesus rakajaa bā kā m' ta ma matëg wób rabab'ëeh bā, hajōk mā ranu sabug dāk sa pa rahapäh. Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do ky ked'aak mā sa daheeh.

¹⁵ Tii bā bā m', nanāng nu sabuk do rahapäh bā m' Jesus, raty ge-ee bong. Ti m' rawaj'aa nā ta wë rabadëng hyb n'aa m' Jesus.

§ 8:33 Tah'yyb hapäh, Satanas kyy gó m' Peed ber'ood wāt tawén ky geām wāt.

* 9:12-13 Eriij tahaanāng doo, Jowāw nu gahem'uun do né hē tii.

16 Ti m' Jesus ky hadoo ta ma matëg wób sa hä:

—H'ëed p'ää ti bë ky ked'aak sa wë? —näng mäh.

17 Tii bä m' hajök do see ky ganyyh. Ti m' taky hadoo:

—Ma matëg! —näng mäh. —ÿ manaa a wë paawä tah ÿÿ. Karap'aar h'yyb nesaa do ta hä adäk —näng mäh. —Dooh ter'ood wäd tan'oo bä.

18 Ta hä tabadäng bä, tüü tadewëes. Ti tah ÿ gadów däk, tög kamatsëe däk, tsanamäts däk tan'oo bä —näng mäh. —ÿ eaaj wät a ma matëg sa hä rabahabëe hõm hyb n'aa. Dooh rahaja bä —näng mä ta kyyh Jesus hä.

19 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do bëeh, da hë badäk hahÿÿ bä habok doo! —näng mäh. —Hajöo nuu me ÿ bawät nä g'eeh bë mahang bë ky dahé däk hyb n'aa kã? ÿ häd h'yyb napan däg bë hä, hä ÿ bë h'yy kanasada nä do hyb n'aa —näng mäh. —Bë mana b'ëep pahëew —näng mäh.

20 Ti m' pahëew ramanaa ta wë. Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do bahapäh bä m' Jesus, pahëew tabahehats wät. Ti m' tadawäts jat tüü. Tüü m' takawereem, kawereem, kawereem jat mäh. Tsanamäts jat mäh.

21 Ti m' Jesus beaanh ta yb hä:

—H'ëed pénh tabadäk ta hä? —näng mäh. —P'ooj ub takarapee noo gó tadäg né hë ta hä —näng mä ta yb kyyh.

22 Hajöo nuu me karap'aar h'yyb nesaa do dahewëes tüü tëeg hõo me, tame na-ääj hë. Takarën tadaj'ëep. Mahaja bä, mado hõm. Mat'ydy mehün ääh —näng mäh.

23 —ÿ haja bä? —näng mä Jesus kyyh. —Dooh hejoonh pé P'op Hagä Do hä h'yy ka'eeh pé hä —näng mäh.

24 Ti m' nyyw hë pahëew yb ky hadoo:

—ÿ h'yy ka'eeh né hë —näng mäh. —Man'oo tak'ëp ÿ h'yy ka'eeh hyb n'aa, ÿ ky nasëm hyb n'aa! —näng mäh.

25 Ti m' hajök waj'aa padëk sa wë rabaheg'ääs hyb n'aa Jesus hapäh bä m', nyyw hë m', hajök do kaj'aa do rabaheg'ääs do pooj jé, karap'aar h'yyb nesaa do tageäm wät tabanyyh hyb n'aa. Ti m' taky hadoo ta hä:

—Karap'aar h'yyb nesaa doo, ky tamah doo, nabuuj gatamah doo, anä pahëew hä hadäk doo! Dooh da ta hä madëe wäd bä! —näng mä Jesus kyyh.

26 Ti m' tak'ëp mä karap'aar h'yyb nesaa do geëej wät. Ti m' tak'ëp tabahehats wät, ti m' tabanä kãn pahëew hä hadäk do paah. Ta wób sa hä m' pahëew dajëp. Bag hënh mä tabajad hõm, ti hyb n'aa m' dajëp rawén ed'oo.

27 Ti m' Jesus moo takyng sëek. P'op mä tabag'ëed däg kãn.

28 Ti m' Jesus tób gó tabajëe suun jawén paa bä, sa m'aa hënh mä ta ma matëg rabeaanh ta hä:

—H'ëed hyb n'aa ää wén nahajaa ää habëe hõm bä karap'aar h'yyb nesaa doo? —näk mäh.

29 Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Jääm hë P'op Hagä Do ji ky n'aa etsëe doo me, [ji noo kanawa doo me na-ääj hë] ta ti hadoo pé karap'aar h'yyb nesaa do tabanyyh —näng mä Jesus.

30 Ti m' ratsyym kasok ta tii b' naa. Garirej häj n'aa me m' ratabës. Dooh m' Jesus karën bä ta wób raky n'aa napëe bä rabaym doo,

31 ta ma matëg tama metëek do hyb n'aa m'. Ti m' taky hadoo sa hä:

—ÿÿh, Aj'yuy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ da ran'oo däk da ta wób sa moo gó. ÿ radaj'ëep da. Tamawoob hë ta ä jawén paa bä ÿ ganä wät da p'aa hënh —näng mä Jesus ta ky n'aa hä.

32 Dooh m' rah'yy genä bä ti taheer'oot do sa hä. H'yyb e'ÿÿm mä rawén neaanh.

Raky ked'aak doo, jaa sa bahänh hadoo do panyyng n'aa hahÿÿh

33 Ti m' rakajaa Kapar-Naüm häd näng panang bä. Tób bä tabajëe suun bä m' teaanh mä ta ma matëg sa hä. Ti m' taky hadoo:

—H'ëed p'ää ti bë ky ked'aak ta tyw n'aa me, ër mana me? —näng mäh.

34 Dooh m' raky gadoo bä. Raky n'aa meb'yuh mäh. Tyyw me rababoo däk bä raky kedag bong ny hadoo do sa mahang hyb n'aa jawyk ta wób sa bahänh. Ti hyb n'aa m' rawén ky n'aa meb'yuh.

35 Ti m' Jesus bahyy sooh, ti m' ta ma matëg tanaëenh ta wë. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Jé karën pé ta wób sa bahänh hadoo doo, taw'ääts hë da sa yd jé tanu gadäk. Taw'ääts hë sahõnh hë sa karom hadoo tabahadoo —näng mä Jesus kyyh sa hä.

36 Ti m' karapee t'aah ta moo takyng geët sa mahang, ti m' tabadoo däk, ti m' taky hadoo:

37 —Hëp ÿ n'aa hahÿ karapee t'aah hadoo pé gadoo péh, ÿ né ti tagadoo —näng mäh. —ÿ gadoo péh, ÿ had'yyt nado tagadoo, hä ÿ mejüü do ti na-ääj né hë tagadoo —näng mä Jesus sa hä.

38 Ti m' Jowäw ky hadoo:

—Ma matëg! —näng mäh. —Ää hapäh aj'yuy a häd tabesok bä tahebë karap'aar h'yyb nesaa doo. Ër h'yyb hata nado tüü, ti hyb n'aa ää ge'ÿÿm tüü d' tanad'oo hyb n'aa —näng mä Jowäw kyyh Jesus hä.

39 Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Bë geäm manäh! —näng mäh. —Dooh hät ÿÿ gó pahuunh pé ta jawén ÿ tanu mer'oot tüü bä —näng mäh.

⁴⁰—Ti hyb n'aa, ər wë h'y y kawanereem doo, ər h'yyb hata tii —näng mäh.

⁴¹Ti m' taky hadoo ɛnh:

—Jé naéng han'oos pé hāt ȳy gó bē hā, hata ȳy bē bahadoo do hyb n'aa, ta ti gadoo né da ta sām baad hadoo do P'op Hagä Do hanaa. Né hup ȳ né hē ti ȳ her'oot doo —näng mä Jesus sa hā.

⁴²Ti m' Jesus ky hadoo ɛnh:

—Baad nado né paawä pä ta jawyyg n'aa ji hā ranu hūū däg bä ji radawäts tu tame t'öp ji pahäs hyb n'aa, ti bahānh tak'ɛp baad nado ji hā da, ky n'aa netsēeh do seeh, hahy karapee hedoo doo, hā ȳ h'y y ka'eeh do ji h'yyb tatug bä nesaa do tamoo wät hyb n'aa —näng mäh.

⁴³Ti m' taky hadoo ɛnh:

—A moo hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ääts hē paawä magakyd hōm a mooh. Taw'ääts hē mabasēek h̄y pong jé P'op Hagä Do wë sēt a mooh, mahōm mahānh ta s'ee hēnh, tabanesaa hēnh, pawóp hē tado bä a mooh. T'īi hēnh mahōm bä, tēeg hōō nadēek do mahoop da had'yyt hē. [⁴⁴T'īi hēnh madoh-ro ji hawēh doo, dooh radejēb bä. T'īi hēnh tēeg hōō dooh tadäg bä —näng mäh.]

⁴⁵—A tsyym hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ääts hē paawä magakyd hōm. Taw'ääts hē matsyym gahet mabasēek h̄y pong jé P'op Hagä Do wë, ta s'ee hēnh, tabanesaa hēnh, om P'op Hagä Do aw'oong hōm mahānh, pawóp hē tado bä a tsyym. [⁴⁶T'īi hēnh madoh-ro ji hawēh doo, dooh radejēb bä. T'īi hēnh tēeg hōō dooh tadäg bä —näng mäh.]

⁴⁷—A matym hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ääts hē paawä a matym mado nyh. Taw'ääts hē mabasēek h̄y pong jé, P'op Hagä Do ji tabag'ääs doo hēnh, sēt a matym, jé ta s'ee hēnh, tabanesaa hēnh, om P'op Hagä Do aw'oong hōm mahānh pawóp hē tado bä a matym.

⁴⁸“T'īi hēnh madoh-ro ji hawēh doo, dooh radejēb bä. T'īi hēnh tēeg hōō dooh tadäg bä”† —näng mä Jesus.

⁴⁹Ti m' taky hadoo ɛnh:

Sahōnh hē ma maték ȳy P'op Hagä Do metyy da ji ahoop do hā, sa h'yyb tym banyyw dāk hyb n'aa ta hā, ta dab P'op Hagä Do hā ji ma ejuu do jukiir me ji enyyw dāk doo da.

⁵⁰Ti m' taky hadoo ɛnh:

—Taw'ääts hē ti jukiir. Ti hadoo né hē, tanadah'ēed wäd bä, taw'ääts hē nado wäd. Ti hadoo né da bē hā. Taw'ääts hē baad had'yyt hē bē babok bē da hadoo do wë. Baad bē babok do bē da hadoo do wë gawat-siig bä, taw'ääts hē nado wäd —näng mäh. —Taw'ääts hē h'yyb nyww gó bē baboo had'yyt

hē bē da hadoo do wë —näng mä Jesus ta ma maték sa hā.

10

Dooh ji ȳym ji eréd hōm bā do panyyg n'aa hahȳy

¹ Ti m' Jesus raberéd dāk Kapar-Naūm, atség hōm mä tamii Joradān hād näng doo. Tamyyj dāk hā m', ta tyw n'aa me m' ramahyk Judah hāj n'aa hēnh. Ti m' p'aa hēnh hajök mä ta wë han'aa. Ti m', taba-hed'oo doo d' né hē m' tama metēek mä sa hā.

² Ti m' Pariséw wób rabana ta wë rametyy hyb n'aa m'. Hahȳy da m' rake'aanh:

—Ər ky n'aa jaw'yyk do anoo g'eeh aj'yy eréd hōm bā ta ȳym? —näk mäh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Nyy da Mosees ky n'aa jaw'yyk do her'ood bā ɛnh? —näng mä Jesus sa hā.

⁴ Ti m' raky hadoo:

—Mosees anoo ji erii dāk ji ȳym ji eréd hōm do hēen n'aa, tii b' ji mejō hōm tabahōm hyb n'aa —näk mä Pariséw sa kyyh.

⁵ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē nabuj keh'ūūm do hyb n'aa tii d' Mosees wén erii wät ta ti ky n'aa jawyk do ky n'aa —näng mäh.

⁶ —P'ooj ub dooh ta tii da tahado bä. Sahōnh hē tadu dahäng noo gó P'op Hagä Do pahuunh aj'yy ȳynh daheeh.

⁷ “Ti hyb n'aa kä, aj'yy kä, ta yb, ta ȳyn mahānh kä, sa m'aa hēnh kä, tagatēe hyb n'aa ta ȳym kä.

⁸ Takatēe jawén paa bä sēt rabahado padēek ta ȳym daheeh”,* näng mäh. Ti hyb n'aa pawóp hē ranado bong. Sēt hado däg kån.

⁹ Ti hyb n'aa séd hā P'op Hagä Do ata dāk doo, dooh tahaja bä ji etyn bä —näng mä Jesus kyyh Pariséw sa hā.

¹⁰ Tób bä kä m' ta ma maték rabeaanh ta ti ky n'aa.

¹¹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Jé ta ȳym heréd hōm doo, tii bā ȳynh see hā takat'ēe däg bä, nesaa doo, P'op Hagä Do ganadoo do tamoo wät. Ta see ȳym sii he'ȳyh do hado dāk tii. Ta ȳym paa tah'yyb rejää —näng mäh.

¹² —Jé ta patug heréd hōm do ta see tagat'ēe däg bä, nesaa doo, P'op Hagä Do ganadoo do tamoo wät. Ta see patug sii he'ȳyh do hado dāk tii —näng mä Jesus kyyh.

Karepé Jesus ky n'aa edéng do panyyg n'aa hahȳy

¹³ Ti m' ta wób ramēnaa karepé ned'ēed is do Jesus wë, sa hā Jesus moo däng hyb n'aa, taky n'aa edéng hyb n'aa. Ti m' ta ma maték rage'ȳym mäh.

† 9:48 T'īi hēnh ji ahob had'yyt hē, tahanäng pé tii. Isajas 66.24 hā takerih do hā tabeh'ūūm.

*

10:8 Genesis 2.24

¹⁴ Ti m' dooh Jesus genaag bã ta ma matëg rabad'oo doo. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Na ramena karepé wë yÿ. Bë geãm manäh! Hahÿ karepé h'yy ka'eeh do hadoo, ti né hë P'op Hagä Do bag'ääs do karapee hedo padëek doo —näng mäh.

¹⁵ Ti m' taky hadoo ënh:

—Karapee t'aah ky daheeh do hadoo ky nadaheeh péh, dooh P'op Hagä Do bag'ääs do karapee tado bã da. Né hup y' né hë ta ti y' her'oot doo —näng mã Jesus.

¹⁶ Ti m' karepé tabasog däk ta hä, tii bã m' sa nu gad'oo bã m' tamoo däng, taky n'aa edëe boo kån mäh.

Tak'ëp ma näng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁷ Ti m' ta tii b' naa Jesus tsyym kadoo bã m', ana mã aj'yy ta wë. Ta taron nuu me m' tabahyy häng ta wë. Ti m' taky hadoo:

—Baad òm, ma matëg! —näng mäh. —Nyy da y' bad'oo edëb had'yyt do y' gadoo hyb n'aa, P'op Hagä Do pa y' bawät hyb n'aa kã? —näng mã aj'yy kyyh.

¹⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Hëd n'aa baad ub hä y' mabanäng? —näng mäh. —Jääm hë P'op Hagä Doo, baad hadoo doo. Dooch ta see pé baad hadoo péh.

¹⁹ Mahapäh hahÿ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo: “Manaboh manä a da hadoo doo. Aã manä a yÿm nadoo do sii, a patug nadoo do sii. Etsëeg manäh. Daap hë maky n'aa tapa manä ta wób. Mawad'ii manäh. Mawehëe a yb, mawehëe a yÿn”† —näng mã Jesus kyyh ta hä.

²⁰ —Ma matëg! —näng mã aj'yy kyyh. —P'ooj ub, y' karapee noo gó y' panyyg kadeheeh né hë ta tii hä —näng mã ta kyyh Jesus hä.

²¹ Ti m' Jesus ty däng ta wë, takamahän wät mäh. Ti m' taky hadoo ta hä:

—Sët hë ti hawät a hä —näng mäh. —Abaaj hõm, mesëëm hõm sahõnh hë a wë hanäng doo. Man'oo ta sãm paa kas'uut do sa hä. Tii d' madoo bã hÿ pong jé magadoo da tak'ëp baad hadoo do P'op Hagä Do hanaa. Ti jawén ana wë yÿ, hëp y' hata mabahadoo hyb n'aa kã —näng mã Jesus kyyh ta hä.

²² Ti m' aj'yy h'yy katón geët. Ti m' ahõm mã Jesus mahänh. H'yy katón wät mäh, tak'ëp tawekäp do hyb n'aa.

²³ Ti m' Jesus ty däg ta ma matëg sa wë, ti m' taky hadoo:

—Hejooch né hë wekëp do sa hä P'op Hagä Do bag'ääs do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

²⁴ Ti m' sa h'yyb gó ta ma matëg rameuunh mã Jesus her'oot do hyb n'aa. Ti m' p'aa hënh Jesus ky hadoo sa hä:

—Tah haa —näng mäh. —Hejooch né hë ji hä P'op Hagä Do bag'ääs do karapee ji bahadoo hyb n'aa —näng mäh.

²⁵ —Hejooj né paawä kameer hä tatabëej bã gats'uus doo gó, ta bahänh tabahejooch wekëp do sa hä P'op Hagä Do bag'ääs do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

²⁶ Ti m' ti bahänh mã ta ma matëg rameuuj bong mäh. Sa mab hë m' rakaner'oot. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Jaa ënh ti P'op Hagä Do wë hasëek ënh? —näk mäh.

²⁷ Ti m' Jesus ty gadäg däk sa wë, ti m' taky hadoo:

—Ji daaj hë dooh né hë ji haja bã P'op Hagä Do wë ji as'ëeg bã. Ti hadoo né hë, dooh P'op Hagä Do nahajaa péh. Ti hajaa ta wë ji tamasäk —näng mäh.

²⁸ Ti m' Peed ky hadoo:

—Sahõnh hë äã beréd hõm a hataa äã bahadoo hyb n'aa —näng mäh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Né hup y' né hë hahÿ y' her'oot doo: Hëp y' n'aa, P'op Hagä Do panyyg hanäm do hyb n'aa na-ääj hë heréd hõm pé ta tób, heréd hõm do ta wakään, ta änh, ta yb, ta yÿn, ta taah, ta joom banäng doo,

³⁰ ta bahänh hajõng tagadoo da badäk hahÿÿ bã ta mabaj. Tagadoo da tób, ta wakään, ta änh, ta yÿn, ta taah, ta joom banäng doo. Ta no n'aa na-ääj da tagadoo. Ta jawén kã, hÿ pong jé kã, tagadoo da edëb had'yyt doo. P'op Hagä Do pa tabawäd had'yyt da.

³¹ Hajök babä hyb n'aa jewyk do wób, ta jawén kã hyb n'aa sekog padäg its da hÿ pong jé. Babä hyb n'aa sekog is do wób kã ti noo gó kã hyb n'aa jewyk kån da —näng mã Jesus kyyh sa hä.

P'aa hënh Jesus her'oot tadajëp do ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

³² Ti m' Jesus rabahõm Jerusarënh hënh. Jesus mã sa pooh. Ti m' ta ma matëg rahyb n'aa newëe mã t'ii hënh Jesus bahõm doo.‡ Ta wób mã sa sii hah'üüm do e'yÿm mäh. Ti m' sa m'aa hënh Jesus naëënh ënh 12 hedoo do ta ma matëg. Ti m' tamaher'oot sa hä ta mo n'aa.

³³ Ti m' taky hadoo:

—Ër ah'üüm Jerusarënh hënh —näng mäh. —Yÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, y' da rahaëej däk da P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooch do sa wahë n'aa sa moo gó, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa moo gó na-ääj da. Dajëb hä raky n'aa etyy da yÿh. Y' da rahaëej däk Judah buuj nadoo do sa moo gó —näng mäh.

† 10:19 Esodo 20.12, Dew-Teronom 5.16-20 ‡ 10:32 Ta ma matëg rawén hyb n'aa newëe Jerusarënh hënh Jesus bahõm doo, t'ii hënh Jesus majji rababok sa h'yyb.

34 —Ta ti ȳ da raky n'aa ej'ees, ȳ da rahetsoos. Ȳ da rahewyyh. Ȳ da radajëeb kân —näng mäh. —Tamawoob hë äh ȳ jawén paa bä, ȳ d' ganä wäd kân —näng mä Jesus ta ma matëg sa hä.

Tsijaag, Jowāw daheeh retsëē do panyyng n'aa hahȳȳh

35 Ti m' Sebedew taah hedoo doo, Tsijaag, Jowāw daheeh, rabana Jesus wë. Ti m' raky hadoo ta hä:

—Ää karën paawä manoo ää etsëē do a hä —näk mäh.

36 Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—H'ëed ti bë karën hä ȳy? —näng mäh.

37 Ti m' raky hadoo:

—Ää karën paawä tak'ëp makabaj'aa doo me mabag'ääs doo bä, a hub hadäk hënh ää see basooh man'oo bä, s'ȳy me ää see[§] —näk mä sa kyyh.

38 Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Doo bë hapëē bä ti bë etsëē doo —näng mäh. —Bë hajaa da ȳ ahoop do bë ahob bä? Bë hajaa da bë dajëb bä ȳ dajëp doo da? —näng mä Jesus sa hä.

39 —Ää hajaa! —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë ahoop né da ȳ ahoop do hadoo doo. Ȳ dajëp do hadoo né da bë dejëp —näng mäh.

40 —Hȳy kâ, ta ti bë etsëē do hä ȳy, ȳ nado ti hanoo. P'op Hagä Do anoo da hup ȳy hënh, sä ȳy hënh rabat'oonh, ta pooj jé tabenäm do tah'ȳyb däng do sa hyb n'aa —näng mäh.

41 Ti m' ta ma matëg wób, ji moo sahõnh hë hadoo do raky n'aa napäh bä retsëē doo, rah'ȳy kawaj'ään bong Tsijaag Jowāw sa wë.

42 Ti m' Jesus naëej nã ta wë sahõnh hë ta ma matëg. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë hapäh né hë, ta ti Judah buuj nadoo do sa wahë n'aa ky n'aa hedoo doo, tak'ëp ramejüü sa hä. Bë hapäh né hë ti hyb n'aa jew'ȳyk doo, tak'ëp ramejüü sa karapee n'aa —näng mäh.

43 —Bë mahang taw'ääts hë dooh tii d' tado bä. Bë mahang karën pé kaweh'ëeh péh, taw'ääts hë da ta wób sa karom hadoo tabahado däk, ta wób tamasa.

44 Bë mahang karën pé ta wób sa bahãnh nu gadäk péh, taw'ääts hë takadad'uuh sahõnh hë sa wë. Taw'ääts hë sahõnh hë sa masa n'aa, sa karom kanep'aak do hado däk tii —näng mäh.

45 —Ȳȳh, Aj'ȳy Hadoo Do Hȳ Pong Jé Hana Doo, ȳ na-ääj né hë. Ȳ ahyng babä ȳ rahyng n'aa jew'ȳyk do jawén nado. Ȳ ahyng babä ȳ masa hyb n'aa ta wób, ȳ ky n'aa en'yym hyb

n'aa ta wób sa hä, ȳ dajëp hyb n'aa hajök do nesaa do sa mo haj'aa säm hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh.

Baritsiméw häd näng do panyyng n'aa hahȳȳh

46 Ti m' rakajaa panang Jerikó häd näng doo bä. Ti m', ta jawén, panang bä naa Jesus, ta ma matëg, hajök do wób ratsyym kasok bä, ta tyw n'aa nabyy me m' tabahäng ty tamah doo. Baritsiméw mä ta häd. Tsiméw häd näng do t'aa m' tii. Ta tyw n'aa me tabahäng dajëer tetsëē hyb n'aa m' ta tii me tebës do sa hä.

47 Ti m', Jesus, Nasaréh buuj ramaneënh do né hë ti ta tii bä tabës taky n'aa napäh bä m', tak'ëp mä tageëej wät. Hahȳy da m' ta kyyh:

—Mat'ȳyd mehün ȳȳh, Jesus, Dawi panaa!^{**} —näng mäh.

48 Ti m' ta wób raky ge'ȳym mäh, bag hënh tabahäng hyb n'aa. Raky geãm né paawä m', tak'ëp tageëej wät tii bá:

—Mat'ȳyd mehün ȳȳh, Dawi panaa! —näng mäh.

49 Ti m' Jesus baym.

—Bë naëej! —näng mäh.

Ti m' raky hadoo Baritsiméw hä:

—Tseebe wäd! P'op as'ëeg g'ëed! Õm tanaëenh! —näk mäh.

50 Ti m' ta hatsë taw'oong jat mäh, gatsëg gëet, ahõm mä Jesus wë.

51 Ti m' Jesus beaanh ta hä:

—H'ëed ti makarën ȳ moo wät a hä? —näng mäh.

—Ma matëg! Ȳ karën ȳ begää däk —näng mäh.

52 Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Ahõm nä. Hä ȳ mah'ȳy ka'eeh do hyb n'aa õm has'oo däk —näng mäh.

Ti m' nanyw hë m' tabahapëē däk. Ti m' tabahõm Jesus sa jawén.

11

Baad Jerusarënh bä Jesus ragadoo do panyyng n'aa hahȳȳh

¹ Ti m' Jesus rabahõm. Ti m' Jerusarënh bedaa däk bä m', panang Betapagéh, Betanija häd enäh do w'oo hä rakajaa bä, waëë joom oriib häd näng do banäng bä, pawóp hë ta ma matëg Jesus mejüü sa pooj jé m' rabahõm hyb n'aa.

² Hahȳy d' mä ta kyyh sa hä:

—Bë ahõm panang hënh bë pooj jé badäk doo hënh ti nuuj jé. Bë kajaa bä, bë hapäh da jumeto t'ahh ji najasooh nä doo. Ta tyd

§ **10:37** Tak'ëp hyb n'aa jewyik do tii, sa wahë n'aa basooh do pa hat'oonh doo. Rakarën paawä ta wób sa wahë n'aa rabahadoo Jesus sii. **** 10:47** Sa h'ȳyb tym dëëb, p'ooj ub Judah buuj hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, ramaneënh **Mesijas**. Dawi panaa mahang ta ti ganyyh P'op Hagä Do ky däng do paa hyb n'aa, "**Dawi panaa**" ramaneënh na-ääj hë P'op Hagä Do Ky Däng Doo. Tii da Jesus Baritsiméw wén maneënh, ta hä pé Jesus né hë ti P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa kaja däk doo.

hã da tabahäng —näng mäh. —Bë asood hõm da, bë manaaw wawëë hë —näng mäh.

³ —“Hëd n'aa ti bë as'oot?”, ranoo bã, “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karën, bada m' tamejüü rababaj nã”, nãk da bë kyyh —näng mã Jesus pawóp hadoo do sa hë.

⁴ Ti m' rabahõm, ti m' jumeto t'aah rabawyyd kãn tób w'oo hã. Tób noo hã m' takahõ.

⁵ Ti m' rabas'oot bã m', p'eets hë hab'ëeh do rabeaanh:

—H'ëed ti bë hab'ëeh? Hëd n'aa ti bë as'oot? —nãk mã sa kyyh.

⁶ Ti m' Jesus ma matëg raky hadoo Jesus bedoo doo d' né hë m'. Ti m' rabanoo ramahüüm.

⁷ Ti m' Jesus ma matëg ramana kãn Jesus wë. Ti m' sa hatsë sa hã padëek do paa radatoonh jumeto jó. Ti m' Jesus bas'ëeg sooh ta jó.

⁸ Hajõk mã sa hatsë sa hã padëek do paa rat'ëeg hõm ta tyw n'aa me, tamahõm doo me, raweh'ëeh hyb n'aa. Ta wób mã ragekyyt mã bag'aad, rat'ëeg hõm mã ta tyw n'aa me.*

⁹ Ti m' sahõnh hë pooj jë hah'üüm doo, duu hënh han'aa do na-ääj mã tak'ëp mã sa kyyh:

—P'op Hagä Do äã j'aa etsë! —nãk mäh. —Ky n'aa kedëng tüi, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo!† —nãk mäh.

¹⁰ —P'op Hagä Do ky n'aa edëng da ër wahë makü Dawi bag'ääs do paa hadoo bag'ääs doo‡ —nãk mäh. —Hÿ pong jë hawät do hã äã j'aa etsë! —nãk mã sa kyyh.

¹¹ Ti m' Jerusarënh bã Jesus bajëë suun kãn. Ti m' tabahõm P'op Hagä Do tób n'aa hënh. Tabegää däk mäh. Tug bã däg do hyb n'aa m', 12 hedoo do sa sii hë m' tabahõm ta s'ee hënh, Betanija hãd nãng doo hënh, raba'yÿh hyb n'aa m' tii bã.

P'op Hagä Do tób wahoo gó hes'ëem do Jesus hebëë bong do panyyg n'aa hahÿÿh

¹² Ti m' jati péh, Betanija bã naa ratsyym kasok bã, Jesus asa däk.

¹³ Dawëë naa m' tabahapäh joom wiigo hãd nãng doo. Tahëg'ääs mã teag bã. Dooch m' ta hã, ta ag noo gó nado m' ta h'yyb.§

¹⁴ Ti m' joom hã taky hadoo:

—Dooch da meag wäd bã! Dooch d' a ag repoo wäd bã! —näng mäh.

Ta ma matëg ramaa napäh mã ta kyyh joom hã.

¹⁵ Ti m' rakajaa bã kã m' p'aa hënh Jerusarënh bã, Jesus bajëë suun mã P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hã, kahadë doo gó, wahoo gó. Ti m' Jesus bahabëë bong tii bã

* 11:8 Tii d' né paa m' rabahed'oo sa wahë n'aa ragadoo bã. Ratsebë, raweh'ëeh do heen n'aa tii. † 11:9 Saaw-Mo 118.25-26 hã takerii däk do hã rabe'h'üüm. ‡ 11:10 Tii d' rawën her'oot, sa hã pé edaa däk Jesus du doo do Isaraéw buuj tabag'ääs doo. § 11:13 Ta ag noo gó nado né paawã, joom baad hadoo do hã ji aw'yyt né hë pawóp its ta ag tabeaaak do pooj jë ganyyh doo. Kas' uut do sa waa tii. Ti ti Jesus esoos do tabepóh hyb n'aa paawã. ** 11:17 Isajas 56.7

hes'ëem doo, hets'ëë do na-ääj mäh. Ti m' tabaüüj bëeh dajëer rabaheb'aanh do tyng n'aa. Gurii-i hes'ëem do tyng n'aa na-ääj mã taüüj bëeh.

¹⁶ Dooch m' tan'oo bã ramatabëj bã wak'ääb ta tii me, P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó.

¹⁷ Sa hã tama metëek bã m' taky hadoo:

—Nepäh bë hã kerih do P'op Hagä Do kyyh? —näng mäh. —Hahÿÿ da takerih P'op Hagä Do kyyh: “Tóp ÿÿ ji maneëënh da sahõnh hë badäk hahÿÿ bã habong do P'op Hagä Do hã raky n'aa etsëë do tób n'aa”** —näng mã Jesus. —Hÿÿ kã, baretsëg tób n'aa hado däk bë an'oo bã! —näng mã Jesus kyyh sa hã.

¹⁸ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooch do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ääj mã raky n'aa napëë kãn mã ta tii. Ti m' ratyw n'aa esoos mã radaj'ëep hyb n'aa m' Jesus, Jesus rajëÿÿm do hyb n'aa m'. Rawën jeÿÿm mäh, hajõk mã gen'aak Jesus metëek do hã.

¹⁹ Ti m' tug bã kã m' Jerusarënh Jesus raberéd däg kãn, ah'üüm kãn mäh.

Baad ji h'yy ka'eeh do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁰ Jati pé bãp paa m', Jerusarënh hënh rabahõm bã m', joom wiigo hãd nãng doo me m' ratabëë. Tsawyy häng mã sahõnh hë m' rabahapäh.

²¹ Ti m' Peed hyb n'aa newë däk mã Jesus ky hadoo do paa joom hã. Ti m' taky hadoo:

—Ma matëg! Mahegää! —näng mäh. —Tsawyy häng joom mawas'ee häng doo —näng mäh.

²² Ti m' Jesus ky hadoo:

—Taw'ääts hë P'op Hagä Do hã bë h'yy ka'eeh —näng mäh.

²³ —Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: Hahÿ waëë hã ky hadoo péh: “Ahõm, ahob tame”, hanäng péh, P'op Hagä anoo ti ta hã, ta hã baad tah'yy kae bã, P'op Hagä Do ky däng do taky nasëew bã ta h'yyb gó.

²⁴ Ti hyb n'aa bë ÿ maher'oot hahÿÿ da: Bë gadoo né da sahõnh hë P'op Hagä Do hã bë ky n'aa etsëë doo, baad bë ky dahé bã, bë ky nasëew bã bë hã tanoo do hã —näng mäh.

²⁵ —Bë ky n'aa ets'ëë bã, tanyy bã bë h'yyb gó baad nadoo do bë da hadoo do wë, taw'ääts hë pooj jë bë hyb n'aa mabaan hõm tüi, bë Yb hÿ pong jë hawät do hyb n'aa mabaan hyb n'aa nesaa do bë hã na-ääj hë. [²⁶ Bë hyb n'aa manabaan hõm bã, dooch na-ääj hë bë Yb hÿ pong jë hawät do hyb n'aa

mabaan bā nesaa do bë moo bok do paah — nāng mā Jesus kyyh.]

Jesus hā reaanh doo, jaa ky gabuuj ranhāng do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁷ Ti m' rakajaa Jerusarēnh hēnh. Jesus bawāt bā m' P'op Hagā Do tób n'aa wahoo gó, kahadē doo gó, kajaa mā ta wē P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa, Mosees ky n'aa jaw'y'yyk do ma mehetēk doo, Judah buuj sa wahē n'aa hedoo do sii hē.

²⁸ Ti m' raky hadoo ta hā:

—Jaa kyy gó mabad'oo hahÿ mabad'oo doo? Jaa ky gabuuj gó hahÿ mamoo wāt doo?^{††} —nāk mā sa kyyh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—ÿ eaanh bë hā ēnh. Bē her'ood bā, tii bā ÿ baher'oot bë hā jaa ky gabuuj hahÿ ÿ moo wāt doo, hahÿ ÿ bad'oo doo —nāng mäh.

³⁰ —Jaa ky gabuuj Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun paah? Hÿ pong jé hawāt do kyy gó, sa ky gabuuj hē paah? Bē her'ood hā ÿÿ —nāng mäh.

³¹ Tii bā m' sa m'aa hēnh mā raky n'aa hajēew bong. Hahÿÿ d' mā sa kyyh:

—Hÿ pong jé hawāt do kyy gó ér noo bā, teaanh da ér hā tii bā: “Hēd n'aa paa ti bë ky nadaheeh ēnh?”, nāng da.

³² Ajyy kyy gó ér noo bā, hajök do kawaj'āan da ér wē —nāk mā sa kyyh sa m'aa hēnh raky n'aa hajēm bā.

(Rawén jeÿÿm mäh, hajök do hā m' P'op Hagā Do ky n'aa rod né hē paa m' sa h'yyb Jowāw.)

³³ Ti hyb n'aa m' raky hadoo Jesus hā:

—Doooh āā hapēē hā —ken'oooh mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—ÿ na-āāj né hē, dooh ÿ her'ood bā ky gabuuj nāng do hā ÿÿ, tii da ÿ bad'oo doo —nāng mā ta kyyh sa hā.

12

Joom nāng do kaser n'aa panyyg gó Jesus beh'üüm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus baher'oot panyyg ky n'aa me sa hā. * Hahÿÿ da m' tabaher'oot:

—Hÿ hadoo aj'yy bejoom hōm uwa hād nāng do ta joom. Tahedēē hōm. Ti tagagoos uwa bëeh hood tagatsi hyb n'aa. Ti tamoo wād sooh p'op nu dāk do joom hagā n'aa tyng. Ti tabahaēēj dāk ta joom banāng do ta kaser n'aa sa hā. Ti ta danāh bahōm dawēē.

² Joom ag wah'ēē däg bā ká, ta danāh mejüü ta sii moo heb'oooh do see ta kaser n'aa sa wē, tagadoo hyb n'aa paawā joom ag wób.

³ Ti takajaa bā ká, ramaso dāk, rahewyyh, ramejō hōm p'aa hēnh bag hēnh.

⁴ Tii bā ta danāh mejüü ēnh ta seeh. Tii ká ranu ganabooh, rarahējāā tii.

⁵ Ti tamejüü ēnh ta seeh. Radajēēb kán tii. Ti ta danāh mejüü nā hajök. Tii b' sa wób rahewyh bong, sa wób raneboh bëēh.

⁶ Sét hē mad'aak ta pa. Ta t'aah takamahān do tii. Ti tamejüü. Ta h'yyb gó m' taky hadoo: “Tah ÿ raweh'ēēh da”, nāng mā ta h'yyb gó.

⁷ Ti ta kaser n'aa rabahapāh bā raky hadoo: “Ta danāh t'aah hahÿÿh. Ti d' ta danā däg ta yb jawén buuj däg”, nāk mäh. “Ti bā, ér dajēēb! Ér ma däg da tii bā ká hahÿ joom banāng doo”, nāk mā sa kyyh.

⁸ Tii d' né ká, ranaboh jad kán. Dawēē radawäts hōm joom bahānh —nāng mā Jesus. Panyyg gó m' tabeh'üüm sa hā.

⁹ Ti m' teaanh sa hā:

—Nyy da joom danāh bad'oo hÿÿ ká? —nāng mäh. —Ana da, tadej'ēep da ta kaser n'aa, ta wób hā da tabahaēēnh tii bā —nāng mäh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh sa hā:

—Doooh bë ner'ood bā g'eeh hahÿ P'op Hagā Do kyy kerih doo? “Pā tób n'aa tehem'aa do raty n'aa ges'y'yyk doo, hÿÿ ká pä ta ba n'aa, mesoo n'aa däg.

¹¹ Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do mo haj'aa né tii. Taw'āats hē ér hā tii”,[†] nāng kerih doo —nāng mäh.[‡]

¹² Tii bā ká m', P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa. Mosees ky n'aa jaw'y'yyk do ma mehetēk do na-āāj hē, Judah buuj sa wahē n'aa hedoo do na-āāj mäh, ratyw n'aa esoos mā ramaso dāk hyb n'aa m' Jesus. H'yy genāh mā Jesus pes'āap mā panyyg ky n'aa me sa hā. Ti hadoo né hē, e'ÿÿm mā hajök do Jesus maa new'ēē do sa hā, ti hyb n'aa m' Jesus mahānh rabahōm.

Jesus rano n'aa maso paawā ta kyyh hyb n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ta jawén ká m' ramejüü Parisēw wób, Judah buuj sa wahē n'aa Eróts hād nāng do karapee wób na-āāj mā Jesus wē. Rakarēn paawā rano n'aa masoo taheer'oot do hyb n'aa.

¹⁴ Ti hyb n'aa m' ky ken'yym doo gó rake'aanh:

—Ma matēg! —nāk mäh. —Āā hapāh ōm. Baad ub mabawāt. Doooh daap mamenā bā. Doooh mahyb n'aa p'eed bā ky n'aa etsēēh do hā, hyb n'aa jawyk do hā mama metēēk bā. Doooh maky n'aa ehÿÿd bā sa hyb n'aa ma metēēk doo. Ehub né hē P'op Hagā Do karēn do hā mama metēēk doo —nāk mäh. —Ti hyb

^{††} 11:28 Hes'ēēm do Jesus hebēē bong do hyb n'aa, hajök do tama metēēk do hyb n'aa na-āāj hē rawén eaanh. Jesus hā he'aanh do sa kyy gó ta tii bā hes'ēēm do rabehe's'ēēm. Ti hyb n'aa dooh ragenaag bā Jesus bad'oo doo. * 12:1 Ta hā kamaj'ÿ doo, ta hā he'aanh do sa hā ti tabaher'oot.

[†] 12:11 Saaw-Mo 118:22-23 [‡] 12:11 Ti pä tahaanāng péh, ta daaj hē né m' ti takaher'oot.

n'aa —näk mäh —ãã mamaher'ood. Taw'ãäts hê a hã, ji epaag bã Roma buuj sa wahê hã rahepak doo, Sesa hã?^S —näk mäh.

¹⁵—Ji ep'aak g'eeh, dooh apäh ji epaag bã? Nyy da a hã? —näk mã sa kyyh.

Jesus hapäh mã ti sa h'yyb, j'ooj madäk doo me ti raky hadoo. Ti m' taky hadoo sa hã:

—Hêd n'aa tii da bẽ ke'aanh, kẽh y hyb n'aa y bẽ no n'aa maso paawã? —nãng mäh.

Ti m' taky hadoo sa hã:

—Na moweed denaari ramaneëenh doo. Y megãã —nãng mäh.

¹⁶Ti m' raban'oo däk ta hã. Ti m' tametëeh, ti m' tabeaanh sa hã:

—Jaa heen n'aa hahyÿh? Jaa häd hahyÿ kerih do ta hã? —nãng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—Sesa heen n'aa, Sesa häd —näk mäh.

¹⁷Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bẽ an'oo Sesa hã ta no n'aa, ta heen n'aa hadäk doo. Bẽ an'oo P'op Hagã Do hã ta no n'aa hẽ** —nãng mäh.

Ti m' sa h'yyb gó rameuuj b'ëeh ta kyyh hyb n'aa.

Sadusêw Jesus hã rake'aanh do panyyg n'aa hahyÿh

¹⁸Ti m' rakajaa Jesus wẽ Sadusêw häd enäh doo, rake'aanh hyb n'aa m'. Sa hã m' dooh m' ji ganã wäd bã ji dajëb bã.

¹⁹Ti m' raky hadoo Jesus hã:

—Ma matëg! —näk mäh. —P'ooj ub Mosees eri däk do paa êr hã, aj'yy dajëb bã, ta yÿm teréd wäd bã tanetaa nã bã, tii bã m' ta hÿÿj mã gat'ëe däk tii, ta hÿÿj makũ panaa nãng hyb n'aa m' —näk mäh.

²⁰—Panyyg gó òm ãã maher'oot —näk mäh. —Hÿ hadoo aj'yy, 6 ta hÿÿj. Tagat'ëe däk mäh. Dooh m' teta nã bã, aj'yy dajëp.

²¹Tii bã ta hÿÿj seeh, ta jawën nãh, gat'ëe däk mã ta hÿÿj makũ yÿm paah. Ti na-ããj mã dajëp né tii d' ênh. Dooh m' reta nã bã tadajëp. Ti hadoo né m' ta wób ênh.

²²Sahõnh hẽ m' raget'ëe bok ta ti yÿnh. Sahõnh hẽ m' radejëp ranetaa nã bã. Tagadëeg ub kã yÿnh dajëb kãn.

²³Ti m' rabeaaj kãn Jesus hã:

—Ji genyyh bã kã ênh, dejëp do paa ji? —näk mäh. —Ny hadoo do yÿm kã ta ti yÿnh ti noo gó kã? Sahõnh hẽ paa m' ta ti ta pat'uuk —näk mã sa kyyh.

²⁴Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Dooch bẽ h'yy genã bã baad hadoo do hã, P'op Hagã Do kyy kerih do bẽ nahapäh do

hyb n'aa, P'op Hagã Do hejój bẽ nahapäh do hyb n'aa na-ããj hẽ —nãng mäh.

²⁵—Dejëp do ragenyyh bã kã, dooh ji kat'ëe wäd bã. Æãs hÿ pong jé habong do kanetëe do hadoo da ji tii bã kã —nãng mã Jesus.

²⁶Ti m' taky hadoo ênh:

—Dejëp do genyyh doo kã, dooh bẽ ner'ood bã Mosees mo haj'aa kerih do hã, b'aa kadoo do panyyg n'aa gó, ji ganã wäd do ky n'aa? —nãng mäh. —Tii gó naa P'op Hagã Do ber'oot Mosees hã. Hahyÿ d' mã ta kyyh: “Abaraãm hagã yÿh, Isak hagã yÿh, Jakóh hagã yÿh”,†† nãng mäh.

²⁷—Dooh, “Abaraãm makũ hagã, Isak makũ hagã, Jakóh makũ hagã”, tanoo bã. Dejëp do hagã n'aa nado P'op Hagã Doo. Hedëp do sa hagã n'aa tii —nãng mäh. —Tak'ëp bẽ h'yy gatema —nãng mã Jesus kyyh Sadusêw sa hã.

Tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yuk do panyyg n'aa hahyÿh

²⁸Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yuk do ma mehetëk do see bana. Tamaa napäh mã raky kedag bong do Jesus daheeh. Ta hã m', baad mã Jesus ky gadoo sa hã rake'aanh doo. Ti hyb n'aa m' teaanh mäh:

—Ny hadoo do P'op Hagã Do mejüü do see tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yuk tamejüü do wób bahãnh? —nãng mäh.

²⁹Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Hahyÿ tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yuk: “Bẽ maa newê da hahyÿh, Isaraew buuj. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk doo, P'op Hagã Doo, êr hagã n'aa, sét né hẽ.

³⁰Taw'ãäts hẽ tak'ëp bẽ kamahãn Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagã Doo, bẽ h'yy kaha'eeh doo. Taw'ãäts hẽ tak'ëp bẽ h'yyb padäg ta hã. Taw'ãäts hẽ bẽ h'yyb tym gó naa né hẽ bẽ kamahãn ta hã, sahõnh hẽ bẽ hajaa doo me”,‡‡ nãng mäh.

³¹—Hahyÿ ta seeh: “Makamahãn a da hadoo doo, a hã makamahãn doo da”^{SS} —nãng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Dooch tak'ëp ky n'aa jawyk pé ta ti pawóp hadoo do bahãnh —nãng mã Jesus ta hã.

³²Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yuk do ma mehetëk do ky hadoo:

—Baad ti a kyyh, ma matëg —nãng mäh. —Sét né hẽ ti P'op Hagã Doo. Dooh ta see péh —nãng mäh.

³³—P'op Hagã Doo tak'ëp ji kamahãn, tak'ëp ji h'yyb däk ta hã. Ji h'yyb tym gó naa né hẽ, sahõnh hẽ ji hajaa doo me né hẽ

^S 12:14 Tii da rawën eanh, rakarën paawã Jesus her'oot do hã rabaw'yyt raky n'aa tapaa do ta hã. “Dooch ji epaag bã Sesa hã” taky hado bã paawã, Eróts karapee raky n'aa tapa paawã Jesus Roma buuj sa hã. “Ji ep'aak né hẽ” Jesus ky hado bã paawã, hajók do maa new'ëe doo, dooh ragenaag bã ta tii. Tii b' rakawaj'ãan paawã ta wẽ. Hejooñh né hẽ ta hã reaanh doo. ** 12:17 Ji né hẽ ti P'op Hagã Do karën doo. †† 12:26 Esodo 3.6 ‡‡ 12:30 Dew-Teronom 6.4-5 ^{SS} 12:31 Rewitikos 19.18

ji kamahän ta hä. Ji kamahän né hē ji da hadoo, ji hä ji kamahän doo da —näng mäh. —Ji ajuu doo, ji anoo do P'op Hagä Do hä bahänh ti ta tii.

³⁴Ti m' Jesus h'yyb hapäh bä baad ta kyyh, ta h'yy ganäng doo me tabedoo, ti m' taky hadoo:

—P'eets hē paawä P'op Hagä Do hä mah'yy ka'eeh takarēn doo da. P'eets hē paawä P'op Hagä Do bag'ääs do karapee n'aa mabahadoo —näng mäh.

Ti bahänh kä m' dooh m' reaaj boo bä kä. H'yyb e'ÿÿm mä reaaj bä kä.

Jesus eaanh do Kristo ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

³⁵Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gö Jesus ma metëek bä m' taky hadoo:

—Dawi panaa m' ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa nooh. Nyy da tii?

³⁶Hahÿÿ d' mä P'op Hagä Do Sahee hejój gö Dawi baher'oot paa m' Kristo ky n'aa: “Wahē ÿ n'aa hä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo ky hadoo, 'Aso hup ÿÿ hēnh, si ÿ mabag'ääs hyb n'aa a majiÿ ÿ nes'ëem bä kä ”, *** näng paa Dawi.

³⁷Hÿÿkä, “Wahē ÿ n'aa” Dawi maneëëj bä ti Kristo, nyy d' ti ta t'aa tabahadoo?††† —näng mä Jesus.

Baad mä hajök do sa hä Jesus kyyh.

³⁸Jesus ma metëek bä m' taky hadoo:

—Baad da bë kanä ta ti Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa mahänh —näng mäh. Baad ub raken'yym, baad rakametëeh saroor henyyim doo me, ky n'aa gebah doo me —näng mäh. —Rakarēn ji bedēng hajök do sa mahang —näng mäh.

³⁹—Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bä ragen'aak ratooj bä hyb n'aa jewyk do rabahetonh bä. Ratsebē do tä n'aa noo gö, ragen'aak ky n'aa etsëeh doo bä rabahetonh bä ratooj bä —näng mäh.

⁴⁰—Patug tema bong do radajëer esok, rama esok. Tii bä h'yy kamep'ëeh, häp péj hadoo doo me raky n'aa ets'ëe bä —näng mäh. —Ta ti hedoo do tak'ëp P'op Hagä Do rejää da —näng mä Jesus kyyh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa ky n'aa.

Patug tamaa wäd is do tanoo do dajëer panyyg n'aa hahÿÿh

⁴¹Ti m' Jesus bahyy sooh dajëer rada-het'oonh do dawëe bä. Ti m' tabahag'ääs hajök do radatoonh do dajëer tób P'op Hagä Do rahyb n'aa esee do dajëer n'aa. Hajök mä dajëer enäh doo, hajōng mä radatoonh.

⁴²Ti m' tabana patug tamaa wäd is doo, tadatooj is mä pawóp its moweed. Kanähēn its mä tii.

⁴³Ti m' Jesus naëēnh ta ma matëg ta wē, ti m' taky hadoo sa hä:

—Hahÿÿ ÿÿnh patug tamaa wäd is doo, sa bahänh tabanoo. Né hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh.

⁴⁴—Sahōnh hē ta wób ranoo sa wē mad'aak do uuh —näng mäh. —Hahÿÿ ÿÿnh, kasuud its né paawä, sahōnh hē taban'oo däg is ta wē hanäng do paats —näng mä Jesus.

13

Jesus her'oot ta jawén hawät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹Ti m' Jesus ratsyym kasok bä m' P'op Hagä Do tób n'aa bä naa, ta ma matëg see ky hadoo ta hä:

—Mahegää, ma matëg! Ewëeh hÿ pä tób pan'aa. Anäm hahÿÿ tatama n'aa! —näng mäh.

²Ti m' Jesus ky hadoo:

—Mahapäh hahÿÿ tób yb —näng mäh. —Dooch da hahÿÿ pä ta see jó haso wät pé da. Sahōnh hē da rabakud bëeh tüü —näng mäh.

³Ti m' waëë joom oriib banäng doo hēnh Jesus rabahōm kän. P'op Hagä Do tób n'aa nu masee me tii. Ta tii bä Jesus bahäng bä, sa m'aa hēnh Peed, Tsijaag, Jowäw, Än-Deréh rabana ta wē, ti m' raky n'aa eanh:

⁴—Ny noo gö da ti tii d' maher'oot do tadu däk? H'ëed hado da tabedaa däk do heen n'aa? —näng mäh.

⁵Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Baad bë matakä da bë rawanadii hyb n'aa.

⁶Hajök da han'aa ji hä wad'ii doo. Hät ÿÿ gö rabana, sa nooh. “ÿ Kristo”, näk da sa kyyh. Hajök da rawedii —näng mäh.

⁷—Bë eÿÿm manä da kaneb'ooch do bë ky n'aa napäh bä. Ti awät né da ta ti hedoo doo. Ti hadoo né hē, dooh takaja nä bä badäk hahÿÿ bahëej jëng doo —näng mäh.

⁸—Häj n'aa see babuuj rakaneb'ooch da häj n'aa see babuuj sa daheeh. Häj n'aa sa wahē n'aa, rah'yy kawereem da häj n'aa see sa wahē n'aa wē. Hajōng häj n'aa bä k'ääts katajuus da, sah na-ääj da anäng. Badäk hahÿÿ bahëej jëng do du däk do metëe n'aa d' tii. Ajän pooj je ta mahÿÿj ganyyh do hadoo da tii —näng mä Jesus.

⁹Ti m' taky hadoo ënh:

—Baad bë kanä sa mahänh —näng mäh. —Bë da rahaëēnh panang enäh do sa wahē n'aa sa moo gö, bë raky n'aa ety hyb n'aa. Bë da rahewyyh tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo gö. Hëp ÿ n'aa bë da ramahūum sa wahē n'aa wē, hëej bagä n'aa sa wē na-ääj hē, sa matym gö bë raky n'aa

***

12:36 Saaw-Mo 110.1

†††

12:37 Dawi panaa né hē ti Jesus a'jyy gö tabahyng do hyb n'aa. Dawi wahē ÿ n'aa tamaneëēnh do paah, P'op Hagä Do T'aaah tabahadoo do hyb n'aa na-ääj hē ti Jesus.

tapaa hyb n'aa. Kēh ŷ n'aa bē her'ood kån da tii bā sa hā —nāng mäh.

¹⁰ —Badāk hahŷ gawatsig pooj jé, P'op Hagä Do T'aah panyyg hanäh do jé pad'yyt hē da rabaher'ood hōm sahōnh hē hāj n'aa babuuj sa hā —nāng mäh.

¹¹ —Bē ramoo maso hōm bā, bē raheaaj bā bē raky n'aa etyy hyb n'aa, bē hyb n'aa tōn manā bē her'oot péh. Bē her'oot bā, bē her'ood bē hā P'op Hagä Do anoo do ti noo gó. Bē h'yyb gó naa nado da ti bē her'oot doo. P'op Hagä Do Sahee da ti her'oot doo —nāng mā Jesus sa hā.

¹² Ti m' taky hadoo ēnh:

—Hŷŷj nāng do ta hŷŷj tan'oo dāk da ta wób sa moo gó, radaj'ēep hyb n'aa. Ti hadoo né da t'aah nāng do bad'oo ta t'aah hā. Sa taah da h'yy kawereem da sa yb wē, sa ŷŷn wē. Rahaēēnh da ta wób sa moo gó radej'ēep hyb n'aa.

¹³ Tak'ēp da sahōnh hē rakawajāān da bē wē hēp ŷ n'aa. Ti hadoo né da, jé h'yy kanerēt do hā ŷŷ, tadajēb bā kā, edēb had'yyt hē da hŷ pong jé P'op Hagä Do pa —nāng mā Jesus kyyh.

¹⁴ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Tak'ēp nasaa doo, P'op Hagä Do tób n'aa rejāā doo, P'op Hagä Do tób n'aa rahyb n'aa eréd hōm hanoo doo, P'op Hagä Do tób n'aa bā tahēē dāg bā bē hapēē bā, taw'āāts hē Judah buuj hāj n'aa bā haj'eenh do rakejēn hōm da waēē banāng hēnh. (Sahōnh hē hahŷ ner'oot doo, taw'āāts hē ramatakēē tagahoot hyb n'aa sa hā nyy d' Jesus hanāng pé ti tak'ēp nesaa doo.)*

¹⁵ Ta ti bē bahapäh bā, taw'āāts hē jajé p'op tób gadāk do jó hasooh péh, nayyw hē da takejēn hōm, dooh da pooj jé tób gó tehēēn péh.

¹⁶ Ti hadoo né da ta joom hood hēnh hawāt doo. Taw'āāts hē dooh da tajēē bā ta hatsē tabehēēn hyb n'aa paawā —nāng mäh.

¹⁷ —Tak'ēp tanesaa he't'aah doo, sa taah nebi do sa hā kā ti noo gó käl† —nāng mäh.

¹⁸⁻¹⁹ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Tak'ēp né da ji bahoop ti noo gó. Badāk hahŷ P'op Hagä Do pahuuj wāt noo gó naa, dooh nā paa ti hadoo pé tak'ēp rabahoop. Ti jawén kā dooh ti tahado wād bā kā. Ti hyb n'aa da, bē ky n'aa ets'ēē P'op Hagä Do hā, bē kejēn hōm do tabahahēēm noo gó, tak'ēp naēng badoos noo gó, tanahadoo hyb n'aa —nāng mäh.

* **13:14** Maah-Ko erii wāt ta tii, Daniéw erii wāt do hā Jesus beh'ūum do hyb n'aa. † **13:17** Tak'ēp tanesaa sa hā, du daa d' rawaj'aah pé do hyb n'aa. ‡ **13:25** Isajas kyy gó Jesus beh'ūum ta ti taher'oot doo. Isajas 13.10, 34.4 hā kerii dāk ta ti ky n'aa. § **13:28** Tabahahēm noo gó, hajōng do hāj n'aa bā ti anāng joom ti noo gó barak doo. P'aa hēnh tagajewāng tabanyyw bedaa dāk bā. Ti hyb n'aa ta ti ky n'aa gó Jesus beh'ūum ta panyyg. ** **13:30** Jesus hā reaa wāt ny noo gó P'op Hagä Do tób n'aa rarejāā. †† **37** ta baab jawén paa bā, hahŷ Jesus her'oot do jawén paa bā, Roma buuj sa warahén n'aa rarejāā P'op Hagä Do tób n'aa Jerusarēnh bā hasooh do paah. Sahōnh hē P'op Hagä Do tób n'aa pan'aa pā kepyyj hyng Roma buuj sa warahén ran'oo bā.

²⁰ —P'op Hagä Do bód gagok hōm da nanāng ji ahoop doo. Tii d' tanado bā paawā, dooh paawā hedēp péh. Ta wē tasēēw hōm do sa hyb n'aa tawén bód gagok hōm ti noo gó rahoop doo —nāng mäh.

²¹ —Ti noo gó, “Wāt hahŷ Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Dāng Doo”, “Jajé tahawāt”, ranoo bā, bē ky dahé manā da raher'oot doo.

²² Ta ti ŷ wén her'oot, ti abok da hajōk “ŷ Kristo” ken'oooh do hyb n'aa. Ti abok né da “P'op Hagä Do ky n'aa rod ŷŷh” ken'oooh doo, noo kanesa doo. Tak'ēp hadoo do ta heen n'aa rametēēh da, rapehuunh da, ta wē P'op Hagä Do asēēw hōm do rawedii hyb n'aa paawā.

²³ Ti hyb n'aa, bē hyb n'aa matakā! Ta pooj jé ŷ baher'ood dāk bē hā —nāng mā Jesus kyyh.

²⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Ta ti rahoop do jawén paa bā, papŷŷj da badagyb dāk, kamarab da dooh ta bag nyy wād bā.

²⁵ Sagōōh wē hā naa kejāk da. Wē hā habong do ta bag keh'ŷŷt da jé pad'yyt hē, ta see hedo hōm da P'op Hagä Do an'oo bā.‡

²⁶ Ti noo gó kā da sahōnh hē da rabahapäh ŷŷh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong jé Hana Doo, ŷ bahyng bā kā wē puh mahang. ŷ ahyng da tak'ēp P'op Hagä Do hejój me, ta bag tak'ēp gabarēēh do hadoo doo me.

²⁷ Ti noo gó ŷ mejūū da ās ŷŷ rabata hōm hyb n'aa jé pad'yyt hē badāk hahŷŷ hā habong do ŷ asēēw hōm doo —nāng mā Jesus kyyh.

²⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Bē hyb n'aa matakā joom wiigo hād nāng do ky n'aa hā —nāng mäh. —Wiigo tēēg tadu doo bā tagajewāng doo, bē hapäh tabanyyw edaa dāk.§

²⁹ Ti hadoo né da, sahōnh hē ta ti bē ŷ maher'ood wāt do kaja dāk bā bē bahapäh bā, edaa dāk ŷ kajaa do bē bahapäh da —nāng mäh.

³⁰ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: Da hē habong do rahapäh nā da sahōnh hē ŷ her'ood wāt do bawād kån.**

³¹ Badāk hahŷŷh, wē na-āāj da, ahēēj jēē né paawā, kēh ŷŷ da dooh tahēēj bā —nāng mäh.

³² Ti m' Jesus ky hado kån:

—Doooh d' hapäh pé ny noo gó ta ti bawāt. Āās, hŷ pong jé habong doo, dooh rahapēē

bä. Ýÿh, P'op Hagä Do T'aah, na-ãäj hê dooh ý hapëë bã. Jããm né hê Ee hapäh.

³³ Dooch da bê hapëë bã ny noo gó ta ti bawät. Ti hyb n'aa baad ub da bê gadaa ta pooj jê, baad ub da bê matakä.

³⁴ Aj'yy karom nang do ta s'ee hênh hãhôm do hadoo tii. Tabahôm pooj jê tamejüü ta karom sahôn hê rabahag'ããs hyb n'aa. Tamaher'ood hôm sa hã ramoo bong do hã. Tamejüü na-ãäj hê tób noo hag'ããs doo, baad tabahag'ããs hyb n'aa. Dooch raheen n'aa enã bã ny noo gó sa kariw n'aa matëéh.

³⁵ Ti hadoo bê hã kã. Taw'ãäts hê baad da bê gadaa, baad bê hyb n'aa matakä da. Dooch da bê hapëë bã ý matëéh bã, tób danãh matëéh do ta karom nahapäh do hadoo da. Dooch ji hapëë bã tób danãh kajaa bã, tug bã, atsêm, atsêm ub, tapaj'ëë bã.

³⁶ Dooch taw'ãäts hê tado bã bê h'yy gatamah bã tób danãh nanyw hê takaja bã —nãng mãh.

³⁷ —Ti hyb n'aa ý bedoo bê hã, sahôn hê sa hã: Baad bê gadaa, baad bê matakä! —nãng mã Jesus.

14

Buu benyym do ýÿnh ahoog wät do Jesus nuu gó panyyg n'aa hahýÿh

¹ Ti m' pawóp nã m' ta ãh Pas-kowa* häd nãng do bawät, pãw makuj tamah do rabawa noo gó. Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooch do sa wahê n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetêk do na-ãäj mã ratyw n'aa esoo mã Jesus ramoo maso hôm hyb n'aa ta wób raky n'aa nanapäh bã m', radaj'ëep hyb n'aa kã m'.

² Rakaner'oot bã m' raky hadoo:

—Dooch da êr dajëëb bã Pas-kowa noo gó, hajök do êr wê rah'yy kawereem mahãnh —nãk mãh.

³ Ti m' panang Betanija häd nãng doo bã m', Simaw saraa hã dãk do paa tób bã, sa waa tyng hã m' Jesus basooch bã m', ana mã ta wê ýÿnh. Buu benyym do hood mã ta moo gó m' tabadãk. Pã s'ëëb mã ta hood. Tak'êp mã taky n'aa gebah, joom nah-do häd nãng do s'ëëb heh'ãät ta ti gó hanãng do buu benyym doo. Ti m' tanoo gatêh hôm, ti m' tabahah'ook Jesus nuu gó m'.

⁴ Ti m' Jesus pa hat'oonh do wób rakawaj'ããn bong, ti m' raky hadoo sa da hadoo do sa hã:

—Hêd n'aa tarejãã tii?

⁵ Taw'ãäts hê paawã takes'ëem. Tak'êp paawã ji ky n'aa geb'aaoh. Ta sãm ji anoo paawã kas'ut do sa hã —nãk mãh.

Ti m' rabahajëëw wät ti ýÿnh.

⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bê hajëëw manãh! Na magêd ti ýÿnh —nãng mãh. —Tak'êp baad hadoo do tamoo wäd wät hã ýÿ.

⁷ Kas'ut do aboo had'yyt hê bê mahang. Bê h'yy kajãk bã bê banoo sa hã. Ý ti hýÿh, dooh bê mahang had'yyt hê ý awäd wäd bã —nãng mãh.

⁸ —Tahajaa do né hê ti tamoo wät hã ýÿ. Ý radakã jëë pooj jê buu benãw n'aa tii d' nuh ýÿ gó tah'ook doo —nãng mãh.

⁹ Ti m' taky hadoo ênh:

—Né hup ý né hê hahý ý her'oot doo: Jê pad'yyt hê badãk hahýÿ hã P'op Hagä Do T'aah panyyg hanãm do rabaher'ood hôm bã, raher'oot da na-ãäj hê hã ýÿ hahý ýÿnh moo wäd wät do ky n'aa, ji hyb n'aa esee hyb n'aa ta hã —nãng mãh.

¹⁰ Ti m' Judas Ikarijot häd nãng doo, 12 hedoo do ta ma matêg sa seeh, bahôm P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooch do sa wahê n'aa wê, Jesus tahaëënh hyb n'aa sa hã.

¹¹ Ti m' rah'yy gadejah Judas Ikarijot kyy hã. Ti m' ta sãm raky kajãk mã ta hã. Ti m' Judas Ikarijot tyw n'aa esóts kãn tabahaëënh hyb n'aa kã sa hã.

Jesus ta ma matêg daheeh Pas-kowa tä n'aa rabawêh do panyyg n'aa hahýÿh

¹² Ti m' pãw makuj n'aa tamah do rata-heb'ëes do du dãk bã m', b'éé t'aah aj'yy P'op Hagä Do matym n'aa ranaheb'ooch noo gó m', Jesus ma matêg rabeeanh ta hã:

—Nyy bã makarên ãã benãm Pas-kowa tä n'aa, matab'ëes hyb n'aa? —nãk mãh.

¹³ Ti m' tamejüü pawóp hê ta ma matêg, ti m' taky hadoo sa hã:

—Bê ahôm nã panang hênh. Bê kajaa bã, bê kataa da aj'yy hã naëng hes'ooch do hã. Ta jawên bê ahôm da.

¹⁴ Ti bajëë suun bã tób gó, bê eaaj da tób danãh hã hahýÿ da: “Ãã ma matêg mejüü ãã beaanh nyy bã tagadãk ta gawakö, tatab'ëes hyb n'aa Pas-kowa ta ma matêg sa daheeh”, denoo da.

¹⁵ Tii bã da ta gawakö gaeh doo, p'op gadãk doo, tametëeh da bê hã. Ta tii bã tyng n'aa nãng da. Kabenyw dãk da —nãng mãh. —Ta tii bã bê moo boo ta tä n'aa, ta waa n'aa êr tab'ëes hyb n'aa —nãng mã Jesus sa hã.

¹⁶ Ti m' pawóp hê ta ma matêg rabahôm panang hênh. Rakajaa bã m' panang bã, Jesus her'oot do hadoo né kã m'. Ti m' ramoo boo kãn tii bã kã Pas-kowa tä n'aa kã.

¹⁷ Papýÿj badëë hyng bã kã Jesus kajaa 12 hedoo do sa sii.

¹⁸ Sa waa tyng pa rabat'oonh bã kã m', rabawêh bã kã m', taky hadoo sa hã:

* **14:1** Pas-kowa ramaneëënh do noo gó Isaraéw buuj rahyb n'aa esee P'op Hagä Do t'yyd mehün doo, Esit bã naa rabah'ütüm noo gó. Pas-kowa ratab'ëes noo gó ranaheb'ooch b'éé t'aah aj'yy. Rahyb n'aa esee do heen n'aa tii. Ti noo gó m' ratab'ëes né hê pãw makuj tamah doo. Séd hã rataheb'ëes.

—Bë see ŷ tahaëenh da majiï moo gó. Né hup ŷ né hë ta ti ŷ her'oot doo —näng mäh.

¹⁹ Ti m' rah'yy ketón bong. Ti m' sét ken'yyh mã raky hadoo:

—Hã ŷŷ, dooh ŷ tado bã! —näk mäh.

²⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bëeh, 12 hedoo do see né da, nemon ŷ heh'oos do pãw né da —näng mäh.

²¹ —ŷŷh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ŷ da dajëp P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot doo da né hë —näng mäh. —Ti hadoo né hë, baad nado da aj'yy hã, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do majiï moo gó han'oo däk do hã! Taw'ääts hë paawä ta ti aj'yy hã tanenytyt bã paawä! —näng mã Jesus kyyh.

²² Ti m' rabawëh bã, Jesus bado däk pãw, ti m' P'op Hagä Do hã taky hadoo:

—Taw'ääts hë òm, Ee. Man'oo däk pãw äã hã —näng mäh.

Ti m' taganabäh däk, tan'oo däk mã ta ma matëg sa hã. Ti m' taky hadoo:

—Bë gado däk. Hup ŷ heen n'aa hahÿŷh —näng mäh.

²³ Ti m' Jesus bado däk uwa bëeh hood, ti m' P'op Hagä Do hã ta ky hadoo:

—Taw'ääts hë òm, Ee. Man'oo däk uwa bëeh äã hã —näng mäh.

Ti m' taban'oo däk sa hã. Ti m' rabeëg pëe uwa bëeh.

²⁴ Ti m' taky hadoo sa hã:

—Majyw ŷŷ, ŷ anoo do ŷ dajëp noo gó hajök do sa hyb n'aa heen n'aa hahÿŷh. Papuuŷ sahõnh hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh do tii kã. Hÿ jawén majyw ŷ hyb n'aa ji tagadoo P'op Hagä Do ky dang'† —näng mã ta kyyh sa hã.

²⁵ Ti m' taky hadoo ênh sa hã:

—Dooŷ éëg wäd bã hahÿ uwa s'ëëb. Jããm hë p'aa hënh papuuŷ däg ŷ eëek da P'op Hagä Do bag'ääs doo bã. Né hup ŷ né hë ta ti ŷ her'oot doo —näng mäh.

²⁶ Ti m' Saaw-Mo wób me P'op Hagä Do rama ejam do jawén paa bã m', rabahôm kãn waëë joom oriib häd näng do banäng hënh.

²⁷ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Bë sahõnh hë ŷ bë beréd hõm da —näng mäh. —Hahÿŷ da takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih do hã ti ky n'aa: “B'éë hagã ŷ daj'ëep da. Tii bã da jé pad'yyt hë b'éë rabehüüm bong”† —näng mäh.

²⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Ta tii d' né paawä da hã ŷŷ, ŷ ganã wät jawén paa bã da, bë pooj jé da ŷ bahõm Garirej hënh —näng mäh.

²⁹ Ti m' Peed ky hadoo ta hã:

—Sahõnh hë òm reréd hõm bã, ŷ dooh òm ŷ eréd bã —näng mäh.

³⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Badah né hë, atsëm, pawóp nuu me karaak bahÿŷh do pooj jé ŷ maky n'aa jejën da. Né hup ŷ né hë ta ti ŷ her'oot doo —näng mã Jesus Peed hã.

³¹ Ti m' Peed ky kah'üüm mã ta hã:

—Dooŷ! —näng mäh. —ŷ radajëëb bã na-ääj hë a sii, dooh noo gó da òm ŷ hyb n'aa eréd bã! —näng mäh.

Ti ky hedoo né hë m' ta ma matëg wób.

Getsemani bã Jesus ky n'aa ketsëë do pa-nyyg n'aa hahÿŷh

³² Ti m' Jesus rabahôm joom banäng hënh Getsemani häd näng doo hënh. Ti m' taky hadoo sa hã:

—Babã bë ayyw dó ŷ ky n'aa ets'ëë nuuj jé —näng mäh.

³³ Ti m' Peed, Tsijaag, Jowãw daheeh tamahüüm ta sii dawë hã. Ti m' Jesus h'yyb gó tak'ëp mã tah'yy katón wät. Dooŷ baad tado wäd bã ta h'yyb. Ti m' taky hadoo sa hã:

³⁴ —Tak'ëp ŷ h'yy katón. ŷ h'yyb dajëp do hadoo —näng mäh. —Babã bë ayyw, bë matakã. Bë äã manã da! —näng mäh.

³⁵ Ti m' tabahôm dawë hã. Ti m' ta taron nu paa me tabahÿ häng, ti m' taky n'aa ets'ëë P'op Hagä Do hã tanahoop hyb n'aa tamo n'aa, tahaja bã.

³⁶ Hahÿŷ da m' ta kyyh:

—Ee —näng mäh. —Dooŷ hejooñh pé a hã. Ti hyb n'aa ŷ karën paawä mado hõm mahãnh ŷŷ wät hahÿ ŷ ahoop do pan'aa. Ta tii d' né ŷ bets'ëë paawä, makarën doo d' né hë mabad'oo, ŷ karën doo da nado —näng mäh.

³⁷ Tabana bã m' ta ma matëg tamawoob hë hadoo do rahab'ëëh hënh, tahëg'ääs mäh, äã b'ëëh mäh. Ti m' tanaëëj nyyh Peed ta häd heh'äät doo me:

—Simaw! —näng mäh. —Òm äã jëng? —näng mäh. —Dooŷ mahaja bã kanahën d'os hë maty gadäg bã si ŷŷ? —näng mäh.

³⁸ —Bë matakã, P'op Hagä Do hã bë ky n'aa ets'ëë, nesaa do h'yyb tatug mahãnh bëëh, ŷ bë eréd hõm mahãnh —näng mäh. —Ji h'yyb karën né paawä baad hadoo do ji moo wät, nahejooj ji, ti hyb n'aa bë ky n'aa ets'ëë ŷ wén näng —näng mäh.

³⁹ Ahõm ênh p'aa hënh, taky n'aa ets'ëë do paa taky n'aa ets'ëë ênh p'aa hënh.

⁴⁰ Ti m' p'aa hënh tabana bã ênh, äã b'ëëh ênh mäh, tak'ëp mã raty jewyk sa h'yyb. Dooŷ m' sa kyyh pé ta hã.

⁴¹ Tamawoob nuu me m' tabahado däk bã m' taky hadoo sa hã:

—Bë kameh'ääk nã? Bë äã magyys hë? Jããm hë dó! —näng mäh. —Kaja däk ŷ ran'oo

† 14:24 P'ooj ub Mosees sa sii P'op Hagä Do kaner'oot do nahado hahÿŷh. P'ooj ub b'éë t'aaŷ majyyw rakaner'oot do heen n'aa. Papuuŷ däk hÿŷ kã. Jesus majyyw hyb n'aa, sét nuu me sahõnh hë sa hyb n'aa dajëp doo, P'op Hagä Do gadoo hÿŷ kã ta wë sahõnh hë Jesus hã h'yy ka'eeh doo. † 14:27 Sakarija 13.7

däk doo. Bë hegää. Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do nesaa do moo heb'oooh do sa moo gó rabahaëej däk hÿÿ kâ —näng mäh.

⁴² —Bë as'ëëg bëh! Hamäh, ër ah'üüm. Wät ta ti ÿ han'oo däk do majë ÿÿ hä —näng mä Jesus kyyh sa hä.

Jesus ramaso däk do panyyg n'aa hahÿÿh
⁴³ Jesus ber'oot nä bã m', takajaa Judas, 12 hedoo do see paah. Hajök mä han'aa ta sii. Sën-jeer yt hä m', boh yt hä m' rabana. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa kyy gó m', Mosees ky n'aa jaw'y'yk do ma mehetëk do sa kyy gó m', Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do sa kyy gó m' na-ääj hë ti rabana.

⁴⁴ Haëënh do baad ub mä taky n'aa her'ood däk. Hahÿÿ da m' ta kyyh sa hä:
 —Ta ti ÿ tapa tsanetsup doo da, ti né hë tii. Tii d' bë maso däk, bë maso hõm baad ub —tii da m' ta kyy dó sa hä.

⁴⁵ Ti m' nayyw hë Judas bana Jesus wë, ti m' taky hadoo:

—Ma matëgl! —näng mäh.

Ti m' ta tapa tsanetsup mäh.

⁴⁶ Ti m' ta hä rakajak, ramaso däg kân mä Jesus.

⁴⁷ Ti m' Jesus pa hagéët do seeh, bado däk ta sën-jeer, tekyyt mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do karom. Ta nabuuj gakyd hõm mäh.

⁴⁸ Ti m' han'aa do hä Jesus ky hadoo:

—Ër wahë n'aa wë h'yy kawereem do sa h'yyb mahüüm n'aa bë ed'oo g'eeh ÿÿh, bë wén n'aa wë ÿÿ sën-jeer yt hä, boh yt hä, ÿ bë masoo hyb n'aa? —näng mäh.

⁴⁹ —P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó ÿ awäd had'y'yt hë bë sii ÿ ma metëëk bã. Doooh ënh ÿ bë maso bã tii bã ënh? —näng mäh. —Hÿÿ kâ, taw'ääts hë —näng mäh. —ÿ hapäh, tii da tawén hadoo, P'op Hagä Do kyy kerih do hä ÿ kaja däk hyb n'aa —näng mä Jesus.

⁵⁰ Ti m' sahõnh hë kâ ta hata rawaj'aa bong. Reréd hõm mä Jesus.

⁵¹ Jääm hë sét hë wanajaah, pahëew. Sét mä tadadäk ta hatsë pään rino s'ëëb. Jesus jawén paawä tabahõm, ti m' ramaso däg bã paawä m',

⁵² teréd däk mä ta hatsë. Hahót mä tawaj'aa hõm.

Judah buuj sa wahë n'aa wë Jesus ramahüüm do ky n'aa hahÿÿh

⁵³ Ti m' Jesus ramahüüm kân P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do wë kâ. Ti m' rakata padëëk t'ii hënh sahõnh hë P'op Hagä Do tób n'aa yt

hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'y'yk do ma mehetëk doo, Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do sii hë m'.

⁵⁴ Ti m' Peed bahõm mä Jesus sa jawén. Dawëë m' tagadäk. Ajëë suun mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do tób wahoo gó. Ti m' warahén sa pa m' tabahyy häng. Katëng mä sa ne-muun tëëg me.

⁵⁵ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa hedoo doo, sahõnh hë Sinedirijo^S häd näng do ajyy n'aa sii hë m' resoos mä Jesus hä rap'ää daj'ëëp péh. Resóts né paawä m' Jesus raky n'aa tapaa doo, dooh m' raw'y'yt pé rap'ää daj'ëëp péh.

⁵⁶ Hajöð né paawä m' daap rameny'yyh Jesus ky n'aa hä, dooh m' séd gó rer'ood bã. Raky n'aa eh'ÿÿt mäh. Ta see ky n'aa hadoo mä ta see an'oo bã.

⁵⁷ Ti m' p'op mä ta wób rabes'ëëg b'ëëh, ti m' daap rameny'yyh Jesus ky n'aa hä. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

⁵⁸ —Ää maa napäh taher'oot doo. Hahÿÿ da ta kyyh: “ÿ gawatsiig hõm da hahÿ P'op Hagä Do tób n'aa, ajyy sa mo haj'aa. Tii bã, tamawoob hë ta äh, ÿ moo wäd sooh P'op Hagä Do tób n'aa seeh, ajyy mo haj'aa nadoo doo”, näng ta kyyh —näk mä sa hä.

⁵⁹ Tii d' né paawä m' sa kyyh, ti na-ääj mä dooh m' séd gó rer'ood bã.

⁶⁰ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do p'op mä tabas'ëëg géët sa mahang. Teaanh Jesus hä:

—Doooh maher'oot pé òm raky n'aa tapaa do hä? —näng mäh.

⁶¹ Doooh m' Jesus ky gado bã. Bag hënh mä tabagëët. **

Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do beaaj kân ta hä:

—Òm ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo? Òm P'op Hagä Do T'aah? —näng mä ta kyyh.

⁶² —ÿÿ. ÿ né hë —näng mä Jesus. — Bë hapäh né da Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do Sahõnh Sa Bahãnh Hado Do hub hënh tabasoooh bã, ta hä P'op Hagä Do weh'ëëh doo bã. Bë hapäh né da ënh tabahyng bã wë puh mahang —näng mä Jesus kyyh sa hä.

⁶³ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do kawaj'ään gó tawén s'ëëd hõm ta daaj hë ta saroor. Ti m' taky hadoo:

^S 14:55 Sinedirijo ramaneëënh doo, ta ti m' 71 ajyy rakaheta padëëk do raber'oot hyb n'aa nyy d' rabad'oo Judah buuj sa mahang ji da hadoo do moo nesaa doo, Mosees ky n'aa jaw'y'yk do ky nadaheeh do na-ääj mäh. Ta ti m' ta wób mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa wób, ta wób mä Mosees ky n'aa jaw'y'yk do ma mehetëk do wób, ta wób sa wahë n'aa na-ääj mäh. ** 14:61 Doooh Jesus kawaj'ään bã. Daap hë P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do ke'aanh Jesus wén ky ganadoo.

—Jääm hē. Dooh hyb n'aa wät pé ta ky n'aa her'oot péh —näng mäh.

⁶⁴ —Bē maa napäh né hē ta kyyh, P'op Hagä Do taky n'aa rejää doo —näng mäh. —Nyy da bē hä? —näng mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do kyyh.

Ti m' sahõnh hē raky hadoo:

—Taw'ääts hē tadajép! —näk mäh.

⁶⁵ Ti m' ta wób rabahetsoos, ti m' raty maw'yyd däk tanahapäh hyb n'aa, ti m' rabetuu sa moo me, ti m' rabeaanh ta hä:

—Maher'ood mahapëë bä! Jaa mo haj'aa? —näk mäh.

Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa warahén n'aa ramahüüm kán, ti m' rahewyyh mä Jesus.

Jesus Peed ky n'aa jejën do panyyg n'aa hahÿÿh

⁶⁶ Ti m' Peed bahäng bä m' tób w'oo hä, tabës mä tii bä P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do karom ÿÿnh.

⁶⁷ Tahapäh bä m' Peed katëng tëëg noo pa, tabahëg'ääs ta hä. Ti m' taky hadoo ta hä:

—Õm na-ãäj hē Jesus Nasaréh buuj sii hawät do paa õm —näng mäh.

⁶⁸ Ti m' Peed ky n'aa jejën wät.

—Dooh ÿ hapëë bä ta ti maher'oot doo. Dooh ÿ heen n'aa nyy bä —näng mäh.

Ti m' Peed bahõm ta hadë noo bä.

⁶⁹ Tii hënh ÿÿnh bahapäh bä m', taky hadoo sa pa hab'ëëh do sa hä:

—Hahÿ sa hata see né hē —näng mäh.

⁷⁰ Ti m' Peed jejën ënh mäh.

Badah peej hadoo mä ká, ta pa hab'ëëh do p'op, raky hadoo ta hä:

—Sa hata see né hē õm —näk mäh. —Garirej hënh naa né hē õm —näk mä sa kyyh.

⁷¹ Ti m' Peed ta daaj hē taky n'aa kawas'ee kán. Ti m' P'op Hagä Do hä taky däng:

—Dooh ÿ hapëë bä ta ti aj'yy bē ky n'aa her'oot doo —näng mäh.

⁷² Ti m' nayyw hē m' karaak bahÿÿ kán pawóp nuu me däg ká. Tii bä m' Peed hyb n'aa newë däk Jesus her'oot do paa ta hä ká: “Pawóp nuu me karaak bahÿÿh do pooj jé, tamawoob nuu me ÿ maky n'aa jejën da.” Ti né paa ká m' Jesus her'oot do paa ká ta hä.

Ti m' tak'ëp Peed baod kán taky n'aa jejën do hyb n'aa Jesus.

15

Pirato häd näng do wë Jesus ramahüüm kán do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Báp paa m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, Judah buuj sa wahë n'aa, sahõnh hē Sinedirijo ajyy

n'aa sii hē m' rahyb n'aa n'oo däk Jesus. Ramoo maw'yyd däk, ramahüüm Pirato häd näng do wë.*

² Ti m' Pirato beaanh Jesus hä:

—Õm né Judah buuj sa wahë n'aa? —näng mäh.

—ÿÿ. Tii d' né hē, maher'oot doo d' né hē —näng mä Jesus.

³ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa hajõng mä Jesus raky n'aa tapaa Pirato hä.

⁴ Ti m' Pirato ky hadoo ta hä:

—Dooh maky gado bä? Hajõng do hä õm raky n'aa tapaa —näng mä Pirato.

⁵ Dooh m' Jesus ky gedag bá.† Ti hyb n'aa m' Pirato hyb n'aa meuuj wät.

⁶ Pas-kowa noo gó m' Pirato bahed'oo doo da taberéd hõm radewëës do seeh. Teréd hõm hajök do retsëë doo.

⁷ Ti noo gó m' ragadahew'ëës doo gó m' tabagëët Barabas häd näng doo, ta hataa sa daheeh. Ta see tadaj'ëëp paa ta wób sa sii m' Roma buuj wë rah'yy kawereem noo gó.

⁸ Ti m' hajök do rabana Pirato wë, ti m' rabetsëë ragadahew'ëës doo gó hab'ëëh do see tamanyh hyb n'aa, Pas-kowa noo gó tabahed'oo doo da.

⁹ Ti m' Pirato beaanh sa hä:

—Bē karën ÿ ado nyyh bē matym n'aa Judah buuj wahë n'aa ramaneëënh doo? —näng mäh.

¹⁰ Tii d' tawén eanh, tahapäh mäh, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa ta hä rahaëëj däk Jesus, Jesus hä rah'yy kajew'ëës do hyb n'aa.

¹¹ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa ky mejüü mä hajök do rabetsëë hyb n'aa Pirato hä Barabas häd näng doo doo Jesus jawén buuj.

¹² Ti m' Pirato ky hadoo:

—Tii d' tado bá, nyy da ÿ bad'oo hÿ Judah buuj sa wahë n'aa bē maneëënh do hä? —näng mäh.

¹³ Tii bá m' tak'ëp rageëëj bong:

—Mepëëm däg b'aa kajatsëk do hä! —näk mäh.

¹⁴ —Héd n'aa? —näng mä Pirato. —Dooh mo haj'aa kad'oo do tado bá —näng mäh.

Taher'ood né paawá m' tak'ëp rageëëj bong tii bá:

—Mepëëm däg! Mepëëm däg! —näk mäh.

¹⁵ Hajök do Pirato h'yyb en'yyim hyb n'aa m' taberéd hõm mä Barabas häd näng doo. Ti m' tamejüü rabaheyyh Jesus. Ti m' tahaëëj däk warahén sa hä rabepëëm däk hyb n'aa b'aa kajatsëk do hä.

Jesus warahén rarejää do panyyg n'aa hahÿÿh

* 15:1 Pirato häd näng doo, Roma buuj. Ta ti Judah hä n'aa bagá n'aa. † 15:5 Dooh Jesus kawaj'ään bá. Daap hē raky n'aa tapaa Jesus wén ky ganadoo.

¹⁶ Ti m' warahén ramahūūm Jesus sa wahē n'aa tób wahoo hēnh. Tii bā m' ranaēēj nā sahōnh hē sa hataa, séd hā rakata padēēk hyb n'aa.

¹⁷ Ti m' radasuun jēng ta hā ta hatsē hahiin doo. Ti m' hetēk do moo m' ramap'ōōd dāk, ta nuu gó m' radasoo.

¹⁸ Tii bā m' radu doo raky n'aa e'ees do ta hā. Hahȳy da m' sa kyyh:

—Kaweh'ēeh Judah buuj sa wahē n'aa! —nāk mäh.

¹⁹ Hajōō nuu me m' ranu gewyyh tatu me, rabahetsoos sa matsós me. Ti m' sa taron nuu me m' ramehyy b'ēeh ta wē, raweh'ēeh doo gó m' raky n'aa mes'uunh hyb n'aa.

²⁰ Ti m' raky n'aa e'ees jawén paa bā m' rado nyh mā ta hatsē hahiin doo, rada-suun jēng mā ta saroor hē. Ti m' ramanyyh rabepēēm dāk hyb n'aa.

Jesus rabepēēm dāk do panyyg n'aa hahȳy

²¹ Ti m' ramanyyh bā m', aj'yy Simaw hād nāng doo, panang hēnh hajēng doo, tabēēj paawā m' sa hā. Panang Sirenē hād nāng doo bā naa m' tii. Aresān, Rupu hād enāh do sa yb tii. Jerusarēnh panang hēnh tabajēē paawā. Ti m' warahén ramejūū mā tabes'oooh hyb n'aa b'aa Jesus rahepēēm dāk do b'aa n'aa.

²² Ti m' Jesus ramahūūm Gogota hād nāng doo hēnh. (Gogota hād nāng doo m', ji nu gabóg k'yy rahanāng pé m' tii.)

²³ Ti m' ramenoo ta hā joom uwa hād nāng do s'ēēb hejoooh doo. Kamekuunh mā ti datés do biin me, miir hād nāng do s'ēēb. Doooh Jesus eēg bā.

²⁴ Tii bā kā m', repēēm dāg kán mäh. Ti m' ramoo bong ramas'uunh doo, rabahapāh hyb n'aa ta saroor uuh wē ym doo.

²⁵ P'op dāg mā pap'ȳy, 9 oor dāg mā ti rabepēēm dāk.

²⁶ Hahȳy da m' takerii dāk Jesus moo p'āā tadajēp do heen n'aa hā: “Judah buuj sa wahē n'aa hahȳy”, nāng mā kerih do hā.†

²⁷ B'aa kajatsēk do wób hā rabepēēm padēēk na-āāj hē pawóp hē ajyy baretsēk doo. Hub hēnh ta see hāhāng, s'ȳy hēnh ta see hahāng. Hōō gó Jesus kahepēēm dāk do bahāng. [²⁸ Ta tii hā kaja dāk P'op Hagā Do kyy kerih do paa hahȳy d' her'oot doo: “P'op Hagā Do ky n'aa jaw'ȳyk do ky nadah'eeh do h'ȳy hata dāk ran'oo bā P'op Hagā Do H'ȳy Dāng Doo.”§]

²⁹ Ta tii me teb'ēēs do raky n'aa rejāā mā Jesus, sa nuu m' rewōnh Jesus wē. Hahȳy d' m' sa kyyh:

—Magawats'iik mäh, a nooh, P'op Hagā Do tób n'aa. Tamawoob mā ta āh mamoo wād sooh p'aa hēnh, a nooh.

³⁰ Ahyy b'aa hā hadāk do ōm! A daaj kedēēb! —nāk mäh.

³¹ P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa, Mosees ky n'aa jaw'ȳyk do ma mehetēk do na-āāj hē raky n'aa e'ees mäh. Sa daaj hē m' rakaner'oot:

—Ta wób ted'ēep —nāk mäh. —Doooh tahaja bā ta daaj hē takedēēb bā!

³² Hahȳy Kristo, P'op Hagā Do H'ȳy Dāng Do hanāng doo, Isaraēw buuj sa wahē n'aa hanāng doo, taw'āāts hē tabahyng b'aa kajatsēk do hā tahadāk do hā naa, āā baheg'āās hyb n'aa, āā ky daheeh hyb n'aa! —nāk mā sa kyyh.

Ta pa habēeh do b'aa hā pad'ēēk doo, ti na-āāj hē raky n'aa rejāā mäh.

Jesus dajēp do panyyg n'aa hahȳy

³³ Wasyk mā ta bag badoo wāt, badagyb dāk mā badāk hahȳy hā. Jāām hē tug bā tabawag dāk p'aa hēnh.

³⁴ Tug bā m', tak'ēp mā Jesus geēēj wāt: —Eroj, Eroj, rama sabakatani? —nāng mäh.

“P'op Hagā Doo, ȳ h'ȳy kasahadā doo, hēd n'aa ȳ mamakyy?”,** tahanāng pé m' tii.

³⁵ Ta tii bā p'eets hē hab'ēeh do wób ramaa napāh bā m' ta kyyh, raky hadoo:

—Bē maa newē! —nāk mäh. —Eriij ti tanaēēnh —nāk mäh.

³⁶ Ti m' sa see waj'aa dāk, sapum do tehoots dāk uwa s'ēēb oow me, b'aa hā m' tagadahāng, tamenoo mā Jesus hā tabeēk hyb n'aa. Ti m' ti ky hadoo:

—Na madēēg! —nāng mäh. —Ti b' ēr heg'āās Eriij ana bā tamahȳy hyb n'aa —nāng mäh.

³⁷ Ti m' tak'ēp mā Jesus geēēj wāt, ti m' tadajēb kán.

³⁸ Tii bā m', P'op Hagā Do tób n'aa t'ōp ta gó noo gatsē hebaan do kas'ēēd hyng mäh.

³⁹ Ti m' warahén sa wahē n'aa Jesus ty gadāk hēnh hab'ēeh doo, tamaa napāh bā Jesus geēēj wāt doo, tahapāh bā m' nyy da Jesus dajēp doo, taky hadoo:

—P'op Hagā Do T'aah né paa ti h̄y aj'yy! —nāng mäh.

⁴⁰ Dawēē naa m' ȳy wób rabaheg'āās. Sa mahang mā ab'ēeh Marija Madarēn hād nāng doo, Sarome hād nāng doo, Marija seeh. Tsijaag, ta jawén nā ramaneēēnh doo, Josés ta h̄ȳy daheeh sa ȳyn ti Marija.

⁴¹ Jesus hep'ēeh né hē m' ti ta tii. Garirej hā n'aa bā Jesus hataa né paa m' tii. Sa tā moo bo n'aa né paa m' tii. Hajōk mā ȳy ta sii han'aa do Jerusarēnh hēnh, ti na-āāj mā tii bā m' rabab'ēeh ēnh.

Jesus radakā jēng do pā gó panyyg n'aa hahȳy

† 15:26 P'op ta nu gad'oo pong jé m' rabepēēm dāk kerih doo. takerii dāk do hā tabeh'ūūm.

§ 15:28 Isajas 53.12

** 15:34 Saaw-Mo 22.1 hā

⁴² Saab pooj já m' ti tabahadoo. Saab pooj já né hē m' ta ti Judah buuj rabahenyw hōm Saab hā rakamehēhāk hyb n'aa. Tug bā kā m'.

⁴³ Joséh, panang Arimatsija hād nāng do buuj, bahōm Pirato wē. Sinedirijo ajyy n'aa see ky n'aa etsēēh do m' ti Joséh. Tagada né hē m' P'op Hagā Do bag'āās do du dāk. Ti m' tabahōm Pirato wē. Dooch m' tah'yib e'yym bā. Tetsēē mā Jesus kamag n'aa.

⁴⁴ Ti m' Pirato hyb n'aa meuj wāt mā Jesus nanyw hē dajēp tahanāng doo. Ti m' tamejūū ranaēēh warahén sa wahē n'aa tabeahn hyb n'aa ta hā te hub tado bā.

⁴⁵ Ti m' ta heen n'aa nyy dāk bā warahén sa wahē n'aa her'oot doo, ti m' tabahaēēj dāg kán Joséh hā.

⁴⁶ Ti m' Joséh etsēē mā pān hawak doo, rino hād nāng do s'ēēb. Ti m' tabado hy kán Jesus kamag n'aa, ti m' tahabēn dāk mā hawak doo me. Ti m' tadasuun jēng pā gabaho doo gó, kamag hood n'aa ragagots dāk doo gó. Ti m' pā gatsabak do tepēēd nā, taty gatsēē dāk mā ta me.

⁴⁷ Marija Madarēn, Marija see Josés yyn raheg'āās. Rahapāh mā ragadasuun jēng do Jesus kamag n'aa.

16

Jesus ganā wāt do panyyg n'aa hahyŷh

¹ Ti m' papŷyŷ badēē hyng jawén paa bā, Saab bahēēj jēng bā, Marija Madarēn, Sarome, Marija Tsijaag yyn ah'ūūm mā buu benyym doo m' retsēē. Jesus kamag n'aa hahog pan'aa m' ti.

² Ti m' bāp paah, met'uuh hā, papŷyŷ ty ganā kēē bā, rabahōm kán pā gabaho doo hēnh. Jesus kamag n'aa radasuun jēng hēnh.

³ Ramahōm me, tyyw me, rakaner'oot:

—Jaa da pā jawyk do ty gas'ēēs? —nāk mäh.

⁴ Ti m' raty kajāk, pā kepēēd hōm taty gatsē. Aeh mā ti pā.

⁵ Ti m' rabajēē p'ēē gabaho doo gó. Ti m' rabahapāh, asooh mā pahēēw hadoo. Hawak mā ta saroor tagasooh. Hub tabanāng hēnh mā tabasooh. Ti m' rah'yib e'yym bong.

⁶ Ti m' taky hadoo sa hā:

—Bē e'yym manāh! —nāng mäh. —Bē esoos Jesus Nasarēh buuj, repēēm dāk do paah. Dooch wād bā. Ganā wāt! B'ēēp, bē hegāā radasuun jēng do paa bā —nāng mäh.

⁷ —Bē ahōm nā, bē maher'ood ta ma matēg sa hā, Peed hā sii hē. Hahyŷ da da bē kyyh: “Ahōm da bē pooj já Garirej hēnh. Bē hapāh da t'ī hēnh, bē tamaher'oot do paa da” —nāng mäh.

⁸ Ti m' rawaj'aa hōm, kaj'uun mäh, h'yib manepēē boo m'. Dooch m' rahe'ood bā sa hā rabeyym bong do hyb n'aa.

[⁹ Ti m' met'uuh hā bāp paah, Jesus ganā wāt. Pooj já Marija Madarēn hā m' takas'ee wāt. Ta ti m' Marija setsi karap'aar h'yib nesaa do hanāng do tahebēē bong do paa m'.

¹⁰ Ti m' tabahōm Jesus sii habok do paa wē. A'oot mā ti. H'y ketōn bong mā Jesus hyb n'aa.

¹¹ Ti m' Marija Madarēn baher'oot bā m' sa hā Jesus ganā wāt doo, Jesus tahapāh doo, dooch m' raky dahē bā.

¹² Ta jawén kā Jesus kas'ee wād kán ta see hado dāk mā pawóp hē ajyy panang s'ee hēnh hah'ūūm do sa hā, ta tyw n'aa me rababok bā.

¹³ Ti m' ajyy mat'ēēh p'aa hēnh, rahe'oot mā ta wób sa hā. Ti sa hā na-āāj mā dooch raky dahē bā.

¹⁴ Ti bā kā m', Jesus kas'ee wād kán 11 hadoo do ta ma matēg sa hā kā sa tā rabawēh bā m'. Ti m' taky hadoo sa hā:

—Hēd n'aa ti bē nabuj keh'ūūm bē ky nadaheeh y hap'ēēh do y ganā wāt jawén paa bā? —nāng mā Jesus kyyh sa hā.

¹⁵ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Bē ahōm já pad'yit hē badāk hahyŷ hā. Bē maher'ood hōm sahōnh sa hā hanām do panyyg kēh y n'aa —nāng mäh.

¹⁶ —Panyyg ky dah'eeh doo, nu kemuun bong doo, P'op Hagā Do ed'ēēp da ta wē. Panyyg ky nadah'eeh doo, P'op Hagā Do ky n'aa etyy da banesaa hēnh —nāng mäh.

¹⁷⁻¹⁸ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Panyyg kēh y n'aa ky dah'eeh do hā P'op Hagā Do anoo da hahy tak'ēp rahajaa doo: Karap'aar h'yib nesaa do rahebē da hāt yŷ gó. Ta wób kyyh rer'oot da. Aw'yy rameso bā da, p'yim reēg bā da, dooch da ramahyŷy hob bā. Sa moo radatoonh da nahēē enāh do nu gad'oo bā, heso padēēk da nahēē enāh doo. Ta heen n'aa ti ta ti, te hub né hē kēh y n'aa ta wób rabahapāh hyb n'aa —nāng mā Jesus kyyh sa hā.

¹⁹ Jesus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, ber'oot jawén paa bā sa sii, P'op Hagā Do masāg kán hŷ pong já. P'op Hagā Do hub hēnh, takaweh'ēēh doo bā tabaso dāg kán.

²⁰ Ti m' ta ma matēg rabahōm kán, ti m' já pad'yit hē rabaher'ood hōm kán mā Jesus ky n'aa kā. Jesus, p'op naa né hē tamasa sa hā tapehuunh doo me, sahōnh hē rabahapāh hyb n'aa te hub né hē ta ti ta ky n'aa.]

Jāām né hē hahyŷ Jesus P'op Hagā Do T'aah panyyg kā.

Rukas Jesus ky n'aa hanäm do Rukas erii wät do hahÿÿh

*Rukas Teopiro tamaher'oot do panyyg
n'aa hahÿÿh*

¹ Õm ÿ ma erih hahÿÿh, Teopiro.

Hajök herii bong ää häj n'aa bä hawäd wät do ky n'aa, Jesus ky n'aa.

² Sahõnh hē tadu dāk bä hap'ēeh doo, P'op Hagä Do panyyg hanäm do her'ood hõm do raher'oot sa hä raberih hyb n'aa. Tii d' né paa raberih.

³ Hÿÿ kä, Teopiro, hyb n'aa jawyk doo, sahõnh hē baad ÿ ma kamet'ēeg wät jawén paa bä ta ti ky n'aa, ÿ na-ääj hē hÿÿ kä ÿ erih ta ky n'aa. Sét ken'yyh ÿ ma erih doo.

⁴ Ta tii da ÿ wén erih, õm rama met'ēeg wät do Jesus ky n'aa hä, se hub né hē baad maba-hapäh hyb n'aa ÿ erii wät do hä maner'ood bä.

*Ääs ky n'aa her'oot Jowāw nu gahem'uun
do benäng do ky n'aa hahÿÿh*

⁵ Ti m' sa wahē n'aa Eróts häd näng do Judah häj n'aa bä tabag'ääs noo gó, ti awät mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do seeh. Sakarija m' ta häd. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do wahē n'aa see Abijah makū panaa né m' tii. Ta ÿÿm häd mä Isabew. Sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wē wahē n'aa makū Arāw häd näng do panaa né m' tii ēnh.

⁶ Baad ub mäh, P'op Hagä Do karēn doo da rababok. Baad ub né hē raky daheeh sahõnh hē P'op Hagä Do mejüü doo, ta ky n'aa jaw'yyk do kerih doo.

⁷ Doooh m' rataah nyy bä. Doooh m' Isabew eta bä. Wehēh padäg mä ta patug daheeh.

⁸ Ti m' ta see pé noo gó, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do wób, Abijah makū karapee, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä ramoo bok noo gó, Sakarija moo wät mä tii bä.

⁹ Sakarija hä m' rah'yy kajäk t'öp gadäk doo gó tabajēē suun hyb n'aa, buu benyym do in-sijēēn häd näng do tabajuu hyb n'aa.*

¹⁰ Ti m' buu benyym do tabajuu bä m', hajök mä ta noo bä hab'ēeh. P'op Hagä Do hä m' raky n'aa etsēē.

¹¹ Ti m' P'op Hagä Do ääs kasee Sakarija hä m'. Buu benyym do rabahej'uu do tyng hēnh, hub hēnh mäh, ääs bag'ēēd dāk.

¹² Tak'ēp mä Sakarija beÿÿm wät. H'yy gabadoo wät mäh.

¹³ Ti m' ääs ky hadoo ta hä:

—Eÿÿm manäh, Sakarija —näng mäh. — P'op Hagä Do maa napäh metsēē do ta hä —näng mäh. —Etaah da a ÿÿm. Aj'yy da bē t'aah. Man'oo da ta häd Jowāw —näng mäh.

¹⁴ —Tak'ēp da bē h'yyb tsebē ta hyb n'aa. Hajök ratsebē tabenäng bä,

¹⁵ hyb n'aa jawyk P'op Hagä Do matym gó tabahadoo do hyb n'aa da —näng mäh. —Taw'ääts hē dooh d' teeg da uwa bēeh hejoooh doo, ta wób na-ääj hē mahÿÿnh doo. P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm da a t'aah ta ÿÿn wog gó tabasuun nä bä na-ääj hē —näng mäh.

¹⁶ —Hajök da Isaraéw buuj tah'yyb wapēēn hõm p'aa hēnh P'op Hagä Do wē, sa hagä n'aa wē, ta hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa —näng mäh.

¹⁷ —Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk do pooj jé da Jowāw bawäd dāk da, Isaraéw buuj sa h'yyb tym tabenäm hyb n'aa Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do wē. P'op Hagä Do Sahee hejój gó tabawät da, P'op Hagä Do ky n'aa rod Eriij makū hawäd wät do paa hadoo da, sa yb sa taah rah'yyb en'yyim hyb n'aa sa wē, nabuj keh'üüm do rah'yy kawapēēn hyb n'aa, rah'yy genäh hyb n'aa kä baad P'op Hagä Do karēn doo da habok do rah'yy genäh doo da —näng mä ääs kyyh Sakarija hä.

¹⁸ Ti m' Sakarija ky hadoo:

—Nyy d' ÿ bahapäh ta ti te hub tado bä? — näng mäh. —Wah'ēē däg ÿ ti hÿÿh. Wah'ēē däg äm ÿ né tii ēnh —näng mäh.

¹⁹ Ti m' ääs ky hadoo Sakarija hä:

—Gabirijéw häd näng do ÿ ti hÿÿh —näng mäh. —P'op Hagä Do pa hegēt do ÿ hÿÿh. Ta ti né hē ti ÿ tamejüü hahÿ hanäm do ky n'aa õm ÿ maher'oot hyb n'aa —näng mäh.

²⁰ —Hÿÿ kä, —näng mä —doooh d' mer'ood wäd bä a t'aah benäng bä kä, ÿ maky nada-heeh do hyb n'aa. P'op Hagä Do h'yyb däng noo gó da ti awät né da a hä ÿ her'oot do a t'aah ky n'aa —näng mä ääs kyyh Sakarija hä.

²¹ Ti nuuj jé m' P'op Hagä Do tób n'aa noo bä kata b'ēeh doo, ky n'aa ets'ēē doo, ragada mä Sakarija banyyh. “H'ēēd hyb n'aa ti tabadoh?”, näk mä sa h'yyb gó.

²² Ti m' tabanyyh bä kä m', dooh m' tahaja wäd ter'ood bä. Ta moo me m' tameh'eed däg up. Ti hyb n'aa rah'yy genäh. P'op Hagä Do metēeh do tahapäh sa hä.

²³ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa gó tamoo wät do bahānh bä kä, tababaaj hõm kån mä ta tób hēnh.

²⁴ Ti m' nayyw hē denaa hē kä m', ta ÿÿm Isabew häd näng do beta däg kån mäh. Jí ma poo oow pé kä m' ta kamarab n'aa ta ÿÿm

* ¹ 1:9 Jääm né sét né hē sa ky n'aa rod hajēē suun t'öp gadäk doo gó, taber'oot hyb n'aa P'op Hagä Do wē, P'op Hagä Do tah'yyb en'yyim hyb n'aa.

gada ta tób bá, dooh m' tawäd bá ta s'ee hēnh. Ti m' Isabew ky hadoo:

²⁵ —Hahy P'op Hagä Do anoo hä ȳy —näng mäh. —Ȳ tat'ȳyd mehīn. Tado hōm hä ȳy ȳ nu mebyng doo, ȳ netaah doo —näng mä Isabew kyyh.

Ääs ky n'aa her'oot do Jesus benäng do ky n'aa hahȳȳh

²⁶ 6 kamarab tabahado däk bá m', P'op Hagä Do mejüü ääs, Gabirijew häd näng doo, tabahōm hyb n'aa panang Nasaréh häd näng doo hēnh, Garirej häj n'aa bá.

²⁷ Tamejüü mä tabeg'äas hyb n'aa maruus wē, Joséh häd näng do ȳym pan'aa wē. Dawi panaa né m' ti Joséh. Dooh m' aj'ȳy tamepēē nā bá ti maruus. Ta häd mä Marija.

²⁸ Ti m' ääs bahōm ta wē, ti m' taky hadoo: —Ȳ ana a wē òm ȳ panäk hyb n'aa. P'op Hagä Do ky enyym a wē. A hä hē tabawät —näng mä ääs Gabirijew häd näng do kyyh.

²⁹ Ti m' Marija hyb n'aa tón gēēt mä ääs her'oot do hä. Ti m' tahyb n'aa newēē. Ta h'ȳyb gó m' tabedoo:

—H'ēēd ky n'aa ti h̄ȳy éh? —näng mä Marija ta h'ȳyb gó.

³⁰ Ti m' ääs ky hadoo ta hä:

—Ēȳm manä Marija! —näng mäh. —A hä P'op Hagä Do h'ȳyb däng.

³¹ Òm da eta däk, enȳy däg da a t'aah. Mahäd n'oo däk da Jesus.

³² Ky n'aa etsēēh da. P'op Hagä Doo, Sahōnh Hē Sa Bahānh Hadoo Do T'aah da ramaneēēnh —näng mäh. —P'op Hagä Do anoo da ta wahē makū Dawi häd näng do jawén buuj tabahadoo hyb n'aa, sa wahē n'aa tabahadoo hyb n'aa.

³³ Jakóh panaa sa wahē pan'aa da had'ȳyt da. Tabagāa had'ȳyt da —näng mä ääs kyyh.

³⁴ Ti m' Marija ky hadoo ääs hä. Teanh mäh:

—Nyy d' mä tii? Dooh aj'ȳy ȳ mepēē bá —näng mäh.

³⁵ Ti m' ääs ky hadoo:

—P'op Hagä Do Sahee da ahyng a wē —näng mäh. —P'op Hagä Doo, Sahōnh Hē Sa Bahānh Hadoo Do hejój a hä da tabadäng. Ti hyb n'aa da hahȳ karapee hä P'op Hagä Do h'ȳyb däng. Ramaneēēnh da P'op Hagä Do T'aah —näng mä ääs kyyh Marija hä.

³⁶ Ti m' taky hadoo ēnh:

—A wakāān, Isabew häd näng doo, ti na-āāj hē etaah ta wah'ēē gó. Rahe'oot né paa ti netah. H̄ȳy kā eta däk —näng mäh. —Ji ma poo oow see pé däg ta kamarab n'aa.

³⁷ Dooh hejoonh pé P'op Hagä Do hä —näng mä ääs kyyh Marija hä.

³⁸ Ti m' Marija ky hadoo:

—P'op Hagä Do karom né ȳȳh. Tamejüü do ȳ moo wät da —näng mäh. —Taw'äats hē ta ti tahado bá, maher'oot do hä ȳȳ —näng mäh.

Ti m' ääs ahōm kán mä p'aa hēnh ta mahānh.

³⁹⁻⁴⁰ Ti m' nayyw hē denaa hē Marija bahōm kán mä panang hēnh, Isabew hagä hēnh, waēē habēē hēnh, Judah häj n'aa bá. Ta tsym n'aa kaw'aat mä tabahōm. Ti m' tób gó m' tabajēē suun. Isabew mä tedēng.

⁴¹ Ti m' takedēē sii hē m' ajān Isabew wog gó hasuun do kahasyyg wät mä ta wog gó. Baad mä P'op Hagä Do Sahee badäg däk Isabew h'ȳyb gó.

⁴² Ti m' Isabew ky hadoo Marija hä, tak'ēp mä ta kyyh:

—Baad òm P'op Hagä Do ky n'aa edēng ȳȳy wób sa mahānh. Ajān hä na-āāj né hē baad hadoo do tah'ȳyb däng —näng mäh.

⁴³ Ti m' Isabew ky hadoo ēnh:

—Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, ta hä ȳ h'ȳy kaha'eēh do ȳyn pan'aa mabahado né paawä mabana ȳ mabaheg'äas. Ȳ maweh'ēēh ta ky n'aa hä.

⁴⁴ Ȳ medēē sii hē, wok ȳȳ gó ajān kahasyyg wäd is, tsebee wät —näng mäh.

⁴⁵ —Baad òm P'op Hagä Do ky n'aa edēng maky daheeh do hyb n'aa a hä taher'oot doo —näng mä Isabew kyyh Marija hä.

⁴⁶ Ti m' Marija ky hadoo:

—Hēp ȳ tym P'op Hagä Do taj'aa etsē.

⁴⁷ Hēp ȳ tym tsebee kán P'op Hagä Doo, hēp ȳ tym dēēb wē.

⁴⁸ Ta wē hēp ȳ tym wén tsebé, ȳ ta karom its tahyb n'aa esee do hyb n'aa.

H̄ȳ jawén sahōnh hē ȳ ramaneēēnh da ȳynh ky n'aa kedēng doo,

⁴⁹ tak'ēp baad hadoo do P'op Hagä Doo, sahōnh haj'ap do banoo do hyb n'aa hä ȳȳ.

Tsyt hē, sahōnh hē nesaa do mahānh né tii. Baad had'op do né tii.

⁵⁰ Sahōnh hē badäk hahȳȳ hä habong doo, sa panaa na-āāj né hē,

ta hä hyb n'aa jew'ȳyk doo,

P'op Hagä Do t'ȳyd mehīn had'ȳyt hē.

⁵¹ Tak'ēp hejoonh do P'op Hagä Do mo haj'aa.

Hahȳȳ da tamo haj'aa:

Jé pad'ȳyt hē dawē hä tabetyn hōm h'ȳy kasab'ee doo gó sa hä hē h'ȳy kasadā doo,

P'op Hagä Do karēn do raty n'aa ges'ȳyk doo. ⁵² Tasog hōm hyb n'aa jewyk do sa hejój,

ti taban'oo kán hyb n'aa sakog is do sa hä.

⁵³ Baad taban'oo kán sa tā, sa waa, has'aah do sa hä.

Tan'oo kán ta si n'aa hē rababaaj hōm tak'ēp ma enȳy do paah.

⁵⁴ Tamasaa wät Isaraéw buuj, ta karom.
Ta t'yyd mehīn had'yyt sa hā.

⁵⁵ Dooch tamabaan bā Abaraām hā, Abaraām
panaa[†] hā taky n'aa enooh doo.
Nahēēj sa hā taky n'aa enooh do paah —nāng
mā Marija kyyh.

⁵⁶ Ti m' tamawoob hē kamarab Marija
bayyw kån mā Isabew tób bā. Ti m' tababaa
hōm kån ta tób hēnh.

*Jowāw nu gahem'uun do henāng do pa-
nyyug n'aa hahȳh*

⁵⁷ Ti m' Isabew t'aah benyy dāk bā kā,
enāng mā kā aj'yy.

⁵⁸ Isabew pa haj'eenh doo, ta wakāān na-
āj mā rapanyyg enā hōm bā kā, ratsebee
kån mā ta sii. Isabew P'op Hagā Do t'yyd
mehīn, rahegāā bā.

⁵⁹ Ti m' ta t'aah 8 ta āh tabahado dāk bā, sa
wakāān, sa pa haj'eenh do na-āj hē rabana
ta t'aah masuuj noo byyh kahōg hōm do
raheg'āas. Rakarēn mā ta hād ramaneēēnh
Sakarija, ta yb hād.

⁶⁰ Ti m' Isabew ky hadoo:
—Dooch —nāng māh. —Ta hād da Jowāw —
nāng māh.

Ti m' raky hadoo ta hā:

⁶¹ —Hēd n'aa ta tii d' ta hād? —nāk māh. —
Dooch ta tii da Jowāw hād nāng pé bē wakāān
—nāk māh.

⁶² Ti m' sa moo me rameanh ta yb hā nyy
da ta t'aah hād.

⁶³ Ti m' ta moo me Sakarija metsēē ta hā
rabanoo rahe'iih doo. Ti m' rahyb n'aa
meuuj bong terih do hā. “Jowāw” mā terii
dāk.

⁶⁴ Tii bā kā m', taber'ood dāg kån p'aa hēnh
kā. Ti m' Sakarija j'aa etsēē kån mā P'op
Hagā Doo.

⁶⁵ Ti m' sa pa haj'eenh do rahyb n'aa
meuuj bong mā tak'ēp. Jé pad'yyt hē waēē
habēēh hēnh mā Judah hāj n'aa bā ta ky n'aa
raher'ood hōm kån māh.

⁶⁶ Sahōnh hē ta ti ma new'ēē do panyyug
hā, rahyb n'aa newēē, rahyb n'aa tón. Sa
h'yyb gó m' raky hadoo:

—Hyb n'aa jawyk da ta ti karapee —nāk
mā sa h'yyb gó.

Tii da sa h'yyb gó rawén her'oot, P'op
Hagā Do hejój karapee hā tabawāt do hyb
n'aa.

*Hahȳ Sakarija her'oot do ta jawén hawāt
do ky n'aa P'op Hagā Do metēēh doo*

⁶⁷ Ti m' baad mā Sakarija h'yyb gó P'op
Hagā Do Sahee badāng. Ti m' tadu doo
tabaher'oot ta jawén hawāt doo, P'op Hagā
Do metēēh doo. Ti m' taky hadoo:

⁶⁸ —Taw'āats hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do
hā,
Isaraéw buuj rah'yy kaha'eeh do ēr j'aa etsē.

Tabahyng ta karapee tabed'ēēp hyb n'aa ne-
saa do mahānh.

⁶⁹⁻⁷⁰ P'ooj ub, ta ky n'aa rod tsyt hē ta wē
kasēew bong do hā taky n'aa enooh
doo,

tii da P'op Hagā Do bad'oo hyy kā.
Tamejō kån hyy kā ēr mahang tak'ēp ta hejój
me ēr hed'ēēp doo,

ta karom Dawi makū panaa hā.

⁷¹ Ēr da ted'ēēp ēr majī mahānh,

ēr wē h'yy gaēēnh do mahānh.

⁷² Tat'yyd mehīn paa ēr wahē makūūh.

Tahyb n'aa esee baad had'op do sa hā taky
dāng do paah,

⁷³ Abaraām makūū hā taky n'aa enooh do
paah.

⁷⁴ Ēr ted'ēēp da ēr majī mahānh,
h'yyb neȳm doo me ēr moo bok hyb n'aa
P'op Hagā Do wē.

⁷⁵ Tsyt hē nesaa do mahānh,
takarēn doo da ēr baboo had'yyt hyb n'aa ta
matym gó.

⁷⁶ Ti m' ta t'aah hā Sakarija ky hadoo:

—Ōm da ramaneēēnh P'op Hagā Doo, Sahōnh
Hē Sa Bahānh Hadoo Do ky n'aa rod.

Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kajaa do pooj jé
panāg n'aa da ōm.

Ōm da henām sa h'yyb tym, baad ragadoo
hyb n'aa takajaa bā.

⁷⁷ P'op Hagā Do karapee hā mamaher'oot da
nyy da sa h'yyb tym tabed'ēēp

hyy pong jé ta pa rababoo had'yyt hyb n'aa,
nesaa do sa h'yyb tym gó hanāng do
tabawug hōm do hyb n'aa da.

⁷⁸ Tii da P'op Hagā Doo, ēr h'yy kaha'eeh do
wén d'oo, taky enyym do hyb n'aa.

Ji tat'yyd mehīn.

Ti hyb n'aa Tah'yyb Dāng Doo, ta bag hadoo
ēr hā,

pap̄ȳj bag hadoo doo, p'op tabana ēr hā.

⁷⁹ Ta bag tanoo da gadagyp do hadoo doo gó
habok do sa hā,

dajēb gó habok do sa hā.

Ēr hā tanoo da h'yyb nyyw gó ēr babok hyb
n'aa —nāng mā Sakarija kyyh.

⁸⁰ Ti m' karapee bawēē gēēt. H'yyb hejooj
g'ēēd kån. Tabanawāng bā kā tabawād
had'yyt hē. Tii bā kā, tadu do kån tama
metēēk do Isaraéw buuj.

2

Jesus benāng do panyyug n'aa hahȳh

¹ Ti noo gó m', hajōng hāj n'aa sa wahē
n'aa Aw-Kus hād nāng do tamejūū rabetsén
hyb n'aa sahōnh hē ta karapee jé pad'yyt
hē habok doo, sa hāj n'aa had'yyt bā habok
doo, Roma buuj ramejūū doo bā.

² Jãam né hē ti pooj jé rabetsén doo. Kirinjio häd näng doo, hēej Sirija häd näng do babuuj sa wahē n'aa noo gó m' tii.

³ Tii bá m' sahõnh hē rabebanh sa wahē makü panang p'aa hēnh, ta heen n'aa hã sa häd raberih hyb n'aa.

⁴ Ti hyb n'aa m' panang Nasaréh, Garirej häj n'aa bá badäk doo bá naa Joséh ratsyym kasog kån, Judah häj n'aa hēnh, panang Berēnh häd näng doo hēnh rabahõm hyb n'aa. Dawi häd näng do panang paa né hē m' ti Berēnh. Dawi panaa see m' Joséh.

⁵ Tii hēnh tawén hõm mã Marija, ta ȳm pan'aa daheeh, retséd do heen n'aa hã sa häd raberih hyb n'aa m'. Etaah mã ti Marija.

⁶ Ta tii bá rabajeej bong noo gó kã m' karapee benyy däg kån.

⁷ Ti m' pooj jé ta t'aah, aj'yy m'. Ti m' tabahabēn däk. Ta wób sa masããh tób n'aa yt hã m', b'éé waa hood gó m' tadasooh. Du daa m' dawëé hena do tób ranu kahej'ëek doo bá m', gabad'ëé däk do hyb n'aa m'.

⁸ Ti noo gó kã m', atsēm, b'éé hagã n'aa rabaj'eenh p'eets hē. B'éé mã rahag'ãas.

⁹ Ti m' P'op Hagã Do ãas kasee sa hã. Ti m' P'op Hagã Do hejój tametëeh sa pa. Ta bag tak'ëp gabarëeh do hadoo mãh. Ti m' b'éé hagã n'aa tak'ëp mã rabeȳm bong.

¹⁰ Ti m' ãas ky hadoo sa hã:

—Bë eȳm manãh! Ý manaa tak'ëp ji tsebé do panyyg, sahõnh hē panyyg pan'aa —näng mãh.

¹¹ —Naga hē enyy däk bë mahang, Dawi panang paa bá, bë h'yyb tym dëeb. Kristo,* P'op Hagã Do H'yyb Däng Doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do tii —näng mã ãas kyyh.

¹² Ti m' taky hadoo ënh:

—Hahÿy da da bë heen n'aa: Bë aw'yyt da kahabēn is karapee. B'éé waa hood gó da tabasooh —näng mã ãas kyyh b'éé hagã n'aa sa hã.

¹³ Ti bá m' nayyw hē m' ragenã b'ëeh hajök do ãas ta see pa. Tii bá m' P'op Hagã Do hã rama ejãm. Hahÿy da m' sa kyyh:

¹⁴ —Taw'ããts hē hÿ pong jé tak'ëp raweh'ëeh, tak'ëp rahyb n'aa jew'yyk P'op Hagã Doo.

Badäk hahÿy bá, ta hã habong do hã, takamahãn do hã,

P'op Hagã Do anoo da h'yyb nãw n'aa —nãk mã ãas sa kyyh.

¹⁵ ãas rabedo bong bá m', p'aa hēnh hÿ pong jé rabasëek bá m', b'éé hagã n'aa rakaner'ood kån, ti m' raky hadoo:

* **2:11** Ji h'yyb tym dëeb, p'ooj ub Judah buuj hã P'op Hagã Do ky n'aa enooh doo, ramaneëehh **Mesijas**. Gereg kyy me ramaneëehh **Kristo**. "**P'op Hagã Do h'yyb däng doo**", tahanäng pé m' ti. † **2:22** Isaraéw buuj sa taah benäng jawén paa bá, 40 ta ãh noo gó ajãn ȳn dooh tahaja bá P'op Hagã Do tób n'aa hēnh tahõm bá. Dooh na-ããj hē tahaja bá tamep'aa bá tsyt hē P'op Hagã Do wë kasëew däk doo. ‡ **2:23** Esodo 13.2, 12

—Hamäh, Berēnh hēnh ër hegãã ti P'op Hagã Do her'oot do ãas hã. Hamäh, hamäh —nãk mãh.

¹⁶ Ti m' nayyw hē m' rah'yy kabawaad bong. Resoos mãh. Ti m' rabawyyd kån Joséh, Marija, karapee kã. Karapee basooh mã b'éé waa hood gó.

¹⁷ Karapee rabahapãh jawén paa bá kã m', jé pad'yyt mã rabaher'ood hõm karapee t'aah ky n'aa, sa hã ãas panãk doo.

¹⁸ Sahõnh hē maa nap'ëeh do rameuunh mã ta ky n'aa.

¹⁹ Ti m' Marija enyyw hõm mã ta ti ta h'yyb gó. Ta h'yyb gó m' tahyb n'aa newëé mãh.

²⁰ Ti m' b'éé hagã n'aa rababaaaj hõm. P'op Hagã Do raky n'aa ejãm hõm mãh. P'op Hagã Do raj'aa etsé mãh. Ti rawén ky hadoo rahapãh mãh, ramaa napãh mã sa h'yyb. Baad né hē m', ãas her'oot doo d' né hē kã m'.

²¹ 8 ta ãh tabahado däk bá m' karapee, ta masuuj noo byyh kahõg hõm bá kã m', rahäd n'oo däk mã Jesus, tabasuun däk do pooj jé ãas häd n'oo däk doo d' né hē ta häd karapee hã.

²² Ti m' takaja kån mã ti noo gó Marija ta patug daheeh sa h'yyb rabenãm hyb n'aa P'op Hagã Do matym gó, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da ji t'aah benäng do jawén paa bá.† Ti m' ramahüüm Jesus Jerusarēnh hēnh, P'op Hagã Do wë rametëeh hyb n'aa ta tób n'aa gó.

²³ Tii da rawén d'oo, hahÿy da m' P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk do kerih do tamejüü do hyb n'aa: "Taw'ããts hē pooj jé ji t'aah wah'ëeh ji ky n'aa enooh P'op Hagã Do hã tsyt hē."‡

²⁴ Tii hēnh rabahõm na-ããj hē, P'op Hagã Do hã rama ejuu hyb n'aa pawóp hē taw'ëed, h'ooh its hadoo doo, gurii-i hadoo doo. Tii d' né hē ta ky n'aa jaw'yyk do mejüü rabad'oo sa h'yyb rabenãm hyb n'aa P'op Hagã Do matym gó.

Simijãw häd näng do her'oot do Jesus ky n'aa panyyg n'aa hahÿy

²⁵ Ti m' ti awät mã Jerusarēnh bá aj'yy wah'ëé däk doo, P'op Hagã Do karēn doo da hawät doo, P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk do ky daheeh doo. Simijãw mã ta häd. Baad mã P'op Hagã Do Sahee h'yyb mahüüm. Tagada mã Isaraéw buuj hed'ëep doo.

²⁶ P'op Hagã Do Sahee metëeh mã ta hã, Kristo, P'op Hagã Do H'yyb Däng Doo, tahapãh ná né hē m' tadajëb pooj jé.

²⁷ Ti m' ti noo gó né hē m' P'op Hagã Do Sahee mahüüm mã Simijãw P'op Hagã Do

tób n'aa hēnh. Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa hēnh Marija Joséh daheeh ramanaa bä m' karapee t'aats, Jesus, sa ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da ramoo bok hyb n'aa ta hyb n'aa,

²⁸ ti agëët mä Simijāw tób w'oo hä. Ti m' karapee tabado dāk ta moo gó, ti m' P'op Hagä Do taj'aa etsē. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

²⁹ —Hÿÿ kä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk doo, sahōnh hē mabag'āas doo, man'oo ÿÿh, a karom, h'yyb nām doo me ÿ dajëp.

Man'oo dāk maky däng do ÿ bahapäh.

³⁰ Hÿÿ kä matym ÿÿ me baad ÿ bahapäh ji h'yyb tym dëëb,

³¹ sahōnh hē badāk hahÿÿ hä habong do sa matym gó manoo doo.

³² Judah buuj nadoo do sa h'yyb bag hadoo, sa h'yyb kadawuung n'aa P'op Hagä Do hä.

Isaraéw buuj ky n'aa etsëéh da ta hyb n'aa — näng mä Simijāw kyyh karapee t'aah ky n'aa hä.

³³ Marija Joséh daheeh rahyb n'aa meuuj bong mä Simijāw her'oot do sa t'aah ky n'aa hä.

³⁴ Ti m' Simijāw taky n'aa edëë bong sa hä. Ti m' Marija hä, Jesus ÿÿn hä, ta ky hadoo:

—Hajök Isaraéw buuj wób raty n'aa ges'yyk da hahÿ karapee tawah'ëë dāk bä. Ti hyb n'aa banesaa hēnh rabahōm da P'op Hagä Do an'oo bä. Ta wób da baad ragadoo. P'op Hagä Do ed'ëëp ta tii —näng mäh. —Ta heen n'aa hadoo da hahÿ karapee. Tametëéh da P'op Hagä Do gen'aak doo. Ti hyb n'aa hajök da h'yy kawereem ta wë.

³⁵ Tii bä da kametä dāk da rahyb n'aa newëë doo —näng mäh. —Öm da Marija, tak'ëp da mah'yy katón da ta hä ramoo bok do hyb n'aa da —näng mä Simijāw kyyh.

³⁶ Ti noo gó né hē m' ti agëët mä t'ii hēnh ÿÿnh P'op Hagä Do ky n'aa rod. Än mä ta häd. Wah'ëë däg né m' tii. Panuëw mä ta yb makü häd, Aseer makü panaa see m'. Patug tamaa wäd, marahud wäd mäh. Raket'ëë dāk do jawén paa bä, 7 ta baab tabahado dāk bä m' Än patug maa badoo wät mäh.

³⁷ Wah'ëë dāk mäh. 84 däg mä ta baab n'aa. P'op Hagä Do tób n'aa hēnh had'yyt mä tabehëh'üüm. Adëb bä, atsëm na-ääj mä P'op Hagä Do tahyb n'aa jaw'yyk. Ta hä taky n'aa etsëë mäh. Kas'aah mä taky n'aa etsëë hyb n'aa P'op Hagä Do hä.

³⁸ Ti m' Marija, Joséh wë tabana bä m', taky n'aa tsebee wäd kán P'op Hagä Doo. Ti m' Jesus ky n'aa taheer'ood kán t'ii hēnh hab'ëéh do mahang Isaraéw buuj P'op Hagä Do ed'ëëp do gad'aa do sa hä.

³⁹ Ti m' Joséh Marija rabahajaa bä kä m' sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo, rababaaj hōm kán sa panang

hēnh Nasaréh häd näng doo, Garirej häj n'aa hēnh.

⁴⁰ Awëë däg kán mä karapee. Hejooj däg kán mäh. P'op Hagä Do h'yy gan'yyh. Baad P'op Hagä Do hag'āas ta hä.

P'op Hagä Do tób n'aa yt hä Jesus baym dó panyyng n'aa hahÿÿh

⁴¹ Ta heen n'aa hē had'yyt hē Jesus ÿÿn ta patug daheeh rabahōm Jerusarēnh hēnh, Pas-kowa häd näng do ratab'ëës hyb n'aa.

⁴² 12 m' Jesus ta baab däg rabahōm Pas-kowa ratab'ëës hyb n'aa rabahed'oo doo da. Jesus ahōm sa sii.

⁴³ Pas-kowa ratab'ëës do tabahëëj jëng bä m', rababaaj nä sa panang hēnh. Jesus mä aym Jerusarēnh bä. Doo m' rahapëë bä ta ÿÿn hä tabaym.

⁴⁴ Sa wakään mahang hawät red'oo mäh. Ti m' tug bä kä rabaheg'āas, dooh m' Jesus. Resoos mä sa wakään mahang.

⁴⁵ Doo m' rawyyd bä. Ti m' rabaheg'āas p'aa hēnh Jerusarēnh hēnh.

⁴⁶ Tamawoob däg kán mä sa äh Pas-kowa jawén paa bä m', rabawyyd kán P'op Hagä Do tób n'aa yt hä m'. Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do mahang mä tabasoo. Tamaa newëë mäh, teanh mä sa hä.

⁴⁷ Sahōnh hē Jesus maa napäh do rahyb n'aa meuunh mä tahapäh do hä m', tah'yy ganäng do hä m'.

⁴⁸ Ti m' ta ÿÿn ta patug daheeh rabahapäh bä m' rah'yy gabedo bong mäh. Ti m' ta ÿÿn ky hadoo:

—Hëd n'aa tii d' mabahadoo ää hä, tah ÿÿÿ? —näng mäh. —Öm ää esoos, öm ää hyb n'aa tón —näng mäh.

⁴⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hëd n'aa ÿ bë esoos? Nepäh bë hä Ee tób bä né paawä ti ÿ bë baw'yyt? —näng mä Jesus.

⁵⁰ Doo m' ta ÿÿn rah'yy genä bä tii d' tahanäng do hä.

⁵¹ Ti m' tababaaj hōm kán sa sii. Baad mä taky daheeh sa hä. Baad mä Marija benäm ta ti ta h'yyb gó.

⁵² Awëë gëët mä Jesus. Anäng mä ta hä kä tahapäh doo. P'op Hagä Do kamahän ta hä, ta wób na-ääj rakamahän.

3

Jowāw nu gahem'uun do panyyng n'aa hahÿÿh

¹⁻² Ti m' 15 ta baab tabahado dāk bä m' Tiberijo häd näng do Roma bä tabag'āas noo gó, tabanawäng hēnh P'op Hagä Do ban'oo kán mä ta panyyng Jowāw hä, ta wób tamar'oot hyb n'aa. Sakarija m' Jowāw yb. Ti noo gó, Judah häj n'aa bä Pon-Sijo Pirato häd näng do sa wahë n'aa. Garirej häj n'aa bä, Eróts häd näng do sa wahë n'aa. Eróts hÿÿj mä Piriip häd näng doo, Itureej, Tarakonit

häd enäh do häj n'aa bä m' sa wahë n'aa. Risään häd näng doo, Abirën häj n'aa bä sa wahë n'aa.* Anas, Kajapas häd enäh doo, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do ti noo gö.

³ Ti m', P'op Hagä Do panyyg Jowäw gado däk jawén paa bä kä m', tamaher'ood hóm mä sahõnh hë tamii Joradän nabyy me habong doo. Taher'oot sa hä raberéd hóm hyb n'aa nesaa doo, ranu kemuun hóm hyb n'aa nesaa do raberéd hóm do heen n'aa, P'op Hagä Do awug hóm hyb n'aa nesaa do sa h'yyb tym gó hanäng doo.

⁴ Hahÿÿ da P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do erih do paa Jowäw ky n'aa:

“Hahÿÿ da tabanawäng bä her'oot do kyyh: Bë tyw n'aa bak'ood däg da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.

Baad ub da bë tyw n'aa daj'aaah.

⁵ Bë geh'aa hóm gaderoh doo.

Bë epug hóm wajau doo, waëë na-ääj hë.

Bë deja hóm ta tyw n'aa gajeroh doo.

Bë benyyw däg baad ta tyw n'aa.

⁶ Tii bä da sahõnh hë badäk hahÿÿ hä habong do rahapäh da nyy da P'op Hagä Do ji tabed'ëëp nesaa do mahänh!”[†]

⁷ Ti m' hajök rakata däk Jowäw wë ranu kemuun hyb n'aa. Ti m' Jowäw ky hadoo sa hä:

—Aw'yy p'yyim näng do taah hadoo bëëh! —näng mäh. —Nyy da bë ed'oo bë kejën nesaa do bë hä P'op Hagä Do banoo do mahänh? J'ooj madäk doo me bë ed'oo bë nu kemuun nesaa do mahänh.

⁸ Taw'ääts hë pooj jé bë metäh te hub tado bä nesaa do bë eréd hóm bä. Bë metäh hanäm do hä bë moo bok do hä. Bë daab yb manä Abaraäm panaa bë hanäk do hä. Bë edoo manäh: “Ää P'op Hagä Do gadoo Abaraäm panaa ää bahadoo do hyb n'aa.” P'op Hagä Do karën bä, tahajaa hahÿÿ pä tawareem bä Abaraäm panaa rado padäg bä —näng mäh.

⁹ Edaa däk h'yy kawanereem do P'op Hagä Do ky n'aa etyy doo. Aj'yy myym joom kóm pa tadahëë däk do tabagëëm hyb n'aa hadoo tii. Sahõnh hë joom tëëg neaak do tagëëw jat da, ti tabaju hóm da —näng mä Jowäw kyyh.

¹⁰ Ti m' rabeaanh ta hä:

—Nyy d' ää bad'oo hÿÿ kä?

¹¹ Ti m' Jowäw ky hadoo:

—Pawóp hë saroor näng péh, sét tanoo saroor tamah pé hä. Waa näng doo, tanoo

waa tamah do waa ta waa uuh —näng mä Jowäw kyyh.

¹² Ti m' sa wahë n'aa dajëër n'aa gedaag n'aa an'aa mä Jowäw wë tanu gemuun hyb n'aa.

—Ma matëg —näk mäh. —Ää ënh, nyy d' ää bad'oo?

¹³ Ti m' Jowäw ky hadoo sa hä:

—Bë wad'ii manä ta wób —näng mäh. —Doooh ta bahänh bë ets'ëë sa hä dajëër. Jääm hë bë ets'ëë Roma buuj ky kajäk doo —näng mäh.

¹⁴ Ti m' warahén reaanh:

—Ää ënh? Nyy d' ää bad'oo? —näk mä warahén sa kyyh.

Ti m' Jowäw ky hadoo:

—Bë eäm manä ta wób dajëër rabanoo hyb n'aa bë hä. Bë ky n'aa tapa manä daap hë ta wób. Bë h'yy gadeja dajëër bë wahë n'aa bë hä rep'aak do hä, bë hyb n'aa hüüm manä ti bahänh —näng mä Jowäw sa hä.

¹⁵ Ti m' hajök do t'ii hënh kat'aa do rah'yy kahas'äap Jowäw hyb n'aa. Sa h'yyb gó m' rahyb n'aa newëë. Sa h'yyb gó m' raky hadoo: “Hahÿÿ né g'eeh P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, Kristo häd näng doo?”

¹⁶ Ti m' Jowäw ky hadoo sa hä:

—ÿ ti hÿÿh, bë ÿ nu gemuun naëng me. Ti awät da tak'ëp hyb n'aa jawyk do bahänh ÿÿ. Hä ÿÿ, ÿ hyb n'aa sakog its ta hä. Ti hyb n'aa dooh ÿ haja bä ta tsyym suun kabo n'aa ÿ do bä[‡] —näng mäh. —Tii kä P'op Hagä Do Sahee tabanoo da bë hä, tabajëë suun hyb n'aa bë h'yyb tym gó, bë tah'yyb mahüüm hyb n'aa. Tëëg hõh hadoo me baad tabanäng däk bë h'yyb tym, bë d' tametyy —näng mäh.

¹⁷ Tsyt hë tabetyn hóm da P'op Hagä Do karën do moo heb'ook doo, tsyt hë ta wób. P'op Hagä Do karën do moo b'ook doo, banäm doo hënh tabetyn hóm, tabanesaa hënh ta wób, aj'yy ta nahëë me tetyn hóm do hadoo tiriig ta bóg mahänh. Ta joom ag tiriig tabataa ta tób n'aa yt hä. Ta bóg taju toonh tëëg hõh me, nadëëk doo me —näng mä Jowäw kyyh Kristo ky n'aa hä.

¹⁸ Hajöng mä Jowäw her'oot sa hä. Panyyg wób gó tabeh'üüm. Baad tametëëk sa hä. Panyyg hanäm do taher'oot mä sa hä.

¹⁹ Ti m' Jowäw nabuuj gedoo mä Garirej häj n'aa wahë n'aa Eróts häd näng doo, ta hÿÿÿ ÿÿm, Erodija, tagat'ëë däk do hyb n'aa. Hajöng baad nadoo do wób Eróts moo wät do hyb n'aa na-ääj hë Jowäw nabuuj gedoo mä Eróts.

* **3:1-2** Roma buuj had'yyt nado Tiberijo bag'ääs. Hajöng ta wób sa häj n'aa na-ääj hë tabag'ääs. Pon-Sijo Pirato, Eróts, Piriip, Risään na-ääj hë Tiberijo karom tii, Tiberijo kyy gó ta wób sa häj n'aa bä rabag'ääs doo. † **3:6** Isajas 40.3-5 ‡ **3:16** P'ooj ub sa karom rakeboo paa m' sa kariw n'aa tsyym suun. Tii bä sa kariw n'aa tsyym rahets'yyt. Tak'ëp hyb n'aa sakog its Jowäw Jesus matym gó, ta hä hë Jowäw hegää bä. Ti hyb n'aa dooh tahaj'as pé Jesus wë tamoo wäd bä ta hä hë tahegää bä, tahananäng pé tii.

²⁰ Ti m' ti bahānh tabeggyts wāt. Tamejūū mā Jowāw radawāts géēt ragadahew'eēs doo gó.

Jesus Jowāw nu gemuun do panyyg n'aa hahýȳh

²¹ Ti m' ragadahew'eēs doo gó radawāts g'eed pooj jé m', hajök do Jowāw nu gemuun bong bá m', Jesus na-āāj mā tanu gemuun wāt. Tanu gemuun bá m', Jesus ky n'aa etsēē bá m', wē kabasēets wāt.

²² Ti m' P'op Hagā Do Sahee ahyng mā ta wē gurii-i hadoo mäh. Ti m' hý pong jé naa tamaa ena kán P'op Hagā Do kyyh. Hahýȳ da m' ta kyyh:

—Öm tah ýȳ, tak'öp̄ ý̄ kamahān up doo. Baad ý̄ mah'yyb n'yyim —näng mäh.

²³ 30 ta baab Jesus bahado däk bá m' tadu doo tamoo wāt do sa mahang.

Jesus wahē makū sa hād ketsén do hahýȳh

Joséh t'aah red'oo mā Jesus.

Joséh yb makū hād Eri.

²⁴ Eri yb makū hād Matat.

Matat yb makū hād Rewi.

Rewi yb makū hād Mew-Ki.

Mew-Ki yb makū hād Janaj.

Janaj yb makū hād Joséh.

²⁵ Joséh yb makū hād Matatijas.

Matatijas yb makū hād Amos.

Amos yb makū hād Naüm.

Naüm yb makū hād Eseri.

Eseri yb makū hād Nakaj.

²⁶ Nakaj yb makū hād Maat.

Maat yb makū hād Matatijas.

Matatijas yb makū hād Semej.

Semej yb makū hād Josek.

Josek yb makū hād Jodah.

²⁷ Jodah yb makū hād Jowanan.

Jowanan yb makū hād Resa.

Resa yb makū hād Serubab.

Serubab yb makū hād Saratijéw.

Saratijéw yb makū hād Neri.

²⁸ Neri yb makū hād Mew-Ki.

Mew-Ki yb makū hād Adih.

Adih yb makū hād Kosān.

Kosān yb makū hād Ew-Madān.

Ew-Madān yb makū hād Eer.

²⁹ Eer yb makū hād Josuwéh.

Josuwéh yb makū hād Erijés.

Erijés yb makū hād Jorīm.

Jorīm yb makū hād Matat.

Matat yb makū hād Rewi.

³⁰ Rewi yb makū hād Simijāw.

Simijāw yb makū hād Judah.

Judah yb makū hād Joséh.

Joséh yb makū hād Jonam.

Jonam yb makū hād Erijakīm.

³¹ Erijakīm yb makū hād Mereja.

Mereja yb makū hād Mena.

Mena yb makū hād Matatah.

Matatah yb makū hād Natān.

Natān yb makū hād Dawi.

³² Dawi yb makū hād Jesé.

Jesé yb makū hād Obed.

Obed yb makū hād Buwas.

Buwas yb makū hād Saramon.

Saramon yb makū hād Nasōm.

³³ Nasōm yb makū hād Aminadab.

Aminadab yb makū hād Adimih.

Adimih yb makū hād Rām.

Rām yb makū hād Eserōm.

Eserōm yb makū hād Peres.

Peres yb makū hād Judah.

³⁴ Judah yb makū hād Jakóh.

Jakóh yb makū hād Isak.

Isak yb makū hād Abaraām.

Abaraām yb makū hād Terah.

Terah yb makū hād Nahóh.

³⁵ Nahóh yb makū hād Serug.

Serug yb makū hād Rakaw.

Rakaw yb makū hād Pereg.

Pereg yb makū hād Eber.

Eber yb makū hād Serah.

³⁶ Serah yb makū hād Kaj-Nan.

Kaj-Nan yb makū hād Apasad.

Apasad yb makū hād Sēm.

Sēm yb makū hād Nowéh.

Nowéh yb makū hād Ramék.

³⁷ Ramék yb makū hād Metusarēm.

Metusarēm yb makū hād Enók.

Enók yb makū hād Jaréd.

Jaréd yb makū hād Marareew.

Marareew yb makū hād Kenan.

³⁸ Kenan yb makū hād Enós.

Enós yb makū hād Seet.

Seet yb makū hād Adāw.

P'op Hagā Do t'aah hadoo Adāw makūūh,

P'op Hagā Do pahuunh do hyb n'aa.

4

Jesus Dijab metyy do panyyg n'aa hahýȳh

¹ Ti m' Jesus basoop pong hēnh tamii Joradān hād doo me naa. Baad mā P'op Hagā Do Sahee h'yyb mahūūm. Ti m' P'op Hagā Do Sahee mahūūm kán Jesus tabanawäng hēnh, rabanabok hēnh.

² 40 m' ta āh Dijab* metyy mā Jesus. Tabanawäng hēnh tabaym bä, dooh Jesus awa bä. 40 ta āh tabahado däk bá m' Jesus mā asa däk tak'öp̄.

³ Ti m' Dijab ky hadoo ta hā:

—P'op Hagā Do T'aah mado bä, mamejō hahý̄ pä takawareem däk päw —näng mäh.

⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh. Hahýȳ da P'op Hagā Do kyy kerih doo: “Ji waa hā had'yyt nado ji bedēp”† —näng mā Jesus.

* 4:2 Gereg kyy me ramaneēēnh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng péh ti Dijab. † 4:4

⁵ Ti m' Jesus Dijab masäk waëë jó. Tii b' naa m' nanyw hê tametëëh ta hã sahõnh hê badäk hahÿÿ hã hanäng do häj n'aa rabag'ääs doo.

⁶ Ti m' taky hadoo ta hã:

—Mahegää! —näng mäh. —Sahõnh hê ta ti ÿ anoo da a hã. Sa wahë wahëh mabahadoo ÿ an'oo bã. Sahõnh hê hanäm doo, hetsooh do ta hã hanäng do ÿ anoo da a hã —näng mäh. —ÿ ti ta ti gadoo. ÿ ta danäh. Ti hyb n'aa ÿ anoo ÿ karën pé hã —näng mäh.

⁷ —Sahõnh hê ÿ banoo a hã, wë ÿÿ, tüü, a taron nuu me ÿ mawehëë bã —näng mã Dijab kyyh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Jääm hê P'op Hagä Doo, bë hagä n'aa, bë wehëë. Jääm hê ta ti bë hyb n'aa jew'yyk, bë ky daheeh”* —näng mã Jesus.

⁹ Ti m' Jesus Dijab mahüüm kãn Jerusarënh hënh. Ti m' tabatsyyd hõm P'op Hagä Do tób n'aa jó p'op nu däk doo hënh tabasëëk hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—P'op Hagä Do T'aah mado bã, —näng mã —keréd hyy tüü babä naa.

¹⁰ Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo —näng mã Dijab kyyh: “P'op Hagä Do mejüü da ta ääs baad òm rabahag'ääs hyb n'aa.

¹¹ Òm da ragadoo p'op pä hã a tsyym taganadas hyb n'aa”,^S näng P'op Hagä Do kyyh —näng mã Dijab.

¹² Ti m' Jesus ky gadoo:

—Hahÿÿ da na-ääj hê P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Mamety manä P'op Hagä Doo, a hagä n'aa”** —näng mã Jesus.

¹³ Ti m' Dijab bahajaa bã kã Jesus tametyy doo, tabahõm dó Jesus mahãnh.

Ta panang bã Jesus raty n'aa ges'yyk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ti m' Garirej häj n'aa hënh Jesus babaaj hõm kãn. Baad mã P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm mã Jesus. Jé pad'yyt hê Garirej häj n'aa bã rapanyyg enä hõm kãn mã ta ky n'aa.

¹⁵ Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hã tama metëëk mäh. Sahõnh hê m' raj'aa etsë ta hã.

¹⁶ Ti m' panang Nasaréh hënh tabahõm, tabawäng do paa hënh. Saab hã kã m' tabahõm tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hënh, tabehed'oo doo da. Ti m' tabas'ëëg geët P'op Hagä Do kyy kerih do taner'oot hyb n'aa.

¹⁷ Ran'oo däk mã ta hã P'op Hagä Do ky n'aa rod, Isajas makü erii wät do paah, ta heen n'aa. Kapõõs mã ta ti ma kahé bãh. Tii b' mã tabapyn, taw'yyt mã ta hã kerih doo. Hahÿÿ da m' takerih:

¹⁸ “Hã ÿ P'op Hagä Do Sahee banäng.

ÿ tasëëw hõm tsyt hê, P'op Hagä Do Panyyg Hanäm Do

kasuud is do sa hã ÿ maher'oot hyb n'aa.

ÿ tamejüü ÿ bed'ëëp hyb n'aa ta wób moo gó naa.

ÿ tamejüü ty temah do ÿ matym nä padëëk hyb n'aa.

ÿ tamejüü tak'ëp rarejää do ÿ bed'ëëp hyb n'aa sa moo gó naa, rabahõm hyb n'aa.

¹⁹ ÿ tamejüü hahÿÿ da ÿ maher'oot hyb n'aa sahõnh hê sa hã:

Kaja kãn P'op Hagä Do ji tat'yzyd mehüün doo.”††

²⁰ Ti m' tabahëëj jëng bã taner'oot doo, tap'õõj däk mã p'aa hënh kerih doo. Tan'oo däk mã p'aa hënh tób kaser n'aa hã. Sahõnh hê m' tüü b' hat'oonh do baad mã rabahag'ääs Jesus wë. Ragada mã taber'oot.

²¹ Ti m' taky hadoo:

—Naga hê, bë hapëë kãn tadu dahëë kãn kerih do ÿ ner'ood wät doo kã —näng mäh.

²² Ti m' sahõnh hê tüü b' hat'oonh do baad mã raj'aa etsë ta hã. Rahyb n'aa meuunh mã baad ta her'oot do hã. Ti m' rakaner'oot jé hat'oonh doo. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Nyy d' tüü éh? Josëh t'aah nado ti hÿÿh? —näk mäh.

²³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—ÿ hapäh né tüü, hahÿÿ da bë kyyh bë ky hetëg hã: “A daaj hê makebiin mediko mado bã”, nãk da bëëh —näng mäh. —Hahÿÿ da d' bë kyyh: “Taw'ääts hê mamoo wäd meuj n'aa näng doo, babä, a panang bã, Kapar-Naüm bã mapahuunh doo da, ää ky n'aa napäh doo da ra her'oot doo”, nãk da bëëh —näng mã Jesus sa hã.

²⁴ Ti m' taky hadoo ënh sa hã:

—Ta panang bã, tabawäng doo bã, dooh P'op Hagä Do ky n'aa rod ragado bã. Né hup ÿ né hê ta ti ÿ her'oot doo.

²⁵ Eriij hawät noo gó m', hajõk mã Isaraëw häj n'aa bã patug tema bong do kas'uut doo, tak'ëp sahõnh hê rabas'aah noo gó m', tamawoob hê ta baab bahãnh tanadots wät do hyb n'aa.

²⁶ Ti hadoo né hê m', dooh m' P'op Hagä Do mejõ bã Eriij sa wë tamasa hyb n'aa. Tamejüü ta s'ee hënh ÿÿnh patug tamah do bawät bã. Panang Sarep-Ta häd näng doo bã tabawät. Häj n'aa Sidõn häd näng doo bã tüü. Baad mã tamasa tüü.

²⁷ Ta jawén mäh, P'op Hagä Do ky n'aa rod seeh, Erisew häd näng do hawät noo gó m', hajõk mã nahëë enäh doo, rog manahuuh do Isaraëw häj n'aa bã. Ti hadoo né hê m', dooh m' sa nahëë Erisew ado hõm bã. Jääm né m' sét hê tanahëë do hõm, Namah häd

näng doo. Sirija häd näng do buuj mä tii — näng mä Jesus sa hä.

²⁸ Ti m' tii b' hat'oonh do ramaa napäh bä m', tak'ëp mä rakawaj'ään kân ta wë.††

²⁹ P'op mä rabes'ëëg b'ëeh. Kawaj'ään gó m' Jesus ramahüüm panang bä naa, p'op tabadoo hënh. Gadarong doo gó m' rakarën radawäts hyy paawä tadajëp hyb n'aa.

³⁰ Ti m' Jesus bahöm sa mahänh, sa mang-hang mä tatabës.

Jesus habëë höm mera do hadäk do panyyg n'aa hahÿÿh

³¹ Ti m' Jesus bahyng panang Kapar-Naüm häd näng doo hënh, häj n'aa Garirej häd näng doo bä. Ti m' Saab hä kä tadu doo tama metëëk sa hä P'op Hagä Do panyyg.

³² Ti m' maa new'ëë do rahyb n'aa meu-unh mäh. Rawén meuuj bong mäh, hyb n'aa jawyk do ky n'aa me tama metëëk do hyb n'aa m'.

³³ Ti m' tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo gó m' tabasooch aj'y y karap'ar h'y yb nesaa doo, mera doo. Ti m' tak'ëp mä ta kyyh:

³⁴ —Ej! H'ëed makarën ää wë Jesus Nasaréh buuj? Ää marejää mawén na! — näng mäh. —ÿ hapäh öm baad ub. Öm P'op Hagä Do hanaa, tak'ëp hanäm doo, baad hadoo do moo wëed öm —näng mä ta kyyh.

³⁵ Ti m' Jesus geäm wät karap'ar h'y yb nesaa do ta hä hadäk doo. Ti m' taky hadoo:

—Er'ood manäh! Bag hënh! Ahöm aj'y mahänh —tah'eed höm mäh.

Tii bä m' aj'y y karap'ar h'y yb nesaa do dawäts jat tüü sahönh hë sa matym gó. Ti m' karap'ar h'y yb nesaa do bahöm kân, ta hä hadäk do paah. Tabanyyh bä dooh tarejä bä aj'y y.

³⁶ Ti m' tii bä kata b'ëeh do rameuuj bong mäh, raky n'aa jög bong mäh. Ti m' raky hadoo:

—H'ëed pé ti tama metëëk hahÿÿ hä? Hyb n'aa jawyk doo me, hejooonh doo me tamejüü karap'ar h'y yb nesaa do rabanyyh hyb n'aa. Raky daheeh né hë —näk mä sa kyyh.

³⁷ Ti hyb n'aa m' dawëë Jesus ky n'aa däg däk Garirej häj n'aa hënh.

Jesus nahëë sog höm do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁸ Tii kä m' Jesus banyyh tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bä naa. Simaw tób hënh mä tabahöm. Ti m' Simaw mayyn asooh mäh. Tak'ëp oom ta hä. Ti m' Jesus hä rabaher'oot tamasa hyb n'aa.

³⁹ Ti m' p'eets hë tabana gëet Simaw mayyn hasooh hënh. Tameduuk mä oom keréd höm hyb n'aa. Ti m' oom keréd höm.

Nayyng hë m' Peed mayyn moo wäd däk sa waa.

⁴⁰ Ti noo gó né hë, tug bä kä m', papÿÿj badëë hyng bä kä m', Saab bahëëj jëng jawén paa bä, Kapar-Naüm buuj ramenaah sahönh hë nahëë enäh doo. Hajök mä sa nahëeh. Ti m' sét ken'y y hã tamoo däng. Sa nahëë tahehëen höm mäh. Ahub padëëk mäh.

⁴¹ Karap'ar h'y yb nesaa doo, ta wób sa hä hanäng do enä kân mä sa hä hanäng do paah. Raban'y y hã m' tak'ëp mä sa kyyh:

—P'op Hagä Do T'aah né hë öm —näk mä karap'ar sa kyyh.

Ti m' Jesus ky ge'ÿÿm mäh. Dooch m' Jesus an'oo bä karap'ar h'y yb nesaa do rer'ood bä, rahapäh do hyb n'aa m', Jesus ta ti Kristo P'op Hagä Do H'y yb Däng Doo.

⁴² Ti m' jati pé tapaj'ëë bä, Jesus bahöm dawë hä, rabanabok hënh. Ti m' Jesus rabesoos jé pad'y yt hë. Ti m' Jesus ramamuun bä kä m' retsëë ta hä sa panang bä tabaym hyb n'aa.

⁴³ Ti m' taky hadoo sa hä:

—P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa hanäm do ÿ karën ÿ her'oot panang wób hënh na-ääj né hë. Ti hyb n'aa ÿ P'op Hagä Do mejö hyng —näng mä Jesus kyyh.

⁴⁴ Ti m' tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä m', sahönh hë Judah häj n'aa panang bä tama met'ëëg kân mäh.

5

Jesus ats'y yt do ta sii habong do pan'aa panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ta see pé noo gó m' karaj'aa Gensaréh* häd näng do nabyy me Jesus ma metëëk. Hajök doo, P'op Hagä Do ky n'aa maa new'ëë doo, gatat'uuk mä ta hä.

² Ti m' pawóp hë marakate tabahapäh ta nabyy me, tah'y yb h'oo n'aa. Karahi rahets'y yt mä marakate danäh hä.

³ Ti m' tagatsëg sooh marakate see gó. Simaw mä marakate danäh. Ti m' tabetsëë taüj höm hyb n'aa dawë hä marakate. Tii b' naa m' tama met'ëëg kân.

⁴ Ti m' tabahajaa bä kä tama metëëk doo, tamejüü Simaw tabadajong hënh marakate t'ii hënh radatu hyb n'aa tah'y yb nahëeh.

—T'ii hënh bë mo haj'aa enäh da —näng mä Jesus Simaw hä.

⁵ Ti m' Simaw ky hadoo:

—Wahëh ÿÿ, —näng mäh —atsëm had'y yt hë ää baboo paawä, dooh ää mo haj'aa péh. Ti hadoo né hë, mamejüü do hyb n'aa ÿ datu p'aa hënh karahi —näng mäh.

†† 4:28 Rawén kawaj'ään bong, rahapäh do hyb n'aa nyy d' Jesus hanäng pé Eriij, Erisew sa panyyg gó sa hä tamaher'oot doo. Ta ti sa hä Eriij, Erisew masa do paah, dooh sa häj n'aa babuuj rado bä. Dooch m' Jesus pahuuj bä sa matym haj'aa rakarën doo da, tahananng péh. * 5:1 Karaj'aa häd see Garirej.

⁶ Ti m' tii d' rabad'oo bā kā m', hajōng mā tah'ŷyb karahi gó. Tak'ēp hajōng do hyb n'aa karahi gekog bong.

⁷ Ti m' marakate see gó hat'oonh do ranaēēnh ramasa hyb n'aa. Ti m' tah'ŷyb rabata tooj kán marakate gó. Pawóp hē marakate gad'ēē dāk mäh. P'eets hē paawā m' tabaggyb paawā marakate tah'ŷyb jawyg hā.

⁸ Ti m' Simaw Peed bahapäh bā m' Jesus ky haj'aa, ta taron nu paa me tabahyy häng mä Jesus wē. Ti m' taky hadoo:

—Ahōm mahānh ŷy, wahē ŷy. Dooch ŷ haja bā a matym gó ŷ ag'ēēd bā, nesaa do moo hew'ēēt do hyb n'aa ŷyh —näng mäh.

⁹ Simaw ta hataa daheeh rameuuj bong mā hajōng do hyb n'aa tah'ŷyb.

¹⁰ Sebedew taah, Tsijaag, Jowāw hād enäh doo, Simaw kanatēē, ti na-āāj mā rameuuj bong. Ti m' Jesus ky hadoo Simaw hā:

—Eŷym manäh —näng mäh. —Ajyy, ŷyj sag hadoo da om hŷy kā, P'op Hagā Do hā rah'yy ka'eeh hyb n'aa —näng mā Jesus.

¹¹ Ti m' hood jó kā ratakgy jat marakate kā. Sahōnh hē raberēd hōm. Ah'ūum kán mā ta sii.

Rog manahuuh do Jesus haso dāk do panyyg n'aa hahŷyh

¹² Ti m' panang s'ee hēnh Jesus mamuun mā aj'yy rog manahuuh do hanäng doo. Tak'ēp mā ta hā däg ta rog. Jesus tabahapäh bā m', ahyy häng mä tüü, tetsēē mā Jesus bado hōm hyb n'aa ta nahēēh:

—Tak'ēp Hyb N'aa Jawyg Doo, —näng mäh —makarēn bā mahajaa né hē nahäh ŷ mado hōm —näng mā ta kyyh.

¹³ Ti m' Jesus moo däg ta hā. Ti m' taky hadoo:

—Ej. ŷ karēn —näng mäh. —Has'oo däg! —näng mā ta kyyh.

Ti m' nyyw hē kā m' ta nahēē badoo wät. Has'oo däg kán mäh.

¹⁴ Ti m' Jesus baher'oot ta hā:

—Maher'ood manā ta wób sa hā —näng mäh. —Ahōm jajé naga hē P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo wät do wē. Mamatā ta hā om has'oo dāk doo. Mamoo wād Mosees mejüü do paah, ta ti hedoo pé ji nahēē badoo wät do heen n'aa, p'aa hēnh baad mabahadoo hyb n'aa P'op Hagā Do matym gó, baad sahōnh hē rabahapäh hyb n'aa om has'oo dāk doo —näng mā Jesus ta hā.

¹⁵ Ti m' Jesus mejō né paawā m' ta wób tamanaher'oot hyb n'aa, jé pad'yyt hē nyyw hē rapanyyg enä hōm mā Jesus ky n'aa hā. Ti hyb n'aa m' hajök han'aa ta wē ramaa newēē hyb n'aa tama metēēk doo. Ta wób nahēē enäh do na-āāj hē an'aa ta wē tabaheso hōm hyb n'aa sa nahēēh.

¹⁶ Ti m' Jesus, ta see pé noo gó, tabehūum takabanawät hēnh taky n'aa etsēē hyb n'aa P'op Hagā Do hā.

Ajyy k'yy gadóm do Jesus haso dāk do panyyg n'aa hahŷyh

¹⁷ Hŷy hadoo mäh, ta see pé noo gó, tób gó Jesus ma metēēk bā kā, Parisēw ramaneēēnh doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do na-āāj mäh, ti at'oonh mā maa new'ēē do sa mahang. Jé pad'yyt hē naa rabena. Garirej, Judah hād enäh do hāj n'aa bā naa rabana. Jerusarēnh hēnh naa ta wób rabana. Baad ub P'op Hagā Do hejój Jesus h'yyb gó tabawät nahēē enäh do sa nahēē tawén do hōm.

¹⁸ Ti m' ajyy wób ramanaa mā nahēē näng doo, nawät doo. Ratóg nā ta tyng jó. Rakarēn paawā m' ramajēē suun tób gó Jesus wē.

¹⁹ Du daa m' rakad'oo pé gatag'uu dāk do hyb n'aa m' hajök doo. Ti m' p'op ramasāk. Ratyw n'aa gas'ēēs mäh, ti m' tii b' n'aa m' ramahy kán kata dāk do mahang Jesus bagēēt bā.

²⁰ Ti m' Jesus h'yyb hapäh bā m' hat'ook do rah'yy ka'eeh do ta hā, nawät do hā taky hadoo:

—Najis ŷy —näng mäh. —Nesaa do a h'yyb tym gó hanäng kado hōm —näng mäh.

²¹ Ti m' Parisēw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do na-āāj hē raky hadoo sa h'yyb gó:

—Nyy d' mā hŷy ta hā! —näk mäh. —P'op Hagā Do taky n'aa rejāā hahŷy hā. Jāām né hē P'op Hagā Do hajaa nesaa do ji h'yyb tym gó hanäng do tado hōm bā —näk mā sa h'yyb gó.

²² Jesus h'yyb hap'ēēh mā sa h'yyb. Ti hyb n'aa m' tabeaanh sa hā:

—Hēd n'aa tii da bē hyb n'aa newēē bē h'yyb gó? —näng mäh. —Bē ŷ h'yyb hapäh —näng mäh.

²³ —Nyy da nahejooj bē hā? “Kado hōm nesaa do a h'yyb tym gó hanäng do paah”, ji noo bā? “As'ēēg g'ēēd, awäd däg”, ji noo bā? —näng mā Jesus sa hā.

²⁴ Ti m' taky hadoo ēnh sa hā:

—Hŷy kā da —näng mäh. —Bē bahapäh hyb n'aa ŷyh, Aj'yy Hadoo Do Hŷy Pong Jé Hana Doo, ŷ hajaa sa hā hanäng do nesaa do ŷ ado hōm bā, ŷ haso dāk da nahēē näng doo —näng mā Jesus kyyh.

Tii bā m' k'yy gadów dāk do hā taky hadoo:

—As'ēēg g'ēēd, mado däg a tyng, ahōm kā a tób hēnh —näng mā Jesus ta hā.

²⁵ Ti m' nyyw hē kā tabas'ēēg g'ēēd kán, tabado dāk ta tyng kā, ahōm kán sahōnh hē m' rabahapēē kán. P'op Hagā Do hā taj'aa etsē mā tabaaj hōm bā kā.

²⁶ Sahõnh hē hap'ēeh do rameuuj bong mäh. P'op Hagä Do hä m' raj'aa etsē. Ti m' rah'yby e'ÿÿm bong. Ti m' raky hadoo:

—Meuj n'aa näng do ää hapäh naga hē — näk mä sa kyyh.

Rewi häd näng do Jesus naēēnh do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁷ Ti m' ta jawén Jesus bahõm bä kä panang bä naa, taw'yyt mä Rewi häd näng doo. Roma buuj ky gabuuj dajēer raga-hed'aak bä m' tabasooh. Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—B'ēep ana wē ÿÿ, hēp ÿ hata mabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

²⁸ Ti m' Rewi bas'ēeg gēet, sahõnh mä taberéd hõm, ti m' ahõm kån mä ta sii.

²⁹ Ti m' Rewi moo wät mä ta tób bä sa tä, sa waa Jesus tatsebé do ky n'aa, Jesus taweh'ēeh do ky n'aa. Hajök dajēer gahed'aak doo, Rewi hep'ēeh doo, ta wób na-äāj mä tatsyyd bong do rabana rabawa hyb n'aa ta sii.

³⁰ Ti m' Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma meheték do Pariséw wób hedoo doo, häd kawaj'ään gó m' rabeaanh Jesus ma matég sa hä:

—Héd n'aa bē bawèh, bē beēek dajēer gahed'aak do sa sii, ta wób na-äāj hē nesaa do moo heb'ooh do sa sii? —näk mä sa kyyh.

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Nahēē temah doo, dooh rahõm bä mediko wē. Nahēē enäh do ti hah'üüm ta wē.

³² Dooh ÿ ahyb bä hÿ pong jé naa P'op Hagä Do karēn doo da habok red'oo do ÿ naēēnh hyb n'aa. ÿ ahyng, nesaa do moo heb'ooh do ÿ naēēnh hyb n'aa, nesaa do raberéd hõm hyb n'aa, P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa kä —näng mä Jesus kyyh, Pariséw sa hä.

Jesus hä reaanh do ratayy do ky n'aa hahÿÿh

³³ Ti m' h'yy gaēēj gó raky hadoo ta hä:

—Jowāw nu gahem'uun do ma matég ranawa P'op Hagä Do rahyb n'aa esee do heen n'aa, P'op Hagä Do hä raky n'aa etsēē. Tii da na-äāj hē Pariséw ma matég rabad'oo. Tii d' nado a ma matég. Ti rawa had'yyt hē. Reég had'yyt hē —näk mäh.

³⁴ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus ky gadoo. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Ket'ēē do jām n'aa hēnh ji ats'yyt doo, dooh tahaja bä ji mejõä bä ratabēēj bä ranoo

kanawa do heen n'aa ta patug pan'aa sa mahang tag'ēēd bä. Jām bawät nä bä ji ats'yyt do rawēē had'yyt hē. Dooh ratay bä.

³⁵ Ti awät da sa najiis, ta patug pan'aa, rado hõm sa mahänh. Ti noo gó da ratay kån† —näng mäh.

³⁶ Ti m' panyyg see ky n'aa gó taky hadoo:

—Dooh ji as'ēēd bä ji saroor papuuj bäh ta säg hä ji gasyyp hyb n'aa. Tii d' ji adoo bä ji rejää ji saroor papuuj. Papuuj bäh dooh baad tado bä saroor säg hä —näng mä ta kyyh.

³⁷ —Ti hadoo né hē uwa bēeh hä. Dooh ji gedu bä uwa bēeh papuuj hegän sooh do pan'aa ta hood b'ēē byy säg gó. Tii d' ji adoo bä, uwa bēeh egän so bä, ta hood säg ganabäh hõm. Tii bä kä, uwa bēē waho bēeh da, ta hood kä karejä kån‡ —näng mäh.

³⁸ —Uwa bēeh papuuj ji geduuh ta hood papuuj gó, keh'üüs doo gó —näng mäh.

³⁹ Ti m' taky hadoo ēnh ta see ky n'aa gó:

—Jé uwa bēeh mahÿÿnh do hajõd ta baab haso däk do heēek doo, papuuj dooh tage-naag bä. “Taw'ääts hē pooj näh”, näk sa kyyh§ —näng mä Jesus.

6

Saab ky n'aa hahÿÿh

¹ Hÿ hadoo mä Saab, Judah buuj rakame-hehäh do noo gó, Jesus ta ma matég sa sii joom tiriig banäng doo me m' ratabēs. Ramahõm me m', ta ma matég tiriig ag mä raberik ta byyh banyyh hyb n'aa, tiriig rabawa hyb n'aa.

² Ti m' Pariséw sa sii habok do raky hadoo sa hä:

—Héd n'aa bē ky nadaheeh ēr ky n'aa jaw'yyk do Saab ky n'aa hä? Saab hä bē moo bok* —näk mä sa kyyh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Dooh bē ner'ood bä g'eeh nyy da ēr wahē makü Dawi bad'oo, tii, ta hataa rabas'aah bä?

⁴ Dawi ajēē suun P'op Hagä Do sa hä kahesé do tób n'aa yt hä, ti m' tabadoo päw P'op Hagä Do sa hä kahesé do tób n'aa yt hä hatoonh doo, ti m' tabawa. Ti m' tanoo mä ta hataa rabawa. Jääm né hē paawä ta ti tób yt hä moo heb'ooh do haw'aa ta ti päw Mosees ky n'aa jaw'yyk do an'oo bā† —näng mä Jesus sa hä.

⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh sa hä:

† 5:35 Hahÿÿ d' Jesus hanäng pé ta tii: Ta ma matég sii tabawät nä bä, dooh ratay bä. Sa mahang Jesus badoh bä, tii bä da ratay kån. ‡ 5:37 Hahÿÿ da Jesus hanäng péh: Dooh ji mekuuj bä papuuj tama metēek doo, pooj jé rabahed'oo do paa da. § 5:39 Dooh papuuj Jesus ma metēek do rakarēn bä, tahaanäng pé m' tii. Ragenaa gäck pooj jé rabahed'oo doo.

Dooh rakarēn bä reréd bä tii. * 6:2 Dooh ji moo wäd bä Saab hä Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü. Tak'ēp Pariséw rahyb n'aa jew'yyk Saab. Sa hä m' Jesus ma matég ramoo bok tiriig ag rateh'yypp do hyb n'aa. † 6:4 Jääm né hē paawä P'op Hagä Do sa hä kahesé do tób n'aa yt moo heb'ooh do haw'aa ta ti päw, P'op Hagä Do sa hä kahesé do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahē n'aa anoo Dawi rabawa, Dawi tat'yyd mehün do hyb n'aa.

—ÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ né hē ti Saab ky n'aa hā mejūū doo —nāng mā Jesus kyyh sa hā.

Moo gadóm do panyyg n'aa hahÿh

⁶ Ta see pé noo gó m', Saab see hā m', Jesus bahóm ênh tób P'op Hagā Do panyyg rayd naherot doo hēnh. Ti m' tama met'ëeg kån P'op Hagā Do ky n'aa. Ti yt hā m' tabasooah aj'yy moo gadóm doo. Ta hub mā ti gadóm.

⁷ Ti m' Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma meheték do na-āāj hē m' ramatakēē mā Jesus aj'yy moo tahaso dāg bā Saab hā. Ta moo tahaso dāg bā Jesus moo wāt né hē Saab hā ká sa hā. Rakarēn paawā m' Jesus raky n'aa tapaa Jesus ky nadaheeh do Mosees ky n'aa jaw'yyk doo.

⁸ Jesus hapāh mā sa h'yyb. Ti m' Jesus ky hadoo aj'yy moo gadóm do hā:

—Ag'ëed dāg sa mahang —nāng mäh.

Ti m' aj'yy as'ëeg g'ëed kån.

⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—ÿ eanh bē hā —nāng mäh. —Nyy da ér ky n'aa jaw'yyk do met'ëek Saab ky n'aa hā? H'ëed ti taw'āats hē ji moo wāt Saab hā? Baad hadoo do ji moo wāt, nesaa do ji moo wāt? Ji da hadoo do ji ed'ëep Saab hā, ji da hadoo do ji daj'ëep Saab hā? —nāng mā Jesus kyyh sa hā.

¹⁰ Ti m' taty kaw'ōōd dāg kån sa wē. Ti m' aj'yy hā ká taky hadoo:

—Madajoow a mooh —nāng mäh.

Ti m' ta moo tadajoow dāk. Ahub dāg kån mäh, baad dāg mā ta moo kā.

¹¹ Ti m' tak'ëp mā Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma meheték do na-āāj hē m' rakawaj'āan kån Jesus wē. Kaner'oot mā nyy d' rabad'oo ta hā.

Jesus asēm do 12 hedoo do tamejūū do pan'aa panyyg n'aa hahÿh

¹² Ti m' ta jawén Jesus basëek waëē jó taky n'aa etsëē hyb n'aa. Taky n'aa ets'ëē had'yyt hē m' atsēm.

¹³ Ti m' tabawag hóm bā ká tanaëēnh mā ta wē sahōnh hē ta ma met'ëek doo. Tasëew hóm mā 12 sa mahang habong doo, tamejūū do rabahadoo hyb n'aa.

¹⁴ Hahÿÿ d' mā tasëew hóm do sa hād: Simaw mäh, Peed ta hād n'oo dāk doo. Ta jawén mā Ān-Deréh, Simaw hÿÿj. Ta jawén mā Tsijaag, Jowāw, Pirip, Batoroméw,

¹⁵ Matew, Toméh, Tsijaag Aw-Pew t'aah, Simaw "Serot" ramaneëēnh doo,[‡]

¹⁶ Judas (Tsijaag t'aah), Judas Ikarijot ká m', Jesus haëej dāk do majÿi hā.

Jesus met'ëek do nyy da P'op Hagā Do bad'oo ji hā panyyg n'aa hahÿh

¹⁷ Ti m' Jesus ta ma matëg daheeh rabahyng waëē jó naa. Ta hōō bā m' rabaym dó tabasatē bā. Hajök ta hataa wób tii bā hab'ëeh. Hajök né hē m' ta wób tii bā m' rakata padëek. Judah hāj n'aa bā naa m' rabana ta wób. Jerusarēnh bā naa m' ta wób. Panang Tiir, Sidōn hād enāh doo, akajar nabyy me badāk doo bā naa m' ta wób.

¹⁸ Tii bā m' rabana Jesus ma met'ëek do ramaa newëē hyb n'aa. Nahëē enāh do na-āāj mā rabena Jesus basog hóm hyb n'aa sa nahëeh. Sa mahang ti abong karap'aar h'yyb hā hadāk doo. Jesus hebëē hóm mā karap'aar h'yyb nesaa do sa hā hanāng do paah. Heso padëek mäh.

¹⁹ P'op Hagā Do anoo ta hejój tabahajaa hyb n'aa sahōnh hē sa nahëē tasog hóm hyb n'aa. Ti hyb n'aa m' sahōnh hē rakarēn mā ta hā ramoo kajāk.

²⁰ Ti m' ta ma matëg wē Jesus ty dāng, ti m' taky hadoo sa hā:

—P'op Hagā Do ky n'aa edëng bëeh, kas'uut doo,

P'op Hagā Do bag'āas do karapee bē bahadoo do hyb n'aa.

²¹ —P'op Hagā Do ky n'aa edëng bëeh, hÿÿ ká has'aah doo,

ta jawén ká bē waa enāh do hyb n'aa.

—P'op Hagā Do ky n'aa edëng bëeh, hÿÿ ká h'yy kame'oot doo,

ta jawén bē kawew'aam bē tsebé do hyb n'aa.

²² —P'op Hagā Do ky n'aa edëng bëeh, hëp ÿ n'aa, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do hyb n'aa, bē wē rah'yy gaëej bā, bē raty n'aa gesyng bā, bē raky n'aa rejā bā, nesaa do bē ky n'aa ran'oo bā.

²³ Baad had'op do P'op Hagā Do anoo da bē hā ta sām hÿ pong jé. Ti hyb n'aa taw'āats hē bē tseb'ee tii d' bē hā radoo bā. Bē getsëg da tak'ëp bē tsebé do hyb n'aa. Tii d' né paa sa wahé makū rabad'oo P'op Hagā Do ky n'aa rod sa hā, rarejāā na-āāj hē sa hā —nāng mā Jesus.

²⁴ —Ta wób dooh da rah'yy gadajaa bā.

Baad nado da bē hā da hē tak'ëp ma nāng doo,

ta jawén ká dooh bē gado wād bā do hyb n'aa hanām doo.

Sahōnh hē bē gado wāt paah.

²⁵ —Baad nado bē hā da, da hē tak'ëp waa enāh doo,

ta jawén bē basaah do hyb n'aa da.

—Baad nado bē hā da, da hē bē kawew'aam doo,

[‡] 6:15 Judah buuj sa hāj n'aa bā Roma buuj ramejūū noo gó, Judah buuj wób rakarēn rakamaj'ii Roma buuj sa wē. Dooh rakarēn bā Roma buuj mejō bā sa hā. Roma buuj wē kamaj'ii do ramaneëēnh **Serot**. Ta ti sa see paa apāh ta ti Simaw rawén maneëēnh "Simaw Serot".

ta jawén bë h'yy kame'oot do hyb n'aa da, bë h'yy katón do hyb n'aa da.

²⁶ —Baad nado bë hä da sahõnh hë bë hä raj'aa etsëë bã.

Tii d' né paa sa wahë makū raj'aa etsë P'op Hagä Do ky n'aa rod heh'äät nadoo doo.Š

Ji majī ji kamahān do panyyg n'aa hahȳyh

²⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Bëeh, ŷ her'oot do maa new'ëë doo, ŷ maher'oot hahȳy da: Bë kamahān da bë majī. Bë moo bok baad hadoo do bë wë h'yy gaëēnh do hä.

²⁸ Bë ky n'aa edëë bë ky n'aa wasee do hä. P'op Hagä Do hä bë ky n'aa ets'ëë bë hä rejää doo —näng mäh.

²⁹ —Ōm rapa ewyh bä manu mebyng hyb n'aa paawä, mamabaaj manäh. Man'oo a ta pa s'ee hënh rabewyyh hyb n'aa. A hatsë a hä hadäk do rado hõm bã, na ramahüüm a saroor na-ääj hë.

³⁰ Man'oo a hä retsëë doo. A ma rado hõm bã, mamejõ manä ragabaanh.

³¹ Taw'ääts hë bë moo boo ta wób sa hä baad hadoo doo, bë karën do bë hä ramoo bok doo —näng mã Jesus kyyh.

³² —Jääm né hë bë kamahān bã bë hä kamahān doo, dooh P'op Hagä Do bë taj'aa etsëë bã tii d' bë bad'oo do hyb n'aa. Nesaa do moo heb'oooh doo, ti na-ääj hë rakamahān sa hä kamahān doo. Ti hyb n'aa bë hä kamahān do bë kamahān bã, dooh sa bahānh bë ado bã.

³³ Baad hadoo do bë moo boo bã bë hä baad hadoo do moo bok do sa hä, dooh P'op Hagä Do bë taj'aa etsëë bã tii d' bë bad'oo do hyb n'aa. Nesaa do moo heb'oooh doo, tii d' né hë rabad'oo ênh.

³⁴ Jääm né hë bë an'oo bã bë dajëēr uuh hedoo doo, bë waa hedoo doo, p'aa hënh hab'aanh do hä, dooh P'op Hagä Do bë taj'aa etsëë bã tii d' bë bad'oo do hyb n'aa. Nesaa do moo heb'oooh doo, ti na-ääj né hë tii da né hë rabad'oo ênh sa da hadoo do hä. Ragahëen p'aa hënh rabaj hõm doo.

³⁵ Dooh tii d' bë adoo bã —näng mäh. —Bë kamahān bë majī. Baad hadoo do bë moo boo sa hä. Bë an'oo retsëë doo. Bë gadaa manä p'aa hënh rabaj bã. Tii bã da baad had'op do P'op Hagä Do banoo bë hä ta sām. Sahõnh Hë Sa Bahānh Hadoo Do taah bë tii bã. P'op Hagä Do ky enyym tamasa do baad ganadoo do sa hä, ky nes'aa do sa hä na-ääj hë.

³⁶ Taw'ääts hë ta wób kamahān gó bë t'yyd mehīn bë Yb, P'op Hagä Do t'yyd mehīn doo da.

Ji da hadoo do ji ky n'aa netyy do panyyg n'aa hahȳyh

³⁷ —Bë ky n'aa ety manä ta wób, dooh tii bã bë P'op Hagä Do ky n'aa ety bã kä. Baad nadoo do hä bë ky n'aa ety manä bë da hadoo do sa mo haj'aa p'ää, dooh bë tii bã P'op Hagä Do ky n'aa ety bã bë mo haj'aa p'ää. Bë hyb n'aa mabaan sa hä taw'ääts hë nadoo do sa mo haj'aa hä, tii bã da P'op Hagä Do mabaan nesaa do bë mo haj'aa hä.

³⁸ Bë an'oo ta wób sa hä, tii bã da P'op Hagä Do banoo bë hä. Baad P'op Hagä Do banoo da bë hä. Panyyg gó bë ŷ maher'oot nyy da P'op Hagä Do banoo bë hä: Ky enyym doo, baad tiriig tym hes'ëem doo, baad ta hood gad'ëë däk do hanoo do hadoo P'op Hagä Doo. Baad ub bë hä tabanoo, dooh tabaa es'īi bã. Ta wób hä bë anoo do pénh da, tii da né da P'op Hagä Do banoo bë hä.

³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ênh. Panyyg gó m' tabeh'üüm:

—Ty tamah do dooh tahaja bã ta da ty hadoo do tamahüüm bã ta tyw n'aa hënh. Ta s'ee hënh, gadarong doo hënh rakajak séd hä —näng mäh.

⁴⁰ —Dooch ma kameteëk do ta ma matëg bahānh tado bã. Ma kameteëk do tahaja däk bã tama kameteëk doo, ta ma matëg da hado däk, séd demuun rabahaja padëëk —näng mäh.

⁴¹ —Hëd n'aa mamatakëë b'aa hyyy its a da hadoo do matym me hahop doo, b'aa haeh do a matym gó anäng?

⁴² Hëd n'aa, “Na b'aa hyyy a matym gó hatu do ŷ ado hõm”, mabanäng, dooh b'aa haeh do mamatakä bã a matym gó hanäng doo? J'ooj madäk do ti a h'yyb. Mado nä pooj jé b'aa a matym gó hakëë doo. Tii bã da mabahapäh baad ub mabado hõm hyb n'aa a da hadoo do matym gó hatu do b'aa hyyy —näng mã Jesus.

Ji bawät do hä ji h'yyb gó hanäng do kameteëh do panyyg n'aa hahȳyh

⁴³ Ti m' taky hadoo ênh:

—Joom baad hadoo doo, baad ub ta ag, dooh ta ag nes'aa bä. Ti hadoo né hë joom see baad nadoo doo. Ta hënh hënh ta ag hahõm. Dooh baad hadoo do ta ag.

⁴⁴ Joom ag hä ji bahapäh joom ŷyñ. Dooh ji awyyd bã wiigo ag sasëng tëeg hedoo do hä. Dooh na-ääj hë ji awyyd bã uwa ag hetëk do hä.

⁴⁵ Ti hadoo ji hä. Baad hawät doo, baad hadoo do ta h'yyb gó hanäng do taher'oot. Baad nawät doo, baad nadoo do ta h'yyb gó hanäng do taher'oot. Ji h'yyb tym gó ji hyb n'aa newë had'yyt doo, ti né hë ji her'oot —näng mã Jesus kyyh.

Š 6:26 Baad nado sa hä Jesus wén her'oot, P'op Hagä Do rejää do hyb n'aa da sa hä, ta ky n'aa rod heh'äät nadoo do tarejää do paa hadoo.

Tób tema do ky n'aa gó Jesus beh'ũũm do ky n'aa hahỹỹh

⁴⁶ Héd n'aa ŷ bē maneēēnh “Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo”, dooh ŷ bē ky dahé bā ēnh?

⁴⁷ ŷ metēēh da ny hadoo ŷ ma metēēk do maa newēē doo, ky daheeh doo.

⁴⁸ Tób tama do hadoo da tii. T'ōp tagagoos ta tu n'aa tyw n'aa tababang bā, pā banāng bā. Tamii bag'yyp bā ta tób hā, wān n'aa hejooonh do badāng bā ta hā, dooh ta tób tatē hyy bā, baad ta tób ta tu n'aa babang bā tabejēh do hyb n'aa.

⁴⁹ Ti nado kēh ŷ maa newēē do ky nadaheeh doo. Tób tama doo, j'ooj ta tu n'aa tabetuu daap hē, dooh tahej'oonh péh. Tamii bag'yyp bā ta tób hā, wān n'aa hejooonh do adāng ta hā, tii b' tabatē hyng. Sahōnh hē takarejāā ta tób.

7

Warahén sa wahē n'aa see Jesus hā h'yy ka'eeh do panyyg n'aa hahỹỹh

¹ Ti m' Jesus bahajaa bā kā ta ti sa hā taheh'oot doo, tababaaĵ hōm kán panang Kapar-Naũm hād nāng doo hēnh.

² Tii bā panang bā ti awāt mā Roma buuj warahén n'aa sa wahē n'aa seeh. Nahēē nāng mā ta karom. P'eets mā tadajēp ta nahēē mahỹỹj. Baad mā ta kariw n'aa kamahān tii.

³ Ti m' ta kariw n'aa, warahén sa wahē n'aa, ky n'aa napāh mā Jesus. Ti m' Judah buuj sa wahē n'aa wób tamejũũ mā Jesus wē, ramaher'oot hyb n'aa tabana hyb n'aa, ta karom tabahaso dāk hyb n'aa m'.

⁴ Ti m' rakajaa bā kā, tak'ēp mā Jesus ramaher'oot rats'yyt doo. Hahỹỹ d' mā sa kyyh:

–Taw'āāts hē maky dahé ōm tats'yyt doo –nāk māh.

⁵ –Takamahān né hē ēer, Judah buuj. Taky gabuuj ratama tób P'op Hagā Do panyyg āā yd naherot doo –nāk mā sa kyyh Jesus hā.

⁶ Ti m' Jesus bahōm kán sa sii. Ti m' warahén tób bedaa dāk bā m' warahén mejũũ ta najiis wób ragadoo hyb n'aa Jesus, ramaher'oot hyb n'aa. Hahỹỹ da m' rapanāk Jesus hā warahén kyyh:

–Wahēh ŷ n'aa, hā ŷỹ ŷ hyb n'aa sakog its a hā. Ti hyb n'aa mahyb n'aa tón manā tóp ŷỹ gó mabajēē suun do hā. Jāām né hē mabana.

⁷ ŷ hyb n'aa sakog its a hā. Ti hyb n'aa a wē ŷ nahōm. Taw'āāts hē babā naa mamejũũ ta nahēē hā, tii bā karom ŷ bahas'oo dāk da.

⁸ Tii d' ŷ wén edoo ŷ na-āāj né hē ŷ ky daheeh wahēh ŷ n'aa ramejũũ do ŷỹh. ŷ na-āāj hē, warahén ŷ n'aa ŷ mejũũ, ŷ raky daheeh. Ta see ŷ mejō bā, “Ahōm”, ŷ noo bā, ahōm né hē. Ta see ŷ mejō bā, “Ana”, ŷ noo

bā, ana né hē. Karom ŷỹ ŷ mejō bā, “Hahỹ mamoo wād”, ŷ noo bā, ŷ taky daheeh né hē –tii da m' sa kyyh, warahén kyyh hā.

⁹ Ti m' Jesus maa napāh bā m' warahén mejũũ do raheh'oot do warahén kyyh, tahyb n'aa meunh mäh. Ti m' taty kaw'ōōd dāk hajōk ta sii han'aa do sa wē, ti m' taky hadoo sa hā:

–Baad bē ŷ maher'oot –nāng mäh. – P'op Hagā Do hā rah'yy ka'eeh sa noo né paawā, dooh ŷ hapāh nā pé Isaraéw buuj sa mahang tak'ēp hā ŷ h'yy ka'eeh doo, hahỹ aj'yy, Isaraéw buuj nadoo doo, h'yy ka'eeh do hadoo –nāng mā Jesus.

¹⁰ Ti m' warahén Jesus wē tamejũũ do rababaaĵ nā bā m' warahén tób hēnh, has'oo dāg kán mā ta karom kā ta hā rahegāā bā kā.

Jesus h'yyb tym ganā dāk do dajēp do paa panyyg n'aa hahỹỹh

¹¹ Ti m' ta jawén kā m' Jesus bahōm kán mā panang Nain hād nāng doo hēnh. Ta ma matēg, hajōk ta wób na-āāj hē Jesus rahada mäh.

¹² Panang noo bā m' Jesus kajaa bā kā m' tamamuun mā ti buuj. Ramanaa mā dajēp doo. Radakā paawā m'. Jāām né m' sét né hē m' ta ti patug tamaa wāt do t'aah. Hajōk ta tii bā buuj rahadaa nā ta ŷỹn.

¹³ Ti m' Jesus baheg'āās bā m' ta ŷỹn, tat'yyd mehĩĩn mā ta ti ŷỹnh.

–Aód manāh –nāng mā ta hā.

¹⁴ Ti m' Jesus bahōm rabatook hēnh ta tyng jó, ti m' ta tyng hā tamoo dāng. Ti m' kamag hat'ook do rabaym. Ti m' Jesus ky hadoo:

–Pahēēw –nāng mäh. –A hā ŷ mejũũ: Nu gas'ēēg gahēē! –nāng mā Jesus kamag hā.

¹⁵ Ti m' tanu gas'ēēg gahāng dajēp do paah. Ti m' taber'ood dāg kán. Ti m' Jesus bahaēēj dāg kán ta ŷỹn hā.

¹⁶ Ti m' sahōnh hē rameuuj bong mäh, P'op Hagā Do hā m' raj'aa etsē mäh.

–P'op Hagā Do ky n'aa rod tak'ēp haj'ap do kas'ee kán ēr mahang –nāk mā sa kyyh. –P'op Hagā Do bahyng ta karapee tamasa hyb n'aa –nāk māh.

¹⁷ Ti m' Jesus mo haj'aa hā kā sahōnh hē rapanāg hōm ta wób, Judah hāĵ n'aa haw'āāts hē m', Judah hāĵ n'aa pa hē habong do na-āāj mäh.

Jowāw nu gahem'uun do mejũũ do Jesus reaanh do panyyg n'aa hahỹỹh

¹⁸ Ti m' Jowāw nu gahem'uun do ma matēg ramaher'oot mā ta hā sahōnh hē Jesus moo wāt do ky n'aa. Ti m' Jowāw naēēnh ta wē pawōp hē ta ma matēg.

¹⁹ Ti m' tamejũũ mā Jesus wē rabahōm.

–Hahỹỹ da bē eaaj Jesus hā: “Ōm né hē ti P'op Hagā Do Ky Dāng Do ta wē hana doo, ta see ti āā gada?”, denoo da –nāng mā Jowāw nu gahem'uun doo.

²⁰ Ti m' Jesus wê rakajaa bâ kä m' raky hadoo ta hä:

—Jowâw nu gahem'uun do äã tamejũũ, õm äã eanh hyb n'aa õm né tado bâ P'op Hagã Do Ky Dãng Do ta wê hana doo, ta see apãh ti äã gada doo? —nãk mã sa kyyh.

²¹ Ti noo gó né hê hajõk sa nahëë Jesus asog hõm doo. Hajõng nahëë Jesus asog hõm doo. Ta see hedoo ta seeh, ta see hedoo ta seeh, ta see hedoo ta seeh, ta see hedoo ta seeh. Sahõnh ta ti nahëë tabasog hõm. Karap'aar h'yyb nesaa do ta wób hã hanãng do tahebëë hõm. Ty tsehët doo, sahõnh hê taty enã hõm, baad rabahapëë padëëk Jesus mo haj'aa.

²² Ti m' Jowâw mejũũ do hã Jesus ky hadoo:

—Bë ahõm nã, bë maher'ood Jowâw babã bë hapãh doo, bë maa newëë doo: Ty temah do paah, rahapëë padëëk. Nabong do paah, aboo padëëk p'aa hënh. Rog manahuuh doo, ahub padëëk p'aa hënh. Nabuuj gatamah doo, ramaa napëë padëëk. Dejêp do wób genã bong ÿ an'oo bâ. P'op Hagã Do panyyg hanãm do na-ããj hê kaher'ood dãk kas'uut do sa hä.

²³ Ky n'aa kedëng da jé ÿ moo wät do hyb n'aa, ÿ her'oot do hyb n'aa tah'yy kaneréd bâ hã ÿ tah'yy ka'eeh doo. Tii d' bë her'ood Jowâw hã —nãng mã Jesus kyyh Jowâw nu gahem'uun do mejũũ do sa hä.*

²⁴ Ti m' Jowâw nu gahem'uun do mejũũ do rababaaj hõm jawén paa bâ kä, hajõk do hã Jesus her'ood kãn Jowâw nu gahem'uun do ky n'aa. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—H'ëëd ti bë heg'ããs tabanawãng hënh? Jawii bah'ood ahëm do g'eeh bë heg'ããs?

²⁵ Ti tanado bâ, h'ëëd ti bë heg'ããs t'ĩ hënh? Aj'yy saroor ky n'aa gebah do dadãk do bë heg'ããs t'ĩ hënh? Dooh. Saroor ky n'aa gebah do hanãm do dadãk doo, sahõnh hê rah'yy karën do sa wê hanãng doo, dooh raboo bâ tabanawãng bâ. Sa wahë n'aa tób hanãm doo gó rababok tii.

²⁶ Ti tanado bâ, h'ëëd ti bë heg'ããs t'ĩ hënh? P'op Hagã Do ky n'aa rod bë heg'ããs? ÿÿ. Ti né ti bë heg'ããs. P'op Hagã Do ky n'aa rod bahãnh tii.†

²⁷ Ta ti né hê ta ti aj'yy ky n'aa nãng do P'op Hagã Do kyy kerih do hã. Hahÿÿ da ta ky n'aa: “ÿ mejũũ da panãk ÿ n'aa a pooj jé, a tyw n'aa tabenyww dãk hyb n'aa a pooj jé”,‡ nãng kerih doo.

²⁸ —Baad bë ÿ maher'oot —nãng mã Jesus. —Badãk hahÿÿ bâ habong do sa mahang, dooh Jowâw bahãnh nu gadãk péh. Ti tahadoo né paawã, P'op Hagã Do bag'ããs do karapee hedoo do sa mahang, jããm hê hyb n'aa sakog its né paawã, Jowãw bahãnh tanu gadãk hÿÿ kä —nãng mã Jesus.§

²⁹ Ti m' hajõk doo, dajëër gahed'aak do sii hê né hê m', ramaa napãh bâ m' Jesus her'oot doo, P'op Hagã Do hã m' raky kajãk. Baad ub sa hã P'op Hagã Do moo wät doo. Jesus her'oot do rawén gen'aak, Jowãw nu gemuun hõm do hyb n'aa p'ooj ub sa hä.

³⁰ Pariséw, baad Mosees ky n'aa jaw'yyk do hap'ëeh do na-ããj hê, dooh m' ragadoo bâ sa hã P'op Hagã Do ky n'aa enooh doo. Rawén ganadoo mãh, dooh paa m' rakarën Jowãw nu gahem'uun do nu gemuun.

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Nyy gó da ÿ baher'oot da, da hê badãk hahÿÿ hã habong do panyyg ky nadah'ëeh do sa ky n'aa? —nãng mãh.

³² Hahÿÿ hadoo tii: Karepé wahoo gó hab'ëeh do ramas'uunh do hadoo. Hahÿÿ da karepé wób sa kyyh ta wób hã: “Raketëë do pud n'aa äã gamehÿÿh bë tsebë hyb n'aa paawã, dooh masunh do bë as'ããw bâ. Tii bë dajêp do heen n'aa äã wareem, masuuj gó bë ba'oot hyb n'aa paawã. Ti na-ããj dooh bë karën bâ. Dooh h'yy ketón gó bë masuuj bâ”, nãk karepé ta wób sa hä.

³³ Ti hadoo né hê da hê habong doo. Tabad'op hê ji raky dahé bâ, dooh na-ããj hê ragenaag bâ ji moo wät doo. Jowãw nu gahem'uun doo, dooh uwa s'ëëb mahÿÿnh do teëg bâ. Ta see pé noo gó noo kanawa doo me P'op Hagã Do tah'yy en'yyim. Ti hyb n'aa, “Karap'aar h'yyb mahũũm mã tii”, bë nooh.

³⁴ ÿÿ kä, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ eëëk, ÿ awa. Ti hyb n'aa ÿ bë manëëënh, tahawaa, heëëk do men, dajëër gahed'aak doo, nesaa do moo heb'oooh do sa najiis.

³⁵ Äã raganado né paawã, P'op Hagã Do né hê ti ÿÿh, Jowãw na-ããj hê h'yy gan'yyh doo. Äã ma met'ëëg wät do ky dah'ëeh do baad rababok do hã takametã dãk tii.

Buu benyym do Jesus tsyym hã ÿÿnh ahoog wät do panyyg n'aa hahÿÿh

* 7:23 Jesus moo wät do hã wyt ta maab hê P'op Hagã Do hanaa. Ti hyb n'aa tamejũũ Jowãw ramaher'oot tamoo wät do hã. Isajas 61.1 hã takeril dãk ti P'op Hagã Do ky dãng do ky n'aa. † 7:26 P'op Hagã Do ky n'aa rod bahãnh Jowãw

Jesus wén edoo, Jesus kajaa do pooj jé panãg n'aa Jowãw bahadoo do hyb n'aa. ‡ 7:27 Marakijas 3.1 § 7:28 Jesus kajaa do pooj jé Isaraéw buuj P'op Hagã Do bag'ããs. Sa hã tabanoo ta ky n'aa jaw'yyk doo, raky daheeh hyb n'aa. Ti noo gó Isaraéw buuj P'op Hagã Do ky dah'ëeh do ramaneëënh P'op Hagã Do karapee. Ti see né hê Jowãw nu gahem'uun doo. Sa mahang dooh hanãng pé Jowãw bahãnh pé hyb n'aa jawyub ub doo. Jesus du doo tabag'ããs do sahõnh hê ta hã h'yy ka'eeh doo, Isaraéw buuj, Isaraéw buuj nadoo do na-ããj hê. Ta ti tamaneëënh ta karapee, tabag'ããs doo. Sahõnh hê ta ti Jowãw bahãnh kä. Ky n'aa netsëëh do sa mahang habong doo, ti na-ããj hê Jowãw nu gahem'uun do bahãnh ranu gapad'ëëk hÿÿ kä.

³⁶ Ti m' Pariséw see Jesus tabats'yyt ta tób hēnh tabawēh hyb n'aa ta sii. Ti m' Jesus bahōm kán ta tób hēnh. Ti m' tabahyy sooh ta tyng hā rabahed'oo doo da, ta jawén p'aa hēnh mā ta tsyym béēh. Ti m' rabawēē kán.

³⁷ Ti m' ta ti panang bá ti awät mä ýñh nesaa do moo hew'ēēt do paah. Ti m' taky n'aa napáh bá m', Pariséw tób hēnh Jesus bawēh bá m', t'íi hēnh mā tabahōm. Buu benyym do ta moo gó. Pá s'ēēb, buu benyym do hood.

³⁸ Ti m' Jesus tsyym hā m' ta taron nu paa me tabahyy hāng. Ti m' tabaoot. Ta ty nabēēh Jesus tsyym hā takaják. Ti m' tabahawuuk ta sēēn me. Jesus mā tatsyym tsanetsup, ta hā taweh'ēēh do heen n'aa. Buu benyym do tah'ook mā Jesus tsyym hā.

³⁹ Ti m' Pariséw Jesus hats'yyt do bahapáh bá m' ta tii, ta h'yyb gó m' taky hadoo: "P'op Hagā Do ky n'aa rod tado bá paawā hahý aj'yy, tahapáh paawā jaa ti ta ti ýñh. Tahapáh paawā ti nesaa do moo hew'ēēt doo. Tabahapáh bá paawā, dooh tagado bá ýñh ta hā moo wät doo", nāng mā Pariséw ta h'yyb gó.

⁴⁰ Ti Jesus h'yyb hapáh mā ta ti Pariséw. Ti m' taky hadoo:

—Simaw —nāng mā ta hā. —Ý karēn paawā ōm ý maher'oot —nāng mäh.

—Éj. Ý mamaher'ood ma matēg —nāng mäh.

⁴¹ Ti m' Jesus ky hadoo, panyyg gó m' tabenaa wät:

—Ti abong pawóp hē ajyy. Kūüt enäh sa kariw n'aa wē. Ta see kūüt 50, ta see kūüt 500.

⁴² Dooh rahaja bá repaag bá sa kūüt. Ti hyb n'aa sa kariw n'aa bawug hōm sa kūüt. Hýý ká, ý eanah a hā —nāng mā Simaw hā. —Ny hadoo do sa kariw n'aa tak'ēp takamahān up a hā péh? —nāng mā Jesus.

⁴³ Ti m' Simaw ky hadoo:

—Hā ýñ, kūüt eh do paah —nāng mäh.

—Ti né hē —nāng mā Jesus. —Baad a kyyh —nāng mäh.

⁴⁴ Ti m' ýñh wē taty kaw'ōöd dāk. Ti m' Simaw hā ta ky hadoo:

—Mahegāā hahý ýñh —nāng mäh. —A tób gó ý bajēē suun bá, dooh naēng ý man'oo bá ji bahed'oo doo da, tsym ý hetsyd. Hahý ýñh ká, tsym ý ta ty nabēē me tatsahē dāk, ti tabawug hōm ta sēēn me —nāng mäh.

⁴⁵ —Ý kajaa bá, dooh ý matsanetsub bá makedēng do heen n'aa ji bahed'oo doo da. Hahý ýñh ká, dooh teréd bá tatsanetsup do tsym ýñ hā, ý kajaa bá tadu dahāng do né hē.

⁴⁶ Dooh mahawug bá ta syyj buu benyym do nuh ýñ gó ji bahed'oo doo da. Hahý ýñh, buu benyym do tahah'ook tsym ýñ hā.

⁴⁷ Tak'ēp ý tawén kamahān, hajōng nesaa do ta wē hanāng do paa P'op Hagā Do

mabaan hōm do hyb n'aa. Kanahēn hadoo do nesaa do hā nāng do P'op Hagā Do awug hōm doo, kanahēn doo hē P'op Hagā Do takamahān —nāng mā Jesus Simaw hā.

⁴⁸ Ti m' ýñh hā ká Jesus ky hadoo:

—Nesaa do a hā hanāng do paa kado hōm —nāng mäh.

⁴⁹ Ti m' Simaw atsyid bong do wób sa h'yyb gó m' rabadoo:

—Jaa ti hýñh? Tahajaa g'eeh nesaa do tado hōm bá? Jáām né hē P'op Hagā Do hajaa tii —nāk mā sa h'yyb gó.

⁵⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh ýñh hā:

—Ōm P'op Hagā Do wén ed'ēēp nesaa do mahānh, hā ý mah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ahōm ká h'yyb nām doo me —nāng mā Jesus.

8

Joom tym ky n'aa gó Jesus metēek do panyyg n'aa hahýñh

¹ Ti jawén mā sét panang ken'yyh bá m' Jesus her'ood hōm mā P'op Hagā Do bag'āās do ky n'aa hanām doo. 12 hedoo do ta ma matēg rahada mā Jesus.

² Ah'ūūm mā na-āaj hē ta sii ýñj wób, karap'ar h'yyb nesaa do sa hā padēēk do paa Jesus habēē hōm do sa hā, sa nahēē tado hōm do sa hā. Sa mahang ti awät mā Marija Madarēn hād nāng doo, 7 karap'ar h'yyb ta hā henyyh do paa Jesus habēē hōm doo.

³ Ta see hād mā Jowān, Kusa hād nāng do ýñm. Hāj n'aa wahē n'aa Eróts hād nāng do kaser n'aa m' ti ta patug. Ta see hād mā Susān. Hajōk mā ýñj wób rahada Jesus. Sa dajēē me ramasa Jesus ta ma matēg daheeh sa waa hā.

⁴ Ti m' hajōk ta wób kata padēēk mā Jesus wē. Jé pad'yyt hē naa rabena. Ti m' ta ma matēg hā tamaher'oot hahý panyyg:

⁵ —Hý hadoo joom hejóm do bejoom joom tym. Tatsawyh hōm joom tym. Joom tym tatsawyh hōm do wób ta tyw n'aa me takaják. Ta wób ratsabeeb hōm, ta wób taw'ēēd rabajóh jēng.

⁶ Joom tym wób kaják pá ta yt tabahadoo do jó. Kanahēn its k'āāts tii bá. Ti taganyyh bá nyyw hē tatsawyy jēng, dooh tabat-sahēē ta h'yyb.

⁷ Ta tym wób kaják sasēng kóm banāng bá. Ta nemuun sasēng gajewāng. Tii bá ká, dooh tawēē wād bá ká sasēng hyb n'aa.

⁸ Ta tym wób kajág kán baad tabadoo bá. Genyyh, baad tabawāng, baad tabeaak. 100 nuu me tabeojoom do bahānh tabeag kán baad tabadoo bá kaják doo —nāng mā Jesus, panyyg ky n'aa me m' tabaher'ood kán.

Ti m' tabahajaa bá panyyg taher'oot doo, taky hadoo:

—Jé karēn pé ý her'oot do tamaa newē bá, taw'āāts hē tahyh n'aa matakēē —nāng mäh.

⁹ Ti m' ta ma matëg beaanh ta hã nyy d' tahanäng pé m' ti panyyg.

¹⁰ Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bë hã P'op Hagä Do an'oo däk bë bahapäh hyb n'aa pooj jë ji nahapäh do P'op Hagä Do bag'ääs do hä. Ta wób sa hã, P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do sa hã, ý maher'oot panyyg ky n'aa me —näng mäh. —Ti hyb n'aa, “rahegää né paawä m', dooh m' rah'yy genä bä. Ramaa newë né paawä, dooh tagah'ood bä sa hã”* —näng mä Jesus kyyh sa hã.

¹¹ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Hahÿÿ d' tahanäng pé panyyg ky n'aa: Joom tym, P'op Hagä Do kyyh.

¹² Joom tym wób ta tyw n'aa me kajäk do hadoo P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób sa hã. P'op Hagä Do kyyh sa h'yyb gó kajäk do Dijab asog hõm raky nadaheeh hyb n'aa, ranedëp hyb n'aa nesaa do mahãnh.

¹³ Joom tym wób pä banäng bä kajäk do hadoo P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób sa hã. Ramaa newëë bä h'yy gadajaa gó ragado né hë paawä, nayyw hë rah'yy gejë hõm. Joom kóm nanäng nä do hadoo sa hã. Pooj jë dó raky daheeh. Tii bä, hejooñ doo me P'op Hagä Do metyy bä baad rah'yy kae bä, nayyw hë rah'yy gejë hõm.

¹⁴ Joom tym wób sasëng mahang kajäk do hadoo P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób sa hã. P'op Hagä Do kyyh ramaa napëë né paawä, rahyb n'aa newë had'yyt hë badäk hahÿÿ hä ji bawät do hä.† Dajëër hä, sa ma hã, rakarën do hä rahyb n'aa hüüm had'yyt hë. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do panyyg sa h'yyb gó hadäk do tawén nahõm. Joom neaak do hado däk tii.

¹⁵ Joom tym wób baad tabadoo bä kajäk do hadoo P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób sa hã. Baad ub sa h'yyb, t'öp madäk doo me ramaa newëë. P'op Hagä Do kyyh ramaa napäh bä, baad rabenäm sa h'yyb gó. Rahyb n'aa matakä had'yyt hë ta hã. Tabad'op hë rah'yy gejë hõm. P'op Hagä Do karën do baad ramoo bok tii kä. Joom hë'ak do hadoo tii —näng mä Jesus.

¹⁶ Ti m' taky hadoo ënh:

—Ta bag dooh ji gataa so bä ji bejën hyb n'aa manajuu yt hä, ji bejën hyb n'aa ji jó ýÿh do yt hä. Dooh. Ta bag ji dasooh ta tyng jó, tób gó hajëë pëë do rabahapäh hyb n'aa.

¹⁷ Ta ti hadoo da ý ma metëëk do hä: Sahõnh hë kejën nä doo, ji nahapäh nä doo, ta jawén kä da sahõnh hë da rabahapäh, wyt ta maab däg da sa hã.

¹⁸ Ti hyb n'aa taw'ääts hë baad bë hyb n'aa matakä bë maa newëë do hä. Jé h'yy ganyy däk doo, ti bahãnh P'op Hagä Do banoo nä

ta hä ta h'yy ganäng doo. Jé kanahën d'os hë h'yy ganäng doo, tahajaa do ted'oo doo, P'op Hagä Do ado hõm da ta hã kanahën d'os hadoo doo‡ —näng mä Jesus.

Jesus wakään heh'äät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁹ Ti m' ta see pé noo gó Jesus ýÿn, ta wakään sii hë m' rabana, Jesus raheg'ääs. Du daa m' rakad'oo pé hajök do hyb n'aa ta w'oo hã hab'ëëh doo.

²⁰ Ti m' rë tanyy ky hadoo ta hã:

—A ýÿn, a wakään ta w'oo hã rabab'ëëh.

Õm mä raheg'ääs —näng mäh.

²¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Sahõnh hë P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë doo, ky dah'ëeh doo, ti né hë ëën hadoo, ti né hë wakän haa hadoo —näng mäh.

Bah'ood Jesus meduuk do panyyg n'aa hahÿÿh

²² Ti m' ta see pé noo gó m' Jesus baher'oot ta ma matëg sa hã:

—Ti bä, ër atsëg hõm karaj'aa tamyyj jé.

Ti m' ragatsëg t'oonh marakate gó.

²³ Ti m' rabatsëk bä kä m' Jesus aã sooh mäh. Ti m' bah'ood bana kãn tak'ëp. Tewëëp mä maadaka. Marakate m' tetaa m'. Äm n'aa näng. P'eets mä marakate bagyyb jëë paawä.

²⁴ Ti m' ta ma matëg ramebëë nyyh, ti m' raky hadoo:

—Ää Wahë N'aa! —näk mäh. —Ër ag'yyp da! —näk mäh.

Ti m' tabas'ëëg geët, ti m' bah'ood, maadaka tameduuk. Ti m' bah'ood badoo wäd. Badatih däk mäh.

²⁵ —Doo hã ý bë h'yy kasadëë bä? —näng mäh.

Ti m' tak'ëp mä rabeÿÿm bong, tak'ëp mä rameuuj bong. Ti m' rakaner'oot sa mab hë: —Jaa ti hÿÿ éh? Bah'ood, maadaka sii hë raky daheeh! —näk mä sa kyyh.

Karap'aar h'yyb nesaa do Jesus ah'eed hõm do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁶ Ti m' rakajaa Geras buuj sa häj n'aa bä, karaj'aa tamyyj jé, Garirej häj n'aa nu masee me.

²⁷ Ti m' Jesus gatsëg nyyh bä kä m', nayyw hë m' tabana ta wë a'j'yy mera doo, karap'aar h'yyb hã näng doo, ta tii bä babuuj. Bãp peej mä tabawät ta si n'aa hë. Bãp peej däg mä tanaä wät tób yt hä. Pä gabaho doo gó, panang buuj dejëp do sa kamag n'aa radebong doo bä tabahe'ÿÿh.

²⁸ Ti m' Jesus tabahapäh bä m' tak'ëp mä tageëëj wät. Jesus matym gó m' tabadëë hyng. Tak'ëp mä ta kyyh:

* **8:10** Isajas 6.9 † **8:14** Ta ti hedoo do hä raty kanewad had'yyt hë. Rahyb n'aa tón had'yyt hë sa waa, sa taah, nyy d' rabad'oo doo. ‡ **8:18** Ta ti tawén kado hõm sa hã, rahyb n'aa manatakëë do hyb n'aa. Dooh rahyb n'aa p'eed bä P'op Hagä Do panyyg hä.

—H'ëed makarën wë yÿ, Jesus, P'op Hagä Do T'aah, Sahõnh hë Bahãnh Hadoo Do T'aah? Ý d' marejä manäh! —näng mäh.

²⁹ Tii d' tawén edoo mäh, karap'ar h'yyb nesaa do Jesus ah'eed hõm do hyb n'aa m'. Hajõd nuu me m' karap'ar h'yyb bejäng ta hä tamera doo. Haak sapuuw hadoo doo me né hë m' ramoo maw'yyd né paawä m', ratsyym mew'yyd hõm paawä m', hagä nyy né paawä m', tagahet'ëeh mä haak sapuuw hadoo doo. Tabanawäng hënh daap mä tawajaah karap'ar h'yyb an'oo bä.

³⁰ Ti m' Jesus beaanh ta hä:

—Nyy d' a häd? —näng mäh.

—“Hajök Doo” ää häd —näng mäh.

Hajök karap'ar h'yyb ta hä hanäng, tii d' ta häd tawén hadoo.

³¹ Ti m' karap'ar h'yyb nesaa do rets'ëë had'yyt mä Jesus hä tanah'eed hyng hyb n'aa tabanesaa hënh.

³² Hajõng mä too yb tii b' habëeh karaj'aa takeén hä, wajapëm doo bä. Tii b' mä sa waa rabahe'w'aa. Ti m' karap'ar h'yyb rabetsëë Jesus banoo hyb n'aa rabajëë péë too yb hä. Ti m' Jesus banoo t'ii hënh sa hä kä.

³³ Ti m' karap'ar h'yyb nesaa do benä kån aj'yy hä hanäng do paah, too yb hä m' rabajëë pä kån. Ti m' too yb rapah'uud bong, ramera bong, ti m' rawaj'aa wëënh tame wajapëm doo hënh, tame m' rakejäg bëënh. Ti m' t'öp mä rapehäš.

³⁴ Ti m' too yb hagä n'aa rabahapäh bä m' ta tii, waj'aa bong mäh. Sa panang bä, panang nedaa bä na-ääj mä ramaher'oot sahõnh hë rahapäh doo.

³⁵ Ti m' t'ii hënh buuj rabana t'ii hënh rabaheg'ääs hyb n'aa ky n'aa näng doo. Ti m' Jesus wë rakajaa bä kä, rabahegää kån aj'yy hajõng do karap'ar h'yyb nesaa do hanäng do paah. Asooh mä Jesus tsyym pa. Saroor näng mäh, baad däg mä ta h'yyb tym. Ti m' rabeÿÿm bong.

³⁶ Ti m', ta ti hap'ëeh do rabaher'ood kån han'aa do sa hä kä, ta ti aj'yy ky n'aa, Jesus ahub däk do ky n'aa.

³⁷ Ti m' ta ti babuuj rabetsëë Jesus hä, tabahõm hyb n'aa sa häj n'aa bä naa. Tak'ëp mä rabeÿÿm bong rawén eanh tabahõm hyb n'aa. Ti m' Jesus gatsëg so kån marakate gó, ti m' tabahõm kån.

³⁸ Aj'yy kä m' karap'ar h'yyb nesaa do hadäk do paa m' betsëë Jesus hä, Jesus sii tabahõm hyb n'aa. Ti m' Jesus baher'oot ta hä tabahõm hyb n'aa. Hahÿÿ da m' taky hadoo ta hä:

³⁹ —Abaaj hõm a tób hënh, a wakään rababong hënh. Maher'ood sa hä sahõnh hë taw'ääts hë hadoo do a hä P'op Hagä Do mo haj'aa, õm tahuub däk doo —näng mä Jesus kyyh ta hä.

Ti m' aj'yy bahõm kån. Taher'oot mä sahõnh hë panang buuj hanäm do Jesus mo haj'aa ta hä.

Ýÿnh has'oo däk do ky n'aa, karapee h'yy ganä däk do ky n'aa daheeh hahÿÿh

⁴⁰ Ti m' Jesus batsëj hõm bä p'aa hënh karaj'aa tamyyj jé, hajök baad ragadoo. Jesus mä ragadaa b'ëeh.

⁴¹ Ti m' aj'yy Jaj-Ro häd näng do bana Jesus wë. Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do sa wahë n'aa see m' tii. Ti m' ta taron nuu me m' tabahyy häng ta wë. Ti m' tak'ëp mä tabetsëë ta hä ta tób hënh tabahõm hyb n'aa ta sii.

⁴² Jääm né m' sét its mä ta toog. P'eets mä tadajëp. 12 m' ta hyb n'aa pé ta baab n'aa.

Ti m' Jesus bahõm ta sii. Tamahõm me m', hajök do ta sii hah'üüm do gatat'uuk mä ta hä.

⁴³ Sa mahang ti awät mä ýÿnh. Majjyyw mä ta nahëeh. 12 m' ta baab ta nahëë badäk. Dooh m' hajaa pé masa pé ta hä.

⁴⁴ Ti m' Jesus jó gadäk hënh mä tabana ta wë. Ta saroor noo hä m' tamoo däng. Tii bä kä m', nyyw hë m', dooh wäd mä ta hä ta nahëeh. Ti m' Jesus beaanh:

⁴⁵ —Jaa hä ý moo däng? —näng mäh.

—Ý ti dooh —näk mä sahõnh hë ta pa hab'ëeh doo.

Ti m' Peed ky hadoo:

—Ma Matëg —näng mäh. —Hajök gatat'uuk a hä. Hajök a hä moo kajäk —näng mäh.

⁴⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Dooh. Hä ýÿ pé ý hapäh hä ýÿ moo däng doo. Hä ý naa anyyh hejój ý ky gabuuj —näng mäh.

⁴⁷ Ti m' ýÿnh hegää bä kä du daa m' takejën péh, ana mä Jesus wë. Kajajän mä ta äm n'aa gó m', tabahyy häng mä ta wë ta taron nuu me. Sahõnh hë ramaa napäh bä m' tamaher'oot h'ëëd hyb n'aa tawén moo däng ta hä. Taher'oot mä nyy d' tabahas'oo däk nyyw hë.

⁴⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Tok ýÿ, õm has'oo däk P'op Hagä Do hä mah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ahõm kä h'yyb näm doo me —näng mäh.

⁴⁹ Jesus ber'oot nä bä m', takajaa aj'yy Jaj-Ro tób hënh naa. Ti m' taky hadoo Jaj-Ro hä:

—A toog h'yy gakog hõm —näng mäh. —Dooh mah'yyb panasä wäd bä ma matëg —näng mäh.

⁵⁰ Jesus maa napäh bä m' ta kyyh, ta ky hadoo Jaj-Ro hä:

—Mahyb n'aa tón manäh. Hä ý h'yy kasadëë. Tii bä da a toog da has'oo däk! —näng mäh.

⁵¹ Ti m' Jaj-Ro tób bä rakajaa bä m', dooh m' Jesus an'oo bä hajök rabahõm ta sii. Jääm né hë m' tanoo hajëë p'ëë Peed, Tsijaag, Jowäw, dajëp do yb, dajëp do ýÿn.

⁵² Séd dó m' tób yt hã raräb bä rabë bä. A'oot mä ta wób. Ti m' Jesus ky hadoo sa hä: —Jããm hë ti bë kyyh —näng mäh. —Bë aód manäh. Karapee dooh tadajëb bä. Aÿÿh tii —näng mäh.

⁵³ Tii bä m' rakawew'aam ta kyyh. Dajëp né hë m' sa hä.

⁵⁴ Ti hadoo né hë dooh m' Jesus hyb n'aa p'eed bä sa kyy hä. Ti m' karapee hä tamoo maso däk, ti m' taky hadoo ta hä:

—As'ëëg g'ëëd tok ÿÿ! —näng mäh.

⁵⁵ Tii bä m' h'yy ganä däk mä p'aa hënh. Nayyw mä tabas'ëëg gëët. Ti m' Jesus maher'oot sa hä rabanoo hyb n'aa maruus awa.

⁵⁶ Tii bä m' ta yb, ta ÿÿn rameuuj bong mäh. Ti m' tak'ëp Jesus mejüü sa hä ranaher'oot hyb n'aa ta ti ky n'aa.

9

Ta ma matëg 12 hedoo do Jesus mejüü do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ta see pé noo gó m' Jesus naëënh 12 hedoo do ta ma matëg ta wë. Ti m' tabanoo mä sa hä karap'aar h'yyb nesaa do rabahajaa rabahebé hyb n'aa, nahëë näng do rabaheso hyb n'aa na-ääj hë.

² Ti m' tamejüü mä rabahôm, ji P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa rabaher'ood hóm hyb n'aa, nahëë enäh do rabaheso hóm na-ääj né hë.

³ Hahÿÿ da m' tamejüü:

—Dooh d' bë mahüüm péh. Ji tatu hadoo péh, päw hadoo péh, ta hood hadoo péh, ta sãm hadoo péh, bë saroor see hadoo péh —näng mäh.

⁴ —Bë nu kajäk bä ta wób tób bä, tii bä da bë baym dó panang bë beréd hóm bä kä.

⁵ Bë raganado bä, bë ahóm sa mahänh. Sa panang bä naa bë ahóm bä bë tsyym suun bë tepyng padäg k'ääts. Tii da bë bad'oo, rabahapäh hyb n'aa dooh baad tado bä P'op Hagä Do panyyg raky nadaheeh doo —näng mä ta kyyh sa hä.

⁶ Ti m' rabahôm kãn. Sét ken'y'yyh panang bä m' rabaher'oot mä P'op Hagä Do panyyg hanäm doo. Jé pad'yyt hë heso hóm mä nahëë enäh doo.

⁷ Ti m' Garirej häj n'aa wahë n'aa, Eróts häd näng doo, taky n'aa napëë däk mä tii. H'yyb manepëë wäd mä Eróts Jesus ky n'aa raher'oot do hä.

—Jowāw nu gahem'uun do paa ti ta ti dejëp do mahang ganä wät doo —näk mä ta wób.

⁸ —Eriij p'ooj ub hawät do paa kas'ee wät do tii —näk mä ta wób.

—P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habok do paa see ganä wät do ti ta tii —näk mä ta wób.

⁹ Ti m' Eróts ky hadoo:

—Jowāw nu gahem'uun doo, ÿ mejüü paa ranu gahög hóm. Jaa ti ta tii, hä ÿ ramaher'oot do ta ky n'aa? —näng mä Eróts kyyh. Takarën paawä m' taheg'ääs Jesus.

Jesus pahuunh do 5 miw sa waa panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁰ Ti m' 12 hedoo do Jesus mejüü doo, rababaaj nä bä m' Jesus wë, ramaher'oot mä ta hä sahôn hë ramoo bok doo. Ti m' 12 hedoo do Jesus mahüüm sa m'aa hënh kä, panang Betsaj-Da häd näng doo hënh.

¹¹ Ta wób, hajök doo, raky n'aa napäh bä m' n'yy hënh Jesus rabahôm, ah'üüm mä sa jawén. Rakajaa bä Jesus gadoo mä hajök doo, ti m' tama metëëk sa hä ji P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa. Nahëë enäh do heso hóm mäh.

¹² Tüüh tabado däk bä kä m' 12 hedoo do rabana Jesus wë, ti m' raky hadoo ta hä:

—Mamejō hóm hajök do panang tabanäng bä, sét ken'y'yyh rabaj'eenh hënh na-ääj hë, sa waa rabetsëë hyb n'aa, t'ii hënh raba'ÿÿh hyb n'aa. Dawëë hahÿ babä —näk mä sa kyyh.

¹³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë né hë hanoo sa waa —näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—Dooh tahaja bä —näk mäh. —Jããm hë ti hanyys ji ma poo oow pé päw, pawóp its tah'ÿÿb —näk mäh. —Makarën ää bahôm ää betseë hajök do sa waa? —näk mäh.

¹⁴ (5 miw ajyy tahy hyb n'aa pé m' tii bä hab'ëeh doo.) Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Bë mejō rabehyy b'ëeh tüü, 50 ken'y'yyh ketyn hóm doo —näng mäh.

¹⁵ Ti m' Jesus mejüü doo da né hë m' rabad'oo. Sahôn hë m' rabehyy b'ëeh.

¹⁶ Ti m' Jesus asog däk mä päw, tah'ÿÿb na-ääj mäh. Hÿ pong jé taty dang bä m', P'op Hagä Do hä taky hadoo:

—Om taw'ääts hë Ee. Man'oo däk ää tä, man'oo däk ää waa —näng mäh.

Ti m' päw, tah'ÿÿb na-ääj né hë taganebäh bong mäh, tets'ëë hóm mä ta ma matëg sa hä, rabets'ëë hóm hyb n'aa hajök do hä kä.

¹⁷ Tii bä kä m', sahôn hë m' rabawëë bong. Wog enä hóm mä sahôn hë. Ti m' mad'aak doo m' ta ma matëg rata hóm mä kawaju gó. 12 m' kawaju gedë hóm mäh.

Jesus ky n'aa Peed her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁸ Ti m' ta see pé noo gó ta m'aa hënh Jesus ky n'aa etsëë mäh. P'eets hë m' ta ma matëg rabab'ëeh. Ti m' tabahajaa bä kä m' taky n'aa etsëë doo, tabeanh ta ma matëg sa hä: —Jaa m' ÿÿh, sa nooh?

¹⁹ Ti m' raky hadoo:

—Ta wób noo m' òm mä Jowāw nu gahem'uun do paah. Ta wób noo m' òm mä Eriij maküüh. Òm mä P'op Hagä Do ky n'aa

rod p'ooj ub dejëp do paa see ganä wät do m', ta wób sa nooh —näk mä sa kyyh ta hä.

²⁰ —Bë hä ênh? Jaa ý bë hä ênh? —näng mä Jesus sa hä.

Ti m' Peed ky hadoo:

—Öm ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo —näng mäh.

²¹ Ti m' Jesus mejüü tak'ëp sa hä rana-her'oot hyb n'aa ta ti ta wób sa hä.

²² Ti m' taky hadoo:

—Ýyh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, hajöng da ý ahoop. Èr wahë n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa na-ääj da, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ääj hë ý da rahyb n'aa wareem. Ý da dajëp ran'oo bã. Tamawoob hë ta äh, ý ganä wät da p'aa hënh —näng mä ta kyyh.

²³ Ti m' taky hadoo sahõnh hë sa hä:

—Jé karën pé hëp ý hata tabahadoo hyb n'aa, taw'ääts hë teréd hõm ta hä hë tah'yy ka'eeh doo, taw'ääts hë teréd hõm ta hä hë tahyb n'aa newëe doo. Taw'ääts hë da tagado had'yyt hë tahoop do hëp ý n'aa. Taw'ääts hë tagadoo hëp ý n'aa radajëeb bã na-ääj hë. Taw'ääts hë ý taky daheeh, taw'ääts hë ý bawät doo da ta bawät.

²⁴ Tii d' ý wén edoo, badäk hahÿ hä ji hawät do tak'ëp kamahän doo, jé tahoop do hëp ý n'aa jeýým doo, dooh da P'op Hagä Do wë tanu déé bã. Jé hëp ý n'aa tahoop do gadoo péh, hëp ý n'aa tadajëb bã, ta h'yyb tym da P'op Hagä Do wë da tanu däng.

²⁵ Héd n'aa ji karën sahõnh hë badäk hahÿ ji ta danäh, ji h'yyb tym ta s'ee hënh tahõm bã? —näng mä ta kyyh.

²⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Hëp ý n'aa, ý ma metëek do hyb n'aa na-ääj hë nu mebyng péh, ýyh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ý d' nu mebyng ênh ta hyb n'aa hejój ýh hä ý bahyng bã ta bag tak'ëp gabarëeh doo gó, Ee hejój gó, ääs tak'ëp baad hedoo do sa hejój gó na-ääj hë ý bahyng noo gó —näng mäh.

²⁷ —Baad bë ý maher'oot. Ta wób babä ér mahang habong do rahapäh nã da ý du doo noo gó sahõnh hë ý bag'ääs P'op Hagä Do hejój me. Radejëp do pooj jé rahapäh nã da tii. Né hup ý né hë ta ti ý her'oot doo —näng mä Jesus ta ma matëg sa hä.

Jesus kawareem do panyyg n'aa hahÿyh

²⁸ Ti m' 8 ta hyb n'aa pé sa ä jawén paa bã m', Jesus mahüüm ta sii Peed, Tsijaag, Jowäw daheeh. Ti m' rabas'ëeg kãn waëë jó taky n'aa etsëe hyb n'aa.

²⁹ Ti m' taky n'aa etsëe bã m', Jesus mamets kawareem däk sa matym gó. Ta see hado däk mäh. Tak'ëp mä ta saroor gabar'ëeng däk, hawyp do gabarëeh doo da.

³⁰ Ti m' pawóp hë ajyy, p'ooj ub habong do paah, Eriij, Mosees häd enäh do

³¹ rakas'ee b'ëeh sa matym gó, ta bag gabarëeh doo gó. Er'oot mä Jesus sii. Er'oot mä ta sii Jerusarënh bã Jesus dajëp do ky n'aa hä.

³² Ty jaw'yyk mä Peed ta najiis daheeh. Ti hyb n'aa ää b'ëeh mäh. Ti m' raty gawëej padëek bã m', Jesus bag tak'ëp gabarëeh do rahapäh. Ti m' ajyy ta pa ab'ëeh mä rahapäh.

³³ Ti m' ajyy rabahõm bã Jesus mahänh, Peed ky hadoo mä Jesus hä:

—Ma Matëg! —näng mäh. —Taw'ääts hë babä ér hä! —näng mäh. —Taw'ääts hë tamawoob hë ta tób n'aa ää tawaa toonh. Sét hë a tób, sét hë Mosees tób, sét hë Eriij tób —näng mäh.

(Dooch m' tadoo wät pé tak'ëp rabeýým bong do hyb n'aa m', tii d' tawén edoo.)

³⁴ Ti m' Peed ber'oot nã bã m' wë puh ganyyh. Sahõnh hë sa hä wë puh hadoo do badäng bã m' Jesus ma matëg rabeýým bong mäh.

³⁵ Wë puh gó m' P'op Hagä Do ber'oot. Hahÿ d' mä ta kyyh:

—Hahÿ tah ýh, ý h'yyb däng doo. Bë maa newë, bë ky dahé ta kyyh —näng mäh.

³⁶ Tii bã m', kyyh hadoo do ky dawuh bã m', rabaheg'ääs, dooh boo m' Jesus pa hab'ëeh doo. Ta mab hë m' tabaypw geët. Ti m' sa h'yyb gó m' rabenäm ta ti rahapäh doo, ramaa napäh doo. Dooch m' raher'ood bã ta wób sa hä.

Pahëew Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿyh

³⁷ Ti m' jati pé Jesus rabahyk bã kä m' waëë jó naa, hajök kataa sa hä.

³⁸ Ti m' hajök do see ky ganyyh. Ti m' taky hadoo:

—Ma matëg! —näng mäh. —Mahegää tah ýh. Jáäm né hë sét had'os do tah ýh.

³⁹ Karap'aar h'yyb nesaa do ta hä adäk. Ta hä tadëe bã tak'ëp tah ý geëenh, tak'ëp tameraa wät, tüü takepëed had'yyt hë, tsanamäts däk ran'oo bã. Dooch tahyb n'aa eréd bã, tak'ëp tarejää —näng mäh.

⁴⁰ —Ý eaaj wät a ma matëg sa hä raba-habëe hõm hyb n'aa. Dooch rahaja bã —näng mä ta kyyh Jesus hä.

⁴¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do bëeh, da hë badäk hahÿ bã habok doo! Baad nado bë h'yyb tym —näng mäh. —Hajöö nuu me ý bawät nã g'eeh bë mahang bë ky dahé däk hyb n'aa kã? Ý häd h'yyb napan däg bë hä, hä ý bë h'yy kanasadã nã do hyb n'aa —näng mäh. —Mamana b'ëep a t'aah —näng mä aj'yy hä.

⁴² Ti m' ramanaa bã m', karap'aar h'yyb nesaa do pahëew tadawäts jat tüü. Meraa wät mäh. Tüü m' takawereem, kawereem, kawereem jat mäh. Ti m' karap'aar h'yyb

nesaa do Jesus geām wät tabanyyh hyb n'aa. Ti m' pahëew tabahaso däk. Ti m' Jesus bahaëej geët ta yb hä.

⁴³ Tak'ëp mä sahõnh hë rameuunh P'op Hagä Do mo haj'aa hä.

Jesus mo haj'aa hä sahõnh hë rameuuj bong bä m', Jesus ky hadoo ta ma matëg sa hä:

⁴⁴ —Baad bë hyb n'aa matakä da bë y maher'oot doo: Yÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, y da ran'oo däk da ta wób sa moo gó —näng mä Jesus ta ky n'aa hä.

⁴⁵ Dooch m' rah'yy genä bä ta ti Jesus edoo do sa hä. Dooch m' rahapëë bä ta ti tedoo do sa hä. Kejën do hadoo mä sa hä. H'yyb e'yÿm mä rawén neaanh.

Raky ked'aak doo, jaa sa bahãnh hadoo do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁶ Ti m' ta ma matëg ky ked'aak mä ny hadoo do sa mahang hyb n'aa jawyk ta wób sa bahãnh.

⁴⁷ Jesus h'yyb hap'ëeh mä sa h'yyb, ti hyb n'aa m' karapee t'aah ta moo takyg geët ta pa.

⁴⁸ Ti m' taky hadoo:

—Hëp y n'aa hahÿ karapee t'aah gadoo péh, y né ti tagadoo —näng mäh. —Yÿ gadoo péh, hä y mejüü do tagadoo. Tii d' y wén edoo, tak'ëp hyb n'aa sakog is do bë mahang, ti né da hyb n'aa jawyk P'op Hagä Do matym gó —näng mä Jesus sa hä.

⁴⁹ Ti m' Jowāw ky hadoo:

—Ma Matëg! —näng mäh. —Äã hapäh aj'yy a häd tabesok bä tahebë karap'aar h'yyb nesaa doo. Èr h'yyb hata nado tii, ti hyb n'aa äã ge'yÿm tii d' tanad'oo hyb n'aa —näng mä Jowāw kyyh Jesus hä.

⁵⁰ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Bë geām manäh! —näng mäh. —Bë wë h'yy kawanereem doo, bë h'yyb hata tii —näng mäh.

Samarija buuj wób Jesus raganadoo do panyyg n'aa hahÿÿh

⁵¹ Tabledaa däk bä m' p'aa hënh Jesus basëek do hÿ pong jé, Jerusarënh hënh tabahöm tah'yyb däng mäh, tahapëë né paawä m' rarejää t'ü hënh.

⁵² Ramahöm me m' tamejüü ta panäg n'aa ta pooj jé, takajaa hyb n'aa ta tii bä. Tamejüü mä Samarija häj n'aa panang s'ee hënh rabenäm hyb n'aa ta pooj jé, takajaa hyb n'aa tii bä.

⁵³ Dooch m' panang buuj ragado bä, Jerusarënh hënh Jesus bahöm do hyb n'aa.

⁵⁴ Ti m' Tsijaag Jowāw daheeh raky n'aa napäh bä Jesus raganadoo do ky n'aa, raky hadoo Jesus hä:

—Äã wahë n'aa —näk mäh. —Makarën p'op naa tëeg hõõ äã mejõ hyng ragawatsik hyb n'aa? —näk mäh, reaanh mäh.

⁵⁵ Ti m' duu hënh Jesus ty kawareem wät, ti m' taky geām bong tii d' rahyb n'aa newëë do hyb n'aa.

⁵⁶ Ti m' panang s'ee hënh kä Jesus bahöm kån.

Jesus sii ji bawät do ky n'aa hahÿÿh

⁵⁷ Ti m' ta tyw n'aa me ramahöm me aj'yy see ky hadoo ta hä:

—Öm y hadaa had'yyt hë mahahöm hënh —näng mäh.

⁵⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Kanari tób näng, taw'ëed maag enäh. Yÿh Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, dooh tóp yÿ pé y yd kameh'ääk péh —näng mäh.

⁵⁹ Ti m' aj'yy see Jesus bats'yyt:

—B'ëep ana si yÿ, hëp y hata mabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

Ti m' aj'yy ky hadoo:

—Pooj jé dó y abaaj hõm Ee wë y bahag'ääs hyb n'aa. Tadajëp jawén paa bä kä, y dakä jëng jawén paa bä kä öm y bahadaa kån —näng mäh.

⁶⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Na hä y h'yy kana'eeh doo, dejëp do hadoo doo, dakëë sa da hadoo doo —näng mäh. —Öm tii kä, y karën maher'ood ta wób sa hä P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa —näng mä Jesus.

⁶¹ Ti m' aj'yy see ky hadoo:

—Öm da y hada wahë y n'aa. Pooj jé y karën paawä y babaaj hõm wakån haa, ee, eën y kedëë wät hyb n'aa —näng mä ta kyyh.

⁶² Ti m' panyyg gó m' Jesus ky hadoo:

—K'ääts wapën n'aa booj yb takyyh doo me du doo do moo wät doo, ta jawén p'aa hënh tahegää bä, nas'aa däg tamo haj'aa. Ti hadoo né hë jé du doo do y hada doo, tii bä ta see hä tahyb n'aa newëë bä, dooh tahaja bä tamoo wäd bä P'op Hagä Do bag'ääs do hä —näng mä Jesus kyyh.

10

Jesus mejüü 72 hadoo do ta ma matëg panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ta ti jawén paa bä 72 ta ma matëg wób Jesus asëew hõm mäh. Pawóp hë ken'yyh mä tamejüü ta pooj jé, ta wób sa panang hënh tabahöm doo hënh.

² Rabahöm do pooj jé taky hadoo sa hä, panyyg gó m' tamaher'oot:

—Hajõng ti anyy däg paawä joom ag wah'ëë däk do ji ataa do pan'aa, pawóp its ta taa n'aa* —näng mäh. —Ti hyb n'aa taw'ääts hë joom danäh hä, P'op Hagä Do hä, bë ky

* 10:2 Hahÿÿ d' Jesus hanäng péh: Hajök ta hä h'yy ka'eeh do pan'aa paawä, pawóp its ta ky n'aa sa hä her'oot do pan'aa.

n'aa ets'ëē tamejō nā ta wób joom hā ramoo bok hyb n'aa.

³ Sa mahang bē ŷ mejūū, b'éeē tabanas'aa mahang habēēh do hadoo† —nāng mäh.

⁴ —Doooh d' bē mahūūm dajēēr hadoo doo, ta hood hadoo, tsyym suun ta gó bē gawät do jawén buuj hadoo doo —nāng mäh. —Bē kehewad manā bē kedēng do hā ta hōō bā —nāng mā sa hā.

⁵ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Bē nu kajäg bā ta wób tób bā, hahŷŷ da bē edēē ta yt hā haj'eenh doo: “Bē P'op Hagä Do h'yyb n'yyim”, denoo da.

⁶ Tii bā haj'eenh do baad rado bā, hanām gó bē ragado bā, P'op Hagä Do h'yyb n'yyim do aym sa wē bē kedēng doo. Hanām gó bē raganado bā, dooh da P'op Hagä Do h'yyb enāw bā tii.

⁷ Panang bā bē kajaa bā, bē kahŷŷd manā tób wób hēnh. Bē ayyw jeej da bē gadoo do tób bā. Taw'ääts hē bē eēēk, bē awa, bē awēē bē hā ranoo doo. Taw'ääts hē moo bok do sa hā ramoo bok do sām ji banoo. Ti hyb n'aa, bē nu mebyy manā bē gadoo do hā —nāng mäh.

⁸ —Panang bā bē kajaa bā kā, bē ragado bā, bē hyb n'aa sēew manā bē waa. Taw'ääts hē bē awa, bē awēē bē hā ranoo doo.

⁹ Nahēē enāh doo, bē nahēē sog hōm. Hahŷŷ da bē her'oot sa hā: “Edah bē hā P'op Hagä Do bag'ääs doo”, denoo da —nāng mäh.

¹⁰ —Panang bā bē kajaa bā, bē raganado bā, bē ahōm panang tyw n'aa me. Hahŷŷ da bē maher'ood sa hā:

¹¹ “Äā tsyym suun äā tepyng padēēk bē panang k'ääts, P'op Hagä Do bē ganadoo do heen n'aa tii. Bē äā maher'oot hŷŷ ká: P'eets hē paawä P'op Hagä Do bag'ääs do bē wē, dooh paawä bē gado bā.” Tii da bē kyyh sa hā —nāng mäh.

¹² —Baad bē ŷ maher'oot. Sahōnh hē badäk hahŷŷ hā habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kā, Sodoma panang buuj sa sām bahānh P'op Hagä Do anoo da nesaa doo, bē ganadoo do panang buuj hā —nāng mäh.

¹³ Ti m' panang Korasīn, Betsaj-Da häd enāh do buuj ky n'aa taher'oot mäh:

—Nesaa do P'op Hagä Do anoo da bē hā Korasīn, Betsaj-Da panang buuj. Hajōng ŷ pehuunh do paa bē mahang. Doooh ŷ bē ky dahé bā. Panang Tiir, Sidōn häd enāh doo bā ŷ pehuuj bā paawä bē mahang ŷ pehuuj wät doo, p'ooj ub paawä ti buuj nesaa do hā rat'yyd kamehīn paawä, P'op Hagä Do hā rah'yy kawereem paawä. P'ooj ub paawä saroor hebaan do hejoooh do rapadadäg né paawä. Rehaa paawä sa nuu hā tēēg ooj rat'yyd kamehīn do heen n'aa paawä ti ta tii.

¹⁴ Sahōnh hē badäk hahŷŷ hā habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kā, Tiir Sidōn buuj p'ooj ub habong do nesaa do ta sām bahānh P'op Hagä Do anoo da bē hā nesaa doo, bē t'yyd kamanehīn do hyb n'aa, bē h'yy kawanereem do hyb n'aa —nāng mäh.

¹⁵ Bēēh, Kapar-Naūm panang buuj, hŷ pong jé has'ēēk bē ed'oo g'eeh bēēh? Doooh. Tabanasaa hēnh bē bahyk da P'op Hagä Do an'oo bā —nāng mā Jesus.

¹⁶ Ti m' ta ma matēg sa hā taky hadoo:

—Bē her'oot do maa new'ēē doo, ŷ né hē ti tamaa newēē. Bē ty n'aa ges'yyk doo, ŷ né hē ti taty n'aa ges'yyk. ŷ ty n'aa ges'yyk doo, hā ŷ mejūū do taty n'aa ges'yyk —nāng mäh.

¹⁷ Tii bā m' 72 hadoo do rababaaj nā bā m' Jesus wē, h'yyb tseb'ee doo me m' ramaher'oot ta hā rabeboo nā do ky n'aa.

—Ma matēg —näk mäh. —Kapar'ar h'yyb nesaa do sii hē m' äā raky daheeh a ky gabuuj gó —näk mā sa kyyh.

¹⁸ —ŷŷ. ŷ hapäh —nāng mā Jesus. —Matym ŷŷ gó Nesaa Do Yb het'oom do hadoo tabadēē hyng ŷ hegää bā.

¹⁹ Bē hā ŷ an'oo dāk bē bahajaa hyb n'aa aw'yy, sēēj bē tseb'eep hyb n'aa. Bē hā ŷ an'oo dāk bē bahajaa bē nes'ēēm hyb n'aa Nesaa Do Yb, ji majiī. Doooh tahaja bā nesaa do tan'oo bā bē hā.

²⁰ Taw'ääts hē bē tseebe manā karap'ar h'yyb nesaa do bē raky daheeh do hyb n'aa. Taw'ääts hē bē tseb'ee bē häd kerii dāk do hyb n'aa hŷ pong jé. P'op Hagä Do karapee sa häd kerih do heen n'aa hā —nāng mā Jesus 72 hadoo do sa hā.

²¹ Ti noo gó kā m', baad Jesus P'op Hagä Do Sahee h'yyb tseebe kán. Tseebe gó m' taky hadoo:

—Ee, P'op Hagä Doo, a hā ŷ j'aa etsē. Sahōnh hē hŷ pong jé, badäk hahŷŷ hā hanāng do na-āāj hē mabag'ääs. Majejēn hahŷ mamoo wät do haj'ap do sa mahānh, tak'ēp ma kamet'ēēk do mahānh. Mametä wät sa h'yyb gó karapee hadoo pé hā, baad h'yy ka'eeh pé hā. Ta tii da magen'aak Ee —nāng mā Jesus.

²² Ti m' taky hadoo sa hā:

—Sahōnh hē Ee banoo ta hejój hā ŷŷ. Doooh baad hapäh pé ŷŷh, P'op Hagä Do T'aah. Jāām né hē Ee hapäh ŷŷh. Doooh Ee, P'op Hagä Do baad hapäh péh. Jāām né hē ŷŷh, ta T'aah hapäh. Jāām né hē sa hā ŷ metēēh do hapäh Ee —nāng mäh.

²³ Ti m' ta ma matēg wē taty kawōōt. Ta m'aa hēnh tamaher'oot:

—Ky n'aa kedēng bēēh, hahŷ bē bahapäh do hyb n'aa.

† 10:3 Ta wób rakawajään da sa wē rakanarēn do hyb n'aa P'op Hagä Do wē rah'yy kawereem bā, tahananäg pé tii.

²⁴ Baad bë ŷ maher'oot: Rababong noo gó, hajök P'op Hagä Do ky n'aa rod maküüh, hajök sa wahë n'aa hedoo do maküüh, rakarën paawä raheg'ääs bë hapäh doo, dooh paa rahapëë bä. Rakarën paawä ramaa newëë bë maa newëë doo, dooh paa ramaa napëë booh —näng mä Jesus ta ma matëg sa hä.

Samarija buuj ky en'nyim do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁵ Ti m' ta see pé noo gó baad Mosees ky n'aa jaw'yyk do hapäh do as'ëëg gëët mä Jesus tametyy hyb n'aa.

—Ma matëg —näng mäh. —Nyy da ŷ bad'oo edëb had'yyt do ŷ gadoo hyb n'aa, hÿ pong jé P'op Hagä Do pa ŷ bawäd had'yyt hyb n'aa ŷ dajëp bä? —näng mäh.

²⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Ny hadoo P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do hä takerih ti ky n'aa? —näng mäh. —Nyy da ta hä maner'oot doo? —Jesus eanh mäh.

²⁷ Ti m' aj'yy ky hadoo:

—Hahÿÿ da takerii däk: “Taw'ääts hë tak'ëp bë kamahän Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Doo, bë h'yy kaha'eeh doo. Taw'ääts hë tak'ëp bë h'yyb padäg ta hä. Taw'ääts hë bë h'yyb tym gó naa né hë bë kamahän ta hä, sahõnh hë bë hajaa doo me.”[†] Hahÿÿ da na-ääj takerii däk —näng aj'yy: “Makamahän a da hadoo doo, a hä makamahän doo da”[§] —näng mä aj'yy kyyh.

²⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad ub a kyyh, baad maky gadoo —näng mäh. —Taw'ääts hë tii d' né hë madoo, tii bä baad mabawäd kân hÿ pong jé kä —näng mä Jesus.

²⁹ Ti m' aj'yy karën paawä tajejën ta h'yyb j'ooj madäk doo me m' ti takeaj wäd paawä. Ti hyb n'aa m' Jesus hä tabeaanh ta seeh:

—Jaa tii da ŷ hadoo doo? —näng mä ta kyyh.

³⁰ Ti m' panyyg ky n'aa me m' Jesus ky gadoo:

—Ti awät aj'yy panang Jerikó hënh hahõm doo. Jerusarënh bä naa tabana. Ta tyw n'aa me tamahõm me takataa moo nes'aa do sa hä. Ramaso däk, rarahejää mäh. Rasaroor kabo nyh mäh, rahewyyh mäh. Tii bä m' radejaad hõm ta tyw n'aa noo däk bä. P'eets mä tadajëb paawä sa moo gó.

³¹ Ti m' aj'yy P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do see tii me m' tamahõm. Aj'yy tabahapäh bä m', dawëë takenaa wät ta mahänh. Ta tyw n'aa nu masee me m' tatabës. Dooh m' tat'yyd mehÿin bä.

³² Ti hadoo né m' ta seeh. Rewi häd näng do panaa né tii. Tii me né m' tamahõm tii d' ënh. Ti na-ääj mä dooh tat'yyd mehÿin bä aj'yy tyw me hajad hõm doo.

³³ Ti m' tagadëëg ub aj'yy, Samarija buuj, bana. Ti m' ti t'yyd mehÿin kân aj'yy.

³⁴ Ta wë m' tabahõm, ti m' ta rog taty mebiin ta syyj hadoo doo me, uwa s'ëëb hadoo doo me. Ti m' ta rog maw'yyd däk mäh. Ti m' aj'yy batóg sooh ta mas'ää jó. Ti m' tamahõm kân dawëë hena do tób n'aa bä. Tii bä m' aj'yy tabahagää kân.

³⁵ Jati pé kä m' tets'ëë däk mä tób danäh hä pawóp hë moweed k'ääts hawak do s'ëëb. Ti m' taky hadoo ta hä: “Mahagää hahÿÿ aj'yy. Hÿ ta sãm. Ta sãm nahaja bä, ŷ matëëh bä sahõnh hë ŷ ep'aak a hä”, näng Samarija buuj kyyh tób danäh hä —näng mä Jesus. Panyyg gó m' tabaher'oot ta tii hä.

³⁶ Ti m' Jesus eanh:

—Ny hadoo do ky ennyim a hä, ta ti rarejää do hä? Ny hadoo do ta da hadoo a hä? —näng mä Jesus.

³⁷ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do baad hapäh do ky hadoo:

—T'yyd mehÿin doo —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Ahõm nä, tii d' né hë mabadoo kân a da hadoo do hä —näng mäh.

Maah-Ta Marija daheeh Jesus heg'ääs do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁸ Ti m' Jerusarënh hënh Jesus ramahõm me, panang see bä m' ranu kajäg kân. Ta tii bä m' ŷÿnh Maah-Ta häd näng do gadoo. Tats'yyt mä ta tób hënh Jesus ta ma matëg daheeh.

³⁹ Maah-Ta änh, Marija häd näng do asooh mäh. Jesus ma metëëk do tamaa newëë mäh.

⁴⁰ Maah-Ta m' ty kanewaat. Ta waa n'aa m' tamoo wät Jesus rawa do pan'aa. Ti m' Jesus wë tabana ti m' taky hadoo:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh. —Nepäh a hä, dooh änh ŷÿ ŷ tamoo masaa bä? Mamaher'ood ŷ tamoo masa hyb n'aa —näng mä Maah-Ta.

⁴¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Maah-Ta, —näng mäh —hajõng do hä maty kanewaat. Tii hä mah'yyb däk —näng mäh.

⁴² —Mahyb n'aa tón manä ta tii hä. Jääm né hë sét hë ti taw'ääts hë. Ta tii hä Marija h'yyb däk. Dooh da ŷ mejö bä ta ti teréd hõm —näng mä Jesus Maah-Ta hä.

11

Jesus ma metëëk ji ky n'aa etsëë do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ta see pé noo gó Jesus ky n'aa etsëë mä P'op Hagä Do hä. Tabahajaa bä kä m' taky n'aa etsëë doo, ta ma matëg see ky hadoo ta hä:

—Tak'ep Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh.
—Ää mama met'ëeg nyy da er ky n'aa etsëë,
Jowâw nu gahem'uun do ta ma matëg tama
metëëk doo da —näng mäh.

² Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:
—Bë ky n'aa ets'ëë bā, taw'ääts hē hahÿÿ
da d' bē kyyh:

“Ee, ää karēn sahōnh hē ōm rahyb n'aa
jew'y'yk.

Ää etsëë a hä, sahōnh hē mabag'ääs do
nayyw hē takajaa hyb n'aa ää wē.

³ Man'oo had'y'yt hē ää waa.

⁴ Mamabaan hōm nesaa do ää moo bok do
paah.

Ää na-ääj hē ää mabaan hōm ää wē moo
bong do nesaa doo.

Man'oo manā nesaa do ää tah'y'yb tatug”,
näk da bëeh, bë ky n'aa ets'ëë bā —
näng mä Jesus.

⁵ Ti m' panyyg ky n'aa me m' tamaher'oot
sa hä ji ky n'aa etsëë do ky n'aa:

—Bë see ahōm bā atsēm ub ta najiis tób
hēnh, pāw tets'ëë bā paawā ta wē, ta wē
heg'ääs do waa n'aa paawā, hahÿÿ da ta
kyyh ta najiis hä: “Na a waa uuh, pāw uuh.
Tamawoob hē paawā ÿ karēn.

⁶ Najis ÿ kajaa nag'aap hē wē ÿÿ atsēm ub.
Dooch wē ÿ ta waa pēh”, näng da.

⁷ Tii bā da ta najiis tób gó ta gawakō gó
hagä do ky gedak ta hä: “ÿ maty hasyyg
manäh. Baad tób noo gatsëë däk ta tēg me.
Ää aj'eenh tah haa daheeh. Dooch ÿ haja bā
ÿ an'oo bā a hä metsëë doo”, näng da ta najiis
ta hä.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë ÿ maher'oot —näng mäh. —Tii d' edo
né paawā as'ëeg gëet né hē, pāw tabanoo
hyb n'aa ta najiis hä. Ta najiis tabadoo do
hyb n'aa nado ti tabas'ëeg gëet. Tawén s'ëeg
g'ëed kán, tanaëej had'y'yt ta h'y'yb.

⁹ Ti hyb n'aa bë ÿ maher'oot: Bë ets'ëë, tii
bā P'op Hagä Do anoo bë hä. Bë esóts, tii bā
bë aw'y'yt da. * Bë naëej tób noo bā naa, tii bā
da ta danäh noo gas'ëes.†

¹⁰ Jé hetsëë do gadoo da P'op Hagä Do
hanaa. Jé hesoos pé taw'y'yt P'op Hagä Do
hanaa. Jé tób noo bā naa naëenh pēh, tób noo
kas'ëes da ta hä P'op Hagä Do hanaa.

¹¹ Ti m' Jesus eanh sa hä:

—Bë t'eah ets'ëë bā tah'y'ÿb, bë anoo ta hä
aw'y'yt?

¹² Karaak tyb bë hä tets'ëë bā, sëej bë anoo
ta hä? Dooch.

¹³ Nesaa do moo heb'ook do né paawā
bëeh, baad hadoo do bë heno bë taah hä. Ti
bahānh bë Yb hÿ pong jé hawät do anoo da
ta Sahee, ta hä hetsëë do hä —näng mä Jesus.

*Nesaa Do Yb ky gabuuj Jesus moo wät
rahanäng do panyyg n'aa hahÿÿh*

¹⁴ Ti m' ta see pé noo gó, karap'ar h'y'yb
nesaa do Jesus habëë hōm ner'oot do hä
hadäk do paah. Aj'y'yk karap'ar h'y'yb beréd
hōm bā, aj'y'yk er'ood däg kán p'aa hēnh.
Hajök do t'ii hēnh kat'aa do rahyb n'aa meu-
unh mäh.

¹⁵ Ta wób raky sēm Jesus. Ti m' raky
hadoo:

—Beresebu,‡ karap'ar h'y'yb nesaa do
wahë n'aa kyy gó ti tabahebe karap'ar
h'y'yb nesaa doo —näk mä sa kyyh.

¹⁶ Ta wób rakarēn mä Jesus rametty, P'op
Hagä Do hejój me tado bā tamoo wät doo. Ti
hyb n'aa rabetsëë mä Jesus hä, tapahuuj bā
sa matym haj'aa wē hä.

¹⁷ Jesus hapäh mä sa h'y'yb, ti m' panyyg
ky n'aa me taky hadoo sa hä:

—Nesaa do Yb kyy gó ÿ hebë karap'ar
h'y'yb nesaa doo, bë nooh. Nyy d' tii eh? Sa
da hadoo do wē sa häj n'aa babuuj rahyb
n'aa wareem bā, gawatsik tii bā sahōnh hē —
näng mäh. —Sa wakāan sa hä hē rahyb n'aa
wareem bā, sahōnh hē kahä jēng tii bā —
näng mäh.

¹⁸ —Ti hadoo ēnh Nesaa Do Yb hä ká. Ta hä
hē takawareem bā, ta karapee hä tahyb n'aa
wareem bā, nayyw hē tabahëej jëë paawā
tii bā Nesaa Do Yb bag'ääs doo. Ta ti ÿ wén
her'oot, Beresebu kyy gó ÿ hebë karap'ar
h'y'yb nesaa do bë her'oot do hyb n'aa.

¹⁹ Bë her'oot doo da tado bā, Beresebu
kyy gó ÿ hebëë bā paawā karap'ar h'y'yb
nesaa doo, jaa ky gabuuj bë karapee hebë
do karap'ar h'y'yb? Bë karapee né da bë
raky n'aa etyy, daap bë meny'ÿh do hyb n'aa
bë her'oot do hä.

²⁰ P'op Hagä Do ky gabuuj gó né hē ti ÿ
hebë do karap'ar h'y'yb nesaa doo. P'op
Hagä Do ji tabag'ääs do kaja doo ká bë wē,
ta ti metëeh bë hä —näng mäh.

²¹ Ti m' panyyg ky n'aa see me m' Jesus
maher'oot sa hä:

—Aj'y'yk hejoonh do hajōng ta kuman yt hä
ta tób tahagāā bā, dooch ta ma hado hōm pēh.

²² Ti aj'y'yk seeh, ta bahānh hejoonh do
kajaa bā ta wē, ta sām tam'aa hÿ, ta hä taj'aa
ketsë. Ta kuman paa tasog hōm, ta mejój
paah. Tii bā ká, ta ma paa tabasog hōm kán,
tets'ëë bong ta wób hä ká^S —näng mä Jesus.

* **11:9** Baad ji hyb n'aa matakëë ji ky n'aa etsëë do hä tahanäng pé m' ti bë esóts, tii bā bë aw'y'yt. † **11:9** Ji ky padäg had'y'yt hē P'op Hagä Do hä ji etsëë doo, tahanäng pé m' ti tób noo bā naa ji naëenh doo. ‡ **11:15** Nesaa Do Yb né ti Beresebu. ^S **11:22** Hahÿÿ d' tahanäng pé ti panyyg gó teh'üüm doo: Aj'y'yk hejoonh doo, Nesaa Do Yb. Aj'y'yk hejoonh do ma hado hōm do hadoo Jesus. Aj'y'yk hejoonh do ma, karap'ar h'y'yb nesaa doo. P'op Hagä Do Sahee hejój gó Jesus bahebe karap'ar h'y'yb nesaa doo, Nesaa Do Yb karapee, tak'ep tabahejoonh do hyb n'aa Nesaa Do Yb mahānh.

²³—Hëp ŷ hata nadoo doo, majë ŷ tii. ŷ manasa doo, P'op Hagä Do wë ŷ ataa doo, dawëë rabehüüm tii bä tan'oo bä —näng mäh.

²⁴Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Karap'ar h'yyb nesaa do aj'yy hä, ŷñh hä hadäk do paa ahöm wäd bä ta mahähnh, tabanawäng hënh tabahew'ëët. Ta tób tabesoos takameh'ääk hyb n'aa. Ti dooh tawyyd kä. Ti ta h'yyb gó taky hadoo: “ŷ abaaŷ hóm p'aa hënh ŷ hadäk do paa hä, tóp ŷñ hënh”, näng.

²⁵Tii bä ta tób paa bä takajaa bä, yd kabak'ood däk tabahapäh, baad takabenäm ta hä. **

²⁶Tii bä tats'yyt 7 karap'ar h'yyb nesaa do wób ta hataa, ta bahähnh nesaa doo. Tii bä rabajëë péë ta tób paa gó. Tii bä rabanyy kán ta hä kä. Ta hä hanäng do paa bahähnh tii kä. Tak'ëp tii kä ta hä kä nesaa doo kä —näng mä Jesus.

²⁷Ti m' Jesus ber'oot bä m', hajök do mahang ŷñh see ky ganyyh:

—Ky n'aa kedëng ta ti a ŷñ òm haw'ëëh doo —näng mäh.

²⁸Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ta bahähnh ky n'aa kedëng, P'op Hagä Do kyyh maa newëë doo, ky daheeh doo —näng mä Jesus ta hä.

Jonas Jesus beh'üüm do ky n'aa hahÿÿh

²⁹Ti m' hajök do gatat'uuk bä m' ta hä, Jesus ky hadoo:

—Da hë, badäk hahÿÿ hä habong doo, nes'aa sa h'yyb. Ti hadoo né hë, ŷ ramejüü ŷ pahuunh hyb n'aa sa matym haj'aa.†† Dooh da ŷ metä bä sa hä. Jáãm né da P'op Hagä Do ky n'aa rod Jonas häd näng do ta metëë n'aa hadoo sa hä kametëëh da.

³⁰Jonas hä P'op Hagä Do bad'oo do hä, Niniwéh buuj rah'yy genä hóm, P'op Hagä Do né ti mejüü. Ti hadoo né da hä ŷñ, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jë Hana Do hä rah'yy genä hóm da, P'op Hagä Do né hë ti ŷ tamejüü doo.

³¹Seba häd näng do häj n'aa sa wahë n'aa ŷñh, da hë, badäk hahÿÿ hä habong do taky n'aa tapaa da P'op Hagä Do matym gó, sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kä. Dawëë naa paa m' tabana tii, tamaa newëë hyb n'aa Saromāw hajaa doo, P'op Hagä Do anoo do ta hä. Saromāw bahähnh ŷ

ti hahÿÿh, bë hapäh doo. Ti hado né paawä, dooh bë karën bä bë maa newë bë hahÿÿh.

³²Niniwéh buuj na-ääŷ da raky n'aa tapaa né tii da ënh ti noo gó kä, da hë badäk hahÿÿ hä habong doo. P'op Hagä Do ky n'aa rod Jonas sa hä taheer'oot noo gó, rat'yyd kamehüün nesaa do ramoo bok do hä. Nesaa do reréd hóm. Hahÿÿh, Jonas bahähnh ti ŷ hÿÿh. Bë tii, dooh bë t'yyd kamehüün bä nesaa do bë moo bok do hä, dooh bë eréd bä —näng mä Jesus hajök do sa hä.††

Ji bag hadoo do panyyg n'aa hahÿÿh

³³Ti m' Jesus ky hadoo:

—DooH ji bag ji gataa bä ji jejën hyb n'aa. DooH ji daso bä ji waa hood yt hä. DooH. Ta bag ji dasooh ta tyng jó, tób gó hajëë p'ëë do rabahapäh hyb n'aa.

³⁴Ji h'yyb bag hadoo ji matym —näng mäh. —Baad tado bä ji matym, ta bag hado däk sahõnh hë ji hä. Baad tanado bä ji matym, badagyp hadoo ji hä.

³⁵Baad bë hyb n'aa matakä, ta bag hadoo bë hä hanäng bë ed'oo doo, badagyp do tanadoo hyb n'aa.

³⁶Bë h'yyb tym gó ta bag hadoo do baad tabawag däg bä, badagyp do hadoo do tanado wäd bä, sahõnh hë tii bä tabawag däk ji hä, ta bag hadoo do mehähnh ji hä^{SS} —näng mä Jesus kyyh. Panyyg gó m' tabeh'üüm.

J'ooj madäk do ky ken'yyim do Jesus nabuuj gedoo do ky n'aa hahÿÿh

³⁷Ti m' Jesus baher'oot do bahähnh bä kä, Parisëw see ats'yyt mäh, ta tób hënh tabawëh hyb n'aa. Ti m' Jesus bahóm kán mä ta tób hënh, ti m' tabasooh, sa sii tabawëh hyb n'aa.

³⁸Ti m' tób danäh hyb n'aa meuunh mä Jesus basooh do hyb n'aa, tabawa hyb n'aa ta si n'aa hë. DooH m' ta moo tahetsyyd bä sa wahë makü rabahed'oo doo da.

³⁹Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Bë Parisëw —näng mäh. —Ji waa hood ta gó hasus doo, ta jó ub ji hets'yyt do hadoo bëëh. Baad bë babok P'op Hagä Do matym gó ji ed'oo. J'ooj madäk doo me tii. T'öp, bë h'yyb gó, tak'ëp bë karën do jawén bë babok. T'öp bë h'yyb tym gó, hajõng nesaa doo.

⁴⁰Bë h'yy gatamah —näng mäh. —Ji hub pahuunh doo, ji h'yyb tym na-ääŷ hë tapahuunh.

⁴¹Taw'ääts hë bë h'yyb gó naa, t'öp naa, bë masaa kas'ut do sa hä, tii bä kä, P'op Hagä

** 11:25 Ta tób paah, aj'yy, ŷñh hä hadäk do paa tii. †† 11:29 Rawén karën Jesus pahuunh sa matym haj'aa, rabahapäh hyb n'aa P'op Hagä Do hanaa Jesus tado bä. †† 11:32 Jonas, tah'ÿÿb haeh do wog gó tabasuun wät doo, tamawoob hë ta äh. Ti hadoo né hë Jesus, tamawoob hë né hë ta äh tabakä wät k'ääts gó. Tii da tahanäng pé m' ti Jesus her'oot do sa hä. ^{SS} 11:36 Ta bag ky n'aa nado ti Jesus hedoo. Panyyg ky n'aa me tabaher'oot. Ta wób sa hä dooh m' tagah'ood nä bä. Ti hyb n'aa rakarën p'aa hënh Jesus pahuunh, baad rabahapäh hyb n'aa P'op Hagä Do T'aaah tado bä. Sa hä kejën Jesus hejój. Ti hyb n'aa Jesus ky n'aa eh'üüm ta bag ky n'aa me tama metëëk doo. DooH kejën do tado bä ti tametëëk doo. Baad ji karën bä baad hadoo do ji bahapäh bä, baad tagahoot ji h'yyb tym gó Jesus metëëk doo. Ji hä ta bag hado däk. Ji kanarën bä baad hadoo do ji bahapëë bä, dooh tagah'ood bä ji hä Jesus metëëk doo. Badagyp do hadoo ji hä.

Do hã baad ub tabanãm sahõnh hẽ bẽ hã^{***}
—nãng mãh.

⁴² —Baad nado bẽ hã da, Pariséw —nãng mãh. —Bẽ waa ty gamabuuj uuh sii hẽ né paawã bẽ banoo P'op Hagã Do matym n'aa, dooh paawã baad hadoo do bẽ moo boo bã bẽ da hadoo do hã, bẽ mabaan P'op Hagã Do hã bẽ kamahãn doo. Taw'ãäts hẽ paawã dooh bẽ mabaan bã ta tii. Taw'ãäts hẽ P'op Hagã Do matym n'aa bẽ banoo na-ãäj hẽ —nãng mã Jesus.

⁴³ —Baad nado bẽ hã da, Pariséw —nãng mãh. —Bẽ gen'aak hyb n'aa jewyk do bat'oonh bã bẽ atooj bã, tób P'op Hagã Do panyyg rayd naherot doo bã. Bẽ gen'aak bẽ redëng, bẽ raweh'ëëh, hajök do mahang rakahet'aa bã, rabahesãm bã —nãng mãh.

⁴⁴ —Baad nado bẽ hã da, Pariséw —nãng mãh. —Kamag hood ta jó ji tsab'eep bã ji nahapäh do hadoo bẽëh^{†††} —nãng mã Jesus.

⁴⁵ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do baad hapäh do see ky hadoo ta hã:

—Ma matëg —nãng mãh. —Ta ti mapes'ãäp doo, ãä na-ãäj hẽ mapes'ãäp —nãng mãh.

⁴⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad nado bẽ hã da Mosees ky n'aa jaw'yyk do baad hap'ëëh doo —nãng mãh. —Hajõng hejoonh do bẽ mejũu ta wób raky daheeh hyb n'aa. Ti bahãnh bẽ bawëëd däk Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. Ti hadoo né hẽ, dooh tabad'op hẽ bẽ masaa bã bẽ mejũu do rabahajaa hyb n'aa —nãng mãh.

⁴⁷ —Baad nado bẽ hã —nãng mãh. —P'op Hagã Do ky n'aa rod, p'ooj ub habong do bẽ wahë makũ radej'ëëp do sa kamag n'aa hood pã s'ëëb, bẽ tema.

⁴⁸ Ta ti tametëëh, bẽ wahë makũ h'yyb hadoo bẽëh. Bẽ wahë makũ né hẽ dej'ëëp P'op Hagã Do ky n'aa rod paah. Hyë kã bẽ temaa toonh ji hyb n'aa esee do heen n'aa sa kamag n'aa hood jó.^{†††}

⁴⁹ Hahÿy d' né hẽ P'op Hagã Do baher'oot ta hapäh doo gó bẽ ky n'aa: “Sa mahang ÿ mejũu da kÿh ÿ n'aa rod, panäk ÿ na-ãäj né hẽ. Sa wób né da radej'ëëp, ta wób da rarejãã”, nãng paa m' P'op Hagã Do kyyh —nãng mã Jesus.

⁵⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ënh sa hã:

—Ti hyb n'aa da bẽ hã, da hẽ habong do hã kã, P'op Hagã Do ban'oo kãn sahõnh hẽ ta ky n'aa rod radej'ëëp do paa sãm kã. P'ooj ub, badäk hahÿ tadu dahãng jawën paa bã radej'ëëp doo,

^{***} **11:41** Hahÿy da na-ãäj hẽ tahajaa ji tab'ëës ta tii: “Taw'ãäts hẽ bẽ waa hood gó hanãng do bẽ anoo kas'uut do sa hã, tii bã kã baad ub tabanãm sahõnh hẽ bẽ hã, P'op Hagã Do hã.” ^{†††} **11:44** Kamag hood banãng bã tsab'eep doo, hasuts däk hadoo P'op Hagã Do hã, Mosees ky n'aa jaw'yyk do her'ood bã. Ti hadoo né sa hã ënh, Pariséw sii raboo bã. J'ooj madäk doo me raky ken'yyim do hyb n'aa, dooh ji h'yy ganyy bã baad tanado bã sa h'yyb tym.

^{†††} **11:48** Dooh sa wahë makũ rapanyyg kadehé bã P'op Hagã Do ky n'aa hã, P'op Hagã Do ky n'aa rod rader'oot do paah. Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do wób, rawehëë né paawã P'op Hagã Do ky n'aa rod makũth, dooh raky dahë bã sa kyyh paah. J'ooj madäk doo me raky kenãw ub tii. ^{*} **12:2** Tii d' Jesus wën her'oot, j'ooj madäk doo me ji ky ken'yyim mahãnh Pariséw rabad'oo doo da.

⁵¹ Abëw Kaih naboooh noo gó du däk do né hẽ. Tii kã, tagadëëg ub, Sakarija radaj'ëëp doo kã. Ti radaj'ëëp paa m' rama ejuu do tyng, P'op Hagã Do tób n'aa ganahaang gó. Baad ÿ her'oot bẽ hã, da hẽ habong do sa hã kã P'op Hagã Do ban'oo kãn sahõnh hẽ radej'ëëp do sãm kã —nãng mãh.

⁵² —Baad nado bẽ hã Mosees ky n'aa jaw'yyk do baad hapäh doo —nãng mãh. —Doooh bẽ karën bã ta wób raky n'aa napëë bã P'op Hagã Doo. Tób noo tëg ji jejen do hadoo sa mahãnh, ranajëë p'ëë hyb n'aa hadoo bẽëh. Bẽ né hẽ, dooh bẽ karën bã bẽ ajëëh, dooh P'op Hagã Do bẽ hapëë bã. Ta wób, karën do hajëng doo, bẽ ge'ÿÿm ranajëng hyb n'aa, P'op Hagã Do ranahapäh hyb n'aa —nãng mã Jesus kyyh sa hã.

⁵³ Ti m' Jesus banyyh bã kã m', tak'ëp mã Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ãäj hẽ rakawajãan ta wë. Hajök mã tatatug däk, tak'ëp mã rabeaanh. Kawajãan gó m' rabeaanh ta hã.

⁵⁴ Rakarën paawã m' raw'yyt taher'oot do hã raganen'aak doo, raky n'aa tapaa hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do hã.

12

J'ooj madäk doo me raky ken'yyim do panyyg n'aa hahÿy

¹ Ti noo gó m', hajök rakata b'ëëh mã Jesus wë. Hajök né hẽ ti kahet'aa doo. Hajök do hyb n'aa, ta wób sa tsyym mã rabep. Ti m' ta ma matëg sa hã Jesus ky hadoo:

—Baad bẽ hyb n'aa matakã da. Baad bẽ kanã da Pariséw sa pãw makuj n'aa mahãnh, j'ooj madäk doo me ji ky ken'yyim do mahãnh, ÿ hanãng péh tii —nãng mãh.

² —Doooh ji hãja bã ji jejen bã ji h'yyb. Sahõnh hẽ ji h'yyb P'op Hagã Do hapäh. Ti awät da ti noo gó, sahõnh hẽ ji jejen doo P'op Hagã Do metëëh.^{*}

³ Atsëm, kejën do hadoo ta wób ramaa nanapäh bã bẽ her'oot doo, adëb bã kã, sahõnh hẽ maa napäh bã takaher'oot da ta jawën, P'op Hagã Do an'oo bã. Kaja hẽ ta gawakó gó kahesëënh do ta see hã, tak'ëp da takaher'oot tii kã, sahõnh hẽ ramaa napäh hyb n'aa. Ti hyb n'aa, bẽ hyb n'aa matakã ti bẽ her'oot doo!

⁴ —Najis haa, bẽ jeÿÿm manã ji majÿi ji daj'ëëp do hã. Jãam né hẽ ji hub rahajaa radajëëb bã. Ji h'yyb tym dooh rahaja bã.

⁵ Ỹ maher'oot bēēh, ny hadoo do bē jeŷȳm. Taw'āats hē P'op Hagā Do ji jeŷȳm. Ti ti hajaa ji tadaj'ēep do jawén paa bā, ji h'yyb tym taw'oong hōm kân tabanesaa hēnh. Ti hyb n'aa, ji hyb n'aa jaw'yuyk, ji jeŷȳm P'op Hagā Doo —nāng mäh.

⁶ —Ji moo oow pé taw'ēed taah, kanahēn d'os hē rabesēem is, ky n'aa ganebats. Ti hado né paawā, dooh sét had'os do sa see P'op Hagā Do mabaan bā.

⁷ Ti hyb n'aa, bē eŷȳm manäh. Hajōng taw'ēed takamahān do bahānh bē P'op Hagā Do kamahān. Sahōnh hē ji sēen sii hē P'op Hagā Do betsen. Hē ji tabahag'āas ỹ hanāng péh —nāng mā Jesus.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Baad bē ỹ maher'oot hahŷȳh: Kēh ỹ n'aa najejēn pé ta wób sa hā, ỹŷh, Aj'yuy Hadoo Do Hŷ Pong jé Hana Doo, ỹ na-āāj hē, dooh ỹ ky n'aa jeŷjēn bā ta tii, āās P'op Hagā Do pa hab'ēēh do sa hā.

⁹ Kēh ỹ n'aa jeŷjēn péh, ỹ na-āāj da ỹ ky n'aa jeŷjēn tii d' ēnh, āās P'op Hagā Do pa hab'ēēh do sa matym gó.

¹⁰ Jé Aj'yuy Hadoo Do Hŷ Pong jé Hana Do ky n'aa rejāā péh, P'op Hagā Do mabaan ti ta hā. P'op Hagā Do Sahee ky n'aa rejāā pé kā, dooh P'op Hagā Do mabaan bā, dooh tat'yuyd mehūn bā kā tii kā —nāng mäh.

¹¹ —Bē ramoo maso dāg bā, tób P'op Hagā Do panyyg rayd naherot doo hēnh bē ramahūūm bā, sa wahē n'aa wób wē bē ramahūūm bā, hyb n'aa jewyk do wē na-āāj né hē, bē hyb n'aa tón manā bē her'oot do hā bē ky n'aa.

¹² P'op Hagā Do Sahee anoo da bē her'oot do pan'aa —nāng mā Jesus.

H'yy gatamah doo, tak'ēp ma nāng do panyyg n'aa hahŷȳh

¹³ Ti m' hajōk do mahang ta see ky ganyyh: —Ma matēg —nāng mäh. —Mamaher'ood hāŷ ỹŷ, tabetyn hyb n'aa āā yb wē naa —nāng mā aj'yuy kyyh.

¹⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Najis ỹŷ, ỹ nado ti hetyn bē hā bē yb ma paah —nāng mäh.

¹⁵ Ti m' sahōnh hē sa hā Jesus ky hadoo:

—Bē hyb n'aa matakā da, bē hyb n'aa nah'ūūm hyb n'aa bē ma, bē dajēēr. Ji ma tak'ēp hajōng do nado ji h'yy gadajang hanoo do babā ji awāt bā —nāng mäh.

¹⁶ Ti m' panyyg ky n'aa gó m' tabeh'ūūm ta ti ky n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Hŷ hadoo aj'yuy tak'ēp wekāp doo. Baad ta gēew bā. Ti hyb n'aa baad né hē ta joom beaak.

¹⁷ Ti ta h'yyb gó taky hadoo: “N'yy d' ỹ bad'oo hŷŷ kā?”, nāng. “Gedē hōm joom ag tób n'aa”, nāng ta kyyh. “N'yy hēnh hŷŷ kā ta wób ỹ bataa?”, nāng ta h'yyb gó.

¹⁸ Ti taky hado kân: “ŷ hapäh. Hahŷȳ da ỹ bad'oo”, nāng ta kyyh. “ŷ apyn hōm dó joom ag tób n'aa”, nāng ta kyyh. “P'aa hēnh da ỹ tamaa sooh. Aeh da hŷŷ kā joom s'ēēb tób n'aa, ma ỹ tób n'aa na-āāj né hē”, nāng.

¹⁹ “ŷ bahajaa bā kā”, nāng, “hahŷȳ da d' kēh ỹŷ hā ỹŷ hē”, nāng. “Hajōng wakāp ỹŷ. Doooh d' nayyw tahēēj bā. Hajōng da ta baab teh'ēēnh wakāp ỹŷ hā”, nāng. “Taw'āats hē hŷŷ kā, ỹ kameh'āāk hŷŷ kā. Baad ỹ hŷŷ kā. Baad ỹ beēek hŷŷ kā, baad ỹ bawa hŷŷ kā, ỹ tsebē hŷŷ kā”, nāng ta ti aj'yuy h'yyb gó.

²⁰ Ti P'op Hagā Do ky hadoo ta hā: “H'yy gatamaa ōm”, nāng. “Badah atsem da madajēp! Jaa wē tabayyw kân a ma paah?”, nāng P'op Hagā Do kyyh aj'yuy hā kā —tii d' mā Jesus baher'oot ji ma ky n'aa, ji dajēēr ky n'aa.

²¹ Ti m' Jesus ky hado kân sa hā:

—Ti hadoo né kā ta ti tak'ēp sa wak'āāb hyb n'aa h'ūūm do hā, P'op Hagā Do dooh rahyb n'aa es'ēe bā —nāng mā Jesus.

Ji P'op Hagā Do kamahān do ky n'aa hahŷȳh

²² Ti m' ta ma matēg hā Jesus ky hadoo:

—Ti hyb n'aa bē ỹ maher'oot hahŷȳh: Bē hyb n'aa tón had'yuyt manā bē babok do hā, bē waa hā, bē saroor hā.

²³ Tii d' ỹ wén edoo, ji awa do bahānh ti ji edēp doo. Ji saroor bahānh ji.

²⁴ Bē hegāā taw'ēed. Doooh rejoom bā joom tym. Doooh rata bā joom ag. Doooh sa waa tób n'aa rayd taa péh. Ti hado né paawā P'op Hagā Do anoo sa waa. Taw'ēed P'op Hagā Do kamahān do bahānh bē takamahān!

²⁵ Tak'ēp bē hyb n'aa newē had'yuyt né paawā, dooh bē haja bā bē aboo dawēd bā ta tii da.

²⁶ Ta ti bē nahaja bā, nahejooj né paawā, h'ēed hyb n'aa bē hyb n'aa newē had'yuyt hē ta wób.

²⁷ —Bē hegāā tabawā n'aa ts'oooh —nāng mäh. —Doooh né paawā ramoo boo bā, dooh né paawā sa saroor rages'yuyb bā, Saromāw saroor anyyw né paawā, gabar'ēēng né paawā, ti bahānh tabanām ti tabawā n'aa ts'oooh.

²⁸ Ti da baad ub P'op Hagā Do adoo bā tabawā n'aa hā, nayyw hē tsawyy jēng do hā, ji gatang do hā, ti bahānh da P'op Hagā Do bahag'āās bēēh. Tanoo né da bē hā bē saroor. H'ēed hyb n'aa P'op Hagā Do hā baad bē h'yy kana'eeh?

²⁹ Bē hyb n'aa newē had'yuyt manā bē eēek doo, bē awa doo, bē awēh doo. Bē hyb n'aa tón had'yuyt manā ta tii.

³⁰ P'op Hagā Do sa h'yyb gó nahapäh do ti tii, ti hā h'yyb pad'ēek doo. Bē ti dooh tii d' bē adoo bā. P'op Hagā Doo, bē Yb, hapäh bē wē bedoh doo.

³¹ Taw'ääts hē baad bē h'yyb padäg bē Yb bag'ääs do hä. Tii bā kā, tanoo da bē hä sahōnh hē bē wē bedoh doo —näng mäh.

³² —Bē eÿÿm manā b'ée taah nahejooj is doo. Hanām gó bē Yb, hÿ pong jé hawät do tabanoo bē hä, ta sii bē bag'ääs hyb n'aa. Ti hyb n'aa, bē eÿÿm manäh, ÿ wén näng.

³³ Taw'ääts hē bē esēm hōm bē wē hanäng doo. Kas' uut do hä bē banoo bē ma paa sām. Tii bā kā, bē ma näng hÿ pong jé kā. Ta ti dooh tahēej bā. T'ī hēnh dooh retsēeg bā kā bē ma. T'ī hēnh dooh kamera rejā bā kā bē ma.

³⁴ Ta tii d' ÿ wén her'oot, tak'ēp bē kamahän do banäng bā, tii bā bē h'yyb bawät —näng mā Jesus.

Baad ji gada do Jesus bahyng do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁵ Ti m' taky hadoo:

—Taw'ääts hē bē h'yy kahasaāb bē moo bok hyb n'aa, baad ub da bē gadaa had'yyt da, atsēm na-āāj hē bē gada, p'aa hēnh ÿ bahyng bā.

³⁶ Taw'ääts hē tób danäh karom, atsēm sa kariw n'aa raket'ēē hēnh jām n'aa baad gad'aa do hadoo da bēēh. Ta bag ahōō had'yyt hē ran'oo bā. Ty gapad'ēēk ragada sa kariw n'aa, tanaēēnh bā, nayyw hē ragas'ēēs hyb n'aa tób, sa kariw n'aa bajēē suun hyb n'aa.

³⁷ Baad da gad'aa do sa hä, sa kariw n'aa kajaa bā kā raty gapad'ēēk do hyb n'aa —näng mā Jesus. —Né hup ÿ né hē hahÿ ÿ her'oot doo: Sa kariw n'aa ats'yyt da, rabat'oonh, rabawēh hyb n'aa. Tii bā da ta saroor see tah'ÿÿt, tii bā sa tā, sa waa taban'oo kån sa hä.

³⁸ Taw'ääts hē da sa kariw n'aa awyyd bā ty gapad'ēēk do sa hä, atsēm ub takaja bā, tapaj'ēē bā takaja bā na-āāj hē —näng mäh.

³⁹ Ti m' tabahe'oot ēnh panyyg see ky n'aa me sa hä:

—Bē hyb n'aa newē hahÿÿh: Tób danäh hapēē bā paawā hets'ēēk do kajaa bā, dooh paawā tan'oo bā hets'ēēk do ta tób tanoo ēē nā bā. Baad paawā tagada.

⁴⁰ Ti hadoo bē hä. Taw'ääts hē baad bē hyb n'aa matakā, baad bē gadaa ta pooj jé. Ta ti ÿ wén her'oot, bē ganadaa bā Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong jé Hana Do kajaa da p'aa hēnh —näng mā Jesus.

⁴¹ Ti m' Peed beaanh ta hä:

—Äā wahē n'aa —näng mäh. —Äā hä ub ti mabahe'oot ta ti panyyg? Sahōnh hä ti mabahe'oot? —näng mäh.

⁴² Ti m' Jesus ky gadoo panyyg see ky n'aa me m':

—Ta ti ÿ maher'oot, sahōnh hē bē mahang ta kaser n'aa baad had'yyt hē ta kariw n'aa mejüü do moo wät doo, h'yy ganäng do hadoo rabahadoo doo. Ta tii hä ta kariw

n'aa banoo, ta karom tabahag'ääs hyb n'aa, sa waa tabetsēēh hyb n'aa sa hä, ta s'ee hēnh ta kariw n'aa awäd nuuj jé.

⁴³ Taw'ääts hē ta kaser n'aa hä, ta kariw n'aa awyyd bā ta mejüü do hä moo wät doo, ta kariw n'aa matēēh bā.

⁴⁴ Ta kariw n'aa weh'ēēh da ta ti hadoo doo. Sahōnh hē tahaēēnh ta hä ta ma, ta ma hagā n'aa tabahado dāk hyb n'aa kā. Né hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot doo.

⁴⁵ Hÿÿ kā, baad ta kaser n'aa moo nawäd bā paawā, ta h'yyb gó taky hado bā: “Dooch nayyw hē kariw ÿ n'aa kaja bā”, tanoo bā, karom wób tahewyh had'yyt bā kā, tatsebē do waa n'aa tamoo hewēēd bā, taoom bā jarakē hedoo do mahÿÿj,

⁴⁶ ti taganada bā né kā ta kariw n'aa kajaa da. Tahyb n'aa napeet bā kā takajaa. Tii bā, tak'ēp da ta kariw n'aa rejā kån da. Tanoo da ta kaser n'aa paa ahoop, P'op Hagā Do ky nadah'eeh do nesaa do rahoop doo da.

⁴⁷ —Jé karom ta kariw n'aa ganada doo, ta kariw n'aa karēn do tamoo nawät doo, tahapēē né paawā baad ub ta kariw n'aa mejüü doo, tak'ēp da rabahewyyh ta mabaj.

⁴⁸ Jé nesaa do moo wät doo, ta kariw n'aa mejüü do nahapäh doo, dooh denaa hē rahewyh ta mabaj. Ti hyb n'aa kā, ji hä P'op Hagā Do anoo do pénh, ti pénh né takarēn ji moo wät ta wē. Hajōng do hä kahanoo doo, hajōng na-āāj takarēn tamoo wät ta wē, hajōng takarēn ta mabaj. Ta bahānh kahanoo do hä, ta pénh né ta mabaj.

Jesus hyb n'aa raketyn hōm do ky n'aa hahÿÿh

⁴⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hÿ pong jé naa ÿ bahyng, tēeg hadoo ÿ gahō jat hyb n'aa, badāk hahÿÿ hä habong do sa mahang tetyn hōm hyb n'aa. ÿ karēn paawā nayyw hē tabahōō jat ti tēeg hadoo doo.

⁵⁰ Tak'ēp da nesaa do ÿ bahoop da. Tak'ēp ÿ h'yy katón ta ti ÿ bahajaa bā kā.

⁵¹ ÿ ahyy wät babā, bē ed'oo apäh, h'yyb nyww gó badāk hahÿÿ hä habong do rababok hyb n'aa sa da hadoo do wē, ÿ an'oo bā do hyb n'aa. Tii d' bē hyb n'aa newē manäh. ÿ ahyy wät do hyb n'aa, hēp ÿ n'aa raketyn bong da.

⁵² Hÿ jawén da, sa wakāän hedoo do ketyn hōm da hēp ÿ n'aa. Sa wakāän tamawoob hē hadoo do ragadoo da kēh ÿ n'aa. Pawóp hē, dooh d' ragado bā. Ky kedak da hēp ÿ n'aa.

⁵³ Ta wób da, sa yb sa taah daheeh ketyn bong da hēp ÿ n'aa. Ti hadoo né da sa ÿÿn sa toog daheeh, raketyn bong da hēp ÿ n'aa. Sa mayyn sa takaanh na-āāj da —näng mā Jesus ta ma matēg hä.

⁵⁴ Ti m' hajök do hä taky hadoo:

—Papÿÿ badëë hyng hënh naa naëng poo wäd bä, “Badah tabadoos”, näk bë kyyh. Te hub né hë, adoos né hë.

⁵⁵ Ta karawaa me tagahëm bä, “Badah banäm”, näk bëëh. Te hub né hë, banäm né kä, baju né hë kä.

⁵⁶ J'ooj madäk doo me ky ken'yym do bëëh! Bë h'yy genä né paawä naëng hadoos do heen n'aa hä, banäm do heen n'aa hä, dooh bë h'yy genä bä, da hë kä, ta heen n'aa bë hä kametëëh do hä† —näng mäh.

⁵⁷ —Hëd n'aa bë hyb n'aa nanewëë bë daaj hë, baad hadoo do ji moo wät doo?

⁵⁸ Bë ky n'aa tapaa pé sii bë ahöm bä, hyb n'aa jawyk do wë òm taky n'aa etyy hyb n'aa, taw'ääts hë ta hõö bä, bë sii hõm do sii baad bë ber'oot, taberéd hõm hyb n'aa ta ti bë ky n'aa tamahüüm do hyb n'aa jawyk do wë. Tii d' bë nadoo bä, bë d' tamahüüm hyb n'aa jawyk do wë. Ta tii kä, warahén hä bë tabahaëëh, bë tadewäts bëëh hyb n'aa kä.

⁵⁹ Baad bë ÿ maher'oot: Dooh d' bë anä bä kä tii hä, sahõnh hë bë nepaag bä —näng mä Jesus.‡

13

Nesaa do ji neréd bä, ji da P'op Hagä Do rejää do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti noo gó m' ta wób rabana Jesus wë. Jesus mä ramaher'oot Pírató häd näng do warahén n'aa radej'ëëp do Garirej buuj wób, P'op Hagä Do hä rama ejuu bä.

² Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:
—Garirej buuj wób sa mahãnh nesaa do ramoo bok, rawén dejëp, bë ed'oo?

³ Dooh. Tak'ëp nesaa do sa hä, ta wób sa mahãnh hyb n'aa nado. Bë hä na-ääj hë da tabadäng P'op Hagä Do mo haj'aa nesaa do bë moo bok do sãm, nesaa do bë neréd bä. Tabanesaa hënh bë da tah'eed hõm.

⁴ Ta ti 18 hedoo doo, Siroéh häd näng do tób yb sa jó hatëh hyng doo ênh? Radejëp bë ed'oo g'eeh, tak'ëp ranesaa do hyb n'aa Jerusarënh buuj wób sa mahãnh?

⁵ Dooh. Ti hyb n'aa nado. Bë hä na-ääj hë da tabadäng P'op Hagä Do mo haj'aa, nesaa do bë moo bok do sãm, nesaa do bë neréd bä. Tabanesaa hënh bë da tah'eed hõm —näng mä Jesus.

⁶ Ti m', panyyg gó m' Jesus baher'oot nyy da P'op Hagä Do bad'oo ji hä, baad hadoo do ji moo nawäd bä. Ti m' taky hadoo:

—Hÿ hadoo aj'yy bejoom joom wiigo häd näng doo, uwa tyd mahang. Hajõö nuu me tabahõm tabahëg'ääs hyb n'aa ta joom teag bä. Dooh tawyyd bä ta ag ta hä.

⁷ Tii kä, tagadëëg ub, ta joom mahang moo wät do hä taky hadoo: “Tamawoob hë ta baab ÿ gadaa wät teag bä. Dooh teag bä. Tabad'op hë ta ag ÿ aw'yyt péh. ÿ karën mabagëëw'at”, näng mäh. “Daap tabewa'at”, näng mäh. “Joom see ër ejoom paawä taba-sooh bä”, näng joom danäh ta sii moo wät do hä.

⁸ Ti m' ta sii moo wät do ky hadoo: “Taw'ääts hë sét hë ta baab ër gamedaa wät”, näng mäh. “Baad ÿ bahag'ääs hÿÿ kä”, näng mäh. “Baad ÿ w'oo eh'aa këë k'ääts baad hadoo doo me”, näng mäh.

⁹ “Wät hahÿÿ hä ta baab teag bä, taw'ääts hë. Taneag bä kä, tii bä kä mamejõ ÿ bagëëw hyng”, näng aj'yy ta kariw n'aa hä —näng mä Jesus.

ÿÿnh jadatog is do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁰ Ti m' Saab hä kä, Judah buuj rakame-hehãk bä kä m', tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä m' Jesus ma metëëk bä kä m',

¹¹ tahapäh mä tii bä ÿÿnh jadatog is doo, karap'ar h'yyb nesaa do ta hä hadäk do haj'aa. Dooh m' tahaja tadajoow bä.

¹² Ti m' ÿÿnh Jesus bahapäh bä, tanaëënh mä ta wë. Ti m' taky hadoo ta hä:

—Tok ÿÿ, òm has'oo däk! —näng mäh.

¹³ Ti m' ta hä tamoo däng. Ta hä tamoo dëë sii hë m', takadajoow gëët. Tak'ëp mä ÿÿnh j'aa etsëë kãn P'op Hagä Doo.

¹⁴ Ti m', dooh m' tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do wahë n'aa genaag bä Saab hä ÿÿnh nahëë Jesus ado hõm doo.

—Ti anäng ji moo oow see pé ji moo wät do pan'aa ta äh —näng mä tób hagä n'aa tób gó kahet'aa do sa hä. —Taw'ääts hë tii hä bë bana, bë nahëë kado hõm hyb n'aa. Saab hä ti dooh! —näng mä ta kyyh.

¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—J'ooj madäk do ta ti bë h'yyb! —näng mäh. —Bë na-ääj hë bë moo bok Saab hä. Dooh g'eeh bë asood hõm bä bë masãah booj yb, jumeto, sa tób n'aa yt hä habëëh do Saab hä, bë mahüüm hyb n'aa rabeheëk doo hënh?

¹⁶ Dooh g'eeh taw'ääts hë tado bä, Saab noo gó ÿ asood hõm bä hahÿÿ Abaraãm panaa paa seeh, 18 ta baab takamawyyt do Nesaa Do Yb moo gó? —näng mä Jesus kyyh.

¹⁷ Ta ti tabedoo bä kä m', ta majiï m' nu mebyy bong. Hajõk do tii bä hab'ëëh do ratsëbé mä sahõnh hë hanãm doo, Jesus moo wät do hä.

Panyyg ky n'aa gó Jesus metëëh hahÿÿ hä P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa

† **12:56** Naëng badoos do pooj jé, rahapäh ta heen n'aa. Tabanãm do pooj jé, rahapäh na-ääj hë ta heen n'aa. Hajõng Jesus pehuunh né paawä, dooh rah'yy genä bä P'op Hagä Do T'aaah tado bä né hë. ‡ **12:59** Ji da hadoo do ji ky n'aa tapaa do ky n'aa had'yyt nado hahÿÿh. Hahÿÿ d' tahanäng pé na-ääj hë: Taw'ääts hë nanyw hë, ji hajaa nä bä, ji h'yyb tym ji benãm P'op Hagä Do wë, ta jawén ji tanarej'ää hyb n'aa.

18 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Panyyg ky n'aa me y her'oot bë hä P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa —näng mäh.

19 —Joom motaad häd näng do tym nad'ëed is do hadoo né hë P'op Hagä Do bag'ääs doo, tadu doo noo gó. Motaad tym aj'yy ejoom ta joom wób babëéh bã. Ti tabawëe kân, ti tabaeë hëe kân. Tii hä kâ taw'ëed batooj kân ta hä kâ* —näng mã Jesus kyyh.

20 Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Panyyg see ky n'aa me y her'oot bë hä P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa —näng mäh.

21 —Pâw makuj yÿnh ado dâk doo, tiriig s'ëeb hajöng do mahang tamekuuj dâk do hadoo né tii. Baad tabajöots dâk, baad takamekuuj wät hyb n'aa sahõnh hë tiriig s'ëeb mahang† —näng mã Jesus panyyg gó m' tabeh'üüm.

Hÿ pong jé, P'op Hagä Do panang bã, ji bajëe suun do panyyg n'aa hahÿÿh

22 Ti m' Jesus bahõm Jerusarënh hënh. Ti m' tamahõm me, tama metëek panang ta hõõ bã habong do sa hä.

23 Ti m' aj'yy see eanhn ta hä:

—Hyb n'aa jawyk doo —näng mäh. —Jääm hë pawóp its g'eeh ked'ëep P'op Hagä Do wë? —näng mã aj'yy kyyh.

Ti m' Jesus ky hadoo sa hä. Panyyg gó m' tabeh'üüm:

24 —Noo nad'ëed its do hadoo hÿ pong jé ji bajëe suun doo. Ti hyb n'aa taw'ääts hë tak'ëp bë hyb n'aa eréd manäh, bë bahajaa hyb n'aa bë bajëng do t'ii hënh. Ta jawén, hajök né paawä da karën hajëe p'ëe, dooh da rahaja wäd bã.

25 Tób danäh noo gatsëe däg bã, dooh ji haja wäd bã ji ajëe suun ta gó. Tób w'oo hä bë wób rababë hõm tii bã. Tak'ëp bë wób ranaëënh da tagas'ëes hyb n'aa: “Ää wahë n'aa, manoo gasëets a tób, ää bajëe p'ëe hyb n'aa”, näk da bë wób kyyh ti noo gó. Ti d' taky hadoo: “Jaa bëeh? Dooh bë y hapëe bã”, näng da bë wób hä.

26 Ti d' bë wób raky gedak: “A sii paa ää beëek, a sii paa ää bawa. Ää panang bã, ta tyw n'aa me, mama metëek do paa ääh.”

27 Ti d' bë wób hä taky hadoo: “Dooh bë y hapëe bã. Bë ahõm mahãnh yÿ, nesaa do moo heb'oooh doo”, näng da ta kyyh —näng mã Jesus ta hä h'yy kana'eeh do ky n'aa.

28 Ti m' taky hadoo:

—Tak'ëp bë wób ba'oot da. Sa tæg kamegëej dâk da. Tak'ëp bë wén oot da, bë hapäh do hyb n'aa da hÿ pong jé P'op Hagä Do bag'ääs bã Abaraãm, Isak, Jakóh, sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa rod, bëe kâ, dooh ran'oo bã t'ii hënh kâ.

* 13:19 Joom motaad häd näng do ky n'aa gó Jesus metëeh nyy da P'op Hagä Do bag'ääs do kah'üüm, ny hadoo ta hä h'yy ka'eeh do kah'üüm. † 13:21 Pâw makuj, jé pad'yyt hë tiriig s'ëeb mahang kamekuuj dâk doo da, jé pad'yyt hë badäk hahÿÿ bã P'op Hagä Do bag'ääs do bawäd dâk da. ‡ 13:35 Saaw-Mo 118:26

29 Badäk hahÿÿ hä jé pad'yyt hë naa rabena da, P'op Hagä Do bag'ääs doo bã ratsebë do jãm n'aa tyng n'aa jó rabat'oonh hyb n'aa.

30 Babä hyb n'aa sekog is do wób kâ, ti noo gó kâ, hyb n'aa jewyg kân da. Babä hyb n'aa jewyk do paa wób kâ, ti noo gó kâ, hyb n'aa sekog padäg its tii kâ —näng mã Jesus.

Jerusarënh panang hyb n'aa Jesus h'yy katón do panyyg n'aa hahÿÿh

31 Ti noo gó né hë m' Parisëw wób rabana Jesus wë. Ti m' raky hadoo:

—Ahõm ta s'ee hënh. Õm da Eróts daj'ëep —näk mã sa kyyh.

32 Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Bë ahõm nã. Bë maher'ood ta ti aj'yy ji rahejää do yb. Bë her'ood ta hä, pawóp nã ta äh karap'aar h'yyb sa hä hanäng do y bahebë nã. Pawóp nã ta äh nahëe enäh do y asog hõm nã sa nahëeh. Tii bã kâ, y haja kân da y moo wät doo kâ badäk hahÿÿ bã. Tii da bë kyyh ta hä.

33 Jerusarënh bã né hë P'op Hagä Do ky n'aa rod ranaheb'oooh. Ti hyb n'aa, t'ii hënh né hë y bahõm, y dajëp hyb n'aa sa nemuun —näng mã Jesus ta ky n'aa hä.

34 Ti m' taky hadoo:

—Jerusarënh, Jerusarënh! A babuuj ranaheb'oooh P'op Hagä Do ky n'aa rod. Pã me ramahek'ut bë wë P'op Hagä Do mejüü doo, radejëp hyb n'aa. Hajöõ nuu me y karën paawä y bataa a babuuj, nesaa do mahãnh y mo n'aa jesuu hyb n'aa sa hä, karaak ta taah yÿn ta kæg yt hä tata bëeh do mo n'aa me. Tii da y badoo paawä sa hä, dooh tii d' rakarën bã.

35 Bë hegää da Jerusarënh buuj, P'op Hagä Do beréd hõm da bë panang. P'op Hagä Do mak'yyts dâk bë panang. Dooh da y bë hapëe bã kâ. Jääm né da p'aa hënh y bë bahapäh da, bë h'yy kawareem bã, hahÿÿ da bë her'ood bã: “Ky n'aa kedëng tii, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo!”‡

14

Saab hä Jesus nahëe do hõm do panyyg n'aa hahÿÿh

1 Ti m', ta see pé noo gó Saab hä, Parisëw hyb n'aa jawyk do see tób bã Jesus bawëh bã m', baad mã Jesus ramatakëe.

2 Tii bã m' ti anäng mã aj'yy nahëe näng doo. Dehepung bëeh mã ta tsyym, ta moooh. Rakarën mã raheg'ääs Jesus ado hõm bã ta nahëe Saab hä, ratayy do hä.

3 Ti m' Parisëw hä, Mosees ky n'aa jaw'yyk do baad hap'ëeh do hä na-ääj mã Jesus beanh:

—Mosees ky n'aa jaw'yyk do anoo, nahëë näng do sa nahëë ji ado hõm Saab hä? Dooh g'eeh tan'oo bä? —näng mä Jesus.

⁴ Dooh m' raky gedag bä. Bag hënh mä rabab'ëeh. Ti m' Jesus moo däng nahëë näng do hä. Ta nahëë do hõm. Ti m' tamejüü tababaaj hõm hyb n'aa.

⁵ Ti m' tabeaanh ta wób sa hä:

—Bë t'aah, bë mas'ää booj yb t'aah, tadëë hyy bä t'õp naëng gajat doo gó Saab hä, dooh g'eeh nawayw hë bë ej'õp nã bá, Saab hä në paawã? —näng mä Jesus.

⁶ Dooh m' sa kyy péh.

Jesus metëek ji kanasab'ee do panyyg n'aa hahÿÿh

⁷ Ti m', sahõnh hë Pariséw atsyid wät do resoo mä ta tyng n'aa baad hadoo doo bä, ji weh'ëeh do tyng n'aa. Ta ti Jesus bahapäh bä m' taky hadoo, panyyg gó m' tabeh'üüm:

⁸ —Ket'ëë do jã m' nahënh ji ratsyid bá, bë esóts manã baad hadoo doo, hyb n'aa jawyk do tyng bë tyng. Hyb n'aa jawyk do tyng n'aa bë esóts bá, hyb n'aa jawyk do bë mahãnh tatsyid wät do kajaa bá,

⁹ kat'ëë do noo gana do ky hadoo da bë hä: “Man'oo hahÿÿ hä ta tyng majasoooh doo”, näng da. Tii bá kã da, sa matym gó da bë da nu mebyy bong. Tii bá kã, bë kahÿÿd kãn ky n'aa nets'ãs do tyng jó kã.

¹⁰ Bë ratsyid bá, taw'ääts hë bë atooj dawë hä, hyb n'aa najewyk do tyng jó. Ti m' jã m' noo gana do kajaa bá, hahÿÿ da ta kyyh bë hä: “B'ëep dana, p'eets hë, baad hadoo doo bá bë atooj.” Tii bá kã, tats'yyt do wób sa matym gó bë kawehëë däk da.

¹¹ Jé ta daaj hë kaweh'ëeh doo, nu mebyy wät da, ta wób sa yd jé tanu gadäg hõm. Jé ta daaj hë kawaneh'ëeh doo, raweh'ëeh da, P'op Hagã Do an'oo bá —näng mä Jesus.

¹² Ti m' tób danãh hä Jesus baher'oot:

—A waa, a tä mamoo wäd bá a sii ratsebë, a sii rabawa hyb n'aa, matsyid manã a najiis hedoo doo, a hÿÿ hedoo doo, a wakããh hedoo doo, a pa haj'eenh do tak'ëp ma enãh doo. Ti matsyid bá, õm da rats'yyt ta mabaj.

¹³ Taw'ääts hë matsyid kasuud is do hedoo doo, k'yy gedóm do hedoo doo, nabong do hedoo doo, ty tsehët do hedoo doo.

¹⁴ Tii bá kã da õm P'op Hagã Do ky n'aa edëng. Dooh né paawã rahaja bá rabaj bá, P'op Hagã Do tii kã hanoo a hä ta mabaj, baad habong do paa ragenã bong noo gó —näng mãh.

Hÿ pong jé jã m' haeh do hadoo panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁵ Ti m' Pariséw ats'yyt do see Jesus her'oot do tamaa napãh bá m', taky hadoo:

—Ky n'aa kedëng da jé hÿ pong jé, P'op Hagã Do bag'ääs do jã m' n'aa bá ta waa n'aa tawa bá sa sii —näng mã aj'yy kyyh.

¹⁶ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus ky gadoo:

—Hÿ hadoo aj'yy ratsebë do waa n'aa, ta tä n'aa tamoo wät. Hajök tats'yyt ta sii ratab'ëes hyb n'aa ta ti jã m'.

¹⁷ Sahõnh hë ta waa n'aa, ta tä n'aa, tabahaja däk bá, tamejüü ta karom tabahõm, pooj jé tatsyid bong do tabats'yyt hyb n'aa.

¹⁸ Ti m' sahõnh hë tats'yyt do raky kamep'ëeh. Ta see ky hadoo: “Nag'aap hë ÿ bets'ëë hõm hëëj. ÿ karën ÿ heg'ääs”, näng. “Dooh ÿ haja bá ÿ ahõm bá”, näng. “Mamaher'ood a kariw n'aa, du daa ÿ bahõm péh”, näng ta kyyh.

¹⁹ Ti ta see ky hadoo: “Nag'aap hë ÿ bets'ëë wät 10 booj yb. Hÿÿ kã ÿ metyy, baad rado bá. Ti hyb n'aa, dooh tahaja bá ÿ ahõm bá”, näng ta kyyh. “Mamaher'ood a kariw n'aa, du daa ÿ bahõm péh”, näng ta kyyh.

²⁰ Ti ta see ky hadoo: “Nag'aap hë ÿ gat'ëë däk ãm ÿÿ. Dooh tahaja bá ÿ ahõm bá”, näng ta kyyh.

²¹ Ti ta karom babaaj hõm kãn, tamer'oot mä ta kariw n'aa sa kyyh. Tii bá kã, jã m' noo gana do kawaj'ãan wäd kãn sa wë, ti taky hado kãn ta karom hä kã: “Nawayw hë, ahõm nã. Panang tyw n'aa me matsyid hõm kas'uut doo, k'yy gedóm doo, ty tsehët doo, nabong do sii hë”, näng ta hä.

²² Ti tabahajaa bá sahõnh hë tamejüü doo, taky hadoo ta kariw n'aa hä: “Sahõnh hë ÿ bahajaa mamejüü doo da. Ti hadoo né hë, ti anãng nã ta tyng n'aa, ti anãng nã ta waa n'aa”, näng ta karom kyyh ta kariw n'aa hä.

²³ Ti ta kariw n'aa ky hadoo ta hä: “Ahõm panang bahãnh. Sahõnh maw'yyt do matsyid. ÿ karën tóy ÿ gabad'ëë däk.

²⁴ Baad ÿ her'oot a hä. Pooj jé katsyid bong doo, dooh da ÿ an'oo bá sa tä, dooh ÿ an'oo bá sa waa”, näng ta kariw n'aa kyyh* —näng mã Jesus sa hä.

Nyy da ji bawät Jesus h'yyb hata ji karën bá ji hado bá do ky n'aa hahÿÿh

²⁵ Hajök mã Jesus had'aa doo, Jerusarënh hënh tabahõm bá. Ti m' ta jawén p'aa hënh taty kaw'õod däk, ti m' taky hadoo:

²⁶ —Bë karën bá hëp ÿ hata bë hado bá, taw'ääts hë bë yb, bë ÿÿn, bë ÿÿm, bë taah, bë hÿÿj, bë ãnh bë kamahãn do bahãnh ÿ bë kamahãn. Taw'ääts hë bë kamahãn do bë hä bahãnh ÿ bë kamahãn. Sahõnh hë sa bahãnh ÿ bë kamanahãn bá, dooh bë haja bá hëp ÿ hata bë do bá.

²⁷ Jé hëp ÿ n'aa tamo n'aa ta hoop do tajeÿÿm bá, h'yyb nahedoo do nemon ÿÿ, dooh tahaja bá hëp ÿ hata tado bá —näng mã Jesus.

* 14:24 P'op Hagã Do bag'ääs do jã m' n'aa hënh, ji P'op Hagã Do bats'yyt do ky n'aa hahÿÿh.

²⁸ Ti m', panyyg gó m' tabaher'oot, pooj jé m' baad má ji hyb n'aa newëë, ji haja bá ta h'yyb hata ji ado bá. Ti taky hadoo:

—Tób pá s'ëëb haeh do tama doo, pooj jé dó taw'ääts hē tahyb n'aa newëë tahaja bá ta wē hanäng do ta sām, sahōnh hē tahaja so bá ta tób.

²⁹ Daap tadu do bá, tanetsén ná bá ta sām, dooh ji hapëë bá ta baa bá tabawäd dāk bá, ta sām bahëëj jëng. Tii bá ta wób rawajehëët ta há:

³⁰ “Wät ta ti tób tama doo. Ahëëj jëng ta wē ta sām, kanaja ná tób”, nāk da.

³¹ Hahy panyyg see hē maa newëë: Kaneb'oooh do du doo pooj jé, dooh g'eeh sa wahé n'aa hyb n'aa newëë, rahaja bá sa maji hā raj'aa ketsé, sa yd jé né paawä ta warahén n'aa? 20 miw ta maji warahén n'aa, 10 miw ta warahén tany bá?

³² Tahyb n'aa newëë bá tanahajaa doo, nayyw hē tamejüü rapanāk ta maji wē, dawëë ná rababok ná ta maji, raky n'aa her'oot rakananeb'oooh hyb n'aa —näng mä Jesus.

³³ Ti m' taky hadoo:

—Ti hyb n'aa, sahōnh hē ta wē hanäng doo, hëp y n'aa tanerét doo, dooh tahaja bá hëp y hata tado bá —näng mah.

³⁴ Ti m' taky hado kån:

—Taw'ääts hē ti jukiir. Ti hadoo né hē, tanadah'ëed wäd bá, taw'ääts hē nado wäd.†

³⁵ Dooh hyb n'aa ji karēn wät péh. Ji aw'ooong hōm tii. Jé karēn pé y ma metëék do tama newëë bá, taw'ääts hē tamatakëë —näng mä Jesus kyyh.

15

B'éé kanapëë wät do panyyg n'aa hahȳyh

¹ Ti m' Jesus ma metëék bá m', sa wahé n'aa dajëer gedaag n'aa, nesaa do moo heb'oooh do na-ääj hē rabana, Jesus metëék do ramaa newëë hyb n'aa.

² Ti hyb n'aa m', Parisëw, Mosees ky n'aa jaw'y'yk do ma meheték do na-ääj hē, raky hadoo:

—Hahy a'j'yy nesaa do moo heb'oooh do tagadoo. Awëh na-ääj hē sa sii —nāk mä sa kyyh.

³ Ti m' Jesus baher'oot panyyg sa há:

⁴ —Bë see tany bá 100 b'éé, ta masāäh, ti m' 100 hedoo do see takanapëë wäd bá, dooh g'eeh teréd dó 99 hedoo do ta masāäh, kanapëë wät do tabesoos hyb n'aa?

⁵ Ti tabaw'yyt bá kã, tatsebee wät do hyb n'aa tatóg sooh ta nu k'yy hã, tamajëeh hyb n'aa kã.

⁶ Tób bá takajaa bá kã, tanaëënh da ta najiis, tanaëënh ta wób ta pa haj'eenh doo, ratsebé hyb n'aa ta sii, ta mas'ää see taw'yyt do hyb n'aa kã, kanapëë wät do paah.

⁷ Bë y maher'oot hahȳyh —näng mä Jesus: Ti hadoo né da hÿ pong jé P'op Hagä Do pa habong doo, tak'ëp da ratsebé baad nadoo do paa see h'yy kawareem bá P'op Hagä Do há. 99 hadoo baad habong doo, dooh hyb n'aa rah'yy kawareem pé sa hyb n'aa ratsebee né paawä, ta bahānh ratsebé, sét hē baad nadoo do paa P'op Hagä Do wē h'yy kawareem do hyb n'aa —näng mä Jesus.

Moweed nepä wät do panyyg n'aa hahȳyh

⁸ Ti m' tabaher'oot ënh panyyg see gó. Ti m' taky hadoo:

—Ȳynh see wē tany bá 10 moweed k'ääts tég hawak do s'ëëb, tii bá, ta see badoo wäd bá, tagataa dāk ta bag, tabakoot tób, baad tabesoos da.

⁹ Tabaw'yyt bá kã, tanaëënh ta najiis, tanaëënh ta pa haj'eenh doo, ta sii ratsebé hyb n'aa moweed nepä wät do taw'yyt do hyb n'aa.

¹⁰ Ta ti hadoo, P'op Hagä Do ääs ta pa hab'ëeh do ratsebé nesaa do moo hew'ëët do paa see P'op Hagä Do há tah'yy kawareem bá.

A'j'yy ta yb wē matëeh do panyyg n'aa hahȳyh

¹¹ Ti m' Jesus baher'oot ënh panyyg seeh. Ti m' taky hadoo:

—Ti awät a'j'yy ma näng doo. Pawóp hē ta taah.

¹² Ta see pé noo gó, ta t'aah tagad'oo hadoo do ky hadoo ta yb há: “Na y karēn no n'aa ȳy, madajëb nuuj jé no n'aa paah. Nayyw hē y karēn y gadoo”, näng ta t'aah. Tii bá sa yb betyn hōm ta ma ta taah sa há.

¹³ Dooh tahajōō ná bá ta āh, tagad'oo hadoo do bata hōm kån sahōnh hē ta ma, ta yb mo haj'aa kã. Ti tabahōm kån dawëë, hëëj s'ee hēnh. T'ii hēnh kã tabahāj kån sahōnh hē ta wē hanäng do paah. Tah'y'yb däng do há tabeh'ëënh.

¹⁴ Ti bahānh kã ta dajëer bahëëj jëë kån. Dooh wäd ta dajëer kã. Tii bá awäd kån sah. Asa kån. Dooh tadoo wät péh.

¹⁵ Ti ta tyw n'aa esóts kån tamoo wät doo. Ti awät a'j'yy too yb masāäh näng doo. Ti há tabetsëë tamoo wät doo. Ti tamoo wäd kån, too yb tahagāā kån. Too yb tanejé kån.

¹⁶ Tak'ëp ta ti a'j'yy basa kån. Takarēn paawä too yb waa tabawa. Dooh hanoo pé ta há ta waa.

¹⁷ Tii bá tat'y'yd kamehīn kån. Ta h'yyb gó taky hadoo: “Jajé, sahōnh hē ee sii moo bong doo, ee karom, dooh rasa bá. Anäng sa waa. Mad'aak né sa waa. Ti y bas'as babä”, näng.

¹⁸ “Taw'ääts hē y babaaj hōm ee wē”, näng ta kyyh. “Ȳ maher'oot ta ti ee”, näng. “'Ee”, näng da kēh ȳy”, näng, “'nesaa do ȳ moo wäd

† 14:34 Jukiir nadah'ëed wät do hadoo, Jesus há h'yy ka'eeh do h'yy gejë hōm doo.

wät P'op Hagä Do hä, a hä na-ääj hē, näng da kēh ȳy", näng ta kyyh ta h'yyb gó.

¹⁹Ti tahyb n'aa newēē ta h'yyb gó: "Ȳ etsēē da ȳ moo wät doo. 'A karom däg da ȳȳh. Dooch a t'aah ȳ doo wäd bā", näng da ȳȳh", näng ta h'yyb gó.

²⁰Ti tababaaj nā kán p'aa hēnh ká ta yb wē kä.

Takajaa bā ká ta yb wē, dawēē naa ta yb gadoo. Baad ta yb gadoo. Dawēē naa tabahapäh bā, tat'yyd mehīn. Ti tawaj'aa dāk ta wē, takedēng hyb n'aa. Tawaké dāk, ta tapa tsanetsub wät takedēng do heen n'aa.

²¹Ti ta t'aah ky hadoo: "Ee", näng, "nesaa do ȳ moo wäd wät P'op Hagä Do hä, a hä na-ääj hē", näng. "Dooch a t'aah ȳ mamaneēēj wäd bā", näng ta kyyh.

²²Ti ta yb ky hadoo ta karom hä: "Nayyw hē, bē mana saroor tak'ēp hanām doo, ta hā bē dadäg. Ta ma poo heen n'aa, ta tsyym suun sii hē bē mana.

²³Bē naboh booj yb t'aah hepuh doo, ēr nejë häng doo, ēr tsebé do tā n'aa", näng. "Ēr tsebé da, p'aa hēnh tah ȳ kajaa do hyb n'aa", näng.

²⁴"Dajēp do hadoo hahȳ tah ȳȳ. Edēb wät p'aa hēnh h̄ȳ ká. Nepā wäd paah. H̄ȳ ká kaw'yyt p'aa hēnh", näng ta yb kyyh ta karom hä. Tii ká ratseebe kán, rabajām kán ta hyb n'aa ká.

²⁵Ta t'aah seeh, wah'ēeh hadoo do moo wät sa joom banäng bā. Ti nuuj jé takajaa. Wah'ēeh hadoo do bajēng bā ká, tamaa newē dāk ketēn doo, kejām doo.

²⁶Ti tanaēēnh sa karom seeh. Tabeaanh hēd n'aa ta tii.

²⁷"A h̄ȳj̄ kaja nā p'aa hēnh", näng. "A yb mejūū āā naboh jat booj yb t'aah hepuh doo, ēr tsebé do tā n'aa, baad takajaa do hyb n'aa", näng sa karom kyyh ta ká.

²⁸Ti wah'ēeh hadoo do kawaj'āān kán. Dooch takarēn bā tajēē suun tób gó. Ti ta yb banyyh tamaher'oot hyb n'aa, tabajēē suun hyb n'aa.

²⁹Dooch ta t'aah karēn bā tamaa newē bā ta ti taher'oot doo. "Hajōō ta baab tak'ēp ȳ moo wäd wät a sii", näng ta yb hā. "Dooch noo gó ōm ȳ ky nadaheeh péh", näng. "Dooch noo gó tabad'op hē man'ooos pé b'ēē t'aah, najis ȳ daheeh āā tsebé do tā n'aa", näng ta kyyh.

³⁰"H̄ȳ ká a t'aah mahanāng doo, ȳȳ hajōk sii he'ȳȳh do hā tabahāj jēng do a dajēē tababaaj nā bā ká, mamejūū ranabooh booj yb hepuh doo!", näng wah'ēeh hadoo do ta yb hā.

³¹Ti ta yb ky hadoo: "Tah ȳȳ", näng, "pa ȳ had'yyt ti ōm bagā", näng ta yb kyyh. "Sahōnh hē wē ȳ haym doo, a ma had'yyt né hē tii", näng.

³²"A h̄ȳj̄ ti h̄ȳ dajēp do paa hadoo. H̄ȳ ká edēb wät p'aa hēnh. Nepā wät do hadoo,

p'aa hēnh takaw'yyt", näng. "Ti hyb n'aa, taw'āāts hē né hē tii d' ēr tsebé, taw'āāts hē né hē jām ji moo wät", näng ta yb kyyh wah'ēeh hadoo do hā —näng mā Jesus panyy ky n'aa me m' tamaher'oot.

16

Ta kaser n'aa kamatakēē do panyyng n'aa hahȳȳh

¹Ti m' ta ma matēg hā Jesus maher'oot hahȳ panyyng:

—Ti awāt aj'yy tak'ēp ma näng doo. Ta see pé noo gó ramaher'oot ta kaser n'aa ky n'aa. Dooch m' baad tanā ta kariw n'aa ma, tah'ēēnh mā ta ma.

²Ti hyb n'aa tanaēēj kán ta wē. Teaanh ta hā: "Nyy d' ti a ky n'aa ȳ ky n'aa napäh doo?", näng. "Taw'āāts hē maheen n'aa eta hōm dajēē n'aa hā, ma ȳȳ hā na-ääj hē. Dooch da kaser ȳ n'aa mado wäd bā", näng ta kariw n'aa kyyh.

³Ti ta h'yyb gó ta kaser n'aa ky hadoo: "Nyy d' ȳ bad'oo h̄ȳ ká?", näng. "Kariw ȳ n'aa dooch da takarēn wäd bā ȳ moo wäd wät ta sii. Dooch ȳ haja bā tak'ēp hadoo do ȳ moo wäd bā. Ȳ nu mebyng na-ääj ȳ ets'ēē ub bā dajēē", näng ta kyyh ta h'yyb gó.

⁴Ti taky hadoo ēnh ta h'yyb gó: "Ȳ hapēē dāk h̄ȳ ká nyy d' ȳ bad'oo, sa tób hēnh ȳ ragadoo hyb n'aa, ȳ moo wät do bahēēj jēng bā", näng ta kaser n'aa ta h'yyb gó.

⁵Ti tanaēēnh ta wē sēt ken'yyh ta kariw n'aa wē kūt enāh doo. Pooj jé kajaa do hā tabeaanh: "Nyy hē a kūt kariw ȳ n'aa wē?", näng.

⁶"100 ta hood joom syyj", näng aj'yy.

Ti ta kaser n'aa ky hadoo: "Hahȳ a kūt heen n'aa. Nayyw hē, merii däg ta heen n'aa papuuj", näng. "Merii däg a kūt 50", näng ta kyyh ta hā.

⁷Ta see hā tabeaanh ēnh: "A kūt ēnh kariw ȳ n'aa wē?", näng ta kaser n'aa. "100 wog tiriig s'ēēb", näng kūt näng do see kyyh. Ti ta kaser n'aa ky hadoo: "Hahȳ a kūt heen n'aa. Papuuj merii däg. 80 wog da merii", näng ta kyyh. Tii d' had'yyt tabedoo hōm ta wób sa hā.

⁸Tii bā ta kariw n'aa hyb n'aa meuunh ta hā, kamatakēē do hyb n'aa ta kaser n'aa paa ká, ta ma baad nan'yyh do paah —näng mā Jesus her'oot do panyyng.

—Te hub né hē —näng Jesus. —P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh doo, baad rakamatakēē ta wób sa hā rabahed'oo do hā. P'op Hagä Do hā h'yy ka'eeh do sa mahānh rakamatakēē ta tii hā —näng mā Jesus.

⁹Ti m' Jesus baher'ood kán ta ma matēg sa hā panyyng ky n'aa ká:

—Bē ȳ maher'oot —näng mäh. —Taw'āāts hē badāk hahȳ bā hanāng do hā bē wē hanāng doo me ta wób bē masaa, bē najiis

rabahadoo hyb n'aa kä. Tii bä da, ta jawên, bê wê hanäng do badoo wät bä kä, ti anykän bē gadoo do h̄y pong jé. P'op Hagä Do gadoo da bê t'ī hēnh —näng mäh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Kanhēn d'os hē ji ma hedoo doo, ji dajēer hedoo doo, baad han'y'yyh doo, hajōng do na-āāj hē baad taban'y'yyh. Kanhēn d'os hē hadoo do baad nan'y'yyh doo, hajōng do na-āāj hē dooh baad tanä bä.

¹¹ Ti hyb n'aa, badäk hah̄ȳy bä bē wê hanäng do baad bē nanä bä, dooh da P'op Hagä Do an'oo bä bē hā bē ma heh'āat do h̄y pong jé.

¹² Badäk hah̄ȳy bä bē hā P'op Hagä Do anoo do baad bē nanä bä, dooh bē ma hanoo pé bē hā h̄y pong jé —näng mäh.

¹³ Ti m' Jesus ky hado kân:

—Dooh sa karom haja bä pawóp ta kariw n'aa sii tamoo wäd bä séd noo gó. Tii d' tahado bä, ta kariw n'aa see dooh takamahän bä, ta see ti takamahän. Ta see wê da baad tamoo wät da, ta see taty n'aa ges'y'yyk da. Ti hadoo bē hā. Dooh bē haja bä bē h'yy keséj bä. Dooh bē haja bä P'op Hagä Do hā bē h'yyb däg bä, dajēer hā na-āāj hē bē h'yyb däng bä —näng mä Jesus.

¹⁴ Pariséw dajēer mä ragen'aak. Ti hyb n'aa Jesus her'oot do ramaa napäh bä m', raky n'aa rejää mä Jesus.

¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—J'ooj madäk doo me bē ky ken'y'ym ta wób sa matym gó. Ti hado né paawä bē h'yyb, P'op Hagä Do hapäh bē h'yyb tym. P'op Hagä Do mak'y'yyts däk badäk hah̄ȳy bä hanäng do tak'ēp rakamahän doo.

P'op Hagä Do ky n'aa jaw'y'yyk do ky n'aa hah̄ȳy

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Jowāw nu gahem'uun do kajaa do pooj jé, Mosees ky n'aa jaw'y'yyk doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paa kameteék paah. H̄ȳy kä, P'op Hagä Do bag'āas do ky n'aa hanäm do kamet'ēeg däg kân. Hajök tak'ēp rah'y'yyb hedoo, P'op Hagä Do bag'āas do karapee rabahadoo hyb n'aa.

¹⁷ Ti hado né paawä, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'y'yyk do dooh tahēej bä. Wê, badäk hah̄ȳy hēej gawatsig né paawä, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'y'yyk do dooh tagawatsig bä. Dooh ta bód had'os pé gawatsik péh.

¹⁸ Ti hyb n'aa, jé ta ŷym heréd hōm doo, tii bä ŷynh see hā takat'ēē däg bä, nesaa doo, P'op Hagä Do ganadoo do tamoo wät. Ta see ŷym sii he'ŷȳh do hado däk tii. Aj'y'yy see gat'ēē däg bä ŷynh ta patug heréd hōm doo, nesaa doo, P'op Hagä Do ganadoo do tamoo wät. Ta see ŷym sii he'ŷȳh do hado däk tii —näng mä Jesus.

Tak'ēp ma näng do Rasaro daheeh pa-ny'yyg n'aa hah̄ȳy

¹⁹ Ti m' pany'yyg gó m' Jesus tabeh'ūm. Ti m' taky hadoo:

—H̄y hadoo aj'y'yy tak'ēp wekāp doo. Tak'ēp ky n'aa gebah, hetsooh, ta saroor ta hā hadäk doo. Tak'ēp hanäm doo gó tabawäd had'y'yt hē.

²⁰ Ta tób noo bä tabahäng aj'y'yy kasuud is doo, ta waa hets'ēs doo. Nahēē nyy is ta tii. Rog manahuuh do tii. Rasaro ta häd.

²¹ Tak'ēp takarēn paawä tabawēh, tak'ēp wekāp do tā hyyj kajäk do tii. Awaar rahedēp ta rog, ta tii bä tabahēēs bä.

²² Ti aj'y'yy hets'ēs do dajēp bä kä, āas ramasäg kân ta h'yyb tym h̄y pong jé kä, Abaraām pa. Ti tak'ēp wekāp do dajēb kân na-āāj hē. Ti radakä jēng, tabanesaa hēnh kä tabahōm.

²³ Tabanesaa hēnh tak'ēp tabahoop bä kä nesaa doo, dawēē naa tabahapäh Abaraām, Rasaro häd näng doo kä, ta pa.

²⁴ Ti wekāp do ky hadoo Abaraām hā, tak'ēp ta kyyh: “Wahēh ŷȳ, Abaraām”, näng, “ŷ mat'y'yd mehūn”, näng ta kyyh. “Mama-her'ood Rasaro ta moo poo tadatu naēng taheh'oods, nagat ŷ tadah'ēem hyb n'aa”, näng. “Tak'ēp ŷ bahoop baju doo, hah̄ȳ tēēg hōōh”, näng wekāp do paa kyyh.

²⁵ Ti Abaraām ky hadoo ta hā: “Tah ŷȳ”, näng, “mahyb n'aa es'ee baad mabawät do paah. Sahōnh paa tabanäng makarēn doo”, näng. “Rasaro paa ti dooh. Nesaa do tagadoo paah. H̄ȳy kä baad ta hā kä. H̄ȳy kä h'yy gadajaa kân. Ōm h̄ȳy kä hahoop nesaa doo”, näng Abaraām kyyh.

²⁶ “Ti anäng gaeh gadarong doo, t'öp gajēng do ta baa besuun. Babä naa karēn pé t'ī hēnh tahōm bä, dooh tahaja bä. T'ī hēnh naa na-āāj hē, dooh tahaja bä ēnh”, näng Abaraām kyyh tak'ēp ma näng do paa hā.

²⁷ Ti aj'y'yy betsēē Abaraām hā tak'ēp, ti m' taky hadoo: “Wahēh ŷȳ”, näng, “mamejō Rasaro tabahyng ee tób hēnh”, näng.

²⁸ “Ti abong nä ji ma poo oow pé wakän haa tii bä”, näng ta kyyh. “Mamejō baad tamaher'oot, babä tak'ēp ji ahoop doo bä ranana hyb n'aa nemon ŷȳ”, näng tak'ēp ma näng do paa kyyh.

²⁹ Tii bä Abaraām ky hadoo: “Dooh. Ti anäng Mosees erii wät do paah, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do paah. Taw'āats hē ti né ramaa newē raner'oot bä. Tii hā rapany'yyg enä kân”, näng Abaraām.

³⁰ “Dooh, wahē ŷ n'aa”, näng aj'y'yy. “Sét hē dejēp do mahang ganä wäd bä, sa wê tahōm bä, tii bä kä da rah'y'yy kawerem P'op Hagä Do wē”, näng aj'y'yy kyyh.

³¹ Ti Abaraām ky hadoo: “Mosees erii wät do paah, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do paa ramaa nanewē bä, tii bä na-āāj da dooh ramaa newē bä ganä wät doo”, näng Abaraām kyyh tak'ēp wekāp do paa hā.

17

Nesaa do hä ta see ji h'yyb tatuk do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus ky hadoo ta ma matêg hä:

—Tany had'yyt né hê nesaa do hä ji tah'yyb tatuk doo. Ti hado né paawä da, P'op Hagä Do rejää da nesaa do hä h'yyb tatuk do du n'aa doo —näng mäh.

² —Baad nado né paawä pä ta jawyyg n'aa ji hä ranu hüü däg bä, ji radawäts tu tame t'öp ji pahäs hyb n'aa, ti bahänh tak'ëp baad nado ji hä da, ky n'aa netsëeh do seeh, hahÿ karapee hedoo doo, hä ÿ h'yy ka'eeh doo, ji h'yyb tatug bä, nesaa do tamoo wät hyb n'aa —näng mäh.

³ —Ti hyb n'aa, baad bē hyb n'aa matakä, ji h'yyb tanatuk hyb n'aa ta seeh —näng mäh.

Ji hyb n'aa mabaan do ky n'aa hahÿÿh

—A da hadoo doo, hä ÿ h'yy ka'eeh do seeh nesaa do tamoo wäd bä, mageäm, tamoo nawät hyb n'aa baad nadoo doo. Nesaa do hä tat'yyd kamehÿin bä, taw'ääts hē mahy n'aa mabaan hōm ta hä tii bä.

⁴ Séd noo gó né hē 7 nuu me nesaa do a wē tamoo wäd bä, 7 nuu me tets'ëē bä mamabaan hyb n'aa, taw'ääts hē baad mahy n'aa mabaan hōm né hē —näng mä Jesus.

Ji h'yy ka'eeh do ky n'aa hahÿÿh

⁵ Ti m' 12 hedoo do Jesus mejüü do raky hadoo ta hä:

—Tak'ëp man'oo magyys hē P'op Hagä Do hä ää h'yy ka'eeh hyb n'aa —näk mäh.

⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Motaad häd näng do tym, nu nad'ëēt do ta tym. Ti tahanny bä paawä bē h'yy ka'eeh doo, tii b' bē haja paawä hahÿ b'aa bē mejüü takadawäts nyyh, takadawäts tu ta me akajar me. Bē paawä taky daheeh —näng mäh.

⁷ Ti m' panyyg gó m' tabeh'üüm. Ti m' taky hadoo:

—Ji karom kanep'aak do gëew gó tamoo wät do jawén paa bä tabajëng bä kä, b'ée tahagää wät do jawén paa bä tabajëng bä kä, dooh ta kariw n'aa an'oo nä bä nyyw hē ta waa tabawa.

⁸ Tabawëh pooj jé ta kariw n'aa mejüü da tamoo wät ta tä n'aa, tii bä tamana kän ta kariw n'aa tä kä. Tii bä kä, ta kariw n'aa bahajaa bä kä tawëh doo, tii bä kä ta karom bawëē kän.

⁹ Ta karom moo hew'ëēt ub né tii. Ti hyb n'aa, “taw'ääts hē” ta kariw n'aa naher'oot ta hä.

¹⁰ Ti hado kän bē hä kä. Sahōnh hē bē bahaja däk bä bē P'op Hagä Do mejüü doo, taw'ääts hē hahÿÿ da da bē kyyh: “Ää moo heb'oooh do né hē tii. Dooch ää gahëen bä ää hä P'op Hagä Do j'aa etsé doo, tamejüü do ää

bahajaa do hyb n'aa”, bē noo da —näng mä Jesus ta ma matêg sa hä.

Ajyy rog maneh'uuh do Jesus heso hōm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹¹ Ti m' Jerusarënh hēnh Jesus bahōm bä, Samarija häd näng do häj n'aa, Garirej häj n'aa baa besuu n'aa me tamahōm.

¹² Panang see bä takajaa bä kä, tama-muun 10 ajyy, rog maneh'uuh do sa nahëeh. Dawë mä rabab'ëeh.

¹³ Ti m' tak'ëp mä ranaëënh:

—Jesus, ää Wahë N'aa —näk mäh. —Mat'yyd mehÿin ääh! —näk mäh.

¹⁴ Ti m' Jesus bahapäh bä m' taky hadoo sa hä:

—Bē ahōm nä P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wē, bē hä raheg'ääs hyb n'aa bē heso padäg bä —näng mäh.

Ti m' rabahōm. Ramahōm me m' rameheso padëek.

¹⁵ Ti m' sét hē m' matêh nä Jesus wē, tahapäh do hyb n'aa has'oo däk doo. Tak'ëp mä ta kyyh. P'op Hagä Do taj'aa etsëē kän.

¹⁶ Tüü takadawäts hyng Jesus bagëēt bä, taweh'ëeh hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Taw'ääts hē Jesus. ÿ mahaso däk! —näng mäh.

Samarija buuj mä ta tii.

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—N'yy hēnh ta wób? —näng mäh. —ÿ heso hōm sahōnh hē. Hēd n'aa sahōnh hē ranana? —näng mäh.

¹⁸ —Ta wób dooh ramatêh bä. Jääm hē hahÿ Judah buuj nadoo do matëeh p'aa hēnh, P'op Hagä Do hä taj'aa etsé hyb n'aa —näng mä Jesus.

¹⁹ Ti m' aj'yy hä taky hadoo:

—As'ëeg g'ëed! Õm has'oo däk ÿ maky daheeh do hyb n'aa —näng mäh.

P'op Hagä Do bag'ääs do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁰ Ti m' ta see pé noo gó, Parisëw reanh Jesus hä:

—Ny noo gó sahōnh hē P'op Hagä Do bag'ääs do du däk? —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Sahōnh hē P'op Hagä Do bag'ääs do du däk doo, dooh da ji hapëē bä ji matym me ta heen n'aa —näng mäh.

²¹ —Dooch da raky hado bä: “Wät nanäng, wät hahÿÿh”, ranoo bä takajaa bä. Ji hapäh do nado ta ti ji matym me. Ji matym me ji wén napäh, ji h'yyb tym gó da P'op Hagä Do bag'ääs do banäng —näng mäh.

²² Ti m' taky hadoo ta ma matêg sa hä:

—Ti awät da ti noo gó tak'ëp nesaa do ji wē. Ti noo gó da tak'ëp da bē karën ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do bē bahapäh. Sét nuu me hadoo pé da bē karën

bě baheg'āās. Dooch da bě haja nā bā bě hegāā bā.

²³ Ta wób da daap da bě rapanāk ŷ kajaa doo. “Wāt hahŷŷh”, nāk da ta wób. “Wāt nanāng”, nāk da ta wób. Bě ky dahē manā ta ti hedoo doo.

²⁴ ŷŷh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do kajaa bā, sahōnh hē da ŷ rabahapāh. Hawyp doo, wē hā naa jé pad'yyt hē sahōnh hē tabawag hōm do ji hapāh do hadoo da ŷ kajaa do rabahapāh.

²⁵ Ti pooj jé da ŷŷh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Doo, hajōng da tak'ēp ŷ ahoop nāh. Badāk hahŷŷ bā da hē habong do ŷ raty n'aa ges'yyk da.

²⁶ P'ooj ub, Nowéh hād nāng do hawāt noo gó habong doo da né da rababok da ŷŷh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do kajaa do pooj jé.

²⁷ Sahōnh hē tabag'yypp do pooj jé, h'yy kanap'eed gó rababok. Ratsebé do waa n'aa reēek, ratsebé do waa n'aa rawa. Rakehet'ēē doo da raketēē. Dooch rahyb n'aa peet péh. Tii d' né rabad'oo marakate gó Nowéh raba-jēē p'ēē bā kā. Ti m' rabagyyb kán, ti m' sahōnh hē radejēb kán.

²⁸ Ti hadoo né hē m' Róh hād nāng do hawāt noo gó ēnh. H'yy kanap'eed né hē m' ti noo gó ēnh. Ramoo heb'ooch paa m' ratsebé do wa n'aa, reēek ratsebé do waa n'aa. Rahesām paa m', rahetsē paa m', rahejóm paa m', ratahem'aa sa tó.

²⁹ Sa panang, Sodoma hād nāng do Róh beréd hōm bā kā m', tēēg hōō, saw'aak do mahŷŷnh doo, kajāk sa jó. Ti mahŷŷj mā sahōnh hē ragawatsig hōm Sodoma panang buuj.

³⁰ Ti hadoo né da, dooch rah'yy kap'eed bā, ŷŷh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do kajaa do pooj jé.

³¹ Ti noo gó kā, p'op tób gadāk do jó hasooh péh, taw'āāts hē da dooch tajēē suun bā tób gó, ta h'ēēd tabehēēn hyb n'aa paawā. Taw'āāts hē nayyw hē takejēn hōm, tabedēp hyb n'aa. Ti hadoo né da ta joom hood hēnh hawāt doo. Taw'āāts hē nayyw hē da takejēn hōm. Taw'āāts hē dooch tajēē bā, tehēēn bā ta h'ēēd hedoo doo.

³² Bě hyb n'aa newē Róh ŷŷm ti noo gó.*

³³ Jé badāk hahŷŷ hā ji hawāt do hā tak'ēp kamahān doo, ta ma hyb n'aa hawāt péh, dooch da P'op Hagā Do wē tanu dēē bā. Jé ta wē hanāng do heréd hōm péh, dooch ta hā tabaa es'tī bā, edēp da, P'op Hagā Do wē da tanu dāng.

³⁴ ŷ kajaa bā kā, pawóp hē hā'ŷŷh do sa see da ŷ mahūūm si ŷŷ, ta see da keréd hōm.

³⁵ Pawóp hē hedoo pé ŷŷj tiriig ramoo bok do sa see da ŷ mahūūm si ŷŷ, ta see da ŷ eréd gēēt. [³⁶ Pawóp hē hedoo pé ajyy gēēw gó moo bok do sa see ŷ mahūūm, ta see dooch ŷ mahūūm bā —nāng mā Jesus.†

³⁷ Ti m' ta ma matēg rabeaanh:

—Nyy bā ti bawāt maher'oot doo? —nāk mäh.

Ti m' panyyg gó m' Jesus ky hadoo:

—Dajēp do bajat bā, tii bā da kuruj-du rakata padēēk —nāng mā Jesus.‡

18

Patug tamah do panyyg n'aa hahŷŷh

¹ Ti m' panyyg gó m' Jesus ma metēēk ta ma matēg hā, raky n'aa ets'ēē had'yyt hyb n'aa, ranerēt hyb n'aa raky n'aa etsēē doo.

² Ti m' taky hadoo:

—Sa panang bā ti awāt aj'yy tak'ēp hyb n'aa jawyk doo, baad hadoo do baad nadoo do rod n'aa. Dooch P'op Hagā Do hā tah'yy kae bā ti aj'yy. Dooch tawehēē bā ta wób.

³ Ti ŷŷnh patug tamah do tets'ēē had'yyt hē, tamasa hyb n'aa ta majī ky n'aa.

⁴ Pooj jé dó, dooch tahyb n'aa p'eed bā, dooch taky dahē bā ŷŷnh her'oot doo. Ti ta jawén kā, taky hadoo ta h'yyb gó: “Dooch né paawā P'op Hagā Do hā ŷ h'yy kae bā, dooch né paawā ta wób ŷ wehēē bā,

⁵ ŷ masa dó hŷŷ kā, ŷ mo n'aa jesuu hŷŷ kā. ŷ mo n'aa najesu bā, ŷ ky nap'eed bā, ŷ d' h'yyb napan dāg, ŷ tah'yyb panasā had'yyt do hyb n'aa”, nāng aj'yy hyb n'aa jawyk do kyyh ta h'yyb gó —nāng mā Jesus.

⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bě hyb n'aa newē aj'yy ky n'aa kaher'oot do hā. Bě hyb n'aa newē ta ti kametēēk doo —nāng mäh.

⁷ —Ky nes'aa né paawā ta ti aj'yy hyb n'aa jawyk doo, ta jawén kā tamasa kán. Ti bahānh P'op Hagā Do ky ennyym. Baad P'op Hagā Do masa, baad tamo n'aa jesuu ta wē tasēēw hōm doo, ta hā had'yyt hē ky n'aa etsēē doo. Dooch bāp peej ji gadaa bā P'op Hagā Do an'oo bā. Nayyw hē tagadoo ji ky n'aa etsēē doo.

⁸ Nayyw hē baad hadoo do tabanoo ji hā —nāng mäh.

Ti m' tabeaanh:

—ŷŷh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do kajaa bā, ŷ aw'yyt g'ee da badāk hahŷŷ bā hā ŷ h'yy ka'eeh doo? —nāng mā Jesus.

Parisēw, dajēer gahedak do daheeh panyyg n'aa hahŷŷh

⁹ Ti m' Jesus ma metēēk do maa new'ēē do mahang ti abong mā ta wób, baad ub, P'op Hagā Do karēn doo da rababok red'oo doo, sa hā hē rahegāā bā. Kasab'ee do me ta wób

* **17:32** Róh ŷŷj wén dajēp, ta wak'āāb takamahān do hyb n'aa! † **17:36** Ta hā h'yy ka'eeh do tamahūūm, ta wób ta hā h'yy kana'eeh do rabaym da, tahanāng pé m' tii. ‡ **17:37** Wyt ta maab hē, ji bahapāh da ti ta tii, tahanāng pé m' Jesus her'oot doo.

ramakyyys. Sa hã m' Jesus baher'oot hahÿ panyyg:

¹⁰—Ti abong pawóp hẽ ajyy P'op Hagã Do tób n'aa hẽnh hah'ũum doo, P'op Hagã Do hã raky n'aa etsẽe hyb n'aa. Sét hẽ Pariséw, ta see sa wahẽ n'aa dajẽer n'aa gahedak doo.*

¹¹ Ti Pariséw, ta m'aa hẽnh mã tabag'ẽed dák, ti m' taky n'aa etsẽe. “P'op Hagã Doo”, nãng, “a hã ÿ h'yyb tsebé, dooh ta wób nesaa do moo heb'oooh do ÿ hado bã do hyb n'aa. Dooh wahed'ii do ÿ do bã. Dooh nesaa do moo hed'oo do ÿ do bã. Dooh ta wób sa ÿÿm sii he'ÿÿh do ÿ do bã. Dooh hahÿ dajẽer gahedak do hadoo ÿ hado bã”, nãng.

¹² “Pawóp nuu me sét semeaan ken'yyh òm ÿ hyb n'aa esee ÿ noo kanawa doo me. Sahõnh hẽ ÿ gadoo do uuh ÿ an'oo had'yyt a hã”, nãng Pariséw kyyh P'op Hagã Do hã.

¹³ Dajẽer gahedak doo, dawẽe tabag'ẽet. Dooh hÿ pong jé taty dæg bã, rabahed'oo doo da raky n'aa etsẽe bã. Ta h'yyb tagedyyk t'yyd kamehũn do ky n'aa. Ti taky hadoo: “P'op Hagã Doo, ÿ mat'yyd mehũn”, nãng. “Nesaa do moo hew'ẽet do ÿÿh”, nãng ta kyyh —nãng mã Jesus panyyg gó taher'oot doo.

¹⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bẽ ÿ maher'oot baad ub —nãng mãh. —Sa tób hẽnh rababaaj hõm bã kã, dajẽer gahedak do ky n'aa etsẽe do P'op Hagã Do gadoo. Ta ti tii, baad hado dák ta h'yyb tym P'op Hagã Do an'oo bã. Pariséw, ti dooh P'op Hagã Do gado bã. Sahõnh hẽ sa daaj hẽ kaweh'ẽeh doo, nu mebyy bong da, ta wób sa yd jé da ranu gapadæg hõm. Jé ta daaj hẽ kawaneh'ẽeh doo, raweh'ẽeh da P'op Hagã Do an'oo bã —nãng mã Jesus.

Karepé Jesus ky n'aa edẽng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁵ Ti m' ta wób ramena sa taah ned'ẽed is do Jesus wẽ, sa hã Jesus moo dãng hyb n'aa, taky n'aa edẽng hyb n'aa. Ti m' ta ma matæg rage'ÿÿm mãh.

¹⁶ Ti m' karepé Jesus naẽenh ta wẽ, ti m' taky hadoo ta ma matæg sa hã:

—Na ramena karepé wẽ ÿÿ. Bẽ geãm manãh! Hahÿ karepé h'yy ka'eeh do hadoo, ti né hẽ P'op Hagã Do bag'ããs do karapee hedo padẽek doo —nãng mãh.

¹⁷ Ti m' taky hadoo ênh:

—Karapee t'aah ky daheeh do hadoo ky nadaheeh péh, dooh P'op Hagã Do bag'ããs do karapee tado bã da. Né hup ÿ né hẽ ta ti ÿ her'oot doo —nãng mã Jesus.

Tak'ep ma nãng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁸ Ti m' aj'yy sa wahẽ n'aa see eanh mã Jesus hã. Ti m' taky hadoo:

—Baad òm ma matæg! —nãng mãh. —Nyy da ÿ bad'oo edèb had'yyt do gadoo hyb n'aa, P'op Hagã Do pa ÿ bawát hyb n'aa kã? —nãng mã aj'yy kyyh.

¹⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Hẽd n'aa baad ub hã ÿ mabanãng? —nãng mãh. —Jããm hẽ P'op Hagã Doo, baad hadoo doo. Dooh ta see pé baad hadoo péh —nãng mãh.

²⁰ —Mahapãh hahÿ P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk doo: “Aã manã a ÿÿm nadoo do sii, a patug nadoo do sii. Manaboh manã a da hadoo doo. Etsẽeg manãh. Daap hẽ maky n'aa tapa manã ta wób. Mawehẽ a yb, mawehẽ a ÿÿn”† —nãng Jesus ta hã, P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk do hã.

²¹ —P'ooj ub, ÿ karapee noo gó ÿ panyyg kadeheeh né hẽ tii hã —nãng mã aj'yy Jesus hã.

²² Ti m' taher'oot do Jesus maa napãh bã kã, taky hadoo ta hã:

—Sét hẽ ti hawát a hã —nãng mãh. —Mesẽem hõm sahõnh hẽ a wẽ hanãng doo. Man'oo ta sãm paa kas'ut do sa hã. Tii d' madoo bã, hÿ pong jé magadoo da tak'ep baad hadoo do P'op Hagã Do hanaa. Ti jawén, ana wẽ ÿÿ, hẽp ÿ hata mabahadoo hyb n'aa kã —nãng mã Jesus kyyh ta hã.

²³ Ti m' ta hã Jesus her'oot do aj'yy maa napãh bã m', h'yy katón wát mãh, tak'ep tawekãp do hyb n'aa.

²⁴ Ti m' Jesus ty gadák ta wẽ, ti m' taky hadoo:

—Hejoonh né hẽ wekãp do sa hã P'op Hagã Do bag'ããs do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa —nãng mãh.

²⁵ —Hejooj né paawã kameer hã tatabèej bã gats'uus doo gó, ta bahãnh tabahejoonh wekãp do sa hã, P'op Hagã Do bag'ããs do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa —nãng mãh.

²⁶ Tii bã m', ta ti maa nap'ẽeh do raky hadoo:

—Jaa ênh ti P'op Hagã Do wẽ hasèek ênh? —nãk mãh.

²⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ji daaj hẽ ji nahaja bã paawã P'op Hagã Do wẽ ji as'èeg bã, P'op Hagã Do hajaa ta wẽ ji tamasák —nãng mãh.

²⁸ Ti m' Peed ky hadoo:

—Sahõnh hẽ ãã wẽ hanãng do paa ãã beréd hõm, a hataa ãã bahadoo hyb n'aa —nãng mãh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Né hup ÿ né hẽ hahÿ ÿ her'oot doo: P'op Hagã Do bag'ããs do hyb n'aa heréd hõm pé ta tób, heréd hõm do ta ÿÿm, ta wakãan, ta yb, ta ÿÿn, ta taah,

* **18:10** Dooh m' ragenaag bã dajẽer Roma buuj hã kan'oo dák do gahedaag n'aa. † **18:20** Esodo 20.12, Dew-Teronom 5.16-20

³⁰ ta bahānh hajōng da tagadoo badāk hahȳy bā ta mabaj. Ta jawén ká, h̄y pong jé ká tagadoo da edéb had'yyt doo. P'op Hagā Do pa tabawād had'yyt da —nāng mā Jesus kyyh.

P'aa hēnh Jesus her'oot tadajēp do ky n'aa panyyg n'aa hahȳy

³¹ Ti m' sa m'aa hēnh Jesus naēēnh 12 hedoo do ta ma matēg. Ti m' taky hadoo sa hā:

—Ēr ah'ūum Jerusarēnh hēnh —nāng mäh. —Sahōnh hē P'op Hagā Do ky n'aa rod rerii bong do paah, Aj'yy Hadoo Do H̄y Pong Jé Hana Do ky n'aa hā, kametā dāg kán h̄ȳy ká hā ȳy —nāng mäh.

³² —Ÿ da rahaēēj dāk Judah buuj nadoo do sa moo gó —nāng mäh. —Ÿ da raky n'aa ej'ees. Ÿ da raky n'aa rejāā. Ÿ da rahetsoos. Ÿ da rahewyyh. Ÿ da radajēeb kán —nāng mäh.

³³ —Tamawoob hē āh ȳ jawén paa bā, ȳ d' ganā wād kán —nāng mā Jesus.

³⁴ Dooch m' Jesus ma matēg rah'yy genā bā Jesus her'oot do hā. Kejēn Jesus hanāng pé ta ti sa hā. Dooch m' rah'yyb mepēē bā Jesus her'oot do hā.

Ty tamah do panyyg n'aa hahȳy

³⁵ Ti m' panang Jerikó hād nāng doo bā Jesus kajaa bā ká m', teanh sa hā h'ēēd ta tii. nabyy me ty tamah doo. Tahetsē mā dajēēr ta tii me tebēs do sa hā.

³⁶ Ti m' hajōk do ta tii me m' tab'ēēs do tamaa napāh bā m', teanh sa hā h'ēēd ta tii.

³⁷ Ti m' raky hadoo ta hā:
—Jesus, Nasaréh hēnh naa, ti ti tabēs —nāk mā ta hā.

³⁸ Ti m' tageēēj wāt. Hahȳy da m' ta kyyh:
—Mat'yyd mehīn ȳy, Jesus, Dawi panaa! —nāng mäh.

³⁹ Ti m' poo hēnh hah'ūum do raky ge'ȳym, bag hēnh tabahāng hyb n'aa. Raky geām né paawā m', tak'ēp tageēēj wāt tii bā:

—Mat'yyd mehīn ȳy, Dawi panaa! —nāng mäh.

⁴⁰ Ti m' Jesus baym. Ti m' tamejūū ramaana ta wē. P'eets hē Jesus wē tabag'ēēd dāk bā m', Jesus beaanh ta hā:

⁴¹ —H'ēēd ti makarēn ȳ moo wāt a hā? —nāng mäh.

—Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo —nāng mäh. —Ÿ karēn ȳ begāā dāk —nāng mäh.

⁴² Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:
—Mabegāā dāg —nāng mäh. —Hā ȳ mah'yy kae'eh do hyb n'aa ōm has'oo dāk[†] —nāng mäh.

⁴³ Ti m' nawayw hē m' tabahapēē dāk. Ti m' tabahōm kán Jesus sa jawén. P'op Hagā Do

hā m' taj'aa etsēē kán. Hajōk do na-āāj mäh, rabahapāh bā m', raj'aa etsē né hē m' tii d' ēnh.

19

Sakéw hād nāng do panyyg n'aa hahȳy

¹ Ti m' Jesus bajēē suun panang Jerikó hād nāng do noo bā. Ti m' panang me m' tatabēs.

² Tii bā m' ti awāt mā aj'yy Sakéw hād nāng doo. Dajēēr gahed'aak do wahē n'aa see m' ta ti Sakéw. Tak'ēp mā ta ma nāng.

³ Takarēn paawā m' Jesus taheg'āās. Dooch m' tahaja bā, tūū tanu dāg is do hyb n'aa, hajōk do raty gasuu do hyb n'aa m'.

⁴ Ti m' sa pooj jé tawaj'aa hōm, b'aa hā m' tabas'ēēg sooh, tabahēg'āās hyb n'aa baad ub Jesus hana doo.

⁵ B'aa basooh bā m' Jesus kajaa bā m', tabahēg'āās p'op b'aa hā, ti m' taky hadoo Sakéw hā:

—Nayyw hē ahyyh —nāng mäh. —Badah a tób bā ȳ nu dāng —nāng mäh.

⁶ Ti m' tabahy gēēt, h'yyb tsebē doo me tagadoo Jesus ta tób bā.

⁷ Sahōnh hē m' rabahapāh bā m' ta tii, baad nadoo doo me m' ramaher'oot. Baad nado m' ti sa hā. Hahȳy da m' sa kyyh:

—Nesaa do moo hew'ēēt do tób hēnh tabajēē suun. Tawēh ta sii —nāk mäh.

⁸ Ti m' Sakéw bas'ēēg gēēt, ti m' Jesus hā taky hadoo:

—Hyb n'aa jawyk doo —nāng mäh. —Ÿ anoo h̄ȳy ká wakāp ȳ bód, ȳ gakook kas'uut do sa hā —nāng mäh. —Ÿ wad'ii bā ta wób, 4 nuu me ȳ banoo ȳ ab'aanh doo.

⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Naga hē hahȳy bā tób bā haj'eenh do P'op Hagā Do bed'ēep, Abaraām panaa heh'āat, Abaraām karapee hahȳy aj'yy tabahadoo do hyb n'aa —nāng mäh.

¹⁰ —Ÿȳh, Aj'yy Hadoo Do H̄y Pong Jé Hana Doo, ȳ ahyng babā ȳ besoos hyb n'aa, ȳ bed'ēep hyb n'aa ta s'ee hēnh habong do paa P'op Hagā Do mahānh —nāng mā Jesus kyyh.

Ji moo sahōnh hē hadoo do karom panyyg n'aa hahȳy

¹¹ Ti m', ta ti taher'oot do maa napāh do hā Jesus baher'oot panyyg. Edaa dāk Jerusarēnh panang. Nayyw hē P'op Hagā Do bag'āās do tadu doo red'oo mäh. Ti hyb n'aa Jesus baher'oot sa hā hahȳy panyyg:

¹² —Ti awāt aj'yy sa wahē n'aa t'aa. Dawēē, hāj n'aa s'ee hēnh takarēn tabahōm, t'īi hēnh hajōng hāj n'aa bagā n'aa ta hā tamejūū hyb n'aa, ta hāj n'aa wahē n'aa tabahadoo hyb n'aa. Tii b' n'aa da tababaaj nā p'aa hēnh ta hāj n'aa hēnh.

† 18:42 Dawi makū panaa mahang ti ganyh da ji h'yyb tym deēb, P'op Hagā Do ky n'aa enooh paa p'ooj ub Dawi hā. Jesus né hē tii, P'op Hagā Do ky n'aa enooh do paa aj'yy ty tsahēt do ky daheeh. Ti hyb n'aa "ōm has'oo dāk hā ȳ mah'yy kae dāk do hyb n'aa", Jesus wén nāng.

¹³ Ti m', tabahöm pooj jé, tatsyyd bong ta wê 10 ta karom wób. Sét moweed k'ääts tég gabarëéh do tabanoo sét ken'yhy sa hä. Ti tamejüü ta tii me ramoo bok hyb n'aa, ta dajëër kah'üüm hyb n'aa ta s'ee hênh tawäd nuuj jé. Ti tabahöm kân.

¹⁴ Ta karapee wób dooh ragenaag bä ta ti aj'yy. Ti hyb n'aa ramejüü ta rod n'aa, ta jawén rabahöm hyb n'aa, hajöng häj n'aa bagä n'aa hä ramaher'oot hyb n'aa, rakanarên do ta ti aj'yy sa wahë n'aa tado bä.

¹⁵ Tii kä m', ta wób dooh né paawä ragenaaag bä, ti né sa wahë n'aa däg. Ti ta häj n'aa hênh tababaaj höm kân. Takajaa bä kä tamejüü ranaëéh ta wê ta karom, dajëër tahanoo do paah, tahapäh hyb n'aa nyy da rabad'oo ta ti dajëër kä.

¹⁶ Ti m' pooj jé hana do ky hadoo: "Wahë y n'aa", näng, "a dajëër jó ana 10", näng ta kyyh.

¹⁷ Ti ta kariw n'aa ky hadoo: "Baad ub mamoo wäd wät", näng. "Karom baad hadoo do öm", näng. "Baad maban'yhy, kanahën d'os hë né paawä, ti hyb n'aa da y anoo hyy kä a hä 10 panang mabag'ääs hyb n'aa", näng ta kariw n'aa kyyh.

¹⁸ Ti ta see bana ta wê, ti taky hadoo: "Wahëh y n'aa", näng, "a dajëër jó ana 5", näng ta kyyh.

¹⁹ Ti ta kariw n'aa ky hadoo: "A hä kä y anoo 5 panang bagä n'aa öm kä", näng.

²⁰ Ti ta see bana ta wê, ti taky hadoo: "Wahë y n'aa", näng, "hý a dajëër hä y manoo do paah", näng. "Saroor me y bahabên däk, ti y benyyw däk mamatëéh bä kä", näng.

²¹ "Tak'ëp mamejüü a karom sa hä. Ti hyb n'aa öm y jeÿym", näng. "Mado höm a ma nadoo doo. Mataa joom manejoom doo", näng ta karom kyyh.

²² Ti ta kariw n'aa ky hadoo ta hä: "Karom ky nesaa do öm", näng. "A kyy hyb n'aa öm y ky n'aa etyy hyy kä", näng. "Mahapäh mä, a nooh, tak'ëp baad y ban'yhy karom y moo bok doo, ma y nadoo do y ado höm mäh, joom y nejoom do y ataa, a nooh", näng.

²³ "Mahapäh mä, a nooh. Hëd n'aa dajëër manan'oo däk dajëër me moo heb'oooh do sa hä? Tii bä kä, y kajaa bä kä, ta bahäh paawä y gadoo dajër yÿ", näng ta kariw n'aa ta hä.

²⁴ Ti ta pa hab'ëéh do hä taky hadoo: "Bë ado höm sét hë moweed ta wê hanäng doo. Bë an'oo 10 moweed wê näng do hä", näng ta kyyh.

²⁵ Ti raky hadoo: "Ää wahë n'aa", näk. "Ti anyy däk ênh 10 ta wê."

²⁶ Ti taky hadoo: "Bë y maher'oot", näng. "Jé wê näng do sa hä, ti bahäh takan'oo

däk sa hä.* Kanahën d'os hë wê näng doo, kanahën had'os do sii hë ta wê hanäng do kado höm da",[†] näng.

²⁷ "Hyy kä majë yÿ hä kä, y rakanarên do sa wahë n'aa y nahadoo hyb n'aa, bë manaa babä. Bë dajëéb matym yÿ gó", näng hëej wahë n'aa kyyh —näng mä Jesus panyyg gó m' tabeh'üüm sa hä.

Baad Jerusarênh bä Jesus ragadoo do panyyg n'aa hahÿh

²⁸ Ti m' Jesus bahajaa bä kä panyyg taher'oot doo, tabahöm kân mä Jerusarênh hênh.

²⁹ Ti m' tabedaa däk bä panang Betapagéh, Betanija häd enäh doo, waë joom oriib häd näng do banäng bä, pawóp hë ta ma matëg Jesus mejüü mä sa pooj jé. Hahÿ d' mä ta kyyh sa hä:

³⁰ —Bë ahöm panang hênh bë pooj jé badäk doo hênh ti nuuj jé. Bë kajaa bä, bë hapäh da jumeto t'aah ji najasoooh nä doo. Ta tyd hä da tabahäng —näng mäh. —Bë asood höm da, bë mana wawëe hë —näng mäh.

³¹ —"Hëd n'aa ti bë as'oot?", ranoo bä, "Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karên", näk da bë kyyh —näng mä Jesus pawóp hadoo do sa hä.

³² Ti m' rabahöm, ti m' Jesus maher'oot doo da né hë m' rabawyyd kân.

³³ Ti m' rabas'oot bä kä m', ta danäh rabeaaj kân:

—H'ëed ti bë hab'ëéh? Hëd n'aa ti bë as'oot? —näk mäh.

³⁴ Ti m' raky hadoo:

—Ää wahë n'aa karên —näk mäh.

³⁵ Ti m' ramana kân Jesus wê. Ti m' sa hatsë sa hä padëek do paa radatoonh jumeto jó. Ti m' ramasa, Jesus bas'ëeg so kân ta jó.

³⁶ Jumeto jó tabahöm me m', hajök do sa hatsë sa hä padëek do paa rat'ëeg höm ta tyw n'aa me, tamahöm doo me, raweh'ëéh hyb n'aa.

³⁷ Ti m' ta tyw n'aa waëë Oriib häd näng doo hênh naa ta poo hyng bä kä rakajaa bä kä m', hajök do ta ma matëg h'yyb tsebë doo me P'op Hagä Do hä m' raj'aa etsëë kân. Tak'ëp mä sa kyyh. Raj'aa etsëë kân, sahönh hë Jesus pahuunh do paa rahapäh do hyb n'aa. Hahÿ da m' sa kyyh:

³⁸ —Ky n'aa kedëng hahÿ ër wahë n'aa, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo![‡] —näk mäh. —Ää karên sahönh hë hÿ pong jé h'yyb nyyw gó raky daheeh P'op Hagä Doo. —Hÿ pong jé hawät do hä ää j'aa etsë —näk mäh.

³⁹ Ti m' Pariséw, sa mahang habong doo, raky hadoo:

* 19:26 Tii d' tawén hadoo, baad raban'yhy do hyb n'aa tii. Baad ramoo bok do hyb n'aa. † 19:26 Tii d' tawén hadoo, baad tanan'yhy do hyb n'aa ta hä kan'oo däk doo. Baad tamoo nawät do hyb n'aa. ‡ 19:38 Saaw-Mo 118:26

—Ma matëg! —näk mäh. —Maky geãm a ma matëg —näk mäh.

⁴⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bag hënh rabë bã paawä, hä ÿ raj'aa netsëë bã paawä, hahÿ pä paawä ÿ raj'aa etsëë kãn sa jawén buuj —näng mäh.

Jerusarënh hyb n'aa Jesus baoot do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴¹ Ti m' tabedaa däk bã Jerusarënh hënh, panang tabahapäh bã m', Jesus p'ää oot mäh.

⁴² Ti m' taky hadoo:

—Tak'ëp ÿ karën paawä hahÿÿ hä, a babuj n'aa, rabahapäh hyb n'aa paawä nyy d' rabaw'yyt sa h'yyb näw. Dooh rah'yy genä bã ta hä. Kejën sa hä —näng mäh.

⁴³ —Ti awät da a majiï ramoo bok do a hadë rabehaa doo, tii me ramajëë p'ëë hyb n'aa. Ôm da ranu get'ëë däk. Ôm da ranoo gatsëë hôm.

⁴⁴ Ôm da ranes'ëëm, a babuj n'aa radej'ëëp da. Dooh paa a babuj n'aa rakarën ragado P'op Hagä Do mejüü do sa mahang. Ti hyb n'aa a majiï da dooh da a babuj tób n'aa pä hadoo pé rerët pé ta see jó. Sahôn hë takepyy hyng —näng mä Jesus Jerusarënh hä.

P'op Hagä Do tób wahoo gó hes'ëëm do Jesus hebëë bong do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁵ Ti m' Jesus bajëë suun mä P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hä, kahadë doo gó, wahoo gó. Ti m' Jesus bahabëë bong tii bã hes'ëëm doo.

⁴⁶ Ti m' taky hadoo:

—Hahÿÿ da takeriï däk P'op Hagä Do kyyh: “Tóp ÿÿ da, P'op Hagä Do hä ji ky n'aa etsëë do tób n'aa da”[§] —näng mäh. —Hÿÿ kä baretsëg tób n'aa hado däk bë an'oo bã!^{**} —näng mä Jesus sa hä.

⁴⁷ Ti m' tama met'ëëg had'yyt hë m' P'op Hagä Do tób n'aa bã. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, ta wób sa wahë n'aa na-ääj mä rakarën mä Jesus radaj'ëëp.

⁴⁸ Du daa m' rabad'oo pé hajök do Jesus manew'ëë do hyb n'aa m'.

20

Jesus hä reaanh doo, jaa ky gabuuj rahanäng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ta see pé noo gó P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó, kahadë doo gó, panyyg hanäm do Jesus ma metëëk bã kã m', kajaa mä ta wë P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa

jaw'yyk do ma mehetëk doo, na-ääj mä Judah buuj sa wahë n'aa hedoo doo.

² Ti m' raky hadoo ta hä:

—Jaa kyy gó mabad'oo hahÿ mabad'oo doo? Jaa ky gabuuj?^{*} —näk mä sa kyyh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—ÿ ean h bë hä ënh —näng mäh. —Bë her'ood hä ÿÿ —näng mäh.

⁴ —Jaa kyy gó Jowäw nu gahem'uun do nu gemuun paah? Hÿ pong jé hawät do kyy gó, sa ky gabuuj hë paah? —näng mäh.

⁵ Tii bã m' sa m'aa hënh mä raky n'aa hajëëw bong. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Hÿ pong jé hawät do kyy gó ër noo bã, teaan h da ër hä tii bã: “Hëd n'aa paa ti bë ky nadaheeh ënh?”[†], näng da.

⁶ Ajyy kyy gó ër noo bã, hajök do ër da rakut pä me ër dejëp hyb n'aa, sa hä m' P'op Hagä Do ky n'aa rod paa m' sa h'yyb Jowäw —näk mä sa kyyh.

⁷ Ti hyb n'aa m' raky hadoo Jesus hä:

—Dooh ää hapëë bã jaa kyy gó —ken'oooh mäh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—ÿ na-ääj né hë dooh ÿ her'ood bã ky gabuuj näng do hä ÿÿ, tii da ÿ bad'oo doo —näng mä ta kyyh sa hä.

Joom näng do kaser n'aa panyyg gó Jesus beh'üüm do panyyg n'aa hahÿÿh

⁹ Ti m' Jesus baher'ood kãn panyyg ky n'aa me sa hä.[†] Hahÿÿ da m' tabaher'oot:

—Hÿ hadoo aj'yy bejoom hóm uwa häd näng do ta joom. Tii b' tabahaëëj däk ta joom banäng do ta kaser n'aa sa hä. Ti ta s'ee hënh ta danäh bahôm hajöë ta baab n'aa.

¹⁰ Joom ag wah'ëë däk bã kã, ta danäh mejüü ta sii moo wät do see ta kaser n'aa sa wë, tagadoo hyb n'aa joom ag wób. Ti takajaa bã kã, rabahewyh wät, ramejō hóm p'aa hënh bag hënh.

¹¹ Ti ta danäh mejüü ënh ta seeh. Rahewyh wät né tii d' ënh, rarahejää, ramejō hóm né tii d' ënh bag hënh.

¹² Ti tamejō kãn ta seeh. Rog näng sa mo haj'aa tii kã, ti radawäts nyyh joom bahänh.

¹³ Ti joom danäh ky hadoo ta h'yyb gó: “Nyy d' ÿ bad'oo hÿÿ kã”, näng mäh. “Tah ÿÿ, ÿ kamahän do ÿ mejüü hÿÿ kã. Tah ÿ apäh da raweh'ëeh”, näng mä ta h'yyb gó.

¹⁴ Ti tamejō kãn. Ta kaser n'aa rabahegää däk bã kã, sa mab hë rakaner'oot. Hahÿÿ da sa kyyh: “Ta danäh t'aa hahÿÿh. Ti d' ta danä däg ta yb jawén buuj däg”, näk mäh. “Ti bã, ër dajëëb! Èr ma däg da tii bã kã hahÿ joom banäng doo”, näk mä sa kyyh.

§ 19:46 Isajas 56.7 ** 19:46 Baretsëg tób n'aa hado däk bë an'oo bã Jesus wén näng, tak'ëp taky n'aa gebah rabes'ëëm do hyb n'aa. Tak'ëp rabetsëëg häng tii. * 20:2 Hes'ëëm do Jesus hebëë bong do hyb n'aa, hajök do tama metëëk do hyb n'aa na-ääj hë rawén ean h. Jesus hä he'aan h do sa kyy gó ta tii bã hes'ëëm do rabehe's'ëëm. Ti hyb n'aa dooh ragenaag bã Jesus bad'oo doo. † 20:9 Ta hä he'aan h do sa hä ti tabaher'oot.

¹⁵ Tii d' né kä, ramejō hōm joom bahānh, ti ranaboh jad kån —näng mä Jesus. Panyyg gó m' tabeh'üüm sa hä.

Ti m' teanh sa hä:

—Nyy da joom danäh bad'oo hÿy kä sa hä? —näng mäh.

¹⁶ —Ana da, tadej'ëep da ta kaser n'aa, ta wób hä da tabahaëenh tii bá —näng mä Jesus.

Ti m' maa new'ëë do raky hadoo:

—Doo paawä tii d' äã karēn P'op Hagä Do an'oo bā[‡] —näk mäh.

¹⁷ Ti m' Jesus ty däng sa hä, ti m' tabeaanh: —Nyy da bē hä ēnh hahÿ P'op Hagä Do kyy kerih doo? “Pä tób n'aa them'aa do raty n'aa ges'yyk doo, hÿy kä pä ta ba n'aa däg, mesoo n'aa däg”[§] —näng mäh.

¹⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Sahōnh hē pä hadoo do ty n'aa ges'yyk péh, rahoop da nesaa doo. Ji jó ta ti pä tadēē bā, sahōnh hē ji gawatsik —näng mä Jesus.**

¹⁹ Tii bá kä m', Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma meheteék doo, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooch do sa wahē n'aa na-āāj mäh, ratyw n'aa esoos mäh, nayyw hē ramaso dāk hyb n'aa paawä m' Jesus. H'yy genäh mä Jesus pes'āap mä panyyg ky n'aa me sa hä. E'ÿym mä hajōk do Jesus maa new'ëë do sa hä.

Jesus rano n'aa maso paawä ta kyyh hyb n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

²⁰ Ti m' baad mä ramatakä had'yyt hē Jesus. Ti hyb n'aa m' ramejūu ta wób ky ken'yyim doo gó rake'aanh Jesus hä. Rakarēn paawä rano n'aa masoo taher'oot do hyb n'aa, rahaëenh hyb n'aa Roma buuj ta tii bá hagä n'aa hä.

²¹ Ti m' j'ooj madäk doo me raky hadoo Jesus hä:

—Ma matēg! —näk mäh. —Äã hapäh baad hadoo do né hē ti mama metēēk, baad hadoo do né hē ti maher'oot —näk mäh. —Dooch maky n'aa ehÿyd bā ta wób sa hä, séd gó mabaher'oot sahōnh hē sa hä. Ehuh né hē P'op Hagä Do karēn do hä mama metēēk doo —näk mäh. —Ti hyb n'aa —näk mäh —ää mamaher'ood.

²² Taw'ääts hē a hä ji epaag bā Roma buuj sa wahē hä rahepak doo, Sesa hä? —näk mäh. —Ji ep'aak a hä? —näk mä sa kyyh.

²³ Jesus hapäh mä ti sa h'yyb. J'ooj madäk doo me ti raky hadoo doo. Ti m' taky hadoo sa hä:

²⁴ —Bē metäh hä ÿÿ moweed denaari ramaneëenh doo —näng mäh. —Jaa heen n'aa

hahÿÿh? Jaa häd hahÿ kerih do ta hä? —näng mäh.

²⁵ Ti m' raky hadoo:

—Sesa heen n'aa, Sesa häd —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē an'oo Sesa hä ta no n'aa, ta heen n'aa hadäk doo. Bē an'oo P'op Hagä Do hä ta no n'aa hē^{††} —näng mäh.

²⁶ Dooch m' raw'yyt pé ta hä ta s'ee hēnh taher'oot pé hajōk do maa napäh bā. Rahyb n'aa meunh mä ta kyyh hyb n'aa, ti hyb n'aa dooch radoo wät péh. Bag hēnh rababē hōm.

Sadusēw Jesus hä rake'aanh do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁷ Ti m' rakajaa Jesus wē Sadusēw häd enäh do wób, rake'aanh hyb n'aa m'. Sa hä m' dooch m' ji ganä wäd bā ji dajēb bā.

²⁸ Ti m' raky hadoo Jesus hä:

—Ma matēg! —näk mäh. —P'ooj ub Mosees erii dāk do paa ēr hä, aj'yy dajēb bā, ta ÿym teréd wäd bā tanetaa nā bā, tii bá m' ta hÿÿj mä gat'ëē dāk tii, ta hÿÿj makū panaa näng hyb n'aa m' —näk mäh.

²⁹ —Panyyg gó om äã maher'oot —näk mäh. —Hÿ hadoo aj'yy 6 ta hÿÿj. Tagat'ëē dāk mä ta ÿym paah. Dooch m' teta nā bā, aj'yy dajēp.

³⁰ Tii bá ta hÿÿj seeh, ta jawén nāh, gat'ëē dāk mä ta hÿÿj makū ÿym paah.

³¹ Ta jawén mä ta hÿÿj seeh. Ti hadoo né m' ta wób ēnh. Sahōnh hē m' raget'ëē bok ta ti ÿÿnh. Sahōnh hē m' dooch reta nā bā radejēp.

³² Tii kä m' ÿÿnh dajēb kån —näk mä Sadusēw panyyg gó m' rabeh'üüm Jesus hä.

³³ Ti m' rabeaaj kån Jesus hä:

—Ji genyyh bā kä ēnh, dejēp do paa ji? —näk mäh. —Ny hadoo do ÿym kä ta ti ÿÿnh ti noo gó kä? Sahōnh hē paa ta ti ta pat'uuk —näk mä sa kyyh.

³⁴ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Ji ketēē badäk hahÿÿ bā tii.

³⁵ Tii d' nado hÿ pong jé hasēēk do hä. P'op Hagä Do anoo do ragenä bong doo, dooch raket'ëē boo bā.

³⁶ Ääs kanetēē do hadoo da tii kä. P'op Hagä Do anoo ragenä bong hyb n'aa, ti hyb n'aa P'op Hagä Do taah kä —näng mäh.

³⁷ —Mosees mo haj'aa kerih do hä, b'aa kadoo do panyyg n'aa gó, ji ganä wät Mosees metēēk. Hahÿÿ da Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh Mosees erii wät do hä: “P'op Hagä Doo, Abaraām hagä n'aa, Isak hagä n'aa, Jakóh hagä n'aa ÿ ti hÿÿh.”^{†††}

³⁸ Dooch, “Abaraām makū hagä, Isak makū hagä, Jakóh makū hagä” tanoo bā. P'op

[‡] 20:16 Tii da maa new'ëë do rawén ky hadoo, rahapäh do hyb n'aa Jesus hanäng péh. Judah buuj sa wahē n'aa hedoo do Jesus pes'āap. Ti né ti joom danäh kaser n'aa hadoo. [§] 20:17 Saaw-Mo 118.22 ^{**} 20:18 Ta ky n'aa hē né hē Jesus her'oot. Jesus né ti pä hadoo doo. Judah buuj sa wahē n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooch do na-āāj, dooch rakarēn bā Jesus, tób them'aa do rakanarēn do hadoo nanäng pä. Rakanarēn né paawä, tak'ēp hyb n'aa jawyk dāk Jesus, P'op Hagä Do an'oo bā. ^{††} 20:25 Ji né hē ti P'op Hagä Do karēn doo. ^{†††} 20:37 Esodo 3.6

Hagä Do hä ti edöp. Dejöp do hagä n'aa nado P'op Hagä Doo. Hedöp do sa hagä n'aa tii —näng mä Jesus kyyh.

³⁹ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yik do ma mehetek do wób raky hadoo:

—Baad mabaher'oot, baad a kyyh, ma matëg! —näk mäh.

⁴⁰ Ti bahänh kä m' dooh m' reaa j boo bä kä. H'yib e'yim mä reaa j bä kä.

Jesus eanh do Kristo ky n'aa panyig n'aa hahyih

⁴¹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Dawi panaa mä ti Kristo, P'op Hagä Do H'yib Däng Doo, sa nooh. Nyy da tii?

⁴² Hahyih da paa m' Dawi kyyh Saaw-Mo hä: “Wahë y n'aa hä Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do ky hadoo, 'Aso hup yih hënh,

⁴³ si y mabag'ääs hyb n'aa a majih y nes'ëem bä kä' ”, S§ näng paa Dawi.

⁴⁴ Hyih kä, “Wahë y n'aa” Dawi maneëejä bä ti Kristo, nyy da ti ta t' aah tabahadoo?*** —näng mä Jesus.

⁴⁵ Ti m' sahönh hë maa new'ëe bä m', Jesus ky hadoo ta ma matëg sa hä:

⁴⁶ —Baad da bë kanä Mosees ky n'aa jaw'yik do ma mehetek doo da bë nad'oo hyb n'aa —näng mäh. —Baad ub da raken'yim, baad rakametëeh saroor henyim doo me, ky n'aa gebah doo me —näng mäh. —Rakarën ji bedëng hajök do sa mahang —näng mäh. —Tób P'op Hagä Do panyig rayd naherot doo bä ragen'aak ratooj bä hyb n'aa jeyk do rabahetohh bä. Ratsebë do tä n'aa noo gó, ragen'aak ky n'aa etsëeh do rabahetohh bä ratooj bä —näng mäh.

⁴⁷ —Patug tema bong do sa wë hanäng do bë esok. Ti bap peej hadoo doo me bë ky n'aa etsëe, bë hä ta wób raj'aa etsëe hyb n'aa. Ta ti hedoo do ta bahänh tak'öp P'op Hagä Do rajää da —näng mä Jesus kyyh Mosees ky n'aa jaw'yik do ma mehetek do ky n'aa.

21

P'op Hagä Do matym n'aa patug tamah do an'oo do panyig n'aa hahyih

¹ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa bä Jesus bagëet bä, tahapäh tak'öp dajëer enäh do radatoonh do dajëer, tób P'op Hagä Do rahyb n'aa esee do dajëer n'aa.

² Ti m' tabana yih, patug tamaa wäd is doo. Tadatooj is mä pawöp its moweed. Kanahën its mä tii.

³ Ti m' Jesus bahapäh bä ta tii, taky hadoo: —Hahyih yih, patug tamaa wäd is doo, sahönh hë sa bahänh tabanoo. Né hup yih né hë ta ti y her'oot doo —näng mäh.

⁴ —Sahönh hë ta wób ranoo do tii, hajöng do sa wë mad'aak do uuh —näng mäh. —Hahyih yih, kasuud its né paawä, sahönh hë taban'oo däg is ta wë hanäng do paats —näng mä Jesus.

Jesus her'oot ta jawén hawät do panyig n'aa hahyih

⁵ Ti m' Jesus ma matëg wób raher'oot mä pä s'ëeb P'op Hagä Do tób n'aa. Hetssooh mä sa hä. Raher'oot na-ääj mä ta wób sa mo haj'aa ta hetsó wób, P'op Hagä Do matym n'aa retsëeh doo. Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

⁶ —Ti awät da ti noo gó kä, ta ti pä jé pad'yyt hë takajäg jëng. Doo da ta see jó haso wät pé hahyih bë hapäh do pä. Sahönh hë da rabakud bëeh tüü —näng mäh.

⁷ Ti m' ta ma matëg rabeaanh:

—Ny noo gó da ti tii d' maher'oot do tadu däk? H'ëed hado da tabedaa däk do heen n'aa? —näk mäh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Baad bë matakä da, bë rawanadii hyb n'aa. Hät yih gó rabana, sa nooh. “Yih Kristo”, näk da sa kyyh. “Eada däk sahönh hë tagawatsik doo”, näk da. Bë ky dahé manä tii —näng mäh.

⁹ —Bë e'yim manä da kaneb'oooh do bë ky n'aa napäh bä, ta wób sa wahë n'aa wë rah'yik kawereem do bë ky n'aa napäh bä na-ääj hë. Badäk hahyih gawatsik do pooj jé, ti hadoo né da. Ti hado né hë paawä, dooh nayyw hë takaja bä badäk hahyih bahëej jëng doo —näng mäh.

¹⁰ Ti m' taky hadoo ënh sa hä:

—Häj n'aa see babuuj rakaneb'oooh da häj n'aa see babuuj sa daheeh. Häj n'aa sa wahë n'aa, rah'yik kawereem da häj n'aa see sa wahë n'aa wë.

¹¹ Hajöng häj n'aa hënh da tak'öp né da hëej katajuus. Sah na-ääj da anäng. Hajök da tak'öp ranahëe enäh da. Äm n'aa näng do ti awät da. Äm n'aa näng do heen n'aa ganyih da wë hä.

¹² Ti pooj jé da bë da rano n'aa masoo. Bë da rarejä. Bë da rahaëenh tób P'op Hagä Do panyig rayd naherot do wahë n'aa sa moo gó, bë raky n'aa etyy hyb n'aa. Bë da radewäts b'ëeh. Bë da ramahüüm hëej bagä n'aa sa wë, sa wahë n'aa wób wë na-ääj hë, bë raky n'aa tapaa hyb n'aa sa hä. Hëp yih n'aa tii da rabad'oo da bë hä —näng mäh.

¹³ —Këh yih n'aa bë her'ood kån da tii bä sa hä —näng mäh.

¹⁴ —Bë hyb n'aa tón manäh, bë ky n'aa sa hä bë her'oot do hä.

¹⁵ Yih anoo da bë hä bë er'oot do pan'aa. Tak'öp da bë yih y'gy gan'yih. Ti hyb n'aa bë

majjī dooh da bë rahaja bã, dooh d' sa kyy p  h –n  ng m  h.

¹⁶ –B   yb, b     y  n, b   wak   n, b   najiis na-  j n   h   b   n   raha  j pad   k b   majj   sa h  . Radej'  p da b   w  b.

¹⁷ Tak'  p da sah  nh h   rakawaj  n da b   w  , h  p    n'aa.

¹⁸ Ti hadoo n   h  , dooh P'op Hag   Do mabaan b  h. Sah  nh h   b   h   tahap  h.

¹⁹ B   h'yy kaner  d b   h      b   h'yy ka'eeh do h  , P'op Hag   Do w   da b   baboo had'yyt h   k   –n  ng m   Jesus.

²⁰ Ti m' taky hadoo   nh:

–Jerusar  nh nu kat'   d  k ta majj   warah  n n'aa ran'oo b   b   bahap  h b  , edaa d  k da b   bahap    k  n tagawatsik doo.

²¹ Tii b   da taw'  ts h   Judah h  j n'aa b   haj'eeh do rakej  n h  m da wa   ban  ng h  nh. Jerusar  nh b   haj'eeh do taw'  ts h   rakej  n h  m sa panang b   naa. Panang bah  nh habong do taw'  ts h   da dooh rana b   p'aa h  nh panang h  nh.

²² Ti noo g   da P'op Hag   Do anoo da Isara  w buuj ta s  m baanh. Sah  nh h   P'op Hag   Do kyy kerih do kamet   k  n sa h   k   –n  ng m  h.

²³ –Tak'  p tanesaa het'aah doo, sa taah nebii do sa h   k   ti noo g   k  l* Tak'  p nesaa do rabahoop Isara  w h  j n'aa b  . Tak'  p da P'op Hag   Do banoo sa h   nesaa doo –n  ng m  h.

²⁴ –Ta w  b da dej  p sa majj   kuman haj'aa. Ta w  b da ramoo maw'yyd h  m ta s'ee h  nh, j   pad'yyt h   h  j n'aa h  nh. Panang k  , Jerusar  nh, rababep da Judah buuj nadoo do h  . Tii da rabad'oo P'op Hag   Do h'yyb d  ng do peej k   –n  ng m   Jesus.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo   nh:

–Ta jaw  n, pap'  y j h  , kamarab h  , sag  oh sa h   ji hap  h da meuj n'aa n  ng do heen n'aa,   m n'aa n  ng do heen n'aa. Sah  nh h   h  j n'aa babuuj rahyb n'aa tón da, h'yy gabedo bong da, hew  h do hyb n'aa akajar maadaka, tak'  p hadoo do hyb n'aa akajar maadaka kyyh.

²⁶ Tak'  p rajej'  m do hyb n'aa da ti noo g  , ta w  b deg  n j  ng da. H'yyb e'  y  m bong da, tak'  p nesaa do ti haw  t do h   rahyb n'aa new  e do hyb n'aa. W   h   habong do ta bag keh'  yt da j   pad'yyt h  , ta see hedo h  m da P'op Hag   Do an'oo b  .

²⁷ Ti noo g   k   da sah  nh h   rabahap  h da   y  , Aj'yy Hadoo Do H'y Pong J   Hana Doo k  ,    bahyng b   k   w   puh mahang.    ahyng da P'op Hag   Do hej  j me, ta bag tak'  p gabar  h do hadoo doo g   –n  ng m  h.

²⁸ –B   h'yy kahasa  b k   ta ti ta heen n'aa b   bahap  h b   k  , edaa d  k do hyb n'aa k  

b   P'op Hag   Do ed'  p do nesaa do mah  nh –n  ng m   Jesus.

²⁹ Ti m' panyyg g   m' tabaher'oot sa h  . Ti m' taky hadoo:

–Ta heen n'aa    her'oot doo, joom wiigo h  d n  ng doo, joom w  b ky n'aa hadoo na-  j h   tii –n  ng m  h.

³⁰ –Joom tadu doo b   tagajew  ng doo, baad b   bahap  h, edaa d  k tabanyyw.

³¹ Ti hadoo n   da, sah  nh h   ta ti b      maher'ood w  t do kaja d  k b   bahap  h b  , edaa d  k P'op Hag   Do bag'  s doo –n  ng m  h.

³² Ti m' taky hadoo   nh:

–N   hup    n   h   hahy'    her'oot doo: Da h   habong do rahap  h n   da sah  nh h      her'ood w  t do baw  d k  n.†

³³ Bad  k hahy'  h, w   na-  j da, ah  j j   n   paaw  , k  h   y da dooh tah  j b   –n  ng m  h.

³⁴ Ti m' Jesus ky hado k  n:

–B   hyb n'aa matak   da, ta s'ee h  nh b   h'yyb naw  t hyb n'aa. B   h'yyb pad  g man   jarak   hedoo do h  . B   an'oo man   bad  k hahy' h   ji hyb n'aa tón do b   hyb n'aa h  m b  , ta s'ee h  nh b   h'yyb naw  t hyb n'aa. Taw'  ts h   b   hyb n'aa matak   b   h'yy ganatemah hyb n'aa    kajaa b  .

³⁵    kajaa do heen n'aa, nanyw h   da, ranaganada b  , takajaa sah  nh h   bad  k hahy' h   habong do sa w   –n  ng m  h.

³⁶ –Taw'  ts h   b   hyb n'aa matak   had'yyt h  . B   ky n'aa ets'   P'op Hag   Do h  , b   ked'  p hyb n'aa ta ti    her'oot do paa nesaa do mah  nh. B   ky n'aa ets'   na-  j h  , b   bahajaa hyb n'aa matym   y g  , Aj'yy Hadoo Do H'y Pong J   Hana Do matym g  , b   bab'  h hyb n'aa, baad b      gadoo hyb n'aa –n  ng m   Jesus kyyh.

³⁷ Jesus ma met'  g had'yyt m   P'op Hag   Do t  b n'aa b  . Tug b   hadoo tabaheh'  m panang bah  nh, wa  e Oriib h  d n  ng doo h  nh, t'   h  nh m   tabahe'  y h   n'aa.

³⁸ B  p paa m' haj  k do rabahah'  m, ramaa new  e hyb n'aa Jesus P'op Hag   Do t  b n'aa yt h  .

22

Judas taky n'aa enooh Jesus taha  nh do ky n'aa hahy'  h

¹ Ti m', edaa d  k Pas-kowa h  d n  ng do baw  t, p  w makuj tamah do rabawa noo g  .

² Ti m' P'op Hag   Do t  b n'aa yt h   moo heb'oooh do sa wah   n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehet  k do na-  j m   ratyw n'aa esoos m   Jesus radaj'  p hyb n'aa. Rahyb n'aa new  e nyy d' rabad'oo, haj  k do rakawaj'  n b   sa w   rajej'  m do hyb n'aa.

* **21:23** Du daa m' rakej  n p  h. † **21:32** Sah  nh h   Jerusar  nh ky n'aa sa h   Jesus maher'ood w  t do n   h   tii, ti noo g   habong do rahap  h doo. Doooh bad  k hahy' bah  j j  ng do tado b   rahap  h doo.

³ Ti m' Judas Ikarijot häd näng do h'yyb gó Nesaa Do Yb bajëë suun.

⁴ Ti m' Judas bahôm P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa wë, P'op Hagä Do tób n'aa warahën n'aa sa wahë n'aa wë na-ääj hë, séd hä rakaner'oot hyb n'aa nyy da sa hä Jesus tabahaëënh.

⁵ Ti m' rah'yy gadejah Judas Ikarijot kyy hä. Ti m' ta sãm raky kajäk ta hä.

⁶ Ti m' Judas Ikarijot tyw n'aa esóts kån, tabahaëënh hyb n'aa kä sa hä rabanahajök bä.

Jesus ta ma matëg daheeh Pas-kowa tä n'aa rabawëh do panyyg n'aa hahÿh

⁷ Ti m' pãw makuj n'aa tamah do rata-heb'ëës do du däk. Ti noo gó b'ëe t'aah aj'yy ranaheb'oooh P'op Hagä Do matym n'aa, Pas-kowa rahyb n'aa esee do hyb n'aa.

⁸ Ti m' Jesus mejüü Peed Jowãw daheeh, ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë ahôm nä Pas-kowa tä n'aa bë moo bok hyb n'aa, ër tab'ëës hyb n'aa —näng mäh.

⁹ Ti m' rabeaanh ta hä:

—Nyy bä makarën ää benäm Pas-kowa tä n'aa? —näk mäh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë ahôm nä panang hënh. Panang bä bë kajaa bä, bë kataa da aj'yy hä, naëng hes'oooh do hä. Ta jawén bë ahôm da. Ta ti bajëë suun bä tób gó,

¹¹ bë eaaj da tób danäh hä hahÿh da: “Äã ma matëg mejüü ää beaanh, nyy bä tagadäk ta gawakö, tatab'ëës hyb n'aa Pas-kowa, ta ma matëg sa daheeh”, denoo da.

¹² Tii bä da ta gawakö gaeh doo, p'op gadäk doo, tametëëh da bë hä. Ta tii bä tyng n'aa näng da. Kabenyyw däk da —näng mäh. —Tii bä bë moo boo Pas-kowa tä n'aa, ta waa n'aa —näng mä Jesus sa hä.

¹³ Ti m' rabahôm kån. Rakajaa bä m' panang bä, Jesus her'oot do hadoo né kä m'. Ti m' ramoo boo kån tii bä kä Pas-kowa tä n'aa kä.

¹⁴ Ti m' Pas-kowa tä n'aa kajaa bä kä m', Jesus bahyy sooh mä 12 hedoo do tamejüü do sii hë sa waa tyng pa.

¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Baad y' h'yyb däng né hë hahÿ y awëh bë daheeh, y rarejãä do y ahoop do pooj jé —näng mäh.

¹⁶ —Doooh y awëë wäd bä kä hahÿ ta jawén. Séd debaa hë y bawëë kån Pas-kowa heh'äät doo kä hÿ pong jé, P'op Hagä Do bag'ääs bä kä —näng mäh.

¹⁷ Ti m' tabado däk uwa bëëh hood, ti m' P'op Hagä Do hä ta ky hadoo:

—Taw'ääts hë òm, Ee. Man'oo däk uwa bëëh ää hä —näng mäh.

Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë gadoo, bë ets'ëeh bë hä —näng mäh.

¹⁸ —Hahÿ d' bë y maher'oot: Hÿ jawén dooh y eëg wäd bä uwa s'ëëb. Jãäh hë p'aa hënh y eëëk da P'op Hagä Do bag'ääs do kajaa bä kä —näng mäh.

¹⁹ Ti m' tabado däk pãw, ti m' P'op Hagä Do hä taky hadoo:

—Taw'ääts hë òm, Ee. Man'oo däk pãw ää hä —näng mäh.

Ti m' taganabäh däk, tan'oo däk mä ta ma matëg sa hä. Ti m' taky hadoo:

—Hup yÿ, bë hyb n'aa y an'oo däk do heen n'aa hahÿh —näng mäh. —Hÿ jawén hahÿ d' bë bad'oo, y bë hyb n'aa esee do hyb n'aa —näng mäh.

²⁰ Ti hadoo ënh, rabawëh, rabawa do jawén paa bä, Jesus bado däk ënh uwa bëëh hood, ti m' taky hadoo:

—Majyw yÿ, y anoo do y dajëp noo gó bë hyb n'aa heen n'aa hahÿh. Papuuj sahõnh hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do tii kä. Hÿ jawén majyw yÿ hyb n'aa ji tagadoo, P'op Hagä Do ky däng* —näng mä Jesus.

²¹ Ti m' taky hadoo ënh:

—Bë maa newë! —näng mäh. —Ër mahang ti asooh majë y moo gó y tahaëënh doo —näng mäh.

²² —ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, y da dajëp P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot doo da né hë —näng mäh. —Ti hadoo né hë, baad nado da aj'yy hä, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do majüü moo gó han'oo däk do hä! —näng mäh.

²³ Ti m' sa mahang rabeaanh:

—Jaa g'eeh tii? —näk mäh.

²⁴ Ti m' sa bahãnh hadoo do p'ää m' raky ked'aak.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Judah buuj nadoo do sa wahë n'aa, hyb n'aa jewyk hedoo doo, tak'ëp ramejüü sa karapee n'aa. “Sa masa n'aa” sa daaj hë rakamaneëënh —näng mäh.

²⁶ —Bë mahang taw'ääts hë dooh tii d' tahado hä —näng mäh. —Bë mahang karën pé ta wób sa bahãnh hyb n'aa jawyk péh, taw'ääts hë da ta wób sa yd jé da tanu gadäk. Bë wahë n'aa hadoo doo, taw'ääts hë ta wób sa karom hado däk —näng mäh.

²⁷ —Ny hadoo pé hyb n'aa jawyk? Ta tyng n'aa jó hasooh doo, ta tyng jó hasoo do waa manaa doo? Ny hadoo pé hyb n'aa jawyk? Ta tyng jó hasooh do né hë —näng mäh. —ÿ tii, dooh tii da y adoo bä. Sa karom sa tä manaa do hadoo y bë mahang, yÿ hyb n'aa jawyk né paawä bë bahãnh —näng mäh.

²⁸ —Hëp y hata had'ytyt hë bëëh, nesaa do y ahoop noo gó.

* 22:20 P'ooj ub Mosees sa hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, b'ëe majyyw ta heen n'aa. Papuuj hahÿ ji hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo.

²⁹ Ti hyb n'aa hã ŷ Ee banoo do hadoo ŷ bag'ãas doo, ti da ênh bê ŷ banoo bê bag'ãas si ŷŷ.

³⁰ Ti hyb n'aa bê awêh da, bê eëek da si ŷŷ, ŷ bag'ãas do noo gó, bê ŷ weh'ëeh do ky n'aa. Bê da at'oonh wahê n'aa tynj jó, 12 hedoo do Isaraew taah panaa bê bag'ãas hyb n'aa, bê ky n'aa etyy hyb n'aa —näng mä Jesus.

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo Peed hã:

—Simaw, Simaw —näng mäh. —Nesaa Do Yb ets'ëe wät tak'ëp bê tametyy hyb n'aa. Takarên paawä bê beréd hóm hã ŷ bê h'yy ka'eeh doo.

³² Ti hado né paawä, P'op Hagä Do hã ŷ ky n'aa ets'ëe wät òm, manerét hyb n'aa hã ŷ mah'yy ka'eeh doo —näng mäh. —Mah'yy kawareem bä, p'aa hênh tak'ëp hã ŷ mah'yy kae bä, mah'yyb enäw ta wób hã ŷ h'yy ka'eeh doo —näng mä Jesus Peed hã.

³³ Ti m' Peed ky hadoo:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh. —Dooh ŷ h'yy keréd bä a hã —näng mäh. —Ŷ radawäts g'ëed bä, na radawäts g'ëed ŷ a sii. Ŷ radajëeb bä, na ŷ radajëeb a nemuun, näng mäh.

³⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Baad òm ŷ maher'oot Peed —näng mä —Badah, atsem, karaak bahŷŷh do pooj jé, tamawoob nuu me da ŷ maky n'aa jejên da —näng mä Jesus Peed hã.

³⁵ Ti m' Jesus beaanh ta ma matëg sa hã:

—Bê ŷ mejüü noo gó P'op Hagä Do ky n'aa bê baher'ood hóm hyb n'aa, dooh ŷ an'oo bä bê mahüüm pé dajëer hadoo péh, ta hood hadoo péh, bê tsyym suun bê wareem péh. Dooh bê wê ti noo gó? —näng mäh.

—Dooh —näk mäh. —Dooh badoh pé ää wê —näk mä sa kyyh.

³⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hŷŷ kä bê mahüüm bê wê tanyb bä dajëer, bê h'ëed hood na-ääj hê. Bê wê tananyb bä bê kuman mariij, taw'ääts hê bê esëem hóm bê hatsê bê hã hadäk doo, bê kuman bê betsëe hyb n'aa ta sãm† —näng mäh.

³⁷ —Hahŷŷ da P'op Hagä Do kyy kerih do käh ŷ n'aa hã: “P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yryk do ky nadah'eeh do h'yyb hata däk ran'oo bä P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo”,‡ näng P'op Hagä Do kyy kerih doo —näng mä Jesus. —Sahõnh hê käh ŷ n'aa kerih doo gó her'oot doo, ta ti hadoo né kä —näng mä Jesus.

³⁸ Ti m' ta ma matëg raky hadoo ta hã:

—Ma matëg! —näk mäh. —Pawóp hê ää wê kuman mariij —näk mäh.

—Jääm tii —näng mäh. §

Getsemani bä Jesus ky n'aa ketsëe do panyyg n'aa hahŷŷh

³⁹ Ti m' tabahed'oo doo da, waëe joom oriib banäng doo hênh Jesus bahóm kán. Ta ma matëg had'aa mäh.

⁴⁰ Rakajaa bä m' Jesus ky hadoo sa hã:

—P'op Hagä Do hã bê ky n'aa ets'ëe, nesaa do h'yyb tatug mahãnh bêeh, ŷ bê eréd hóm mahãnh —näng mäh.

⁴¹ Ti m' tabahóm dawê hã. Ti m' ta taron nu paa me tabahyy häng, ti m' taky n'aa etsëe P'op Hagä Do hã. Hahŷŷ da m' ta kyyh:

⁴² —Ee, —näng mäh —makarên bá mado hóm mahãnh ŷŷ wät hahŷŷ hã hoop do pan'aa. Ta tii d' né hê ŷ bets'ëe paawä, makarên doo da né hê mabad'oo, ŷ karên doo da nado —näng mäh.

[⁴³ Ti m' hŷ pong jé naa äas see kasee ta hã, tah'yyb hej'oonh hyb n'aa.

⁴⁴ Ti m' tak'ëp mä taky n'aa etsëe, tak'ëp tah'yy katón do hyb n'aa. Baad nado ta h'yyb tym. Majyyw hadoo mä tahehud. Tüü m' tabatõòm.]

⁴⁵ Ti m' tabas'ëeg gëet jawén paa bä m', taky n'aa etsëe do jawén paa bä, tabahóm ta ma matëg rahab'ëeh hênh. Aã b'ëeh mä tii. Tak'ëp mä raty jeryk rah'yy ketón do hyb n'aa.

⁴⁶ Ti m' taky hadoo sa hã:

—Hêd n'aa bê ba'ŷŷh? —näng mäh. —Bê as'ëeg bêh! P'op Hagä Do hã bê ky n'aa ets'ëe, bê nesaa do h'yyb tatug mahãnh, ŷ bê eréd hóm mahãnh —näng mäh.

Jesus ramaso däk do panyyg n'aa hahŷŷh

⁴⁷ Jesus ber'oot ná bá m', rakaja kán hajök do ta wê. Judas, ta ma matëg 12 hedoo do see paah, sa pooj jé tabana. Ti m' Jesus wê Judas bana. Ta tapa tsanetsub wät. Kedëng do ky n'aa né paawä tii.

⁴⁸ Ti m' Jesus beaanh ta hã:

—Judas, —näng mäh —matsanetsup doo me ŷŷh, Aŷŷy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do maban'oo däk? —näng mä Jesus Judas hã. **

⁴⁹ Ti m' Jesus sii habok do rahabapäh bä m' hajök do rakarên ramasoo, raky hadoo ta hã:

—Makarên êr gadoo kuman me?

⁵⁰ Ti m' Jesus sa hata see tekyyt mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahê n'aa heh'äät do karom. Ta nabuuj hub hênh hadäk do tagakyd hóm mäh.

⁵¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ti moo hado manäh —näng mäh.

† **22:36** Kuman ky n'aa nado ti Jesus her'oot. Kuman ky n'aa me tamaher'oot. Kaneb'oooh do du doo do pooj jé ji benäm ji kuman, baad ji gada hyb n'aa ji wê ji majŷŷ kajaa bä. Ti noo gó né tadu doo Jesus, ta ma matëg na-ääj hê rano n'aa masoo doo. Ti hyb n'aa ta ma matëg Jesus maher'ood wät, baad rahyb n'aa matakëe hyb n'aa baad nadoo do hã, sa h'yyb rabenäm hyb n'aa, edaa däk do hyb n'aa sa hã rarejäa doo. ‡ **22:37** Isajas 53.12 § **22:38** “Jääm tii” Jesus wén her'oot, dooh ta ti tado bä do hyb n'aa tahanäng doo. Dooh kuman ky n'aa tado bä sa hã tamaher'oot doo. *** **22:48** Tسانetsup doo me Judas metëeh ta wób sa hã Jesus, ti né hê ramaso däk hyb n'aa.

Ti m' Jesus moo däng aj'yy rog hä. Has'oo däk mäh.

⁵² Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa hä, P'op Hagä Do tób n'aa hagä n'aa sa wahë n'aa hä, Judah buuj sa wahë n'aa hä na-ääj hë, Jesus ramaso däk hyb n'aa ta no n'aa han'aa do sa hä Jesus ky hadoo:

—Èr wahë n'aa wë h'yy kawereem do sa h'yyb mahüüm n'aa bë ed'oo geeh yÿh, bë wën n'aa wë yÿ sën-jeer yt hä, boh yt hä? —näng mäh.

⁵³ —P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó y awäd had'yyt hë bë sii. Dooh ênh y bë maso bã tii bã ênh? —näng mäh. —Hÿy ká, taw'ääts hë —näng mäh. —Yÿ hapäh, da hë né ká y bë bahajaa. Da hë né hë Nesaa Do Yb mejüü —näng mä Jesus.

Jesus Peed ky n'aa jejën do panyyg n'aa hahÿyÿh

⁵⁴ Ti m' ramaso däk Jesus, ti m' ramahüüm kân P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do tób hënh ká. Peed bahôm sa jawén. Dawëe m' tagadäk.

⁵⁵ Ti m' warahén ragahô jat tēeg tób w'oo hä, ti m' rabehyy b'ēeh tēeg noo pa. Sa pa m' Peed bahyy häng.

⁵⁶ Ti m' yÿnh, sa karom, bahapäh Peed tēeg bag hä m' tabahäng bã. Ti m' baad tabahēg'ääs ta hä. Ti m' taky hadoo:

—Hahÿ Jesus hata seeh —näng mäh.

⁵⁷ Ti m' Peed ky n'aa jejën wät.

—Dooh y hapëë bã ta ti aj'yy —näng mäh.

⁵⁸ Badah peej däg ká m', ta see bahēg'ääs Peed hä, ti m' taky hadoo:

—Ta hata see né hë òm —näng mäh.

—Dooh. Dooh sa see y do bã —näng mä Peed.

⁵⁹ Badah peej däg ká m', sét oor tabahado däk bã m', ta see ky hadoo:

—Jesus ma matēg see né ti hÿyÿh. Garirej buuj né ti hÿyÿh —näng mäh.

⁶⁰ Ti m' Peed ky hadoo:

—Dooh y hapëë bã ta ti maher'oot doo —näng mäh.

Ti m' nayyw hë, taher'oot nã bã m', karaak ky ganã kân, tabah'yÿ kân.

⁶¹ Ti m' Jesus ty kaw'ööd däk Peed wë. Tii bã m' Peed hyb n'aa newë däg kân Jesus her'oot do paa ta hä ká: “Karaak bahÿyÿh do pooj dá y maky n'aa jejën tamawoob nuu me.” Tii d' né paa ká m', Jesus her'oot do paa ká ta hä.

⁶² Ti m' Peed banyyh wahoo gó naa. Tak'öp tabaód g'ēed kân mäh, taky n'aa jejën do hyb n'aa Jesus.

Jesus warahén rarejää do panyyg n'aa hahÿyÿh

⁶³ Ti m', warahén Jesus hag'ääs do raky n'aa ejeets kân mäh, rarejää mã tak'öp.

⁶⁴ Ti m' raty maw'yyd däk, tanahapäh hyb n'aa. Ti m' rabahewyyh bã m' raky hadoo:

—Maher'ood mahapëë bã! Jaa mo haj'aa? —näk mäh.

⁶⁵ Hajöng nä m' sa kyyh, raky n'aa rejää doo.

Judah buuj sa wahë n'aa Jesus hä rake'aanh do panyyg n'aa hahÿyÿh

⁶⁶ Ti m', báp paa m', rakata padëek Judah buuj sa wahë n'aa hadoo doo, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yÿk do ma mehetëk doo. Ti m' ramahüüm kân Jesus sa wë,

⁶⁷ ti m' raky hadoo:

—Mamaher'ood ää hä, òm Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do mado bã —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë y maher'oot bã paawä, dooh paawä y bë ky dahë bã.

⁶⁸ Bë y eaaj bã, dooh bë ky gedag bã —näng mäh.

⁶⁹ —Ti tahado né paawä, hÿ jawén Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do asooh da P'op Hagä Doo, Sahõnh Sa Bahãnh Hado Do hub hënh, ta hä P'op Hagä Do weh'ēeh doo bã —näng mä Jesus.

⁷⁰ Ti m' sahõnh hë kata däk do raky hadoo:

—Òm mã P'op Hagä Do T'aah, a nooh? —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë né tii, ti tii d' her'oot. Baad ub ti bë kyyh —näng mäh.

⁷¹ Ti m' raky hadoo:

—Dooh hyb n'aa wät pé ta ky n'aa her'oot péh. Ta daaj né hë ti taky n'aa kaher'oot —näk mäh.

23

Pirato häd näng do wë Jesus ramahüüm kân do panyyg n'aa hahÿyÿh

¹ Ti m', sahõnh hë ajyy kata däk do ramahüüm kân Jesus Pirato häd näng do wë.*

² Ti m' radu doo Jesus raky n'aa tapaa Pirato hä. Hahÿy da m' sa kyyh:

—Hahÿ aj'yy h'yyb mahüüm Judah buuj, raky nadahë wät hyb n'aa sa wahë n'aa, Roma buuj. Tamoo ge'yÿm ranep'aak hyb n'aa Sesa hä ji hepak doo, Roma buuj sa wahë n'aa hä ji hepak doo. “Yÿ Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo. Häj n'aa wahë n'aa yÿh”, näng mã ta kyyh —näk mã ta ti ajyy Pirato hä.

³ Ti m' Pirato beaanh Jesus hä:

—Òm né Judah buuj sa wahë n'aa? —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

* 23:1 Pirato häd näng doo, Roma buuj ta ti Judah häj n'aa bagä n'aa.

—ÿÿ. Tii d' né hē, maher'oot doo da né hē —nāng mā Jesus.

⁴ Ti m' P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa hā, hajōk do t'ī hēnh kat'aa do hā na-āāj mā Pirato ky hadoo:

—Dooħ ŷ aw'yyt pé ta hā ta sām ŷ anoo péh —nāng mā Pirato.

⁵ Ti m' raky kah'ūūm Pirato hā:

—Sahōnh Judah hāj n'aa bā, sa wahē n'aa wē rah'yy kawareem tan'oo bā tama metēek do hā. Garirej hāj n'aa bā tadu doo tama metēek doo. Hÿÿ kā babā Jerusarēnh bā tama met'ēeg kån —nāk mā sa kyyh.

Eróts hād nāng do wē Jesus ramahūūm do panyyg n'aa hahÿÿh

⁶ Garirej hāj n'aa bā Jesus du doo paa tama metēek do Pirato ky n'aa napāh bā m', teaaj wāt sa hā:

—Garirej hāj n'aa babuuj ti hÿ aj'yy? —nāng māh.

⁷ Ti m' Pirato ky n'aa napāh bā m' Jesus t'ī hēnh naa, tamejūū ramahūūm Eróts Ān-Tipas hād nāng do wē, Garirej hāj n'aa wahē n'aa tabadoo do hyb n'aa. Jerusarēnh panang bā Eróts bag'āās dó ti noo gó.

⁸ Ti m' Eróts tsebee wāt Jesus tahapāh bā. P'ooj né hē m' takarēn paawā m' Jesus tabahapāh. Ta ky n'aa napēē dāk paa m' Jesus ky n'aa. Ti hyb n'aa m' takarēn paawā m' tabahag'āās Jesus pahuunh doo.

⁹ Ti m' Jesus ramanaa bā m', hajōng mā teanh ta hā. Dooħ m' Jesus ky gedag bā.†

¹⁰ Ti m' P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do na-āāj hē, tak'ēp hā raky n'aa tapaa ta ky n'aa Eróts hā.

¹¹ Ti m' Eróts, Eróts warahēn n'aa sii hē m' raky n'aa e'ees māh, raky n'aa rejāā mā Jesus. Ti m' radadāk ta hā saroor tak'ēp hanām doo, sa wahē n'aa hedoo do saroor n'aa, raweh'ēeh doo gó m' raky n'aa manes'uunh hyb n'aa. Ti m' Jesus Eróts mejō hōm p'aa hēnh Pirato wē.

¹² Ti poojé m' Eróts Pirato daheeh ta majūī dó m'. Ti noo gó kā m' ta najiis hado dāg kån māh.

¹³ Ti m' Pirato mejūū P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa, Judah buuj sa wahē n'aa, hajōk do na-āāj rakataa hyb n'aa ta wē.

¹⁴ Ti m' taky hadoo sa hā:

—Bē mana wāt hahÿ aj'yy wē ŷÿ —nāng māh. —“Hahÿ aj'yy h'yyb mahūūm Judah buuj raky nadahē wāt hyb n'aa sa wahē n'aa, Roma buuj”, bē nooh —nāng māh. —Baad ŷ beaaj wāt bē matym gó ta ky n'aa bē her'oot doo. Dooħ ŷ aw'yyt pé ta hā nesaa do bē her'oot doo.

¹⁵ Ti hadoo né hē Eróts. Dooħ taw'yyt pé nesaa do ta hā, ti hyb n'aa tamejūū p'aa hēnh āā wē —nāng māh. —Dooħ tamo haj'aa pé ta p'āā dajēp péh.

¹⁶ Ti hyb n'aa ŷ mejūū da rahewyyh hyb n'aa, ti jawén da ŷ eréd hōm tabahōm hyb n'aa —nāng mā Pirato kyyh.

[¹⁷ Pas-kowa noo gó né m' Pirato mahen'yyh radewēes do seeh, hajōk do retsēē doo.]

¹⁸ Ti m' hajōk doo, séd hā m' raky hadoo, tak'ēp mā sa kyyh:

—Manaboh hÿ aj'yy. Āā karēn maberéd hōm Barabas hād nāng doo —nāk mā sa kyyh.

¹⁹ Ragadahew'eēs doo gó m' tabagēēt ta ti Barabas hād nāng doo, Jerusarēnh panang bā Roma buuj sa hā tah'yy kawareem do hyb n'aa ta h'yyb hataa sa daheeh, ta see tadj'ēep do hyb n'aa na-āāj māh.

²⁰ Pirato karēn paawā taberéd hōm Jesus, ti hyb n'aa p'aa hēnh taky kah'ūūm sa hā.

²¹ Ti m' rageēēj bong:

—Mepēēm dāg! Mepēēm dāg! Mepēēm dāg! —nāk mā hajōk do sa kyyh.

²² Ti m' tamawoob nuu me dāg mā Pirato ky hadoo sa hā:

—Héd n'aa? —nāng māh. —Dooħ mo haj'aa kad'oo do tado bā —nāng māh. —Dooħ ŷ aw'yyt pé ta hā ta p'āā dajēp péh. Ti hyb n'aa ŷ mejūū da rahewyyh hyb n'aa, ti jawén da ŷ eréd hōm tabahōm hyb n'aa —nāng mā Pirato kyyh.

²³ Ti m' raky kah'ūūm Pirato hā. Tak'ēp rageēēj bong, Jesus tabepēēm hyb n'aa. Ti m' sa kyy me m' rahaja kån Pirato.

²⁴ Ti hyb n'aa kā m' Pirato ban'oo kån rakarēn doo da.

²⁵ Tado nyyh mā Barabas, Jerusarēnh panang bā Roma buuj sa wē tah'yy kawareem do hyb n'aa radawāts gēēt do paah, ta see tadj'ēep do paah. Ti né m' ti retsēē Pirato hā. Ti m' Pirato mejūū Jesus rabepēēm dāk b'aa hā, rakarēn doo d' né hē m'.

Jesus rabepēēm dāk do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁶ Jesus warahēn ramahūūm bā rabepēēm hyb n'aa, ramaso dāk mā aj'yy Simaw hād nāng doo. Panang Sirené hād nāng doo bā naa m' tii. Jerusarēnh panang hēnh tabajēē paawā. Ti m' warahēn ramejūū mā tabes'ooh hyb n'aa b'aa Jesus rahepēēm dāk do b'aa n'aa. Ti m' ramejūū Jesus jawén tabahōm.

²⁷ Hajōk mā hah'ūūm sa jawén. ŷÿj na-āāj mā ah'ūūm sa sii. A'oot māh. Sa h'yyb mā ragedyyk. Rah'yy ketón do ky n'aa m' ta tii.

²⁸ Ti m' Jesus ty kaw'ōōd dāk sa wē, ti m' taky hadoo sa hā:

† 23:9 Jesus wén ky ganadoo Eróts, j'ooj madāk doo me Eróts eanh do hyb n'aa.

—ÿÿj, Jerusarēnh buuj —nāng mäh. —ÿ had'yyt nado bë p'ää ód. Bë daaj hë bë p'ää kaód, bë taah na-ääj hë bë p'ää ód, tak'ëp nesaa do bë wë hana do hyb n'aa.

²⁹ Ti awät da ti noo gó hahÿÿ da d' bë kyyh: “Taw'ääts hë ÿÿj taah nanāng do hā, ÿÿj netaah do hā, ÿÿj nanebii do hā”, tak'ëp nesaa do taah enāh do rabahoop do hyb n'aa.

³⁰ Ti noo gó Judah buuj raky hadoo da waëë hā: “Keréd hyy āā jó, nayyw hë ër dejëp hyb n'aa.” Wajapēm do hā raky hadoo da: “Āā jó wamii hyyh”,[‡] nāk da.

³¹ Hahÿÿ da hā ÿ ran'oo bā, b'aa tsahë do hadoo do ÿÿh, nesaa do nahanāng doo, ta bahānh da ti P'op Hagā Do bad'oo sa hā, b'aa hawoonh do hadoo, hajōng nesaa sa hā hanāng doo. Sahōnh hë haoj jēng do hadoo sa hā —nāng mā Jesus ÿÿj sa hā.

³² Pawóp hë ajyy moo nesaa do ramahūum, Jesus sii rabepēem padëek hyb n'aa sa moo p'ää.

³³ Ti m' rakajaa Ji Nu Gabóg K'yy ramanëēnh doo bā. Ti m' rabepēem dāk Jesus b'aa kajatsëk do hā kā. B'aa kajatsëk do wób hā rabepēem padëek moo nesaa do Jesus pa. Ta hub hēnh ta see hahāng, s'ÿÿ hēnh ta see hahāng.

³⁴ [Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ee, —nāng mäh —mamabaan sa hā hahÿ nesaa doo, hā ÿ ramoo bok doo. Doo rah'ÿÿ genā bā ramoo bok do hā[§] —nāng mā Jesus.]

Ti m' warahén ramoo bong ramas'uunh doo, rabahapāh hyb n'aa ta saroor uuh wë ym doo.

³⁵ Hajōk do rabaheg'āās bā m', Judah buuj sa wahë n'aa raky n'aa ej'ees mäh, rakawew'aam mā Jesus. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Ta wób ted'ëep —nāk mäh. —Taw'ääts hë ta daaj hë taked'ëep Kristo, P'op Hagā Do H'yyb Dāng Doo, P'op Hagā Do asëew hōm do tado bā? —nāk mā sa kyyh.

³⁶ Ti ky hadoo né hē m' warahén ēnh. Ramenoo ta hā uwa s'ëëb oow, ramanes'uunh do heen n'aa.

³⁷ Ti m' raky hadoo:

—A daaj hë kedëëb, Judah buuj sa wahë n'aa mado bā! —nāk mā sa kyyh.

³⁸ P'op, ta nu gad'oo pong jé m', warahén rabepēem dāk kerih doo. Hahÿÿ da m' kerih do hā: “Judah buuj sa wahë n'aa hahÿÿh”, nāng mā kerih do hā.

³⁹ Ti m' moo nesaa do see Jesus pa hahāng do ky n'aa rejāā mā Jesus. Hahÿÿ da m' taky n'aa ej'ees:

—Ōm Kristo, P'op Hagā Do H'yyb Dāng Do ōm? Ti bā, a daaj hë kedëëb, āā na-ääj né hē! —nāng mā ta kyyh.

⁴⁰ Ti m' ta see ky geām wät:

—DooH P'op Hagā Do majeÿÿm bā? Ōm na-ääj né da dajëp ta nemuun —nāng mā ta hā.

⁴¹ —Taw'ääts hë ti āā radej'ëep, nesaa do āā moo bok do hyb n'aa —nāng mäh. —Hahÿ aj'ÿÿ dooh nesaa pé tamo haj'aa —nāng mā ta hā.

⁴² Ti m' Jesus hā kā taky hadoo:

—Mahyb n'aa es'ee ÿÿh, mabag'āās doo hēnh, hÿ pong jé makajaa bā —nāng mäh.

⁴³ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Né hup ÿ né hë hahÿ a hā ÿ her'oot doo: Badah mabasëek da si ÿÿ hÿ pong jé, P'op Hagā Do wë —nāng mā Jesus.

Jesus dajëp do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁴ Wasyg dāk mā ti nuuj jé. Ti m' ta bag badoo wät, badagyb dāk mā badāk hahÿÿ hā. Jāām hë tug bā tabawag dāk p'aa hēnh.

⁴⁵ DooH m' papÿÿj bag wät péh. Tii bā m', P'op Hagā Do tób n'aa t'öp ta gó noo gatsë hebaan do kas'ëed hyng mäh.

⁴⁶ Tii bā m' tak'ëp mā Jesus geëej wät:

—Ee, —nāng mäh —a moo gó ÿ banoo hëp ÿ tym —nāng mäh.

Ti m' ta ti taky hadoo bā m', tadajëb kån mäh.

⁴⁷ Ti m' sahōnh hë ta ti warahén sa wahë n'aa hapāh bā m', P'op Hagā Do hā taj'aa etsëë kån. Hahÿÿ d' mā ta kyyh:

—Te hub né hë, —nāng mäh —baad hadoo do né paa ti hÿ aj'ÿÿ —nāng mäh.

⁴⁸ Ti m' hajōk doo, kepëem do heg'āās doo, sahōnh hë ta ti rabahapāh bā m', sa h'yyb ragedyyk rabajëk, rah'ÿÿ ketón do heen n'aa.

⁴⁹ Dawëë naa m' Jesus najiis rabaheg'āās. Sa mahang mā ab'ëëh mā ÿÿj Garirej hāj n'aa bā naa, Jesus hataa paah.

Jesus radakā jēng do pā gó panyyg n'aa hahÿÿh

⁵⁰⁻⁵¹ Ti awät mā aj'ÿÿ ky enyym doo, P'op Hagā Do karēn doo da hawät doo, Judah hāj n'aa, panang Arimatsija hād nāng doo bā naa. Joséh mā ta hād. Tagada né hē m' P'op Hagā Do bag'āās do du dāk. Judah buuj sa wahë n'aa see né paawā m' tii, dooh m' ta h'yyb hedo bā sa sii, Jesus hā rabad'oo do hā.

⁵² Ti m' ti Joséh bahōm Pirato wë, Jesus kamag n'aa tabetsëë hyb n'aa.

⁵³ Ti m' tabado hyy kån Jesus kamag n'aa, ti m' tahabēn dāk mā pāān hawak doo me rino hād nāng do s'ëëb. Ti m' tadasuun jēng pā gabaho doo gó, kamag hood n'aa

[‡] 23:30 P'op Hagā Do ky n'aa rod pooj jé hawät doo, Osejas hād nāng do erih do hā Jesus ky dāng. Osejas 10.8 hā takerii dāk tii. [§] 23:34 DooH rah'ÿÿ genā P'op Hagā Do T'aaah tado bā ti radaj'ëep doo. ^{**} 23:54 Judah buuj sa hā, papÿÿj badëë hyng do jawén paa bā Saab du däg dāk.

ragagots dāk doo gó. Papuuj mä ta ti kamag hood.

⁵⁴ Saab pooj jé m' ti ta tii. Saab pooj jé né hē m' ta ti Judah buuj rabahennyw hōm, Saab hā rakamehehāk hyb n'aa. Tūūh dāg mā papŷŷj. Edaa dāk Saab du dāk doo. **

⁵⁵ Ÿŷj Garirej hāj n'aa bā naa. Jesus had'aa do paah, rabahōm Joséh jawén. Rahapāh mā gabaho doo. Rahapāh mā na-āāj hē ragadākā jēng do Jesus kamag n'aa.

⁵⁶ Ti m' rabajēk myyj hēnh. Ti m' rabennyw dāk bag'aad, buu benyym do bēēh, Jesus kamag n'aa hahog pan'aa m'. Rabennyw dāk do rabahajaa bā m', Saab dāg mäh. Ti hyb n'aa ragada mā Saab tabēēj hōm hyb n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk mejūū doo da.

24

Jesus ganā wāt do panyyg n'aa hahŷŷh

¹ Ti m' bāp paah, met'uuh hā, ŷŷj rabahōm kån pā gabaho doo hēnh, Jesus kamag n'aa radasuun jēng hēnh. Buu benyym do rennyw dāk do paa ramahūūm.

² Kepēēd hōm mā pā gabaho do ty gatsē paah, rakajaa bā.

³ Ti m' rabajēē p'ēē ta gó. Dooch m' tii bā Jesus kamag n'aa.

⁴ Rahyb n'aa newē b'ēēh bā m', nyyw hē kasee sa pa pawóp hē ajyy. Gabarēēh mā sa saroor, hawyp do gabarēēh doo da.

⁵ Tak'ēp mā ŷŷj rah'yyb e'ŷŷm bong. Ti hyb n'aa, tūū rahehyy b'ēēh. Ti m' āas raky hadoo sa hā:

—Hēd n'aa hawāt do bē esoos dejēp do mahang? —nāk mäh.

⁶ —Dooch wād bā. Ganā wāt! Dooch bē hyb n'aa es'ee wād bē hā taher'oot do Garirej hāj n'aa bā?

⁷ Hahŷŷ d' paa ta kyyh bē hā: “Ran'oo dāk da Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do nesaa do moo heb'ook do sa moo gó, rabepēēm dāk hyb n'aa. Tamawoob dāg bā kā ta āh, ganā wāt da p'aa hēnh”, nāng bē hā —nāk mā āas kyyh sa hā.

⁸ Ti m' rahyb n'aa es'ee kån Jesus her'oot do paa kā.

⁹ Ti m' rabajēk, 11 hedoo do Jesus mejūū do hā, ta wób na-āāj hā, rapanāk hyb n'aa.

¹⁰ Marija Madarēn, Jowān, Marija Tsijaag ŷŷn, ŷŷj wób mā na-āāj hē m', ti panāk do sa hā.

¹¹ Dooch m' Jesus ma matēg raky dahé bā. Daap hē red'oo mā ti ŷŷj raher'oot doo.

¹² Ti hadoo né hē m', Peed as'ēēg gēēt, ti m' waj'aa hōm Jesus kamag n'aa hood gadāk hēnh. Gabaho do tageg'āās bā m', jāām né hē m' pāān hawak do rino hād nāng do s'ēēb tahapāh. Ti m' tabajēng. Tahyb n'aa newēē mā ta tii.

Pawóp hē ajyy hā Jesus kasee do panyyg n'aa hahŷŷh

¹³ Ti noo gó né hē, pawóp hē Jesus ma matēg wób rabahōm panang Emaus hād nāng doo hēnh. Dawēē péj tii, Jerusarēnh bā naa.

¹⁴ Ramahōm me raher'oot mā Jesus dajēp do ky n'aa.

¹⁵ Ti bahānh mā Jesus kataa sa hā. Sa sii m' tabahōm.

¹⁶ Dooch m' rah'yy genā bā Jesus tado bā, P'op Hagā Do an'oo bā.

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—H'ēēd ti bē her'oot? —nāng mäh.

Ti m' rabayyw b'ēēh dó. Rahyb n'aa tón mäh.

¹⁸ Ti m' sa seeh, Kerew-Pas hād nāng do ky hadoo:

—Jāām né hē ōm Jerusarēnh bā heg'āās do ky n'aa nanapāh do t'ŷŷ hēnh hawād wāt doo? —nāng mā ta kyyh.

¹⁹ —H'ēēd ky n'aa? —nāng mā Jesus.

—Nasaréh buuj, Jesus hād nāng do ky n'aa —nāk mäh. —P'op Hagā Do ky n'aa rod né tii. Tak'ēp ta hejój gó tama metēēk, tapehuunh na-āāj hē. Baad ub ti P'op Hagā Do matym gó. Baad ub na-āāj hē ta wób sa matym gó —nāk mäh.

²⁰ —Tii bā P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooch do sa wahē n'aa, ēr wahē n'aa wób na-āāj hē, raban'oo kån Roma buuj sa moo gó, radaj'ēēp hyb n'aa. Tii bā rabepēēm dāk b'aa hā —nāk mäh.

²¹ —Kristo, ēr majŷŷ moo gó naa ēēr, Is-araéw buuj ted'ēēp do paawā, āā ed'oo. Tamawoob dāg mā ta āh tadajēp —nāk mäh.

²² —Ti anāng nā ta ky n'aa —nāk mäh. —Bāp paa ŷŷj wób, āā h'yyb hataa, rabeboo nā Jesus kamag n'aa hood hēnh. Āā h'yyb gabedo bong ran'oo bā.

²³ Dooch wād mā ta kamag n'aa ta gó, sa nooh. Āās kas'ee bong mā sa hā, sa nooh. Jesus mā ganā wāt āās her'ood bā, ŷŷj sa nooh.

²⁴ Tii bā āā wób rawaj'aah rabaheg'āās hyb n'aa. Se hub né hē m' ŷŷj sa kyyh. Dooch wād mā Jesus kamag n'aa tii bā. Dooch né hē m' rahapēē bā Jesus —nāk mā ajyy kyyh.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—H'yy gatamah bēēh! —nāng mäh. —Nayyw hē nado bē ky daheeh sahōnh hē P'op Hagā Do ky n'aa rod raher'oot do paah —nāng mäh.

²⁶ —Kristo, P'op Hagā Do H'yyb Dāng Do ahoop do pan'aa né hē sahōnh hē ta tii, hŷ pong jé, raweh'ēēh hēnh, tabasēēk do pooj jé. Baad né hē P'op Hagā Do ky n'aa rod reriū bong paa ta tii —nāng mā Jesus sa hā.

²⁷ Ti m' Jesus ma met'ēēg wāt mā sa hā sahōnh hē ta ky n'aa, P'op Hagā Do kyy kerih do hā hanāng doo. Mosees eriū wāt

do hä tadu doo ta ky n'aa tama metëek doo. Sahõnh hê P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do ta ky n'aa, Jesus her'oot né m' tii kä.

²⁸ Ti m' edaa däk mä panang Emaus häd näng doo. Panang bahãnh mä Jesus kateb'ëës.

²⁹ Ti m' tak'ëp rabetsëe sa pa tabaym hyb n'aa, tüüh däg do hyb n'aa papÿÿj. Badajuu däk mäh. Ti m' Jesus bahõm kãn sa sii. Sa pa m' tabayyw kãn.

³⁰ Rabehyy t'oonh bä kä rabawa hyb n'aa kä, Jesus bado däk päw, ti m' P'op Hagä Do hä taky n'aa etsëe ta hyb n'aa, ti m' taganabäh hõm, ti m' tabanoo sa hä kä.

³¹ Tii bä kä m', rah'yy kadaw'uuh Jesus hä. Rah'yy kadawuung sii hê m' Jesus dawuh.

³² Ti m' sa daaj hê rakaner'oot. Ti m' raky hadoo:

—Mahapäh né hê, ti baad ër h'yyb tym tsebë do hadoo ër sii taber'oot bä, P'op Hagä Do kyy kerih do hä ër tamaher'oot bä ër mana me —näk mä sa kyyh.

³³ Ti m' nayyw hê kä rabajëe kãn Jerusarënh hënh, 11 hedoo do Jesus ma matëg, ta wób na-ãäj hê rakata padëek bä. Rakajaa bä kä m', kata b'ëeh do raky hadoo sa hä:

³⁴ —Se hub né hê. Ganä wät né hê ër Wahë N'aa! —näk sa kyyh. —Simaw hä takas'ee wät! —näk mä kata b'ëeh do sa kyyh.

³⁵ Ti m', panang Emaus häd näng doo hënh naa han'aa do rabaher'oot sa hä nyy da Jesus kasee sa hä ta tyw n'aa ramahõm me, nyy da rah'yy kadaw'uuh ta hä päw taganebëeh bä.

³⁶ Tii bä kä m', rabaher'oot nä bä m', Jesus ganä g'ëed kãn mä sa mahang. Ti m' takedëng sa hä:

—Taw'ääts hê bë P'op Hagä Do h'yyb en'yyym —näng mäh.

³⁷ Ti m' tak'ëp rabeÿÿm bong. H'yy gabedo bong mäh. Maëts red'oo mäh.

³⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Hëd n'aa bë beÿÿm? —näng mäh. —Hëd n'aa bë panyyg ky nadaheeh hahÿ bë hapäh do hä? —näng mäh.

³⁹ —Bë hegã moh ÿÿ, tsym ÿÿ, atapuwa tyw n'aa paah. Ý né ti hÿÿh. Maës ý nado ti hÿÿh. Bë mep'aa hä ÿÿ, maëts nado ÿÿh, bë bahapäh hyb n'aa. Maëts dooh ta dab nyy bä, dooh ta k'yy nyy bä, baad bë hapäh do ÿÿh —näng mä Jesus sa hä.

⁴⁰ Ti m' tametä däg kãn mä sa hä ta mooh, ta tsyym.

⁴¹ Dooh m' raky dahé nä bä, tak'ëp rah'yyb tsebë do hyb n'aa, tak'ëp rah'yyb meunh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa Jesus ky hadoo sa hä:

—Ti anyy ji awa péh? —näng mäh.

⁴² Ti m' rabanoo tah'ÿÿb dab.

⁴³ Ti m' tabawëe kãn sa matym gó.

⁴⁴ Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë mahang ý bawät nä bä, ý dajëp do pooj jé, “Kametä däk da hä ý sahõnh hê këh ý n'aa Mosees erii wät do paah, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do paah, Saaw-Mo hä kerih do na-ãäj hê”, bë ý maher'ood bong paah —näng mäh.

⁴⁵ Ti m' rah'yy genä padëek P'op Hagä Do kyy kerih do hä, Jesus an'oo bä.

⁴⁶ Ti m' taky hadoo ënh sa hä:

—Hahÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do këh ý n'aa: Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, ahoop né da dajëb. Ta jawén kä da, tamawoob hê ta äh tabado däk bä, taganá wät da p'aa hënh.

⁴⁷ Kristo ky gabuuj sahõnh hê häj n'aa babuuj sa hä rabaher'ood hõm da hahÿ ky n'aa: P'op Hagä Do awug hõm da sahõnh hê nesaa do ji moo wät do paah, ta hä ji h'yy kawareem bä. Jerusarënh bä naa da radu doo raher'ood hõm doo —näng mä Jesus.

⁴⁸ Ti m' taky hadoo ënh:

—Bë hapäh sahõnh hê ta ti nesaa do ý ahoop doo, ý dajëp doo, ý ganä wät doo, ti hyb n'aa ý karëh bë baher'oot ta ti këh ý n'aa ta wób sa hä —näng mäh.

⁴⁹ —Ý mejüü da bë wë P'op Hagä Do Sahee, Ee ky n'aa enooh doo —näng mäh. —Ti hyb n'aa bë ayyw dó Jerusarënh bä, bë gado däk bä kä p'op naa P'op Hagä Do Sahee hejój —näng mä Jesus.

Hÿ pong hënh Jesus basëek do ky n'aa hahÿÿh

⁵⁰ Ti m' ta ma matëg Jesus mahüüm kãn panang bahãnh, panang Betanija häd näng doo hënh. Ti m', p'op ta moo tagadabë sëek, ti m' taky n'aa edëe bong sa hä. P'op Hagä Do hä taky n'aa etsëe sa hyb n'aa.

⁵¹ Ta ky n'aa edëng bä m', P'op Hagä Do masäg kãn hÿ pong jé.

⁵² Ti m', sa taron nu paa me m' ta ma matëg ramehyy b'ëeh, Jesus raweh'ëeh do ky n'aa, Jesus hä raj'aa etsë hyb n'aa. Ti m' tak'ëp rah'yy gadejah doo gó m', rah'yyb tsebë doo gó m' rabajëk.

⁵³ P'op Hagä Do tób n'aa bä m' P'op Hagä Do hä raj'aa etsëe had'yyt hê m'. Jáãm hê kä hahÿ Jesus panyyg.

Jowāw Jesus ky n'aa Jowāw erih do hahȳh

P'op Hagā Do kyyh Jesus hā takesok do ky n'aa hahȳh

¹ P'ooj ub, sahōnh hē tadu dahäng do pooj jé, tawäd né hē P'op Hagā Do Kyyh häd näng doo.* P'op Hagā Do sii tabawät. P'op Hagā Do né hē tii.

² Sahōnh hē tadu dahäng do pooj jé, P'op Hagā Do sii tabawät tii.

³ Sahōnh hē tamo haj'aa hanäng doo. Dooh tapanahuunh péh.

⁴ Ji edëb had'yit up doo, P'op Hagā Do Kyyh häd näng do hā né hē tabana. Ji h'yib tym bag hadoo né hē ta ti edëb had'yit ub doo.

⁵ Badagyp doo gó, nesaa do badäk hahȳh hā hanäng doo gó ta ti bag kadaw'uuh. Dooh badagyp do haja bá ta hā.

⁶ Ti m' ti awät mä aj'yy P'op Hagā Do kyy gó hana doo. Ta häd mä Jowāw.†

⁷ P'op Hagā Do mejüü ta hā, ta wób tama-her'oot hyb n'aa ta ti ji h'yib tym bag ky n'aa, ta tii hā rah'yy ka'eeh hyb n'aa.

⁸ Dooh Jowāw tado bá ta ti ji h'yib tym bag. Ta bag ky n'aa rod ub ti Jowāw.

⁹ Ahyy kán badäk hahȳh bá, ta bag heh'äät ub doo, Jesus Kristo, sahōnh hē badäk hahȳh hā habong do sa h'yib tym bag.‡

¹⁰ Badäk hahȳh bá paa tabawäd wät. Badäk hahȳh hā habong do tapehuuj né paawä, dooh ragado bá tii, dooh rah'yy genä bá ta hā.

¹¹ Ta karapee, Isaraéw buuj wē tabahyng, ti hadoo né hē, dooh ragado bá.

¹² Sahōnh hē gad'oo doo, ta hā h'yib ka'eeh do sa hā P'op Hagā Do banoo ta taah rabadoo hyb n'aa.

¹³ P'op Hagā Do taah ti rawén hedo padëk, aj'yy karën do jawén nado, aj'yy panaa ji bahadoo do hyb n'aa nado. P'op Hagā Do taah rawén hedo padëk, P'op Hagā Do tii d' tabanoo do hyb n'aa sa hā. Sa yb hado däk P'op Hagā Doo.

¹⁴ Ti m' aj'yy gó P'op Hagā Do Kyyh häd näng do kesok. Ää mahang paa tabawäd wät. Ää hapäh né hē tak'ëp hadoo do ta hejój, sét ub P'op Hagā Do T'aah tak'ëp hadoo do hejój. Tak'ëp né hē taky enyym. Heh'äät ub had'yit né hē ta tii.

¹⁵ Baad ub Jowāw nu gahem'uun do paa baher'oot paa ta ti ky n'aa. Hahȳh da m' ta kyyh:

—Hahȳ ti ȳ ky n'aa her'oot doo, hahȳh da ȳ baher'oot bá: “Jawén ȳ hana doo, hyb n'aa jawyk ti bahānh ȳy, tawäd däg né hē pój ȳy jé do hyb n'aa” —näng mä Jowāw kyyh.

¹⁶ Tak'ëp né hē P'op Hagā Do Kyyh häd näng do ky enyym. Ti hyb n'aa ér hā taky enywar had'yit hē. Baad hadoo do ér hā tametä had'yit hē.

¹⁷ Mosees makü anoo paa P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk doo. Jesus Kristo ká metä kán P'op Hagā Do ji takamahän doo, ky n'aa heh'äät ub do na-ääj hē.

¹⁸ Dooh noo gó hapäh pé P'op Hagā Doo. Tii d' né paawä, jääm né sét hadoo do ta T'aah, ta da hadoo doo, ta pa hawät doo, ér tamaher'oot ta ky n'aa. Ta hā hē takametëh P'op Hagā Doo.

Jowāw nu gahem'uun do ky n'aa hahȳh

¹⁹ Ti m' Judah buuj sa wahë n'aa panang Jerusarënh bá habong do ramejüü P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do wób, t'ii hënh ramoo heb'ook do Rewi panaa wób na-ääj hē, Jowāw hā rabeaanh hyb n'aa Kristo, P'op Hagā Do Ky Däng Do tado bá.

²⁰ Baad ub mä Jowāw baher'oot sa hā, dooh taky n'aa jejen bá. Hahȳh da m' Jowāw kyyh sa hā:

—Dooh Kristo, § P'op Hagā Do H'yib Däng Do ȳ do bá —näng mä sa hā.

²¹ Ti m' rabeaanh:

—Öm Eriij, p'ooj ub hawät do paah? —näk mäh.

—Dooh —näng mä Jowāw.

P'aa hënh mä rabeaaj wät ënh:

—Öm nanäng P'op Hagā Do ky n'aa rod, P'op Hagā Do kyy kerih do ky däng doo? —näk mäh.

—Dooh ȳ ti tado bá —näng mäh.

²² Ti m' tagadëg ub rabeaanh:

—Jaa ti öm? —näk mäh. —Ää mama-her'ood, ää panäk hyb n'aa ää hā mejüü doo. Jaa öm, a nooh? —näk mä sa kyyh.

²³ Ti m' Jowāw ky hadoo, P'op Hagā Do ky n'aa rod, Isajas häd näng do her'oot doo da:

—“Ȳ né hē hahȳh da tabanawäng bá her'oot doo: Baad ub da bë tyw n'aa daj'aaH Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.”***

²⁴ Ti m' sa wób, Pariséw ramaneënh doo,

²⁵ rabeaaj wät ta hā:

—Héd n'aa manu gemuun, Kristo, P'op Hagā Do H'yib Däng Do nadoo do öm? Héd n'aa manu gemuun Eriij p'ooj ub hawät do

* **1:1** Jesus né ti P'op Hagā Do Kyyh häd näng doo. † **1:6** Jowāw nu gahem'uun do tii. Hajök ti noo gó Jowāw häd enäh doo. Hahȳ Jesus panyyg hanäm do herii wät doo, Jowāw seeh, Jesus ma matëg seeh. ‡ **1:9** Jesus ji tah'yy gan'yyh baad hadoo do hā, P'op Hagā Do karën do hā, tahanäng pé m' ti ji h'yib tym bag. § **1:20** Ji h'yib tym dëeb, p'ooj ub Judah buuj hā P'op Hagā Do ky n'aa enooh doo, ramaneënh **Mesijas**. Gereg kyy me ramaneënh **Kristo**. “**P'op Hagā Do h'yib däng doo**”, tahanäng pé m' ti. *** **1:23** Isajas 40.3

paa nadoo do ōm, nanāng P'op Hagā Do ky n'aa rod nadoo do na-āāj hē ōm? —nāk mā sa kyyh.

²⁶ Ti m' Jowāw ky hadoo:

—Ÿ ti hyyh, bē Ÿ nu gemuun naēng me —nāng māh. —Ti awāt bē mahang bē nahapāh doo.

²⁷ Ti né ti jawén Ÿ hana doo, tak'ēp hyb n'aa jawyk do bahānh Ÿy. Hā Ÿy, Ÿ hyb n'aa sakog its ta hā. Ti hyb n'aa dooh Ÿ haja bā ta tsyym suun kabo n'aa Ÿ do bā —nāng māh.

²⁸ Ta ti reaanh doo, panang Betanija hād nāng doo bā tii, tamii Joradān hād nāng do ta myyjé. Tii bā m' Jowāw nu gemuun bong mā ta wē han'aa doo.

Jowāw nu gahem'uun do her'oot do Jesus ky n'aa hahȳh

²⁹ Ti m' jati péh, Jesus Jowāw nu gahem'uun do hapāh ta wē hana doo. Ti m' Jowāw ky hadoo:

—Bē hegāā, —nāng māh —P'op Hagā Do mas'āā b'éé t'aah hadoo, badāk hahȳh hā habong do nesaa do sa hā hanāng do hado hōm doo^{††} —nāng mā Jowāw Jesus ky n'aa hā.

³⁰ —Hahȳ né hē ta ti Ÿ her'oot do paa kā, hahȳ da Ÿ baher'oot noo gó: “Jawén Ÿ hana doo, hyb n'aa jawyk ti bahānh Ÿy, tawād dāg né hē pój Ÿy jé do hyb n'aa”, Ÿ hanāng do paah.

³¹ —Dooch paa Ÿ hapēē nā bā nanāng hyb n'aa jawyk do hahȳ tado bā. Ÿ wén nu gemuun bong tame, takametēēh hyb n'aa Isaraēw buuj sa hā —nāng mā Jowāw.

³² Ti m' Jowāw ky hado kån:

—P'op Hagā Do Sahee Ÿ hapāh h̄y pong jé nāa tabahyng ta wē gurii-i hadoo. Ta hā tabaym.

³³ Pooj jé, dooh Ÿ hapēē nā bā ti tado bā. Hahȳ da paa Ÿ P'op Hagā Do maher'oot, Ÿ paa tamejūū tame Ÿ nu gemuun hyb n'aa: “Aj'yy wē Sahé Ÿ ahyj bā, ta wē tabaym mabahapāh bā”, nāng P'op Hagā Doo, “ti né hē tii kā tabanoo sa hā Sahé Ÿy kā sa h'yyb tym gó tabajēē suun hyb n'aa, Sahé Ÿy h'yyb mahūūm hyb n'aa kā sa hā”, nāng P'op Hagā Do hā Ÿy.

³⁴ Ÿ hapāh ta ti Jesus wē kā. Ti hyb n'aa baad Ÿ baher'oot ta ky n'aa kā: P'op Hagā Do T'aah né hē ti hyyh —nāng mā Jowāw nu gahem'uun doo.

Pooj jé Jesus sii habok do sa ky n'aa hahȳh

^{††} 1:29 P'ooj ub, Jesus hewād hyng do pooj jé, P'op Hagā Do mejūū b'éé t'aah radajēēp nesaa do sa mo haj'aa sām. B'éé t'aah majyyw hyb n'aa P'op Hagā Do mabaan hōm nesaa do ramoo bong do paah. B'éé t'aah jawén buuj dāg Jesus. Jesus dajēp nesaa do ēr moo bok do hyb n'aa. Ta majyyw hyb n'aa kā P'op Hagā Do bowug hōm sahōnh hē nesaa do ēr moo bok doo. Ti hyb n'aa, b'éé t'aah gó Jowāw wén eh'ūūm Jesus ky n'aa. ^{‡‡} 1:38 “Āā ma matēg” rahanāng pé m' ti Rabi. Raweh'ēēh do ky n'aa tii. ^{§§} 1:42 Jowāw see ta ti Simaw yb. Dooch Jowāw nu gahem'uun do paa tado bā. Dooch na-āāj hē ti Jesus ma metēēk do seeh, Jowāw hād nāng do tado bā. Hajōk Jowāw hād enāh doo.

³⁵ Ti m' jati péh, p'aa hēnh mā Jowāw nu gahem'uun do tii bā tabawāt. Pawóp hē m' ta ma matēg rahada.

³⁶ Jesus tabēs bā Jowāw bahapāh bā m', taky hadoo ta ma matēg sa hā:

—Bē hegāā! P'op Hagā Do mas'āā b'éé t'aah hadoo —nāng mā Jowāw.

³⁷ Ti m' ta ma matēg ramaa napāh bā m' Jowāw her'oot doo, Jesus sii m' rababoo kån.

³⁸ Ta jawén p'aa hēnh Jesus baheg'āās bā m', ta jawén han'aa do tabahapāh bā m', tabeaanh sa hā:

—H'ēēd bē karēn? —nāng māh.

Ti m' raky hadoo:

—Rabi^{‡‡} —nāk māh, —nyy bā mabagā? —nāk mā sa kyyh.

³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—B'ēēp, bē hegāā —nāng māh.

Ti m' rabahōm ta sii, ti m' rabaheg'āās tabahe'Ÿȳh doo. Ti m' rabaym ta pa, tūūh dāg do hyb n'aa papŸȳj, 4 oor m'.

⁴⁰ Aj'yy Ān-Deréh hād nāng doo, Simaw Peed hād nāng do hyyj, Jowāw nu gahem'uun do her'oot do maa napāh do seeh, Jesus sii hawād dāk do seeh.

⁴¹ Ti m' nayyw hē Ān-Deréh bahōm ta hyyj tesoo, Simaw. Ti m' tabaw'yyt bā kā, taky hadoo ta hā:

—Āā aw'yyt Mesijas rahanāng doo —nāng māh. (Kristo, P'op Hagā Do h'yyb dāng doo, tahanāng pé ti Mesijas.)

⁴² Ti m' Ān-Deréh mahūūm kån Simaw Jesus wē kā. Ti m' Jesus begāā dāk Simaw wē, ti m' taky hadoo ta hā:

—Ōm né Simaw. Jowāw hād nāng do t'aah ōm^{§§} —nāng māh. —H̄y jawén Sepas a hād kā —nāng māh. (Peed rahanāng pé ti ta tii, sa kyy me ti Sepas. “Pā” rahanāng pé m' tii.)

Pirip, Natanajéw daheeh Jesus naēēnh do panyyg n'aa hahȳh

⁴³ Ti m' jati pé Jesus h'yyb dāng Garirej hāj n'aa hēnh tabahōm. Tabahōm pooj jé tahapāh mā aj'yy Pirip hād nāng doo.

—Hata Ÿ ōm h̄ȳ kā —nāng mā Jesus ta hā.

⁴⁴ Betsaj-Da panang hād nāng doo bā nāa ti Pirip. Ti né hē na-āāj hē Ān-Deréh Peed sa panang. Sét panang buuj né tii.

⁴⁵ Ti m' aj'yy seeh, Natanajéw hād nāng do hā Pirip kataa. Ti m' taky hadoo ta hā:

—Āā awyyd kån Mosees erii wāt do paa gó kaher'oot doo kā, P'op Hagā Do ky n'aa rod rerii bong do paa gó kaher'oot do na-āāj hē —nāng māh. —Jesus né ti ta tii, Nasaréh hād

nāng do panang hēnh naa, Joséh t'aah —nāng mā Pirip Natanajéw hā.

⁴⁶ —Nasaréh hēnh naa? —nāng mā Natanajéw. —Nasaréh bā naa dooh baad hadoo do ana bā —nāng mā Natanajéw.

Ti m' Pirip ky hadoo ta hā:

—Hamāh, ér hegāā —nāng mā Pirip.

⁴⁷ Ti m' rabahōm. Ti m' Jesus bahapāh bā Natanajéw kaja nā bā, taky hadoo:

—Wāt ta ti Isaraéw buuj heh'āāt ub doo. Doooh tawad'ii bā, dooh tajejēn bā —nāng māh.

⁴⁸ Ti m' Natanajéw ky hadoo:

—Nyy d' ŷ mabahapāh? —nāng mā Jesus hā.

Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Ōm Pirip aw'yyt do pooj jé, ōm ŷ bahapāh joom wiigo hād nāng do yt hā —nāng mā Jesus.

⁴⁹ Ti m' Natanajéw hyb n'aa meuj wāt, ti m' taky hadoo:

—Ma matég! —nāng māh —Ōm né P'op Hagā Do T'aah. Ōm né hē Isaraéw buuj sa wahē n'aa —nāng māh.

⁵⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Hā ŷ mah'yy ka'eeh, joom wiigo yt hā ōm ŷ bahapāh ŷ banāng do hyb n'aa? —nāng māh. —Ti bahānh da mabahapāh da meuj n'aa nāng doo —nāng māh.

⁵¹ Ti m' Jesus ky hado kån:

—Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: Wē gasēets hōm do bē bahapāh da. P'op Hagā Do āas rabehyng rabesēek Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do wē, bē hapāh da —nāng mā Jesus sa hā.

2

Naēng kawapēēn dāk do panyyg n'aa hahŷŷh

¹ Ti m', jati hawāt hadoo hā, panang Kanah hād nāng doo bā, Garirej hāj n'aa bā, ramoo bong ket'ēē do jām waa n'aa, ta tā n'aa. Jesus ŷŷn awāt tii bā, raket'ēē do jām noo gó.

² Jesus, ta ma matég sii hē, rabats'yyt jām hēnh.

³ Ti bahānh, tabahēēj jēng uwa bēēh hejooonh doo. Ti m' Jesus ŷŷn ky hadoo Jesus hā:

—Ahēēj jēng uwa bēēh hejooonh doo —nāng mā Jesus ŷŷn.

⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Hēd n'aa tii hā ŷ mamaher'oot? —nāng māh. —Doooh takaja nā bā hejój ŷŷ ŷ metēēh doo —nāng māh.

⁵ Tii bā m', ta ti tób yt moo bo n'aa hā m' Jesus ŷŷn ky hadoo:

—Bē moo boo da sahōnh hē bē tamejūū doo —nāng mā ta ŷŷn kyyh sa hā.

⁶ Tób yt hā ti abēēh ji ma poo oow see pé naēng hood pā s'ēēb. Sa moo hetsyd, sa waa hood getsyd naēng n'aa. Judah buuj raky n'aa jaw'yyk do ky n'aa né tii. Tamawoob hē raat ken'yyh tahyb n'aa pé ta ti ta gabuuj.

⁷ Ti m', tii b' moo heb'ooh do sa hā Jesus ky hadoo:

—Bē gedu bēh naēng ta hood gó —nāng mā Jesus.

Ti m' ragedu bēēh sahōnh hē.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Bē agób ta uuh. Bē mahūūm jām kaser n'aa wē —nāng mā ta kyyh.

Ti m' ramahūūm kån ta wē ta uuh.

⁹ Ti m' jām kaser n'aa tameēēk naēng paah, uwa bēēh hejooj dāk doo. Doooh tahapēē bā n'yy hēnh naa tii. Tii bā moo heb'ooh doo, ti rahapāh ta tii. Ti m' dawē hā aj'yy katēē do tanaēēnh,

¹⁰ ti taky hadoo ta hā:

—Pooj jé ji heno uwa bēēh hejooonh do baad hadoo doo. Ta jawén, baad rabeēg bong bā kā, rahād kanahapēē bong bā kā, ji heno baad nadoo doo. Ōm tii, dooh tii d' madoo bā. Menyww hōm baad had'op do tagadēēg ub —nāng mā ta kaser n'aa kyyh aj'yy katēē do hā.

¹¹ Pooj jé Jesus du doo do tapahuunh do ta tii. Ta tii hā kā tametā kån tak'ēp hadoo do ta hejój, ti hyb n'aa ta ma matég ta hā rah'yy kae padāg kån. Panang Kanah hād nāng doo bā, Garirej hāj n'aa bā ti ta tii.

P'op Hagā Do tób n'aa wahoo gó hes'ēēm do Jesus hebēē bong do panyyg n'aa hahŷŷh

¹² Ti jawén māh, panang Kapar-Naūm hād nāng doo hēnh Jesus rabahōm ta ŷŷn, ta hŷŷj, ta ma matég sa daheeh. T'ii hēnh mā tabaym pawóp hē ta āh.

¹³ Tabedaa dāk bā Pas-kowa* hād nāng do Judah buuj rahyb n'aa esee doo, Jesus bahōm kån mā Jerusarēnh hēnh.

¹⁴ P'op Hagā Do tób n'aa w'oo hā, kahadē doo gó, wahoo gó, tabahapāh mā booj yb, b'éé, gurii-i hes'ēēm doo. Dajēēr meb'aanh doo, tii b' né rabat'oohn, Jesus hapāh.

¹⁵ Ti m' tabarig dāk ta tyd tamehewyyh hyb n'aa. Ti m' tabahabēē bong booj yb, b'éé sii hē. Ti m' tabaūūj bēēh mā dajēēr rabaheb'aanh do tyng n'aa. Jé pad'yyt hē taparara bong mā moweed, Jesus mo haj'aa.

¹⁶ Ti m' taky hadoo gurii-i hes'ēēm do hā: —Bē manā ti j'ee! —nāng māh. —Ji es'ēēm do tób n'aa bē adoo manā Ee tób! —nāng mā Jesus kyyh sa hā.

* 2:13 Pas-kowa ramaneēēnh doo, Isaraéw buuj rahyb n'aa esee do P'op Hagā Do t'yyd mehīn doo, rabah'ūūm do Esit bā naa. Pas-kowa ratab'ēēs noo gó m' ranaheb'ooh mā b'éé t'aah aj'yy. Rahyb n'aa esee do heen n'aa m' tii. Ti noo gó m' ratab'ēēs né hē m' paw makuj tamah doo. Séd hā m' rataheb'ēēs.

¹⁷ Ti m' ta ma matëg rahyb n'aa es'ee däg kån P'op Hagä Do kyy kerih do hä kerih doo: "ÿ gawats'iik da tak'ëp ÿ kamahån do hyb n'aa a tób n'aa."[†]

¹⁸ Ti m' Judah buuj sa wahë n'aa rabana Jesus wë, ti m' raky hadoo ta hä:

—Jaa kyy gó hahÿÿ d' mabad'oo? —näk mä sa kyyh. —Mametä äã hä meuj n'aa näng do heen n'aa, P'op Hagä Do ky gabuuj tado bä —näk mä sa kyyh.

¹⁹ —Ej —näng mä Jesus. —Bë karën bä, bë apyn hõm hahÿ P'op Hagä Do tób n'aa. Tamawoob hë tabado däk bä ta äh, ÿ tamaa sooh p'aa hënh —näng mä Jesus.

²⁰ —Nyy d' ti ta tii? —näk mä Judah buuj wahë n'aa sa kyyh. —46 ta baab ramoo bok rabahaja sooh hyb n'aa. Tamawoob mä ta äh matamaa sooh p'aa hënh? —näk mä sa kyyh Jesus hä.

²¹ Dooh P'op Hagä Do tób n'aa Jerusarënh bä hasooh do paa tado bä, Jesus hanäng péh. Ta daaj hé, ta ky n'aa né hé ti taheer'oot.

²² Ta jawén, Jesus ganä wät jawén paa bä kä m', ta ma matëg rahyb n'aa newë kån ta ti taheer'oot doo. Tii bä kä m' raky dahé kån Jesus her'oot do paa kä. Raky daheeh na-ääj hé P'op Hagä Do kyy kerih doo kä.

²³ Ti m', Pas-kowa rahyb n'aa esee noo gó, Jerusarënh bä Jesus baym bä, hajök h'yy kae kån ta hä, hajõng tapehuunh do rahapäh do hyb n'aa.

²⁴ Dooh Jesus h'yyb dahé bä sa hä, baad tabahapäh do hyb n'aa sa h'yyb.

²⁵ Dooh hyb n'aa rabaher'oot pé Jesus hä badäk hahÿÿ hä habong do sa ky n'aa, baad Jesus bahapäh do hyb n'aa sa h'yyb.

3

Aj'yy Nikodëm häd näng do sii Jesus ber'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', ti awät mä aj'yy Nikodëm häd näng doo, Parisëw sa seeh, Judah buuj sa wahë n'aa see m'.

² Atsëm tabana Jesus wë, ti taky hadoo ta hä:

—Ma matëg, —näng mäh —ää hapäh, õm P'op Hagä Do mejüü, äã mama metëëk hyb n'aa. Ta ti äã wén hapäh, dooh hajaa pé ta tii d' mapahuunh doo da P'op Hagä Do nawäd bä ta sii —näng mä Nikodëm kyyh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Dooh hajaa pé P'op Hagä Do bag'ääs do karapee ji do bä, p'aa hënh ji nenny bä. Né

hup ÿ né hé ta ti ÿ her'oot doo —näng mä Jesus Nikodëm hä.

⁴ Ti m' Nikodëm ky hadoo:

—Nyy d' tii? —näng mäh. —Nyy da p'aa hënh ji benäng, wah'ëë däk do ji? Ny daa p'aa hënh ji bajëë suun ji ÿÿn wog gó, p'aa hënh ji benäng hyb n'aa? —näng mä Nikodëm kyyh.

⁵ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh ji haja bä P'op Hagä Do bag'ääs do karapee ji do bä, ji h'yyb ji nennyw bä nesaa do mahånh, P'op Hagä Do Sahee ji h'yyb gó tanajëë suun bä na-ääj hë.* Né hup ÿ né hé ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh.

⁶ —Aj'yy hä hana doo, ta da hadoo né hé tii. P'op Hagä Do Sahee hä hana doo, P'op Hagä Do taah hedo padëëk tii.

⁷ Ti hyb n'aa mahyb n'aa meuj manäh, "Taw'ääs hë p'aa hënh bë benäng do hadoo", ÿ hanäng do hä —näng mä Jesus.

⁸ Ti m' taky hadoo:

—Tabahëm do ky n'aa gó õm ÿ maher'oot p'aa hënh ji benäng do ky n'aa. Tabahëm do tabahëm takarën hënh. Ji maa napëë né paawä ta kyyh, dooh ji hapëë bä n'yy hënh tahana, dooh ji hapëë bä nyy bä tabaym. Ti hadoo P'op Hagä Do Sahee gó p'aa hënh henäk do sa hä[†] —näng mä Jesus Nikodëm hä.

⁹ Ti m' Nikodëm ky hadoo:

—Nyy d' tii?

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Isaraëw buuj sa ma matëg né paawä õm, dooh tagah'ood bä a hä? —näng mäh.

¹¹ —Né hup ÿ né hé hahÿ õm ÿ maher'oot doo: Äã her'oot äã hapäh do ky n'aa, äã hapäh do äã matym me na-ääj hë. Ti hadoo né hé, dooh bë gado bä äã her'oot doo —näng mäh.

¹² —Õm ÿ maher'ood wät badäk hahÿÿ bä ky n'aa, dooh ÿ maky dahé bä. Nyy da da ÿ bë ky daheeh hÿ pong jé ky n'aa ÿ her'ood bä? —näng mäh.

¹³ —Dooh hewäd sëëk pé hÿ pong jé. Dooh ta ky n'aa her'oot péh. Jääm né hé hawät t'ii hënh Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo.

¹⁴ P'ooj ub, tabanawäng bä, aw'yy heen n'aa Mosees gadahäng p'op, b'aa hä, ta wë rahegää bä ranadejëp hyb n'aa. Ti hadoo né da b'aa hä, p'op, rabepëëm däk da Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo,

¹⁵ sahõnh hë ta hä h'yy ka'eeh do redëb had'yyt hyb n'aa hÿ pong jé P'op Hagä Do pa.

¹⁶ Tak'ëp badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do kamahån. Ti hyb n'aa taban'oo däg

[†] 2:17 Saaw-Mo 69.9 hä takeri däk tii. Dawi kyy gó Jesus beh'üüm. Tak'ëp Jesus kamahån P'op Hagä Do tób n'aa. Baad takarën P'op Hagä Do rahyb n'aa esee ta ti yt hä. Dooh tagenaag bä ta see hyb n'aa tii bä ramoo bong doo. * 3:5 Hahÿÿ d' Gereg kyy me, Jowāw erih doo me: "Dooh ji haja bä P'op Hagä Do bag'ääs doo gó ji ajëë suun bä, naëng me ji nenny bä, P'op Hagä Do Sahee me ji nenny bä na-ääj hë." Hahÿÿ da ta ti naëng ky n'aa: Ji kahetsyid wät do hadoo naëng me hasus do mahånh, ji h'yyb ji benäm nesaa do mahånh.

[†] 3:8 Hahÿÿ d' tihanäng pé tii: Dooh né paawä ji hapëë bä nyy d' ti p'aa hënh rabenäng do hadoo, wyt ta maab hë sa h'yyb tym kawareem kån P'op Hagä Do Sahee an'oo bä.

kān sēt hadoo do ta T'aah, sahōnh hē ta hā h'yy ka'eeh do tabanesaa hēnh ranahōm hyb n'aa, rabadēb had'yyt hyb n'aa h'yy pong jé P'op Hagā Do pa kā.

¹⁷ Taky n'aa etyy hyb n'aa nado nesaa do sa hā P'op Hagā Do wén mejō hyng ta T'aah badāk hah'yy bā. Tawén mejō hyng, ta hā rabadēp hyb n'aa nesaa do mahānh —nāng mā Jesus kyyh.

¹⁸ Ti m' Jowāw ky hadoo ēnh:

—Dooch P'op Hagā Do ky n'aa ety bā nesaa doo hēnh, ta T'aah hā h'yy ka'eeh doo. P'op Hagā Do h'yyb gó tabanny dāk taky n'aa etyy do sa hā nesaa doo hēnh, ta T'aah hā h'yy kana'eeh do sa hā. Ta wén ky n'aa etyy nesaa doo hēnh sa hā, sēt had'os do ta T'aah hā rah'yy kana'eeh do hyb n'aa —nāng mäh.

¹⁹ —Hah'yy hyb n'aa P'op Hagā Do re-jāā da sa hā: Ta t'aah, ji h'yyb tym bag, baad hadoo do P'op Hagā Do gen'aak do ji hā tametēeh doo, kajaa badāk hah'yy hā bahong do sa mahang. Ti hado né paawā, dooh rakamahān bā ta ti bag. Rakamahān badagyp do hadoo doo, nesaa do ramoo bong do hyb n'aa.

²⁰ Nesaa do moo heb'ook doo, dooh rakamahān bā ta bag. Dooch rakarēn bā ta bag hadoo doo gó rabooh, nesaa do ramoo bok do kamanetēeh hyb n'aa.

²¹ Baad hadoo do ky n'aa P'op Hagā Do metēek doo da habok doo, tabawak bā hadoo doo gó rababok, P'op Hagā Do ky gabuuji né ta ti ramoo bong doo, takametā dāk hyb n'aa —nāng mā Jesus Nikodēm hā.

Jesus ky n'aa Jowāw nu gahem'uun do her'oot do panyng n'aa hah'yyh

²² Ta jawén mäh, Jesus, ta ma matēg daheeh raberéd hōm mā Jerusārēnh panang. Panang bahānh, Judah hāj n'aa bā tabaym dó ta ma matēg daheeh. Ta tii bā tanu gemuun bong ta wē han'aa doo.

²³ Ti noo gó Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun wāt panang Anon hād nāng doo bā, panang Sarīm hād nāng do nedaa bā, tamii maeh do hyb n'aa tii bā. Hajōk Jowāw wē han'aa ranu kemuun hyb n'aa.

²⁴ (Jowāw nu gahem'uun do radawāts gēet do pooj jé tii.)

²⁵ Ti m' Jowāw nu gahem'uun do ma matēg raky ked'aak Judah buuj see sii. Judah buuj raky n'aa jaw'yyk do mejüü nyy da ji behop ji h'yyb enyyw dāk hyb n'aa P'op Hagā Do matym gó. Ti p'āā raky ked'aak. Ti m' Jowāw nu gahem'uun do ma matēg rabana ta wē, ti m' raky hadoo ta hā:

²⁶ —Āā ma matēg —nāk mā Jowāw hā. —Aj'yy tamyyj dāk hā makahataa doo, maky n'aa her'oot do paah, ta ti na-āāj hē nu gemuun h'yy kā. Sahōnh hē rabahōm kān ta wē. Dooch āā wē rana boo bā —nāk mā Jowāw nu gahem'uun do ma matēg ta hā.

²⁷ Ti m' Jowāw ky hadoo:

—P'op Hagā Do né hē ti hanoo ji hā ji moo wāt do pan'aa. P'op Hagā Do ky gabuuji né hē ti tamoo wāt doo.

²⁸ Bē hapāh né hē, bē maa napāh né hē bē hā ŷ her'oot do paah. P'op Hagā Do H'yyb Dāng Do nado ŷ h'yyh, nāng paa ŷ'yyh. P'op Hagā Do mejüü ŷ ta pooj jé, nāng paa ŷ'yyh.

²⁹ —Raketēe do jām n'aa rabajām noo gó, ta patug pan'aa wē né ta ŷ'ym pan'aa bahōm. Aj'yy najiis, jām h'yyb mahüüm n'aa, tsebee kān katēe do pan'aa kyyh hā. Katēe do najiis tsebé do hadoo ŷ h'yyh —nāng mā Jowāw. —Baad ŷ tsebee kān sahōnh hē rabahōm do hyb n'aa ta wē.

³⁰ Taw'āāts hē rahyb n'aa jawyyg magyys hē ta tii. Ti yd jé taw'āāts hē ŷ rahyb n'aa sakog magyys hē —nāng mā Jowāw.

³¹ Ti m' Jowāw ky hadoo ēnh:

—H'yy pong jé hana doo, sahōnh hē sa bahānh ta tii. Badāk hah'yy bā naa ŷ ti h'yyh. Badāk hah'yy bā naa ti ŷ hajaa ŷ her'ood bā. H'yy pong jé hana doo, sahōnh hē bahānh hadoo doo,

³² ti né hē sahōnh hē tabaher'oot t'ii hēnh tahapāh doo, tamaa napāh do ky n'aa. Ti hado né paawā, dooh ragado bā taher'oot doo.

³³ ŷ gadoo ti h'yy pong jé hana do her'oot doo. Te hub né hē P'op Hagā Doo, baad ŷ ky dāng.

³⁴ ŷ P'op Hagā Do mejüü ta ky n'aa ŷ baher'oot hyb n'aa. Baad tabanoo hā ŷ ta Sahee. Ti hyb n'aa, te hub né hē bē hapāh Jesus ky n'aa ŷ her'oot doo.

³⁵ —P'op Hagā Do kamahān ta T'aah. Sahōnh hē bagā n'aa tabahadoo ta Yb an'oo bā.

³⁶ P'op Hagā Do T'aah hā h'yy ka'eeh doo, edēb had'yyt da P'op Hagā Do pa h'yy pong jé. Nabuj keh'üüm doo, ta hā h'yy kana'eeh doo, dooh da t'ii hēnh raboo bā. Rahob had'yyt hē da nesaa doo, P'op Hagā Do an'oo bā —nāng mā Jowāw kyyh.

4

Samarija hāj n'aa buuj ŷ'ynh panyng n'aa hah'yyh

¹ Ti m', hajōō dāk Jesus ma matēg, Jowāw nu gahem'uun do ma matēg bahānh dāg, Jowāw bahānh dāg na-āāj hē Jesus ranu gemuun doo, Parisēw raky n'aa napēē kān.

² (Dooch m' Jesus nu gemuun bā. Ta ma matēg ti nu gemuun Jesus wē han'aa doo.)

³ Jesus heen n'aa nyy dāk bā m'aa, Parisēw raky n'aa napāh bā kā, teréd hōm Judah hāj n'aa. Garirej hāj n'aa hēnh tabahōm kān p'aa hēnh.

⁴ Ta tyw n'aa Samarija hāj n'aa tabēs doo me m' tabahōm.

⁵ Ramahōm me m', rakajaa panang Sikar hād nāng doo bā. Samarija hāj n'aa bā. Hēēj Jakóh ta t'aah Joséh hā tanoo do paa nedaa hēnh ti panang.

⁶ Tii bā ti majat mā naēng Jakóh gagots dāk do paah. Jesus akaaj dāk mäh, dawēē rababok do hyb n'aa. Ti m' Jesus baso dāk naēng majat do pa. Wasyg kēē mäh.

⁷⁻⁸ Ti nuuj jé ta ma matēg rabahōm panang hēnh, sa waa rabetsēē hyb n'aa. Ti m' naēng majat bā ŷyñh, Samarija buuj, kajaa mā naēng tabagóp hyb n'aa. Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Na ŷ eēg naēng uuh —nāng mäh.

⁹ Ti m' ŷyñh hyb n'aa newēē teanh do hyb n'aa. Dooh Judah buuj raherod bā Samarija buuj sa sii. * Ti hyb n'aa m' taky hadoo:

—H'ēēd hyb n'aa mabetsēē hā ŷ naēng? —nāng mäh. —Ōm Judah buuj, ŷ ti Samarija buuj —nāng mäh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Mahapēē bā paawā ji matym n'aa P'op Hagā Do anoo do ji hā, mahapēē bā paawā hahŷ naēng hetsēē do a hā, metsēē paawā ta hā naēng. Ji h'yuy ed'ēep do naēng n'aa paawā tanoo a hā —nāng mā Jesus.

¹¹ Ti m' ŷyñh ky hadoo:

—Ny ta hood? T'ōp hahŷ naēng majat. N'yy hēnh naa mabagóp ti naēng menooh doo? —nāng mäh.

¹² —Ēr wahē makū Jakóh gagots jat hahŷ naēng. Ti mo haj'aa paah, ti ti hanoo paa āā hā. Ti ti heēēk paah, ta taah reēēk paah, ta masāāh reēēk paa hahŷ naēng. Ēr wahē makū bahānh g'eeh ōm? —nāng mā ŷyñh kyyh.

¹³ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Majat hahŷ naēng heēēk doo, p'aa hēnh da tahoo kaaj dāk —nāng mäh.

¹⁴ —Naēng ŷ anoo do heēēk doo, dooh da tahoo kaaj wād bā. Naēng ŷ anoo do tawād had'yyt hē da sa h'yyb tym gó. † Tanoo sa hā hŷ pong jé, P'op Hagā Do pa sa h'yyb tym edēb had'yyt hē —nāng mā Jesus.

¹⁵ Ti m' ŷyñh ky hadoo:

—Na ta ti naēng ŷ karēn, ŷ hoo nakaaj wāt hyb n'aa, ŷ nana wāt hyb n'aa, ŷ nagób wāt hyb n'aa hahŷ naēng —nāng mā ŷyñh kyyh.

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Abaaj hōm! Mahahēēn nā a patug —nāng mā Jesus.

¹⁷ —Dooh ŷ patug nyy bā —nāng mā ŷyñh kyyh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ehub né hē ōm, “Dooh ŷ patug nyy bā”, hanāng do ōm —nāng mäh.

¹⁸ —Ji ma poo oow pé paa a pat'uuk. Hŷŷ kā mapa gā doo, dooh né hē a patug tado bā. Ehub né hē ōm ti hedoo doo —nāng mā Jesus.

¹⁹ Ti m' ŷyñh ky hadoo ēnh ta hā:

—P'op Hagā Do ky n'aa rod ti ōm —nāng mäh.

²⁰ —Sooh nanāng waēē jó āā wahē makū rahyb n'aa jew'yyk P'op Hagā Doo. Bēēh, Judah buuj, Jerusarēnh bā m' ji hyb n'aa jaw'yyk, bē nooh. Nyy da a hā? —nāng mäh.

²¹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Baad ŷ baher'oot a hā, ŷ maky dahé. Ti awāt da ti noo gó, dooh da P'op Hagā Do ji Yb ji hyb n'aa jew'yyk wād bā nanāng waēē jó, Jerusarēnh bā na-āāj né da —nāng mäh.

²² —Bēēh, Samarija buuj, dooh bē hapēē bā ta ti bē hyb n'aa jew'yyk doo. Āā hahŷ Judah buuj, āā hapāh ta ti āā hyb n'aa jew'yyk doo. Āāh, Judah buuj, āā mahang né hē ti taganyyh sahōnh hē sa h'yyb tym dēēb —nāng mäh.

²³ —Ti awāt da ti noo gó kā, da hē né hē ta du dāk, baad P'op Hagā Do ji Yb hyb n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagā Do Sahee hejój gó, tak'ēp baad hadoo doo gó na-āāj hē rahyb n'aa jew'yyk da. Ta ti hedoo do P'op Hagā Do ji Yb karēn.

²⁴ Sahee né hē ti P'op Hagā Doo. Ti hyb n'aa taw'āats hē ta hā hyb n'aa jew'yyk doo, ta Sahee hejój gó, tak'ēp baad hadoo doo gó na-āāj hē P'op Hagā Do rahyb n'aa jew'yyk —nāng mā Jesus ŷyñh hā.

²⁵ Ti m' ŷyñh ky hadoo:

—ŷ ky n'aa napāh ti awāt da Mesijas (Kristo, P'op Hagā Do H'yyb Dāng Do ramaneēēnh doo) —nāng mäh. —Takajaa bā, sahōnh hē da ēr tamaher'oot —nāng mā ŷyñh kyyh.

²⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—ŷ né ti hŷ Mesijas, a sii her'oot do né hē —nāng mā Jesus.

²⁷ Tii bā kā m', Jesus ma matēg rakajaa. Rahyb n'aa meuunh mā ŷyñh sii Jesus ber'oot do hyb n'aa. Rahyb n'aa meuuj né paawā, dooh m' reeaj bā ta hā ŷyñh hā taher'oot doo.

²⁸ Ti m' ŷyñh beréd hāng ta naēng hood, myyj hēnh tabajēng. Takajaa bā m' tabaher'ood kán myyj bā haj'eenh do sa hā. Ti m' taky hadoo:

²⁹ —Hamäh, ēr hegāā aj'yy sahōnh hē ŷ moo wāt do paa ŷ tamaher'oot doo —nāng mäh. —Kristo, P'op Hagā Do H'yyb Dāng Do hyb n'aa hadoo ti ta tii —nāng mäh.

³⁰ Ti m' rabahōm kán rabaheg'āās hyb n'aa kā.

* **4:9** Dooh Judah panaa heh'āat do Samarija buuj rado boo bā. Ti hyb n'aa, dooh Judah buuj ragado bā sa mahang, dooh raherod bā sa sii. Dooh Judah buuj raganaag bā Samarija buuj. Dooh na-āāj hē Samarija buuj raganaag bā Judah buuj.

† **4:14** P'op Hagā Do Sahee tii, naēng hadoo do Jesus anoo doo.

³¹ Ti nuuj jé Jesus ma matëg ramejō bong tabawa wät hyb n'aa ta waa:

—Mawa wäd a waa, ma matëg! —näk mä sa kyyh.

³² Ti Jesus ky hadoo sa hä:

—Ti anäng wa ȳ bë nahapäh doo —näng mä ta kyyh.

³³ Ti m' sa da hadoo do hä ta ma matëg rabeaanh:

—Ramana wät g'eeh ta waa? —näk mä sa kyyh.

³⁴ Ti m' Jesus baher'oot sa hä:

—Ta ti hä ȳ mejō hyng do karën do ȳ moo wät. Ȳ karën ȳ bahajaa hä ȳ tamejūū doo. Ti né hē wa ȳ hadoo doo, ȳ hanäng doo. Ti né hē hēp ȳ hejōj —näng mäh.

³⁵ —Hahȳy da bë ky hetëg: “4 nä ta kama-rab n'aa takata däk hyb n'aa joom tym”, bë nooh. —Bë hegäã, bok ta ti hajök wē ȳ han'aa doo. Joom ag hahōō däk do hadoo tii. Kaja kân ji ataa P'op Hagä Do wē, joom ag ji ataa do hadoo.

³⁶ Ta ti wē ȳ hataa do gadoo da tamoo wät do sām. Hÿpong jé, P'op Hagä Do pa ragadoo da edëb had'yyt doo, wē ȳ hata däk doo. Jé P'op Hagä Do kyyh sa h'yyb tym gó hejoom do hadoo doo, hä ȳ h'yy ka'eeh do ta n'aa na-ääj né hē, séd hä da rah'yy gadejah.

³⁷ Te hub né hē hahȳ sa ky hetëg: “Ta see tejóm n'aa, ta see tataa n'aa.”

³⁸ Tii da da bë hä kä. Bë ȳ mejūū bë bataa hyb n'aa bë nejoom doo. Ta wób ti moo bong tii.[‡] Ta wób ramoo bok do sām bë gado kân —näng mä Jesus ta ma matëg hä.

Hajök Samarija buuj Jesus hä h'yy kae padëk do ky n'aa hahȳy

³⁹ Ti m', hajök Samarija buuj, ta ti panang buuj, rah'yy kae padäg kân mä Jesus hä, ȳyñh maher'oot do hyb n'aa sa hä. Hahȳy d' mä ȳyñh kyyh sa hä: “Sahōnh hē ȳ tamarher'oot ȳ moo wät do paah”, näng paa m' ȳyñh sa hä.

⁴⁰ Ti m', Jesus wē panang buuj rakajaa bä, rabetsëe ta hä sa panang bä tabaym hyb n'aa. Tii bä kä, pawóp hē ta äh tabayw wät.

⁴¹ Ti bahānh kä, hajök panang buuj rah'yy kae kân, sa hä Jesus her'oot do hyb n'aa.

⁴² Ti m' ȳyñh hä raky hadoo:

—Maher'oot do hyb n'aa nado wäd äã wén ky daheeh. Äã wén ky daheeh hÿy kä, ta kyyh äã maa napäh do hyb n'aa. Sahōnh hē badäk hahȳy hä habong do sa h'yyb tym dëeb né hē ti hahȳy kä, äã hapäh hÿy kä —näk mä sa kyyh ȳyñh hä.

Aj'yy hyb n'aa jawyk do t'aah nahëe näng do panyyg n'aa hahȳy

⁴³ Pawóp däg kä m' ta ä kä sa panang bä tatab'ëes doo, Jesus bahōm kân Garirej häj n'aa hēnh.

⁴⁴ Hahȳy d' mä Jesus her'oot do paah: “Ta häj n'aa bä dooh ragado bä P'op Hagä Do ky n'aa rod.”

⁴⁵ Ti m', Garirej häj n'aa bä takajaa bä, ragadoo Jesus. Rawén gadoo, sahōnh hē Jesus pahuunh doo, Pas-kowa Jerusarēnh bä ratab'ëes noo gó, rabahapäh do hyb n'aa paah.

⁴⁶ P'aa hēnh mä Jesus bahōm ēnh panang Kanah häd näng doo hēnh, naēng, uwa bëeh matsing do tawareem paa bä. Ti awät aj'yy hyb n'aa jawyk doo, sa häj n'aa wahē n'aa kaser n'aa. Nahëe näng ta t'aah. Kapar-Naūm panang bä m' tabagä ti ta t'aah.

⁴⁷ Ti m' aj'yy ky n'aa napäh bä Jesus kajaa do Garirej häj n'aa bä, Judah häj n'aa bä naa, panang Kanah hēnh tabahōm Jesus wē. Ti m' Jesus hä tabetsëe ta sii tabahōm, ta t'aah nahëe tabahahēh hōm hyb n'aa. P'eets mä ta t'aah dajëb paawa.

⁴⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Bë nahapëe bä tak'ëp hadoo do ji pehuunh doo, dooh né da bë ky dahé bä ēnh —näng mä Jesus kyyh.

⁴⁹ —Hyb n'aa jawyk doo, —näng mä aj'yy —hamä si ȳy, tah ȳ nadajëp hyb n'aa —näng aj'yy kyyh.

⁵⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Abaaj hōm. Has'oo däk da a t'aah. Nadajëb da a t'aah —näng mä Jesus.

Aj'yy ky dahé kân Jesus her'oot doo, ti hyb n'aa tababaaj hōm kân.

⁵¹ Ti m' ta tyw n'aa me, ta hōō bä, takata däk mä ta karom sa hä, ta tób hēnh han'aa doo.

—Has'oo däk a t'aah —näk mä ta hä.

⁵² Ti m' tabeaanh sa hä:

—Nyy b' akëe papÿy, ta nahëe badoo wät? —näng mäh.

—Tsém né hē, atëh këe —näk mä sa kyyh.

⁵³ Ti m' aj'yy hyb n'aa newëe, tii b' akä däk né hē m' Jesus baher'oot ta hä: “Has'oo däk da a t'aah”, tabanäng. Ti m' aj'yy, ta tób yt hä haj'eenh do na-ääj mä rah'yy kae padäg kân Jesus hä.

⁵⁴ Pawóp däg kä m' Jesus pahuunh do Garirej häj n'aa bä takajaa bä, Judah häj n'aa hēnh naa.

5

Aj'yy nawät do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahȳy

¹ Ti m', ta jawén Jesus bahōm kân Jerusarēnh hēnh, Judah buuj rahyb n'aa eese do ratab'ëes hyb n'aa.

[‡] 4:38 Ta wób paa ti rer'oot sa hä P'op Hagä Do kyyh, tahanäng pé tii. * 5:2 Judah buuj sa kyyh ji maneënh Eberew. Badäk hahȳy hä Jesus bawät noo gó, tamawoob hē kyyh raher'ood Judah häj n'aa bä: Eberew kyyh, Aramew kyyh, Gereg kyyh. Eberew kyyh ti sa kyyh heh'äat doo.

² Kahadē panang Jerusarēnh hād nāng doo. Panang noo seeh, B'ée Sa Tyw N'aa hād nāng do pa ti majat karaj'aa bā mahan'yyts its. Betés-Da mā karaj'aa hād. Eberew* kyy me tii. Ta w'oo hā 4 tób hatoonh kawōōt doo, sé hē ta hoo gad'oo bā hasooh.

³ Ta ti yt hā hajōk nahēē enāh. Sa mahang ty temah doo, nabong doo, k'yy gedóm doo. [Ta tii bā ragada mā naēng ketaam doo.

⁴ Ta see pé noo gó m' P'op Hagā Do āās bahyng mäh, tabetaam hyb n'aa naēng. Tabetaam jawén paa bā, pooj jé tame hahop do has'oo dāk mā nahēē nāng do paah.]

⁵ Nahēē enāh do sa mahang ti asooh mā aj'yy, 38 däg ta baah ta nahēēh. Nawäd tii.

⁶ Ti m' Jesus bahapäh bā aj'yy hasooh doo, taky n'aa napäh bā p'ooj däg ta nahēēh taky hadoo ta hā:

—Makarēn mabahas'oo dāk? —nāng mäh.

⁷ Ti m' aj'yy ky hadoo:

—Dooch y' haja bā —nāng mäh. —Dooch y' masa pé naēng ketaam jawén paa bā, y' bahop hyb n'aa. Y' yakoon nuuj jé, ta see bahop pój y' jé. Ti hedo had'yyt hē —nāng mā aj'yy kyyh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—As'ēeg g'ēēd! —nāng mäh. —Mado däg a tyng. Awäd däg —nāng mā Jesus kyyh aj'yy hā.

⁹ Nayyw hē m' tabas'ēeg g'ēēd kán, tado dāk ta tyng ká, awäd däg kán mäh.

Saab noo gó m' ta tii, Judah buuj rakame-hehāk do hā.

¹⁰ Ti hyb n'aa Judah buuj sa wahē n'aa raky hadoo aj'yy hā:

—Saab naga hē. Dooch ēr ky n'aa jaw'yyk do an'oo bā ji tyng ji atón bā Saab hā —nāk mäh sa kyyh.

¹¹ Ti m' aj'yy ky hadoo sa hā:

—Aj'yy y' haso dāk do ky hadoo hā y'y: “Mado däg a tyng. Awäd däg”, nāng hā y'y —nāng mā aj'yy.

¹² Ti m' raky hadoo ta hā:

—Jaa ti ta ti a hā hedoo doo? —nāk mäh.

¹³ Dooch m' aj'yy hapēē bā. Dooch wäd mā tii bā Jesus. Hajōk do mahang tabawäd dāk.

¹⁴ Ti noo gó né hē m', badawēd dāk, Jesus hapēē kán aj'yy P'op Hagā Do tób n'aa bā. Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Mahegāā. Ōm has'oo dāk —nāng mäh. —Mamoo wäd wäd manā nesaa doo, ti bahānh tanahadoo hyb n'aa nesaa do a hā —nāng mā Jesus kyyh aj'yy hā.

¹⁵ Ti m' aj'yy bahōm kán. Tamaher'oot mā Judah buuj sa wahē n'aa sa hā, Jesus ta ti haso dāk doo.

¹⁶ Tii bā ká m' Jesus raky n'aa hajēēw kán, ranu mer'ood kán, Saab hā tahaso dāk do hyb n'aa aj'yy.

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Ee moo wäd had'yyt hē. Y' na-āāj né hē y' moo wäd had'yyt hē —nāng mäh.

¹⁸ Ta tii d' tabedoo do hyb n'aa, tak'ēp ká Judah buuj sa wahē n'aa rakarēn radajēēb kán. Pooj jé, dooh Saab tatay bā sa hā, ta jawén ká P'op Hagā Do m' ta yb mäh, tanooh. Sa hā, P'op Hagā Do hadoo mäh, tanooh.

P'op Hagā Do T'aah hyb n'aa jawyk do ky n'aa hah'y'yh

¹⁹ Ti m' Jesus ky hadoo Judah buuj sa wahē n'aa hā:

—Né hup y' né hē hah'y' her'oot doo: Y'yh, P'op Hagā Do T'aah, dooh daj y'y hē y' hajaa péh. Jāām né hē y' moo wät Ee, P'op Hagā Do moo wät do y' hapäh doo. Ee moo wät do né hē ti y' moo wät.

²⁰ Ee, P'op Hagā Doo, y' takamahān. Sahōnh hē tamoo wät doo, hā y' tametēēh. Hah'y' aj'yy y' haso dāk do bahānh da, hā y' P'op Hagā Do banoo y' moo wät hyb n'aa. Bē hyb n'aa meunh da ta tii.

²¹ Dejēp do genā bong, Ee an'oo bā. Rabadēb had'yyt doo ká, tanoo. Ti hadoo né y'yh, P'op Hagā Do T'aah, y' anoo rabadēp, y' h'y'yb dāng do sa hā.

²² Ee nado ta wób ky n'aa etyy. Hā y'y, T'aah hā, Ee banoo sahōnh hē y' ky n'aa etyy hyb n'aa.

²³ Ta tii d' tawén d'oo y' raweh'ēēh, y' rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa ta hā raweh'ēēh doo da, ta hā rahyb n'aa jew'yyk doo da. P'op Hagā Do T'aah waneh'ēēh doo, dooh né hē tawehēē bā ēnh Ee P'op Hagā Doo, hā y' mejō hyng doo —nāng mā Jesus sa hā.

²⁴ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Né hup y' né hē hah'y' her'oot doo: Y' her'oot do gad'oo doo, hā y' mejūū do hā h'y' ka'eeh doo, edēb had'yyt do ta hā däg, tawäd had'yyt hē da h'y' pong jé P'op Hagā Do pa. Dooch nesaa do hā taky n'aa kety dāk da. Dooch banesaa doo hēnh tahōm wäd bā. Edēb had'yyt hē ká ta h'y'yb tym. P'op Hagā Do pa da tabawäd had'yyt hē ká —nāng mā ta kyyh.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Né hup y' né hē hah'y' her'oot doo: Ti awät da ti noo gó, da hē né hē tadu dāk, P'op Hagā Do hā h'y' gatamah doo, dejēp do hadoo doo, ramaa napäh da kēh y'y, P'op Hagā Do T'aah kyyh. Kēh y' ky dah'eeh doo, edēb had'yyt hē da sa h'y'yb tym.

²⁶ Ee, P'op Hagā Do hanaa né hē ji edēp doo. Ti hadoo né hē ta T'aah hā hana doo, P'op Hagā Do an'oo bā.

²⁷ Hā y'y, T'aah hā P'op Hagā Do banoo y' hyb n'aa jawyk hyb n'aa, sahōnh hē sa hā y' ky n'aa etyy hyb n'aa, Aj'yy Hadoo Do H'y' Pong Jé Hana Do y' bahadoo do hyb n'aa.

²⁸ Bē hyb n'aa meuu manā ta ti y' her'oot do hā. Ti awät da ti noo gó, P'op Hagā Do

† 5:28 Ta jawén tii, p'aa hēnh Jesus bahyng bā.

T'aah kyyh sahōnh hē dejēp do paa ramaa napāh da.†

²⁹ Tii bā da ragenā bong. Baad hadoo do moo heb'oooh do paa, h̄y pong jé da, P'op Hagā Do pa raboo had'yyt hē da. Nesaa do moo heb'oooh do paah, tabanesaa hēnh da raky n'aa kety dāk.

³⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Dooch ȳ hajaa pé ti daj ȳȳ hē. P'op Hagā Do ȳ tamaher'oot doo da né hē ȳ bad'oo sa hā. Ti hyb n'aa baad ub had'yyt hē ta ti sa hā ȳ ky n'aa etyy doo. Hā ȳ mejūū do karēn doo da ȳ bad'oo. Ȳ karēn do jawén nado —nāng mā Jesus.

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh Judah buuj wahē n'aa sa hā:

—Daj ȳȳ hē kēh ȳ n'aa ȳ her'ood bā paawā, dooh paawā baad tado bā tii.

³² Ti awāt nā ta seeh baad ub kēh ȳ n'aa her'oot doo. P'op Hagā Do né tii. Te hub né hē kēh ȳ n'aa taher'oot doo, ȳ hapāh.

³³ Bē mejūū paa raky n'aa eaanh Jowāw wē. Baad Jowāw nu gahem'uun do baher'oot sa hā kēh ȳ n'aa.

³⁴ Dooch hyb n'aa ȳ karēn pé badāk hahȳȳ bā naa kēh ȳ n'aa rod, tii d' ȳ wén her'oot. Ȳ wén ky dāng Jowāw nu gahem'uun do her'oot do paa hā kēh ȳ n'aa, taher'ood wāt do bē ky daheeh hyb n'aa, bē h'yyb tym bedēp hyb n'aa nesaa do mahānh.

³⁵ Ji bag bawag dāk do hadoo Jowāw nu gahem'uun do ma metēek doo. Pooj jé dó, bē tsebee bong tama metēek do hā —nāng mā Jesus kyyh sa hā.

³⁶ Ti m' taky hadoo:

—Baad ub né paawā Jowāw nu gahem'uun do baher'ood wāt kēh ȳ n'aa, ti anāng ta bahānh hadoo do kēh ȳ n'aa metēeh doo. Hā ȳ Ee P'op Hagā Do anoo do ȳ pehuunh do pan'aa né tii. Ȳ pehuunh do hā ji bahapāh ȳ P'op Hagā Do mejō hyng do ȳ ti h̄ȳh.

³⁷ Ee, P'op Hagā Doo, hā ȳ mejō hyng doo, baad ub na-āāj hē taher'oot kēh ȳ n'aa. Dooch noo gó bē maa napāh pé ta kyyh. Dooch noo gó ta mamets bē ty gahapāh péh.

³⁸ Dooch bē h'yyb tym gó tayyw bā ta kyyh, tamejūū do hā bē ky nadaheeh do hyb n'aa.

³⁹ Baad né paawā bē ma kametēek P'op Hagā Do kyy kerih do hā. Tii d' bē wén ma kametēek, tii hā bē aw'yyt bē ed'oo bē edēb had'yyt do P'op Hagā Do wē. Hajōō nuu me né hē bē ner'ood paawā, dooh bē h'yy ganyy bā kēh ȳ n'aa hā ta hā taher'oot do hā!

⁴⁰ Kēh ȳ n'aa ti taher'ood né paawā, dooh bē ana bā wē ȳȳ, edēb had'yyt do ȳ banoo hyb n'aa bē hā.

⁴¹ Ti m' taky hadoo:

—Ȳ raj'aa etsē do jawén nado ȳ bawāt.

⁴² Ȳ h'yyb hapāh bēeh! Dooch bē kamahān bā P'op Hagā Do bē h'yyb gó.

⁴³ Ee kyy gó né paawā ȳ bahyng, dooh ȳ bē gado bā. Ta seeh, ta daaj hē ta ky gabuuj gó hana doo, ti paawā bē gadoo.

⁴⁴ Bē gen'aak bē da hadoo do bē hā raj'aa etsēē bā. Dooch bē hyb n'aa p'eed bā bē ky n'aa, P'op Hagā Doo, sét had'op do her'oot do hā. Ti hyb n'aa bē nahajaa hā ȳ bē h'yy ka'eeh doo.

⁴⁵ —Bē ȳ ky n'aa tapaa bē edoo manā Ee, P'op Hagā Do wē. Ȳ nado tii, bē hā ky n'aa tapaa doo. Mosees hā ti bē h'yy kejāg ub. Ti né hē da bē taky n'aa tapaa.

⁴⁶ Mosees bē ky dahé bā paawā, ȳ né paawā bē ky daheeh. Mosees né hē kēh ȳ n'aa herih do paah.

⁴⁷ Dooch bē ky dahé bā ti terih do paah. Ti hyb n'aa bē wén ky nadaheeh ȳ her'oot doo —nāng mā Jesus kyyh Judah buuj sa wahē n'aa sa hā.

6

Jesus pahuunh do 5 miw sa waa panyyng n'aa hahȳȳh

¹ Ta jawén kā m', karaj'aa Garirej hād nāng do Jesus batsēg hōm. Tiberijas karaj'aa hād seeh.

² Hajōk Jesus jawén habok, hajōng tapehuunh doo, nahēē enāh do taheso padēek do na-āāj hē rabahapāh do paa hyb n'aa.

³ Ti m', Jesus ta ma matēg daheeh rabasēek waēē hā. Tii b' rabaym, ti m' rabehyy b'ēeh.

⁴ Edaa dāk mā Judah buuj Pas-kowa rata-heb'ēes doo.

⁵ Ti m' Jesus bahēg'āās, hajōk ti han'aa doo. Ti m' Pirip hā taky hadoo:

—N'yy hēnh da ēr betsēē hajōk do sa waa?

⁶ —nāng mā Jesus, Pirip tametty hyb n'aa. Jesus hapāh ta h'yyb gó nyy d' tabad'oo.

⁷ Ti m' Pirip ky hadoo:

—8 kamarab ji moo wāt do sām dooh tahaja nā bā sa waa sām —nāng mā Pirip.

⁸ Ti m' ta ma matēg seeh, Ān-Deréh, Simaw Peed h̄ȳȳ, ky hadoo māh:

⁹ —Gēēt h̄ȳ karapee. Ti anāng ta wē its ji ma poo oow pé pāw ned'ēēd is doo, sewaada hād nāng do s'ēēb. Tah'ȳyb pawóp hē. Tahaj'as mā ti hajōk do hā? —nāng mā ta kyyh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē mejō rabehyy b'ēeh jawii jó —nāng māh.

Baeh jawii tii bā. Ti m' rabehyy b'ēeh. 5 miw ajyy tahyb n'aa pé tii bā hab'ēeh doo.

¹¹ Ti m' Jesus basog dāk pāw, P'op Hagā Do hā taky hadoo:

—Ōm taw'āats hē Ee. Man'oo dāk āā waa —nāng māh.

Ti m' taban'oo kān hab'ēeh do sa hā. Ti hadoo né tah'ȳyb ēnh. Wog enā hōm mā sahōnh hē.

12 Rabahajaa bā kā rawēh doo, Jesus ky hadoo:

–Bē ata dāg mad'aak doo, takanerejāā hyb n'aa –nāng mā Jesus.

13 Ti m' mad'aak do ta ma matēg rata hōm kån kawaju gó. 12 m' kawaju gedē hōm doo. Ji ma poo oow hadoo do paa madaag kån hajōng pāw bód.

14 Ti m' hajōk do rabahapāh bā Jesus pahuun-doo, raky hadoo:

–Hahȳ né hē P'op Hagā Do ky n'aa rod badāk hahȳ hēnh hana doo, kerih do hā ta her'oot doo –nāk mā sa kyyh.

15 Jesus h'yyb gó tabahapāh bā, tak'ēp rah'yyb tatug paawā sa hāj n'aa wahē n'aa tabahadoo hyb n'aa, ta mab hē kā p'op tabasēek waēē jó sa mahānh.

Tamii pong jé Jesus bawāt do panyyng n'aa hahȳh

16 Tūūh dāg kā m', Jesus ma matēg rabawēēj kån karaj'aa hēnh.

17 H'oo gó m' ragatsēg t'oonh, Kapar-Naūm hād nāng do panang nemuun rabatsēg paawā. Badajuu dāk mäh. Doooh m' Jesus awēēj nā bā sa wē.

18 Ti m', tak'ēp bah'ood ty gahēm. Tewēēp maadaka.

19 Dawēē péj rababoo dāk bā kā, Jesus rahapāh. Tamii pong jó tabana sa wē. Ti m' tak'ēp rabeyyēm bong.

20 Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

–Bē eyyēm manāh! Ȳ ti hyyh –nāng mäh.

21 Ti m' rah'yyb tsebee kån tagatsēg sooh bā sa sii. Ti m', nyyw hē rakaja kån jajé raty gapad'ēek hēnh.

Ji hyyb tym dēēb panyyng n'aa Jesus hanāng do hahȳh

22 Ti m' jati péh, hajōk do tamyyj dāk hā ha'yyim do Jesus mā resoos. Tsém hadoo, sēt né h'oo tii bā hajat. Ti gó né hē Jesus ma matēg rabatsēg hōm. Doooh m' Jesus gatsēg so bā sa sii, sa hā. Ti hyb n'aa m' tii bā aym, red'oo.

23 Ti noo gó né hē panang Tiberijas hād nāng doo bā naa marakate wób ranu kajāk, pāw rabawa p'aa hēnh tabanāng hēnh. Tsém hadoo pāw rabawa do paah, Jesus P'op Hagā Do hā taky n'aa etsēē do jawén paa bā.

24 Ti m' rah'yy kadaw'uuh, dooh né hē m' Jesus tii bā, dooh ta ma matēg tii bā. Ti m' ragatsēg tooj kån marakate gó. Panang Kapar-Naūm tabanāng hēnh rabatsēg hōm kån mäh, t'i hēnh Jesus rabesoos hyb n'aa.

25 Karaj'aa ta myyj jé Jesus rabaw'yyt bā kā m' raky hadoo ta hā:

–Ma matēg, –nāk mäh –nyy b' akā makajaa? –nāk mäh.

26 Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

–Né hup ȳ né hē hahȳ ȳ her'oot doo: Ȳ pehuunh do hā bē h'yy genā dāk do hyb n'aa nado ȳ bē wén esoos. Ȳ bē wén esoos, pāw hā bē wog enā padēek do hyb n'aa.

27 Taw'āats hē dooh bē waa hā had'yyt hē bē h'yyb padāg. Nyyw hē takarejāā tii. Taw'āats hē bē h'yyb padāg had'yyt hē ji h'yyb tym edēb had'yyt do hanoo do hā. Kanarejā tii. Ȳh, Aj'yy Hadoo Do H̄y Pong Jé Hana Doo, ȳ né hē bē hā hanoo tii. Ee, P'op Hagā Do ky gabuuy gó ȳ moo wāt –nāng mā Jesus sa hā.

28 Ti m' rabeaanh Jesus hā:

–H'ēēd ti P'op Hagā Do karēn āā moo bok? –nāk mā sa kyyh.

29 Ti m' Jesus ky hadoo:

–Hahȳ da P'op Hagā Do karēn bē hā: Takarēn bē h'yy ka'eeh tamejō hyng do hā –nāng mā Jesus.

30 Ti m' raky hadoo:

–Āā karēn mametā ta heen n'aa. Ma-pahuunh do āā bahapāh bā kā, ōm āā ky daheeh. H'ēēd mametēēh āā hā?

31 Ēr wahē makū na-āāj hē rawa paa pāw hadoo do Manah hād nāng doo, tabanawāng hēnh rahabok noo gó. Hahȳ da P'op Hagā Do kyy kerih do ta ky n'aa hā: “Tanoo sa hā h̄y pong jé hana do pāw.”* Ti bahānh ti āā karēn mametēēh –nāk mā sa kyyh Jesus hā.

32 Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

–Né hup ȳ né hē hahȳ ȳ her'oot doo: Mosees nado ti hanoo ta ti pāw h̄y pong jé hana doo. Ee mo haj'aa ti ta ti pāw. Ee né hē ti hyyh, bē hā han'oo kån pāw heh'āāt do h̄y pong jé hana doo.

33 Badāk hahȳ bā hahyng doo, badāk hahȳ hā habong do sa h'yyb hed'ēēp doo, ti né kā ta ti Pāw heh'āāt kā P'op Hagā Do anoo doo.

34 Ti m' raky hadoo Jesus hā:

–Man'oo had'yyt hē ta ti āā hā, maky dāng doo –nāk mā sa kyyh.

35 Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

–Ȳ né ti pāw hadoo do edēb had'yyt hē hanoo doo. Wē ȳ hana doo, dooh tasa wād bā. Hā ȳ h'yy ka'eeh doo, dooh tahoo kaaj wād bā –nāng mäh.

36 –Ȳ her'ood wāt né paa bē hā, dooh hā ȳ bē h'yy kae bā, ȳ bē hapēē né paawā.

37 Ti hadoo né hē, wē ȳ rabana da sahōnh hē Ee anoo do hā ȳ. Doooh da ȳ mak'yyts bā wē ȳ han'aa doo.

38 Baad ȳ wén gadoo sa hā, P'op Hagā Doo, hā ȳ mejō hyng do karēn do ȳ moo wāt hyb n'aa. Doooh daj ȳ hē ȳ karēn do jawén nado.

39 Hahȳ da P'op Hagā Do karēn hā ȳ: Doooh takarēn bā hā ȳ tanoo do see tabane-saa hēnh tahōm bā, ȳ an'oo bā. Takarēn ȳ genyy bong sahōnh hē hā ȳ tanoo doo, h̄y

* 6:31 Esodo 16.4, Nemijas 9.15, Saaw-Mo 78.24-25

pong jé, P'op Hagä Do pa raboo had'yyt hyb n'aa, sahõnh hã ta sãm tabanoo noo gó.

⁴⁰ Ee P'op Hagä Do karën sahõnh hã ta T'aah hã h'yyb padëek doo, ta T'aah hã ky dah'eeh doo, redëb had'yyt hã kã hÿ pong jé ta pa. Sahõnh hã ta sãm ragadoo bã kã, ÿ genyy boo kãn P'op Hagä Do wë, hã ÿ h'yy ka'eeh doo —nãng mã Jesus.

⁴¹ Ti m' hajök do raky n'aa hajëm, “ÿ pãw hadoo doo, hÿ pong jé naa hahyng doo”, tahanãng do hyb n'aa.

⁴² Hahÿ d' mã sa kyyh rabaher'oot bã: —Hahÿ ta see nado ti hÿÿh. Joséh t'aah né hã ti hÿÿh —nãk mãh. —Ãã hep'ëeh ti ta yb, ãã hep'ëeh ti ta ÿÿn. H'ëed hyb n'aa, “Hÿ pong jé naa ÿÿh”, tabanãng? —nãk mã sa kyyh.

⁴³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã: —Jããm ti bẽ kyyh, bẽ ky kak'ëe doo —nãng mãh.

⁴⁴ —Dooh hajaa pé wë ÿ hana péh, hã ÿ h'yy ka'eeh péh, Ee, mejõ hyng do ÿÿh, wë ÿ tanatsyyd bã sa h'yyb tym. Jããm hã hajaa wë ÿ rana bã, Ee h'yyb tatug bã wë ÿÿ. Hã ÿ h'yy ka'eeh do ÿ genyy bong da, P'op Hagä Do wë ranu kajãk hyb n'aa, sahõnh hã ta sãm ÿ banoo noo gó.

⁴⁵ Hahÿ da P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong paa ji ta h'yyb tatuk do ky n'aa: “Sahõnh hã sa hã P'op Hagä Do ma metëek da.”† Ti hyb n'aa, sahõnh hã Ee ma metëek do maa new'ëe doo, sa h'yyb gó renãm doo, wë ÿÿ da rabana, hã ÿÿ da rah'yy ka'eeh.

⁴⁶ Dooh hapãh pé Ee, P'op Hagä Doo. Jããm né hã ÿÿh, P'op Hagä Do wë naa hahyng do hapëe wãt —nãng mã Jesus hajök do sa hã.

⁴⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ënh: —Né hup ÿ né hã hahÿ ÿ her'oot doo: Hã ÿ ky dah'eeh do redëb had'yyt da hÿ pong jé, P'op Hagä Do pa.

⁴⁸ ÿ né ti pãw hadoo do edëb had'yyt hã hanoo doo.

⁴⁹ Tabanawãng hënh pãw hadoo Manah hãd nãng do bẽ wahë makũ rawa né paawã, dejëp né hã.

⁵⁰ Hahÿ pãw hadoo do hÿ pong jé naa hahyng do hawa doo, dooh tadajëb bã ta h'yyb tym, dooh tabanesaa hënh tahõm bã.

⁵¹ ÿ né hã ta ti pãw hadoo do ji hed'ëep doo, hÿ pong jé naa hahyng doo. Sahõnh hã hahÿ pãw hawa doo, raboo had'yyt hã da hÿ pong jé P'op Hagä Do pa. Hup ÿ ta ti pãw ÿ anoo do ÿ dajëp bã, badãk hahÿÿ hã habong do hÿ pong jé rabadëb had'yyt hyb n'aa P'op Hagä Do pa —nãng mã Jesus.

⁵² Ti m' tak'ëp Judah buuj raky kakã bong, ti da Jesus edoo do hyb n'aa. Hahÿ d' mã sa kyyh:

—Nyy da hahÿ aj'yy banoo ër bawëh hyb n'aa ta dab? —nãk mã sa kyyh.

⁵³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Né hup ÿ né hã hahÿ ÿ her'oot doo: Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do dab bẽ nawëe bã, ta majyyw bẽ neëg bã, dooh bẽ haja bã hÿ pong jé bẽ nu kajãg bã P'op Hagä Do pa.

⁵⁴ Jé dap ÿ hawëh doo, majyw ÿ heëek doo, hÿ pong jé edëb had'yyt da P'op Hagä Do pa. ÿ ganyw wãt da P'op Hagä Do wë, sahõnh hã ta sãm ÿ banoo noo gó kã.

⁵⁵ Tanawë heh'ãat hadoo dap ÿÿ. Ji heëk do heh'ãat hadoo majyw ÿÿ.

⁵⁶ Jé dap ÿ hawëh doo, majyw ÿ heëek doo, séd hã dãg ta h'yy kata dãk hã ÿÿ. ÿ na-ããj da ta h'yyb gó ÿ bawãd kãn.

⁵⁷ Ee hã tabana hedëp doo. Ti né hã ÿ tamejüü. Ta hyb n'aa ÿ bedëp. Ti hadoo né hã, hã ÿ h'yy kamasoo doo, edëp da hëp ÿ n'aa.

⁵⁸ Gëet hahÿ pãw hadoo do hÿ pong jé hana doo. P'ooj ub bẽ wahë makũ rawa do paa nahado ti hÿÿh. Rawa né paawã ti dejëp. Hahÿ pãw hawa doo, tawãd had'yyt hã da P'op Hagä Do pa

⁵⁹ —nãng mã Jesus, tób P'op Hagä Do panyyng rayd naherot do yt hã tama metëek noo gó, Kapar-Naüm panang bã.

Hajök Jesus heréd hõm do panyyng n'aa hahÿÿh

⁶⁰ Ta ti Jesus her'oot do ramaa newë dãk bã, hajök Jesus ma matëg wób raky hadoo mãh:

—Ti bahãnh hëeh ta ti taher'oot doo. Dooh ky daheeh pé ta ti hedoo doo —nãk mã sa kyyh.

⁶¹ Ta ma matëg wób kawaj'ããn gó rabaher'oot ta kyyh p'ãã Jesus bahapãh bã m' ta h'yyb gó m', taky hadoo sa hã:

—ÿ her'oot do hã bẽ h'yy kejãg bong?

⁶² Bẽ h'yy kejãg bong tan'oo bã, nyy da da bẽ baher'oot ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do bẽ bahapãh bã, p'aa hënh hÿ pong jé tabasëek bã?

⁶³ P'op Hagä Do Sahee ti ji h'yyb tym hed'ëep doo. Ji daaj hã ji hejõ me dooh ji hajaa péh. P'op Hagä Do Sahee hã naa né hã ti ta ti këh ÿÿ, bẽ hã ÿ her'oot doo, hÿ pong jé, P'op Hagä Do pa ji edëb had'yyt hã hanoo doo. Te hub né hã këh ÿÿ.

⁶⁴ Ti hadoo né hã, bẽ mahang dooh raky dahë bã —nãng mã Jesus.

Ta ti da Jesus wën her'oot, pooj jé Jesus hapëe dãk do hyb n'aa ta h'yyb gó sa mahang ky nadah'eeh doo. Tahapëe dãk né hã ënh ta maji moo gó haëënh do pan'aa.

⁶⁵ Ti m' Jesus ky hado kãn:

—Ti hyb n'aa bẽ hã ÿ bedoo, dooh hajaa pé wë ÿ hana pé Ee natatug bã —nãng mã Jesus.

⁶⁶ Ti noo gó né kã m' hajök heréd hõm Jesus. Dooh ta sii raboo boo bã.

⁶⁷ Ti m' 12 hedoo do ta ma matëg hã Jesus beaaj wãt:

† 6:45 Isajas 54.13

—Bē na-āāj bē karēn bē bahōm mahānh ȳy? —nāng mäh.

⁶⁸ Ti m' Simaw Peed hād nāng do ky hadoo ta hā:

—Hyb n'aa jawyk doo, —nāng mäh —jaa sii āā bahōm kån? Ōm ti her'oot ji h'yyb tym hedēb had'ȳyt do ky n'aa hā.

⁶⁹ Ōm né hē baad had'op doo, P'op Hagā Do H'yyb Dāng Doo, āā ky daheeh. Āā hapēē dāk né hē tii —nāng mā Peed kyyh.

⁷⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ÿ né hē, bēēh, 12 hedoo doo, wē ȳy Ÿ asēew hōm doo. Sét hē bē mahang Dijab[‡] karom!

⁷¹ (Judas, Simaw Ikarijot hād nāng do t'aah ky n'aa ti taher'oot. 12 hedoo do see né tii, ta jawén Jesus taky n'aa her'ood dāk do pan'aa kā majīi hā.)

7

Judah buuj rahyb n'aa esee do rataheh'ēēs doo hēnh Jesus bahōm do ky n'aa hahȳy

¹ Ta jawén kā Jesus bawād kån mā Garirej hāj n'aa hēnh. DooH m' takarēn tahōm bā Judah hāj n'aa hēnh, ta tii bā wahē n'aa rakarēn radaj'ēēp do hyb n'aa.

² Tabedaa dāk bā m', bag'aad me tób Judah buuj rabahemak do rataheh'ēēs doo,*

³ Jesus h̄ȳy raky hadoo mā ta hā:

—Ayyw manā babā. Taw'āats hē Judah hāj n'aa hēnh mabahōm, mapahuunh do a hataa rabahapāh hyb n'aa.

⁴ Ji karēn bā ji raky n'aa ets'ēēh, dooh ji jejen bā ji moo wāt doo. Taw'āats hē sahōnh hē rabaheg'āās ti mapahuunh doo —nāk mā sa kyyh.

⁵ Ta h̄ȳy na-āāj hē dooh m' rah'y'y kae bā ta hā, tii d' rawén edoo.

⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—DooH takaja nā bā ti noo gó Ÿ bahōm doo. Bēēh, bē h'yyb karēn do noo gó né hē bē bahōm.

⁷ Badāk hahȳy hā habong do P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh doo, dooh bē hā rakamajē bā. Wē Ÿ rawén kamajīi, nesaa do ramoo heb'ooH do ky n'aa, nesaa do rahyb n'aa nahew'ēē do ky n'aa Ÿ her'oot do hyb n'aa.

⁸ Bē ahōm ta ti rataheh'ēēs hēnh. DooH Ÿ ahōm nā bā ta t'īi hēnh. DooH takaja nā bā ti noo gó Ÿ bahōm doo —nāng mā Jesus kyyh ta h̄ȳy sa hā.

⁹ Ta ti taher'oot do jawén paa bā m', Jesus baym dó Garirej hāj n'aa bā.

¹⁰ Ti m', ta h̄ȳy rabahōm jawén paa bā, Jesus bahōm kån. Kejēn do hadoo tabahōm, ta wób ranahapāh bā.

¹¹ Ti m' rahyb n'aa esee do rataheh'ēēs hēnh Judah buuj sa wahē n'aa resoos mā Jesus. Rabesoos bā m' rabeanh n'y'y hēnh Jesus.

¹² Jé pad'ȳyt hē hajōk do wób raher'oot mā Jesus ky n'aa hā.

—Ky enyym —nāk mā ta wób.

—DooH —nāk mā ta wób. —Ji tawadii tii —nāk mäh.

¹³ Kaja hē m' rabahesēēnh ta ky n'aa, sa wahē n'aa rajeŷȳm do hyb n'aa.

¹⁴ Rataheh'ēēs do hōō bā, 4 ta ā dāg, Jesus bahōm kån mā P'op Hagā Do tób n'aa hēnh. Tii bā tama met'ēēg kån.

¹⁵ Ti m' Judah buuj sa wahē n'aa rahyb n'aa meuunh, ti m' raky hadoo:

—Nyy d' hajōng tabahajaa, ma kamanet'ēēg né paawā hahȳ aj'y'y? —nāk mā sa kyyh.

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Hā Ÿ naa nado ti Ÿ ma metēēk doo. Hā Ÿ mejūū do hanaa né tii.

¹⁷ P'op Hagā Do gen'aak do karēn moo wāt doo, ti tahapāh da ta h'yyb gó, P'op Hagā Do hanaa tado bā, hana Ÿ tado bā Ÿ ma metēēk doo.

¹⁸ Jé ta daaj hē, ta ky gabuuj her'oot doo, ta hā raweh'ēēh do hyb n'aa tii. Ti hadoo nado ta hā mejūū do raweh'ēēh karēn doo. DooH ji tawad'ii bā ta tii hā. DooH j'ooj madāk do tado bā ta h'yyb. Baad had'op do tii —nāng mā Jesus.

¹⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Mosees né hē bē hā hanoo P'op Hagā Do ky n'aa jaw'y'yk doo. Ti hado né paawā, dooh bē ky dahé bā. H'ēēd hyb n'aa ti bē karēn Ÿ bē daj'ēēp? Ta ky n'aa bē ky dahé bā paawā, dooh paawā bē karēn bā Ÿ bē dajēēb bā —nāng mā Jesus kyyh Judah buuj sa wahē n'aa sa hā.

²⁰ Ti m' ta wób raky hadoo:

—Karap'aar h'yyb nesaa do a hā anāng! DooH ōm daj'ēēp pēh —nāk mā sa kyyh.

²¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Sét hē Ÿ pahuunh do hyb n'aa Saab hā, bē h'yy kejāg bong.

²² Bē na-āāj né hē Saab hā né bē moo bok. Bē taah masuuj noo byyh kahōk do heen n'aa Saab noo gó tado bā, tii hā né hē bē moo bok, Mosees mejūū do hyb n'aa. (Mosees nado du n'aa tii. Mosees pooj jé habong do paa ēr wahē makūūh, ti ti du n'aa.)

²³ H̄ȳy kā bē hā Ÿ beanh: Saab hā bē an'oo bā ji t'aah masuuj noo byyh ji gahōg bā, Mosees ky n'aa jaw'y'yk do ji ky daheeh do hyb n'aa, h'ēēd hyb n'aa ti bē kawajāān wē ŷȳ, Saab hā aj'y'y baad Ÿ ahub dāk do hyb n'aa?

[‡] 6:70 Gereg kyy me ramaneēēnh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'ȳyt doo”, tahananāng péh ti Dijab. * 7:2 Sét ta baab ken'y'yh Judah buuj rabahemak tób bag'aad me, tabanawāng hēnh sa wahē makū rababok do paa rahyb n'aa esee hyb n'aa.

²⁴ Daap hē ȳ bē ky n'aa ety manāh. Taw'āats hē P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do hā bē baheg'āas ta ky n'aa —nāng mā Jesus kyyh sa hā.

Rahyb n'aa newēē P'op Hagā Do H'yyb Dāng do Jesus tado bā ky n'aa hahȳh

²⁵ Ti m' Jerusarēnh panang buuj wób raky hadoo:

—Hahȳ nado aj'yy radaj'ēep rahanāng doo?

²⁶ Ti babā tabagēēt ēnh. Hajōō mahang tabaher'ood né paawā, dooh sa kyy pé ta hā. Ēr wahē n'aa rahyb n'aa newē dāk apāh, P'op Hagā Do H'yyb Dāng Doo, Kristo hād nāng do tado bā tii?

²⁷ Nyy d' ti h̄ȳ éh? Āā hapāh ti hahȳ aj'yy n'yy hēnh naa. Kristo hād nāng do kajaa bā, dooh ji hapēē bā n'yy hēnh tahana —nāk mā sa kyyh.

²⁸ Ti hyb n'aa m', P'op Hagā Do tób n'aa bā Jesus ma metēek bā taky hadoo, tak'ēp mā ta kyyh:

—Bē hapāh mā ȳy, bē nooh. Bē hapāh mā n'yy hēnh naa ȳy, bē nooh. Dooh kēh ȳ gabuuj tado bā h̄ȳ ȳ bahyng. Ti awāt né hē ta ti hā ȳ mejō hyng doo. Te hub né hē ta tii. Tahajaa ji h'yy kasadēē bā taky dāng do hā. Ti dooh bē hapēē bā.

²⁹ Ȳ ti hapāh. Ȳ wén hapāh, ta wē naa ȳ bahyng. Ȳ tamejō hyng —nāng mā Jesus sa hā.

³⁰ Tii d' tabedoo do hyb n'aa m', sa wahē n'aa rakarēn ramoo maso dāg paawā. Dooh hajaa pé ta hā, dooh nā tadajēp do noo gó tado nā bā do hyb n'aa.

³¹ Sa wahē n'aa rakarēn ramaso dāg né paawā, hajōk mā ta hā h'yy kae padēek. Hahȳ do m' sa kyyh:

—Kristo, P'op Hagā Do Ky Dāng Do kajaa bā, dooh tapehuuj da hahȳ pehuunh do bahānh† —nāk mā sa kyyh.

³² Ti m' Pariséw ramaa napāh bā ta tii da Jesus ky n'aa rabahe'oot bā, P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa daheeh ramejūū, P'op Hagā Do tób n'aa warahén n'aa Jesus ramasoo hyb n'aa.

³³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ȳ aym nā bē pa, ta jawén ȳ babaaj hōm hā ȳ mejō hyng do wē.

³⁴ Ȳ da bē esoos tii bā. Dooh da ȳ bē awyyd bā, bē nahajaa do hyb n'aa bē ahōm bā ȳ hawāt hēnh —nāng mā Jesus.

³⁵ Ti m' Judah buuj sa wahē n'aa rabahe'oot ta tii d' tedoo do ky n'aa. Dooh tagah'ood nā bā sa hā taher'oot doo. Hahȳ do m' sa kyyh:

—N'yy hēnh g'eeh tabahōm āā naw'yyt, tahanāng doo? Gereg sa panang hēnh g'eeh ti tahahōm, ēr wakāān wób rahabong hēnh? Gereg buuj g'eeh tama met'ēēg kán?

³⁶ Nyy d' tahanāng pé ti: “Ȳ da bē esoos tii bā. Dooh da ȳ bē awyyd bā, bē nahajaa do hyb n'aa bē ahōm bā ȳ hawāt hēnh”, tahanāng doo? —nāk mā sa kyyh.

³⁷ Tagadēēg ub rataheb'ēes do ā n'aa, tak'ēp rahyb n'aa jew'yyk. Tii bā kā m', ti noo gó kā m' Jesus bas'ēēg gēēt. Ti m' taky hadoo, tak'ēp mā ta kyyh:

—Taw'āats hē hoo kaanh do hadoo do ta hā, wē ȳ tabana tabeēk do hadoo hyb n'aa.

³⁸ Hahȳ do P'op Hagā Do kyy kerih doo: “Hā ȳ h'yy ka'eeh do h'yyb gó naa ganyyh da ji h'yyb bed'ēep do naēng n'aa” —nāng mā Jesus.

³⁹ P'op Hagā Do Sahee tahanāng pé tii, Jesus hā h'yy ka'eeh do ta jawén ragadoo doo kā. Dooh Jesus an'oo nā bā ti noo gó P'op Hagā Do Sahee, dooh tadajēb nā bā, dooh taganā wād nā bā, dooh P'op Hagā Do wē takawehēē dāk doo hēnh tas'ēēg nā bā do hyb n'aa.

⁴⁰ Jesus her'oot do ta wób ramaa napāh bā m', raky hadoo:

—Hahȳ né ti P'op Hagā Do ky n'aa rod, P'op Hagā Do Ky Dāng Doo —nāk mā sa kyyh.

⁴¹ Ta wób má raky hadoo:

—Hahȳ né hē Kristo hād nāng doo —nāk mā sa kyyh.

—Dooh. Garirej hāj n'aa hēnh naa nado Kristo bana —nāk mā ta wób.

⁴² —Dawi panaa da ta ti Kristo. Panang Berēnh hād nāng doo bā naa, Dawi panang paa bā naa Kristo bana da, nāng P'op Hagā Do kyy kerih do hā‡ —nāk mā sa kyyh.

⁴³ Sa h'yyb retyn hōm kán mā Jesus ky n'aa hā.

⁴⁴ Ta wób rakarēn paawā Jesus ramaso dāk. Ti hadoo né hē m', dooh ta hā moo dāng péh.

⁴⁵ Ti m' P'op Hagā Do tób n'aa warahén n'aa, ramejō nā do Jesus ramasoo hyb n'aa paawā, abaa j' h'ūūm P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa sa wē, Pariséw sa wē na-āāj hē. Ti m' rabeaanh sa hā:

—Héd n'aa bē manana wāt? —nāk mā sa kyyh warahén sa hā.

⁴⁶ Ti m' warahén raky hadoo:

—Dooh noo gó her'oot pé ta ti aj'yy her'oot doo da —nāk mā sa kyyh.

⁴⁷ Ti m' Pariséw raky hadoo warahén sa hā:

—Bē na-āāj hē tawadii? —nāk māh.

† 7:31 Sa hā m', Jesus né hē ti Kristo. ‡ 7:42 Se hub né hē rarer'oot doo. Berēnh panang bā né hē Kristo hād nāng do benāng, P'op Hagā Do kyy kerih do ky dāng. Rawén ky nadah'eeh, dooh rahapēē bā do hyb n'aa Berēnh panang bā né hē Jesus benāng. Sa hā m' Garirej hāj n'aa bā naa Jesus, tii bā tabawēē gēēt do hyb n'aa.

⁴⁸ —Dooħ ēr wahē n'aa raky dahé bā ta hā. Āā Pariséw, āā na-āāĥ hē dooh āā ky dahé bā ta hā.

⁴⁹ H'yy gatamah ti hajōk do ta hā ky dah'eeh doo. Dooħ Mosees ky n'aa jaw'y'yk do rahapēē bā, ti rawén sūūt. P'op Hagā Do was'ee bong ti ta ti hajōk doo —nāk mā Pariséw sa kyyh warahén sa hā.

⁵⁰ Ti m' sa seeh, Nikodēm hād nāng doo, Jesus wē hegāā wāt doo, ky hadoo ta wób sa hā:

⁵¹ —Dooħ ēr ky n'aa jaw'y'yk do an'oo bā daap hē ēr ky n'aa ety bā ēr da hadoo doo. Taw'āāts hē pooj jé ēr beaanh ta hā tamoo wāt doo, tama met'ēēk doo, ēr ky n'aa napāh hyb n'aa —nāng mā Nikodēm.

⁵² Ti m' ta wób raky n'aa rejā kán, ti m' raky hadoo ta hā:

—Ōm na-āāĥ né hē apāh Garirej hēnh naa? —nāk mäh. —P'op Hagā Do kyy kerih do hā mahegāā bā, mabahapāh, P'op Hagā Do ky n'aa rod dooh Garirej hāĥ n'aa hēnh naa tana bā —nāk mā sa kyyh Nikodēm hā.

[⁵³ Ti m' sahōnh hē rabahōm sa tób hēnh.

8

Ŷynh ta patug nadoo do sii haĥyĥ do raky n'aa tapaa do panyyg n'aa haĥyĥ

¹ Ti m' Jesus baym panang bahānh péj, waēē Oriib hād nāng doo bā.

² Jati péh, bāp paah, Jesus bahōm ēnh p'aa hēnh P'op Hagā Do tób n'aa hēnh. Hajōk kata dāk ta wē, P'op Hagā Do tób n'aa w'oo hā. Ti m' tabahyy sooh, ti m' tama met'ēēg kán.

³ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'y'yk do ma mehetēk doo, Pariséw sa daheeh, ramanaa Ŷynh ta patug nadoo do sii haĥyĥ doo, ta wób raw'yyt doo. Ti m' Ŷynh ramejūū hajōō gó tabag'ēēd dāk hyb n'aa.

⁴ Ti m' Jesus hā raky hadoo:

—Ma matēg, —nāk mäh —hahy Ŷynh raw'yyt ta patug nadoo do sii tabaĥyĥ bā —nāk mäh.

⁵ —Ēr ky n'aa jaw'y'yk do hā ēr Mosees mejūū, pā me ji daj'ēēp ta ti hedoo do hyb n'aa. Nyy da a hā pé ji bad'oo? —nāk mā sa kyyh.

⁶ Ta tii da rawén ke'aanh, rakarēn Jesus kyyh hā rabaw'yyt raky n'aa tapaa do ky n'aa. Ti m' Jesus nu wajakoo sooh, tama poo me tūū taberih.

⁷ Raky n'aa h'ūūm do hyb n'aa, as'ēēg gēēt, ti m' taky hadoo sa hā:

—Taw'āāts hē bē mahang nesaa do h'yyb gó nanāng doo, ti pooj jé hakut pā me —nāng mā Jesus sa hā.

⁸ Ti m' p'aa hēnh tanu wajakoo sooh ēnh. Tūū m' taberih p'aa hēnh.

⁹ Ta tii d' Jesus bedoo bā sa hā, rabahōm kán sét kenāh hōm. Wahēh hedoo do ti pooj

jé hah'ūūm. Jāām né hē haym Jesus. Ŷynh hayyw gēēt ta pa.

¹⁰ Ti m' Jesus as'ēēg gēēt, ti m' Ŷynh hā taky hadoo:

—N'yy hēnh ta wób? Dooħ ōm ky n'aa etyy péh? —nāng mā Jesus ta hā.

¹¹ —Dooħ. Tabad'op hē —nāng mā Ŷynh kyyh.

Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Ŷ na-āāĥ hē, dooh ōm Ŷ ky n'aa ety bā. Ahōm ká. Meréd hōm hŷy ká nesaa do sahōnh hē —nāng mā Jesus ta hā.]

Jesus badāk haĥyĥ bā habong do sa h'yyb tym bag hadoo do ky n'aa haĥyĥ

¹² Ti m' p'aa hēnh Jesus baher'oot kata b'ēēh do sa hā. Haĥyĥ d' mā ta kyyh:

—Badāk haĥyĥ hā habong do sa h'yyb bag hadoo Ŷyĥ. Hā Ŷ ky dah'eeh doo, dooh tabad'op hē badagyp do hadoo doo gó, nesaa doo gó, raboo bā tii. Ti anāng da sa wē sa h'yyb bag, P'op Hagā Do wē ji ted'ēēp doo, ta pa ji bawād had'yyt hē hanoo doo —nāng mā Jesus kyyh.

¹³ Ti m' Pariséw raky hadoo ta hā:

—A mab hē, a daaj hē maky n'aa her'oot a ky n'aa —nāk mäh. —Dooħ Mosees ky n'aa jaw'y'yk do an'oo bā ji mab hē, ji daaj hē, ji ky n'aa ji her'ood bā. Ti hyb n'aa taw'āāts hē nado ta ti maher'oot doo —nāk mā sa kyyh.

¹⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Map Ŷy hē, daj Ŷy hē, kēh Ŷ n'aa Ŷ her'ood né paawā, né hup Ŷ né hē ta ti Ŷ her'oot doo. Ŷ hapāh ti n'yy hēnh Ŷ bana, Ŷ hapāh ti n'yy hēnh Ŷ bahōm, né hup Ŷ né hē Ŷ wén nāng. Bē tii, dooh bē hapēē bā n'yy hēnh Ŷ hana, n'yy hēnh Ŷ bahōm.

¹⁵ Ŷ bē ky n'aa tapaa j'ooj hanāng do hā bē hapāh do hā. Ŷ dooh Ŷ ky n'aa tapaa péh.

¹⁶ Sa hā Ŷ ky n'aa ety bā paawā, baad paawā Ŷ ky dāng sa hā, map Ŷy hē nadoo do hyb n'aa Ŷ ky n'aa etyy. Ti anāng hā Ŷ ky masa doo. Ee, hā Ŷ mejō hyng doo, ti né hē Ŷ taky masa —nāng mäh.

¹⁷ —Pawóp hē ayyj séd demuun raheer'ood bā, baad ub tii, ji ky daheeh sa kyyh, bē ky n'aa jaw'y'yk do mejūū doo.

¹⁸ Tii d' né hē āā bad'oo. Ŷ her'oot kēh Ŷ n'aa. Ee, hā Ŷ mejō hyng doo, Ŷ taky masa kēh Ŷ n'aa hā —nāng mā Jesus kyyh Pariséw sa hā.

¹⁹ Ti m' rabeaaj kán:

—N'yy hēnh a yb? —nāk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooħ Ŷ bē hapēē bā. Dooħ né hē Ee bē hapēē bā ēnh —nāng mäh. —Ŷ bē hapēē bā paawā, Ee na-āāĥ hē paawā bē hapāh —nāng mā Jesus kyyh.

²⁰ P'op Hagā Do matym n'aa rabeheo do hood basooħ do pa Jesus baher'oot tii, tama met'ēēk bā P'op Hagā Do tób n'aa yt hā.

Rakarēn né paawā ramosoo, dooh ta hā moo dāng péh. Rawén moo nadāng, dooh takaja nā bā tadajēp do heen n'aa kā.

²¹ Ti m' p'aa hēnh Jesus baher'ood wāt sa hā:

—Ŷ da ahōm bē mahānh. Ŷ d' bē esoos. Nesaa do anāng nā da bē hā bē dejēp. Ŷ hahōm hēnh, dooh bē haja bā bē ahōm bā —nāng mā Jesus.

²² Ta tii d' tabedoo do hyb n'aa rakeaj kån mā sa hā hē né hē. Hahŷy d' mā sa kyyh:

—Nyy d' tahaanāng pé g'eeh: “Ŷ hahōm hēnh dooh bē haja bā bē ahōm bā”, tahaanāng doo? Ta daaj hē g'eeh takadaj'ēep? —nāk mā sa kyyh.

²³ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh sa hā:

—Babā naa bē ti hŷy. P'op naa ŷ ti hŷy. Badāk hahŷy bā naa bē ti hŷy. Ŷ ti dooh. Dooh badāk hahŷy bā naa tado bā ŷy.

²⁴ Nesaa do anāng nā da bē hā bē dejēp, nāng ŷy. Ŷ né hē ti hawād had'yyt do bē ky nadahé bā, bē da dejēp né hē nesaa do bē h'yyb tym gó anāng nā —nāng mā Jesus.

²⁵ Ti m' raky gagok hōm:

—Jaa ēnh ōm? —nāk mā sa kyyh.

—Pooj jé bē ŷ maher'oot do né hē —nāng mā Jesus.

²⁶ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Ti anāng nā wē ŷy hajōng nā bē ŷ ky n'aa tapaa do pan'aa —nāng mā. —Te hub né hē hā ŷ mejō hyng do her'oot doo. Tahajaa ji h'yy kasadēē bā taky dāng do hā. Ŷ tahaer'oot do né hē ti ŷ her'oot do badāk hahŷy hā habong do sa hā —nāng mā Jesus.

²⁷ Dooh m' rah'yy genā bā ta Yb ky n'aa Jesus her'oot bā.

²⁸ Ti hyb n'aa m' Jesus ky hadoo sa hā:

—P'op, b'aa hā Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do bē basāg hāng do jawén paa bā, ŷ né hē ti hawād had'yyt do tii bā bē h'yy genā kån. Dooh daj ŷy hē ŷ moo wāt péh, ŷ her'oot péh, ti noo gó kā bē bahapāh. Ti noo gó kā bē bahapēē kån hahŷy: Jāām hē ŷ her'oot bē hā, Ee ŷ tama metēēk doo.

²⁹ Hā ŷ mejō hyng do awād had'yyt hē si ŷy. Dooh ŷ teréd bā, tagen'aak do ŷ moo wād had'yyt do hyb n'aa —nāng mā Jesus kyyh.

³⁰ Ta ti tabaher'oot bā m', hajōk h'yy kae padāg kån ta hā.

Nesaa do moo wāt doo, nesaa do karom, ky n'aa hahŷy

³¹ Ti m' Judah buuj ta hā h'yy kae padēēk do hā Jesus ky hadoo:

—Ŷ ma metēēk do bē ky dahé had'yyt bā, hēp ŷ hata heh'āat padāg bē tii bā.

³² Bē hapāh da tii bā baad hadoo do ky n'aa. Baad hadoo do ky n'aa bē da ted'ēep, baad bē babok hyb n'aa kā —nāng mā Jesus sa hā.

³³ Ti m' raky hadoo:

—H'ēēd hyb n'aa tii da mabaheer'oot? Abaraām panaa né hē ti āāh. Dooh noo gó ta wób sa karom kanep'aak do āā ado bā. Nyy d' mahanāng pé ta ti maher'oot doo? —nāk mā sa kyyh.

³⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: Nesaa do moo wāt doo, nesaa do karom né kā tii.

³⁵ Dooh da ta kariw n'aa tób yt hā ta karom awād had'yyt hē. Jāām né hē ta t'aah hadoo do ti haym ta tób bā.

³⁶ Ti hyb n'aa, P'op Hagā Do T'aah bē tedēēb bā, baad né tii bā bē baboo kån, nesaa do karom nado boo bēēh —nāng mā.

³⁷ Ŷ hapāh, Abaraām panaa né ti bēēh. Ti hado né paawā, ŷ bē karēn ŷ bē daj'ēep, baad takanejak do hyb n'aa bē h'yyb gó ŷ ma metēēk doo.

³⁸ Bē ŷ ma metēēk Ee metēēk do hā ŷy. Bē tii, bē yb wē bē ma kametēēk doo, ti bē moo bok —nāng mā Jesus sa hā.

³⁹ Ti m' raky hadoo:

—Abaraām ti āā wahē makūūh —nāk mā sa kyyh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Abaraām panaa bē do bā paawā, Abaraām bad'oo doo da paawā bē bad'oo —nāng mā Jesus.

⁴⁰ —Baad hadoo do ky n'aa, hā ŷ P'op Hagā Do an'oo dāk do bē ŷ maher'oot. Tii d' né paawā ŷ metēēk bē hā, bē karēn ŷ bē daj'ēep. Dooh paa ta tii da Abaraām adoo bā.

⁴¹ Bē yb moo wāt do ti ta ti bē moo bok doo —nāng mā Jesus sa hā.

Ti m' raky hadoo:

—Āā yb daap nado. Jāām né hē P'op Hagā Do āā Yb. Ta taah heh'āat āā —nāk mā sa kyyh.

⁴² Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—P'op Hagā Do tado bā paawā bē Yb, bē kamahān paawā ŷy, P'op Hagā Do wē ŷ bana do hyb n'aa. Dooh kēh ŷy gó tado bā ŷ bahyng. Ti né hē ti hā ŷ mejō hyng doo.

⁴³ Héd n'aa ti taganahoot bē hā, ŷ her'oot doo? Bē h'yyb gó tawén ganahoot, kēh ŷ bē ganadoo do hyb n'aa.

⁴⁴ Dijab taah bēēh. Takarēn do bē karēn bē moo bok. P'ooj ub, tadu dāk noo gó, dahej'ēep do né paa tii. Dooh baad hadoo doo, heh'āat ub do ky n'aa tagenaag bā. Dooh baad hadoo do ky n'aa ta h'yyb gó tabawād bā. Daap tamenyyh bā, ta kyyh né hē ti tahaer'oot doo. Daap menyh do tii. Daap menyh do yb né tii.

⁴⁵ Baad hadoo doo, heh'āat ub do ky n'aa ŷ her'oot do hyb n'aa ŷ bē ky nadaheeh.

⁴⁶ Jaa bē mahang hajaa pé nesaa do hā ŷ taky n'aa tapa bā? Baad hadoo do ky n'aa ŷ her'oot. H'ēēd hyb n'aa ŷ bē ky nadaheeh?

47 P'op Hagā Do taah hedoo do ramaa newēē P'op Hagā Do her'oot doo. Bē tii, dooh P'op Hagā Do taah bē do bā, ti hyb n'aa bē wén maa nanewēē ta kyyh —nāng mā Jesus kyyh sa hā.

48 Ti m' Judah buuj sa wahē n'aa raky hadoo Jesus hā:

—Baad né āā ky kajäk. Samarija buuj né òm! * Karap'ar h'yyb nesaa do a hā adäk! —näk mā sa kyyh Jesus hā.

49 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Doo. Doo karap'ar h'yyb nesaa do adäg bā hā ȳy —nāng mäh. Ȳ ti h̄ȳh, ȳ weh'ēēh Ee. Bē tii, ȳ bē ky n'aa rejāā.

50 Doo ȳ as'ūūd bā ȳ raweh'ēēh doo. Sét hē ti hawāt ȳ raweh'ēēh karēn doo. Ti né hē ti taky dāng ji hā baad ji hado bā, baad ji nado bā. Bē nado ti ky kajäk doo.

51 Né hup ȳ né hē hah̄ȳ her'oot doo: Ȳ ma metēēk do ky daheeh doo, dooh tadjēb wäd bā —nāng mā Jesus sa hā.

52 Ti m' Judah buuj sa wahē n'aa raky hadoo:

—Āā hapäh né hē h̄ȳ k̄ā, karap'ar h'yyb nesaa do a hā adäk né hē —näk mäh. —Abaraām dajēp paah, P'op Hagā Do ky n'aa rod dejēp né paah, ti hadoo né hē, jé mama metēēk do ky daheeh doo, dooh tadjēb bā, nāng òm.

53 Āā wahē makū Abaraām bahānh g'eeh òm? Abaraām dajēp paah, ti hadoo ēnh P'op Hagā Do ky n'aa rod p'ooj ub habok do paah. Jaa òm a hā péh? —näk mā sa kyyh.

54 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Daj ȳy hē ȳ kawehēē bā paawā, dooh taw'āāts hē tado bā ta tii. Ee, bē h'yy kaha'eeh bē hanäk doo, ti né ti ȳ taweh'ēēh.

55 Doo bē hapēē bā tii. Ȳ ti hapäh. “Doo ȳ hapēē bā”, ȳ noo bā paawā, ȳ paawā noo kanesa bē nemuun. Ȳ hapäh né hē ti P'op Hagā Doo. Ȳ ky daheeh ta kyyh.

56 Abaraām, bē wahē makūūh, tseebe wāt ȳ kajaa noo gó tabahapäh bā. Tahapäh né paah† —nāng mā Jesus.

57 —Òm ky kew'oonh ta ti maher'oot do hā —näk mā Judah buuj sa wahē n'aa. —Doo mawah'ēē nā bā, dooh 50 ta baab mado nā bā, mahapäh mā Abaraām a nooh —näk mā sa kyyh.

58 Ti m' Jesus ky hado k̄ān:

—Né hup ȳ né hē hah̄ȳ her'oot doo; Abaraām benāng do pooj jé ȳ awäd däg né hē! —nāng mā Jesus sa hā.

59 Ti m' ta ti ramaa napäh bā, rabasog padēēk pā, ta hā radewēēs hyb n'aa paawā,

radajēēb paawā. Ti Jesus kejēn hōm. Ahōm P'op Hagā Do tób n'aa bā naa.

9

Ty tamah do panyyg n'aa hah̄ȳh

1 Tamahōm me tabahapäh aj'yy ty tamah doo. Ta hā d' né hē m' tabenāng bā.

2 Ti m' ta ma matēg rabeaanh:

—Ma matēg —näk mäh. —H'ēēd hyb n'aa hah̄ȳ aj'yy tawén ty tamah tabenāng? Ta yb, ta ȳn nesaa do ramoo bok do hyb n'aa, ta daaj hē apäh nesaa do tamoo wāt do hyb n'aa? —näk mā sa kyyh.

3 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Doo, ti hyb n'aa nado ti hah̄ȳ tabahadoo —nāng mäh. —Ty tamaa gó tawén enāng, ta hā P'op Hagā Do hejój kametēēh hyb n'aa —nāng mäh.

4 —Taw'āāts hē tabawak nā bā ēr moo bok, hā ȳ mejō hyng do karēn doo. Ti awāt tabadajuuh, du daa d' ji moo wāt péh.*

5 Badäk hah̄ȳ hā habong do sa h'yyb tym bag hadoo ȳȳh, badäk hah̄ȳ hā ȳ bawāt nā bā —nāng mā Jesus kyyh.

6 Ta ti taky hadoo do jawén paa bā, tūū tabetsós wāt. K'āāts me tamekuuj wāt, ti m' aj'yy matym hā tahawug hōm mā ta uuh.

7 —Ahōm k̄ā —nāng mā aj'yy hā. —Mahetsyyd a matym naēng majat do Siroéh hād nāng doo me —nāng mā Jesus aj'yy hā.

(“Mejūū doo”, tahananāng pé ti Siroéh.) Ti m' aj'yy bahōm k̄ān, tahetsyyd wāt mäh, tabahapēē däg k̄ān mäh. Ti m' tababaaj hōm k̄ān ta tób hēnh.

8 Ti m', ta tób pa haj'eenh doo, pooj jé dajēēr tabehetsē bā hep'ēēh do paa m' rahapäh mā aj'yy. Ti m' raky hadoo:

—Hah̄ȳ nado dajēēr hetsē do paah? —näk mā sa kyyh.

9 Ti né m' ta wób sa hā. Ta wób raky hadoo:

—Doo ti tado bā —näk mäh. —Ta da hed'op —näk mäh.

—Ȳ né tii —nāng mā aj'yy ty tamah do paa kyyh.

10 Ti m' rabeaaj k̄ān:

—Nyy da mabahapēē dāk? —näk mā sa kyyh.

11 Ti m' aj'yy ky hadoo:

—Aj'yy, Jesus ramaneēēh doo, mekuuj wāt k'āāts, tii bā matym ȳȳ hā tahawug hōm ta uuh. Siroéh hēnh ȳ tamejūū, ȳ bahets'yyt hyb n'aa. Ȳ ahōm, ȳ hetsyyd wāt, ti ȳ bahapēē däg k̄ān —nāng mā aj'yy kyyh.

12 —Ny tawāt ti aj'yy? —näk mā ta hā.

—Doo ȳ hapēē bā —nāng mā aj'yy kyyh.

* 8:48 Sa majī hadoo Samarija buuj. Doo ragenaag bā Samarija buuj. *Samarija buuj né òm Jesus hā rawén her'oot, raky n'aa e'ees hyb n'aa.* † 8:56 2.000 ta baab Jesus bewäd hyng do pooj jé Abaraām bawāt paah. P'op Hagā Do metēēh paa Abaraām hā, badäk hah̄ȳ bā tabawāt nā bā. * 9:4 Taw'āāts hē ji moo wāt ji bahajaa nā bā, tahananāng pé m' tii.

Pariséw rabeaanh do aj'yy ty tamah do paa hā ky n'aa hahȳh

¹³ Ti m' ramahūūm mā aj'yy ty tamah do paa Pariséw sa wē.

¹⁴ Saab né hē paa m' k'āāts Jesus mekuuj wāt, aj'yy taty nā dāk.

¹⁵ Ti m' aj'yy hā Pariséw rabeaanh nyy da ta matym nyy dāg kån. Ti m' aj'yy ky hadoo: —K'āāts me matym ȳ tabahawug wāt. Ȳ hetsyvd wāt. H̄ȳ kã ȳ bahapēē dāk —nāng mäh.

¹⁶ Ti m' Pariséw wób raky hadoo:

—DooH P'op Hagā Do mejūū do tado bā ta ti aj'yy. DooH Saab hā ky n'aa kajew'y'yk do taky dahé bā —nāk mā sa kyyh.

Ti m' ta wób raky hadoo:

—Nesaa do moo hew'ēēt do tado bā paawā, dooh paawā tahaja bā hahȳ hadoo do meuj n'aa nāng do tapahuuj bā —nāk mā ta wób sa kyyh.

Séd h'y'yb nehedo boo m' Jesus hā.

¹⁷ Ti m' p'aa hēnh rabeaaj wāt aj'yy hā:

—Nyy d' mabaher'oot ta ti aj'yy ky n'aa? Ōm né ti tamatym nā dāk —nāk mā sa kyyh.

Ti m' aj'yy ky hadoo:

—P'op Hagā Do ky n'aa rod né hē tii —nāng mäh.

¹⁸ DooH nā Judah buuj sa wahē n'aa raky dahé nā bā aj'yy ty tamah doo, dooh né hē m' raky dahé nā bā aj'yy ty nyy dāk doo. Ti hyb n'aa m' ta yb, ta ȳn ranaēēj kån.

¹⁹ Ti m' rabeaanh sa hā:

—Bē t'aah né hahȳh? —nāk mäh. —Hahȳ né hē ti ty tamah do bē hanāk doo, tabenāng noo gó? Nyy da tabahapēē dāk h̄ȳ kã? —nāk mā sa kyyh ta yb sa hā.

²⁰ Ti m' ta yb raky hadoo:

—Āā t'aah né ti ta tii. Ta hā d' né hē tabenāng —nāk mäh.

²¹ —DooH āā hapēē bā nyy da taty nyy dāk, jaa ty nā dāk. Ta hā bē eaaj. Wah'ēē tii, karapee nado. Tahajaa tahe'ood bā ta daaj hē ta ky n'aa —nāk mā sa kyyh.

²² Hahȳ d' paa m' Judah buuj sa wahē n'aa sa kyyh: “Āā ado nyyh da, Jesus ti Kristo, P'op Hagā Do H'y'yb Dāng Do hanāng doo. DooH da āā gado wād bā tób P'op Hagā Do panyyg āā yd naherot do yt hā”, nāk mā sa kyyh. Ti hyb n'aa m' ta yb tii da rawén edoo. Judah buuj sa wahē n'aa raje'ȳm.

²³ Ti hyb n'aa m', “Wah'ēē dāg. Ta daaj hē tabaher'oot”, rawén nāng.

²⁴ Ti m' p'aa hēnh ēnh ranaēēnh sa wē ty tamah do paah. Ti m' raky hadoo ta hā:

—P'op Hagā Do hā maky dēē te hub tado bā! Baad maher'ood! —nāk mäh. —Āā hapāh né hē, nesaa do moo hew'ēēt do ti ta ti aj'yy —nāk mā sa kyyh.

²⁵ Ti m' aj'yy ky hadoo:

—DooH ȳ hapēē bā nesaa do moo hew'ēēt do tado bā, nesaa do moo hew'ēēt do tanado

bā. Sét hē ti ȳ hapāh: Ty tamaa né paa ȳh, ȳ taty nā dāk —nāng mā aj'yy Pariséw sa hā.

²⁶ Ti m' p'aa hēnh rabeaanh ēnh:

—Nyy da tabad'oo? Nyy da ōm taty nā dāk? —nāk mäh.

²⁷ —Bē ȳ maher'ood wāt. DooH ȳ bē ky dahé bā. Héd n'aa bē karēn p'aa hēnh ȳ baher'oot? Bē na-āāj né hē bē karēn ta ma matēg bē bahadoo? —nāng mā aj'yy sa hā.

²⁸ Ti m' raky n'aa rejāā aj'yy. Ti m' raky hadoo ta hā:

—Ōm ti ta ma matēg! Mosees ma metēēk do āā ti h̄ȳh!

²⁹ P'op Hagā Do her'oot paa Mosees hā. Ti ti āā hapāh, āā ky n'aa napāh. Ta ti aj'yy, dooh āā hapēē bā n'yy hēnh naa tii —nāk mā sa kyyh.

³⁰ Ti m' aj'yy ky hadoo:

—B'ēs ky kewooj éh. Ȳ né matym nyy dāg paawā tamo haj'aa, dooh m' bē hapēē bā, bē nooh.

³¹ Ji hapāh né ti hahȳh: DooH P'op Hagā Do maa newē bā nesaa do moo heb'ooH doo. P'op Hagā Do weh'ēēh doo, takarēn do moo heb'ooH doo, ti né hē ti tamaa newēē.

³² Pooj jé tadu dahāng noo gó, dooh ji ky n'aa napāh pé ty tamah doo gó henāng do hapēē dāk doo —nāng mäh.

³³ —P'op Hagā Do wē naa tanado bā paawā, dooh paawā tahajaa péh, tabad'op hē —nāng mā aj'yy kyyh sa wahē n'aa sa hā.

³⁴ Ti m' raky hadoo:

—Nesaa do a hā anāng mabenāng, āā mama metēēk? —nāk mā sa kyyh aj'yy hā.

Ti m' rah'eed nyyh mā P'op Hagā Do pa-nyyg rayd naherot doo bā naa. DooH m' ran'oo wād bā tajēē wād bā p'aa hēnh t'ii hēnh.

H'yy ganehot do sa ky n'aa hahȳh

³⁵ Ti m' Jesus ky n'aa napāh aj'yy rah'eed nyyh doo. Aj'yy tamamuun bā, taky hadoo ta hā:

—Ōm h'yy ka'eeh Aj'yy Hadoo Do H̄y Pong Jé Hana Do hā? —teeahn mā ta hā.

³⁶ Ti m' aj'yy ty tamah do paa ky hadoo:

—Jaa tii? Ȳ mamaher'ood, ta hā ȳ h'yy ka'eeh hyb n'aa —nāng mā ta kyyh.

³⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Mahapāh paah. Ȳ tii, a sii her'oot doo —nāng mäh.

³⁸ Ti m' aj'yy ky hadoo:

—A hā ȳ h'yy kae dāg kån, hyb n'aa jawyk doo —nāng mäh.

Ti m' ta taron nuu me m' aj'yy bahyy hāng Jesus wē, Jesus taweh'ēēh hyb n'aa.

³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ȳ wén hyng babā, ȳ ky n'aa etyy hyb n'aa sa hā, ty temah do ȳ ty nā padēēk hyb n'aa, matym enāh do ranahapāh hyb n'aa, rah'y'yy ganahoot hyb n'aa —nāng mā Jesus kyyh.

⁴⁰ Ti m' Pariséw wób ta sii habong do ramaa napäh ta her'oot doo. Ti m' rabeaanh ta hä:

—Nyy d' mahanäng pé tii? Ää sii hē ty temah mahanäng? —näk mä sa kyyh.

⁴¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ty temah do bē hado bä paawä, bē h'yy ganah'ood bä paawä, bē h'yy haj'aa hē nado tii, hä y bē h'yy kana'eeh doo —näng mäh. “Ää hapäh, ää h'yy ganäng a hä”, bē hanäk do hyb n'aa, bē h'yy haj'aa hē né hē hä y bē h'yy kana'eeh doo —näng mä Jesus kyyh Pariséw sa hä.

10

B'éé hagā n'aa heh'äät do panyyg n'aa hahÿyh

¹ Ti m' Jesus ky hadoo ênh, panyyg ky n'aa gó tabenaa wät:

—Né hup y né hē hahÿ y her'oot doo: B'éé hood kahadé do noo me najëë suun doo, ta hadé pong jé gatsëk doo, baretsëk do tii, kamaj'ii do tii.

² Ta noo me hajëë suun doo, ti né hē ta masāäh b'éé hagā n'aa.

³ B'éé hagā n'aa kajaa bä kä, ta noo hagā n'aa tagas'ëës ta nooh tabajëë suun hyb n'aa. Ta masāäh hä ramaa napäh ta kyyh, sét ken'nyh tanaëënh bä sa häd me. Ti tamahüüm kån ta masāäh ta w'oo hä.

⁴ Sahõnh hē ta masāäh tamanyyh do jawén paa bä kä, sa pooj jé tabahõm, tamahüüm kån. Ta masāäh ah'üüm sa hagā n'aa jawén, ta kyyh ramepäh do hyb n'aa.

⁵ Tabad'op hē rahõm ramanepäh do jawén. Waj'aa bong ta mahãnh, raky manepäh do hyb n'aa.

⁶ Ta ti ky n'aa me Jesus baher'oot sa hä. DooH m' tagah'ood bä Pariséw sa hä ta her'oot doo.

⁷ Ti hyb n'aa m', p'aa hēnh Jesus ky hadoo sa hä:

—Né hup y né hē hahÿ y her'oot doo: Y né hē b'éé hood noo hadoo.

⁸ Sahõnh hē pój yÿ jé heboo nä doo, ma matëg oow hedoo doo, P'op Hagä Do H'yyb Däng do hanäk do na-ääj, baretsëg paa tii, kamaj'ii paa tii.* DooH paa raky dahé bä sa kyyh, b'éé ky nadah'eeh do hadoo sa hagā n'aa nadoo doo.

⁹ Y né hē b'éé hood noo hadoo. Wë y nu däng doo, edëb had'yyt hē kä nesaa do mahãnh. P'op Hagä Do wë da tanu däng. Baad tabajëng, baad tabanyyh, tawyyd had'yyt hē baad hadoo doo, sa waa b'éé raw'yyt do hadoo. H'yyb nyyw gó, neÿÿm doo gó, tabawäd kån P'op Hagä Do matym gó kä.

¹⁰ Hets'ëek do rabana rabets'ëek hyb n'aa, radej'ëep hyb n'aa, ragawats'lik hyb n'aa. Ti no n'aa rabana. DooH ti y hado bä. Y ahyng babä y bed'ëep hyb n'aa, baad hadoo doo gó rababoo had'yyt hyb n'aa —näng mä Jesus.

¹¹ Ti m' taky hadoo ênh:

—Y né hē b'éé hagā n'aa baad hadoo doo. B'éé hagā n'aa baad hadoo do kan'oo däk da, tadajëp ta masāäh hyb n'aa.

¹² Sa karom, b'éé tabahag'ääs ramejüü doo, ta sãm tagadoo hyb n'aa, dooh b'éé hagā heh'äät tado bä. B'éé danäh nado tii. Eÿÿm wät tii, waj'aa wät tabanas'aa b'éé hek'ook do tabahapäh bä. Teréd bëeh b'éé. Tii hä awad japuk b'éé seeh, tii bä ta wób jé pad'yyt hē rawaj'aa bong ta ti hyb n'aa.

¹³ Ta sãm hyb n'aa paa ti sa karom bahag'ääs b'éé. DooH b'éé tahyb n'aa p'eed bä. Ti hyb n'aa tawajaah.

¹⁴⁻¹⁵ Y ti hÿyh, b'éé hagā n'aa heh'äät hadoo. Ee, P'op Hagä Doo, y tamepäh, y na-ääj hē y mepäh Ee, P'op Hagä Doo. Ti hadoo né hē baad y mepäh masäh haa. Masäh haa na-ääj né hē, baad né hē y ramepäh. Daj yÿ hē y kan'oo däk, y dajëp hyb n'aa masäh haa sa hyb n'aa.

¹⁶ Ti abong nä masäh haa hedoo do wób, bong hahÿ wób nado tii.† Ti na-ääj né da y manaa wë yÿ. Raky daheeh né da yÿh. Séd hä däg da rakata padëek, hä y h'yy ka'eeh doo. Sét né hē da yÿh, sa hagā n'aa.

¹⁷ Y Ee kamahãh. Y tawén kamahãh, daj yÿ hē y kan'oo däk y dajëp hyb n'aa, p'aa hēnh y bedëb wät hyb n'aa.

¹⁸ DooH hajaa pé y daj'ëep péh. Daj yÿ hē ti y kan'oo däk dajëb hä. Y hajaa y kan'oo däg bä dajëb hä. Y hajaa p'aa hēnh y ganä wät p'aa hēnh y edëb wät hyb n'aa. Tii d' né hē Ee mejüü y bad'oo —näng mä Jesus kyyh.

¹⁹ Ti m' p'aa hēnh séd h'yyb nehedo boo Jesus hä, Jesus kyyh hyb n'aa.

²⁰ Hahÿy da hajök do wób sa kyyh:

—Karap'aar h'yyb nesaa do ta hä adäk. Baad h'yyb nado. Héd n'aa bē maa newëë ti ta kyyh? —näk mä sa kyyh.

²¹ Ti m' ta wób raky hadoo:

—DooH. DooH ti taky hado bä karap'aar h'yyb nesaa do hadäk doo. DooH karap'aar h'yyb ta ti hadoo do ta her'ood bä. DooH karap'aar h'yyb haja bä ty tsehët do raty nä padäg bä —näk mä ta wób sa kyyh.

Jesus kyyh raganadoo do ky n'aa hahÿyh

²² Ti m', Jerusarënh bä P'op Hagä Do tób n'aa hyb n'aa ratsebä do rataheb'ëës do kajaa. Tabahahëem bawät noo gó m' tii.

²³ Jesus awät P'op Hagä Do tób n'aa yt hä, Saromāw häd näng doo bä.

* **10:8** Jesus ewäd hyng do pooj jé, hajök rawad'ii paawä Judah buuj. “Y ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo”, näk paa sa kyyh. Daap ramenyyh tii. Sa ky n'aa né hē Jesus her'oot hahÿy hä. † **10:16** Judah buuj wób nadoo doo, ta jawén ta hä h'yy ka'eeh do tii.

24 Ti m' Judah buuj sa wahé n'aa ranu get'eë dāk Jesus. Ti m' raky hadoo ta hā:

—Jāām hē, āā mah'yyb manepā wād manāh! Baad ub āā mamaher'ood hyy kã òm P'op Hagā Do H'yyb Dāng Do mado bā —nāk mā sa kyyh.

25 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē y maher'ood wāt, dooh bē ky dahé bā —nāng mäh. —Ee ky gabuuj ta ti y pehuunh doo. Ti ti metēeh kēh y n'aa.

26 Baad kēh y n'aa rametā né paawā bē hā, dooh bē ky dahé bā. Bē wén ky nadaheeh, dooh masāh haa b'éé wób bē do bā.

27 Masāh haa b'éé raky daheeh yyh. Y mepāh masāh haa. Y rahadaa had'yyt hē.

28 Sa hā y banoo edēb had'yyt do P'op Hagā Do pa. Tabad'op hē rahob bā tabanesaa hēnh. Dooh hajaa pé masāh haa moh yy gó naa tado hōm bā.

29 Ee, masāh haa hanoo doo, tak'ēp tak-abaj'aa sahōnh hē sa bahānh. Ti hyb n'aa, dooh hajaa pé masāh haa tado hōm bā Ee moo gó naa.

30 Yyh, Ee, sét āā —nāng mā Jesus.

31 Ti m', p'aa hēnh Judah buuj wób, Jesus majī hedoo doo, rabasog padēek pā, ta hā radewēes hyb n'aa paawā, tadjēp hyb n'aa paawā.

32 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hajōng baad hadoo do Ee ky gabuuj y pehuunh do y metā wāt bē hā. Ny hadoo do y pahuunh do p'āā bē karēn y bē daj'ēep? —nāng mā Jesus sa hā.

33 Ti m' Judah buuj wahé n'aa raky hadoo:

—Baad hadoo do mamoo wād wāt do hyb n'aa nado òm āā daj'ēep pā me. Òm a wén kut pā me, P'op Hagā Do maky n'aa rejāā do hyb n'aa. Aj'yy né paawā òm, “Y P'op Hagā Doo”, mabanāng —nāk mā sa kyyh.

34 Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Hahyy da P'op Hagā Do her'oot paa sa hā, bē ky n'aa jaw'yyk do hā takerih: “P'op Hagā Do hadoo bēeh.”[‡]

35 Ti né hē P'op Hagā Do kyyh. Bē hapāh né hē, dooh P'op Hagā Do kyy kerih do ji haja bā ji ah'yid bā. Ti hyb n'aa, ajyy tamejū do hā P'op Hagā Do ky n'aa hadoo ta hād n'oo dāg bā,

36 hēd n'aa, “P'op Hagā Do maky n'aa rejāā”, bē banāng hā yy, “Y P'op Hagā Do T'aah”, y hanāng do hyb n'aa? Y né hē, Ee P'op Hagā Do asēew hōm doo, tah'yyb dāng doo, wawēē hē tamejō hyng doo.

37 Y moo nawād bā paawā Ee, P'op Hagā Do moo wāt doo, bē ky dahé manā yyh.

38 Ee moo wāt do y moo wād bā, y bē ky nadahé nā bā, taw'āāts hē bē ky daheeh y pehuunh do metēeh do hā, hēp yy gó Ee bawāt, Ee h'yyb gó y bawāt, baad bē bahapāh hyb n'aa —nāng mā Jesus kyyh sa hā.

39 Ti m' p'aa hēnh rakarēn ramoo maso dāk Jesus ta kyyh p'āā. Doooh m' rahaja bā. Jesus ahōm sa mahānh.

40 Ti m' Jesus batsēg hōm p'aa hēnh tamii Joradān hād nāng do ta myyj jé. Ta myyj dāk hā, Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun wāt paa bā tabaym dó.

41 Hajōk an'aa ta wē. Ti m' raky hadoo:

—Doooh né paawā Jowāw nu gahem'uun do pehuuj bā, te hub né hē sahōnh hē hahy aj'yy ky n'aa Jowāw nu gahem'uun do her'oot do paah —nāk mā sa kyyh.

42 Tii bā m', hajōk rah'yy kae dāk Jesus hā.

11

Aj'yy Rasaro hād nāng do panyyg n'aa hahyyh

¹ Ti m', ti awāt aj'yy Rasaro hād nāng doo. Nahēē nāng mā Rasaro. Panang Betanija hād nāng doo bā tabawāt ta ānh Maah-Ta, Marija daheeh.

² Ta ti né hē Marija, Jesus tsyym hah'ook do buu benyym doo me, ta sēen me tahawug hōm doo.

³ Ti m', Rasaro ānh ramejūū Jesus rapanāk. Hahyy d' mā sa kyyh:

—Mahegāā, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk doo. Nahēē nāng a najiis makamahān doo —nāk mäh.

⁴ Ti m' Jesus maa napāh bā kã ta ky n'aa taky hadoo:

—Rasaro madajēp do nado ti ta nahēēh. Rasaro wén nahēē nāng, P'op Hagā Do kabaj'aa do kametēēh hyb n'aa, P'op Hagā Do T'aah kabaj'aa do kametēēh hyb n'aa na-āāj hē da ta hyb n'aa —nāng mā Jesus kyyh.

⁵ Maah-Ta, Maah-Ta ānh, Rasaro, Jesus kamahān né paawā,

⁶ dooh nayyw hē tahyb n'aa jōh bā. Pawóp nā ta āh tatab'ēes, Rasaro nahēē nāng do taky n'aa napāh bā.

⁷ Ta jawén kã Jesus ky hadoo ta ma matēg sa hā:

—Hamāh, p'aa hēnh ēr bah'ūūm Judah hāj n'aa hēnh, Rasaro rahabok hēnh —nāng mā Jesus kyyh.

⁸ Ti m' Jesus ma matēg raky hadoo ta hā:

—Ma matēg, —nāk mäh —nag'aap hē Judah buuj sa wahé n'aa rakarēn òm radaj'ēep. Hēd n'aa t'ī hēnh makarēn mababaa j hōm? —nāk mā sa kyyh.

⁹ Ti m' panyyg gó Jesus ky hadoo:

—Badawēēt adēb bā tabawag. Adēb bā ji awād bā, baad ji bawāt. Dooh ji tsyym poo dāng péh, badāk hahy bag n'aa yt ji bawāt do hyb n'aa —nāng mäh.

¹⁰ —Badagyp doo gó ji awäd bä, daap ji tsyym poo kejäk, ta bag badoh do hyb n'aa ta hä —näng mä Jesus kyyh.*

¹¹ Ti m', ta ti Jesus her'oot do jawén paa bä, taky hadoo ênh:

—Ër najiis Rasaro aä jëng. Ý ahôm dó t'ii hënh ý mebeë nyy hyb n'aa —näng mä Jesus.

¹² Ti m' ta ma matëg raky hadoo:

—Äã wahë n'aa, —näk mäh —tabaÿÿh bä, has'oo däk da —näk mä sa kyyh.

¹³ Dajëp né hë Rasaro, näng Jesus. Aÿÿh ta ma matëg red'oo.

¹⁴ Ti m' baad ub Jesus baher'ood kân sa hä:

—Dajëp Rasaro ý hanäng doo —näng mäh.

¹⁵ —Baad tanyy ý badoh t'ii hënh tadajëp do hä, hä ý bë h'yy kae kân hyb n'aa kä —näng mäh. —Hamäh, ër ah'üüm t'ii hënh —näng mä Jesus kyyh.

¹⁶ Ti m', Toméh, “Kawareeh” ramaneëënh doo, ky hadoo ta wób sa hä:

—Hamä ta sii, ta sii ër dejëp hyb n'aa† —näng mä Toméh kyyh.

¹⁷ Ti m' panang Betanija bedaa däk bä, Jesus ky n'aa napäh, ji meheet pé däg mä ta äh Rasaro pä gabaho doo gó radakä jëng doo.

¹⁸ Edah panang Betanija, Jerusarënh bä naa.

¹⁹ Ti hyb n'aa hajök Judah buuj sa wahë n'aa hedoo doo, ta wób na-ääj mä an'aa Maah-Ta wë, Marija wë rah'yyb en'yyim hyb n'aa, rahyb n'aa natón hyb n'aa sa hÿÿj maküüh.

²⁰ Ti m' Maah-Ta ky n'aa napäh bä Jesus kajaa, anyyh mä ta tób bä naa, ahôm ta wë. Marija ahäng mä sa tób yt hä.

²¹ Ti m' Maah-Ta kajaa Jesus wë kä, ti m' taky hadoo ta hä:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —babä magëë bä paawä, dooh paawä häj ý dajëb bä —näng mäh.

²² —Ti hadoo né hë paawä, ý hapäh, P'op Hagä Do anoo né da a hä sahõnh hë ta hä maky n'aa etsëë doo —näng mä Maah-Ta kyyh.

²³ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Ganä wät da a hÿÿj —näng mäh.

²⁴ Ti m' Maah-Ta ky hadoo:

—Ý hapäh, ganä wät né da sahõnh hë ranënä bong do hä kä P'op Hagä Do betyn bong do hä kä banäm doo hënh, banesaa doo hënh —näng mä Maah-Ta.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Ý né da hanoo ta ti genyy bong doo. Ý né ti hedëb had'yyt hanoo doo. Hä ý h'yy ka'eeh

doo, dajëb né paawä, tawäd had'yyt hë da hÿ pong jé P'op Hagä Do pa.

²⁶ Hahÿ hedëp nä doo, hä ý h'yy ka'eeh doo, tabad'op hë da tadajëp ta h'yyb tym. P'op Hagä Do pa had'yyt hë da tabawäd kân —näng mä Jesus.

Ti m' Maah-Ta hä tabeaa j kân:

—Maky daheeh ta ti ý her'oot doo? —näng mäh.

²⁷ —Ýÿ, Hyb N'aa Jawyk Doo. Ý ky daheeh òm Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, P'op Hagä Do T'aah, P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paah —näng mä Maah-Ta kyyh Jesus hä.

²⁸ Ti m' ta ti tabaher'oot do jawén paa bä kä m' Maah-Ta bahôm, ta änh Marija tanaëënh hyb n'aa. Ta m'aa hënh mä tanaëënh, ti m' taky hadoo:

—Ma matëg kajaa. Ta kyy gó òm ý naëënh —näng mä Maah-Ta ta änh hä.

²⁹ Ti m', Marija maa napäh bä ta tii, nayyw hë m' tabas'ëëg gëët, ahôm kân mä Jesus wë.

³⁰ Dooh Jesus ajëë suun nä bä panang bä. Ta hä Maah-Ta mamuun doo bä tabagëët nä.

³¹ Ti m' Judah buuj tób bä hat'oonh doo, Marija h'yyb en'yyim doo, rabahapäh bä nayyw hë Marija bas'ëëg gëët bä, tabanyyh bä, rabahôm kân ta jawén. Kamag hakëë hënh hahôm red'oo mäh. T'ii hënh haoot red'oo mäh.

³² Ti m', Marija kajaa bä kä Jesus bagëët bä, ta taron nu paa me tabahyy häng ta wë. Ti m' taky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —babä magëë bä paawä, häj ý dooh paawä tadajëb bä —näng mäh.

³³ Ti m' Jesus bahapäh bä Marija haoot doo, Judah buuj Marija sii han'aa do na-ääj hë ha'oot doo, baad naoo wäd ta h'yyb, tak'ëp tahyb n'aa tón wät. Tahyb n'aa esów wät.

³⁴ Ti m' tabeaa j kân:

—Nyy bä bë dakä jëng? —näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—B'ëep, mahegää, Hyb N'aa Jawyk Doo —näk mä sa kyyh.

³⁵ Ti m' Jesus baód wät.

³⁶ Ti m' Judah buuj raky hadoo:

—Bë hegää, tak'ëp paa takamahän —näk mä sa kyyh.

³⁷ Ti m' ta wób raky hadoo:

—Ý tamah do taty nä däk, tanoo. Hëd n'aa tananoo hahÿ tanadajëp hyb n'aa? —näk mä sa kyyh.

* **11:10** Dooh Jesus majiï rahajja bä, dooh na-ääj hë Nesaa Do Yb haja bä Jesus hä raj'aa ketsëë bä Jesus moo wät do nahänh nä bä, tahaanäng pé m' tii. Ta see ky n'aa Jesus her'oot na-ääj hë ta tii da. Jesus né ti badäk hahÿÿ hä habong do bag n'aa hadoo. Jesus sii ji nawäd bä, gadagyp doo gó hawät do hadoo ji. Nesaa do j'aa ketsëë tii bä ji hä. † **11:16** Dooh tahajöô nä bä ta äh, t'ii hënh Jesus majiï rakarën radaj'ëep Jesus. T'ii hënh Jesus matëëh do hyb n'aa, Jesus radaj'ëep Toméh ed'oo. Ti hyb n'aa tii da tawén edoo sa hä.

³⁸ P'aa hēnh ēnh baad nado wād Jesus h'yyb. Tak'ēp tahyb n'aa tón takajaa bā kamag basuun bā. Pā gabaho doo gó radakā jēng. Pā gatsabak doo me ranoo gatsēē dāk.

³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē noo gatsēē do hōm —nāng mäh.

Ti m' Maah-Ta, dajēp do ānh, ky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —nāng mäh —buu banes'aa däg. Ji meheet pé däg ta āh tadajēp —nāng mā Maah-Ta kyyh.

⁴⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Hā ŷ mah'yy kae bā, mahapäh da P'op Hagā Do kabaj'aa doo —nāng mā Jesus Maah-Ta hā.

⁴¹ Ti m' ranoo gasēēts hōm kän. Ti m', p'op Jesus ty dēē wāt taky n'aa etsēē hyb n'aa P'op Hagā Do hā. Ti m' taky hadoo:

—Taw'āäts hē Ee. Mamaa napäh, maky daheeh ŷ ky n'aa etsēē doo.

⁴² ŷ hapäh né hē ŷ mamaa napäh, ŷ maky dahé had'yyt hē. Ta tii d' ŷ wén edoo, babā hab'ēēh do sa hyb n'aa, ōm né hē ti ŷ mejō hyng do raky daheeh hyb n'aa —nāng mā Jesus kyyh P'op Hagā Do hā.

⁴³ Ti m' ta ti tabedoo do jawén paa bā ká, tak'ēp tanaēēj kán mäh:

—Rasaro! —nāng mäh. —Anäh! —nāng mäh.

⁴⁴ Ti m' dajēp do paa anā kán. Kahapōōs ta mooh, ta tsyym sii hē pāān hawak doo me. Ta matym na-āāj mā kahabēn pāān me.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē apyn hōm pāān, baad tabahōm hyb n'aa ká —nāng mā Jesus.

⁴⁵ Ti m' hajōk Judah buuj Marija heg'āās do Jesus pahuunh do hapäh doo, ta hā rah'yy kae padäg kán.

⁴⁶ Ta wóh ah'ūūm mā Parisēw sa wē, rama-her'oot mā Jesus mo haj'aa ky n'aa hā.

Jesus hā Parisēw rakamaj'ūi do panyyg n'aa hahŷŷh

⁴⁷ Ti m' P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahé n'aa, Parisēw daheeh ratsyyd bong Sinedirijo ajyy n'aa, Judah buuj sa wahé n'aa hedoo doo, séd hā rakata padēēk hyb n'aa. Rakata dāk bā ká m', raky hadoo mäh:

—Nyy d' ér bad'oo? Bē hegāā! Hajōng hahŷ aj'yy pehuunh doo.

⁴⁸ Ér hyb n'aa nap'eed had'yyt bā tapehu-unh do hā, sahōnh hē da rah'yy kae padēēk ta hā, sa wahé n'aa tabahado dāk hyb n'aa. Roma buuj warahén n'aa kamajē bong da āā hā tii bā. Rado hōm da P'op Hagā Do tób n'aa. Rado hōm da āā hā n'aa —nāk mā sa kyyh.

⁴⁹ Ti m' sa seeh, Kajapas hād nāng doo, ti noo gó P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahé n'aa heh'āāt do ky hadoo sa hā:

—Doooh bē hapäh péh —nāng mäh.

⁵⁰ —Doooh bē h'yy genā bā? Taw'āäts hē ta ti sēt né hē dajēp, sahōnh hē Judah buuj ranadejēp hyb n'aa —nāng mā Kajapas kyyh.

⁵¹ Ta daaj hē tahajaa do hyb n'aa nado ta tii d' tabaheer'oot. P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahé n'aa heh'āāt do tado hyb n'aa, P'op Hagā Do banoo ta hā ti tabaheer'oot hyb n'aa, ta pooj jé Jesus ky n'aa hā. Jesus dajēp da Judah buuj sa hyb n'aa tahanāng pé m' tii d' taheer'oot doo.

⁵² Tadajēp Judah buuj sa hyb n'aa had'yyt nado. Tata dāk séd hā da na-āāj hē sahōnh hē P'op Hagā Do taah hedoo do jé pad'yyt hē habong doo.

⁵³ Ti jawén paa bā ká m', Kajapas her'oot jawén paa bā ká m', Judah buuj wahé n'aa rabaheer'ood kán nyy da da Jesus radaj'ēēp.

⁵⁴ Ti hyb n'aa, dooh Jesus awād wāt bā sahōnh hē mahang ká. Ti hyb n'aa ahōm kán mā ta ma matēg sa sii ká panang Eparajim hād nāng do tabanāng hēnh, tabanawāng do nab'yy hēnh ká. T'ii hēnh rabaym dō.

⁵⁵ Tabledaa dāk bā Pas-kowa hād nāng do Judah buuj rataheb'ēēs doo, hajōk hah'ūūm mā Jerusarēnh hēnh, t'ii hēnh ratab'ēēs hyb n'aa. Pas-kowa pooj jé rabahōm, sa h'yyb rabenām hyb n'aa P'op Hagā Do matym gó, baad ratab'ēēs hyb n'aa.‡

⁵⁶ Jesus mā resoos P'op Hagā Do tób n'aa yt hā rabab'ēēh bā. Hahŷŷ d' mā sa kyyh:

—Nyy da bē hā? Ana g'eeh da Pas-kowa ér tab'ēēs bā? —nāk mäh.

⁵⁷ Tii da rawén edoo, P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahé n'aa, Parisēw sa daheeh ramejūū do hyb n'aa ramaher'oot hyb n'aa Jesus rahapēē bā. Rakarēn paawā ramaher'oot ramaso dāk hyb n'aa.

12

Buu benyym do Marija ah'ook do Jesus tsyym hā panyyg n'aa hahŷŷh

¹ Ji moo oow see pé ta āh Pas-kowa hād nāng do pooj jé, Jesus matēh kán panang Betanija hād nāng doo hēnh, Rasaro taganyy wāt do panang bā.

² Takajaa bā ká m', Jesus najiis ramoo bok Jesus raweh'ēēh do tā n'aa. Maah-Ta manaa ti hat'oonh do sa waa, sa tā. Rasaro asooh sa mahang.

³ Ti m' Marija bado dāk buu benyym do hood. Hād eh ta hood.* Tak'ēp ky n'aa gebah, heh'āāt, joom nah-do hād nāng do s'ēēb ti buu benyym doo. Ti m' tabahah'ook Jesus tsyym hā. Ti m' tatsyym hawug hōm ta sēēn me. Jé pad'yyt hē däg tób yt hā buu benyym do buu bewād dāk.

‡ 11:55 Tii da P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do mejūū paah.

* 12:3 Riit gó ji ety bā, ta baa bā tagadāk.

4 Ti m' Judas Ikarijot häd näng doo, Jesus ma matëg seeh, ta jawén Jesus tahaëej däk doo, ky hadoo:

5 —Hëd n'aa buu benyym do takanes'eëm? 300 moweed k'ääts tëg hawak paawä ta sãm. Ta sãm ji an'oo paawä kas'uut do sa hä —näng mä Judas kyyh.

6 Kas'uut do tat'yyd mehīn do hyb n'aa nado ta tii da tawén her'oot. Baretsëg tii. Jesus sa dajëer hagä n'aa Judas. Tahes'ook mä ta gó radahep'ëe doo.

7 Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Na magëd ti ȳyñh. Ȳ radakä jëng noo gó buu benäw n'aa tii d' tabad'oo.

8 Kas'uut do aboo had'yyt hë bë mahang. Ȳ ti h̄ȳh, dooh bë mahang ȳ awäd wäd bä had'yyt hë —näng mä Jesus Judas hä.

9 Ti nuuj jé m' hajök Judah buuj raky n'aa napëë däk Betanija bä Jesus bawäd däk doo. Ti m' rabana kân Jesus rabaheg'ääs hyb n'aa. Rasaro, dajëp do paah, Jesus ganyy wät do rabaheg'ääs hyb n'aa na-ääj né hë.

10-11 Rasaro hyb n'aa hajök Judah buuj rahyb n'aa eréd hõm sa wahë n'aa. Jesus hä m' rah'yy kae padäg kân. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooch do sa wahë n'aa Rasaro sii hë rakarën radaj'ëep.

Baad Jesus ragadoo Jerusarënh bä panyyng n'aa hahȳh

12 Ti m', jati pé hajök doo, Pas-kowa hyb n'aa Jerusarënh hënh han'aa doo, Jesus raky n'aa napäh hana do Jerusarënh hënh. Ta hõõ bä tabawäd däk.

13 Madyk g'aad hadoo do rakekyyt mäh, an'yyh mä panang bä naa, Jesus ragadoo hyb n'aa. Ti m' raky hadoo, tak'ëp sa kyyh:

—P'op Hagä Do ää j'aa etsë! —näk mäh. —Ky n'aa kedëng tii, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo!† —näk mäh. —Ky n'aa kedëng, Isaraëw buuj sa wahë n'aa! —näk mä sa kyyh.

14 Ti m' jumeto t'aah jó Jesus baso kân. Tii d' né paa ta ky n'aa, P'op Hagä Do kyy kerih doo. Hahȳ da takerih:

15 “Bë ēȳm manä Sijõn‡ buuj. Bë hegä! Bë wahë n'aa ti awät da. Jumeto t'aah jó tabana.”§

16 Pooj jé dó, dooh Jesus ma matëg rah'yy genä né bä ta ti P'op Hagä Do kyy kerih do Jesus hä kametä wät ti noo gó. Ta jawén, Jesus dajëp, Jesus ganä wät, Jesus basëek do jawén paa bä kä, rahyb n'aa es'ee däg kân ta ti ta ky n'aa kerih doo, ta hä kametëeh doo.

† 12:13 Saaw-Mo 118.25-26 ‡ 12:15 Jerusarënh panang ti *Sijõn*. Isaraëw buuj na-ääj hë kä ramaneëej kân *Sijõn*.

§ 12:15 Sakarija 9.9 ** 12:24 Ta ky n'aa hä né hë her'oot ta tii. Jesus né hë tiriig ag hadoo. Jesus nadajëb bä paawä, dooh takahüüm boo tii bä ta hä h'yy ka'eeh doo, tahananëg pé tii.

17 Ti m' hajök do wób, hap'ëeh do Rasaro Jesus ganyy wät doo, rahe'oot mä ta wób sa hä.

18 Ti hyb n'aa kä m', ta ti Jesus pahuunh do raky n'aa napäh do hyb n'aa, hajök an'yyh panang bä naa Jesus ragadoo hyb n'aa.

19 Ti m' Parisëw raky n'aa jög bong sa da hadoo do hä. Hahȳ d' mä sa kyyh:

—Bë hegä! Dooh ää haja bä hahȳh. Sahõnh hë ta wë rabahõm kân —näk mä sa kyyh.

Gereg buuj wób rakarën do raheg'ääs Jesu panyyng n'aa hahȳh

20 Ti m' Pas-kowa noo gó, P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa han'aa do sa mahang ti abong mä Gereg buuj wób.

21 Pirip wë rabana. Betsaj-Da panang bä, Garirej häj n'aa bä naa ti Pirip. Ti m' raky hadoo:

—Hyb n'aa jawyk doo, —näk mäh —ää karën Jesus ää bahegää paawä —näk mäh.

22 Ti m' Pirip ahõm Än-Deréh wë, tamaher'oot hyb n'aa. Ti m' Än-Deréh bahadaa hõm Pirip. Jesus wë rabahõm ramaher'oot hyb n'aa Gereg buuj rakarën doo.

23 Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Kaja däk h̄ȳ kä ȳh, Aj'yy Hadoo Do H̄y Pong Jé Hana Do dajëp doo, baad ȳ P'op Hagä Do wén weh'ëeh da —näng mäh.

24 —Né hup ȳ né hë hahȳ ȳ her'oot doo: Tiriig ag k'ääts gó takanajäg bä, k'ääts gó ta bóg nadajëb bä, ta mab hë, sét hë had'yyt hë tabaym ti ta ag. Ta bóg dajëb bä, papuuj ganyyh bä, tii bä hajõng ta ag ganä kân ta hanaa** —näng mäh.

25 —Jé badäk hahȳ hä ji hawät do hä tak'ëp kamañh doo, dooh da tanu deë bä P'op Hagä Do wë. Badäk hahȳ hä ji hawät do hä kamanahñ doo, edëb had'yyt da P'op Hagä Do pa.

26 Jé karën pé wë ȳ moo wät péh, taw'ääts hë hëp ȳ hata had'yyt hë. Ȳ bawät bä tabawäd had'yyt hë da wë ȳ moo wät doo. Ee weh'ëeh da tii —näng mäh.

27 Ti m' taky hadoo ënh:

—H̄ȳ kä, taw'ääts hë nado hëp ȳ. Nyy da da këh ȳ P'op Hagä Do hä? “Ee, ȳ medëeb nesaa do ȳ ahob mahñh, ȳ dajëb mahñh”, näng g'ee d' ȳh? Dooh, Ȳ dajëp hyb n'aa né hë ȳ bahyng —näng mä Jesus.

28 Ti m' Jesus ky hadoo P'op Hagä Do hä:

—Ee, mametä baad had'op do õm, tak'ëp kabaj'aa do sahõnh hä —näng mä Jesus kyyh.

Ti m', h̄y pong jé naa tamaa ena kyyh. Hahȳ da m' ta kyyh:

—Ȳ metä wät. P'aa hënh da ȳ metëeh ënh —näng mäh.

²⁹ Darung mā hajōk do tii bā hab'ēeh do sa hā.

—Āās ti her'oot ta sii —nāk mā ta wób sa kyyh.

³⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hēp ŷ n'aa nado ti kyy ber'oot. Bē hyb n'aa ti taber'oot, bē ky daheeh hyb n'aa —nāng mā Jesus.

³¹ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Hŷy kā kajaa dāk P'op Hagā Do ky n'aa etyy do badāk hahŷy hā habong do ta hā h'yy kana'eeh doo. Da hē kā Nesaa Do Yb, badāk hahŷy hā habong do hā mejūū do kahabēē hōm kån.

³² ŷy kā, p'op kajatsēk do hā, b'aa hā, ŷ radahēē dāk bā, ŷ naēēnh da wē ŷy sahōnh hē badāk hahŷy hā habong doo —nāng mā Jesus.

³³ Ta tii d' tawén her'oot, tametēeh hyb n'aa nyy da tadajēp.

³⁴ Ti m' hajōk do raky hadoo:

—Āā ky n'aa napāh P'op Hagā Do kyy kerih doo. Kristo hād nāng doo, P'op Hagā Do H'yyb Dāng Doo, awād had'yyt hē m', dooh tadajēb bā takerih doo gó ta her'ood bā. Hēd n'aa Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do p'op radahāng, mabanāng? —nāk mā sa kyyh.

³⁵ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus baher'oot sa hā:

—Kanhēn doo nā ta bag bawāt nā bē mahang.^{††} Taw'āāts hē bē babok tabawak nā bā, badajung do^{‡‡} adēē pooj jé bē hā. Ta tii d' ŷ wén her'oot bē hā, tabadajuu gó hawāt doo, dooh tabahapēē bā do hyb n'aa n'yy hēnh tahahōm.

³⁶ Bē mahang ta bag bawāt nā bā, taw'āāts hē bē h'yy ka'eeh ta hā tabahajaa nā bā, ta bag taah^{§§} bē bahadoo hyb n'aa —nāng mā Jesus hajōk do sa hā.

Ta ti ta her'oot do jawén paa bā kā m', Jesus bahōm kån hajōk do sa mahānh. Ta m'aa hēnh mā tabawād dāk, ta ma matēg ta sii.

Hēd n'aa Jesus hā rah'yy kana'eeh do panyyg n'aa hahŷy

³⁷ Hajōng ta metēē n'aa Jesus pehuuj né paawā sa matym gó, ta wób dooh rah'yy kae padāg bā ta hā.

³⁸ Rawén h'yy kana'eeh. Isajas, P'op Hagā Do ky n'aa rod makū her'oot do paa kametēeh hyb n'aa. Hahŷy da Isajas baher'oot paa P'op Hagā Do H'yyb Dāng Do kyyh:

“Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, dooh raky dahé bā ēr her'oot doo. Dooh rah'yy genā bā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk do hejój sa hā kametēeh doo.”^{***}

³⁹ Rawén nahajaa rah'yy ka'eeh, hahŷy da Isajas erii wāt do paa hyb n'aa P'op Hagā Do kyyh:

⁴⁰ “P'op Hagā Do gatsēē dāk sa matym, rana-hapāh hyb n'aa.

P'op Hagā Do gatsēē dāk sa h'yyb tym, rah'yy kanadaw'uuh hyb n'aa, rah'yy kawanareem hyb n'aa. Rah'yy kadawuung bā paawā hā ŷy, rah'yy kawereem bā paawā, ŷ h'yyb wareem paawā, baad rababok hyb n'aa kā.”^{†††}

⁴¹ Ta tii da Isajas wén her'oot paah, Jesus hejój, Jesus bag tak'ēp gabarēeh do tabahapāh do hyb n'aa dawēē naa. Ti m' ta ky n'aa né m' ti ta her'oot, Isajas hā.

⁴² Dooh né paawā hajōk do raky dahé bā, hajōk Judah buuj wahé n'aa sii hē rah'yy kae padāg kån Jesus hā. Dooh ra her'ood bā Jesus hā rah'yy ka'eeh doo, Pariséw rajeŷŷm do hyb n'aa. Rahabēē nyyh tii bā sa h'yyb, tób P'op Hagā Do panyyg rayd na herot doo bā naa. Sa h'yyb gó ub rah'yy ka'eeh.

⁴³ Sa hā baad ub sa da hadoo rawehēē bā sa hā. Dooh denaa hē ragenaag bā P'op Hagā Do ji taweh'ēeh do hā.^{‡‡‡}

⁴⁴ Ti m' Jesus ky hadoo, tak'ēp ta kyyh:

—Jé hā ŷ h'yy ka'eeh doo, hā ŷ had'yyt nado tah'yy ka'eeh. Hā ŷ mejūū do hā né hē tah'yy ka'eeh tii.

⁴⁵ ŷ hapāh doo, hā ŷ mejūū do na-āāj né hē tahapāh.

⁴⁶ Hŷy pong jé naa ŷ bahyng, badāk hahŷy hā habong do sa h'yyb bag ŷ bahadoo hyb n'aa, sahōnh hē hā ŷ h'yy ka'eeh do badagyp doo gó ranaym hyb n'aa.

⁴⁷ Dooh ŷ tado bā hā ŷ ky nadah'eeh do ky n'aa etyy doo. ŷ wén hyng babā, nesaa do ŷ ky n'aa etyy do jawén nado badāk hahŷy hā habong do sa hā. ŷ wén hyng ŷ bed'ēep hyb n'aa nesaa do mahānh.

⁴⁸ Ti anāng né hē ŷ ty n'aa ges'yyk doo, ŷ her'oot do ganadoo do sa ky n'aa etyy n'aa. Kēh ŷy, sa hā ŷ her'ood wāt do né hē ti sa ky n'aa etyy n'aa. Kēh ŷy, sa hā ŷ her'ood wāt do paa ky n'aa etyy sa hā, P'op Hagā Do banoo noo gó sahōnh hā ta sām.

⁴⁹ Ta ti ŷ ma metēek doo, kēh ŷ gabuuj nado. Ee, ŷ mejō hyng doo, ti né hē hanoo

†† 12:35 Ta daaj hē, ta ky n'aa né hē ti ta her'oot. Jesus né hē ti ji bag hadoo. ‡‡ 12:35 Tabadajung doo, Nesaa Do Yb hejój ji tamassoo doo. Jesus, sa bag hadoo, edaa dāk ti noo gó takado hōm, P'op Hagā Do wē tamatēēh. Jesus hā rah'yy kanae bā, Nesaa Do Yb moo gó rababok tii bā. Tabadajuu gó ji bawāt do hadoo tii. §§ 12:36 Jesus né hē ti ta bag hadoo. Ta hā h'yy ka'eeh doo, ta karapee, ta bag taah. *** 12:38 Isajas 53.1 ††† 12:40 Isajas 6.10 ‡‡‡ 12:43 Ti hyb n'aa rajējēn Jesus hā rah'yy ka'eeh doo, ta wób rakawanajāān hyb n'aa sa wē.

hā ȳy, ȳ tamejūū ȳ her'oot doo. Ti hyb n'aa, "sa ky n'aa etyy n'aa dāg, ȳ her'ood wāt doo", ȳ wén nāng.

⁵⁰ Ȳ hapäh né hē hahȳȳh: Ee kyyh ji ted'ēep, ji bawād had'ȳyt hē hyb n'aa. Ti hyb n'aa ȳ tamejūū do ȳ her'oot do pan'aa, ti né hē ȳ her'ood had'ȳyt hē.

13

Ta ma matēg sa tsyym Jesus hets'ȳyt do panyyg n'aa hahȳȳh

¹ Ti m' sēt wād Pas-kowa ratab'ēēs do āh. Jesus hapäh ta h'ȳyb gó, kaja dāk ti noo gó taberéd dāk hyb n'aa badāk hahȳȳh, ta Yb wē tabasēek hyb n'aa kā. Jesus kamahān bong né paa ta ma matēg badāk hahȳȳh hā ta sii habok doo. Ta tii d' né kā m' tametēeh sa hā tak'ēp takamahān doo.

² Atsēm mā Pas-kowa tā n'aa rabawēh. Dijab h'ȳyb tatug dāk mā Simaw t'aah, Judas Ikarijot, Jesus tabahaēēh hyb n'aa.

³ Jesus hā ta Yb an'oo dāk sahōnh hē ta hejooj, Jesus hapäh. P'op Hagā Do hā tabana, p'aa hēnh tamatēeh ta wē Jesus hapäh na-āāj hē.

⁴ Ti m' Jesus bas'ēeg gēēt, tado nyih ta saroor j'ooj hadāk doo. Tawaho dāk mā ta baa bā pāān ji kamehewuuk doo.

⁵ Ti m' naēng tagedu jat ta hood gó, ti m' ta ma matēg sa tsyym tahetsȳyd kán. Ti m' tabawug hōm ta hā hadāk doo me.

⁶ Simaw Peed wē takajaa bā kā m', Peed ky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —nāng mäh — tsym ȳ sii hē mabahets'ȳyt? —nāng mäh.

⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Doo mah'ȳy ganyy nā bā hahȳ ȳ moo wāt doo. Ta jawén da mabahapäh —nāng mäh.

⁸ Ti m' Peed ky hadoo:

—Doo. Tabad'op hē tsym ȳ mahetsȳyd* —nāng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—A tsyym ȳ nahetsȳyd bā, dooh hēp ȳ hata mado wād da —nāng mā Jesus ta hā.

⁹ Ti m' Simaw Peed ky hado kán:

—Tii d' madoo bā, ȳ karēn paawā sahōnh hē ȳ mabahets'ȳyt! —nāng mā Peed kyyh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hēhob wāt doo, baad dāg ta hā sahōnh hē. Jāām né hē ta tsyym tahets'ȳyt nā. Baad dāg bē hā. Jāām né hē sēt hē bē see baad nadoo —nāng mā Jesus.

* **13:8** Peed wén ganadoo paawā, ji karom moo heb'ooch do mo n'aa me Jesus bad'oo sa hā. Hyb n'aa jawyk Jesus, Peed matym gó. † **13:15** Ji da hadoo do ji masa, tahananāng pé tii. Dooch ji daaj hē ji kawehēē bā. Dooch hahȳȳ da ji kyyh: "Dooch ta ti ȳ moo wāt bā. Ta karom nado ȳȳh." Dooch tii da ji kyyh. Ji da hadoo do ji masa sahōnh hā. ‡ **13:16** Dooch Jesus bahānh rado bā, tahananāng pé tii. § **13:18** Saaw-Mo 41.9

¹¹ Jesus hapäh mā ta hā haēēh doo. Ti hyb n'aa, "Dooch sahōnh hē baad tado bā", tawén nāng.

¹² Jesus bahaja dāk bā sa tsyym tahets'ȳyt doo, p'aa hēnh tadamāk ta saroor j'ooj hadāk doo, ahyy sooh p'aa hēnh, ti m' taky hadoo:

—Bē hapäh nyy d' tahananāng pé ta ti ȳ moo wāt do bē hā? —nāng mäh.

¹³ —Ȳ bē maneēēh "Ma matēg", "Hyb N'aa Jawyk Doo", nāk bēeh. Baad né ti bē kyyh. Ti né hē ȳȳh.

¹⁴ Ȳȳh, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, bē ma matēg né paawā, bē tsyym ȳ hetsȳyd wāt. Ti hyb n'aa taw'āāts hē bē na-āāj hē da bē hetsȳyd bē h'ȳy kanatēē tsyym.

¹⁵ Taw'āāts hē ȳ metā wāt doo da da bē bad'oo.†

¹⁶ Né hup ȳ né hē hahȳ ȳ her'oot doo: Dooch sa karom sa kariw n'aa bahānh tanu gadāg bā. Dooch sa panāg sa hā mejūū do sa bahānh tado bā.‡

¹⁷ Bē hapēē dāg kán ta tii. Ti hyb n'aa P'op Hagā Do bē taky n'aa edēng da ta tii da bē moo hedo bā.

Ta majī moo gó rahaēēh do ky n'aa Jesus her'oot do panyyg n'aa hahȳȳh

¹⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Dooch sahōnh hē bē ky n'aa had'ȳyt tado bā ta ti ȳ her'ood wāt doo. Ȳ hapäh ta ti sahōnh hē ȳ asēew dāk doo. Hahȳȳ da P'op Hagā Do kyy kerih do ȳ asēew hōm do see ky n'aa: "Sī ȳ hawa do ȳ tahyb n'aa wareem dāk."§ Kametā kán ta ti kerih doo gó ta ky n'aa kā.

¹⁹ Ta pooj jé ta ti bē ȳ maher'oot, kametēeh do pooj jé, takametā dāg bā, ȳ né hē Hawād Had'ȳyt Do bē ky daheeh hyb n'aa.

²⁰ Jé ȳ mejūū do gadoo doo, ȳ na-āāj né hē tagadoo. Ȳ gadoo doo, hā ȳ mejūū do tagadoo. Né hup ȳ né hē ta ti ȳ her'oot doo —nāng mäh.

²¹ Jesus bahajaa bā kā m' ta ti ta her'oot doo, baad nado wād ta h'ȳyb. Ti m' baad taba her'oot sa hā:

—Bē see ȳ tahaēēh da majī moo gó. Né hup ȳ né hē ta ti ȳ her'oot doo —nāng mā Jesus sa hā.

²² Ti m' sa daaj hē ta ma matēg raky kakā bong. Dooch rahapēē bā jaa ky n'aa ta ti ta her'oot doo.

²³ Sa kanatēē, Jesus tak'ēp kamahān do asooh p'eets hē Jesus pa.**

²⁴ Ti m' ta moo me Simaw Peed hād nāng do beheet, p'eets hē hasooh do hā tabeaanh

hyb n'aa ta hā jaa ti tahedoo doo. Ti m' taky hadoo ta hā:

—Mameaaj ta hā jaa péh —nāng mā Peed kyyh.

²⁵ Ta ti Peed mejūū doo, p'eets hē takatahā dāk ta hā, tabeaanh hyb n'aa. Ti m' tabeaanh:

—Jaa tii, Hyb N'aa Jawyk Doo? —nāng mäh.

²⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Hahy pāw y heh'oos do y hanoo doo. Ti né kā —nāng mā Jesus.^{††}

Ti m' tabehoots kān, tan'oo kān Judas Ikarjijot hā, Simaw t'aah hā kā.^{‡‡}

²⁷ Judas gado dāg sii hē m', Nesaa Do Yb bajēē suun ta h'yyb tym gō.

Ti m' Judas hā Jesus ky hadoo:

—Nayyw hē mamoo wād mamoo wāt doo kā —nāng mā Jesus kyyh ta hā.

²⁸ Tii bā hat'oonh doo, dooh m' rah'yy genā bā tii d' Jesus bedoo do Judas hā.

²⁹ Sa dajēēr wē nāng do ta ti Judas. Ti hyb n'aa Jesus mejō hōm Pas-kowa waa n'aa hata hetsēē, red'oo mäh. Kasuud is do sa hā dajēēr tanoo, ta wób red'oo mäh.

³⁰ Ti m', pāw tagadoo do jawén paa bā, Judas bahōm kān. Badajuu dāk.

Papuuj ky n'aa jawyk do ky n'aa hahȳyh

³¹ Judas banyyh do jawén paa bā kā Jesus ky hadoo ta wób sa hā:

—Kametā dāg kān hyy kā Aj'yy Hadoo Do Hyy Pong jé Hana Do tak'ep hadoo do ta kabaj'aa doo, tak'ep raweh'ēeh doo. P'op Hagā Do tak'ep ta kabaj'aa doo, raweh'ēeh doo, kametā dāk Aj'yy Hadoo Do Hyy Pong jé Hana Do hyb n'aa.

³² P'op Hagā Do tak'ep ta kabaj'aa doo, raweh'ēeh doo, ta hyb n'aa kametā dāg bā, Aj'yy Hadoo Do Hyy Pong jé Hana Do tak'ep ta kabaj'aa doo, raweh'ēeh doo, kametā dāk da P'op Hagā Do an'oo bā. Nayyw hē y P'op Hagā Do weh'ēeh.

³³ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Tah haa hedoo doo, dooh tabadawēd wād bā bē mahang y bawāt doo. Bē esōts né paawā da ȳyh, dooh bē haja nā bā bē ahōm bā y hawāt hēnh. Tii d' né hē ti y her'oot do paa Judah buuj sa wahē n'aa hā —nāng mäh.

³⁴ Papuuj ky n'aa jawyk do bē hā y mejūū: Taw'āats hē bē kamahān ta wób. Taw'āats hē bē y kamahān doo da bē kamahān ta wób.

³⁵ Ta wób bē kamahān do hā, ma matēk ȳy bēeh, tii hā da sahōnh hē rabahapāh —nāng mäh.

³⁶ Ti m' Simaw Peed ky hadoo ta hā:

—N'yy hēnh mabahōm, Hyb N'aa Jawyk Doo? —nāng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooht tahajaa nā bā y hahōm hēnh mahōm bā nag'aap hē. Ta jawén da, jawén y mabana kān —nāng mā Jesus Peed hā.

³⁷ Ti m' Peed ky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —nāng mäh —hēd n'aa tanahajaa nayyw hē y ahōm bā a sii? —nāng mäh. —Ȳ radajēēb bā a hyb n'aa, na madajēēb its ȳyh. A hyb n'aa né hē y kan'oo dāk —nāng mā Peed.

³⁸ —Ōm dajēp né da hēp y n'aa? —nāng mā Jesus. —Karaak bahȳyh do pooj jé, tama-woob nuu me da y maky n'aa jején da. Né hup y né hē ta ti y her'oot doo —nāng mā Jesus kyyh Peed hā.

14

Ta ma matēg Jesus h'yyb en'yyim do pa-nyyg n'aa hahȳyh

¹ Ti m' sahōnh hē ta ma matēg sa hā Jesus ky hadoo:

—Bē hyb n'aa tón manāh. Taw'āats hē bē h'yy kae had'yyt hē P'op Hagā Do hā. Hā y na-āāj hē taw'āats hē bē h'yy kae had'yyt hē.

² Hyy pong jé, Ee tób bā, tabawāt bā, ti anāng hajōng bē baym doo. Tii hēnh y basēek bē pooj jé, y benām hyb n'aa bē baym do hood. Tii d' tanado bā paawā y her'oot paawā bē hā.

³ Ȳ basēek bē tyw n'aa y benām hyb n'aa. Tii bā y matēeh da bē y mahūūm hyb n'aa wē ȳy, y bawāt bā bē babok hyb n'aa na-āāj hē.

⁴ Bē hapāh né hē ta tyw n'aa y mahōm doo —nāng mā Jesus kyyh.

⁵ Ti m' Toméh ky hadoo ta hā:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —nāng mäh —dooh āā hapēē bā n'yy hēnh mabahōm. Ti hyb n'aa nyy da āā bahapāh ta ti ta tyw n'aa? —nāng mā Toméh kyyh.

⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ȳ né hē ta tyw n'aa, y né hē ta hub her'oot doo, y né hē hanoo hedēb had'yyt do P'op Hagā Do pa. Jāām né hē hēp y n'aa Ee wē ji nu dāng.

⁷ Baad ub y bē mepēē bā, bē mepāh na-āāj hē Ee. Sét né hē āāh. Hyy kā bē mepēē dāk, bē ty gepēē dāk na-āāj hē Ee —nāng mā Jesus sa hā.

⁸ Ti m' Pirip ky hadoo:

—Mametā āā hā a Yb. Jāām né ti āā karēn, Hyb N'aa Jawyk Doo —nāng mā Pirip.

⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bāp peej né paawā y bawād dāk bē sii, dooh y mamepēē nā bā, Pirip? —nāng mäh. —Tahapēē dāk do ȳyh, Ee na-āāj hē tahapēē dāk. H'ēeh hyb n'aa ti mabedoo, “Mametā āā hā a Yb”, mabanāng?

^{††} 13:26 Kaja hē apāh Jesus her'oot ta ti Jowāw hā. Ta wób apāh dooh ramaa napēē bā Jowāw hā Jesus her'oot doo, ti hyb n'aa dooh rah'yy genā bā Jesus bedoo do Judas hā. ^{‡‡} 13:26 Simaw see ti Judas Ikarjijot yb. Simaw Peed nado.

¹⁰ Dooch maky dahé bā? Ee h'yyb gó ŷ bawāt, hēp ŷŷ gó Ee bawāt. Bē hā ŷ her'ood wāt doo, kēh ŷ gabuuj had'yyt nado tii. Ee kyyh né hē tii. ŷ moo wāt doo, Ee, hēp ŷŷ gó had'yyt hawāt doo, ti né hē moo wāt tii.

¹¹ Taw'āāts hē bē ky daheeh, Ee h'yyb gó ŷ bawāt, hēp ŷŷ gó Ee bawāt, ŷ hanāng doo. Bē ky nadahé nā bā, taw'āāts hē bē ky daheeh ŷ pehuunh do hyb n'aa.

¹² Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: Hā ŷ h'yy ka'eeh do tamoo wāt da ŷ moo wāt do paah. ŷ moo wāt do paa bahānh da tamoo wāt tii kā, Ee wē ŷ basēek do hyb n'aa kā.*

¹³ Sahōnh hē hāt ŷŷ gó bē etsēe do ŷ moo wāt da bē hā, ŷ moo wāt do hā Ee kawehēe dāk hyb n'aa.

¹⁴ Sahōnh hē hāt ŷŷ gó hā ŷ bē ets'ēē bā, ŷ ky daheeh né hē, ŷ anoo né hē.

P'op Hagā Do Sahee Jesus ky n'aa enooh do panyyg n'aa hahŷŷh

¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—ŷ bē kamahān bā, bē ky daheeh da ŷ mejūū doo —nāng mäh.

¹⁶⁻¹⁷ —Ee hā ŷ etsēe da, tii bā da bē hā taban'oo kån bē masa n'aa seeh, bē sii tabawād had'yyt hyb n'aa. P'op Hagā Do Sahee, baad hadoo do ky n'aa metēeh do né tii. Badāk hahŷŷ hā habong do P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh do dooh rahaja bā ragado bā ta Sahee, ranahapāh do hyb n'aa, ramaa nanapāh do hyb n'aa na-āāj hē. Bē ti bē mepāh, bē sii tabawāt do hyb n'aa, ta jawén kā bē h'yyb gó tabajēe suun kån.

¹⁸ Dooch bē ŷ eréd bā. Dooch da kabarii boo bē do bā. P'aa hēnh da ŷ bana bē wē.†

¹⁹ Dooch tabadawéd nā bā, tii bā badāk hahŷŷ hā dawēe P'op Hagā Do mahānh habong do dooh ŷ rahapēe wād bā. Bē hapāh da ŷ tii. ŷ awād had'yyt do hyb n'aa, bē na-āāj hē bē aboo had'yyt hē da.

²⁰ ŷ ganā wāt noo gó, Sahé ŷŷ ŷ mejūū noo gó, tii bā da bē bahapāh Ee h'yyb gó ŷ bawāt. Hēp ŷŷ gó bē babok, bē h'yyb gó ŷ bawāt bē bahapāh na-āāj né hē ti noo gó. Séd ēr h'yyb hedoo.

²¹ Kēh ŷ gadoo doo, ky daheeh doo, ti né hē ta ti hā ŷ kamahān doo. Hā ŷ kamahān doo, Ee kamahān da. ŷ na-āāj hē ŷ kamahān tii. Ta hā ŷ banoo, tah'yy gahoot hyb n'aa hā ŷŷ.

²² Ti m' Judas see (Ikarijot nadoo doo), ky hadoo ta hā:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —nāng mäh —h'ēēd hyb n'aa āā hā had'yyt hē mabanoo a hā ji h'yy ganāng doo, ta wób sa hā dooh? —nāng mā Judas see kyyh.

²³ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Hā ŷ kamahān do ky daheeh né hē ŷ ma metēek doo. Ee kamahān ti ta tii. Āā an'aa da ta wē. Ta h'yyb tym gó da āā babok. Jāām hē hā ŷ kamahān do hā ŷ banoo tah'yy ganāng hyb n'aa hā ŷŷ.

²⁴ Hā ŷ kamahān doo, dooh taky dahé bā ŷ ma metēek doo. Ti hyb n'aa, dooh sa hā ŷ an'oo bā hā ŷ rah'yy genāh hyb n'aa. Kēh ŷ nado ta ti bē maa newēē doo. Ee, hā ŷ mejūū do kyy né tii.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Ta ti bē ŷ maher'ood wāt, babā bē sii ŷ bawāt nā bā.

²⁶ Bē masa n'aa, P'op Hagā Do Sahee, kēh ŷŷ gó Ee P'op Hagā Do mejūū doo, ti né da bē tama metēek sahōnh hā. Sahōnh hē bē hā ŷ her'ood wāt do paah, bē hyb n'aa newēē tan'oo bā bē hā.

²⁷ H'yyb n'yyim do ŷ banoo bē hā. Bē wē da tabaym. ŷ anoo hēp ŷ nāw bē hā. Badāk hahŷŷ hā habong do P'op Hagā Do nahapāh do ranoo do nahado tii. Bē h'yy ketón manāh. Bē eŷŷm manāh —nāng mā Jesus kyyh.

²⁸ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Bē maa napēē bok hahŷ bē hā ŷ her'ood wāt doo: “ŷ da ahōm, tii bā p'aa hēnh ŷ bana bē wē”, nāng ŷŷh. ŷ bē kamahān bā paawā, bē paawā tseb'ee Ee wē ŷ basēek do hyb n'aa. ŷ hyb n'aa jawyk do bahānh Ee hyb n'aa jawyk.

²⁹ Ta poojé bē ŷ maher'ood wāt, tametēeh bā kā bē h'yy ka'eeh hyb n'aa hā ŷŷ.

³⁰ P'eets dāg Nesaa Do Yb, badāk hahŷŷ hā habong do P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh do hā mejūū doo. Ti hyb n'aa, dooh tabadawéd wād bā ŷ her'oot bē hā. Dooch Nesaa Do Yb haja bā hā ŷŷ.

³¹ Daj ŷŷ hē ŷ kan'oo dāk dajēb hā, sahōnh hē hā ŷ Ee mejūū do ŷ ky daheeh do hyb n'aa, Ee ŷ kamahān do hyb n'aa. Taw'āāts hē sahōnh hē dawēe P'op Hagā Do mahānh habong do rabahapāh ŷ ky daheeh Ee, ŷ kamahān Ee.

Ti m' Jesus ky hado kån:

—Hamāh, ēr ah'ūūm ta s'ee hēnh.

15

Jesus joom uwa hād nāng do hadoo do ky n'aa hahŷŷh

¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Joom uwa patuuh heh'āat hadoo ŷŷh. Ee, uwa danāh, ta hā moo wāt doo. Uwa tyd hadoo hā ŷ h'yy ka'eeh doo.

² Uwa tyd, tyt ŷ hadoo do neaak do Ee gakyd hōm da. Uwa tyd, tyt ŷ heaak do baad

* **14:12** Ta yb wē Jesus basēek do jawén paa bā, tamejō hyng P'op Hagā Do Sahee, ta hā h'yy ka'eeh do h'yyb tym gó tabawāt hyb n'aa. Jé pad'yyt hē rabaher'ood hōm kån Jesus ky n'aa. Ti hyb n'aa hajōk h'yy kae padāg kån Jesus hā, P'op Hagā Do Sahee an'oo bā. Ti hyb n'aa, ŷ moo wāt do paa bahānh da tamoo wāt tii kā, *Jesus wén nāng*. † **14:18** P'op Hagā Do Sahee gó Jesus bana sa wē p'aa hēnh, tahañāng pé m' tii.

taban'yyh. Ta poo gekyd hōm, baad tabeaak hyb n'aa ta bahānh kā.

³ Baad dāg bēēh. Tabenyw dāk bēēh, bē ŷ ma metēēk do hyb n'aa.

⁴ ŷ karēn séd hā bē h'yy kata dāg had'yyt hā ŷŷ, tii bā ŷ h'yy kata dāg had'yyt hē bē hā kā. Dooh uwa tyd haja bā ta m'aa hēnh teag bā. Taw'āāts hē ta patuuh hā tadāg had'yyt hē. Ti hadoo bē hā. Dooh bē haja bā joom heaak do bē hado bā, dooh bē haja bā P'op Hagā Do gen'aak do bē moo boo bā, hā ŷ bē h'yy kanata bā.

⁵ —ŷ né hē uwa patuuh hadoo. Tyt ŷ hadoo bēēh. Hā ŷ had'yyt h'yy kata dāk doo, ta hā ŷ h'yy kata dāk doo, ti ti ta ti baad heaak do hadoo. Ta tii d' ŷ wén her'oot, dooh bē daaj hē bē hajaa péh. Hā ŷ bē nayw bā, dooh bē hajaa péh.

⁶ Hā ŷ h'yy kanata wāt doo, uwa tyd kaw'oong hōm, tsawwy bēēh do hadoo da tii. Ti hedoo do rabataa, tēēg hōō gó radewāts toonh, tii bā tabahōō jēng.

⁷ Hā ŷ had'yyt hē bē h'yy kata dāg bā, ŷ ma met'ēēg wāt do bē h'yyb gó tayw bā, bē ky dahé bā, bē ky n'aa ets'ēē bē karēn do né hē, tii bā bē gadoo né hē.

⁸ Baad bē beaak do hadoo do hā Ee kaweh'ēēh. Bē eaak do hadoo do hā bē kametēēh hēp ŷ hata hadoo bēēh.*

⁹ —Ee ŷ takamahān doo da bē ŷ kamahān. Taw'āāts hē ŷ kamahān do bē h'yyb gó tabawād had'yyt hē. Bē eréd manā tii hā.

¹⁰ Bē hā ŷ mejūū do bē ky dahé bā, ŷ kamahān do awād had'yyt da bē h'yyb tym gó. Dooh bē eréd bā tii bā. Bē gado had'yyt hē tii bā bē ŷ kamahān doo. Taw'āāts hē ŷ bad'oo doo da bē bad'oo: Hā ŷ Ee mejūū do ŷ ky daheeh. Ti hyb n'aa Ee kamahān do awād had'yyt hē hēp ŷ tym gó. Ti hyb n'aa, dooh ŷ eréd bā takamahān do hā.

¹¹ Ta ti bē hā ŷ her'ood wāt, ŷ tsebé doo da bē tsebé hyb n'aa, baad bē tseebe had'yyt hē hyb n'aa.

¹² Hahŷ ti ŷ mejūū doo: Bē kamahān bē da hadoo doo, bē ŷ kamahān doo da.

¹³ Jāām né hē tak'ēp kamahān doo, jé ta najiis sa hyb n'aa dajēp doo, ŷ bad'oo doo da.

¹⁴ Najis haa né hē bēēh, ŷ mejūū do bē ky dahé bā.

¹⁵ Dooh “karom ŷŷ” ŷ maneēēj wād bēēh. Dooh sa karom rahapēē bā sa kariw n'aa h'yyb. “Najis haa” bē ŷ wén maneēēh, sahōnh hē hā ŷ Ee maher'oot do ŷ tabēj dāk do hyb n'aa bē hā.

¹⁶ Bē nado ti ŷ hasēēw wāt doo. ŷ ti hasēēw bong bēēh. Bē ŷ wén sēēw hōm, ŷ mejūū joom heaak do hadoo bē bahadoo hyb n'aa.

Joom ag kanarejāā do hadoo ti ŷ karēn bē hā.† Tii bā da sahōnh hē hāt ŷŷ gó bē ky n'aa etsēē doo, Ee anoo da bē hā.

¹⁷ Bē ŷ mejūū bē kamahān bē da hadoo doo.

¹⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Badāk hahŷŷ hā habong do P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh do bē wē rakamajē bā, bē hyb n'aa es'ee, pooj jé hā ŷ rakamajē bong.

¹⁹ Badāk hahŷŷ hā habong do P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh do wób bē ado bā paawā, bē paawā rakamahān, sa da hadoo do rakamahān doo da. Dooh sa wób bē ado boo bā. Bē ŷ asēēw hōm sa mahānh. Ti hyb n'aa bē hā rakamaj'ī.

²⁰ Bē hyb n'aa es'ee bē hā ŷ her'oot do paah. Dooh sa karom ta kariw n'aa bahānh tanu gadāg bā, nāng paa ŷ bē hā. Ta wób ŷ rano n'aa masoo paah. Bē na-āāj né da rano n'aa masoo né da. Ta wób, kēh ŷ raky dahé wāt paah. Bē na-āāj da raky daheeh.

²¹ Hēp ŷ n'aa da bē rano n'aa masoo, hā ŷ mejō hyng do ranahapāh do hyb n'aa.

²² ŷ nahyy bā paawā, sa hā ŷ naher'ood bā paawā, dooh P'op Hagā Do ky n'aa ety bā sa hā nesaa do sa mo haj'aa hyb n'aa. Hŷŷ kā, ŷ ahyw wāt do hyb n'aa, panyng hanām do ŷ maher'ood wāt do hyb n'aa sa hā, dooh da sa kyy pé sa hā P'op Hagā Do ky n'aa etyy noo gó. Sa h'yyb haj'aa hē tii d' rabad'oo.

²³ Hā ŷ kamaj'ī doo, Ee hā na-āāj hē takamaj'ī.

²⁴ Sa mahang tak'ēp ŷ pehuuj wāt. Dooh hajaap ta ti da pehuunn péh, ŷ pehuunn doo. Ta ti ŷ panehuuj bā paawā, dooh paawā P'op Hagā Do ky n'aa ety bā sa hā, nesaa do sa mo haj'aa hyb n'aa. Hŷŷ kā, rahapēē wāt né hē ŷ pehuunn doo. Ti hadoo né hē hā ŷŷ, Ee hā na-āāj hē rakamajē bong.

²⁵ Ta tii da rawén d'oo, P'op Hagā Do kyy kerih do kametā dāk hyb n'aa. Hahŷŷ da takerih: “Daap hē hā ŷŷ rakamajē dāk”,‡ nāng mā kerih doo gó.

²⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Bē masa n'aa, P'op Hagā Do Sahee, baad hadoo do ky n'aa metēēh do kajaa bā kā, taher'oot da kēh ŷ n'aa. Ee hanaa ŷ mejūū da bē wē.

²⁷ Bē na-āāj hē ŷ karēn bē her'ood hōm kēh ŷ n'aa, pooj jé, ŷ du doo noo gó bē baboo had'yyt do hyb n'aa si ŷŷ.

16

¹—Sahōnh hē ta ti bē hā ŷ wén her'oot, bē h'yy kanerét hyb n'aa hā ŷ bē h'yy ka'eeh doo.

* 15:8 Ji da hadoo do ji masa, ji da hadoo do ji kamahān, P'op Hagā Do karēn do ji moo wāt, ji heaak do ky n'aa. † 15:16 Hahŷ joom ag kanarejāā do hedoo do ji hā: Ji da hadoo do ji kamahān doo, ji tsebé doo, baad ji bawāt doo, P'op Hagā Do karēn do ji moo wāt doo. P'op Hagā Do matym gó dooh tahēēj bā tii. ‡ 15:25 Saaw-Mo 35.19, 69.4

² Bē da rahabēē nyuh tób P'op Hagā Do panyyg rayd naherot doo bā naa. Ta ti bahānh da ti awāt nā. Ti awāt ti noo gó, P'op Hagā Do rah'yyb en'yyim red'oo da bē rajēēb bā.

³ Ta ti hedoo do ramoo bong da, Ee daheeh y ranahapāh do hyb n'aa sa h'yyb gó.

⁴ Hahy y wén her'ood wāt bē hā, takametā wāt bā kā, bē hyb n'aa esee hyb n'aa bē y maher'ood wāt do paah. Y wén naher'oot nā paah, y awāt nā do hyb n'aa bē sii.

P'op Hagā Do Sahee ji hā metēēh do ky n'aa hahȳh

⁵ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Hỹ kā y basēēk hā y mejō hyng do wē. Ti hado né paawā, dooh y bē eaaj bā n'yy hēnh y bahōm.

⁶ Bē h'yy ketón up ta ti bē hā y her'ood wāt do hyb n'aa.

⁷ Né hup y né hē hahy bē y maher'oot doo: Baad tanyy bē hā Ee wē y basēēk. Y nas'ēēg bā, dooh paawā bē masa n'aa, P'op Hagā Do Sahee ana bā bē wē. Y basēēk bā kā y mejō hyng bē wē.

⁸ Takajaa bā kā, badāk hahȳh hā habong do P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh do hā baad tametēēh ta s'ee hēnh rahyb n'aa newēē nesaa do ramoo bok do hā. Tametēēh da ta s'ee hēnh rahyb n'aa newēē baad had'op do hā. Tametēēh da ta s'ee hēnh rahyb n'aa newēē sa hā P'op Hagā Do ky n'aa ety do hā sa mo haj'aa p'āā.

⁹ Ta s'ee hēnh rahyb n'aa newēē nesaa do ramoo bok do hā, hā y rah'yy kana'eeh do hyb n'aa.

¹⁰ P'op Hagā Do Sahee metēēh da sa hā, ta s'ee hēnh rahyb n'aa newēē baad had'op do hā, Ee wē y basēēk hyb n'aa, y bē nahapāh hēnh kā.

¹¹ P'op Hagā Do Sahee metēēh da ta s'ee hēnh rahyb n'aa newēē sa hā P'op Hagā Do ky n'aa ety do hā sa mo haj'aa p'āā, Nesaa Do Yb, sa hā mejūū do hā, P'op Hagā Do ky n'aa ety dāg kán do hyb n'aa nesaa doo.

¹² Ti m' taky hadoo ēnh:

—Hajōng nā paawā y her'oot bē hā, dooh bē haja nā bā bē gado bā.

¹³ P'op Hagā Do Sahee, baad hadoo do ky n'aa metēēh do kajaa bā kā, sahōnh hē baad hadoo do ky n'aa bē da tametēēk. Dooh ta ky gabuu tado bā taher'oot doo. Hana y naa tamaa napāh do bē d' tamaher'oot. Taher'oot na-āāj da ta jawén hana do ky n'aa.

¹⁴ Y da tahyb n'aa jaw'yyk. Y tawén hyb n'aa jaw'yyk, hana ȳy tagadoo, tatab'ēēs hyb n'aa bē hā.

¹⁵ Sahōnh hē Ee wē hanāng doo, ma y had'yyt hē. Ti hyb n'aa P'op Hagā Do Sahee gadoo ma ȳy, bē hā tatab'ēēs hyb n'aa, y wén nāng —nāng mā Jesus kyyh.

¹⁶ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Nayyw hē denaa hē, dooh da y bē hapēē wād bā kā. Nayyw hē denaa hē da, p'aa hēnh y bē bahapāh ēnh —nāng mā Jesus.

¹⁷ Ti m' ta ma matēg wób raky hadoo sa da hadoo do sa hā:

—Nyy d' tahanāng pé tii éh, “Nayyw hē denaa hē m', dooh da y bē hapēē wād bā kā. Nayyw hē denaa hē da, p'aa hēnh y bē bahapāh ēnh”, tahanāng doo? Nyy d' tahanāng péh, “Ee wē y basēēk hyb n'aa”, tahanāng doo? —nāk mā sa kyyh.

¹⁸ Ti m' sa m'aa hēnh rakaner'ood kán:

—Nyy d' tahanāng pé g'eeh, “Nayyw hē denaa hē”, tahanāng doo? Dooh āā h'yyb mepēē bā ti taher'oot do hā —nāk mā sa kyyh.

¹⁹ Jesus hapāh rakarēn reaanh ta hā. Ti m' taky hado kán:

—Bē karēn paawā bē eanh ta ti y her'oot do hā? Hahȳ da paawā bē kyy bē h'yyb gó: “Nyy d' tahanāng pé tii éh, ‘Nayyw denaa hē dooh da y bē hapēē wād bā kā. Nayyw hē denaa hē da p'aa hēnh y bē bahapāh ēnh’, tahanāng doo”, nāk bē kyyh.

²⁰ Né hup y né hē hahy bē y maher'oot doo: Bē da a'oot, bē da h'yy ketón. Badāk hahȳh hā habong do P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh do tseb'ee da ti noo gó kā. Bē h'yy ketón né paawā da, bē h'yy katón do kawareem da tsebē do hā.

²¹ Ȳynh wog mahȳynh ajān henāng doo kā, kajaa do hyb n'aa ti noo gó tabenāng doo. Ta t' aah henāng do jawén paa bā kā, tamabaan hōm tak'ēp ta mahȳȳj tahoop do paah, tak'ēp tasebē do hyb n'aa kā.

²² Ti hadoo né da bē hā: Hỹ kā bē d' h'yy ketón. Y bē bahapāh bā p'aa hēnh kā, tii bā bē tsebee kán. Dooh hado hōm pé ta ti bē tsebē doo.

²³ Ti noo gó kā, dooh hā y bē ets'ēē wāt péh. Né hup y né hē hahy y her'oot doo: Ee, P'op Hagā Do banoo da bē hā sahōnh hē hāt ȳy gó bē etsēē doo.

²⁴ Dooh bē etsēē nā pé hāt ȳy gó. Bē ets'ēē da. Bē gadoo né hē da, tii bā baad da bē tsebee kán.

²⁵ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Panyyg ky n'aa gó bē y maher'ood bong paah. Ti awāt da ti noo gó, dooh da bē y maher'ood wād bā ta tii da. Baad ub, kejēn do hadoo nado da bē y maher'ood kán Ee ky n'aa hā.

²⁶ Ti noo gó bē etsēē da hāt ȳy gó. Dooh hyb n'aa da bē y ky masa pé ta hā.

²⁷ Ta daaj hē bē Ee kamahān. Ti hyb n'aa, dooh hyb n'aa bē y ky masa péh, y wén nāng. Bē Ee wén kamahān, y bē kamahān do hyb n'aa, P'op Hagā Do hanaa y bahyng bē ky daheeh do hyb n'aa na-āāj hē.

²⁸ Ee, P'op Hagā Do wē naa y bahyng badāk hahȳh bā. Badāk hahȳh hā y bawād

wät. Hÿÿ kâ ÿ beréd dâk badâk hahÿÿh. Ee wê ÿ basëëk p'aa hênh —nâng mã Jesus kyyh.

²⁹ Ti m' Jesus ma matëg raky hadoo:

—Baad hÿÿ kâ mabahero'ood wät. Panyyg gó nado wäd.

³⁰ Sahõnh hê mabahapäh, ää hapäh hÿÿ kâ. Ji eanhn do pooj jé mabahapëë dâk ji karêñ do ji eanhn doo. P'op Hagä Do hanaa õm tii hâ ää bahapäh, ää wén ky daheeh —nâk mã sa kyyh.

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hâ:

—Bê ky dahé dâg né hÿÿ kâ.

³² Ti awät da ti noo gó, kaja kân, bê waj'aa bong doo kâ bê tób hênh. Map ÿÿ hê da ÿ bê beréd wät. Tii d' né paawä, map ÿÿ hê nawäd ÿÿh. Ee si ÿ awät.

³³ Ta ti P'op Hagä Do Sahee ky n'aa bê ÿ wén mahero'ood wät, h'yyb nyyw gó bê babok hyb n'aa, si ÿÿ séd bê h'yyb hedoo do hyb n'aa. Badâk hahÿÿ hâ bê ahoop né da nesaa doo. Ti hado né paawä, bê h'yy gadeja da, badâk hahÿÿ hâ habong do P'op Hagä Do hâ h'yy kana'eeh do hâ ÿ j'aa ketsë do hyb n'aa.*

17

Jesus ky n'aa etsëë do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus bahajaa bâ kâ ta ti tahero'oot doo, wê hâ taty dâg, ti m' P'op Hagä Do hâ taky n'aa ets'ëë kân:

—Ee, —nâng mãh —kaja kân ÿ dajëp doo kâ sahõnh hê sa hyb n'aa. Mametä a T'aah tak'ëp ta makamabaj'aa doo. ÿ mawehëë, õm a T'aah weh'ëëh hyb n'aa, makabaj'aa do tametëëh hyb n'aa.

² Hâ ÿ maban'oo dâk sahõnh hê badâk hahÿÿ hâ habong do ÿ bag'ääs hyb n'aa, ÿ bedëëb had'yyt hê hyb n'aa a wê, hâ ÿ manoo doo.

³ Hahÿ hedëb had'yyt hadoo do rawén gadoo: Õm, jããm hê sêb had'op doo, P'op Hagä Do heh'äät do rabahapäh do hyb n'aa. Jesus Kristo, mamejõ hyng do rabahapäh do hyb n'aa na-ääj né hê.

⁴ ÿ hâja dâk sahõnh hê hâ ÿ mamejüü doo. Tii hâ õm ÿ wehëë dâk badâk hahÿÿ bâ.

⁵ Hÿÿ kâ Ee, man'oo tak'ëp ÿ kabaj'aa hyb n'aa a matym gó, p'ooj ub, badâk hahÿ madu dahâng do pooj jé, a pa ÿ bawät noo gó, ÿ kabaj'aa doo da.

⁶ A ky n'aa ÿ metä wät badâk hahÿÿ hâ habong do wób hâ, hâ ÿ manoo do sa hâ. A karapee paa tii, ti man'oo dâk do hâ ÿÿ. A ky n'aa raky dahé dâk.

⁷ Sahõnh hê hâ ÿ man'oo dâk doo, a hanaa né ti rabahapëë dâk hÿÿ kâ.

⁸ Ti rawén hapäh, sa hâ ÿ tab'ëës do hyb n'aa a kyyh hâ ÿ manoo do paah, ti ragadoo.

Baad rabahapäh, a wê naa né hê ÿÿh. Õm né hê ÿ mejõ hyng doo, raky daheeh.

⁹ A hâ ÿ ky n'aa etsëë sa hyb n'aa. Dooch ÿ ky n'aa ets'ëë bâ badâk hahÿÿ hâ dawëë a mahãnh habong do sa hyb n'aa. Hâ ÿ manoo do sa hyb n'aa ÿ ky n'aa etsëë, a karapee rabahadoo do hyb n'aa.

¹⁰ Sahõnh hê karapé haa, a karapee né tii. A karapee, karapé haa. Sa hyb n'aa ÿ kawehëë dâk.

¹¹ Dooch da badâk hahÿÿ bâ ÿ ayyw wäd bâ, a wê da ÿ bas'ëëg kân. Ti d' hayyw kân badâk hahÿÿ bâ. Ti hyb n'aa, Ee, tsyt hê hawät do õm nesaa do mahãnh, mamo n'aa jesu da a hejój me, hâ ÿ manoo doo me né hê, séd hâ rah'yyb hedoo hyb n'aa, séd hâ ër h'yyb hedoo doo da.

¹² Sa mahang ÿ hawät noo gó, ÿ mo n'aa jesu bong a hejój me, hâ ÿ manoo doo me. Dooch h'yy kawareem pé nesaa do hâ. Jããm hê sêb hê nesaa do hâ h'yy kawareem. Kare-jãã do pan'aa né tii. Ti tawén hadoo, a kyy kerih do kametëëh hyb n'aa.

¹³ Hÿÿ kâ da, dooch sa mahang ÿ awäd wät bâ kâ. A wê da ÿ bas'ëëg kân. Badâk hahÿÿ bâ ÿ bawät ná bâ ÿ her'oot ná ta tii, ÿ tsebë do baad sa h'yyb gó tabawät hyb n'aa.

¹⁴ ÿ an'oo dâk sa hâ a kyyh. Badâk hahÿÿ hâ habong do a hâ h'yy kana'eeh do kamajë dâk sa hâ, sa wób ranahado bong do hyb n'aa, sa see ÿ nahadoo do hadoo né tii.

¹⁵ Dooch ÿ ets'ëë bâ mabasog hõm hyb n'aa badâk hahÿÿ bâ habong do sa mahãnh. Jããm né hê ÿ etsëë a hâ, mamo n'aa jesuu hyb n'aa Nesaa Do Yb mahãnh.

¹⁶ Badâk hahÿÿ hâ habong do a hâ h'yy kana'eeh do wób nado tii, ta ti see ÿ nahadoo doo da.

¹⁷ Tsyh hê mabetyn dâk hanãm do ky n'aa me, magen'aak do ramoo bok hyb n'aa. A kyyh né hê ti hanãm do ky n'aa.

¹⁸ Badâk hahÿÿ bâ mamejõ hyng doo da ÿÿh, tii da ÿ mejüü sa hâ badâk hahÿÿ hâ habong do sa mahang.

¹⁹ Sa hyb n'aa ÿ kan'oo dâk, tsyt hê magen'aak do ÿ moo wät hyb n'aa, ta ti na-ääj hê baad tsyt hê magen'aak do ramoo bok hyb n'aa.

²⁰ Sa hyb n'aa had'yyt nado ÿ ky n'aa etsëë. ÿ ky n'aa etsëë na-ääj né hê ta jawén hâ ÿ h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa, hahÿ sa kyyh hyb n'aa h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa.

²¹ ÿ ky n'aa etsëë sahõnh hê hâ ÿ h'yy ka'eeh doo, séd hâ rah'yyb hedoo hyb n'aa, séd hâ ër h'yyb hedoo doo da. Hëp ÿÿ gó mabawät, a h'yyb gó ÿ bawät doo da. ÿ karêñ séd hâ rah'yy kata dâk ër hâ, badâk hahÿÿ hâ habong do rabahapäh hyb n'aa õm né hê hâ ÿ mejõ hyng doo.

* 16:33 Badâk hahÿÿ hâ habong do P'op Hagä Do hâ h'yy kana'eeh do hâ Jesus j'aa ketsëë kân. Nesaa do Yb hâ, sa hâ mejüü do hâ Jesus j'aa ketsëë kân na-ääj hê.

²² Tak'ēp baad hadoo do hā ȳ man'oo dāk do paa ȳ an'oo dāk né sa hā, séd hā rah'yyb hedoo hyb n'aa, séd hā ēr h'yyb hedoo doo da.

²³ Sa h'yyb gó ȳ bawāt. Hēp ȳy gó mabawāt. Ȳ karēn baad ub, séd hā rah'yyb hedoo, ȳ mamejō hyng ta wób rabahapāh hyb n'aa, hā ȳ h'yy ka'eeh do hā makamahān ȳ makamahān do hadoo, ta wób rabahapāh hyb n'aa —nāng mā Jesus taky n'aa etsēē bā.

²⁴ Ti m' taky hado kán ta yb hā:

—Ee, —nāng mäh —ȳ karēn ȳ bawāt bā rababok hā ȳ manoo doo. Ȳ karēn rabahapāh ȳ kabaj'aa doo, bak ȳ tak'ēp gabarēeh doo, badāk hahȳ madu dahāng noo gó pooj jé, ȳ makamahān do hyb n'aa hā ȳ man'oo dāk do paah.

²⁵ Ee, baad had'op do had'yyt moo wāt do ōm. Badāk hahȳ hā dawēē a mahānh habong doo, dooh né paawā ōm rahapēē bā sa h'yyb gó, ȳ ti hapāh ōm. B'ēeh hahȳ rahapāh ȳ mamejō hyng doo.

²⁶ A ky n'aa ȳ metā wāt sa hā. A ky n'aa ȳ metā had'yyt hē da sa hā, ȳ makamahān do sa h'yyb gó tabawāt hyb n'aa, ȳ na-āaj hē sa h'yyb gó ȳ bawāt hyb n'aa.

18

Jesus ramaso dāk do panyyg n'aa hahȳyh

¹ Ti m', Jesus bahajaa bā kā taky n'aa etsēē doo, ahōm kán mā ta ma matēg sa daheeh. Kap'ȳy madarong doo, Kidorōn hād nāng do rabatsēg hōm. Tii bā tabanāng joom Oriib hād nāng doo. Tii bā, joom banāng bā Jesus baym.

² Judas, Jesus haēēj dāk do tahapāh mā Jesus bahe'yyim doo. Hajōō nuu me ta tii bā Jesus bahew'ēēt ta ma matēg sa daheeh.

³ Ti m' Judas bahōm kán joom banāng bā. Warahén, ta wób P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa ramejūū doo, Pariséw ramejūū do na-āaj hē tamanaa. Bag enāh rabana. Kuman yt hā m' rabana.

⁴ Jesus hapāh ta h'yyb gó sahōnh hē ta hā rabad'oo doo. Ti hyb n'aa m' sa wē tabahōm, ti m' tabeaj kán:

—Jaa no n'aa bē ban'aa? —nāng mäh.

⁵ Ti m' raky hadoo:

—Jesus, Nasaréh buuj no n'aa —nāk mā sa kyyh.

—Ȳ né h̄ȳh —nāng mā Jesus sa hā.

(Sa mahang Judas, ky ken'yyim doo gó haēēj dāk do bagēēt.)

⁶ “Ȳ né h̄ȳh” Jesus her'ood sii hē, sa jawén p'aa hēnh rakajāk tūū.

⁷ Ti m' Jesus beaanh ēnh p'aa hēnh:

—Jaa no n'aa bē ban'aa? —nāng mäh.

—Jesus, Nasaréh buuj no n'aa —nāk mäh p'aa hēnh sa kyyh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ȳ né h̄ȳh, ȳ hanāng do bē hā —nāng mäh. —No na ȳ tado bā, bē an'oo hata hā rabahōm hyb n'aa —nāng mā Jesus sa hā.

⁹ (Ta tii d' Jesus wén edoo, “Doooh h'yy kawareem pé nesaa do hā”, ta yb hā ta her'ood wāt do paa kameteēh hyb n'aa.)

¹⁰ Ti m' Simaw, Peed hād nāng do bado dāk ta sēn-jeer, ta nabuuj hub hēnh hadāk do tagakyd hōm mā aj'yy Maw-Kó hād nāng doo. P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa heh'āāt do karom tii.

¹¹ Ti m' Jesus ky hadoo Peed hā:

—Menyyw dāg a sēn-jeer. Doooh g'eeh ȳ gado bā ȳ ahoop doo, Ee anoo doo? —nāng mā Jesus ta hā.

Anas wē Jesus ramahūūm do ky n'aa hahȳyh

¹² Ti m' warahén sa wahē n'aa, ta warahén n'aa, P'op Hagā Do tób n'aa hagā n'aa sii hē ramaso dāk Jesus. Ramoo maw'yyd dāg kán,

¹³ tii bā pooj jé ramahūūm aj'yy Anas hād nāng do wē. Kajapas mayb ti Anas. Ti noo gó P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa heh'āāt do ti Kajapas.

¹⁴ Ta ti Kajapas né hē ta ti her'oot do paa Judah buuj sa wahē n'aa sa hā, “Taw'āats hē sēt hē dajēp sahōnh sa hē hyb n'aa”, hanāng doo.

Jesus Peed ky n'aa jejēn do panyyg n'aa hahȳyh

¹⁵ Simaw, Peed hād nāng doo, Jesus ma matēg see sii tabahōm warahén sa jawén. P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa heh'āāt do hep'ēeh do ta ti ta ma metēek do seeh. Ti hyb n'aa rabanoo tabajēē suun tób wahoo gó, kahadē doo gó, Jesus ramajē sun doo gó.

¹⁶ Peed gada ta noo bā. Jesus ma matēg seeh, tób danāh hep'ēeh doo, anyyh p'aa hēnh maruus ta noo hagā n'aa wē tabetsēē hyb n'aa Peed bajjē suun hyb n'aa. Ti m' tamajē sun kán Peed.

¹⁷ Ti m' maruus, ta hadē noo hagā n'aa ky hadoo Peed hā:

—Nāng aj'yy ma matēg see nado ōm? —nāng mäh.

Ti m' Peed ky hadoo:

—Doooh ta ma matēg see ȳ do bā —nāng mäh.

¹⁸ Tak'ēp tabahahēem ti atsēm. Ti hyb n'aa tób danāh karom, P'op Hagā Do tób n'aa hagā n'aa sii hē ragahō sooh tēēg sēh. Tēēg noo pa rabab'ēeh rakatēng hyb n'aa. Peed agēēt katēng sa pa.

Sa wahē n'aa Jesus hā teaanh do panyyg n'aa hahȳyh

¹⁹ Ti nuuj jé m', tób gó, P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa

heh'āat do eanh mā Jesus ta ma matëg ky n'aa, tametëk do ky n'aa na-āāj hē.

²⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Sahōnh hē ramaa napëe had'yyt hē ŷ her'ood wāt doo —nāng mäh. —Tōb P'op Hagā Do panyyg rayd naherot do yt hē, P'op Hagā Do tōb n'aa yt hē na-āāj hē ŷ ma met'ëëg wāt paah. Dooh kejën gō ŷ her'ood bā —nāng mäh.

²¹ —Hëd n'aa hā ŷ bē beaanh? Bē eaaj këh ŷ maa new'ëe do sa hā. Ta ti rahapäh ŷ her'ood wāt doo —nāng mā Jesus kyyh.

²² Ta tii d' Jesus baher'oot do hyb n'aa, P'op Hagā Do tōb n'aa hagā n'aa see Jesus ta tapa ewyh wāt, ti taky hadoo:

—Tii da ji kyyh P'op Hagā Do tōb n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'āat do hā? —nāng mäh.

²³ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Mametä nesaa do ky n'aa ŷ her'ood bā. Baad hadoo do ŷ her'oot do p'āā ŷ matapa ewyhh? —nāng mā Jesus ta hā.

²⁴ Ti m' Anas mejüü mä ramahüüm Jesus, Kajapas, P'op Hagā Do tōb n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'āat do wë. Moo kamewyyt nä m' Jesus.

P'aa hënh Peed ky n'aa jejën do Jesus panyyg n'aa hahÿÿh

²⁵ Ti m' tëëg noo pa Peed katëng bā, rabeaaj kån mä ta hā:

—Ta ma matëg see nado òm? —näk mäh.

Ti m' Peed ky n'aa jejën:

—Dooh. Ta ma matëg see nado ŷÿh —nāng mäh.

²⁶ Ti m' P'op Hagā Do tōb n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'āat do karom seeh, Peed nabuuj gakyd hōm do wakāän ky hadoo:

—Òm nado ta ti ŷ hapäh do ta sii, joom mahang? —nāng mä ta kyyh.

²⁷ Ti m' p'aa hënh Peed ky n'aa jejën ënh. Tii bā karaak ky ganā kån, tabah'ÿÿ kån.

Pirato hād nāng do wë Jesus ramahüüm kån do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁸ Ti m', Kajapas tōb bā naa ramahüüm kån Jesus aj'yy Roma buuj Judah häj n'aa bagā n'aa tōb hënh, Pirato hād nāng do wë. Jati pé bāp paa m' tii. Judah buuj wahë n'aa Jesus man'aa doo, dooh rajëë pä bā Roma buuj tōb gō. Rakarën mä baad ratayy rabawëh nä do hyb n'aa Pas-kowa tä n'aa.*

²⁹ Ti hyb n'aa Pirato banyyh sa wë, ti m' taky hadoo:

—H'ëed p'āā bē ky n'aa tapaa hahÿ aj'yy? —nāng mäh.

³⁰ Ti m' raky hadoo:

—Moo nesaa do tanado bā, dooh paawā āā haëëj bā a hā —näk mä sa kyyh.

³¹ Ti m' Pirato ky hadoo:

—Bë né hē ky n'aa etyy ta hā bē ky n'aa jaw'yyk do banoo doo da —nāng mäh.

—Dooh āā haja bā āā dajëëb bā. Dooh Roma buuj ky n'aa jaw'yyk do an'oo bā —näk mä sa kyyh Pirato hā.

³² Tii d' tawén hado kån, nyy d' tadajëp Jesus her'ood wāt do paa kametä wāt hyb n'aa.†

³³ P'aa hënh Pirato bajëë suun tōb gō, Jesus tanaëënh mä ta wë, teaaaj kån:

—Òm Judah buuj sa wahë n'aa? —nāng mäh.

³⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—A ky gabuuj hē ti meaanh? Òm ta wób ramaher'oot do këh ŷ n'aa hyb n'aa mabeaanh? —nāng mā Jesus.

³⁵ Ti m' Pirato ky hadoo:

—Judah buuj nado ŷ hÿÿh —nāng mäh. —A wakāän, P'op Hagā Do tōb n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahë n'aa ti òm haëënh hā ŷÿ. H'ëed p'āā? —nāng mā Pirato.

³⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Badäk hahÿÿ bā nado ŷ bag'āās doo. Badäk hahÿÿ bā tado bā paawā, karapé haa ŷ ramo n'aa jesu paawā Judah buuj sa wahë n'aa sa mahānh. Badäk hahÿÿ bā nado ŷ bag'āās doo —nāng mäh.

³⁷ Ti m' Pirato ky hadoo:

—Tii d' tado bā, òm né hē häj n'aa wahë n'aa? —teaanh mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ehub né hē òm tii d' hanāng. Baad hadoo doo, heh'āat do ky n'aa ŷ her'oot hyb n'aa ŷ benāng, ti hyb n'aa né hē ŷ bahyng badäk hahÿÿ bā. Baad hadoo do ky n'aa gen'aak do ky daheeh ŷ her'oot doo —nāng mā Jesus Pirato hā.

³⁸ Ti m' Pirato ky hadoo:

—H'ëed ti baad hadoo do mahanāng? —nāng mäh.

Ti m' nanyw hē Pirato banyyh Judah buuj sa wë. Ti m' taky hadoo sa hā:

—Dooh ŷ aw'yyt pé ta hā ky n'aa ketyy doo —nāng mäh.

³⁹ —Pas-kowa bē teheb'ëes do hā bē mehejō ŷ bado nyh ŷ dawäts gëët do seeh. Bē karën ŷ ado nyh bē matym n'aa Judah buuj wahë n'aa ramaneëënh doo? —nāng mäh.

⁴⁰ Ti m' raky hadoo, tak'ëp mä rageëënh:

—Ta ti nado āā karën! —näk mäh. —Barabas hād nāng do ti āā karën! —näk mäh.

Roma buuj wë h'yy kawereem do see paa ti Barabas.

* **18:28** Dooh Judah buuj ky n'aa jaw'yyk do an'oo bā, Judah buuj nadoo do tōb bā rabajëë pä bā. Hasus do hadoo sa hā P'op Hagā Do matym gō red'oo, tii d' radoo bā. Ta ti hedoo doo, dooh rahaja bā Pas-kowa tä n'aa rawëë bā. † **18:32** Judah buuj radajëëb bā paawā, pä me paawā ramakut. Roma buuj radej'ëep, b'aa kajatsëk do hā rabepëëm dāk. B'aa kajatsëk do hā Jesus dajëp, ta daaj hē paa tabaher'oot.

19

Jesus raky n'aa ety dāk do b'aa hā tadajēp hyb n'aa panyyg n'aa hahȳh

¹ Ti m' Pirato mejūū Jesus rabaheyyih.

² Ti m' hetēk do moo m' warahén ramap'ōōd dāk, ta nuu gó m' radaso kán. Ti m' radasuun jēng ta hā ta hatsē hahiin doo.*

³ Ti m' hajōō nuu me m' rabena ta wē raky n'aa ej'ees hyb n'aa. Hahȳy' d' mā sa kyyh:

—Kaweh'ēeh Judah buuj sa wahē n'aa! — nāk mäh.

Ti m' ratapa ewyyh hajōō nuu me.

⁴ Ti m' p'aa hēnh Pirato ber'oot Judah buuj sa sii:

—Ȳ manyyh da hȳy ká bē wē ta w'oo hā, dooh ȳ aw'yyt pé ta hā ky n'aa ketyy do hā bē bahapäh hyb n'aa —nāng mäh.

⁵ Ti m' ta nu gaheen n'aa hetēk do mooh, ta hatsē hahiin doo gó tabanyyh bā, Pirato ky hadoo sa hā:

—Bē hegāā! Gēēt hahȳ aj'y' —nāng mäh.

⁶ Ti m' P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa, P'op Hagā Do tób n'aa hagā n'aa Jesus rabahapäh bā, nyyw hē rageēj bong:

—Mepēēm däg, mepēēm däg! —nāk mäh.

Ti m' Pirato ky hadoo:

—Bē né hē hepēēm dāk. Ȳ ti dooh ȳ aw'yyt pé ta hā ky n'aa ketyy do hā —nāng mā Pirato.

⁷ Ti m' Judah buuj wahē n'aa raky kah'ūūm ta hā:

—Āā ky n'aa jaw'y'yk do ky n'aa hyb n'aa taw'āāts hē tadajēp né hē, P'op Hagā Do T'aah tabanāng do hyb n'aa —nāk mā sa kyyh.

⁸ Pirato maa newē dāk bā tii da, tak'ēp mā tabeyym tii bā ká.

⁹ Ti m' p'aa hēnh tabajēē suun tób gó, ti m' Jesus hā tabeaanh:

—N'yy hēnh naa ōm? —nāng mäh.

Jesus kawanaj'āān né paawā, dooh m' taky gado bā.

¹⁰ Ti m' Pirato ky hadoo ta hā:

—Doooh maky gado bā? Mahapäh né hē, ȳ hajaa ȳ mejō bā ōm raberéd hōm hyb n'aa, ȳ hajaa na-āāj hē ȳ mejō bā ōm rabepēēm dāk —nāng mā Pirato.

¹¹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Doooh paawā mahaja bā hā ȳy, P'op Hagā Do nan'oo bā. Ti hyb n'aa, ȳ haēēj dāk do sa hā, a hā hanāng do nesaa do bahānh sa hā —nāng mā Jesus Pirato hā.

¹² Ti m' ta ti Pirato maa newē dāk bā takarēts paawā taberéd hōm Jesus. Tak'ēp mā Judah buuj rageēj had'y'yt hē tii bā:

—Ta ti aj'y' meréd hōm bā, dooh Sesa, sahōnh hē bā wahē n'aa h'y'yb hata mado bā. Hāj n'aa wahē n'aa hanāng doo, Sesa tahyb n'aa wareem —nāk mā sa kyyh.

¹³ Ti m' Pirato maa napäh bā m' ta tii, tamanyyh Jesus, ahyy sooh mā ji ky n'aa etyy n'aa tyng jó. Pā ta yt ta tii bā. (Eberew kyy me ramaneēēnh ta ti Gabatah.)

¹⁴ Pas-kowa rataheb'ēēs do pooj jé noo gó m' tii. Wasyk mäh. Ti m' Pirato ky hadoo Judah buuj sa hā:

—Gēēt hahȳ bē wahē n'aa —nāng mäh.

¹⁵ Ti m' raky hadoo tak'ēp:

—Mado hōm, mado hōm, mepēēm däg! — nāk mäh.

—Bē wahē n'aa ȳ epēēm dāk g'eeh? —nāng mā Pirato.

Ti m' P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa raky hadoo:

—Jāām né hē sét hē āā wahē n'aa, Sesa! — nāk mäh.

¹⁶ Ti m' tagadēēg ub ká, Jesus Pirato ba-haēēj däg kán sa hā takepēēm dāk hyb n'aa.

Jesus rabepēēm dāk do panyyg n'aa hahȳh

Ti m' warahén sa hā ká takahaēēj dāk Jesus.

¹⁷ Ta daaj hē Jesus besoo hōm b'aa rahepēēm dāk do pan'aa ta hā. Ji Nu Gabóg K'y' ramaneēēnh doo hēnh ramahūūm. (Eberew kyy me ramaneēēnh ta tii bā Gogota.)

¹⁸ Tii bā rabepēēm dāk b'aa kajatsēk do hā ká. B'aa kajatsēk do wób hā rabepēēm dāk na-āāj hē pawóp hē ajyy. Hub hēnh ta see hanāng, s'ȳy hēnh ta see hanāng. Hōō gó Jesus kahepēēm dāk do bahāng.

¹⁹ Pirato kyy gó raberii bong ta heen n'aa, ti m' p'op, Jesus nu gad'oo pong jé, rabepēēm dāk. Hahȳy da m' takerih ta hā: “Jesus, Nasaréh buuj, Judah buuj wahē n'aa hahȳy'.”

²⁰ Edah tii, Jerusarēnh bā naa. Ti hyb n'aa hajōk ner'ood bong kerih doo. Tamawoob hē kyyh takamerih doo: Eberew kyy me, Ratīn kyy me, Gereg kyy me.

²¹ Ti m' P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa rabahōm kán Pirato wē, ti m' raky hadoo:

—Merii manāh: “Judah buuj sa wahē n'aa”, hanāng doo da. Taw'āāts hē merii: “Ta daaj hē Judah buuj sa wahē n'aa tabanāng hahȳ aj'y'” —nāk mā sa kyyh.

²² Ti m' Pirato ky hadoo:

—Taw'āāts hē ȳ erii wāt doo. Doooh ȳ ah'ȳy' d wād bā —nāng mā sa hā.

²³ Ti m' Jesus warahén rabepēēm dāk do jawén paa bā m', rabasog hōm ta saroor.

* 19:2 Raky n'aa mes'uunh do ky n'aa m' ti hetēk do moo ramap'ōōd dāk do ta nuu gó radasooh doo. Sa wahē n'aa soog ky n'aa ti ta tii. Ti hadoo né hē ēnh ta hatsē hahiin doo. Sa wahē n'aa hatsē ky n'aa né ti ta tii ēnh.

Retyn hōm ji meheet pé hadoo do sa hā. Sét hē, ta hatsé, mad'aak kanasuuh doo.

²⁴ Ti m' raky hadoo:

—Dooch ér as'èéd bā hahÿÿh. Hamäh, ma-suuÿ ér moo bong ér bahapäh hyb n'aa jaa wé tabaym —näk mä sa kyyh.

Ti tawén hadoo, P'op Hagä Do kyy kerih do kameteëh hyb n'aa. Hahÿÿ da takerih ta ti ky n'aa:

“Rabetyh hōm sa hā hē saror ÿÿ. Masuuÿ ramoo bong saror ÿ hyb n'aa.”†

Tii da né hē warahén ramoo boo kän.

²⁵ B'aa kajatsék do Jesus hadäk do dewé hā, ti ab'èéh ta ÿÿn, ta kaat, Keropas häd näng do ÿÿm Marija häd näng doo, Marija Madarén häd näng do daheeh.

²⁶ Ti m' Jesus bahapäh bā ta ÿÿn, ta ma matég seeh, tak'ëp takamahän do rabab'èéh bā, Jesus ky hadoo ta ÿÿn hā:

—Gëet ta ti a t'aah —näng mäh.

²⁷ Ti m' ta ma matég hā m' taky hadoo:

—Gëet ti a ÿÿn —näng mä Jesus ta ÿÿn ky n'aa hā.

Tii bā kã, ta ti tagado kän Jesus ÿÿn ta tób bā kã, tabahag'ääs hyb n'aa kã.

Jesus dajëp do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁸ Ta jawén kã, sahōnh hē tabahaja däk bā kã tamoo wät do paah, P'op Hagä Do kyy kerih do kameteëh hyb n'aa kã taky hado kän: “ÿÿ hoo kaanh”, näng mäh.

²⁹ Ti asooh tii bā uwa s'èeb oow. Ti m' raheh'oos sapum doo, Jesus hā rabanoo hyb n'aa. B'aa isop häd näng do hā radadäk, ti rabanoo p'op, Jesus beëek hyb n'aa ta naëng hadoo.

³⁰ Jesus beëek do jawén paa bā, taky hadoo:

—Jääm né kã ÿ moo wät doo —näng mäh.

Ti m' ta nu wakoo däg kän, ti m' h'yy keréd hōm mäh.

³¹ Saab pooj jé m' ti ta tii. Saab pooj jé né hē m' ta ti Judah buuj rabahenyw hōm Saab hā rakamehehāk hyb n'aa. Tak'ëp ratayy ti noo gó, Pas-kowa noo gó tabadoo do hyb n'aa. Dooch Judah buuj rakarén bā Saab hā rapadäg nā bā kepëem padëek doo. Ti hyb n'aa rabetsëe Pirato hā tamejüü hyb n'aa warahén ragetëh bong hyb n'aa sa tsyym k'yy, nyyw hē radejëp hyb n'aa. Rabetsëe rasog hyk hyb n'aa sa kamag Saab du doo do pooj jé.

³² Ti m' Pirato mejüü warahén sa tsyym k'yy ragetëh bong hyb n'aa. Ti m' Jesus pa hadäk do ragetëh bong ta tsyym k'yy, ta jawén mä ta see tsyym k'yy.

³³ Jesus tsyym k'yy ragetëh paawä, tii bā rabahapäh Jesus dajëp. Dooch Jesus ratsyym k'yy getëh boo bā.

³⁴ Ti warahén bejöh kän ta baa bā. Ti m' majyyw banyyh naëng mahang. Dajëp né kã m'.

³⁵ Aj'yy ta ti hapäh doo, baad tabaheh'oot ta ti ky n'aa. Dooch daap tamenä bā. Ta ti aj'yy hapäh né hē, te hub né hē taheh'oot doo. Ta ti tawén erii wät hahÿÿ hā, bē na-ääÿ bē ky daheeh hyb n'aa, bē h'yy ka'eeh hyb n'aa.

³⁶ Jesus tsyym wén ganeteëh, P'op Hagä Do kyy kerih doo gó kerih do kameteëh hyb n'aa. Hahÿÿ d' paa m' takerih ta ky n'aa: “Dooch da ta k'yy gatëh is péh.”‡

³⁷ Rawén baa ejooh, hahÿ kerih do paa kameteëh hyb n'aa: “Raheg'ääs da rabaa ejooh do wé.”§

Jesus radakä jëng do pä gó panyyg n'aa hahÿÿh

³⁸ Tii bā kã, Jesus kamag n'aa paa Joséh, panang Arimatsija häd näng do buuj hadoo doo, bet'sëe kän Pirato hā. Jesus h'yyb hata ta ti Joséh. Dooch tametä bā ta h'yyb, ta hā tah'yy ka'eeh doo, tajeÿÿm do hyb n'aa Judah buuj sa wahë n'aa wób. Ti m' Pirato bahaëëÿ däk ta hā. Ti m' Joséh bana, tado hyy kän mä Jesus kamag n'aa paah.

³⁹ Nikodëm Joséh hata. Nikodëm né hē tii, p'ooÿ ub Jesus heg'ääs do atsém. Nikodëm manaa mä 35 m' ta nu jawyg b'aa s'èeb buu benyym doo. Aroé ramaneëënh do s'èeb, miir ramaneëënh do s'èeb ta ti buu benyym.

⁴⁰ Ti m' Jesus kamag n'aa paa rahabën däk pään me, hawak doo me, rino häd näng do s'èeb. Buu benyym mä ta hā. Judah buuj rabahed'oo doo da né hē rabad'oo Jesus kamag n'aa hā.

⁴¹ Jesus rabepëem däk doo bā ti anäng joom. Ti mahang tagadäk papuuÿ kamag hood, pä gó ragagots däk doo.

⁴² Saab pooj jé, Judah buuj rabahenyw hōm noo gó tado hyb n'aa, p'eets hē ta ti kamag n'aa hood tagadäk do hyb n'aa na-ääÿ hē, ti b' né radasuun jëë kän Jesus kamag n'aa.

20

Jesus ganä wät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' bāp paah, met'uuh hā, badajung nā, Marija Madarén häd näng do bahōm kän pä gabaho doo hēnh, Jesus kamag n'aa radasuun jëng hēnh. Tahëg'ääs mäh, noo gasëets hōm gabaho do ty gatsé.

² Ti m' tawaj'aa jëng Peed, Jesus ma matég baad Jesus kamahän do daheeh rabab'èeh

† 19:24 Saaw-Mo 22.18 ‡ 19:36 Esodo 12.46, Numeros 9.12, Saaw-Mo 34.20 § 19:37 Sakarija 12.10 hā takerii däk tii. Dooch warahén raky n'aa napëë bā ta ti kerih doo. P'op Hagä Do né hē hanoo, kerih do kameteëh hyb n'aa.

hēnh. Ti m' taky hadoo pawóp hadoo do sa hā:

—Rado nyyh Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kamag n'aa. Dooh āā hapēē bā n'yy hēnh ramachūūm —nāng mā ta kyyh.

³ Ti m' Peed, Jesus ma matēg see daheeh ah'ūūm mā Jesus kamag n'aa hood gadāk hēnh.

⁴ Waj'aa h'ūūm. Tak'ēp Jesus ma matēg see wajaah ta pooj jé. Peed pooj jé takajaa.

⁵ Ta noo bā takajaa bā, dooh tajēē suun bā. Nu hyy dāk, tabaheg'āās ta gó. Tahapāh pāān hewak doo, rino hād nāng do s'ēēb.

⁶ Ti m' Peed, duu hēnh hana do kaja nā. Gabaho doo gó tabajēē suun. Pāān hewak doo, Jesus kamag n'aa ramahabēn dāk do paah, tahapāh.

⁷ Pāān hawak doo, ta mamets jesuu n'aa paah, tahapāh na-āāj hē. Ti asooh tsyt hē, baad takamatēh dāk.

⁸ Tii bā m' Jesus ma matēg seeh, pooj jé kajaa doo, bajēē suun kán. Ta ti tabahapāh bā kā, Jesus ganā wāt do taky dahé kán.

⁹ (Dooch tagah'ood nā bā sa hā P'op Hagā Do kyy kerih doo gó taher'oot doo, Jesus ganā wāt da hanāng doo.)

Marija Madarēn hā Jesus kasee do panyyg n'aa hahȳȳh

¹⁰ Ti m' rabajēk sa tób hēnh.

¹¹ Marija Madarēn baym kamag hood paa noo bā. Aoot mäh. Ta ód gó tanu hyy dāk gabaho doo gó tageg'āās hyb n'aa.

¹² Tii bā m' pawóp hē āās tabahapāh. Hewak mā sa saroor. At'oonh mā Jesus kamag n'aa basooh do paa bā m'. Ta nuu hēnh tabanāng hēnh mā ta seeh, ta tsyym tabanāng hēnh ta seeh.

¹³ Ti m' āās rabeaanh ta hā:

—H'ēēd p'āā mabaoot? —nāk mäh.

Ti m' taky hadoo:

—Rado hōm wahé ȳ n'aa. Dooh ȳ hapēē bā n'yy hēnh rahed'oo —nāng mā Marija Madarēn.

¹⁴ Ti m' ta jawén p'aa hēnh tabegāā wāt. Tahēg'āās mā Jesus tii bā hagēēt. Dooh m' tah'y'y ganny bā Jesus tado bā.

¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—H'ēēd p'āā mabaoot? Jaa ta ti mesoos doo? —nāng mäh.

Ta tii bā joom mahang moo hew'ēēt do ted'oo mäh. Ti hyb n'aa taky hadoo ta hā:

—Ōm tado bā ti hado nyyh, maher'ood hā ȳ n'yy hēnh mamahūūm, ȳ behēen hyb n'aa ta kamag n'aa —nāng mā Marija Madarēn.

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Marija! —nāng mäh.

Ti m' Marija ty kaw'ōōd dāk ta wē, ti m' Eberew kyy me* taky hadoo:

—Raboni! —nāng mäh. (“Ma matēg”, tahanāng pé m' tii.)

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Moo dēē manā hā ȳȳ —nāng mäh. — Dooh Ee wē ȳ ewād s'ēēg nā bā. Ahōm hāj haa hedo padēēk do sa wē. Hahȳȳ da maher'ood sa hā kēh ȳ n'aa: “Ȳ asēēk Yp ȳ wē, bē Yb na-āāj, P'op Hagā Do ȳ h'yy kaha'eeh doo, bē h'yy kaha'eeh do wē”, tii da a kyyh —nāng mā Jesus ta hā.

¹⁸ Ti m' Marija Madarēn bajēng Jesus ma matēg sa wē. Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do tahapāh mā tanooh. Tapanāk sa hā Jesus kyyh.

Ta ma matēg hā Jesus kasee do panyyg n'aa hahȳȳh

¹⁹ Ti noo gó né hē m', met'uuh hā, atsēm, séd hā Jesus ma matēg rakata padēēk. Baad ranoo gatsēē dāk ta tēg me tób nooh, sa wahé n'aa raje'ȳm do hyb n'aa. Ti m' Jesus kas'ee g'ēēd kán sa mahang, ti m' takedēng sa hā:

—Taw'āāts hē bē P'op Hagā Do h'yyb en'yym —nāng mäh.

²⁰ Takedēng do jawén paa bā tametēēh sa hā ta mooh, ta baa. Tak'ēp ta ma matēg ratsebee bong Jesus Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do rabahapāh bā kā.

²¹ P'aa hēnh Jesus ky hadoo sa hā:

—Bē P'op Hagā Do h'yyb en'yym —nāng mäh. —Ee ȳ tamejūū doo da, bē ȳ mejūū hȳȳ kā —nāng mäh.

²² Ti m' tapahuunh sa wē, ti m' taky hadoo:

—Bē gado P'op Hagā Do Sahee —nāng mäh.

²³ —Bē hyb n'aa mabaan bā nesaa do sa mo haj'aa, P'op Hagā Do mabaan né sa hā. Bē hyb n'aa manabaan bā sa hā, dooh P'op Hagā Do mabaan bā sa hā —nāng mäh.

²⁴ 12 hedoo do sa seeh, Toméh hād nāng doo, “Kawareeh” ramanēēēnh doo, dooh sa mahang Jesus kasee bā.

²⁵ Ti m' ta wób rabaher'oot bā Jesus Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do rahapāh doo, dooh taky dahé bā.

—Atapuwa tyw n'aa ȳ nahapēē bā ta moo hā, moh ȳȳ me ȳ manep'aa bā atapuwa tyw n'aa ta moo hā, ta baa rejooh do tyw n'aa na-āāj hē, dooh ȳ ky dahé bā! —nāng mā Toméh.

²⁶ Ti m' met'uuh see hā, p'aa hēnh ta ma matēg rakata p'ēē tób gó. Toméh sa sii kā. Noo gatsēē né paawā tób, Jesus kas'ee g'ēēd kán sa mahang, ti m' takedēng sa hā:

—Bē P'op Hagā Do h'yyb en'yym —nāng mäh.

²⁷ Ti m' Toméh hā taky hadoo:

—Mamep'aa hahȳȳh —nāng mäh. — Mahegāā moh ȳȳ. Magadahēē a mooh, mamep'aa bah ȳȳ bā —nāng mäh. —Maky sēew manāh! Maky dahé! —nāng mā Jesus Toméh hā.

²⁸ Ti m' Toméh ky hadoo:

* 20:16 Judah buuj sa kyyh ti Eberew kyyh.

—Wahēh ŷ n'aa, P'op Hagā Do ŷ h'yy kaha'eeh do ōm! —nāng mā Toméh kyyh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—ŷ mahapāh do hyb n'aa mawén ky daheeh. P'op Hagā Do ky n'aa edēng da jé ŷ ranahapēē né paawā ky dah'eeh doo —nāng mā Jesus.

³⁰ Hajōng nā Jesus pehuunh ta ma matēg rabahapāh bā. Dooch ta ti takerii bā hahŷŷ hā.

³¹ Hahŷŷ hā kerih do wén kerii wāt, Jesus ti Kristo, P'op Hagā Do H'yyb Dāng Doo, P'op Hagā Do T'aah bē ky daheeh hyb n'aa. Ta hā bē h'yy kae bā, bē d' edēb had'yyt hē P'op Hagā Do wē Jesus hyb n'aa.

21

Karaj'aa nabyy hā Jesus kas'ee wāt do panyyg n'aa hahŷŷh

¹ Ta jawén Jesus kas'ee wāt p'aa hēnh ta ma matēg sa hā karaj'aa Tiberijas* hād nāng do nabyy me. Hahŷŷ d' paah:

² Simaw Peed hād nāng doo, Toméh ("Kawareeh" ramaneēnh doo), Natanajéw hād nāng doo (panang Kanah, Garirej hāj n'aa bā hana doo), Sebedew hād nāng do taah, pawóp hē Jesus ma matēg wób, sēd hā rababoo dāk.

³ Ti m' Simaw Peed ky hadoo sa hā:

—Tah'ŷŷb ŷ es'aak —nāng māh.

—Ej. A sii āā bah'ūūm —nāk mā ta wób sa kyyh.

Ti m' rabaw'ēēnh. H'oo yb gó ragatsēg t'oonh. Ti m' rabesaag kán. Resaag had'yyt hē paawā atsēm, dooch sa mo haj'aa péh.

⁴ Bāp paa Jesus bag'ēēd kán karaj'aa takēēn hā. Dooch ta ma matēg rah'yy genā bā Jesus tado bā.

⁵ Ti m', tii b' naa Jesus naēēnh:

—Najis haa —nāng māh. —Ākā, bē mo haj'aa? —nāng māh.

—Tabad'op hē āā mo haj'aa —nāk mā sa kyyh.

⁶ Ti m' taky hadoo:

—Taw'āāts hē hub hēnh tabanāng hēnh bē datu karahi, tii bā bē mo haj'aa enāh da —nāng māh.

Tii d' rabad'oo bā kā, hajōng tah'ŷŷb karahi gó. Dooch rahaja bā rej'ooj nā bā, tak'ēp hajōng do hyb n'aa tah'ŷŷb.

⁷ Ti m' Jesus ma matēg baad Jesus kamahān do ky hadoo Peed hā:

—Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do né tii —nāng.

Ti m' Simaw Peed hād nāng do maa napāh bā kā Jesus tii, tahanāng doo, nayyw hē tadadāg dāk ta hatsē pooj jé tado nyyh dó. Ti tabahop tame, Jesus wē tabatsóm hōm hyb n'aa.

⁸ Ta wób ah'ūūm ta jawén h'oo gó. Edah ta nabyyh. 100 meet tahyb n'aa péh. Ti hyb n'aa karahi rabejooñh tame naa.

⁹ Rakajaa bā kā ta nabyy me, tēēg sēh hahōng do rahapāh. Tah'ŷŷb kejā ta jó. Pawóp na-āāj pāw tii b' hatoonh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Bē mana tah'ŷŷb bē mo haj'aa wób —nāng māh.

¹¹ Ti m' Simaw Peed gatsēk h'oo gó. Tii b' naa tabej'ooj nā kán karahi. Hajōng tah'ŷŷb hew'āp do ta gó. 153 tah'ŷŷb. Jawyg né paawā, dooch karahi gekog boo bā.

¹² Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—B'ēēp bē ana, bē awēēh —nāng māh.

H'yyb e'ŷŷm "Jaa ōm?" rawén neaanh. Jesus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do né sa hā.

¹³ Ti m' Jesus bado dāk pāw, tah'ŷŷb daheeh, ti m' taban'oo dāk sa hā.

¹⁴ Tamawoob nuu me dāg tii, Jesus kasee do sa hā, taganā wāt do jawén paa bā.

Peed sii Jesus her'oot do panyyg n'aa hahŷŷh

¹⁵ Rabahaja dāk bā rawēh doo, Jesus ky hadoo mā Simaw Peed hā:

—Simaw, Jowāw t'aah, ta wób ŷ rakamahān do bahānh ŷ makamahān? —nāng māh.

—ŷŷ —nāng mā Peed. —Mahapāh né hē ōm ŷ gen'aak —nāng māh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Mahagāā masāh ŷ b'éé taah hedo padēēk doo —nāng māh.

¹⁶ P'aa hēnh Jesus beaanh ta hā:

—Simaw, Jowāw t'aah, ŷ né makamahān? —nāng māh.

Ti m' Peed ky hadoo:

—ŷŷ —nāng māh. —Mahapāh né hē ōm ŷ gen'aak —nāng māh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Mahagāā masāh ŷ b'éé hedo padēēk doo —nāng māh.

¹⁷ Ti m' tamawoob nuu me dāg kā tabeaanh ēnh:

—Simaw, Jowāw t'aah, ŷ né magen'aak? —nāng māh.

Peed hyb n'aa tón wāt mā tamawoob nuu me, "ŷ makamahān?" tahanāng do hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —nāng māh —sahōnh hē mabahapāh. Mahapāh né hē ōm ŷ gen'aak doo —nāng māh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Mahagāā masāh ŷ b'éé hedo padēēk doo —nāng māh.

¹⁸ —Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: Mapapunh nā bā mabeenh'yyh, mabaheh'ūūm mah'yyb dāng doo hēnh. Mawah'ēē dāk bā kā, madajoom da a mooh,

* 21:1 Karaj'aa hād see Garirej, ta hād see Genesaréh. Tamawoob hē ta hād.

ōm da ramaw'yud dāk, makanarēn hēnh ōm da ramahūum —näng mā Jesus ta hä.

¹⁹ (Ta tii d' tawén her'oot, tametēeh hyb n'aa nyy da Peed dajëp, tadajëp do hä P'op Hagä Do kawehēē dāk hyb n'aa.)

Ti m' Jesus ky hadoo Peed hä:

—Hamäh, jawén ŷ ahōm —näng mäh.

Jesus ma matëg baad Jesus kamahän do panyyg n'aa hahÿh

²⁰ Dawë hä Jesus sii Peed bawät bä kä, ta jawén p'aa hēnh tabegä wät. Tahapäh Jesus ma matëg baad Jesus kamahän do sa jawén hana doo. (Ti né hē ta ti Jesus ma matëg Pas-kowa tä n'aa rabawēh noo gó p'eets hē takatahä dāk Jesus hä, “Jaa ti ōm haēēnh doo, Hyb N'aa Jawyk Doo”, heaanh doo.)

²¹ Ta ti Peed bahapäh bä, tabeaanh mä Jesus hä:

—H'ëed hado da ër jawén hana do hä? —näng mäh.

²² Ti m' Jesus ky hadoo:

—ÿ karēn bä paawä tanadajëb bä, p'aa hēnh hÿ pong jé naa ŷ bahyng bä kä, héd n'aa ti a hä? ÿ karēn ti ōm hëp ŷ hata had'yyt hē —näng mä Jesus Peed hä.

²³ Ta tii d' Jesus her'oot do hyb n'aa, ra-her'ood hōm kän Jesus ma matëg sa mahang, dooh m' ta ti Jesus ma matëg dajëb bä. Dooñ tii d' Jesus edo bä. Jääm hē hahÿ da Jesus kyyh: “ÿ karēn bä paawä tanadajëb bä, p'aa hēnh hÿ pong jé naa ŷ bahyng bä kä, héd n'aa ti a hä”, näng paa m' Jesus ta hä.

²⁴ ÿ né hē ti ta ti ta ma matëg. ÿ né hē ta ti Jesus ky n'aa her'oot doo. ÿ né hē hahÿ ta ky n'aa herii wät doo. Baad ŷ bahapäh, te hub né hē sahōnh hē ta ky n'aa ŷ erii wät doo.

²⁵ Hajōng Jesus moo wäd wät do ŷ nerii wät doo. Hä ŷÿ, ji erii bä paawä sahōnh hē, dooh paawä badäk hahÿ tahaja wäd bä ta tyw n'aa, ji erii bä sahōnh hē. Jääm hē kä.

Atos Jesus mejũũ do ramoo bok do paa panyyg n'aa hahỹỹh

P'op Hagä Do Sahee Jesus ky n'aa enooh do panyyg n'aa hahỹỹh

¹⁻² Teopiro, õm ti ỹ ma erih. Pooj jé ỹ erii wät doo gó, ỹ erii wät sahõnh hē Jesus mo haj'aa paah, tama metēek do paa na-ããj hē, hỹ pong jé Jesus bas'ēeg kãn P'op Hagä Do an'oo bã. Hỹ pong jé tabasēek do pooj jé, P'op Hagä Do Sahee kyy gó, tamejũũ do sa hã, tasēew hõm do sa hã, Jesus maher'ood hõm nyy d' rabad'oo da. Sahõnh hē ti ỹ erii wät, pooj jé ỹ erih do hã.*

³ Ti m' Jesus dajēp jawén paa bã kã m', Jesus kas'ee wät sa hã. Baad takas'ee wät sa hã. Baad tametēeh sa hã rah'yy kadaw'uuh hyb n'aa, edēb wät né hē rabahapäh hyb n'aa. Hajõõ nuu me takametēeh sa hã. 40 m' ta ãh takas'ee wät sa hã. Taher'oot mã sa hã ji P'op Hagä Do bag'ããs do ky n'aa, ji tah'yyb mahũũm do ky n'aa.

⁴ Ti m', ta see pé noo gó m', sa sii tabawēh noo gó m', hahỹỹ d' mã tamejũũ sa hã:

—Panang Jerusarēnh bã bē ayyw dó. Tĩĩ hēnh da bē gada Ee ky n'aa enooh doo, ta Sahee, bē hã ỹ her'oot do paah.

⁵ Hahỹ hē hē ti ỹ her'oot do paah: “Jowãw nu gahem'uun do nu gemuun wät naēng me. DooH ta ãh hajõõ bã, bē hã P'op Hagä Do banoo ta Sahee bē h'yyb tym gó, bē tah'yyb mahũũm hyb n'aa” —nãng mã Jesus ta mejũũ do sa hã.

⁶ Ti m' ta see pé noo gó, rakata padēek bã séd hã, tamehej'ũũ do reanhs Jesus hã. Hahỹỹ d' mã sa kyyh:

—Hahỹỹ hã mabanoo ãã hã, Isaraew buuj hã, ãã wahē n'aa, ãã tabahag'ããs hyb n'aa? —nãk mã sa kyyh ta hã.

⁷ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—DooH bē panyyg enãh do jawén tado bã, Ee ky dãng do heen n'aa ta hejój hã. DooH ti hyb n'aa tado bã.

⁸ P'op Hagä Do Sahee bajēe suun bã bē h'yyb tym gó, tii bã da bē h'yyb tym hejooH, kēh ỹ n'aa bē baher'oot hyb n'aa. Kēh ỹ n'aa bē her'ood da panang Jerusarēnh bã, Judah hãj n'aa bã, Samarija hãj n'aa bã na-ããj da. Badãk hahỹ haw'ããts hē da bē baher'oot kēh ỹ n'aa —nãng mã Jesus kyyh sa hã.

⁹ Ti m' ta ti taher'oot do jawén paa bã kã m', P'op Hagä Do masãg kãn hỹ pong jé. Sa matym gó né hē tabasēek. Wē puh ejēn wät mã rawén nahapēē wäd kãn.

¹⁰ Rabahag'ããs bã Jesus hasēek doo, nayyw hē m' rakasee pawóp hē ajyy sa pa. Hewak mã sa saroor. ããs mã tii.

¹¹ Ti m' ããs raky hadoo sa hã:

—Hēd n'aa babã bē bab'ēeh, wē hã bē baheg'ããs, Garirej buuj? —nãk mãh. —Ti né hē Jesus bē mahang hawät doo, hỹ pong jé hasēek doo, ti né hē da paa me hahyng. Bē hapäh do hadoo tabasēek, ti hadoo né da tabahyng p'aa hēnh —nãk mã ããs sa kyyh sa hã.

Judas Ikarijot jawén buuj resoos do panyyg n'aa hahỹỹh

¹² Ti m', tii b' naa, waēe joom oriib banãng doo bã naa, rababaa j nã Jerusarēnh panang hēnh. Dawēe nado m' tii. Judah buuj sa hã Mosees ky n'aa jaw'yyk do tanoo do rabeheb'ooH do Saab hã, ti pénh mã tii.

¹³ Ti m' rakajaa bã m', rabajēe p'ēe mã ta gawakõ p'op gadãk doo gó, rabahej'eenh doo hēnh. Hahỹỹ d' paa m' kata j'eenh do sa hãd: Peed, Jowãw, Tsijaag, ãn-Deréh, Pirip, Toméh, Batoromēw, Matew, Tsijaag Aw-Pew t'aaH, Simaw Serot, Judas Tsijaag t'aaH.

¹⁴ Sahõnh hē ta ti rakahet'aa, Jesus wakãan, Marija (Jesus ỹyn), ỹỹj wób sa sii, séd hã raky n'aa etsēe hyb n'aa.

¹⁵⁻¹⁶ Ti m', ta see pé noo gó Jesus hã h'yy ka'eeh do rakataa séd hã. (120 hyb n'aa hadoo mã ti kata pad'ēek doo.) Ti m' Peed bas'ēeg gēet sa mahang, ti m' taky hadoo sa hã:

—Bē maa newē kēh ỹỹ, wakãn haa —nãng mãh. —P'ooj ub ēr wahē makũ Dawi hãd nãng doo, P'op Hagä Do Sahee kyy gó taher'oot Judas Ikarijot makũ ky n'aa, P'op Hagä Do kyy kerih do paa gó. Dawi erih do paah, P'op Hagä Do kyy kerih doo gó, ti d' né paa Judas ky n'aa. Jesus maso dãk do metēe n'aa ti Judas Ikarijot.

¹⁷ ãã see paa né tii, ãã kanatēe paah.

¹⁸ (Jesus majiĩ sa moo gó tan'oo dãk do sãm n'aa me tamets'ēe hõm tób hood pan'aa. Ti m' ta jawén tabadēe hyng p'op naa ta nuu paa me. Sahõnh mã taganabãh hõm. Ta j'aa tyd mã gatsēk.)

¹⁹ Ti m' sahõnh hē Jerusarēnh buuj raky n'aa napãh bã m', ta hãd ramaneēēnh “ta majyyw hood” ta tób hood paah. Sa kyy me ramaneēēnh Akaredãm) —nãng mã Peed kyyh.

²⁰ Ti m' taky hadoo ēnh:

—P'op Hagä Do kyy kerih do paa hã, Saaw-Mo hã, takerii dãk Judas Ikarijot ky n'aa. Hahỹỹ da takerii dãk:

“Ta tób paah, dooh ta yt hagēe wät pé.”†

Saaw-Mo see hã takerii dãk hahỹỹ da:

* **1:1-2** Rukas ti mo haj'aa hahỹ kerih doo. Jesus ky n'aa hanãm do tii, pooj jé terii wät doo. † **1:20** Saaw-Mo 69.25

‡ **1:20** Saaw-Mo 109.8

“Taw’ääts hē ta see ta jawén buuj”,[‡] näng mä Peed kyyh, P’op Hagä Do kyyh ta her’oot do Saaw-Mo hä.

21-22 Ti m’ Peed ky hadoo:

—Ti hyb n’aa, taw’ääts hē ér esoos hapäh do seeh, Jesus Jowäw nu gahem’uun do nu gemuun noo gó, Jesus hawät noo gó ää ma-hang, tabasëek jawén paa bä hapäh doo. Ti né hē da ää ky hata. Ää sii her’oot do pan’aa, Jesus ganä wät do tadjëp jawén paa bä ky n’aa —näng mä Peed kyyh sa hä.

²³ Ti m’ rah’yy kajäk pawóp hē ajyy. Hahÿÿ d’ paa m’ sa häd: Joséh, Bar-Saba ramaneënh doo (ta häd see ramaneënh Jus-To). Ta see häd mä Matsijas.

²⁴⁻²⁵ Ti m’ hahÿÿ da Jesus hä h’yy ka’eeh do raky n’aa etsëë:

—Jesus, baad mah’yyb hapäh ää sahõnh hē —näk mäh. —Mametä jaa ta ti masëew däk do Judas jawén buuj, mamejüü do see tabadoo hyb n’aa ta jawén buuj. Dooh Judas maküü mamejüü do see tado wäd bä. Ahõm nesaa do tamoo wät do säm tagadoo hënh —näk mä sa kyyh Jesus hä.

²⁶ Ti m’ pä taah hä raberii padëek sa häd. Ti m’ ramekuuj bong pä taah, ti m’ pä t’aa adëë hyng tüü. Ti m’ rabaheg’ääs. Matsijas häd mä ta hä. Ti hyb n’aa 12 rabado däg kân p’aa hënh Jesus mejüü doo.

2

Jäm Pën-Tekos häd näng do noo gó P’op Hagä Do Sahee bahyng do panyng n’aa hahÿÿh

¹ Ti m’, jäm Pën-Tekos häd näng do noo gó m’, säd hä m’ sahõnh hē Jesus hä h’yy ka’eeh do rakata padëek sét töb yt hä.

² Ti m’ nayyw hē, hÿ pong jé naa ky ganä däk bah’ood tak’ëp hana do ky hadoo mäh. Tób rayd t’oonh do haw’ääts hē m’ maa ena ta ti kyyh.

³ Ti m’ rabahapäh, tëeg hõh hadoo mä tabehüüm sa hä.

⁴ Ti m’ sahõnh hē kat’aa do sa h’yyb tym gó P’op Hagä Do Sahee bajëng, tabanyng däk hyb n’aa. Baad mä sa h’yyb tamahüüm. Ti m’ radu doo ta wób sa kyy me rer’oot doo. P’op Hagä Do Sahee anoo do hadoo sa hä, ti hadoo né m’ rer’oot.

⁵ Ti noo gó m’ ti abong mä Jerusarënh panang bä Judah buuj, P’op Hagä Do hyb n’aa jew’yyk doo, badäk hahÿ haw’ääts hē häj n’aa bä naa han’aa doo.

⁶ Ti m’ bah’ood hadoo do kyyh ramaa napäh bä m’, säd hä m’ rakata padëek. Ramaa napäh Jesus hä h’yy ka’eeh do ramer’oot mä sa kyy me. Sahõnh hē häj n’aa s’ee hënh han’aa do sa kyy me m’ ramer’oot. Ti hyb n’aa m’ rameuuj bong.

⁷ Tak’ëp rameuuj bong mäh. Ti m’ raky hadoo:

—H’ëed hado hÿÿ éh? —näk mäh. —Sahõnh hē her’oot doo, Garirej häj n’aa buuj né ti hÿÿh —näk mäh.

⁸ —H’ëed hyb n’aa ti rabahajaa sahõnh hē ér kyyh rer’ood bä? Ér maa napäh rer’oot do ér kyyh —näk mä sa kyyh.

⁹ —Ér mahang ti abong Par-Tos häj n’aa babuj n’aa, Medija häj n’aa bä naa, Mesopotäm babuj n’aa, Judah häj n’aa bä naa, Kapados häj n’aa babuuj, Põn-Tus häj n’aa babuuj, Asija häj n’aa babuuj,

¹⁰ Pirikija häj n’aa bä naa, Pam-Pirija häj n’aa bä naa, Esit häj n’aa bä naa, Ribija häj n’aa Sirené nedaa bä naa ta wób —näk mäh. —Ti abong na-ääj hē panang Roma häd näng doo bä naa ta wób.

¹¹ (Ér mahang ti abong Judah buuj heh’äät ub doo. Ta wób Judah buuj nadoo do né paawä, Mosees ky n’aa jaw’yyk do raky da-heeh Judah buuj rabahed’oo doo da.) Tsyd dëeg hä, Keret häd näng doo bä naa ta wób. Arab häj n’aa babuuj ta wób. Ér sahõnh hē ér maa napäh ér kyy me P’op Hagä Do tak’ëp haj’ap do mo haj’aa rer’oot doo —näk mä sa kyyh.

¹² Ti m’ sahõnh hē rah’yyb manepëe bong. Rameuuj bong mäh. Ti m’ sa da hadoo do hä rabeaanh:

—H’ëed hado hahÿÿ éh? —näk mäh.

¹³ Dooh. Ti a’oom sa h’yyb —näk mä ta wób. Raky n’aa ejees mäh.

¹⁴ Ti m’ Peed, 11 hedoo do Jesus mejüü do wób, sa sii tabas’ëeg gëet. Ti m’ kata pad’ëek do sa hä tabaher’oot. Tak’ëp mä ta kyyh. Ti m’ taky hadoo:

—Judah buuj, wakän haa, Jerusarënh buuj na-ääj hē, baad bë maa newë bë ÿ maher’oot doo —näng mäh. —ÿ her’oot bë hä hahÿ bë hapäh do ky n’aa —näng mäh.

¹⁵ —Ha’oom doo, bë ed’oo hahÿ ajyy. Dooh raoom bä. Bäp paa nä. Dooh ji aoom bä nayyw hē bäp paah.

¹⁶ Hahÿ bë hapäh doo, P’op Hagä Do ky n’aa rod Jowëw häd näng do her’oot do paah. Hahÿÿ da m’ ta kyyh:

¹⁷ “Sahõnh hē tagawatsig pooj jé, näng mä P’op Hagä Doo, ÿ anoo da Sahé ÿÿ sahõnh hē badäk hahÿ haw’ääts hē habong do sa hä.

Bë taah, bë toog na-ääj hē raheer’oot da ta jawén ganyyh do ky n’aa.

S’ëeh hadoo da pahëew sa hä.

Wahëh s’ëeh enäh da.

¹⁸ Wë ÿ moo bok do sa hä né da ÿ banoo da ti noo gó Sahé ÿÿ.

ÿ anoo ajyy sa hä, ÿÿÿ sa hä na-ääj hē.

Ti hyb n’aa ta jawén ganyyh do pan’aa ra-her’oot da.

19 Wê hä ý pehuunh da tak'ëp had'op doo. Tüü ta heen n'aa ý metëëh da. Majjyww, tëëg hõõh, atsyg na-ääj hê ý metëëh da.

20 Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ahyng do pooj jé,

ti noo gó né hê, papÿÿj badagyb dâk da. Kamarab ty hahiin majjyww hado dâk da. Tak'ëp da tabanâm, hetsooh né hê da, gabarëëh do bag hadoo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hahyng noo gó.

21 Sahõnh hê Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä ky n'aa etsëë doo,

wê ÿÿ da sa h'yyb tym edëp ÿ an'oo bâ.*

22 Ti m' Peed ky hadoo ênh:

—Isaraéw buuj, bê maa newê hahÿÿh — näng mäh. —Jesus Nasaréh buuj pehuunh tak'ëp hadoo doo. Tametëëh P'op Hagä Do hejój. P'op Hagä Do né hê ti hanoo ta ti ta hä, baad P'op Hagä Do h'yyb däng ta hä ji bahapäh hyb n'aa. Bê hapäh né hê tii.

23 Ti né hê Jesus ran'oo dâk do bê moo gó, p'ooj ub P'op Hagä Do h'yyb däng do hadoo né hê. Ti né hê Jesus bê daj'ëëp doo, bê epëëm dâk doo. Ajyy P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do bê mejüü repëëm dâk.

24 Tii da bê badoo né paawä, Jesus ganä wät djëp do mahang P'op Hagä Do an'oo bâ. Tadajp jawén paa bâ, edëb wät P'op Hagä Do an'oo bâ. Tii d' tawén d'oo, dooh dajëb haja bâ taj'aa ketsëë bâ Jesus hä.

25 Hahÿÿ da êr wahé makü Dawi her'ood dâk do paa Jesus ky n'aa:

“Matym ÿÿ gó Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ÿ hapäh had'yyt hê, pój ÿÿ jé tabahõm. Hup ÿÿ hënh tabawät do hyb n'aa, dooh ÿ h'yyb eÿÿm bâ.

26-27 Ti hyb n'aa ÿ h'yy gadajang, ti hyb n'aa ÿ ma ejäm ÿ tsebé do hyb n'aa. Dooh kamak ÿ n'aa meréd bâ ÿ radakä jëng doo hënh.

Dooh man'oo bâ a karom tsyt hê a wê moo wät do ta kamag n'aa karejä bâ.

Ti hyb n'aa, dooh ÿ eÿÿm bâ ÿ dajëb né paawä.

28 Hä ÿ mametëëh ta tyw n'aa hÿ pong jé hahõm doo,

ji awäd had'yyt doo hënh. Tak'ëp ÿ tsebé a matym gó man'oo bâ”, † näng mä Dawi Jesus ky n'aa hä.

29 Ti m' Peed baher'oot ênh sa hä:

—Wakän haa —näng mäh. —Wyt ta maab hê ti ÿ her'oot do bê hä. Êr wahé makü Dawi, ta ti her'oot do paah, dajëp. Radakä jëng. Da hê ti anäng nä êr panang bâ ta kamag n'aa paa hood.

30 Noo ese ti Dawi maküü, P'op Hagä Do ky n'aa rod seeh. Dooh ta daaj hê ta ky n'aa taher'ood bâ. Tahapäh né hê ky kaneh'ÿÿt doo me P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa ta hä. Ti awät, P'op Hagä Do ky n'aa enooh ta hä, Dawi panaa see êr wahé pan'aa tabahadoo hyb n'aa ta jawén buuj.

31 Ta jawén hawät do tahapäh do hyb n'aa Dawi makü wén her'ood dâk, Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do ky n'aa, Kristo dajëp do jawén paa bâ ganä wät do ky n'aa. Dooh P'op Hagä Do H'yyb Däng Do radakä jëng doo hënh tayyw bâ, tanooh. Dooh ta kamag n'aa karejä bâ, tanooh.

32 Ta ti Jesus, ta ky n'aa bê hä ÿ her'oot doo, ti né hê P'op Hagä Do an'oo bâ edëb wät p'aa hënh. Tahanä wät jawén paa bâ, ää sahõnh hê ää bahapäh, ta ky n'aa ää wén maher'oot.

33 Hÿ pong jé tabasëëk P'op Hagä Do an'oo bâ. P'op Hagä Do hub hënh tabasoooh P'op Hagä Do an'oo bâ, ta sii tabag'ääs hyb n'aa. Tii bâ ta Yb an'oo dâk ta Sahee ta hä, êr hä taky n'aa enooh do paah. Ti né hê hÿÿ kä tanoo do ää hä kä. Ti né hê ti bê maa newëë doo, babä bê hapäh doo.

34 Dooh Dawi makü hÿ pong jé hasëëk do tado bâ. Ti hadoo né hê hahÿÿ da ta kyyh:

“Wahëh ÿÿ hä P'op Hagä Do ky hadoo:

'Aso hup ÿÿ hënh, si ÿ mabag'ääs hyb n'aa.

35 Tii bâ kä da a majü da ÿ nes'ëëm, õm da raky daheeh ÿ an'oo bâ.” †

Tii da né Peed kyyh Dawi erih do paa hä P'op Hagä Do kyyh.

36 Ti m' Peed ky hado kân sa hä:

—Isaraéw buuj, wakän haa, bê ÿ maher'oot baad ub, bê sahõnh hê baad bê bahapäh hyb n'aa ti hahÿÿh. Ta ti Jesus, bê epëëm dâk doo, P'op Hagä Do an'oo dâk tak'ëp hyb n'aa jawyk tabado dâk hyb n'aa, Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do tabado dâk hyb n'aa na-ääj hê —näng mä Peed kyyh.

37 Ti m' kat'aa do ramaa napäh bâ m' Peed kyyh, tak'ëp mä rah'yy ketón bong. Ti m' rabeaanh Peed sa hä:

—Wakän haa, —näk mäh —nyy da êr bad'oo hÿÿ kä?

38 Ti m' Peed ky hadoo:

—Taw'ääts hê bê h'yy kawareem P'op Hagä Do wê. Taw'ääts hê Jesus Kristo häd gó bê ranu gemuun hõm, ta ti heen n'aa. Tii da nesaa do bê h'yyb tym gó hanäng do P'op Hagä Do awug hõm da. Tii bâ da tanoo da ta Sahee bê hä —näng mäh.

39 —Bê hä, bê panaa hä, ta wób hä na-ääj hê dawëë habong do P'op Hagä Do mahänh taky n'aa enooh paa ta Sahee. Sahõnh hê tanaëënh do sa hä taky n'aa enooh ta tii —näng mä Peed kyyh kata padëëk do sa hä.

* 2:21 Jowéw 2.28-32 † 2:28 Saaw-Mo 16.8-11 ‡ 2:35 Saaw-Mo 110.1

⁴⁰ Ti m' hajōng Peed her'oot nā sa hā. Tak'ēp tabetsēē sa hā rah'y'y kawereem hyb n'aa. Hahȳy da ta kyyh:

—Bē kedēēb, ky nes'aa do sa nemuun bē P'op Hagā Do narejāā hyb n'aa —nāng mäh.

⁴¹ Ti m' ranu gemuun hōm mā Peed her'oot do gad'oo doo. Kata dāg kām mā P'op Hagā Do hā h'y'y ka'eeh do sa hā. Kata dāk doo kā ti noo gó tahyb n'aa pé 3 miw.

⁴² Baad mā rahyb n'aa matakēē 12 hedoo do Jesus mejūū do rama metēēk do hā. Séd hā had'yyt hē rababong. P'op Hagā Do sii raber'oot, ta hā raky n'aa etsēē. Raganebāh hōm pāw, sahōnh hē rabawa, Jesus sa hyb n'aa dajēp do rahyb n'aa esee hyb n'aa.

⁴³ Hajōk do rameuuj bong mā Jesus mejūū do rametēēk doo, rapehuunh do hyb n'aa. Tak'ēp né hē rapehuunh mäh.

⁴⁴ Séd hā rababok Jesus hā h'y'y ka'eeh doo. Sahōnh hē sa ma sa hā né hē rabetyñ.

⁴⁵ Ti m' res'ēēm sa ma sa wē hanāng doo. Ta sām retyn hōm mā sahōnh hā, wē bedoh do sa hā.

⁴⁶ P'op Hagā Do tób n'aa wahoo gó, séd hā Jesus hā h'y'y ka'eeh do rakahet'aa had'yyt hē. Sa tób yt hā séd hā sa tā rabawēh, sa waa rabawa, rah'y'yb tsebē do hyb n'aa, baad tabahadoo do hyb n'aa sa h'y'yb.

⁴⁷ P'op Hagā Do rama ejām, P'op Hagā Do raj'aa etsē do ky n'aa rahe'oot. Sahōnh hē ta wób ragen'aak Jesus hā h'y'y ka'eeh doo. Ti m' Jesus an'oo bā ta hā h'y'y ka'eeh do kahūum magyys hē.

3

K'y'y gadóm do Peed haso dāk do panyyg n'aa hahȳyñh

¹ Ti m' ta see pé noo gó, tug bā, Peed Jowāw daheeh rabah'ūum P'op Hagā Do tób n'aa hēnh, P'op Hagā Do hā Judah buuj raky n'aa hetsē do heen n'aa gó m'.

² Tób wahoo n'aa hadē noo bā aj'y'y k'y'y gadóm do bahāng. Ta hā d' né hē tahenāng noo gó. Ta noo “Hanām Doo” ramaneēēnh doo bā tabahāng. T'ī hēnh ramana had'yyt hē, dajēer tabetsēē hyb n'aa hejēng do sa hā.

³ Ti m' tabahapāh bā Peed Jowāw daheeh hajēē p'ēē doo, tetsēē mā sa hā.

⁴ Ti m' rabaheg'āas ta hā, ti m' Peed ky hadoo:

—Mahegāā āā wē —nāng mäh.

⁵ Ti m' aj'y'y hyb n'aa matakēē dāk mäh. Ranoo ted'oo dajēer ta hā.

⁶ Ti m' Peed ky hadoo ta hā:

—Dooch wē y hanāng pé k' āāts tēg gabarēēh doo, hewak do na-āāj hē. Wē y hanāng do y anoo da Jesus Kristo, Nasaréh buuj ky gabuuj: Awād dāg! —nāng mäh.

⁷ Tii bā m' Peed moo ej'ooj sēēk mäh. Ta hub me m' tamoo ej'ooj sēēk. Ti m' nayyw hē ta tsymm bahub dāk.

⁸ Tabas'ēēg gēēt bā getsēg wāt mäh. Ti m' tadu doo tabawād dāk. Ajēē suun kām mā sa sii P'op Hagā Do tób n'aa wahoo gó, awād dāk mäh, getsēk mā tawād bā. P'op Hagā Do m' taj'aa etsēē wāt.

⁹ Ti m' sahōnh hē rabahapāh bā hawād dāk doo, P'op Hagā Do taj'aa etsēē dāk bā,

¹⁰ raky hadoo:

—Ti né paa ēr hep'ēēh doo, tób noo bā “Hanām Do” hād nāng doo bā hahāng doo, dajēer hetsē doo —nāk mā sa kyyh.

Ti m' rahyb n'aa meuuj bong mā hawād dāk do hyb n'aa.

¹¹ Ti m' ta tii kā aj'y'y hawād dāk doo, dooh m' teréd bā Peed Jowāw daheeh. Ti m' sahōnh hē t'ī hēnh rawaj'aa padēēk, rahēg'āās hyb n'aa. Saromāw hād nāng doo bā rabab'ēēh.

¹² Ti m' Peed rabab'ēēh bā m' ranu sabug dāk. Ti hyb n'aa m' Peed ky hadoo sa hā:

—Isaraēw buuj —nāng mäh. —H'ēēd hyb n'aa bē meuunh? H'ēēd hyb n'aa āā wē bē baheg'āās? Āā ky gabuuj bē ed'oo, baad P'op Hagā Do hā āā h'y'y kasadā do hyb n'aa bē ed'oo, ti aj'y'y bawād dāk —nāng mäh.

¹³ —P'op Hagā Doo, Abaraām, Isak, Jakóh rah'y'y kaha'eeh doo, ēr wahē makū rah'y'y kaha'eeh doo, ti hanoo tak'ēp Jesus kawehēē dāk hyb n'aa. Ti né hē bē an'oo dāk paa ta wób sa moo gó tadajēp hyb n'aa. Baad né paawā Pirato beréd hōm tabahōm, bē ty n'aa ges'y'yk.

¹⁴ Bē h'y'y kawareem baad had'op do wē, P'op Hagā Do karēn doo da hawāt do wē. Bē mejūū Pirato beréd hōm ta da hadoo do dahej'ēep doo, Jesus jawén buuj.

¹⁵ Bē daj'ēep paa ji hed'ēep doo. Ti hadoo né hē, P'op Hagā Do an'oo bā taganā wāt p'aa hēnh. Āā sahōnh hē, baad ub āā bahapāh ta tii, ta ky n'aa āā wén maher'oot.

¹⁶ Jesus hād gó āā h'y'y ka'eeh do hyb n'aa, hahȳy aj'y'y bē hep'ēēh do wén k'y'y hub dāk. Ji h'y'y ka'eeh do hyb n'aa Jesus hād gó né hē tawén has'oo dāk, baad ub bē bahapāh doo kā —nāng mā Peed sa hā.

¹⁷ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Wakān haa —nāng mäh. —Ȳ hapāh, dooh bē h'y'y ganyy bā, bē wahē n'aa na-āāj hē, tii da bē bad'oo do paa Jesus bē rejāā noo gó.

¹⁸ Tii da né hē takaja dāk P'op Hagā Do an'oo bā, ta pooj jē sahōnh hē ta ky n'aa rod rahe'oot do paa Kristo ky n'aa hā. Kristo, P'op Hagā Do H'y'yb Dāng Doo, ahoop mā da dajēb, rahe'oot paah.

¹⁹ Ti hyb n'aa, taw'āāts hē bē t'y'yd kamehīn bē bad'oo do hā. Bē h'y'y kawareem, P'op Hagā Do hā bē h'y'y ka'eeh, nesaa do bē h'y'yb tym gó hanāng do tabawug hōm hyb n'aa, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do bē tah'y'yb en'yym hyb n'aa,

²⁰ Jesus, Kristo, p'ooj ub bë hyb n'aa tasëm do P'op Hagä Do mejüü hyb n'aa bë mahang —näng mäh.

²¹ Ti m' Peed ky hadoo ênh:

—Hÿ pong jé Jesus bagä nä, takajaa bä kä sahõnh hê P'op Hagä Do benäm doo. Tii da né hê p'ooj ub taky däng tabad'oo ta ky n'aa rod tsyt hê ta wê kasëew bong do raheer'oot do hä.

²² Hahÿy da m' taky n'aa enooh do Mosees her'oot do hä: “P'op Hagä Do ky n'aa rod ÿ hadoo doo da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do bë h'yy kaha'eeh do an'oo bä bë mahang ganyyh da. Bë ky dahé da ta kyyh taheer'oot doo.

²³ Jé ta hä ky nadaheeh doo, dooh né hê P'op Hagä Do gado wäd bä ta karapee mahang”, * näng Mosees kyyh —näng mä Peed.

²⁴ Ti m' Peed ky hadoo ênh:

—Sahõnh hê P'op Hagä Do ky n'aa rod, Samuëw, P'op Hagä Do ky n'aa rod wób na-ääj hê Samuëw jawén her'oot doo, raheer'oot paah, da hê èr mahang Jesus bad'oo doo.

²⁵ Bë né hê ti gadoo do pan'aa P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa ta ky n'aa rod sa hä. Bë né hê ti gadoo do pan'aa èr wahé makü sii P'op Hagä Do kaner'oot doo. Hahÿy da P'op Hagä Do ky däng do paa èr wahé makü Abaraâm hä: “Sahõnh hê badäk hahÿy hä habong do raky n'aa kedëng da a panaa see† hyb n'aa”,‡ näng mäh.

²⁶ Ti m' taky hado kân:

—Ta t'aah P'op Hagä Do ganyy wät jawén paa pä, pooj jé tamejüü bë wê, bë taky n'aa edëng hyb n'aa, bë tah'yyb wareem hyb n'aa nesaa do bë moo bok do mahänh.

4

Sinedirijo ajyy n'aa raky geÿÿm do Peed Jowäw daheeh panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh doo, P'op Hagä Do tób n'aa hagä n'aa sa wahé n'aa, Saduséw häd enäh do na-ääj hê, an'aa Peed Jowäw daheeh rabaheer'oot bä hajök do mahang.

² Tii kä m', han'aa do tak'ëp mä rakawajään, Peed Jowäw daheeh rama metëék do hyb n'aa ti Jesus edëb wät dajëp do paa P'op Hagä Do an'oo bä.*

³ Ti m' rameso padëék Peed Jowäw daheeh. Tüüh däg mä papÿÿj rawén dewäts bëëh dó, jat'ïip hadoo rabaheer'oot hyb n'aa.

⁴ Ti hadoo né hê, hajök raky daheeh Jesus ky n'aa Peed raheer'oot doo. Kahüüm magyys hê Jesus hä h'yy ka'eeh doo. 5 miw däk mä tahyb n'aa péh.

⁵ Ti m' jati pé Judah buuj sa wahé n'aa, sa wahé n'aa wób, Mosees ky n'aa jaw'yyk

do ma mehetëk do na-ääj hê, Jerusarënh bä rakata padëék rabaheer'oot hyb n'aa.

⁶ Ti abok sa mahang P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahé n'aa heh'äat do Anas häd näng doo, Kajapas, Jowäw, Aresän, ajyy wób na-ääj hê P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahé n'aa wakään.

⁷ Ti m' ramejüü ramena b'ëëh Peed Jowäw daheeh sa wê. Ti m' radu doo reeahn doo. Hahÿy da m' sa kyyh:

—H'ëëd hejój me, jaa kyy gó aj'yy k'yy gadóm do bë haso däk? —näk mä sa kyyh.

⁸ Ti m' baad mä Peed P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm. Ti m' Peed ky gadoo:

—Bëëh, Judah buuj bag'ääs doo, bëëh, sa wahé n'aa hedoo doo —näng mäh

⁹ —ää bë eeahn nahëë näng do hä baad ää moo bok do ky n'aa. Bë karën mä bë bahapäh nyy da tabahas'oo däk.

¹⁰ ÿ her'oot baad ub bë hä, baad bë bahapäh hyb n'aa, sahõnh hê Isaraëw buuj na-ääj hê: Jesus Kristo, Nasaréh buuj, bë epëëm däk do paah, P'op Hagä Do an'oo bä ganä wät do hejój gó né hê tabahas'oo däk hahÿy aj'yy bë mahang hag'ëëd däk doo —näng mäh.

¹¹ —Jesus né hê ti pä hadoo, bëëh, tób n'aa them'aa do hedoo do ty n'aa ges'yyk doo, hÿÿ kä pä ta ba n'aa, mesoo n'aa hado däk doo —näng mä Peed kyyh, P'op Hagä Do kyy kerih do paa hä.†

¹² Ti m' taky hadoo ênh:

—Jääm hê Jesus häd gó ji P'op Hagä Do bed'ëep nesaa do mahänh ta wê ji basëék hyb n'aa. Doooh ta see pé badäk hahÿy haw'ääts hê ji h'yyb tym hed'ëep doo —näng mäh.

¹³ Ti m' sa wahé n'aa rameuuj bong, h'yyb neÿÿm doo me Peed Jowäw daheeh raheer'oot rabahapäh bä, dooh né paawä tak'ëp rama kamet'ëëg bä, ky n'aa netsä né paawä. Peed raheer'oot do hä, Jesus sii rababong do paa sa wahé n'aa rahapäh.

¹⁴ Sa mahang né hê aj'yy has'oo däk do bagëët. Baad rabahapäh ti has'oo däk né hê, ti hyb n'aa dooh sa kyy péh.

¹⁵ Ti m' ramejüü Peed Jowäw daheeh rabaheer'oot dó. Ti m' sa wahé n'aa rakaner'oot nyy d' rabad'oo.

¹⁶ Ti m' raky hadoo:

—Nyy d' èr bad'oo sa hä? Sahõnh hê Jerusarënh buuj raheen n'aa enä hahÿy baad rapahuunh doo. Doooh tahaja bä èr ky n'aa jejëb bä —näk mäh.

¹⁷ —Taw'ääts hê èr meduuk sa hä, ranaheer'ood bong hyb n'aa ta wób sa hä Jesus häd gó, rapahuunh do ky n'aa kanah'üüm hyb

* 3:23 Dew-Teronom 18.15, 18, 19 † 3:25 Jesus né hê ti **Abaraâm panaa see**, taky däng doo. ‡ 3:25 Genesis 22.18,

26.4 * 4:2 Saduséw sa hä ji dajëp jawén paa pä, dooh ji ganä wäd bä p'aa hënh. † 4:11 Saaw-Mo 118.22 hä takerii däk tii, Peed ky däng doo.

n'aa —näk mä Judah buuj sa wahë n'aa sa kyyh, sa daaj hë rakaner'ood bä.

¹⁸ Ti m' ramejüü Peed Jowāw daheeh rabajëë p'ëë p'aa hënh. Ti m', tak'ëp ramejüü sa hä ranaher'oot hyb n'aa, rama manetëëk hyb n'aa Jesus häd gö.

¹⁹ Ti m' Peed raky hadoo:

—Bë daaj hë bë hyb n'aa newë baad hadoo do P'op Hagä Do matym gö. Bë mejüü do hä ää ky daheeh, P'op Hagä Do mejüü do hä ää ky daheeh?

²⁰ Dooch ää haja bä ää ky n'aa eréd bä ää her'oot do ää maa napäh do hä, ää hapäh do hä —näk mä Peed sa kyyh.

²¹ Ti m' p'aa hënh rage'yÿm sa hä. Rage'yÿm jawén paa bä m', raberéd hõm rabah'üüm hyb n'aa. Dooch rahapëë bä nyy d' rabad'oo Peed Jowāw daheeh rarejää hyb n'aa, hajök do P'op Hagä Do raj'aa etsë do hyb n'aa, aj'yy has'oo däk do hyb n'aa.

²² Aj'yy has'oo däk doo, 40 bahähñ däg ta baab n'aa.

Jesus hä h'yy ka'eeh do raky n'aa etsëë do panyyg n'aa hahÿyh

²³ Ti m' Peed Jowāw daheeh raberéd hõm jawén paa bä kä m', rabahõm sa najiis hedoo do sa wë, Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wë. Ti m' rabaher'oot sa hä sahõnh hë P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa wób sa kyyh.

²⁴ Ti m' raky n'aa napäh bä m', séd hä m' raky n'aa etsëë P'op Hagä Do hä. Hahÿy da m' sa kyyh:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, sahõnh hë mabag'ääs doo —näk mäh. —A mo haj'aa sahõnh hë badäk hahÿyh, wë, akajar na-ääj hë, sahõnh hë ta hä habong do na-ääj hë.

²⁵ Hahÿy da maher'ood wät paa a Sahee kyy gö, a karom kyy hä, Dawi, ää wahë makü kyy hä, a wë rah'yy kawapëën do ky n'aa:

“H'ëëd hyb n'aa badäk hahÿ haw'ääts hë habong doo,

Judah buuj nadoo doo, rakawajään?

H'ëëd hyb n'aa daap hë rahyb n'aa newëë nyy d' rah'yy kawereem P'op Hagä Do wë, ta hä raky nadaheeh hyb n'aa.

²⁶ Badäk hahÿ haw'ääts hë häj n'aa sa wahë n'aa rakataa séd hä,

Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë, Kristo, Tah'yyb Däng Do wë na-ääj hë, rakamaj'ÿi hyb n'aa.”[‡]

²⁷ —Te hub né hë —näk mäh. —Babä panang bä, ää wahë n'aa Eróts häd näng do kataa Pirato sii, Isaraéw buuj nadoo do sii, Isaraéw buuj sii na-ääj hë rah'yy kawapëën hyb n'aa a karom tsyt hë a wë kasëëw däk do wë, Jesus wë, mah'yyb däng do wë.

²⁸ P'ooj ub maky däng do paa hadoo doo da né hë rabad'oo.

²⁹ Mahapäh né hë ää rage'yÿm doo. A karom né hë ääh. Man'oo baad ub, h'yyb ne'yÿm doo me, a ky n'aa ää baher'oot hyb n'aa.

³⁰ Man'oo ää hä a hejój, nahëë enäh do ää baheso hyb n'aa, ää pehuunh hyb n'aa, ää moo bok hyb n'aa ji hyb n'aa meuunh doo, Jesus a karom tsyt hë a wë kasëëw däk do häd gö —näk mä sa kyyh raky n'aa etsëë hä.

³¹ Rabahajaa bä raky n'aa etsëë doo, rabab'ëeh bä katajys wät mä k'ääts. Tii bä kä m', P'op Hagä Do Sahee sahõnh hë sa hä tak'ëp mä sa h'yyb tamahüüm. Ti m' h'yyb ne'yÿm doo me rabaher'ood kån P'op Hagä Do ky n'aa.

Séd rah'yyb hedo padëëk do panyyg n'aa hahÿyh

³² Ti m', séd rah'yyb hedoo sahõnh hë Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Jé ma enäh do ky en'yym ta wób sa hä. Dooch sa mab hë sa ma tado bä, sahõnh hë sa ma hadoo.

³³ Tii kä m' 12 hedoo do Jesus mejüü doo, P'op Hagä Do hejój me raher'oot mä Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do ganä wät do ky n'aa. Baad P'op Hagä Do moo wät sa hä, baad tabahag'ääs sa hä.

³⁴ Dooch kas'uut pé sa mahang. Ta see pé noo gö ken'yyh, jé tób see enäh doo, tób hood pan'aa enäh do na-ääj hë, resëëm hõm mä tii.

³⁵ Ta sãm ramanaa Jesus mejüü do sa wë, rabets'ëë hõm hyb n'aa wë bedoh do sa hä,

³⁶ Sa mahang ti awät Rewi panaa, tsyt dëëg hä Tsi-Peré häd näng doo bä henäng doo. Joséh mä ta häd. Jesus mejüü do rahäd n'oo däk Béh-Nabéh. (“Ji h'yyb en'yym doo”, tahanäng pé ti Béh-Nabéh.)

³⁷ Béh-Nabéh besëëm hõm tób hood pan'aa ta ma paah, ti m' ta sãm tamanaa Jesus mejüü do sa wë, rah'yyb däng doo da rabad'oo hyb n'aa ta me.

5

Ananijas Sapira daheeh rawad'ii paawä do panyyg n'aa hahÿyh

¹ Sa mahang ti awät mä aj'yy seeh. Ta häd mä Ananijas. Ta yÿm Sapira häd näng do daheeh resëëm hõm mä na-ääj hë tób hood pan'aa, sa ma paah.

² Ta yÿm daheeh rakaner'oot jawén paa bä m', Ananijas manaa mä ta sãm uuh Jesus mejüü do sa wë. Ta uuh sa wë tabaym.

³ Ti m' Peed ky hadoo ta hä:

—Ananijas, —näng mäh —ny hadoo Sathanas, Nesaa Do Yb, õm tah'yyb mahüüm P'op Hagä Do Sahee mawadii hyb n'aa paawä? A wë tabaym tób hood pan'aa a ma paa sãm, a hä rep'aak do uuh.

⁴ A h'ëed né hē paa ti tób hood pan'aa. Ta sām, mesëem hōm do jawén paa bā, a ma né hē paawā. H'ëed hyb n'aa, sahōnh hē a hā rep'aak do mets'ëē dāk maken'oooh? Doooh āā tado bā ti mawadii doo, P'op Hagā Do ti mawad'ii paawā —nāng mā Peed kyyh ta hā.

⁵ Ananijas maa napāh bā m' Peed her'oot doo, adēē hyng mā tūū, dajēp mäh. Ti m' sahōnh hē raky n'aa napāh bā m' ta tūū, rajēym bong mā tak'ēp.

⁶ Ti m' pahēew wób rabana, rahabēn dāk mā ta hub, ti m' radakā jēng mäh.

⁷ Nayyw hē denaa hē Ananijas makū yym bajēē suun mā tób gó, Peed rabab'ëeh bā. Doooh m' ta heen n'aa nyy bā ta patug dajēp doo.

⁸ Ti m' Peed eaanh ta hā:

—Baad maher'ood hā yj —nāng mäh. —Jāām né hē hahy tób sām, a patug daheeh bē gadoo doo? —nāng mäh.

—Yj. Ti né hē ta sām —nāng mā yjnh.

⁹ Ti m' Peed ky hadoo ta hā:

—H'ëed hyb n'aa bē kaner'oot bē metyy hyb n'aa P'op Hagā Do Sahee? —nāng mäh. —Mahegāā, bok ta ti a patug dakā jēk doo. Ōm da ramahūūm hyy ká —nāng mā Peed Sapira hā.

¹⁰ Ti m' Sapira badēē hyng Peed bagēēt bā, dajēp mäh. Pahēew hedoo do rabajēē p'ëē bā, rahapāh mā Sapira dajēp doo. Ti m' ramanyyh, radakā jēng ta patug makū pa.

¹¹ Ti m' sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh doo, ta wób heen n'aa enāh do na-āāj hē rajēym bok mäh.

Jesus mejūū do hajōng ranahēē esog hōm do panyyg n'aa hahyjh

¹² Ti m' Jesus mejūū doo, 12 hedoo doo, hajōng mā rapehuunn. Meuj n'aa nāng do ramoo bok hajōk do sa mahang. Jesus hā h'yy ka'eeh do rakahet'aa mā tób P'op Hagā Do rayd hyb n'aa esee do yt hā, Saromāw hād nāng doo bā.

¹³ Ta wób, ragenaag né paawā Jesus hā h'yy ka'eeh doo, dooh sa sii rakata bā, h'yyb e'yym do hyb n'aa.

¹⁴ Ti hadoo né hē m' ajyy, yj, Jesus hā h'yy ka'eeh do ka'oot.

¹⁵ Ti m' nahēē enāh do ramena tyw n'aa hahād hā. Sa tyng jó m' radatoonh, Peed tabēs bā, ta wób sa hā ta maēts badāng hyb n'aa.

¹⁶ Hajōk panang Jerusarēnh nedaa bā haj'eenh do han'aa. Ramena nahēē enāh doo, karap'ar h'yy nesaa do pahad'ëek do na-āāj hē. Ti m' sahōnh hē rabaheso hōm.

Jesus mejūū do Judah buuj wahē n'aa rarejāā do panyyg n'aa hahyjh

¹⁷ Ti m' P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa heh'āāt doo, Sadusēw hād enāh do ta sii habong do na-āāj

hē rah'yy kajewēets kán Jesus mejūū do sa wē.

¹⁸ Ti m' rameso padēek, ti m' ragada-hew'ëēs doo gó m' radewāts b'ëeh.

¹⁹ Ti m' atsēm, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk do āās tanoo gasēēts nyyh mā Jesus mejūū doo.

²⁰ Ti m' taky hadoo sa hā:

—Bē ahōm nā P'op Hagā Do tób n'aa w'oo hā. T'ii hēnh bē her'ood hajōk do sa hā hahy ji bawāt do papuuj ky n'aa, ji h'yyb nām do Jesus an'oo dāk do ky n'aa. Sahōnh hē bē her'ood sa hā —nāng mā āās kyyh.

²¹ Ti m' tabawag hōm bā ká rabahōm P'op Hagā Do tób n'aa w'oo hā, āās mejūū doo da sa hā. Ti m' radu doo rama metēek doo.

Ti nuuj jé m' P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa heh'āāt doo, ta sii habong doo, ranaēēnh sahōnh hē Isaraēw buuj sa wahē n'aa, séd hā rakata padēek hyb n'aa. Sahōnh hē sa wahē n'aa ramaneēēnh Sinedirijo. Tii bā m' ramejūū rahahēēn Jesus mejūū do radewāts b'ëeh do paa bā.

²² Ti m' warahén rakaja hōm bā t'ii hēnh, dooh m' rawyyd bā. Ti m' rababaa j nā, raky n'aa manaa.

²³ Ti m' raky hadoo:

—Āā kaja hōm bā, baad tanoo katsē. Ta noo bā warahén rabab'ëeh. Āā noo gasēēts hōm bā, dooh ta gó hab'ëeh péh! —nāk mā sa kyyh.

²⁴ P'op Hagā Do tób n'aa hagā n'aa sa wahē n'aa, P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa wób raky n'aa napāh bā m' tii, h'yyb manepēē boo m'. Ti m' rakaner'oot:

—Nyy d' tii eh? —nāk mäh.

²⁵ Ti nuuj jé m' ta see kajaa, ti m' taky hadoo:

—Ajyy bē dewāts b'ëeh do paa ti ab'ëeh P'op Hagā Do tób n'aa w'oo hā. Hajōk do hā rama metēek —nāng mäh.

²⁶ Ti m' P'op Hagā Do tób n'aa hagā n'aa sa wahē n'aa, ta sii moo bok do daheeh rahahēēn mā 12 hedoo doo Jesus mejūū doo. Rakaja hōm bā, baad raber'oot sa sii, dooh m' rarahejā bā. Rajēym hajōk doo, Jesus mejūū do sa kyyh maa new'ëē doo. Pā me ramakut red'oo do hyb n'aa, 12 hedoo do rarahejā bā paawā.

²⁷ Ti m' rakaja hōm bā, ramena Sinedirijo ajyy n'aa rabat'oonh bā, P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa heh'āāt do beanh hyb n'aa sa hā. Ti m' ta ti ky hadoo sa hā:

²⁸ —Tak'ēp bē āā mejūū paa āā ky n'aa jaw'yk doo me, bē ma manetēek hyb n'aa ta ti aj'y ky n'aa. “Tabad'op hē da bē her'ood”, nāk paa āā kyyh bē hā. Ti hadoo né hē bē nabuj keh'ūūm. Sahōnh hē Jerusarēnh buuj sa hā bē met'ëēg hōm nanāng Jesus ky n'aa.

Ãã daj'ëep ta ti aj'yy bë ky n'aa h'ũum. Ãã hã bë ky n'aa tapaa —nãng mã ta kyyh.

²⁹ Ti m' Peed, ta wób Jesus mejũũ do na-ããj hẽ raky hadoo:

—Taw'ããs hẽ P'op Hagã Do kyyh ti ãã ky daheeh. Dooh tahaja bã ajyy sa kyyh ãã ky dahé bã, ãã hã ramejũũ do baad tanu nadëë bã P'op Hagã Do mejũũ do hã —nãk mãh.

³⁰ —P'op Hagã Doo, ẽr wahẽ makũ rah'yy kaha'eeh doo, Jesus ganã wãt dejẽp do sa mahang tan'oo bã. Ti d' né hẽ Jesus bë epëem dãk do paa b'aa kajatsẽk do hã.

³¹ P'op Hagã Do wehëẽ dãk tii. Hỹ pong jé tabasëek tan'oo bã. P'op Hagã Do hub hẽnh tabasoooh ta sii sahõnh hẽ tabag'ããs hyb n'aa tan'oo bã. Ji h'yyb tym dëeb tabahadoo P'op Hagã Do an'oo bã, P'op Hagã Do hã Isaraéw buuj rah'yy kawereem hyb n'aa Jesus an'oo bã, nesaa do sa h'yyb gó hanãng doo tabasog hõm hyb n'aa.

³² Ãã sahõnh hẽ ãã bahapãh ta tii. P'op Hagã Do Sahee, ta hã ky dah'eeh do sa hã P'op Hagã Do an'oo dãk doo, ti na-ããj hẽ tahapãh sahõnh hẽ tii —nãk mã Peed sa kyyh.

³³ Ti m' ramaa napãh bã m' Peed raheer'oot doo, tak'ẽp mã rakawajãan. Rakarẽn mã radej'ëep.

³⁴ Ti m' Pariséw see sa mahang hawãt do as'ëeg gëet mãh. Ti m' tabaheer'oot sa hã. Gamarijéw mã ta hãd. Mosees ky n'aa jaw'y'yk do ma mehetek do seeh. Hyb n'aa jaw'yk Isaraéw buuj sa mahang. Ti m' tamejũũ 12 hedoo do raman'y'yh dó.

³⁵ Ti m' taky hadoo ta da hadoo do sa hã: —Bẽ maa newẽ kẽh ȳy, Isaraéw buuj —nãng mãh. —Baad bẽ hyb n'aa newẽ bë bad'oo do sa hã —nãng mãh.

³⁶ —Bẽ hyb n'aa newẽ p'ooj ub du n'aa doo, Tew-Das hãd nãng doo. Ky n'aa etsëeh paa m', tanooh. 400 ajyy tahyb n'aa pé ta sii habok do paah. Ti m' radajëeb kãn. Radaj'ëep jawén paa bã m', ta sii habok do paa ketyn bong. Tadjãp bã, ahëej jẽng sahõnh hẽ.

³⁷ Ta jawén, sahõnh hẽ hãj n'aa babuuj rabetsén noo gó, du n'aa do ta see Judas hãd nãng doo, Garirej buuj. Ti hadoo né hẽ tii. Ta wób ta sii rababok. Ti na-ããj hẽ radajëeb kãn. Ti m' ta sii habok do paa ketyn bong mã na-ããj hẽ.

³⁸ Ti hyb n'aa ȳ baher'oot bë hã: Na maboh. Bẽ eréd rabahõm hyb n'aa. Aj'yy du n'aa do tado bã ti rametëek doo, ti ramoo bok doo, tii b' gawatsik da —nãng mãh.

³⁹ —P'op Hagã Do du n'aa do tado bã, dooh bë haja bã bë medug bã sa hã —nãng mãh. —Baad bë mataká, ji hapãh mã ti P'op Hagã Do hã bë kamaj'ĩ —nãng mã Gamarijéw kyyh sa hã.

⁴⁰ Ti m' raky daheeh ta kyyh. Ti hadoo né hẽ, 12 hedoo do ramena, ti m' ramejũũ

rabahewyyh. Ti m' ramejũũ mã sa hã ranaheer'oot hyb n'aa Jesus ky n'aa. Ti m' raberéd hõm rabahõm hyb n'aa.

⁴¹ Ti m' Jesus mejũũ do raban'y'yh Sinedirijo sa mahang hab'ëeh do paah. Tseb'ee mã rabahewyyh jawén paa bã, P'op Hagã Do hyb n'aa gadoo rabahoop hyb n'aa Jesus hyb n'aa.

⁴² Ti m', P'op Hagã Do tób n'aa yt hã, sa tób hẽnh na-ããj hẽ raheer'oot ta ãh hã had'y'yt hẽ, rama metëek Jesus, P'op Hagã Do H'y'yb Dãng Do ky n'aa.

6

Resoos do 7 ajyy Jesus mejũũ do ramoo masa hyb n'aa panyy'g n'aa hah'ȳh

¹ Ti noo gó Jesus hã h'yy ka'eeh do kah'ũum. Sa mahang ti abong mã Judah buuj, ta s'ee hẽnh hena doo, Gereg kyyh her'oot doo. Ta ti m' ramaher'oot mã Jesus mejũũ do sa hã ta tii bã babuuj sa ky n'aa. Hah'ȳy da m' sa kyyh:

—Patug tema bong do sa waa rabahetsẽh doo bã, dooh ran'oo bã ãã sii habok do sa hã —nãk mã sa kyyh.

² Ti m' 12 hedoo do ramejũũ sahõnh hẽ Jesus hã h'yy ka'eeh do rakata padëek séd hã, sa hã rabaher'oot hyb n'aa. Ti m' raky hadoo:

—Dooh baad tado bã ãã eréd bã P'op Hagã Do kyyh ãã metëek doo, sa waa ãã betsëeh hyb n'aa paawã.

³ Ti hyb n'aa, wakãn haa, ãã karẽn bë esoos bë mahang ajyy bë hep'ëeh do h'yy genãh doo, P'op Hagã Do Sahee h'yyb mahũum doo. Ti ãã mejũũ sa hã rabetsëeh hyb n'aa sa waa.

⁴ Ãã né hẽ, ãã ky n'aa etsëe, P'op Hagã Do sii ãã ber'oot. Ãã né hẽ ãã ma metëek P'op Hagã Do ky n'aa —nãk mã sa kyyh.

⁵ Ti m' baad mã sa hã raheer'oot doo. Tii bã m' rasẽm mã Es-Tew hãd nãng doo. Tak'ẽp paa m' tah'y'yk ka'eeh P'op Hagã Do hã. Baad P'op Hagã Do Sahee h'y'yb mahũum mã tii. Hah'ȳy d' mã rasẽm do wób sa hã: Piriip, Porokoro, Nikanóh, Timom, Paramenas, Nikoraw. An-Tijoka panang hãd nãng doo hẽnh naa ta ti Nikoraw. Jesus hã tah'y'yk ka'eeh do pooj jé, Judah buuj nado né paawã, Mosees ky n'aa jaw'y'yk do taky dahé dãk Judah buuj rabahed'oo doo da.

⁶ Ti m' rabasẽm jawén paa bã, ramehũum kãn mã Jesus mejũũ do sa wẽ. Tii bã kã m', Jesus mejũũ do sa moo radatooonh sa nuu gó, raky n'aa etsëe sa hyb n'aa.

⁷ Ti m' P'op Hagã Do ky n'aa kah'ũum. Nayyw hẽ Jerusarẽnh bã takah'ũum Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Hajõk P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do wób rah'y'yk kae kãn Jesus hã.

Es-Tew ramaso dāk do panyyg n'aa hahÿh

⁸ Ti m', baad mā P'op Hagā Do hejój awät Es-Tew häd näng do h'yyb gó. Baad mā P'op Hagā Do ky n'aa edëng. Es-Tew pehuunh, meuj n'aa näng do heen n'aa tamoo wät hajök do sa mahang.

⁹ Ti m' Judah buuj wób, ta wób sa karom paah, radu doo Es-Tew raky gedak. Ti asooh tsyt hē sa tób P'op Hagā Do panyyg ti rayd naherot do yt hā. Sa sii ti abong Sirené panang buuj wób, Aresān-Dirija panang buuj wób, Siris hāj n'aa buuj wób, Asija hāj n'aa buuj wób.

¹⁰ Es-Tew mā raky hūm paawā, dooh m' rahaja bā. Es-Tew P'op Hagā Do Sahee h'yy gan'yyh do hyb n'aa rawén nahajaa.

¹¹ Ti m' ramaher'oot ajyy wób sa hā, daap ramenyyh hyb n'aa Es-Tew ky n'aa.

—Hahÿ da bē her'ood —nāk mäh. —“Āa maa napāh Mosees, P'op Hagā Do na-āaj hē Es-Tew ky n'aa rejāa doo”, denoo da —nāk mā sa kyyh.

¹² Ti m' Judah buuj, Judah buuj sa wahē n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma meheték do na-āaj hē rakawajāan Es-Tew wē ta ti ajyy sa kyyh hyb n'aa. Ti m' ramaso dāk, ti m' ramahūm Sinedirijo ajyy n'aa sa wē, sa wahē n'aa wē.

¹³ Ti m' ramejūū ta wób, noo kanesa doo, daap ramenyyh hyb n'aa Es-Tew ky n'aa sa wahē n'aa hā. Tī m' daap mehen'yyh do raky hadoo:

—Dooh hahÿ aj'yy eréd bā taky n'aa rejāa do P'op Hagā Do tób n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do na-āaj hē —nāk mäh.

¹⁴ —Āa maa napāh ta kyyh. P'op Hagā Do tób n'aa Jesus Nasaréh buuj ahāj jëng da, tanooh. Ky n'aa jaw'yyk do Mosees metëék do Jesus ahÿÿd hōm da, tanooh —nāk mā noo kanesa do sa kyyh.

¹⁵ Ti m' sahōnh hē Sinedirijo ajyy n'aa, t'ī hēnh hat'oonh doo, baad mā raty padëék Es-Tew wē. Ta mamets, āas mamets hado dāk mā sa hā.

7

Es-Tew kyyh Sinedirijo ajyy n'aa sa hā panyyg n'aa hahÿh

¹ Ti m' P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa heh'āat do eanah Es-Tew hā:

—Ākā, se hub né hē ta ti rahe'oot do a kyy n'aa? —näng mäh.

² Ti m' Es-Tew ky hadoo:

—Wakān haa, yp ÿ hyb n'aa hed'oo doo, bē maa newē keh ÿÿ —näng mäh. —P'op Hagā Doo, sahōnh hē sa bahānh hadoo doo, kas'ee wät ér wahē makū Abaraām hā, Mesopotām häd näng do hāj n'aa bā Abaraām bawät nā

bā, Arān panang hēnh takahÿÿd gā do pooj jé.

³ Hahÿÿ d' paa m' P'op Hagā Do kyyh ta hā: “Maberéd däg mabawät do paah, a wakāan, a yb tób paah. Ahōm da hēej s'ee hēnh, òm ÿ metëéh hēnh”, * näng mā P'op Hagā Do ta hā.

⁴ Ti m' taberéd dāk Kaw-Dew sa hāj n'aa, Mesopotām häd näng doo, ti m' tabahōm Arān panang häd näng doo hēnh. Ta yb dajëp do jawén paa bā, P'op Hagā Do manaa wawëe hē ér babong do hāj n'aa bā.

⁵ Dooh P'op Hagā Do an'oos pé ta hā, hēej uuh hadoo pé paawā, taky n'aa enooh né hē paawā hahÿ hēej ta panaa pan'aa sa hāj n'aa pan'aa, Abaraām dajëp jawén paa bā. Tii d' taky n'aa enooh ta hā, dooh nā né paawā Abaraām t'aah nyy nā bā ti noo gó.

⁶ Hahÿÿ da P'op Hagā Do kyyh ta hā: “Sa hāj n'aa nadoo hēnh da a panaa rababok da. Tak'ëp da ramejūū sa hā 400 ta baab noo gó. Ta si n'aa hē da ramoo bok da t'ī hēnh. Rarahejāa da t'ī hēnh a panaa.

⁷ ÿ abaanh da ta sām ta tii d' moo hed'oo do sa hā. ÿ rahejāa da. Ti jawén paa bā, tii b' naa a panaa rababaa nā bā wawëe hē. Babā ÿ rahyb n'aa jew'yyk da”,† näng mā P'op Hagā Do kyyh Abaraām hā —näng mā Es-Tew kyyh.

⁸ Ti m' taky hadoo ënh:

—Ti m' Abaraām P'op Hagā Do mejūū sa taah ramasuuy noo byyh ehök, P'op Hagā Do karapee rabahadoo do heen n'aa. Ti hyb n'aa m' Abaraām t'aah, Isak häd näng doo, 8 tabado dāk bā ta āh, Abaraām masuuy noo byyh hōg hōm. Tii d' né hē kā Isak Jakóh yb. Jakóh kā, ta häd se Isaraéw, 12 hedoo do radu na do Isaraéw buuj sa panaa.

⁹ Ti né hē Jakóh taah, ér wahē makūūh, rahyb n'aa jewës do sa hÿÿj Joséh. Ti hyb n'aa rabesëëm hōm Esit hāj n'aa hēnh, ta si n'aa hē tamoo wät hyb n'aa t'ī hēnh. Ti hadoo né hē, P'op Hagā Do hāgā had'yyt hē Joséh.

¹⁰ Joséh P'op Hagā Do ed'ëep sahōnh hē nesaa do mahānh. Tah'yy gan'yyh. Baad Esit hāj n'aa wahē n'aa, Paraóh ramaneënh do gadoo, P'op Hagā Do an'oo bā. Ti hyb n'aa Paraóh an'oo bā kā sahōnh hē Esit hāj n'aa hāgā n'aa, ta tób hāgā n'aa na-āaj hē tabahadoo hyb n'aa.

¹¹ Ta jawén ji hasaah do bawäd kán Esit hāj n'aa bā, Kanaāh hāj n'aa bā na-āaj hē. Sahōnh hē m' rabahoop sah. Dooh m' ér wahē makū sa waa rawyyd bā.

¹² Tii bā kā, Jakóh ky n'aa napāh bā joom s'ëeb Esit bā hanäng doo, tamejūū ér wahē makū t'ī hēnh sa waa rabetsëe hyb n'aa.

¹³ Ti m', ta jawén, p'aa hēnh t'ī hēnh rabahōm bā kā sa waa hets'ëe doo, Joséh baher'ood kán sa hā sa hÿÿj né hē. Tii bā

* 7:3 Genesis 12.1 † 7:7 Genesis 15.13-14

Paraóh na-ãäj hē heen n'aa nyy dāk Joséh wakãän hã, Joséh yb hã.

¹⁴ Tii bã kã m', Joséh mejüü ramanaa ta yb, ta wakãän had'yyt hē Esit hēnh. 75 sahõnh hē han'aa do paah.

¹⁵ Ti m' Jakóh rakahýyd j'eenh Esit bã. T'ĩ hēnh tadjëb kãn. Tii b' né paa m' er wahë makü radejëb kãn.

¹⁶ Sa kamag paa ramahüüm p'aa hēnh Sikēm panang hēnh. Gabaho doo gó, Sikēm bã Amoor taah sa hã Abaraãm ets'ëe hõm do paa radaboo jëng sa kamag n'aa —nãng mã Es-Tew kyyh.

¹⁷ Ti m' taky hadoo ênh:

—Tabedaa dāk bã kã Abaraãm hã P'op Hagã Do ky n'aa enooh do kajaa doo, tak'ëp er wahë makü panaa rakaood bong Esit hãj n'aa bã.

¹⁸ Ti m' ta see pé noo gó Esit hãj n'aa wahë n'aa see tadu doo tabag'ãas doo. Dooch m' ta ti ky n'aa napëe bã Joséh maküüh.

¹⁹ Ta ti sa wahë n'aa tawedi er wahëh maküüh, tarejãã na-ãäj hē. Tamejüü sa taah papuuj henys do raberéd is, radejëp hyb n'aa.

²⁰ Ti noo gó m' tabenãng Mosees hãd nãng doo. Anãm ti karapee. Ta yb, ta ýyn rawã wät, rejën sa tób bã tamawoob hē kamarab.

²¹ Ranahaja wäd bã rejën doo, raberéd tu ta hood gó jawii mahang. Tii bã kã, Paraóh toog rabawwyd kãn, taw'ëeh mãh, ta t'aaah hadoo tan'oo bã.

²² Sahõnh hē Esit buuj rahajaa do rama metëek ta hã. Tak'ëp tii bã kã tahyb n'aa jawyk taher'oot do hã, tamoo wät do hã.

²³ 40 ta baab Mosees bahadoo dāk bã, takarën tabaheg'ãas ta wakãän, Isaraéw buuj.

²⁴ Takajaa bã, tahapãh ta wakãän see Esit buuj see rejãã. Ti hyb n'aa ta sãm baanh. Tanaboh jat Esit buuj.

²⁵ Ta h'yyb gó Mosees ed'oo, ta wakãän raheen n'aa enãh P'op Hagã Do ti mejüü tabed'ëep sa hã Esit buuj sa moo gó naa. Dooch rah'yy genã bã.

²⁶ Jat'iip hadoo tabahapãh pawóp hē Isaraéw buuj kep'uuk doo. Mosees karën paawã dooh ti d' radoo bã. "Wakãän haa", nãng, "bë wakãän had'yyt hē. H'ëed hyb n'aa bë kamaj'ii?", nãng.

²⁷ Ta see rejãã do aüü hõm mã Mosees, ti m' taky hadoo ta hã: "Jaa g'eeh hanoo ãã wahë n'aa, baad hadoo do baad nadoo do rod n'aa mabahadoo hyb n'aa?"

²⁸ Ý makarën manaboh jat Esit buuj tsém hē manaboh jat doo da?",[‡] nãng mãh.

²⁹ Ti m' aj'yy kyyh Mosees maa napãh bã, kejën hõm Midijãh hãj n'aa hēnh. T'ĩ hēnh tabag'ëed däg kãn ta wakãän nadoo do sa

mahang. T'ĩ hēnh takat'ëe dāk. Pawóp hē ta taah.

³⁰ Ti m' Es-Tew ky hadoo ênh:

—40 ta baab jawén paa bã P'op Hagã Do ããs kasee Mosees hã t'ëeg hõó gó, b'aa tüü nu däg is do kadoo doo gó naa. Banawãng bã, waëë Sinaih hãd nãng do nedaa bã tii.

³¹ B'aa kado né paawã, dooh m' taooj jëe bã Mosees bahapãh bã, tahyb n'aa meuunh mãh. T'ĩ hēnh tabahõm bã, p'ëets hē tabaheg'ãas hyb n'aa, tamaa napãh mã Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh her'oot do ta hã:

³² "Ý né hē P'op Hagã Doo, a yb h'yy kaha'eeh doo. Ý né hē P'op Hagã Doo, Abaraãm, Isak, Jakóh rah'yy kaha'eeh doo",[§] nãng mãh. Mosees kajajãh wät mã tak'ëp tabeýým wät do hyb n'aa. Dooch tahegãã bã t'ĩ hēnh, eýým wät do hyb n'aa m'.

³³ Ti m' P'op Hagã Do ky hadoo ta hã: "Makabo nã a tsyym suun, majó gëet do k'ãats ma ý hadoo do hyb n'aa, tsyt hē takasëew dāk ti wë ýý.

³⁴ Ý hapãh né hē ny hadoo karapé haa rarejãã do Esit hãj n'aa bã. Ý maa napãh sa kyyh rah'yy kame'oot doo. Ti hyb n'aa hý pong je naa ý bahyng ý bed'ëep hyb n'aa Esit buuj sa moo gó naa. Ti hyb n'aa kã, Esit hēnh õm ý mejüü, karapé haa t'ĩ hēnh naa mabasog nyyh hyb n'aa",** nãng mã P'op Hagã Do kyyh Mosees hã, nãng mã Es-Tew.

³⁵ Ti m' Es-Tew ky hadoo ênh:

—Ti né hē ti Mosees ta wakãän raty n'aa ges'yyk do paah. "Jaa hanoo ãã wahë n'aa, baad hadoo do baad nadoo do rod n'aa mabahadoo hyb n'aa?", nãk paa sa kyyh ta hã. ããs b'aa kadoo doo gó Mosees hã kasee do kyyh hã P'op Hagã Do mejüü sa wahë n'aa pan'aa Mosees bahadoo hyb n'aa, Esit buuj sa moo gó naa ta wakãän tabed'ëep hyb n'aa.

³⁶ Ti né hē Mosees er wahë makü manyyh do Esit hãj n'aa bã naa. Tapahuunh paa m', hyb n'aa meuj n'aa nãng do tametëeh Esit bã, akajar Hahiin Do hãd nãng doo bã, tabanawãng bã na-ãäj hē 40 ta baab noo gó m'.

³⁷ Ti né hē ti Mosees hahýy da Isaraéw buuj hã ky hadoo doo: "P'op Hagã Do ky n'aa rod ý hadoo do P'op Hagã Do an'oo bã bë mahang ganyyh da."^{††}

³⁸ Ti né hē ti Mosees Isaraéw buuj sa mahang hawät do paa tabanawãng bã rakata padëek noo gó, waëë Sinaih hãd nãng doo bã ããs her'oot do gadoo doo. Ti né hē ti er wahë makü sa mahang hawäd wät doo. Ti né hē gadoo do paa P'op Hagã Do kyyh ji edëb had'yyt hē hanoo doo, er wahë makü sa hã tama metëek hyb n'aa.

³⁹ Ti hadoo né paa m', dooh paa m' ér wahë makû raky dahé bã Mosees. Raty n'aa gesyyg wät mä Mosees. Rakarên mä rababaaj hõm p'aa hênh Esit hênh.

⁴⁰ Ti m' ta hÿÿj hã, Arãw häd nãng do hã ramejûu: "Mamoo wäd ér h'yy kaha'eeh do pan'aa, ér pooj rababok hyb n'aa. Dooh ji hapëë bã h'ëed hado ta ti aj'yy Mosees hã, Esit hãj n'aa bã naa ér manyyh doo",^{‡‡} nãk mã sa kyyh.

⁴¹ Ti noo gó m' ramoo wäd kãn kabariih, booj yb t'aah heen n'aa. Tii bã m' sa masããh wób raneboh bëeh, raju toonh kabarii sa mo haj'aa raweh'ëeh hyb n'aa.

⁴² Ti hyb n'aa m' dawë hã P'op Hagä Do wén kanã dãk sa mahãnh. Tanoo mã wë hã habong do rahyh n'aa jew'y'yk. Ti hadoo né hë takerii dãk P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod rerih do hã:

"Isaraéw buuj,

hã ÿ g'eeh ti bë banoo ta ti bë ejuu doo

40 ta baab banawãng hênh bë babok noo gó?

⁴³ Hã ÿ nado ti bë banoo.

Bë kabarii Morók häd nãng do tób n'aa its ti bë mahang bë manaa doo.

Kabarii Repã häd nãng do sagõõh n'aa hã bë h'yy kaha'eeh.

Ta ti né hë kabarii bë mo haj'aa, sa hã bë h'yy ka'eeh hyb n'aa.

Ti hyb n'aa bë ÿ ah'eed n'yyh da bë hãj n'aa bã naa.

Bë ÿ mejûu da Babirõn panang bahãnh."^{§§}

Tii da né hë P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod rerih do hã —nãng mã Es-Tew kyyh.

⁴⁴ Ti m' Es-Tew ky hadoo ênh:

—Tabanawãng bã ér wahë makû rababok noo gó, P'op Hagä Do sa hã kahesé do tób n'aa ramahüüm mã sa sii. P'op Hagä Do mejûu doo da Mosees hã, P'op Hagä Do metëeh do hadoo ta hã waëë hã, tii d' né paa ratama.

⁴⁵ Josuwéh sa wahë n'aa tabahadoo noo gó, ér wahë makû ramanaa sa sii ta ti tób hahÿ hãj n'aa bã. Ti noo gó Josuwéh bado hõm ta wób sa hãj n'aa, P'op Hagä Do habëë n'yyh do sa hãj n'aa. Tii bã kã, ta ti tób ér hãj n'aa bã aso had'y'yt hë. Asooh nã paa m' na-ããj hë Dawi ér wahë makû sa wahë n'aa tabahadoo noo gó.

⁴⁶ Baad P'op Hagä Do hyb n'aa gadoo mã Dawi. Ti tetsëë mã P'op Hagä Do hã, tanoo hyb n'aa P'op Hagä Do Jakóh panaa rah'yy kaha'eeh do tób n'aa pã s'ëëb tatamaa sooh hyb n'aa.

⁴⁷ Tii d' Dawi karên né paawã, ta t'aah Saromãw häd nãng do tii, P'op Hagä Do tób n'aa tatamaa sooh doo.

⁴⁸ Ta tób n'aa tamoo wäd né paawã, dooh P'op Hagä Do Sahõnh Hë Sa Bahãnh Hadoo Do agëë bã tób ji tamaa sooh do yt hã. Tii d' né hë ta ky n'aa rod see her'oot paa P'op Hagä Do kyyh:

⁴⁹ "Wë, ÿ bag'ããs do tyng.

Badãk hahÿ hëej, tsym ÿ tyng hadoo.

Tii d' tahadoo do hyb n'aa,

ny hadoo pë tóp ÿ pan'aa ti bë karên ti bë tamaa sooh doo?

Ny yt hã bë ed'oo ÿ kameh'ãäk?

⁵⁰ ÿ né hë sahõnh hë mo haj'aa nãng doo",^{***} nãng mã P'op Hagä Do kyyh, nãng mã Es-Tew.

⁵¹ Ti m' Es-Tew ky hado kãn Sinedirijo ajyy n'aa sa hã:

—Nabuj keh'üüm bëeh! Ganah'ood bë hã. P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do h'yyb hadoo bë h'yyb. P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh doo, ta kyyh maa nanapãh do hadoo bëeh. Bë wahë makû hadoo né bëeh. P'op Hagä Do Sahee hã bë kamaj'ii, bë wahë makû rabad'oo do paa hadoo né hë.

⁵² Sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habong do bë wahë makû rarejãa. P'op Hagä Do ky n'aa rod, P'op Hagä Do karên doo da hawät do kajaa do ky n'aa her'oot doo, bë wahë makû radej'ëep paah. Hÿÿ kã, Baad Had'op Do kajaa bã kã, bë h'yy kawareem ta wë, bë dajëëb kãn.

⁵³ Åãs an'oo dãg né paawã bë hã P'op Hagä Do ky n'aa jaw'y'yk doo, dooh bë ky dahé bã —nãng mã Es-Tew kyyh Sinedirijo ajyy n'aa sa hã.

⁵⁴ Ti m' Es-Tew kyyh ramaa napãh bã m', tak'ëp mã rah'yy gaëëj bong. Kawaj'ããn bong mã ta wë.

⁵⁵ Ti m' Es-Tew P'op Hagä Do Sahee baad tah'yyb mahüüm. Ti m' wë hã tabahëg'ããs, ti m' tabahapãh P'op Hagä Do hejój, ta bag tak'ëp gabarëeh do hadoo doo. Tahapãh Jesus hageët do P'op Hagä Do hub hênh, takaweh'ëeh doo bã.

⁵⁶ Ti m' taky hadoo:

—Bë hegãã! —nãng mãh. —Wë kas'ëes do ÿ hapãh. Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do ÿ hapãh na-ããj hë, P'op Hagä Do hub hênh —nãng mãh.

⁵⁷ Ti m' sa nabuuj ragetsëë padëek sa moo me. Tak'ëp mã rageëënh. Ta wë m' rawaj'aa padëëk.

⁵⁸ Ti m' Es-Tew rabado nyh panang bã naa. Ti m' rabakut pä me, tadajëp hyb n'aa. Ti m' Es-Tew ky n'aa daap meny'yyh do sa hatsë hebaan doo, sa hã padëëk doo, rakebo bëeh rabakut hyb n'aa pã Es-Tew hã. Aj'yy wanehëh nã doo, Saw-Ru häd nãng doo, enãm ti nuuj jé sa saroor hebaan doo.

⁵⁹ Ti m' rabakut bä, Es-Tew ky n'aa etsëë mäh. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Jesus, Hyb N'aa Jawyk Doo, magado hëp ÿ tym —näng mäh.

⁶⁰ Ti m' ta taron nu paa me tabahyy häng. Ti m' tak'ëp mä taky hadoo:

—Jesus hyb n'aa jawyk doo, säm ÿ mabaaj manä sa hä —näng mäh.

Ti m' tadajëb kän.

8

¹ Taw'ääts mä Saw-Ru hä Es-Tew dajëp doo.

Jesus hä h'yy ka'eeh do Saw-Ru rejää do panyyg n'aa hahÿÿh

Ti noo gó né hë m' radu doo rarejää do Jesus hä h'yy ka'eeh doo, Jerusarënh panang bä. Ti hyb n'aa m', sahõnh hë Jesus hä h'yy ka'eeh do raketyn bong Judah häj n'aa bä, Samarija häj n'aa bä na-ääj hë. Jääm hë Jerusarënh bä ha'yym 12 hedoo do Jesus mejüü doo.

² Ti m', Es-Tew radaj'ëep jawén paa bä m', ta wób P'op Hagä Do weh'ëeh do rabahõm, radakä jëng hyb n'aa Es-Tew kamag n'aa. Tak'ëp mä rabaóð bong ta hyb n'aa.

³ Saw-Ru kä, tarahejää Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Sahõnh hë tabahëg'ääs tób yt hä, Jesus hä h'yy ka'eeh do tabesoos hyb n'aa. Tamejüü mä radewëes: Jesus hä h'yy ka'eeh doo, ajyy ÿÿj sii hë.

Samarija buuj raky n'aa napäh do Jesus ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

⁴ Ti m' ketyn bok do rabaher'oot Jesus ky n'aa ramahõm me.

⁵ Ti m' sa seeh, Pirip häd näng doo, bahõm kän panang hënh Samarija häd näng do häj n'aa bä. T'ii hënh tabaher'oot sa hä Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do ky n'aa.

⁶ Ti m' panang buuj rabahapäh bä Pirip pehuunh doo, baad mä ramatakëe ta kyyh.

⁷ Pirip hebë karap'aar h'yyb nesaa do sa h'yyb gó hanäng doo. Rabenyh bä sa hä hanäng doo, tak'ëp mä rageënh. Hajök k'yy gedóm doo, seäk do heso hõm.

⁸ Ti hyb n'aa tak'ëp panang buuj ratsebë.

⁹ Pirip kaja pooj jé sa mahang ti awät aj'yy Simaw häd näng doo, mehëm do paah. Hajök mä tawahed'ii Samarija buuj. Ta daaj hë, ta hä hë takasab'ee, ta hä hë tahyb n'aa jawyk do hyb n'aa.

¹⁰ Sahõnh hë, hyb n'aa jewyk doo, hyb n'aa sekog is do na-ääj hë raky daheeh mä ta kyyh. Hahÿÿ d' mä sa kyyh ta ky n'aa:

—Ta ti aj'yy gó P'op Hagä Do hejój tak'ëp hadoo do kametëeh —sa nooh.

¹¹ Báp peej däg tamehëm doo me panang buuj Simaw wedii, rawén ky süüt.

¹² Pirip kaja bä kä, tahir'oot mä sa hä P'op Hagä Do ji tabag'ääs do ky n'aa hanäm doo, Jesus Kristo ky n'aa hanäm do na-ääj

hë. Ti m' raky daheeh bä Jesus ky n'aa, ranu gemuun hõm ajyy ÿÿj na-ääj hë.

¹³ Mehëm do paa na-ääj hë taky daheeh Jesus ky n'aa. Ti sii hë ranu gemuun wät. Ti m' jé pad'yyt hë tabawäd däg kän Pirip sii. Tameuunh tak'ëp Pirip pehuunh doo, hyb n'aa meuj n'aa näng do tahapäh do hyb n'aa.

¹⁴ Ti m' Jesus mejüü do Jerusarënh bä haj'eenh do raheen n'aa enäh bä m' Samarija buuj raky daheeh do P'op Hagä Do ky n'aa, ramejüü mä Peed Jowäw daheeh, t'ii hënh rabaheg'ääs hyb n'aa.

¹⁵ Rakaja hõm bä t'ii hënh, raky n'aa etsëë Samarija buuj Jesus hä rah'yy ka'eeh do sa hyb n'aa, P'op Hagä Do banoo hyb n'aa ta Sahee sa h'yyb gó.

¹⁶ Dooh nä P'op Hagä Do Sahee sa h'yyb gó, ranu gemuun up Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do häd gó.

¹⁷ Ti m' Peed Jowäw daheeh moo tooj wät mä sa nuu gó. Ti m' P'op Hagä Do Sahee bajëe suun kän mä sa h'yyb tym gó.

¹⁸ Ti m' Simaw mehëm do paa bahapäh bä P'op Hagä Do Sahee sa h'yyb tym gó hajëng do ramoo toonh bä sa nuu gó, takarëh paawä m' tanoo sa hä dajëer, tii d' ranoo tabahajaa hyb n'aa.

¹⁹ Hahÿÿ d' mä ta kyyh Peed sa hä:

—Bë an'oo hä ÿÿ, tii da ÿ bahajaa hyb n'aa, ÿ moo sooh bä sa nuu gó, P'op Hagä Do Sahee bajëng hyb n'aa sa h'yyb tym gó —näng mä mehëm do paa kyyh.

²⁰ Ti m' Peed ky hadoo:

—Taw'ääts hë paawä òm a dajëer daheeh P'op Hagä Do aw'oong hõm baad tanadoo hënh, ji matym n'aa ji hä P'op Hagä Do anoo do makarëh metsëe do hyb n'aa dajëer me —näng mäh.

²¹ Baad nado a h'yyb tym P'op Hagä Do matym gó. Ti hyb n'aa dooh ää sii mamoo wäd bä —näng mäh.

²² —Meréd hõm ta ti nesaa doo, tii d' mabahed'oo doo da. Maky n'aa ets'ëe P'op Hagä Do hä. Tii bä da apäh òm tat'yyd meh'ii, tii bä da apäh nesaa do mahyb n'aa newëe do tado hõm.

²³ ÿ hapäh né hë a h'yyb gó hanäng doo. Òm h'yy gaënh mah'yy kajew'ëes do hyb n'aa. Nesaa do òm tah'yyb mahüüm.

²⁴ Ti m' Simaw ky hadoo:

—ÿ karëh paawä bë ky n'aa ets'ëe hëp ÿ n'aa, bë her'oot do tanadäng hyb n'aa hä ÿÿ —näng mäh.

²⁵ Ti m' Jesus ky n'aa raher'oot jawén paa bä, P'op Hagä Do kyyh rametëek jawén paa bä, Peed Jowäw daheeh rababaaj hõm kän Jerusarënh hënh. Samarija buuj sa panang bä ramabaaj hõm me, ranu kejak doo bä, raher'oot Jesus panyyg hanäm doo.

Etsijop häj n'aa buuj hä Pirip her'oot do Jesus ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

²⁶ Ti m', ta jawén Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ääs see her'ood kân mä Pirip hä. Ti m' ääs ky hadoo:

—Ahôm banawäng do tyw n'aa me Gasa hênh hahyng do Jerusarênh bā naa —näng mäh.

²⁷ Ti m' Pirip bahôm kân. Ta tyw n'aa me takataa mä aj'yy hä, Etsijop häj n'aa buuj. Hyb n'aa jawyk ti aj'yy. Etsijop buuj sa wahê n'aa ŷyñh, Kân-Das häd näng do kaser n'aa. Sa wahê n'aa dajëêr hagā n'aa ti aj'yy. Jerusarênh hênh tahewād nā, P'op Hagā Do tahyb n'aa esee do hyb n'aa.

²⁸ Tamabaaj nā me kā, ta hood gó kawaaro takyyk doo gó tabasooch bā, taner'oot P'op Hagā Do ky n'aa rod Isajas häd näng do erih do paah.

²⁹ Ti m' P'op Hagā Do Sahee ber'oot Pirip h'yyb gó:

—Ahôm nā ta wē —näng mäh.

³⁰ Ti m' takata dāk bā ta hā, tamaa napäh taner'oot do Isajas erih do paah. Ti m' tabeaanh ta hā:

—Äkā, mamaa napäh ti maner'oot doo? —näng mäh.

³¹ Ti m' aj'yy hadoo do ky hadoo Pirip hä: —Nyy da ti ŷ maa napäh? Dooch metëek pé hä ŷ ta ky n'aa —näng mäh.

Ti m' tabatsyyd kân Pirip gatsëg sooh hyb n'aa ta pa.

³² Hahÿÿ d' ti aj'yy ner'oot doo:

“B'éé radaj'ëep do hadoo ta tii.

B'éé t'aah hadoo, dooh ta kyy pé ta wii ragekää bā.

Ti hadoo tii. Dooch ter'ood bā.

³³ Rarejāā, rej'ees ta ky n'aa.

Sahônh hê tak'ëp baad nadoo do ramoo bok ta hā.

Dooch P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk doo da tado bā ti ramoo bok ta hā.

Dooch da her'oot pé ta panaa ky n'aa, radaj'ëep do hyb n'aa.”*

³⁴ Ti m' aj'yy beaanh Pirip hä:

—Jaa ky n'aa Isajas her'oot? Ta daaj hē ta ky n'aa, ta see ky n'aa apäh? —näng mäh.

³⁵ Ti m' Pirip du doo ta her'oot do taner'oot do hā, P'op Hagā Do kyyh see hā, sahônh hē Jesus panyyg hanām do ky n'aa.

³⁶ Ti m' ratabēs bā naëng banäng bā aj'yy ky hadoo:

—Babā ti majat naëng —näng mäh. —

Tahajaa ŷ manu gemuun? —näng mäh.

[³⁷ Ti m' Pirip ky hadoo:

—Tak'ëp mah'yy kae bā, tahajaa —näng mäh.

Ti m' aj'yy ky hadoo:

—ŷ ky daheeh. P'op Hagā Do t'aah né hē Jesus Kristo —näng mäh.]

³⁸ Ti m' aj'yy mejüü ta sii habok do rabaym hyb n'aa. Tii bā kâ m', rabawëej bëej kân tame. Ti m' Pirip nu gemuun wād kân.

³⁹ Ti m' rabas'oob n'yyh bā tame naa Pirip P'op Hagā Do Sahee mahüüm kân. Dooch aj'yy hapëë wād bā. Ahôm kân mä tahahôm hênh. Tsebë mä tahôm bā.

⁴⁰ Ti m' Pirip ganā wāt panang Asot häd näng doo bā. Ti m' tabahôm kân Sesareja hênh. Tamahôm me m' ta her'oot Jesus panyyg hanām do sahônh hē panang bā.

9

Saw-Ru hā Jesus kasee do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti noo gó né hē Saw-Ru h'yy kaneréd tahehō Jesus hā h'yy ka'eeh doo, tadej'ëep hyb n'aa. Ti hyb n'aa P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahê n'aa heh'äat do hā

² tetsëë rerih do raky n'aa jaw'yyk doo, tabahôm hyb n'aa panang Damas-Ko häd näng doo hênh. Tii hênh takarênh paawā tametëeh kerih doo, tób P'op Hagā Do panyyg rayd naherot do yt hā, tamoo mesoo hyb n'aa paawā, tamanaa hyb n'aa paawā Jesus hā h'yy ka'eeh do Jerusarênh hênh. Takarênh paawā tamanaa ajyy ŷÿÿ sii hē.

³ Ti m' tabedaa dāk bā Damas-Ko, tii bā gabarëeh do ta bag p'op naa gabar'ëeng wāt ta hahād hā.

⁴ Tüü m' tabadëë jat tii bā. Ti m' tamaa napäh kyyh ta hā her'oot doo:

—Saw-Ru, Saw-Ru, h'ëed hyb n'aa ŷ marejāā?

⁵ —Jaa ôm Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo? —näng mäh Saw-Ru.

—ŷ né hē, Jesus marejāā doo —näng mäh.

⁶ —As'ëeg g'ëed! Ahôm nā panang hênh. Tii hênh rabaher'oot a hā nyy da mabad'oo do pan'aa —näng mäh Jesus kyyh.

⁷ Ta sii habok do ramaa napëë né paawā ta ti kyyh, dooh m' rahapäh péh. Ti hyb n'aa rah'yyb panado bong.

⁸ Tii bā m' Saw-Ru as'ëeg gëët. Tahegāā paawā, dooh tahapëë wād bā.* Ti hyb n'aa ramoo maso hōm tabawāt hyb n'aa. Ti m' ramahüüm kân Damas-Ko panang hênh.

⁹ Tii hênh nawa wād, neëg wād, ty tamaa wād, tamawoob hē m' ta äh.

¹⁰ Ti m', Damas-Ko bā ti awāt mä Jesus hā h'yy ka'eeh do seeh. Ananijas häd näng doo. Ti m' Jesus kasee ta hā ta s'ëeh hadoo doo gó. Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Ananijas —näng mäh.

—H'ëed? Bā agëët ŷÿh, Jesus, Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh.

¹¹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

* 8:33 Isajas 53.7-8

* 9:8 Tawén nahapëë wāt, Jesus bag gabarëeh do tahapäh do hyb n'aa.

—Ahõm aj'yy Judas häd näng do tób hënh. Ta tyw n'aa “Dajang Doo” häd ramaneënh do hahäd hä ta tób basooh. T'ii hënh mameaj aj'yy Saw-Ru häd näng doo, Tas hënh naa. P'op Hagä Do hä taky n'aa etsëë.

¹² Ta s'ëeh hadoo doo gó tahapäh aj'yy Ananijas häd näng do hajëë suun doo, ta nuu gó ta mooh tadasooh doo, p'aa hënh tabahapëë däk hyb n'aa —näng mä Jesus Ananijas hä.

¹³ Ti m' Jesus kyyh tamaa napäh bä m', Ananijas ky hadoo:

—Wahëh ÿ n'aa, hajõng ta ky n'aa raher'oot hä ÿÿ. Sahõnh hë ÿ ky n'aa napäh nesaa do tamoo wät do Jerusarënh bä, a hä h'yy ka'eeh do sa hä —näng mäh.

¹⁴ —Wawëë hë tabana hÿÿ kä. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa raky n'aa jaw'yyk doo me tabana, tadowäts bëëh hyb n'aa a häd gó h'yy ka'eeh doo —näng mä Ananijas kyyh.

¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Ahõm nä. Ahõm né hë t'ii hënh. ÿ asëëw däk panäk ÿ n'aa tabahadoo hyb n'aa, këh ÿ n'aa tabaher'oot hyb n'aa Judah buuj nadoo do sa hä, sa wahë n'aa sa hä, Isaraëw buuj sa hä na-ääj hë —näng mäh.

¹⁶ —ÿ metëëh da ta hä tak'ëp tabahoop do pan'aa hëp ÿ n'aa —näng mä Jesus.

¹⁷ Ti m' Ananijas bahõm kän Saw-Ru yt gä doo hënh. Tabajëë suun jawén paa bä m', ta moo tadasooh Saw-Ru nuu gó. Ti m' taky hadoo ta hä:

—Saw-Ru, wakän ÿ hado däk õm hÿÿ kä —näng mäh. —Jesus, Hyb N'aa Jawyk Doo, ta tyw n'aa me a hä kasee doo, ti né hë ÿ tamejüü a wë ÿ bana hyb n'aa, p'aa hënh mahapapëë däk hyb n'aa, P'op Hagä Do Sahee a h'yyb tym gó tabajëng hyb n'aa —näng mäh.

¹⁸ Ti m' nanyw hë m' Saw-Ru matym gó naa kajäg bëëh tah'ÿÿb päd hadoo. Ti m' p'aa hënh tabahapëë däg kän. Ti m' tabas'ëëg gëët, ti m' ranu gemuun wät.

¹⁹ Ti m' tabawëh jawén paa bä m', h'yyb hejooj däg kän p'aa hënh. Ti m' Damas-Ko panang bä tabaym dö Jesus hä h'yy ka'eeh do sa mahang.

²⁰ Ti m', nanyw hë Saw-Ru du doo taher'oot do tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä. P'op Hagä Do T'aah né hë Jesus, tamaher'oot mä kat'aa do sa hä.

²¹ Sahõnh hë maa new'ëë do rahyb n'aa meuunh mäh. Hahÿÿ d' mä raky n'aa her'ood bong:

—Ti né paa doo aj'yy Jesus häd gó h'yy ka'eeh do rejää do Jerusarënh bä. Ti né paa wawëë hë hana doo, Jesus hä h'yy ka'eeh do Jerusarënh hënh tamahüüm hyb n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa

wahë n'aa sa moo gó tahaëenh hyb n'aa? —näk mäh.

²² Ky n'aa jawyk doo me Saw-Ru her'ood magyys hë tii bä sa hä. Jesus né hë ti P'op Hagä Do Ky Däng Doo, baad ub tametëeh sa hä. Ti hyb n'aa Judah buuj Damas-Ko bä haj'eenh do h'yyb manepëë bong ta kyyh hä.

²³ Ti m', hajõö ta ä jawén paa bä Judah buuj rakaner'oot radaj'ëep hyb n'aa Saw-Ru.

²⁴ Ti hadoo né hë, Saw-Ru ky n'aa napäh rakaner'oot doo. Adëb bä, atsëm na-ääj hë ta majii ragada sa panang tyw n'aa noo bä, radaj'ëep hyb n'aa paawä m'.

²⁵ Ti m' Saw-Ru Jesus hä h'yy ka'eeh do rabah'yyh ta hadë n'aa hä naa arook gó. Tii bä kä m' tabahõm kän.

²⁶ Takaja hõm bä Jerusarënh hënh, takarën paawä m' Jesus hä h'yy ka'eeh do sa mahang tabawäd däk. Sahõnh hë Jesus hä h'yy ka'eeh do rajeÿÿm mä ta hä. Dooch raky dahë bä te hub tado bä Jesus hä Saw-Ru h'yy ka'eeh doo.

²⁷ Ti m' Jesus hä h'yy ka'eeh do seeh, Béh-Nabéh häd näng doo, mahüüm mä Saw-Ru, tametëeh hyb n'aa Jesus mejüü do sa hä. Béh-Nabéh her'oot sa hä Jesus kasee do Saw-Ru hä ta tyw n'aa me Damas-Ko hënh tahahõm noo gó ky n'aa, Saw-Ru hä Jesus her'oot do ky n'aa na-ääj hë. Béh-Nabéh her'oot na-ääj hë sa hä, nyy da h'yyb neÿÿm doo me Jesus ky n'aa Damas-Ko bä Saw-Ru her'ood wät.

²⁸ Ti m' Saw-Ru bayyw kän Jerusarënh hënh. Jesus hä h'yy ka'eeh do sa mahang tabawäd däg kän. Neÿÿm doo me Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk do häd gó tabaher'oot Jesus ky n'aa.

²⁹ Ti m' tabaher'oot Judah buuj ta s'ee hënh hena doo, Gerëg kyyh her'oot do sa hä. Ky kedak sa sii. Ti m' rakarën paawä m' radaj'ëep.

³⁰ Ti m' Jesus hä h'yy ka'eeh do raky n'aa napäh bä radaj'ëep rakarën doo, ramahüüm kän Saw-Ru panang Sesareja häd näng doo hënh. Tii b' naa ramejüü panang Tas häd näng doo hënh.

³¹ Ti m' baad rababok Jesus hä h'yy ka'eeh doo, Judah häj n'aa bä, Garirej häj n'aa bä, Samarija häj n'aa bä habong doo. Dooch rarejä bä. Ti m' baad rah'yy kae kän, dooch rah'yyb eÿÿm bä P'op Hagä Do Sahee an'oo bä. Jesus hä h'yy ka'eeh do kah'üüm P'op Hagä Do Sahee an'oo bä. P'op Hagä Do hä raweh'ëeh baad rababok do hä.

Enejas Peed haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

³² Ti m' sahõnh hë panang Peed beg'ääs, Jesus hä h'yy ka'eeh do tabahëhëen hyb n'aa. Tamahõm me tabeg'ääs Jesus hä h'yy ka'eeh

doo, panang Rida häd näng do bä habong doo.

³³ T'ī hēnh tamamuun aj'yy Enejas häd näng doo. K'yy gadóm mä tii. 8 ta baab tabasoooh ta tyng jó.

³⁴ Ti m' Peed ky hadoo ta hä:

—Enejas, Jesus Kristo òm tahaso däk — näng mäh. —As'ëeg g'ëed, menyyw a tyng majasoooh doo —näng mäh.

Ti m' nayyw hē Enejas bas'ëeg gēēt.

³⁵ Ti m' Rida panang buuj, Sarōn panang buuj na-āāj hē, rabahapäh bä kä Enejas has'oo däk doo, rah'yy kae kån Jesus hä.

Doh-Kas panyyg n'aa hahȳh

³⁶ Ti noo gó, panang Jopéh häd näng doo bä, ti awät ȳnh Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Ta häd mä Tabita. Gereg kyyh ramaneēēnh mä Doh-Kas. Baad mä tamoo wät, tamasaa had'yyt hē kas'ut doo.

³⁷ Ti noo gó kä ta nahēē näng, ti tadajēp. Ti m' rabahets'yyt ta kamag n'aa paah, ti m' ramasäg kån ta gawakō p'op gadäk doo gó.

³⁸ Ti m' Rida panang bä Peed bawät Jopéh buuj Jesus hä h'yy ka'eeh do raky n'aa napäh bä, ramejūū pawóp hē ajyy Peed rabats'yyt hyb n'aa. Jopéh nedaa bä ti Rida panang. Ti m' rakajaa bä raky hadoo Peed hä:

—Nayyw hē āā karēn mabahōm Jopéh hēnh —näk mäh.

³⁹ Ti m' Peed bahōm kån sa sii. Takajaa bä m' ramasäg kån kamag hasoooh hēnh. Ti m' ȳjy ratug tema bok do Peed hä ranu sabug däk. Raba'oot bä m' rametēēh ta hä tamo haj'aa paa sa saroor tahedēp noo gó.

⁴⁰ Ti m' Peed mejūū mä raban'y'yh dó. Ta taron nu paa me m' tabahyy häng, taky n'aa etsēē mäh. Taheg'āās kamag wē, ti m' taky hadoo:

—Tabita, as'ëeg g'ëed! —näng mä Peed.

Tabita begāā däk mä tii bä. Peed tabahapäh bä, nu gas'ëeg sooh.

⁴¹ Ti m' Peed moo ej'ooj sēēk. Ti m' tanaēēj kån mä Jesus hä h'yy ka'eeh doo, patug tema bok doo. Tametēēh sa hä tabedēb däk bä kä.

⁴² Jē pad'yyt hē Jopéh panang bä raky n'aa napäh ta tii, ti hyb n'aa m' hajōk rah'yy kae kån mä Jesus hä.

⁴³ Ti m' Peed bayyw g'ëed kån hajōng ta āh ta ti panang bä, Simaw, sa masāāh byyh s'ëeb tahem'aa do tób bä.

10

Aj'yy Kóh-Nerijo häd näng do panyyg n'aa hahȳh

¹ Panang Sesareja häd näng doo bä m' ti awät mä aj'yy Kóh-Nerijo häd näng doo. Israaéw buuj nado m' tii. Roma buuj warahén n'aa 100 hadoo do sa wahē n'aa. Itarija warahén n'aa t'ī hēnh kat'aa do sa häd.

² P'op Hagā Do hä Kóh-Nerijo h'yy ka'eeh, Judah buuj rah'yy ka'eeh do hadoo. Sahōnh

hē ta tób yt haj'eenh do rah'yy ka'eeh na-āāj hē P'op Hagā Do hä. Kóh-Nerijo heno mä dajēer kas'ut do Judah buuj sa mahang habong do sa hä. P'op Hagā Do hä m' taky n'aa hetsē.

³ Ti m', ta see pé noo gó m', tug bä m', ta s'ëeh hadoo do tabahapäh. Ta s'ëē gó baad mä tabahapäh P'op Hagā Do āās ta wē hana doo. Hahȳ d' āās kyyh ta hä:

—Kóh-Nerijo —näng mäh.

Ti m' h'yyb ēym doo me Kóh-Nerijo heg'āās āās wē, ti m' taky hadoo:

—H'ëed, tak'ēp hyb n'aa jawyk doo? —näng mäh.

⁴ Ti m' āās ky hadoo:

—P'op Hagā Do gadoo a kyyh ta hä maky n'aa hetsē doo. Tahapäh na-āāj hē kas'ut do sa matym n'aa sa hä maheno doo —näng mäh.

⁵ —Mamejō a sii moo heb'oooh do wób Jopéh hēnh rabahōm hyb n'aa, aj'yy Simaw Peed häd näng do ramanaa hyb n'aa.

⁶ Simaw, sa masāāh byy s'ëeb tahem'aa do tób bä tabagä. Akajar nabyy me ta tób basoooh —näng mä āās kyyh ta hä.

⁷ Ti m' āās dawuh jawén paa bä kä m', Kóh-Nerijo naēēnh pawóp hē ta sii moo heb'ook doo, warahén see sii hē P'op Hagā Do hä h'yy ka'eeh doo. Ta karom see né hē m' ti warahén.

⁸ Ti m' taher'oot sa hä sahōnh hē tahapäh doo. Ti m' tamejūū Jopéh panang hēnh rabahōm hyb n'aa.

⁹ Ti m' jati péh, Kóh-Nerijo mejūū do rabe-daa däk bä Jopéh hēnh, Peed basēēk tób jó, basatē doo bä, taky n'aa etsēē hyb n'aa. Wasyk mäh.

¹⁰ Asa däk mäh. Takarēn paawā m' ta tā tabawēh. Ta tā ramoo boo nuuj jé m' s'ëeh hadoo tahapäh.

¹¹ Ti m' ta s'ëeh hadoo doo gó m' tahapäh wē noo kas'ëēs doo. Ti m' h̄y pong jé naa ta hood pāān hadoo do bahyng tabagēēt bä. Ta satu hä ta hood pāān kamewyyt.

¹² Ta gó tabanäng mä har'ëēng, tababo n'aa, taw'ëed sii hē. Ta mahang ti anäng Judah buuj raky n'aa jaw'y'yk do hyb n'aa ranawēh doo.

¹³ Ti m' tamaa napäh kyyh her'oot do ta hä:

—As'ëeg g'ëed. Manaboh a tā —näng mäh.

Ti m' Peed ky hadoo:

¹⁴ —Dooh Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo. Dooh y' hewē hä nesaa doo, maganen'aak doo —näng mäh.

¹⁵ Ti m' kyyh ber'oot p'aa hēnh:

—Mamaneēēj manā nesaa doo me, baad tabahado däk P'op Hagā Do anoo doo —näng mäh.

¹⁶ Tamawoob nuu me m' ta ti kyy ber'oot ta hä. Ti m' nayyw hē h̄y pong jé pāān hadoo do basēēk p'aa hēnh.

17 Ti m' Peed hyb n'aa newëë nyy d' tahananäng pé ti ta s'ëéh. Ti nuuj jé né hë m' Kóh-Nerijo mejüü do rakajaa Simaw häd näng do tób noo bä. Ramana me m' rabeaanh Simaw tób.

18 Ti m' rabeaaj kán Peed tagëë bä.

19 Ti m' Peed hyb n'aa newëë ná bá ta s'ëéh hadoo doo, P'op Hagä Do Sahee ky hadoo ta hä ta h'yyb gó:

—Tamawoob hë ajyy òm resoos —näng mäh.

20 —As'ëëg g'ëëd, ahyy sa wë. Ahòm né hë sa sii, ý né hë mejüü a wë rabana hyb n'aa —näng mä P'op Hagä Do Sahee.

21 Ti m' Peed bahyy kán sa wë. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Ý né hë bé eanh doo —näng mäh. —H'ëëd hyb n'aa bé wén n'aa? —näng mäh.

22 Ti m' ajyy raky hadoo:

—Kóh-Nerijo häd näng doo, 100 hedoo do warahén sa wahë n'aa seeh, ää tamejüü —näk mäh. —P'op Hagä Do hä tah'yy ka'eeh. Baad hadoo do moo hew'ëët do ta ti aj'yy. Sahõnh hë Judah buuj raj'aa etsë ta hä. P'op Hagä Do ääs see kas'ee wät mä ta hä. Ta hä tamejüü mä òm ranaëënh hyb n'aa, ta tób hënh mabeg'ääs hyb n'aa, ta hä mabaher'oot hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa —näk mä sa kyyh.

23 Ti m' Peed batsyyd kán tób hënh, t'ii hënh rabawëh, raba'yÿh hyb n'aa. Ti m' jati pé Peed bahòm kán sa sii. Jesus hä h'yy ka'eeh do wób, Jopéh panang bá habong do rahada mäh.

24 Ti m' jat'iip hadoo rakajaa Sesareja panang bá. T'ii hënh Kóh-Nerijo, ta wakään, ta najiis tats'ytt do ragada mäh.

25 Ti m' Peed kajaa bá Kóh-Nerijo tób bá, Kóh-Nerijo ahyy häng tüü ta taron nu paa me, Peed taweh'ëéh hyb n'aa.

26 Ti m' Peed mejüü tabas'ëëg gëët hyb n'aa, ti m' taky hadoo ta hä:

—As'ëëg g'ëëd! —näng mäh. —Aj'yy ýÿh. A da hadoo do né hë ýÿh. P'op Hagä Do nado ý hÿÿh —näng mäh.

27 Ti m' Peed ber'oot bá m' ta sii, ajëë suun mä tób gó. Ti m' hajök do t'ii hënh kat'aa do tabahapäh.

28 Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë hapäh né hë, Judah buuj raky n'aa jaw'yyk do dooh tan'oo bá Judah buuj nadoo do mahang Judah buuj raboo bá. Dooch tan'oo bá sa tób ýt hä Judah buuj ajëë suun bá. Ti hadoo né hë, s'ëéh hadoo doo gó ý P'op Hagä Do metëëk ý mananeëënh hyb n'aa baad nadoo doo, P'op Hagä Do ganadoo doo, ta wób —näng mäh.

29 —Ti hyb n'aa ý ranaëëj bá, ý gadoo ý rats'ytt doo. Nayyw hë ý bana —näng mäh.

—Maher'ood h'ëëd hyb n'aa ý maneëënh —näng mä Peed kyyh.

30 Ti m' Kóh-Nerijo ky hadoo:

—Ji meheet pé ta ä däg, da hë, tug bá ý ky n'aa etsëë bá, tii bá pój ýÿ jé takasee aj'yy. Gabarëeh ta saroor.

31 Ti taky hadoo hä ýÿ: “P'op Hagä Do maa napäh a kyyh ta hä maky n'aa hetsë doo. Tahapäh na-ääj hë kas'ut do sa matym n'aa sa hä maheno doo”, näng.

32 “Mamejò a sii moo heb'ooch do wób Jopéh hënh rabahòm hyb n'aa, aj'yy Simaw Peed häd näng do ramanaa hyb n'aa. Simaw, sa masääh byy s'ëëb tahem'aa do tób bá tabagä. Akajar nabyy me ta tób basooh”, näng ääs kyyh hä ýÿ.

33 Ti hyb n'aa nayyw hë ý mejüü òm ranaëënh hyb n'aa. Baad tanyy né hë ti mabana —näng mäh. —Sahõnh hë ää kata däk P'op Hagä Do matym gó, ää matakëë hyb n'aa P'op Hagä Do mejüü do maher'oot do ää hä —näng mä Kóh-Nerijo kyyh.

34-35 Ti m' Peed du do kán taher'oot do sa hä:

—Baad ý bahapäh hÿÿ kä, sahõnh hë badäk hahÿ haw'äats hë häj n'aa babuuj ta hä h'yy ka'eeh doo, baad hadoo do moo b'ook do P'op Hagä Do gadoo. Séd hä ji P'op Hagä Do gadoo —näng mä Peed.

36 Ti m' taky hadoo ënh:

—Bë ky n'aa napäh P'op Hagä Do taher'oot do ää hä, Isaraëw buuj sa hä: Jesus Kristo dajëp ji hyb n'aa. Ti hyb n'aa dooh P'op Hagä Do majüü ji do boo bá. Tahajaa ta najiis ji hado däg bá hÿÿ kä. Sahõnh hë badäk hahÿÿ hä habong do sa wahëh ti Jesus.

37 Bë ky n'aa napäh né hë Jesus moo wäd wät do Judah häj n'aa bá, Jowäw nu gahem'uun do her'oot do jawén paa bá Garirej häj n'aa bá ji nu gemuun hòm do ky n'aa.

38 P'op Hagä Do hejój, ta Sahee na-ääj hë Jesus Nasaréh buuj tah'yyb mahüüm, P'op Hagä Do an'oo bá. Jé pad'ytt hë baad hadoo do Jesus moo wäd wät. Taheso sahõnh hë Dijab* rejää döo. Sahõnh hë ta ti Jesus bahajaa, ta sii P'op Hagä Do bawät do hyb n'aa. Bë ky n'aa napäh né hë ta ti.

39 Baad ää bahapäh sahõnh hë Jesus moo wäd wät do Judah buuj sa häj n'aa bá, Jerusarënh panang bá na-ääj hë. Ti hyb n'aa ää wén her'oot ää hapäh doo. Ta jawén kä rabepëëm däk b'aa hä kajatsëk do hä, tadjajëp hyb n'aa.

40 Tadjajëp jawén paa bá, tamawoob däg ta äh, taganá wät P'op Hagä Do an'oo bá. Ta jawén takas'ee kán ää hä P'op Hagä Do an'oo bá.

41 Dooch sahõnh hë Judah buuj sa hä takas'ee bá. Jáäm hë ää hä takasee, ääh, P'op

* 10:38 Gereg kyy me ramaneëënh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'ytt doo”, tahananäng pé ti Dijab.

Hagä Do asëew bong doo, ta t'aah ky n'aa ää baher'oot hyb n'aa. Ää awëë bong, ää eëg bong Jesus sii taganä wät do jawën paa bä —näng mä Peed.

⁴² Ti m' taky hadoo ënh:

—Ää tamejüü ta ky n'aa ää baher'oot hyb n'aa ta wób sa hä. Ää tamejüü ää maher'oot hyb n'aa, ti né hë ti sahõnh hë hedëp doo, dejëp do paa na-ääj hë sa ky n'aa etyy n'aa P'op Hagä Do an'oo bä.

⁴³ Sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa rod raheer'ood wät paa ta ky n'aa. Hahÿÿ da raheer'oot doo: Jé ta hä h'yy ka'eeh do sa h'yyb tym gó hanäng do nesaa do P'op Hagä Do awug hõm da, sa hyb n'aa Jesus dajëp do hyb n'aa.

⁴⁴ Ti m' Peed er'oot nä m', sahõnh hë ta kyyh maa new'ëë do sa h'yyb tym gó P'op Hagä Do Sahee bajëng.

⁴⁵ Ti m' Judah buuj Jesus hä h'yy ka'eeh doo, Peed sii han'aa doo, rameuj bong mäh, P'op Hagä Do Sahee Judah buuj nadoo do sa h'yyb gó tabajëng do hyb n'aa.

⁴⁶ Ramaa napäh mä kyy wób me rer'oot doo, P'op Hagä Do raj'aa etsë doo.

⁴⁷ Ti m' Peed ky hadoo:

—Dooch hewaap pé ranu kemuun hyb n'aa, P'op Hagä Do Sahee bajëng do hyb n'aa sa h'yyb gó, ér hä tabajëng do hadoo —näng mä Peed.

⁴⁸ Ti m' Peed mejüü ranu gemuun hyb n'aa Jesus Kristo häd gó. Ti m' retsëë sa sii Peed baym hyb n'aa dó.

11

Peed maher'oot do Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hä ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', Jesus mejüü doo, Jesus hä h'yy ka'eeh do Judah häj n'aa bä habok do na-ääj hë raky n'aa napäh Judah buuj nadoo do na-ääj hë ragadoo do P'op Hagä Do panyyg.

² Ti m' Peed kaja hõm bä kä Jerusarënh hënh, Judah buuj wób Jesus hä h'yy ka'eeh doo, masuuj noo byyh kehök doo, ranabuuj gedoo mä Peed.

³ Hahÿÿ d' mä sa kyyh ta hä:

—Hëd n'aa mabajëë suun Judah buuj nadoo do sa tób gó? Hëd n'aa mabawëh sa sii? —näk mäh.

⁴ Ti m' baad Peed baher'oot sa hä sahõnh hë tahapäh do tahewäd nä hënh. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

⁵ —Panang Jopéh häd näng doo bä ÿ bagëë wät bä, ÿ ky n'aa etsëë bä, s'ëeh hadoo hä ÿÿ. ÿ hapäh hÿ pong jé naa tabahyng, ÿ bagëët bä, ta hood päänh hadoo doo. Ta sasu hä päänh kamewyyt.

⁶ Baad ÿ baheg'ääs h'ëed ta gó hanäng péh. Tii bä har'ëeng, tababo n'aa, taw'ëed sii hë ÿ hapäh ta gó. Ta mahang ti anäng ér ky n'aa jaw'yyk do hyb n'aa ér nawëh doo.

⁷ Ti ÿ maa napäh kyyh her'oot do hä ÿÿ: “As'ëëg g'ëed. Manaboh a tä”, näng mä hä ÿÿ.

⁸ Ti ÿ ky hadoo: “Dooch Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Dooch ÿ hewë bä nesaa doo, maganen'aak doo”, näng këh ÿÿ.

⁹ Tii bä hÿ pong jé naa kyyh her'oot p'aa hënh hä ÿÿ: “Mamaneëëj manä nesaa doo me, baad tabahado däk P'op Hagä Do anoo doo”, näng mä ta kyyh.

¹⁰ Tamawoob nuu me ta ti kyyh ber'oot hä ÿÿ. Ti m' nayyw hë hÿ pong jé päänh hadoo do basëëk p'aa hënh.

¹¹ Ti noo gó né hë tamawoob hë ajyy, Sesareja hënh naa ramejüü doo, rakajaa ÿ bagä bä. ÿ rahahëen rawën n'aa.

¹² Tii bä P'op Hagä Do Sahee ÿ tamejüü sa sii né hë ÿ bahõm hyb n'aa. Ti ää bahõm kän. B'ëeh hahÿÿ ji ma poo oow see pé ajyy ér hÿÿj hedoo doo, si ÿ rabahõm. Séd hä ää bajëë p'ëë ajÿÿy tób yt hä.

¹³ Ti ajÿÿy baher'oot ää hä ta tób yt tahapäh do ääs, hahÿÿ da m' ta sii her'oot doo: “Mamejõ Jopéh panang hënh Simaw Peed häd näng do ramanaa hyb n'aa.

¹⁴ Taher'oot da a hä nyy da bé P'op Hagä Do bed'ëep nesaa do mahänh, ta sii bé baboo had'yyt hyb n'aa hÿ pong jé, õm, a tób yt haj'eenh doo”, näng ääs ta hä —näng mä Peed kyyh tamaher'oot do sa hä.

¹⁵ Ti m' ahõm nä Peed kyyh:

—ÿ du doo bä ÿ her'oot do sa hä, sa h'yyb tym gó P'op Hagä Do Sahee bajëng, pooj jé ér h'yyb gó tabajëng do hadoo.

¹⁶ Ti ÿ hyb n'aa esee Jesus her'oot do paah: “Jowäw nu gahem'uun do nu gemuun wät naëng me. Hÿÿ kä bé hä P'op Hagä Do anoo da ta Sahee bé h'yyb tym gó.”

¹⁷ Sa hä P'op Hagä Do an'oo däk ta Sahee, ér hä tan'oo däk doo da, Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä ää h'yy ka'eeh noo gó. Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do hä ÿ hajëm g'ëeh tamo haj'aa hadoo do hyb n'aa? —näng mä Peed sa hä.

¹⁸ Ti m' ramaa napäh bä m' Peed her'oot doo, dooh m' ranabuuj gedo boo bä kä. Ti m' radu doo P'op Hagä Do raj'aa etsë. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Judah buuj nadoo do hä na-ääj hë P'op Hagä Do anoo ta hä rah'yy kawapëen, ta hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa, edëb had'yyt do ragadoo hyb n'aa kä P'op Hagä Do pa —näk mä sa kyyh.

Än-Tijoka bä habong do Jesus hä h'yy ka'eeh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁹ Jesus hä h'yy ka'eeh do rarejäa doo, Es-Tew radaj'ëep noo gó, raketyn bong. Sa wób Penisija häd näng do häj n'aa hënh rabahõm, ta wób tsyt dëëg hä Tsi-Peré häd näng doo hënh rabahõm, ta wób panang Än-Tijoka häd näng doo hënh rabahõm. T'ii hënh jääm hë Judah buuj hä ramaher'oot Jesus ky n'aa.

²⁰ Ti hadoo né hē, Jesus hā h'yy ka'eeh do wób, Tsi-Peré, Sirené hād enāh doo bā naa, ah'ūūm Ān-Tijoka hēnh. T'ī hēnh rabaheer'oot Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa Judah buuj nadoo do sa hā kā.

²¹ P'op Hagā Do hejój sa hā tabawāt, ti hyb n'aa hajōk raky dahé dāk panyyg hanām doo. Jesus hā rah'yy kae padāg kån.

²² Ti m' Jesus hā h'yy ka'eeh do Jerusarēnh bā habong do raky n'aa napāh bā ta tii, ramejūū Béh-Nabéh, Ān-Tijoka hēnh tabaheg'āās hyb n'aa.

²³ Ti m', t'ī hēnh Béh-Nabéh kajaa bā, tahapāh P'op Hagā Do ky n'aa edéé bong hanām doo me Judah buuj nadoo doo. Ti hyb n'aa tatsebee wāt. Ti m' baad tabaheer'oot sa hā, t'ōp madāk doo me rahyb n'aa hūūm had'yyt hē hyb n'aa Jesus.

²⁴ Ky enyym mā ti Béh-Nabéh. Baad mā P'op Hagā Do Sahee h'yyb mahūūm, baad tah'yy ka'eeh Jesus hā. Hajōk t'ī hēnh rah'yy kae kån Jesus hā.

²⁵ Ti m' Béh-Nabéh bahōm kån Tas hēnh, Saw-Ru hesoos doo.

²⁶ Tabaw'yyt bā m' tamana kån Ān-Tijoka panang hēnh. Ti m' sét ta baab rababoo kån ta tii bā Jesus hā h'yy ka'eeh do sa mahang. Hajōk do sa hā rama metēek Jesus ky n'aa. Ān-Tijoka bā né kā pooj jé radu doo ramaneēēnh do Jesus hā h'yy ka'eeh doo, Kristo karapee.

²⁷ Ti noo gó P'op Hagā Do ky n'aa rod rabana Ān-Tijoka hēnh, Jerusarēnh hēnh naa.

²⁸ Sa seeh, Agab hād nāng doo, as'ēeg géēt, P'op Hagā Do Sahee kyy gó tah'er'oot sa hā, ana ji hasaah do pan'aa sahōnh hē hēj Roma buuj rabag'āās doo bā. Te hub né hē, Roma buuj sa wahē n'aa Karaw-Dijo hād nāng do bag'āās noo gó rabas'aah né hē.

²⁹ Tii kā m', Jesus hā h'yy ka'eeh do Ān-Tijoka bā habok do ramasaa kån Jesus hā h'yy ka'eeh doo, Judah hāj n'aa bā habong doo. Sahōnh hē ranoo rahajaa do pēnh.

³⁰ Ti m' ramejūū Béh-Nabéh Saw-Ru daheeh ramahūūm ramasa doo, Jesus hā h'yy ka'eeh do Judah hāj n'aa bā habong do sa wahē n'aa wē.

12

Eróts mejūū radaj'ēep paawā Peed panyyg n'aa hah'yh

¹ Ti m', ti noo gó Judah buuj sa wahē n'aa Eróts hād nāng do du doo tarejāā doo Jesus hā h'yy ka'eeh do wób.

² Tamejūū mā radaj'ēep Tsijaag sēn-jeer me. Jowāw h'yj mā ti Tsijaag.

³ Ti m' Eróts bahapāh bā kā ti Judah buuj Jesus hā h'yy kana'eeh do ragen'aak Tsijaag tadaj'ēep doo, tamejūū na-āāj hē ramaso dāk Peed. Pāw makuj temah do rabawa do ratab'ēēs noo gó m' tii.

⁴ Ti m' ramaso dāk jawén paa bā tamejūū radawāts géēt. Ti m' tamejūū 16 warahén, ji meheet pé ken'y'yyh rakety n hōm, rabahag'āās hyb n'aa Peed. Takarēn né paawā Pas-kowa ratab'ēēs jawén paa bā tamejūū Peed ramanaa, hajōk do sa matym gó ta hā taky n'aa etyy hyb n'aa.

⁵ Ti m' ragadaheew'ēēs doo gó Peed ag'ēēd nuuj jé, tak'ēp né hē Jesus hā h'yy ka'eeh do P'op Hagā Do hā raky n'aa etsēē ta hyb n'aa.

⁶ Ti m' atsēm, Eróts ky dāng do pooj jé, hajōk do sa matym gó Peed taky n'aa etyy do paawā, Peed a'yh mā warahén sa hōō gó. Hub hēnh warahén seeh, s'yj hēnh ta seeh. Pawóp hē haak sapuuw hadoo doo me Peed ramoo maw'yyd dāk. Warahén sa hā taty d padēek. Warahén wób ragadaheew'ēēs do noo bā rabab'ēeh rabahag'āās hyb n'aa.

⁷ Ti m', nyyw hē m' P'op Hagā Do āās kas'ee wāt. Ragadaheew'ēēs doo gó m' ta bag ganyyh. Ti m' āās mehē Peed karapa hā, taty gawēj dāk hyb n'aa. Ti m' taky hadoo ta hā: —Nyyw hē, h'yy kabawaad wād! As'ēeg g'ēēd! —nāng mäh.

Ti m' nyyw hē haak sapuuw hadoo doo, ta moo hā padēek do paah, keréd bēeh tūū.

⁸ Ti m' āās ky hadoo ta hā:

—Madadāg a saroor, a tsyym suun —nāng mäh.

Ti m' Peed dadāk ta saroor, ta tsyym suun. Ti m' āās ky hadoo ēnh:

—Madadāg a hatsē a hā, jawén y ana! —nāng mäh.

⁹ Ta jawén Peed banā kån ragadaheew'ēēs doo gó naa. Dooh tah'yy ganyy bā te hub tado bā né hē āās moo wāt doo. Ta s'ēeh hadoo tahapāh ted'oo.

¹⁰ Ratab'ēēs pooj jé hab'ēeh do warahén. Ta jawén hab'ēeh do ratab'ēēs né hē m' tii d' ēnh. Ti m' rakajaa bā ta noo sapaar s'ēēh ty katsē doo, panang hēnh ji bahōm bā kā, ta daaj hē tanoo kasēēts hōm. Ti m' ratab'ēej nā kån mäh. Dawēē péj rababoo dāk bā kā m', āās badoo wād kån, ta pooj jé hawāt doo.

¹¹ Ti m' Peed h'yy kadaw'uuh. Ta h'yyb gó m' taky hadoo:

—H'yj kā baad ub y bahapēē kån. P'op Hagā Do mejūū ta āās y tabed'ēep hyb n'aa Eróts moo gó naa, y rarejāā do paawā Judah buuj sa mahānh —nāng mā ta h'yyb gó.

¹² Ti m' Peed h'yy kadaw'uuh bā m', tabahōm Marija hād nāng do tób hēnh. T'ī hēnh hajōk kata b'ēeh raky n'aa etsēē hyb n'aa. Marija hād nāng doo, Jowāw Maah-Ko hād nāng do yj'n.

¹³ Ti m' sa tób nooh, ta tyw n'aa tabēs bā nasooh doo me Peed naēēnh. Tanoo edas mäh. Ti m' maruus, sa karom Rode hād nāng do banyyh tabaheg'āās hyb n'aa.

¹⁴ Tamaa napāh bā Peed noo ged'op, tsebee wāt do hyb n'aa p'aa hēnh tamatēh hōm tapanāk hyb n'aa ta wób sa hā Peed ti agēēt

tób noo bá. H'yyb manepëë wät do hyb n'aa, dooh m' tanoo gasëets wät tób nooh.

¹⁵ Ti m' ta wób raky hadoo maruus hä:

—Öm ky kew'oonh —näk mäh.

—Doo. Né hup ý né hë. Peed né hë —näng mä maruus.

—Doo Peed tado bá —näk mäh. —Ääs ta hä hag'ääs do apäh —näk mäh.

¹⁶ Ti nuuj jé m' Peed naëenh nä tób noo bá. Ti m' ranoo gasëets kán, ti m' Peed rahapäh, ti m' h'yy gabedo bong mäh.

¹⁷ Ta moo me m' Peed meduuk, bag hënh rabab'ëeh hyb n'aa. Ti m' taher'oot sa hä ny hadoo P'op Hagä Do manyh ragada-hew'ëes doo gó naa. Ti m' taky hadoo:

—Bë maher'ood Tsijaag, ta wób Jesus hä h'yy ka'eeh do sii hë —näng mäh.

Ti m' sa hä tabaher'oot jawén paa bá, ahöm kán ta s'ee hënh.

¹⁸ Ti m' tabawag hóm bá kä, tak'ëp warahén rah'yyb manepëë bong, h'yyb e'ÿm b'ëeh mä Peed badoo wät do hyb n'aa m'.

¹⁹ Ti m' Eróts mejüü rabesoos hyb n'aa. Doo m' rawyyd bá. Ti m' hajöng Eróts eanh warahén sa hä, ti m' tamejüü radej'ëep sahönh hë warahén hag'ääs do paah.* Ti m' ti jawén paa bá Eróts beréd dák dó Judah häj n'aa. Sesareja panang hënh tabeg'ääs dó.

Eróts dajëp do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁰ Eróts paa kamajë wät Tiir panang, Sidön panang babuj n'aa sa hä. Ti m' Tiir panang, Sidön panang babuj n'aa, baad ub rakaner'oot rabaher'oot hyb n'aa Eróts sii, Eróts kamanajë wät hyb n'aa sa hä. Tii d' rawén d'oo sa waa hyb n'aa, Eróts häj n'aa bá retsëë do hyb n'aa. Ti m' pooj jé rakaner'oot Baras häd näng do sii, Eróts hä tabetsëë hyb n'aa tan'oo bá ta sii raber'oot hyb n'aa. Eróts karom, ta masa n'aa Eróts weh'ëeh do ti Baras.

²¹ Ti m' Eróts ky däng sa hä, ta sii raber'oot hyb n'aa. Ti m' ti noo gó tadadäk sa wahë n'aa saroor n'aa, ti m' tabaher'oot hajök do sa hä.

²² Ti m' maa new'ëë do tak'ëp mä sa kyyh: —Ta ti her'oot doo, dooh aj'yy tado bá! P'op Hagä Do hadoo né hë tiil! —näk mä sa kyyh.

²³ Ti m' Eróts gadoo sa kyyh, “P'op Hagä Do öm”, hanäk doo. Tsebee wät ti hyb n'aa. Doo tawehëë bá P'op Hagä Doo. Ti hyb n'aa ti noo gó né hë kä, nayyw hë, P'op Hagä Do ääs an'oo bá ta nahëë nyy kán. Tii bá m', tadajëb kán as'ood no haj'aa.

²⁴ P'op Hagä Do ky n'aa ahöm tii bá. Jé pad'yyt hë tii bá rabaher'oot.

²⁵ Ti m' Béh-Nabéh Saw-Ru daheeh raba-haëej dák jawén paa bá dajëer Än-Tijoka buuj Jesus hä h'yy ka'eeh do mejüü doo, rababaaj ná kä Än-Tijoka hënh. Sa sii ramahüüm kán Jowāw Maah-Ko häd näng doo.

13

Jesus ky n'aa mahüüm do rasëm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Än-Tijoka bá, Jesus hä h'yy ka'eeh do sa mahang ti anäng P'op Hagä Do ky n'aa rod, P'op Hagä Do kyyh ma metëek doo. Hahÿÿ da m' sa häd: Béh-Nabéh, Simijaw “byyh hasus doo” ramaneëenh doo, Rusijo (panang Sirené häd näng doo hënh naa), Manaën (Eróts Garirej häj n'aa wahë n'aa daheeh hawäng do paah), Saw-Ru kä.

² Ti m' ta see pé noo gó, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do rahyb n'aa jew'yyk bá, ranoo kanawa doo me Jesus rahyb n'aa esee bá, P'op Hagä Do Sahee ky hadoo sa h'yyb gó:

—Tsyd hë, wë ýÿ bë asëew Béh-Nabéh Saw-Ru daheh. Ti anäng ý karëen do ramoo bok doo, ý wén naëenh —näng mä P'op Hagä Do Sahee.

³ Ti m' raky n'aa etsëë jawén paa bá, ratayy do ji noo kanawa doo me Jesus ji hyb n'aa esee hyb n'aa jawén paa bá, sa moo radatooj kán Béh-Nabéh Saw-Ru* sa nuu gó.† Ti m' raky n'aa edëë wät rabahöm hyb n'aa kä.

Tsyd dëeg hä Jesus ky n'aa raheer'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴ Ti m' Béh-Nabéh Saw-Ru daheeh rabahöm kán P'op Hagä Do Sahee mejüü doo da. Ti m' panang Serew-Sija häd näng doo hënh rabaw'ëenh. Tii b' naa ragatsëg t'oonh marakate gó rabatsëg hóm hyb n'aa tsyt dëeg hä Tsi-Peré häd näng doo hënh.

⁵ Rakaja hóm bá panang Saramin häd näng doo bá, raheer'oot mä P'op Hagä Do panyyg tób P'op Hagä Do panyyg Judah buuj rayd naherot do yt hä. Jowāw Maah-Ko sa sii m' tabawät, tamasa hyb n'aa sa hä.

⁶ Ti m' tsyt dëeg ratabëej dák, Pap panang bá rakajaa. Tii hënh ramamuun mä sëew oow, Judah buuj seeh. Bar-Jesus mä ta häd. Gereg sa kyy me Erimas ramaneëenh. P'op Hagä Do panyyg rod mä tanooh. Noo kanesa do tii.

⁷ Sesijo Paw-Ro, tsyt dëeg hä buuj sa wahë n'aa sii tamoo wät. H'yy ganäng mä ti sa wahë n'aa Sesijo Paw-Ro häd näng doo. Ti m' tamejüü ta wë ranaëenh hyb n'aa Béh-Nabéh

* **12:19** Hajöng Eróts wén eanh sa hä, tahapäh hyb n'aa ranoo kanesa bá. Peed ramasa ragada-hew'ëes doo gó tabanyyh ted'oo apäh. Ti noo gó radej'ëep né hë ragada-hew'ëes doo gó hageët do hagä n'aa, ta see kején ná bá sa mahänh. **13:3**

Saw-Ru häd see Paw-Ro. † **13:3** Sa moo radatooj bong, P'op Hagä Do Sahee hejój sa sii tabawät hyb n'aa.

Saw-Ru daheeh, ta hā rabaher'oot hyb n'aa P'op Hagä Do kyyh.

⁸ Ti m' ta ti a'yy sēew oow, Erimas hād nāng doo, dooh tagenaag bā raher'oot doo. Takarēn paawā dooh sa wahē n'aa h'yy kae bā Jesus hā.

⁹ Ti m' baad mā P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahūūm Saw-Ru, Paw-Ro ramaneēēnh doo. Ti m' baad Paw-Ro baheg'āās sēew oow wē.

¹⁰ Ti m' taky hadoo ta hā:

—Dijab t'aah ōm! Baad hadoo do gannen'aak do ōm. Ky nesaa ōm, noo kanes'ats ōm —nāng mäh. —Mawareem had'yyt hē g'eeh baad hadoo do Tak'ēp Hyb N'aa Jawyik Do metēēk doo? —nāng mäh.

¹¹ Ti m' taky hadoo ēnh ta hā:

—A wē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyik Do h'yyb wareem dāk. Ōm da ty tamaa wāt dó. Ti noo gó dooh mahapēē wād bā pap'yyj bag —nāng mā Paw-Ro kyyh.

Ti m' nanyw hē Erimas ty tamaa wād kán. Tesóts wāt mā nanyw hē moo takyyk do pan'aa.

¹² Ti m' sa wahē n'aa bahapäh bā a'yy ty tamaa wāt doo, Jesus hā tah'yy kae däg kán. Tameuuj wāt mā Jesus ky n'aa hā.

Ān-Tijoka s'ee hēnh raheboo nā do panyyg n'aa hah'yh

¹³ Ti m' Pap bā naa Paw-Ro rabatsēg hōm tamyyj dāk hā, Peh-Ke hād nāng doo hēnh, Pam-Pirija hāj n'aa bā. Ti m' panang Peh-Ke hād nāng doo bā rakajaa bā, Jowāw Maah-Ko eréd bong mā Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh, Jerusarēnh hēnh tababaaj hōm hyb n'aa.

¹⁴ Peh-Ke bā naa Paw-Ro rabahōm panang Ān-Tijoka s'ee hēnh, Pisidija hāj n'aa bā. Ti m' Saab hā, Judah buuj rakamehehāk do hā, rabahōm tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hēnh. Ta yt hā m' rabat'oonh.

¹⁵ Ti m' tób yt hā kat'aa do see taner'oot mā P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do kerih do bód, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do bód na-āāj hē. Taner'ood wāt do jawén paa bā, tób sa wahē n'aa rabats'yyt Paw-Ro raher'oot hyb n'aa rakarēn bā. Hah'yj da m' sa kyyh:

—Āa wakān —nāk mäh. —Tanyy bā bē wē bē her'oot pé babā hat'oonh do ratsebē hyb n'aa, bē her'ood —nāk mäh.

¹⁶ Ti m' Paw-Ro bas'eēg gēēt. Ta moo me m' tameduuk, bag hēnh rabab'ēēh hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Bē maa newē kēh yj, Isaraéw buuj, Isaraéw buuj nadoo do na-āāj hē P'op Hagä Do hā hyb n'aa es'ee doo —nāng mäh.

¹⁷ —P'op Hagä Do Isaraéw buuj rah'yy kaha'eeh do tasēew hōm paa ēr wahē makūūh. Tak'ēp rakaood bong P'op Hagä Do an'oo bā Esit bā, sa wakān nadoo do sa mahang rababong noo gó. Ti m' t'ī hēnh

hāj n'aa bā naa ta hejój me ēr wahē makūū taman'yyh.

¹⁸ 40 m' ta baab rababong tabanawäng bā, P'op Hagä Do baad taheg'āās sa hā.

¹⁹ Hēej Kanaäh hād nāng doo bā 7 t'ī hēnh habong do paa sa wahē n'aa sa karapee sii hē ēr wahē makūū nu gad'eet, P'op Hagä Do an'oo bā. Ēr wahē makūū hā tan'oo dāk sa hāj n'aa paah.

²⁰ 450 ta baab tabado dāk bā ká ēr wahē makūū tasēew hōm do jawén paa bā tii.

—Ta jawén P'op Hagä Do anoo sa hā ajyy ky n'aa etsēeh do sa mahang ky n'aa etyy doo. Tii d' tabahadoo, P'op Hagä Do ky n'aa rod Samuéw bawād däg bā ká.

²¹ Ti m' ēr wahē makūū rabetsēē, P'op Hagä Do anoo hyb n'aa sa wahē n'aa pan'aa. Ti m' P'op Hagä Do banoo né hē Sauh hād nāng doo, Kis hād nāng do t'aah, sa wahē n'aa tabahadoo hyb n'aa. Bēn-Jamih hād nāng do panaa ti Sauh. 40 ta baab Sauh bag'āās.

²² Ta jawén tado hōm Sauh, Dawi ta jawén buuj P'op Hagä Do an'oo bā, sa wahē n'aa tabahadoo hyb n'aa. Hah'yj da m' P'op Hagä Do kyyh Dawi ky n'aa: "Yj karēn doo da Dawi bawāt yj hapäh. Tamoo wāt da sahōnh hē yj karēn doo", nāng mā P'op Hagä Do kyyh Dawi ky n'aa hā —nāng mā Paw-Ro kyyh.

²³ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Dawi panaa see P'op Hagä Do mejō kán, Isaraéw buuj sa h'yyb tym dēēb, taky n'aa enooh do paa hadoo. Jesus né hē tii.

²⁴ Jesus du doo do pooj jé P'op Hagä Do ky n'aa taher'oot doo, Jowāw nu gahem'uun do hād nāng do her'oot sahōnh hē Isaraéw buuj sa hā, raberéd hōm hyb n'aa ta ti nesaa doo. Tanu gemuun hōm nesaa do raberéd hōm do heen n'aa.

²⁵ Sahōnh hē ta hā P'op Hagä Do mejūū do tametēēk do pan'aa tabahajaa bā, Jowāw nu gahem'uun do ky hadoo: "Jaa yj bē hā?", nāng mäh. "Doooh bē hyb n'aa newēē do tado bā yj. Doooh P'op Hagä Do H'yyb Dāng Do tado bā yj. Ti awāt da jawén yj. Yj hyb n'aa sakog its ta hā. Ti hyb n'aa, dooh yj haja bā ta tsyym suun yj kabo nā bā", nāng mā Jowāw nu gahem'uun do kyyh —nāng mā Paw-Ro sa hā.

²⁶ Ti m' ahōm nā Paw-Ro kyyh:

—Wakān haa, Abaraām panaa, Isaraéw buuj nadoo do P'op Hagä Do hā hyb n'aa hesé doo, bē na-āāj hē, bē sahōnh hē bē maa newē. Ēr hā né hē P'op Hagä Do an'oo dāk ēr panyyg nāng hyb n'aa nyy da ji h'yyb tym Jesus bed'eēp.

²⁷ Jerusarēnh panang buuj, sa wahē n'aa na-āāj hē, dooh rah'yy ganyy bā jaa ti Jesus. Dajēb hā Jesus raky n'aa ety dāk. Tii da takajaa Saab hā had'yyt hē tób P'op Hagä Do

panyyng rayd naherot do yt hā P'op Hagā Do ky n'aa rod sa kyy kerih do raner'oot doo.‡

²⁸ Dooh rawyyd bā né paawā dajēb hā Jesus raky n'aa etyy hyb n'aa, retsēē Pirato hā tamejūū radaj'ēep hyb n'aa.

²⁹ Sahōnh hē ta ky n'aa kerih do paa P'op Hagā Do kyy kerih do hā ta hā rabad'oo do jawén paa bā, rabado hyy kån Jesus hub b'aa hā naa. Ti m' radasuun jēng pā gabaho doo gó.

³⁰ Ti m' taganā wād kån p'aa hēnh, P'op Hagā Do an'oo bā.

³¹ Tada jēb pooj jé, hajōk ta sii hah'ūūm Garireh hā n'aa bā naa Jerusarēh hēnh. Sa hā né hē Jesus kas'ee wāt hajōng ta āh, taganā wāt do jawén paa bā. Ti né hē rapahā doo, hyy kā rahe'oot Jesus ky n'aa Isaraēw buuj sa hā —nāng mā Paw-Ro kyyh.

³²⁻³³ Hahȳ panyyng hanām do āā her'oot bē hā. P'op Hagā Do ky n'aa enooh do ēr wahē makūū hā, ti né hē hyy kā tan'oo dāk ēr sa panaa paa hā. Ti d' né hē tabad'oo Jesus ganā wāt tan'oo bā kā. Hahȳ hadoo ta ky n'aa kerih do Saaw-Mo 2 hā:

“Tah ȳ ōm. A yb ȳ hado dāk naga hē.”[§]

³⁴ Ta pooj jé P'op Hagā Do her'ood dāk ta t'aah ganā wāt do ky n'aa, ta kamag karejā mahānh. Hahȳ da takerii dāk ta ti ky n'aa:

“Ōm ȳ ky n'aa edēng, baad had'op doo me, ky kaneh'ȳt doo me, Dawi hā ȳ ky n'aa enooh do paa me.”^{**}

³⁵ Hahȳ da na-āāj hē takerii dāk P'op Hagā Do kyyh see hā:

“Dooh man'oo bā a karom, tsyt hē a wē moo wāt do ta kamag n'aa karejā bā.”^{††}

³⁶ Dooh Dawi ta daaj hē ta ky n'aa tado bā ti tahe'oot doo. P'op Hagā Do karēn doo da né hē sahōnh hē Dawi moo wāt tahawāt noo gó. Ta jawén tada jēb kån. Ta wahē makū rahabong hēnh tabas'ēeg kån. Karejā dāk ta kamag n'aa.

³⁷ Tii d' nado dejēp do mahang ganā wāt P'op Hagā Do anoo do hā. Dooh ta ti ta kamag n'aa karejā bā.

³⁸ —Ti hyb n'aa wakān haa, —nāng mäh —baad ȳ karēn bē heen n'aa nyy dāk hahȳ ȳ her'oot do bē hā: Jesus dajēp do hyb n'aa, taganā wāt do hyb n'aa, P'op Hagā Do awug hōm da sahōnh hē nesaa do ji h'ȳy tym gó hanāng doo.

³⁹ Mosees ky n'aa jaw'ȳy doo, dooh tahaja bā baad ji hado dāg bā tan'oo bā P'op Hagā Do matym gó. Jé h'ȳy ka'eeh do Jesus hā, baad tabahado dāk hyy kā P'op Hagā Do matym gó —nāng mäh.

⁴⁰ —Baad bē hyb n'aa matakā bē hā takanajaa hyb n'aa P'op Hagā Do ky n'aa rod rahe'oot do paah. Hahȳ d' paa rahe'oot P'op Hagā Do kyyh:

41 “Bē maa newē kēh ȳ ty n'aa ges'ȳy doo. Bē meuj da! Bē dejēb kāl

Ȳ moo wāt da bē habong do noo gó sēt hadoo doo,

tabad'oo hē da bē ky dahé, bē rapanāg né hē paawā ta ky n'aa.”^{††}

—Tii d' né hē P'op Hagā Do kyyh ta ky n'aa rod rerih do hā —nāng mā Paw-Ro tób yt hat'oonh do sa hā, Jesus ky n'aa raky nasēm hyb n'aa.

⁴² Ti m' Paw-Ro bahajaa bā tahe'oot doo, anā kån mā Béh-Nabéh daheeh. Raban'ȳy bā m' tób gó naa, t'ī hēnh hat'oonh do rabat-syyd kån, Saab see hā p'aa hēnh rabaher'oot hyb n'aa ta ti panyyng.

⁴³ Tób P'op Hagā Do panyyng rayd naherot do wahē n'aa kat'aa do hā rakedēē hōm jawén paa bā, sahōnh hē raban'ȳy do jawén paa bā, hajōk Judah buuj, Judah buuj nadoo do P'op Hagā Do hyb n'aa jew'ȳy do na-āāj hē, rahadaa hōm Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh. Ti m' Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh raky n'aa jebaanh sa sii hah'ūūm do sa hā, rahy n'aa nerét hyb n'aa P'op Hagā Do ky enyym do ky n'aa ramaa napēē wāt doo.

⁴⁴ Ti m' Saab see hā kā, hajōk panang buuj kat'aa, P'op Hagā Do ky n'aa maa new'ēē doo.

⁴⁵ Ti m' Judah buuj rabahapāh bā m' hajōk do kat'aa doo, h'ȳy kajewēēts bong Paw-Ro sa hā. Ti m' raky hadoo:

—Dooh te hub tado bā Paw-Ro rahe'oot doo —nāk mäh. —Noo kanesa tii —nāk mā sa kyyh.

Raky n'aa rejāā mā Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh.

⁴⁶ Ti m' h'ȳy neȳm doo me Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh raky gadoo:

—Āā her'ood wāt P'op Hagā Do panyyng pooj jé bē hā. Dooh bē karēn bā bē gado bā. Dooh bē karēn bā bē h'ȳy tym hedēb had'ȳy doo. Ti hyb n'aa hyy kā āā bahōm kån, āā baher'ood kån Judah buuj nadoo do sa hā kā —nāk mäh.

⁴⁷ —Tii d' né hē āā P'op Hagā Do mejūū kerih do hā:

‡ 13:27 Raneherod né paawā P'op Hagā Do ky n'aa rod rerii bong do paah, P'op Hagā Do ky n'aa enooh do ji h'ȳy tym dēēb ky n'aa, nyy da rarahejāā, nyy da radaj'ēep, dooh rah'ȳy genā bā. Jesus radaj'ēep noo gó kaja dāk P'op Hagā Do maher'oot do paah. § 13:32-33 Saaw-Mo 2.7 ** 13:34 Isajas 55.3 †† 13:35 Saaw-Mo 16.10 †† 13:41 Habakuk 1.5

“ÿ an'oo bā òm sahònh hē Judah buuj nadoo do sa h'yy ganā n'aa mabahadoo hyb n'aa.

Tii d' ÿ bad'oo, mamahūūm hyb n'aa kēh ÿ n'aa dawēē habong do sa hā, ÿ bed'ēep hyb n'aa sa hā nesaa do mahānh, si ÿ had'yyt hē rababok hyb n'aa kā.”§§

⁴⁸ Ti m' Judah buuj nadoo do ramaa napāh bā ta tii, ratsebee bong.

—Baad ub P'op Hagā Do ky n'aa —nāk mā sa kyyh.

Ti m' sahònh hē P'op Hagā Do asēēw hōm doo, edēb had'yyt do ragadoo hyb n'aa ta pa, raky dahē kån Jesus ky n'aa.

⁴⁹ Ti m' rahe'ood kån Jesus ky n'aa panang bā, panang nedaa bā haj'eenh do sa hā na-āāj hē.

⁵⁰ Ti m' Judah buuj Jesus hā h'yy kana'eeh do rabahōm kån ÿÿj ky n'aa etsēēh doo, P'op Hagā Do hyb n'aa esee do wē, panang bā ky n'aa etsēēh do ajyy n'aa sa wē na-āāj hē. Rahe'ood had'yyt hē sa hā rah'yy kawereem hyb n'aa Paw-Ro Béh-Nabéh sa wē, rabah'eed h'ūūm hyb n'aa ta s'ee hēnh. Ti m' tii d' né hē rabad'oo. Rahe'ed n'y'yh sa panang bā naa.

⁵¹ Ti m' Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh ratapyng hōm k'āāts sa tsyym suun hā padēēk doo. Tii d' rawén d'oo baad nado ta wób sa mo haj'aa sa hā, rahanāng péh. Ti m' rabahōm kån panang Ikonijo hād nāng doo hēnh.

⁵² Ti m' Jesus hā h'yy ka'eeh do ratsebee bong. Baad mā P'op Hagā Do Sahee h'yy mahūūm kån.

14

¹ Ti m' Paw-Ro Béh-Nabéh rakajaa bā panang Ikonijo hād nāng doo bā, rabahōm tób P'op Hagā Do pany'yg Judah buuj rayd naherot do yt hā, rabahed'oo doo da. Baad rabaher'oot t'īi hēnh Jesus ky n'aa. Ti hyb n'aa hajōk Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-āāj hē, raky daheeh Jesus ky n'aa.

² Ti m' Judah buuj Jesus ky n'aa ganadoo doo, rah'y'yb metsēēh Judah buuj nadoo doo, rah'yy kawereem hyb n'aa Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wē.

³ Ti hyb n'aa Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rabaym ta tii bā hajōng ta āh. H'y'yb neÿÿm doo me rabaher'oot Jesus ky n'aa. Ti m' Jesus anoo sa hā rabahajaa hyb n'aa rapehuunh doo, ji hyb n'aa meuunh doo, sahònh hē rabahapāh hyb n'aa P'op Hagā Do kyy gó né hē ti P'op Hagā Do ky enyym do ky n'aa rahe'oot doo.

⁴ Ti m' panang buuj wób raky daheeh Paw-Ro rahe'oot doo, ta wób raky daheeh Judah buuj Jesus hā h'yy kana'eeh doo.

⁵ Ti m' Judah buuj Jesus hā h'yy kana'eeh doo, Judah buuj nadoo doo, sa wahē n'aa sii hē rakaner'oot Paw-Ro Béh-Nabéh rarejāā hyb n'aa, pā me rabakut hyb n'aa.

⁶ Ti m' Paw-Ro raky n'aa napāh bā m' tii, rakejēn hōm hēēj bód Rikonikas hād nāng doo hēnh, panang Ris, Derebé hād enāh doo hēnh, ta tii bā hāj n'aa hēnh.

⁷ T'īi hēnh na-āāj mā rahe'oot Jesus ky n'aa hanām doo.

Paw-Ro rakut do pā me pany'yg n'aa hahÿÿh

⁸ Ti m', Ris bā Paw-Ro her'oot do maa new'ēē do sa mahang aj'yy k'yy gadóm do bahāng. Ta hā d' né hē takenāng noo gó. Dooch noo gó tabawād bā.

⁹ Tamaa newēē mā Paw-Ro her'oot doo. Ti m' Paw-Ro baheg'āas ta wē. Tah'y'yb hapāh né hē, aj'yy h'yy ka'eeh Jesus hā tabahub dāk hyb n'aa.

¹⁰ Ti m' taky hadoo ta hā:

—As'ēēg g'ēed! —nāng mäh.

Ti m' nany'w hē tabas'ēēg gēēt mäh. Ti m' tadu doo hawād dāk doo.

¹¹ Ti m' hajōk do rahapāh bā Paw-Ro mo haj'aa, tak'ēp mā raky kakā bong. Sa kyy me raky hadoo:

—P'op habong doo, ēr h'yy kaha'eeh do ahyy b'ēēh. Ajyy gó rakesok —nāk mäh.

¹² Béh-Nabéh ramaneēēnh Sewus hād me, rah'yy kaha'eeh doo. Paw-Ro ramaneēēnh Er-Mes hād me, rah'yy kaha'eeh do seeh, Paw-Ro ti her'ood ub do hyb n'aa.

¹³ Ti m' tób Sewus rahyb n'aa esee do yt hā moo hew'ēēt do tamanaa booj yb, b'aa ts'ooch sii hē, sa panang noo bā. Panang babuj n'aa sii hē takarēn paawā tajuu booj yb, Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rahyb n'aa jew'y'yk do hyb n'aa. Panang nedaa bā tób Sewus rahyb n'aa esee do basooch.

¹⁴ Ti m' Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rabahapāh bā m', ras'ēēd hōm sa daaj hē sa sa-roor tii da raganen'aak do heen n'aa. Ti m' rawaj'aa bong sa mahang. Rawaj'aah bā m' tak'ēp mā rageēēnh:

¹⁵ —H'ēēd hyb n'aa tii d' bē bad'oo? —nāk mäh. —Ajyy né hē āāh, bē da hadoo doo! —nāk mäh. —Bē āā panāk āā wén na, bē berēd hōm hyb n'aa hahÿ daap hē bē h'yy kaha'eeh doo. Dooch redēb bā tii. Taw'āāts hē P'op Hagā Do hā, hedēp do hā bē h'yy kawareem, sahònh hē pahuunh do hā bē h'yy ka'eeh hyb n'aa. Sahònh hē badāk hahÿÿh, wē, akajar na-āāj hē, sahònh hē ta hā habong do na-āāj hē P'op Hagā Do mo haj'aa.

¹⁶ P'ooj ub rakarēn doo da paa P'op Hagā Do banoo rababok sahònh hē badāk hahÿ haw'āāts hē hāj n'aa babuuj.

¹⁷ Ti hadoo né hē, P'op Hagā Do ta daaj hē takametēēh sa hā. Tametā had'yyt hē baad

had'op do sa hã tanoo doo me. Ti né hë mejüü naëng badoos doo. Ti né hë hanoo bë joom baad tawén eaak. Ti né hë bë waa hanoo. Ti né hë bë h'yyb tsebé tan'oo bä — näk mä Paw-Ro sa kyyh.

¹⁸ Ti m' raheer'ood wäd né paawä, p'eets ub paawä raky nadaheeh. P'eets ub paawä rabajuu né hë booy yb sa hyb n'aa.

¹⁹ Ti m' rabaher'oot nä bä, Paw-Ro sa majjü, Judah buuj, kaja nä. Än-Tijoka, Ikonijo panang häd enäh doo bä naa rabana. Ti m' raheer'oot hajök do sa hã, rah'yy kawapëen hyb n'aa Paw-Ro sa wë. Ti m' hajök do rakawaj'ään bong Paw-Ro sa wë. Paw-Ro rakud kån pä me. Dajëp red'oo rawén takyng hõm panang bahänh. Tii b' rabered jat.

²⁰ Ti m' Jesus hä h'yy ka'eeh do kata b'ëeh mä Paw-Ro pa. Ti m' Paw-Ro bas'ëëg gëët. P'aa hënh tabahõm ënh panang hënh. Ti m' jat'iip hadoo Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rabahõm kån panang Derebé häd näng doo hënh.

Paw-Ro rababaaj hõm do Än-Tijoka hënh panyyng n'aa hahÿÿh

²¹ Ti m', ta ti panang bä raheer'oot Jesus ky n'aa hanäm doo. Hajök mä Jesus hä h'yy kae kån raheer'oot do hyb n'aa. Ti m' Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rababaaj hõm kån Ris bä, Ikonijo hënh, Än-Tijoka hënh.

²² Ti m' ramabaaj nä me, panang buuj Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hã baad raky n'aa edëë däk, ranerët hyb n'aa Jesus hä rah'yy ka'eeh doo. Baad rabaher'oot ratsebë hyb n'aa. Hahÿÿ d' mä na-ääj hë ramaher'oot sa hä: "Hajõng né da ji ahoop P'op Hagä Do bag'ääs do karapee ji bahadoo hyb n'aa."

²³ Sahõnh hë panang ramatebës me, Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rasëëw hõm Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa. Ti m' raky n'aa etsëë sa hyb n'aa. Ranoo kanawa doo me m' Jesus rahyb n'aa esee. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Baad mahagää hahÿ a hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa, baad ramoo bok hyb n'aa a hã h'yy ka'eeh do sa hã —näk mäh.

²⁴ Ti m' ratabës Pisisidija häj n'aa bä. Ti m' rakajaa Pam-Pirija häj n'aa bä.

²⁵ Ti m' panang Peh-Ke häd näng doo bä raheer'oot Jesus ky n'aa. Tii b' naa rabaw'ëënh mä panang Atarija häd näng doo hënh.

²⁶ Tii bä ragatsëg tooj kån marakate gó. Ti m' rabatsëg hõm kån Än-Tijoka hënh, rahana doo hënh. Än-Tijoka bä né hë Jesus hä h'yy ka'eeh do raky n'aa ets'ëë wät do paa Paw-Ro sa hyb n'aa, baad P'op Hagä Do bahag'ääs hyb n'aa sa hã. Tii b' naa né hë ti ramejüü do paah, jé pad'yyt hë rabaher'oot hyb n'aa Jesus ky n'aa. Paw-Ro rabahajaa do hyb n'aa rababaaj nä kån.

²⁷ Rakajaa bä kä m' Än-Tijoka bä, ramejüü Jesus hä h'yy ka'eeh do rakata padëëk hyb

n'aa. Ti m' raheer'oot sa hã sahõnh hë P'op Hagä Do mo haj'aa sa hã raheboo nä hënh. Raheer'oot na-ääj hë m', Judah buuj nadoo do sa hã Jesus an'oo däg kån ta hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa.

²⁸ Ti m' hajõng ta äh Än-Tijoka bä Paw-Ro rabaym Jesus hä h'yy ka'eeh do sa mahang.

15

Jerusarënh bä Jesus hä h'yy ka'eeh do rakaner'oot do panyyng n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', ti noo gó ajyy wób rakajaa Än-Tijoka bä, Judah häj n'aa hënh naa. Ti m' radu doo rama metëëk Judah buuj nadoo do hã, Jesus hä h'yy ka'eeh do hã. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Taw'ääts hë bë masuuj noo byyh ehök Mosees ky n'aa jaw'yyk do metëëk doo da. Tii da bë moo naboo bä, dooh bë P'op Hagä Do edëëb bä ta wë —näk mäh.

² DooH Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rage-naag bä raheer'oot doo. Ky kedag bok sa sii ta ti hyb n'aa. Ti m' Jesus hä h'yy ka'eeh do Än-Tijoka bä habong do rabasëëw hõm Paw-Ro, Béh-Nabéh, Jesus hä h'yy ka'eeh do wób, Jerusarënh hënh rabahõm hyb n'aa. T'ii hënh ramejüü rabahõm, masuuj noo byyh kahök do ky n'aa rabeaanh hyb n'aa 12 hedoo do Jesus mejüü do sa hã, Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa t'ii hënh habong do sa hã.

³ Ti m' rabahõm kån. Ramahõm me m', Penisija häd näng do häj n'aa bä, Samarija häd näng do häj n'aa bä na-ääj hë raheer'oot Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hã nyy da Judah buuj nadoo do wób h'yy kae padëëk P'op Hagä Do hä. Jesus hä h'yy ka'eeh do panang bä habok do raky n'aa napäh bä tii, tak'ëp ratsebee bong.

⁴ Ti m' Paw-Ro rakaja hõm bä kä Jerusarënh hënh, Jesus hä h'yy ka'eeh doo, sa wahë n'aa na-ääj hë, 12 hedoo do Jesus mejüü do na-ääj hë baad ragadoo. Ti m' Paw-Ro raheer'oot mä sa hã sahõnh hë ramoo bok do hä P'op Hagä Do mo haj'aa do ky n'aa raheboo nä hënh.

⁵ Ti m' Parisëw wób Jesus hä h'yy ka'eeh do raky hadoo:

—Taw'ääts hë ji mejüü Judah buuj nadoo do Jesus hä h'yy kae padëëk do sa hã, sa masuuj noo byyh ehög hõm. Taw'ääts hë na-ääj hë Mosees ky n'aa jaw'yyk do raky daheeh —näk mä sa kyyh.

⁶ Ti m', ti hyb n'aa m' 12 hedoo do Jesus mejüü doo, Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa na-ääj hë rakata b'ëëh rabaher'oot hyb n'aa ta ti ky n'aa.

⁷ Ti m' báp peej däg raky n'aa her'oot do jawén paa bä, Peed as'ëëg gëët, ti m' taky hadoo:

—Wakān haa —nāng mäh. —Bē hapāh né hē p'ooj ub ȳ P'op Hagā Do asēm do ȳ ba-her'oot hyb n'aa Jesus ky n'aa Judah buuj nadoo do sa hā, rah'y'y ka'eeh hyb n'aa Jesus hā.

8 P'op Hagā Doo, ji h'y'yb tym hapāh doo, tametēeh tagadoo na-āāj hē Judah buuj nadoo doo. Tanoo ta Sahee sa h'y'yb tym gó tabajäng doo, er hā tanoo do hadoo.

9 Dooht ta see hadoo pé er hā, sa hā na-āāj hē. P'op Hagā Do awug hōm sa h'y'yb tym gó hanāng doo, Jesus hā rah'y'y ka'eeh do hyb n'aa, er h'y'yb tym gó hanāng do P'op Hagā Do awug hōm do hadoo, er h'y'y ka'eeh do hyb n'aa Jesus hā.

10 Ti hyb n'aa, h'ēēd hyb n'aa bē gahēēn Judah buuj nadoo do Jesus hā h'y'y kae padēēk do ramoo bok hyb n'aa ta ti er nahajaa doo, er wahē makū na-āāj hē ranahajaa doo? H'ēēd hyb n'aa bē karēn P'op Hagā Do bē metyy?

11 Dooht taw'āats hē tado bā —nāng mäh. —Dooht er moo bok do hyb n'aa tado bā er h'y'yb tym P'op Hagā Do bed'ēep. Jesus hyb n'aa, er Jesus kamahān do hyb n'aa tii. Ti hadoo né hē sa hā, Judah buuj nadoo do sa hā —nāng mā Peed kyyh.

12 Ti m' sahōnh hē bag hēnh rababē hōm ramaa newēē bā Béh-Nabéh Paw-Ro daheeh raheer'oot doo. Paw-Ro raheer'oot mā rape-huunh doo, ji hyb n'aa meuunh doo, P'op Hagā Do hejój me ramoo bok doo, Judah buuj nadoo do sa mahang.

13 Rabahajaa bā raheer'oot doo, Tsijaag ky hadoo mäh:

—Bē maa newē kēh ȳy, wakān haa —nāng mäh.

14 —Peed her'ood wāt nyy da P'op Hagā Do t'y'yd mehīn wāt Judah buuj nadoo doo, sa mahang P'op Hagā Do karapee rabadoo hyb n'aa.

15 Ta ti taheer'oot do baad tanu dāng P'op Hagā Do ky n'aa rod rerih do paa hā. Hahȳy da takerii dāk:

16 “Ta ti jawén ȳ matēeh da.

Hajōō ta baab né paawā dooh Dawi panaa rabagāā boo bā,

p'aa hēnh Dawi panaa see sa wahē n'aa tabahado dāk ȳ an'oo bā da.*

17-18 Tii da ȳ wén d'oo, Judah buuj wób, sahōnh hē Judah buuj nadoo do sii hē, karapē haa pan'aa hedoo doo, ȳ rabesoos hyb n'aa', nāng mā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo,

p'ooj ub taky dāng do moo wāt doo.”†

* 15:16 Tób hadēē hyng do paah, p'aa hēnh ji tama sooh do ky n'aa gó tabeh'ūum Gereg kyy me Dawi panaa ky n'aa. P'op Hagā Do hā Judah buuj raky nadaheeh do hyb n'aa, hajōō ta baab noo gó dooh Dawi panaa rabagāā boo bā paa Judah hāj n'aa bā. Tii bā kā, ta ky n'aa rod raber'oot do hā, ti awāt da Dawi panaa seeh, p'aa hēnh sa hā tabag'āas doo, P'op Hagā Do ky dāng. Jesus né ti ta ti **Dawi panaa P'op Hagā Do** ky dāng doo. † 15:17-18 Amos 9.11-12

19 —Ti hyb n'aa, —nāng mā Tsijaag —hā ȳy péh, taw'āats hē dooh ta bahānh er mejō bā Judah buuj nadoo do P'op Hagā Do hā h'y'y kae padēēk do sa hā.

20 Taw'āats hē er erih ranawēh hyb n'aa P'op Hagā Do hā h'y'y kana'eeh do sa kabarii raweh'ēeh do tā n'aa. Taw'āats hē er erih ranaȳyh hyb n'aa sa ȳym nadoo do sii, sa patug nadoo do sii. Ranawēh hyb n'aa sa masāāh dab, har'ēēng dab, ranaboh bā ta majjyyw gatsēē dāk doo. Taw'āats hē er erih na-āāj hē ranawēh hyb n'aa majjyyw.

21 Tii d' er wén erih, Mosees ky n'aa jaw'y'yk do raneer'ood had'y'yt hē dāgpanang haw'āats hē Saab hā had'y'yt hē, tób P'op Hagā Do panyyng rayd naherot do yt hā. Ti hyb n'aa raheen n'aa nyy dāk né hē Mosees ky n'aa jaw'y'yk do hā —nāng mā Tsijaag kyyh sa hā.

Judah buuj nadoo do rama erih do panyyng n'aa hahȳy

22 Ti m' 12 hedoo do Jesus mejūū doo, Jesus hā h'y'y ka'eeh do sa wahē n'aa, sahōnh hē Jesus hā h'y'y ka'eeh doo, rasēēw hōm sa wób, ramejūū hyb n'aa Béh-Nabéh Paw-Ro sa sii, Ān-Tijoka hēnh. Rasēm do hād hahȳy: Judas Bar-Saba hād nāng doo, Siras daheeh. Jesus hā h'y'y ka'eeh do sa wahē n'aa wób tii.

23 Ti m' sa hā ramejūū rerih doo kā. Hahȳy ti rama erih doo:

“Āāh, 12 hedoo do Jesus mejūū doo, Jesus hā h'y'y ka'eeh do sa wahē n'aa na-āāj hē, bē wakān hedoo āāh. Bēēh, Judah buuj nadoo do Jesus hā h'y'y ka'eeh do Ān-Tijoka panang bā habong doo, Sirija hāj n'aa bā, Siris hāj n'aa bā habok do na-āāj hē āā ma erih. Āā edēng bēēh.

24 “Āā heen n'aa enāh babā naa t'ī hēnh heboo nā doo. Āā heen n'aa enāh, ajyy raheer'oot doo me baad nado wād bē h'y'yb ran'oo bā. Bē h'y'yb manepēē boo ran'oo bā. Dooht āā kyy gó tado bā ta ti rama metēēk doo.

25 Ti hyb n'aa baad ub babā āā kaner'oot, bē wē āā mejūū hyb n'aa āā wób, Paw-Ro Béh-Nabéh er najjis bē mejūū do sa sii rabahōm hyb n'aa.

26 P'eets ub radejēēb paawā Jesus Kristo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa rabaher'ood hōm do hyb n'aa, dooh Paw-Ro Béh-Nabéh rah'y'yb eȳym bā, dooh rah'y'y gejē hōm bā.

27 Āā mejūū Judas Siras daheeh raky masa hyb n'aa āā erih do hā.

28 Baad ub né hē P'op Hagä Do Sahee metëeh ää hä, ää ganahëen hyb n'aa bē hä tak'ëp hejooñh doo. Ää hä na-ääj hē baad ub P'op Hagä Do Sahee metëeh doo. Jääm hē bē tayy hahý ää her'oot do bē hä:

29 Taw'ääts hē bē nawéh P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do sa kabarii raweh'ëeh do tä n'aa. Taw'ääts hē bē nawéh bē masâäh dab, har'ëeng dab bē naboh bā ta majyyw gatsëë däk doo. Bē awëë manā ta majyyw. Bē ää manā bē ým nadoo do sii, bē patug nadoo do sii. Ta ti bē ky dahé bā, taw'ääts hē. Jääm hē ká ää erih doo."

30 Ti m' Jesus mejüü doo, Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahé n'aa daheeh ramejüü Paw-Ro, Béh-Nabéh, Judas, Siras daheeh rabahöm hyb n'aa. Ti m' rabahöm kán. Ti m' rakajaa bā Än-Tijoka bā, ramejüü sahönh hē Jesus hä h'yy ka'eeh do séd hä rakata padëék hyb n'aa. Ti m' ranoo sa hä 12 hedoo do rama erih doo.

31 Ti m' Jesus hä h'yy ka'eeh do t'ii hēnh kata däk do raner'ood bong kerih doo. Ti m' ratsebe bong ta ky n'aa hyb n'aa.

32 Ti m' Judas, Siras daheeh, baad mä ramaher'oot Jesus hä h'yy ka'eeh doo, baad ub, tsebé doo gó rababok hyb n'aa, rah'yy ganejé hóm hyb n'aa. P'op Hagä Do ky n'aa rod né hē m' ti Judas, Siras daheeh.

33 Ti m', hajöng ta äh t'ii hēnh rabaym do jawén paa bā m', Jesus hä h'yy ka'eeh do kedëé bong, rababaaj hóm hyb n'aa Jerusarēnh hēnh. Sa hä rakedëé bong bā m' raky hadoo:

—Baad tanyy né hē ti bē bana. Baad ää karēn P'op Hagä Do bē taky n'aa edëng. H'yyb nám doo me ää karēn bē babaaj hóm —näk mäh.

Ti m' ta wób rababaaj hóm kán. [34 Siras aym dó.]

35 Ti m' Paw-Ro, Béh-Nabéh rabaym Än-Tijoka bā. T'ii hēnh rama metëék ta wób sa sii Jesus ky n'aa.

Jesus hä h'yy ka'eeh do rabeg'ääs panang raheboo nä doo hēnh panyyg n'aa hahýyh

36 Ti m' ta see pé noo gó Paw-Ro ky hadoo Béh-Nabéh hä:

—Hamäh, ér ah'üüm p'aa hēnh ér heboo nä do paa hēnh. Jesus hä h'yy ka'eeh do ér heg'ääs, jé pad'yyt hē Jesus ky n'aa ér her'oot do paa hēnh. Ér heg'ääs baad raboo bā —näng mäh.

37 Ti m' Béh-Nabéh karēn paawä Jowāw Maah-Ko bahöm sa sii.

38 Paw-Ro hä dooh baad tado bā, Pam-Pirija bā Jowāw Maah-Ko, sa sii hawät do paah, teréd bong do hyb n'aa.

39 Dooh rah'yyb däng do tado bā, ti hyb n'aa raketyn bong. Béh-Nabéh, Jowāw Maah-Ko daheeh rabatsëg hóm tsyt dëég hä Tsi-Peré häd näng doo hēnh.

40 Ti m' Paw-Ro hata ká Siras. Ti m' rat-syym kasok bā m' Jesus hä h'yy ka'eeh do Än-Tijoka bā habong do raky hadoo sa hä:

—Baad ub bē P'op Hagä Do kamahän. Baad ub bē tabahag'ääs —näk mäh.

41 Ti m' Sirija häd näng do häj n'aa bā rakajetsëg hóm. Rakajetsëk me Paw-Ro maher'oot Jesus hä h'yy ka'eeh do panang bā habong do sa hä, baad rababok hyb n'aa, ratsebé hyb n'aa, rah'yy kae magyys hē hyb n'aa.

16

¹ Ti m' panang Derebé häd näng doo hēnh Paw-Ro rabeboo nä jawén paa bā, rabahöm panang Ris häd näng doo hēnh. Tii bā tama-muun Jesus hä h'yy ka'eeh do seeh, Tsimoot häd näng doo. Ta ýyn mä Judah buuj. Ta yb mä Gereg buuj.

² Jesus hä h'yy ka'eeh do Ris bā habong doo, Ikonijo bā habong do na-ääj hē, baad mä rabaher'oot Tsimoot ky n'aa.

³ Ti m' Paw-Ro karēn Tsimoot ahöm sa sii. Pooj jé tamejüü ta masuuj noo byyh kahög hóm, Judah buuj t'ii hēnh häj n'aa bā habong do sa hyb n'aa, sahönh hē rahapäh do hyb n'aa Gereg buuj Tsimoot yb. Dooh takarēn bā Judah buuj rakawajään ta hyb n'aa.

⁴ Ti m' sahönh hē panang ramatebës me raher'oot rama erih do ky n'aa 12 hedoo do Jesus mejüü doo, Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahé n'aa na-ääj hē Jerusarēnh bā habong doo, rerih doo.

⁵ Ti m' Jesus hä h'yy ka'eeh doo, panang haw'ääts hē habong doo, tak'ëp mä rah'yy kae kán Jesus hä. Jesus hä h'yy ka'eeh do kahüüm had'yyt hē.

Paw-Ro s'ëeh hadoo do panyyg n'aa hahýyh

⁶ Ti m', dooh P'op Hagä Do Sahee an'oo bā raher'oot Jesus ky n'aa Asija häj n'aa bā. Ti hyb n'aa m' ratabës Pirikija, Garata häd enäh do häj n'aa.

⁷ Misija häj n'aa bahëej jëng bā, rakarēn paawä Bitinija häj n'aa hēnh rabahöm. Ti hadoo né hē dooh m' Jesus Sahee an'oo bā.*

⁸ Ti hyb n'aa Misija häj n'aa bā rakajetsëg w'ëenh. Panang Torowas häd näng doo hēnh mä rabaw'ëenh.

⁹ Tii bā, panang bā, atsëm, Paw-Ro s'ëeh hadoo mä ta hä. Ta s'ëé gó tahapäh mä aj'yy hageët doo, Paw-Ro hats'yyt doo. Hahýý d' mä aj'yy hageët do kyyh: "B'ëep Masedonija häj n'aa hēnh. Ää mamasaa", näng mäh.

¹⁰ Paw-Ro s'ëeh hadoo do tahapäh do jawén paa bā, nanyw hē ää benyyw hóm ää

* 16:7 Sa h'yyb gó m' rabahapäh tii.

h'ëed, äã tsyym kasok hyb n'aa Masedonija hënh hah'yüüm doo. Äã hä, P'op Hagä Do ti äã naëënh doo, Masedonija babuj n'aa hä äã baher'oot hyb n'aa Jesus ky n'aa.†

ÿñh Ridija häd näng do panyyg n'aa hah'yñh

11 Ti m', tii b' naa äã gatsëg t'oonh marakate gó. Ti m' nanyw hë äã batsëg hõm tsyt dëëg hä Samotaras häd näng doo hënh. Ti m' jat'iip hadoo äã kajaa panang Newaporis häd näng doo bä.

12 Tii b' naa äã bahõm kãn panang Pirip häd näng doo hënh. Jääm né hë ky n'aa etsëeh ta ti panang Masedonija häj n'aa bä. Hajök Roma buuj t'ii hënh rababong. Tii bä äã baym pawóp hë ta äh.

13 Ti m' Saab hä, Judah buuj rakamehehãk do hä, panang bahãnh äã babok. Tamii me äã baw'ëënh. Äã hä, tamii takëeh hä Judah buuj rakat'aa P'op Hagä Do hä raky n'aa etsëë hyb n'aa.‡ Ta tii bä kata b'ëëh do äã mamuun bä, tüü äã bab'ëëh sa pa. Ti m' äã du doo äã her'oot do Jesus ky n'aa, ÿÿj tii bä kata b'ëëh do sa hä.

14 Sa mahang ti ahäng ÿñh Ridija häd näng doo, Panang Tijatira häd näng doo bä naa. Pään hebaan do hahiin do hesãm do tii. Judah buuj nado né paawä, P'op Hagä Do tahyb n'aa jaw'yyk. Ti m' baad tahyb n'aa gadoo Paw-Ro her'oot doo, Jesus an'oo bä.

15 Ti m' ranu gemuun wät ta wakãan daheeh. Ti m' äã tabats'yyt sa tób hënh. Ti m' Ridija ky hadoo:

—Bë hä ÿ h'yy kae bä né hë Jesus hä, ÿ karënh paawä bë ayyw dó tóp ÿ yt hä —näng mäh.

Ky kah'yüüm äã hä, äã wén ym.

Paw-Ro, Siras daheeh, radewäts b'ëëh do panyyg n'aa hah'yñh

16 Ti m' ta see pé noo gó Judah buuj raky n'aa hetsë hënh äã bahõm bä, äã mamuun maruus. Karap'aar h'yyb nesaa do ta hä adãk. Noo ese karap'aar h'yyb nesaa do an'oo bä. Taher'oot ta wób sa hä h'ëed hado ta jawén rababok doo. Ti hyb n'aa ta kariw n'aa hajõng dajëër ragedak.

17 Paw-Ro sii hë, äã sii hë, ta ti maruus bawäd had'yyt hë. Äã sii tabawät bä tak'ëp tageënh:

—P'op Hagä Doo, Sahõnh Hë Bahãnh Hadoo Do wë moo heb'ook do hah'y ayy. Raheer'oot bë hä nyy da P'op Hagä Do bë tabed'ëëp nesaa do mahãnh, ta wë bë basëëk hyb n'aa! —näng mä maruus.

† 16:10 Rukas ti hah'y erii wät doo. Masedonija hënh Paw-Ro rabahõm do pooj jé Rukas kata däk sa hä. Sa sii tabawäd kãn. ‡ 16:13 Pawóp its rado bä Judah buuj ta wób sa panang bä haj'eenh doo, dooh ratamaa bä P'op Hagä Do panyyg raneherót do tób n'aa. Tamii naby me rakahet'aa, P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa. § 16:19 Noo ese do paa hyb n'aa, ta wób rabena maruus wë, tamaher'oot hyb n'aa sa hä ny hadoo sa pooj jé hawät doo. Maruus kariw n'aa hä rep'aak sa hä tamaher'oot hyb n'aa. Karap'aar h'yyb nesaa do ta hä hadäk do paa anä kãn do jawén paa bä, dooh maruus noo ese wäd bä. Ti hyb n'aa né hë ta kariw n'aa rakawajään Paw-Ro sa wë.

18 Hajõng ta äh tii da tabed'oo. Ti m' Paw-Ro tah'ybb panas'ëëh do hyb n'aa taher'oot do hä, Paw-Ro ty kaw'õöd däk ta wë, ti m' taky hadoo karap'aar h'yyb nesaa do hä:

—Jesus Kristo häd gó õm ÿ mejüü mabanyyh hyb n'aa maruus hä hadäk doo —näng mäh.

Ti m', nanyw hë karap'aar h'yyb nesaa do ta hä hadäk do paa anä kãn.

19 Ti m' ta kariw n'aa rabahapäh bä m', dooh ragedag wäd bä dajëër,§ rameso padëëk Paw-Ro, Siras daheeh. Ti m' ramahyüm panang buuj rakahet'aa bä, hyb n'aa jew'yyk do sa wë.

20 Hyb n'aa jew'yyk doo, ji ky n'aa etyy do sa matym gó raky n'aa tapaa sa hä. Hah'yñ d' mä sa kyyh:

—Hah'y Judah buuj rametëëk ër panang buuj sa hä rakamaj'ii hyb n'aa.

21 Rametëëk na-ääj hë rabahed'oo doo da ër nahajaa doo. Dooh taw'ääts hë tado bä ër gadoo bä. Roma buuj ëër —näk mä sa kyyh.

22 Ti ky hedoo né hë hajök do sa kyyh. Tii bä kã m', hyb n'aa jew'yyk do ramejüü rakebo bëeh Paw-Ro Siras sa saroor rabaheyyyh hyb n'aa.

23 Ti m' tak'ëp rabaheyyyh do jawén paa bä, ramejüü radewäts b'ëëh. Ti m' ragadahew'ëës do hagä n'aa hä ramejüü, baad tabahag'ääs Paw-Ro Siras daheeh.

24 Ti m' ragadahew'ëës do hagä n'aa dewäts b'ëëh t'õp gadäg ub doo gó. Ti m' b'aa gó ji tsyym tyw n'aa ragedots padëëk doo gó tadabong sa tsyym.

25 Ti m' atsëm ub, gawak'aap, Paw-Ro Siras daheeh raky n'aa etsëë mäh, P'op Hagä Do hä rama ejäm mäh. Ta wób radewäts b'ëëh do ramaa newëë sa kyyh.

26 Tii bä, nanyw hë, tak'ëp tabana k'ääts katajuus doo. Pã ragadahew'ëës do mesoo n'aa katajus wät na-ääj hë. Ti m' ragadahew'ëës do nooh, noo kasëëts hõm ta daaj hë katajuus do hyb n'aa. Haak sapuuw hedoo do radewäts b'ëëh do sa moo hä padëëk do paah, kajäg bëeh tüü.

27 Ti m' ragadahew'ëës do hagä n'aa ty gawëëj däk bä, tahapäh bä ragadahew'ëës do noo gasëëts hõm doo, tado däk sën-jeer ta daaj hë takadaj'ëëp hyb n'aa paawä. Sahõnh hë raban'yñh ted'oo.

28 Ti m' tak'ëp Paw-Ro beëënh:

—Kadajëëb manä a daaj hë! —näng mäh. —Sahõnh hë äãh, babä äã bab'ëëh —näng mäh.

²⁹ Ti m' aj'yy betseē ta bag, ti m' tawaj'aa suun, ti m' ahyy häng ta taron nu paa me Paw-Ro Siras sa wē.

³⁰ Ti m' taman'y'yyh ragadahew'ëēs doo gó naa. Teanh mä tii bā:

—Nyy d' ŷ bad'oo hēp ŷ t'ym P'op Hagā Do bed'ēēp hyb n'aa nesaa do mahānh, ta wē ŷ basēēk hyb n'aa? —näng mäh.

³¹ Ti m' raky hadoo:

—Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do hā mah'y'yy kae. Tii bā a h'y'yy t'ym P'op Hagā Do ed'ēēp da, ta wē mabawät hyb n'aa da, ōm a tób yt hā haj'eenh do na-āāj hē —näk mäh.

³² Ti m' rahe'oot ta hā, ta tób yt habong do sa hā na-āāj hē Jesus ky n'aa.

³³ Ti m' ti noo gó né hē, atsēm ub, Paw-Ro Siras sa rog rahewy'yyh do haj'aa paah, ragadahew'ëēs do hagā n'aa hetsyyd hōm. Ti m' nyyw hē ranu gemuun wät ta wakāān daheeh.

³⁴ Ti jawén Paw-Ro Siras daheeh tamahūm mä ta tób hēnh. Ti m' tanoo sa waa. Ti m' tak'ēp tatseebe kán ta wakāān daheeh, P'op Hagā Do hā rah'y'yy kae dāk do hyb n'aa.

³⁵ Ti m' jati péh, hyb n'aa jew'y'yyk do ramejūū warahén wób, ragadahew'ëēs do hagā n'aa wē, tabasog nyyh hyb n'aa ragadahew'ëēs doo gó hab'ēēh do paah, Paw-Ro Siras daheeh raban'y'yyh hyb n'aa.

³⁶ Ti m' ragadahew'ëēs do hagā n'aa her'oot Paw-Ro hā:

—Hyb n'aa jew'y'yyk do ŷ ramejūū, ōm Siras daheeh ŷ basog nyyh ragadahew'ëēs doo gó naa, baad bē bah'ūūm hyb n'aa —näng mäh. —Ti hyb n'aa bē anäh, h'y'yyb nyyw gó bē ahōm —näng mäh.

³⁷ Ti m' Paw-Ro baher'oot warahén panāk do sa hā:

—Bē hapäh né hē Roma buuj ky n'aa jaw'y'yyk doo. Dooch tahaja bā Roma buuj rahewy'yyh bā ranaher'oot nā bā raky kes'ëēm do ky n'aa. Roma buuj né paawā āāh, āā rahewy'yyh sahōnh hē sa matym gó, dooh né paawā āā hā ran'oo bā āā her'oot āā ky n'aa. Āā radewäts b'ēēh tii bā ragadahew'ëēs doo gó. Tii d' rabad'oo do jawén paa bā āā hā, h'y'yy ká rakarēn kejēn do hadoo āā bahōm. Dooch baad tado bā. Āā karēn rabana wawēē hē, sa daaj hē āā ramany'yyh hyb n'aa —näng mä Paw-Ro kyyh panāk do sa hā.

³⁸ Ti m' warahén rabahōm kán, rahe'oot mä sa hā. Ti m' hyb n'aa jew'y'yyk do raky n'aa napäh bā, Paw-Ro Siras daheeh Roma buuj, tak'ēp mä rabeŷ'ym bong.**

³⁹ Ti m' rabahōm Paw-Ro sa wē, raber'oot hyb n'aa sa sii. Ti m' raky hadoo:

—Āā karēn bē hyb n'aa mabaan hōm āā mo haj'aa bē hā. Bē kawaj'āān manā āā wē —näk mä sa kyyh.

Ti m' baad hadoo doo me retsēē rabahōm hyb n'aa sa panang bā naa.

⁴⁰ Paw-Ro raban'y'yyh bā ragadahew'ëēs doo gó naa, Ridija tób hēnh rabahōm. T'ii hēnh rakat'aa Jesus hā h'y'yy ka'eeh do sa sii. Baad ub mä rabaher'oot sa hā, rah'y'yyb neŷ'ym doo me Jesus hā rah'y'yy ka'eeh hyb n'aa. Ti m' rabahōm kán.

17

Jesus hā h'y'yy kana'eeh do radu n'aa kamaj'ti do pany'yyg n'aa hah'y'yyh

¹ Ti m', Paw-Ro ramahōm me ratabēs Ām-Piporis hād nāng do panang, Aporonija hād nāng do panang na-āāj hē. Kaja hōm kán mä panang Tesaronika hād nāng doo bā. Tii bā ti asooh tób P'op Hagā Do pany'yyg Judah buuj rayd naherot doo.

²⁻³ Ti m', t'ii hēnh Paw-Ro rabahōm Judah buuj rakamehēhāk do hā, rabahed'oo doo da. Tamawoob hē Saab noo gó P'op Hagā Do kyy kerih do paa hā Paw-Ro metēēh sa hā, Kristo, P'op Hagā Do H'y'yy Däng Do ky n'aa. Tamaher'oot né mäh, tametēēh Kristo dajēp né hē, ganā wät né hē tadajēp jawén paa bā, ta ky n'aa kerih dāk doo da né hē. Ti m' taky hadoo:

—Jesus, ta ky n'aa ŷ her'oot do bē hā, ti né hē Kristo, P'op Hagā Do H'y'yy Däng Doo —näng mäh.

⁴ Ti m' Judah buuj wób raky daheeh Jesus ky n'aa. Séd rah'y'yyb hedo däg kán Paw-Ro sa hā. Hajōng Gereg buuj P'op Hagā Do hyb n'aa hes'ee do na-āāj hē raky dahé kán Jesus ky n'aa. Ti hadoo ēnh hajōk ŷŷj ky n'aa etsēēh doo.

⁵ Ti hyb n'aa m' Judah buuj Jesus hā h'y'yy kana'eeh do rah'y'yy kajewēēts kán. Rah'y'yy kajewēēs do hyb n'aa rabats'y'yt panang bā habong do moo nesaa doo, ti m' radu n'aa kamaj'ti do panang bā. Ti m' rawaj'aa hōm Jasōn hād nāng do tób hēnh. Rakarēn paawā Paw-Ro Siras daheeh tii bā haj'eenh do ramesoo, ramahūūm hyb n'aa panang buuj rakahet'aa bā.

⁶ Ti m' dooh rawyyd bā Paw-Ro Siras daheeh. Ti hyb n'aa ramasa dāk Jasōn, Jesus hā h'y'yy ka'eeh do wób na-āāj hē. Ramahūūm mä panang wahé n'aa sa wē. Tak'ēp mä rageēēnh:

—Hah'y' ayy badāk hah'y' haw'āāts hē kamaj'ti doo, h'y'yy ká babā rakaja nā —näk mäh.

⁷ —Gēēt hah'y' Jasōn ats'y'yt, ta tób yt hā rabaj'eenh hyb n'aa. Sahōnh hē hah'y' ayy dooh raky dahé bā Sesa.* Sa noo m' ti anāng

** 16:38 Rawén jeŷ'ym bong, rabahe'yyh bā, dooh rahapēē bā Roma buuj rado bā. Daap hē ramejūū rabahe'yyh. Daap hē radewäts b'ēēh. Dooch tii da Roma buuj raky n'aa jaw'y'yyk do an'oo bā Roma buuj hā radoo bā. * 17:7 Roma buuj sa wahé n'aa hyb n'aa jawyk do ti Sesa.

ji wahë n'aa seeh, Jesus ramaneëenh doo — nâk mäh.

⁸ Ti m' ramaa napäh bä ta tii, hajök do t'ii hënh kat'aa doo, panang wahë n'aa na-ääj hë rah'yy ganapö kân.

⁹ Ti m' ramejüü Jasôn, ta wób na-ääj hë, rep'aak raberéd hóm hyb n'aa. Reréd hóm mä tii bä.

Bereja häd näng doo hënh Paw-Ro rabahôm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁰ Ti m' atsëm, Jesus hä h'yy ka'eeh do tii bä habong do sa kyyh gó Paw-Ro rabah'üüm Bereja hënh. Rakajaa bä, rabahôm tób P'op Hagä Do panyyg Judah buuj rayd naherot doo hënh.

¹¹ Ti m', Judah buuj Bereja bä habong do ky en'yyim Tesaronika habong do sa mahänh. Baad ragadoo Jesus ky n'aa Paw-Ro her'oot doo. P'op Hagä Do kyy kerih do hä raner'ood had'yyt hë, rabahapäh hyb n'aa te hub tado bä sa hä Paw-Ro her'oot doo.

¹² Ti m' hajök Judah buuj rah'yy kae kân Jesus hä. Hajök ÿÿj Gereg buuj ky n'aa etsëeh doo, ajyy na-ääj hë Gereg buuj, h'yy ka'eeh né hë tii da ënh.

¹³ Ti m' Judah buuj Jesus hä h'yy kana'eeh doo, panang Tesaronika habong doo, raky n'aa napäh bä Paw-Ro her'oot do P'op Hagä Do ky n'aa Bereja däg bä, Bereja hënh rabana. Ti m' radu n'aa Bereja buuj rakamaj'ii hyb n'aa Paw-Ro sa wë.

¹⁴ Ti m' nayyw hë Jesus hä h'yy ka'eeh do ramejüü Paw-Ro bawëenh akajar naby me. Ti hadoo né hë, Siras Tsimoot daheeh rabaym dó Bereja bä.

¹⁵ Paw-Ro sii hah'üüm do paah, had'aa doo, panang Atën häd näng doo bä rabebë né. Tii b' naa rababaj nä. Rakajaa bä raher'oot Paw-Ro kyyh Siras, Tsimoot sa hä, nayyw hë rabah'üüm hyb n'aa, Atën bä rakataa hyb n'aa Paw-Ro hä.

Atën bä Jesus ky n'aa Paw-Ro her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁶ Ti m' Paw-Ro gadaa nuuj jé Atën bä, h'yy katón wät mä tahapäh do hyb n'aa hajöng Atën buuj sa kabariih. Sa panang haw'ääts hë anyy had'yyt hë.

¹⁷ Ti hyb n'aa m' tób P'op Hagä Do panyyg Judah buuj rayd naherot do yt hä Paw-Ro ky wönh Judah buuj, Gereg buuj P'op Hagä Do hä hyb n'aa hes'ee do na-ääj hë. Panang buuj rakahet'aa bä, rabaheb'ëeh bä, Paw-Ro ky wönh ta äh hä had'yyt hë t'ii hënh kat'aa doo.

¹⁸ Ti m' Epikuréw häd enäh do ma matëg wób, Es-Toj-Ko häd enäh do ma matëg wób raky ked'aak mä Paw-Ro hä. Ti m' ta wób raky n'aa rejää. Hahÿÿ d' mä reaanh:

—H'ëed hahÿ tar'ood ÿÿn karën taher'oot? —nâk mäh.

Ti m' ta wób raky hadoo:

—Häj n'aa s'ee hënh rah'yy kaha'eeh do sa ky n'aa taher'oot. Ta ti sa hä ji h'yy ka'eeh takarën, tahyb n'aa péh —nâk mäh.

Tii d' rawén her'oot, Jesus ky n'aa hanäm doo, Jesus ganä wät do ky n'aa na-ääj hë Paw-Ro maher'oot do hyb n'aa sa hä.

¹⁹ Ti m' Paw-Ro rabatsyyd hóm Arejopak häd näng doo hënh, ma matëg sa wahë n'aa rakahet'aa doo hënh. Ti m' raky hadoo Paw-Ro hä:

—Ää karën paawä ää bahapäh mama metëek do ky n'aa. Dooch ää ky n'aa napëe nä bä ta tii —nâk mäh.

²⁰ —Öm ky kew'oonh maher'oot do hä. Ää karën ää hapäh h'ëed ky n'aa tii —nâk mäh.

²¹ (Atën buuj, ta s'ee hënh naa hena do panang bä habong do na-ääj hë maa kereed had'yyt hë papuuj hadoo do ky n'aa ramaa newë bä, raher'ood bä na-ääj hë. Ti hado had'yyt hë. Dooch ramoo boo bä. Ti hyb n'aa m' Paw-Ro rabats'yyt.)

²² Ti m' Paw-Ro bas'ëeg géet Arejopak bä, ti m' taky hadoo sa hä:

—Atën buuj —näng mäh. —ÿ hapäh ti bë maa ker'et bë wehëe bä bë h'yy kaha'eeh doo —näng mäh.

²³ —ÿ hawät noo gó bë panang bä, ÿ hapäh sahönh hë bë kabariih. ÿ hapäh na-ääj hë bë h'yy kaha'eeh do hä bë ma heju do tyng n'aa. ÿ hapäh sa mahang bë ma heju do tyng n'aa seeh, hahÿÿ da ta hä kerih doo: “P'op Hagä Do Ji Nahapäh Do Ji Ma Heju Do Tyng N'aa Hahÿÿh.” Ta ti né hë P'op Hagä Doo, bë hyb n'aa esee doo, dooh né paawä bë hapëe bä, ti ky n'aa né hë ti ÿ her'oot bë hä —näng mäh.

²⁴ —P'op Hagä Doo, sahönh hë badäk hahÿ mo haj'aa näng doo, badäk hahÿÿ hä habong do tamo haj'aa. Sahönh hë badäk hahÿ haw'ääts hë habong do sa wahë n'aa tii. Sahönh hë tabag'ääs. Dooch ta ti tagëe bä tób ji tama doo, ji yd hyb n'aa esee do yt hä.

²⁵ Dooch hyb n'aa ta hä ji masa péh, sahönh hë ji bahänh tabahadoo do hyb n'aa. Ti né hë ti hanoo ër hä ër bedëp hyb n'aa. Ti né hë ti sahönh hë hanoo do ër hä.

²⁶ Sét hë aj'yy du na do sahönh hë badäk hahÿ häj n'aa bä habong do P'op Hagä Do an'oo bä, badäk hahÿÿ hä rababong hyb n'aa. P'op Hagä Do né hë hanoo ny noo gó rababong doo, sa panang rababong do pan'aa na-ääj hë.

²⁷ P'op Hagä Do wén d'oo tii da, P'op Hagä Do baad ji esóts bä né hë, apäh ji baw'yyt, baad ji hyb n'aa newë bä né hë tii. Dooch né paawä dawëe P'op Hagä Do awäd bä ër mahänh.

²⁸ P'op Hagä Do hyb n'aa ër bedëp. P'op Hagä Do hyb n'aa né hë ër babok. Tii d' né hë bë see erih do paah: “P'op Hagä Do panaa ëër”, näng mäh.

²⁹ Ti m' Paw-Ro ky hadoo ênh:

—P'op Hagä Do panaa hadoo do hyb n'aa eër, ti hyb n'aa dooh taw'ääts hē tado bā kabarii hadoo ji ed'oo P'op Hagä Doo. Dooh kabarii ji daaj hē ji moo wāt do tahado bā. Dooh kabarii k'ääts tēg gabarēeh do s'ēeb, k'ääts tēg hawak do s'ēeb, pā s'ēeb hadoo do tahado bā P'op Hagä Doo.

³⁰ P'ooj ub P'op Hagä Do hyb n'aa mabaan hōm tii da adoo bā. Hÿÿ kã ti dooh. Hÿÿ kã tamejũũ sahōnh hē badāk hahÿ haw'ääts hē habong do reréd hōm nesaa doo, ta hā rah'yy ka'eeh hyb n'aa kã.

³¹ Tii da tawén mejũũ, taky däng do hyb n'aa ti awät nã. Ti awät ti noo gó taky däng, sahōnh hē badāk hahÿÿ hā habong do ta matym gó rakata b'ēeh bā. Ti noo gó kã tamejũũ da a'jyy, tah'yyb däng doo, taky n'aa etyy hyb n'aa sahōnh hē badāk hahÿ haw'ääts hē habong doo. Baad ub né hē da tabaher'oot. Dooh tesōōts bā. Ti né hē ti ta h'yyb däng doo, sahōnh hē ky n'aa etyy doo, P'op Hagä Do metēeh sahōnh hē sa hā. Hahÿÿ da P'op Hagä Do metēeh ta tii: Tah'yyb Däng Do ganã wāt dejēp do mahang, tan'oo bā —näng mã Paw-Ro kyyh.

³² Ti m' ganã wāt do ky n'aa ramaa napäh bā tadajēp jawén paawã, ta wób raky n'aa ej'ees mã Paw-Ro. Ta wób kã raky hadoo:

—Taw'ääts hē. Jãam hē dó —nãk mãh. —Äã karén ta jawén äã mamaher'oot p'aa hēnh ta ti ky n'aa —nãk mãh.

³³ Ti m' Paw-Ro bahōm panang buuj ma meheték do sa wahé n'aa rakahet'aa doo bā naa.

³⁴ Ta wób raky daheeh taher'oot doo, ti m' rahadaa hōm mã Paw-Ro. Sa mahang ti awät mã ma meheték do sa wahé n'aa seeh, Dijonis häd näng doo. Sa mahang ti awät mã na-ääj hē ÿÿnh, Damaris häd näng doo, ta wób na-ääj hē.

18

Korïn bã Jesus ky n'aa Paw-Ro her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', ti jawén paa bā, Paw-Ro bahōm kãn Atén bā naa Korïn hēnh.

² Ti m', t'ĩ hēnh mã takataa Judah buuj seeh hā, Akira häd näng do hā. Panang Pōn-Tus häd näng doo bā tabenäng paa tii. Akira, ta ÿÿm Pisiür häd näng do daheeh, papuuj nã rakajaa Itarija hēng n'aa hēnh naa. Itarija bā naa rawén n'yyh, Roma buuj sa wahé n'aa, Karaw-Dijo häd näng do ah'eed h'ũũm do hyb n'aa sahōnh hē Judah buuj, Roma bā habong doo. Ti m' Paw-Ro beg'ääs sa wé.

³ Ramoo bok doo péh, ti né hē Paw-Ro moo wāt. Ti hyb n'aa sa pa tabagã, séd hā ramoo bok hyb n'aa. Tób pan'aa pãan s'ēeb, ji kah'ÿÿt bã ji mahũũm do ji sii, ratema.

⁴ Ti m' Saab had'yyt hē Paw-Ro ahōm had'yyt hē tób P'op Hagä Do panyyg Judah buuj rayd naherot doo hēnh. T'ĩ hēnh taky wōnh Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ääj hē. Takarén né paawã Jesus hā rah'yy ka'eeh.

⁵ Ti m' Siras Tsimoot daheeh rakaja nã bā m' Masedonija hãj n'aa hēnh han'aa doo, Paw-Ro moo yyw kãn tamoo wāt do paah, Jesus ky n'aa hanãm do tama met'ēeg had'yyt hē hyb n'aa. Judah buuj sa hā taher'ood had'yyt hē, sa hā tametēeh Jesus né hē ti P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo.

⁶ Ti hadoo né hē m', dooh Judah buuj rakarén bã ramaa newé bā. Radu doo rakamaj'ĩ do ta hā. Raky n'aa rejãã mãh. Ti hyb n'aa ta tsapoog ta hā hadāk do tatapyng wāt sa wé, rabahapäh hyb n'aa dooh baad tado bã tii d' rad'oo do heen n'aa. Ti m' ta ky hadoo sa hā:

—Bē h'yyb haj'aa hē né hē ti dawēē bē baboo hōm P'op Hagä Do mahãnh. Kēh ÿ gabuuj nado —näng mãh. —ÿ her'ood wāt baad ub bē hā. Hÿÿ kã ÿ her'oot Jesus ky n'aa Judah buuj nadoo do sa hā kã —näng mã Paw-Ro kyyh.

⁷ Ti m' Paw-Ro banã kãn tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hã naa. Ti m' tabahōm kãn a'jyy Tisijo-Jus häd näng do tób hēnh. Judah buuj nado m' tii. P'op Hagä Do m' tahyb n'aa esee tii hā. Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do pa ta tób basooh.

⁸ Ti m' tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do wahé n'aa, Kiris-Po häd näng do h'yy kae kãn Jesus hā. Ti hadoo né hē m' sahōnh hē ta tób yt haj'eenh doo. Ti m' hajök na-ääj hē Korïn babuj n'aa Jesus hā rah'yy ka'eeh, ta ky n'aa ramaa napäh jawén paa bā. Ti m' ranu gemuun bong.

⁹ Ti m' ta see pé noo gó, atsēm, s'ēeh hadoo Paw-Ro hã. S'ēeh hadoo doo gó Jesus ber'oot Paw-Ro sii. Hahÿÿ d' mã ta kyyh Paw-Ro hã:

—Eÿÿm manäh. Maher'ood had'yyt hē kēh ÿ n'aa. Maky n'aa eréd manäh.

¹⁰ ÿ awäd had'yyt hē a sii. Dooh da a hã moo däng péh. Dooh da òm rarejã bā. Babã babuj n'aa sa mahang hajök ÿ raky daheeh da —näng mã Jesus kyyh Paw-Ro hã.

¹¹ Ti hyb n'aa sét hē ta baab, ji ma poo oow see pé ta kamarab n'aa ta jó, Paw-Ro bayyw kãn Korïn bã, P'op Hagä Do kyyh tama metēek hyb n'aa.

¹² Ti m', a'jyy Garijo häd näng doo, Akaja hãj n'aa bã wahé n'aa noo gó, Judah buuj Jesus hã h'yy kana'eeh do rakamaj'ĩ Paw-Ro hã. Ti m' Paw-Ro ramasa dāk, ramahũũm mã sa hãj n'aa wahé n'aa Garijo häd näng do wé. Rakarén paawã m' Garijo ky n'aa etyy Paw-Ro.

¹³ Ti m' Garijo hã raky hadoo:

—Hahÿ aj'yy ky kah'üüm er panang bä habong do sa hä, P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa ää ky n'aa jaw'yyk do nanoo doo da —näk mäh.

¹⁴ Ti m' Paw-Ro du do paawä taher'oot do raky n'aa tapaa do ky n'aa, Garijo ky hadoo Judah buuj sa hä:

—Tamo haj'aa kadoo bä paawä, tak'öp ne-saa do tamoo wäd wäd paawä, ÿ maa newë né paawä bë kyyh, Judah buuj.

¹⁵ Jääm hë kyyh p'ää, sa häd p'ää, bë ky n'aa jaw'yyk do ky n'aa p'ää bë ky ked'aak. Ti hyb n'aa bë daaj hë bë hyb n'aa newë nyy d' bë bad'oo. Dooh ÿ ky n'aa ety bä ta ti hedoo doo —näng mäh.

¹⁶ Ti m' tabah'eed n'yyh Judah buuj.

¹⁷ Ti m' aj'yy Sotenés, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do wahë n'aa see wë rah'yy kawereem, rahewyh wät mä Garijo moo hew'ëët do tób n'aa w'oo hä. Dooh Garijo hyb n'aa p'eed bä rabahewyih bä.

Än-Tijoka hënh Paw-Ro babaaj hõm do panyyg n'aa hahÿh

¹⁸ Ti m' ti jawën Paw-Ro aym nä hajõng ta äh Korin bä. Ti m' Paw-Ro kedëë wät Jesus hä h'yy ka'eeh do Korin bä habong do sa hä. Ti m', Pisiir Akira sa daheeh ragatsëg t'oonh marakate gó häj n'aa Sirija häd näng doo hënh hahõm doo. Marakate atsëg pooj jé, Paw-Ro ahoo bëeh ta sëen, panang Sën-Kerej häd näng doo bä. Báp peej däk tanahoh ta sëen, P'op Hagä Do hä taky däng do paa hyb n'aa.*

¹⁹ Ti m' atsëg hõm kån. Ti m' rakajaa panang Epeso häd näng doo bä. T'ii hënh Pisiir Akira daheeh rabayyw kån. Paw-Ro kä ahõm tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hënh. Ti m' taky wõnh Judah buuj t'ii hënh kat'aa doo.

²⁰ Ti m' rabats'yyt bä sa sii tabaym dó, dooh m' takarën bä.

²¹ Tób yt naa tabanyih bä taky hadoo sa hä:

—P'aa hënh da ÿ bana P'op Hagä Do karën bä —näng mäh.

Ti m' tagatsëg sooh marakate hatsëk doo gó, häj n'aa Sirija häd näng doo hënh hahõm doo gó.

²² Panang Sesareja häd näng doo bä rakaja hõm bä, Paw-Ro gatsëg nyyh. Ti m' tabas'oob kån Jerusarënh hënh, Jesus hä h'yy ka'eeh do t'ii hënh habong do taheg'ääs hyb n'aa m'. Tii b' naa Än-Tijoka hënh mä tabahõm.

²³ Ti m' ta see pé noo gó Paw-Ro ahõm Pirikija, Garata häd enäh do häj n'aa hënh. Tamahõm me, panang banäng bä taheg'ääs sahõnh hë panang buuj Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Tah'yyb en'yyim mä sa hä. Taher'oot

mä sa hä, baad ub Jesus hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa.

Aj'yy Aporos häd näng do panyyg n'aa hahÿh

²⁴ Ta see pé noo gó, aj'yy, Judah buuj, Aporos häd näng do kajaa panang Epeso häd näng doo bä, panang Pisiir Akira daheeh rabaym do paa bä. Panang Aresän-Dirija häd näng doo bä tabenäng paa ti Aporos. Ky mepäh ter'ood bä. Baad tabahapäh P'op Hagä Do kyy kerih doo.

²⁵ Heen n'aa näng né hë Jesus ky n'aa. Tak'öp h'yyb hedoo doo me tabaher'oot sa hä, baad tama metëëk Jesus ky n'aa na-ääj hë, jääm né hë paawä tahapëë paawä Jowäw nu gahem'uun do nu gemuun do ky n'aa.

²⁶ Ti m' neÿym doo me tabaher'oot Jesus ky n'aa, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä. Ti m' taher'oot do Pisiir Akira daheeh ramaa napäh bä m', rabatsyyd kån sa tób hënh. T'ii hënh rabaher'oot baad ub né hë P'op Hagä Do ky n'aa ta hä, tanahapäh nä doo.

²⁷ Ti m' ta see pé noo gó Aporos karën tabatsëg hõm Akaja häj n'aa hënh. Ti m' Jesus hä h'yy ka'eeh do Epeso bä habong do raky hadoo:

—Taw'ääts né hë mabahõm —näk mäh.

Ti m' Jesus hä h'yy ka'eeh do Akaja bä habong do hä rama erih, baad ragadoo hyb n'aa Aporos. Ti m' takajaa bä t'ii hënh Aporos masa Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Jesus hä rah'yy kae padëëk tii, P'op Hagä Do ky enyyim doo hyb n'aa sa wë.

²⁸ Aporos ky wõnh Judah buuj. Sahõnh hë ramaa napäh bä baad tabaher'oot, baad tametëëh Judah buuj sa hä, Jesus né hë ti Kristo, P'op Hagä Do H'yy Däng Doo. P'op Hagä Do kyy kerih do hä tametëëh tii. Ti hyb n'aa, dooh Judah buuj sa kyy pé taher'oot do hä.

19

Epeso bä Jesus ky n'aa Paw-Ro her'oot do panyyg n'aa hahÿh

¹ Ti m', Korin bä Aporos bawät noo gó, Paw-Ro bahõm panang Epeso häd näng doo hënh. Ta tyw n'aa waëë me tabës doo me tamahõm. T'ii hënh tamamuun Jesus ky n'aa ky dah'eeh do wób.

² Ti m' teanh sa hä:

—Äkä, bë gado däk P'op Hagä Do Sahee bë du doo noo gó bë ky daheeh doo? —näng mä Paw-Ro.

Ti m' raky hadoo:

—Dooh ää ky n'aa napëë nä bä tanyy bä P'op Hagä Do Sahee —näk mäh.

³ Ti m' Paw-Ro eanoh mä sa hä:

—H'ëëd hadoo doo me ti bë ranu gemuun bong? —näng mäh.

* 18:18 Tabëëj däk ta ky däng do heen n'aa, tawën hoo bëeh ta sëen.

Ti m' raky hadoo:

—Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun doo da —nāk mäh.

⁴ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Jowāw nu gemuun doo, nesaa do ji beréd hōm do heen n'aa, P'op Hagä Do hä ji h'yy ka'eeh do heen n'aa. Jowāw nu gahem'uun do maher'oot paa maa new'ëë do sa hä, ta jawén hana do hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa, Jesus hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa —näng mä Paw-Ro.

⁵ Ti m' raky n'aa napäh bä Paw-Ro her'oot doo, ranu gemuun hōm kân mä Jesus häd gó kä.

⁶ Ti m' Paw-Ro dasooh ta moo sa nuu gó, ti m' P'op Hagä Do Sahee bajëë kân sa h'yyb tym gó. Ti hyb n'aa kyy wób rer'ood wät dó. P'op Hagä Do ky n'aa m' raher'oot na-ääj hë.

⁷ 12 m' ajyy tahyb n'aa pé m' tii.

⁸ Tamawoob hë ta kamarab Paw-Ro ahōm had'yyt hë tób P'op Hagä Do panyygrayd nherot doo hënh. H'yyb neŷŷm doo me baad tabaher'oot sa hä P'op Hagä Do ji tabag'ääs do ky n'aa.

⁹ Ti m' sa mahang ti abong nabuj keh'üüm doo. Dooch m' rakarën bä raky dahé bä Jesus ky n'aa. Ti m' ta wób maa napäh bä, raky n'aa rejää Jesus ky n'aa, papuuj hadoo do ky n'aa Paw-Ro her'oot doo. Ti m' Paw-Ro ahōm sa mahänh. Ti m' tatsyyd h'üüm Jesus hä h'yy ka'eeh doo, tób Tirän häd näng do yd ma mehetëk doo hënh. T'ii hënh tabaher'ood had'yyt hë sa hä Jesus ky n'aa.

¹⁰ Pawóp mä ta baab tabaher'oot t'ii hënh. Ti hyb n'aa m', sahōnh hë Judah buuj, Judah buuj nadoo do Asija häj n'aa bä habong doo, raky n'aa napäh Jesus ky n'aa.

¹¹ P'op Hagä Do an'oo bä tak'ëp Paw-Ro pehuunh.

¹² Paw-Ro saroor tapadedëëk do sii hë radaso bä nahëë näng do hä, has'oo däk tan'oo bä. Karap'aar h'yyb nesaa do pahadëëk do sii hë tabahebé Paw-Ro saroor hä.

¹³ Ti m' Judah buuj wób, jé pad'yyt hë karap'aar h'yyb nesaa do hebë doo, rakarën paawä karap'aar h'yyb nesaa do rahebë Jesus häd gó. Hahŷŷ da m' sa kyyh karap'aar h'yyb nesaa do sa hä:

—Jesus, Paw-Ro ky n'aa her'oot do häd gó, òm ää mejüü maberéd hōm hyb n'aa mahadäk doo —näk mäh.

¹⁴ Tii d' hed'oo do 7 ajyy, Judah buuj Sewah häd näng do taah. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooch do sa wahë n'aa see m' ti Sewah.

¹⁵ Ti m' ta see pé noo gó karap'aar h'yyb nesaa do see ky gadoo mä sa hä:

—Ŷ hapäh ti Jesus. Ŷ ky n'aa napäh ta ti Paw-Ro —näng mäh. —Bé ti dooh. Dooch ŷ mepëë bä bëëh —näng mäh.

¹⁶ Ti m' aj'yy, karap'aar hä hadäk do her'oot doo, sa hä tawaj'aa däk. Tak'ëp tabahejoonh karap'aar h'yyb nesaa do ta hä adäk do hyb n'aa, ti hyb n'aa taj'aa ketsë sa hä. Tarejää tak'ëp sa hä, ti hyb n'aa rawaj'aa n'yyh bag hënh tób gó naa. Majjyyw ratag nyyh taban'yyh bä.

¹⁷ Ti m' sahōnh hë Epeso bä habong do Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ääj hë raky n'aa napäh bä m' rabeŷŷm bong. Raweh'ëëh mä tak'ëp Jesus Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.

¹⁸ Ti m' hajök Jesus hä h'yy ka'eeh do wób, sahōnh hë ramaa napäh bä rakawoom nesaa do sa mo haj'aa.

¹⁹ Hajök mehëm do paa ramanaa sa h'ëëd kerih doo. Ta hä tabanäng ramehëm do ky n'aa paah. Ti m' sahōnh hë rabahapäh bä m' rabaju toonh sahōnh hë ta ti hedoo do kerih doo. Ta hyb n'aa pé 50 miw moweed k'ääts tég hawak do s'ëëb raju toonh do sām paah.

²⁰ Tii bä kä m', ky n'aa etsä däg kân mä Jesus ky n'aa. Jé pad'yyt däg kä ta ky n'aa tii bä. Hajök h'yy ka'eeh doo kä Jesus hä.

²¹ Ta ti jawén paa bä Paw-Ro h'yyb däng tabeg'ääs Masedonija, Akaja häd enäh do häj n'aa hënh. Tii b' naa takarën Jerusarënh hënh tabahōm. Ti m' taky hadoo:

—Jerusarënh hënh ŷ bewäd nä jawén paa bä, ŷ beg'ääs nä Roma panang —näng mäh.

²² Ti m' ta sii moo bok do wób, Tsimoot, Eras häd enäh do tamejüü Masedonija häd näng do häj n'aa hënh rabahōm hyb n'aa ta pooj jé. Ti nuuj jé m' Paw-Ro baym dó Asija häj n'aa bä.

Demeet du n'aa do rakamaj'ii do Paw-Ro sa wë panyyng n'aa hahŷŷh

²³ Ti m' ti noo gó Epeso bä hajök kamaj'ii Jesus ky n'aa hyb n'aa.

²⁴ Aj'yy Demeet häd näng do du n'aa rakamaj'ii doo. K'ääts tég hawak do moo hew'ëët do tii. Tób taah its sa kabarii Dijääñ* häd näng do tób n'aa mo n'aa me tatemala tób taah its. Demeet, ta moo hataa daheeh ratehem'aa sa kabarii tób n'aa its. Hajōng ta sām ragedak.

²⁵ Ti m' Demeet maher'oot ta sii moo heb'ook doo, ta wób na-ääj hë k'ääts tég hawak do s'ëëb moo heb'ooch doo. Hahŷŷ d' mä ta kyyh sa hä:

—Bë hapäh né hë ti baad ub ër gedak ër moo bok do sām —näng mäh.

²⁶ —Bë ky n'aa napäh na-ääj hë Paw-Ro häd näng do her'oot do hä. Taher'oot sa hä, kabarii ji moo wät doo, dooh ji h'yy kaha'eeh do pan'aa tado bä. Hajök ky

* 19:24 Ta ti *Dijääñ* häd näng doo, Epeso buuj sa kabarii rah'yy kaha'eeh doo.

dah'eeh ta kyyh hã, Epeso panang buuj had'yyt hẽ nado. Asija hãj n'aa bã, jé pad'yyt hẽ da raky daheeh ta kyyh —nãng mãh.

²⁷ —Ji ãm n'aa hoop da ta her'oot do hã. Hajõo magyys hẽ ky dah'eeh da ta kyyh hã, dooh da ẽr moo bok do hã raky dahẽ wãd bã. Dooh da na-ããj hẽ Dijããn tób n'aa, tak'ẽp haj'ap doo, rawehẽẽ wãd bã. Dijããn, Asija hãj n'aa bã, sahõnh hẽ hãj n'aa bã rah'yy kaha'eeh doo, ti na-ããj hẽ, dooh da rah'yy kae wãd bã, dooh da rawehẽẽ wãd bã. Ta hãd ky n'aa etsẽeh do paa ahẽẽj jẽng da —nãng mã Demeet kyyh.

²⁸ Ti m' Demeet her'oot do ramaa napãh bã m', tak'ẽp mã rakawajããn Paw-Ro wẽ. Ti m' radu doo rageẽenh doo:

—Tak'ẽp haj'ap do Dijããn, Epeso buuj hag'ããs doo! Tak'ẽp haj'ap do Dijããn, Epeso buuj hag'ããs doo! —nãk mã sa kyyh.

²⁹ Ti m' ti hyb n'aa, nayyw hẽ sahõnh hẽ Epeso buuj rageẽenh mãh. Ky kak'ẽẽ mã tak'ẽp. Ti m' rameso padẽek ajyy Gajo, Aris-Tako hãd enãh doo, Masedonija hãj n'aa bã naa Paw-Ro had'aa doo. Ti m' Epeso buuj ramahũm rakahet'aa doo bã.

³⁰ Ti m' Paw-Ro karẽn paawã t'ĩ hẽnh tabahõm, hajõk do hã tabaheer'oot hyb n'aa. Ti hadoo né hẽ, dooh m' Jesus hã h'yy ka'eeh do ran'oo bã tahõm bã t'ĩ hẽnh, ãm n'aa nãng do hyb n'aa.

³¹ Ta ti hãj n'aa wahẽ n'aa wób sii hẽ, Paw-Ro najiis, rapanãk ta hã tanahõm hyb n'aa, takamanew'aa hyb n'aa sa mahang.[†]

³² Daap hẽ kat'aa do rageẽenh. Ta see hadoo ta wób sa kyyh, ta see hadoo ta wób sa kyyh. Hajõk sa mahang dooh rahapẽẽ bã h'ẽẽd hyb n'aa t'ĩ hẽnh rakata padẽek daap hẽ.

³³ Ti m' Judah buuj sa mahang kata padẽek do ramejũũ aj'yy Aresãn hãd nãng doo, hajõk do hã tabaheer'oot hyb n'aa. Ti m' kata dãk do wób raheer'oot Aresãn hã nyy da ta kyyh sa hã. Ti m' Aresãn moo me tamedug paawã, bag hẽnh rabab'ẽẽh hyb n'aa, sa hã tamaher'oot hyb n'aa paawã.

³⁴ Ti m' Judah buuj rabahapãh bã Aresãn, radu doo rageẽenh doo:

—Tak'ẽp haj'ap do Dijããn, Epeso buuj hag'ããs doo! Tak'ẽp haj'ap do Dijããn, Epeso buuj hag'ããs doo! —nãk mã sa kyyh.

Séd ky hedoo mã rageẽenh, pawwõ oor. Dooh rakarẽn bã ramaa newẽ bã sa hã Aresãn maher'oot do paawã.

³⁵ Ti m' panang wahẽ n'aa hyb n'aa jawyik do medug kãn. Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bẽ maa newẽ kẽh j'ỹ, Epeso buuj —nãng mãh. —Sahõnh hẽ hãj n'aa buuj rahapãh ti Dijããn tób n'aa hagã n'aa ẽr panang buuj. Ẽr hag'ããs na-ããj hẽ ta heen n'aa hadoo doo, pã s'ẽẽb, wẽ hã naa hadẽẽ jat doo.

³⁶ Sahõnh hẽ raky n'aa napãh ta tii. Dooh ta ky n'aa jejen pẽh. Ti hyb n'aa taw'ããts hẽ bag hẽnh bẽ bab'ẽẽh. Ti hyb n'aa dooh bẽ hyb n'aa jõh bã bẽ moo bok do hã sa hã.

³⁷ Hahỹ ajyy bẽ manaa doo, dooh Dijããn tób n'aa yt hã retsẽeg hõm pẽh. Dooh raky n'aa rejã bã ẽr h'yy kaha'eeh doo —nãng mãh.

³⁸ —Demeet wẽ, ta hataa ta sii moo b'ook do sa wẽ tanyy bã ta wób raky n'aa tapaa do ky n'aa, taw'ããts hẽ hyb n'aa jewyik do ji ky n'aa etyy n'aa wẽ rabahõm. Ti anãng na-ããj hẽ Roma buuj sa wahẽ n'aa seeh. Taw'ããts hẽ sa hã rabaher'oot.

³⁹ Tanyy nã bã bẽ her'oot do seeh, taw'ããts hẽ bẽ her'oot sahõnh hẽ Epeso buuj rakahet'aa noo gó ẽr ky n'aa jaw'yyk do mejũũ doo da.

⁴⁰ ãm n'aa nãng Roma buuj sa wahẽ n'aa ẽr raky n'aa tapaa, hajõo gó bẽ ky ked'aak doo. Ẽr reaaj bã h'ẽẽd hyb n'aa tak'ẽp bẽ geẽenh, dooh ẽr her'oot pẽh, dooh hyb n'aa pẽh —nãng mãh.

⁴¹ Ti m' taky hado kãn sa hã:

—Jããm hẽ. Taw'ããts hẽ bẽ abaa j h'ũũm —nãng mãh.

20

Masedonija hãj n'aa hẽnh, Keres hãj n'aa hẽnh Paw-Ro bahõm do panyyg n'aa hahỹh

¹ Ti m' kawejãn do paa rababaaj hõm jawén paa bã sa tób hẽnh, Jesus hã h'yy ka'eeh do Paw-Ro ats'yyt mã ta wẽ rabana hyb n'aa. Ti m' baad tabaheer'ood dãk sa hã, h'yyb neỹym doo me Jesus hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa. Ti m' takedẽẽ hõm sa hã. Ahõm kãn mã tii bã Masedonija hãj n'aa hẽnh.

² Tamahõm me panang bã taheer'oot Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã, h'yyb neỹym doo me Jesus hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa. Hajõng baad hadoo do taheer'ood dãk sa hã. Ti m' Gereg buuj sa hãj n'aa bã takajaa.

³ Tamawoob hẽ kamarab tabaym dó tii bã. Ti m' takarẽn tagatsẽg so paawã marakate gó Sirija hãj n'aa hẽnh hahõm doo gó. Tagatsẽg so pooj jé, heen n'aa nyy dãk Judah buuj rano n'aa masoo do hã. Ti hyb n'aa tahyb n'aa newẽ dãk tababaaj hõm Masedonija hãj n'aa bã tabẽs doo me ta tyw n'aa.

⁴ Ta sii habaa j h'ũũm do sa hãd hahỹh da: Sopater (panang Bereja hãd nãng doo bã naa, Piho hãd nãng do t'aaah), ta see Aris-Tako, ta see Sekũn (panang Tesaronika hãd nãng doo bã naa), ta see Gajo (panang Derebẽ hãd nãng doo bã naa), ta see Tsi-moot, ta see Tikiko, ta see Toropimo (Asija hãj n'aa hẽnh naa).

⁵ ãã pooj jé rabahõm ti nuujjé. ãã ragadaa kãn panang Torowas hãd nãng doo bã.

[†] 19:31 Rajeyym mã Paw-Ro radajẽẽ bã, kata b'ẽẽh doo hã.

⁶ Tii bā, pāw makuj n'aa tamah do āā tab'ēēs jawén paa bā, āā gatség t'oonh Pirip bā naa marakate gó. Ji moo séd hēnh ta ā jawén paa bā, āā kataa sa hā panang Torowas hād nāng doo bā. 7 ta āh āā baym dó tii bā.

Hadēē hyng do panyyg n'aa hahȳyh

⁷ Ti m' met'uuh hā āā kata b'ēēh Jesus hā h'yy ka'eēh do sa sii, pāw āā ganebāh hōm hyb n'aa, Jesus āā hyb n'aa esee hyb n'aa. Ti m' Paw-Ro baher'ood kán Jesus hā h'yy ka'eēh do sa hā. Jati pé tatsyym kadoo do hyb n'aa, ta her'oot do dawēēt.

⁸ Āā kata dāk tób gó p'op gadāk doo gó, ta bag banāng hēnh.

⁹ Ti m' atsēm ub, gawak'aap, pahēēw Ew-Tiko hād nāng doo, tób noo bā hasooh doo, aā jēng tabasooh bā, Paw-Ro her'oot do dawēēt do hyb n'aa, ty jawyng dāk do hyb n'aa m'. Ti m' tabadēē hyng p'op naa. Dajép.

¹⁰ Ti m' Paw-Ro bahyng, ahyy hāng, tawaké dāk dajép do hā. Ti m' taky hadoo:

—Bē eỹm manāh. Edép! —nāng mäh.

¹¹ Ti m' Paw-Ro rabas'ēēg kán p'aa hēnh tób gawakō p'op gadāk doo gó. Tii bā āā hā Paw-Ro ganebāh hōm kán pāw, sahōnh hē āā bawa. Ti m' p'aa hēnh tabaher'oot, tabawag hōm bā ká taky yyw dāk. Ti m' tatsyym kadoo.

¹² Ti m' marahud hadēē hyng do paa ramahūūm kán ta tób hēnh. Edép tabahōm. Sahōnh hē rah'yy gadejah.

Epeso buuj sa hā Paw-Ro kedēē wāt do panyyg n'aa hahȳyh

¹³ Ta pooj jé tii bā āā bah'ūūm marakate gó. Panang Asós hād nāng doo hēnh āā bah'ūūm. Tii bā āā gada Paw-Ro, tagatség sooh hyb n'aa āā sii. Tii da ta kyyh āā hā. Takarēn mā takanaa hējē hā.

¹⁴ Asós bā takajaa bā, āā mahūūm kán marakate gó. Panang Mitirēn hād nāng doo hēnh āā bahōm.

¹⁵ Jat'iip hadoo āā tsyym kasok ēnh, āā kaja hōm kán tsyt dēēg hā Kiw hād nāng do nedaa bā. Jat'iip hadoo āā batség hōm kán tsyt dēēg hā, Samos hād nāng doo hēnh. Jati pé āā kaja hōm kán panang Mirét hād nāng doo bā ká.

¹⁶ Dooch Paw-Ro karēn bā Epeso bā āā nu kajäg bā. Nayyw hē takarēn mā takaja hōm Jerusarēnh hēnh. Tahaja bā m' takarēn Pēn-Tekos ratab'ēēs do pooj jé takajaa Jerusarēnh hēnh.

¹⁷ Ti m', Mirét bā naa Paw-Ro mejūū ranaēēnh hyb n'aa Epeso bā habong do Jesus hā h'yy ka'eēh do sa wahē n'aa.

¹⁸ Ti m', Mirét bā rakajaa bā, Paw-Ro ky hadoo sa hā:

—Bē hapāh né hē nyy da ȳ bawād had'yyt hē bē mahang Asija hāj n'aa bā ȳ kajaa noo gó naa —nāng māh.

¹⁹ —Jesus hā ȳ moo wād had'yyt hē, ta ky n'aa ȳ her'ood had'yyt hē. Dooch né ȳ h'yy kasabé bā. Jesus ky n'aa ȳ her'oot bā, hajōō nuu me ȳ h'yyb heoot Jesus hā rah'yy ka'eēh tak'ēp ȳ karēn do hyb n'aa. Tii da né hē ȳ bad'oo, hajōō nuu me né hē paawā ȳ bahoop Judah buuj Jesus hā h'yy kana'eēh do sa moo gó.

²⁰ Dooch ȳ ky n'aa eréd bā ȳ her'oot do baad hadoo do ky n'aa bē hā. Sahōnh hē baad hadoo do bē ȳ ma met'ēēg wāt. Bē tób yt hā bē ȳ met'ēēk, sahōnh hē ramaa napāh.

²¹ Judah buuj, Judah buuj nadoo do sa hā na-āāj hē ȳ baher'oot nesaa do raberéd hōm hyb n'aa, P'op Hagā Do hā rah'yy kawereem hyb n'aa, Jesus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā rah'yy ka'eēh hyb n'aa.

²² Jerusarēnh hēnh ȳ bahōm hỹ ká ȳ P'op Hagā Do Sahee mejūū. Dooch ȳ hapēē bā h'ēēd hado hā ȳ t'ī hēnh.

²³ Jāām né hē ȳ hapāh, sahōnh hē panang ȳ bewād nā hēnh, ȳ P'op Hagā Do Sahee maher'oot ȳ da radawāts gēēt, tak'ēp da ȳ bahoop, tanooh.

²⁴ Ti hadoo né hē paawā, dooch ȳ h'yyb n'aa p'eed bā ȳ hedēp do hā. Jāām hē ȳ karēn ȳ bahajaa, Jesus Hyb N'aa Jawyk Do hā ȳ tamejūū doo. Ȳ tamejūū ȳ baher'oot hyb n'aa sahōnh hē sa hā P'op Hagā Do kamahān do ky n'aa —nāng mā Paw-Ro kyyh.

²⁵ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Ȳ hapāh baad ub, dooch da ȳ bē hapēē wād bā bē mahang her'oot do paa P'op Hagā Do ji tabag'āās do ky n'aa —nāng mäh.

²⁶ —Ti hyb n'aa baad ȳ baher'oot bē hā. Kēh ȳ gabuuj nado tii, ta wób sa h'yyb tym P'op Hagā Do wē tanas'ēēg bā.

²⁷ Sahōnh hē bē hā ȳ her'ood wāt sahōnh hē P'op Hagā Do karēn doo. Dooch ȳ ky n'aa jejēn péh.

²⁸ Ti hyb n'aa, taw'āāts hē baad ub bē bahag'āās bē daaj hē, Jesus hā h'yy ka'eēh do sa hā na-āāj hē, sa wahē n'aa bē bahadoo hyb n'aa P'op Hagā Do Sahee an'oo bā. Taw'āāts hē bē hagāā baad ub P'op Hagā Do hā h'yy ka'eēh doo. Sa hyb n'aa paa Jesus kan'oo dāk, tadajép sa hyb n'aa, ta karapee rabahado padēēk hyb n'aa.

²⁹ Ȳ hapāh hahȳyh: Ȳ bahōm jawén paa bā, bē mahang an'aa da ta wób. Tabanas'aa b'éeē hek'ook do hadoo da. Dooch da rat'yyd mehūūn bā Jesus hā h'yy ka'eēh doo.

³⁰ Bē mahang na-āāj né hē ta wób radu doo da rawareem do P'op Hagā Do kyyh, sa hā ká Jesus hā h'yy ka'eēh do raky sūūt hyb n'aa.

³¹ Ti hyb n'aa, baad bē hyb n'aa matakā da! Bē hyb n'aa es'ee nyy da tamawoob hē ta baab noo gó had'yyt hē ȳ ky n'aa jebaanh sahōnh hē bē hā sét ken'yyh. Ta see pé noo gó ȳ h'yyb heoot doo me ȳ ky n'aa jebaanh,

baad ý karên do hyb n'aa paawâ bê h'yy ka'eeh Jesus hâ —nâng mã Paw-Ro sa hâ.

³² Ti m' taky hado kân:

—Ý karên P'op Hagâ Do bê tahag'âãs. Ý karên P'op Hagâ Do ji wê ky enyym do panyyg n'aa bê h'yyb gó tawâd had'yyt hê. Ti nê hê tan'oo bâ baad bê h'yy kae magyys hê Jesus hâ. Tan'oo dâk da bê hâ baad hadoo doo, ta karapee tasêew hóm do sa hâ taky dâng doo —nâng mãh.

³³ —Dooch hêp ýý gó ý karên pé paa ta wób sa dajêer, ta wób sa saroor —nâng mãh.

³⁴ —Bê hapâh né hê ny hadoo ý moo wât daj ýý hê, ma ý sãm hâ, hata ý ma sãm hâ.

³⁵ Sahônh hê ý bad'oo do hâ ý metêeh bê hâ, bê bahapâh hyb n'aa, tak'êp né hê ji moo wât ji masa hyb n'aa kas'utt doo. Bê hyb n'aa es'ee Jesus kyyh: "Ji tsebee né paawâ ji hâ ran'oo bâ ji karên doo, ta bahânh ji tsebê da ta wób hâ ji an'oo bâ rakarên doo", nâng mã Jesus —nâng mã Paw-Ro kyyh.

³⁶ Ta ti Paw-Ro her'oot do jawén paa bâ m', ahyy hâng ta taron nuu me, ta wób na-ââj hê m'. Ti m' taky n'aa etsêê.

³⁷ Sahônh hê rabaód bong, rawaké wât, redêê wât.

³⁸ Tak'êp rawén h'yy ketón bong Paw-Ro her'oot do hâ, dooh raty gepêê wâd bâ ta her'oot do hyb n'aa. Ti m' rabahadaa wêenh marakate gó tagatsêg sooh bâ.

21

¹ Ti m', âã kedêê bong jawén paa bâ Jesus hâ h'yy ka'eeh do sa wahê n'aa Epeso bâ naa han'aa do sa hâ, âã gatsêg tooj kân marakate gó. Âã gagêd hóm ub tsyt dêeg hâ, Kos hâd nâng doo hênh. Jat'iip hadoo âã bahóm tsyt dêeg hâ, Rodes hâd nâng doo hênh. Tii b' naa âã bahóm panang Pataar hâd nâng doo hênh.

² Pataar bâ âã baw'yyt marakate Penisija hâj n'aa hênh hahóm doo. Ti m' âã gatsêg tooj kân ta gó.

³ Âã matsêk me âã hapâh tsyt dêeg hâ, Tsi-Peré hâd nâng doo, ji s'ýý hadâk hênh. Âã ahóm kân Sirija hâj n'aa hênh. Marakate gabuu j ramesób nuuj jé, âã as'oop panang Tiir hâd nâng doo hênh.

⁴ Tii bâ âã mamuun Jesus hâ h'yy ka'eeh do tii bâ habong doo. 7 ta âh âã baym dó sa pa. Ti m' P'op Hagâ Do Sahee baher'oot Jesus hâ h'yy ka'eeh do sa hâ nyy d' rabad'oo Paw-Ro hâ Jerusarênh hênh. Ti hyb n'aa m' raky hadoo Paw-Ro hâ:

—Ahóm manâ Jerusarênh hênh —nâk mãh.

⁵ Ti m', 7 ta âh tabado dâk bâ, âã bawêej kân. Jesus hâ h'yy ka'eeh do ajyy, sa ýým, sa taah âã rahadaa wêenh hood jó. Hood jó âã behyy bêeh âã taron nu paa me, ti âã ky n'aa etsêê.

⁶ Ti m' âã kedêê bong sa hâ. Ti m' âã gatsêg tooj kân marakate gó. Tii bâ âã hadaa wêenh do rabas'oob kân sa tób hênh.

⁷ Tiir bâ naa marakate bahóm, Toremajida bâ tanu dâng. Ta tii bâ âã beg'âãs Jesus hâ h'yy ka'eeh do sa wê. Sét adêb bâ âã tab'êês sa sii.

⁸ Jat'iip hadoo âã kaja hóm panang Sesareja hâd nâng doo bâ. Pirip, Jesus ky n'aa rod tób bâ âã ba'yyim. 7 ajyy Jesus mejûu do sa hata see ti Pirip.

⁹ Ji meheet pé Pirip toog, marahud. Raha-jaa ra her'oot bâ ta jawén hawât doo, P'op Hagâ Do Sahee an'oo bâ.

¹⁰ Hajôo dâk âã âh Pirip tób bâ, takaja ná Judah hâj n'aa hênh hana doo, P'op Hagâ Do ky n'aa rod seeh, Agab hâd nâng doo.

¹¹ Âã pa tabana gêêt bâ, tapyn hóm Paw-Ro baa wyd. Ti m' ta daaj hê ta moo, ta tsyym takamaw'yyd gêêt ta me. Ti m' taky hadoo:

—Hahý baa wyd nâng do danâh, hahýý da da Judah buuj ramaw'yyd dâk Jerusarênh bâ. Ran'oo dâk da Judah buuj nadoo do sa moo gó, P'op Hagâ Do Sahee her'oot —nâng mã Agab kyyh.

¹² Ta ti âã maa napâh bâ, ta wób na-ââj hê ta tii bâ hab'êeh doo, âã sahônh hê âã ky kah'ûum Paw-Ro hâ, tanahóm hyb n'aa Jerusarênh hênh.

¹³ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Hêd n'aa bê ba'oot? Tak'êp ý h'yy katón bê an'oo bâ —nâng mãh. —Dooch ý eýým bâ ý ramaw'yyd dâk do hâ. Rakarên bâ ý radajêeb bâ Jerusarênh bâ, ý dajêp né hê Jesus Tak'êp Hyb N'aa Jawyk Do hyb n'aa. Dooch ý eýým bâ —nâng mãh.

¹⁴ Dooch âã taky dahê bâ. Ti hyb n'aa dooh âã ky kah'ûum boo bâ ta hâ. Ti m' âã ky hadoo:

—Na manâ Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do h'yyb dâng do hadoo ta hâ —nâk mãh.

¹⁵ Ti m' âã benyyw hóm âã h'êed, ti m' âã tsyym kasog kân Jerusarênh hênh hah'ûum doo.

¹⁶ Jesus hâ h'yy ka'eeh do wób, Sesareja bâ habong doo, ah'ûum âã sii. Âã ramahûum aj'yy bap peej Jesus hâ h'yy kae dâk do tób hênh, t'ii hênh âã ba'yýh hyb n'aa. Ta hâd Masôn. Tsyt dêeg hâ Tsi-Peré hâd nâng doo bâ tabana.

Tsijaag wê Paw-Ro beg'âãs do panyyg n'aa hahýýh

¹⁷ Ti m' âã kaja hóm bâ kâ Jerusarênh bâ, baad Jesus hâ h'yy ka'eeh do âã ragadoo.

¹⁸ Jat'iip hadoo âã beg'âãs Paw-Ro sii Tsi-jaag tób hênh. T'ii hênh rakata b'êeh sahônh hê Jesus hâ h'yy ka'eeh do sa wahê n'aa.

¹⁹ Ti m' Paw-Ro kedêng sa hâ. Baad ub tabaher'oot sa hâ sahônh hê tamoo wât

do hã P'op Hagã Do mo haj'aa Judah buuj nadoo do mahang.

²⁰ Ta ti ramaa napãh bã m', raj'aa etsẽ P'op Hagã Do hã. Ti m' raky hadoo Paw-Ro hã:

—Mahapãh né hẽ, ãã wakããn, hajök Judah buuj babã rah'yy kae padëek Jesus hã. Ti hadoo né hẽ sahõnh hẽ raky kah'ũum Mosees ky n'aa jaw'y'yk doo da ji bad'oo hyb n'aa.

²¹ Rahe'oot mã sa hã, mametëek mã jé pad'y'yt hẽ habong do Judah buuj sa hã, Judah buuj nadoo do sa mahang habong do sa hã, Mosees kyy kerih do raky nadaheeh hyb n'aa. Rahe'oot mã sa hã, dooh m' makarën bã sa taah masuuj noo byyh ranoo ehög hõm. Rahe'oot mã na-ããj hẽ, maher'oot mã sa hã ti dooh ẽr bad'oo doo da radoo bã —nãk mã Tsijaag sa kyyh.

²² Ti m' raky hadoo ẽnh:

—Taw'ãats hẽ ẽr hyb n'aa newëe nyy da ẽr bad'oo. Raky n'aa napãh da õm kaja nã doo.

²³ Ti hyb n'aa taw'ãats hẽ ãã her'oot doo da mabad'oo —nãk mã Paw-Ro hã. —Ti abong ji meheet pé ajyy ãã mahang sa sëen hehoh doo, P'op Hagã Do hã raky dãng do ahëej jëng do heen n'aa.

²⁴ Sa sii ahõm P'op Hagã Do tób n'aa hënh. Mamoo wãd sa sii ẽr ky n'aa jaw'y'yk do mejũũ doo da, bẽ h'y'yb bẽ benãm hyb n'aa P'op Hagã Do matym gó. Taw'ãats hẽ sa hyb n'aa mepaag hõm rama-reu do pan'aa, sa sëen rabeoh hyb n'aa. Tii d' madoo bã, sahõnh hẽ rabahapãh da rahe'oot do a ky n'aa dooh se hub tado bã. Rahapãh da maky daheeh né hẽ Mosees ky n'aa jaw'y'yk doo.

²⁵ Judah buuj nadoo doo kã, ãã ma erii wãt nyy da rabad'oo do pan'aa. Hah'y'ã da ãã kyy kerih doo: “Taw'ãats hẽ bẽ nawëh P'op Hagã Do hã h'y'ya kana'eeh do sa kabarii raweh'ëeh do tã n'aa. Taw'ãats hẽ bẽ nawëh bẽ masããh dab, har'ëeng dab, bẽ naboh bã ta majyyw gatsëe dãk doo. Bẽ awëe manã ta majyyw. Bẽ aã manã bẽ y'ym nadoo do sii, bẽ patug nadoo do sii” —nãk mã Tsijaag tób bã kata b'ëeh do sa kyyh.

P'op Hagã Do tób n'aa yt hã Paw-Ro ramaso dãk do panyyg n'aa hah'y'ãh

²⁶ Ti m' jat'iip hadoo Paw-Ro mahũũm ta ti ajyy. Tamoo wãt sa sii Mosees ky n'aa jaw'y'yk do mejũũ doo da, sa h'y'yb rabenãm hyb n'aa P'op Hagã Do matym gó. Ti m' tabahõm P'op Hagã Do tób n'aa hënh, tapanãk hyb n'aa ta tii bã moo b'ook do sa hã, ny noo gó tabahãnh P'op Hagã Do matym gó sa h'y'yb rabenãm doo. Tapanãk mã na-ããj hẽ sa hã ny noo gó P'op Hagã Do hã rama ejuu doo.

²⁷ P'eets ub paawã m' tabahëej jëng bã ta ti 7 ta ãh, Paw-Ro rabeny'yyw bong do ã n'aa, Judah buuj wób, Asija hãj n'aa hënh han'aa doo, rabahapãh mã Paw-Ro P'op Hagã Do

tób n'aa hënh. Ti m' hajök do t'ĩĩ hënh kata b'ëeh do rah'y'yb tatuk Paw-Ro wẽ rakamaj'ĩĩ hyb n'aa. Ti m' Paw-Ro wẽ rawaj'aa padëek.

²⁸ Rageëenh bã m' raky hadoo:

—Ãã bẽ masaa Isaraew buuj! —nãk mãh. —Hah'y' né hẽ aj'y'jé pad'y'yt hẽ hawãt doo, tametëek do kamaj'ĩĩ ãã hã. Mosees ky n'aa jaw'y'yk do hã na-ããj hẽ, hah'y'ã hã na-ããj hẽ P'op Hagã Do tób n'aa hã. H'y'ã kã na-ããj hẽ tamanaa Judah buuj nadoo do wawëe hẽ, P'op Hagã Do tób n'aa hënh. Ta yd rejãã tan'oo bã —nãk mã sa kyyh.

²⁹ Tii da rawën ky hadoo, pooj jé rabahapãh Paw-Ro sii Epeso buuj, Toropimo hãd nãng doo, panang bã rababong bã. Paw-Ro mahũũm red'oo P'op Hagã Do tób n'aa yt hã.

³⁰ Ti m' sahõnh hẽ panang buuj rakawaj'ããn. Jé pad'y'yt hẽ rabana, rawaj'aa padëek P'op Hagã Do tób n'aa hënh. Ramaso dãg kãn mã tii bã Paw-Ro, ramahũũm mã P'op Hagã Do tób n'aa w'oo hã. Ti m' nayyw hẽ ranoo gatsëe dãk ta nooh.

³¹ Ranaboh nuuj jé paawã Paw-Ro, Roma buuj warahën n'aa wahë n'aa hã rapanãk mã Jerusarënh buuj kamaj'ĩĩ do ky n'aa.

³² Ti m' warahën sa wahë n'aa tanaëenh mã warahën wób, warahën sa wahë n'aa wób na-ããj hẽ. Ti m' rawaj'aa Jerusarënh buuj sa wë. Rabahapãh bã m' warahën sa wahë n'aa sa sii han'aa doo, moo yyw padëek mã Paw-Ro rej'ãã doo.

³³ Ti m' warahën sa wahë n'aa kaja nã bã tamaso dãk Paw-Ro, ti m' tamejũũ ramoo maw'y'yd dãk haak sapuuy hadoo doo me. Ti m' teanh mãh:

—Jaa hah'y' aj'y'jé? H'ëed hado tamo haj'aa? —nãng mãh.

³⁴ Ti m' ta see hadoo ta wób sa kyyh. Dooh m' warahën sa wahë n'aa h'y'yb mepëe bã ta ky n'aa hã, tak'ëp rageëenh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa tamejũũ ramahũũm warahën tób n'aa yt hã.

³⁵ T'ĩĩ hënh rakaja hõm bã, tób gó ji basëek do tyng n'aa jó, warahën ratóg sëek mã Paw-Ro, hajök do ta hã rapahuuto do hyb n'aa.

³⁶ Ti m' hajök do rageëej nã:

—Ji daj'ëep, ji daj'ëep! —nãk mãh.

³⁷ Ti m' warahën ramajëe suun pooj jé Paw-Ro beanh sa wahë n'aa hã Gereg kyy me:

—Y' karën paawã y' her'oot a hã —nãng mãh.

Ti m' warahën sa wahë n'aa eanh:

—Mer'oot Gereg kyyh? —nãng mãh.

³⁸ —Õm nado Esit buuj kamaj'ĩĩ do du n'aa do nag'aap hẽ denaa hẽ? Õm nado ti mahũũm do 4 miw heb'oooh do banawãng doo hënh? —nãng mãh.

³⁹ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Doo. Ý nado tii —näng mäh. —Judah buuj ý ti hýh. Panang Tas häd näng doo bä naa, Siris häj n'aa bä naa ýh. Panang ky n'aa etsëeh do buuj ýh —näng mäh. —Ý karën paawä man'oo ý baher'oot hyb n'aa sa hä —näng mäh.

⁴⁰ Ti m' warahén sa wahé n'aa an'oo kán tabaher'oot hyb n'aa. Ti m' Paw-Ro bag'ëed dák tsyym tyng n'aa jó. Ti m' tameduuk ta moo me, bag hénh rababé dák hyb n'aa. Ti m' bag hénh rababé dák bá, tadu doo taher'oot do Eberew kyy me.* Ti m' taky hadoo:

22

¹ —Wakán haa, yp ý hyb n'aa hedoo doo. Bè maa newé kèh ýh. Hä ý rakamajī do ky n'aa ý her'oot —näng mäh.

² Ti m' ramaa napäh bá m' ter'oot do Eberew kyy me, sa kyy me, bag hénh rababé däg magyys hē tii bá. Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

³ —Judah buuj né ý hýh. Panang Tas häd näng doo bá, Siris häj n'aa bá ý benäng. Babä Jerusarénh bá ý bawäng. Gamarijéw* baad ub né hē ý tama metëek ér wahé makū ky n'aa jaw'yyk do ky n'aa. Baad ub né hē ý karën paa ý h'yyb n'yyim P'op Hagä Doo, da hē bé bad'oo doo da né hē.

⁴ Ý rejää né paa Jesus hä h'yy ka'eeh doo, radejép hyb n'aa. Ý mesoo paa ýjy, ajyy, ý dewëes ragadahew'ëes doo gó.

⁵ P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahé n'aa heh'äät doo, ér wahé n'aa na-ääj hē rahapäh tii. Né hup ý né hē ta ti ý her'oot do bé hä. Hä ý raban'oo dák paa kerih doo, ramejūū do ky n'aa, ý banoo hyb n'aa ér wakään, Judah buuj, panang Damas-Ko häd näng doo bá habong do sa hä. Ti tī hénh ý bahóm paa. ý mena paawä Jesus hä h'yy ka'eeh doo, rarejää hyb n'aa Jerusarénh hénh —näng mä Paw-Ro sa hä.

⁶ Ti m' taky hadoo ênh:

—Ti, wasyk, ý bedaa dák bá Damas-Ko, tii bá wé hä naa gabarëeh do ta bag gabar'ëeng wät hahät ýh.

⁷ Tūū ý badëe jat tii bá. Ti ý maa napäh kyyh, hä ý her'oot doo: “Saw-Ru, Saw-Ru, h'ëed hyb n'aa ý marejää?”, näng mä kyyh hä ýh.

⁸ “Jaa òm?”, näng ýh. “Ý né hē Jesus, Nasaréh buuj marejää doo”, näng mäh.

⁹ Si ý habok do rahapëe né paawä ta bag, dooh rah'yy ganny bá kyyh hä, hä ý her'oot do hä.

¹⁰ Ý eanh tii bá: “Nyy d' ý bad'oo, Hyb N'aa Jawyk Doo?”, näng ýh. Ti taky hadoo

hä ýh: “As'ëeg g'ëed. Ahôm nä panang hénh. Tī hénh rabaher'oot a hä nyy da mamoo wät do pan'aa hä ýh”, näng mä Jesus kyyh hä ýh.

¹¹ Ý hapäh ta bag tak'ëp gabarëeh do hyb n'aa ý wén ty tamaa wät. Ti hyb n'aa hata haa ý ramoo maso hóm Damas-Ko hénh ää bah'ūūm hyb n'aa.

¹² —Aj'yy Ananijas häd näng do ý taheg'ääs. Baad ta ti Ananijas ky dahé had'yyt hē Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. Ta ti panang bá habong do Judah buuj raweh'ëeh ti Ananijas.

¹³ Pa ý tabag'ëed dák bá taky hadoo: “Wakán ýh, Saw-Ru, mabegää dák p'aa hénh!”, näng mäh. Ý bahapëe däg kán nyyw hē tii bá.

¹⁴ Ti m' taky hadoo ênh hä ýh: “P'op Hagä Do ér wahé makū rah'yy kaha'eeh doo, ti né hē hasëew wät òm, mabahapäh hyb n'aa takarén doo, mabahapäh hyb n'aa P'op Hagä Do karén doo da hawät doo,† mamaa napäh hyb n'aa ta ti ta kyyh.

¹⁵ Òm né hē da Baad Had'op Do rod n'aa sahónh hē sa hä. Maher'ood da mamaa napäh doo, mahapäh do ky n'aa”, näng mä ta kyyh hä ýh.

¹⁶ Ti m' taky hadoo: “Magadaa wäd manäh. Ahôm nä òm ranu gemuun wät hyb n'aa. Òm ranu gemuun bá, Jesus hä mabetsëe a hä hanäng do nesaa do tabawug hóm hyb n'aa”, näng ta kyyh hä ýh.

¹⁷ Ti m' Paw-Ro ky hadoo ênh:

—Jerusarénh hénh ý babaaj ná bá, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä ý bahóm ý ky n'aa etsëe hyb n'aa. Ta tii bá s'ëeh hadoo hä ýh.

¹⁸ S'ëeh hadoo doo gó ý hapäh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Hahýy da ta kyyh hä ýh: “Nyyw hé! Ahôm nä Jerusarénh bá naa. Doo da raky dahé bá kèh ý n'aa maher'oot doo”, näng mä hä ýh.

¹⁹ Ti ý ky gadoo: “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, sahónh hē ajyy babä habong do rahapäh nyy da ý bahóm do paa sahónh hē tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä, a hä h'yy ka'eeh do ý dewëes hyb n'aa, ý rejää hyb n'aa.

²⁰ Radaj'ëep noo gó a ky n'aa rod paa Es-Tew häd näng doo, ý na-ääj hē sa da h'yyb hadoo. Ý né paa pä me hakut do sa saroor henäm”, näng kèh ý ta hä.

²¹ Ti taky hadoo hä ýh: “Ahôm nä, òm ý mejūū dawëe, Judah buuj nadoo do sa mahang”, näng mäh.

²² Ti m', jääm né hē ramaa newëe do Paw-Ro her'oot doo. Judah buuj nadoo do sa ma-

* 21:40 Judah buuj sa kyyh heh'äät do ramaneëeh Eberew kyyh. Judah buuj na-ääj hē rer'oot Aramew kyyh. Sa wób na-ääj

hē rahajaa rer'ood bá Gereg kyyh.

* 22:3 Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do ky n'aa etsëeh do ti Gamarijéw.

Atos 5.34 hä takerii dák ta ky n'aa.

† 22:14 Jesus né hē ti P'op Hagä Do karén doo da hawät doo.

hang Paw-Ro Jesus mejũũ Paw-Ro her'oot hyb n'aa, radu doo mã rageëenh doo:

—Doo taw'ãäts hẽ tado tawäd bã badäk hahÿÿ hä! Taw'ãäts hẽ tadjep! —näk mã Paw-Ro majũ sa kyyh.

²³ Ti m' rageëenh. Sa hatsẽ sa hã padëek do ratepyh, rakawajãän do heen n'aa. K'ãäts rehaa p'op.

²⁴ Ti hyb n'aa, warahén sa wahẽ n'aa mejõ kãn Paw-Ro ramajëẽ suun warahén tób n'aa yt hã. Tamejũũ mã rahewyyh. Tamejũũ mã reeahn ta hã h'ëed hyb n'aa ta majũ tii da rawén geëenh.

²⁵ Ti m' ramaw'yzyd däk bã rahewyyh do pan'aa paawä, Paw-Ro eeahn warahén wahẽ n'aa see hã:

—Roma buuj raky n'aa jaw'yyc do anoo g'eeh bẽ hewyh bã Roma buuj seeh, bẽ nahapëẽ nä bã tamo haj'aa kadoo bã? —näng mãh.

²⁶ Ti m' warahén sa wahẽ n'aa see maa napäh bã Paw-Ro her'oot doo, nayyw hẽ tabahõm kãn warahén sa wahẽ n'aa heh'äät ub do wẽ. Ti m' teeahn ta hã:

—Nyy da mabad'oo hahÿ a'jyy hä? Roma buuj né hẽ ti hÿÿh —näng mãh.

²⁷ Ti m' sa wahẽ n'aa heh'äät ub do bahõm Paw-Ro wẽ. Ti m' tabeaanh:

—Te hub né hẽ, Roma buuj né hẽ õm? —näng mãh.

—ÿÿ. Roma buuj né hẽ ÿÿh —näng mã Paw-Ro kyyh.

²⁸ Ti m' warahén sa wahẽ n'aa heh'äät ub do ky hadoo:

—Tak'öp ÿ bepaag hõm paah, Roma buuj ÿ bahadoo hyb n'aa —näng mãh.

Ti Paw-Ro ky hadoo ta hã:

—Roma häj n'aa bã ÿ benäng, ti hyb n'aa ÿ benäng noo gó naa Roma buuj né ÿ hÿÿh —näng mãh.

²⁹ Ti m' hewyyh do paawä nayyw hẽ m' raberéd geët Paw-Ro. Sa wahẽ n'aa eÿÿm wät tah'yy ganyy bã Roma buuj né ti tamejũũ ramoo maw'yzyd däk do haak sapuuw hadoo doo me.†

Sinedirijo ajyy n'aa hã Paw-Ro her'oot do ky n'aa hahÿÿh

³⁰ Ti m' jati pé warahén sa wahẽ n'aa heh'äät ub do mejũũ ramanyyh Paw-Ro. Takarën mã ta heen n'aa näng baad ub h'ëed p'ää Judah buuj Paw-Ro hã raky n'aa tapaa. Ti m' tamejũũ P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahẽ n'aa, Judah buuj sa wahẽ n'aa wób, rakata b'ëeh hyb n'aa, Sinedirijo häd enäh doo. Ti m' Paw-Ro tamanaa rabab'ëeh bã.

† 22:29 Dooch Roma buuj raky n'aa jaw'yyc do an'oo bã Roma buuj see ramaw'yzyd bã ranahapäh nä bã tamo haj'aa kadoo bã. Ti hyb n'aa warahén sa wahẽ n'aa wén eÿÿm wät. * 23:3 J'ooj madäk do ta h'yyb tym, Paw-Ro hanäng pé panyyg ky n'aa gó taher'oot doo. † 23:5 Esodo 22:28

23

¹ Ti m' baad ub mã Paw-Ro baheg'ääs Sinedirijo ajyy n'aa sa wẽ, ti m' taky hadoo sa hã:

—Wakãn haa —näng mãh. —P'ooj ub ÿ bawät do hadoo né hẽ ÿ da hẽ. Baad ub hëp ÿ tym P'op Hagä Do matym gó —näng mãh.

² Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahẽ n'aa heh'äät doo, Ananijas häd näng doo, mejũũ mãh, Paw-Ro pa hab'ëeh do Paw-Ro ranoo gewyyh hyb n'aa.

³ Ti m' Paw-Ro ky hadoo ta hã:

—P'op Hagä Do õm hewyyh da! Ta hadẽ hawak doo me j'ooj hẽ rep'ees do hadoo õm!* Õm tii bã hasooh ÿ maky n'aa etyy hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyc do her'oot doo da. Ti hadoo né hẽ, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyc do maky dahé bã, ÿ mamejũũ ÿ rabahewyyh hyb n'aa. Dooch tii da Mosees ky n'aa jaw'yyc do an'oo bã —näng mã Paw-Ro kyyh ta hã.

⁴ Ti m' Paw-Ro pa hab'ëeh do raky hadoo Paw-Ro hã:

—Õm neÿÿm maky n'aa rejã bã P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahẽ n'aa heh'äät doo! —näk mãh.

⁵ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Wakãn haa, dooh ÿ hapëẽ bã P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahẽ n'aa heh'äät do tado bã. P'op Hagä Do kyy kerih do hã hahÿÿ da takerih: “Maky n'aa rejã manã bẽ wahẽ n'aa”† —näng mãh.

⁶ Ti m' Paw-Ro hapäh do hyb n'aa ti anäng ta wób Saduséw, ta wób Pariséw sa mahang, taky hadoo kat'aa do sa hã:

—Wakãn haa, —näng mãh —Pariséw né ti ÿ hÿÿh. Pariséw t'aah ÿÿh —näng mãh. —Hã ÿ rawén ky n'aa tapaa, ÿ gada do hyb n'aa dejep do ragenã bong doo —näng mãh.

⁷ Tii da taher'oot do hyb n'aa, radu doo raky ked'aak do Pariséw Saduséw sa mahang. Ti hyb n'aa raketyn b'ëeh mã sa wahẽ n'aa ta tii bã kata padëek doo.

⁸ (Saduséw sa hã ji dajep jawén paa bã, dooh ji ganã wäd bã. Sa hã, dooh ääs. Sa hã dooh na-ääj sahee péh. Pariséw sa hã kã, ji dajep jawén paa bã ji ganyyh nä p'aa hënh. Ti anäng na-ääj hẽ sa hã ääs, sahee na-ääj hẽ.)

⁹ Ti hyb n'aa raky ked'aak mã ta ti p'ää. Mosees ky n'aa jaw'yyc do ma mehetëk do wób, Pariséw wób as'ëeg b'ëeh mãh. Tak'öp mã sa kyyh. Hahÿÿ d' mã sa kyyh:

—Dooch hahÿ a'jyy nesaa do tamoo wäd bã. Ji hapäh mã ääs her'ood bã ta hã. Ji hapäh mã tii, sahee her'ood bã ta hã —näk mã sa kyyh.

¹⁰ Ti m' Pariséw Saduséw kamajē dāg mā tak'ēp. Ti m' warahén sa wahē n'aa beŷŷm wāt, rejes wāt ted'oo Paw-Ro. Ti hyb n'aa tamejūū warahén rabahōm rabej'ooj nyih hyb n'aa Paw-Ro, warahén tób hēnh ramahūūm hyb n'aa p'aa hēnh.

¹¹ Ti m' atsēm kā, Jesus kasee Paw-Ro hā. Ti m' taky hadoo ta hā:

—Eŷŷm manäh! —nāng mäh. —Maher'oot do hadoo kēh ŷ n'aa babā Jerusārēnh bā, ti hadoo né hē da maher'ood panang Roma hād nāng doo bā —nāng mā Jesus ta hā.

Paw-Ro Judah buuj wób radaj'ēeb paawā panyyg n'aa hahŷŷh

¹² Ti m' jati péh, Judah buuj Jesus hā h'yy kana'eeh do wób rakaner'oot Paw-Ro radaj'ēep hyb n'aa. P'op Hagā Do hā raky dāng radaj'ēep né hē. Ti m' raky hadoo:

—Dooch d' ér awa bā, dooch d' ér eēg bā ér nanaboh nā bā Paw-Ro —nāk mā sa kyyh.

¹³ Tahyb n'aa pé 40 ajyy ti h'yyb hedoo doo.

¹⁴ Ti m' rabahōm P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooch do sa wahē n'aa, Judah buuj sa wahē n'aa wē na-āāj hē. Ti m' raky hadoo sa hā:

—P'op Hagā Do hā āā ky dāng, dooch āā awa bā, dooch āā eēg bā Paw-Ro āā nanaboh nā bā —nāk mäh.

¹⁵ —Āā karēn paawā Sinedirijo ajyy n'aa sii hē bē ky n'aa etsēē warahén sa wahē n'aa hā, Paw-Ro tamanaa hyb n'aa bē bab'ēeh bā. Taw'āāts hē bē her'oot bē karēn baad bē ky n'aa napāh ta ky n'aa, bē keno da —nāk mäh. —Āā gadaa dāk da ta baa bā, āā daj'ēep hyb n'aa bē hab'ēeh hēnh takajaa do pooj jé —nāk mā sa kyyh.

¹⁶ Ti m' Paw-Ro s'aah ky n'aa napāh r-her'oot doo. Ti m' tabahōm kār warahén sa tób hēnh, Paw-Ro tapanāk hyb n'aa.

¹⁷ Ti m' Paw-Ro naēēnh warahén sa wahē n'aa seeh. Ti m' taky hadoo ta hā:

—Mamahūūm hahŷ pahēew bē wahē n'aa wē. Ti anāng panyyg taher'oot pé ta hā —nāng mā Paw-Ro.

¹⁸ Ti m' warahén wahē n'aa see mahūūm kār pahēew sa wahē n'aa heh'āāt ub do wē. Ti m' taky hadoo ta hā:

—Paw-Ro, ér maso gēēt doo, ŷ tanaēēj nā, taher'oot hā ŷŷ, ŷ manaa hyb n'aa hahŷ pahēew a wē. Ti anāng mā panyyg taher'oot pé pan'aa a hā —nāng mäh.

¹⁹ Ti m' pahēew warahén sa wahē n'aa heh'āāt ub do moo taky hōm ramaa nanapāh hēnh. Teaanh mäh:

—H'ēēt ti makarēn maher'oot hā ŷŷ? —nāng mäh.

²⁰ Ti m' pahēew ky hadoo:

—Judah buuj kaner'ood bong a hā raky n'aa her'oot hyb n'aa Paw-Ro mamahūūm hyb n'aa Sinedirijo ajyy n'aa rakahet'aa

hēnh. Rakarēn mā paawā raky n'aa napēē magyys hē Paw-Ro ky n'aa, ken'ooch da.

²¹ Maky dahē manā da. 40 ajyy tahyb n'aa pé ragadaa dāk radaj'ēep hyb n'aa. Kejēn rabē bā. P'op Hagā Do hā raky dāng dooh rawa bā, dooh reēg bā rananaboh nā bā Paw-Ro. Da hē ti abē padēek. Ragadaa dāk maher'oot do pan'aa sa hā —nāng mā Paw-Ro s'aah kyyh warahén sa wahē n'aa heh'āāt ub do hā.

²² Ti m' warahén sa wahē n'aa heh'āāt ub do edēē wāt pahēew. Ti m' taky hadoo:

—Maher'ood manā ŷ mapanāk doo —nāng mäh.

²³⁻²⁴ Ti m' warahén sa wahē n'aa heh'āāt ub do naēēnh pawóp hē warahén sa wahē n'aa. Ti m' taky hadoo sa hā:

—Bē etyn hōm da 200 warahén tsyym me hah'ūūm péh, 70 kawaaro jó hah'ūūm do ta wób, 200 jook yt hā hah'ūūm doo, kawaaro Paw-Ro jahōm pé sii hē da, atsēm rabahōm hyb n'aa panang Sesareja hād nāng doo hēnh —nāng mā ta kyyh.

Ti m' tamejūū baad ub ramahūūm hyb n'aa Paw-Ro, sa wahē n'aa Peris hād nāng do wē.

²⁵ Tamejūū sa hā tama erih do Peris. Terih doo, hahŷŷ da m':

²⁶ “Ŷ, Karaw-Dijo Risijas, ŷ edēng ōm Peris, hyb n'aa jawyk doo, Sesa kyy gó babā bag'āās do ōm.

²⁷ Ōm ŷ panāk hahŷŷ da: Judah buuj ramaso dāk hahŷ aj'yy. Rakarēn paawā radaj'ēep. Ti ŷ ky n'aa napāh bā Roma buuj tado bā, ŷ bahōm warahén sii hē ŷ bed'ēep hyb n'aa sa moo gó naa.

²⁸ Ŷ karēn paawā ŷ heen n'aa nāng h'ēed hyb n'aa rakamaj'īi ta hā, ti hyb n'aa ŷ wē mahūūm pak Judah buuj wahē n'aa sa wē.

²⁹ Tii bā ŷ heen n'aa nyy dāk raky n'aa jaw'yyk do hyb n'aa raky kes'ēem. Dooch tamo haj'aa kadoo bā ji daj'ēep hyb n'aa paawā. Dooch tamo haj'aa kadoo bā na-āāj hē ji dawāts gēēt hyb n'aa.

³⁰ Tii bā ŷ ky n'aa napāh rakarēn radaj'ēep. Ti hyb n'aa nayyw hē ŷ mejō hōm a wē. Ŷ maher'oot da ta majīi, a wē rabahōm a sii raber'oot hyb n'aa ta ky n'aa”, nāng mā terih do hā.

³¹ Ti m' warahén sa wahē n'aa mejūū doo da rabadoo kār. Ramahūūm kār mā atsēm Paw-Ro. Ti m' panang An-Tiparis hād nāng doo bā rakajaa.

³² Tii b' naa, jati péh, warahén tsyym me hah'ūūm do rababaa nā p'aa hēnh sa tób hēnh. Kawaaro jó hah'ūūm do ramahūūm kār tii bā Paw-Ro.

³³ Rakaja hōm bā Sesareja bā, ran'oo dāg kār sa wahē n'aa ma erih do Peris hā. Ti m' rahaēēnh Paw-Ro ta hā.

³⁴ Ti m' Peris ner'ood kán kerih doo, ti m' teaanh má Paw-Ro há ny hado tabanäng hēnh tabana, Roma háj n'aa. Siris hēnh naa tabana Paw-Ro her'oot bá m',

³⁵ Peris ky hadoo ta há:

—Ÿ maa newēē da a ky n'aa a há kamaj'ī doo rakaja ná bá —näng mäh.

Ti m' tamejū Eróts, Judah buuj sa wahē n'aa tób haeh do yt há warahén rabahag'āas hyb n'aa Paw-Ro.

24

Peris há Paw-Ro her'oot do raky n'aa tapaa do ky n'aa panyyg n'aa hahýh

¹ Ti m' 5 ta á jawén paa bá, Ananijas, P'op Hagá Do tób n'aa yt há moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'áat do kajaa ná Sesareja bá. Ta sii tamanaa má Judah buuj sa wahē n'aa wób, sa ky n'aa rod Ter-Turus hád näng do na-ääj hē. Ti m' raky n'aa tapa kán Paw-Ro ta ti háj n'aa bagá n'aa matym gó.

² Ti m' Paw-Ro ramana géēt bá, Ter-Turus hád näng do du doo ta her'oot do Peris há. Paw-Ro taky n'aa tapaa. Hahýh d' má ta kyyh:

—Baad tanyy né hē, a hyb n'aa baad ub áá há áá háj n'aa bá. Dooch kamaj'ī péh. Ōm h'yy ganäng do hyb n'aa, baad tawén hadoo áá há, áá háj n'aa bá.

³ Jé pad'yyt hē áá háj n'aa bá áá h'yy gadajang a mo haj'aa hyb n'aa, Peris, tak'ép hyb n'aa jawyk doo —näng mäh.

⁴ —Dooch áá karén bá ōm áá h'yyb panasá bá. Ti hyb n'aa áá karén paawá kanahén d'os hē mamaa newē áá her'oot doo.

⁵ Géēt hahý aj'yy, kamaj'ī do du na do tii, áá há. Jé pad'yyt hē badák hahý bá Judah buuj rakamaj'ī sa há hē tan'oo bá. Aj'yy Nasaréh buuj ky s'úüt doo, ta wób sa wē h'yy kawereem hōm do sa wahē n'aa see hahýh.

⁶ Takarén paawá tan'oo bá baad tanado wát P'op Hagá Do matym gó P'op Hagá Do tób n'aa. Ti hyb n'aa áá wén maso dák. [

⁷ Áá karén paawá áá ky n'aa etyy áá ky n'aa jaw'yyk do mejū doo da. Ti nuuj jé warahén sa wahē n'aa, Risijas hád näng doo, ta warahén sii hē tabana. Áá há rawaj'aa padéek, Paw-Ro rabej'ooj hōm hyb n'aa áá mahánh.

⁸ Tamejū ta há ky n'aa tapaa do a wē rabahōm.] Baad hahý aj'yy há meaj bá, maheen n'aa näng da áá ehub né hē áá ky n'aa tapaa do há —näng má Ter-Turus kyyh Peris há.

⁹ Ti m' Judah buuj, Jerusarénh bá han'aa doo, raky masa Ter-Turus. Raky n'aa tapaa énh Paw-Ro. Te hub né hē m' Ter-Turus her'oot doo, sa nooh.

¹⁰ Ti m' sa wahē n'aa Peris hád näng do mejū Paw-Ro ber'oot hyb n'aa. Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Hajōō däg ta baab áá háj n'aa bá baad maky n'aa etyy. Ti hyb n'aa h'yyb neýym doo me Ÿ her'oot a há kēh Ÿ n'aa há Ÿ raky n'aa tapaa do ky n'aa há —näng mäh.

¹¹ —12 ta á ná Ÿ kaja ná Jerusarénh bá, P'op Hagá Do Ÿ hyb n'aa esee hyb n'aa. Makarén bá mameaj Ÿ kajaa noo gó Ÿ rahapáh doo, te hub né hē ta ti Ÿ her'oot do mabahapáh hyb n'aa.

¹² B'éeh hahýh há Ÿ kamaj'ī doo, dooh noo gó Ÿ rahapēē bá Ÿ ky kedag bá P'op Hagá Do tób n'aa bá. Dooch noo gó Ÿ rahapēē bá Ÿ kamajē bá tób P'op Hagá Do panyyg rayd naherot do yt há, panang bá na-ääj hē.

¹³ Hahý ajyy dooh rahaja bá rametá bá te hub tado bá há Ÿ raky n'aa tapaa do ky n'aa.

¹⁴ Hýy ká, dooh Ÿ ky n'aa jején bá, Ÿ hyb n'aa jaw'yyk né hē P'op Hagá Doo, áá wahē makú rah'yy kaha'eeh doo. Ta tyw n'aa papuuj P'op Hagá Do wē ky n'aa Ÿ ky daheeh.* Ta wób wē áá h'yy kawereem hōm ramaneēj né paawá ta tyw n'aa papuuj, sahōnh P'op Hagá Do kyy kerih do Ÿ ky daheeh. P'op Hagá Do ky n'aa rod rerih doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do Ÿ ky daheeh.

¹⁵ Há Ÿ kamaj'ī do ragada do hadoo né hē Ÿ gada dejēp do ragená bong doo, P'op Hagá Do mo haj'aa. P'op Hagá Do karén doo da habong do paah, baad nabok do paa na-ääj hē da áá gada ragená bong doo.

¹⁶ Sahōnh hē da ragená bong do hyb n'aa, baad ub had'yyt hē Ÿ karén Ÿ bawát, hēp Ÿy gó baad had'yyt hē tabahadoo hyb n'aa P'op Hagá Do há, ta wób sa há na-ääj hē —näng má Paw-Ro.

¹⁷ Ti m' Paw-Ro ky hadoo énh:

—Hajōng ta baab háj n'aa s'ee hēnh Ÿ bewád ná. Ta jawén Ÿ babaaj hōm p'aa hēnh Jerusarénh hēnh, kasuud is do Judah buuj sa mahang habong do sa matym n'aa Ÿ tajooch hyb n'aa, P'op Hagá Do há Ÿ ma ejuu do hyb n'aa na-ääj hē.

¹⁸⁻¹⁹ Ti né hē Ÿ bad'oo P'op Hagá Do tób n'aa yt há, sahōnh hē Ÿ bahajaa jawén paa bá áá ky n'aa jaw'yyk do mejū doo da ji h'yyb banyyw dák hyb n'aa P'op Hagá Do matym gó. Dooch hajōk do tado bá si Ÿ habok doo. Dooch na-ääj hē Ÿ kamajē bá ta wób sa wē. Daap ramenyh há Ÿ raky n'aa tapaa doo. P'op Hagá Do tób n'aa yt há né hē Ÿ bag'éēd dák Judah buuj wób Asija háj n'aa hēnh naa Ÿ rabahapáh bá. Taw'áats hē né hē paawá ta ti né hē ajyy wawēē hē rabana, há Ÿ raky n'aa tapaa hyb n'aa tanyy bá sa wē há Ÿ raky kes'éem péh. Ti né hē P'op Hagá Do tób n'aa yt há Ÿ raky n'aa tapaa do paah.

* **24:14** Jesus ky n'aa né hē ti *“ta tyw n'aa papuuj”* ramaneēnh doo.

²⁰ Ta ti ranan'aa do hyb n'aa, na b'ëeh hahÿ raher'ood ny hadoo pé rahapäh ÿ mo haj'aa kadoo bä Sinedirijo ajyy n'aa raky kes'ëem do hä ÿÿ.

²¹ Jääm né hë hahÿÿ da këh ÿÿ Sinedirijo ajyy n'aa sa hä: “Dejöp do ragenä bok do ÿ gada do hyb n'aa, hä ÿ raky n'aa etyy bë matym gó”, näng paa këh ÿ sa hä. Nepäh ta tii hä rawyyd bä sa hä baad nadoo do mo haja ÿÿ —näng mä Paw-Ro kyyh.

²² Ti m', baad Peris ky n'aa napäh né hë Jesus ky n'aa, ta tyw n'aa papuuj ramaneënh doo. Paw-Ro her'oot do jawén paa bä taky hadoo:

—Jääm hë dó —näng mäh. —Warahén sa wahë n'aa Risijas häd näng do kajaa bä, ÿ baher'oot da nyy da ÿ bad'oo òm raky n'aa tapaa do hä —näng mä Peris kyyh.

²³ Ti m' Peris mejüü warahén sa wahë n'aa see rabaheg'ääs nä Paw-Ro. Hahÿÿ da m' ta kyyh sa hä:

—Taw'ääts hë bë eréd tabawät hyb n'aa, tabeg'ääs hyb n'aa. Bë an'oo na-ääj hë ta najiis rabeg'ääs ta wë rabanoo hyb n'aa takarén doo —näng mäh.

²⁴ Ti m' ta jawén, p'aa hënh Peris bana Paw-Ro wë. Ta ÿÿm sii hë tabana. Dusir mä Peris ÿÿm häd. Judah buuj mä ti ta ÿÿm. Ti m' tamejüü Paw-Ro ranaënh. Tamaa newëé mä Paw-Ro her'oot doo, ji h'yy ka'eeh do Kristo Jesus hä ky n'aa.

²⁵ Ti m' Paw-Ro baher'oot bä baad ub ji bawät do ky n'aa, ji h'yy keb'aah do ky n'aa, ta jawén ji P'op Hagä Do ky n'aa etyy do ky n'aa na-ääj hë, Peris eÿÿm wät mäh. Ti m' taky hadoo:

—Jääm hë dó. Ahöm nä. ÿ karén bä, ÿ mejüü da òm ranaënh p'aa hënh —näng mä ta kyyh Paw-Ro hä.

²⁶ Peris karén paawä Paw-Ro anoo dajëer ta hä, taberéd hóm hyb n'aa. Ti hyb n'aa m' hajöo nuu me tanaënh ta wë Paw-Ro sii taber'oot hyb n'aa.

²⁷ Ti m' pawóp hë ta baab tabahado däk bä, Posijo-Pes Peris jawén buuj däg. Peris sa wahë n'aa tabadoo do paa tabanyyh bä, teréd géët Paw-Ro, Judah buuj tah'yyb en'yyim hyb n'aa.

25

Roma buuj sa wahë n'aa see sii Paw-Ro ber'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' tamawoob hë tabahado däg bä ta äh Pes Peris jawén buuj tabahado däg bä, Jerusarénh hënh tabahóm kán Sesareja panang häd näng doo bä naa.

² Ti m' Jerusarénh bä takajaa bä, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa wób na-ääj hë, rabahóm ta wë. Paw-Ro raky n'aa tapaa ta matym gó.

³ Ky kah'üüm mä ta hä, rakarén doo da tabad'oo hyb n'aa. Rakarén né paawä Pes mejö nä Paw-Ro Jerusarénh hënh. Rakarén né paawä radaj'ëep Paw-Ro tana bä ta tyw n'aa me.

⁴ Ti m' Pes ky hadoo:

—Dooh —näng mäh. —Sesareja bä Paw-Ro bagëët. T'ii hënh da ÿ babaaj hóm p'aa hënh nayyw hë.

⁵ Taw'ääts hë né paawä bë wahë n'aa wób rabah'üüm si ÿÿ, t'ii hënh raky kes'ëem hyb n'aa tamo haj'aa kadoo bä —näng mäh.

⁶ Ti m' ji moo sahönh hë ta ä jawén paa bä, Pes babaaj hóm kán Sesareja hënh. Ti m' jat'üip hadoo Pes bana sooh ji hä raky kes'ëem do ky n'aa rabaherot bä. Ti m' tamejüü ranaëj nä Paw-Ro.

⁷ Paw-Ro bana géët bä, Judah buuj, Jerusarénh bä naa han'aa do ranu sabug däk tabagëët bä. Ti m' radu doo tak'ëp Paw-Ro raky n'aa tapaa. Hajöng mä nesaa do tamo haj'aa, sa nooh. Daap mä ramenyyh. Dooh m' rahaja bä rametä bë se hub tado bä ti raher'oot doo.

⁸ Ti m' ta daaj hë Paw-Ro ky n'aa kaher'oot sa hä:

—Dooh ÿ mo haj'aa kad'oo pé Judah buuj raky n'aa jaw'yyk do hä. Dooh ÿ mo haj'aa kadoo bä P'op Hagä Do tób n'aa hä. Dooh ÿ mo haj'aa kadoo bä Sesa, Roma buuj sa wahë n'aa heh'äät ub do hä —näng mä Paw-Ro kyyh.

⁹ Ti m', Pes h'yyb enäw paawä Judah buuj. Ti hyb n'aa hahÿÿ da m' ta kyyh Paw-Ro hä:

—Makarén mabahóm Jerusarénh hënh, t'ii hënh ÿ maa newëé hyb n'aa òm raky n'aa tapaa doo, òm ÿ ky n'aa etyy hyb n'aa? —näng mäh.

¹⁰ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Babä ÿ bagëët hÿÿ ká, raky kes'ëem do ky n'aa rabaherot bä. Babä né hë ji ky n'aa etyy Sesa kyy gó, Roma buuj sa wahë n'aa heh'äät ub do kyy gó. Babä né hë ÿ maky n'aa etyy. Baad mabahapäh né hë, dooh ÿ mo haj'aa kadoo bä Judah buuj sa hä.

¹¹ ÿ mo haj'aa kadoo bä paawä, dajëb hä ÿ maky n'aa ety bä ta hyb n'aa, ÿ gadoo né da ÿ radaj'ëep doo. Se hub tanado bä hä ÿ raky n'aa tapaa doo, dooh Roma buuj raky n'aa jaw'yyk do an'oo bä sa moo gó ÿ rahaënh. ÿ karén Sesa né hë ÿ taky n'aa etyy —näng mä Paw-Ro kyyh.

¹² Ti m' Pes beanh ta hä masa do sa hä nyy d' rabad'oo. Ti m' rakaner'oot do jawén paa bä Pes ky hadoo Paw-Ro hä:

—Makarén mä Sesa òm taky n'aa etyy. Ti hyb n'aa t'ii hënh né da mabahóm ta wë —näng mäh.

Judah buuj sa wahë n'aa hä Pes her'oot do Paw-Ro ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' ta jawén, ta see pé noo gó, Judah buuj sa wahë n'aa heh'áat ub do Agaripa häd näng doo, ta änh Berenis häd näng do daheeh rabana, Sesareja hënh rabeg'áas hyb n'aa Pes wë.

¹⁴ Hajöõ ta äh t'íi hënh rabajeej bong. Ti hyb n'aa Agaripa hã Pes baher'oot Paw-Ro ky n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Ti agëët babã aj'y'y Peris eréd gëët do paah —näng mäh.

¹⁵ —Jerusarënh hënh ý bewäd nä noo gó, P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa na-ääj hë raher'oot hã ýy ta hã raky kes'ëëm do ky n'aa. Rakarën né paawã dajëb hã ji ky n'aa etyy —näng mäh.

¹⁶ —Ý her'oot sa hã, dooh Roma buuj ramejõ bã rarejã bã nayyw hë ji hã. Poojé ji ky naa etyy n'aa an'oo bã ta matym gó ji hã ky n'aa tapaa do ji ky gadoo. Tii d' né këh ý sa hã.

¹⁷ Ti m' wawëë hë rakaja nä bã, nayyw hë, jati péh, ý mejüü Paw-Ro ramanaa, ta hã ky kes'ëëm do rabab'ëeh bã.

¹⁸ Ta hã raky n'aa tapaa bã, dooh ý h'y'yb däng do tado bã raky n'aa tapaa doo.

¹⁹ Raky n'aa hajëm rah'y'y kaha'eeh do ky n'aa hã. Raky n'aa hajëm na-ääj hë dajëp do ky n'aa, Jesus häd näng doo. Paw-Ro her'ood bã edëp mäh, tanoooh.

²⁰ Dooh ý hapëë bã nyy da ý bad'oo ta ti hedoo do hã. Ti hyb n'aa ý beanh ta hã takarën bã Jerusarënh hënh tabahõm, t'íi hënh raky n'aa etyy hyb n'aa.

²¹ Ti m' Sesa hã Paw-Ro ky däng. Takarën mã Sesa ky n'aa etyy ta hã. Ti hyb n'aa ý mejüü rabahag'áas mã Sesa wë ý manejõ nä bã —näng mã Pes kyyh.

²² Ti m' Agaripa ky hadoo:

—Ý karën paawã ý maa newëë ta ti aj'y'y her'oot doo —näng mäh.

—Taw'áats hë. Jat'iip né da maaaa newëë taher'oot doo —näng mã Pes.

²³ Ti m' jat'iip hadoo Agaripa, Berenis daheeh rabajëë p'ëë ta gawakõ gaeh doo gó, raky n'aa tapaa do ky n'aa rabaherot bã. Rabajëë p'ëë bã, baad ub t'íi hënh kat'aa do raweh'ëeh Agaripa, Berenis daheeh. Sa sii m' rabajëë p'ëë warahén sa wahë n'aa ky n'aa etsëeh doo, ajyy panang buuj ky n'aa etsëeh do na-ääj hë. Ti m' Pes häd näng do mejüü Paw-Ro ramanaa hyb n'aa.

²⁴ Ti m' Pes ky hadoo:

—Agaripa, Judah buuj sa wahë n'aa heh'áat ub doo, bëeh, äã mahang kata b'ëëh doo, bë hegãã hahý aj'y'y —näng mäh. —Jerusarënh hënh, babã Sesareja bã na-ääj hë sahõnh hë Judah buuj hã ý raky n'aa her'oot ý daj'ëep hyb n'aa. Tak'ëp sa kyyh rabetsëë hã ýy —näng mäh.

²⁵ —Hã ýy, dooh tamo haj'aa pé tadjëb bã. Ti hadoo né hë, Sesa ky n'aa etyy ta hã taky däng do hyb n'aa, ý h'y'yb däng Roma hënh, Sesa wë né hë ý mejüü.

²⁶ Tii da né da ý bad'oo. Ti hadoo né hë, dooh wë ý ta ky n'aa ý ma erih pé Sesa hã. Ti hyb n'aa ý mana gëët bë matym gó. A wë né hë ý mana gëët Agaripa, hajõng ta hã ër eanh do jawén paa bã, ý bahapäh hyb n'aa h'ëëd ý ma erih pé ta ky n'aa hã.

²⁷ Dooh taw'áats hë tado bã ta si n'aa hë ý mejõ bã Paw-Ro, ta hã ky n'aa tapaa do ky n'aa tamah doo me —näng mã Pes kyyh Agaripa sa hã.

26

¹ Ti m' Agaripa ky hadoo Paw-Ro hã:

—Maher'ood a daaj hë a ky n'aa —näng mäh.

Ti m' Paw-Ro meduuk ta moo me, bag hënh rabab'ëeh hyb n'aa. Ti m' ta du doo taher'oot doo:

² —Ý h'y'y gadajang né hë Agaripa, naga hë ý her'oot do hyb n'aa Judah buuj hã ý raky n'aa tapaa do ky n'aa maaaa napäh bã —näng mäh.

³ —Ý h'y'y gadajang na-ääj hë, baad maba-hapäh do hyb n'aa nyy da ëër, Judah buuj, ër bahed'oo doo da. Mahapäh né hë h'ëëd p'ää ëër, Judah buuj, ër ky ked'aak. Ti hyb n'aa ý karën paawã h'y'yb jawyk doo me da ý maaaa newëë —näng mäh.

⁴ Ti m' taky hadoo ënh:

—Sahõnh hë Judah buuj rabahapäh nyy da ý bawäd wät ý karapee noo gó naa häj ý n'aa bã ý bawäng doo bã, Jerusarënh bã na-ääj hë.

⁵ Bãp peej däg ý rabahapäh né hë. Rakarën bã rahajaa raher'ood bã nyy da ý bawät paah. Baad had'op, ta wób sa bahãnh Parisëw raky daheeh Mosees ky n'aa jaw'y'yk do ër mahang. Parisëw sa see né hë paa ýy'h. Rababok doo da ý bawäd wät paah.

⁶ Hýy kã hã ý raky n'aa etyy, ý gada do hyb n'aa ër wahë makuü hã P'op Hagã Do ky n'aa enooh doo.

⁷ Isarëw taah 12 hedoo do du na do sa panaa ragada P'op Hagã Do ky n'aa enooh doo, P'op Hagã Do rawén hyb n'aa jewyyg had'y'yt hë. P'op Hagã Do ky n'aa enooh do ý gada do hyb n'aa né hë Judah buuj hã ý rawén ky n'aa tapaa —näng mäh.

⁸ Ti m' teanh mäh:

—H'ëëd hyb n'aa bë mahang habong do sa hã dooh P'op Hagã Do haja bã dejëp do ragenã boo bã p'aa hënh tan'oo bã? —näng mã ta kyyh.

⁹ —P'ooj ub ý na-ääj hë sa da hadoo né paa ýy'h. Ti noo gó hã ý taw'áats hë sahõnh hë ý hajaa doo me ý karën ý rejãã Jesus Nasaréh buuj häd.

¹⁰ Tii d' né paa y bad'oo Jerusarēnh bā. P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa kyy gó hajōk Jesus hā h'yy ka'eeh do y dewāts b'ēeh. Radejēeb bā, y karēn né hē paa radejēp.

¹¹ Hajōō nuu me jé pad'yyt hē tób P'op Hagā Do panyyg rayd naherot do basoooh hēnh y bahōm paah, y rejāā hyb n'aa Jesus hā h'yy ka'eeh do sa mahang habong doo. Y rejāā doo me y karēn né paawā Jesus hā raky n'aa rejāā. Tak'ēp né hē y kawajāān paa sa wē. Ti hyb n'aa y bahōm panang s'ee hēnh, Judah buuj hāy n'aa tanadoo hēnh, y rejāā hyb n'aa t'īi hēnh —nāng mäh.

¹² —Ti ta see pé noo gó y bahōm Damas-Ko hēnh. P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa kyy gó y bahōm t'īi hēnh, Jesus hā h'yy ka'eeh do y rejāā hyb n'aa paawā.

¹³ Ti m' wasyk, ta tyw n'aa me y bahōm bā, tii bā y bahapāh wē hā naa ta bag tak'ēp gabarēeh do hahāt y y hā, hata haa sa hā na-āāj hē. Pap'yj gabarēeh do bahānh ta ti bag.

¹⁴ Tūū āā kajāg b'ēeh tii bā. Ti y maa napāh kyyh, hā y her'oot do Eberew kyy me: “Saw-Ru, Saw-Ru, h'ēed hyb n'aa y marejāā? A daaj né hē maker'ook y maky nadahē bā, boojyb gasōom do hā tedats bā ta jawén p'aa hēnh hadoo.”

¹⁵ Ti y eanah ta hā: “Jaa ōm Tak'ēp Hyb N'aa Jaawyk Doo?”, nāng y y h. Ti taky hadoo: “Y né hē Jesus, marejāā doo.

¹⁶ As'ēeg g'ēed! A hā y wén kas'ee wāt ōm y asēew wāt do hyb n'aa. Ōm y asēew wāt, hēp y n'aa mamoo wāt hyb n'aa, ta wób sa hā mabaher'oot hyb n'aa mahapāh do y h'y hē kā. Maher'ood sa hā na-āāj hē y metēek nā do a hā ky n'aa.

¹⁷ Ōm da y ed'ēep Judah buuj, Judah buuj nadoo do sa moo gó naa ōm rarejā bā. Judah buuj nadoo do sa mahang ōm y mejūū h'y hē kā,

¹⁸ mamaher'oot hyb n'aa sa hā. Ty temah do hadoo, gadagyp do hadoo doo gó habok do hadoo tii. Y karēn mabaher'oot sa hā kēh y n'aa, rah'yy kadaw'uuh hyb n'aa, gadagyp do hadoo doo gó ranaboo bong hyb n'aa, Nesaa Do Yb manejoj wāt hyb n'aa sa hā, P'op Hagā Do karēn doo da rababok hyb n'aa, ta bag nāng hēnh hadoo gó rababoo dāk hyb n'aa, hā y rah'yy ka'eeh hyb n'aa, nesaa do sa h'yyb tym gó hanāng do y bawug hōm hyb n'aa. Tii bā da P'op Hagā Do karapee, hā y rah'yy ka'eeh do hyb n'aa tsyt hē ta wē tasēew hōm do rabahado padēek hyb n'aa da”, nāng Jesus kyyh hā y y.

¹⁹ Ti m' Paw-Ro ky hadoo ēnh:

—Ti hyb n'aa, nayyw né hē y ky daheeh Jesus mejūū do wē hā naa, hā y takasee bā.

²⁰ Nayyw hē kā y baher'ood kán Jesus ky n'aa Damas-Ko bā habong do sa hā, ta jawén

Jerusarēnh bā habong do sa hā, sahōnh hē Judah hāy n'aa bā habong do sa hā kā. Y maher'oot na-āāj hē Judah buuj nadoo do sa hā. Sa hā y her'oot nesaa do raberéd hōm hyb n'aa, P'op Hagā Do hā rah'yy ka'eeh hyb n'aa kā. Y her'oot sa hā, baad rababok hyb n'aa, baad ub ji bahapāh hyb n'aa nesaa do reréd hōm doo, P'op Hagā Do hā rah'yy kae dāk doo.

²¹ Ti hyb n'aa né hē, Jesus mejūū do y moo wāt do hyb n'aa, y Judah buuj ramasa dāk P'op Hagā Do tób n'aa w'oo hā kahadē doo gó, ti y radajēeb paawā.

²² Ti hadoo né hē y P'op Hagā Do masaa had'yyt hē, da hē na-āāj hē. Ti hyb n'aa né hē babā y wén gēet, ta ky n'aa y baher'oot hyb n'aa ky n'aa etsēeh do sa hā, ky n'aa netsēeh do sa hā na-āāj hē. Doooh P'op Hagā Do ky n'aa rod makū rer'oot do paa bahānh, Mosees her'oot do paa bahānh y her'ood bā.

²³ Ti raheer'oot né hē P'op Hagā Do H'yyb Dāng Do dajēp do ky n'aa. Jāām né hē pooj jé dejēp do mahang taganā wāt do hyb n'aa, tamaher'oot da Judah buuj sa hā, Judah buuj nadoo do sa hā na-āāj hē, nyy da ta bag hadoo doo gó rababok hyb n'aa —nāng mā Paw-Ro kyyh.

²⁴ Ti m' Pes ky gakog hōm Paw-Ro. Ti m' taky hadoo:

—Ōm ky bawad dāk tak'ēp mama kametēek do haj'aa! —nāng mā Pes kyyh Paw-Ro hā.

²⁵ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Doooh —nāng mäh. —Doooh y ky bawad bā. Né hup y né hē ta ti y her'oot doo. Baad tabadāng ji h'yyb gó baad ji hyb n'aa newē bā —nāng mäh.

²⁶ —Mameaaj paawā Agaripa hā. Baad ub tabahapāh y her'oot do ky n'aa. Ti hyb n'aa tahajaa baad y baher'oot ta hā. Hā y y, ta heen n'aa nāng né hē y her'oot do ky n'aa hā. Doooh kejēn doo gó tawād wād hah'y Jesus ky n'aa y her'oot doo. Sahōnh hē raheen n'aa enāh —nāng mā Paw-Ro.

²⁷ Ti m' Paw-Ro beaanh Agaripa hā:

—Maky daheeh P'op Hagā Do ky n'aa rod n'aa raheer'oot do paah? —nāng mäh. —Maky daheeh né hē, hā y y —nāng mäh.

²⁸ Ti m' Agaripa ky hadoo:

—Nayyw hē med'oo g'eeh mahajaa y mah'yyb tatug bā Kristo hā h'yy ka'eeh do see y bahado dāk hyb n'aa? —nāng mäh.

²⁹ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Nayyw hē tado bā, nayyw hē tanado bā, P'op Hagā Do hā y ky n'aa etsēē ōm, ta wób y ramaa newēe do na-āāj hē, da y rabahado padēek hyb n'aa. Doooh hah'y hē, y moo kamewyyt doo da tado bā —nāng mā Paw-Ro.

³⁰ Ti m' Agaripa, Pes, Berenis, sahōnh hē sa pa hab'ēeh do as'ēeg b'ēeh.

³¹ Ti m' raban'yyh ta gawakō gó naa. Sa m'aa hēnh rakaner'oot bā raky hadoo:

—Dooh tamo haj'aa kadoo bā ji dajēeb bā. Dooh hyb n'aa ji dawāts gēēt péh—nāk mäh.

³² Ti m' Agaripa ky hadoo Pes hā:

—Taky nahado bā paawā Sesa ky n'aa etyy hyb n'aa ta hā raky n'aa tapaa do ky n'aa hā, taw'āāts hē paawā ji eréd hōm tabahōm hyb n'aa—nāng mäh.

27

Paw-Ro ramejō hōm do Roma hēnh pa-nyyng n'aa hahȳȳh

¹ Ti m' Itarija hāj n'aa hēnh, Roma panang hēnh āā ramejūū raky dāng do jawén paa bā, rahaēēj dāk Paw-Ro, radewāts b'ēēh do wōb na-āāj hē warahén sa wahē n'aa see Jurijo hād nāng do moo gó, Roma hēnh Paw-Ro tamahūūm hyb n'aa. “Sesa warahén n'aa” ramaneēēnh do sa see ti Jurijo.

² Ti m' panang Adaramit hād nāng doo bā naa āā gatség t'oonh marakate gó, Asija hāj n'aa hēnh hahōm doo gó. Āā sii hahōm na-āāj hē aj'yy Aris-Tako hād nāng doo. Masedonija hāj n'aa bā, panang Tesaronika hād nāng doo bā naa tii.

³ Ti m' jati pé āā kajaa panang Sidōn hād nāng doo bā. Āā kajaa bā Sidōn bā, Jurijo ky ennyim Paw-Ro hā. Tanoo tabeg'āās hyb n'aa pong hēnh ta najiis sa wē, ta hā rabanoo hyb n'aa ta wē badoh doo.

⁴ Āā tsyyim kasok bā, āā habok hēnh bah'ood ty gahēm. Ti hyb n'aa tsyt dēēg hā, Tsi-Peré hād nāng do nu masee me āā kenaa bong.

⁵ Ti m' āā batsék bā āā tabēs Siris, Pam-Pirija hād enāh do hāj n'aa. Ti m' āā kaja hōm panang Mira hād nāng doo bā, Risija hāj n'aa bā.

⁶ Ta tii bā warahén sa wahē n'aa baw'yyt marakate panang Aresān-Diriija hād nāng doo bā naa, Itarija hāj n'aa hēnh hahōm doo. Ti m' tamejūū āā gatség t'oonh, tii gó āā bah'ūūm hyb n'aa.

⁷ Ti m', hajōng ta āh kaja hē āā bahōm séd bā āā karip do hyb n'aa, bah'ood āā habok hēnh taty gahēm do hyb n'aa. Tak'ēp né hē marakate gó moo b'ook do ramoo bok āā kaja hōm hyb n'aa panang Kinid hād nāng do nedaa bā. Dooh bah'ood an'oo bā āā ty gahōm hēnh āā ahōm bā. Ti hyb n'aa s'ȳy tabanāng hēnh āā bah'ūūm. Tsyt dēēg hā Keret, Saramone hād enāh do hoo gad'oo bā āā tabēs. Tii da āā wén d'oo, tsyt dēēg hā Keret hād nāng do nu masee me āā kenaa bong hyb n'aa.

⁸ Kaja hē āā bahōm is Keret nabyy me. Tak'ēp né hē marakate gó moo b'ook do ramoo bok marakate bahōm hyb n'aa. Ti m'

āā kaja hōm kán Datyyw Banām Do hād nāng doo bā. Panang Raseja hād nāng do nedaa bā dāg tii.

⁹ Tabēēj hōm ta āh rakahej'aa do paawā Itarija hāj n'aa hēnh. Tabēēj hōm Jōm Kipur* rataheb'ēēs doo. Ām n'aa nyy dāk ji atség bā akajar, edaa dāk do hyb n'aa tabahahēēm do bawāt doo. Tabahahēēm do noo gó tak'ēp bah'ood bana. Ti hyb n'aa Paw-Ro ky hadoo mā sa hā:

¹⁰ —Hā ȳy pé da, dooh da baad tado bā ēr hahȳ hah'ūūm doo. Ēr da ta see hadoo, ēr da kamana'uuh marakate hā, ta gabuuj hā, ēr na-āāj hē da. Taw'āāts hē babā ēr ba'yym dó —nāng mā Paw-Ro.

¹¹ Paw-Ro maher'ood né paawā sa hā, dooh warahén sa wahē n'aa karēn bā tamaa newē bā ta kyyh. Taky daheeh marakate poo masoo n'aa, marakate danāh daheeh.

¹² Dooh baad tado bā ratabēēj bā tabahahēēm do noo gó “Datyyw Banām Do” hād nāng doo bā. Ti hyb n'aa hajōk do rakarēn rabah'ūūm, rakajaa hyb n'aa paawā panang Pēnis hād nāng doo bā, t'ī hēnh ratab'ēēs hyb n'aa paawā tabahahēēm do noo gó. Pēnis bā marakate ranu kahej'ēēk, tsyt dēēg hā Keret hād nāng doo bā. T'ī hēnh dooh tabahēm bā tagajaro h hyb n'aa.

¹³ Tii bā, tadu doo bā tabahēm do raty gahōm hēnh, ratsebee bong, h'yy kahasē bong. Rah'ȳy dāng doo da né hē red'oo mäh. Ti m' resāg toonh marakate mesoo n'aa. Ti m' rabahōm kán tsyt dēēg nabyy me.

¹⁴ Dawē péj rababoo dāg bā kā tak'ēp bah'ood bana kán. Tsyt dēēg hadāk hēnh naa tabana. Rahepēē dāk ti bah'ood tak'ēp hen'aa doo.

¹⁵ Ti m' marakate bah'ood bahēm hōm. Dooh āā haja bā āā ahōm bā bah'ood gó. Ti hyb n'aa āā beréd hōm bah'ood marakate tamahūūm hyb n'aa.

¹⁶ Ti m', tsyt dēēg nad'ēēd is doo, Kaw-Da hād nāng do nu masee me āā kenaa bong bā bah'ood an'oo bā, tii bā āā bahaja kán āā ej'ooj nā kán h'oo yb marakate duu me hadāk doo. T'ī hēnh dooh denaa hē né paawā bah'ood tabahēm bā, ti hadoo né hē tak'ēp āā bej'ooj nā kán.

¹⁷ Ti m' ta gó rabatóg so kán h'oo marakate agyyb jēē bā hood n'aa. Ti m' ta mawyd n'aa hewēēh doo me ramew'yyd hōm marakate hā tagananabēēh hyb n'aa, maadaka tak'ēp hejoonh do hyb n'aa. Rajeȳy na-āāj hē marakate adēē kā bā hood jó, hood Sirit hād nāng do jó. Ti hyb n'aa rabaw'oong bēēnh marakate yb mesoo n'aa seekēk doo. Tii bā raberéd hōm bah'ood ty gahēm hēnh marakate bahōm.

* 27:9 Jōm Kipur hād nāng do Judah buuj rataheb'ēēs, nesaa do kawug hōm do rahyb n'aa esee hyb n'aa.

18 Ti m', tak'ëp ketaam do hyb n'aa maadaka marakate hä, jat'iip hadoo rakud bëehn marakate gabuuj tagasakog däk hyb n'aa.

19 Tamawoob hë tabado däg bä ta äh, sa daaj hë rabaw'oong bëehn marakate gó ramoo mabok do nahëe paah.

20 Poo hajëe had'yit hë. Dooh pap'yij ty ganä wäd bä, sagööh dooh ji hapëe boo bä, ny nemuun ää bahöm ää bahapäh hyb n'aa paawä. Kaneréd bah'ood. Ti hyb n'aa sahönh hë ää dejëp ää ed'oo.

21 Hajöo däg ta äh ranawa bong do jawén paa bä, Paw-Ro bas'ëég géet tabaher'oot hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Taw'ääts hë né paawä y' bë ky dahé y' baher'ood wät bä ér nahöm hyb n'aa paawä Keret bä naa. Y' bë ky dahé bä paawä, dooh né hë paawä bë kamanau bä bë aw'oong bëehn do hä —näng mäh.

22 —Ti hado né hë paawä, bë h'yy ketón manäh. Dooh da dajëp pé ér seeh. Jääm hë marakate karejä höm da —näng mäh.

23 —Naga hë, atsëm, P'op Hagä Doo, y' hyb n'aa jaw'yik doo, mejüü ääs, ta karom seeh, hä y' takasee hyb n'aa.

24 Hah'yä da ääs kyyh: “E'yym manä Paw-Ro. Sesa hä da makametéeh nä. A hyb n'aa da P'op Hagä Do bed'ëep sahönh hë marakate gó habok doo”, näng mä ääs kyyh.

25 Ti hyb n'aa bë tsebee, bë h'yy kahasë. Y' h'yy ka'eeh né hë P'op Hagä Do hä. Y' hapäh baad ub, hä y' ääs her'oot do hadoo né hë da ér hä.

26 Hood jó, tsyt dëég hä bah'ood tapooh da marakate —näng mä Paw-Ro.

27 Ti m' 14 däg ää äh, ää bah'ood mahüüm akajar Adirijat häd näng doo bä. Ti atsëm ub, edaa däk hëej badäk marakate gó moo b'ook do rahyb n'aa hapäh.

28 Ti m' rametty tetty n'aa me. 36 meet mä tahajaa rametty bä. Ta bahäh rametty p'aa hënh. Ta yd jé däg: 27 meet däg mäh.

29 Raje'yim mä pä hä tatapöh bä. Ti hyb n'aa ji meheet pé raw'oong bëehn marakate mesoo n'aa, ta duu hënh kanehö doo. Ti m' raky n'aa etsëe nayyw hë tabawag höm hyb n'aa paawä.

30 Ti m' marakate gó moo b'ook do radawäts tuu paawä h'oo yb. Marakate poo hä rabahö ta mesoo n'aa ken'oo. Rakarën paawä rakejën höm sa mahäh.

31 Tii bä warahén sa wahë n'aa hä, warahén sa hä na-ääj hë Paw-Ro ky hadoo mäh:

—Marakate gó moo b'ook do ranayyw bä, dooh da bë edëb bä —näng mäh.

32 Ti m' warahén ragekyd bong h'oo mesoo n'aa. Tame tabahop ran'oo bä.

33 Ti m' tapaj'ëe bä däg, Paw-Ro etsëe sahönh hë rabawa hyb n'aa. Hah'yä d' mä ta kyyh:

—14 ää ä däg dooh bë awa boo bä, bë h'yy ketón padëek do hyb n'aa.

34 Ti hyb n'aa, tak'ëp y' betseë bë hä bë bawä hyb n'aa bë waa. Taw'ääts hë bë h'yyb hejooj padäg bë bedëp hyb n'aa —näng mäh. —Edëp da bëeh, baad ub da sahönh hë —näng Paw-Ro.

35 Ti m' Paw-Ro baher'ood wät jawén paa bä sa hä, tado däk päw, ti m' taky n'aa ets'ëe wät P'op Hagä Do hä sahönh hë ramaa napäh bä. Taganabäh höm tii bä, tii b' tabawa kän.

36 Ti m' ta wób rah'yy kahasë bong, rabawa kän tii bä.

37 Sahönh hë marakate gó habok do 276 ajyy.

38 Ti m' rah'yy kajäk do pénh sahönh hë rabawa bong do jawén paa bä, radewäts bëehn tiriig, marakate häd gasakog däk hyb n'aa.

39 Ti m' tabawag höm bä kä, marakate gó moo b'ook doo, dooh rahapëe bä tsyt dëég. Tii b' rahapäh tagajaroh yb hood banäng bä. Rah'yy kajäk t'ii hënh marakate badäng hyb n'aa paawä.

40 Ti m' ragekyd bong ta mesoo n'aa. Ti m' rapyn höm ta du ewöd n'aa ramaw'yid däk do paah. Ti m' ragaj'eej däg kän pään gaeh do tah'üüm doo, ta poo bä hadäk doo. Tii bä kä, marakate bahöm kän hood hanäng hënh.

41 Ti m' hood wajau do hä marakate badëe këe. Hood jó ta poo baa këe. Ti hyb n'aa ta duu hënh takameb'ood wät maadaka an'oo bä.

42 Tii bä kä, warahén rakarën radejëeb paawä radewäts b'ëeh do paa ramahüüm do sa sii, ranatsóm höm hyb n'aa sa mahäh.

43 Ti hadoo né hë dooh sa wahë n'aa an'oo bä radejëeb bä, Paw-Ro tat'yid mehün do hyb n'aa. Ti m' warahén sa wahë n'aa mejüü jé hatsóm do rakajäk hyb n'aa tame, rabatsóm höm hyb n'aa hood hakëe hënh.

44 Ta wób, nats'oom do tamejüü sekeek do hä rakamesoo hyb n'aa, rabahöm hyb n'aa hood hakëe hënh. Tii da né hë kä sahönh hë ää kaja nä kän hëej hä.

28

Tsyd dëég hä Maw-Ta häd näng doo bä rabaym dó panyyg n'aa hah'yäh

¹ Sahönh hë ää babë padëek bä ta nabyy me, ää heen n'aa enä däg Maw-Ta ta ti tsyt dëég häd.

² Ti m' tsyt dëég bä habong do ky en'yym sahönh hë ää hä. Ti m' naëng adoos do hyb n'aa, bahahëem do hyb n'aa, ragahö jat tëég, ää rats'yit ää katëng hyb n'aa.

³ Paw-Ro kab'ood däk tēeg. Tadawäts toonh bä hahöng doo me, batēē däk do hyb n'aa aw'yy bana tadawäts toonh do mahang, ta moo hä tabegēēj däk bä adäg däk.

⁴ Ti m' tsyt dēeg bä habong do rabahapäh bä aw'yy ta moo hä kas'ēē däk doo, rahe'oot rabab'ēeh bä:

—Hahy aj'yy tahyb n'aa pé ji naheb'ooch doo. Kedēeb wäd né hē paawä akajar me naa, hyy kä da tadajēb kän ji sām heb'aanh do an'oo bä —näk mäh.

⁵ Ti m' aw'yy Paw-Ro tsawyh wät tēeg hōō me ta moo hä kas'ēē däk doo. Dooch tadateej bä ta hä, baad tabawät.

⁶ Ti m' tsyt dēeg buuj ragada ta moo dap'uung s'ēeg bä, ragada na-ääj hē tadagōn jēē bä. Bāp peej ragada ta hä. Dooch tadateej bä ta hä, ti hyb n'aa m' ta see hado däk rahyb n'aa newē däk ta hä. Tak'ēp haj'ap do red'oo mäh.

⁷ Ta tii bä p'eets hē ti anäng hēēj uuh, Pubirijo häd näng do ma. Tsyd dēeg buuj sa wahē n'aa tii. Baad äā tagadoo ta tób bä. Tamawoob hē äā äh ta tii bä.

⁸ Ta yb nahēē näng tagēē bä. Oom ta hä, w'oo gatsēg ta hata. Ti m' Paw-Ro beg'ääs tahagä hēnh. Ti m' taky n'aa etsēē P'op Hagä Do hä ta nahēē hyb n'aa. Taky n'aa ets'ēē wät jawén paa bä ta moo tadasooh ta nuu gó. Ti m' aj'yy bahas'oo däk.

⁹ Ti jawén paa bä tsyt dēeg hä haj'eenh doo, nahēē en'y'yh doo, an'aa Paw-Ro wē. Heso hōm né m' tii d' ēnh.

¹⁰ Baad ub äā tsyt dēeg buuj raweh'ēeh. Ta jawén kä, äā tsyym kasok bä, äā hä rabanoo sahōnh hē äā mahūüm doo, äā batség hōm do waa n'aa na-ääj hē.

¹¹ Tamawoob hē kamarab tsyt dēeg hä äā baj'eenh do jawén paa bä, äā gatség t'oonh marakate gó Aresân-Dirija hēnh hana doo gó, tsyt dēeg hä tabahahēem noo gó tab'ēēs doo. Marakate poo hä sa kabarii kawareh do sa heen n'aa badäk, Kas-Tor, Porus häd enäh doo.

¹² Ti m' äā kajaa panang Sirakus häd näng doo bä. Tamawoob hē äā äh tii bä äā tab'ēēs.

¹³ Tii b' naa äā bahōm ta nabyy me had'yyt hē. Ti m' äā kajaa panang Resijo häd näng doo bä. Jati pé bah'ood bana, äā ty gahōm hēnh tabahēm. Ti m' jat'iip hadoo äā kaja hōm panang Putewori häd näng doo bä.

¹⁴ Tii bä äā kat'aa Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hä. Äā rats'yyt äā baym hyb n'aa dó 7 ta äh sa pa. Tagadēeg ub kä Roma bä äā kaja hōm kän.

¹⁵ Jesus hä h'yy ka'eeh do Roma bä habong do heen n'aa enä däk né hē äā ky n'aa hä. Ti hyb n'aa rawén na, äā ragadoo hyb n'aa panang Apijo häd näng doo bä, panang buuj rakahet'aa doo bä. Ta wób äā ragadaa däk Tamawoob hē Taber-Nas häd näng doo bä. Ti m' Jesus hä h'yy ka'eeh do

Paw-Ro bahapäh bä, tatsebee wät, ti m' P'op Hagä Do hä taky hadoo:

—Taw'ääts hē mamejō nä do hyb n'aa Jesus hä h'yy ka'eeh doo —näng mä ta kyyh.

¹⁶ Äā kaja hōm bä Roma bä, ranoo ta m'aa hēnh Paw-Ro bagä. Sét hē warahén ta hagä n'aa.

Roma bä Jesus kyn'aa Paw-Ro her'oot do panyyg n'aa hahy'yh

¹⁷ Ti m' tamawoob hē däg mä ta äh, Paw-Ro mejüü ranaēēnh hyb n'aa sahōnh hē Judah buuj sa wahē n'aa, Roma bä habong doo. Ti m' rabana bä, Paw-Ro ky hadoo sa hä:

—Wakän haa —näng mäh. —Dooch y mo haj'aa kad'oo pé ér wakään sa hä, ér wahē makū rabahed'oo do paa hä na-ääj hē. Y ramaso däk Jerusarēnh bä, tii bä y ran'oo däk Roma buuj sa moo gó.

¹⁸ Hä y rabeaanh jawén paa bä, rakarēn né hē paawä y raberéd hōm. Dooch y mo haj'aa kadoo bä ta hyb n'aa y radaj'ēep hyb n'aa paawä, ti hyb n'aa rakarēn y raberéd hōm.

¹⁹ Dooch Judah buuj, ér wakään, rakarēn y reréd hōm bä. Ti hyb n'aa y betsēē, Sesa hä y taky n'aa etyy, hä y raky tapaa do ky n'aa hä. Y ti dooh y ky kes'ēēm pé ér wakään sa hä.

²⁰ Ti hyb n'aa y mejüü bē ranaēēnh y baher'oot hyb n'aa bē hä —näng mäh. —Israaew buuj sa hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ragada do y gada hyb n'aa né hē babä y wén gēēt y moo kamewyyt haak sapuuw hadoo doo me —näng mä Paw-Ro.

²¹ Ti m' Judah buuj sa wahē n'aa Roma bä habong do raky hadoo Paw-Ro hä:

—Dooch äā gadoo pé kerih do Judah häj n'aa bä naa a ky n'aa. Dooch na-ääj hē ér wakään t'ii hēnh naa han'aa do rer'ood bä baad nadoo pé a ky n'aa —näk mäh.

²² —Äā karēn paawä äā maa napäh h'ēēd hado a hä pé papuuj hadoo do ky n'aa. Jé pad'yyt hē baad nadoo doo me rabaher'oot ta ti papuuj ky n'aa hä —näk mäh.

²³ Ti m' raky kajäg däk Paw-Ro her'oot do pan'aa hä. Raky kajäk do noo gó hajōk mä kat'aa Paw-Ro hagä hēnh. Tabaher'oot bä, bāp paa tadu doo, tug bä taky keréd hōm mäh. Taher'oot mä sa hä ji P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa. Baad ub mä tabaher'oot sa hä. Mosees erii wät do paa mahang, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paa mahang na-ääj hē taner'oot sa hä, Jesus né hē P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, raky daheeh hyb n'aa.

²⁴ Sa mahang raky daheeh mä Paw-Ro her'oot do hä. Ta wób mä dooh raky dahē bä.

²⁵ Séd h'yyb nahedoo maa new'ēē do sa mahang. Paw-Ro her'oot do jawén paa bä

Isajas erih do paa P'op Hagä Do Sahee kyyh,
radu doo hah'üüm doo. Hahÿÿ d' mä Paw-
Ro her'oot sa hä P'op Hagä Do Sahee kyyh
Isajas hä:

²⁶ “Ahöm da sa wë. Hahÿÿ da da mama-
her'ood sa hä:

‘Bë maa napëë né paawä, dooh bë maa
newë bä.

Bë hegää né paawä, dooh bë hapëë bä', noo
da sa hä.

²⁷ Sa h'yyb tym gó abaa padëëk do hado däk.
Dooh d' rah'yy kadawuung wäd bä.

Sa nabuuj ragetsëë höm.

Sa matym ty kajaã höm.

Tii da tanado bä paawä,

rabahapäh né paawä,

ramaa napëë né paawä,

h'yy kadewuung né paawä,

wë ÿÿ rah'yy kawereem né paawä

hä ÿ rah'yy ka'eeh hyb n'aa.

Hä ÿÿ rah'yy kasadëë bä paawä ÿ t'yyd
mehñn sa hä.”*

²⁸ Ti m' Paw-Ro ky hadoo ênh:

—ÿ karën bë heen n'aa enäh hahÿÿ hä:
Hÿÿ kä da, ji P'op Hagä Do ed'ëëp do ky n'aa
Judah buuj nadoo do sa hä da takaher'oot.
Ti raky daheeh da —näng mä Paw-Ro.

[²⁹ Ti m' ta tii da Paw-Ro baher'oot jawén
paa bä sa hä, ah'üüm mäh. Ky ked'aak mä
ramahöm me sa da hadoo do hä.]

³⁰ Ti m' pawóp hë ta baab sa tób bä Paw-
Ro bagëë wät. Tëpaag had'yyt mä ta sãm tób
danäh hä. Baad mä tagadoo sahõnh hë ta wë
heg'ääs doo.

³¹ H'yyb neÿÿm doo me taher'oot P'op
Hagä Do bag'ääs do ky n'aa. Dooh hewaat
péh ta hä. Tametëëk mä Jesus Kristo Tak'ëp
Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa. Jääm hë kä hahÿ
panyyg.

* 28:27 Isajas 6.9-10

Roma Jesus hã h'yy ka'eeh doo, panang Roma hãd nãng doo bã habong do hã, Paw-Ro ma erih do hahÿÿh

¹ Paw-Ro, Kristo Jesus karom ÿ ti hÿÿh. Hã ÿ P'op Hagã Do h'yyb dãng, Jesus mejũũ do ÿ bahadoo hyb n'aa. Tsyt hẽ ÿ P'op Hagã Do asẽew dãk, ta panyyg hanãm do panãg n'aa ÿ bahadoo hyb n'aa.

²⁻⁴ Ta T'aah, Jesus Kristo, ẽr Wahẽ N'aa ky n'aa nẽ hẽ ta ti panyyg hanãm doo. Jesus kajaa do pooj jẽ P'op Hagã Do ky n'aa rod rerih do hã P'op Hagã Do ky n'aa eno dãk paa ta ti ta panyyg hanãm doo. Tak'ẽp hanãm do ta kyy kerih do hã rerih paa ta tii. Ji da hadoo Jesus bahado dãk noo gó, Dawi panaa nẽ paa tii. P'op Hagã Do T'aah kabaj'aa do na-ããj hẽ Jesus, P'op Hagã Do Sahee, tak'ẽp hanãm do metã wãt. Dejẽp do mahang Jesus ganã wãt do hã tametã wãt tii.

⁵ Jesus hyb n'aa P'op Hagã Do ky enyym wẽ ÿÿ. Ta hyb n'aa, hã ÿ taban'oo dãk na-ããj hẽ Jesus mejũũ do ÿ bahadoo hyb n'aa, Judah buuj nadoo do mahang ta ky n'aa ÿ maher'oot hyb n'aa, ta hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa Jesus raky daheeh hyb n'aa kã.

⁶ Ti sa wób nẽ hẽ bẽeh, P'op Hagã Do naẽej wãt doo, Jesus Kristo karapee rabahadoo hyb n'aa.

⁷ Y edẽng bẽ sahõnh hẽ, panang Roma hãd nãng doo bã habong doo, P'op Hagã Do kamahãn doo, P'op Hagã Do naẽej wãt doo, tsyt hẽ ta wẽ bẽ babok hyb n'aa. ÿ karẽn P'op Hagã Do ẽr Yb, Jesus Kristo Tak'ẽp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hẽ ky en'yyim bẽ hã. ÿ karẽn baad ub Kristo bẽ rah'yyb en'yyim.

⁸ Pooj jẽ ÿ ky dãng do hahÿÿh: Jesus Kristo hãd gó, P'op Hagã Do ÿ h'yy kaha'eeh do hã ÿ j'aa etsẽ, jẽ pad'yyt hẽ badãk hahÿÿ bã rabaher'oot do hyb n'aa nyy da baad ub P'op Hagã Do hã bẽ h'yy ka'eeh.

⁹⁻¹⁰ Bẽ ÿ ky n'aa ets'ẽẽ had'yyt hẽ. P'op Hagã Do hapãh ÿ ky n'aa ets'ẽẽ bẽeh. Ta wẽ t'õp hẽp ÿÿ gó naa ÿ moo wãt, ta T'aah ky n'aa ÿ maher'ood hõm. Ta hã ÿ ky n'aa ets'ẽẽ, takarẽn bã tabanoo hyb n'aa ta tyw n'aa, bẽ ÿ bahehẽen hyb n'aa.

¹¹ Ta ti ÿ wẽn her'oot, tak'ẽp ÿ karẽn do hyb n'aa bẽ ÿ bahapãh, P'op Hagã Do Sahee hã hana doo me bẽ ÿ masa hyb n'aa baad bẽ h'yy kae had'yyt hẽ hyb n'aa.

¹² Hahÿÿ d' ÿ hanãng pé tii: ÿ karẽn bẽ ÿ h'yyb en'yyim, baad ÿ h'yy ka'eeh do bẽ bahapãh bã. ÿ karẽn na-ããj hẽ ÿ bẽ h'yyb

en'yyim bẽ h'yy ka'eeh doo me, sэд demuun ẽr h'yyb tsebẽ hyb n'aa kã.

¹³ Wakãn haa hedoo doo, ÿ karẽn bẽ bahapãh, hajõõ nuu me paa ÿ h'yyb dãng bẽ ÿ bahehẽen, baad Kristo hã bẽ panang buuj wób rah'yy ka'eeh ÿ anoo hyb n'aa, ta wób Judah buuj nadoo do mahang ÿ bad'oo do paa hadoo. Hajõõ nuu me ÿ paa h'yyb dãng bẽ ÿ bahehẽen paawã, dooh ÿ haja nã bã bẽ wẽ ÿ ahõm bã. Ti anyy had'yyt hẽ ÿ tahewaatt doo.

¹⁴ Hã ÿ kamejõ dãk, sahõnh hẽ sa hã Kristo ky n'aa ÿ baher'oot hyb n'aa, panang bã haj'eenh do rado bã, daap habong do rado bã, ma kamet'ëek do rado bã, ma kamamet'ëeg do rado bã na-ããj hẽ.

¹⁵ Ti hyb n'aa, tak'ẽp ÿ h'yyb hedoo, bẽ hã na-ããj hẽ Kristo ky n'aa hanãm do ÿ maher'oot hyb n'aa, bẽeh, Roma bã haj'eenh do hã.

¹⁶ Dooh ÿ nu mebyy bã Kristo ky n'aa hã. ÿ wẽn nu manebnyng, ta ky n'aa hã kametã dãk do hyb n'aa P'op Hagã Do hejój. Ta tii me tabed'ëep sahõnh hẽ Kristo hã h'yy ka'eeh doo. Pooj jẽ dó tabed'ëep Judah buuj, tii bã tabed'ëep na-ããj hẽ Judah buuj nadoo doo.

¹⁷ P'op Hagã Do hejój nẽ hẽ ti ta ti ÿ wẽn her'oot, Kristo ky n'aa hanãm do met'ëeh do hyb n'aa nyy da baad ji bahado dãk P'op Hagã Do matym gó, jããm hẽ Kristo hã ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Tii da nẽ hẽ takerii dãk P'op Hagã Do kyy kerih doo gó: "Jããm hẽ edẽb had'yyt da, jẽ ta hã h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad hado dãk do P'op Hagã Do matym gó",* nãng kerih doo.

¹⁸ Hÿ pong jẽ naa P'op Hagã Do met'ëeh takawajãan sahõnh hẽ ta panyyg kanadah'eeh do sa wẽ, nesaa do moo heb'ook do sa wẽ na-ããj hẽ. Baad hadoo do ky n'aa rah'yyb panas'ëeh nesaa doo gó rababok doo me.

¹⁹ P'op Hagã Do rajãã da ta tii, rahapãh do hyb n'aa paawã P'op Hagã Do hã ji hapãh doo, sahõnh hẽ sa hã P'op Hagã Do metã wãt do hyb n'aa.

²⁰ Badãk hahÿ P'op Hagã Do pahuuj wãt noo gó naa, P'op Hagã Do pahuuj wãt do hã takametã dãk P'op Hagã Do hã ji nahapãh doo. Ta hejój gawanatsik doo, sahõnh hẽ sa bahãnh ta kabaj'aa do na-ããj hẽ kametã dãk ÿ hanãng péh. Tamo haj'aa hã ji h'yy ganãng hyb n'aa ta hã. Ti hyb n'aa, dooh da tahaja bã ji ky hado bã, "Dooh P'op Hagã Do ÿ hap'ëẽ bã", ji noo bã.

²¹ Rahap'ëẽ nẽ paawã P'op Hagã Doo, dooh raweh'ëẽ bã ta hã, dooh na-ããj hẽ raj'aa ets'ẽẽ bã ta hã tanoo do hyb n'aa sa hã. Daap hadoo do ti rahyb n'aa newẽ dãk. Dooh rah'yy kadawuung wãd bã baad hadoo do hã.

* 1:17 Habakuk 2.4

²² H'yy genäh redoo né paawä sa hä hē rahēgää bä, h'yy gatema padäg.

²³ Dooh rakarēn wäd bä rawehēē bä P'op Hagä Doo, kabaj'aa doo, hawäd had'yit doo. P'op Hagä Do rahyb n'aa eréd hōm, tii bä kabarii ajyy nahejooj is do heen n'aa hä, taw'ēēd heen n'aa hä, ta babo n'aa heen n'aa hä na-ääj hē rah'yy kawereem kán, ta tii hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa kä.

²⁴ Ti hyb n'aa kä P'op Hagä Do anoo nesaa doo, tak'ēp nu meby n'aa nāng do sa h'yyb tym tak'ēp karēn do ramoo bok sa hä hanāng doo me. Sa hub, sa hä hanāng doo, baad nado wäd ran'oo bä, tak'ēp nesaa do ta tii me sa da hadoo do sii hē ramoo bok do hyb n'aa.

²⁵ Rahyb n'aa eréd hōm P'op Hagä Do ky n'aa baad hadoo doo, heh'āat ub doo, tii bä daap hadoo do hä rah'yy kawereem dāk, P'op Hagä Do pehuuj wät do rawēn hyb n'aa jewyyg kán. P'op Hagä Doo, sahōnh hē mo haj'aa nāng doo, dooh rahyb n'aa jewyyg wäd bä —ti né hē paawä ji j'aa etsēē had'yit doo. Ÿy. Tii d' né hē. Taw'āats hē.

²⁶ Tii d' rabad'oo do hyb n'aa, P'op Hagä Do ky n'aa ety dāk tii, baad nadoo doo, nu meby n'aa nāng doo, ramoo bok hyb n'aa kä sa h'yyb tym tak'ēp karēn doo da. Ÿyj sii hē reréd hōm baad hadoo do sa patug wē rababok doo, P'op Hagä Do karēn doo da paawä. Ÿyj wób Ÿyj wē rababoo däg kán.

²⁷ Tii d' na-ääj hē ajyy wób rabad'oo. Reréd hōm sa Ÿym wē rababok doo, P'op Hagä Do karēn doo da paawä. Tak'ēp rah'yy karēn ajyy wób wē rababok. Tak'ēp nu meby n'aa nāng do ajyy wób ramoo bok ajyy wób sa sii. Ti hyb n'aa rahoop nesaa do ramoo bok do sām.

²⁸ Tii d' had'yit nado. Rakanarēn do hyb n'aa P'op Hagä Do rabahapäh, ramakyy do hyb n'aa P'op Hagä Do hä ji hapäh doo, P'op Hagä Do ky n'aa ety dāk tii, baad nadoo do rahyb n'aa newēē hyb n'aa, nu meby n'aa nāng do ji moo nawät do ramoo bok hyb n'aa kä.

²⁹ Séd dó sa h'yyb gó nesaa péh. Tak'ēp rakarēn nesaa do ramoo bok ta wób sa hä. Sa h'yyb karēn do jawēn rababok. Tak'ēp raky nes'aa dāk. Tak'ēp ta wób sa ma rahyb n'aa jewēts dāk. Ta wób wē rakarēn raka-maj'ī. Sa h'yyb gó had'yit hē kaj'ōök do bawät. Rakarēn rawad'ii had'yit hē ta wób. Nesaa do rahyb n'aa newēē had'yit hē ta wób sa wē. Ta wób na-ääj hē ranu mer'oot.

³⁰ Ta wób raky n'aa rejää. Tak'ēp raka-majē dāk P'op Hagä Do wē. Ta wób sa bahānh ranu gapad'ēēk red'oo do hyb n'aa, ta wób raky n'aa rejää, ta wób rarejää. Ta wób sa bahānh ranu gapad'ēēk red'oo. H'yy kasab'ee. Rahyb n'aa newēē nyy da nesaa

do ramoo bok. Dooh raky dahé bä sa yb, sa Ÿyn.

³¹ H'yy gatemah. Ky keh'Ÿyt. Dooh rakamahān bä ta wób. Dooh rat'yid mehīn bä ta wób.

³² Rahapēē né paawä dajēb hä P'op Hagä Do ky n'aa ety ta ti hedoo do nesaa do moo b'ook doo, dooh reréd bä ta tii. Tii d' had'yit nado rabad'oo. Taw'āats hē na-ääj hē sa hä, ta wób, sa nemuun baad nadoo do ramoo boo bä.

2

Sahōnh hē badäk hahŸy bä habong do P'op Hagä Do ky n'aa ety do ky n'aa hahŸyh

¹ Bēeh, Judah buuj wób, ta wób nesaa do moo heb'oooh do bë ky n'aa ety. Ti hadoo né hē, dooh da bë kyy pé P'op Hagä Do matym gó ji taky n'aa ety noo gó. Ta wób bë ky n'aa ety bä, bë daaj hē né hē bë ky n'aa ketyy, bë na-ääj hē bë moo bok do hyb n'aa ta wób bë p'ää ky n'aa ety doo.

² Ēr hapäh, daap hē hyb n'aa nado P'op Hagä Do ky n'aa ety nesaa do moo b'ook doo. Tahapäh do hyb n'aa taky n'aa ety sahōnh hē.

³ Ti hyb n'aa, kabaj'aa nadoo do bëeh, nesaa do moo heb'oooh do ky n'aa ety doo, bë na-ääj hē bë moo bok ta wób bë p'ää ky n'aa ety doo. Ti hyb n'aa, dooh né da bë kedēēb bä bë P'op Hagä Do ky n'aa ety do mahānh.

⁴ Bë makyys apäh tak'ēp P'op Hagä Do ky enyym do bë wē, ji tahyb n'aa b'aaah doo? Dooh tagah'ood bä bë hä, bë wē tawēn ky enyym, ta wē bë h'yy kawereem hyb n'aa paawä ta hä bë h'yy ka'eeh hyb n'aa kä?

⁵ Bë nabuj keh'ūum do hyb n'aa, bë h'yy kawanareem do hyb n'aa na-ääj hē, bë an'oo bä tak'ēp bë P'op Hagä Do rejää da takawa-jāān noo gó, sahōnh hē tanes'ōōs doo me P'op Hagä Do ky n'aa ety do kajaa bä kä.

⁶ Rabad'oo do pénh da P'op Hagä Do anoo da ta sām sahōnh hē sa hä.

⁷ Ti anāng tak'ēp baad hadoo do P'op Hagä Do hä hana do gada doo, ta wē rakaweh'ēēh gad'aa doo, h'yyb nadajēp do ragadoo rakarēn doo. Ta tii hä rah'yy kajäk do hyb n'aa, h'yy kanerét doo me baad hadoo do ramoo boo had'yit hē. Ta ti hedoo do sa hä P'op Hagä Do anoo da edēb had'yit do ta pa.

⁸ Ti anāng ta wób. Sa hä hē ub rahyb n'aa newēē tii. Baad hadoo do P'op Hagä Do her'oot do raty n'aa ges'yik. Nesaa do jawēn rababok. Ta ti hedoo doo, ta kawaj'āān gó tak'ēp P'op Hagä Do rejää da.

⁹ Tak'ēp rabahoop da sahōnh hē nesaa do moo heb'oooh doo, Judah buuj pooj jé,*

* 2:9 Pooj jé Judah buuj du d'oo da rahoop doo. P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yik do rahapäh do hyb n'aa né paawä, dooh raky dahé bä.

Judah buuj nadoo do na-ããj hê. Tak'êp baad nadoo do adâng da sahõnh hê sa hã.

¹⁰ Sahõnh hê baad hadoo do moo bok do hã, tak'êp baad hadoo do P'op Hagã Do anoo da. Rakawehêê dâk da P'op Hagã Do matym gó. H'y'yb nãm do P'op Hagã Do anoo da sa hã. Pooj jé, Judah buuj baad hadoo do moo wât do hã tabad'oo da tii, tii bã Judah buuj nadoo do hã na-ããj hê.

¹¹ Dooh P'op Hagã Do asêew bã ji mahang. Judah buuj ji do bã, Judah buuj ji nado bã, sét né hê ji ta hã.†

¹² P'op Hagã Do ky n'aa jaw'y'yk do Mosees hã kan'oo dâk do nahapãh do nesaa do moo b'ook doo, dawêe da rababoo had'y'yt hê P'op Hagã Do mahãnh, ta ky n'aa jaw'y'yk do dooh né paawã rahapêe bã. H'y' kã, P'op Hagã Do ky n'aa jaw'y'yk do hapãh do nesaa do moo b'ook doo, P'op Hagã Do ky n'aa jaw'y'yk do ky n'aa etyy da sa hã.

¹³ Tii d' tawén hadoo, P'op Hagã Do ky n'aa jaw'y'yk do maa new'êp do nado baad hado dâk do P'op Hagã Do matym gó. P'op Hagã Do ky n'aa jaw'y'yk do ky dah'eeh do tii, baad hedo padêek do ta matym gó.

¹⁴ Ta see pé noo gó Judah buuj nadoo doo, P'op Hagã Do ky n'aa jaw'y'yk do nahapãh doo, ramoo bok ta ky n'aa jaw'y'yk do mejũũ doo, dooh paawã rahapêe bã ta ky n'aa jaw'y'yk doo. Tii da ta see pé noo gó rawén d'oo, sa h'y'yb sa hã mejũũ do hyb n'aa.

¹⁵ P'op Hagã Do ky n'aa jaw'y'yk do mejũũ do ramoo bong bã, rametêeh tii hã, ti anâng né hê P'op Hagã Do ky n'aa jaw'y'yk do sa h'y'yb gó. Sa h'y'yb ky n'aa tapaa sa hã hê, baad nadoo do ramoo boo bã. Sa h'y'yb gó rahyb n'aa newêe do metêeh da sa hã, baad tado bã, baad tanado bã rabad'oo do paah.

¹⁶ Ta tii d' tabawât sahõnh hê ji h'y'yb gó ji jejên do paa Kristo Jesus metyy noo gó, P'op Hagã Do ky gabuuj gó. Tii da né da tabahadoo, ta ky n'aa hanãm do y' maher'ood hõm do hã metêeh.

Mosees ky n'aa jaw'y'yk do Judah buuj raky nadaheeh do ky n'aa hah'y'yh

¹⁷ Bê m' Judah buuj, bê wób sa nooh. Mosees ky n'aa jaw'y'yk do hã bê daap yyp. P'op Hagã Do bê hapãh do hyb n'aa bê h'y' kasab'ee.

¹⁸ Mosees ky n'aa jaw'y'yk do bê ma kametêek do hyb n'aa, P'op Hagã Do karên do bê bahapãh, tak'êp baad hadoo do bê bahapãh na-ããj hê.

¹⁹ Ty temah do sa h'y'yb mahũũm n'aa hadoo bêeh, bê hã péh.‡ Badagyp doo gó habok do sa bag hadoo bêeh, bê hã péh.

²⁰ P'op Hagã Do nahapãh do hã bê metêeh baad hadoo doo. Mosees ky n'aa jaw'y'yk do bê hapãh do hyb n'aa, sahõnh hê bê bahapãh, sahõnh hê baad hadoo do bê bahapãh na-ããj hê. Ti hyb n'aa, nahapãh doo, karapee hadoo do sa ma matêg hadoo bêeh.

²¹ Ti hyb n'aa kã, hêd n'aa bê hã hê bê ma manetêek, ta wób ma metêek do bêeh? Hêd n'aa bê bets'êek, ti bê baher'oot ta wób nets'êek?

²² Hêd n'aa bê y'ym nadoo do sii bê be'y'yh, sa y'ym nadoo do sii ranay'yh ta wób bê maher'ood bã? Hêd n'aa sa kabarii tób n'aa yt hã hanâng do bê bets'êek, tak'êp kabarii ganen'aak do bêeh?

²³ P'op Hagã Do ky n'aa jaw'y'yk do Mosees hã kan'oo dâk do hã bê h'y' kasab'ee, ti hadoo né hê, dooh bê wehêe bã P'op Hagã Doo, bê ky nadaheeh do hyb n'aa ta ky n'aa jaw'y'yk doo.

²⁴ Ta tii d' bê bad'oo do hyb n'aa, bê hã kametã dâk hah'y' P'op Hagã Do kyy kerih doo gó kerii dâk doo: "Bê hyb n'aa Judah buuj nadoo do raky n'aa rejãã P'op Hagã Doo."§

²⁵ P'op Hagã Do ky n'aa jaw'y'yk do Mosees hã kan'oo dâk do bê ky dahé bã, tii bã taw'ããts hê né hê ji masuuj noo byyh ji gahõk doo, P'op Hagã Do karapee ji bahadoo do heen n'aa. H'y' kã, P'op Hagã Do ky n'aa jaw'y'yk do ji ky nadahé bã, ji masuuj noo byyh kahõg hõm né paawã, dooh ji P'op Hagã Do gado bã. Masuuj noo byyh kanehõk do hado dâk ji tii bã, Judah buuj né paawã ji.

²⁶ H'y' kã, ta wób, Judah buuj nadoo doo, masuuj noo byyh kanehõk doo, ramoo boo bã P'op Hagã Do ky n'aa jaw'y'yk do mejũũ doo, tii bã sa masuuj noo byyh kehõk do hadoo rabahado padêek tii, P'op Hagã Do hã. P'op Hagã Do gadoo né da tii.

²⁷ Jé P'op Hagã Do ky n'aa jaw'y'yk do ky daheeh doo, ta masuuj noo byyh kanahõg né paawã, bê da taky n'aa etyy P'op Hagã Do matym gó. Bê tawén ky n'aa etyy da, bê ky nadaheeh do hyb n'aa P'op Hagã Do ky n'aa jaw'y'yk doo, bê hapêe né paawã ti ta ky n'aa jaw'y'yk doo, anyy né paawã bê hã na-ããj hê ji masuuj noo byyh kahõk do heen n'aa.

²⁸ Ta ti y' wén her'oot, dooh Judah buuj heh'ããt ji do bã P'op Hagã Do matym gó, jããm hê j'ooj madãk doo me Judah buuj rabahed'oo doo da ji bad'oo do hyb n'aa. Ti hadoo P'op Hagã Do karapee ji hado dâk do heen n'aa heh'ããt do hã: Dooh j'ooj madãk doo me ji masuuj noo byyh kahõk do tado bã tii.

† **2:11** Baad hadoo do moo b'ook doo, baad hadoo do ragadoo né da ta hanaa. Nesaa do moo b'ook doo, nesaa do ragadoo né da ta hanaa. ‡ **2:19** Judah buuj nadoo do ramaneêehñ "ty temah doo". P'op Hagã Do karên paa Judah buuj rah'y'yb mahũũm Judah buuj nadoo doo, ta ky n'aa rahapãh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa, ty temah do sa h'y'yb mahũũm n'aa bêeh, Paw-Ro wén nãng.

§ **2:24** Isajas 52.5, Esekijew 36.22

²⁹ Jé ta h'yyb gó naa P'op Hagä Do karên do moo wät doo, ti né hê Judah buuj heh'äät doo. P'op Hagä Do Sahee baad hadoo do hä ji tah'yyb wareem däk doo, ti né hê P'op Hagä Do karapee ji hado däk do heen n'aa heh'äät doo. Jääm hê j'ooj madäk doo me tamejüü doo da ji masuuj noo byyh ji gahök doo, dooh ta karapee ji hado däk do heen n'aa heh'äät do tado bä. Ta wób raganado bä né paawä ta ti hedoo doo, P'op Hagä Do gadoo né da jé ta h'yyb gó naa P'op Hagä Do karên do moo wät doo.

3

Dooh P'op Hagä Do ky kahÿyd bä taky däng do hä ky n'aa hahÿyh

¹ Nyy d' ÿ hanäng pé ta tii hä* Daap hê g'eeh Judah buuj P'op Hagä Do asëew hóm ta wób sa mahang? Daap hê g'eeh ji masuuj noo byyh ji kahök do heen n'aa, Judah buuj hä tan'oo däk doo?

² Dooh. Dooh tii d' tado bä ÿ hanäng péh. Hajöng baad hadoo do ti anäng né hê ää Judah buuj wê, ta wób wê nanäng doo. Ta ti hajöng baad hadoo do mahang hahÿ ti ta bahänh baad hadoo doo: Judah buuj hä takan'oo däk P'op Hagä Do kyyh.

³ Hÿy kä, Judah buuj wób raky nadaheeh do hyb n'aa P'op Hagä Do kyyh, dooh wäd g'eeh hÿy kä P'op Hagä Do moo wäd wäd bä sa hä taky däng doo? P'op Hagä Do ky kahÿyt g'eeh hÿy kä sa hä taky däng doo?

⁴ Dooh. Dooh P'op Hagä Do ky kahÿyd bä taky däng doo. Baad hadoo do taker'ood had'yyt hê. Sahönh hê badäk hahÿy bä habong do ti daap men'yyh doo. Tii da né hê takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó, Dawi makü kyyh P'op Hagä Do hä. Hahÿy da ta kyyh:

“Maher'oot bä, baad ub né a kyyh ji bahapäh da.

Öm da j'aa ketsë öm raky n'aa tapaa bä** — näng Dawi kyyh.

⁵ Hÿy kä, baad nadoo do ër moo bok do hä wyt ta maab däg, dooh tii da P'op Hagä Do bad'oo. Baad had'op sahönh hê P'op Hagä Do bad'oo doo, ji nahadoo do hyb n'aa. Tii d' tahadoo do hyb n'aa, nyy da ji kyyh tii bä nesaa do hä ji taky n'aa ety bá? “Taw'ääts hê nadoo do P'op Hagä Do bad'oo, ää tarejää do hyb n'aa”, näng g'eeh ji? (Badäk hahÿy bä habok do hyb n'aa newëwë doo da, reaanh doo da, ÿ her'oot ti ÿ erih do hä.)

⁶ Dooh. Baad had'yyt hê P'op Hagä Doo. Tii d' tanado bä paawä, dooh P'op Hagä Do

haja bä paawä badäk hahÿy hä habong do taky n'aa ety bä.

⁷ Hÿy kä, hahÿy da apäh da ÿ her'ood wät do maa newëwë do see ÿ taky gadoo: “Ji nawäd bä baad hadoo do ky n'aa metëeh doo da, ta bahänh baad had'op P'op Hagä Do ji bahapäh tii hä. P'op Hagä Do kawehëe däg kân baad nadoo do ji moo wät do hyb n'aa. Ti hyb n'aa hêd n'aa ji P'op Hagä Do ky n'aa etyy nesaa do ji moo wät do hyb n'aa”, näng mä ta kyyh.

⁸ “Taw'ääts hê nesaa do ër moo bok. Baad hadoo do du n'aa tii”, näk mä ta wób. “Baad had'op P'op Hagä Doo, kametëeh tii hä”, näk mäh. Tii d' mä ÿ ma mehetëk doo, sa nooh. Daap ramenyyh këh ÿ n'aa hä, ÿ raky n'aa rejää. P'op Hagä Do rejää né da tii da hyb n'aa newëwë doo, tii da her'oot doo!

Dooh baad hadoo pé P'op Hagä Do matym gó ky n'aa hahÿyh

⁹ Hÿy kä, ta wób sa bahänh g'eeh ääh, Judah buuj, P'op Hagä Do matym gó? Dooh, tabad'op hê. Nesaa do mejüü sahönh hê ji hä, Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ääj hê. ÿ metä däg kân ta tii.

¹⁰ Tii da né hê takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih do hä:

“Dooh baad hawät pé P'op Hagä Do karên doo da!

¹¹ Dooh baad hadoo do hä h'yy kadaw'uuh péh.

Dooh P'op Hagä Do hä hyb n'aa newëwë péh.

¹² Sahönh hê dooh rahyb n'aa newë wäd P'op Hagä Doo.

Dawë hä rababoo hóm ta mahänh.

Nes'aa padäg sahönh hê.

Dooh baad hadoo do moo wät péh!

Dooh sét had'os pé baad hadoo do moo wät péh.”†

¹³ “Kamag hood noo gasëets däk do hadoo sa r'ood. Dajëb ta hanaa.

Ramer'oot doo me rawedii ta wób.”§

“Aw'yy p'yym mahÿÿj hadoo sa kyyh.”**

¹⁴ “Sa noo me raky n'aa was'ee had'yyt hê, h'yy gaëëj gó rabaher'oot.”††

¹⁵ “Nayyw hê radej'ëep ta wób.

¹⁶ Rahahöm hën ragawats'iik sahönh hê, nesaa do ta wób rahoop ran'oo bä.

¹⁷ Dooh h'yyb nyyw gó ta wób wê raboo bä.”‡‡

¹⁸ “Dooh P'op Hagä Do rawehëe bä,

dooh P'op Hagä Do rajeyÿm bä sa h'yyb gó.”§§

Tii d' P'op Hagä Do kyyh.

* 3:1 Tëg eh do 2, tég nad'ëëd is do 25-29 hä terii wät do ky n'aa Paw-Ro ah'üüm nä babä. † 3:4 Saaw-Mo 51.4 ‡ 3:12

Saaw-Mo 14.1-3, 53.1-3, Ekeresijas 7.20 § 3:13 Saaw-Mo 5.9 ** 3:13 Saaw-Mo 140.3 †† 3:14 Saaw-Mo 10.7

‡‡ 3:17 Isajas 59.8 §§ 3:18 Saaw-Mo 36.1

¹⁹ Hÿy kã, ãr hapãh hahÿÿh: Sahõnh hã né hã P'op Hagã Do ky n'aa jaw'y'yk do her'oot doo, ta kyyh her'oot doo, ta ky n'aa jaw'y'yk do gado dãk do sa hã né hã ti tabaher'oot, Judah buuj hã ti tabaher'oot.*** Tii d' tawén hadoo, bag hãnh sahõnh hã rababë dãk hyb n'aa da P'op Hagã Do matym gó. Doooh da sa kyy péh. Sahõnh hã badãk hahÿÿ hã habong do P'op Hagã Do ky n'aa etyy da.

²⁰ Ti hyb n'aa, P'op Hagã Do ky n'aa jaw'y'yk do mejüü do ji moo wãt do hã, dooh da baad hadoo pé P'op Hagã Do matym gó. Tii d' tawén hadoo, P'op Hagã Do ky n'aa jaw'y'yk do Mosees hã kan'oo dãk do hã ji h'yy kadaw'uuh nesaa do ji h'yyg gó hanãng do hã.†††

Ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad ji hado dãk P'op Hagã Do matym gó ky n'aa hahÿÿh

²¹ Hÿy kã P'op Hagã Do metã dãk nyy da ji hajaa baad ji bahado dãk ta matym gó. Mosees ky n'aa jaw'y'yk do mejüü do ji ky daheeh do hyb n'aa nado tii. Ti hadoo né hã, Mosees ky n'aa jaw'y'yk doo, P'op Hagã Do ky n'aa rod p'ooj ub habong do na-ããj hã, raheer'oot paa ta ti ky n'aa hã.

²² P'op Hagã Do anoo baad ji bahado dãk ta matym gó, Jesus Kristo hã ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa kã. Sahõnh hã né hã ta hã ky dah'eeh doo, baad rabahadoo da ta matym gó.††† Doooh P'op Hagã Do asëëw bã ji ma-hang Judah buuj ji do bã, Judah buuj ji nado bã.

²³ Sahõnh hã né hã ramoo boo dãk nesaa doo. Dawëë sahõnh hã rababoo dãk tak'ëp baad hadoo do mahãnh, sa hã P'op Hagã Do anoo do paawã.†††

²⁴ Ti hado né paawã, bag hãnh P'op Hagã Do banoo baad sahõnh hã rabahado padëëk hÿÿ kã ta matym gó, tak'ëp ji wë taky enyym do hyb n'aa, Kristo Jesus ãr hyb n'aa dajëp do hyb n'aa ãr tedëëb wãt do hyb n'aa nesaa do mahãnh.

²⁵ Ta T'aah P'op Hagã Do an'oo wãt, ãr wë P'op Hagã Do kawajãan do ãr hyb n'aa tabahoop hyb n'aa, ãr hyb n'aa tadajëp hyb n'aa kã. Baad ãr bahado dãk hÿÿ kã P'op Hagã Do matym gó, ãr hyb n'aa Jesus dajëp ãr ky dahé bã. Tii da P'op Hagã Do wén d'oo, baad had'op sahõnh hã tamoo wãt doo, tametëeh hyb n'aa. P'op Hagã Do sa hã tahyb n'aa b'aah do hyb n'aa, Kristo kajaa do pooj jé dooh tabaa jã nesaa do ramoo bok do mabaj.

*** **3:19** Tëg nad'ëed is do 10 hanaa kerii dãk doo, Judah ky n'aa na-ããj hã. Ti na-ããj hã baad nadoo do ramoo bong do tii. ††† **3:20** Saaw-Mo 143, Garata 2.16 ††† **3:22** Tahajaa na-ããj hã ji erii bã hahÿÿ da: "P'op Hagã Do anoo baad ji bahado dãk ta matym gó, baad had'yyt hã Jesus Kristo bad'oo do hyb n'aa. Sahõnh hã né hã ta hã ky dah'eeh doo, baad rabahadoo da ta matym gó." ††† **3:23** Tak'ëp hanãm do P'op Hagã Do h'yyb dãng Adãw hã tabanoo hyb n'aa, ta panaa hã na-ããj hã. Ta jawén, Adãw ky nadaheeh do hyb n'aa, dooh ta ti tagado wãd bã. * **3:31** Jesus hã ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa ji hajaa hÿÿ kã baad ji ky dahé bã ta ky n'aa jaw'y'yk doo. * **4:3** Genesis 15.6

²⁶ Ta T'aah P'op Hagã Do wén n'oo dãk, baad had'op sahõnh hã tamoo wãt doo, tametëeh hyb n'aa hÿÿ kã. Baad ub né hã P'op Hagã Doo. Ti hadoo, baad rabahado padëëk na-ããj hã ta matym gó tan'oo bã, Jesus hã h'yy ka'eeh doo.

²⁷ Ti hyb n'aa, dooh hajaa pé ta hã hã tah'yy kasabé bã. Ji hã hã ji wén nahajaa ji h'yy kasab'ee doo, dooh Mosees ky n'aa jaw'y'yk do ji ky daheeh do hyb n'aa tadoo do hyb n'aa baad ji bahado dãk do P'op Hagã Do matym gó. Kristo bad'oo do hã ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad ji wén hado dãk ta matym gó. Ti hyb n'aa dooh ji haja bã ji hã hã ji h'yy kasabé bã.

²⁸ Yÿ. Ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad ji bahado dãk P'op Hagã Do matym gó, dooh Mosees ky n'aa jaw'y'yk do ji ky daheeh do hyb n'aa tado bã.

²⁹ Judah buuj had'yyt nado P'op Hagã Do bag'ããs. Sahõnh hã ta wób na-ããj hã né hã tabag'ããs.

³⁰ Sët ub P'op Hagã Doo. Baad rabahado padëëk tan'oo bã ta matym gó Judah buuj ta hã h'yy ka'eeh doo, Judah buuj nadoo do ta hã h'yy ka'eeh do na-ããj hã.

³¹ Tii d' tahadoo do hyb n'aa, dooh apãh ji karën wãt ta ky n'aa jaw'y'yk do Mosees hã kan'oo dãk do paa ÿ hanãng pé g'eeh? Doooh. Ti bahãnh ãr ky daheeh hÿÿ kã ta ky n'aa jaw'y'yk doo.*

4

Abaraãm h'yy ka'eeh do ky n'aa hahÿÿh

¹ Taw'ããts hã ãr hyb n'aa newë nyy da Abaraãm, ãã Isaraëw buuj wahë maküüh, baad hado dãk paa P'op Hagã Do matym gó.

² Baad Abaraãm hado dãg bã paawã P'op Hagã Do matym gó, P'op Hagã Do ky n'aa jaw'y'yk do mejüü do tamoo wãt do hyb n'aa paawã, tii d' tado bã paawã, tahajaa paawã ta hã hã tah'yy kasabé bã. Ta hã hã tah'yy kasabé bã paawã, dooh P'op Hagã Do matym gó tado bã paawã tii.

³ Hahÿÿ da né hã P'op Hagã Do kyy kerih do hã takerii dãk Abaraãm ky n'aa: "Abaraãm ky dahé kãn Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Taky daheeh do hyb n'aa né kã m', baad tawén hado dãk P'op Hagã Do matym gó",* nãng kerih doo.

⁴ Hÿÿ kã, ji moo wãt do ky n'aa gó bë ÿ maher'oot: Ji moo wãd wãt do hyb n'aa ji gado bã ji moo wãt do sãm, tii bã ta sãm ji gadoo doo, dooh daap hã ji gadoo do tado bã

tii. Dooh bag hēnh ji gadoo do tado tii. Ji moo wāt do sām né hē tii. Ti hadoo baad ji hadoo dāk do hā P'op Hagā Do matym gó. Baad ji bahado dāg bā paawā baad hadoo do ji moo wāt do hyb n'aa, tii bā dooh bag hēnh tado wād bā paawā tii.

⁵ P'op Hagā Do né hē ti hanoo, baad rabahado padēek baad nadoo do paah. Ta hā h'yy ka'eesh doo, tah'yy ka'eesh do hyb n'aa né hē baad tabahado dāk ti P'op Hagā Do matym gó, ta ky n'aa jaw'y'yyk do mejūū do tamoo wāt do hyb n'aa nado.

⁶ Tii d' né hē Dawi makū baher'oot paah. Ky n'aa kedēng mäh, baad hadoo do ramoo bok do hyb n'aa nado baad hadoo dāk do P'op Hagā Do matym gó. Hahȳy da m' Dawi kyyh Saaw-Mo hā kerih doo:

⁷ “Ky n'aa kedēng tii, sa hā P'op Hagā Do hyb n'aa mabaan do ta ky n'aa jaw'y'yyk do raky nadaheeh do paah,

baad nadoo do ramoo bok do paa P'op Hagā Do awug hōm doo.

⁸ Ky n'aa kedēng tii, baad nadoo do ramoo bok do paa Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do netsén doo”, nāng Dawi kyyh.[†]

⁹ Ȳ eaanh h̄ȳ k̄ā, jāām hē sa masuuj noo byyh kehōk do ti ky n'aa kedēng g'eeh? Dooh. Judah buuj nadoo doo, sa masuuj noo byyh kanehōk doo, ti na-āāj hē raky n'aa kedēng. Abaraām h'yy ka'eesh do hyb n'aa né hē baad tawén hado dāk P'op Hagā Do hā, ēr ky hadoo paah.

¹⁰ Bē hyb n'aa newē, ny noo gó baad Abaraām hado dāk P'op Hagā Do matym gó? Ta masuuj noo byyh gahōk jawén paa bā, ta masuuj noo byyh tagahōk do pooj jé? Ti pooj jé né hē, dooh ta jawén tado bā.

¹¹ Ta jawén tii, Abaraām hā takan'oo dāk sa masuuj noo byyh kahōk do heen n'aa. Ta masuuj noo byyh kanahōk nā bā, P'op Hagā Do hā tah'yy ka'eesh do hyb n'aa baad tabahado dāk do metēē n'aa tii. Ti hyb n'aa, sahōnh hē sa masuuj noo byyh kanehōg né paawā, P'op Hagā Do hā rah'yy ka'eesh do hyb n'aa baad rabahado padēek do P'op Hagā Do matym gó, sa wahé makū hado dāk Abaraām.

¹² Sahōnh hē sa masuuj noo byyh kehōk doo, Abaraām masuuj noo byyh kanahōk nā bā h'yy ka'eesh doo da h'yy ka'eesh doo, ti na-āāj hē Abaraām panaa.

¹³ Dooh Mosees ky n'aa jaw'y'yyk do raky daheeh do hyb n'aa tado bā, Abaraām hā, Abaraām panaa hā na-āāj hē, P'op Hagā Do ky n'aa enooh sahōnh hē badāk hahȳ ta danāh rabahadoo hyb n'aa. Dooh. Ta ti P'op Hagā Do wén ky n'aa enooh sa hā, ta

hā rah'yy ka'eesh do hyb n'aa baad rabahado padēek P'op Hagā Do matym gó hyb n'aa tii.[‡]

¹⁴ Mosees ky n'aa jaw'y'yyk do hā daab 'y'yy do rado bā paawā ti Abaraām hā taky n'aa eno dāk do gadoo doo, tii bā daap hē paawā ji h'yy ka'eesh doo, daap hē na-āāj hē paawā tii bā P'op Hagā Do ky n'aa enooh do paah.

¹⁵ Dooh Mosees ky n'aa jaw'y'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa P'op Hagā Do ky n'aa enooh do ji gadoo ȳ wén nāng, nesaa do hā Mosees ky n'aa jaw'y'yyk do ji taky n'aa etyy do hyb n'aa. Ji tawén ky n'aa etyy, baad ji nahajaa do hyb n'aa ji ky dahé bā. Tanyy bā ky n'aa jaw'y'yyk doo, ji ky nadahé had'y'yt hē né hē ta mahang.

¹⁶ Ti hyb n'aa k̄ā, ji h'yy ka'eesh do hyb n'aa né hē P'op Hagā Do ky n'aa enooh do ji gadoo. Jāām hē tak'ēp ji wē P'op Hagā Do ky enyym do hyb n'aa tii. Tii d' tawén hadoo, sahōnh hē Abaraām panaa ragadoo hyb n'aa Abaraām hā P'op Hagā Do ky n'aa eno dāk do paah. Tii bā Mosees ky n'aa jaw'y'yyk do hapäh do Jesus hā h'yy ka'eesh do ragadoo tii. Ta wób, Judah buuj nadoo doo, Abaraām h'yy ka'eesh doo da h'yy ka'eesh doo, ti na-āāj hē ragadoo. Sahōnh hē P'op Hagā Do hā h'yy ka'eesh do sa wahé makū ti Abaraām.

¹⁷ Tii da né hē takerii dāk P'op Hagā Do kyyh Abaraām hā: “Hajōng hāj n'aa buuj sa yb da ōm ȳ an'oo bā”,[§] nāng mäh. Ēr yb né hē ti Abaraām, P'op Hagā Do Abaraām h'yy kaha'eesh do matym gó. Ti né hē P'op Hagā Doo, dejēp do hed'ēep doo. Ti né hē ky n'aa enooh badoh nā doo.

¹⁸ Tabēej dāg né paawā ta baab n'aa rabetaah do pan'aa, Abaraām ky daheeh hyb n'aa tagadaa had'y'yt hē ta hā P'op Hagā Do ky n'aa enooh doo. Ti hyb n'aa hajōng hāj n'aa buuj sa yb tabahado dāk, ta hā P'op Hagā Do her'oot doo da né paah: “Metsén sagōōh, mahaja bā. Ti hawób da a panaa”,^{**} nāng paa P'op Hagā Do ta hā.

¹⁹ Abaraām hā péh, dajēp do hadoo ta hub, tahyb n'aa newē bā. P'eets dāg 100 ta baab dāg ti noo gó. Sarah wog dajēp hadoo na-āāj hē, Abaraām hā. Ti hadoo né hē, baad ub Abaraām h'yy ka'eesh P'op Hagā Do hā.

²⁰ Dooh taky sēew bā ta hā P'op Hagā Do ky n'aa enooh doo. Tak'ēp P'op Hagā Do hā tah'yy kae dāk. Ta hā tah'yy ka'eesh doo me tawehēē dāk P'op Hagā Doo.

²¹ P'op Hagā Do hajaa né hē tamoo wād bā taky dāng doo, baad Abaraām bahapēē dāg k̄ān ta h'yyb gó.

²² Ti hyb n'aa né hē baad tawén hado dāk P'op Hagā Do matym gó P'op Hagā Do an'oo bā, takerii dāk do né hē.

²³ Abaraām hyb n'aa had'y'yt nado takerii dāk ta tii.

† 4:8 Saaw-Mo 32.1-2

‡ 4:13 Genesis 17.4-6, Genesis 22.17-18

§ 4:17 Genesis 17.5

** 4:18 Genesis 15.5

²⁴ Takerii dāk ər hyb n'aa na-āāj hē, ƛ̄er, baad ta matym gó hado dāk doo, P'op Hagā Do mo haj'aa. Takerii dāk ər hyb n'aa, Jesus ər wahē n'aa dej̄ep do mahang taganā wāt hanoo do hā h'yy ka'eeh doo.

²⁵ Jesus né ti nesaa do ər h'yyb tym gó hanāng do hyb n'aa daj̄eb hā kan'oo dāk do paah. Jesus né ti dej̄ep do mahang ganā wāt do P'op Hagā Do an'oo bā, baad ər bahado dāk hyb n'aa ká P'op Hagā Do matym gó.

5

P'op Hagā Do najiis ər bahado dāk do ky n'aa hahȳȳh

¹ Ti hyb n'aa ká, baad ər bahado dāk do hyb n'aa ká P'op Hagā Do matym gó ta hā ər h'yy ka'eeh do hyb n'aa, P'op Hagā Do najiis ər bahado dāk h̄ȳȳ ká. Dooch ta majīi ər hado boo bā. ƛ̄er Wahē N'aa Jesus Kristo hyb n'aa tii.

² ƛ̄er h'yy ka'eeh do hyb n'aa Kristo an'oo dāk, papuuj gó, h'yyb nyww gó ər babok hyb n'aa ká, P'op Hagā Do ər wē ky enyym do matym gó. Tsebee gó baad ər gada P'op Hagā Do kabaj'aa do ər gadoo ta sii.

³ Ti hyb n'aa had'yyt nado ər tsebé. Baad nadoo do ər ahob bā, ƛ̄er tsebé na-āāj hē. ƛ̄er hapāh, baad nadoo do ji ahoop doo, nayww hē ji h'yy ganaj̄ēē hōm tan'oo bā.

⁴ Nayww hē ji h'yy ganaj̄ēē hōm doo, baad P'op Hagā Do hā ji bawād dāg had'yyt hē tan'oo bā. Baad ji bawād dāk do hyb n'aa, baad ji gadaa kán baad hadoo do ji gadoo do ta jawén.

⁵ Ta jawén ər gadoo do baad ər gada do hyb n'aa, dooh da ər h'yy ketón bā ər gadoo do hā, baad ər h'yyb tym gó P'op Hagā Do kamahān do bawād dāk do hyb n'aa. Ta Sahee ər h'yyb tym gó tabawād dāk P'op Hagā Do an'oo bā do hyb n'aa tii.

⁶ Bē hegāā, P'op Hagā Do h'yyb dāng do noo gó, ər nahaja bā ər daaj hē ər kedēeb bā, Kristo daj̄ep nesaa do moo heb'ooch do sa hyb n'aa.

⁷ Dooch nayww hē ji aw'yyt pé baad hawāt do see hyb n'aa daj̄ep péh. Ti hado né paawā ji aw'yyt apāh ky enyym do see hyb n'aa daj̄ep péh.

⁸ Tii d' nado P'op Hagā Do hā! Hahȳȳ da P'op Hagā Do metēeh ər takamahān doo: Kristo daj̄ep ər hyb n'aa, nesaa do ər bahadoo ná noo gó.

⁹ H̄ȳȳ ká, baad ər bahado dāk do hyb n'aa P'op Hagā Do matym gó, Kristo ər hyb n'aa tadaj̄ep do hyb n'aa, baad né hē ər da ted'ēep nesaa do hā ji taky n'aa etyy do mahānh.

¹⁰ P'op Hagā Do majīi ər bahadoo ná noo gó, ta najiis ər bahado dāg kán tan'oo bā, ər hyb n'aa ta T'aah daj̄ep do hyb n'aa. Ti bahānh h̄ȳȳ ká ər da ted'ēep banesaa hēnh

ər ahōm mahānh, ta najiis ər bahado dāk do hyb n'aa ká. Tii d' tawén hadoo, taganā wāt do jawén paa bā, p'aa hēnh Kristo bawād dāk do hyb n'aa.

¹¹ P'op Hagā Do āā j'aa etsē, Jesus Kristo ər Wahē N'aa hyb n'aa. Jesus Kristo hyb n'aa né hē P'op Hagā Do najiis ər bahado dāk. Ta hyb n'aa, dooh P'op Hagā Do majīi ər do boo bā.

Adāw ky n'aa Kristo ky n'aa daheeh hahȳȳh

¹² Sét hē aj'yy nesaa do du n'aa badāk hahȳȳ bā.* Nesaa do hyb n'aa ká, daj̄eb du dāk. Tii bā sahōnh hē badāk hahȳȳ bā haj'eenh do sa wē daj̄eb banyy dāg kán, nesaa do sahōnh hē ramoo boo dāk do hyb n'aa.

¹³ Ta ky n'aa jaw'yyk do Mosees hā P'op Hagā Do an'oo dāk do pooj jé tanyy dāg né hē nesaa do badāk hahȳȳ bā. Nesaa do badāk hahȳȳ hā habong do ramoo boo dāg né hē. Ti hadoo né hē, ta ky n'aa jaw'yyk takanan'oo ná bā do hyb n'aa sa hā, dooh P'op Hagā Do etsén ná bā sa hā nesaa doo.

¹⁴ Dooch né paawā taketsén bā nesaa do ti noo gó, radej̄ep né hē. Adāw bā naa, Mosees bawāt bā ká, sahōnh hē radej̄ep. Dooch né paawā sa wób P'op Hagā Do mejūū do raky nadahé bā Adāw bad'oo do paa da, radej̄ep né hē. Kristo, ta jawén kajaa do hād hadoo ti Adāw, pawóp hadoo do radu n'aa do hyb n'aa ji wē ratab'ēēs doo.

¹⁵ Tii d' tahadoo né paawā, baad hadoo doo, bag hēnh ər gadoo do Kristo du n'aa doo, dooh Adāw ky nadaheeh do hyb n'aa tadu n'aa do hadoo tahado bā. Sét hē aj'yy ky nadaheeh do hyb n'aa hajōk do hā daj̄eb banyy dāg kán. Ti bahānh h̄ȳȳ ká P'op Hagā Do ji wē taky enyym do tabēs hajōk do sa wē. Ji matym n'aa bag hēnh ji hā kanoo do na-āāj hē tabēs hajōk do sa hā, sét hadoo doo, Jesus Kristo, ky enyym do hyb n'aa ər wē.

¹⁶ Bag hēnh P'op Hagā Do anoo do ji hā, dooh Adāw du n'aa do hadoo do tahado bā. Sét hē nesaa do Adāw moo wāt doo, nesaa do hā ji P'op Hagā Do ky n'aa etyy tan'oo bā. Tii d' nado bag hēnh P'op Hagā Do ji hā tanoo do hā. Hajōō nuu me badāk hahȳȳ bā habong do P'op Hagā Do raky nadaheeh do jawén paa bā, taky enyym doo gó bag hēnh ji hā P'op Hagā Do anoo ji matym n'aa, baad ji bahado dāk P'op Hagā Do matym gó hanoo doo.

¹⁷ Sét hē hadoo do ky nadaheeh do hyb n'aa, daj̄eb j'aa ketsé paa ji hā. H̄ȳȳ ká sét hadoo do see hyb n'aa, Jesus Kristo hyb n'aa, baad ər da j'aa ketsé nesaa do hā ká badāk hahȳȳ bā ər babok bā. ƛ̄er tii ká tak'ep ji wē P'op Hagā Do ky enyym do gadoo doo. ƛ̄er tii

* 5:12 Adāw tii.

kä baad hado däk do P'op Hagä Do matym gó kä.

¹⁸ Sét hē aj'yy ky nadaheeh do hyb n'aa, sahōnh hē raky n'aa kety dāk paa dajēb hā. Ti hadoo na-āāj hē sét hē, Kristo, baad hadoo do tamoo wāt do hyb n'aa,[†] sahōnh hē rahajaa baad rabahado padēek P'op Hagä Do matym gó, rabadēb had'yyt hē hyb n'aa kä P'op Hagä Do pa kä.

¹⁹ Sét hē ky nadaheeh do hyb n'aa, sahōnh hē baad nadoo do moo heb'oooh do raba-hado padēek. Ti hadoo na-āāj hē, sét hē ky daheeh do hyb n'aa, hajōk baad rabahado padēek da P'op Hagä Do matym gó.

²⁰ Hÿy kä Mosees ky n'aa jaw'yyk do hā. Ta ti tawén kan'oo dāk, ji bahapäh hyb n'aa nyy da tak'ēp baad nadoo tabahadoo nesaa do ji moo wāt doo. Nesaa do kah'ūūm noo gó, ti bahānh P'op Hagä Do ji wē taky enyym do kahūūm kán.

²¹ Nesaa do mejō had'yyt hē paa ji hā. Dajēb tamanaa ji wē. Hÿy kä, ti bahānh P'op Hagä Do ji wē taky enyym do wén kahūūm kán, taky enyym do j'aa ketsē hyb n'aa kä. P'op Hagä Do ji wē taky enyym do ēr tamejūū hÿy kä, baad ēr bahado dāk hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Ēr edēb had'yyt do tamanaa ēr wē, Jesus Kristo ēr Wahē N'aa hyb n'aa.

6

Nesaa do hā ēr dejēp Kristo sii ky n'aa hahÿȳh

¹ Nesaa do kah'ūūm bā kä, ti bahānh P'op Hagä Do ji wē taky enyym do kahūūm kán, nāng ŷȳh. Taw'āāts hē g'eeh nesaa do ēr moo bok nā, ēr wē P'op Hagä Do ky enyym do kah'ūūm hyb n'aa, ŷ hanāng pé g'eeh tii?

² Doooh. Doooh né taw'āāts hē tado bā tii. Ēr dajēp paa nesaa do hā. Ti hyb n'aa, taw'āāts hē nado nesaa doo gó ēr aboo nā bā.

³ Doooh g'eeh bē hapēē bā sahōnh hē Jesus hād gó ēr nu kemuun bong doo, séd ēr h'yyb hedo dāk Kristo Jesus dajēp do hā? Ēr dajēp hadoo ta sii.

⁴ Ti hyb n'aa, ēr ranu gemuun bong doo me ēr kadakā jēng hadoo Kristo sii. Ta tii d' tawén d'oo, papuu j gó ēr babok hyb n'aa hÿy kä, dejēp do mahang ta Yb kabaj'aa doo me Kristo ganā wāt do hadoo.

⁵ Tii da séd ēr h'yyb hedo bā tadajēb hā, séd hā na-āāj né hē ēr h'yyb hedoo da taganā wāt do hā.

⁶ B'aa hā takepēem dāk Kristo sii ēr h'yyb sīg Adāw hana doo, ēr h'yyb sīg hejój gawat-sig hōm hyb n'aa, nesaa do ēr hā tamanejō

wāt hyb n'aa kä sa kariw n'aa sa karom mejūū doo da.

⁷ Tii d' tawén hadoo, dooh nesaa do haja wād do hyb n'aa dejēp do hā tamejō bā.

⁸ Hÿy kä, Kristo sii ēr dejēp do hyb n'aa hadoo, ta sii ēr babok na-āāj hē baad ēr gada.*

⁹ Kristo ganā wāt do hyb n'aa, dooh tadajēb wād bā kä, ēr bahapäh. Doooh dajēb haja wād bā Kristo.

¹⁰ Sét nuu me paa Kristo dajēp, nesaa do ēr moo bok do hejój tagawats'iik hyb n'aa. Doooh hyb n'aa tadajēb wāt péh. Taganā wād kán. Tawād had'yyt hÿy kä, P'op Hagä Do taweh'ēeh hyb n'aa kä.

¹¹ Ti hadoo né da bēeh. Taw'āāts hē hahÿȳ da bē hyb n'aa newē: “ÿ dajēb wāt nesaa do ji moo hew'ēēt do hā. Kristo Jesus hā ŷ h'yy kata dāk do hyb n'aa, P'op Hagä Do ŷ weh'ēeh hyb n'aa ŷ bawād had'yyt hÿy kä”, nāk da bēeh, bē h'yyb gó.

¹² Ti hyb n'aa kä, bē an'oo manā nesaa do bē moo hew'ēēt do paa badāk hahÿȳ bā bē hub n'aa tamejō bā. Bē ky dahē manā nesaa do bē hub karēn doo.

¹³ Bē an'oo manā nesaa do hā bē moo hedoo doo, bē tsyym hedoo doo, bē hub hedoo do na-āāj hē. Bē an'oo manā baad nadoo do ta tii me bē moo bok. Bē genā bong hadoo dajēb moo gó naa. Ti hyb n'aa, taw'āāts hē bē daaj hē bē kan'oo dāg P'op Hagä Do karēn doo da bē babok hyb n'aa. Taw'āāts hē P'op Hagä Do hā bē an'oo bē moo hedoo doo, bē tsyym hedoo doo bē hub na-āāj hē, baad hadoo do ta tii me bē moo bok hyb n'aa kä.

¹⁴ Ta ti ŷ wén her'oot, dooh nesaa do ji h'yyb sīg karēn do bē hā tamejō wād bā, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do bē tah'yyb mahūūm wāt do hyb n'aa. P'op Hagä Do ji wē taky enyym do ti bē tah'yyb mahūūm kán hÿy kä.

¹⁵ Hÿy kä ēnh, tahajaa g'eeh nesaa do ēr moo boo nā bā p'aa hēnh, dooh wād Mosees ky n'aa jaw'yyk do ēr tah'yyb mahūūm wād do hyb n'aa, P'op Hagä Do ji wē taky enyym do ji tah'yyb mahūūm kán do hyb n'aa? Doooh. Doooh taw'āāts hē tado bā tii.

¹⁶ Baad bē bahapäh ti hahÿȳh: Ta hā bē ky daheeh doo, ta ti bē kariw n'aa hadoo. Ta karom bēeh. Nesaa do ji h'yyb sīg karēn do karom bē do bā, bē da dajēp.[†] P'op Hagä Do karom bē do bā, P'op Hagä Do bē da tagadoo ta wē, baad dāg bē ta matym gó tan'oo bā.

¹⁷ P'op Hagä Do ŷ j'aa etsē, pooj jē nesaa do ji h'yyb sīg karēn do karom bē bahado né

[†] 5:18 Ji hyb n'aa tadajēp do tii, *baad hadoo do tamoo wāt doo.* * 6:8 Papuu j hadoo do ji bawāt do Kristo sii, badāk hahÿȳ bā tadu doo né paawā ta hā ēr h'yy kaa'eeh noo gó naa, ti awāt nā ēr gadoo do hÿ pong jē ēr hub papuu j nadajēp doo.

[†] 6:16 Nesaa do ji h'yyb sīg karēn do karom ji do bā, dooh P'op Hagä Do wē ji nu dēē bā, tahanāng pé ti bē da dajēp.

paawä, bë h'yyb gó naa bë ky dahé däk hÿÿ kä bë ää ma met'ëëg wät doo.

¹⁸ Baad bë baboo däk. Dooh nesaa do ji h'yyb säg karën do bë hä tamejō wäd bä. Baad hadoo do P'op Hagä Do karën do karom bë hÿÿ kä.

¹⁹ Sa kariw n'aa ky n'aa gó, sa karom ky n'aa gó, bë ÿ maher'oot, nayyw hë ganahoot do hyb n'aa bë hä, bë daaj hë bë h'yyb nahejooj nä do hyb n'aa. P'ooj ub, bë moo hedoo doo, bë tsyym hedoo doo, ta see hedoo do na-ääj hë bë anoo paah, nu meby n'aa nang doo, ky n'aa jaw'yyk do nanoo do bë moo bok hyb n'aa ta tii me. Nesaa do karom hadoo paa bëëh. Bë an'oo hÿÿ kä bë moo hedoo doo, bë tsyym hedoo doo, bë né hë, baad hadoo do P'op Hagä Do karën do bë moo bok hyb n'aa ta tii me, nesaa do mahänh, P'op Hagä Do wë bë babok hyb n'aa kä.

²⁰ Pooj jé, nesaa do ji h'yyb säg karën do karom bë bahadoo noo gó, dooh baad hadoo do P'op Hagä Do karën do mejō bä bë hä.

²¹ H'ëëd baad hadoo do bë gadoo ti noo gó ta ti hedoo do hanaa, ta hyb n'aa hÿÿ kä bë nu mebyng doo? Dooh baad hadoo do bë gado bä ta ti hedoo do hanaa. Ji dajëp, banesaa hënh ji ahōm ta ti an'oo bä!

²² Hÿÿ kä, dooh nesaa do bë hä tamejō wäd bä. Baad bë baboo däg kän. P'op Hagä Do karom bë bahado däk. Tsyh hë, baad P'op Hagä Do wë bë baboo däk ta ti an'oo bä. Ti hyb n'aa hÿ pong jé P'op Hagä Do pa kä bë da aboo had'yyt hë.

²³ Banesaa hënh, dawëë P'op Hagä Do mahänh ji h'yyb tym bawäd had'yyt hë, baad nadoo do ji moo wät do sām. Tii d' nado ji matym n'aa P'op Hagä Do ji hä tanoo doo. Hÿ pong jé, ta pa had'yyt hë ji bawät P'op Hagä Do an'oo bä, ër wahë n'aa Kristo Jesus hä ër h'yy kata däk do hyb n'aa.

7

Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do tado wäd bä ër hä mejüü do ky n'aa hahÿÿh

¹ Wakän haa hedoo doo, bëëh, Mosees ky n'aa jaw'yyk do hapäh do hä ÿ maher'oot. Ti hyb n'aa bë hapäh né hë hahÿÿh: Ta ky n'aa jaw'yyk do jääm hë ji hä tamejüü, ji edëp nä bä.

² ÿÿnh kat'ëë däk do ky n'aa gó bë ÿ maher'oot: Ta patug bawät nä bä, dooh ta ky n'aa jaw'yyk do an'oo bä ta see hä takat'ëë bä. Ta patug dajëp bä kä, tii bä dooh ta ky n'aa jaw'yyk do geäm wäd bä.

³ Ti hyb n'aa kä, aj'yy see hä takat'ëë bä paawä ta patug bawät nä bä, "Nesaa do moo hew'ëët doo, ta patug nadoo do sii haÿÿh

doo", ramaneëënh tii bä ta ti ÿÿnh. Tii d' nado ta patug dajëb bä. Ta patug dajëp jawén paa bä, dooh ta ky n'aa jaw'yyk do geäm wäd bä ta see tagat'ëë bä. Ta patug dajëp bä kä, dooh nesaa do moo hew'ëët doo, ta patug nadoo do sii haÿÿh do tado wäd bä, ta see hä ÿÿnh kat'ëë bä.*

⁴ Ti hyb n'aa kä, wakän haa hedoo doo, bë na-ääj hë bë dajëp paa hadoo Mosees ky n'aa jaw'yyk do hä Kristo sii, P'op Hagä Do an'oo bä. Tii d' tawén hadoo, ta see hä bë h'yy kata däk hyb n'aa hÿÿ kä. Kristo, dejëp do mahang ganä wät do hä bë h'yy kata däk hyb n'aa, baad hadoo do P'op Hagä Do weh'ëëh do ër moo bok hyb n'aa kä.

⁵ Pooj jé, ër h'yyb säg karën doo da ër babok noo gó, nesaa do tak'ëp ër h'yyb karën doo, ta ky n'aa jaw'yyk do nanoo do hyb n'aa tak'ëp ji karën doo, awät né paa ër hä. Nesaa do dajëb hanoo do ër moo bok ti noo gó.

⁶ Hÿÿ kä, ër dajëb wät do hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do ër tamesoo do paa hä, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ër hä tamejō wäd bä. Papuuji gó P'op Hagä Do wë ër moo bok hÿÿ kä, ta Sahee ër tah'yyb mahüüm do hyb n'aa. Dooh pooj jé ji bahed'oo doo da, ky n'aa jaw'yyk do hä takerii däk doo da tado wäd bä, P'op Hagä Do wë ër moo bok doo.

⁷ Nyy d' ÿ hanäng pé tii? Nesaa g'eeh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hä kan'oo däk doo? Dooh. Dooh nesaa do tado bä. Mosees ky n'aa jaw'yyk do tanado bä paawä, dooh ji hapëë bä paawä ny hadoo do nesaa do P'op Hagä Do matym gó. Dooh paawä ji hapëë bä baad nado ji h'ëëd nadoo do hä ji h'yyb däk doo, "Mah'yyb däg manä a da hadoo do ma hä"[†] ta ky n'aa jaw'yyk do naher'ood bä paawä.

⁸ Ti hadoo né hë, nesaa do tyw n'aa esóts kän, tii bä hajōng baad nadoo do ji h'yy karën do hedoo do hä ji h'yyb däg däk tan'oo bä, "Mah'yyb däg manä a h'ëëd nadoo do hä", ta ky n'aa jaw'yyk do mejüü do hyb n'aa. Ky n'aa jaw'yyk do badoo bä nesaa do hä ji moo ge'ÿÿm doo, tii bä dooh nesaa do ji tah'yyb tatug bä.

⁹ Pooj jé, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü do hä ÿ h'yy ganahoot nä bä, dooh ÿ hyb n'aa p'eed bä ÿ bawät doo. Ta jawén, ta ky n'aa jaw'yyk do ÿ bahapäh bä kä, nesaa do banyy däg kän hëp ÿ tym gó.

¹⁰ Tii bä ÿ dajëb wät hadoo, dawëë P'op Hagä Do mahänh ÿ bawäd kän, ÿ hanäng pé tii. P'op Hagä Do mejüü doo, ta hä ji edëb had'yyt hë paawä ji ky dahé bä, dajëb tamana kän wë ÿÿ, tii b' ÿ bahapëë däk.

¹¹ Hahÿÿ da tii: Nesaa do ji h'yyb gó hanäng do ÿ tawadii. ÿ hajaa, ÿ ed'oo, ÿ

* 7:3 Jääm hë ji edëp nä bä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji hä tamejüü, Paw-Ro hanäng pé ta tii hä. † 7:7 Esodo 20,17, Dew-Teronom 5.21

ky daheeh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hä kan'oo däk doo, P'op Hagä Do pa y bawäd had'yyt hē hyb n'aa ta jawén. Tii bā, y nahajaa do hyb n'aa tii, dajëb hä y ky n'aa kety däg kån, dawëë P'op Hagä Do mahānh y ketyn hōm. Ti hyb n'aa, nesaa do y tawadii ta tii hā, y wén nang.

¹² Ti hyb n'aa kã, dooh nesaa do tado bā P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hä kan'oo däk doo. Tsyt hē, nesaa do mahānh tii. Tsyt hē, nesaa do mahānh P'op Hagä Do mejüü doo. Baad had'op do tii. Taw'ääts hē tii.

¹³ Tii d' tahadoo do hyb n'aa, baad hadoo do an'oo bā g'eeh y dajëb kån hadoo, dawëë P'op Hagä Do mahānh y bawäd däk? Dooh. Dooh ta ti tado bā ta ti hanoo doo. Nesaa do tii, tahana y dajëp, dawëë P'op Hagä Do mahānh y bawäd däk doo. Baad hadoo do y bahapäh bā kã, nesaa do y tah'yyb tatug wät baad hadoo do y ky nadaheeh hyb n'aa, nesaa do nas'aa né hē ji bahapëë däk hyb n'aa kã. Ti hyb n'aa kã, tak'ëp nas'aa né hē nesaa doo, P'op Hagä Do mejüü do metä däk.

¹⁴ Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do hanaa tado bā nesaa doo. P'op Hagä Do Sahee hanaa né hē Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, ër hapäh. Tii d' nado yÿh. Badäk hahÿy bā naa yÿh, ji daaj hē ji karën do jawén hawät doo. Nesaa doo, kariw y n'aa hadoo. Tak'ëp tamejō had'yyt hē hā yÿ.[‡]

¹⁵ Dooh y h'yy ganyy bā y bahed'oo do hā. Y karën do y moo wät doo, dooh y moo hewëëd bā. Tak'ëp y ganen'aak doo, ti né ti y moo wät doo.

¹⁶ Y kanarën do y moo wät do tahadoo do hyb n'aa, tii bā, "Te hub né hē, baad ub P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo", nang yÿh.

¹⁷ Dooh y tado wäd bā ta ti baad nadoo do moo wät doo. Nesaa do hëp y tym gó hawät do ti ta ti moo wät doo.

¹⁸ Y hapäh né hē, dooh baad hadoo pé hëp y säg gó hawät péh. Ta ti y wén hapäh, y karën né hē paawä baad hadoo do y moo wät, dooh y haja bā.

¹⁹ Baad hadoo do y karën do nado ti y moo hew'ëët doo. Y kanarën doo, nesaa doo, ti ti y moo wäd had'yyt hē.

²⁰ Hÿy kã, y kanarën do tado bā ti y moo hew'ëët doo, dooh y tado wäd bā ta ti moo wät doo. Nesaa do hëp y tym gó hawät do moo wät ti ta tii.

²¹ Ti hyb n'aa kã, hahÿy da hëp yÿ gó awäd had'yyt hē y bahapäh: Baad hadoo do y karën bā y moo wäd paawä, nesaa do hëp yÿ gó takametëeh, y tahewaat, baad hadoo do y moo nawät hyb n'aa.

²² Hëp yÿ gó P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do y gen'aak.

²³ Ti hadoo né hē, hā yÿ hē awät na-ääj hē, y hapäh, hejój see péh, baad hadoo do y hyb n'aa newëë do y gen'aak do maji hadoo doo. Nesaa do hëp yÿ gó hanäng do y moo wäd had'yyt hē tan'oo bā tii. Y tamaso had'yyt hē tii hā.

²⁴ Tak'ëp baad nado né hē yÿh! Jaa y hed'ëep da dajëb hejój mahānh hup yÿ gó hawät doo?

²⁵ P'op Hagä Do wë y tsebé. Ti né ti y hed'ëep doo, ër Wahë N'aa Jesus Kristo hyb n'aa.

Ti hyb n'aa kã, hahÿy da ti hā yÿ y hapäh doo: Hëp yÿ gó y karën y ky daheeh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo. Ti hadoo né hē, nesaa do ji moo hew'ëët do hejój karën do hëp y säg moo wät.

8

Baad ji bawäd had'yyt hē P'op Hagä Do wë ta Sahee an'oo bā ky n'aa hahÿy

¹ Ti hyb n'aa kã, dooh P'op Hagä Do ky n'aa ety wäd bā kã banesaa hēnh jé Kristo Jesus hā h'yy kata däk doo.

² Banesaa hēnh ër tawén ky n'aa nety wät, P'op Hagä Do Sahee hejój, ji edëb heh'äät do hanoo doo, ër tabedëëb wät do hyb n'aa nesaa do ji moo hew'ëët do hejój mahānh, dajëb mahānh* na-ääj hē. Kristo Jesus hyb n'aa tii d' tabad'oo.

³ Nahejoonh do hyb n'aa ër h'yyb säg, ër nahajaa do hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do ër ky dahé bā, dooh ta ky n'aa jaw'yyk do haja bā ër tedëëb bā nesaa do hejój mahānh. Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do ër tedëëb wät hÿy kã. Hahÿy da tabad'oo tii: Ta T'aah tamejō däk ër mahang. Nahejoonh doo gó, ji hadoo doo da né hē tabana. P'op Hagä Do mejō däk nesaa do mabaj tadajëp hyb n'aa. Dajëb hā ta T'aah taky n'aa ety däk nesaa do ji moo wät do hyb n'aa.

⁴ Tii d' tawén d'oo, baad had'op, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da, ër bahado däk hyb n'aa, ëër, ta Sahee h'yyb mahüüm doo da habok doo, ji h'yyb säg karën doo da nado.

⁵ Jé sa h'yyb säg karën doo da habok doo, sa h'yyb säg karën do hā had'yyt hē rah'yyb padëék. Jé P'op Hagä Do Sahee karën doo da habok doo, ta Sahee karën do hā rah'yyb padëék.

⁶ Ji da dajëp, dawëë P'op Hagä Do mahānh ji bawäd däg had'yyt hē ji h'yyb säg an'oo bā. P'op Hagä Do Sahee kã ji tah'yyb mahüüm bā, ji edëb had'yyt hē P'op Hagä Do pa ta

[‡] 7:14 Tëg nad'ëëd is do 14 bā naa, tëg nad'ëëd is do 23 tadu däk bā, Paw-Ro her'oot doo, ti hadoo né hē sahōnh hē ji hā. Èr daaj hē, dooh ër haja bā ër moo boo bā P'op Hagä Do karën doo. Jääm hē Kristo hā ji h'yy kata däg bā, baad ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó. * 8:2 Dawëë P'op Hagä Do mahānh ji bawät do mahānh ji tedëëb wät, tahananäng pé ti dajëb mahānh ër tedëëb wät doo.

Sahee an'oo bä. H'yyb nyyw gó ji bawät tan'oo bä na-ääj hē.

⁷ Ji h'yyb säg nesaa do gen'aak doo, P'op Hagä Do maji. Dooch taky dahé bä P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo. Dooch na-ääj hē tahaja bä taky dahé bä.

⁸ Ti hyb n'aa, sa h'yyb säg karēn doo da habok doo, dooh rahaja bä ran'oo bä P'op Hagä Do tsebé sa wē.

⁹ Tii d' nado bëeh. Dooch ji h'yyb säg tado wäd bä bë tah'yyb mahüüm doo. P'op Hagä Do Sahee ti bë tah'yyb mahüüm doo kä, bë h'yyb gó ta Sahee awäd bä tii. Kristo Sahee sa h'yyb gó badoh doo, dooh Kristo karapee rado bä.

¹⁰ Bë h'yyb gó Kristo awäd bä, bë hub dajëb né da paawä nesaa do hyb n'aa, bë da edëb had'yyt hē hÿ pong jé P'op Hagä Do Sahee an'oo bä, baad bë bahado däk do hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó.

¹¹ Dejëp do mahang Kristo ganä wät hanoo do Sahee bë h'yyb gó tawäd bä, tii bä Kristo ganä wät hanoo do genä hōm tan'oo bä na-ääj hē badäk hahÿy bä bë hub n'aa paah. Ta Sahee bë h'yyb gó hawät doo me tii d' tabad'oo da.

¹² Ti hyb n'aa kä wakān haa hedoo doo, taw'ääts hē dooh ër ky dahé boo bä ji h'yyb säg ji hā mejüü doo. Taw'ääts hē dooh ër aboo boo bä ji h'yyb säg karēn doo da.

¹³ Ta ti ÿ wén her'oot, ji h'yyb säg karēn doo da bë aboo bä, bë da dajëp, dawëe da bë baboo had'yyt hē tii bä P'op Hagä Do mahānh. Hÿy kä, P'op Hagä Do Sahee hejōj me bë medug bä nesaa do ji karēn doo, tii bä bë da aboo had'yyt hē P'op Hagä Do sii.

¹⁴ Sahōnh hē P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm doo, P'op Hagä Do taah tii.

¹⁵ Dooch sa karom sa kariw n'aa tak'ëp sa hā mejüü do jeÿm do hadoo bë hado bä, ta Sahee bë gado däk do an'oo bä. Ta Sahee, bë hā tan'oo däk doo, P'op Hagä Do taah däg bë tan'oo bä kä. Ti né hē ta Sahee an'oo bä, "Ee" ër maneënh P'op Hagä Doo, ër Yh.

¹⁶ P'op Hagä Do taah né hē ëer, baad P'op Hagä Do Sahee metëeh ër h'yyb tym hā.

¹⁷ Ta taah ër bahadoo do hyb n'aa, ër gadoo da ta taah hā P'op Hagä Do ky däng doo. Kristo sii ër gadoo da ta hā P'op Hagä Do an'oo däk doo. Kristo sii ër ahob bä, ta sii da ër babok ta bag tak'ëp gabarëeh doo gó, ta sii da ër kabaj'aa.

Tak'ëp hetsooh do ta jawén ji gadoo do ky n'aa hahÿy

¹⁸ Da hē ër ahoop doo, dooh its tii hā ÿy péh, tak'ëp hetsooh doo, kabaj'aa do ta jawén ër hā kametä däk do matym gó.

¹⁹ Sahōnh hē P'op Hagä Do pahuunh do paa tsebee gó ragada tak'ëp hetsooh doo, kabaj'aa do P'op Hagä Do taah ragadoo do noo gó kä.

²⁰ Sahōnh hē P'op Hagä Do pahuunh do ta ti tawén gada, P'op Hagä Do ky n'aa was'ee wät do hyb n'aa sahōnh hē tapehuunh doo, baad tawén nado wäd. P'op Hagä Do né hē tii, tii d' had'oo do paah.† Ti hadoo né hē, ti awät ti noo gó sahōnh hē baad tabahado däk da p'aa hēnh, tapehuunh do gad'aa, P'op Hagä Do an'oo bä.

²¹ Ta ti kajaa bä kä, P'op Hagä Do ed'ëep da sahōnh hē tapehuunh do paa takarejä mahānh. Tak'ëp hetsooh doo gó, kabaj'aa doo gó P'op Hagä Do taah rababok bä kä, sahōnh hē kapahuu wät do na-ääj kä ragadoo baad hadoo do sa nemuun.

²² Èr hapäh, sahōnh hē badäk hahÿy bä P'op Hagä Do pahuunh do paa ahoop ÿÿnh ajān mahÿÿj taahoo do hadoo.

²³ Ti had'yyt nado hahoop. Èr na-ääj hē ër ahoop. Èer, ti nuuj jé P'op Hagä Do Sahee gadoo doo, ta jawén hÿ pong jé ër gadoo do metëe n'aa, ër ahoop baad ër gadaa nuuj jé ta wé P'op Hagä Do ër tagadoo bä kä. Ta taah ëer, ër gada. Èr gada papuu ër hā däg.

²⁴ Èr tedëeb wät do hyb n'aa ër gada né hē ta tii. Èr gado däg bä paawä ër hā taky n'aa enooh doo, dooh hyb n'aa ta ti ji gadaa wät péh. Dooch ji gadaa bä ji gado däk doo.

²⁵ Èr ganadoo nä do hyb n'aa, baad ër gada sahōnh hē ër hā taky n'aa enooh do takajaa bä kä. Dooch ër h'yy gejë hōm bä.

²⁶ Èr gadaa nuuj jé P'op Hagä Do Sahee ër tamasa, nahejoonh do hyb n'aa ër h'yyb. Dooch ër hapëe bä nyy da taw'ääts hē ji ky n'aa etsëe. Ti hadoo né hē, ji kyyh nadoo doo me P'op Hagä Do Sahee taky n'aa etsëe ër hyb n'aa.

²⁷ P'op Hagä Doo, ër h'yyb tahapäh doo, tamaa napäh ta Sahee kyyh ër h'yyb gó naa. P'op Hagä Do karēn doo da né hē ta Sahee ky n'aa etsëe, P'op Hagä Do karapee tsyt hē ta wé kasëew däk do sa hyb n'aa.

²⁸ Èr hapäh, sahōnh hē né hē ji hā kametëeh doo, baad nadoo do sii hē, baad tabahado däk da P'op Hagä Do an'oo bä ta hā kamahān do sa hā, tanaëeh do sa hā. Èr tanaëej wät, ji hā tah'yyb däng do takajaa däk hyb n'aa kä.

²⁹ Sahōnh hē tadu däng do pooj jé, P'op Hagä Do hapëe däk do sa hā P'op Hagä Do h'yyb däng, ta T'aah hadoo rabahadoo hyb n'aa, hajök do ta wakān hedoo do sa hÿÿj wah'ëeh hadoo do ta T'aah tabahadoo hyb n'aa.‡

† 8:20 Tapahuunh do paa P'op Hagä Do wén ky n'aa was'ee wät, Adāw, P'op Hagä Do pahuunh do hagä n'aa, tamejüü do taky nadaheeh do paa hyb n'aa. ‡ 8:29 P'ooj ub, dooh nä badäk hahÿy bä habong pé né paawä, ji P'op Hagä Do hapëe däk né hē.

³⁰ P'op Hagä Do h'yyb däng do ta pooj jé, ti na-ääj hē tanaëej kån. Tanaëej wät doo, baad rabahado padëek ta matym gó tan'oo bā. Baad hado dāk do ta matym gó tan'oo dāk doo, kabaj'aa da, ta bag tak'ëp gabarëeh do mahang rababoo dāk da tan'oo bā.

³¹ Tii d' P'op Hagä Do bad'oo do hyb n'aa ji hā, wyt ta maab hē hahÿh: P'op Hagä Do bahag'ääs do hyb n'aa ëër, dooh hajaa pé ër hā.

³² Dooh P'op Hagä Do baa es'ī bā sét hadoo do ta T'aah. Dajëb hā tahaëënh paa ër sahõnh hē hyb n'aa. Tii d' tahadoo do hyb n'aa, tanoo né da ji hā na-ääj hē sahõnh hē ta seeh, takarën doo da ër bahajaa ër babok hyb n'aa.

³³ Jaa g'eeh hajaa P'op Hagä Do hasëëw hõm do hā taky n'aa tapa bā? P'op Hagä Do tii, baad rabahado padëek tan'oo bā ta matym gó.

³⁴ Kristo Jesus ër hyb n'aa dajëp do paah, p'aa hënh ganā wät doo, P'op Hagä Do huh hadāk hënh hasooh doo, ër hyb n'aa taky n'aa etsëë. Ti hyb n'aa, dooh hajaa pé banesaa hënh ër taky n'aa ety bā.

³⁵ Jaa g'eeh hajaa Kristo ër takamahån do mahånh ër tetyn bā? Ji ahoop doo, baad nadoo do ji wë kajaa doo, ji rarejää doo, ji asaah doo, ji saroor tamah doo, åm n'aa nång doo, ji radaj'ëep do na-ääj hē, dooh tabad'op hē tahaja bā Kristo ër takamahån do mahånh ër tetyn bā.

³⁶ Hahÿ takerii dāk doo da né hē P'op Hagä Do hā Dawi her'oot do kametëeh ër hā:

“A hyb n'aa dajëb gó had'yyt hē åå babok, b'éë radahej'ëep doo hënh ramahüüm doo da ran'oo bā åå hā.”[§]

³⁷ Ta ti hedoo do bawäd bā né paawä ër hā, baad ër j'aa ketsëë had'yyt hē, P'op Hagä Doo, ër hā kamahån doo, an'oo bā.

³⁸ Baad ÿ bahapäh hahÿ hëp ÿÿ gó: Dooh hajaa pé ër hā P'op Hagä Do kamahån do mahånh ër tetyn hõm bā. Dooh dajëb haja bā, dooh ji awät do haja bā, dooh åås rahaja bā, dooh nesaa do hejój enäh do rahaja bā, dooh da hē ji wë hawät do haja bā, dooh ji pooj jé hawät do haja bā, dooh hejój n'aa enäh do rahaja bā,

³⁹ dooh p'op habong do hejój enäh do rahaja bā, dooh tüü habong do hejój enäh do rahaja bā, dooh na-ääj hē P'op Hagä Do pahuunh do see haja bā tii. Kristo Jesus, ër wahë n'aa hā takametëeh ër hā P'op Hagä Do kamahån doo. Dooh hajaa pé ër hā takamahån do mahånh ër tetyn hõm bā.

9

Isaraéw buuj ky n'aa hahÿhÿ

¹ Séd hā ÿ h'yy kata dāk do hyb n'aa Kristo hā, né hup ÿ né hē hahÿ ÿ her'oot do hā. Dooh daap ÿ menā bā. Hëp ÿÿ gó P'op Hagä Do Sahee bawät do hyb n'aa, te hub né hē hahÿ ÿ her'oot doo, baad hëp ÿ metëeh hā ÿÿ:

² Tak'ëp né hē ÿ hyb n'aa tón, ÿ ahoop hëp ÿÿ gó

³⁻⁴ wakån haa, Isaraéw buuj sa hyb n'aa. Tahaja bā paawä, ÿ gadoo paawä ÿ ky n'aa kawas'ee dāk doo, ÿ gado paawä dawëë Kristo mahånh ÿ bawäd hõm doo, wakån haa, Isaraéw buuj sa hyb n'aa, ti raky n'aa kawas'ee bong hyb n'aa paawä, Kristo karapee rabahado padëek hyb n'aa paawä. P'op Hagä Do asëëw hõm do tii, ta taah rabahadoo hyb n'aa paawä. Sa hā né hē P'op Hagä Do metä wät ta bag tak'ëp gabarëeh doo, ta kabaj'aa doo. Sa wahë n'aa sii P'op Hagä Do kaner'ood wät paa nyy da tabad'oo sa hā. Sa hā paa taban'oo dāk ta ky n'aa jaw'yyk doo. Sa hā P'op Hagä Do metëeh paa nyy da takarën ji hyb n'aa jaw'yyk ta hā. Sa hā né hē hajõng baad hadoo do P'op Hagä Do ky n'aa enooh paah.

⁵ Abaraäm, Isak, Jakóh né ti sa wahë maküüh. Isaraéw buuj sa see né hē ti Kristo, ji da hadoo tabahado dāk do hyb n'aa. P'op Hagä Doo, sahõnh hē sa bahånh hadoo doo, ji j'aa etsëë had'yyt do ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo. ÿÿ. Tii d' né hē. Taw'ääts hē.

⁶ Hÿÿ kã, Isaraéw buuj mahang hajök raganadoo do hyb n'aa Jesus, dooh takaja bā g'eeh sa hā P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, Jesus raganadoo do metëeh apäh? Dooh. Tii d' hë edoo manäh. P'op Hagä Do moo wät né hē sa hā taky däng doo. Bé hyb n'aa newë hahÿhÿ: Dooh sahõnh hē Isaraéw buuj panaa, Isaraéw buuj heh'äät rado bā P'op Hagä Do hā, dooh sahõnh hē P'op Hagä Do karapee rado bā.

⁷ Abaraäm panaa rabahado né paawä, dooh sahõnh hē Abaraäm panaa heh'äät do rado bā. Jääm hē ta wób tii, Abaraäm panaa heh'äät do P'op Hagä Do hā. Hahÿÿ da P'op Hagä Do ky däng paa Abaraäm hā: “Isak hanaa da a panaa heh'äät.”*

⁸ Hahÿÿ d' tahanäng pé tii: Dooh sahõnh hē Abaraäm hanaa P'op Hagä Do karapee rado bā. Jääm hē P'op Hagä Do ky n'aa enooh do hyb n'aa henäk do P'op Hagä Do karapee heh'äät tii.

⁹ Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh Abaraäm hā taky däng do paah: “Wät hahÿÿ hā, ta baab, p'aa hënh da õm ÿ bahehëën. Õm ÿ bahehëën bā p'aa hënh, t'aah nyy dāk da a ÿÿm Sarah”,† näng mä P'op Hagä Do kyyh Abaraäm hā taky n'aa enooh doo.

¹⁰ Ta ti hā had'yyt hē nado ji bahapäh nyy

da P'op Hagä Do basëew hõm ta karapee. Sét hê Rebéka taah sa yb, Isak ää wahê n'aa makûüh.

¹¹⁻¹² Sét hê né paawä sa yb, ta taah kawareeh henäk do pooj jé, dooh nä baad hadoo do ramoo boo nä bã, dooh nä baad nadoo do ramoo boo nä bã na-ääj hê, P'op Hagä Do ky hadoo Rebéka hä: "Wah'ëeh hadoo doo, ta jawén nä karom da",[‡] näng mäh. Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do h'yyb däng do kaja däk hyb n'aa. P'op Hagä Do h'yyb däng do né hê ti tanaëenh doo. Dooh ramoo bok do hyb n'aa tado bã sa hä P'op Hagä Do h'yyb däng doo.

¹³ Tii da né hê P'op Hagä Do kyy kerih do bód see her'oot: "Jakóh ý kamahän wät. Esauh dooh ý genaag bã."[§]

¹⁴ Tii d' tahadoo do hyb n'aa, "Dooh baad hadoo do P'op Hagä Do moo wäd ji hä", näng g'eeh ji kyyh? Dooh. Taw'ääts hê tii da dooh ji edo bã.

¹⁵ Hahÿÿ da P'op Hagä Do ky hadoo Mosees hä: "Ý ky ennyw da jé ý h'yyb däng do hä. Ý t'yyd mehün da jé ý h'yyb däng do hä",^{**} näng mä ta kyyh.

¹⁶ Ti hyb n'aa, ji karën do hyb n'aa nado ji tabasëm. Dooh tak'ëp ji hyb n'aa tam'aah do hyb n'aa tado bã na-ääj hê. Jääm hê ji tat'yyd mehün do hyb n'aa P'op Hagä Do ji tawén sëm.

¹⁷ Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh Paraóh hä ta kyy kerih doo gó: "Óm ý asëew hõm, hejój ýÿ ý metëeh hyb n'aa né hê a hä, hát ý ky n'aa etsëeh hyb n'aa na-ääj hê badäk hahÿ haw'ääts hê", näng mä ta kyyh.

¹⁸ Ti hyb n'aa kä, P'op Hagä Do t'yyd mehün tah'yyb däng do hä, ranabuj keh'üüm tan'oo bã tah'yyb däng doo.

¹⁹ "Tii d' tado bã, h'ëed hyb n'aa ër P'op Hagä Do ky n'aa tapaa ná? Dooh ji haja bã P'op Hagä Do h'yyb däng do wê ji h'yy kawareem bã", näng apäh bë kyyh hä ýÿ.

²⁰ Bê ý eanh ênh: Jaa bë ajyy its, P'op Hagä Do bë ky gedag bã? "Héd n'aa tii da ý mabewyd wät", näng g'eeh apäh manajuu kyyh hewyt do hä?^{††}

²¹ Dooh. Takarën doo da né hê hewyt do moo wät tsäng me. Takarën bã, sét ta pan'aa me tabewyt hanäm do hood ta seeh, hanäm do hood nado ta seeh.

²² Ti hadoo P'op Hagä Do hajaa tamoo wäd bã ji hä takarën doo da. P'op Hagä Do karën bã tahajaa paawä tametëeh ta kawajään do nesaa do sa wê, tahajaa paawä tametä bã ta hejój, sa hä tamoo wät do hä. Ti hadoo né hê tak'ëp h'yyb jawyg gó tagada, nayyw hê tanarejää hyb n'aa sa wê takawajään doo, ta jawén tarejää doo.

²³ Tii da P'op Hagä Do bad'oo tak'ëp ta kamabaj'aa do tametëeh hyb n'aa jé tat'yyd mehün do sa hä, ta pooj jé tenäm doo, tak'ëp hetsooh do ta jawén ragadoo hyb n'aa.

²⁴ Ta ti sa wób né ëer, Judah buuj mahang, Judah buuj nadoo do mahang na-ääj hê ta wê tasëew bong doo.

²⁵ Tii d' né paa P'op Hagä Do ky n'aa rod Osejas häd näng do berii wät paa P'op Hagä Do kyyh. Hahÿÿ d' paa ta kyyh:

"Karapé haa ý maneëenh da, karapé haa nadoo do paah.

Ý kamanähän do paa ý maneëenh da ý kamahän doo",^{‡‡} näng ta kyyh.

²⁶ Hahÿÿ da na-ääj hê P'op Hagä Do her'oot paah:

"Ti awät da ti noo gó kä, karapé haa ý nanäng do paa ý naëëj däk da karapé haa däg."^{§§}

²⁷ Isaraéw buuj hä kä, hahÿÿ d' paa P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do her'oot:

"Hood tég hawób hado né paawä Isaraéw buuj,

jääm né da sa wób P'op Hagä Do ed'ëep.

²⁸ Tii d' tawén hadoo, nayyw hê né hê Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do gawats'iik da sa häj n'aa buuj.

Jääm né da sa wób ked'ëep",^{***} näng mä Isajas kyyh.

²⁹ Isajas her'oot do paa hadoo né kä. Hahÿÿ d' paa ta kyyh:

"Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, Sahõnh hê Haj'ap Do taneréd bã paawä ër wób rabadëp hyb n'aa

ër panaa näng hyb n'aa, Sodoma, Gomoha hado däg paawä ëer.

Ër paawä gawatsig jëng."^{†††}

³⁰ Hahÿÿ d' tahanäng pé tii: Judah buuj nadoo doo, dooh né paawä resóts bã nyy da baad rabahado padëek hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, baad rawén hado däg kån hÿÿ kä ta matym gó, rah'yy ka'eeh do hyb n'aa.

³¹ Isaraéw buuj kä, tak'ëp rah'yyb padäg né paawä Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da rababok hyb n'aa, baad rabahado padëek hyb n'aa paawä P'op Hagä Do matym gó, dooh baad rahado padäg bã ta matym gó.

³² Héd n'aa ti rawén nahajaa? Rawén nahajaa, dooh rah'yy ka'eeh doo me resóts

‡ 9:11-12 Genesis 25.23 § 9:13 Marakijas 1.2-3 ** 9:15 Esodo 33.19 †† 9:20 Isajas 29.16, 45.9 ‡‡ 9:25 Osejas 2.23 §§ 9:26 Osejas 1.10 *** 9:28 Isajas 10.22-23 hanaa Paw-Ro erii wät doo. ††† 9:29 Isajas 1.9

bä tii. Jääm hē ramoo bok do hä rakarēn baad rabahado padëék ta matym gó. Ti hyb n'aa, ta tii hä tak'ëp rah'y'yb padëék do hyb n'aa, dooh tagah'ood bä sa hä h'ëed hyb n'aa Kristo dajëp, Jesus rawén makyy's. Ta see hä tak'ëp ji h'y'yb däk do hyb n'aa pä hä ji tsyym poo heo, ji adëe hyng do hadoo tii.

³³ Tii d' né hē takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó:

“Bē hyb n'aa matakä.

Sijōn bā^{†††} y' daj'aat da pä, ta hä ratsyym poo heo hyb n'aa.

Ta hä ratsyym poo heo da.

Ti hadoo né hē, ta tii hä h'y' kasadä doo,

dooh da tanu mebyy bā”, näng ta kyyh. \$\$\$

10

¹ Wakān haa hedoo doo, bē y' maher'oot hahy'ÿ: Tak'ëp paawä y' karēn Isaraéw buuj rabadëp P'op Hagä Do wē. Tii d' né hē y' ky n'aa etsëe P'op Hagä Do hä sa hyb n'aa.

² Y' hapäh né hē sa ky n'aa y' wén her'oot hahy'ÿ: Tak'ëp né hē rakarēn paawä P'op Hagä Do rah'y'yb en'yym. Ti hadoo né hē, dooh rah'y'yb gah'ood bä P'op Hagä Do h'y'yb däng do hä.

³ Dooh rah'y'yb gah'ood bä nyy da P'op Hagä Do bad'oo baad ji bahado däk hyb n'aa ta matym gó. Ratyw n'aa esoos nyy da rabad'oo, sa daaj hē baad rabahado padëék hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Ti hyb n'aa, dooh rakarēn bä ragado bä P'op Hagä Do benyyw däk doo, baad ji bahado däk hyb n'aa ta matym gó.

⁴ Dooh Mosees ky n'aa jaw'y'yk do tado wäd bä ji tah'y'yb mahüüm doo, Kristo an'oo bä. Ti hyb n'aa, sahōnh hē Kristo hä h'y'yb ka'eeh doo, baad rabahado padëék h'y'ÿ kä P'op Hagä Do matym gó.*

⁵ Hahy'ÿ da Mosees erii wät do paa ta ky n'aa jaw'y'yk do hä hana do baad ji bahado däk do ky n'aa: “Jé hahy'ÿ hä kamejüü do moo wät doo, edëb né paawä da ta hyb n'aa”,† näng ta kyyh.

⁶⁻⁷ Ta see hadoo Mosees kyyh seeh, ji h'y'yb ka'eeh do hyb n'aa baad P'op Hagä Do matym gó ji bahado däk do ky n'aa. Hahy'ÿ da ta kyyh: “Hahy'ÿ da medoo manäh, 'Jaa hasëék pé h'y' pong jé? Jaa hahyng pé t'ōp

dejëp do rababong bā?’ ” näng mäh. Hahy'ÿ d' tahanäng pé Mosees kyyh: Dooh hyb n'aa pé Kristo bahyng ji an'oo bä.‡ Dooh hyb n'aa pé dejëp do mahang Kristo ganyyh ji an'oo bä.‡

⁸ Hahy'ÿ da takerii däk: “Dawëe nado a mahānh panyyg hanām doo. A h'y'yb gó tabawät, a kyyh hä tabawät”,** näng kerih doo.†† Ta ti né hē ti panyyg hanām do ji ky daheeh do pan'aa, āa maher'ood hōm doo.

⁹ Hahy'ÿ da āa panāk sahōnh hä: T'ōp, a h'y'yb gó naa ta wōb ramaa napäh bä, “Jesus né hē Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo”, manoo bä, dejëp do mahang ganā wät P'op Hagä Do an'oo bä baad a h'y'yb gó maky dahé bä na-āaj hē, tii bä ōm da P'op Hagä Do ed'ëep nesaa do mahānh, ōm da ted'ëep ta wē.

¹⁰ Ji tawén ed'ëep, ji h'y'yb gó né hē ji ky daheeh do hyb n'aa baad ji bahado däk hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Ji tawén ed'ëep na-āaj hē, ji noo me ji her'oot do hyb n'aa, “Jesus né hē Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.”

¹¹ Tii da né hē takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó: “Sahōnh hē né hē ta hä h'y'yb kasadä doo, dooh da ranu mebyy bā”,‡ näng P'op Hagä Do kyyh.

¹² Séd hä P'op Hagä Do gadoo ta hä h'y'yb kasadä doo, Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-āaj hē. Sét né hē Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, sahōnh hē sa wahé n'aa. Baad taky n'aa edëng sahōnh hē ta hä ky n'aa ets'ëe doo.

¹³ Tii d' tawén hadoo, hahy'ÿ da P'op Hagä Do ky däng do hyb n'aa: “Sahōnh hē Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä ky n'aa ets'ëe doo, wē y'ÿ da sa h'y'yb tym edëp y' an'oo bä.” \$\$\$

¹⁴ Ti hado né paawä, nyy d' raky n'aa etsëe g'eeh, dooh ta hä rah'y'yb kae bä? Nyy da Jesus Kristo hä rah'y'yb ka'eeh da g'eeh, dooh raky n'aa napëe bä ta ky n'aa? Nyy da raky n'aa napäh da, tananyy bä ta ky n'aa sa hä maher'oot doo?

¹⁵ Nyy da rabaheer'oot P'op Hagä Do panyyg hanām do ta wōb sa hä, P'op Hagä Do manejö bā ramaher'oot hyb n'aa? Hahy'ÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do hä ta ti ky n'aa: “Taw'ääts hē, baad ub ta ti panyyg hanām do panäg n'aa kajaa doo”,*** näng kerih do hä.

¹⁶ Taw'ääts hē né paawä tii, dooh sahōnh

††† **9:33** Jerusarēn panang ti **Sijōn**. Isaraéw buuj na-āaj hē kä ramaneëj kån **Sijōn**. \$\$\$ **9:33** Isajas 8.14, 28.16

daheeh ta ti kerii däk. Jesus ky n'aa né ti pä ky n'aa gó teh'üüm doo. Hajök Isaraéw buuj sa hä, dooh paawä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do dajëb bä b'aa kajatsëk do hä. Ky n'aa kawas'ee däk sa hä b'aa hä dajëp doo. Ti hyb n'aa Jesus rawén makyy's, rawén ganadoo. Panyyg gó Isajas erii wät doo da, hajök Isaraéw buuj ratsyym poo heo do hadoo. * **10:4**

Hahy'ÿ da na-āaj hē tahajaa ji erii bä tii: “Kristo hä takaja däk Mosees ky n'aa jaw'y'yk doo. Ti hyb n'aa, sahōnh hē Kristo hä h'y'yb ka'eeh doo, baad rabahado padëék h'y'ÿ kä P'op Hagä Do matym gó.” † **10:5** Rewitikos 18.5 ‡ **10:6-7** Dooh hyb n'aa pé Kristo bahyng ji an'oo bä, Kristo ewäd hyng do hyb n'aa. § **10:6-7** Dooh hyb n'aa pé dejëp do mahang

Kristo ganyyh ji an'oo bä, Kristo ganā wäd kån do hyb n'aa. ** **10:8** Nahejooj baad ji bahado däk hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, kerih do hä ji bahapäh. †† **10:8** Dew-Teronom 30.14 ‡‡ **10:11** Isajas 28.16 hä takerii däk tii. Dooh da

ranu mebyy bä ta matym gó rabé bä, sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó, tahanäng pé tii. §§ **10:13** Jowëw

2.32 *** **10:15** Isajas 52.7

hē Isaraéw buuj ragado bä P'op Hagä Do panyyg hanäm doo. Tii da né hē Isajas her'oot do paah. Hahÿÿ d' mä ta kyyh P'op Hagä Do hä: "Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, dooh raky dahé bä ér her'oot doo",††† näng mäh.

¹⁷ Ti hadoo né hē, ji h'yy ka'eeh doo, panyyg hanäm do ji maa newëë do hä tabana. Kristo kyyh né hē ti panyyg hanäm doo.

¹⁸ Hÿÿ kä, hajök Isaraéw buuj rah'yy kana'eeh do hyb n'aa ÿ eanh hahÿÿh: Dooh g'eeh rapanyyg enä hóm Kristo ky n'aa hä? Rapanyyg enä hóm né hē. Hahÿÿ P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot do hä rapanyyg enä hóm né hē ji bahapäh:

"Badäk hahÿÿ bä haw'ääts hē sa kyyh kēh ÿ n'aa bawäd däk.

Dawëë sa kyyh kaja däk kēh ÿ n'aa hä."†††

¹⁹ Hÿÿ kä, rapanyyg enä hóm né paawä, dooh apäh Isaraéw buuj rah'yy genä bä Kristo ky n'aa hä, rawén ganadoo? Dooh. Dooh tii d' tado bä. Pooj jé dó hahÿÿ da paa Mosees baher'oot P'op Hagä Do kyyh Isaraéw buuj sa hä:

"Ta wób buuj hä da, p'ooj ub karapé haa nadoo do hä, bē da h'yy kajew'ëës ÿ an'oo bä. ÿ anoo da bē kawajään ta wób buuj wē bē hä h'yy gatamah doo",§§§ näng mäh.

²⁰ Ta jawén, baad ub Isajas baher'oot paa P'op Hagä Do kyyh Isaraéw buuj nadoo do ky n'aa hä. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

"Hä ÿ hyb n'aa napeet do paa ÿ d' rawyyd kán sa h'yyb me. ÿ kametä däk hä ÿ hyb n'aa napeet do paa hä",* näng mäh.

²¹ Isaraéw buuj ky n'aa hä kä hahÿÿ da Isajas erii wät P'op Hagä Do kyyh:

"Moh ÿÿ ÿ an'oo had'yyt paa nabuj keh'üüm do sa wē, hä ÿ h'yy kawereem do sa wē, ÿ masa do hyb n'aa paawä."†

11

Isaraéw buuj tajawén P'op Hagä Do t'yyd mehün do ky n'aa hahÿÿh

¹ Hahÿÿ da ÿ eanh hÿÿ kä: P'op Hagä Do mak'yyts kán g'eeh ta karapee, Isaraéw buuj? Dooh. Dooh P'op Hagä Do mak'yyts bä. Bē hegää ÿÿh. ÿ na-ääj hē Isaraéw buuj,

Abaraám makū panaa seeh, Bēn-Jamih 12 hedoo do Isaraéw taah see panaa ÿÿh.

² Dooh P'op Hagä Do mak'yyts bä ta karapee p'ooj ub tasëew hóm doo. Bē hapäh né hē P'op Hagä Do kyy kerih doo gó P'op Hagä Do hä Eriij her'oot do paah. Hahÿÿ da Eriij makū kyyh P'op Hagä Do hä, Isaraéw buuj taky n'aa tapaa bä:

³ "Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, radejëëb kán sahōnh hē a ky n'aa rod hedoo doo. Rarejä bëeh a wē ji ma ejuu do tyng. Sét né hē ÿ mad'aak a ky n'aa rod sa see paah. ÿ na-ääj hē hÿÿ kä rakarēn radaj'ëep",* näng mä Eriij kyyh.

⁴ Ti m' hahÿÿ da P'op Hagä Do ky gadoo Eriij: "ÿ asëew däk tsyt hē wē ÿÿ 7 miw ajyy. Ta ti dooh sa taron nuu me rehyy bē bä ta wób sa kabarii Baaw häd näng do wē",† näng mä P'op Hagä Doo.

⁵ Ti hadoo né hē da hē. P'op Hagä Do asëew hóm Isaraéw buuj sa wób, sa wē taky enyym do hyb n'aa.

⁶ Hÿÿ kä, sa wē taky enyym do hyb n'aa tado bä P'op Hagä Do wén sëew hóm tii, dooh sa daaj hē baad hadoo do ramoo bok do hyb n'aa tado bä. Ji moo wät do hyb n'aa tado bä paawä, tii bä dooh ji wē taky enyym do hyb n'aa had'yyt hē tado wäd bä.

⁷ Hahÿÿ da tabawät, da hē, Isaraéw buuj mahang: Dooh Isaraéw buuj rawyyd bä ti resoos doo.‡ Jáám hē sa wób, P'op Hagä Do asëew hóm do rawyyd kán tii. Ta wób dooh rah'yy gah'ood bä. Abaa padëek sa h'yyb P'op Hagä Do an'oo bä.

⁸ Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh do hä tak-erii däk sa ky n'aa:

"Dooh rah'yy gah'ood bä P'op Hagä Do an'oo bä.

Matym enä né paawä, dooh sa h'yyb gó rahapëë bä.

Nabuuj enä né paawä, dooh ramaa napëë bä." §

⁹ Dawi na-ääj hē her'oot paa Isaraéw buuj h'yy ganahoot do sa ky n'aa. Hahÿÿ da ta kyyh sa ky n'aa hä, P'op Hagä Do hä taky n'aa etsëë bä:

"Man'oo sa tä, sa waa tak'ëp hanaak do na-ääj hē,

h'yy kanap'eed gó rababok tan'oo bä, raganadaa bä baad nadoo do rabahoop hyb n'aa,

nesaa do ramoo bok do sām ragadoo hyb n'aa kä.

††† 10:16 Isajas 53.1 ††† 10:18 Saaw-Mo 19.4 §§§ 10:19 Dew-Teronom 32.21 * 10:20 Isajas 65.1 † 10:21 Isajas 65.2. Isaraéw buuj rapanyyg enä né paawä, rah'yy genä né paawä, ranabuj keh'üüm do hyb n'aa rawén ganadoo Kristo ky n'aa hanäm doo. * 11:3 1 Reis 19.10, 14 † 11:4 1 Reis 19.18 ‡ 11:7 Isaraéw buuj ratyw n'aa esoos, baad rabahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. § 11:8 Dew-Teronom 29.4, Isajas 29.10

10 Man'oo sa matym gabah'üüd däk, rana-hapäh hyb n'aa.
Man'oo ta wób karom rabahadoo hyb n'aa.**

11 Isaraéw buuj rah'yy kana'eeh do hyb n'aa, dawëé P'op Hagä Do mahänh rababoo däg had'yyt hē g'eeh hÿ jawén? Dooh. Dooh da raboo däg had'yyt hē dawëé P'op Hagä Do mahänh. Jesus ky n'aa raganadoo do hyb n'aa, resōōts hōm do hyb n'aa, ta wób, Isaraéw buuj nadoo do P'op Hagä Do edëéb kán hÿÿ ká ta wē, sa wē Isaraéw buuj rah'yy kajew'ëes hyb n'aa.††

12 Isaraéw buuj resōōts hōm do hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa edëé kán hÿÿ ká badäk hahÿÿ bá habong do Isaraéw buuj nadoo doo. Isaraéw buuj raganadoo do hyb n'aa P'op Hagä Do sa hã tanoo do paawä, baad P'op Hagä Do ky n'aa edëé kán hÿÿ ká Isaraéw buuj nadoo doo. Tii d' tahadoo do hyb n'aa, bē hyb n'aa newē nyy da tak'ëp ti bahänh baad ub tabahadoo sahōnh hē ér hã, p'aa hēnh P'op Hagä Do wē Isaraéw buuj rah'yy kawereem bá ká, Jesus hã rah'yy kae padëék bá ká.

13 Bëéh, Isaraéw buuj nadoo do hã ÿ maher'oot hÿÿ ká. ÿ Kristo asëew hōm, ÿ tamejüü, Isaraéw buuj nadoo do mahang ta ky n'aa ÿ ma metëék hyb n'aa. Ti hyb n'aa tak'ëp ÿ kamahän ta ti hã ÿ tamejüü doo, tak'ëp ÿ wén hyb n'aa tam'aaah.

14 Tii d' ÿ wén d'oo, ÿ karēn ÿ an'oo bá paawä wakän ÿ wób, Isaraéw buuj, bē wē rah'yy kajew'ëes. Bē wē rah'yy kajew'ëets bá, rat'yyd kamehün, Jesus hã rah'yy ka'eeh ÿ karēn paawä, sa wób rabadëp hyb n'aa.

15 Da hē hajök Isaraéw buuj P'op Hagä Do etyn hōm ta mahänh, Jesus raganadoo do hyb n'aa. Ti hyb n'aa, ti nuuj jé, hajök Isaraéw buuj nadoo do wób, ta majiï hedoo do paah, tii ká ratywn n'aa nyy däk P'op Hagä Do najiis rabahadoo hyb n'aa ká. Ta jawén, Isaraéw buuj rat'yyd kamehün bá ká, Kristo hã rah'yy kae bá ká, p'aa hēnh da P'op Hagä Do gadoo ti ta wē. Tak'ëp tabahetsooh da ti noo gó ká. Dejëp do paa genä bong do hadoo da tii!

16 Panyyg ky n'aa gó bē ÿ maher'oot Isaraéw buuj ky n'aa: Tsyt hē P'op Hagä Do wē kasëew däg bá pāw pan'aa uuh ta hã kan'oo däk doo, tii bá tsyt hē na-ääj hē ta wē kasëew däk sahōnh hē mad'aak doo. Tsyt hē P'op Hagä Do wē kasëew däk do tado bá joom

patuuh, tii bá tsyt hē ta wē kasëew däk na-ääj hē joom moo sahōnh hē.**

17 Joom oriib häd näng do hadoo P'op Hagä Do karapee, Isaraéw buuj. P'op Hagä Do gekyd hōm joom moo wób. Tii bá bēé ká, Isaraéw buuj nadoo doo, oriib häd näng do daap hawäng do moo hadoo do tets'aa däk joom tēeg heh'äät hã, joom moo heh'äät do mahang. Ta tæg, joom kóm hana doo, tabēs hÿÿ ká bē hã na-ääj ká.††

18 Tii d' tahadoo do hyb n'aa, bē mak'yyts manä joom moo hedoo do P'op Hagä Do gekyd hōm doo, Isaraéw buuj. Bē h'yy kasabé manäh. Bē hyb n'aa newē hahÿÿh: Dooh bē tado bá joom patuuh hej'oonh doo. Joom patuuh ti bē hã hej'oonh doo.

19 Hahÿÿ da apäh h'yy kasab'ee doo gó bē see ky hadoo hã ÿÿ: "P'op Hagä Do gakyd hōm joom moo wób, Isaraéw buuj, ÿÿh, Isaraéw buuj nadoo doo, joom hã tabats'aa däk hyb n'aa, ÿ tagadoo hyb n'aa", näng apäh bē see kyyh.

20 Te hub né paawä tii, P'op Hagä Do wén gekyd hōm tii, rah'yy kana'eeh do hyb n'aa. Om P'op Hagä Do wén gadoo Kristo hã mah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ääts hē mahy n'aa eäm, a hã hē h'yy kasabé manäh.

21 P'op Hagä Do t'yyd manehün bá joom mooh, Isaraéw buuj h'yy kana'eeh doo, om na-ääj hē dooh da tat'yyd mehün bá P'op Hagä Do mahy n'aa eréd hōm bá.

22 Bē hyb n'aa newē hahÿÿh: Ky ennyw né paawä P'op Hagä Do ji wē, dooh tahaja bá ji manesuj bá. P'op Hagä Do ky n'aa ety wät Isaraéw buuj Kristo ganadoo doo. Ky ennyw bē hã Isaraéw buuj nadoo doo. Taky ennyw had'yyt hē bē hã, bē manabaan bá hahÿÿh: Jääm hē taky ennyw do hyb n'aa bē tawén gadoo. Ta ti bē mabaan bá, bē hã hē bē du do bá bē h'yy ka'eeh, bē na-ääj hē P'op Hagä Do etyn hōm da, joom moo ji gakyd hōm do hadoo.

23 Isaraéw buuj h'yy kana'eeh do paa rah'yy kawereem bá, p'aa hēnh rah'yy ka'eeh hyb n'aa ká, tii bá P'op Hagä Do gadoo p'aa hēnh tii, joom moo joom tēeg hã ji ets'aa däk doo da. P'op Hagä Do hajaa tii d' tadoo bá sa hã.

24 Bëéh, daap hawäng do b'aa oriib moo hedoo doo, P'op Hagä Do gakyd bëéh, tii bá bē tets'aa däk joom oriib häd näng do heh'äät do tēeg hã, joom moo nahado né paawä bē p'ooj ub. Ta tii da P'op Hagä Do

** 11:10 Saaw-Mo 69.22-23 †† 11:11 Rah'yy kajew'ëes bá da rat'yyd kamehün, tii bá da Jesus ragadoo. ‡‡ 11:16 Hahÿÿ d' tahanäng pé tii: Tsyt hē P'op Hagä Do wē kasëew däk paa Abaraäm, Isak, Jakóh, Isaraéw buuj sa wahé n'aa. Ti hyb n'aa sa panaa na-ääj hē kasëew bong tsyt hē ta wē. Hahÿÿ na-ääj hē: Tsyt hē P'op Hagä Do wē kasëew padëék jáám hē pooj jé Kristo hã h'yy ka'eeh doo. Isaraéw buuj né tii. Ti hyb n'aa, tsyt hē P'op Hagä Do wē kasëew padëék sahōnh hē pooj jé h'yy ka'eeh do sa wakään. †† 11:17 Hahÿÿ d' tahanäng pé tii: P'op Hagä Do asog hōm Isaraéw buuj wób. Isaraéw buuj nadoo do tagadoo sa jawén buuj. Hÿÿ ká ti ragado däk na-ääj hē sa sii Abaraäm hã, Abaraäm panaa hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paah.

haja bā tamoo wād bā, ta bahānhn tahajaa Isaraéw buuj, joom oriib heh'áat do moo he-doo doo, p'aa hēnh tets'aa bā ta tēēg hā.***

Ta jawén Isaraéw buuj P'op Hagä Do ed'ēēp do ky n'aa hahÿyh

²⁵ Wakān haa hedoo doo, ÿ karēn bē hapāh hahÿ pooj jé ji nahapāh nā doo, bē hā hē bē h'yy kasabé mahānh: Hajök Isaraéw buuj wób nabuj keh'üüm dó, dooh Jesus hā rah'yy gah'ood nā bā, sahōnh hē ta ti Isaraéw buuj nadoo do P'op Hagä Do hā h'yy ka'eeh do pan'aa ta hā rah'yy kae padäg bā ká.

²⁶ Ta ti kajaa bā ká, P'op Hagä Do ed'ēēp da ta wē sahōnh hē Isaraéw buuj. Tii da né hē P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot:

“Panang Sijōn††† hād nāng doo bā naa kajaa da ji h'yyb tym dēēb.

Tado hōm da P'op Hagä Do ganen'aak do Isaraéw panaa ramoo bok doo.

²⁷ Hahÿ ti sa hā ÿ ky n'aa enooh doo, sa hā ÿ bad'oo doo, nesaa do sa h'yyb gó hanāng do ÿ ado hōm bā ká”,††† nāng P'op Hagä Doo.

²⁸ Jesus Kristo ky n'aa hanām do ranagadoo do hyb n'aa, P'op Hagä Do majī dó ti Isaraéw buuj, bēēh, Isaraéw buuj nadoo doo, tyw n'aa enāh hyb n'aa, Kristo hā hē h'yy ka'eeh hyb n'aa. Ti hadoo né hē, P'op Hagä Do asēēw hōm do hyb n'aa sa wahé makūūh, P'op Hagä Do kamahān had'yyt hē Isaraéw buuj, sa wahé makūū hā taky n'aa enooh do hyb n'aa.

²⁹ Tii d' tawén hadoo, dooh P'op Hagä Do ado hōm bā sa hā tanoo do paah. Dooh na-āāj hē tah'yy kahÿyd bā tasēēw hōm do sa hā.

³⁰ Isaraéw buuj raky nadaheeh do hyb n'aa P'op Hagä Do t'yyd mehīn bēēh, p'ooj ub ta hā ky nadah'eeh doo.

³¹ Hÿy ká, Isaraéw buuj na-āāj hē raky nadaheeh do wób rabahado padēēk do hyb n'aa ká, P'op Hagä Do t'yyd mehīn da sa hā, bē P'op Hagä Do t'yyd mehīn doo da.

³² Sahōnh hē badāk hahÿy bā habong do nabuj keh'üüm, P'op Hagä Do metā kán. Dooh sa daaj hē rahaja bā rakedēēb bā, ti hyb n'aa P'op Hagä Do t'yyd mehīn sahōnh hē.

P'op Hagä Do Paw-Ro'jaa etsē do ky n'aa hahÿyh

³³ Tak'ēp né hē P'op Hagä Do ky enyym! Tak'ēp baad ub sahōnh hē tamoo wāt doo. Sahōnh hē P'op Hagä Do hapāh.

Dooh ji haja bā ji h'yy ganyy bā nyy da P'op Hagä Do h'yyb dāng tamoo wāt doo.

***

11:24 P'aa hēnh P'op Hagä Do hajaa tagadoo ta wē Isaraéw buuj Jesus hā rah'yy kae bā ká, tahanāng pé tii.

††† **11:26** Jerusarēnh hād see ti **Sijōn**. Isaraéw buuj ti na-āāj hē ramaneēēnh **Sijōn**. ††† **11:27** Isajas 59.20-21, 27.9,

Jeremij 31.33-34. \$\$\$ **11:34** Isajas 40.13 * **11:35** Jóh 41.11

Dooh ji haja bā ji h'yy gah'ood bā h'ēēd hyb n'aa

P'op Hagä Do bad'oo tamoo wāt doo.

³⁴ “Dooh hapāh pé Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do h'yyb.

Dooh maher'oot pé ta hā nyy da tabad'oo.”\$\$\$

³⁵ “Dooh hanoo pé P'op Hagä Do hā, tamab'aanh péh!”*

³⁶ Tii d' tawén hadoo, sahōnh hē ta hanaa had'yyt hē.

Ti né hē sahōnh hē mo haj'aa nāng doo.

Ta no n'aa had'yyt hē.

Taw'āats hē ta hā ji j'aa etsēē had'yyt hē. Yÿ. Tii d' né hē. Taw'āats hē.

12

Tsyt hē P'op Hagä Do wē ji awāt do ky n'aa hahÿyh

¹ Ti hyb n'aa ká wakān haa, P'op Hagä Do ēr tat'yyd mehīn do hyb n'aa, tak'ēp ÿ betseē bē kan'oo dāk hyb n'aa P'op Hagä Do hā, ta wē bē baboo had'yyt hē hyb n'aa. Taw'āats hē tsyt hē, nesaa do mahānh, tagen'aak doo da bē babok. Tii da né hē P'op Hagä Do ji hyb n'aa jewyyg heh'áat doo. Tii da né hē ta Sahee karēn P'op Hagä Do ji hyb n'aa jaw'yyk.

² Bē aboo manā badāk hahÿy hā habong do P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do rababok doo da. Bē an'oo bē P'op Hagä Do h'yyb h'ÿyt, papuuj, P'op Hagä Do karēn do bē hyb n'aa newēē hyb n'aa. Tii bā hē hapāh da P'op Hagä Do karēn doo. Taw'āats hē, baad had'op, P'op Hagä Do tsebē hanoo do ti P'op Hagä Do karēn doo.

³ Taky enyym doo gó y' P'op Hagä Do asēēw hōm do hyb n'aa ta mejūū do ÿ bahadoo hyb n'aa, hahÿy da ÿ etsēē bē hā: Bē kawehēē manā bē hā hē. P'op Hagä Do anoo do pénh bē h'yy ka'eeh doo, bē hyb n'aa newēē.

⁴ Hahÿy hyb n'aa ta ti ÿ etsēē bē hā: Sét hē né paawā ji, hajōng ji hā hanāng doo, ji moo hedoo doo, ji tsyym hedoo doo, ji matym hedoo doo. Ta see ti ji mooh moo wāt doo. Ta see ti ji tsyym bad'oo doo. Ta see pan'aa ji matym, ta see pan'aa ji nabuuj.

⁵ Ti hadoo ēr hā: Hajök né paawā ēēr, sét hē Kristo hub hadoo ēēr, sét hē Kristo karapee ēēr, ta hā ēr h'yy kata dāk do hyb n'aa. Hajök né paawā ēēr, séd hā ēr kata dāk ēr da hadoo do hā, ji moo hedoo doo, ji tsyym hedoo do séd hā ji hā takata dāk doo da. Ti hyb n'aa, bē kawehēē manā bē hā hē ÿ wén nāng.

⁶ Ta ky enyym gó P'op Hagä Do an'oo dāk ēr hā ta Sahee hejój gó ji hajaa doo. Ēr hā

tetyn hōm ta Sahee ky gabuuj gó ər hajaa doo. Ti hyb n'aa kā, ər see hā P'op Hagā Do an'oo dāg bā P'op Hagā Do metēeh do ta wób hā tamaher'oot hyb n'aa, taw'āats hē ta h'yy ka'eeh do pénh tamaher'oot tii.

⁷Ji hā tan'oo dāg bā ta wób ji masa doo, tii bā taw'āats hē ji masa né hē. Ji hā tan'oo dāg bā ta wób ji ma metēek hyb n'aa, taw'āats hē ji ma metēek né hē.

⁸Ji hā tan'oo dāg bā ta wób ji h'yyb en'yym hyb n'aa, tii bā taw'āats hē ji h'yyb en'yym né hē ta wób. Ji hā tan'oo dāg bā bedoh do sa hā ji masa hyb n'aa, taw'āats hē baad né hē ji masa. Ji hā tan'oo dāg bā ta wób sa wahē n'aa ji bahadoo hyb n'aa, taw'āats hē h'yyb hedoo doo me ji bag'āās. Ji hā tan'oo dāg bā ta wób ji t'yid mehīn hyb n'aa, taw'āats hē tsebee gó tii d' ji bad'oo.

⁹Taw'āats hē bē h'yyb gó naa bē kamahān bē da hadoo doo. Bē kamahān manā nesaa doo. Taw'āats hē baad hadoo do bē kamahān had'yyt hē.

¹⁰Taw'āats hē ji wakāān baad ji kamahān doo da bē kamahān bē da hadoo doo. Bē wehēē bē da hadoo doo, bē hā hē bē kaweh'ēeh do bahānh.

¹¹Taw'āats hē tak'ēp bē hyb n'aa tam'aah P'op Hagā Do wē bē moo bok do hā. Bē h'yyb nahūūj manāh, bē moo nahūūj manāh. Taw'āats hē bē h'yyb gó naa, h'yyb hedoo doo me bē moo boo Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do wē.

¹²Baad hadoo do bē gadoo da ta jawén bē bahapāh do hyb n'aa, taw'āats hē h'yyb tsebee gó bē aboo had'yyt hē. Taw'āats hē h'yyb jawyg gó bē gadoo baad nadoo do bē ahob bā. Bē eréd manā bē ky n'aa etsēē doo.

¹³Bē masaa bē wē hanāg doo me P'op Hagā Do karapee, tsyt hē ta wē kasēew bong doo, bedoh doo. Taw'āats hē baad bē gadoo bē tób yt nu kejāk doo.

¹⁴Bē ky n'aa edēē bē hā rejāā doo. Taw'āats hē bē ky n'aa edēē tii. Bē ky n'aa was'ee manāh.

¹⁵Taw'āats hē bē tsebee tsebē do sa sii. Bē aod ha'oot do sa sii.

¹⁶Taw'āats hē baad bē babok ta wób sa wē, séd bē h'yyb hedoo hyb n'aa. Sa bahānh bē nu gadāk bē edoo manāh. Taw'āats hē ta wób sa yd jé had'os do sa da bē h'yyb hedoo. Bē hajaa ta wób mahānh bē edoo manāh.

¹⁷Baad nadoo do bē hā ramoo boo bā, bē mabaaj manā baad nadoo doo me. Taw'āats hē bē hyb n'aa newē nyy da baad hadoo do bē moo bok ta wób sa matym gó.

¹⁸Taw'āats hē sahōnh hē bē hajaa doo me bē tyw n'aa esoos nyy da bē bad'oo, hanām gó bē babok hyb n'aa sahōnh hē sa wē.

¹⁹Wakān haa hedoo do y kamahān doo, bē mabaaj manā baad nadoo do bē hā

ramoo bok bā. P'op Hagā Do ti hanoo ta ti hedoo do sām. Tii da né hē kerih doo gó P'op Hagā Do kyyh:

“Ÿ né hē ti ta sām habaanh doo.

Ÿ né hē ti baad nadoo do ta sām hanoo doo”,* nāng mā P'op Hagā Doo.

²⁰P'op Hagā Do kyyh her'oot doo da né bē bad'oo. Hahŷy da ta kyyh:

“A majī asa bā,
man'oo ta hā ta waa.

Tahoo kaaj bā,
man'oo ta naēng.
Nu mebyng da tii bā,
baad nadoo tamoo wāt do paa hyb n'aa.”†

²¹Bē an'oo manā nesaa do j'aa ketsē bē hā. Taw'āats hē bē j'aa ketsē nesaa do hā baad hadoo doo me.

13

Hyb n'aa jewyk do sa hā ji ky daheeh do ky n'aa hahŷy

¹Taw'āats hē bē sahōnh hē bē ky daheeh hyb n'aa jewyk do ji rabag'āās doo. Ta ti ŷ wén mejūū, dooh P'op Hagā Do ky gabuuj nadoo pé ji wahē n'aa. P'op Hagā Do né hē ti hanoo ji wahē n'aa rabahadoo hyb n'aa.

²Ti hyb n'aa sa wahē n'aa wē h'yy kawareem doo, P'op Hagā Do hanoo do wē né hē tah'yy kawareem. Tii d' hedoo do sa daaj hē raky n'aa katakyyk baad nadoo doo me.

³Baad moo bok doo, dooh hyb n'aa ra-jeŷym pé hyb n'aa jewyk do hedoo doo. Baad nadoo do moo bok do ti ti he'ŷym sa hā. Baad ub, neŷym doo gó ji karēn bā ji awād bā ji wahē n'aa wē, taw'āats hē baad hadoo doo ji moo wāt, tii bā ji wahē n'aa tsebē da ji wē. Ji moo wāt do hā da raj'aa etsē tii bā.

⁴P'op Hagā Do karom hadoo ji wahē n'aa hedoo doo, baad hadoo do ramoo bok hyb n'aa ji hā. Hŷy kā, baad nadoo doo ji moo wād bā, taw'āats hē ji eŷym sa hā, rahajaa do hyb n'aa ji rarejāā. P'op Hagā Do karom, nesaa do moo bok do rejāā do hadoo tii.

⁵Ti hyb n'aa, taw'āats hē ji ky daheeh né hē ji wahē n'aa. Ji ranarejāā hyb n'aa had'yyt hē nado ji ky daheeh. Ji wén ky daheeh na-āaj hē, ji h'yyb ji hā taky n'aa tapa mahānh.

⁶Ti hyb n'aa, ji gadoo do uuh ji an'oo had'yyt hē ji hāj n'aa bag'āās do sa hā. Sa hā ji wén noo ta tii, P'op Hagā Do karom hadoo rabahadoo do hyb n'aa, raty kanewad had'yyt hē do hyb n'aa rabag'āās do hā.

⁷Taw'āats hē bē an'oo né hē dajēer ji hāj n'aa bag'āās do ramejūū doo. Taw'āats hē

* 12:19 Dew-Teronom 32.35 † 12:20 Proweh-Bijos 25.21-22

na-ääj hē baad ji weh'ēeh hyb n'aa jewyk do ji hā bag'ääs doo.

⁸Bē kūūt enā manāh. Tabad'op hē bē kūūt enāh. Jāām hē ji da hadoo do ji kamahān do ti bē kūūt hado had'yyt hē sa wē. Ta ti ŷ wén her'oot, ta da hadoo do kamahān doo, taky dahé dāk do hyb n'aa sahōnh hē P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk doo.

⁹Hahŷŷ da P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk doo: "Aā manā ta see ŷŷm sii. Madajēeb manā a da hadoo doo. Etsēeg manāh. H'yyb dāg manā a da hadoo do h'ēēd hā."* Ta ti ta ky n'aa jaw'yyk doo, ta ky n'aa jaw'yyk do wób na-ääj hē, hahŷ sēt hadoo do tamejūū do hā takaja dāk: "Makamahān a da hadoo doo, a hā makamahān doo da."†

¹⁰Jé kamahān doo, dooh baad nadoo do tamoo wād bā ta da hadoo do hā. Ti hyb n'aa, jé kamahān do ky dahé dāg kán P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk doo.

¹¹Taw'ääts hē bē ŷ maher'ood wāt doo da bē babok, da hē ér babok bā Kristo matēēh do ji gadaa had'yyt hē bē bahāh do hyb n'aa. Bē h'yy kanap'eed manā ha'ŷŷh do rah'yy kanapeet doo da. Taw'ääts hē bē h'yyb hedoo, ji h'yyb nām do hadoo. Ēr du doo noo gó Jesus hā ér h'yy ka'eeh doo, hād badawēēt nā ta wē ji Kristo ed'ēep doo. Hŷŷ kā hād edaa dāk. Ti hyb n'aa taw'ääts hē bē h'yyb hedo bē ŷ maher'ood wāt doo da bē babok hyb n'aa.

¹²Panyyg ky n'aa gó bē ŷ maher'oot tii: Edaa dāk atsēm bahānh doo, edaa dāk tabawak, ti hyb n'aa, taw'ääts hē ér erēt badagyp hadoo do ji moo wāt do paah.‡ Taw'ääts hē baad hadoo doo gó ér babok, ta bag gó ér babok do hyb n'aa. Ji kuman hadoo ti baad hadoo doo, ta me nesaa do hā ji j'aa ketsē doo.

¹³Taw'ääts hē baad ér babok, adēb bā, ta bag gó, ji awāt do hadoo. Taw'ääts hē dooh ji aoom bā jarakē hedoo do hā. Taw'ääts hē dooh ta bahānh ji awēē bā na-ääj hē. Taw'ääts hē dooh ér aā bā ji ŷŷm ji patug nadoo do sii. Taw'ääts hē dooh ér moo boo nu meby n'aa nāng doo. Taw'ääts hē dooh ér aboo bā séd ji h'yyb nahedoo doo gó ji da hadoo do hā, dooh ta wób hā ér h'yy kajewēēts na-ääj hē.

¹⁴Bē an'oo Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, Jesus Kristo, bē h'yyb gó tabawād had'yyt hē, bē tah'yyb mahūūm, Kristo bawāt doo da bē babok hyb n'aa kā. Bē an'oo manā nesaa do ji h'yyb sāg karēn do bē h'yyb gó tawād bā, nesaa do bē moo boo mahānh.

14

Nyy da ji bawāt ji da hadoo do wē ky n'aa hahŷŷh

¹Taw'ääts hē bē gadoo ji hā P'op Hagā Do karēn do hā baad h'yy ganehot nā doo. Bē ky kedag manā sa sii sa hā baad hadoo do p'āā.

²Ta wób sa hā tahajaa sahōnh hē ji awēē bā. Tii d' nado ta wób sa hā. Baad h'yy ganehot nā do sa hā, dooh ji awēē bā ta dab.

³Sahōnh hē haw'aa doo, sahōnh hē hawēh doo, taw'ääts hē dooh ramak'yyts bā ta dab nawēh doo. Ti hadoo ēnh ta dab nawēēh doo, taw'ääts hē dooh raky n'aa ety bā baad nadoo do hā ta dab haw'ēēh doo, P'op Hagā Do gado dāk do hyb n'aa sahōnh hē haw'aa doo, sahōnh hē hewēh doo.

⁴Karom ky n'aa gó bē ŷ maher'oot ta tii: Dooh taw'ääts hē tado bā ta see karom ji nabuuj gedo bā, baad tamoo nawād bā ji edoo bā. P'op Hagā Doo, ta kariw n'aa ti taher'oot da baad tawād bā, baad tanawād bā. Baad dāg da tabahadoo Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do matym gó, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hajaa do hyb n'aa baad had'yyt hē tabahado dāk tan'oo bā.

⁵Ta wób rahyb n'aa jew'yyk ta āh see ta āh wób mahānh. Ta wób sa hā, séd uuh had'yyt hē ji āh. Ti hyb n'aa, taw'ääts hē baad bē bahapāh bē h'yyb gó h'ēēd hyb n'aa bē bad'oo bē bahed'oo doo.

⁶Ta ā see hyb n'aa jaw'yyk doo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do taweh'ēēh do hyb n'aa tii d' tabad'oo. Sahōnh hē hawēh doo, sahōnh hē hawa doo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do taweh'ēēh do hyb n'aa tii d' tabad'oo na-ääj hē, ta waa, ta tā hyb n'aa P'op Hagā Do hā taj'aa etsē do hyb n'aa. Ta dab nawēh doo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do taweh'ēēh do hyb n'aa tii d' tabad'oo na-ääj hē. P'op Hagā Do hā na-ääj hē taj'aa etsē tii.

⁷Dooh ér daaj hē ér ta danāh ér do bā ér aboo bā, ér dajēb bā na-ääj hē. Dooh ji daaj hē ji h'yyb en'yyim hyb n'aa ji awād bā, ji dajēb bā.

⁸Badāk hahŷŷ bā ér abok doo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ér h'yyb en'yyim hyb n'aa tii, ér dajēb na-ääj né hē. Ti hyb n'aa kā, badāk hahŷŷ bā ér abok bā, ér dajēb bā na-ääj hē, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ma had'yyt hē ēēr.

⁹Ti hyb n'aa né hē Kristo wén dajēp, tawén ganā wāt, sahōnh hē sa wahē n'aa tabahadoo hyb n'aa, dejēp do sa wahē n'aa, edēp do sa wahē n'aa na-ääj hē.

¹⁰Ti hyb n'aa, h'ēēd hyb n'aa bē ky n'aa etyy bē wakāān hadoo do ta dab tabawēh do hyb n'aa? Bēē kā, baad h'yy ka'eeh doo, h'ēēd hyb n'aa bē makys bē wakāān hadoo do ta dab tanawēh do hyb n'aa? Ēr sahōnh hē, ér da kametā dāk P'op Hagā Do matym gó ér taky n'aa etyy hyb n'aa, ér hā tabaher'oot

* 13:9 Esodo 20.13-15, 17, Dew-Teronom 5.17-19, 21 † 13:9 Rewitikos 19.18 ‡ 13:12 Badagyp hadoo doo, sahōnh hē nesaa pé tii.

hyb n'aa tagado bä, taganado bä er moo bok do paah.

¹¹ Hahÿy da takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó:

“Baad ÿ ky däng, dooh ÿ ky kahÿyd bä”, näng mä Tak'ep Hyb N'aa Jawyk Doo,
 “sahõnh hê rabehyy b'ëeh da sa taron nu paa me pój ÿÿ jé.
 Sahõnh hê raj'aa etsë da P'op Hagä Doo”,
 näng mä P'op Hagä Do kyyh.*

¹² Ti hyb n'aa kä, er sahõnh hê, sét ken'yyh da P'op Hagä Do hä er da kaner'oot er babok do paa hä.

¹³ Ti hyb n'aa taw'ääts hê er erét er da hadoo do er ky n'aa etyy doo. Taw'ääts hê baad bë hyb n'aa matakä, tabad'op hê bë moo boo mahãnh, tabad'op hê bë her'ood mahãnh baad nadoo do hä h'yyb tatuk do bë seeh.

¹⁴ Jesus, Tak'ep Hyb N'aa Jawyk Do hä ÿ h'yy kata däk do hyb n'aa, baad ub hëp ÿÿ gó ÿ bahapäh hahÿyh: Ji awa do mahang, ji awëh do mahang, dooh ti hanäng pé baad nado wäd ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó hanoo doo. Baad ub ti sahõnh hê. Ti hadoo né hê, jé hahÿy da hyb n'aa newëë doo: “Hahÿ dooh ji awëë bä. Dooh P'op Hagä Do karën bä ji awëë bä”, tanoo bä ta h'yyb gó, tii bä taw'ääts hê nado tawëë bä. Baad nado däk ti ta hä.

¹⁵ Bë awa do hyb n'aa, bë awëh do hyb n'aa bë wakään hadoo do Jesus hä h'yy ka'eeh do bë h'yyb rejä bä, tii bä dooh kamahãnh gó bë aboo booh. Bë an'oo manä bë awëh do hyb n'aa bë wakään hedoo doo, sa hyb n'aa Kristo dajëp doo, baad rawén h'yy kanae wät.

¹⁶ Ti hyb n'aa hahÿ ÿ etsëë bë hä: Bë adoo manä bë wakään hedoo do h'yyb rejää doo, baad né paawä ti bë hä. Taw'ääts hê bë h'yyb bë meso, baad hadoo do bë hä hyb n'aa, ta wób Jesus hä h'yy kana'eeh do bë raky n'aa rejä mahãnh.

¹⁷ Ta ti ÿ wén etsëë bë hä, ji awa do hyb n'aa nado, ji nawa do hyb n'aa nado, ji eëek do hyb n'aa nado tabag'ääs doo bä ji P'op Hagä Do gadoo. Ti nado P'op Hagä Do karën do ji hä. P'op Hagä Do ji tabag'ääs bä, takarën ta Sahee ji tah'yyb mahüüm do hyb n'aa baad ji bawät ta matym gó, h'yyb nyw gó ji bawät ji da hadoo do wë, tsebee gó ji bawät na-ääj hê.

¹⁸ Ta tii da Kristo wë moo bok do rah'yyb en'yyim P'op Hagä Doo. Baad ub da na-ääj hê ta wób rahe'oot ta tii d' hawät do sa ky n'aa.

* **14:11** Isajas 45:23 † **14:20** Hahÿy d' apäh Paw-Ro hanäng péh: Ji awëë bä ji da hadoo do tayy doo, ji h'yyb tatuk tabawëh hyb n'aa ta hä pé ji nawëh doo. Tii bä ta hä hê, ta daaj hê ta h'yyb ky n'aa tapaa, tii d' tabad'oo do hyb n'aa. Tii bä teréd hõm Jesus hä tah'yy ka'eeh doo, ta daaj hê, ta hä hê ta h'yyb ky tapaa do hyb n'aa, baad nado tamoo wät ted'oo do hyb n'aa. * **15:3** Saaw-Mo 69:9 hä takerii däk ti P'op Hagä Do hä kaher'oot do paah.

¹⁹ Ti hyb n'aa kä, taw'ääts hê h'yyb nyw gó ji bawät ji da hadoo do wë hanoo do hä er h'yyb padëek, er moo booh. Taw'ääts hê er h'yyb padëek na-ääj hê er moo bok er da hadoo do masa do hä, Jesus hä er h'yy ka'eeh do takah'üüm hyb n'aa.

²⁰ Bë rejä manä bë da hadoo do h'yyb gó P'op Hagä Do moo wät doo, bë awa do hyb n'aa, bë awëh do hyb n'aa sa hä baad nadoo doo. Tahaja né paawä sahõnh hê ji awa bä, ji awëë bä, dooh taw'ääts hê tado bä ji awëë bä, ji awa bä ta see h'yyb panas'ëeh doo, baad tah'yy kanae wät hanoo doo.†

²¹ Taw'ääts hê dooh ji eëg bë uwa s'ëëb, taw'ääts hê dooh ji awëë bä ji tä, ta ti ji da hadoo do Jesus hä h'yy ka'eeh do tah'yyb tatug bä. Taw'ääts hê tabad'op hê er moo boo er da hadoo do baad nadoo do hä tah'yyb tatuk doo.

²² Baad tado bä a hä sahõnh hê hedoo pé ji awëë bä, uwa s'ëëb ji eëg bä, taw'ääts hê tii. P'op Hagä Do hapäh a h'yyb. Mamejõ manä ta wób ragadoo a hä pé baad hadoo doo. Ky n'aa kedëng jé ta hä hê ky n'aa kanatapaa doo, ta hä pé baad hadoo do p'ää.

²³ Tii d' nado h'yy ketyn doo gó ta tä tawëë bä, ta hä pé ji nawëh doo. P'op Hagä Do ky n'aa etyy da ta ti hedoo doo, h'yy ka'eeh doo me tanadoo do hyb n'aa tabad'oo doo. Sahõnh hê ji h'yy ka'eeh doo me nadoo do ji moo wät doo, baad nado ti P'op Hagä Do matym gó.

15

¹ Taw'ääts hê eër, baad P'op Hagä Do hä h'yy kasadä doo, er gadoo, er masa er da hadoo do baad nado nä P'op Hagä Do hä h'yy kasadä doo. Taw'ääts hê dooh er karën do jawén er abooh.

² Taw'ääts hê er sahõnh hê er h'yyb en'yyim er wakään hedoo doo, baad tabadoo hyb n'aa sa hä, baad P'op Hagä Do hä rah'yy kasadä hyb n'aa kä.

³ Kristo na-ääj hê, dooh ta daaj hê tah'yyb en'yyim do jawén nado paa tabawät. Ta wób tamasa hyb n'aa paa ti tabawät, hahÿ kerih do paa metëeh doo da né hê: “Jó ÿÿ tabadäng õm raky n'aa rejää doo. ÿ né hê gado däk, a hä tanadäng hyb n'aa”,* näng kerih do paah.

⁴ Sahõnh hê P'op Hagä Do kyyh p'ooj ub kerii däk doo, takerii däk er tama metëek hyb n'aa, h'yy ganajëng doo me, ta kyy kerih doo gó hana do ji h'yyb näm doo me er gada hyb n'aa baad hadoo do er hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo.

⁵ P'op Hagä Do hä, ji h'yy ganajëng do hanoo doo, ji tah'yib en'yym doo, y ky n'aa etsëë, séd bë h'yib hedo had'yyt hë tan'oo bä, Kristo Jesus bawäd wät doo da bë babok hyb n'aa,

⁶ sét hadoo doo me bë h'yib, sét hadoo doo me bë kyyh, P'op Hagä Doo, ër Wahë N'aa Jesus Kristo Yb, bë j'aa etsë hyb n'aa kä.

⁷ Ti hyb n'aa kä, taw'ääts hë bë gadoo bë da hadoo doo Jesus hä h'yy ka'eeh doo, bë Kristo gado däk doo da. Taw'ääts hë tii da bë bad'oo P'op Hagä Do kawehëë däk hyb n'aa.

⁸ Bë hyb n'aa newë bë y maher'oot doo: Kristo bana kän Judah buuj tamasa hyb n'aa, te hub né hë P'op Hagä Doo, tametëëh hyb n'aa, Judah buuj sa wahë maküü hä P'op Hagä Do ky däng do takaja däk hyb n'aa,

⁹ Judah buuj nadoo do P'op Hagä Do raj'aa etsë hyb n'aa, sa wë tat'yyd mehün do hyb n'aa. Tii da né paa takerii däk ta ti ky n'aa:

“Ti hyb n'aa a hä y j'aa etsë da Judah buuj nadoo do mahang.

Ōm y ma ejäm da.”†

¹⁰ Hahȳ do na-ääj hë takerii däk:

“Bëëh, Judah buuj nadoo doo, bë tsebee P'op Hagä Do karapee sa sii, Judah buuj sa sii.”‡

¹¹ Hahȳ do na-ääj hë takerii däk:

“Bëëh, Judah buuj nadoo doo, bë j'aa etsëë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Sahönh hë badäk hahȳ hä habong doo, bë j'aa etsëë ta hä.”§

¹² Hahȳ d' paa Isajas baher'oot:

“Ganyyh da Jesé panaa mahang Judah buuj nadoo do bag'ääs doo. Ta hä da rah'yy kasadä.”**

¹³ P'op Hagä Do hä, baad taky n'aa enooh do ji gada hanoo do hä y ky n'aa etsëë bë h'yy gadajang tan'oo bä, h'yib nyw gó bë babok tan'oo bä bë hä, ta hä bë h'yy ka'eeh doo hyb n'aa. Ta ti y wén ky n'aa etsëë, ta Sahee hejój me tan'oo bä baad ub had'yyt hë bë gada hyb n'aa ër hä taky n'aa enooh doo.

¹⁴ Wakān haa hedoo doo, baad y bahapäh hahȳ hëp ȳ gó: Bë ky enyyw had'yyt né hë bë da hadoo do wë, baad bë bahapäh nyy da P'op Hagä Do karën ji bawät, baad bë bahajaa bë maher'oot bë da hadoo doo, baad rababok hyb n'aa.

¹⁵ Ti hadoo né hë, dooh né hë y ky n'aa eäm hä bë y ma erii wät do hä, ta ti bë mabaan mahānh. Tii da bë y wén ma erii

wät, ta ky enyyw doo gó P'op Hagä Do anoo doo hyb n'aa hä ȳ,

¹⁶ Judah buuj nadoo do mahang Kristo Jesus panäg n'aa y bahadoo hyb n'aa. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh doo, P'op Hagä Do matym n'aa manaa do hadoo ȳh. Judah buuj nadoo do hä y maher'oot P'op Hagä Do panyyg hanām doo, P'op Hagä Do matym n'aa hadoo P'op Hagä Do gen'aak do rabahadoo hyb n'aa, P'op Hagä Do Sahee sa h'yib gó moo wät do hyb n'aa, tsyt hë ne-saa do mahānh kasëëw hōm do rabahadoo hyb n'aa kä.

¹⁷ Ti hyb n'aa, ti anäng y h'yy kasab'ee do pan'aa Kristo Jesus hejój gó P'op Hagä Do wë ȳ moo wät do hyb n'aa.

¹⁸ Ti hadoo né hë, jāām hë y h'yy kasab'ee ȳ moo wät do hä Kristo moo wäd wät do hyb n'aa. Ta ky n'aa sa hä y maher'oot do hyb n'aa, sa mahang ȳ moo wäd wät do hyb n'aa, Kristo an'oo bä Judah buuj nadoo do P'op Hagä Do hä raky daheeh hyb n'aa.

¹⁹ Ta heen n'aa hejój gó, meuj n'aa näng do hejój gó, P'op Hagä Do Sahee hejój gó ȳ moo wät wät sa mahang. Jerusarēnh bä naa, Iririko hād näng do hāj n'aa bód hēnh kā baad y baher'oot hōm sahōnh hë sa hä Kristo panyyg hanām doo.

²⁰ Hahȳ da had'yyt hë y bahed'oo: Ȳ karēn y maher'oot Kristo ky n'aa ta wób ranaher'oot nā bä, ta wób ramoo bok do jó ȳ moo nawät hyb n'aa.

²¹ P'op Hagä Do kyy kerih doo gó kerii däk doo da y karēn y bad'oo. Hahȳ da takerii däk:

“Panyyg tamah do rahapäh da,

Ta ky n'aa nanapäh do h'yy kadew'uuh da.”††

²² Raky n'aa nanapäh nā bä y maher'ood hōm do hyb n'aa Kristo ky n'aa, dooh paa tahaja bä bë wë y hegāā bä.

²³ Hȳ ká, y haja däk do hyb n'aa babā Kristo ky n'aa y maher'oot doo, hajōō däk hyb n'aa na-ääj hë ta baab y karēn do bë wë y baheg'ääs,

²⁴ y karēn paawā bë panang bä y nu däng dó Es-Pāj hāj n'aa bä y mahōm me, bë y bahehēen hyb n'aa. Bë y bahehēen do jawén paa bä, banadawéd né paawā, y karēn paawā y bë masa Es-Pāj hēnh y bahōm doo.

²⁵ Jerusarēnh hēnh y bahōm dó pooj jé, Jesus hä h'yy ka'eeh do t'ī hēnh habong do sa matym n'aa y tajoooh hyb n'aa.

²⁶ H'yib tsebé doo me Jesus hä h'yy ka'eeh doo, Masedonija, Akaja hād enāh do hāj n'aa bä habong do rabata padëek dajëër, Jesus

† 15:9 2 Samuëw 22.50, Saaw-Mo 18.49 ‡ 15:10 Dew-Teronom 32.43 § 15:11 Saaw-Mo 117.1 ** 15:12 Isajas 11.10. Dawi makü yb ta ti Jesé. Jesus né ti **Jesé panaa** Judah buuj nadoo do bag'ääs doo. †† 15:21 Isajas 52.15

hã h'yy ka'eeh do Jerusarênh bã habong do ramasa hyb n'aa.

²⁷ Sa daaj hê, sa h'yyb gó naa ramasa. Taw'ãäts hê né hê ti ramasa sa hã, rakûüt enäh do hadoo do hyb n'aa sa wê. Jesus hã h'yy ka'eeh do Jerusarênh bã habong do sa hyb n'aa né hê Judah buuj nadoo do ragado dâk sa h'yyb gó baad hadoo do P'op Hagã Do Sahee hã hana doo. Ti hyb n'aa, taw'ãäts hê ti ramasa hÿÿ kã Judah buuj hã sa wê hanäng doo me, ramabaanh do hadoo.

²⁸ Sa matym n'aa ÿ tajoooh do jawén paa bã, baad sahõnh hê dajêêr ragado dâk ÿ bahapäh bã kã, ÿ tsyyim kadoo da Es-Päj häj n'aa hênh ÿ bahõm doo. Ta hõõ bã ÿ nu däng dó bê panang bã, bê ÿ baheg'ãäs hyb n'aa.

²⁹ Baad ÿ bahapäh hahÿÿh: Bê wê ÿ kajaa bã, tak'êp bê da Kristo ky n'aa edêng da hêp ÿ n'aa.

³⁰ Hÿÿ kã wakãn haa hedoo doo, Jesus Kristo êr Wahê N'aa karapee êr bahadoo do hyb n'aa, êr da hadoo do êr kamahãn P'op Hagã Do Sahee anoo do hyb n'aa na-ãäj hê, tak'êp ÿ betsêê bê hã, si ÿÿ P'op Hagã Do hã bê ky n'aa ets'êê had'yyt hê hêp ÿ n'aa.

³¹ Bê ky n'aa ets'êê ÿ P'op Hagã Do mo n'aa jesuu hyb n'aa Judah häj n'aa bã habong do Jesus hã h'yy kana'eeh do sa mahãnh.^{‡‡} Bê ky n'aa ets'êê na-ãäj hê, baad Jesus hã h'yy ka'eeh do Jerusarênh bã habong do ragadoo hyb n'aa sa matym n'aa sa wê ÿ mahũũm doo.

³² Taw'ãäts hê tii da bê ky n'aa ets'êê, P'op Hagã Do karên bã, h'yy gadajaa gó bê wê ÿ kajaa hyb n'aa, bê mahang ÿ h'yy kameh'ãäk hyb n'aa, p'aa hênh ÿ h'yyb hedo dâk hyb n'aa kã.

³³ Hÿÿ kã ÿ karên P'op Hagã Doo, ji tah'yyb en'yyim doo, bê mahang tabawät. ÿÿ. Tii d' né hê. Taw'ãäts hê.

16

Sa hã Paw-Ro hyb n'aa esee do ky n'aa hahÿÿh

¹ Bê ÿ maher'oot êr ãnh hadoo do Pëb häd näng do ky n'aa. Baad tabawät. Jesus hã h'yy ka'eeh do panang Sên-Kerej häd näng doo bã habong do sa masa n'aa see tii.

² Taw'ãäts hê bê gadoo bê wê takajaa bã, bê nemuun Tak'êp Hyb N'aa Jawyk Do hã tah'yy kata dâk do hyb n'aa. Taw'ãäts hê baad bê gadoo Jesus hã h'yy ka'eeh doo, tsyt hê ta wê kasêew dâk do ji gadoo doo da. Taw'ãäts hê bê masaa ta hã, hajõng do tamasaa wät do hyb n'aa. ÿ na-ãäj hê tamasaa wät.

³ Bê maher'ood Pisiir, ta patug Akira da-heeh, ÿ hyb n'aa esee sa hã. Nemon ÿÿ Kristo Jesus wê ramoo bok tii.

^{‡‡} 15:31 Tii d' tawên etsêê sa hã, Judah buuj wób, Jesus hã h'yy kana'eeh doo, rakawajãän do hyb n'aa ta wê. Rano n'aa masoo Paw-Ro.

⁴ Rahapëe né paawã dajêp sa hã péh, ti hadoo né hê ÿ ramasa. ÿÿh, sahõnh hê Judah buuj nadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do jê pad'yyt hê kahet'aa do na-ãäj hê, ãã tsebê sa wê, baad hadoo do ãã hã rabad'oo do hyb n'aa.

⁵ Taw'ãäts hê hãt ÿÿ gó bê edêe na-ãäj hê Jesus hã h'yy ka'eeh do Akira sa tób bã kahet'aa doo.

Bê maher'ood najis ÿÿ, Epenet häd näng doo, ÿ hyb n'aa esee ta hã. Häj n'aa bód Asija häd näng doo bã, jããm hê pooj jê Kristo hã h'yy ka'eeh do ti Epenet.

⁶ Hãt ÿÿ gó bê edêe Marija, tak'êp bê hyb n'aa moo wät do paah.

⁷ Hãt ÿÿ gó bê edêe nemon ÿÿ Isaraéw buuj hedoo doo, Ân-Doroniko, Junijas häd enäh doo, si ÿÿ radewäts b'êeh do paah. Ky n'aa etsêêh tii, Jesus mejũũ do sa mahang. Pój ÿÿ jê Kristo hã rah'yy kae padêek tii.

⁸ Hãt ÿÿ gó bê edêe aj'yy ãm-Pijät häd näng doo, ÿ kamahãn doo, Tak'êp Hyb N'aa Jawyk Do hã tah'yy kata dâk do hyb n'aa.

⁹ Hãt ÿÿ gó bê edêe aj'yy Uh-Bãn häd näng doo, êr sii Kristo wê moo wät doo. Hãt ÿÿ gó bê edêe najis ÿÿ Es-Takis häd näng doo.

¹⁰ Hãt ÿÿ gó bê edêe aj'yy Aperes häd näng doo, h'yy kanerét doo me baad had'yyt hê Kristo hã h'yy ka'eeh doo. Hãt ÿÿ gó bê edêe aj'yy Aris-Tob häd näng do tób yt hã haj'eenh doo.

¹¹ Hãt ÿÿ gó bê edêe aj'yy Erodijõn häd näng doo, nemon ÿÿ Isaraéw buuj hedoo doo. Hãt ÿÿ gó bê edêe aj'yy Nar-Sis häd näng do tób yt hã haj'eenh doo Jesus hã h'yy ka'eeh doo.

¹² Hãt ÿÿ gó bê edêe ÿÿj Tiripena, Tiriposa häd enäh doo. Tak'êp ramoo bok do ti Tak'êp Hyb N'aa Jawyk Do wê. Hãt ÿÿ gó bê edêe ÿÿnh Peh-Sid häd näng doo, najis ÿÿ, tak'êp né hê Tak'êp Hyb N'aa Jawyk Do wê moo wäd wät doo.

¹³ Hãt ÿÿ gó bê edêe aj'yy Rupu häd näng doo, Tak'êp Hyb N'aa Jawyk Do wê kasêew hõm doo. Hãt ÿÿ gó bê edêe na-ãäj hê ta ÿÿn. Ta t'aah hadoo ÿ tagadoo paah.

¹⁴ Hãt ÿÿ gó bê edêe aj'yy Asïn-Kirito, Peregõn, Er-Mes, Patorobas, Er-Mas häd enäh doo. Hãt ÿÿ gó bê edêe na-ãäj hê êr hÿÿj hedoo do P'op Hagã Do rahyb n'aa jew'yyk do hyb n'aa sa sii kahet'aa doo.

¹⁵ Hãt ÿÿ gó bê edêe aj'yy Pirorogo häd näng doo, ÿÿnh Jurija häd näng doo, aj'yy Neru häd näng doo, ta ãnh daheeh. Hãt ÿÿ gó bê edêe na-ãäj hê aj'yy Orim-Pas häd näng doo, sahõnh hê P'op Hagã Do karapee wób sa sii kahet'aa do na-ãäj hê.

¹⁶ Baad bê kedêe bê da hadoo do hã. Sahõnh hê Kristo hã h'yy ka'eeh do jê

pad'yyt hē kahet'aa do bē m' rahyb n'aa esee.

¹⁷ Wakān haa hedoo doo, ŷ etsēē bē hā, bē kanā séd ji h'yyb nahedoo hanoo do sa mahānh, ji rah'yyb panas'ēēh do mahānh na-āāj hē, ta see hadoo, bē gado dāk do hadoo nado ma met'ēēk doo. Bē ky dahé manā sa hā. Dawēē bē kanā sa mahānh.

¹⁸ Dooh Kristo, ēr Wahē N'aa wē ramoo bok tii. Sa h'yyb karēn do jawén rababok. Ky kamep'ēēh doo me, ji hā raj'aa etsē doo me rawedii baad manatakēē doo.

¹⁹ Kristo hā h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē habong do raky n'aa napēē dāk baad bē ky dahé dāk Kristo ky n'aa, ti hyb n'aa ŷ h'yy gadajang. Ti hadoo né hē, baad hadoo do hā ŷ karēn paawā bē h'yy ganāng, taw'āāts hē bē nahapāh do hadoo nesaa doo.

²⁰ Edaa dāk P'op Hagā Doo, h'yyb nyyw gó ji bawāt hanoo doo, bē j'aa ketsē tan'oo bā Nesaa Do Yb hā. Jesus, ēr Wahē N'aa ky ennyym da bē hā.

²¹ Tsimoot, si ŷ moo wāt doo, bē m' tahyb n'aa esee. Nemon ŷŷ Isaraéw buuj hedoo doo, Rusijo, Jasōn, Sosipater hād enāh doo, ti na-āāj hē bē m' rahyb n'aa esee.

²² ŷŷh, Tesijo hād nāng doo, hahŷ Paw-Ro mejūū do herih doo, bē sii Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo hā h'yy kata dāk doo, bē ŷ hyb n'aa esee.

²³ Aj'yy Gajo hād nāng do bē m' tahyb n'aa esee. Baad ta tób bā ŷ tagado had'yyt hē. Sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do babā habong doo, ti na-āāj hē baad tagadoo. Eras, panang dajēēr hagā n'aa, ēr hŷŷj hadoo do Kuwar-To hād nāng do na-āāj hē, bē m' rahyb n'aa esee. [²⁴ ŷ karēn Jesus Kristo, ēr Wahē N'aa, ky ennyym sahōnh hē bē wē. ŷŷ. Tii d' né hē. Taw'āāts hē.]

²⁵ Hŷŷ kā, taw'āāts hē ēr j'aa etsē P'op Hagā Doo. Ti né hē tahajaa panyyg hanām do ŷ maher'oot doo me, Jesus Kristo ky n'aa me, baad bē h'yy kae had'yyt hē tan'oo bā. P'ooj ub dooh rahapēē nā bā ta ti ky n'aa.

²⁶ Hŷŷ kā, P'op Hagā Do ky n'aa rod rerih do paa hā kamētā dāk P'op Hagā Do panyyg hanām doo, sahōnh hē rabahapāh hyb n'aa. P'op Hagā Do hedēb had'yyt do mejūū do hyb n'aa, kaher'ood dāk sahōnh hē badāk hahŷŷ hā habong do sa hā, Kristo hā rah'yy ka'eeh hyb n'aa, raky daheeh hyb n'aa na-āāj né hē.

²⁷ Taw'āāts hē P'op Hagā Doo, sēt hadoo do tak'ēp h'yy ganāng doo, ji j'aa etsēē had'yyt hē Jesus Kristo hyb n'aa. ŷŷ. Tii d' né hē. Taw'āāts hē. Jāām hē kā.

1 Korīn Jesus hā h'yy ka'eeh do panang Korīn hād nāng doo bā habong do hā pooj jé Paw-Ro ma erih do hahỹh

Ji matym n'aa ji hā Jesus anoo do ky n'aa hahỹh

¹ Paw-Ro ŷ ti hỹh, P'op Hagā Do karēn do hyb n'aa ŷ tanaēēnh doo, Kristo Jesus mejūū do see ŷ bahado dāk hyb n'aa, ta ky n'aa ŷ baher'ood hōm hyb n'aa kā. Ēr hỹj hadoo do Sotenés hād nāng do sii bē ŷ edēng,

² bēēh, P'op Hagā Do karapee hedoo doo, Korīn hād nāng do panang bā habong doo. Tsyt hē, ta wē bē tabetyn hōm Kristo Jesus bad'oo do hyb n'aa. * Sahōnh hē jé pad'yyt hē ěr Wahē N'aa Jesus Kristo hā j'aa hets'ēē do sii hē bē tabetyn hōm tsyt hē, ta wē had'yyt hē bē babok hyb n'aa. Sahōnh hē ěr wahē n'aa nē hē ti Jesus. Jé pad'yyt hē habong do sa Wahē N'aa, ěr Wahē N'aa na-āāj hē.

³ ŷ karēn P'op Hagā Do ěr Yb, Jesus Kristo Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do na-āāj hē ky en'yyim bē hā. ŷ karēn baad bē rah'yyb en'yyim.

⁴ P'op Hagā Do hā ŷ tseebe had'yyt hē bē hyb n'aa, baad bē wē taky ennyim do hyb n'aa Kristo Jesus hyb n'aa.

⁵ Kristo hyb n'aa, baad tabanoo bē hā ta ky n'aa baad bē bahajaa bē baher'oot, baad tabanoo bē hā takarēn do baad bē bahapāh hyb n'aa, baad tagahoot hyb n'aa bē hā.

⁶ Baad bē gado dāk Kristo ky n'aa bē hā āā her'ood wāt do paah. Te hub né hē kā bē hā kā.

⁷ Ti hyb n'aa kā, hỹ kā bē h'yyb gó tabany dāk sahōnh hē P'op Hagā Do Sahee ji hā hanoo do ji hajaa doo, baad bē gadaa nuuj jé Jesus Kristo, ěr Wahē N'aa p'aa hēnh tabahyng bā kā.

⁸ Baad had'yyt hē Jesus Kristo bē tah'yyb hej'oonh, baad bē baboo had'yyt hē hyb n'aa, tagadēēg ub, takajaa bā kā, baad had'yyt hē bē hā tabahapāh hyb n'aa, tanaw'yyt hyb n'aa bē hā taky n'aa tapaa do ky n'aa.

⁹ P'op Hagā Doo, bē tanaēēnh do Jesus Kristo ěr Wahē N'aa sii bē babok hyb n'aa, dooh bē teréd bā. Tamoo wāt né hē ji hā taky dāng doo.

Sa h'yyb gó raketyh hōm do ky n'aa hahỹh

¹⁰ Wakān haa, ěr Wahē N'aa Jesus Kristo kyy gó tak'ēp ŷ betsēē bē hā, séd hā bē h'yyb

hedoo hyb n'aa, bē h'yy kanetyh hyb n'aa, séd hā had'yyt hē bē babok hyb n'aa.

¹¹ ŷŷnh Korowéh hād nāng do karapee ŷ rapanāk bē ky n'aa. Bē ky ked'aak bē mahang, sa nooh.

¹² Hahỹ ŷ d' mā bē kyyh: "Paw-Ro karapee āāh", nāk mā bē wób sa kyyh. "Aporos karapee āāh", nāk mā bē wób. "Peed karapee āāh", nāk mā ta wób. "Kristo karapee āāh", nāk mā ta wób kā. H'yy kasab'ee doo gó ta tii d' bē kyyh.

¹³ Ketyn hōm g'eeh ti Kristo bē hā? ŷ g'eeh, Paw-Ro, bē hyb n'aa b'aa kajatsék do hā kepēēm dāk do paah? Hāt ŷŷ gó paa bē ranu gemuun? Dooh.

¹⁴ Taw'āats hē hā ŷŷ, ŷ tsebē, dooh bē ŷ nu gemuun bā do hyb n'aa. Jāām hē ajyy Kiris-Po, Gajo hād enāh do ŷ nu gemuun paah.

¹⁵ Taw'āats hē dooh bē ŷ nu gemuun boo bā ŷ wén nāng, hāt ŷŷ gó bē nu kemuun bē naher'oot hyb n'aa.

¹⁶ ŷ hyb n'aa es'ee dāk hỹ kā Es-Tepanas tób yt hē habong do na-āāj hē ŷ nu gemuun paah.

¹⁷ Dooh ta wób ŷ nu gemuun do hyb n'aa tado bā tii, Kristo mejūū do hā ŷŷ. Ta ky n'aa hanām do ŷ baher'ood hōm ti ŷ tamejūū doo. Ta ky n'aa ŷ baher'oot bā, dooh ŷ her'ood bā badāk hahỹ hā hanaa ji hajaa doo me, b'aa kajatsék do hā Kristo dajēp do hejój hā maa newēē do raj'aa etsē hyb n'aa. Dooh ŷ karēn bā kēh ŷ tak'ēp ŷ haj'ap do hā raj'aa etsēē bā.

¹⁸ B'aa kajatsék do hā Kristo dajēp do ky n'aa, daap hadoo do ky n'aa banesaa hēnh hahōm do sa hā. Ēr hā kā, banesaa mahānh ted'ēēp do hā, P'op Hagā Do hejój kametā dāk ta tii hā.

¹⁹ Tii da né hē P'op Hagā Do kyy kerih doo gó. Hahỹ da ta kyyh:

"ŷ ahāj jēng da tak'ēp hajaa do rahapāh doo. H'yy ganāng do sa h'yyb ŷ makyys da", † nāng kerih do hā.

²⁰ Ākā, nyy da P'op Hagā Do h'yyb tak'ēp hep'ēēh do sa hā? Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma meheték do sa hā ēnh? Badāk hahỹ hā tak'ēp h'yy ganāng doo gó her'oot do sa hā ēnh? P'op Hagā Do wareem dāk badāk hahỹ hā habong do ta hā h'yy kana'eeh do tak'ēp rahajaa doo. H'yy gatamah do h'yyb hado dāk rahajaa do paa tan'oo bā.

²¹ Tak'ēp tabahajaa doo gó P'op Hagā Do anoo badāk hahỹ hā habong do ta hā h'yy kana'eeh do ta hā ranahapāh hyb n'aa sa h'yyb gó rahajaa doo me. P'op Hagā Do h'yyb dāng ted'ēēp ta wē ta ky n'aa hyb n'aa ta hā h'yy ka'eeh doo, daap ta wób redoo né paawā Kristo ky n'aa.

* 1:2 Ji hyb n'aa tadajēp, ji hyb n'aa taganā wāt, tahanāng pé ti *Kristo bad'oo doo*. † 1:19 Isajas 29.14

²² Judah buuj rakarēn kapehuunh doo, meuj n'aa nāng doo, rabahapāh raky daheeh hyb n'aa. Judah buuj nadoo do resoos tak'ēp ji hajaa doo, raky daheeh hyb n'aa.

²³ Tii d' né hē paawā rakarēn, āa maher'ood had'yyt hē Kristo b'aa kajatsēk do hā kepēem dāk do ky n'aa. Ta ti ky n'aa Judah buuj tah'yyb rejāā. Judah buuj nadoo do sa hā, daap mā ta ti Jesus dajēp do ky n'aa.

²⁴ P'op Hagā Do h'yyb dāng do sa hā kā, Judah buuj rado bā, Judah buuj nadoo do rado bā na-āāj hē, Kristo hā kamētā dāk P'op Hagā Do hejój, P'op Hagā Do hajaa do na-āāj hē.

²⁵ Daap hedoo do P'op Hagā Do wē hanāng do red'oo doo, badāk hahȳ hā habong do tak'ēp rahajaa do bahānh tii. P'op Hagā Do nahejooj red'oo doo, badāk hahȳ hā habong do tak'ēp sa hejój bahānh né hē tii.

²⁶ Bē hyb n'aa es'ee wakān haa bē P'op Hagā Do asēew hōm noo gó. Ti noo gó dooh tahajōō bā bē mahang tak'ēp hajaa doo, badāk hahȳ hā habong do h'yy kasab'ee do sa matym gó. Ti noo gó dooh tahajōō bā bē mahang hyb n'aa jew'yyk doo. Dooh bē mahang tahajōō bā ky n'aa etsēeh do ti noo gó.

²⁷ P'op Hagā Do asēew hōm ta wē badāk hahȳ hā habong do sa hā h'yy gatamah doo. Ta tii d' tawén d'oo, tak'ēp haj'aa do rakadad'uu hyb n'aa P'op Hagā Do wē kā. P'op Hagā Do wén sēew hōm ta wē badāk hahȳ hā habong do sa hā hyb n'aa sakog is doo, hejooonh do rakadad'uu hyb n'aa.

²⁸ P'op Hagā Do asēew hōm badāk hahȳ hā raty n'aa ges'yyk doo, hyb n'aa sekog is doo. P'op Hagā Do asēew hōm ky n'aa nets'ās doo, ky n'aa etsēeh do ky n'aa netsā bong hyb n'aa ta hā.

²⁹ Tii d' tawén d'oo, tabad'op hē ranahajaa hyb n'aa rah'yy kasabē bā sa hā hē P'op Hagā Do matym gó.

³⁰ P'op Hagā Do né hē ti h'yyb ta dāk bēeh, Kristo Jesus hā. Kristo hā kamētā dāk P'op Hagā Do hajaa doo. Kristo hyb n'aa né hē ji tabed'ēep. Kristo hyb n'aa né hē baad tabahado dāk ēr h'yyb tym P'op Hagā Do matym gó. Kristo hyb n'aa tsyt hē ēr baboo kán P'op Hagā Do wē. Kristo né hē ti ēr hed'ēep do nesaa do mahānh.

³¹ Ti hyb n'aa kā, “Jé h'yy kasab'ee doo, taw'āāts hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā takasab'ee.”[‡] P'op Hagā Do kyy kerih do hā tii da ta kyyh.

2

B'aa kajatsēk do hā Kristo dajēp do ky n'aa hahȳh

‡ 1:31 Jeremii 9.24 * 2:3 Paw-Ro wén eŷym apāh sa mahang tabawāt noo gó, dooh takarēn bā tesōōts bā P'op Hagā Do ta hā mejūu do hā. Dooh Paw-Ro karēn bā ta hā raj'aa etsēeh bā. Jesus hā takarēn raj'aa etsē. † 2:7 Jesus Kristo ky n'aa né hē tii. ‡ 2:9 Isajas 64.4

¹ Wakān haa, bē wē y kajaa noo gó P'op Hagā Do ky n'aa bē hā y' baher'oot hyb n'aa, dooh y her'ood bā tak'ēp ma kamēt'ēek do rer'oot doo da. Dooh na-āāj hē y her'ood bā tak'ēp hajaa do kyy da.

² Tii d' y wén d'oo, hahȳ da y h'yyb dāng bē mahang y bawāt noo gó do hyb n'aa: Jāām hē Jesus Kristo ky n'aa, b'aa kajatsēk do hā tadajēp do ky n'aa y karēn bē y maher'oot.

³ Bē mahang y bawāt bā y nahejooj its, y kajajān paa y eŷym do hyb n'aa.*

⁴ Ta ky n'aa bē y panāk noo gó, bē y ma metēek noo gó, dooh badāk hahȳ hā habong do tak'ēp hajaa do kyy me bē y maher'ood bā bē y h'yyb wareem hyb n'aa, bē ky daheeh hyb n'aa. Dooh. Bē y maher'oot noo gó, P'op Hagā Do Sahee hejój tametēeh bē h'yyb gó te hub né hē ta ky n'aa y her'oot doo.

⁵ Tii da y wén d'oo paah, P'op Hagā Do hejój hyb n'aa bē h'yy ka'eeh hyb n'aa, dooh badāk hahȳ hā habok do hajaa do hyb n'aa nado.

Ta Sahee hyb n'aa ji hapāh P'op Hagā Do ji h'yyb gó ky n'aa hahȳh

⁶ Ti hado né paawā, baad Jesus Kristo ky n'aa hapāh doo, ky dah'eeh do sa mahang āā her'oot né hē kyyh tak'ēp hajaa doo. Dooh badāk hahȳ hā hanāng do hajaa do tado bā, dooh badāk hahȳ hā habong do sa wahē n'aa hajaa do tado bā āā ma metēek doo. Ahēej jēes da ta ti sa wahē n'aa hejój. Edah ta ti sa wahē n'aa ragawatsig jēng.

⁷ P'op Hagā Do tak'ēp hajaa do ky n'aa pooj jé ji nahapāh do ti āā her'oot doo.† Kejēn né paawā tii, badāk hahȳ hā habong do sa mahānh, sahōnh hē tadu dahāng do pooj jé P'op Hagā Do h'yyb dāng ta ti ēr hā, ta tii gó ēr j'aa etsē hyb n'aa.

⁸ Dooh badāk hahȳ hā habong do P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh do sa wahē n'aa rah'yy genā bā ta ti P'op Hagā Do hajaa do hā. Ta hā rah'yy genā bā paawā, dooh paawā repēem dāg bā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, kabaj'aa doo.

⁹ Hahȳ da P'op Hagā Do kyy kerih do her'oot:

“Dooh noo gó rahapāh doo,
dooh noo gó ramaa newēē doo,
dooh noo gó rahyb n'aa newēē doo,
ti né hē ti P'op Hagā Do enām do ta hā
kamahān do sa hā”,‡ nāng kerih doo.

¹⁰ Ti né hē ti ta ti ta Sahee me P'op Hagā Do metā wāt paa āā hā. Sahōnh hē P'op Hagā Do Sahee hag'āās. P'op Hagā Do h'yyb ji

nahapäh do sii hē taheg'ääs, tahapäh. Ti hyb n'aa tahajaa tametëeh ji hä.

¹¹ Dooh hapäh pé ta wób hyb n'aa newëë doo. Jáãm né hē hapäh ji daaj hē ji h'yyb. Ti hadoo né hē P'op Hagä Do hyb n'aa newëë do hä. Jáãm né hē ta Sahee hapäh.

¹² Hÿÿ kä, dooh badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do rahyb n'aa newëë do tado bä äã gado däk doo. Ta Sahee né hē ti P'op Hagä Do anoo do ër hä, taky ennym doo gó baad ër hä tabanoo do ër bahapäh hyb n'aa.

¹³ Ta ti ky n'aa ër hä tama metëek do äã her'oot P'op Hagä Do Sahee anoo doo me. Dooh badäk hahÿÿ hä hanäng do ji hajaa doo me tado bä. P'op Hagä Do Sahee hanaa, P'op Hagä Do Sahee äã hä tanoo doo me äã tab'ëës baad hadoo do ky n'aa.

¹⁴ Jé P'op Hagä Do Sahee ta h'yyb gó badoh doo, dooh tagado bä P'op Hagä Do Sahee hä hana doo. Daap hadoo do ti ta hä. Dooh tah'yy ganny bä ta hä, jáãm hē P'op Hagä Do Sahee ji tah'yy gan'yyh do hyb n'aa ta ti hä.

¹⁵ P'op Hagä Do Sahee sa h'yyb gó hanäng doo, ti né hē h'yy gan'yyh sahõnh hē P'op Hagä Do Sahee hana doo. Ta wób, sa h'yyb tym gó P'op Hagä Do Sahee nawät doo, dooh rah'yyb mepëë bä P'op Hagä Do Sahee hanäng do sa hä.

¹⁶ Ti d' né hē P'op Hagä Do kyy kerih do hä:

“Dooh hapäh pé Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do h'yyb.

Dooh ta hä ma metëek péh.”^S

Ër tii, ër h'yyb gó Kristo h'yyb bawät. Ti hyb n'aa ër wén h'yy genäh ta hä hana doo.

3

Séd hä Jesus wë Paw-Ro ramoo bok do ky n'aa hahÿÿh

¹ Wakän haa, bë panang bä ÿ bewäd nä noo gó, dooh ÿ haja bä paawä bë ÿ maher'ood bä P'op Hagä Do Sahee h'yyb mah'üüm do sa hä ji her'oot doo da. Bë ÿ maher'oot paa sa h'yyb karën do jawén habok do sa hä ji her'oot doo da. Karepé taah h'yyb hedoo nä bë ti noo gó. Dooh nä Kristo baad bë hapëë nä bä, ÿ hanäng péh.

² Jáãm hē häd nahejoonh doo me bë ÿ metëek paa P'op Hagä Do hä hana doo, ta bii gamyyj ub ji anoo do hadoo karapee t'aah hä. Dooh ÿ haja bë hejoonh do bë ÿ ma met'ëëg bä. Karapee t'aah ta tä tanahajaa nä do hadoo bë ti noo gó. Tii d' ÿ wén d'oo, taganahoot nä do hyb n'aa bë hä. Da hē na-ääj hē, dooh tagah'ood nä bä bë hä,

³ badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do nahapäh do sa h'yyb hadoo nä do hyb n'aa bë h'yyb. Bë mahang h'yy kajew'ëës nä, bë kaj'öök nä. Badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do nahapäh do sa h'yyb hadoo nä bë h'yyb ta ti tametëeh. P'op Hagä Do nahapäh do rababok doo da bë babok nä.

⁴ “ÿ Paw-Ro karapee”, näng bë seeh. “ÿ Aporos karapee”, näng ta seeh. P'op Hagä Do nahapäh do rababok doo da bë babok nä ta ti metëeh.

⁵ Jaa Aporos bë hä péh, jaa ÿ bë hä péh, bë p'ää kajew'ëës doo? P'op Hagä Do karom ub äã ti hÿÿh. Äã hyb n'aa, äã ma metëek do hyb n'aa, bë h'yy kae däg kän Jesus Kristo hä. Äã moo bok P'op Hagä Do anoo do äã hä. Hä ÿ tanoo do ÿ moo wät, Aporos hä tanoo do tamoo wät.

⁶ Ji joom ky n'aa gó bë ÿ maher'oot. Ta tym hejoom do hadoo ÿÿh. Naëng hataag n'aa hadoo Aporos. Tii d' äã badoo né paawä, dooh äã tado bä joom hawäng do hanoo doo. P'op Hagä Do ta ti hanoo.

⁷ Ti hyb n'aa, joom tym hejoom do nado hyb n'aa jawyk, dooh na-ääj hē naëng hataag n'aa hyb n'aa jawyg. Jáãm hē P'op Hagä Do hyb n'aa jawyk, joom hawäng do hanoo doo.

⁸ Séd hä joom tym hejoom doo, naëng hataag n'aa ramoo bok. Ti hadoo né hē, ramoo bok do péh ragadoo da ta sãm P'op Hagä Do hanaa.

⁹ Séd hä äã moo bok P'op Hagä Do wë. P'op Hagä Do géëw hadoo bëeh. P'op Hagä Do tób n'aa hadoo bëeh, äã tamaa sooh doo.

¹⁰ Hä ÿ taky ennym do hyb n'aa P'op Hagä Do an'oo däk hä ÿÿ, pä s'ëëb me tób tahem'aa do sa wahë n'aa hado däk ÿ bahadoo hyb n'aa. Pä tób hejój n'aa ÿ at'ëëg sëek do hadoo. Ti jó ta wób ratamaa sëek do hadoo tób. ÿ du doo do hä ramoo bok ÿ hanäng pé.* Taw'ääts hē sahõnh hē baad rahyb n'aa matakëë nyy da tób hadoo do hä ramoo bok.

¹¹ Ti anyy däk tób hejój n'aa hadoo. Jesus Kristo né hē tii. Dooh hajaa pé tób hejój n'aa see moo wät péh. Ti hyb n'aa, “Taw'ääts hē baad rahyb n'aa matakëë nyy da ta hä ratamaa sëek”, ÿ wén näng.

¹² Tób hejój n'aa hä ta wób rat'ëëg sëek apäh pä ky n'aa gebah do s'ëëb hadoo doo me, k'ääts tég gabarëeh do s'ëëb hadoo doo me, k'ääts tég hawak do s'ëëb hadoo doo me. Ta wób rat'ëëg sëek apäh ta hä b'aa hadoo doo me, bag'aad hadoo doo me, jawii hadoo doo me.

¹³ Jesus matëeh bä kä, tii bä da ramoo bok do tametyy, baad tado bä, baad tanado bä.

^S 2:16 Isajas 40.13 * 3:10 Tób ji tamaa sooh do ky n'aa gó Paw-Ro maher'oot Jesus ky n'aa ta wób hä ji ma metëek doo. Paw-Ro ti pooj jé Kristo ky n'aa Korin buuj hä tamaher'oot doo. Ta jawén ta wób rama met'ëëg magyys hē, baad Korin buuj rah'yy ka'eeh hyb n'aa Jesus hä. Ti hyb n'aa, ÿ du doo do hä ramoo bok, Paw-Ro wén näng.

Ti noo gó kametēeh da ramoo bok doo, nyy da. Tēēg hōō hadoo doo gó kametā dāk da baad tado bā ramoo bok doo, baad tanado bā. Ramoo bok do tēēg hōō hadoo do metyy da.

¹⁴ Ta see tatama do tanaooj jēē bā, tagadoo da tamoo wāt do sām baad hadoo doo.

¹⁵ Tatama do taooj jēē bā, dooh da tagado bā tamoo wāt do sām, Jesus edēēb né paawā ta hā. Tedēēb né paawā, aj'yy tób kataa hōm do mahānh ked'ēep do hadoo ta hā. Sahōnh hē ta wē hanāng do aooj jēng do hadoo.

¹⁶ P'op Hagā Do tób n'aa hadoo bēēh, Jesus hā h'yy ka'eeh doo. P'op Hagā Do Sahee bē mahang tabawāt. Dooh g'eeh bē hapēē bā ta tii?

¹⁷ P'op Hagā Do tób n'aa hadoo do rejāā doo,† P'op Hagā Do rejāā na-āāj hē, baad had'op, tsyt hē ta wē kety n dāk do hyb n'aa P'op Hagā Do tób n'aa. Bē né hē ti P'op Hagā Do tób n'aa.

¹⁸ Bē kawad'ii manāh! Badāk hahȳy hā habong do P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh do sa matym gó tak'ēp hajaa ted'oo doo, taw'āāts hē teréd hōm ta tii da tahyb n'aa newēē doo. Taw'āāts hē paawā h'yy gatamah do hadoo tabahadoo P'op Hagā Do nahapāh do sa matym gó, P'op Hagā Do matym gó kā h'yy ganāng do tabahadoo hyb n'aa kā.

¹⁹ Tii d' y wén nāng, h'yy gatamaa né hē P'op Hagā Do matym gó ta hā h'yy kana'eeh do h'yy genāh red'oo doo. Tii d' né hē P'op Hagā Do kyy kerih doo gó: "P'op Hagā Do no n'aa masoo hadoo tak'ēp hajaa doo, rah'yy kamep'ēēh doo me."[‡]

²⁰ Hahȳy da na-āāj hē takerii dāk: "Daap né hē tak'ēp hajaa do sa h'yyb, P'op Hagā Do hapāh."[§]

²¹ Ti hyb n'aa, taw'āāts hē dooh bē h'yy kasabē wād bā bē ma matēg sa hyb n'aa, sa karapee bē bahadoo hyb n'aa. Sahōnh hē P'op Hagā Do an'oo dāk bē hā:

²² Ȳ Paw-Ro, Aporos, Peed, sahōnh hē badāk hahȳy hā hanāng do P'op Hagā Do pahuunh doo, ji edēp doo, ji dajēp doo, da hē ji bawāt nā bā, h̄y jawén hawāt doo. Sahōnh hē tii, bē matym n'aa né hē tii.

²³ Bēē kā, Kristo ma hadoo bēēh, Kristo karapee bēēh. Kristo kā, P'op Hagā Do ma hadoo, P'op Hagā Do t'aa h kā.

4

Jesus mejūū do sa ky n'aa hahȳy h

¹ Ti hyb n'aa, taw'āāts hē hahȳy da bē h'yyb āā hā, bē ma matēg hedoo do sa hā: Kristo kaser n'aa, sa hā kan'oo dāk do P'op

Hagā Do ky n'aa pooj jé ji nahapāh do rama metēēk hyb n'aa āāh.

² H̄y kā, taw'āāts hē baad had'yyt hē sa kariw n'aa kaser n'aa hedoo do ramoo bok sa hā kamejūū doo.

³ Ȳy kā, baad g'eeh ȳ moo wāt? Dooh ȳ hyb n'aa p'eed bā ȳ moo wāt do hā bē hyb n'aa newēē doo. Dooh na-āāj hē ȳ hyb n'aa p'eed bā ta wób sa h'yyb hā ȳy. Dooh na-āāj hē daj ȳy hē ȳ kamety bā.

⁴ Dooh hēp ȳ tym ȳ taky n'aa tapaa pé ȳ moo wāt do hā. Ti hadoo né hē, ta ti dooh tametā bā baad had'yyt hē ȳ moo wād bā. Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do né hē ti ȳ tamety doo. Ti né hē her'oot baad tado bā, baad tanado bā ȳ moo wāt doo.

⁵ Ti hyb n'aa taw'āāts hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kajaa do pooj jé, dooh bē h'yy kajāg bā baad tado bā, baad tanado bā ta wób moo bok doo. Kristo kajaa bā kā tametēēh da sahōnh hē ji h'yyb gó kejēn doo. Tametēēh da na-āāj hē ji hyb n'aa newēē do paa hā. Ti noo gó, sa hā tahapāh do pénh P'op Hagā Do j'aa etsē da sahōnh hē sa hā kā.

⁶ Wakān haa, ȳ erii wāt do bē p'āā ky ked'aak do ky n'aa, ny hado āā Aporos da-heeh. Bē hyb n'aa né hē ti ȳ baher'ood wāt tii da, jāām hē P'op Hagā Do kyy kerih do hā takerih doo da bē bad'oo hyb n'aa. Takerih do hā bē matakā bā, tii bā dooh bē kasabē bā bē ma matēg hyb n'aa. Dooh tii bā bē hyb n'aa jewēts bā ma matēg wób.

⁷ Ta wób sa bahānh nado bēēh. Sahōnh hē bē wē hanāng doo, P'op Hagā Do anoo do tii. Bag hēnh bē gadoo sahōnh hē bē wē hanāng doo. Ti hyb n'aa h'ēēd hyb n'aa bē h'yy kasab'ee bē hanaa bē hanāk doo?

⁸ Bē wē anyy dāg is sahōnh hē bē h'yyb karēn do bē ed'oo g'eeh? Tak'ēp bē wē anyy dāg is P'op Hagā Do Sahee ji hā hanoo do bē ed'oo g'eeh? Sa wahē n'aa sa bahānh hado dāg is do bēēh, bē ed'oo g'eeh? Āā bē gagog hōm is bē ed'oo. Ȳ karēn paawā te hub tado bā, sa wahē n'aa sa bahānh hadoo do né hē ȳ karēn paawā bēēh. Tii bā paawā bē sii āā bag'āās.

⁹ Āā tii, dooh sa wahē n'aa sa bahānh hedoo do āā ado bā. Hā ȳ duu hēnh, sahōnh hē sa yd jé had'os do P'op Hagā Do an'oo bā āā Jesus mejūū do hedoo doo. Kaneb'ooch do jawén paa bā, j'aa kets'ēē do rabajēk bā sahōnh hē sa matym gó, duu hēnh radej'ēep do hood hēnh sa majūū ramahūūm do hadoo

† 3:17 P'op Hagā Do tób n'aa hadoo do rejāā doo, Jesus hā h'yy ka'eeh do rakety n hōm hanoo do tii. Ky ked'aak do hanoo do tii. Séd hā ranaboo hong do hanoo doo. ‡ 3:19 Jóh 5:13 § 3:20 Saaw-Mo 94.11

āāh. Sahōnh hē, ajyy, āās na-āāj hē āā ra-hag'āās.*

¹⁰ Kristo āā ky daheeh do hyb n'aa, h'yy gatamah do āāh, ta wób sa matym gó. Bēē kā, tak'ēp hajaa do bē ed'oo, Kristo karapee bē bahadoo do hyb n'aa. Dooh āā haj'as pé ta wób sa hā. Bēē kā, tak'ēp hej'oonh do hadoo bē ed'oo. Bēēh, bē raweh'ēēh. Āāh, āā raty n'aa ges'yuk.

¹¹ P'ooj ub, da hē na-āāj hē, āā as'aah, āā hoo k'aanh. Ta ság its āā saroor. Āā rarejāā. Dooh āā panang péh.

¹² Tak'ēp āā moo bok āā waa sām hā. Āā raky n'aa was'ee bā, āā ky n'aa edēng sa hā. Āā rarahejā bā, h'yyb jawyk doo me āā gadoo tii.

¹³ Āā raky n'aa rejā bā, baad hadoo doo me āā ky gadoo. Nesaa doo, hesus doo, badāk hah'yī hā habong do raw'oong hōm do hadoo āāh, ran'oo bā.

¹⁴ Bē y nu meb'yih do jawén nado ta ti y berih. Bē y ma metēēk hyb n'aa tii. Tah haa y kamahān do hadoo bē hā y an'oo bā.

¹⁵ Tanyy bā né paawā hajōk bē ma matēg, sét ub né hē bē yb hadoo. Bē yb hado dāk yīh, Kristo ky n'aa hanām do bē y maher'ood wāt do hyb n'aa ta karapee bē bahadoo dāk do hyb n'aa kā.

¹⁶ Ti hyb n'aa y karēn paawā y bawāt doo da né hē bē babok.

¹⁷ Y mejūū da Tsimoot bē wē. Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā āā h'yy ka'eeh do hyb n'aa, tah yī y kamahān do hado dāk tii. Baad had'yit hē tamoo wāt. P'aa hēnh da Tsimoot bē tamaah'oot nyy da y bawād had'yit hē, Kristo hā y h'yy kata dāk do hyb n'aa. Jé pad'yit hē Jesus Kristo hā h'yy ka'eeh do sa hā y ma mehetēk doo da né hē y bawāt.

¹⁸ Y negāā wād bē wē, bē wób red'oo. Ti hyb n'aa kā, kasab'ee do hā sa hā hē rayd kaweh'ēēh.

¹⁹ T'īi hēnh da nayyw hē y bahōm bē wē, P'op Hagā Do karēn bā. Y kajaa bā da, y heg'āās da P'op Hagā Do hejój sa wē tanyy bā, sa kyyp apāh sa r'ood hā.

²⁰ P'op Hagā Do bag'āās do karapee ji do bā, dooh ji her'oot do hā ji hapāh do tado bā. P'op Hagā Do hejój gó ji bawāt do hā ji bahapāh.

²¹ Nyy da bē karēn y bad'oo bē hā y kaja bā? Bē gen'aak tak'ēp bē y hajēēw bā? Kamahān doo gó, ky ennyy doo gó bē hā y her'ood bā bē karēn?

5

Baad nadoo sa see bawāt do ky n'aa hah'yīh

¹ Y ky n'aa napēē dāk tak'ēp nesaa do bē see moo wāt. Ta yb yīm sii tabahe'yīh mäh. Ta wób mahang, P'op Hagā Do ranahapēē né paawā, dooh tii da radoo bā.

² Ti awād né hē paawā ta tii da bē mahang, bē h'yy kasab'ee nā? Taw'āāts hē paawā bē h'yy katón ta ti hyb n'aa. Taw'āāts hē paawā bē ah'eed hōm ta ti hadoo doo, bē mahang tanawāt hyb n'aa.

³ Y nawād né hē paawā bē mahang, y hyb n'aa newēē do bē mahang tabawāt. Jesus hād gó y ky n'aa ety dāk ta ti ajyy hā, y badoo né paawā bē mahang.

⁴ Bē kahet'aa bā kā, bē mahang hēp y bawāt bā, Jesus Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hejój bē sii tabawāt bā.

⁵ Tii bā da taw'āāts hē bē ah'eed hōm bē mahānh, Nesaa Do Yb moo gó bē haēēj, tarejāā hyb n'aa ta hā, ta h'yyb tym bedēp hyb n'aa Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do matēēh noo gó.

⁶ Baad nado ta ti bē h'yy kasab'ee do bē hajaa do hā, ta ti hadoo do awād bā bē mahang. Sét ub né paawā nesaa do moo wāt do bē mahang, sahōnh hā tah'yib rejāā. Pāw makuj n'aa hadoo tii. Nad'ēēd its né paawā ta makuj n'aa, jé pad'yit hē takamekuuj dāk pāw pan'aa mahang.

⁷ Taw'āāts hē bē ah'eed hōm bē mahānh nesaa do moo wāt doo, nesaa do hā ta wób h'yyb tatuk doo, pāw makuj n'aa Judah buuj raw'oong hōm doo da Pas-kowa noo gó, P'op Hagā Do karapee nesaa do nanāng doo, P'op Hagā Do wē kasēēw bong do bē bahadoo hyb n'aa, pāw makuj n'aa tamah do P'op Hagā Do wē kasēēw dāk doo da. Ta tii d' y wén edoo, Kristo ēr hyb n'aa dajēp P'op Hagā Do anoo do hyb n'aa, b'ēē t'aaH Pas-kowa noo gó radahej'ēēp do hadoo.

⁸ Ti hyb n'aa, P'op Hagā Do ēr tabedēēb wāt do ēr hyb n'aa esee do hyb n'aa, taw'āāts hē ēr erēt sahōnh hē nesaa doo, ky nesaa do na-āāj hē pooj jé ēr bahed'oo doo, Pas-kowa rahyb n'aa esee noo gó pāw makuj n'aa Judah buuj raw'oong hōm do hadoo. Taw'āāts hē papuuj gó ēr babok, baad hadoo do ēr her'oot, j'ooj madāk doo me nado, pāw makuj n'aa tamah doo me Pas-kowa Judah buuj rahyb n'aa esee doo da.

⁹ Pooj jé mo haja yī hā, bē y ma erih doo gó, bē y mejūū séd hā bē nabok hyb n'aa ta yīm nadoo do sii he'yīh do sa sii, ta patug nadoo do sii he'yīh do sa sii.

* **4:9** Rakaneb'oooh do jawén paa bā, raj'aa ketsē bā, tsebee gó Roma buuj sa warahén rakametēēh rabajēk bā panang hēnh. Duu hēnh ramenaa sa majī. Sa majī wób radej'ēēp sahōnh hē sa matym gó. Sahōnh hē panang buuj rabahōm radej'ēēp do hood hēnh. Ta ti ky n'aa me Paw-Ro wén eh'ūūm, Paw-Ro bahānh dāg Korīn buuj red'oo do hyb n'aa. Paw-Ro bahānh dāg ragadoo P'op Hagā Do Sahee hana do red'oo. Paw-Ro hyb n'aa jawyk do bahānh dāg red'oo.

¹⁰ Dooch Jesus Kristo nahapäh do sa ky n'aa ŷ her'ood bä, ta wób sii he'ŷŷh doo, tak'ëp sa wë hanäng do kah'üüm do karën doo, hets'ëek doo, kabarii hä h'yy ka'eeh doo. Tsyt hë, dawëë ta ti hedoo do mahänh ji karën bä ji awäd bä, jääm hë ji hajaa badäk hahŷ ji eréd höm bä paawä.

¹¹ Jesus Kristo hä h'yy ka'eeh hanäk do sa ky n'aa ŷ her'oot, ta wób sii he'ŷŷh doo, tak'ëp sa wë hanäng do kah'üüm do kar'ëen doo, kabarii hä h'yy ka'eeh doo, ta wób ky n'aa rejää doo, ha'oom doo, hets'ëek doo. Bë awëë manä na-ääj hë ta ti hedoo do sa sii.

¹²⁻¹³ Dooch ŷ ky n'aa ety bä Jesus Kristo karapee nadoo doo. P'op Hagä Do ky n'aa ety tii. Taw'ääts hë bë nemuun h'yy ka'eeh doo Jesus hä nesaa do moo wät do bë ky n'aa ety bë meduuk doo me. P'op Hagä Do kyy kerih doo gó kerih doo da bë bad'oo: "Bë ah'eed höm nesaa do moo wät doo, bë mahang tanawät hyb n'aa."*

6

Sa da hadoo do raky n'aa tapaa do ky n'aa hahŷŷh

¹ Ta da hadoo do Jesus hä h'yy ka'eeh do bë see ky n'aa tapa bä, h'ëed hyb n'aa P'op Hagä Do nahapäh do wë tamahüüm ta ti ky n'aa, ramasa hyb n'aa? Dooch tii d' ji adoo bä. Taw'ääts hë paawä Jesus Kristo hä h'yy ka'eeh do wób wë bë mahüüm ta ti ky n'aa, bë ramasa hyb n'aa.

² Dooch g'eeh bë hapëë bä, P'op Hagä Do nahapäh do hä Jesus hä h'yy ka'eeh do raky n'aa ety da ta jawén? Tii d' tado bä, P'op Hagä Do nahapäh do bë ky n'aa ety bä da, dooch g'eeh bë haja bä bë mahang hawät do ky n'aa katep'aa doo, bë her'ood bä baad hadoo doo, baad nadoo doo? Ta ti dooch tahajoj bä.

³ Dooch g'eeh bë hapëë bä ääts sii hë da eër, Jesus hä h'yy ka'eeh doo, ër ky n'aa ety da ta jawén? Tii d' hadoo do hyb n'aa, badäk hahŷŷ hä hawät do p'ää ji ky kedak doo, ti bahänh baad ër bahajaa ër her'ood bä baad hadoo doo, baad nadoo doo.

⁴ Ti hyb n'aa, tanyy bä bë mahang badäk hahŷŷ hä ji hawät do p'ää bë ky ked'aak doo, h'ëed hyb n'aa bë mahüüm ta ky n'aa Jesus hä h'yy ka'eeh do sa matym gó hyb n'aa sakog is do sa wë, hyb n'aa jewyg né paawä ta wób sa hä?

⁵ Tii d' ŷ wén her'oot bë hä, bë nu mebyy bok hyb n'aa. Dooch g'eeh bë mahang tanyy bä hapäh doo, baad hadoo do baad nadoo do rod n'aa, Jesus hä h'yy ka'eeh do mahang raky ked'aak bä?

⁶ Ti anyy né paawä bë mahang baad hadoo do her'oot doo, bë see ky n'aa tapaa ta da hadoo doo, hyb n'aa jewyk do P'op Hagä

Do panyyg ky nadah'eeh do sa matym gó. Jesus Kristo panyyg hanäm do bë ky n'aa rejää tii d' bë bad'oo do hä.

⁷ Dooch paawä Jesus hä h'yy ka'eeh do mahang ji mejö bä ji da hadoo do raky n'aa ety. Tii d' bë bad'oo do hyb n'aa, tak'ëp bë besööt's höm Kristo karën do hä. Taw'ääts hë paawä bag hënh bë gadoo baad nadoo do bë hä ramoo bok doo. Taw'ääts hë paawä kawanajään doo gó bë gadoo bë rawadii doo.

⁸ Taw'ääts hë né paawä tii da bë bad'oo, bë né hë ti ta wób wad'ii doo, bë né hë ti baad nadoo do moo bok do ta wób sa hä. Bë hŷŷj hedoo doo Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hä tii d' bë bad'oo.

⁹ Nepäh bë hä, dooch P'op Hagä Do gado bä tabag'ääs bä nesaa do moo heb'ooch doo? Bë kawad'ii manä da. Ta patug nadoo do sii, ta ŷŷm nadoo do sii he'ŷŷh doo, kabarii hä h'yy ka'eeh doo, ta patug h'yyb rejää doo, ta ŷŷm h'yyb rejää doo, aj'yy ŷŷnh ked'oo do ta see aj'yy tagadoo doo, aj'yy, aj'yy sii he'ŷŷh doo,

¹⁰ hets'ëek doo, tak'ëp tahyb n'aa h'üüm doo, ha'oom doo, ta wób ky n'aa rejää doo, ta wób wad'ii do na-ääj hë, dooch rahaja bä P'op Hagä Do bag'ääs do karapee rado bä.

¹¹ Ta ti sa wób paa né paawä bë wób pooj jé, hŷŷ kä bë h'yyb tym kahawug däk nesaa do mahänh. Tsyt hë, ta wë bë P'op Hagä Do benyyw däk. Baad hado däk bë h'yyb tym ta matym gó P'op Hagä Do an'oo bä. Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hyb n'aa ta tii, P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh do Sahee hyb n'aa na-ääj hë.

Ji hub ky n'aa hahŷŷh

¹² "Sahönh hë ŷ karën do ŷ hajaa ŷ moo wät. Dooch ky n'aa jaw'yyk do ŷ moo ge'ŷŷm péh", näk bë wób. Te hub né paawä tii, dooch sahönh hë baad ub ji hä. Te hub né hë, sahönh hë ŷ hajaa ŷ moo wät ŷ karën doo. Ti hado né paawä, dooch taw'ääts hë tado bä ŷ h'yyb karën do mejö bä hä ŷŷ.

¹³ "Ji waa ji wog gó hajëng do pan'aa. Ji wog ji waa gejëng do pan'aa", näk ta wób. Te hub né paawä tii, ti awät ti noo gó P'op Hagä Do ahäj jëng tii. Dooch tii da ji hub hä. Dooch taw'ääts hë tado bä ji hub gado bä ji ŷŷm nadoo do hä, ŷŷnh ta patug nadoo do hä. Dooch né hë. Ji hub, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä ji moo wät do hyb n'aa tii. Ji hub Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hag'ääs.

¹⁴ Ta hejój me Jesus hub P'op Hagä Do bed'ëep doo da taganä wät hyb n'aa, ti hadoo da ër hub na-ääj hë tabed'ëep da ër genä bong hyb n'aa.

¹⁵ Nepäh bë hä, ër hub, Kristo hub uuh hadoo? Taw'ääts hë g'eeh tii bä Kristo hub uuh ji do däg bä, ŷŷnh hajök do sii he'ŷŷh do hä ji h'yy gedag bä? Dooch.

* 5:12-13 Dew-Teronom 17.7, 19.19, 21.21, 22.21, 23, 24.7

¹⁶ Nepāh bē hā, ŷŷnh hajōk do sii he'ŷŷh do tah'yy gedag bā, sēt tabahado dāk ta sii? Sēt hado dāk sa hub. Hahŷŷ da P'op Hagā Do kyy kerih doo: "Pawóp hadoo doo, sēt rabahado padēek da."*

¹⁷ Ti nado ti nanāng kā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā h'yy kata dāk doo. Sēt tabahado dāk ta h'yyb tym Jesus h'yyb tym hā.

¹⁸ Tabad'op hē da bē aā bē ŷŷm nadoo do sii, bē patug nadoo do sii. Baad bē kanā da ta ti hedoo do mahānh. Sahōnh hē nesaa do ji moo wāt doo, nesaa do ji hyb n'aa newēē do na-āāj hē dooh ji hub tarejā bā tii. Tii d' nado ji ŷŷm, ji patug nadoo do sii ji baŷŷh do hā. Ta ti tarejāā ta hā hē ji hub.

¹⁹ Nepāh bē hā, P'op Hagā Do Sahee tób hadoo bē hub? Bē h'yyb gó ta Sahee bē hā P'op Hagā Do anoo do bawāt.

²⁰ Dooh bē hub danāh bē do bā. P'op Hagā Do ma dāg bēeh. Tak'ēp tabepaag hōm bē sām, b'aa kajatsēk do hā Jesus dajēp noo gó. Ti hyb n'aa da, taw'āats hē P'op Hagā Do bē weh'ēeh bē hub me.

7

Ji kat'ēē dāk do ky n'aa hahŷŷh

¹ Hŷŷ kā, ŷ bē ma erih do hā ŷ bē eanoh do ky n'aa bē ŷ maher'ood kán. "Taw'āats hē apāh dooh aj'yy awād bā ta ŷŷm wē?,"* nāk bē kyyh bē eanoh doo.†

² Hahŷŷ da bē ŷ maher'oot: Hajōk baad nadoo doo da rababok do hyb n'aa, hajōk sa ŷŷm nadoo do sii, sa patug nadoo do sii rabahe'ŷŷh do hyb n'aa ŷ hanāng péh, taw'āats hē sahōnh hē ajyy sa ŷŷm wē rababok nā, sahōnh hē ŷŷj sa patug wē rababok nā.

³ Taw'āats hē ajyy sa ŷŷm ragadoo, sa wē rababok. Ti né hē baad ub, raket'ēē padēek do hyb n'aa. Ti hadoo ēnh ŷŷj sa hā. Taw'āats hē sa patug ragadoo, sa wē rababok.

⁴ Ji ŷŷm, dooh ta hub danāh tado bā. Ta patug ti ta danāh. Ti hadoo ēnh ji patug hā. Ta patug, dooh ta hub danāh tado bā. Ta ŷŷm ti ta danāh.

⁵ Taw'āats hē ket'ēē padēek doo, dooh rakajesyg bā ta patug daheeh. Jāām hē ratayp pawóp its ta āh rakarēn bā, baad pooj jé rakaner'ood bā, P'op Hagā Do hā raky n'aa etsēē hyb n'aa ti noo gó. Tii d' rabad'oo do jawén paa bā kā, taw'āats hē p'aa hēnh séd hā raba'ŷŷh sa ŷŷm daheeh, Nesaa Do Yb h'yyb natatuk hyb n'aa, ranahajaa do hyb n'aa ji h'yy keb'aah do hā.

⁶ Bē karēn bā tii, pawóp its ta āh bē tayy. Dooh bē ŷ mejūū do tado bā ti ŷ her'oot doo.

⁷ Hā ŷŷ péh, ŷ karēn paawā sahōnh hē da ŷ rabahadoo.‡ Ti hadoo né hē ŷ karēn doo da nado. Séd uuh had'yyt hē nado ēēr, P'op Hagā Do an'oo bā. P'op Hagā Do anoo ta wób sa hā raketēē hyb n'aa, ta wób sa hā tabanoo rakanetēē hyb n'aa, ŷ hanāng péh.

⁸ Hŷŷ kā, marahud bong do bē mahang habok do sa hā, patug tema bong do sa hā na-āāj hē ŷ erih hahŷŷh: Taw'āats hē paawā rakanet'ēē bong ŷ kanatēē doo da.

⁹ Ti né hē paawā kēh ŷ sa hā, ranahaja bā rah'yy keba bā, taw'āats hē raketēē né hē. Baad nado sa hā aj'yy tado bā, ŷŷnh tado bā, rahyb n'aa newē had'yyt bā rakarēn do hā. Ti hyb n'aa, taw'āats hē raketēē né hē tii d' tado bā.

¹⁰ Ket'ēē padēek do sa hā hahŷŷ da ŷ mejūū (kēh ŷŷ gó nado tii, Jesus Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ti mejūū): Taw'āats hē ŷŷj dooh reréd bā sa patug!

¹¹ Ti hadoo né hē, ta patug teréd bā paawā, dooh tahaja bā ta see hā takat'ēē bā. Takanarēn bā ta mab hē tawād bā, taw'āats hē ta patug paa sii taber'oot, p'aa hēnh tagadoo hyb n'aa, p'aa hēnh séd hā rababok hyb n'aa. Taw'āats hē ajyy dooh reréd bā na-āāj hē sa ŷŷm.

¹² Ta wób sa hā ŷ mejūū hahŷŷh, (dooh Jesus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do tado bā ti mejūū doo, kēh ŷ tii): Ta ŷŷm h'yy kanae bā Jesus hā, ta sii had'yyt hē ta ŷŷm karēn bā tawād bā, tii bā taw'āats hē dooh teréd bā ta ŷŷm.

¹³ Ti hadoo ēnh ŷŷj sa hā ēnh. ŷŷnh patug h'yy kanae bā Jesus hā, ta sii had'yyt hē ta patug karēn bā tawād bā, tii bā taw'āats hē dooh teréd bā ta patug.

¹⁴ Ta tii da ŷ wén mejūū, ta patug h'yy kanae né paawā, tsyt hē ti takasēew dāk do hyb n'aa P'op Hagā Do wē, ta ŷŷm hyb n'aa, Jesus hā ta ŷŷm h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ti hadoo ēnh ŷŷj sa hā kā. Ta ŷŷm Jesus hā tah'yy kanae bā né paawā, tsyt hē ti takasēew dāk P'op Hagā Do wē, ta patug hyb n'aa, Jesus hā ta patug h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Tii d' tanado bā paawā, nes'aa né paawā tii bā bē taah P'op Hagā Do matym gó. Dooh ranes'aa bā P'op Hagā Do matym gó. Tsyh hē, P'op Hagā Do wē rakasēew padēek bē taah.

¹⁵ Hŷŷ kā, Jesus hā h'yy kana'eeh do karēn bā teréd hōm bā ta patug, na mahūūm tii bā. Ta mahānh tahōm bā, na mahūūm. Jesus hā h'yy kana'eeh do karēn bā teréd hōm bā ta

* **6:16** Genesis 2.24 * **7:1** Hahŷŷ d' Gereg kyy me takerii dāk tii: "Taw'āats hē apāh dooh aj'yy moo dēē bā ŷŷnh hā?" Ji ŷŷm wē ji bawāt do ky n'aa ta tii. Ti hadoo né hē hahŷŷ da ta wób ratab'ēēs ta tii: "Taw'āats hē apāh dooh aj'yy ŷŷnh hā takat'ēē bā?" † **7:1** Ta tii da rawén eaj wāt, baad P'op Hagā Do ji tagadoo red'oo ji ŷŷm wē ji nawād wād bā, Jesus hā ji h'yy kae dāg kán do hyb n'aa, nayyw hē Jesus matēeh red'oo do hyb n'aa na-āāj hē. ‡ **7:7** Dooh Paw-Ro ŷŷm nyy bā. Tahajaa tah'yy keba bā. Ti hyb n'aa tii da tawén her'oot.

ŷym, na mahūm tii bā. Ta mahānh tahōm bā, na mahūm. P'op Hagā Do asēew hōm ēer, ta hā h'yy ka'eeh doo, h'yyb nyyw gó er babok hyb n'aa sahōnh hē sa wē.

¹⁶ Bēeh, ŷy Jesus hā h'yy ka'eeh doo, ji hapāh mā da bē hyb n'aa da ta jawén bē patug rah'yy ka'eeh da Jesus hā. Bēeh, ajyy Jesus hā h'yy ka'eeh doo, ji hapāh mā da bē hyb n'aa da ta jawén bē ŷym rah'yy ka'eeh da Jesus hā.

¹⁷ Taw'āats hē er hā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do anoo doo da er babok hyb n'aa er P'op Hagā Do basēew dāk noo gó, tii da né hē er baboo had'yyt hē. Ti né hē ti ŷy mejūu do jé pad'yyt hē Jesus hā h'yy ka'eeh do sa hā. Sét gó ŷy mejūu ta ti ky n'aa hā.

¹⁸ Hahŷy d' ŷy hanāng: Aj'yy ta masuuj noo byyh kahōg hōm do tado bā P'op Hagā Do basēm noo gó Jesus hā tah'yy ka'eeh hyb n'aa, taw'āats hē. Na manā tii. Dooh hyb n'aa ji jején pé tii. Aj'yy masuuj noo byyh kanahōk do tado bā P'op Hagā Do naēēnh noo gó, taw'āats hē na-āaj hē. Dooh hyb n'aa pé ta ti ramoo bok ta hā.

¹⁹ Dooh P'op Hagā Do gahēen bā ji hā ji masuuj noo byyh kahōg hōm doo, kanahōk doo. Jāam hē tagahēen ji hā tamejūu do ji ky daheeh doo.

²⁰ Ji kan'yyh doo da ji P'op Hagā Do basēm noo gó, tii da taw'āats hē sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do rababoo had'yyt hē.

²¹ Ji kariw n'aa karom ji do bā paa ji P'op Hagā Do basēew hōm noo gó, taw'āats hē. Dooh ji hyb n'aa tón bā sa karom ji bahadoo do hyb n'aa. Ti hadoo né hē, ji kariw n'aa karēn bā ta da hadoo ji do bā, ta karom ji nado wāt hyb n'aa, tii bā taw'āats hē ji gadoo tii.

²² Ji kariw n'aa karom ji do bā paa ji P'op Hagā Do basēew hōm noo gó, ji Jesus edēeb kān hŷy kā nesaa do mahānh, Jesus wē ji moo wāt hyb n'aa kā. Kariw n'aa tamah do ji do bā paa ji P'op Hagā Do naēēnh noo gó, Kristo karom hado dāk ji hŷy kā.

²³ Tak'ēp P'op Hagā Do bepaag hōm bē hyb n'aa b'aa kajatsék do hā Jesus dajep noo gó, ta karapee bē bahadoo hyb n'aa. Ti hyb n'aa bē an'oo manā ta wób bē ramejūu. ^S

²⁴ Ti hyb n'aa wakān haa, bē marahud nā bā, bē ket'ēe hōm bā, kariw n'aa mejūu do bē do bā, kariw n'aa tamah do bē do bā bē P'op Hagā Do basēew hōm noo gó, tii da né hē bē babok.

²⁵ Hŷy kā kanetēe nā do ky n'aa hā, bē eanh doo, bē ŷy maher'ood kān. Bē ŷy ma-

her'oot doo, dooh Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do mejūu do tado bā. Dooh er hā tamejō bā ta ti ky n'aa hā. Bē ŷy maher'oot, hā ŷy pé baad hadoo do ta ti ky n'aa hā. Jesus ky enyym do hyb n'aa hā ŷy, ŷy tah'yy gan'yyh. Ti hyb n'aa, baad ub ta ti ŷy her'oot doo.

²⁶ Da hē nesaa do ji ahoop do hyb n'aa, hā ŷy pé taw'āats hē paawā dooh raket'ēe bā kanetēe nā doo.

²⁷ Tii d' tado né paawā, ji ŷym nyy bā, taw'āats hē dooh ji mejō hōm ji mahānh. Ji ŷym nany nā bā, taw'āats hē dooh ji esóts bā ji ŷym pan'aa, hā ŷy péh.

²⁸ Ti hadoo né hē, ji kat'ēe bā, dooh nesaa do tado bā ta ti P'op Hagā Do matym gó. Maruus kat'ēe bā, dooh na-āaj hē nesaa do tamoo wād bā ta tii hā P'op Hagā Do matym gó. Ti hadoo né hē, hajōng nesaa do ket'ēe padēek do rahoop da badāk hahŷy hā rababok bā. ŷy karēn paawā bē ŷy mo n'aa jesuu ta ti mahānh.

²⁹ Wakān haa, hahŷy d' ŷy hanāng péh: Edaa dāk Jesus matēeh doo. Ti hyb n'aa taw'āats hē paawā ŷym enāh do tii hā had'yyt hē nado rah'yyb padēek hŷy jawén.

³⁰ Taw'āats hē paawā h'yy ketón doo, tii hā had'yyt hē nado rah'yyb padēek hŷy jawén na-āaj hē. Tseb'ee doo, tii hā had'yyt hē nado rah'yyb padēek hŷy jawén. Taw'āats hē sa ma hets'ēe doo, sa ma hā had'yyt hē nado rah'yyb padēek.

³¹ Taw'āats hē badāk hahŷy hā hanāng do hā moo bok doo, tii hā rah'yyb padäg had'yyt hē nado hŷy jawén. Ta tii da ŷy wén nāng, gawatsik do hyb n'aa da badāk hahŷy, sahōnh hē ta hā hanāng do na-āaj hē.

³² ŷy karēn paawā bē hyb n'aa tón manā badāk hahŷy hā bē babok do hā. Kanetēe doo, Jesus gen'aak do hā rah'yyb padēek, ramoo bok, Jesus rah'yyb en'yyim hyb n'aa.

³³ Ajyy ŷym enāh doo, badāk hahŷy hā ji hawāt do hā rah'yyb padēek, sa ŷym rah'yyb en'yyim hyb n'aa.

³⁴ Pawóp hē hadoo do hā rah'yyb padäg kān. Sa ŷym, Jesus na-āaj hē rakarēn rah'yyb en'yyim. Ti hadoo ēnh ŷy sa hā kā. ŷy patug tema bong doo, maruus na-āaj hē, Jesus gen'aak do hā rah'yyb padäg had'yyt hē, tsyt hē, Jesus hā ub ramoo bok hyb n'aa sahōnh hē sa wē hanāng doo me. ŷy patug enāh doo, badāk hahŷy hā ji hawāt do hā rah'yyb padēek, sa patug rah'yyb en'yyim hyb n'aa.

³⁵ Bē ŷy h'yy ge'ŷym hyb n'aa nado ŷy wén erih ta tii. Bē hyb n'aa né hē, baad tabadoo

§ 7:23 Ta wób ramejūu Korīn buuj sa hā rakanet'ēe bok hyb n'aa, sa masuuj noo byyh ragahōg hōm hyb n'aa na-āaj hē. Ta ti ji moo wād bā, baad ji P'op Hagā Do gadoo, baad ji tagen'aak, sa nooh. Ta bahānh rakarēn ran'oo bā. Dooh te hub tado bā ta tii d' mejūu do sa kyyh. Ti hyb n'aa Paw-Ro mejūu raky nadaheeh hyb n'aa ta ti hedoo do sa kyyh. Ji P'op Hagā Do gadoo ji kat'ēe bā, ji kanat'ēe bā na-āaj hē. Ji tagadoo Judah buuj ji do bā, ta wób buuj ji do bā na-āaj hē. **7:35** Dooh Paw-Ro karēn bā ji tah'yy geām bā ji kanatēe hyb n'aa. P'op Hagā Do an'oo bā ji hā ji katēe hyb n'aa, ji katēe né hē.

hyb n'aa bē hā, ŷ wén erii wāt tii.** Baad Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do wē bē moo bok hyb n'aa bē tamasa tii hā. Ta hā had'yyt hē ŷ karēn bē h'yyb padāg. Dooh ŷ karēn bā bē h'yyb panas'ēeh péh.

³⁶ Aj'yy see ta h'yyb gó taky hado bā ta ŷym pan'aa hā: “Dooh baad tado bā ām ŷ pan'aa hā ŷ bad'oo doo”, p'eets hē na-āāj hē tatabēēj dāg bā ta j'oooh baab n'aa tagatēē do pan'aa, takarēn bā tagat'ēē bā, taw'āāts hē raketēē né hē. Dooh nesaa do tado bā ta tii, P'op Hagā Do matym gó.††

³⁷ Aj'yy see ta daaj hē, ta wób mejūū do nado kā tii, tahyb n'aa newē dāg bā ta ŷym pan'aa hā, taganatēē hyb n'aa, tahaja bā tah'yy keba bā, nyy d' tabad'oo tahyb n'aa newē bā kā, tii bā taw'āāts hē rakanetēē. Ti na-āāj hē baad hadoo do tamoo wāt.

³⁸ Ket'ēē padēēk doo, baad né ti sa hā. Kanatēē doo kā, marahud kā, ti baad tabad'oo ŷym nāng do mahānh.

³⁹ Taw'āāts hē ŷyñh kat'ēē dāk doo, ta patug sii had'yyt hē tabawād kán tabedēp nā bā. Ta patug dajēb bā, ta jawén paa bā kā, tahajaa ta see hā takat'ēē bā, Jesus hā h'yy ka'eeh do see tado bā tii.

⁴⁰ Hā ŷy péh, ta bahānh baad ub ta hā takanat'ēē wād bā. Tii d' né hē hā ŷy. P'op Hagā Do Sahee hēp ŷy gó na-āāj hē tabawāt. Ta wób sa h'yyb gó had'yyt hē nado.**

8

Kabarii hā Jesus hā h'yy kana'eeh do ranoo do ky n'aa hahŷyñh

¹ Kabarii rah'yy kaha'eeh do tā n'aa ky n'aa hā bē ŷ maher'oot hŷy kā. “Ēr sahōnh hē, ēr h'yy genāh, hajōng baad hadoo do ēr wén hapāh”, nāk bē wób. Te hub né hē paawā tii, ji h'yy kasab'ee hajōng ji hapāh do an'oo bā! Tii d' nado ji kamahān doo. Ji kamahān do ta wób tamasa.

² H'yy ganāng ted'oo doo, dooh tah'yy ganyy nā bā heh'āat ub.

³ Ti nado P'op Hagā Do kamahān doo. P'op Hagā Do kamahān ti ta tii.

⁴ Kabarii hā kan'oo dāk do ky n'aa kā, ji awēē bā, ji nawēē bā. Dooh sa kabarii redēb bā ēr hapāh. Jāām hē sét ub P'op Hagā Doo. Dooh ta see péh.

⁵ Sa hā ti anyy né hē paawā sa hā kabaj'aa pé badāk hahŷyñh hā, wē hā na-āāj hē, hajōō né hē paawā sa hā pé kabaj'aa doo, raweh'ēeh do na-āāj hē,

⁶ ēr, Jesus hā h'yy ka'eeh do hā kā sét ub P'op Hagā Doo, ta Yb, sahōnh hē pahuunh

doo, ta hyb n'aa ēr babok doo. Jāām hē sét ub né hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, Jesus Kristo, sahōnh hē mo haj'aa nāng doo, papuuj gó ēr babok hanoo doo.

⁷ Tii d' tahadoo né paawā, dooh sahōnh hē rahapēē bā tii. Ta wób dooh ramabaan nā bā pooj jé rabahed'oo do paa kabarii hā rah'yy ka'eeh noo gó. Ti hyb n'aa, da hē na-āāj né hē, kabarii hā kan'oo dāk do tā uuh rawēē bā, kabarii ratayy sa hā sa h'yyb gó. Tii bā sa h'yyb ky n'aa tapaa sa hā hē ta ti an'oo bā, dooh baad tado nā bā do hyb n'aa sa h'yyb.

⁸ Te hub né hē, ji awēh do hyb n'aa, ji nawēh do hyb n'aa nado ji P'op Hagā Do wén gadoo. Ji nawēē bā, dooh ta wób sa yd jé ji hado dāg bā P'op Hagā Do matym gó. Ji awēē bā, dooh sa bahānh ji do bā ta matym gó.

⁹ Ti hadoo né hē, sahōnh hē bē hajaa bē bad'oo bē edoo né paawā, taw'āāts hē bē hyb n'aa matakā bē babok do hā, baad Jesus ranahapāh nā do bē h'yyb natatuk hyb n'aa baad nadoo do hā.

¹⁰ Jesus hā h'yy ka'eeh do wób sa hā, dooh taw'āāts hē tado bā ji awēē bā kabarii tā n'aa. Nayyy hē, daap hē sa h'yyb tym ky n'aa tapaa sa hā ramoo bok do hā. Ōm ti hapāh, ji awēh do ji nawēh do hyb n'aa nado ji P'op Hagā Do wén gadoo. Mahapāh na-āāj hē dooh kabarii redēb bā. Ti hadoo né hē ōm rahapēē bā kabarii tób n'aa yt hā hawēh doo, mah'yyb metsā kán sa hā, rabawēh tii bā kā a nemuun kabarii hā kan'oo dāk doo. Tii bā sa h'yyb ky n'aa tapa kán sa hā hē, rawēh do hyb n'aa sa hā ji nawēh doo.

¹¹ Tii bā kā, a hŷyñh hadoo do baad h'yy kana'eeh nā doo, ta hyb n'aa Kristo dajēp do tarejā dāk mahajaa med'oo do hyb n'aa.

¹² Ta tii da nesaa do mamoo wād bā a hŷyñh hadoo do wē, ta h'yyb tym ta hā hē taky n'aa tapaa man'oo bā, tii bā da Kristo wē né hē nesaa do mamoo wād dāg kán!

¹³ Ti hyb n'aa, ŷ awēh do tah'yyb tatug bā nesaa do hā hā ŷ hadoo doo, dooh ŷ awēē wād bā ta dab, hā ŷy ŷ h'yyb natatuk hyb n'aa nesaa do hā.

9

Jesus mejūū do see heh'āat Paw-Ro ky n'aa hahŷyñh

¹ Nepāh bē wób hā Jesus mejūū do see ŷ do bā? Dooh ta wób mejūū pé hā ŷy. Dooh g'eeh Jesus Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ŷ hapēē wād

†† 7:36 Hahŷyñh do na-āāj hē ji hajaa ji erii bā tii, aj'yy ky n'aa tado bā taher'oot doo: “Aj'yy see ta h'yyb gó taky hado bā ta ŷym pan'aa hā: ‘Dooh baad tado bā ām ŷ pan'aa hā ŷ bad'oo doo’, tanahaja bā tah'yy keba bā, takarēn bā takat'ēē bā, taw'āāts hē raketēē né hē. Dooh nesaa tado bā tii, P'op Hagā Do matym gó.” †† 7:40 Ti noo gó Korīn panang bā ta wób raky sēm Paw-Ro her'oot doo. Sa hā, sa h'yyb gó had'yyt hē P'op Hagā Do Sahee bawāt. Sa hā hē rah'yy kasab'ee. P'op Hagā Do Sahee hēp ŷyñh gó na-āāj hē tabawāt, Paw-Ro wén her'oot, terih do raner'oot bā, raky nasēm hyb n'aa.

matym ȳy me? Hēp ȳ n'aa nado g'eeh Jesus hā bē h'y'y kae dāg kân?

² Jesus mejūū do heh'ääts ub ȳ nado bā paawā ta wób sa hā, bē hā kā Jesus mejūū do né hē ȳy. Bē hā né hē ji hapāh Kristo mejūū do né hē ȳy. Hēp ȳ n'aa Jesus hā bē h'y'y kae dāk do hyb n'aa.

³ Hahȳy da ȳ ky gadoo, hā ȳ hedoo do Jesus mejūū do nado ȳy, hanāk doo:

⁴ Dooch g'eeh āā haja bā bē hanaa āā gado bā āā waa, āā karēn bā paawā?

⁵ Dooch g'eeh taw'ääts hē tado bā, āā karēn bā paawā, āā rahadaa bā ji ȳym Jesus hā h'y'y ka'eeh doo, Jesus mejūū do wób rabad'oo doo da? Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hyyj, Peed na-āāj hē rabad'oo doo da?

⁶ Jāām hē g'eeh ȳy, Béh-Nabéh daheeh, āā waa sām hā moo bok doo?

⁷ Dooch warahén ta daaj hē hep'aak pé ta waa! Ta sii moo wāt do ti hep'aak. Joom danāh hā ēnh? Ny hadoo do g'eeh joom danāh rananoo pé ta joom ag nepóh péh? B'éé hag'āas doo ēnh? Ny hadoo pé ti b'éé hag'āas do rananoo pé ta masāān bii gamyyj neēek péh?

⁸ Panyyg gó ȳ her'ood wāt doo, ȳ had'yyt hē nado ti her'oot. Mosees ky n'aa jaw'yik doo gó tii da né hē takerih.

⁹ Hahȳy da Mosees ky n'aa jaw'yik doo: "Taw'ääts hē ji anoo tiriig uuh tabawa booj yb hā, tiriig tahes'ooj hōm do ta moo me. Dooch ji noo maw'yyd dāg bā tanawa hyb n'aa."* Jāām hē booj yb hyb n'aa g'eeh P'op Hagā Do mejūū ta tii?

¹⁰ Ēr hyb n'aa nado g'eeh ti taher'oot tii? Ȳy. Ēr hyb n'aa né hē ta ti takerii dāk. Booj yb takyyk doo me k'ääts wapēn doo, joom ag tahes'ooj hōm do na-āāj hē, ramoo bok bā ragahēen joom ag uuh.

¹¹ Ti hadoo ēnh āā hā. P'op Hagā Do Sahee hā hana do bē h'y'yb gó āā ejoom hōm do hadoo.† Ta bahānh dāg bē edoo dāk, bē hanaa āā gahēen bā hyy ká āā waa hedoo doo, āā saroor hedoo doo?

¹² Ta wób bē mahang Jesus ky n'aa ma mehetēk doo, ta tii hā bē masa. Taw'ääts hē nado g'eeh ti sa bahānh āā bē masaa paawā? Ti hadoo né hē, dooch noo gó āā daab yb bā bē hā. Dooch. Hejooj né paawā ta ti āā hā, āā gadoo sahōnh hē āā hā hejooj doo, Kristo ky n'aa hanām do āā nahewaāt hyb n'aa.‡

¹³ Dooch g'eeh bē hapēē bā, P'op Hagā Do tób n'aa hēnh ramanaa do waa uuh ta yt moo heb'ook do ragadoo sa waa pan'aa? Ti hadoo ēnh P'op Hagā Do hā rama ejuu do

tyng hā moo b'ook doo. P'op Hagā Do hā kan'oo dāk do uuh sa tā.

¹⁴ Ti hadoo ēnh Jesus ky n'aa hanām do ma mehetēk do hā. Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do mejūū, sa hā ma mehet'ēek do hanaa ragadoo sa waa hedoo doo, sa saroor hedoo doo.

¹⁵ Ti hadoo né paawā, dooch ta tii hā ȳ daab yb bā. Dooch na-āāj hē ta ti ȳ erii bā, ta tii hā ȳ bē masa hyb n'aa. Ȳ h'y'y gadajang, bag hēnh Jesus ky n'aa ȳ maher'oot do hyb n'aa. Dooch ȳ gahēen péh. Taw'ääts hē paawā ȳ dajēp ta ti ȳ h'y'y gadajang do rado hōm do pooj jé.

¹⁶ Dooch ȳ haja bā ȳ h'y'y kasabē bā Jesus ky n'aa hanām do ȳ maher'oot do hā. P'op Hagā Do ȳ tamejūū ȳ maher'oot hyb n'aa. Tak'ēp baad nado hā ȳy, ta ky n'aa ȳ naher'ood bā ta wób sa hā.

¹⁷ Ȳ karēn do hyb n'aa tado bā paawā ta ky n'aa ȳ her'oot doo, tii bā ȳ haja paawā ȳ gahēen bā ta sām. Dooch ti hyb n'aa tado bā. Ȳ P'op Hagā Do mejūū do hyb n'aa, hā ȳ tabanoo do hyb n'aa ta ky n'aa ȳ wēn her'oot ta ky n'aa.

¹⁸ Ny hadoo ta sām hā ȳy? Jāām hē hahȳy ká ta sām: Ȳ tsebé doo, bag hēnh Jesus ky n'aa hanām do ȳ maher'oot do hyb n'aa. Ta ky n'aa hanām do ȳ panāk bā, ȳ ma metēek bā, dooch ȳ gahēen bā ȳ ramasa doo, dooch na-āāj hē ȳ mejō bā ȳ ramasa, ȳ haja né paawā ȳ mejō bā Jesus mejūū do ȳ bahadoo do hyb n'aa.

¹⁹ Dooch ajyy hyy ká hā ȳ mejūū péh, sa hanaa ȳ ganadoo do hyb n'aa. Ti hadoo né hē, daj ȳ hē ȳ kan'oo dāk, sahōnh hē sa karom ȳ bahadoo hyb n'aa, hajók Jesus wē ȳ manaa hyb n'aa paawā.

²⁰ Hahȳ ȳ hanāng pé tii: Judah buuj mahang ȳ awād bā, sa da hadoo dāk ȳy, Kristo wē ȳ manaa hyb n'aa Judah buuj. Judah buuj ky n'aa jaw'yik do tamanejō né paawā hā ȳy, sa ky n'aa jaw'yik do ȳ ky daheeh, Judah buuj ky n'aa jaw'yik do ky dah'eeh do wób Kristo wē ȳ manaa hyb n'aa.

²¹ Judah buuj nadoo do Mosees ky n'aa jaw'yik do nahapāh do mahang ȳ awād bā, sa da hadoo ȳ bahadoo, Jesus wē ȳ manaa hyb n'aa ta tii. Dooch P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yik do ky nadaheeh do ȳ ado bā ti hyb n'aa. Kristo ky n'aa jaw'yik do ȳ ky dahé had'yit hē.

²² Baad h'y'y ganehot nā do sa hā, sa da ked'oo né ȳy, baad rah'y'y kadaw'uuh hyb n'aa Jesus hā.§ Sahōnh hē ta wób rababok doo da, ti ked'oo né ȳy, sa wób Jesus wē ȳ bed'ēep hyb n'aa.

* 9:9 Dew-Teronom 25.4 † 9:11 Jesus ky n'aa hanām do sa hā tamaher'oot doo, sa hā tama metēek doo, tahananāng pé tii. ‡ 9:12 Paw-Ro, Béh-Nabéh daheeh, dooch radaab yb bā Korin buuj hā. Tak'ēp ramoo boksa waa sām hā, sa hā radaab nanyyp hyb n'aa. Ti hyb n'aa, ta see pé noo gó rahoop baad nadoo doo. § 9:22 Pooj jé 8.7 hā Paw-Ro her'oot ta ti hedoo do sa ky n'aa. Sa h'y'yb ky n'aa tapaa nāh, dooch baad Jesus hā rah'y'y kadawuung nā bā do hyb n'aa.

²³ Sahõnh hê ta tii da y wén d'oo, Jesus ky n'aa hanâm do kah'üüm hyb n'aa, baad hadoo do ta hã hana do y gadoo hyb n'aa sahõnh hê ta ti ky dah'eeh do sa nemuun.

²⁴ Bê hapäh né hê, ratsyym kasã bã kä, sahõnh hê rawaj'aa né hê paawã, jããm hê sét hê gadoo ta sãm, pooj jê kajaa doo. Taw'ãäts hê bê waj'aah do hadoo j'aa ketsê do wajaah doo da, ta sãm bê gadoo hyb n'aa P'op Hagã Do hanaa.

²⁵ Sahõnh hê tsyym kas'yÿ kar'ëên doo, baad rahyb n'aa matakëê. Tii d' rawén d'oo, j'aa ketsê do soog n'aa ragadoo hyb n'aa, karejã né paawã ti nayyw hê. ** Èër kä, èr wén hyb n'aa matakëê, nahãnh do sãm èr gadoo hyb n'aa.

²⁶ Ti hyb n'aa daap wajaah do nahado yÿh. Kep'uuk do daap hê hetuu do nahado yÿh.

²⁷ Doo. Hã yÿ hê y ketuu hadoo,†† hup yÿ y taky daheeh hyb n'aa. Tii da hã yÿ hê baad y wén kan'yÿh, yÿ kä ta sãm y nahasög hõm hyb n'aa, ta wób sa hã y maher'ood wät, y ma met'ëég wät do jawén paa bã Jesus ky n'aa hanâm doo.

10

Taw'ãäts hê Isaraéw buuj rabad'oo do paa èr nad'oo do ky n'aa hahÿÿh

¹ Y karên bê hyb n'aa newë hahÿ wakân haa: Sahõnh hê èr wahë makü rababok paa ta ti wanakud yt hã. Sahõnh hê rabatsëg hõm ta ti akajar "Hahiin Doo" hãd nang doo.

² Sahõnh hê nu kemuun bok hadoo wanakud gó, akajar gó na-ãäj hê Mosees sa wahë n'aa tabahadoo bã kä.

³ Sahõnh hê paa rabawa sa waa P'op Hagã Do hanaa.*

⁴ Sahõnh hê paa rabeëek naëng P'op Hagã Do hanaa. Pã hada do hadoo sa hã, P'op Hagã Do mo haj'aa gó ganyÿh do hã naa rabeëek. Kristo né hê paa ti pã.

⁵ Sahõnh hê tii d' rabadoo né paawã, P'op Hagã Do dooh tagenaag bã hajök do sa hã. Ti hyb n'aa hajök dejêp. Jê pad'yÿt hê banawäng doo bã sa kamag n'aa tawén nyy hõm.

⁶ Sahõnh hê ta ti bawäd wät, èr tama metëek do heen n'aa, nesaa do hã èr h'yÿb nadäg wät hyb n'aa, ta ti rabad'oo doo da.

⁷ Bê tametëeh, kabarii hã bê h'yÿb panadëek hyb n'aa, sa wób rabad'oo do paa da. Hahÿÿ da takerih ti ky n'aa: "Ehyÿ t'oonh mã rabawa, rabeëek hyb n'aa. Tii bã m' rabajãm, ramas'uunh",† nang kerih do hã.‡

** 9:25 Paw-Ro bawät noo gó, kas'yÿ do j'aa ketsê do nuu hã radasooH ta soog bag'aad kap'õj däk doo, taj'aa ketsê do heen n'aa. Nayyw hê tatsawyy jëng ta ti sa soog, nayyw hê takarejãã. Ti ky n'aa gó Paw-Ro maher'oot sa hã. †† 9:27

Baad takan'yÿh tahanäng pé ti ta hã hê taketuu do hadoo. * 10:3 Banawäng hënh rababok noo gó P'op Hagã Do anoo paa sa waa. Ta ti sa waa ramaneëênH **Manah**. † 10:7 Esodo 32.6 ‡ 10:7 Kabarii hã rah'yÿ ka'eeh do hyb n'aa ta tii d' rabad'oo. Rejãm doo, ramas'uunh doo, sa äj nadoo do sii tii. Isaraéw buuj nadoo do rabad'oo doo da rabad'oo.

⁸ Èr tametëeh, ji nayÿh hyb n'aa ji yÿm nadoo do sii, ji patug nadoo do sii, sa wób rabad'oo do paa da. Ti noo gó né hê, sét adëb bã, 23 miw dejêp ta ti ramoo bok do hyb n'aa.

⁹ Pooj jê hawäd wät do èr tametëeh, Kristo èr manetyÿ hyb n'aa, sa wób rabad'oo do paa da. Rametyÿ do hyb n'aa radejêp aw'yÿ tég haj'aa mahÿÿj.

¹⁰ Bê h'yÿ kawapëen manã bê nu gabóg wë, sa wób rabad'oo do paa da. Dejêp tii, P'op Hagã Do mejüü do äãs an'oo bã.

¹¹ Sahõnh hê ta ti bawäd wät paa èr wahë maküü hã, ta ti èr tama metëek do heen n'aa. Ta ti tawén kerii däk èer, tagadëg u noo gó habok do tamaher'oot hyb n'aa, èr hyb n'aa matakëê hyb n'aa, baad èr kan'yÿh hyb n'aa, rabad'oo do paa da èr nad'oo hyb n'aa.

¹² Ti hyb n'aa, baad hawät ted'oo doo, taw'ãäts hê baad tahyb n'aa matakëê, nesaa do tamoo nawät hyb n'aa ta ti ramoo bok do paa da.

¹³ Bê hã kametyÿ doo, ji sahõnh hê hã kametyÿ do hadoo né hê tii. DooH ta wób hã kametyÿ do bahãnh tado bã. Baad ji P'op Hagã Do kamahãn had'yÿt hê. DooH tah'yÿ gajëê hõm bã ji hã. Tahajaa né hê ta hã ji h'yÿ kasadëê bã. DooH P'op Hagã Do an'oo bã ta bahãnh hadoo doo, bê nahajaa do bê tametyÿ. Kametyÿ do bê wë takajaa bã, bê da P'op Hagã Do masa, bê bahajaa hyb n'aa baad bê kan'yÿh doo.

¹⁴ Ti hyb n'aa kä, najis haa, taw'ãäts hê baad bê kanãh, kabarii hã bê h'yÿ kae mahãnh.

¹⁵ Baad hyb n'aa newëe do bëeh. Ti hyb n'aa, bê daaj hê bê hyb n'aa newë te hub tado bã hahÿ y erih doo:

¹⁶ Jesus majyyw heen n'aa, ta hyb n'aa P'op Hagã Do èr j'aa etsë doo, èr beëek bã, sét uuh had'yÿt hê èer, Kristo majyyw èr gadoo bã. Pãw, Jesus hub heen n'aa èr ganebëeh bã, sét uuh had'yÿt hê èer, Jesus hub èr gadoo bã.

¹⁷ Hajõö né paawã èer, sét né hê pãw èr awa doo, ti hyb n'aa sét uuh had'yÿt hê èer.

¹⁸ Bê hyb n'aa newë Isaraéw buuj rabad'oo doo. P'op Hagã Do hã kan'oo däk do hawëh doo, sét hã rah'yÿ kata däk P'op Hagã Do hã kanoo do hã.

¹⁹ Nyy d' y'hanäng péh? Ji tayy ta tä kabarii hã ran'oo däk doo? Kabarii edëp y hanäng pé g'eeh?

²⁰ DooH. Hahÿÿ d' y'hanäng pé tii: Kabarii hã P'op Hagã Do sa h'yÿb gó nahapäh do

ranoo doo, karap'aar h'yyb nesaa do hā takan'oo dāk né hē tii. Dooh P'op Hagā Do hā takan'oo dāg tii. Hahŷŷ da na-āāj hē ŷ her'oot: Dooh ŷ karēn bā karap'aar h'yyb nesaa do weh'ēeh do h'yyb hataa bē hado bā.

²¹ Dooh bē haja bā pawóp hā bē h'yyb dāng bā. Dooh bē haja bā bē eēg bā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do majjyw heen n'aa hood gó hanāng do uuh, karap'aar h'yyb nesaa do hā kanoo do uuh na-āāj hē! Dooh bē haja bā bē awa bā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hub heen n'aa uuh, karap'aar hā kan'oo dāk do na-āāj hē!

²² Ta tii d' bē adoo nā bā, bē karēn apāh bē anoo P'op Hagā Do hyb n'aa jewēs, tah'yy kawajāān bē wē? P'op Hagā Do bahānh bē ed'oo g'eeh bēeh?

²³ “Sahōnh hē ji karēn do ji hajaa ji moo wād bā. Dooh ky n'aa jaw'yyk do ji moo ge'ŷŷm péh”, nāk bē wób. Te hub né paawā tii, dooh sahōnh hē baad ub ji hā. Sahōnh hē ji karēn do ji haja né paawā ji moo wāt, dooh hajaa pé ge'ŷŷm pé paawā, dooh sahōnh hē ji hā masa pé P'op Hagā Do karēn doo da ji bawāt do hā.

²⁴ Dooh ji karēn do jawén ji awād bā. Ta wób sa wē baad hadoo doo, ti né hē bē moo booh.

²⁵ Taw'āāts hē hahŷŷ da bē bad'oo: Bē awēē sahōnh hē rahesām doo hēnh naa. Bē eaaj manā n'yy hēnh naa tii. Bē an'oo manā bē h'yyb bē taky n'aa tapa ta ti hyb n'aa.

²⁶ Ta tii d' ŷ wén edoo, hahŷŷ da P'op Hagā Do kyy kerih do hyb n'aa: “Badāk hahŷŷh, sahōnh hē ta hā hanāng do na-āāj hē, P'op Hagā Do ma.”[§]

²⁷ Jesus hā h'yy kana'eeh do ōm tatsyyd bā ta tób hēnh ta sii mabawēh hyb n'aa, makarēn bā ti mabahōm. Taw'āāts hē mawēē sahōnh hē. Man'oo manā a h'yyb ōm taky n'aa tapa ta ti hyb n'aa.

²⁸ Hŷŷ kā, hahŷŷ d' bē ramaher'ood bā paawā: “Hahŷ kabarii hā kan'oo dāk do hahŷ ji tā”, raher'ood bā, mawēē manā d' tii bā, ōm aj'yy maher'oot do hyb n'aa, ji h'yyb ji taky n'aa tapaa do hyb n'aa na-āāj hē.

²⁹ Ta see h'yyb hyb n'aa ti ŷ bedoo, a h'yyb hyb n'aa nado. Bē an'oo manā bē h'yyb bē taky n'aa tapa, ŷ hanāng. Hahŷŷ da apāh bē kyyh hā ŷŷ: “H'ēēd hyb n'aa ŷ an'oo bā ta see h'yyb ŷ taky n'aa tapaa ŷ natayy do hyb n'aa, ŷ awēh do hyb n'aa?”

³⁰ ŷ awēē bā tā ŷŷ, ta hyb n'aa P'op Hagā Do hā ŷ ky n'aa ets'ēē wāt doo, h'ēēd hyb n'aa ŷ raky n'aa tapaa, P'op Hagā Do wē tsebē

doo me ŷ bawēh do hyb n'aa?”, nāng apāh bē kyyh.

³¹ Hahŷŷ da kēh ŷ bē hā: Taw'āāts hē P'op Hagā Do bē weh'ēeh sahōnh hē bē moo bok do hā, bē awēē bā, bē eēg bā na-āāj hē.

³² Bē moo boo manā baad nadoo do hā ta wób h'yyb tatuk doo, Judah buuj rado bā, Judah buuj nadoo do rado bā, P'op Hagā Do karapee bē panang bā habong do rado bā na-āāj hē.

³³ ŷ bad'oo doo da né hē, sahōnh hē ta wób ŷ h'yyb en'yyim doo da bē bad'oo. Hā ŷŷ hē ŷ h'yy ken'yyim do jawén nado ŷ bawāt. Baad hadoo do ti ŷ karēn ta wób sa hā, sa h'yyb tym bedēp hyb n'aa Jesus Kristo wē kā.

11

¹ Taw'āāts hē ŷ bawāt doo da bē babok, Kristo bawāt doo da ŷ bawāt do hadoo.

Nyy d' rabad'oo rakahet'aa bā do ky n'aa hahŷŷh

² ŷ tsebē bē hā, ŷ bē hyb n'aa es'ee had'yyt hē do hyb n'aa. ŷ tsebē na-āāj hē, bē ŷ ma met'ēēg wāt do bē ky daheeh do hyb n'aa.

³ Ti hadoo né hē, hahŷ ŷ karēn bē bahapāh: Kristo, sahōnh hē ajyy sa nu gabóg. Ajyy, ŷŷj sa nu gabóg. P'op Hagā Doo, Kristo nu gabóg.

⁴ Ajyy sa nu kajesuu doo me raky n'aa ets'ēē bā, sa nuu kajesuu doo me P'op Hagā Do ky n'aa ratabēēj bā na-āāj hē, Kristo, sa nu gabóg, dooh rawehēē bā tii hā.

⁵ ŷŷj kā raky n'aa ets'ēē bā, P'op Hagā Do ky n'aa ratabēēj bā na-āāj hē, sa nuu ranajesu bā, sa patug, sa nu gabóg, dooh rawehēē bā tii hā. ŷŷj sa nuu rahab wāt do hadoo tii, tanu mebyng do heen n'aa tii.*

⁶ ŷŷnh nu kanajesuu doo, taw'āāts hē ta sēēn tagek'āā bēēh. Tanu meby n'aa nyy bā ŷŷj hā sa sēēn ragekāā doo, rahab bēēh doo, taw'āāts hē sa nuu rajesuu.

⁷ Ta da hadoo P'op Hagā Do pahuunh aj'yy. Ajyy sa hyb n'aa P'op Hagā Do kawehēē dāk. Ti hyb n'aa, ajyy dooh ranu kajesu bā Jesus hyb n'aa rakahet'aa bā. ŷŷj sa hā kā, sa hyb n'aa ajyy rakawehēē padēēk.†

⁸ ŷŷnh hanaa nado aj'yy. Aj'yy tahana ti ŷŷnh.

⁹ ŷŷnh hyb n'aa nado aj'yy kapahuuj kān. ŷŷnh kapahuuj wāt aj'yy hyb n'aa.

¹⁰ Ti hyb n'aa né hē, āas rahapāh do hyb n'aa na-āāj hē, taw'āāts hē ŷŷj ranu kajesuu hyb n'aa jawyk do heen n'aa.

¹¹ Tii d' tahado né paawā, Jesus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do matym gó, sa n'aa hēnh

[§] 10:26 Saaw-Mo 24.1. Sahōnh hē P'op Hagā Do hanaa tahanāng pé tii. Ti hyb n'aa tahajaa ji awēē bā sahōnh hē. * 11:5 Paw-Ro bawāt noo gó, Korīn panang bā rahap ŷŷj sa nuuh, nesaa do ramoo boo bā. Tii d' rawén d'oo, ranu mebyng hyb n'aa. † 11:7 Tii d' tahadoo do hyb n'aa, taw'āāts hē ranu kajesuu Jesus hyb n'aa ji kahet'aa bā.

nado ỹȳj ajyy sa mahānh. Ti hadoo ēnh ajyy sa hā. Sa m'aa hēnh nado ỹȳj sa mahānh.

¹² Ta ti ỹ wén her'oot, aj'yy hanaa ỹȳnh ganyyh doo da, ỹȳj hanaa ajyy na-āāj hē tii d' raganyyh. Sahōnh hē ta ti tabana P'op Hagā Do hanaa.

¹³ Bē hyb n'aa newē baad tado bā, Jesus hyb n'aa ji kahet'aa bā, ỹȳj raky n'aa ets'ēē bā sa nuu kanajesuu doo me.

¹⁴ Badāk hahỹȳ hā ji bad'oo doo, P'op Hagā Do anoo doo, ti na-āāj hē tametēēh hahỹȳh: Baad nado ajyy sa hā sa sēēn dewēēt doo me raboo bā. Sēēn dewēēt do ajyy hā tawaneh'ēēh do haj'aa.

¹⁵ Sēēn dewēēt doo, ỹȳj sa hetsó ti ta tii. P'op Hagā Do an'oo dāk ti sa hā, sa nu jesuu n'aa.

¹⁶ Ta ti hedoo do p'āā karēn do ky ked'aak do hā hahỹȳ da ỹ baher'oot: Dooh ta see mo n'aa me āā adoo bā, P'op Hagā Do hā h'yy ka'eēh do panang wób hēnh habok do na-āāj hē, dooh ta see mo n'aa me rabahed'oo Jesus hyb n'aa rakahet'aa bā.

Jesus ji hyb n'aa esee do heen n'aa rata-heb'ēēs do ky n'aa hahỹȳh

¹⁷ Hahỹȳ hā bē ỹ metēēk doo, dooh bē hā ỹ j'aa etsēē bā. Ta tii d' ỹ wén her'oot, teg'yys baad nadoo do bē kahet'aa bā.

¹⁸ Pooj jé ỹ ky n'aa napāh, dooh m' séd hā bē h'yyb hedo bā. Bē m' h'yy ketyn hōm bē kahet'aa bā. Ta mahang ỹ ky daheeh ỹ rapanāk doo.

¹⁹ (Dooh ji ky sēēw its bā! Taw'āāts hē bē h'yy ketyn hōm, P'op Hagā Do matym gó baad hadoo do bē mahang habong do rakametā dāk hyb n'aa.)

²⁰ Bē kahet'aa bā, dooh Jesus ji hyb n'aa esee do waa n'aa tado wād bā bē awa doo.

²¹ Bē awa bā, dooh m' bē gadaa bā ta wób. Sa pooj jé bē karēn bē bawa bē waa. Ti hyb n'aa, ta wób rabas'aah nā bā, ta wób a'oom kán ta bahānh reēēk do haj'aa.

²² Dooh g'eeh bē tób enā bā, bē yd wa péh, bē yd eēēk péh? Bē ty n'aa ges'y'yk P'op Hagā Do hā h'yy ka'eēh do kahet'aa doo. Bē nu meb'y'yyh kas' uut do bē mahang habong doo. Nyy da kēh ỹ bē hā? Bē ỹ j'aa etsē g'ee da ta tii da bē bad'oo do hyb n'aa? Dooh. Dooh né hē bē ỹ j'aa etsēē bā.

²³ Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hanaa ỹ gadoo doo, ti né hē ti ỹ tabēj wát do bē hā. Hahỹ né hē ti ỹ gadoo ta ky n'aa: Jesus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, atsēm, ta majīī moo gó takahaēēnh noo gó, tabado dāk pāw,

²⁴ ti m' ta hyb n'aa taky n'aa ets'ēē wát do jawén paa bā, taganabāh hōm, ti m' taky hadoo: “Hup ỹȳ, bē hyb n'aa ỹ an'oo dāk do heen n'aa hahỹȳh. Hahỹȳ da d' bē bad'oo, ỹ bē hyb n'aa esee do hyb n'aa”, nāng māh.

²⁵ Ti hadoo ēnh, rabawēh, rabawa do jawén paa bā, Jesus bado dāk ēnh uwa bēēh hood ti m' taky hadoo: “Majyy ỹȳ, ỹ anoo do ỹ dajēp noo gó heen n'aa hahỹȳh. Papuu sahōnh hā P'op Hagā Do ky n'aa enooh do tii ká. Hỹ jawén majyy ỹ hyb n'aa ji tagadoo P'op Hagā Do ky dāng.† Hahỹ bē eēg had'yyt bā hỹ jawén, tii d' bē bad'oo ỹ bē hyb n'aa esee hyb n'aa”, nāng mā Jesus.

²⁶ Ta ti pāw bē awa bā, ta ti ta hood gabuuu uuh bē eēg bā, bē her'ood hōm Jesus dajēp do ky n'aa p'aa hēnh tametēēh bā ká.

²⁷ Ti hyb n'aa, daap hē ta ti pāw hawa doo, ta ti Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do majyyw heen n'aa hood gó hanāng do uuh heēēk doo, nesaa do tamoo wād dāk tii hā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hub wē, ta majyyw wē na-āāj hē.

²⁸ Taw'āāts hē ji daaj hē ji h'yyb ji hyb n'aa newē bā baad tado bā pāw uuh ji awa do pooj jé, majyyw heen n'aa ji eēēk do pooj jé.

²⁹ Hahỹ hyb n'aa ta ti ỹ wén her'oot: Daap hē ji awa bā, daap hē ji eēg bā, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hub ky n'aa ti ji hyb n'aa nanewē bā, ji daaj hē ji ky n'aa katakyk baad nadoo doo me.

³⁰ Ti hyb n'aa né hē hajōk bē mahang nahejooj boo, hajōk bē mahang nahēē enāh, ta wób dejēp.

³¹ Jesus heen n'aa ēr gadoo do pooj jé ēr daaj hē ēr hyb n'aa newē bā baad ēr h'yyb tado bā, dooh tii bā ēr P'op Hagā Do rejā bā.

³² Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ēr hā taky n'aa etyy bā, nesaa do tanoo ēr hā ēr tama metēēk hyb n'aa, badāk hahỹȳ hā habong do ta hā h'yy kana'eēh do sa nemuun ēr tanarejāā hyb n'aa ta jawén ká.

³³ Ta tii ká, wakān haa, taw'āāts hē bē gada ta wób, bē kahet'aa bā Jesus heen n'aa bē bawa hyb n'aa.

³⁴ Bē bas'aah bā, taw'āāts hē bē tób yt hē bē bawa séd hā bē kahet'aa do pooj jé Jesus heen n'aa bē tab'ēēs hyb n'aa, P'op Hagā Do ky n'aa netyy hyb n'aa nesaa do bē hā.

Ỹ kajaa bā ká, ky n'aa see ỹ baher'oot bē hā.

12

P'op Hagā Do Sahee hā hana do ji hajaa do ky n'aa hahỹȳh

¹ Hỹȳ ká wakān haa, baad ỹ karēn bē bahapāh P'op Hagā Do Sahee hejój gó ji hajaa doo.

² Bē hapāh, p'ooj ub, Jesus hā bē h'yy kana'eēh nā noo gó, ta s'ee hēnh bē rah'yyb mahūūm had'yyt hē, kabarii nedēp do hā bē h'yy ka'eēh hyb n'aa.

³ Ti hyb n'aa ỹ karēn bē bahapāh hahỹȳh: P'op Hagā Do Sahee hejój gó her'oot doo,

† 11:25 P'ooj ub Mosees sa hā P'op Hagā Do ky n'aa enooh doo, b'ée majyyw ta heen n'aa. Papuu hahỹ ji hā P'op Hagā Do ky n'aa enooh doo.

dooh Jesus taky n'aa was'ee bä. Dooh na-ääj hē ji haja bä, "Jesus né hē ti Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Doo", ji her'ood bä P'op Hagä Do Sahee hejój gó tanado bä ji hä.

⁴Ti anäng hajöng ta wób hedoo do ji hajaa ji moo wät doo, P'op Hagä Do Sahee anoo doo. Sét né hē P'op Hagä Do Sahee tahana tii hä.

⁵Ti anäng ta wób hajöng ji mamasa doo. Ti hadoo né hē, jääm né hē sét ub Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Doo, er wē moo wät doo.

⁶Ti anäng hajöng ta wób ji hajaa ji moo wät doo. Ti hadoo né hē, sét ub ti P'op Hagä Do ta ti ji hä hanoo doo, ta tii me ta wē ji moo wät hyb n'aa.

⁷P'op Hagä Do Sahee hä hana doo, sahönh hä takan'oo däk sahönh hē Jesus hä h'y ka'eeh do tamasa hyb n'aa.

⁸Ta see hä P'op Hagä Do Sahee anoo tak'öp hajaa doo me ta wób tamaher'oot hyb n'aa. Ta see hä P'op Hagä Do Sahee anoo h'y ganäng doo me ta wób tamaher'oot hyb n'aa.

⁹P'op Hagä Do Sahee, sét hadoo doo, anoo ta see hä baad tah'y'y ka'eeh hyb n'aa. Ta see hä tabanoo ta wób tabaheso hyb n'aa.

¹⁰Ta see hä P'op Hagä Do Sahee anoo ta hejój me tapehuunh hyb n'aa. Ta see hä tabanoo P'op Hagä Do kyyh tabaher'oot hyb n'aa. Ta see hä tabanoo tabahapäh hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee tado bä, sahee see tado bä ti her'oot doo. Ta see hä tabanoo kyy wób me, ji h'y kanadaw'uuh doo me, tabaher'oot hyb n'aa. Ta see hä tabanoo kyy wób me kaher'oot do tatab'ees hyb n'aa maa new'ëe do sa hä.

¹¹Sét né hē P'op Hagä Do Sahee sahönh hē ta ti hanoo doo. Tah'y'yb däng doo da né hē sahönh hē sa hä tabanoo tii.

Sahönh hē ëer, Jesus uuh hadoo do ky n'aa hahyÿh

¹²Hajöð né paawä ji hä, ji noo hedoo doo, ji nabuuj hedoo doo, ji matym hedoo doo, ji moo hedoo doo, ji tsyym hedoo doo, sét né hē ji. Ti hadoo ënh Kristo hä, Kristo hä h'y ka'eeh do sa hä.

¹³Er wób, Judah buuj. Er wób, ta wób buuj. Er wób, ta wób sa karom hedoo doo. Er wób, kariw n'aa temah doo. Tii d' tahado né paawä, er nu kemuun bong P'op Hagä Do Sahee an'oo bä, sét Jesus hub hadoo er bahadoo hyb n'aa. Sét né hē ti P'op Hagä Do Sahee er gadoo doo.

¹⁴Hajöng né hē ji hä hanäng doo ji uuh. Sét uuh had'y'yt nado ji uuh.

¹⁵Ji tsyym ky hado bä paawä: "Ta moo ÿ nadoo do hyb n'aa, dooh ta uuh ÿ do bä", ji uuh had'y'yt né hē tii, ta ti edo né paawä.

¹⁶Ji nabuuj ky hado bä paawä: "Ta matym see ÿ nadoo do hyb n'aa, dooh ta uuh ÿ do bä", ji uuh had'y'yt né hē tii, ta ti edo né paawä.

¹⁷Sahönh hē ji hä hanäng doo ji matym tado bä paawä, nyy da paawä ji maa new'ëe tii bä? Sahönh hē ji hä hanäng doo ji nabuuj tado bä paawä, nyy da ji matsehÿyk tii bä?

¹⁸Sahönh hē ji hä hanäng doo ji uuh P'op Hagä Do bat'ëeg höm ji hä, tah'y'yb däng doo da.

¹⁹Séd uuh had'y'yt hē tado bä paawä ji hä, dooh paawä ji hub had'y'yt hē tado bä.

²⁰Hahÿÿ da né hē: Hajöng né paawä ji hä hanäng doo ji uuh, sét né hē ji.

²¹Ji matym dooh tahaja bä taky hado bä ji moo hä: "Dooh hyb n'aa om ÿ karën péh." Dooh na-ääj hē ji moo haja bä ji tsyym hä taky hado bä: "Dooh hyb n'aa om ÿ karën péh."

²²Ta ti ji hä hanäng doo uuh nahejooy is doo, ti né hē ti baad ji karën up doo.

²³Ji uuh ji hä ky n'aa netsëeh doo, baad ji weh'ëeh. Ta wób hä ji manetëeh doo, baad ji ban'y'yh.

²⁴Ji uuh wób ji metëeh doo, dooh hyb n'aa baad ji ban'y'yh péh. Baad P'op Hagä Do benyyw höm ji hä hanäng doo, ta ti ji hä häd ky n'aa netsëeh hedoo do rakawehëe däk hyb n'aa.

²⁵Tii da tawén d'oo, ji hä takanetynt höm hyb n'aa, sahönh hē ji hä hanäng doo séd demuun baad rakahag'ääs hyb n'aa na-ääj hē.

²⁶Sét hē ji hä hanäng doo ji uuh nesaa do tahob bä, sahönh hē séd demuun rabahoop. Ta see ji uuh kawehëe däg bä, sahönh hē ji uuh wób taw'ääts hē sa hä.

²⁷Bé sahönh hē, Kristo hub hadoo bëeh. Sét ken'y'yh bëeh, ta uuh hadoo.

²⁸Jesus Kristo hä h'y ka'eeh do sa mahang P'op Hagä Do banoo, pooj jé Jesus mejüü do rabad'oo doo. Ta jawén ta ky n'aa herot doo. Ta jawén ta ky n'aa ma meheték doo. Ta jawén rapehuunh do haj'aa doo, ta wób rabaheso hajaa doo, ta wób masa doo, ta wób h'y'yb mahüüm n'aa hedoo doo, kyy wób ji h'y kanadaw'uuh doo hajaa her'oot do na-ääj hē.

²⁹Sahönh hē g'eeh Jesus mejüü doo had'y'yt hē? Sahönh hē g'eeh ta ky n'aa rod had'y'yt hē? Sahönh hē g'eeh ta ky n'aa ma meheték do had'y'yt hē? Sahönh hē g'eeh rabahajaa rapehuuj had'y'yt hē?

³⁰Sahönh hē g'eeh rahajaa ta wób rabaheso? Sahönh hē g'eeh kyy wób rahajaa rer'ood bä? Sahönh hē g'eeh rahajaa kyy wób me kaher'oot doo ratabëj bä?

³¹Dooh. Taw'ääts hē ji hajaa doo P'op Hagä Do Sahee ji hä hanoo doo ta bahänh had'op doo hä, ta wób masa doo hä, bë h'y'yb padäg. Pooj jé dó bë ÿ metëeh hÿÿ kä sahönh hē ta bahänh baad hadoo doo:

13

Ji kamahän do ky n'aa hahyÿh

¹ Ajyy sa kyy me, āās sa kyy me na-āāj hē ŷ haja bā né paawā ŷ her'ood bā, ŷ kamanahān bā paawā, dooh taw'āāts hē tado bā. Jāām hē sapaar redas do ky hado dāk ŷ tii bā.

² P'op Hagā Do ky n'aa ŷ haja bā né paawā ŷ maher'ood bā, P'op Hagā Do Sahee hā ŷ tabanoo do hyb n'aa tii, ji nahapāh do hā ŷ h'yy ganyy bā paawā, sahōnh hē ŷ hapēē bā paawā, tak'ēp ŷ h'yy ka'eeh do hyb n'aa waēē hā ŷ haja bā paawā ŷ mejō bā takahŷyđ hāng, ta wób ŷ kamanahān bā paawā, daap paawā ŷȳh.

³ Sahōnh hē wē ŷ hanāng do kas'uut do sa hā ŷ an'oo bā paawā, daj ŷȳ hē paawā ŷ kan'oo dāk ŷ rabaju tēē, ŷ kamanahān bā, daap paawā ti hā ŷȳ.

⁴ Kamahān do kanejāg. Kamahān do ky ennyy. Dooh tah'yy kajewēēts bā. Dooh ta hā hē taj'aa etsēē bā. Dooh takasabē bā.

⁵ Tawaneh'ēēh do nado. Dooh ta daaj hē takarēn do jawén tawād bā. Dooh nayyw hē takawaj'āān bā. Dooh tah'yy gaēēj bā ta wób sa wē.

⁶ Dooh tatsebee bā baad nadoo do hā. Baad hadoo do hyb n'aa tatsabē.

⁷ Kamahān doo, dooh tah'yy gajēē hōm bā. Ta wób hā tah'yyb eeh had'yyt hē. Tagadaa had'yyt hē. H'yyb jawyk doo gó sahōnh hē tagadoo.

⁸ Kamahān doo, dooh tahēēj bā. Tii d' nado P'op Hagā Do ky n'aa ji her'oot do ji hajaa doo, kyy wób ji h'yy kanadaw'uuh do ji hajaa ji her'oot doo, ji hapāh do na-āāj hē. Ahānh da tii.

⁹ Da hē ji hapāh doo, P'op Hagā Do ky n'aa ji hajaa ji her'oot do na-āāj hē, ta uuh ub tii.

¹⁰ Baad had'op do heh'āat do kaja bā kā, tii bā kā, dooh hyb n'aa ji karēn wāt pé ta uuh hadoo doo.

¹¹ Hahŷ hadoo tii: ŷ karapee noo gó, karepé raber'oot doo da ŷ ber'oot paah, karepé rahyb n'aa newēē doo da ŷ hyb n'aa newēē paah. ŷ wah'ēē wāt bā kā ŷ eréd hōm ta ti karapee ŷ h'yyb hadoo do paah.

¹² Da hē, dooh baad ēr hapēē nā bā P'op Hagā Doo, japow gó ji heg'āās do hadoo. Ta jawén da ēr bahapāh baad ub kā, heh'āat kā. Da hē, jāām hē ta uuh ŷ bahapāh. Ta jawén da, sahōnh hē ŷ bahapāh ta hā, ŷ P'op Hagā Do hapāh doo da né hē.

¹³ Hŷȳ kā tamawoob hē hadoo do ti haym: Ji h'yy ka'eeh doo, ji gada doo, ji kamahān doo. Ji kamahān doo, sa bahānh baad had'op do tii.

14

Ji hajaa do P'op Hagā Do Sahee hana do ky n'aa bód hahŷȳh

¹ Taw'āāts hē kamahān do hā baad bē h'yyb padāg. Taw'āāts hē P'op Hagā Do Sahee hā hana do ji hajaa do hā bē h'yyb padāg na-āāj hē. Pooj jé, P'op Hagā Do ky n'aa ji hajaa ji her'oot do hā baad ub bē h'yyb padāg.

² Hahŷ hyb n'aa ta ti ŷ wén her'oot: Kyy wób me her'oot doo, dooh ta wób tamaher'ood bā. P'op Hagā Do sii taber'oot tii hā. Dooh maa napāh pé ta ti taher'oot doo. Ji nahapāh do ky n'aa taher'oot tii, P'op Hagā Do Sahee an'oo bā.

³ Tii d' nado P'op Hagā Do ky n'aa her'oot do hā. Ta wób hā ti ramaher'oot. Ta ti ji tamasa, ji h'yy ka'eeh do kah'ūūm hyb n'aa. Ji tamaher'oot, baad ji bawāt hyb n'aa. Ji tah'yyb en'yyym.

⁴ Kyy wób me her'oot doo, ta daaj hē, ta hā hē takamasa tii, P'op Hagā Do ky n'aa kah'ūūm hyb n'aa ta h'yyb gó. P'op Hagā Do ky n'aa her'oot do tamasa ta wób, P'op Hagā Do ky n'aa sa h'yyb gó takah'ūūm hyb n'aa.

⁵ ŷ karēn paawā sahōnh hē bēēh, bē bahajaa kyy wób me bē baher'oot. Ti hadoo né hē, tak'ēp ŷ karēn P'op Hagā Do ky n'aa bē her'oot. Kyy wób me kaher'oot do bahānh baad hadoo P'op Hagā Do ky n'aa her'oot doo.* Kyy wób me kaher'oot doo, ta ky n'aa nyy d' tahanāng pé ji her'ood bā, Jesus hā h'yy ka'eeh do kahet'aa do ramaa napāh hyb n'aa, P'op Hagā Do ky n'aa sa h'yyb gó kah'ūūm hyb n'aa, ti na-āāj hē baad ub.

⁶ Ti hyb n'aa wakān haa, bē wē ŷ kajaa bā, kyy wób me bē ŷ maher'ood bā paawā, nyy d' paawā bē tamasa tii? Dooh paawā bē tamasaa bā. Hā ŷ P'op Hagā Do metēēh doo, ji hajaa do ky n'aa, P'op Hagā Do ky n'aa, ji ma metēēk do ky n'aa bē ŷ maher'oot do na-āāj hē, ti bē tamasa.

⁷ Ji gamehŷȳh do ky n'aa me, ji etēn do ky n'aa me na-āāj hē tii d' bē ŷ metēēh ŷ hanāng pé tii, ta ti hedēp do nado né paawā. Baad ranetēn bā, baad ragamanehā bā, nyy da ta wób rabahapāh ti teh'ūūm doo?

⁸ Ti hadoo né hē torōm-bet hād nāng do hā. Nyy da g'eeh warahēn rah'yy genā bā kaneb'ooh doo hēnh tanaēēj bā, baad torōm-bet ragamanehā bā?

⁹ Ti hadoo né hē bē hā. Kyy wób me ta wób bē maher'ood bā, nyy da ramaa napāh ta ti ky n'aa, nyy d' tahanāng péh? Daap hē ti bē baher'oot kyy wób me.

¹⁰ Hajōng ti anāng kyyh badāk hahŷȳ hā. Baad ub sahōnh hē tii, maa napāh do sa hā.

¹¹ ŷ kyy maa nanapāh doo, ta tii hā, ŷ ta s'ee hēnh naa, ta s'ee hēnh naa ŷ ta hā.

¹² Ti hadoo né hē bē hā. Tak'ēp bē karēn P'op Hagā Do Sahee hana do bē gado bā do

* 14:5 P'op Hagā Do ky n'aa ji her'oot do baad ub tawén doo, kyy wób me kaher'oot do bahānh, hajōng tamasa do hyb n'aa.

hyb n'aa, taw'ääts hē bē h'yyb padäg sahõnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do masa do hā.

¹³ Ti hyb n'aa kyy wób haj'aa doo, taw'ääts hē raky n'aa etsēē P'op Hagā Do hā, tabanoo hyb n'aa na-āāj hē sa hā rabahajaa hyb n'aa ratab'ēēs do nyy d' tahanäng pé tii.

¹⁴ Kyy wób me P'op Hagā Do hā ŷ ky n'aa etsēē bā, hēp ŷ tym ti ky n'aa etsēē. Dooh ŷ hapäh pé ŷ her'oot doo.

¹⁵ Nyy d' ŷ bad'oo ti tahado bā? Hahŷy da ŷ bad'oo: ŷ da ky n'aa etsēē hēp ŷ tym me, ŷ hapäh doo me na-āāj hē da ŷ ky n'aa etsēē. P'op Hagā Do ŷ ma ejām da hēp ŷ tym me, ŷ hapäh doo me na-āāj hē.

¹⁶ Jāām hē a h'yyb tym gó P'op Hagā Do maj'aa etsēē bā, nyy da õm raky masa rana-hapēē bā maher'oot doo?

¹⁷ Baad né paawā P'op Hagā Do maj'aa etsē, kyy wób me maher'oot doo, dooh ta wób tamasaa bā rah'yy ka'eeh do kah'ũm hyb n'aa.

¹⁸ P'op Hagā Do ŷ j'aa etsē, sahõnh hē bē bahānh ŷ bahajaa kyy wób me ŷ maher'oot do hyb n'aa.

¹⁹ Ti hadoo né hē, Jesus hā h'yy ka'eeh do mahang, hā ŷy, taw'ääts hē ji ma poo oow pé kyyh ji maa napäh do ŷ her'ood bā ŷ ma metēēk bā, 10 miw kyyh ji maa nanapäh do mahānh.

²⁰ Wakān haa, karepē h'yy gatamah do bē hado manā P'op Hagā Do Sahee ji hā hanoo do hā. Taw'ääts hē wah'ēē h'yyb hadoo bēēh, ta ti hā. Taw'ääts hē nesaa do hā bē h'yy gatamah karapee t'aah h'yy gatamah do hadoo.

²¹ Hahŷy da P'op Hagā Do kyy kerih do hā:

“Ji nahapäh do kyy me,

ta s'ee hēnh naa do sa kyy me, ŷ maher'oot da karapé haa.

Ti hadoo né hē da, dooh da raky dahé bā ŷyḥ”,†

näng mā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh.

²² Ti hyb n'aa kā, kyy wób me kaher'oot doo, Jesus hā h'yy kana'eeh do metēē n'aa, ta hā h'yy ka'eeh do metēē n'aa nado. P'op Hagā Do ky n'aa ji her'oot doo, Jesus hā h'yy ka'eeh do metēē n'aa tii, ta hā h'yy kana'eeh do metēē n'aa nado.

²³ Séd hā Jesus hā h'yy ka'eeh do rakata bā kā, kyy wób me sahõnh hē rer'ood bā paawā, ti ta seeh, nahapäh doo, Jesus hā h'yy kana'eeh do na-āāj hē tajēē suun bā tii bā, sahõnh hē bē meraa bong hadoo ted'oo da.

²⁴ Jesus hā h'yy kana'eeh doo, nahapäh do na-āāj tajēē suun bā P'op Hagā Do ky n'aa sahõnh hē rer'ood nuuj jé, kametā dāk tii bā ta hā nesaa do ta h'yyb tym gó hanäng doo.

Ky n'aa kety dāk tii bā sahõnh hē bē her'oot do hyb n'aa.

²⁵ Kametā dāk tii bā sahõnh hē ta h'yyb tym gó tahyb n'aa newēē do pooj jé ji nahapäh doo. Ta taron nu paa me tabahyy häng da, P'op Hagā Do taj'aa etsē hyb n'aa. “P'op Hagā Do awät né hē bē mahang”, näng da.

²⁶ Wakān haa, taw'ääts hē hahŷy da bē bad'oo bē kahet'aa bā: Ta see P'op Hagā Do hā tama ejām, ta see ma metēēk P'op Hagā Do ky n'aa, ta see her'oot P'op Hagā Do ta hā tametēēh doo, ta see her'oot kyy wób me, ta see tab'ēēs kyy wób me kaher'oot do nyy d' tahanäng péh. Taw'ääts hē sahõnh hē ta tii d' ji bad'oo, sahõnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do h'yyb gó P'op Hagā Do ky n'aa takah'ũm hyb n'aa.

²⁷ Kyy wób me raher'ood bā, jāām né hē pawóp hē, tamawoob hē ti her'oot. Taw'ääts hē sét ken'yyh raber'oot. Tii bā, taw'ääts hē ta see tab'ēēs nyy d' tahanäng péh.

²⁸ Tabadoo bā ta ky n'aa tab'ēēs doo, nyy d' tahanäng pé ti tab'ēēs doo, taw'ääts hē bag hēnh tabasoo hē kahet'aa bā kyy wób me her'oot doo. Taw'ääts hē ta m'aa hēnh, ta tób hēnh taber'oot P'op Hagā Do sii.

²⁹ Taw'ääts hē pawóp hē, tamawoob hē raher'oot P'op Hagā Do ky n'aa. Taw'ääts hē ta wób ramatakēē, ta ti taher'oot do baad tado bā.

³⁰ Sa mahang hat'oonh do gado bā ta h'yyb tym gó P'op Hagā Do ky n'aa, taw'ääts hē pooj jé her'oot do ky ym, ta ti hasooh do ber'oot hyb n'aa kā.

³¹ Ta tii da sét ken'yyh bē baher'oot P'op Hagā Do ky n'aa, bē sahõnh hē bē ma kametēēk hyb n'aa, bē h'yyb hedo magyys hē hyb n'aa.

³² P'op Hagā Do ky n'aa rod rahajaa rah'yy kamedug bā, rahajaa ragadaa bā rabaher'oot hyb n'aa.

³³ Dooh P'op Hagā Do hanaa tado bā ta ti jé pad'yyt hē kaher'oot doo, baad nahõm doo. Baad hadoo do ji h'yyb n'yyim doo, ti ti P'op Hagā Do hanaa.

Sahõnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē habong do rabahed'oo doo da,

³⁴ taw'ääts hē ŷyḥ dooh rer'ood bā séd hā rakahet'aa bā. Taw'ääts hē bag hēnh rabab'ēēh. Dooh taw'ääts hē tado bā rer'ood bā ji kahet'aa bā. Taw'ääts hē ŷyḥ raky daheeh ajyy, Mosees ky n'aa jaw'yyk do her'oot doo da.

³⁵ Tanyy bā sa hā reaanh doo, taw'ääts hē sa tób hēnh sa patug hā rabeaanh, dooh taw'ääts hē tado bā do hyb n'aa ji kahet'aa bā ŷyḥ rer'ood bā.

† 14:21 Isajas 28.11-12

³⁶ Bē hanaa bē ed'oo g'eeh P'op Hagā Do ky n'aa hanām doo? Jāām hē bē tii, ta ti gadoo do bē ed'oo g'eeh?

³⁷ P'op Hagā Do ky n'aa rod ta hā pé ted'oo doo, P'op Hagā Do Sahee hanaa gadoo do ted'oo doo, taw'āats hē tah'yy kadaw'uuh Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do mejūū do né hē ti ŷ erii wāt doo.

³⁸ Hahŷ manatakēē doo, dooh né hē ji hyb n'aa p'eed bā tii.

³⁹ Ti hyb n'aa kā, wakān haa, taw'āats hē P'op Hagā Do ky n'aa bē her'oot do hā bē h'yy padäg. Bē medug manā kyy wób me rer'ood bā.

⁴⁰ Ti hado né hē paawā, baad bē adoo ti ta tii, ta tyw n'aa nāng bā.

15

Jesus ganā wāt do ky n'aa hahŷh

¹ Hŷy kā, wakān haa, ŷ karēn bē hyb n'aa esee Jesus Kristo ky n'aa hanām do bē ŷ ma met'ēēg wāt do paah, bē gadoo do paah. Ta ti né hē bē h'yy ka'eeh do mejój n'aa.

² Ta ti ky n'aa hanām do ed'ēēp bē h'yyb tym P'op Hagā Do wē, baad bē hyb n'aa matakā bā tii, bē neréd bā ŷ ma metēēk do ky n'aa. Tii d' tanado bā, daap bē h'yy ka'eeh.

³ Jāām hē baad hadoo do ta ky n'aa ŷ gadoo do ti bē hā ŷ tab'ēēs doo. Hahŷ né hē tii: Kristo dajēp nesaa do ēr moo bok do sām, P'op Hagā Do kyy kerih do ta pooj jé tاهر'oot doo d' né kā.

⁴ Ti m' radakā jēng, ti m' tamawoob däg kā ta ā kā taganā wāt p'aa hēnh, pooj jé P'op Hagā Do kyy kerih do her'oot doo da né kā.

⁵ Ti jawén mäh, Peed hā takas'ee wäd kän. Tii jawén mäh, 12 hedoo do sa hā takasee ēnh.

⁶ Ti bahānh mäh, séd noo gó 500 ta ma matēg sa hā takas'ee wäd kän. Hajōng sa wób ed'ēēp nā hahŷ ŷ berih bā. Hap'ēēh do wób radejēb kän.

⁷ Ti m' takasee Tsijaag hā, sahōnh hē tamejūū do hedoo do sa hā na-āāj hē.

⁸ Tagadēēg ub takas'ee kän hā ŷŷ, ŷ ajān s'oo hadoo do hā.

⁹ Sa yd jé had'os do ŷŷh, Jesus mejūū do sa mahang. Doo paawā ŷ ramaneēēj bā Jesus mejūū doo, P'op Hagā Do karapee ŷ rejāā do paa hyb n'aa.

¹⁰ Ti hadoo né hē, ta mejūū do see da hē ŷ wén hado dāk, P'op Hagā Do ky ennym do hyb n'aa hā ŷŷ. Daap hyb n'aa nado ta ti hā ŷ taky ennym doo. Doo. Ta wób moo bok do bahānh ŷ moo wäd wāt. Ti hadoo né hē, dooh ŷ tado bā ti moo wāt doo. Hā ŷ P'op Hagā Do ky ennym do hanaa tii.

¹¹ Hŷy kā ŷ tado bā bē hā maher'ood wāt doo, ta wób rado bā, ti né hē ti ta ky n'aa āā her'oot doo. Ti ky n'aa né hē ti bē ky dahē bong doo.

Jesus ganā wāt do ky n'aa ta wób raky sēm do ky n'aa hahŷh

¹² Kristo ganā wāt āā her'ood bā, h'ēēd hyb n'aa dooh ji ganā bā dejēp do mahang bē wób sa kyyh?

¹³ Te hub tado bā ta ti bē wób her'oot doo, ji ganā bā paawā, Kristo na-āāj hē paawā dooh paawā taganā wäd bā tii bā.

¹⁴ Kristo ganā wäd bā paawā, daap paawā tii bā āā maher'ood hōm do ta ky n'aa. Daap hē na-āāj hē paawā bē h'yy ka'eeh doo.

¹⁵ Kristo ganā wäd bā paawā, noo kanesa do paawā āā tii bā, Kristo ganā wāt P'op Hagā Do an'oo bā āā ma metēēk do hyb n'aa. Dejēp do ganā bā paawā, dooh Kristo ganā wäd P'op Hagā Do an'oo bā paawā.

¹⁶ Dejēp do ganā bā, dooh paawā Kristo ganā wäd bā.

¹⁷ Kristo ganā wäd bā paawā, daap hē paawā bē h'yy kae dāk ta hā. Ti tahado bā paawā, dooh na-āāj hē takawug bā nesaa do bē h'yyb tym gó hanāng do paah.

¹⁸ Te hub tado bā paawā ta tii, gawatsig hōm paawā Kristo hā h'yy ka'eeh do sa maktūh.

¹⁹ Jāām hē da hē, badāk hahŷh hā ji bawāt nā bā Kristo hanaa ji gahēēn bā, tii bā taw'āats hē paawā tak'ēp, sahōnh hē mahānh, ēr rat'yyd mehīn paawā.

²⁰ Tii d' nado. Kristo ganā wāt né hē dejēp do mahang P'op Hagā Do an'oo bā. Pooj jé dejēp do mahang ganā wāt do tii. Ta wób na-āāj hē genyyh do metēē n'aa tii.

²¹ Hahŷ hyb n'aa ŷ wén her'oot tii: Sét hē aj'yy ji dajēp do du na doo. Ti hadoo na-āāj hē sét hē aj'yy see ji ganyyh do dejēp do mahang du na doo.

²² Adāw hyb n'aa sahōnh hē ji dejēp. Ti hadoo ēnh Kristo hyb n'aa kā sahōnh hē ragennyh da.

²³ Sahōnh hē genyyh do bahānh, pooj jé ganā wāt do Kristo. Ta jawén, Kristo kajaa bā kā, ta hā h'yy ka'eeh do ragenā boo kän da.

²⁴ Tii bā kā, badāk hahŷ gawatsik do kaja kän. Kristo j'aa ketsē do jawén paa bā sahōnh hē mejūū do ji nahapäh do sa hā, sahōnh hē bag'āās do ji nahapäh do sa hā, sahōnh hē hejój enāh do ji nahapäh do sa hā na-āāj hē, tii bā tabag'āās do Kristo bahaēēj kän da P'op Hagā Do ta Yb hā kā.

²⁵ Kristo bag'āās da sahōnh hē ta majīi hā taj'aa ketsē bā kā.

²⁶ Tagadēēg ub kā majīi tagawats'iik doo, dajēb.

²⁷ Ta ti ŷ wén her'oot, hahŷh da P'op Hagā Do kyy kerih do her'oot do hyb n'aa: "Sahōnh hē ta tsyym yt hā P'op Hagā Do

an'oo bā tabag'āās hyb n'aa.* “Sahōnh hē tabag'āās” tabaher'oot bā, dooh P'op Hagā Do ta Yb sii hē tado bā tii, ti né hē hanoo do hyb n'aa ta hā sahōnh hē tabag'āās doo.

²⁸ Takajaa bā kā sahōnh hē Kristo bag'āās doo kā, ti noo gó kā, ta daah hē ta Yb yd jé da tanu gadäg kán. Tii d' tawén hadoo, ta Yb, sahōnh hē ta hā han'oo dāk doo, tabag'āās hyb n'aa, sahōnh hē bahānh tabahado dāk hyb n'aa kā, sahōnh hē tabag'āās hyb n'aa kā.

²⁹ Hÿy kā, ji gananá bā paawā, nyy da rabad'oo da dejēp do hyb n'aa nu kemuun doo? Dejēp do ganená bā paawā, hēd n'aa tii d' rawén d'oo?†

³⁰ Ji gananá bā paawā, dooh hyb n'aa pé had'yyt hē ÿ ahoop doo. Ji ganā wāt do hyb n'aa ÿ wén gadoo Jesus hyb n'aa ÿ ahoop doo.

³¹ Dajēb gó had'yyt hē ÿ bawāt tak'ēp ÿ rarejāā do haj'aa. Né hup ÿ né ta ti ÿ her'oot do bē wén hapāh, ÿ h'yy kasab'ee do hyb n'aa bē hyb n'aa Kristo Jesus ér Wahē N'aa hyb n'aa.

³² H'ēēd hyb n'aa ÿ kamety wāt paa ajyy tabanas'aa hedoo do sa sii Epeso panang bā, jāām hē badāk hahÿy hā ji hawāt do hā ÿ h'yyb däg bā paawā, ji gananá bā paawā? Ji gananá bā paawā, se hub né hē paawā hahÿy da sa ky hetēg: “Hamāh, ér awēēh, hamāh, ér eēg jati ér dejēb kán do hyb n'aa.”‡

³³ Bē an'oo manā bē rawad'ii. “Nesaa do moo heb'oooh do sii ji awād bā, sa da h'yyb hadoo da ji, baad né paawā ji bawāt pooj jé.”

³⁴ Taw'āāts hē p'aa hēnh bē h'yyb bē an'oo baad hadoo do hā. Bē moo boo manā wād nesaa doo. Ta ti ÿ wén mejūū, bē wób rana-hapāh do hyb n'aa P'op Hagā Do sa h'yyb gó. Bē nu mebyy bok hyb n'aa ÿ wén her'oot tii.

³⁵ Hahÿy da apāh da ta wób rabeaanh: Nyy da dejēp do paa ragenā bok? Ny hadoo do sa hub?

³⁶ Baad nadoo do heaanh do tii! Joom tym ji ejoom doo, dooh taganā bā ta bóg nadajēb bā.

³⁷ Tiriig tym, joom tym wób na-āāj hē ji ejoom bā, dooh ta gajewēē tado bā ji ejoom doo. Ta tym ub ti ji ejoom doo.

³⁸ P'op Hagā Do bad'oo nyy d' tabahadoo joom, tah'yyb dāng doo da. Joom tym ta wób hedoo tawēē bā. Ta see hadoo ta seeh, ta see hadoo ta seeh.

³⁹ Ti hadoo ēnh ti anāng ta wób hedoo ta dab. Ta see hadoo ji dab, ta see hadoo har'ēēng dab, ta see hadoo taw'ēēd dab, ta see hadoo na-āāj hē tah'ÿyb dab.

⁴⁰ Ta wób hedoo wē hā habong do bag. Ta wób hedoo badāk hahÿy hā habong doo. Ta see hadoo wē hā habong do sa hetsóh. Ta see hadoo badāk hahÿy hā habong do sa hetsóh.

⁴¹ Ta see bag hadoo papÿy, ta see bag hadoo kamarab, ta see bag hadoo sagōōh. Sagōōh wób ta wób hedoo ta matym.

⁴² Ti hadoo né da dejēp do mahang ji ganyyh do hā. Karejāā ji kamag ji dakā jēng doo. Taganyyh bā kā, kanarejā wād.

⁴³ Nas'aa ji kamag ji dakā jēng bā. Tak'ēp tabahetsooh taganyyh bā kā. Nahejooj its ji dakā jēng bā. Hejoooh taganyyh bā kā.

⁴⁴ Dab nāng ji kamag ji dakā jēng doo. Taganyyh bā kā, papuuj däg ji hub P'op Hagā Do Sahee ed'ēēp doo. Ji hub dab nāng do tanyy bā, tii b' ti anāng na-āāj hē ji hub papuuj P'op Hagā Do Sahee ed'ēēp doo.

⁴⁵ Hahÿy da takerih doo gó: “Jāām pooj jé aj'yy, Adāw, hedēb gēēt doo.”§ Tagadēēg ub Adāw hedoo doo, Kristo, ji edēp do hanoo do Sahee hado dāk tii.

⁴⁶ Pooj jé dó tabanyy dāk ji hub dab nāng doo. Ta jawén ji hub papuuj, P'op Hagā Do Sahee ed'ēēp doo.

⁴⁷ Jāām pooj jé aj'yy, badāk hahÿy hā tsāng hanaa. Aj'yy ta jawén hana doo, Kristo, hÿ pong jé naa tii.

⁴⁸ Badāk hahÿy hā habong doo, Adāw k'āāts gó hana do hadoo ti sahōnh hē. Hÿ pong jé hana do hadoo da ér hub papuuj hÿ pong jé naa ér gadoo doo.

⁴⁹ Da hē, badāk hahÿy hā ér babok nā bā, Adāw hadoo nā ēēr. Ti hadoo né hē da, ti awāt ti noo gó, hÿ pong jé hana do hadoo da ēēr.

⁵⁰ Hahÿy ti ÿ her'oot, wakān haa: Dab nāng doo, majyyw nāng doo, dooh da tanu dēē bā P'op Hagā Do bag'āās bā. Karejāā doo, dooh tagado bā nadajēp doo.

⁵¹ Bē hyb n'aa matakā da! Bē ÿ maher'oot ji nahapāh do hā: Dooh ér sahōnh hē ér dejēb bā. ** Ti hadoo né hē, sahōnh hē ér da kawereem.

⁵² Nayyw hē ti ji kawareem doo, ji ty watsig wād sii hē, tagadēēg ub torōm-bet hād nāng do ky ganyyh bā kā. Torōm-bet ky ganā sii hē da sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eēh do dejēp do paa ragenā boo kán da. Ta ti dooh radejēb boo bā kā. Ti ēēr kā, ti noo gó hedēp nā doo, ér kawereem boo kán, hedēb had'yyt do ér gadoo hyb n'aa kā. ⁵³ Karehejāā do kawareem da kanarejāā do hā. Dejēp do kawareem da nadajēp do hā kā.

⁵⁴ Ta ti bawāt bā kā, karehejāā do kawareem bā kā kanarejāā do hā, dejēp do

† **15:29** Dooh ji hapēē bā ta tii d' hed'oo doo. Dooh Paw-Ro met'ēēg bā dejēp do hyb n'aa ji nu kemuun bā. Jāām né hē ti ky n'aa gó tabeh'ūūm ji ganā wāt do ky n'aa. ‡ **15:32** Ji h'yyb karēn doo da né hē ji moo wāt tahaanāng pé ti sa ky hetēg doo. Ji gananá bā paawā, se hub né hē tii bā paawā raheer'oot doo. § **15:45** Genesis 2.7 ** **15:51** Jesus matēēh noo gó ta hā h'yy ka'eēh do ky n'aa ti tahaer'oot.

rakawareem bā kā nadajēp do hā kā, tii bā kā hah̄y kerih do ky dāng do paa kā kaja kån:

“Dajēb gawatsig kån.

Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do j'aa ketsēē kån ta hā.”††

55 “Dajēb, ny maj'aa ketsē doo?”

Dajēb, ny a hejój ji mamarajejā doo?”‡‡

56 Nesaa do ji moo wāt doo, ji hyb n'aa newēē doo, ti né hē dajēb mah̄ȳj. Ky n'aa jaw'yyk doo, nesaa do ji moo wāt do hejój.

57 P'op Hagā Do hā ēr j'aa etsē. Ti né hē hanoo ēr j'aa ketsē doo, Jesus Kristo ēr Wahē N'aa hyb n'aa.

58 Ti hyb n'aa kā, wakān haa y kamahān doo, taw'āats hē bē h'yy kahejój. Bē an'oo manā bē tahewaāt do hā, bē h'yy ganejē hōm hyb n'aa. Taw'āats hē bē moo boo had'yyt hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do wē sahōnh hē bē wē hanāng doo me, daap hē nado ti Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do wē bē moo bok doo, bē bahapāh do hyb n'aa.

16

Ta wób ji masa do dajēēr n'aa ky n'aa hah̄ȳh

1 H̄ȳy kā, P'op Hagā Do karapee Judah hāj n'aa bā habong do ji masa do dajēēr n'aa ky n'aa bē y ma erih. Taw'āats hē Garata hād nāng do hāj n'aa hēnh habong do Jesus hā h'yy ka'eeh do y mejūū doo da, bē na-āāj hē tii d' bē bad'oo.

2 Taw'āats hē sét met'uuh hā ken'yyh bē betyn hōm tsyt hē bē dajēēr uuh bē gadoo do pénh. Hajōng tado bā bē gadoo doo, hajōng do ta uuh bē betyn hōm tsyt hē. Kanahēn d'os hē tado bā, dooh denaa hē. Taw'āats hē bē ata y kajaa do pooj jē.

3 Tii bā, y kajaa bā kā, y erih do y mejūū da ajyy ta ti dajēēr Jerusarēnh hēnh ratajoooh do bē asēēw hōm do sa sii, baad t'ī hēnh ragadoo hyb n'aa.

4 Taw'āats hē tado bā, y na-āāj hē y ahōm. Y' d' rahadaa hōm tii bā.

5 Y' h'yyb dāng Masedonija hāj n'aa y jatsēk. T'ī hēnh y bewād nā do jawén paa bā, bē wē y bahōm kån bē y baheg'āas hyb n'aa.

6 Badawēēt apāh da y bawāt bē pa. T'ī hēnh hyb n'aa hadoo da tarab'ēēr y tab'ēēs. Tii bā y bē masa da y bahōm hēnh.

7 Dooh y karēn bā y h'yy kajōh gó bē wē y beg'āas doo, ti hyb n'aa nayywh hē y wén nahōm nā bē wē. Y' karēn paawā badawēēt y bawāt bē pa, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do karēn bā tii.

8 Ti nuuj jē y baym da babā Epeso panang bā, jām Pēn-Tekos hād nāng do kajaa bā kā.

9 Tyw n'aa nāng babā hā ȳy, baad Jesus ky n'aa y beher'oot hyb n'aa, hajōk né paawā y raganen'aak.

10 Tsimoot kajaa bā bē wē, taw'āats hē baad bē gadoo bē mahang, baad tabahadoo hyb n'aa ta hā. Tii d' y wén etsēē bē hā, y moo wāt doo da Tsimoot moo wāt na-āāj hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do wē.

11 Bē an'oo manā bē wób raty n'aa gesygg Tsimoot hā. Taw'āats hē hanām doo gó bē kedēē hōm, wē y tababaaj hōm hyb n'aa. Ēr wakāān wób Jesus hā h'yy ka'eeh do sa sii takajaa y gada.

12 Ēr wakāān Jesus hā h'yy ka'eeh do Aporos hād nāng do hā kā. Tak'ēp y betsēē ta hā, tabahōm hyb n'aa ēr wakāān sa sii bē rabahehēn bā. Dooh m' takarēn nā bā tahōm bā. Baad tahaja bā m' tabahōm.

13 Taw'āats hē baad bē kanāh. Taw'āats hē baad had'yyt hē bē h'yy kae. Bē h'yyb ēȳm manāh. Bē h'yy kahejój.

14 Taw'āats hē kamahān gó bē moo bok sahōnh hē bē moo bok doo.

15 Bē hapāh, Es-Tepanas ta tób yt hā haj'eenh do sii hē jāām hē pooj jē ti Akaja hāj n'aa bā Jesus hā rah'yy kae padēēk doo. Bē hapāh nyy da ramasa had'yyt hē Jesus hā h'yy ka'eeh do sa hā. Tak'ēp y betsēē bē hā, wakān haa,

16 bē ky dahé ta ti hedoo doo. Bē ky dahé na-āāj hē ta wób ta ti hedoo do sa sii Jesus ky n'aa hā moo b'ook doo.

17 Y' h'yy gadajang ajyy Es-Tepanas, Portunat, Akajo hād enāh do bē wē naa wē y rakajaa bā kā, bē jawén buuj, hā y ramasa do hyb n'aa.

18 Baad y rah'yyb en'yy, bē rah'yyb en'yy doo da. Taw'āats hē bē weh'ēeh ta ti hedoo doo.

19 Jesus hā h'yy ka'eeh do Asija hāj n'aa bā habong do bē m' rahyb n'aa esee. Akira, ta ȳy Pisiir hād nāng do daheeh, bē nemuun séd hā h'yyb hedoo do Jesus Kristo hā, tak'ēp mā bē rahyb n'aa esee. Jesus hā h'yy ka'eeh do sa tób bā kahet'aa doo, ti na-āāj hē bē m' rahyb n'aa esee tii da.

20 Sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do babā habong do bē m' raky n'aa edēng. Baad bē kedēē bē da hadoo do hā.

21 Y' Paw-Ro, moh ȳy me ti h̄ȳ berii kån:* Bē y hyb n'aa esee.

22 Ky n'aa kawas'ee dāk da Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kamanahān doo. B'ēēp matēh Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo!

†† 15:54 Isajas 25.8 ‡‡ 15:55 Osejas 13.14 * 16:21 Paw-Ro bawāt noo gó dooh sa daaj hē rerii bā, rahaja né paawā rerii bā. Sa masa n'aa rerih sa ma matēg esok doo. Paw-Ro esok do teri n'aa erii kån. Tagadēēg ub kā, tabahajaa bā kā, Paw-Ro gadoo terih do nahēeh, ta daaj hē taberih hyb n'aa tahyb n'aa esee do ky n'aa. Ta tii hā rabahapāh, Paw-Ro kyyh né hē sahōnh hē ta tii hā kerii dāk doo. Paw-Ro moh haj'aa né hē rabahapāh.

²³ Ț karēn, Jesus, ər wahē n'aa ky ennym
bē hā.

²⁴ Ț kamahān bē sahōnh hē nemon ȝȝ séd
hā h'yyb hedoo do Kristo Jesus hā. Jāām hē
kā.

2 Korīn

Jesus hā h'yy ka'eeh do panang Korīn hād nāng doo bā habong do hā ta jawén Paw-Ro ma erih do hahỹh

Kedēng do ky n'aa hahỹh

¹ Paw-Ro ŷ ti hỹh, P'op Hagā Do karēn do hyb n'aa ŷ tanaēēn doo, Kristo Jesus mejūū do see ŷ bahado dāk hyb n'aa, ta ky n'aa ŷ baher'ood hōm hyb n'aa kā. Ēr hỹh hadoo do Tsimoote hād nāng do sii bē ŷ edēng bēēh, P'op Hagā Do karapee hedoo doo, Korīn hād nāng do panang bā habong doo. Sahōnh hē Akaja hād nāng do hāj n'aa bā P'op Hagā Do tsyt hē ta wē tabasēēw hōm do āā edēng na-āāj hē.

² ŷ karēn P'op Hagā Do ēr Yb, Jesus Kristo Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do na-āāj hē ky en'ymm bē hā. ŷ karēn baad bē rah'yyb en'ymm.

P'op Hagā Do ji tah'yyb en'ymm do ky n'aa hahỹh

³ Taw'āats hē ēr j'aa etsē P'op Hagā Doo, ēr Wahē N'aa Jesus Kristo h'yy kaha'eeh doo, ta Yb. Ti né hē ji yb ji hā t'yyd mehīn doo. Ti né hē P'op Hagā Do ji tah'yyb enāw had'yyt doo.

⁴ Sahōnh hē baad nadoo do āā wē tadēē bā, āā tah'yyb enāw had'yyt hē, ta wób āā bahajaa hyb n'aa āā h'yyb en'ymm hyb n'aa, baad nadoo do sa wē tadēē bā, āā hā P'op Hagā Do h'yyb en'ymm doo me.

⁵ Jesus ahoop do āā wē tabēs doo da, āā wē tabēs na-āāj hē Jesus Kristo hyb n'aa P'op Hagā Do ēr tah'yyb en'ymm doo.

⁶ Nesaa do āā ahob bā, bē hyb n'aa né hē ti āā bahoop. Bē h'yyb en'ymm hyb n'aa tii, bē bedēp hyb n'aa nesaa do mahānh na-āāj hē. P'op Hagā Do āā tah'yyb en'ymm bā, bē hyb n'aa né hē ti āā tah'yyb en'ymm doo. H'yyb jawyk doo me āā ahoop do āā gadoo bē bahapāh bā, bē da h'yyb en'ymm bok. Ti hyb n'aa, h'yyb jawyk doo me bē gado had'yyt hē da nesaa do bē ahoop doo. Jesus hyb n'aa āā ahoop doo, ti né hē bē ahoop na-āāj hē.

⁷ Baad āā bahapāh hahỹ bē hā: Āā nemuun bē ahob bā āā ahoop doo, ji P'op Hagā Do h'yyb en'ymm do bē gadoo āā nemuun na-āāj hē. Ti hyb n'aa, dooh bē h'yy gejē hōm bā Jesus hā āā hapāh, nesaa do bē ahob né paawā.

⁸ Wakān haa, ŷ karēn bē bahapāh tak'ēp nesaa do Asija hāj n'aa bā āā wē kajaa doo. Tak'ēp né hē ti nesaa do āā hā kametty doo. Dooh āā haja wād bā ta hā. Dooh paa āā gadaa bā āā edēp doo.

⁹ Āā d' dejēp āā ed'oo paa āā h'yyb gó. Āā wē ta ti wén wād wāt, āā hā hē āā h'yy kanasadā hyb n'aa, P'op Hagā Do hā, dejēp do genyy bong do anoo do hā, āā h'yy kasadā hyb n'aa kā.

¹⁰ Ti né hē tii, dajēb mahānh āā tedēēb wāt doo. Āā d' ted'ēēp nā. Ta hā āā h'yyb eh, āā ted'ēēp hỹ jawén

¹¹ āā bē masaa bā, āā bē ky n'aa etsēē doo me. Tii bā kā, hajōk raj'aa etsē da P'op Hagā Doo, āā ted'ēēp do hyb n'aa, hajōk do sa kyyh P'op Hagā Do gadoo do hyb n'aa.

Paw-Ro maher'oot do h'ēēd hyb n'aa tawén ky kahỹd wāt sa hā ky n'aa hahỹh

¹² Hahỹ hyb n'aa āā kasab'ee: J'ooj madāk doo me nado āā baboo bong bē mahang, ta wób sa mahang na-āāj né hē. Baad āā h'yyb metēēh ta ti āā hā. Dooh āā jejēn bā āā h'yyb. Tii da āā wén bok, P'op Hagā Do ky en'ymm do hyb n'aa āā wē. Dooh badāk hahỹ hā habong do hajaa do hā āā h'yyb ee bā.

¹³⁻¹⁴ Dooh kejēn pé bē āā ma erih do mahang. Wyt ta maab hē bē ŷ ma erii wāt do ky n'aa, nyy d' tahanāng péh. Bē ner'oot doo, bē maa napāh do na-āāj né hē, ti né hē. Dooh kejēn péh. Hỹ kā, bē hād hapēē dāg né paawā āā h'yyb, ŷ gada da baad āā h'yyb bē bahapāh nā, Jesus Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do matēēh noo gó kā, āā hyb n'aa bē h'yy kasab'ee hyb n'aa, bē hyb n'aa āā h'yy kasab'ee doo da ti noo gó.

¹⁵ Hēp ŷy bē hapāh ŷ ed'oo do hyb n'aa, hā ŷ bē h'yy ka'eeh ŷ ed'oo do hyb n'aa na-āāj hē, ŷ hyb n'aa newē dāk paa bē ŷ bahehēēn Masedonija bā ŷ kajaa do pooj jē. ŷ hyb n'aa newē wāt paah, pawóp nuu me bē ŷ bahehēēn paawā, pawóp nuu me baad hadoo do hyb n'aa bē hā paawā.

¹⁶ ŷ h'yyb dāng paa Masedonija hēnh ŷ mahōm me bē ŷ bahehēēn, ŷ matēēh me na-āāj hē, ŷ bē masa hyb n'aa Judah hāj n'aa hēnh ŷ bahōm bā.

¹⁷ Tii d' né ŷ h'yyb dēē paawā, ŷ ky kahỹd wāt. Daap ŷ h'yyb dāng bē ed'oo g'eeh, ŷ wén ky kahỹd wāt? J'ooj madāk doo me bē ed'oo g'eeh "ŷy" ŷ banāng, hēp ŷy gó "dooh"? Ky kahehāt do bē ed'oo ŷy?

¹⁸ Bē hā ŷ her'oot doo, ta ky n'aa bē ŷ maher'oot do na-āāj né hē, ky kah'yyt do nado. P'op Hagā Doo, ji hā ky kaneh'yyt doo, ji hā h'yy kaneh'yyt doo, hapāh te hub né hē ŷ her'oot doo.

¹⁹ P'op Hagā Do T'aah, Jesus Kristo, ta ky n'aa bē mahang Siras, Tsimoote sa daheeh ŷ maher'oot doo, dooh taky kahỹd bā ji hā. Taky dāng doo, ti né hē tamoo wād had'yyt hē. Ti hadoo āāh, ta ky n'aa rod hedoo doo.

²⁰ Sahōnh hē P'op Hagā Do ky n'aa enooh do ji hā, Kristo moo wād wāt. Ti hyb n'aa, P'op Hagā Do ēr j'aa etsē bā, "ŷy. Tii d' né

hê. Taw'ääts hê",* er wén näng ta hä, Jesus Kristo häd gó.

²¹ P'op Hagä Do né hê tii, ääh, bë na-ääj né hê baad tah'yb ta däk do Kristo hä, er h'yy kanerét hyb n'aa ta hä. Ää hä tah'yb däng, tsyt hê ta wê ää moo bok hyb n'aa.

²² Er ta ma däg tan'oo bä. Tan'oo däk dó er h'yyb gó ta Sahee, ta jawén, hÿ pong jé er gadoo do metëë n'aa.

²³ P'op Hagä Do hä ÿ ky däng hahÿh: Bë hyb n'aa né hê, bë ÿ nahajëm hyb n'aa, bë panang hënh ÿ wén nahôm wät p'aa hënh. Né hup ÿ né hê ti ÿ her'oot doo.

²⁴ Bë ää karën ää mejüü hyb n'aa nado bë h'yy kaha'eeh do hä ÿ wén näng ta tii. Baad bë h'yy kae däg kán Jesus hä, ää hapäh. Jääm hê ää karën bë ää masa, baad bë tsebë hyb n'aa.

2

¹ Ti hyb n'aa, hëp ÿÿ gó ÿ ky hadoo hahÿh da: "Doooh ÿ ahôm wäd bä sa wê ÿ bahehëen hyb n'aa", näng ÿ hëp ÿÿ gó. Doooh ÿ karën bä bë ÿ bahehëen do bë h'yy ketón tan'oo bä.*

² Bë h'yy katón do ÿ an'oo bä paawä, jaa hanaa tii bä ÿ tsebë doo? Bë né hê ti tsebë do hanoo do hä ÿÿ.

³ Ti hyb n'aa né hê, pooj jé bë ÿ ma erii wät doo gó, ta tii da bë ÿ wén ma erii wät, bë wê ÿ kajaa bä kä, ÿ h'yy katón bë an'oo mahänh hä ÿÿ, bë paawä ti tsebë do hanoo do hä ÿÿ. ÿ tsebë doo da bë da tsebë nemon ÿÿ, baad ÿ gada bë sahôn hê wê.

⁴ Tak'ëp ÿ h'yy katón doo gó, ÿ aoot doo me ta ti bë ÿ ma erii wät paoh. Bë h'yy katón ÿ an'oo bä do hyb n'aa nado bë ÿ wén ma erii wät, pooj jé ÿ erii wät do hä. Bë ÿ wén ma erii wät, tak'ëp bë ÿ kamahän ÿ erii wät do hä bë bahapäh hyb n'aa.

Ji hyb n'aa mabaan do ky n'aa hahÿh

⁵ Ta ti aj'yy, bë mahang ji h'yy katón do du na doo, ÿ had'yyt hê nado ti h'yy katón tan'oo bä. Hajök bë wób h'yy ket'oon tan'oo bä. Doooh ÿ karën bë ÿ her'ood bä, bë sahôn hê bë h'yy ket'oon tan'oo bä, ta bahänh ÿ naher'oot hyb n'aa.

⁶ Hÿÿ kä, ta ti aj'yy hä kä, jääm né ti hajök bë wób ta hä nesaa do ky n'aa etyy doo.†

⁷ Taw'ääts hê bë hyb n'aa mabaan hÿÿ kä tamoo wät do paah. Taw'ääts hê bë h'yyb

enäw ta hä, tah'yy ganajëë hóm hyb n'aa tak'ëp tah'yy katón do an'oo bä.

⁸ Ti hyb n'aa tak'ëp ÿ betseë bë hä, bë metëeh hyb n'aa ta hä bë kamahän doo.

⁹ Bë ÿ wén ma erii wät paah, aj'yy nesaa do moo wäd wät do bë ky n'aa etyy hyb n'aa, bë ÿ metyy hyb n'aa, ÿ bahapäh hyb n'aa ÿ bë ky dahé bä.

¹⁰ Bë hyb n'aa mabaan bä ta ti aj'yy moo wäd wät do paah, ÿ na-ääj da ÿ hyb n'aa mabaan ta hä. ÿ hyb n'aa mabaan doo, tanyy bä ÿ hyb n'aa mabaan péh, ÿ hyb n'aa mabaan tii, Kristo matym gó, baad tabadoo hyb n'aa bë hä.

¹¹ Tii da ÿ wén d'oo, Nesaa Do Yb er tawanadii hyb n'aa.‡ Baad er bahapäh né hê nesaa do tahyb n'aa newëë do ji hä.

Tiit Paw-Ro esoos do ky n'aa hahÿh

¹² Panang Torowas häd näng doo bä ÿ kajaa bä Kristo ky n'aa hanäm do ÿ maher'oot hyb n'aa, tyw n'aa näng ta tii bä hä ÿÿ, baad ÿ maher'oot hyb n'aa ta ky n'aa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do an'oo bä.

¹³ Ti hadoo né hê, dooh baad tado nä bë hëp ÿÿ, Tiit, häj ÿ hadoo do tii bä ÿ mamuun ÿ ed'oo doo, ÿ naw'yyt do hyb n'aa. Ti hyb n'aa ÿ kedëë hóm sa hä. Ti Masedonija häj n'aa hënh ÿ bahôm kán, Tiit ÿ besoos hyb n'aa.

Jaa ketsë do ky n'aa gó Paw-Ro eh'üüm do ky n'aa hahÿh

¹⁴ P'op Hagä Do hä ÿ j'aa etsë, ää tamahüüm hado had'yyt hyb n'aa Kristo sii, Kristo j'aa ketsë do tametëeh bä kä. Jé pad'yyt hê, ää hyb n'aa P'op Hagä Do maher'ood hóm Kristo ky n'aa, buu benyym do jé pad'yyt hê bewäd däk do hadoo.‡

¹⁵ P'op Hagä Do hä, Kristo buu benyym do hadoo ää banesaa do mahänh hedëp do sa mahang, banesaa hënh hah'üüm do sa mahang na-ääj né hê.

¹⁶ Banesaa hënh hah'üüm do sa hä,** dajëp do babuu hadoo ääh. Banesaa do mahänh hedëp do sa hä, Kristo ky n'aa ky dah'eeh do sa hä, hedëp do babuu hadoo ääh. Doooh hajaa pé ta daaj hê ta hejög gó ta ti tamoo wäd bä.

¹⁷ Ää wén hajaa tii, P'op Hagä Do anoo do hyb n'aa ää hä. Doooh ta sãm jawén

* **1:20** P'ooj ub, da hê na-ääj nä, P'op Hagä Do ji j'aa etsë bä. **Amen** ta wób resok. "ÿÿ. Ti d' né hê. Taw'ääts hê" tahanäng

pé ti **amen**. * **2:1** Korin buuj Paw-Ro bahehëen bä paawä ti noo gó, Korin buuj Paw-Ro nabuuj gedo paawä baad ranabok do hyb n'aa. Ti hyb n'aa ta tii da Paw-Ro wén erii wät. † **2:6** Jääm né tii Paw-Ro wén her'oot, ta ti aj'yy t'yyd kamehün wät do hyb n'aa, nesaa do teréd hóm do hyb n'aa. ‡ **2:11** Ji kanarën bä ji hyb n'aa mabaan do ji da hadoo do hä, Nesaa Do Yb hä ji anoo tii bä ta tyw n'aa ji tawadii hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ääts hê ji mabaan ji da hadoo do moo wät doo.

§ **2:14** Rakaneb'ooch do jawén paa bä, raj'aa ketsë bä, tseebe gó Roma buuj sa warahén wahé n'aa sa warahén sii hê rakametëeh rabajëkä panang hënh. Buu benyym do rejuu ti noo gó. Jé pad'yyt hê ratabës bä buu benyym do bewäd däk. Ta ti ky n'aa gó Paw-Ro beh'üüm Jesus ky n'aa taher'ood hóm doo. Warahén sa wahé n'aa j'aa ketsë do hadoo ti Kristo. Ta sii P'op Hagä Do mahüüm hadoo Paw-Ro, ta wób Jesus mejüü do na-ääj hê, ta t'aaah j'aa ketsë do ky n'aa ramaher'oot

hyb n'aa. ** **2:16** Kristo ky n'aa ky nadah'eeh do ti banesaa hënh hah'üüm doo.

āā maher'ood hōm P'op Hagā Do ky n'aa, hajōk ta wób rabahed'oo doo da. Séd āā h'yyb hedoo Kristo hā. T'ōp hanāng doo me āā baher'oot P'op Hagā Do matym gó, P'op Hagā Do mejūū do āā bahadoo do hyb n'aa.

3

¹ P'aa hēnh āā daaj hē āā j'aa etsē bē ed'oo g'eeh ta ti ŷerū wāt do hyb n'aa? Āā hyb n'aa karēn g'eeh, ta wób rabahed'oo doo da, āā manaa bē hā sa mo haj'aa kerih doo, rerū wāt do bē ner'oot jawēn paa bā, baad āā bē gadoo hyb n'aa? Bē mo haj'aa kerih do āā hyb n'aa karēn pé apāh, ta wób rabahed'oo doo da, panang s'ee hēnh baad āā ragadoo hyb n'aa? Doooh.

² Doooh hyb n'aa āā karēn pé ta wób mo haj'aa kerih doo, baad āā ragadoo hyb n'aa sa wē. Bē hā né hē sahōnh hē rabahapāh nyy da āā babok, nyy da āā ma metēēk. Baad dāg bē baboo dāk bē āā ma met'ēēg wāt do hyb n'aa rabahapāh bā, āā d' ragadoo. Baad bē babok do hā āā h'yyb kamētā dāk.

³ Wyt ta maab hē: Bē hā Kristo ky n'aa āā ma met'ēēg wāt do hyb n'aa, Kristo mo haj'aa kerih do hado dāk bēēh, ta wób hā kamētā dāk doo. Doooh ta nahēē me kerih do tado bā tii. P'op Hagā Do hedēb had'yyt do Sahee bē h'yyb gó taban'oo dāk P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk doo, ŷ hanāng doo. P'ooj ub, pā gatsebak do hā takerū dāk paa ta ky n'aa jaw'yyk doo. Hŷŷ kā ji h'yyb gó tabawād dāg kān, ji tah'yyb mahūūm hyb n'aa.

⁴ Bē āā ma met'ēēg wāt do hyb n'aa, Kristo hā bē h'yy kae padēēk baad āā bahapāh P'op Hagā Do matym gó Kristo an'oo bā.

⁵ Ti hadoo né hē, āā daaj hē hyb n'aa nado tii. Āā daaj hē, dooh āā hajaa péh. P'op Hagā Do hanaa āā hajaa doo.

⁶ Ti né ti hanoo āā hā, papuuj taky n'aa enooh do ky n'aa panāg n'aa āā bahadoo hyb n'aa. Pooj jé taky n'aa enooh do kerih do nahado papuuj taky n'aa enooh doo. Papuuj hā, P'op Hagā Do Sahee moo wāt hŷŷ kā ji h'yyb tym gó. Pooj jé kerū dāk do paah, ji h'yyb tym dajēp tan'oo bā.* Papuuj taky n'aa enooh do hā kā, ji h'yyb tym ted'ēēp P'op Hagā Do Sahee an'oo bā kā.

⁷ P'op Hagā Do bag tak'ēp gabarēēh do mahang ta ky n'aa jaw'yyk do kajaa, pā gatsebak do hā kerih do paah. Dajēb hā ji taky n'aa ety né paawā, gabarēēh do mahang takajaa. Tak'ēp gabarēēh do hyb n'aa, dooh paa m' Isaraēw buuj rahaja bā bāp peej Mosees mamets rahegāā bā ta ky n'aa

jaw'yyk do tagadoo noo gó, gabarēēh do ta mamets hā kamētēēh do kahāj né paawā.

⁸ Hŷŷ kā, tak'ēp ti bahānh tabahetsooh, baad ub, papuuj ji hā P'op Hagā Do ky n'aa enooh doo, ta Sahee ji h'yyb gó moo wāt doo, ji h'yyb tym hedēp do hanoo doo.

⁹ Ti hyb n'aa kā, baad ub tado bā paa P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk doo, dajēb hā ji taky n'aa ety né paawā, tak'ēp tii bā ta bahānh baad ub, tabahetsooh hŷŷ kā papuuj taky n'aa enooh doo kā, baad dāg ji h'yyb tym P'op Hagā Do matym gó hanoo doo.

¹⁰ Tak'ēp né hē ta bahānh baad ub, tak'ēp ta bahānh tabahetsooh ta ti papuuj ji hā taky n'aa enooh doo. Ti hyb n'aa ta tii hā ji mety bā, dooh wāt its hŷŷ kā ta ky n'aa jaw'yyk do p'ooj ub kan'oo dāk doo.

¹¹ Gabarēēh do mahang kaja dāk paa kah'ēēnh doo, pooj jé P'op Hagā Do ky n'aa enooh do ta ky n'aa jaw'yyk doo. Ti hyb n'aa tak'ēp ta bahānh tabahetsooh, baad ub, papuuj taky n'aa enooh do nahānh doo.

¹² Tak'ēp ta bahānh tabahetsooh, baad ub, papuuj taky n'aa enooh do baad āā bahapāh do hyb n'aa, neŷŷm doo me baad āā baher'oot ta ky n'aa.

¹³ P'ooj ub, P'op Hagā Do kyyh Isaraēw buuj sa hā Mosees maher'oot jawēn paa bā, ta mamets tajahes'uu pāān sawas'aap doo me, gabarēēh do kah'ēēnh do ta mamets hā hadāk do wē raty kanējāk hyb n'aa. Tii d' nado āā bad'oo papuuj P'op Hagā Do ky n'aa enooh do hā. Neŷŷm doo me āā baher'oot ta ky n'aa.

¹⁴ Ta bag gabarēēh do Isaraēw buuj rahapēē né paawā ti noo gó, dooh m' rah'yy kadawuung bā, dooh m' rah'yy gah'ood bā. Da hē na-āāj nā, pooj jé P'op Hagā Do ky n'aa enooh do kerih do kaner'oot bā, kajesuu do hadoo sa h'yyb, rah'yy kanadaw'uuh hyb n'aa ta hā. Jāām hē Kristo hā ji h'yy kae bā takado hōm ta ti ji h'yy kajasuu do hadoo do paah.

¹⁵ Da hē na-āāj nā, Mosees ky n'aa jaw'yyk do kerih do kaner'oot bā, kajesuu do hadoo sa h'yyb.

¹⁶ Tii d' tado né paawā, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do wē ji h'yy kawareem bā, ta hā ji h'yy ka'eeh hyb n'aa kā, kado hōm kān ti ji h'yy kajasuu doo.

¹⁷ Ta ti tawēn hadoo, P'op Hagā Do Sahee né hē ti ta ti Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo. Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do Sahee bawāt bā, baad dāg ji bawād dāk tan'oo bā. Doooh ji hewad wāt péh.

¹⁸ Ti hyb n'aa ēēr kā, ta hā h'yy ka'eeh doo, ēr mamets jesuu n'aa tamah doo me

* 3:6 Ji h'yyb tym dajēp tawēn nāng, ji nahajaa do hyb n'aa ji ky dahē bā sahōnh hē P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hā kan'oo dāk do paah. Ji ky nadaheeh do hyb n'aa, ji taky n'aa ety dawēē had'yyt hē P'op Hagā Do mahānh ji h'yyb tym bawāt hyb n'aa, tak'ēp nesaa do ji h'yyb tym ahob had'yyt hē hyb n'aa.

ēr hā takametā kån Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hanaa ta hetsõ gabarēeh doo. Ēr kawareem had'yyt hē, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hadoo ēr bahadoo do kahūūm had'yyt hyb n'aa. Kahūūm had'yyt hē ta bag gabarēeh do hadoo ēr hā kametēeh doo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagā Do Sahee hadoo do hā hana doo.†

4

¹ Ti hyb n'aa kā, āā wē P'op Hagā Do ky ennym do hyb n'aa papuuĵ taky n'aa enooh do rod n'aa āā bahadoo tanoo do hyb n'aa, dooh āā h'yy geĵē hõm bā.

² Dooh né hē āā h'yy geĵē hõm bā. Āā eréd hõm keĵēn doo gó moo kahe'oooh doo, nu meby n'aa nāng doo. Dooh āā wad'ii bā ta wób. Dooh āā ehÿyd bā P'op Hagā Do kyy kerih doo. Baad ub āā baher'oot baad hadoo do ky n'aa. Baad āā babok P'op Hagā Do matym gó sahõnh hē sa hā kametā dāk. Ĵē hyb n'aa matakēē do hapah tii.

³ Baad né paawā āā baher'oot panyyg hanām doo, dooh tagah'ood nā bā ta wób sa hā, jāām hē taganahoot banesaa hēnh hah'ūūm do sa hā.

⁴ Bag hadoo Kristo tak'ēp kabaj'aa do ky n'aa. P'op Hagā Do hadoo né hē ti Kristo. Ti hadoo né hē Nesaa Do Yb, badāk hahÿÿ hā P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh do hā mejūū doo, tan'oo bā panyyg hanām do hā rah'yy kanadaw'uuh hyb n'aa. Tii d' Nesaa Do Yb wén d'oo, ta ti bag hadoo do ranahapāh hyb n'aa.

⁵ Dooh āā ky n'aa tado bā ti āā maher'ood hõm doo. Jesus Kristo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, ĵi Wahē N'aa, ti āā ky n'aa her'ood hõm doo. Āā tii, bē karom hadoo Jesus hyb n'aa.

⁶ P'op Hagā Doo, "Ganā ta bag badagyp do mahang" her'oot do paah,* ti né hē ti ēr h'yyb gó ta bag ganyyh hanoo doo, P'op Hagā Do hejój hā, tak'ēp ta kabaj'aa do hā, ta bag gabarēeh do Kristo mamets hā kametēeh do hā āā h'yy kadaw'uuh hyb n'aa.

⁷ Ta ti tak'ēp hanām doo, ta bag gabarēeh doo, ta hejój na-āāĵ hē, kan'oo dāk āā hā, āā nahejoonh do hā. Tii d' tawén d'oo, P'op Hagā Do hanaa ĵi bahapāh hyb n'aa sahõnh hē bahānh hadoo do hejój, āā hanaa nado.

⁸ Nesaa do ĵé pad'yyt hē āā ahob né paawā, āā medēp né hē. Dooh né paawā āā ad'oo péh, dooh āā h'yy geĵē hõm bā.

⁹ Āā rano n'aa mahes'oo né paawā, dooh P'op Hagā Do āā teréd bā. Āā majīī āā radewāts né paawā tūū, dooh rahaja bā āā h'yy geĵē hõm bā ran'oo bā.

¹⁰ Āā ahoop do hyb n'aa, āā kata dāg had'yyt hē Jesus dajēp do hā, Jesus edēp do kametā dāk hyb n'aa āā hā.

¹¹ Hahÿÿ hyb n'aa ŷ wén her'oot tii: Āā hedēp doo, dajēb gó had'yyt āā babok Jesus hyb n'aa, Jesus edēp do āā hā kametā dāk hyb n'aa, āā nahejooĵ is do hā.

¹² Ti hyb n'aa dajēb gó āā babok, edēb heh'āat do bē gadoo hyb n'aa.

¹³ Hahÿÿ da takerii dāk P'op Hagā Do kyy kerih doo gó: "Ŷ h'yy kae dāk, ti hyb n'aa ŷ wén her'ood wāt",† nāng kerih do hā. Ti hadoo āā na-āāĵ hē. Āā wén her'oot Jesus ky n'aa, āā h'yy kae dāk do hyb n'aa.

¹⁴ Āā her'oot ta tii, hahÿÿ d' āā bahapāh do hyb n'aa: Jesus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ganā wāt hanoo doo, āā na-āāĵ hē da genā bok tan'oo bā da Jesus nemuun. Tii b' bē sii hē āā tamahūūm da ta wē, ta matym gó ēr tametēeh hyb n'aa kā.

¹⁵ Bē hyb n'aa né hē sahõnh hē ta ti ŷ ahoop doo, baad tabahadoo hyb n'aa bē hā. Tii d' tawén d'oo P'op Hagā Do ĵi hā taky ennym do ky n'aa gad'oo do kah'ūūm hyb n'aa. Tii bā kā, hajõk tseb'ee da P'op Hagā Do wē, P'op Hagā Do ĵ'aa ketsēē dāk hyb n'aa kā.

¹⁶ Ti hyb n'aa dooh āā h'yy geĵē hõm bā. Āā hub kahāĵ ĵēē né paawā, āā h'yyb papuuĵ hado dāg had'yyt hē.

¹⁷ Āā wén h'yy ganeĵē hõm, kanahēn d'os hē hadoo do ēr ahoop do nyyw hē tabēs do ēr hā tabanoo tak'ēp baad hadoo do nahānh doo. Dooh its ti ĵi ahoop doo, tak'ēp baad hadoo do matym n'aa.

¹⁸ Ti hyb n'aa dooh āā h'yyb padāg bā ĵi hapāh do hā.‡ Ĵi nahapāh do hā āā h'yyb padēēk.§ Ĵi hapāh do ahānh. Ĵi nahapāh doo, dooh tahēēĵ bā. Tawād had'yyt hē.

5

Ēr hub papuuĵ ky n'aa hahÿÿh

† **3:18** Hahÿÿ da na-āāĵ hē tahajaa ĵi erii bā tēg nad'ēēd is do 18: Ti hyb n'aa sahõnh hē ēēr, ta hā h'yy ka'eeh doo, ĵapow gó ĵi heg'āās do hadoo ēr baheg'āās Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hanaa ta hetsõ gabarēeh doo. Ēr mamets jesuu n'aa tamah doo me ēr heg'āās. Ēr hegāā nuuĵ ĵé, ēr kawareem had'yyt hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hadoo ēr bahadoo do kahūūm had'yyt hyb n'aa. Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagā Do Sahee hadoo doo, ti né hē ta ti hanoo do ēr hā. * **4:6** Badāk hahÿÿ tapahuunh noo gó tii d' ta kyyh. † **4:13** Saaw-Mo 116.10 hā takerii dāk tii. Hājõng nesaa do Saaw-Mo 116 erii wāt do paa ahoop paah. Ti hadoo né hē, P'op Hagā Do hā tah'yy ka'eeh do hyb n'aa, P'op Hagā Do hā taky n'aa etsēē dajēb mahānh tabedēp hyb n'aa. Ti hadoo Paw-Ro bad'oo na-āāĵ hē. Hājõng nesaa do tabahoop. Ti hado né paawā, P'op Hagā Do hā tah'yy ka'eeh do hyb n'aa, dooh Paw-Ro eréd bā Jesus ky n'aa hanām do taheer'oot doo, tama metēēk doo. ‡ **4:18**

Dooh badāk hahÿÿ hā ĵi ahoop do hā rah'yyb padāg bā, Paw-Ro hanāng péh. § **4:18** Hÿÿ pong ĵé ĵi gadoo do hā rah'yyb padēēk, Paw-Ro hanāng péh.

¹ Ēr hub badāk hahỹỹ bā hanāng do dajēp bā, ti anyy dāk ēr hapāh, hỹ pong jé ēr hub papuu j gawanatsik do P'op Hagā Do mo haj'aa. Ajyy mo haj'aa nado tii kā.

² Ti nuuj jé, badāk hahỹỹ bā ēr babok nā bā, hejooñh ēr hā. Tak'ēp ēr karēn hỹ pong jé hub n'aa ēr gadoo, ēr kah'ỹýt

³ ēr hub papuu j dāg hyb n'aa. Tii bā, dooh da ēr hub tamaa bā.

⁴ Da hē, ta sāg gó ēr babok nā bā ēr ahoop nā. Hejooñh ēr hā. Nyy d' y hanāng péh? Ēr karēn ēr dejēp ēr hub tamah hyb n'aa, y hanāng pé g'eeh? Dooh. Hỹ pong jé hub n'aa ēr karēn paawā nayyy hē ēr gadoo, da-hej'ēp do kawareem dāk hyb n'aa nadajēp do hā kā, edēb had'yyt do hā kā.*

⁵ P'op Hagā Do né hē tii, edēb had'yyt do ēr gadoo hyb n'aa ēr tawén pehuuj wāt doo. Ti nuuj jé tan'oo dāk dó ēr h'yyb gó ta Sahee, ta jawén hỹ pong jé ēr gadoo do metēeh doo.

⁶ Ti hyb n'aa baad ēr gahēen had'yyt hē ēr pooj jé ēr gadoo do pan'aa. Da hē ēr babok nā bā, dooh Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do pa ēr aboo nā bā ēr hapāh.

⁷ Badāk hahỹỹ bā ēr babok nā bā, ta hā ēr h'yy kae had'yyt hē, dooh né paawā ji hapēē nā bā ji matym me ji hā taky dāng doo.

⁸ Tseebe gó ēr gahēen né hē ēr gadoo do pan'aa. Tak'ēp ēr karēn paawā ēr berét badāk hahỹỹ bā ēr babong nā doo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do pa had'yyt ēr baboo dāk hyb n'aa kā.

⁹ Ti hyb n'aa tagen'aak do hā tak'ēp ēr h'yyb padēek, tatsebē hyb n'aa ēr wē kā. Ta tii hā ēr h'yyb padēek, badāk hahỹỹ bā ēr hub n'aa gó ēr babok nā bā, badāk hahỹỹ bā ēr hub n'aa ēr beréd hōm bā na-āāj hē né hē.

¹⁰ Tagen'aak do hā ēr wén h'yyb padāg had'yyt hē, ēr sahōnh hē ēr da kametā dāk do hyb n'aa Kristo matym gó ēr taky n'aa etyy hyb n'aa, ji gadoo hyb n'aa badāk hahỹỹ hā ēr babok nā bā baad hadoo do ji moo wād wāt do mabaj, baad nadoo do ji moo wād wāt do sām na-āāj hē.

Ji P'op Hagā Do gadoo do ky n'aa hahỹỹh

¹¹ Ji weh'ēeh né hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do baad āā bahapāh, ti né hē ti ji taky n'aa etyy do hyb n'aa. Ti hyb n'aa āā h'yy kah'ūūm ta wób hā āā her'oot doo, Jesus hā rah'yy ka'eeh hyb n'aa. Baad āā P'op Hagā Do bahapāh, dooh y ky kenāw bā. T'ōp madāk doo me, baad hadoo doo me y bawāt

* **5:4** Hahỹỹ d' Paw-Ro hanāng péh: Taw'āats hē paawā ji hā, badāk hahỹỹ bā ji bawāt nā bā Jesus matēeh. Tii d' tado bā, ji hub dahej'ēp do kawareem dāk nadajēp do hā. † **5:14** Dooh ji h'yy gakog hōm do ky n'aa tado bā hahỹỹ hā Paw-Ro her'oot doo. Dooh ji hub dajēp do ky n'aa tado bā. Hahỹỹ d' tahanāng pé tii: Ēr hyb n'aa Kristo dajēp nesaa do ēr moo bok do sām. Hỹỹ kā, Kristo hā h'yy ka'eeh doo, ta hā rah'yy kata dāk do hyb n'aa, radejēp do hadoo nesaa do hā. Ti hyb n'aa nesaa do ji h'yyb sāg karēn do ji ky nadahē wāt. P'op Hagā Do Sahee ji hā metēeh do ji ky dahē kán hỹỹ kā. Dooh ji karēn doo da ji awād wād bā tahanāng pé tii, tēg nad'ēēd is do 15 hā kerii dāk doo da. ‡ **5:16** Ta hā Jesus kasee do pooj jé, aj'yy ub Jesus, Paw-Ro ed'oo.

P'op Hagā Do hapāh. Bē na-āāj né hē bē hapāh tahyb n'aa péh.

¹² Dooh āā daaj hē āā j'aa ketsēē bā p'aa hēnh bē matym gó. Dooh. Jāām hē āā anoo bē hā ta tyw n'aa, āā hyb n'aa bē h'yy kasab'ee hyb n'aa, bē bahajaa hyb n'aa bē ky gadoo j'ooj hē madāk do hā j'aa kehets'ēē doo, ma matēg oow, t'ōp ji h'yyb gó hanāng do hyb n'aa napeet doo.

¹³ Āā h'yyb mera ta wób redoo bā, na raheer'ood. P'op Hagā Do hyb n'aa tii bā ti āā h'yyb mera doo. Baad tado bā āā h'yyb, bē hyb n'aa né tii, baad tabahadoo hyb n'aa bē hā.

¹⁴ Kristo kamahān do āā tah'yyb mahūūm. Hahỹỹ da baad āā bahapāh: Sét hē dajēp sahōnh hē sa hyb n'aa. Ti hyb n'aa sahōnh hē dejēp do hadoo.†

¹⁵ Sahōnh hē sa hyb n'aa tawén dajēp, papuu j bawāt do gadoo doo, sa hā hē ranaboo bong hyb n'aa. Kristo hā, sa hyb n'aa dajēp do hā, sa hyb n'aa ganā wāt do hā kā rababoo dāg kán hyb n'aa kā.

¹⁶ Ti hyb n'aa, hỹỹ kā dooh āā da hadoo do āā hyb n'aa hūūm wād bā P'op Hagā Do nahapāh do sa da hadoo do rahyb n'aa h'ūūm doo da. P'op Hagā Do nahapāh doo da né paawā Kristo y hyb n'aa hūūm wāt paah,‡ dooh tii da y adoo wād bā.

¹⁷ Kristo hā h'yy kata dāk doo, papuu j dāg tii kā. Gawatsig hōm ji h'yyb sāg hejój. Papuu j dāg ji hỹỹ kā.

¹⁸ P'op Hagā Do hanaa sahōnh hē ta tii. Ti né hē ti P'op Hagā Doo, Kristo hyb n'aa p'aa hēnh ta wē ēr tagadoo doo, ta majiī ēr nahado wāt hyb n'aa, ta najiis ēr bahado dāk hyb n'aa kā. P'op Hagā Do anoo āā hā, ta wób āā maher'oot hyb n'aa ta ti ky n'aa hanām doo.

¹⁹ Hahỹ ti ta ky n'aa: Kristo hyb n'aa P'op Hagā Do gadoo ta wē badāk hahỹỹ hā habong doo, ta majiī ranado bong hyb n'aa, ta najiis rabahado padēek hyb n'aa kā. Dooh tetsén wād bā sa hā nesaa do ramoo bok doo. Tamabaan hōm kán. Ti tamejūū āā hā, ji tagadoo do ky n'aa āā baher'ood hōm hyb n'aa kā ta wób sa hā.

²⁰ Ti hyb n'aa Kristo rod n'aa āāh. Ta mejūū do āāh. Āā her'oot do hā P'op Hagā Do bē tamaher'oot. Kristo ky gabuu j gó tak'ēp āā betseē bē hā, bē banoo hyb n'aa bē P'op Hagā Do h'yyb wareem ta wē, ta najiis bē bahado padēek hyb n'aa kā.

²¹ Kristo, tabad'op hē nesaa do moo nawāt

doo, nesaa do ər moo bok do sām tabahado dāk P'op Hagā Do an'oo bā, Kristo hyb n'aa baad had'op ər bahado padēek hyb n'aa kā P'op Hagā Do matym gó.

6

¹ Ti hyb n'aa kā, P'op Hagā Do masa n'aa āā bahadoo do hyb n'aa, tak'ēp āā betsēē bē hā, daap hē bē ganadoo hyb n'aa P'op Hagā Do anoo doo, bē hā taky ennyoo doo.

² Tii da ŷ wén her'oot, hahŷŷ da ta kyy kerih doo gó P'op Hagā Do her'oot do hyb n'aa:

“Ōm ŷ gadoo do noo gó kajaa bā kā, ŷ maa newē wāt maky n'aa etsēē doo. Ōm ŷ bed'ēep do noo gó kajaa bā kā, ŷ masaa wāt ōm.”*

Bē maa newē baad ub! Da hē né kā ji tagadoo do noo gó kā. Da hē né kā ji tabed'ēep do noo gó kā.

Baad ub Paw-Ro rababok hejoonh do rahob né paawā ky n'aa hahŷŷh

³ Dooh āā moo bong pé ta wób h'yyb hewaat péh, P'op Hagā Do ky n'aa hanām do āā maher'oot do raky n'aa narejāā hyb n'aa.

⁴ P'op Hagā Do karom āā bahadoo do hyb n'aa, sahōnh hē sa hā āā metēēh nyy da tak'ēp h'yyb jawyk doo me baad ub āā babok, baad nadoo do āā ahob bā, āā wē badoh do āā ahob bā, dooh āā ad'oo pé né paawā,

⁵ āā rahewyh bā, āā radewāts bē bā, hajōk do rakamajē bā āā hā, tak'ēp āā moo bok do hā, ty jawyk do āā ahob bā, āā basaah bā na-āāj né hē.

⁶ Dooh āā moo boo bā nu meby n'aa nāng doo. Kristo ky n'aa āā hapāh. Āā h'yy kanējāg. Ta wób wē āā ky ennyoo. P'op Hagā Do Sahee āā tah'yyb mahūūm. Baad ub, t'ōp madāk doo me āā kamahān ta wób.

⁷ Baad hadoo do āā her'oot. P'op Hagā Do hejój gó āā babok. P'op Hagā Do karēn doo da ji bawāt doo, āā kuman hadoo. Tii me āā kamej'oonh. Tii me āā mesoo.

⁸ P'op Hagā Do wē āā moo bok āā raweh'ēēh bā, āā rawanehēē bā na-āāj hē. P'op Hagā Do wē āā moo bok baad raher'ood bā āā ky n'aa, āā raky n'aa rejā bā na-āāj né hē. Ta wób mā āā wedii, ta wób sa hā. Ti hadoo né hē baad hadoo do ky n'aa āā her'oot.

⁹ Āā ky n'aa netsā né paawā ta wób sa hā, P'op Hagā Do baad āā tabahapāh. Dajēb gó āā baboo né paawā, āā edēp nāh. Āā rahewyh né paawā, dooh āā dejēb bā.

¹⁰ H'yy katón n'aa nāng né paawā, āā tse-bee had'yyt hē. Āā kasuud its né paawā, hajōk do hā āā banoo hajōng baad hadoo doo.† Dooh né paawā āā wē hanāng péh, ti anyy had'yyt hē P'op Hagā Do karēn do āā wē.

¹¹ Baad bē āā maher'oot najis haa, Korīn buuj. Dooh āā jejēn bā āā h'yyb. Tak'ēp bē āā kamahān né hē.

¹² Āā nado bē hā kasaē doo. Bē ti kasaē āā hā.

¹³ Ji taah ji maher'oot doo da né hē ŷ maher'oot bēēh: ŷ karēn paawā bē ŷ kamahān doo da bē kamahān ŷŷh.

Dooh séd hā ji h'yyb hedo bā Jesus hā h'yyb kana'eēh do sa hā ky n'aa hahŷŷh

¹⁴ Taw'āāts hē bē kamekuuj manāh, taw'āāts hē séd hā bē h'yyb hedo manā Jesus hā h'yyb kana'eēh do sa hā. Tii d' ŷ wén her'oot, dooh séd gó tanu dēē bā baad had'op do ji moo wāt doo, P'op Hagā Do mejūū do ji ky nadaheeh do hā. Dooh tanu dēē bā ta bag gadagyp do hā.

¹⁵ Séd h'yyb nahedoo Kristo, Nesaa Do Yb daheeh. Séd h'yyb nahedoo Jesus hā h'yyb ka'eēh doo, Jesus hā h'yyb kana'eēh do daheeh.

¹⁶ Dooh tahaja bā séd hā rah'yyb hedo bā P'op Hagā Do tób n'aa, kabarii daheeh. Ēr tii, P'op Hagā Do hedēb had'yyt do tób n'aa hadoo. Ta daaj né hē P'op Hagā Do her'oot ta tii. Hahŷŷ da ta kyy kerih doo gó taky dāng ji hā:

“Sa h'yyb gó da ŷ bawāt, sa mahang da ŷ bawāt.

ŷ da P'op Hagā Do rah'yyb kaha'eēh doo. Karapé haa d' tii.”‡

¹⁷ “Ti hyb n'aa, bē anā da hā ŷ h'yyb kana'eēh do sa mahang naa.

Taw'āāts hē da tsyt hē bē babok”, nāng mā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh.

“Baad bē kanā baad nadoo do mahānh, tii bā da bē ŷ gadoo”,§ nāng māh.

¹⁸ “Tii da bē adoo bā, bē yb da ŷ tii bā.

Bē da tah haa, bē da tok haa, nāng mā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, Sahōnh Hē Haj'ap Do kyyh, ji taky n'aa enooh doo.”**

7

¹ Najis haa, ər hā ta ti taky n'aa enooh do hyb n'aa, taw'āāts hē ər ennyw hōm ər hā rejāā doo, ər h'yyb rejāā do na-āāj hē. P'op Hagā Do ər weh'ēēh do hyb n'aa, taw'āāts hē ər kan'oo dāg had'yyt hē ta hā, tsyt hē, ta wē had'yyt ər babok hyb n'aa kā.

* 6:2 Isajas 49.8 † 6:10 Dooh dajēer tado bā ti ta wób sa hā ranoo doo. Jesus ky n'aa hanām do Paw-Ro maher'oot do ragado bā, h'yyb n'nyoo doo, h'yyb tym nadajēp do P'op Hagā Do pa ragadoo. Ti ky n'aa né tii. ‡ 6:16 Rewitikos 26.12, Jeremii 32.38, Esekijew 37.27 § 6:17 Isajas 52.11, Esekijew 20.34, 41 ** 6:18 2 Samuēw 7.8, 14

Paw-Ro tsebé do ky n'aa hahÿyÿh

² Taw'ääts hē paawā baad bē kamahān āāh! Dooh baad nadoo do āā moo boo bā sa hā. Dooh āā rejā bā sa hā. Dooh āā wad'ii bā sa hā.

³ Bē ŷ ky n'aa etyy do hyb n'aa nado ti ŷ wén erih. ŷ her'ood dāk né paa baad bē āā kamahān. Bē āā kamahān had'yyt hē ēr bedēp bā, ēr dejēb bā na-āāj hē.

⁴ ŷ hapāh bē gadoo ŷ her'oot doo. Ti hyb n'aa neŷÿm doo me bē ŷ maher'oot. Bē hyb n'aa ŷ kasab'ee. Tak'ēp ŷ h'yyb nyyw dāg kån, ŷ tsebee kån. Sahōnh hē baad nadoo do āā ahob né paawā, tak'ēp ŷ h'yy gadajang.

⁵ Masedonija hāj n'aa bā āā kaja hōm noo gó, dooh kameh'āak do āā hā. Jé pad'yyt naa ji h'yyb panas'ēeh do kejāk āā wē. Āā wē ta wób rah'yy kawereem. Āā h'yyb gó h'yy katón badāk.

⁶ Ti hadoo né hē, P'op Hagā Doo, h'yy ketón do h'yyb en'yyim doo, āā tah'yyb en'yyim Tiit kajaa do hā, bē wē tabewād nā do jawén paa bā.

⁷ Tiit kajaa do had'yyt nado ŷ tah'yyb en'yyim doo. ŷ wén h'yy gadajang, ŷ wén h'yyb nyyw dāk na-āāj hē, Tiit mā bē h'yyb en'yyim, tanooh. Tak'ēp mā ŷ bē hyb n'aa esee, tanooh. Tak'ēp mā bē h'yy ketón bong baad nadoo do bē mahang hawād wāt do hyb n'aa. Tak'ēp mā bē h'yyb tseb'ee wē ŷÿ, nāng ta kyyh. Ti hyb n'aa ká, tak'ēp ŷ wén tsebee kån hÿÿ ká.

⁸ Pooj jé bē ŷ ma erih do hā bē hyb n'aa tón boo né paawā, dooh ŷ t'yyd kamehÿin bā tii da bē ŷ ma erih do hā. Pooj jé dó ŷ t'yyd kamehÿin dó ŷ erih do bē hyb n'aa tón bong tan'oo bā ŷ bahapāh bā, banadawéd né paawā bē h'yy ket'oon doo.

⁹ Tii d' tahado né paawā, ŷ h'yy gadajaa kån hÿÿ ká. Bē hyb n'aa tón do hyb n'aa nado ŷ wén h'yy gadajaa kån. ŷ wén h'yy gadajang, bē hyb n'aa tón do hyb n'aa bē t'yyd kamehÿin bong baad nadoo do hā. Bē hyb n'aa tón do P'op Hagā Do gadoo. Ti hyb n'aa ká, dooh nesaa pé āā moo boo bā bē hā bē ŷ ma erih doo me.

¹⁰ Ji h'yy katón do P'op Hagā Do gadoo doo, ji h'yy kawareem baad hadoo do wē tan'oo bā. Baad hadoo do wē ji h'yy kawareem doo, ji h'yyb tym tabed'ēep tan'oo bā ká. Ti hyb n'aa dooh ji jesyg bā ta ti hedoo do ji h'yy katón doo. Ji gadoo né hē. Badāk hahÿÿ hā habong do P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh do rah'yy katón doo, ji h'yyb tym dajēp tan'oo bā.*

¹¹ Bē hegāā bē h'yy ket'oon do bē hā P'op Hagā Do anoo do tan'oo bā bē hā: Bē h'yy katón do hyb n'aa, nyyw hē bē karēn nesaa

do bē ado hōm bē mahānh, dooh bē karēn bā nesaa do moo bok do h'yyb hataa bē do bā, tak'ēp bē ganen'aak nesaa do bē mahang hawād wāt doo. Bē h'yy katón do hyb n'aa bē h'yyb eŷÿm bong, tak'ēp bē karēn ŷ bē bahapāh, tak'ēp bē h'yy kahasāāb baad hadoo do bē moo bok hyb n'aa, nyyw hē bē karēn nesaa do moo wāt do ky n'aa kety dāk. Sahōnh hē ta tii me bē metā wāt, bē h'yyb haj'aa hē nado wād nesaa do bē mahang hawād wāt doo.

¹² Pooj jé bē ŷ ma erii wāt doo, pooj jé bē gadoo doo, a'jyy nesaa do moo wāt do had'yyt hyb n'aa nado ŷ wén erih. Ta ti a'jyy h'yyb rejā dāk do hyb n'aa had'yyt nado hyb n'aa na-āāj hē. Ta ti bē ŷ wén ma erii wāt paah, bē h'yy kadaw'uuh hyb n'aa, bē h'yyb baad hadoo do bē metēeh hyb n'aa ká āā wē P'op Hagā Do matym gó.

¹³ Ti hyb n'aa dooh āā h'yy ketón boo bā. Āā h'yyb tseb'ee.

ŷÿ. Dooh āā h'yy ketón boo bā. Āā h'yyb nyyw padēek né hē. Tak'ēp āā tsebee na-āāj hē tak'ēp Tiit h'yy gadajaa kån āā bahapāh do hyb n'aa. Tiit wén h'yy gadajang, bē sahōnh hē bē h'yyb en'yyim do hyb n'aa ta hā.

¹⁴ Bē ŷ j'aa etsē paa Tiit hā. ŷ her'oot doo da né hē bē ky n'aa, ti né hē bē metēeh Tiit hā. Dooh ŷ bē ny meby bā. Te hub né hē sahōnh hē bē ŷ maher'ood wāt doo. Bē hyb n'aa ŷ j'aa etsē doo, te hub né hē na-āāj hē kametā dāk hÿÿ ká.

¹⁵ Ta bahānh Tiit bē takamahān kån tahyb n'aa newē bā nyy da baad bē ky daheeh ta kyyh, baad bē gadoo bē mahang, bē h'yyb eŷÿm doo gó bē weh'ēeh ta hā.

¹⁶ ŷ h'yy gadajang, bē hā baad ji hajaa ji h'yyb eh hyb n'aa.

8

Ji etsēeh do ky n'aa hahÿyÿh

¹ Hÿÿ ká wakān haa hedoo doo, āā karēn bē āā maher'oot nyy da Kristo hā h'yy ka'eeh do Masedonija hāj n'aa bā habong do rabad'oo P'op Hagā Do ky enyyim do sa h'yyb gó hawāt do an'oo bā.

² Tak'ēp nesaa do rahob né paawā, tak'ēp ratsebé. Tak'ēp ratsebé do hyb n'aa tak'ēp ramasa sa wē hanāng doo me. Tak'ēp rabetsēeh, kasuud its né paawā.

³ Baad bē ŷ maher'oot sa ky n'aa. Rahajaa do pénh né hē rabanoo. Ti bahānh rabanoo, rahajaa do bahānh. Sa h'yyb gó naa, sa daaj hē né hē ti tak'ēp rabetsēeh.

⁴ Rets'ēē had'yyt hē āā hā, āā banoo hyb n'aa ramasa hyb n'aa Kristo karapee Judah

* 7:10 Tii d' tawén hadoo, sa h'yyb kawanareem do hyb n'aa. Ta ti hedoo do ji h'yy katón doo, dooh tan'oo bā ji t'yyd kamehÿin hyb n'aa nesaa do ji moo wād wāt do hā.

hāj n'aa bā habong doo. Baad ub sa hā ti ji masa doo.

⁵ Āā hyb n'aa newēē do bahānh rabad'oo. Sa daaj hē rakan'oo dāg pooj jé Tak'ēp Hyb N'aa Jawky Do karēn do ramoo bok hyb n'aa, āā karēn do na-āāj hē. P'op Hagā Do karēn doo da né hē ji hā, tii da rabad'oo.

⁶ Ti hyb n'aa kā tak'ēp āā betseē Tiit, pooj jé du doo do bē tah'yyb mahūūm dajēer masa n'aa bē ataa do hā, bē tah'yyb mahūūm p'aa hēnh, ta ti bē masa do dajēer n'aa takaja dāk hyb n'aa.

⁷ Tak'ēp bē gado dāk baad hadoo doo: Tak'ēp bē h'yy ka'eeh. Tak'ēp bē bahajaa bē baher'oot P'op Hagā Do ky n'aa. Baad bē bahapāh ji hā P'op Hagā Do karēn doo. Tak'ēp bē h'yy kahās'āāp baad hadoo do bē moo bok hyb n'aa. Tak'ēp āā bē kamahān. Ti hyb n'aa, ŷ karēn paawā tak'ēp na-āāj hē bē banoo ta wób ji masa doo. Taw'āāts hē ti ji h'yyj hedoo do ji masa doo.

⁸ Dooch bē ŷ mejō bā ta wób bē masa hyb n'aa. Jāām hē ŷ karēn bē ky n'aa napāh nyy da sa h'yyb hedoo doo me ta wób ramasa sa da hadoo doo, bē na-āāj hē baad bē kamahān bē da hadoo do bē metēeh hyb n'aa.

⁹ Taw'āāts hē paawā ta wób bē masaa, bē hapāh do hyb n'aa nyy da ēr Wahē N'aa Jesus Kristo bad'oo do paah. Taky enyym do hyb n'aa ji wē, sahōnh hē ta wē anyy wād né paawā, kasuud is tabahado dāk bē hyb n'aa, tak'ēp baad hadoo do bē wē tabanyy dāk hyb n'aa kā P'op Hagā Do matym gó.*

¹⁰⁻¹¹ Ta baab tabēēj hōm do hā, bē né ti jāām pooj jé dajēer hat'aa do du d'oo doo. Bē né ti pooj jé kar'ēēn mas'aa doo. Ti hyb n'aa, hā ŷŷ taw'āāts hē tsebé doo gó bē du doo doo da né hē bē bahajaa h'yy kā bē du doo do paah. Taw'āāts hē bē hajaa do bē anoo.

¹² Bē h'yyb n'oo bā, P'op Hagā Do gadoo da bē hajaa do bē anoo doo. Dooch P'op Hagā Do gahēēn bā bē hā bē wē badoh doo.

¹³ Dooch āā karēn bā ta wób hā bē banoo do hyb n'aa, bēē kā ti hahoop badoh doo. Āā karēn paawā séd demuun tabanāng sahōnh hē sa wē.

¹⁴ Da hē bē wē hanāng do masa sa hā. Ta jawén bē wē tananyy bā, bē d' ramasaa kān ta mabaj. Tii bā kā, séd demuun tabanāng sahōnh hē sa wē.

¹⁵ Tii d' tabaher'oot P'op Hagā Do kyy kerih do hā:

“Dooch mad'aak pé hajōng do hat'aa do sa

wē.

Kanahēn d'os hē hat'aa doo, dooh badoh pé sa wē ēnh.”†

¹⁶ P'op Hagā Do ŷ j'aa etsē Tiit hā tabanoo do hyb n'aa bē tahyb n'aa esee bē ŷ hyb n'aa esee do hadoo da.

¹⁷ Tiit gadoo āā etsēē do ta hā, bē wē tabahōm hyb n'aa. Tak'ēp tah'yyb hedoo bē wē tabeg'āās hyb n'aa. Ta hā āā eanh do pooj jé, ta daaj hē tahyb n'aa newē dāk bē wē tabahōm hyb n'aa.

¹⁸ Tiit sii āā mejūū da āā h'yyj ky n'aa hadoo do jé pad'yyt hē Jesus hā h'yy ka'eeh do mahang ky n'aa etsēēh doo, Jesus ky n'aa hanām do hā tamoo wāt do hyb n'aa.

¹⁹ Jesus hā h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do rasēēw hōm ta ti h'yyj ky n'aa hadoo doo, āā tabahada hyb n'aa Jerusārēnh hēnh dajēer kata dāk do āā tajooch bā kā. Ta ti sa masa n'aa āā tajooch Tak'ēp Hyb N'aa Jawky Do āā weh'ēēh hyb n'aa, baad āā karēn āā masa ēr wakāān Jesus hā h'yy ka'eeh doo, āā metēeh hyb n'aa na-āāj né hē.

²⁰ Āā h'yyj hedoo do āā d' rahada, ta wób daap rah'yy genā mahānh dajēer āā mahūūm do hā.

²¹ Baad āā matakēē, baad hadoo do āā moo bok hyb n'aa Tak'ēp Hyb N'aa Jawky Do matym gó, ajyy sa matym gó na-āāj hē.

²² Tiit sa sii āā mejūū nā āā h'yyj seeh. Hajōō nuu me āā mety dāk tii. Baad tah'yyb hedoo had'yyt hē ta wób tamasa hyb n'aa. Baad bē hā tah'yyb ee dāk do hyb n'aa, tak'ēp tah'yyb hedoo dāk dajēer bē bataa do hā bē tamasa hyb n'aa.

²³ Tiit hā kā, hēp ŷ hata ti bē hā ŷ moo wāt do hā. Jesus hā h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do mejūū do ta wób, ajyy Tiit had'aa doo. Kristo raweh'ēēh do tii.

²⁴ Ti hyb n'aa kā, taw'āāts hē kamahān gó bē gadoo bē wē rakajaa bā kā. Taw'āāts hē bē metēeh ta wób Jesus hā h'yy ka'eeh do jé pad'yyt habong doo, dooh daap hē tado bā bē āā j'aa etsē doo.

9

¹ Dooch hyb n'aa bē ŷ ma erih pé Jesus hā h'yy ka'eeh do Jerusārēnh bā habong do bē masa do ky n'aa hā.

² ŷ hapāh né hē nyy da tak'ēp bē h'yy karēn ta wób bē masa. Bē ŷ j'aa etsē paa Masedonija hāj n'aa bā habong do ēr wakāān hedoo do sa matym gó. P'ooj ub ta baab

* **8:9** Wawēē hē Jesus bewād hyng do pooj jé, tak'ēp takabaj'aa. Tii bā kā, ajyy tabahado dāk, dajēē kān ji tabed'ēep hyb n'aa. Tii d' tahananāng pé ti kasuud is do tabahado dāk. Taw'āāts hē ji hyb n'aa newēē nyy da tak'ēp ji Jesus t'yyd mehīn, ji na-āāj ji t'yyd mehīn hyb n'aa ji da hadoo do. † **8:15** Esodo 16.18. Pāw hadoo **Manah** hād nāng do P'op Hagā Do mo haj'aa doo, tabanawāng hēnh Isaraēw buuj rababok noo gó ky n'aa gó Paw-Boh Rel'ūūm. Ti noo gó kanahēn d'os hē **Manah** hat'aa doo, dooh badoh péh. Hajōng hat'aa doo, dooh mad'aak pé sa wē.

* **9:2** Akaja hāj n'aa bā Korin panang badāk.

tabeëj hõm do hã, bēeh, hēej Akaja häd näng do babuuj,* bē du doo bē karēn bē masa doo, näng kēh ŷ sa hã. Hajök Masedonija häd näng do hãj n'aa babuuj ēr wakään he-doo doo, raky n'aa napäh bã baad bē karēn bē masa ta wób, ti na-ãäj hē rah'yib hedo padēek ramasa hyb n'aa.

³ Ta wób bē karēn bē masa ŷ hapēē né paawã, ŷ mejüü Tiit ta hataa daheeh bē wē, bē ramasa hyb n'aa dajēēr bē bataa do hã, ta ti hã bē ŷ j'aa etsē do paa daap tanadoo hyb n'aa, ŷ kajaa do pooj jé bē h'yib bē matakã däk hyb n'aa.

⁴ Ēr hÿj hedoo do wób, Masedonija hãj n'aa buuj, si ŷ rakajaa bã bē wē, ŷ d' nu mebyy wät da bē nahaja nä bã, dajēēr bē nata nä bã, baad bē ky n'aa ŷ her'ood wät do paa hyb n'aa. Bē na-ãäj né da bē nu mebyy bong sa wē, bē nahaja nä bã.

⁵ Ti hyb n'aa ŷ hyb n'aa newē däk, taw'ääts hē ta ti aijy ŷ mejüü äã pooj jé, bē ramasa hyb n'aa, kamasa do dajēēr n'aa bē bataa hyb n'aa, bē ky kajäk do paah. Tii bã, kaja däk da äã pooj jé. Bē etsēeh do metēē n'aa däg ti ta tii kã, bē ramejüü do hyb n'aa nado.

⁶ Bē hyb n'aa newē hahÿh: Kanahēn d'os hē hejoom doo, kanahēn d'os hē ta ag tabataa ēnh. Hajöng hejoom doo, hajöng né ta ag tataa.†

⁷ Taw'ääts hē sahõnh hē bēeh, bē banoo bē h'yib gó bē h'yy kajäk doo. Taw'ääts hē dooh bē an'oo bã bē h'yib nanoo doo me. Bē ramejüü do hyb n'aa nado bē banoo. Bē daaj hē bē banoo. Ta ti ŷ wén erih, P'op Hagã Do kamahän do hyb n'aa tseebe gó hanoo doo.

⁸ P'op Hagã Do hajaa bē hã tabanoo sahõnh hē baad hadoo doo, tabany had'yyt hyb n'aa sahõnh hē bē karēn doo, tamad'aak hyb n'aa, sa wē bedoh do bē masa hyb n'aa.

⁹ Hahÿŷ da P'op Hagã Do kyy kerih do paa hets'ēeh do sa ky n'aa hã:

"Etsēeh da wē bedoh do sa hã.

Ky enyyw had'yyt hē." ‡

¹⁰ P'op Hagã Doo, joom jóm hã ta joom tym hanoo doo, ji waa hanoo do na-ãäj hē, bē hã da tabanoo hajöng bē ma, ta tii me tak'ēp bē masa hyb n'aa wē bedoh do sa hã.

¹¹ Hajöng hedoo pé da tabanoo bē hã, bē betsēh had'yyt hyb n'aa. P'op Hagã Do raj'aa etsē da, sa hã bē anoo do äã tajooch bã sa wē.

¹² Ta ti bē masa do tamasa da Jesus hã h'yy ka'eeh do Jerusarēnh bã habok do sa wē bedoh doo. Tak'ēp P'op Hagã Do ratsebé da, bē masa do an'oo bã da.

¹³ P'op Hagã Do hã raj'aa etsē da. P'op Hagã Do rawén j'aa etsē da, baad bē ky daheeh Kristo panyyg hanãm do bē h'yy kaha'eeh bē hanäk doo, bē masa do metēeh do hyb n'aa. P'op Hagã Do raj'aa etsē na-ãäj da, sa hã, ta wób sa hã na-ãäj hē bē betsēeh do hyb n'aa.

¹⁴ Tak'ēp kamahän gó bē da raky n'aa etsē P'op Hagã Do hã, P'op Hagã Do ky enyyw do hyb n'aa bē wē, sa hã bē wén masa.

¹⁵ P'op Hagã Do hã äã j'aa etsē ēr matym n'aa tak'ēp hanãm do ēr hã tanoo do hyb n'aa. Tak'ēp baad ub tii. Ti hyb n'aa dooh ji kyy pé ta ky n'aa ji her'ood bã. §

10

Paw-Ro ky gadoo ta hã ky sēm do ky n'aa hahÿh

¹ ŷ eÿm do m' bē mahang ŷ bawät bã, näk mã ta wób sa kyyh. Dawēē ŷ bawät bã kã, ŷ neÿm kã ŷ erih do hã, näk sa kyyh, ŷ ranu mer'oot bã. ŷ né hē, Paw-Ro, Kristo ji tah'yib en'yym do kyy gó, ji hã ky enyyw do kyy gó,

² tak'ēp ŷ h'yy kah'üüm bē hã, p'aa hēnh bē ŷ bahehēen bã kã, bē an'oo manã kyyh tak'ēp hadoo doo me ŷ gadoo hyb n'aa ŷ nu mer'oot doo. P'op Hagã Do nahapäh do h'yib karēn do jawén habok doo da äã babok, näk äã nu mer'oot do sa kyyh. Kyyh tak'ēp hadoo doo me da ŷ gadoo tii, ŷ h'yib däng.

³ Badäk hahÿŷ bã äã baboo né paawã, dooh äã kamety bã sa hã badäk hahÿŷ hã habong do P'op Hagã Do nahapäh do rabahed'oo doo da sa maji hã.

⁴ Äã kuman äã kametyy doo, dooh badäk hahÿŷ hã habong do kuman tahado bã. Dooh. P'op Hagã Do hejój me äã gawats'iik sa mejój.

⁵ Äã gawats'iik rahyb n'aa newēē doo, rah'üüm doo, sahõnh hē h'yy kasab'ee do hewaat do P'op Hagã Do rabahapäh nanoo doo. Sahõnh hē ji hyb n'aa newēē do äã no n'aa masoo hadoo, ji maji ji no n'aa masoo doo da, äã meduuk ŷ hanäng péh, ji h'yib ky daheeh hyb n'aa kã Kristo.

⁶ Baad bē ky dahé däg bã kã, äã nabuuj gedoo da ky nadah'eeh nã doo.

⁷ Taw'ääts hē bē hyb n'aa matakã wyt ta maab hadoo doo!* H'yy kasab'ee doo gó, "Äã ti Kristo karapee" hanäk doo, taw'ääts hē hahÿ rahyb n'aa newēē: Äã na-ãäj hē Kristo karapee. Dooh äã bahänh rado bã.

⁸ Ta bahänh ŷ h'yy kasabé bã paawã, ta hyb n'aa jaw'yik do Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk

† 9:6 Ji ejoom do ky n'aa gó Paw-Ro maher'oot ji masa do ky n'aa. Taw'ääts hē ji etsēeh. Baad ub P'op Hagã Do banoo hets'ēeh do sa hã. ‡ 9:9 Saaw-Mo 112.9 § 9:15 Jesus né tii, ji matym n'aa tak'ēp hetsooh doo. * 10:7 Wyt ta maab hadoo do hã rahyb n'aa matakã bã, tii bã dooh ragado bã paawã ma matég oow. Tii bã Paw-Ro Jesus mejüü do heh'äat ub rahapäh paawã.

Do anoo do hyb n'aa äã hä, dooh hyb n'aa ý nu mebyng péh. Ta hyb n'aa jaw'y'yyk do äã hä taban'oo däk, bë h'y'yy ka'e'eh do kah'üüm äã anoo hyb n'aa, bë äã rejää hyb n'aa nado.

⁹ Bë ý ma erih doo me, bë ý e ýým do hyb n'aa nado. Tii d' bë hyb n'aa newë manäh.

¹⁰ Hahýý da sa kyyh ý ranu mer'oot bã: "Tak'ëp ji tamejüü. Ky n'aa jaw'y'yyk doo gó, kejýýk doo gó Paw-Ro ji tama erih. Tii bã ji mahang tawäd bã, nahejooj däg its. Dooh baad her'oot do tado tii", nãk.

¹¹ Ta tii d' her'oot do taw'ääts hë tahy'yy n'aa newë hahýýh: Dawëë äã babok bã äã erih doo da, tii da na-ääj äã bad'oo bë mahang äã aboo däg bã p'aa hënh.

¹² Dooh ý haja bã "sa da ý hado bã" ý noo b'äts, sa hä hë j'aa kehets'ëë doo. Dooh ý haja b'äts sa hä hë ý kamety b'äts.† Sa hä hë rakamety doo, sa hä hë raheg'ääs do ny hadoo do sa bahãnh hadoo doo, h'y'yy gatamah ti tametëëh.

¹³ Äã hä kã, dooh ta bahãnh äã kasabé bã. Dooh äã kasabé bã äã hä P'op Hagä Do nanoo do hä. Jääm hë äã kasab'ee äã hä P'op Hagä Do anoo do hä äã moo bok hyb n'aa. Bë panang bã na-ääj hë tabanoo äã moo bok hyb n'aa.

¹⁴ Äã hä P'op Hagä Do anoo do bahãnh nado äã baboo däk. Äã tii, pooj jé bë wë kaj'aa doo, Kristo ky n'aa hanãm do bë hä maher'oot doo.

¹⁵ Dooh na-ääj hë äã kasabé bã ta wób ramoo bok do hä. Hahý ti äã karën doo: Bë h'y'yy ka'e'eh do kahüüm bã kã, äã karën äã moo bok do tak'ëp takah'üüm na-ääj hë,

¹⁶ panang wób hënh, bë panang bahãnh Jesus ky n'aa hanãm do äã maher'oot hyb n'aa kã, ta wób ranaher'oot nã bã. Dooh äã karën bã äã kasabé bã ta wób ramoo bok do hä, sa hä P'op Hagä Do anoo doo hënh.

¹⁷ "Jé h'y'yy kasab'ee doo, taw'ääts hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä takasab'ee."[‡]

¹⁸ Ta hä hë h'y'yy kasab'ee do nado ti Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do gadoo doo. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do j'aa etsë doo, ti né ti ta wë tagadoo doo.

11

"Jesus mejüü do ýýh" daap hanäk do ky n'aa hahýýh

¹ Bë badoo däk doo da ý karën paawä bë gadoo nã häd h'y'yy gatamah do her'oot doo da ý er'ood bã.*

² Tak'ëp bë ý kamahãn do hyb n'aa ý karën bë gadoo tii. P'op Hagä Do hanaa ji kamahãn doo me né hë bë ý kamahãn.

† **10:12** Paw-Ro e'jees doo gó tabeh'üüm. Tii da tawén edoo, sa hä hë raj'aa etsë do hyb n'aa. Paw-Ro bahãnh mã rahyb n'aa jawyk sa nooh. ‡ **10:17** Jeremij 9:24 * **11:1** Dooh Paw-Ro genaag bã ta daaj hë tah'y'yy kasabé bã. Ti hyb n'aa, häd h'y'yy gatamah do her'oot doo da ý er'ood bã, tawén nãng. Ta daaj hë tah'y'yy kasab'ee, Korin buuj sa hä tametëëh hyb n'aa ma matëög oow rawedii sa hä.

Ti hyb n'aa, dooh ý an'oo bã bë rawad'ii. Maruus a'j'yy manepäh nã do baad hawät do hadoo bëëh. Maruus yb hadoo ýýh. Bë ý haëëj däk do hadoo sét ub a'j'yy hä, Kristo hä, bë patug hadoo tabahadoo hyb n'aa da.

³ Ti hadoo né hë, ky ken'y'm doo gó bë da rawedii ý jeýým, jääm hë sét hä, Kristo hä baad bë h'y'yy nadäg wät hyb n'aa, Ewa aw'y'yy wad'ii wät do paa hadoo da.

⁴ Tii d' ý wén her'oot, Jesus ky n'aa seeh, äã ma met'ëëg wät do nadoo do raher'ood bã, ti nayyw hë bë gadoo. Nayyw hë na-ääj hë bë gadoo sahee seeh, bë gado däk do paa nadoo doo. Nayyw hë bë gadoo panyyg seeh, bë äã panäk do nadoo doo.

⁵ Dooh né hë Jesus ky n'aa rod sa bahãnh red'oo do sa yd jé ýýh.

⁶ Dooh né paawä tak'ëp herot do tado ýýh, hajöng ý hajaa do ý hapäh doo. Hajöo nuu me né hë ý metä wät ti bë hä.

⁷ Bë sãm noo do hyb n'aa nado ý her'oot do P'op Hagä Do ky n'aa bë hä. Dooh bë ý mejö bã ta sãm bë an'oo bã hä ýý. Daj ýý hë ý kadaduu ý moo wät do hä, bë kawehëë däk hyb n'aa. Nesaa do g'eeh bë hä, tii d' ý ad'oo doo?

⁸ Jesus hä h'y'yy ka'e'eh do panang wób hënh habong do hä ý daab yyp, sa dajëer ý ado hõm hadoo, ý ramasa hyb n'aa Jesus ky n'aa bë ý maher'oot hyb n'aa.

⁹ Bë mahang ý bawät noo gó, wë ý tabadoh bã ý karën doo, dooh bë hä ý daab yb bã. Èr wakään Jesus hä h'y'yy ka'e'eh do Masedonija häj n'aa bã naa hana do ý ranoo ý karën doo. Dooh paa ý karën bã bë hä ý daab yb bã, tanajawyk hyb n'aa bë jó. Hý jawén dooh na-ääj hë bë hä ý daab yb bã.

¹⁰ Kristo ky n'aa hanãm do hëp ýý gó tabawät. Ti hyb n'aa, dooh Akaja häj n'aa bã habong pé ý ky meduuk péh, ý ky däng, bë hä ý daab nayyp do hyb n'aa ý h'y'yy kasab'ee do hä.

¹¹ H'ëëd hyb n'aa ti ta ti ý her'oot? Bë ý kamanahãn do hyb n'aa g'eeh? Dooh. P'op Hagä Do hapäh bë ý kamahãn.

¹² Ý ad'oo do paah, ý badoo had'y'yyt hë da. Dooh da ý gado bã ta sãm, sa daaj hë Jesus mejüü do rakamaneëënh do ranahãja hyb n'aa rah'y'yy kasabé bã äã nemuun ramoo bok rabanãng do hyb n'aa.

¹³ Kristo mejüü do heh'äät nadoo do tii. Bë rawedii ramoo bok do hä. Kristo mejüü do ked'oo do tii.

¹⁴ Dooh ý hyb n'aa meuuj bã rabahed'oo do hä. Nesaa Do Yb sii hë tahajaa takawareem bã ääs ta bag gó hawät do ji ed'oo hyb n'aa, ji tawadii hyb n'aa.

¹⁵ Ti hyb n'aa, dooh ŷ hyb n'aa meuu j bā Nesaa Do Yb karapee baad moo bok do rabahed'oo rakeno bā. Ti hedoo do ragadoo da nesaa do ramoo bok do sām.

Nesaa do tahoop do hyb n'aa Paw-Ro kasab'ee do ky n'aa hahŷŷh

¹⁶ ŷ ab'aanh pooj jé ŷ her'ood wāt doo: Bē hyb n'aa newē manā ŷ h'yy gatamah doo! Ti hadoo né hē, ŷ h'yy gatamah do bē ed'oo nā bā paawā, taw'āats hē ŷ bē gadoo h'yy gatamah do bē gadoo doo da, ŷ na-āāj hē ŷ h'yy kasab'ee hyb n'aa.

¹⁷ Kēh ŷŷ, ŷ h'yy kasab'ee doo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ber'oot doo da nado. H'yy gatamah do ber'oot doo da ŷ baher'oot.

¹⁸ Hajōk ma matēg oow bē mahang habong do rah'yy kasab'ee. Badāk hahŷŷ hā habong do rah'yy karēn do jawēn habok do rabahed'oo doo da rah'yy kasab'ee. Hŷŷ kā, ŷ na-āāj da ŷ h'yy kasab'ee.[†]

¹⁹ Bē ti h'yy genāh bē edoo né paawā, tsebee gó bē gadoo h'yy gatamah doo. Ti hyb n'aa taw'āats hē bē gadoo na-āāj hē ŷŷh, ŷ h'yy kasabé bā.

²⁰ Bē gadoo tak'ēp bē hā mejūū doo, sa karom hadoo bē ran'oo bā. Bē gadoo bē dajēer hā daab 'yyp doo, bē wad'ii doo, bē bahānh nu gapad'ēek kar'ēen doo, bē rejāā doo, bē ratapa ewyyh doo.

²¹ ŷ hād nu mebyys ŷ nahaj'as do hyb n'aa bē hā ŷ moo wād bā ta tii da bē hā ramoo bok doo.[‡]

Āā kanahēn its né paawā ta tii hā, ta ti neŷŷm doo me rap'āā kasab'ee doo, ŷ na-āāj hē ŷ hajaa neŷŷm doo me ŷ p'āā kasabé bā. H'yy gatamah do hadoo ŷ baher'oot ta tii.

²² Eber buuj had'oo mäh, sa nooh. ŷ na-āāj hē Eber buuj. Isaraéw buuj had'oo mäh, sa nooh. ŷ na-āāj hē Isaraéw buuj. Abaraām panaa had'oo mäh, sa nooh. ŷ na-āāj hē Abaraām panaa.

²³ Kristo karom had'oo mäh, sa nooh. ŷ Kristo karom heh'āat do sa bahānh. (H'yy gatamah do her'oot do hadoo ŷ baher'oot ta tii da.) Tak'ēp sa bahānh ŷ moo wād wāt. Sa bahānh hajōo nuu me ŷ radawāts gēēt, Jesus ky n'aa ŷ her'oot do hyb n'aa. Sa bahānh hajōo nuu me tak'ēp ŷ rabaheyyh. Hajōo nuu me dajēb gó ŷ bewād nā.

²⁴ Ji ma poo oow pé nuu me ken'yih 39 nuu me ŷ rabaheyyh ta tyd me, Judah buuj hā.[§]

²⁵ Tamawoob nuu me ken'yih b'aa t'aah me ŷ rabaheyyh.^{**} Sét nuu me ŷ radajēeb paawā, pā me ŷ ramakut. Tamawoob nuu me marakate ŷ gahōm do tabegy b jēk. Sét adēb bā, sét atsēm ŷ batu tame.

²⁶ Hajōo nuu me ŷ bawāt. Ām n'aa nāng hā ŷŷ, tamii ŷ mawāt doo. Ām n'aa nāng hā ŷŷ, moo nesaa do sa hyb n'aa. Ām n'aa nāng hā ŷŷ, hāj ŷ n'aa buuj wób sa hyb n'aa. Ām n'aa nāng hā ŷŷ, Judah buuj nadoo do wób sa hyb n'aa. Ām n'aa nāng hā ŷŷ, panang bā. Ām n'aa nāng hā ŷŷ, ranabok hēnh ŷ bawāt bā. Ām n'aa nāng hā ŷŷ, akajar me ŷ bawāt bā. Ām n'aa nāng hā ŷŷ, Jesus hā h'yy ka'eeh do ken'ooh do sa mahang.

²⁷ Tak'ēp ŷ moo wād wāt. Tak'ēp ŷ bakaanh ŷ moo wāt do hyb n'aa. Hajōo nuu me ŷ naŷŷh.^{††} Sah, hoo kaanh do na-āāj hē ŷ bahoop. Hajōo nuu me ŷ waa tamah. Hajōo nuu me ŷ bahoop hahēem doo. Hajōo nuu me dooh saroor hebaan do wē ŷŷ, ŷ kahat'ēeh hyb n'aa.

²⁸ Sahōnh hē ŷ ahoop do wób bahānh ti anāng nā sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do jé pad'yit habong do sa hyb n'aa ŷ hyb n'aa tón do had'yit hē, Jesus karēn doo da rababok ŷ karēn do hyb n'aa paawā.

²⁹ Rah'yy kanejój bā kā Jesus hā rah'yy ka'eeh do hā, ŷ t'yid mehūn sa hā, ŷ hyb n'aa tón hēp ŷŷ gó sa hyb n'aa. Nesaa do ta see moo wād bā rah'yib tatuk do hyb n'aa, tak'ēp ŷ h'yy katón ta ti hedoo do hyb n'aa.

³⁰ ŷ h'yy kasabé bā, jāām hē né hē ŷ h'yy kasab'ee da ŷ nahejooj is do metēeh do hā.

³¹ Dooh daap ŷ menā bā P'op Hagā Do ji j'aa etsēe had'yit doo, Jesus Kristo Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do h'yy kaha'eeh doo, ta Yb, hapāh.

³² Damas-Ko panang hēnh ŷ hewād nā noo gó, panang bagā n'aa sa wahē n'aa Aretas hād nāng do wē moo wāt do mejūū panang hadē do noo bā warahén ŷ ragada ŷ rama-soo hyb n'aa.

³³ Tii d' radoo né paawā, arook gó Jesus hā h'yy ka'eeh do ŷ rabahy g'ēed is tūū, panang hadē pong jé naa. Tii bā ŷ kejēn hōm is sa mahānh.

12

¹ Dooh né paawā ŷ genaag bā, ahōm nā ŷ h'yy kasab'ee do ran'oo bā, daap né paawā ti ta tii. Bē ŷ maher'oot hŷŷ kā s'ēeh hadoo do Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do anoo do hā ŷŷ.

[†] 11:18 Tii da Paw-Ro wén d'oo, Korīn buuj rah'yy genāh hyb n'aa ma matēg oow sa hā. [‡] 11:21 Ma matēg oow sa kyih hyb n'aa Paw-Ro wén e'ees. Nahejooj its Paw-Ro, sa nooh. Dooh Paw-Ro nu mebyy heh'āat tado bā. *Hād nu mebyng tawén nāng, ma matēg oow ramoo bok do hā rah'yy genāh takarēn do hyb n'aa.* [§] 11:24 Jāām né hē 40 nuu me ji bahewyyh do séd noo gó, Judah hāj n'aa buuj ky n'aa jaw'yik do an'oo bā rasām baan. Ranesōots hōm hyb n'aa ti tyd jē rabetsén. 39 nuu me rabaheyyh. ^{**} 11:25 Roma buuj ti ky n'aa etyy do b'aa me rabaheyyh. ^{††} 11:27 Ta see pé noo gó Paw-Ro moo wāt atsēm ta waa sām hā. Ta see pé noo gó Jesus ky n'aa tama metēek atsēm. Ta see pé noo gó taky n'aa etsēē atsēm, ti hyb n'aa ty jawyng tabahoop.

Bē y maher'ood kån na-āāj hē hā y tametēeh doo.

² Y hapäh aj'yy Kristo hā h'yy ka'eeh doo. 14 däg ta baab tabēej hõm doo, P'op Hagä Do mahüüm dó hÿ pong jé, ta wē. Doo h'yy hapēē bā ta h'yyb tym ub tado bā t'ī hēnh hasēēk doo, ta hub sii hē tado bā. P'op Hagä Do ti hapäh.

³⁻⁴ Y hapäh né hē hÿ pong jé P'op Hagä Do masäk. (Y ab'aanh, dooh y hapēē bā ta h'yyb tym ub tado bā t'ī hēnh hasēēk doo, ta hub sii hē tado bā.) T'ī hēnh ta ti aj'yy* maa napäh kyyh ji nahajaa do ji her'ood bā. P'op Hagä Do nanoo do ji er'ood bā.[†]

⁵ Ti hadoo do aj'yy hyb n'aa y haja paawā y kasabé bā. Hā yÿ hē dooh y h'yy kasabé bā. Hā yÿ hē y kasabé bā paawā, jāām hē y h'yy kasab'ee da y nahejooj is do metēeh do hā.

⁶ Y karēn bā paawā hā yÿ hē y h'yy kasabé bā, h'yy gatamah do nado né paawā yÿh, né hup y né hē paawā ta ti y h'yy kasab'ee do hā. Ti hado né paawā, dooh y h'yy kasabé bā. Doo h'yy karēn bā ta bahānh y rahyb n'aa newē bā. Jāām né hē hā y rahapäh y moo wāt doo, y her'oot do na-āāj hē.

⁷ Hā yÿ hē y h'yy kasabé mahānh, tak'ēp hetsooh do kametä dāk do hyb n'aa hā yÿ, P'op Hagä Do anoo hā yÿ nesaa do y ahoop doo, sasēng tēg ejooh do hadoo ji. Nesaa Do Yb mejüü do ti, y tarejāā hyb n'aa, hā yÿ hē y h'yy kasabé mahānh.

⁸ Tamawoob nuu me Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā y betseē tabado hõm hyb n'aa ta ti y ahoop doo.

⁹ Tii d' né paawā, hahÿy da ta kyyh hā yÿ: "Jāām hē né hē y ky enyym do a hā, sahõnh hē hejój yÿ baad takametä dāk do hyb n'aa nahej'oonh do sa hā", nāng ta kyyh hā yÿ. Ti hyb n'aa kã, tsebee gó y h'yy kasab'ee y nahejoonh do hā, Kristo hejój bawät hyb n'aa hā yÿ.

¹⁰ Ti hyb n'aa kã y tsebé Kristo hyb n'aa nahejoonh do y ahob bā, Kristo hyb n'aa y raky n'aa rejā bā, Kristo hyb n'aa wē y badoh do y ahob bā, Kristo hyb n'aa y rara-hejā bā, Kristo hyb n'aa dooh y ad'oo pé na-āāj hē. Y nahejooj bā, hēp y tym hā y bahejoonh.

¹¹ H'yy gatamah do her'oot doo da y ber'ood dāk. Bē né ti han'oo tii d' y wén

her'oot. Bē né paawā tii baad her'oot do kēh y n'aa hā. Doo h'yy né paawā yÿh,[‡] dooh tabad'op hē Jesus ky n'aa rod sa bahānh red'oo do sa yd jé yÿh.

¹² H'yyb jawyk doo me y moo wäd wät bē mahang Jesus mejüü do heh'äät ji do bā metēeh doo: Hetsooh do P'op Hagä Do hanaa y metä wät, meuj n'aa nāng do y moo wäd wät, y pehuunh do na-āāj hē.

¹³ Ny hadoo do y moo wäd wät ta wób Jesus hā h'yy ka'eeh do hā, bē hā y moo nawäd wät doo? Jāām né hē hahÿy bē hā y nad'oo doo: Bē y daab nayyp doo! Bē mabaan ta ti hyb n'aa bē y ky n'aa rejāā hadoo doo.[§]

¹⁴ Tamawoob nuu me däg bē y bahehēen da hÿy kã. P'aa hēnh dooh né da bē y daab yb bā ēnh. Bē ma nado ti y karēn. Bē ti y karēn sa yb sa taah karēn doo da. Ji taah ned'ēed is do nado sa yb sa yÿn karēn do hanoo doo. Sa yb ti sa taah nad'ēed is do karēn do hanoo doo.^{**}

¹⁵ Baad y h'yyb hedoo sahõnh hē y ah'ēen hē y hanāng doo, y kan'oo dāk bē hā bē y masa hyb n'aa. Y eaanh hÿy kã bē hā: Doo h'yy denaa hē y bē kamahān, tak'ēp bē y kamahān do mabaj?

¹⁶ Hahÿy d' mā bē mahang habong do sa nooh: "Te hub né hē. Doo hē tadaab yb bā. Doo hē paawā bē tadaab yb bā, kamatakēe doo me bē tawedii", nāk sa kyyh.

¹⁷ Ajyy bē wē y mejüü do hā bē y wadii bē hā?

¹⁸ Tak'ēp paa y betseē Tiit bē wē tabahõm hyb n'aa. Äā h'yyb hata y mejüü ta sii ti noo gó. Bē Tiit wadii, bē hā péh? Sét hēp yÿ Tiit daheeh. Séd h'yyb hedoo äā babok Tiit daheeh. Doo hē äā wad'ii bā.

¹⁹ Ta ti äā wén her'oot bē hā, äā kawoom hyb n'aa bē ed'oo g'eeh? Doo h'yyb doo ti hyb n'aa tado bā. Séd äā h'yyb hedoo Kristo hā. T'öp hanāng doo me äā baher'oot sahõnh hē äā her'oot doo. P'op Hagä Do maa napäh äā her'oot doo. Najis haa, sahõnh hē äā bad'oo doo, bē hyb n'aa né hē tii, baad tabahadoo hyb n'aa bē hā, Jesus hā bē h'yy ka'eeh do kah'üüm hyb n'aa paawā.

²⁰ Y eÿÿm, bē wē y kajaa bā, ta see hadoo bē h'yyb hā yÿ da. Tii bā, dooh na-āāj hē bē

* **12:3-4** Ta daaj hē, ta ky n'aa né hē Paw-Ro her'oot. Ti né ti aj'yy hÿ pong jé P'op Hagä Do masäk doo. Kejēn doo gó Paw-Ro wén her'oot, dooh takarēn bā tah'yy kasabé bā do hyb n'aa. † **12:3-4** P'op Hagä Do wén nanoo kyyh tamaa napäh do ter'ood bā, tak'ēp tabahetsooh do hyb n'aa. Doo h'yy er' hā nā bā ta ti hadoo do er' gado bā badāk hahÿy hā er' babok nā bā. ‡ **12:11** Doo h'yy its né paawā yÿh Paw-Ro wén her'oot wät, dooh né ji hājaa péh P'op Hagä Do tanado bā paawā. Ta ti tabaher'oot bā tapes'āap na-āāj hē ta hā ky n'aa rejāā doo. "Doo h'yy Paw-Ro", nāk sa kyyh. § **12:13** Sahõnh hē ta wób sa mahang tamoo wäd wät doo, Korin buuj mahang na-āāj tamoo wäd wät. Jāām hē dooh tadaab yb bā sa hā. Ta wób hā ti tadaab yyp. Ti hyb n'aa apäh dooh baad Paw-Ro kamahān sa hā ta wób red'oo. Bē mabaan bē hā y daab nayyp doo Paw-Ro baher'oot bā, tahād ky n'aa e'ees. Nesaa do nado ti ji da hadoo do ji daab nayyp doo. ** **12:14** Korin buuj Jesus hā h'yy ka'eeh doo, Paw-Ro taah hadoo. Doo h'yy Paw-Ro karēn bā sa dajēer tagado bā. Takarēn tamasa sa hā, baad Jesus hā rah'yyb padēek hyb n'aa. Sa yb hadoo Paw-Ro, ta hyb n'aa Jesus hā rah'yy kae dāk do hyb n'aa.

genaag da bë y maher'ood bä. Y aw'yyt apäh da bë mahang kaj'öök doo, h'yy kajew'ëes doo, kawajään doo, séd hä h'yyb nahed'oo doo, ta wób ky n'aa rejää doo, kasab'ee doo, kamanejüü do na-ääj hë. Y hyb n'aa newë bä, y hyb n'aa tón ta ti hedoo do y awyyd bä da bë mahang.

²¹ Y eým da, bë wë y kajaa bä p'aa hënh da y nu mebyng bë hyb n'aa P'op Hagä Doo, ta hä y h'yy kaha'eeh do an'oo bä. Y hyb n'aa tón da y eým, pooj jé nesaa do moo bok do rat'yyd kamanehiïn do hyb n'aa baad nadoo do ramoo bok do hä, sa yým sa patug nadoo do sii rabeýyh do hä, nu meby n'aa näng do hä, sa matym gó ramoo bong doo.

13

Tagadëeg ub Paw-Ro maher'oot do ky n'aa hahýh

¹ Tamawoob nuu me däg hahý bë y bahëhën doo. Y kajaa bä, sahõnh hë ky n'aa katep'aa do bë mahang hanäng doo, pawóp hë, tamawoob hë ta rod n'aa raheer'oot da te hub tado bä.*

² Y ab'aanh, pooj jé, pawóp nuu me däg bë y bahëhën noo gó nesaa do moo boo bok do sa hä y maher'ood wät doo. Ta ti moo hedoo doo, bë sahõnh hë na-ääj hë, y maher'oot hahý da: Doo da y t'yyd mehïïn bá pooj jé du d'oo do nesaa do moo bok doo, ta wób na-ääj hý ká nesaa do moo bok doo.

³ Doo da bë y t'yyd mehïïn bá. Bë karën mäh, bë y metëeh Kristo tado bá hä y her'oot doo, bë nooh. Nahejooj nado Kristo bë wë. Hejooñ né hë bë mahang.

⁴ Nahejooñ doo gó b'aa kajatsék do hä kepëem däg né paawä, ti awäd had'yyt hý ká P'op Hagä Do hejój hyb n'aa. Ti hadoo né hë ää hä. Kristo nahejooj hä séd hä ää h'yyb hedo né paawä, bë wë da ää babok Kristo sii P'op Hagä Do hejój hyb n'aa. Bë wë ää kajaa bá, ta hejój gó da ää babok bë wë.[†]

⁵ Taw'ääts hë bë ti bë hä hë bë kamety, bë hyb n'aa newë, Jesus hä bë h'yy kae bá heh'äät ub. Doo g'eeh bë hapëë bá, Jesus Kristo bë h'yyb gó awät? Ta nehuh tado bá bë hegää bá, doo Kristo hä h'yy ka'eeh do heh'äät do bë do bá.

⁶ Wyt ta maab hë bë hä y gada, bë hapäh Jesus mejüü do heh'äät do ýyh.[‡]

* **13:1** Tii d' né ji bad'oo P'op Hagä Do kyy kerih do ji tamaher'oot, ta see ta da hadoo do taky n'aa tapa bá. Dew-Teronom 19.15 hä takerii dák tii. Doo ji ky dahé bá sét hë her'ood bá. Jáam hë ji ky daheeh pawóp hë, tamawoob hë hadoo doo, te hub né hë ranoo bá ky n'aa katapaa do ky n'aa. Tii da P'op Hagä Do kyy kerih do wén mejüü, daap hë ji ky n'aa tapa mahánh ji da hadoo do. † **13:4** Korin panang bá habong do wób raky sém Paw-Ro. Doo raky dahé bá. Nesaa do rakarën ramoo bok ná. Ti hyb takajaa do pooj jé Paw-Ro maher'oot sa há. Pooj jé dó tat'yyd mehïïn né paawä, doo da tat'yyd mehïïn wäd bá nabuj keh'üüm do sa há. Kristo hejój gó Paw-Ro ky n'aa ety da hý ká sa há takajaa bá. ‡ **13:6** Korin buuj wób ramejüü Paw-Ro metëeh Jesus mejüü do heh'äät do tado bá. Ti Paw-Ro mejüü sa daaj hë sa há hë rakamety rabahapäh hyb n'aa Jesus hä rah'yy kae bá, Jesus hä rah'yy kanae bá. Jesus hä rah'yy kae bá tii bá rabahapäh Paw-Ro Jesus mejüü do heh'äät tii, Paw-Ro hyb n'aa Jesus hä rah'yy kae dák do hyb n'aa.

⁷ P'op Hagä Do hä ää ky n'aa etsëë, baad nadoo do bë moo nabok hyb n'aa. Doo ää ky n'aa ets'ëë bá ta tii, baad bë mahang ää moo boo bok do ta wób rabaher'oot hyb n'aa. Doo. Tii d' ää wén ky n'aa etsëë, baad hadoo do bë moo bok hyb n'aa. Ti né hë ti ää karën doo. Doo y hyb n'aa p'eed bá, baad nadoo ää moo boo bok doo, ta wób redoo bá. Jáam né hë y karën, baad bë babok doo.

⁸ Tii d' y wén her'oot, doo ää haja bá baad hadoo do ää geäm bá. Jáam hë ää hajaa ää moo bok baad hadoo do masa doo, kah'üüm do hanoo doo.

⁹ Tseebe gó ää gadoo ää nahejooñ doo. Jáam hë ää karën, baad Jesus hä bë h'yy ka'eeh. Ää ky n'aa etsëë bëeh, bë t'yyd kamehiïn hyb n'aa baad nadoo do hä, p'aa hënh baad ub bë babok hyb n'aa.

¹⁰ Hahý mo haja ýh kerih do bë y ma erih bë wë y kajaa do pooj jé, bë wë y kajaa bá ká, doo hyb n'aa bë y nabuuj gedoo pé hyb n'aa ky n'aa jawyk doo me, hä y kan'oo dák doo me. Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do anoo ta ti ý ky n'aa jaw'yyk doo, baad hadoo do ý moo wät hyb n'aa bë hä, bë h'yy ka'eeh do kah'üüm hyb n'aa. Hä ý tabanoo ta ti ta ky n'aa jaw'yyk do bë h'yyb tym gó hanäng do ý rejää hyb n'aa nado.

Paw-Ro kedëë hóm do ky n'aa hahýh

¹¹ Tagadëeg ub, wakän haa, bë tseebe. Taw'ääts hë bë t'yyd kamehiïn baad nadoo do bë moo boo bok do hä. P'aa hënh baad hadoo do bë moo boo hý ká. Bë ky dahé hahý hä, bë y ma erih do hä bë y maher'oot do ta há. Taw'ääts hë séd bë h'yyb hedo. Taw'ääts hë hanäm doo gó bë babok bë da hadoo do wë. Tii bá da P'op Hagä Doo, ta hanaa ji kamahän doo, ta hanaa ji h'yyb näm doo, awät da bë mahang.

¹² Taw'ääts hë baad ub, hanäm doo gó bë edëë sahõnh hë bë da hadoo doo.

¹³ Sahõnh hë Jesus hä h'yy ka'eeh do babá habong do bë rahy n'aa esee.

¹⁴ Y karën, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky enyym do bë h'yyb gó tabawät. Y karën ji P'op Hagä Do kamahän do sahõnh hë bë h'yyb gó tabawät. Y karën na-ääj hë séd hä ji h'yyb hedoo P'op Hagä Do Sahee ji hä hanoo do sahõnh hë bë h'yyb gó tabawät. Jáam hë ká.

Garata Jesus hã h'yy ka'eeh do Garata hãd nãng do panang bã habong do hã Paw-Ro ma erih do hahÿÿh

Kedëng do ky n'aa hahÿÿh

¹ Jesus mejüü do see ÿ ti hÿ Paw-Ro. Ajyy ÿ rasëew hõm do hyb n'aa nado Kristo mejüü do see ÿ wén hado däk. Ajyy sa kyy gó nado tii. Jesus Kristo kyy gó né tii. P'op Hagä Do ta Yb, dejëp do mahang Jesus ganã wät hanoo do kyy gó na-ääj hë.

² Èr hÿÿj hedoo do pa ÿ habong do sa sii ÿ edëng bëeh, Jesus hã h'yy ka'eeh doo, Garata hã n'aa bã jé pad'yyt hë bë panang bã kahet'aa doo.

³ ÿ karën P'op Hagä Do èr Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ääj hë ky en'yyim bë hã. ÿ karën baad ub Kristo bë rah'yyb en'yyim.

⁴ Jesus né hë tii, P'op Hagä Do èr Yb karën doo da, ta daaj hë takan'oo däk dajëb hã, nesaa do èr moo bok do sãm, èr tabed'ëep hyb n'aa, da hë Nesaa Do Yb mejüü doo da habok doo da èr naboo bong hyb n'aa kã.

⁵ Taw'ääts hë P'op Hagä Do hã ji j'aa etsëë had'yyt hë. ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë.

Mosees ky n'aa jaw'yyk do hã rah'yy kawereem do ky n'aa hahÿÿh

⁶ ÿ hyb n'aa tón, nayyw hë né hë bë du doo do hyb n'aa bë beréd hõm P'op Hagä Doo, Kristo hyb n'aa né hë bë wë taky enyyim, bë tagadoo doo. Panyyg see bë ky dahé däg kãn.

⁷ Jesus panyyg hanãm do tii, ta wób sa noo né paawã, dooh panyyg hanãm do tado bã. Ta wób rakarën bë rawedii. Rakarën rah'ÿÿt Kristo ky n'aa hanãm doo.

⁸ Ky n'aa kawas'ee däk da had'yyt hë jé ta see hadoo Jesus ky n'aa hanãm do ma metëek doo, bë äa ma met'ëeg wät do paa nadoo doo. ÿ tado bã paawã, ääs wë hã hana do tado bã paawã na-ääj hë ta see hã ma metëek doo, ky n'aa kawas'ee däk da.

⁹ ÿ ab'aanh pooj jé bë äa maher'ood wät doo: Ky n'aa kawas'ee däk da had'yyt hë jé ta see hadoo Kristo ky n'aa hanãm do bë tamarher'ood bã, pooj jé bë gadoo do nahadoo doo! Tabanesaa hënh hahõm do ti ma matëg oow.

¹⁰ Ta ti ÿ erih do hã wyt ta maab hë, dooh hã ÿ raj'aa etsë do jawén ÿ awäd bã. P'op Hagä Do ÿ taj'aa etsë ÿ karën. Ta wób ÿ karën ÿ h'yy en'yyim g'eeh? Dooh. Da hë ÿ karën

nã bã paawã ta wób ÿ h'yy enãw up, dooh Kristo karom ÿ do bã paawã.

¹¹ Baad bë ÿ maher'oot hahÿ wakãn haa: Kristo ky n'aa hanãm do bë ÿ ma met'ëeg wät doo, dooh ajyy sa hanaa tado bã.

¹² Dooh aj'yy tado bã hã ÿ tab'ëes do ta panyyg. Dooh ÿ rama met'ëeg bã ta tii. Jesus Kristo né hë tii, ta ti metëeh do hã ÿÿ.

¹³ Bë ky n'aa napäh paa nyy da p'ooj ub Judah buuj ky n'aa jew'yyk do mejüü doo da ÿ bawäd wät. Bë ky n'aa napäh nyy da tak'ëp ÿ paa rejää P'op Hagä Do karapee, Kristo hã h'yy ka'eeh doo. Bë ky n'aa napäh na-ääj hë tak'ëp ÿ karën paawã Kristo hã h'yy ka'eeh do ÿ gawats'iik ti noo gó.

¹⁴ Tak'ëp paa ÿ ma kamet'ëeg wät Judah buuj ky n'aa jew'yyk doo, baad paa ÿ ky daheeh. Ti hyb n'aa ÿ akog bong paa hajök Judah buuj nemon ÿÿ na kamet'ëek doo. Tak'ëp paa ÿ karën ÿ ky daheeh sahõnh hë äa wahé makü metëek do hã.

¹⁵⁻¹⁶ Tii bã kã, tii da né hë ÿ bawäd né paawã, P'op Hagä Do metã wät hã ÿ ta T'aah, ÿ tah'yy gan'yyh ta hã tan'oo bã, Judah buuj nadoo do hã ta ky n'aa ÿ maher'oot hyb n'aa. P'ooj ub, äñ ÿ wog gó ÿ basuun nã bã, tsyt hë ÿ P'op Hagä Do asëew däk. Taky enyyim do hyb n'aa hã ÿÿ, nes'aa né paawã ÿÿ, hã ÿ tabanoo ta wë ÿ moo wät hyb n'aa. Tii bã, ta T'aah hã ÿ tametëeh P'op Hagä Do h'yyb däng noo gó, dooh ÿ eaaj bã ajyy sa hã nyy d' ÿ bad'oo.

¹⁷ Dooh na-ääj hë Jerusarënh hënh ÿ ahõm bã, pój ÿÿ jé Jesus mejüü do rabahoo padëek do sa wë ÿ beaanh hyb n'aa paawã. Dooh. Nayyw hë ÿ bahõm paa Arab hãd nãng do hãj n'aa hënh. Ta jawén, tii b' naa Damas-Ko panang hënh ÿ babaa hõm kãn.

¹⁸ Tii bã kã, tamawoob hë ta baab jawén paa bã, Jerusarënh hënh ÿ bahõm kãn, Peed ÿ baheg'ääs hyb n'aa. 15 ta äh ta pa ÿ baym.

¹⁹ Ta tii bã na-ääj hë ÿ bahapäh Tsijaag, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hÿÿj.* Jesus mejüü do wób, dooh ÿ hapëë bã ti noo gó.

²⁰ P'op Hagä Do matym gó bë ÿ maher'oot: Te hub né hë hahÿ ÿ erih doo. Dooh ÿ noo kanesa bã.

²¹ Ta jawén ÿ bahõm kãn Sirija, Siris hãd enãh do sa hãj n'aa hënh.

²² Kristo hã h'yy ka'eeh do Judah buuj hãj n'aa bã, jé pad'yyt hë sa panang hënh rakahet'aa doo, dooh ÿ rahapëë nã bã ti noo gó.

²³ Jããm hë hahÿ ÿ raky n'aa napäh. Hahÿÿ d' sa kyyh: "Aj'yy p'ooj ub ää tarahejää doo, hÿÿ kã tama met'ëeg kãn Kristo ky n'aa p'ooj ub takarën do tagawats'iik do paah", nãk mã sa kyyh.

²⁴ Ta ti ÿ raky n'aa napäh bã, P'op Hagä Do raj'aa etsë hëp ÿ n'aa.

* 1:19 Tsijaag, Jesus hÿÿj. Sét hë sa ÿÿn.

2

¹Ti m', 14 ta baab jawén paa bá, p'aa hēnh Jerusarēnh hēnh ŷ bahōm. Béh-Nabéh sii ŷ bahōm. Tiit ŷ mahūūm si ŷŷ.

²T'ī hēnh ŷ wén hōm, P'op Hagā Do metēēh hyb n'aa taw'āāts hē né hē ŷ bahōm. Ta tii bá ŷ ats'yyt Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa ky n'aa nāng doo, ŷ maher'oot hyb n'aa sa hā nyy da Kristo ky n'aa hanām do Judah buuj nadoo do hā ŷ ma mehet'ēēk doo. ŷ wén maher'oot, ŷ karēn ŷ baheg'āās séd rah'yyb hedoo bá hā ŷŷ, ŷ ma mehet'ēēk do hā. Séd rah'yyb nahedo bá paawā ŷ ma mehet'ēēk do hā, daap paawā tii bá ŷ ma met'ēēg wāt doo, da hē ŷ ma metēēk do na-āāj hē, Jesus hā h'yy ka'eeh do wób ŷ da raky sēm do hyb n'aa ta ti raky n'aa napāh bá.

³Séd hā sa wahē n'aa hedoo do rah'yyb hedoo né hē hā ŷŷ, ŷ ma mehet'ēēk do hā. Dooh ēnh ramejō bá Tiit, t'ī hēnh si ŷ hewād nā doo, ta masuuj noo byyh kahōg hōm bá, Judah buuj nado né paawā.

⁴Ta wób ti tii d' karēn paawā tabad'oo. Jesus hā h'yy ka'eeh do oow né tii. Ēr mahang rakamekuuj bong rabaheg'āās hyb n'aa nyy da Kristo Jesus hyb n'aa, dooh sa ky n'aa jaw'yyk do ēr jeŷŷm wād bá, neŷŷm doo gó ēr wén boo kán. Rakarēn paawā p'aa hēnh sa ky n'aa jaw'yyk do mejūū doo da ji bawāt. Rakarēn paawā sa ky n'aa jaw'yyk do karom hadoo ji bahado dāk p'aa hēnh.

⁵Tii d' rakarēn né paawā, dooh tabad'op hē āā ky dahé bá sa kyyh, bē hyb n'aa, Kristo ky n'aa hanām doo, baad hadoo doo, baad tabenyw dāk hyb n'aa, ta panyyg kamanekuuj dāk hyb n'aa.

⁶Jerusarēnh bá Jesus hā h'yy ka'eeh do mahang rahyb n'aa jew'yyk do sa hā, sa wahē n'aa ky n'aa nāng do sa hā, baad ub ŷ ma mehet'ēēk doo. Dooh ŷ ma mehet'ēēk do jó ramejūū péh. (Ta ti ŷ her'ood né paawā, dooh ŷ ky s'ūūd bá sa hā Jesus sii rababok do paa hyb n'aa. Séd gó P'op Hagā Do ji tagadoo. Ky n'aa etsēēh doo, ky n'aa nets'ās do na-āāj hē tagadoo.)

⁷Dooh né hē ŷ ma mehet'ēēk do jó ramejūū péh, ŷ hanāng. Rahapāh, hā ŷ P'op Hagā Do anoo, Kristo ky n'aa hanām do ŷ ma metēēk hyb n'aa Judah buuj nadoo do sa

mahang, Peed hā tabanoo do hadoo Judah buuj mahang tama metēēk hyb n'aa.

⁸P'op Hagā Doo, Peed tahej'oonh doo, Judah buuj mahang Jesus mejūū do tabahadoo hyb n'aa, ŷ na-āāj né hē tahej'oonh Judah buuj nadoo do sa mahang Jesus mejūū do ŷ bahadoo hyb n'aa, rabahapāh.

⁹Ti m', Tsijaag, Peed, Jowāw daheeh, Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa hyb n'aa jew'yyk do ky n'aa enāh doo, rabahapāh bá nyy da P'op Hagā Do ŷ tasēew hōm tsyt hē, Judah buuj nadoo do mahang ŷ moo wāt hyb n'aa, Béh-Nabéh daheeh ŷ ragadoo sa h'yyb hataa āā bahado dāk hyb n'aa kā. Sa moo hub me āā redēng tii bá, āā ragadoo rametēēh hyb n'aa ta tii hā. Sa sii āā kaner'oot noo gó, baad ub sa hā Judah buuj nadoo do mahang ŷ Béh-Nabéh daheeh āā moo bok hyb n'aa. Ti nuuj jé Judah buuj mahang ramoo bok tii.

¹⁰Dooh āā hā ramejō bá. Jāām hē āā hā retsēē, Jesus hā h'yy ka'eeh do kas'ut do Jerusarēnh panang bá habong do āā hyb n'aa esee hyb n'aa, āā masa hyb n'aa. Tii d' né da tak'ēp ŷ karēn up ŷ bad'oo.

¹¹Ān-Tijoka panang bá āā wē Peed baheg'āās noo gó, Peed ŷ nabuuj gedoo baad nadoo do hyb n'aa tabad'oo doo.

¹²Pooj jé dó baad Peed awa had'yyt hē Jesus hā h'yy ka'eeh do Judah buuj nadoo do sa sii. Tii bá kā, Ān-Tijoka bá rakajaa ajyy Tsijaag hep'ēēh doo. Ti m' ta ti ajyy rakajaa bá kā, dawē hā Peed bawād dāk Judah buuj nadoo do sa mahānh. Dooh sa sii tawa wād bá, Judah buuj wób ji masuuj noo byyh kahōk do hā ky kah'ūūm do tajeŷŷm do hyb n'aa.*

¹³Tii bá Judah buuj Jesus hā h'yy ka'eeh do ta tii bá habong doo, Peed mo n'aa me rabadoo dāk na-āāj hē. J'ooj madāk doo me ti noo gó Peed bad'oo doo da tii d' na-āāj hē rabad'oo. Dawē hā rababoo dāk Judah buuj nadoo do sa hŷŷj hedoo do Jesus hā h'yy ka'eeh do sa mahānh.† Béh-Nabéh sii hē sa h'yyb hata dāg ti noo gó.

¹⁴Ti m', dooh baad hadoo doo, Kristo ky n'aa hanām do metēēh doo da raboo boo bá ŷ bahapāh bá, sa hŷŷj hedoo do raty

* **2:12** Ti noo gó, Judah buuj Jesus hā h'yy ka'eeh do wób ramejūū Judah buuj nadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh do sa masuuj noo byyh ragahōg hōm, jāām hē tii bá P'op Hagā Do gadoo Judah buuj nadoo do red'oo do hyb n'aa. Judah buuj wób, Jesus hā h'yy ka'eeh doo, tii da ramejūū Judah buuj nadoo do rabad'oo, Judah buuj wób Jesus hā h'yy kana'eeh do rajeŷŷm do hyb n'aa. Sa hā rawén jeŷŷm, ta ti rarejāā sa ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh doo. † **2:13** Ti noo gó, jāām hē Judah buuj rabawa Judah buuj nadoo do sa sii, Judah buuj nadoo do sa masuuj noo byyh ragahōg hōm bá. Tii da né sa ky n'aa jaw'yyk do mejūū. Jesus hā h'yy ka'eeh do sa mahang dooh tii d' tahado wād bá. Séd gó ji P'op Hagā Do gadoo Jesus hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'āāts hē né hē paawā Judah buuj nadoo do sii Peed bawa. Ta tii bá heg'āās do Peed raky n'aa her'oot ta wób sa hā Peed jeŷŷm. Ti hyb n'aa dooh takarēn bá Judah buuj nadoo do sii tawa bá heg'āās do sa matym gó. Ti hyb n'aa tsyt hē tabawād dāk, tahapēē né paawā dooh ji masuuj noo byyh kahōg hōm do hyb n'aa ji P'op Hagā Do gadoo. ‡ **2:14** Rawén ty n'aa ges'yyk, dooh Garata hāj n'aa buuj Jesus hā h'yy ka'eeh do sa masuuj noo byyh kehōg bá. Ti hadoo né hē P'op Hagā Do gadoo na-āāj hē sa hā Peed hapēē né paawā, ta ty n'aa ges'yyk ta sii wa do paah, ta wób tajeŷŷm do hyb n'aa. J'ooj madāk do ta h'yyb.

n'aa gesyng dāk[‡] ŷ bahapäh bä, sahõnh hē sa matym gó Peed hä ŷ ky hadoo: “Judah buuj né paawä õm, Judah buuj nadoo doo da mabawäd dāk. Meréd hõm Judah buuj raky n'aa jaw'yk doo. H'ëed hyb n'aa hÿy kä, mabad'oo do hä, makarën mamejüü Judah buuj nadoo do er hÿy ky n'aa hedoo doo, Judah buuj ky n'aa jaw'yk do ragadoo sa hä magadoo hyb n'aa, õm né heréd hõm paawä tii?[§]

¹⁵ Te hub né hē, Judah buuj taah er bahadoo do hyb n'aa Judah buuj né hē eër. Dooch ta wób, baad nadoo do moo heb'ooch do er ado bä.^{**}

¹⁶ Dooch né paawä baad nadoo do moo heb'ooch do er ado bä paawä, er hapäh, jáãm hē Jesus Kristo hä ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad ji wén hado dāk P'op Hagä Do matym gó. Jáãm hē Jesus hyb n'aa ji tagadoo. Dooch Mosees ky n'aa jaw'yk do ji ky daheeh do hyb n'aa tado bä. Er na-ääj hē, Judah buuj, Kristo Jesus hä er h'yy kae dāk baad er bahado dāk hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, er tagadoo hyb n'aa. Dooch Mosees ky n'aa jaw'yk do ji ky daheeh do hä er daab yb wäd bä. Dooch hajaa pé baad tabahado dāk P'op Hagä Do matym gó Mosees ky n'aa jaw'yk do mejüü do taky daheeh do hyb n'aa.

¹⁷ Hÿy kä, eër, Judah buuj hedoo doo, Kristo hyb n'aa kä er karën do hyb n'aa baad er bahado dāk P'op Hagä Do matym gó, baad nadoo do moo heb'ooch do er bahado dāk Judah buuj nadoo do nemuun, näk er buuj wób. Nyy d' rahanäng pé ta tii? Kristo hyb n'aa g'eeh nesaa do moo heb'ooch do er bahado dāk? Dooch. Dooch tii d' tado bä!

¹⁸ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yk do ky nadaheeh do ji bahadoo, p'aa hēnh ji du do bä Mosees ky n'aa jaw'yk do hä ji daab yb bä, pooj jé ji eréd hõm doo.^{††}

¹⁹ Dooch taw'ääts hē tado bä p'aa hēnh ŷ du do bä ŷ daap yyp Mosees ky n'aa jaw'yk do hä. Mosees ky n'aa jaw'yk do dajëb hä ji taky n'aa etyy do hyb n'aa, ŷ paa dajëb wät hadoo ta hä.^{‡‡} Hÿy kä, tamanejõ wät do hyb n'aa hä ŷy, ŷ hajaa P'op Hagä Do karën doo da ŷ bawät.

²⁰ Hahÿy d' ŷ hanäng pé ti ta ky n'aa

jaw'yk do hä ŷ paa dajëb wät do hadoo ŷ baher'oot bä: Kristo sii ŷ kepëem dāk do hadoo b'aa kajatsëk do hä tadajëp noo gó. Gawatsig hõm pooj jé ŷ bawät do paah. Kristo ti hÿy kä hëp ŷy gó hawät doo. Da hē, badäk hahÿy bä ŷ bawät nä bä, ŷ h'yy kae had'yit hē P'op Hagä Do T'aaah hä, hä ŷ kamahän do hä, hëp ŷ n'aa dajëp do hä.^{§§}

²¹ Jáãm hē P'op Hagä Do er wé taky enyym do hyb n'aa baad er wén hado dāk ta matym gó. Dooch ŷ ty n'aa gesyng bä ta tii. Ta ti ŷ wén her'oot, ji haja bä paawä baad ji bahado dāk P'op Hagä Do matym gó ta ky n'aa jaw'yk do ji ky daheeh do hyb n'aa, tii bä daap paawä Kristo dajëp!”, näng mä ŷ Peed hä.

3

¹ H'yy ganahoot nä do hadoo bëeh, Garata buuj! Tak'ëp bē rawad'ii bong bë wén nahapëë wät baad hadoo doo! Jaa bë hä wadii? Baad ub né paa bë ŷ ma met'ëeg wät Jesus Kristo ky n'aa b'aa, kajatsëk do hä ji hyb n'aa dajëp doo.

² Sét ub ti ŷ eanah bë hä hÿy kä: P'op Hagä Do anoo bë hä ta Sahee, Mosees ky n'aa jaw'yk do bë ky daheeh do hyb n'aa g'eeh, Kristo hä bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa ta ky n'aa bë maa napäh noo gó?

³ Tak'ëp bë h'yy ganahoot? Bë du do dāk noo gó Kristo hä bë h'yy ka'eeh doo, bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee bë wén gadoo. Ta Sahee bë tah'yib mahüüm. Bë karën apäh hÿy kä bë daaj hē bë hajaa doo me bë bahajaa pooj jé bë du doo doo? Mosees ky n'aa jaw'yk do ji ky daheeh do hä g'eeh bë karën bë daap yyp hÿy kä?

⁴ Hajõng baad hadoo do bë bahapäh paa bë mahang. Daap hē g'eeh ta ti bë hä? ŷ karën paawä bë bahapäh, dooch daap hē tado bä.^{*}

⁵ Wyt ta maab hē, ta Sahee P'op Hagä Do wén noo bë hä, hanäm do tawén pehuunh bë mahang, Kristo hä bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa, dooch Mosees ky n'aa jaw'yk do bë ky daheeh do hyb n'aa tado bä.

⁶ Bë hyb n'aa newë Abaraäm bad'oo doo. P'op Hagä Do hä tah'yib ka'eeh do hyb n'aa né kä m', baad tawén hado dāk paa P'op Hagä Do matym gó.[†]

§ 2:14 Dooch né paawä Peed her'ood bä Judah buuj nadoo do sa hä sa masuuj noo byyh ragehõg hõm hyb n'aa, tii d' tahanäng pé dawëë tabawäd dāk do sa mahänh, Judah buuj wób rakajaa bä. ^{**} 2:15 Judah buuj ramaneënh ta wób “baad nadoo do moo heb'ooch doo”, sa ky n'aa jaw'yk do raky nadaheeh do hyb n'aa. ^{††} 2:18 Hahÿy d' tahanäng pé tii: P'aa hēnh ji daab yb bä Mosees ky n'aa jaw'yk do ji ky daheeh do hä, ta ti ji eréd wät do jawén paa bä, tii bä né hē nesaa do moo heb'ooch do ji bahado dāk né hē, ji nahajaa do hyb n'aa sahõnh hē ji ky dahé bä. Dooch Jesus hä ji daap yyp do hyb n'aa tado bä nesaa do moo heb'ooch do ji hado bä. ^{‡‡} 2:19 Dooch Mosees ky n'aa jaw'yk do mejõ wäd bä ji hä Paw-Ro hanäng péh. ^{§§} 2:20 Ti hadoo er hä na-ääj hē. Paw-Ro bawät do hä er tametëeh nyy da taw'ääts hē er sahõnh hē er babok. ^{*} 3:4 Dooch ji hapëë bä baad ub nyy d' tahanäng pé tég nad'ëed is do 4 hä kerih doo. Sét né paawä Gereg kyyh, pawóp hē ta ky n'aa ta see pé noo gó. Hahÿy da na-ääj hē tahajaa ji erii bä: “Daap hē g'eeh tak'ëp bë ahob wät doo, Kristo hä bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa bë rarejëää noo gó? ŷ karën paawä bë bahapäh, dooch daap hē tado bä bë ahoop do paah.”

† 3:6 Genesis 15.6

7 Ti hyb n'aa kä, tii d' h'yy ka'eeh doo, Abaraâm karapee kä.‡

8 P'ooj ub P'op Hagä Do kyy kerih do hä kaher'ood däk paah, rah'yy ka'eeh do hyb n'aa, Judah buuj nadoo do sii hē da baad rabahado padëek da P'op Hagä Do matym gó. Hahÿÿ da Kristo ky n'aa hanäm do P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot paa Abaraâm hä: “A hyb n'aa né da sahõnh hē badäk hahÿÿ hä habong do ky n'aa kedëng da”,§ näng kerih doo.

9 Ti hyb n'aa, sahõnh hē Kristo hä h'yy ka'eeh do tii, Abaraâm h'yy ka'eeh doo da h'yy ka'eeh doo, ragadoo da Abaraâm hä P'op Hagä Do ky n'aa edëng do paah.

10 Tii d' nado sahõnh hē tii, Mosees ky n'aa jaw'y'yk do raky daheeh do hä daab 'yyp doo. Ky n'aa kawas'ee däk tii. Tii d' né hē P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot ti ky n'aa: “Ky n'aa kawas'ee däk sahõnh hē ajyy, ÿÿj, sét né paawä resõöts bä sahõnh hē P'op Hagä Do ky n'aa jaw'y'yk doo gó kerih do mahang. Sét nuu me né paawä resõöts hõm bä, raky n'aa kawas'ee däk da”,** näng kerih doo.

11 Ti hyb n'aa, wyt ta maab hē, dooh baad ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó ta ky n'aa jaw'y'yk do hä ji daap yyp do hyb n'aa. Ti né hē ti P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot doo. Hahÿÿ da takerii däk ta ti ky n'aa: “Jääm hē edëb had'yyt da, jé ta hä h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad hado däk do P'op Hagä Do matym gó”,†† näng kerih doo.

12 Hÿÿ kä, Mosees ky n'aa jaw'y'yk do mejüü do ji moo wät doo, dooh ji h'yy ka'eeh do tado bä. Ramoo bok do hä radaab yyp ky n'aa jaw'y'yk do ky dah'eeh kar'ëen doo. Hahÿÿ da takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó ta ti ky n'aa: “Jé hahÿÿ hä kamejüü do moo wät doo, edëb né paawä da ta hyb n'aa.”‡‡

13 Ër paa ky n'aa kawas'ee däk Mosees ky n'aa jaw'y'yk do mejüü do ër nahajaa do hyb n'aa ër ky dahé bä. Tii bä kä, ër Kristo bedëeb wät ër ky n'aa kawas'ee däk do mahänh. Ta hä tabadäng ër ky n'aa kawas'ee däk do Kristo an'oo bä, ër hä tanadëë wät hyb n'aa. Ër hyb n'aa Kristo ky n'aa kawas'ee däk paa ÿ wén näng, hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do hyb n'aa ta ti ky n'aa: “Ky n'aa kawas'ee däk da sahõnh hē b'aa hä sa kamag padëek doo”,§§ näng kerih doo.

14 Ër ky n'aa kawasee do mahänh ër Kristo Jesus bedëeb wät do hyb n'aa, Judah buuj nadoo do na-ääj hē ragadoo hÿÿ kä Abaraâm

hã P'op Hagä Do ky n'aa edëng doo. Hÿÿ kä, ër sahõnh hē, ër h'yy ka'eeh do hyb n'aa ër gadoo P'op Hagä Do Sahee taky n'aa enooh do paah.

15 Kaner'oot do ky n'aa jaw'y'yk doo gó bë ÿ maher'oot Abaraâm hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ky n'aa, wakän haa. Sa da hadoo do sii rakaner'ood bä, ramoo boo bä kerih do rakaner'oot do heen n'aa, sa häd ta hä raberih bä hyb n'aa jewy'k do sa matym gó, tii bä dooh hajaa pé ta ti tahÿÿd bä. Dooh na-ääj hē ta jawén sa see haja bä kaner'oot do heen n'aa hä taberih nä ta ky n'aa papuuj, pooj jé, ta da hadoo do sii rakaner'oot do bód nadoo doo. Ti hadoo Abaraâm hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do hä.****

16 Abaraâm hä, ta panaa hä na-ääj hē P'op Hagä Do ky n'aa enooh paah, ta hyb n'aa sahõnh hē badäk hahÿÿ hä habong do raky n'aa kedëng. Dooh paa P'op Hagä Do ky dëë bä hajök do ta panaa sa hyb n'aa, ta ti taky n'aa enooh doo. Sét hē ta panaa hyb n'aa taky däng.††† Kristo né hē ti sét hadoo do Abaraâm panaa, ta hyb n'aa ji wén ky n'aa kedëng.

17 Hahÿÿ d' ti ÿ hanäng péh, dooh P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa hahÿÿt pé ÿ noo bä: Abaraâm sii P'op Hagä Do kaner'ood wät paah. Baad P'op Hagä Do ky däng ta hä. Taky däng ta hä, dooh taky kahÿÿd bä ta hä taky n'aa enooh doo. Ti hyb n'aa, ta ky n'aa jaw'y'yk doo, 430 ta baab jawén paa bä Mosees hä kan'oo däk doo, dooh tahaja bä tahÿÿd bä pooj jé Abaraâm hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo.

18 Abaraâm hä P'op Hagä Do ky n'aa edëng do ër wë tatabëej bä paawä Mosees ky n'aa jaw'y'yk do ji ky daheeh do hyb n'aa, ji haja bä paawä tii, tii bä dooh P'op Hagä Do ky n'aa enooh do hyb n'aa tado wäd bä. P'op Hagä Do ky n'aa enooh do hyb n'aa né hē Abaraâm gadoo P'op Hagä Do ky n'aa edëng do ta hä. P'op Hagä Do wén ky n'aa edëng Abaraâm, P'op Hagä Do ky enyym do hyb n'aa ta hä.

19 Tii d' tado bä, h'ëed hyb n'aa g'eeh takan'oo däk ta ky n'aa jaw'y'yk doo? Tawén kan'oo däk, nesaa do ramoo nabok hyb n'aa paawä. Takan'oo däk dó, Kristo, Abaraâm panaa, kanajaa nä bä. Ti panaa hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. P'op Hagä Do anoo paa ta ky n'aa jaw'y'yk do ääs sa hä, Mosees hä raban'oo däk hyb n'aa. P'op Hagä Do ky n'aa rod Isaraéw buuj sa wë, sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë na-ääj hē ti Mosees.

‡ 3:7 Abaraâm karapee, P'op Hagä Do karapee, Isaraéw buuj sa hä. Ti hyb n'aa jé h'yy ka'eeh do tii, P'op Hagä Do karapee heh'äät doo, Paw-Ro wén näng. § 3:8 Genesis 12.3, 18.18, 22.18 ** 3:10 Dew-Teronom 27.26 †† 3:11 Habakuk 2.4 ‡‡ 3:12 Rewitikos 18.5 §§ 3:13 Dew-Teronom 21.23 **** 3:15 Dooh kahÿÿt pé tii. Dooh ta bahänh hanoo péh. ††† 3:16 Genesis 12.7, 13.15, 24.7

²⁰ Hÿy kã, sét hê tado bã, ta daaj hê taky n'aa enooh doo, dooh ji hyb n'aa karên pé ji ky n'aa rod. Sét ub né hê P'op Hagã Doo, ta daaj hê Abaraãm hã tamaher'oot do ta hã taky n'aa enooh doo.

²¹ Ti hyb n'aa kã, P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk do h'yy kawareem g'eeh pooj jé taky n'aa enooh do paa hã? Dooh! Dooh ta hã tah'yy kawareem bã. P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk do haja bã paawã ji edêb had'yyt do ji hã tan'oo bã, tii bã kã baad êr bahado dæg né hê paawã P'op Hagã Do matym gó ta ky n'aa jaw'yyk do êr ky daheeh do hyb n'aa.

²² Dooh né hê tahaja bã ta tii. P'op Hagã Do kyy kerih do her'oot, nesaa do ji h'yyb gó ji karên do ji hã tajejü had'yyt hê. Ti hyb n'aa, jããm hê Jesus Kristo hã ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa ji gadoo P'op Hagã Do ky n'aa enooh doo.

²³ Kristo ewäd hyng do pooj jé, ti nuuj jé, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ãã tamoo masoo hadoo. ãã tadewãts bêeh hadoo. ãã tahag'ããs ti nuuj jé, tób rayd ragadahew'ëes do hagã n'aa tabad'oo doo da, P'op Hagã Do êr hã tametêeh bã kã Kristo hã ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa kã hÿy kã, baad ji bahado dæk ta matym gó.

²⁴ Kristo ewäd hyng do pooj jé, ãã hagã n'aa hadoo ti nuuj jé Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, nesaa do ãã moo nabok hyb n'aa. Hÿy kã, Kristo ewäd hyng do hyb n'aa, baad êr bahado dæk P'op Hagã Do matym gó ta hã êr h'yy ka'eeh do hyb n'aa.

²⁵ Hÿy kã, Kristo hã êr h'yy ka'eeh do hyb n'aa kã, Kristo hã êr daap yyp do hyb n'aa kã, dooh hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do êr tahagãã wäd bã.

²⁶ Ti hyb n'aa kã, P'op Hagã Do taah bê sahõnh hê, Kristo hã bê h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Séd bê h'yyb hedo dæk hÿy kã Kristo Jesus hã.

²⁷ Bê nu kemuun bong bã séd hã bê h'yy kata dæk hyb n'aa Kristo sii, Kristo hadoo bê bahado dæk hÿy kã.

²⁸ Séd uuh had'yyt êr hÿy kã Kristo Jesus hã êr h'yy kata dæk do hyb n'aa: Judah buuj ji do bã, Judah buuj nadoo do ji do bã, sa kariw n'aa ji do bã, sa karom ji do bã, aj'yy ji do bã, ÿñh ji do bã na-ããj hê. Séd uuh had'yyt né hê ji.

²⁹ Kristo karapee bê bahado dæk do hyb n'aa, Abaraãm panaa heh'ãat hadoo bê bahado dæk. Ti hyb n'aa Abaraãm hã P'op Hagã Do ky n'aa enooh do paa tabês hÿy kã bê hã.

4

¹ Panyyg ky n'aa gó bê ÿ maher'oot ji hã tabês do ky n'aa: Ji t'aah, sahõnh hê ta yb ma gadoo do pan'aa, sa karom bahãnh nado ta

karapee noo gó, sahõnh hê ta yb ma ta ma hado dæg né paawã ta jawén.

² Ta yb ky däng do noo gó kanajaa nã bã, ta hagã n'aa mejüü ta t'aah hã ti nuuj jé. Ta ma tagadoo do pan'aa ti nuuj jé hag'ããs do hã taky daheeh. Dooh ta t'aah haja bã tah'yy karên do tamoo wäd bã.

³ Ti hadoo êr hã. Kristo êr tabed'ëep do pooj jé, karapee t'aah hadoo ëer. Badäk hahÿy hã nyy da ji bad'oo, nyy da ji bawät do ky n'aa jaw'yyk doo, tak'êp êr hã tajejüü ti noo gó. Ta ti kamejüü do karom hadoo nã ëer ti noo gó.

⁴ Tii bã kã, P'op Hagã Do ky däng do noo gó kajaa bã kã, P'op Hagã Do mejüü ta T'aah. ÿñh näng, ji da tabahadoo hyb n'aa. Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo bã tabenäng.

⁵ ãã tabed'ëep hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do hyb n'aa ky n'aa kawas'ee dæk do paa, P'op Hagã Do taah êr bahadoo hyb n'aa kã.

⁶ P'op Hagã Do taah êr bahadoo do hyb n'aa, P'op Hagã Do mejüü ta T'aah Sahee êr h'yyb tym gó tabawät hyb n'aa. Ti né hê, ta Sahee an'oo bã, "Ee" P'op Hagã Do êr maneëënh hyb n'aa.

⁷ Ti hyb n'aa kã, dooh ji hã mejüü do karom mahado wäd bã. P'op Hagã Do t'aah kã òm. Ta t'aah mabahado dæk do hyb n'aa, sahõnh hê ta taah sa hã tabanoo doo, a hã da tabanoo na-ããj hê.

⁸ Pooj jé, P'op Hagã Do bê nahapäh nã bã, bê h'yy kaha'eeh do sa karom hadoo paa bêeh, P'op Hagã Do nado né paawã ta tii.

⁹ Hÿy kã, P'op Hagã Do bê hapäh hyb n'aa bê h'yyb gó, (bê P'op Hagã Do hapäh do hyb n'aa ÿ hanäng), h'ëëd hyb n'aa p'aa hênh bê h'yy kawareem ta ti ky n'aa jaw'yyk do nahejoonh doo, daap hadoo do wê? Bê karên apäh ta ti hedoo do bê tajejüü p'aa hênh, p'ooj ub bê babok doo da?

¹⁰ Tsyt hê dæg bê basëew dæk ta ãh, bê daaj hê bê tayy hyb n'aa. Kamarab heen n'aa bê teb'ëes, ji joom ji ataa do hedoo do heen n'aa bê teb'ëes, tsyt hê dæg bê basëew dæk ta see pé noo gó ta baab.*

¹¹ Bê ÿ hyb n'aa tón! Daap hê apäh ÿ ma met'ëeg wät Kristo ky n'aa bê mahang?

¹² Tak'êp ÿ betseë bê hã, wakãh haa, ÿ bad'oo doo da taw'ãats hê bê bad'oo. Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do hã ÿ daab yb wäd bã. Pooj jé ta tii hã bê daab nayyp do hado dæk ÿh.

Pooj jé baad ÿ bê gadoo.

¹³ Bê hapäh né hê, ÿ nahëë näng do hyb n'aa ti noo gó bê häj n'aa bã ÿ bewäd nã. Ti noo gó né hê pooj jé bê ÿ maher'ood wät Kristo ky n'aa hanãm doo.

¹⁴ Nahãh ÿy taw'ãats hê nado né paawã bê hã ti noo gó, dooh né paa ÿ bê ty n'aa gesygg

* 4:10 Ta ti hedoo do rateb'ëes do hyb n'aa P'op Hagã Do gadoo red'oo.

bä. Baad ȳ bē gadoo ti noo gó. P'op Hagä Do ääs bē gadoo doo da ȳ bē gadoo paah. Kristo Jesus bē gadoo doo da ȳ bē gadoo paah.

¹⁵ Tak'ëp bē tsebé ti noo gó. H'ëéd hyb n'aa bē tsanebee bong? Ti noo gó, bē haja bä paawä, bē matym sii hē bē ado nyyh paawä hä ȳy bē banoo hyb n'aa.

¹⁶ Bē hä, bē maji hado däk g'eeh ȳ hyy kã, baad hadoo do bē ȳ maher'oot do hyb n'aa?

¹⁷ Tak'ëp né paawä nanäng ma matëg oow bē rah'yyb en'yyim bē gadoo hyb n'aa sa hä, dooh bē hyb n'aa tado bä bē rah'yyb en'yyim doo. Rakarën paawä bē hyb n'aa wareem ȳyh, sa hä bē h'yyb en'yyim hyb n'aa, sa hä bē maa newëë hyb n'aa kã.

¹⁸ Taw'äats hē had'yyt hē ji rah'yyb en'yyim doo, baad hadoo do hyb n'aa tado bä tii. Hyy kã, bē mahang ȳ badoh bä, bē an'oo manä baad nadoo do jawén bē rah'yyb en'yyim doo.

¹⁹ Tah haa hadoo do ȳ kamahän doo, ȳynh ajän benyy däg bä ta mahȳynh do ta hoop doo da, p'aa hēnh ȳ ba hoop bē hyb n'aa, Kristo bawäd wät doo da bē baboo däk bä kã.

²⁰ Dooh ȳ haja bä bē wē ȳ ahöm bä, ti hadoo né hē ȳ karën paawä bē wē ȳ bahöm, baad bē sii ȳ her'oot hyb n'aa. Ta ti ȳ wén her'oot, dooh ȳ hapëë wäd bä nyy d' ȳ bad'oo bē hä.

²¹ Bëeh, Mosees ky n'aa jaw'yyk do bē hä mejüü kar'ëen doo, bē hä ȳ eanh hahȳyh: Dooh bē hapëë bä Mosees ky n'aa jaw'yyk do her'oot doo?

²² Pawóp mä Abaraäm taah, näng kerih do hä. Ta ȳym karom Agah häd näng do sii ta t'aah seeh, ta ȳym heh'äät do Sarah häd näng do sii ta t'aah seeh.

²³ Ta ȳym karom sii tawén eta däk, ta ȳym karom hä ta t'aah wén nyy däk, nyy d' rabad'oo sa daaj hē rahyb n'aa newë däk do hyb n'aa. Ta ȳym heh'äät do sii tawén eta däk, tii da P'op Hagä Do ky n'aa eno däk do paa hyb n'aa ta hä.

²⁴ Ta ti ky n'aa gó tahajaa ji ma met'ëëg bä. Pawóp hē hadoo do ȳyj, Agah, Sarah, pawóp hē hadoo pé P'op Hagä Do sa sii kaner'ood däk do hadoo, Abaraäm sii, Mosees sii kaner'ood däk doo. Waëë Sinaih häd näng doo bä ta ky n'aa jaw'yyk do sa hä tanoo doo, Agah hadoo tii. Sahönh hē Sinaih bä

kanoo do hä daap yyp doo, tak'ëp rabahoop kamejüü doo.

²⁵ Agah, waëë Sinaih häd näng do hadoo, Arab häj n'aa bä hahäng doo. Agah hadoo Jerusarënh panang da hē. Agah, Agah panaa tak'ëp sa hä ramejüü do ra hoop doo da paah, Jerusarënh buuj da hē ra hoop tak'ëp kamejüü doo. Sa karom hadoo Jerusarënh buuj.

²⁶ Hyy kã, Jerusarënh hyy pong jé hana doo,† Sarah, kamanejüü do na hoop do hadoo tii. Jerusarënh hyy pong jé hana do karapee ëër, Kristo hä h'yy ka'eeh doo. Dooh kamejüü do ër ahob bä.

²⁷ Ti ky n'aa né hē P'op Hagä Do kyy kerih doo gó kerii däk. Hahȳy da takerih:

“H'yy gadajaa da òm, ȳynh netaah doo, taah nanäng doo.

Tsebee gó mageëënh, òm ajän mahȳy na hoop doo.

H'yy gadajaa da, tsebee ȳ wén näng, ta bahänh hajök do ȳynh reréd hóm do taah.

Dooh denaa hē ȳynh patug näng do taah.”‡

²⁸ Ti hyb n'aa kã, bëeh, wakän haa hedoo doo, Isak hadoo bëeh, P'op Hagä Do ky n'aa enooh do hyb n'aa tabenäng doo. P'op Hagä Do taah bē wén hado däk, Abaraäm hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ta ky bajawaa hyb n'aa.

²⁹ P'ooj ub, Abaraäm t'aah Agah sii, nyy d' rabad'oo sa daaj hē rahyb n'aa newë däk do hyb n'aa henäng doo. Is-maëw, rejä wät ta t'aah Sarah sii P'op Hagä Do Sahee ky gabuuj gó henäng doo. Ti hadoo da hē. Mosees ky n'aa jaw'yyk do hä daap yyp do ër rarejäã, P'op Hagä Do Sahee ër h'yyb gó hanäng doo.

³⁰ Hyy kã, hahȳy da P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot ta ti ky n'aa: “Mah'eed hóm ȳynh karom ta t'aah daheeh. Dooh ȳynh karom t'aah gado bä ta yb hanaa ta ȳym heh'äät do t'aah nemuun”,§ näng kerih doo.**

³¹ Ti hyb n'aa wakän haa, tak'ëp ta hä kamejüü do taah nado ëër.†† Baad hawät do taah, kamanejüü do na hoop do taah ëër.‡‡

† **4:26** Jesus Kristo hä h'yy ka'eeh do ky n'aa né hē tii. Jé Kristo hä h'yy ka'eeh doo, dooh tahob wäd bä ky n'aa jaw'yyk do tak'ëp kamejüü doo. ‡ **4:27** Isajas 54.1 hä takerii däk ta tii. Hahȳy d' kerih do hanäng péh: *Ȳynh reréd hóm do taah, Jesus hä h'yy ka'eeh do hadoo. Hajök däk tii. Ȳynh patug näng do taah, Mosees ky n'aa jaw'yyk do hä ky dah'eeh do hadoo. Dooh*

Jesus hä rah'yy kae bä tii. Hajök Jesus hä h'yy ka'eeh doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do hä ky dah'eeh do bahänh. § **4:30** Genesis 21.10

** **4:30** P'ooj ub, Agah, Is-maëw daheeh sa ky n'aa ta ti kerih doo. Ta ti ky n'aa gó Paw-Ro pes'äap ma matëg oow sa mahang habong doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do sa hä karën mejüü doo. Dooh ta ti hedoo do ji gado bä ji mahang, tahanäng péh. Dooh P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ragado da tii. †† **4:31** Tak'ëp Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü do nado ëër, tahanäng pé tii. ‡‡ **4:31** P'op Hagä Do taah ër hado däk, ta hä ër h'yy ka'eeh do hyb n'aa, tahanäng pé tii. Èr tawén gadoo, tak'ëp ër wē taky enyym do hyb n'aa, nes'aa né paawä ëër.

5

¹ Kristo ër tabed'ëep tak'ëp ër hã kamejüü do ër ahoop do mahãnh, baad ër babok hyb n'aa kã. Ti hyb n'aa bë an'oo manã ta see hã bë rah'yb mahüüm. Bë gado manã tak'ëp kamejüü do rakarën bã p'aa hënh bë gadoo.

² Bë hyb n'aa matakã bë y maher'oot doo! Ýh, Paw-Ro, baad bë ý maher'oot hahýh: Masuuj noo byyh kahög hõm do bë gado bã, daap hë da bë hã tii bã Kristo ji hyb n'aa dajëp doo.

³ Sahõnh hë ajyy sa masuuj noo byyh kahög hõm do gadoo do sa hã ý ab'aanh ý maher'ood wät doo: Ta ti bë gado bã, kamejüü däk bë hã tii bã sahõnh hë Mosees ky n'aa jaw'yuk do wób bë ky daheeh na-ããj hë.

⁴ Bëeh, Mosees ky n'aa jaw'yuk do ky dah'eeh do hyb n'aa kar'ëen do baad bë bahado däk paawã P'op Hagã Do matym gó, dawëë bë baboo däg kãn Kristo mahãnh. Ji hã P'op Hagã Do ky enyym do bë ty n'aa gesygg däg kãn.

⁵ Èer kã, baad ër gada P'op Hagã Do Sahee an'oo bã, Kristo hã ër h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad ër bahado däk P'op Hagã Do matym gó.

⁶ Séd hë ji h'yy kata däg bã Kristo Jesus hã, ji masuuj noo byyh kahög hõm do hyb n'aa nado ji tagadoo, ji masuuj noo byyh kanahög hõm do hyb n'aa nado ji tagadoo na-ããj hë. Séd hã né hë ji ta hã. Jáam hë takarën do ji hã, baad ji h'yy kae heh'ãät do ta hã, ji da hadoo do ji kamahãn do hã kametëeh doo.

⁷ Baad paa bë babok pooj jé. Jaa bë tahewad kãn baad hadoo do ky n'aa bë ky nahadé wät hyb n'aa?

⁸ Ta ti bë hã raky kah'üüm doo, dooh P'op Hagã Do bë tanaëenh do hanaa tado bã.

⁹ Nad'ëed its né paawã pãw makuj n'aa, jé pad'yyt hë däg takamekuuj däk.*

¹⁰ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã ý h'yy kasadã do hyb n'aa, baad ý bahapãh hëp ýý gó, ý hyb n'aa newëë doo da bë da hyb n'aa newëë na-ããj hë, séd bë h'yyb hedoo da hã ýý. Doooh da ta see hadoo bë hyb n'aa newë bã da. P'op Hagã Do rejãã da bë h'yyb manepëë bong hanoo doo, hyb n'aa jawyg né paawã ta ti ta wób sa hã.

¹¹ Wakã haa, ý na-ããj hë ý mejõ ná bã paawã ta wób ramasuuj noo byyh kahög hõm hyb n'aa, te hub tado bã paawã tii, dooh paawã Judah buuj ý rarahejã bã. Ý ma met'ëeg ná bã paawã taw'ãäts hë né hë ji masuuj noo byyh kahög hõm doo, tii bã Kristo b'aa hã kajatsék do hã dajëp do ky n'aa, dooh paawã Judah buuj tah'yb rejã wäd bã.

¹² Ta ti ajyy ji masuuj noo byyh kahög hõm do mejüü doo, ta ti ky n'aa me bë h'yyb manepëë bong hanoo doo, taw'ãäts hë paawã sahõnh hë sa hã hanãng do ragahög hõm.

¹³ Bëeh, wakã haa, P'op Hagã Do bë tatsyyd wät ky n'aa jaw'yuk hedoo do tak'ëp ji mejüü do bë hã tamanejõ wät hyb n'aa, baad bë babok hyb n'aa kã. Doooh nesaa do ji h'yyb säg karën do jawën ji awät do hyb n'aa tado bã tii d' tabad'oo ër hã. Doooh. Tak'ëp ky n'aa jaw'yuk do ji hã tamejüü do mahãnh ji tawën ed'ëep, kamahãn gó ër masa hyb n'aa ër da hadoo doo.

¹⁴ Ta tii d' ý wén her'oot, sahõnh hë P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yuk doo, hahý sét hë hadoo do tamejüü do hã kametã däk: "Makamahãn a da hadoo doo, a hã makamahãn doo da."[†]

¹⁵ Bë hyb n'aa matakã! Bë kamanahãn bã bë da hadoo doo, bë mahang ta see kamajë bã ta see wë, ta see rejã bã ta see tabanas'aa mo n'aa me, tii bã da bë d' gawatsik.

Taw'ãäts hë ji anoo P'op Hagã Do Sahee ji tah'yb mahüüm do ky n'aa hahýh

¹⁶ Ti hyb n'aa kã bë ý maher'oot hahýh da: Bë an'oo P'op Hagã Do Sahee bë tah'yb mahüüm hyb n'aa, tii bã da dooh bë moo boo bã nesaa do bë h'yyb säg karën doo.

¹⁷ Nesaa do ji h'yyb säg karën doo, dooh takarën bã P'op Hagã Do Sahee karën doo. P'op Hagã Do Sahee dooh takarën bã na-ããj hë nesaa do ji h'yyb säg karën doo. Pawóp hadoo do kamaj'ii ji h'yyb gó, ti hyb n'aa dooh bë haja bã bë moo boo bã ti bë karën paawã bë moo bong doo.

¹⁸ P'op Hagã Do Sahee bë tah'yb mahüüm bã bë an'oo bã, dooh ky n'aa jaw'yuk do bë hã tamejõ wäd bã.

¹⁹ Wyt ta maab hë nesaa do sa h'yyb säg karën do jawën habok do moo bok doo: Sa ýým nadoo do sii, sa patug nadoo do sii rabahe'yh, nesaa do nu meby n'aa nãng do sa hã hanãng doo me ramoo bong, dooh rah'yy keba bã ta ti hedoo do hã.

²⁰ Kabarii hã rah'yy ka'eeh, raweh'ëeh. Ramehëm. H'yy gaëej gó rababok, ky ked'aak, ta wób hã rah'yy kajew'ëes. Nayyy hë rakawajãan. Ta wób sa bahãnh rakarën ranu gypad'ëek, dooh rakarën bã séd rah'yb hedo bã ta wób sa hã.

²¹ Ta wób wë hanãng do raty ge-eh. Jarakë hedoo do hã rabaoom. Ta bahãnh rabawëh, rabeëek. Hajõng ná ti hedoo do ramoo bong na-ããj hë. P'aa hënh tak'ëp péj bë ý maher'oot: Tii d' hawät doo, dooh da P'op Hagã Do gado bã tabag'ãas doo bã.

²² Tii d' nado rabad'oo P'op Hagã Do Sahee h'yyb mahüüm doo. P'op Hagã Do Sahee

* 5:9 Hahý d' Paw-Ro hanãng péh: Kanahën d'os hë né paawã baad nadoo do ma matëg oow rama met'ëeg bã, ta s'ëe hënh da rah'yb mahüüm hajök doo. † 5:14 Rewitikos 19.18

hanaa ji kamahän doo, baad ji tsebé doo, ji h'yyb näm doo, nayyw hē kawanajāän doo, ji ky enyym doo, baad ji da hadoo do ji gadoo doo, h'yy kaneh'ÿýt doo,

²³ kaja hē denaa hē ji h'yyb ji mahūüm do ji da hadoo do wē, ji h'yyb ji meduuk do na-āāj hē. Dooh ky n'aa jaw'yyk pé ta ti hedoo do meduuk péh.

²⁴ Kristo Jesus karapee hedoo doo, dooh nesaa do sa h'yyb sāg karēn do jawén raboo boo bā. Reréd hōm nesaa do sa h'yyb tak'ēp karēn doo. B'aa kajatsék do hā repēem dāk hadoo ta tii.

²⁵ Ti hyb n'aa, papuuj gó ēr babok P'op Hagā Do Sahee anoo do hyb n'aa, taw'āāts hē hÿÿ kā ēr ky daheeh né hē P'op Hagā Do Sahee ēr hā metēeh do ēr h'yyb gó.

²⁶ Taw'āāts hē dooh ēr h'yy kasabé bā. Taw'āāts hē dooh ēr mety bā ēr da hadoo doo. Taw'āāts hē dooh ēr h'yy kajewēets bā ēr da hadoo do wē.

6

Ji da hadoo do ji masa do ky n'aa hahÿÿh

¹ Wakān haa, nesaa do bē see moo wād bā, tii bā taw'āāts hē bēeh, P'op Hagā Do Sahee h'yyb mah'ūüm doo, bē maher'oot ta hā nesaa do taberéd hōm hyb n'aa, p'aa hēnh tabanoo hyb n'aa P'op Hagā Do Sahee h'yyb mahūüm ta hā. Taw'āāts hē kaja hē denaa hē bē h'yyb bē mahūüm ta hā bē maher'oot bā. Ta ti hedoo do hyb n'aa ta see mama-her'oot bā, taw'āāts hē baad mamatakā a daaj hē, nesaa do ōm sii hē tah'yyb natatuk hyb n'aa.

² Bē masaa bē da hadoo doo, hejooonh do ta wē takametēeh bā. Tii d' bē adoo bā, Kristo ky n'aa jaw'yyk do bē ky dahé dāg kán.*

³ Hyb n'aa sakog is do seeh, “ÿÿ hyb n'aa jawyk”, ta h'yyb gó taky hado bā, ta daaj hē takawadii.

⁴ Taw'āāts hē ji daaj hē ji moo wāt do hā ji hyb n'aa newēē baad ji do bā. Baad ji do bā, ji hegāā bā ji daaj hē, tii bā ji moo wāt do hā tahajaa ji tsebé. Dooh hyb n'aa pé tii bā ta wób rababok do hā ji kametyy.

⁵ Taw'āāts hē sét ken'yyh ji, ji gadoo, ji moo wāt P'op Hagā Do anoo do ji hā ji moo wāt hyb n'aa. Ti hyb n'aa, dooh hyb n'aa pé ta wób ramoo bok do hā ji kametyy ÿ wén nāng.

⁶ Taw'āāts hē P'op Hagā Do kyyh ma kamet'ēek do ramasa sa ma matēg, sa wē hanāng do uuh me.

⁷ Bē hā hē bē kawad'ii manāh! Dooh hajaa pé P'op Hagā Do wadii péh. Ji ejoom doo, ti né hē ti ta jawén ji ataa doo.

⁸ Hahÿÿ d' ÿ hanāng péh: Jé sa h'yyb sāg karēn do jawén habok doo, ti hanaa né hē ragadoo da tak'ēp rahob had'yyt doo. Jé P'op Hagā Do Sahee karēn do jawén habok doo, ragadoo da ji edēb had'yyt do P'op Hagā Do pa.

⁹ Ti hyb n'aa, taw'āāts hē dooh ēr h'yy gejë hōm bā baad hadoo do ēr moo bok do hā. Ēr h'yy ganejë bā, P'op Hagā Do h'yyb dāng do noo gó ēr gadoo da baad hadoo doo.

¹⁰ Ti hyb n'aa kā, ēr haja bā, taw'āāts hē baad hadoo do ēr moo boo had'yyt bā sahōnh hē sa hā. Taw'āāts hē ti bahānh tii d' ēr bad'oo, ēr masa, ēr nemuun Kristo hā h'yy ka'eeh do sa hā.

Tagadēeg ub Paw-Ro maher'oot do hahÿÿh

¹¹ Bē hegāā hahÿÿ bē ner'ood bā, tēg ewēeh do hā moh ÿÿ me bē ÿ ma erii kán hahÿÿ tagadēeg ub do bód.†

¹² Ta tii d' karēn do bē ramejūū bē masuuj noo byyh bē kahōg hōm hyb n'aa, jāām hē ta wób rah'yyb en'yyim do hyb n'aa tii d' rawén mejūū. Dooh rakarēn bā Judah buuj wób, tak'ēp ta ti mejūū do sa hā rarahējāā Kristo b'aa hā kajatsék do hā dajēp do ky n'aa hyb n'aa.

¹³ Sa daaj hē dooh raky dahé bā Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, ti hadoo né hē rakarēn bē gadoo bē masuuj noo byyh kahōg hōm doo, ta ti bē gadoo do hyb n'aa Judah buuj wób sa matym gó rah'yy kasab'ee hyb n'aa.

¹⁴ ÿÿ kā, jāām hē ÿ karēn ÿ h'yy kasab'ee b'aa kajatsék do hā Jesus Kristo, Ēr Wahē N'aa dajēp do hyb n'aa. B'aa kajatsék do hā Kristo dajēp do hyb n'aa, sahōnh hē badāk hahÿÿ hā ji h'yyb karēn do dajēb kán hadoo hā ÿÿ. ÿ na-āāj né hē ÿ dajēb wāt hadoo ta ti hedoo do hā. Dooh ta ti jawén ÿ awād wād bā.

¹⁵ Ji masuuj noo byyh kahōg hōm do hā nado ti ji hyb n'aa matakēē doo, ji masuuj noo byyh kanahōg hōm do hā nado na-āāj hē. Dooh its ti P'op Hagā Do matym gó. Jāām hē taw'āāts hē ji hyb n'aa matakēē papuuj gó ji bawāt do hā, P'op Hagā Do Sahee anoo doo.

¹⁶ Ta tii hā hyb n'aa matakēē do sa hā, papuuj gó habok do sa hā, h'yyb näm do ÿ karēn P'op Hagā Do anoo. ÿ karēn P'op Hagā Do t'yyd mehÿÿn tii. Ti né hē ta karapee heh'āāt doo.

* 6:2 Hahÿÿ Kristo ky n'aa jaw'yyk doo: “Taw'āāts hē bē ÿ kamahän doo da bē kamahän ta wób.” Jowāw 13.34. † 6:11 Paw-Ro bahed'oo doo da, tamaher'oot baad herih hajaa do hā nyy da raberih hyb n'aa ta kyyh. Tii bā kā, tagadēeg ub, ta daaj hē tado dāk ji merih do nahēeh, tagadēeg ub hadoo do ta daaj hē taberih hyb n'aa. Ti hyb n'aa tii da Paw-Ro wén her'oot ta tii.

¹⁷ Hup ȳȳ hã ti anäng rok ȳ tyw n'aa paah,
 Jesus hyb n'aa ȳ rarahejãã doo.[‡] Ti hyb n'aa,
 h̄y jawën, dooh ȳ karën wäd bã ran'oo bã, bë
 hyb n'aa h'yy katón do ȳ ahob wäd bã.

¹⁸ Ȳ karën ër Wahë N'aa Jesus Kristo ky
 enyym sahõnh hë bë hã, wakãn haa hedoo
 doo. Jããm hë kã.

[‡] **6:17** Ma matëg oow rah'yy kasab'ee masuuj noo byyh kahög hõm do heen n'aa hã. Sa hã, ti ti metëeh baad ji do bã P'op Hagã Do matym gó. Dooh its ta tii. Paw-Ro hub hã rahapãh hajõng ta rog tyw n'aa paah, tak'ëp rarahejãã do paa haj'aa. Jesus panyyg hanãm do hyb n'aa Paw-Ro ahoop tii. Tii hã rahapãh ny hadoo do baad Jesus ky daheeh doo.

Epeso

Jesus hã h'yy ka'eeh do Epeso hãd nãng do panang bã habong do hã Paw-Ro ma erih do hahÿÿh

Kedëng do ky n'aa hahÿÿh

¹ Paw-Ro ÿ ti hÿÿh, P'op Hagã Do karën do hyb n'aa Kristo Jesus mejüü do see ÿ hado däk doo. ÿ edëng bëeh, Epeso panang bã habong do tsyt hë P'op Hagã Do wë kasëew hõm doo, Kristo Jesus hã h'yy kata däk doo, ta hã h'yy kanerët doo.

² Äã karën P'op Hagã Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ääj hë ky en'nyim bë hã. Äã karën baad bë rah'yyb en'nyim.

Kristo hyb n'aa ji P'op Hagã Do ky n'aa edëng do ky n'aa hahÿÿh

³ Taw'ääts hë ji j'aa etsë P'op Hagã Doo, ër Wahë N'aa Jesus Kristo h'yy kaha'eeh doo, ta Yb. Ti né ta ti tabag'ääs doo bã ër taky n'aa edëng do sahõnh hë baad hadoo doo me, hÿ pong jé hana doo me, badäk hahÿÿ bã naa nadoo doo me. Ër taky n'aa edëng, Kristo hã ër h'yy kata däk tabanoo do hyb n'aa.

⁴ Hahÿÿ da tabad'oo ër hã: Sahõnh hë badäk hahÿÿ tapahuunh do pooj jé, Kristo hyb n'aa ër tabasëew hõm ta wë. Ër tabasëew hõm tsyt hë, nesaa do mahãnh, baad had'op doo da ër babok hyb n'aa ta matym gó. Ër takamahãn do hyb n'aa,

⁵ sahõnh hë tapahuunh do pooj jé, Jesus Kristo hyb n'aa ër hã tah'yyb däng, ta taah ër bahadoo hyb n'aa kã. Tii d' tawén d'oo, tii da tah'yyb däng do hyb n'aa, tii da takarën do hyb n'aa.

⁶ Ta wë ër tabasëew hõm, ta taah ër bahado däk tabanoo na-ääj hë, tak'ëp taky ennyim do hyb n'aa ji j'aa etsë hyb n'aa ta hã. Baad ër wë taky ennyim hõm ta T'aah hyb n'aa, takamahãn doo.

⁷ Ta T'aah hyb n'aa, ta T'aah majyyw me ër tabed'ëep nesaa do mahãnh. Ta T'aah ër hyb n'aa tadjëp do hyb n'aa, tabawug hõm nesaa do ër h'yyb tym gó hanãng doo. Tii d' tawén d'oo, tak'ëp taky ennyim do hyb n'aa.

⁸ Tak'ëp né hë ër wë taky ennyim hõm. Sahõnh hã ër tah'yy gan'yyh, sahõnh hã ër h'yy kadaw'uuh tan'oo bã.

⁹ P'op Hagã Do karën do hyb n'aa tametã wät ër hã nyy da tah'yyb däng tabad'oo Kristo hyb n'aa. Pooj jé, dooh hapãh pé tah'yyb däng doo.

¹⁰ Hahÿÿ ti P'op Hagã Do h'yyb däng tabad'oo: Tah'yyb däng do noo gó kajaa bã kã, sahõnh hë, hÿ pong jé habong doo, badäk hahÿÿ hã habong do na-ääj hë, séd hã da tabata däk, sahõnh hë sa nu gabóg Kristo bahado däk hyb n'aa kã.

¹¹ Kristo hyb n'aa, äã P'op Hagã Do asëew hõm ta karapee äã bahadoo hyb n'aa. Tii d' tawén d'oo, p'ooj ub tah'yyb däng do hyb n'aa tii da äã hã tabad'oo. Takarën doo da né hë P'op Hagã Do moo wät sahõnh hë.

¹² Äã tabasëew hõm ta wë, P'op Hagã Do kabaj'aa do äã j'aa etsë hyb n'aa, äã pooj jé Kristo hã h'yy kae däk doo.

¹³ Kristo hyb n'aa, bë hã na-ääj hë taban'oo däg kãn ta karapee bë bahadoo hyb n'aa hÿÿ kã. Baad hadoo do ky n'aa, ji tabed'ëep do panyyg n'aa hanãm do bë maa napãh bã, Kristo hã bë h'yy kae däk bã kã, bë hã taban'oo däg kãn ta Sahee taky n'aa enooh do paah.

¹⁴ Ta jawén, ta karapee P'op Hagã Do baad tabed'ëep noo gó kajaa bã kã, ër gadoo da sahõnh hë ër hã taky n'aa enooh doo. Pooj jé dó ër hã tabanoo ta Sahee, ta jawén ër gadoo do metëe n'aa. Sahõnh hë ta ti tawén d'oo, ta kabaj'aa do ji j'aa etsë hyb n'aa.

Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa Paw-Ro ky n'aa etsëe do ky n'aa hahÿÿh

¹⁵ Ti hyb n'aa, ÿ ky n'aa napãh bã Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã bë h'yy kae däk doo, sahõnh hë ta hã h'yy ka'eeh do bë kamahãn ÿ ky n'aa napãh bã na-ääj hë,

¹⁶ ÿ paa du doo P'op Hagã Do hã ÿ j'aa etsë bë hyb n'aa. Dooh ÿ eréd bã bë hyb n'aa P'op Hagã Do ÿ j'aa etsë doo. P'op Hagã Do hã ÿ ky n'aa etsëe bã, bë ÿ ky n'aa ets'ëe had'yyt hë.

¹⁷ P'op Hagã Do ër Wahë N'aa Jesus Kristo h'yy kaha'eeh doo, ër Yb tak'ëp kabaj'aa doo, tak'ëp baad hadoo do hã ÿ ky n'aa etsëe, ta Sahee me bë tah'yy gan'yyh hyb n'aa, bë hã tagahoot hyb n'aa na-ääj hë, baad P'op Hagã Do bë bahapãh hyb n'aa kã.

¹⁸ Bë hyb n'aa ÿ ky n'aa etsëe, bë h'yy kadaw'uuh P'op Hagã Do an'oo bã, bë hapãh hyb n'aa ny hadoo do baad hadoo do ta jawén bë gadoo do pan'aa bë P'op Hagã Do wén naëej wät. * Äã karën bë bahapãh tak'ëp hajõng doo, tak'ëp hetsooh do ta karapee tsyt hë ta wë kasëew bong do sa hã taky n'aa enooh doo, ta jawén ragadoo hyb n'aa.

¹⁹ Äã ky n'aa etsëe na-ääj hë bë bahapãh hyb n'aa, tak'ëp sahõnh hë bahãnh hadoo do ta hejój ëer, ta hã h'yy ka'eeh do hã tanoo doo. Ti né hë ta ti ta hejój tak'ëp ta kabaj'aa doo me tametëeh doo,

* 1:18 Badagyp do hadoo doo gó ji bawät nä noo gó, ji P'op Hagã Do naëenh Jesus hã ji h'yy ka'eeh hyb n'aa, edëb had'yyt do takarën tabanoo do hyb n'aa ji hã. Hajõng baad hadoo do na-ääj hë takarën tabanoo ji hã.

²⁰ Dejëp do mahang Kristo ganä wät tan'oo bä. Ta ti hejój me né hē, h̄y pong jé, ta hub hadäk hēnh, takaweh'ēeh doo bä, Kristo basooh P'op Hagä Do an'oo bä,

²¹ Sahōnh hē kabaj'aa do ji nahapäh do sa bahānh, sahōnh hē bag'āas do ji nahapäh do sa bahānh, sahōnh hē hejój enäh do ji nahapäh do sa bahānh, sahōnh hē mejüü do ji nahapäh do sa bahānh Kristo bahado däk hyb n'aa kä. Sahōnh hē hyb n'aa jewyk doo, da hē habong doo, ta jawén habong do na-āäj hē, sa bahānh hyb n'aa jawyk Kristo bahadoo P'op Hagä Do an'oo bä na-āäj hē.

²² Sahōnh hē Kristo mejüü P'op Hagä Do an'oo bä, sa hā taj'aa ketsēē däk do hyb n'aa. Sahōnh hē ta hā h'yy ka'eeh do sa nu gabóg Kristo, P'op Hagä Do an'oo bä.

²³ Kristo hā h'yy ka'eeh doo, Kristo hub hadoo, ta tsyym hadoo, ta moo hadoo. Sa hyb n'aa baad sahōnh hē takaja däk Kristo wē, ta hā rakata däk hyb n'aa. Kristo né hē ti sahōnh hē baad takaja däk hanoo doo.

2

¹ Bēeh, dejëp do hadoo bē h'yyb tym p'ooj ub P'op Hagä Do hā, tamejüü do bē ky nadaheeh do hyb n'aa, baad nadoo do bē moo bok do hyb n'aa na-āäj hē.

² Nesaa do bē moo heb'ooh paah, badäk hahÿy hā habong do P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do rabahed'oo doo da né hē. Ti noo gó bē paa ky daheeh Nesaa Do Yb, karap'aar h'yyb nesaa do wē hā habong do sa wahē n'aa, P'op Hagä Do hā ky nadah'eeh do sa h'yyb mejüü doo.

³ Ää na-āäj hē, ää sahōnh hē, ky nadah'eeh do sa da h'yyb hadoo paa ääh, Jesus hā ää h'yyb kana'eeh nā bä. Nesaa do ää hub karēn do jawén, ää h'yyb säg karēn do jawén na-āäj hē ää babok paah. Nesaa hyb n'aa ji h'yyb ji henäng noo gó naa, ää na-āäj hē P'op Hagä Do rejää paawä, sahōnh hē ta wób sa nemuun.

⁴ Ti hado né paawä, P'op Hagä Do tak'öp ji tat'yyd mehīn doo, tak'öp ēr takamahān do hyb n'aa

⁵ ēr tabedēeb wät hadoo Kristo sii ēr dejëp do hadoo noo gó. Dajëp hadoo paa ēer, P'op Hagä Do mejüü do ēr ky nadaheeh do hyb n'aa. (Jāām hē bē hā taky enyym do hyb n'aa bē tawén edēeb wät nesaa do mahānh. Doooh bē hanaa tado bä tii.)

⁶ Kristo sii ēr ganä wät hadoo tan'oo bä, Kristo Jesus sii h̄y pong jé ēr bat'oonh hadoo tan'oo bä na-āäj hē,* Kristo hā ēr h'yyb kata däk do hyb n'aa.

⁷ Tii d' tawén d'oo, tak'öp, sahōnh hē bahānh hadoo do taky enyym do h̄y jawén sahōnh hā takametēeh hyb n'aa. Ēr hā

Kristo Jesus bad'oo do hā kametä däk tak'öp ji wē taky enyym doo.

⁸ Jāām hē bē hā taky enyym do hyb n'aa bē tedēeb wät nesaa do mahānh, bē h'yy ka'eeh do hyb n'aa ta hā. Doooh bē hanaa tado bä tii. P'op Hagä Do anoo tii, ji matyym n'aa hadoo.

⁹ Doooh baad hadoo do ji moo wät do hyb n'aa ji tawén ed'ēep, ji daaj hē ji hā hē ji h'yy kasabé mahānh.

¹⁰ P'op Hagä Do mo haj'aa ēer. Papuuji ēr tapehuunh Kristo Jesus hyb n'aa, baad hadoo do ēr moo bok hyb n'aa h̄y kã. P'op Hagä Do enyym däk paa ēr pooj jé ta ti baad hadoo do ēr moo bok do pan'aa.

Séd rah'yyb hedo däg kãh sahōnh hē Kristo hā h'yy ka'eeh do ky n'aa hahÿy

¹¹ Ti hyb n'aa, bēeh, Judah buuj nadoo doo, "Masuuj noo byyh kanehök do" bē ramaneēeh do Judah buuj hā, sa daaj hē "Masuuj noo byyh kehök do" rakamaneēeh do hā, bē hyb n'aa newē nyy da pooj jé bē babok do paah. (Ta ti Judah buuj bad'oo doo, sa daaj hē sa hā hē ramoo bok do tii.)

¹² Ti noo gó, dooh Kristo bē hapēē bä. Doooh Israaew buuj, P'op Hagä Do karapee uuh bē do bä. Doooh bē gado bä ti noo gó Israaew buuj sa hā P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, sa uuh bē nadoo do hyb n'aa. Badäk hahÿy bä bē baboo né paawä, dooh baad hadoo do bē gada pé ti noo gó, daap bē babok, dooh P'op Hagä Do bē hapēē bä ti noo gó.

¹³ Hÿy kã, Kristo Jesus hā bē h'yy kata däk do hyb n'aa, bēeh, pooj jé dawēē P'op Hagä Do mahānh habong doo, p'eets hē, ta wē bē tamana kãh, Kristo ji hyb n'aa tadajëp do hyb n'aa.

¹⁴ Kristo né ti hanoo, Judah buuj, Judah buuj nadoo do rakamanajë bong hyb n'aa. Séd uuh hē ēr bahado däk tan'oo bä kã. Pooj jé ti anäng ta baa besuu n'aa hadoo, sa h'yyb gó Judah buuj dooh ragado bä Judah buuj nadoo do hanoo doo. Doooh séd rah'yyb hedo bä pooj jé, rakamaj'ii paah. Hÿy kã Jesus ado hōm ta baa besuu n'aa hadoo doo.

¹⁵ Hahÿy d' tabad'oo tii: Ji hyb n'aa tadajëp do hyb n'aa, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, hajōng hedoo do hā ji tamejüü do hyb n'aa tado wäd bä P'op Hagä Do ji tagadoo, Kristo an'oo bä. Tii d' tawén d'oo papuuji hadoo do takarēn. Takarēn sét rabahado padëek Judah buuj Judah buuj nadoo doo, ta hā rah'yyb kata däk do hyb n'aa. Tii d' tabad'oo do hyb n'aa, tado hōm rakamaj'ii doo.

¹⁶ B'aa kajatsëk do hā tadajëp do hyb n'aa, tado hōm kãh rakamaj'ii doo. P'op Hagä Do najiis rabahado padëek tan'oo bä, b'aa kajatsëk do hā tadajëp do hyb n'aa. Doooh

* 2:6 Ta sii ēr bag'āas hyb n'aa, ta sii h̄y pong jé ēr bat'oonh tan'oo bä.

ta maji rahado boo bā tan'oo bā, ta hā h'yy ka'eeh doo.

¹⁷ Kristo ewäd hyng, ta ky n'aa hanäm do ji tamaher'oot hyb n'aa. Ta ky n'aa hanäm do an'oo bā h'yyb nyyw gó ji bawät P'op Hagä Do wê, ta wób sa wê na-ääj hē. Bē hā, dawēē P'op Hagä Do mahānh habong do paa hā, āā Judah buuj hā, P'op Hagä Do ky n'aa napāh do hā na-ääj hē tamaher'ood wāt ta ti ky n'aa.

¹⁸ Hÿy kã Kristo hyb n'aa, sahōnh hē ēēr, Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ääj hē, ēr hajaa ēr ana bā ēr Yb hÿ pong jé hawät do matym gó,[†] sēt ub ta Sahee hyb n'aa, ēr gadoo doo.

¹⁹ Ti hyb n'aa kã, bēēh, Judah buuj nadoo doo, dooh ta wób buuj bē do wäd bā. P'op Hagä Do karapee uuh né hē bē hÿy kã. P'op Hagä Do taah né hē bēēh, ta wób sa nemuun.

²⁰ Tsäng s'ēēb, tób pan'aa ta hejój n'aa jó ji at'ēēg hāng do hadoo bēēh. Jesus mejüü doo, Jesus ky n'aa rod na-ääj hē, ta ti tób hejój n'aa hadoo. Pā yb, sahōnh hē tób mesoo doo, Kristo Jesus né hē tii.

²¹ Sahōnh hē ēēr, ēr h'yy kata dāk Kristo hā. Kristo hyb n'aa, p'op gadat'ēē sēek do hadoo tób pan'aa hadoo do ēēr, P'op Hagä Do tób n'aa hadoo ēr bahadoo hyb n'aa, tsyt hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do wē kasēēw dāk doo.

²² Kristo hā bē h'yy kata dāk do hyb n'aa, bēēh, Judah buuj nadoo doo, bē na-ääj hē sēd hā bē h'yy kata dāk sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do wób sa sii, P'op Hagä Do tób n'aa hadoo ēr bahadoo hyb n'aa kã. Ta Sahee ēr mahang tabawäd kãn.[‡]

3

¹ Ti hyb n'aa kã, ÿÿh, Paw-Ro, Judah buuj nadoo do hā Kristo Jesus ky n'aa ÿ ma metēek do hyb n'aa ÿ radawäts gēēt doo, ÿ ky n'aa etsēē bē hyb n'aa.

P'op Hagä Do h'yyb dāng do Paw-Ro hā takametä dāk do ky n'aa hahÿÿh

² Hā ÿ P'op Hagä Do anoo, bēēh, Judah buuj nadoo do ÿ ma metēek hyb n'aa ji wē taky ennym do ky n'aa. Hā ÿÿ, bē ky n'aa napāh hā ÿ tan'oo dāk doo.

³ Ta h'yyb dāng doo, pooj jé ji nahapāh nā do P'op Hagä Do metä wāt hā ÿÿ. Ganapog is doo me bē ÿ ma erii dāk ta ti ky n'aa hā nag'aap hē.

⁴ Bē ner'ood bā, bē hyb n'aa matakä bā, bē hapāh da, baad ÿ bahapāh Kristo ky n'aa pooj jé ji nahapāh doo.

⁵ P'ooj ub, ji wahē maküü hā dooh P'op Hagä Do metä bā paa nyy da tah'yyb dāng tabad'oo doo, da hē ta Sahee me Jesus mejüü do sa hā, ta ky n'aa rod sa hā na-ääj hē tametēēh do pēnh. Tsyt hē ta wē tasēēw hōm do sa hā tametä kãn.

⁶ Hahÿ ti da hē tametēēh doo: Jesus ky n'aa hanäm do ragado bā, sēd hā rah'yy kata dāk Kristo Jesus hā. Ti hyb n'aa kã, Judah buuj nadoo do ragadoo da Judah buuj sii P'op Hagä Do sa hā taky n'aa edēng doo. Sēt hē Jesus hub hadoo rabahado padēek Judah buuj sa sii. Sēt né hē P'op Hagä Do karapee rabahado padēek. Judah buuj sa sii ragadoo da hÿy kã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo.

⁷ P'op Hagä Do ky ennym do hyb n'aa wē ÿÿ, ta hejój hā ÿ tabanoo do hyb n'aa, hā ÿ taban'oo dāk ta ti ky n'aa hanäm do panäg n'aa ÿ bahadoo hyb n'aa.

⁸ Sahōnh hē P'op Hagä Do karapee sa yd jé had'os do né paawä ÿÿh, P'op Hagä Do anoo hā ÿÿ, Judah buuj nadoo do sa hā ÿ maher'oot hyb n'aa Kristo tak'ēp ky ennym doo, tak'ēp kabaj'aa do ky n'aa. Dooch ji haja bā baad ji h'yy kadawuung bā Kristo wē hanāng do hā. Jāām hē ta uuh hā ji h'yy kadaw'uuh, tak'ēp ta bahānh baad tabahadoo do hyb n'aa.

⁹ P'op Hagä Doo, sahōnh hē mo haj'aa nāng doo, hā ÿ tabanoo ta wób ÿ maher'oot hyb n'aa nyy d' tabad'oo tah'yyb dāng doo, p'ooj ub sahōnh hē badāk hahÿÿ bā habong do paa hā tamanetēēh doo, ta h'yyb gó tenām doo.

¹⁰ Tii d' P'op Hagä Do wén d'oo, hÿy kã, Jesus hā h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa kametä dāk hyb n'aa wē hā habong do kabaj'aa do sa hā, wē hā bag'āās do sa hā na-ääj hē, P'op Hagä Do h'yy ganāng sahōnh hē hā.

¹¹ P'ooj ub, sahōnh hē tadu dahāng do pooj jé P'op Hagä Do h'yyb gó tabany dāk doo da né hē tabadoo kãn ta tii, Kristo Jesus, Ēr Wahē N'aa bad'oo do hā.

¹² Kristo hā ēr h'yy kata dāk do hyb n'aa, ta hā ēr h'yy ka'eeh do hyb n'aa na-ääj hē, h'yyb neÿÿm doo me ēr hajaa ēr ana bā P'op Hagä Do matym gó ēr ky n'aa ets'ēē bā, ēr ma ejām bā. Dooch ge'ÿÿm pé ji.

¹³ Ti hyb n'aa ÿ etsēē bē hā, bē h'yy gejë hōm manāh, nesaa do ÿ radawäts gēēt doo bā bē hyb n'aa ÿ ahoop do hyb n'aa, baad tabahadoo hyb n'aa bē hā ta ti ÿ ahoop doo. Taw'āāts hē bē tsebee ta ti hyb n'aa.

¹⁴ Ti hyb n'aa kã, taron ÿ nu paa me ÿ bahyy hāng ēr Yb hÿ pong jé hawät do wē, bē hyb n'aa ÿ ky n'aa etsēē hyb n'aa.

[†] 2:18 Ji ky n'aa ets'ēē bā tii, ji ma ejām bā, P'op Hagä Do ji j'aa etsēē bā na-ääj hē. [‡] 2:22 Hahÿ tahananāng pé ti tēg nad'ēēd is do 20, 21, 22 hā kerii dāk doo: Sēt ken'ÿÿh sahōnh hē ēēr, ēr ky daheeh Kristo ky n'aa Jesus mejüü doo, ta ky n'aa rod na-ääj hē ēr hā rama met'ēēg wāt doo. Kristo hyb n'aa né hē sēd hā ēr h'yy kata dāk. P'op Hagä Do karapee, tsyt hē ta wē kasēēw bong do ēr bahado dāk Kristo an'oo bā. Ta Sahee me P'op Hagä Do awät hÿy kã ēr mahang.

¹⁵ Ta ti ər Yb an'oo bā h̄y pong jé habong doo, sahōnh hē badāk hah̄ȳ hā habong do na-āāj hē rababok hyb n'aa.

¹⁶ Tak'ēp ər Yb kabaj'aa, tak'ēp baad ub. Ti hyb n'aa ỹ ky n'aa etsēē ta Sahee me bē tah'ȳy hej'oonh hyb n'aa.

¹⁷ Āā ky n'aa etsēē na-āāj hē bē h'ȳy gó Kristo bawād had'yyt hē hyb n'aa, ta hā bē h'ȳy ka'eeh do hyb n'aa. Āā ky n'aa etsēē bēēh, baad had'yyt hē bē kamahān hyb n'aa, kamahān gó sahōnh hē bē moo bok hyb n'aa,

¹⁸ sahōnh hē P'op Hagā Do karapee wób sa sii baad bē h'ȳy kadaw'uuh hyb n'aa tak'ēp baad had'op ji Kristo kamahān do hā.

¹⁹ Āā karēn paawā bē bahapāh ta ti ji Kristo kamahān doo, dooh né paawā ji haja bā sahōnh hē ji hapēē bā, ta bahānh baad ub tabahadoo do hyb n'aa. Ji hā takamahān do bē bahapāh ỹ wén karēn, baad bē h'ȳy gó P'op Hagā Do bawāt hyb n'aa, P'op Hagā Do bawāt doo da né hē bē baboo dāk hyb n'aa kā.

²⁰ Ta hā ər hajaa ər ky n'aa etsēē do bahānh, ər hajaa ər hyb n'aa newēē do bahānh tak'ēp P'op Hagā Do hajaa tamoo wāt ər mahang, ta hejój me ər h'ȳy gó hawāt doo me.

²¹ Āā karēn Jesus hā h'ȳy ka'eeh do sa hyb n'aa, Kristo Jesus hyb n'aa na-āāj hē P'op Hagā Do kawehēē dāg had'yyt hē. Ỹy. Tii d' né hē. Taw'āats hē.

4

P'op Hagā Do karēn doo daji bawāt do ky n'aa hah̄ȳh

¹ Ti hyb n'aa, ỹȳh, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa ỹ ma metēēk do hyb n'aa ỹ radawāts gēēt doo, tak'ēp ỹ bētsēē bē hā P'op Hagā Do ta wē tats'yyt do sa hā takarēn doo da né hē bē babok.

² Taw'āats hē dooh né hē bē h'ȳy kasabē bā. Taw'āats hē kaja hē denaa hē bē h'ȳy bē mahūūm ta wób sa wē. Nayy wē bē kawaj'āan manāh. Taw'āats hē kamahān gó bē gadoo, ta wób bē ganen'aak do ramoo boo né paawā bē hā.

³ Séd ər h'ȳy hedo dāk P'op Hagā Do Sahee an'oo bā. Ti hyb n'aa taw'āats hē bē hyb n'aa tam'aah, h'ȳy nyw gó had'yyt hē bē babok ta wób sa wē, tanahānh hyb n'aa séd bē h'ȳy hedoo doo.

⁴ Sét né hē Jesus hub hadoo ēer, ta hā h'ȳy ka'eeh doo. Sét né hē P'op Hagā Do Sahee ər gadoo doo. Ti hadoo na-āāj hē, sét né hē baad hadoo do bē gada do ta jawén bē gadoo do pan'aa, bē P'op Hagā Do wén naēēj wāt.

⁵ Sét né hē ər Wahē N'aa, Jesus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo. Sét né ər h'ȳy ka'eeh doo. Sét né hē ər nu gahem'uun doo.

⁶ Sét né hē P'op Hagā Doo, sahōnh hē ta hā h'ȳy ka'eeh do sa Yb, sahōnh hē tabag'āās doo, sahōnh hā moo wāt doo, sahōnh hē ər h'ȳy gó hawāt doo.

⁷ Tii d' tahado né paawā, sét nado ər hā tanoo do ər hajaa doo. Kristo h'ȳy dāng doo da, sahōnh hē sa hā tabanoo ji hajaa do P'op Hagā Do Sahee anoo doo.

⁸ Ti hyb n'aa né hē hah̄ȳ da P'op Hagā Do kyy kerih do her'oot paah:

“P'op tabasēēk noo gó, duu hēnh rabana ta majī wób tameso padēēk do tan'oo bā.

Tii bā sa matym n'aa taban'oo dāg kán ta karapee hā.”*

⁹ (Hah̄ȳ d' tahanāng pé ti p'op tabasēēk doo: Tabasēēk do pooj jé badāk hah̄ȳ bā Kristo bewād hyng.

¹⁰ Ti né hē ti h̄ȳ pong jé hasēēk do sahōnh hē sa bahānh tabahado dāk hyb n'aa, sahōnh hē tabag'āās hyb n'aa kā.)

¹¹ Ti né hē ti ta wób hā tabanoo ta mejūū do rabahadoo hyb n'aa. Ta wób hā tabanoo P'op Hagā Do Sahee sa hā metēēh do her'oot doo. Ta wób hā tabanoo ta panyyg hanām do jé pad'yyt hē rabaher'ood hōm hyb n'aa. Ta wób hā tabanoo Jesus hā h'ȳy ka'eeh do sa hagā n'aa, sa ma matēg rabahadoo hyb n'aa.

¹² Ti hadoo pé tawén noo sa hā, P'op Hagā Do karapee ramasa hyb n'aa, takarēn do ta karapee rahajaa ramoo bok hyb n'aa. Tii d' tawén d'oo na-āāj hē, Kristo hā h'ȳy ka'eeh do rah'yy kahej'oonh hyb n'aa, baad rah'yy ka'eeh, baad raky dahē magyys hē hyb n'aa,

¹³ sahōnh hē ēer, séd hā ər h'ȳy hedo dāg kán hyb n'aa ər h'ȳy kaha'eeh do hyb n'aa, P'op Hagā Do T'aah ər hapāh do hyb n'aa. Aj'yy h'ȳy mapēē dāk do hadoo ər bahado dāk tii bā, Kristo hado dāk né hē ər bahadoo hyb n'aa kā.

¹⁴ Tii bā, dooh karepé ər hado boo bā kā. Dooh h'oo t'aah hadoo ər hado boo bā, jé pad'yyt hē maadaka maeh do mahūūm doo, jé pad'yyt hē bah'ood ahēm hōm doo. Dooh ajyy ji hā wad'ii doo, h'ȳy kamep'ēēh doo me panyyg hahup nadoo do rama mehertēēk do ər ky dahē wād bā, ỹ hanāng péh.

¹⁵ H̄ȳy kā, taw'āats hē kamahān gó ər ber'oot ər maa newēē baad hadoo do ky n'aa, sahōnh hē ta tii hā ər h'ȳy mepēē dāk hyb n'aa, Kristo hadoo ər bahado dāk hyb n'aa kā. Ta hā h'ȳy ka'eeh do sa nu gabóg né ti Kristo.

¹⁶ Ta hub hadoo ēer. Sahōnh hē ji hā hanāng doo, ji tsyym hedoo doo, ji moo hedoo doo, ji jarāā masoo baad tabahadoo hyb n'aa. Sahōnh hē ji hā hanāng do baad rado bā, baad ub tii bā ji, ji hejoonh. Ti hadoo ər hā, Jesus hā h'ȳy ka'eeh do hā: Kamahān

* 4:8 Saaw-Mo 68.18

gó ər sahõnh hē ər moo boo bā Kristo, ər nu gabóg, sét ken'y'yh ər hā tanoo doo, tii bā ər da h'y'y kahej'oonh, baad ər h'y'y kae magyys hē, baad ər ky dahé magyys hē.

¹⁷ Ti hyb n'aa, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó tak'ēp péj bē y mejuū, P'op Hagā Do sa h'y'y gó nahapāh do rababok doo da bē aboo boo manā wād! Daap hadoo do rahyb n'aa newēē do jawén rababok tii.

¹⁸ H'y'y gatamah baad hadoo do hā. Nabuj keh'ūūm do hyb n'aa, dooh rah'y'y kadawu-ung bā, dooh rah'y'y gah'ood bā P'op Hagā Do hā. Ti hyb n'aa dooh rahapēē bā na-āāj hē papuuj gó ji awāt doo, ji hā P'op Hagā Do anoo doo.

¹⁹ Rawao dāk nesaa do ramoo bok do hā. Ti hyb n'aa dooh ranu mebyy wād bā nesaa do ramoo bok do hā. Sa h'y'y karēn do jawén rababoo had'y'yt hē. Hajõng hedoo pé nu meby n'aa nāng do ramoo boo had'y'yt hē. Dooh rah'y'y keba bā ta ti hedoo do hā. Kah'ūūm ta ti nesaa do rakarēn doo.

²⁰ Bēē kā, dooh ta ti rababok doo da bē aboo boo bā do hyb n'aa Kristo bē wén hapēē dāk bē h'y'yb gó.

²¹ Bē ky n'aa napāh né hē Kristo ky n'aa. Bē āā ma met'ēēg wāt nyy da takarēn bē babok, ta hā bē h'y'y kata dāk do hyb n'aa. Baad hadoo do ky n'aa Jesus hanaa bē āā ma met'ēēg wāt doo.

²² Bē āā ma met'ēēg wāt, bē beréd hõm hyb n'aa pooj jé bē babok do paah, ji h'y'yb karēn do ji tawadii do hyb n'aa baad nado wād doo.

²³ Bē āā ma met'ēēg wāt, bē an'oo bē P'op Hagā Do h'y'yb wareem.

²⁴ Bē āā ma met'ēēg wāt, bē gadoo hyb n'aa kā bē h'y'yb tym papuuj, P'op Hagā Do mo haj'aa ta da hadoo tabahadoo hyb n'aa. Baad had'op ji bawāt, P'op Hagā Do karēn doo da ji bawāt ta ti an'oo bā. Baad hadoo do hanaa ta tii da ji bawāt doo.

²⁵ Ti hyb n'aa bē noo kanesa manāh. Taw'āāts hē bē noo gehub bē da hadoo do sii bē er'ood bā, séd uuuh ər sahõnh hē ər bahadoo do hyb n'aa.

²⁶ Bē kawaj'āān bā, bē an'oo manā baad nadoo do bē moo boo ta ti hyb n'aa. Kawaj'āān bē hyb n'aa hūūm manāh. Bē h'y'yb ehód manā bē kawaj'āān doo.

²⁷ Bē an'oo manā ta tyw n'aa Dijab[†] hā, bē tah'y'yb natatuk hyb n'aa.

²⁸ Pooj jé hets'ēēk doo, taw'āāts hē dooh tets'ēēg wād bā. Taw'āāts hē tamoo wāt hýy kā, ta wē tabanāng hyb n'aa, wē bedoh do tamasa hyb n'aa kā.

²⁹ Bē esog manā nesaa do ta wób h'y'yb rejāā doo. Jāām hē baad hadoo doo, ta wób masa do bē her'ood. Ji da hadoo do h'y'y katón bā, ji h'y'yb en'y'ym ji her'oot doo me.

Tatseebe bā, tsebé doo me ji ber'oot. Ti hõm do had'y'yt hē. Tii d' bē bad'oo baad tanu dāng hyb n'aa maa new'ēē do sa hā.

³⁰ Bē er'ood manāh, bē moo boo manā na-āāj hē P'op Hagā Do Sahee h'y'y katón hanoo doo. Ta Sahee P'op Hagā Do anoo dó ər hā, ər ta karapee tametēēh hyb n'aa. Tanoo dó ər hā baad ər tabed'ēēp bā kā.

³¹ Taw'āāts hē bē eréd hõm sahõnh hē bē manabaan doo, h'y'y ganapūū doo, ji kawaj'āān doo, ky ked'aak doo, ta see ji ky n'aa rejāā do na-āāj hē. Taw'āāts hē bē eréd hõm né hē bē da hadoo do bē pan'aa takyyk doo.

³² Taw'āāts hē h'y'yb nyyw gó bē gadoo ta wób. Taw'āāts hē bē t'y'yg mehiūn bē da hadoo doo. Taw'āāts hē bē mabaan hõm baad nadoo do ta wób bē hā rabad'oo doo, nesaa do bē moo bok do paah Kristo hyb n'aa P'op Hagā Do mabaan hõm doo da né hē.

5

¹ Ti hyb n'aa, taw'āāts hē P'op Hagā Do bad'oo doo da né hē bē bad'oo, ta taah tak'ēp takamahān do bē bahadoo do hyb n'aa.

² Taw'āāts hē kamahān gó bē babok, Kristo ər takamahān doo da né hē, ta daaj hē takan'oo dāk doo, ər hyb n'aa tadajēp hyb n'aa. P'op Hagā Do h'y'y gadajang Jesus hā, ta daaj hē takan'oo dāk do hyb n'aa ər hyb n'aa tadajēp noo gó.

³ Bē aā manā bē yym nadoo do sii, bē patug nadoo do sii. Bē moo boo manā nesaa do nu meby n'aa nāng do bē hā hanāng doo me. Bē hyb n'aa hūūm manā bē ma. Tabad'op hē ti hedoo do bē moo boo manāh. Dooh bē er'ood bē da hadoo do sii ta ti hedoo do ky n'aa. Dooh tii da P'op Hagā Do karapee tsyt hē ta wē tasēēw hõm do raboo bā.

⁴ Bē er'ood manā nesaa do nu meby n'aa nāng doo. Daap hadoo do na-āāj hē, taw'āāts hē dooh bē her'ood. Taw'āāts hē dooh bē ky masuuj bā nu meby n'aa nāng doo me ta wób rakawew'am hyb n'aa. Dooh tii da rer'ood bā Jesus hā h'y'y ka'eeh doo. Taw'āāts hē hahýy da bē bad'oo: P'op Hagā Do wē ər tsebé baad hadoo do ər hā tanoo do hyb n'aa.

⁵ Baad y karēn bē bahapāh hahýy: Sa yym nadoo do sii, sa patug nadoo do sii he'y'yh doo, nesaa do nu meby n'aa nāng do sa hā hanāng doo me ramoo bong doo, sa ma rahyb n'aa h'ūūm do na-āāj hē, dooh ragado bā Kristo P'op Hagā Do daheeh rabag'āās doo bā. Sa ma rahyb n'aa h'ūūm doo, kabarii hā h'y'y kaha'eeh do hadoo, sa ma hā rah'y'yb padēēk do hyb n'aa. Dooh P'op Hagā Do hā rah'y'y kae heh'āat ta tii.

⁶ Bē gado manā ky kamep'ēēh doo me bē rakarēn bā bē rawad'ii bā, ji hajaa nanāng

[†] 4:27 Gereg kyy me ramaneēēnh Nesaa Do Yb, Dijab. "Ji taky n'aa tapa had'y'yt doo", tahanāng pé ti Dijab.

nesaa do ji moo wäd bä raher'ood bä. Ta ti hedoo do hyb n'aa né hē P'op Hagä Do rejää da nabuj keh'üüm doo.

⁷ Ti hyb n'aa sa da bë h'y'yy hedo manäh.

⁸ Badagyp do hadoo doo gó bë babok paah. Hÿÿ kâ ta bag hadoo doo gó bë baboo däk Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä bë h'y'yy kata däk do hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ääts hē ta bag hadoo doo gó né hē bë babok.

⁹ Ta bag gó ji awäd bä, baad ji ky enyym, baad hadoo do P'op Hagä Do karën do ji moo wät, dooh ji noo kanesa bä, dooh ji wad'ii bä.

¹⁰ Baad bë hyb n'aa newë, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karën do hä bë h'y'yy kadaw'uuh hyb n'aa.

¹¹ Bë moo boo manä badagyp do hadoo doo gó habok do ramoo heb'ooh doo. Dooh baad hadoo do ta ti hanaa. Bë maher'ood sa hä, bë metäh sa hä, baad nado rabahapäh hyb n'aa ta ti badagyp hadoo doo gó moo kahew'ëet doo.

¹² (Nu meby n'aa näng kejën doo gó ramoo heb'ooh do ky n'aa ji her'ood bä.)

¹³⁻¹⁴ Ti hadoo né hē, sa hä ji maher'ood bä, ji metä bä sa hä nyy da P'op Hagä Do karën ji hä, nesaa do né hē ti ramoo bok doo, rabahapäh da tii bä. Ta bag banäng bä ji manyyh do badagyp doo gó kejën do hadoo tii. Ta bag metëh, ji bahapäh da ny hadoo ta tii. Ti hyb n'aa hahÿÿ da ta wób sa kyyh:

“Ty gawëej däg haÿÿh do òm.
Ganä da dejëp do mahang hawät do òm.
Tii bä Kristo bag adäng da a hä.”*

¹⁵ Ti hyb n'aa, taw'ääts hē baad bë hyb n'aa matakä nyy da bë babok. H'y'yy gatamah do rababok doo da bë aboo manäh. Taw'ääts hē P'op Hagä Do karën do hä h'y'yy genäh do rababok doo da bë babok.

¹⁶ Ta tyw n'aa nyy bë baad hadoo ji moo wät hyb n'aa, taw'ääts hē bë moo boo né hē baad hadoo doo, nesaa do jé pad'yyt hē takah'üüm kân do hyb n'aa da hē.

¹⁷ Ti hyb n'aa bë h'y'yy gatema manäh. Taw'ääts hē bë h'y'yy kadaw'uuh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karën do hä.

¹⁸ Bë eëg manä hejoonh do bë ba'oom hyb n'aa. Ji baoom do ji tah'y'yy mahüüm nesa do ji her'oot, nesaa do ji moo wät hyb n'aa, ji tarejää na-ääj hē. Taw'ääts hē P'op Hagä Do Sahee tii, bë an'oo baad bë tah'y'yy mahüüm hyb n'aa.

¹⁹ Tii bä, Saaw-Mo hä hanäng do kejäm do ky n'aa me, ta see pé P'op Hagä Do ji ma ejäm do ky n'aa me na-ääj hē bë maher'ood ta wób.[†] Tii bä, bë h'y'yy gó naa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do bë j'aa etsë, bë ma ejäm.

²⁰ Tii bä, P'op Hagä Do Sahee bë tah'y'yy mahüüm do hyb n'aa, taw'ääts hē er Wahë N'aa Jesus Kristo häd gó had'yyt hē bë h'y'yy gadeja P'op Hagä Do er Yb wë. Taw'ääts hē sahõnh hē hyb n'aa bë h'y'yy gadeja ta wë.

²¹ Kristo bë weh'ëeh do hyb n'aa taw'ääts hē bë da hadoo do bë ky daheeh. Taw'ääts hē kawanajään doo gó bë gadoo bë ramaher'ood bä.

ÿÿj hä tamaher'oot do ky n'aa hahÿÿh

²² ÿÿj, taw'ääts hē bë ky daheeh bë patug, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do bë ky daheeh doo da.

²³ Ta ÿÿm nu gabóg ta patug, Kristo, ta hä h'y'yy ka'eeh do sa nu gabóg hadoo doo da. Kristo hub hadoo do ta hä h'y'yy ka'eeh doo. Kristo sa h'y'yy tym dëëb.

²⁴ Taw'ääts hē Kristo hä h'y'yy ka'eeh do ta hä raky daheeh doo da sahõnh hä sa ÿÿm raky daheeh sa patug.

Ajyy hä tamaher'oot do ky n'aa hahÿÿh

²⁵ Ajyy, taw'ääts hē bë kamahän bë äj, Kristo ta hä h'y'yy ka'eeh do takamahän doo da, ta daaj hē sa hyb n'aa takan'oo däk doo,

²⁶ tsyt hē ta wë tabasëew hõm hyb n'aa, baad sa hä tabenäm hyb n'aa. Ta ky n'aa hyb n'aa sa hä tabenäm. Naëng me tabenäm hadoo sa hä.[‡]

²⁷ Tii d' tawén d'oo, tak'ëp hanäm gó takarën ta hä h'y'yy ka'eeh do rababoo däg kân, ta wë tagadoo noo gó. Takarën dooh hesus hedoo doo pé sa mahang hanäng. Takarën dooh baad nadoo do sa mahang hanäng péh. Tsyh hē nesaa do mahänh, baad had'op doo da rababoo däk takarën.

²⁸ Taw'ääts hē ajyy rakamahän sa äj, Jesus bad'oo doo da né hē ta hä h'y'yy ka'eeh do wë. Taw'ääts hē sa hä hē rakamahän doo da ajyy rakamahän sa äj. Jé ta ÿÿm kamahän doo, ta daaj hē ti takamahän ta hä hē.

²⁹ Ta ti ÿ wén her'oot, dooh ta daaj hē, ta hub ty n'aa ges'yyk péh. Ji waa ji esoos ji bahejoonh hyb n'aa, baad ji hag'ääs ji hub hä. Ti hadoo Kristo bad'oo ta hä h'y'yy ka'eeh do hä, baad ji tabahag'ääs.

³⁰ Sét ken'y'yy èer, ta hub uuh hadoo èer.

³¹ Hahÿÿ da takerii däk Genesis hä: “Ti hyb n'aa kâ m' aj'yy kâ sa yb sa ÿÿn mahänh kâ sa m'aa hënh kâ, tagatëe hyb n'aa ta ÿÿm kâ. Raketëe jawén paa bë sét rabahado padëek ta ÿÿm daheeh”,[§] näng kerih doo.

³² Tak'ëp tabahetsooh ta ti kerih do ky n'aa see pooj jé ji nahapäh doo. Hä ÿÿ, Kristo, ta hä h'y'yy ka'eeh doo, séd h'y'yy hedoo do ky n'aa ta ti taher'oot na-ääj hē.

* 5:13-14 Gadagyp do hadoo doo gó habok doo, haÿÿh do hadoo, dejëp do hadoo na-ääj hē P'op Hagä Do ranahapäh do hyb n'aa. Kristo ky n'aa ji gado bä ji ty gawëej däk do hadoo, ji ganä wät do hadoo. † 5:19 Ta wób ji h'y'yy en'y'yy hyb n'aa tii, sahõnh hē ratsebë hyb n'aa na-ääj hē. ‡ 5:26 Ji nu kemuun do ky n'aa tii. § 5:31 Genesis 2.4

³³ Te hub né paawā ta tii, ketēē do sa ky n'aa na-āāj hē taheer'oot. Ti hyb n'aa sahōnh hē bē ajyy, taw'āāts hē bē kamahān bē āj bē hā hē bē kamahān doo da. Taw'āāts hē ŷȳj raweh'ēeh sa patug.

6

Karapee, pahēew, maruus, sa yb hā na-āāj hē tamaher'oot do ky n'aa hahȳyh

¹ Karapee, pahēew, maruus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do karapee bē bahadoo do hyb n'aa, bē ky dahé bē yb, bē ŷyn. Taw'āāts hē né hē ta tii da bē bad'oo.

² Hahȳy da kerih do hā: “Mawehēē a yb, mawehēē a ŷyn.” Jāām pooj jé P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do ji ky dahé bā baad hadoo do ji gadoo taky dāng do tii.

³ Hahȳy da ji hā taky dāng: “Mawehēē bā a yb, mawehēē bā a ŷyn ōm wād dawēēt da badāk hahȳy bā.”*

⁴ Bēeh, sa yb, bē eājg manā bē taah rah'yy ganapō mahānh. Taw'āāts hē baad bē baw'ēeh baad bē maher'ood sa hā, baad rababok hyb n'aa. Bē ma met'ēeg sa hā nyy da Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do karēn ji bawāt.

Sa karom hā, sa kariw n'aa hā na-āāj hē tamaher'oot do ky n'aa hahȳyh

⁵ Bēeh, sa karom, bē ky dahé bē kariw n'aa. Baad bē wehēē sa hā. J'ooj madāk doo me bē moo boo manāh bē ramejūū doo. Kristo bē ky daheeh doo da bē ky dahé bē kariw n'aa.

⁶ Taw'āāts hē dooh jāām hē bē ky daheeh bē moo bok do tahegāā bā, bē hā taj'aa etsé bē karēn paawā do hyb n'aa. Kristo karom bē bahadoo do hyb n'aa, bē h'yyb gó naa, P'op Hagā Do karēn doo da bē moo boo sahōnh hē.

⁷ T'ōp bē h'yyb gó naa, tsebé doo me, bē moo boo bē ramejūū doo. Taw'āāts hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do wē bē moo bok ta ti bē h'yyb gó, ajyy wē had'yyt naoo.

⁸ Hahȳy bē hyb n'aa newē: Sahōnh hā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do anoo da baad hadoo do ji moo wād wāt do mabaj, ta see karom ji do bā, sa karom ji nado bā na-āāj hē.

⁹ Bēeh, sa kariw n'aa hedoo doo, bē karom bē raweh'ēeh doo da bē wehēē na-āāj hē sa hā. Bē eām manā bē karom, sét né hē ji Kariw N'aa h̄y pong jé hawāt do bē bahapāh do hyb n'aa. Bē karom sa Kariw N'aa, bē kariw n'aa na-āāj hē né tii. Ta ti dooh tasēew bā ji mahang. Séd gó tagadoo sahōnh hē. Ti hyb n'aa tabad'oo doo da bē bad'oo.

Ji mo n'aa jesuu n'aa ky n'aa hahȳyh

¹⁰ Tagadēēg ub bē ŷ maher'oot hahȳyh: Bē h'yy kahejój Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hanaa, tak'ēp hadoo do ta hejój hanaa.

¹¹ Kaneb'oooh do pooj jé sahōnh hē ta mo n'aa jesuu n'aa warahén dadāk doo da, ta kuman tado dāk doo da, bē dadāg hadoo bē mo n'aa jesuu n'aa, bē ado dāg bē kuman hadoo do bē hā P'op Hagā Do an'oo dāk doo, Dijab karēn bā bē tawadii, bē hā tanahajaa hyb n'aa, ta hā bē j'aa ketsé hyb n'aa.

¹² Ta ti ŷ wén her'oot, dooh ajyy ér majīi rado bā. Karap'aar h'yyb nesaa do he-doo do hyb n'aa jewyk doo, nesaa do hejój n'aa nāng doo, badāk hahȳy bā badagyp do hadoo doo gó habok do hā bag'āās doo, ti né hē ér majīi. Kabaj'aa hedoo do nesaa do wē hā habong doo, ti né hē na-āāj hē ér majīi.

¹³ Ti hyb n'aa, bē ado dāg sahōnh hē bē mo n'aa jesuu n'aa, bē kuman hadoo do na-āāj hē P'op Hagā Do anoo doo, nesaa do bē wē takajaa mo gó nesaa do bē hā tanahajaa hyb n'aa, sahōnh hē bē bahajaa bā kā, bē j'aa ketsé hyb n'aa kā.

¹⁴ Baad bē hyb n'aa matakā dāg. Bē ehub had'yyt hē bē her'oot do hā, ér majīi wē bē bahej'oonh hyb n'aa. Warahén ta baa wyd tadadāk doo da tii, tanahewaat hyb n'aa. Warahén ta h'yyb gatsapooq n'aa tadadāk doo da baad takan'yyh hyb n'aa, baad had'op bē aboo baad bē kan'yyh hyb n'aa.

¹⁵ Warahén ta tsyym suun tapadedēēk doo da takahej'oonh hyb n'aa, tii da baad bē gado panyy hanām doo, h'yyb nyyw gó ji bawāt hanoo doo, nesaa do hā bē h'yy kahej'oonh hyb n'aa.

¹⁶ Warahén gatoj jesuu n'aa hadoo ji h'yy ka'eeh doo. Bē h'yy kae né hē. Bē h'yy kae bā bē hajaa bē meduuk gatoj hadoo do hahōng do Nesaa Do Yb hanaa. Bē h'yy kae bā, bē hajaa bē medug bā Nesaa Do Yb bē tah'yyb tatuk doo.

¹⁷ Warahén ta soog sapaar s'ēeb tadadāk doo da, baad bē hyb n'aa newē had'yyt hē bē Jesus edēeb wāt né hē nesaa do mahānh. Bē ado dāg na-āāj hē P'op Hagā Do Sahee anoo do sēn-jeer, P'op Hagā Do kyyh.

¹⁸ Bē er'ood had'yyt hē P'op Hagā Do sii, bē hā ta Sahee h'yyb mahūūm doo da. Bē ky n'aa ets'ēē bē tamasaa had'yyt hē hyb n'aa. Bē hyb n'aa matakā had'yyt hē. Bē h'yy gejé hōm manāh. Bē ky n'aa ets'ēē had'yyt hē ta wób Jesus hā h'yy ka'eeh doo.

¹⁹ Taw'āāts hē hēp ŷ n'aa na-āāj hē bē ky n'aa ets'ēē, ŷ ber'oot bā, P'op Hagā Do anoo hyb n'aa hā ŷȳ ŷ her'oot do pan'aa, h'yyb neŷym doo me ta ky n'aa hanām do pooj jé ji nahapāh do ta wób hā ŷ maher'oot hyb n'aa.

²⁰ Ta ti ky n'aa hanām do rod n'aa ŷyh, Jesus mejūū doo, ŷ rawén dawāts geēt. Hēp ŷ n'aa bē ky n'aa ets'ēē, ta ky n'aa hanām do h'yyb neŷym doo me ŷ baher'oot hyb n'aa, hā ŷ Jesus karēn doo da.

* 6:3 Dew-Teronom 5.16

Paw-Ro kedëë hōm do ky n'aa hahÿh

²¹ Tikiko, ër hÿÿj hadoo do baad ër kamahän doo, baad ää sii Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë moo wät doo, bë da tamaher'oot sahōnh hë këh ÿ n'aa.

²² Bë wë ÿ mejüü tabahōm bë tamaher'oot hyb n'aa nyy da babä ää babok, bë tah'yyb en'yyim hyb n'aa na-ääj hë.

²³ Ää karën h'yyb näw, kamahän doo, baad h'yy ka'eeh do na-ääj hë P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ranoo bë hä häj haa hedoo doo.

²⁴ Ää karën sahōnh hë ër Wahë N'aa Jesus Kristo hä had'yyt kamahän do wë P'op Hagä Do ky ennym. Jääm hë kä.

Pirip
Jesus hã h'yy ka'eeh do Pirip
häd näng do panang bã
habong do hã Paw-Ro ma erih
do hahÿÿh

Kedëng do ky n'aa hahÿÿh

¹ ÿ Paw-Ro, Tsimoot daheeh, Kristo Jesus karom hedoo do ääh, ää edëng bë sahõnh hë, tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew bong doo, Kristo Jesus hã h'yy kata padëëk doo, panang Pirip häd näng doo bã haj'eenh doo. Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa, sa wahë n'aa masa n'aa tii bã haj'eenh do ää edëng na-ääj hë.

² ÿ karën P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ääj hë ky en'yyim bë hä. ÿ karën baad ub Kristo bë rah'yyb en'yyim.

Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa Paw-Ro ky n'aa etsëe do ky n'aa hahÿÿh

³ P'op Hagä Doo, ÿ h'yy kaha'eeh do wë ÿ h'yy gadajang bë ÿ hyb n'aa hesë bã.

⁴ Bë ÿ ky n'aa etsëe bã, h'yy gadajaa gó had'yyt hë ÿ ky n'aa etsëe bë sahõnh hë,

⁵ bë du doo noo gó naa Jesus hã bë h'yy ka'eeh do ÿ bë masa do hyb n'aa Kristo panyyg hanäm do ÿ maher'oot hyb n'aa.

⁶ Baad ÿ bahapäh hahÿÿh: Bë h'yyb gó baad hadoo do P'op Hagä Do du doo doo, kaja däk da tan'oo bã Jesus Kristo matëeh bã kä.

⁷ Taw'ääts hë né hë tii da ÿ hyb n'aa newëe sahõnh hë bë wë, bë ÿ kamahän do hyb n'aa tak'ëp. Bë sahõnh hë ÿ bë masa ÿ mo wät do hä, taky enyym doo gó hä ÿ P'op Hagä Do an'oo däk do hä. ÿ bë masa ragadahew'ëes doo gó ÿ bagëet bã. ÿ bë masa na-ääj hë, hyb n'aa jew'yyk do sa matym gó ÿ ag'ëed bã Jesus panyyg hanäm do ÿ mo n'aa jesuu hyb n'aa, te hub né hë ÿ metëeh hyb n'aa sa hä.

⁸ Tak'ëp paawä ÿ karën bë ÿ bahapäh, Kristo Jesus ji kamahän doo da bë ÿ kamahän do hyb n'aa. Né hup ÿ né hë tii ÿ her'oot do P'op Hagä Do hapäh.

⁹ P'op Hagä Do hä bë ÿ ky n'aa etsëe, bë kamahän do takah'üüm hyb n'aa. Bë ÿ ky n'aa etsëe, bë tah'yy gan'yyh hyb n'aa. Bë ÿ ky n'aa etsëe, bë bahapäh hyb n'aa ny hadoo do baad ub, ny hadoo do baad nadoo doo.

¹⁰ Tii d' ÿ wén ky n'aa etsëe, baad had'op do bë bahapäh hyb n'aa, baad had'op bë babok hyb n'aa na-ääj hë Kristo matëeh bã kä. ÿ karën dooh bë hä raw'yyt pé bë hä raky n'aa tapaa pé bë babok do hä Kristo matëeh bã kä.

¹¹ Tii d' ÿ wén ky n'aa etsëe na-ääj hë, baad had'op tabahadoo hyb n'aa had'yyt hë sahõnh hë bë bad'oo doo, P'op Hagä Do hä sahõnh hë raj'aa etsëe hyb n'aa, P'op Hagä Do kawehëe däk hyb n'aa na-ääj hë baad hadoo do bë hä rabahapäh bã. Jesus Kristo hanaa né hë ta ti baad ji awät do had'yyt doo.

Jesus ky n'aa kah'üüm do ky n'aa hahÿÿh

¹² Hÿÿ kä wakän haa hedoo doo, ÿ karën bë bahapäh hahÿÿh: Baad nadoo do wë ÿ kajaa doo, dooh tahewad bã Jesus ky n'aa hanäm doo. Baad nadoo do wë ÿ kajaa doo, Jesus ky n'aa hanäm do jé pad'yyt hë takah'üüm tan'oo bã.

¹³ Sahõnh hë warahén Roma buuj sa wahë n'aa tób haeh do hag'ääs doo, panang buuj na-ääj hë, rabahapëe däg kån Kristo hyb n'aa ti ÿ radawäts gëet.

¹⁴ Ragadahew'ëes doo gó ÿ bagëet do hyb n'aa hajök ër hÿÿj hedoo do babä habong do rah'yyb hedo padëëk, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä rah'yy kasadëe padëëk, neÿÿm doo gó rawén her'ood hõm hÿÿ kä P'op Hagä Do ky n'aa.

¹⁵ Sa wób rabaher'oot Kristo ky n'aa rahyb n'aa jewës do hyb n'aa ÿÿh, bahänh ÿÿ rakarën ranu gapad'ëek do hyb n'aa na-ääj hë. Ta wób rabaher'oot Kristo ky n'aa ÿ ramasa rakarën do hyb n'aa, ta ky n'aa takah'üüm hyb n'aa.

¹⁶ Tii d' rawén d'oo ÿ rakamahän do hyb n'aa. ÿ radawäts gëet P'op Hagä Do an'oo bã rabahapäh, Kristo ky n'aa hanäm do ÿ mo n'aa jesuu hyb n'aa, te hub né hë ÿ metëeh hyb n'aa ta wób sa hä. Ta ti rabahapäh do hyb n'aa ÿ ramasa.

¹⁷ Ta wób rawén her'oot Kristo ky n'aa, bahänh ÿÿ ranu gapad'ëek rakarën do hyb n'aa. Baad hadoo do hyb n'aa nado sa h'yyb Kristo ky n'aa rabaher'oot doo. Tii da rawén d'oo rakarën né paawä baad nadoo do ÿ bahob magyys hë ragadahew'ëes doo gó.

¹⁸ Na manä ti ta tii. Sa h'yyb baad nadoo doo me rer'ood bã, sa h'yyb baad hadoo doo me ta wób rer'ood bã, taw'ääts hë Kristo ky n'aa takaher'ood hõm. Kristo ky n'aa takaher'ood hõm do hyb n'aa ÿ h'yy gadajang, sa h'yyb baad nadoo doo me ta wób rabaher'ood né paawä.

ÿ d' h'yy gadajaa had'yyt hë,

¹⁹ baad nadoo do babä ÿ ahoop do takawareem däg da baad hadoo do hä ÿ bahapäh do hyb n'aa. ÿ da reréd hõm baad ÿ bahõm hyb n'aa. Tii d' tawén hadoo P'op Hagä Do hä ÿ bë ky n'aa etsëe do hyb n'aa, P'op Hagä Do Sahee Jesus Kristo hä hana do ÿ tamaso do hyb n'aa na-ääj hë.

²⁰ Baad hëp ÿÿ gó ÿ gada, dooh ÿ her'oot pé P'op Hagä Do matym gó ÿ nu mebyy wät doo. Neÿÿm doo gó ÿ karën paawä ÿ her'oot hyb n'aa jewyk do sa matym gó, Kristo hyb

n'aa ȳ raky n'aa ety bä. Ȳ karēn Kristo kawehēē däg had'yyt hē hēp ȳ n'aa, ȳ bedēp do hā, ȳ radajēēb bä na-āāj hē.

²¹ Tii d' ȳ wén her'oot, Kristo ȳ weh'ēēh hyb n'aa ȳ wén wät. Ȳ dajēb bä, ta bahānh baad ub ti hā ȳy, Kristo wé ȳ bawät hyb n'aa tii bä kä.

²² Badāk hahȳy bä ȳ bawät nä bä, ȳ ma panāk nä, ȳ ma metēēk nä Kristo ky n'aa. Ȳ haja bä paawä ȳ asēew bä ȳ bad'oo doo, dooh ȳ hapēē bä ny hadoo do ȳ karēn: Badāk hahȳy hā ȳ awād had'yyt doo, ȳ dajēp doo.

²³ Pawōp hadoo do baad ub hā ȳy! Ȳ karēn paawä ȳ dajēp, Kristo pa ȳ bawät hyb n'aa. Ti ti baad had'op do hā ȳy.

²⁴ Ti hadoo né hē, baad tabahadoo hyb n'aa bē hā, taw'āats hē badāk hahȳy bä ȳ bawät nä bä.

²⁵ Ti né hē taw'āats hē hā ȳy. Ti hyb n'aa ȳ hapäh, badāk hahȳy bä ȳ awät nä, bē ȳ masa nä Kristo hā bē h'yy ka'eeh do kah'ūūm hyb n'aa, bē h'yy gadajang hyb n'aa na-āāj hē Kristo hā bē h'yy ka'eeh do hyb n'aa.

²⁶ Tii bä da, p'aa hēnh bē mahang ȳ bawät bä, tak'ēp Kristo Jesus wē bē h'yy gadajang da hēp ȳ n'aa.

²⁷ Hahȳy ti sahōnh hē bahānh ȳ karēn do bē hā: Ȳ karēn baad ub bē babok, Kristo ky n'aa hanām do hā bē ma kametēēk doo da. Tii d' bē aboo bä, bē wē ȳ ahōm bä, jāām hē dawēē naa ȳ ky n'aa napäh bä bē ky n'aa, baad had'yyt hē bē h'yy tym Jesus hā ȳ bahapēē kån. Séd bē h'yyb hedoo tii b' ȳ bahapēē kån. Séd hā bē hyb n'aa tam'aah, ēr h'yy ka'eeh do Kristo ky n'aa hanām do hana do ma matēg oow rawanareem hyb n'aa.

²⁸ Dooh da bē jeŷȳm bē hā h'yy kawareem doo, tii b' ȳ bahapēē kån na-āāj né kä. P'op Hagä Do gawats'ik da bē wē h'yy kawareem doo, bē hā rejāā doo. Sa wē bē neŷȳm do metēēh sa hā ta tii. Bē hā kä, bē da P'op Hagä Do ed'ēēp bē neŷȳm do metēēh. P'op Hagä Do né hē ti sahōnh hē ta ti hanoo doo.

²⁹ P'op Hagä Do anoo bē hā Kristo hā bē h'yy ka'eeh hyb n'aa. P'op Hagä Do anoo na-āāj hē Kristo hyb n'aa bē ahoop bē hā rarejāā doo.

³⁰ Bē hā rah'yy kawareem kån hā ȳ rah'yy kawareem doo da. Ti hadoo hā ȳ kametēēh nä babä, bē ky n'aa napēē kån hŷȳ kä.

2

Taw'āats hē Kristo bad'oo do paa da ji bad'oo do ky n'aa hahȳy

¹ Ti hyb n'aa kä, bē h'yyb enyyw dāk do hyb n'aa Kristo hā bē h'yy kata dāk do hyb n'aa, bē h'yy kanatōn wät do hyb n'aa Kristo bē takamahān do hyb n'aa, séd bē h'yy kata dāk do hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee

hā, Kristo ky enyyw do hyb n'aa bē hā, bē tat'yyd mehūn do hyb n'aa na-āāj hē,

² ȳ karēn séd bē h'yyb hedoo had'yyt hē, bē kamahān bē da hadoo doo, séd hā bē babok, séd hā bē h'yyb padäg. Tii da bē adoo bä, baad ȳ h'yy gadajaa kån tii bä.

³ Ta wób sa bahānh bē nu gapad'ēēk hyb n'aa nado bē bad'oo sahōnh hē bē bad'oo doo. Bē h'yy kasabé manä bē moo bok do hā. Bē kadad'uu ta wób sa hā. Bē hyb n'aa jewyyg ta wób bē hā hē bē hyb n'aa jaw'yyk do bahānh.

⁴ Bē karēn do hā had'yyt nado bē h'yyb padäg. Taw'āats hē ta wób karēn do hā na-āāj hē bē hyb n'aa newē.

⁵ Taw'āats hē Kristo Jesus h'yyb hadoo bē h'yyb:

⁶ Ta Yb, P'op Hagä Do hado né paawä ti Kristo Jesus,

tagadoo P'op Hagä Do tanahadoo doo, aj'yy gó takesok hyb n'aa.

⁷ Sahōnh hē hŷ pong jé hanāng do raweh'ēēh do taberéd hōm paah.

Tii bä sa karom hado dāk aj'yy tabahado dāk noo gó.

⁸ Aj'yy tabahado dāk bä, ta daaj hē takadad'uu kån.

Baad P'op Hagä Do taky daheeh do hyb n'aa tagadoo radaj'ēēp doo.

B'aa kajatsék do hā tagadoo radaj'ēēp, nesaa do moo heb'oooh do radej'ēēp doo da.

⁹ Ti hyb n'aa sahōnh hē sa bahānh Kristo bahado dāk P'op Hagä Do an'oo bä.

Sahōnh hē hyb n'aa jewywk do sa bahānh däg Kristo P'op Hagä Do an'oo bä.

¹⁰ Tii da P'op Hagä Do wén d'oo, sahōnh hē hŷ pong jé habong doo,

badāk hahȳy hā habong doo,

t'ōp habong do dejēp do paa na-āāj hē,

sa taron nu paa me rabehyy b'ēēh hyb n'aa Jesus raweh'ēēh hyb n'aa,

¹¹ "Tak'ēp Hyb N'aa Jawywk Do sahōnh hē bag'āās do ti Jesus Kristo",

sahōnh hē rabaher'oot hyb n'aa. Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Doo, Jesus Kristo Yb, kawehēē dāk hyb n'aa.

¹² Ti hyb n'aa kä, najis haa, baad bē ky dahé dāk do paa hadoo, heŷȳm doo me, kajajān doo me tak'ēp bē hyb n'aa tam'aah ji P'op Hagä Do edēēb wät do hyb n'aa ji moo hew'ēēt do hā. * Taw'āats hē tii da bē bad'oo bē mahang ȳ bawād had'yyt nado. Taw'āats hē bē mahang ȳ nawät bä ta bahānh bē hyb n'aa tam'aah hŷȳ kä ta tii hā.

¹³ P'op Hagä Do ti hanoo bē karēn bē moo bok tagen'aak doo. Tanoo na-āāj hē takarēn do bē bahajaa hyb n'aa.

* 2:12 Heŷȳm doo me, kajajān doo me ji wén moo wät tii, ji nes'ōōs hyb n'aa. Masuuj nado tii. Ti hyb n'aa tii d' tawén her'oot.

¹⁴ Taw'ääts hē bē h'yyb tsebé doo me bē moo boo sahōnh hē. Bē ky n'aa jēēw manāh.

¹⁵ Tii d' ŷ mejūū bē hā, dooh hyb n'aa bē raky n'aa tapaa pēh, baad had'op bē bahado dāk hyb n'aa, P'op Hagā Do taah nesaa do nanāng do bē bahadoo hyb n'aa kā, badāk hahŷŷ bā nesaa do hedoo doo, nesaa do moo heb'ooh do mahang bē babok bā. Sagōōh gadagyp doo gō wē hā bag padēēk do hadoo bēēh, sa mahang,

¹⁶ P'op Hagā Do wē ji edēb had'yyt do ky n'aa sa hā bē baher'oot bā. Taw'ääts hē tii da né hē bē babok, tii da né hē bē bad'oo, Kristo kajaa bā. ŷ da h'yy kasab'ee, daap hē nado tak'ēp bē hyb n'aa ŷ moo wād wāt ŷ bahapāh bā kā.

¹⁷ Babā ŷ ahoop do tamasa bā P'op Hagā Do hā bē h'yy ka'eeh do hyb n'aa ta wē bē moo bok doo, tii bā ŷ h'yy gadajang, bē sii ŷ tsebé.

¹⁸ Ti hyb n'aa taw'ääts hē bē h'yy gadejah, bē tsebee si ŷŷ.

Tsimoot ky n'aa hahŷŷh

¹⁹ Jesus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā ŷ gada, nanyw hē Tsimoot bē wē ŷ mejūū tan'oo bā. Bē wē ŷ karēn ŷ mejūū, bē tah'yyb en'yyim hyb n'aa, ŷ na-āāj hē ŷ h'yyb nyyw dāk hyb n'aa bē ky n'aa tamanaa bā.

²⁰ Jāām hē Tsimoot, pa ŷ hawāt doo, baad bē tahyb n'aa newēē doo, baad hadoo do bē wē karēn doo. Dooh ta see pé Tsimoot hadoo doo.

²¹ Ta wób jāām hē sa hā hē rahyb n'aa newēē. Sa hā baad hadoo do rahyb n'aa newēē. Dooh Jesus Kristo karēn do rahyb n'aa newēē bā.

²² Tii d' nado Tsimoot. Bē hapēē dāk nyy da baad ub Tsimoot bawāt. Baad ub sa t'aah sa yb sii moo wāt doo da Tsimoot moo wād wāt si ŷŷ Jesus ky n'aa hanām do hā.

²³ Ti hyb n'aa kā, ŷ bahapāh bā kā nyy d' hā ŷ rabad'oo, ŷ karēn Tsimoot ŷ mejūū bē wē.

²⁴ Ti hado né paawā, baad Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā ŷ gada, ŷ na-āāj hē nanyw hē bē wē ŷ bahōm tan'oo bā.

Eaporodit ky n'aa hahŷŷh

²⁵ ŷ hyb n'aa newē dāk, taw'ääts hē hāj ŷ hadoo do Eaporodit hād nāng doo, ŷ tamasa hyb n'aa wē ŷ bē mejūū do paah, tababaaŷ hōm bē wē. Warahēn rabad'oo doo da, si ŷŷ ti tamo n'aa jesuu panyyg hanām doo.

²⁶ Bē wē ŷ mejūū tababaaŷ hōm tak'ēp sahōnh hē bē tahyb n'aa esee do hyb n'aa.

Tahyb n'aa tón, nahēē nāng paa bē ky n'aa napēē dāk do hyb n'aa.

²⁷ Te hub né hē. Nahēē nāng né paah. P'eets hē paawā tadajēp. Tawén nadajēp P'op Hagā Do t'yyd mehīn ta hā. ŷ na-āāj hē P'op Hagā Do t'yyd mehīn, ŷ h'yy kanatón hyb n'aa ta bahānh tadajēb bā paawā.

²⁸ Ti hyb n'aa kā, nanyw hē ŷ mejūū bē wē tababaaŷ hōm, bē bahapāh bā kā bē h'yy gadajang hyb n'aa. Tii bā da, bē h'yy gadeja kān do hyb n'aa da, dooh da tak'ēp ŷ hyb n'aa tón wād bā.

²⁹ Taw'ääts hē h'yy gadajaa gō bē gadoo da, ji hŷŷŷ Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā h'yy kata dāk do ji gadoo doo da. Taw'ääts hē bē weh'ēēh ta ti hedoo doo,

³⁰ p'eets hē paawā tadajēp do hyb n'aa Kristo wē tamoo wāt do hyb n'aa. ŷ tamasa bē jawén buuj bē nahajaa do hyb n'aa ŷ bē masaa bā. Tahapēē né paawā dajēp ta hā pēh, ti hadoo né hē ŷ tamasa.

3

Dooh ji daab yb bā ji daaj hē ji hajaa do hā ky n'aa hahŷŷh

¹ Hŷŷ kā wakān haa, ta see ky n'aa bē ŷ ma erih: Taw'ääts hē bē h'yy gadeja Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā bē h'yy kata dāk do hyb n'aa! Dooh ŷ h'yy ganapō dāg bā p'aa hēnh ŷ erii bā pooj jē bē ŷ maher'ood wāt doo. Baad ti bē hā, bē ŷ ma erih do bē tamo n'aa jesuu do hyb n'aa, ta see da bē rama met'ēēg mahānh.

² Bē hyb n'aa matakā ajyy nesaa do moo bok doo, awaar nesaa do hedoo doo, ji hub kekyyt doo,* bē rawad'ii mahānh.

³ Ēr ti P'op Hagā Do karapee heh'āat doo. Dooh sa masuuj noo byyh kahōk do hā daap yyp do rado bā ti P'op Hagā Do karapee heh'āat doo. Ēē, ta Sahee h'yyb mahūūm do hyb n'aa P'op Hagā Do hyb n'aa jew'yyk doo, Kristo Jesus hā kasab'ee doo, Ēr ti P'op Hagā Do karapee heh'āat doo. Ēr ti ta karapee heh'āat doo, ji hā hē ji moo wāt do hā, ji daaj hē ji hajaa do hā na-āāj hē daab nanyw doo.

⁴ ŷ haja né paawā ŷ daab yb bā ji daaj hē ji hajaa do hā. Sa daaj hē rahajaa do hā radaab yyp rahajaa redoo bā, ŷ sa bahānh ŷ hajaa ta tii hā ŷ daab yb bā ŷ karēn bā paawā.

⁵ Masuj ŷ noo byyh ragahōg hōm 8 ta āh ŷ bahadoo bā kā.† Isaraēw buuj ŷŷh. Bēn-Jamih panaa ŷŷh. Eber buuj heh'āat né ŷŷh. Parisēw see né ŷŷh, baad Mosees ky n'aa jaw'yyk do ky dah'eeh doo.

* **3:2** Ma matēg oow Paw-Ro pes'āap. Ji hub rakekyyt tawén her'ood bā, ajyy Judah buuj nadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh do hā raky kah'ūūm, sa masuuj noo byyh ragehōk hyb n'aa Judah buuj rabahed'oo doo da. Jāām hē tii da P'op Hagā Do gadoo ji, sa hā. Dooh se hub rado bā. Daap ti rama metēēk doo. Ti hyb n'aa Paw-Ro mejūū rahyb n'aa matakēē sa mahānh.

† **3:5** Tii d' né paa Isaraēw buuj rabahed'oo P'op Hagā Do karapee see karapee t'aah tabahadoo hyb n'aa. Tii d' né paa P'op Hagā Do mejūū sa hā.

⁶ Tak'ëp ÿ karën do hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'y'yyk do sahõnh hê raky daheeh, ÿ rejãã paa Jesus hã h'yy ka'eeh doo.† Dooh raw'y'yt pé hã ÿÿ ÿ raky n'aa tapaa péh, baad ÿ ky daheeh do hyb n'aa paa sahõnh hê Mosees ky n'aa jaw'y'yyk doo. Baad däg ÿÿ Mosees ky n'aa jaw'y'yyk do matym gó.

⁷ Ti hadoo né hê, sahõnh hê tii, ti noo gó ÿ kamahän doo, dooh wäd ti hã ÿ hÿÿ kã Kristo ÿ bahapëë däk do hyb n'aa.

⁸ Ti had'y'yt nado, sahõnh hê né hê p'ooj ub ÿ daab yyp doo, dooh its hã ÿ hÿÿ kã Kristo Jesus, wahë ÿ n'aa, ÿ hapëë däg kã do hyb n'aa. Sahõnh hê bahänh né hê ti Kristo ji bahapäh doo. Kristo hyb n'aa ÿ eréd hõm sahõnh hê pooj jé ÿ kamahän doo. Hesus do ji aw'oong hõm do hadoo sahõnh hê ti hã ÿÿ, Kristo baad ÿ bahapäh hyb n'aa da,

⁹ ta hã ÿ h'yy kata däk do hyb n'aa. Ta hã ÿ h'yy kata däk do hyb n'aa kã, dooh ÿ tyw n'aa esóts wäd bá Mosees ky n'aa jaw'y'yyk do ÿ ky daheeh do hyb n'aa baad ÿ bahado däk P'op Hagä Do matym gó. Baad ÿ hado däk hÿÿ kã P'op Hagä Do matym gó, Kristo hã ÿ h'yy kae däk do hyb n'aa. P'op Hagä Do hanaa né hê ti baad ji hado däk do ta matym gó. Ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa né hê tii.

¹⁰ Baad ÿ karën Kristo ÿ bahapäh. Hahÿÿ da ti ÿ karën: ÿ karën ÿ bahapäh hã ÿÿ hê ta hejój taganã wät noo gó tagadoo doo. ÿ karën ÿ bahapäh hã ÿÿ hê Kristo ahoop doo. ÿ karën ÿ bahapäh hã ÿÿ hê tadajëp doo. Kristo dajëp paa ër hyb n'aa, ti hyb n'aa ÿ radajëëb bá ta hyb n'aa, ÿ karën ÿ gadoo né ti na-ääj hê.

¹¹ Sahõnh hê ta ti ÿ karën ÿ bahapäh hã ÿÿ hê, ta jawén ÿ P'op Hagä Do gan'y'yyh hyb n'aa dejëp do mahang.

Ji pooj jé hawät do hã tak'ëp ji hyb n'aa matakëë do ky n'aa hahÿÿh

¹² Dooh baad Kristo hadoo ÿ hado ná bá. Dooh baad had'op do ÿ hado ná bá. Ti hadoo né hê, tak'ëp ÿ hyb n'aa tam'aah Kristo Jesus hadoo ÿ bahado däk hyb n'aa kã. Ti hyb n'aa ÿ tabasëew hõm.

¹³ Wakän haa hedoo do Kristo hã h'yy ka'eeh doo, hã ÿÿ, dooh ta ti ÿ haja ná bá. Dooh baad Kristo hadoo ÿ hado ná bá. Ti hadoo né hê, tsyym kas'ÿÿ do rabahed'oo doo da ÿ badoo had'y'yt hê. Dooh ÿ hyb n'aa matakã bá jó ÿ hadäk hënh. Dooh ÿ hyb n'aa newë bá pooj jé ÿ bawät do hã, ÿ hanäng péh. Pój ÿÿ jé hawät do hã tak'ëp ÿ hyb n'aa matakëë.

¹⁴ Tak'ëp ÿ hyb n'aa tam'aah ta sãm ÿ gadoo hyb n'aa P'op Hagä Do hanaa. Hahÿÿ ta sãm ÿ gadoo hyb n'aa ÿ tawén naëëj wät doo: Hÿÿ pong jé ÿ d' bawäd had'y'yt hê Kristo Jesus hyb n'aa.

¹⁵ Ti hyb n'aa, sahõnh hê ëër, baad Jesus hã h'yy kae däk do hedoo doo, ÿ hyb n'aa newëë doo da, nag'aap hê ÿ erii wät doo da taw'ääts hê ër hyb n'aa newë. Ta see hadoo bë hyb n'aa newë ná bá ÿ erii wät do hã, tii bá da, P'op Hagä Do metëeh da bë hã, baad né ti ÿ erii wät doo.

¹⁶ Ti hado né paawä, taw'ääts hê ër ky daheeh ër hã P'op Hagä Do metä wät do pénh né hê.

¹⁷ Taw'ääts hê ÿ bawät doo da séd gó bë babok, wakän haa hedoo doo. Taw'ääts hê bë hyb n'aa matakã äã babok doo da habok do sa hã, rababok doo da bë na-ääj hê bë babok hyb n'aa.

¹⁸ Baad habok do hã bë hyb n'aa matakã ÿ wén näng, hajök ti anäng b'aa kajatsëk do hã Kristo dajëp do ky n'aa majÿ rababok doo da habok doo, Kristo hã rah'yy ka'eeh sa noo né paawä. Hajöo nuu me bë ÿ maher'ood wät tii. H'yy kameoot doo me ÿ ab'aanh tii.

¹⁹ P'op Hagä Do gawats'iik da tii. Rawa do hã, rawëh do hã, reëëk do hã, ta see rakarën do hã rah'y'yy padäg had'y'yt hê, P'op Hagä Do hã nado. Nu meby n'aa näng do hã rah'yy kasab'ee. Badäk hahÿÿ hã hanäng do hã rah'y'yy padëëk.

²⁰ Ta ti hedoo do rababok doo da bë aboo manäh. Hÿÿ pong jé babuuj ti ëër. Tii b' naa, hÿÿ pong jé naa tabahyng, baad ër gada Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawy'yyk Doo, ër h'y'yy tym deëb.

²¹ Ta hejój me sahõnh hê tabag'ääs. Ta ti tahejój me ër hub nahejoonh do tawareem da, ta hub kabaj'aa do hadoo ër hub bahadoo hyb n'aa kã.

4

¹ Ti hyb n'aa, wakän haa hedoo do ÿ kamahän doo, tak'ëp ÿ hyb n'aa esee doo, baad bë aboo had'y'yt hê bë ÿ maher'ood wät doo da né hê. Bë h'yy keréd manä Tak'ëp Hyb N'aa Jawy'yyk Do hã. Najis haa, bë hyb n'aa né hê ÿ h'yy gadajang. Bë hyb n'aa né da ÿ kawehëë däk.

Sa hã Paw-Ro maher'oot do ky n'aa hahÿÿh

² Tak'ëp ÿ betsëë ÿÿnh Ewodija häd enäh doo, ÿÿnh Sïn-Tike häd näng do daheeh, séd rah'y'yy hedoo hyb n'aa Tak'ëp Hyb N'aa Jawy'yyk Do hã rah'yy kata däk do hyb n'aa.

³ Õm, baad si ÿ Kristo wë moo wät doo, ÿ etsëë a hã ta ti ÿÿj mamasaa, séd rah'y'yy hedo padëëk hyb n'aa p'aa hënh. Si ÿÿ tak'ëp rahy'yy n'aa tam'aah paa Jesus ky n'aa hanäm do äã her'ood hõm hyb n'aa. Aj'yy Keremen häd näng do sii, ta wób sa sii na-ääj hê, hawäd had'y'yt do gadoo do heen n'aa hã sa häd kerii däk do sa sii äã paa ramasa ta ti ÿÿj.

† 3:6 Tii d' Paw-Ro d'oo paah, Mosees ky n'aa jaw'y'yyk do Jesus hã h'yy ka'eeh do ragawats'iik rakarën ted'oo do hyb n'aa ti noo gó.

⁴ Taw'ääts hē bē h'yy gadejah, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā bē h'yy kata dāk do hyb n'aa. P'aa hēnh bē ŷ maher'oot: Bē h'yy gadejah.

⁵ Taw'ääts hē kaja hē denaa hē bē h'yyb bē mahūüm sahōnh hē sa wē, ta tii da bē babok sahōnh hē rabahapāh hyb n'aa. Edaa dāk Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do matēēh doo.

⁶ Taw'ääts hē dooh bē hyb n'aa tón péh. Bē er'ood had'yyt bā P'op Hagā Do sii, bē ky n'aa ets'ēē ta hā bē karēn doo. Bē j'aa etsē na-āāj hē ta hā sahōnh hē bē hā tabanoo do hyb n'aa.

⁷ Tii bā da P'op Hagā Do hā hana do ji h'yyb n'yyim doo, sahōnh hē ji hajaa do bahānh hadoo do mo n'aa jesuu da bē h'yyb, bē h'yy kanatón hyb n'aa kā Kristo Jesus hā bē h'yy kata dāk do hyb n'aa.

⁸ Tagadēēg ub, wakān haa hedoo doo, sahōnh hē baad hadoo do hā bē h'yyb padāg. Sahōnh hē ji weh'ēēh do hā, sahōnh hē P'op Hagā Do matym gó te hub hedoo do hā bē h'yyb padāg. Sahōnh hē nesaa do nanāng do hā, sahōnh hē hanām do hā bē h'yyb padāg. Sahōnh hē baad tabahadoo do hyb n'aa ky n'aa etsēēh do hā na-āāj hē bē h'yyb padāg. Baad had'op do hā, baad tabahadoo do hyb n'aa ji j'aa etsē do hā bē h'yyb padāg na-āāj hē.

⁹ Bē ŷ ma metēēk doo da, hā ŷ naa bē gado dāk doo da na-āāj hē bē aboo. Hā ŷ naa bē maa napāh doo da, wē ŷ bē bahapāh doo da na-āāj hē bē aboo. Tii bā da ji h'yyb nāw P'op Hagā Do hā hana do bē hā tabawāt da.

Ramasa do hyb n'aa Paw-Ro h'yy gadajang do ky n'aa hahŷŷh

¹⁰ Tak'ēp ŷ h'yy gadajang Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā, hŷŷ ká, bāp peej tabado dāk bā ká, p'aa hēnh ŷ bē hyb n'aa es'ee wāt do hyb n'aa, ŷ bē masa. Pooj jé ŷ bē hyb n'aa es'ee wād né paawá, dooh ta tyw n'aa pé ŷ bē masa hyb n'aa paah.

¹¹ Dooh ta ti ŷ erii bā wē ŷ badoh do hyb n'aa. Dooh. ŷ h'yy gadajaa kán sahōnh hē hā ŷ kametēēh do hā, baad tabadoo bā, baad tanado bā na-āāj hē.

¹² ŷ hapēē dāg kán nyy d' ŷ bad'oo wē ŷ badoh bā, wē ŷ tamad'aak bā na-āāj hē. ŷ haja dāk ŷ h'yy gadajang sahōnh hē wē ŷ kametēēh do hā, ŷ wog nyy bā, ŷ asa bā na-āāj hē, sahōnh hē ji karēn do wē ŷ tanyy bā, wē ŷ badoh bā na-āāj hē.

¹³ Sahōnh hē ŷ hajaa Kristo ŷ tah'yyb hej'oonh do hyb n'aa.

¹⁴ Ti hadoo né hē, taw'ääts hē né hē ŷ bē masaa wāt tabahejoonh bā hā ŷŷ.

¹⁵ Bēēh, Pirip Panang buuj, bē hapāh né hē, papuuj nā Jesus ky n'aa hanām do bē

gado dāk noo gó, hēēj Masedonija hād nāng do ŷ beréd hōm noo gó, jāām hē bē ti Jesus hā h'yy ka'eēh do wób mahang, ŷ masa doo, ta s'ee hēnh Jesus ky n'aa ŷ ma metēēk hyb n'aa bē mahang ŷ ma met'ēēg wāt doo da.

¹⁶ Tesaronika panang bā ŷ bawāt noo gó, pawóp nuu me bē mejō wāt paa matym ŷ n'aa ŷ bē masa hyb n'aa wē ŷ badoh do hyb n'aa.

¹⁷ Dooh hahŷ ŷ erii bā p'aa hēnh matym ŷ n'aa bē mejūū hyb n'aa. Dooh ti hyb n'aa tado bā hahŷ ŷ erih doo. ŷ karēn baad bē P'op Hagā Do ky n'aa edēng ŷ bē masa do hyb n'aa.

¹⁸ ŷ gado dāk sahōnh hē wē ŷ bē mejō wāt doo. ŷ gahēēn do bahānh ti ta tii. Ta bahānh wē ŷ ti anyy dāk hŷŷ ká wē ŷ bē mejō hōm do an'oo bā, Epaporodit tajooh doo. P'op Hagā Do h'yy gadajang bē masa do hā. P'op Hagā Do matym n'aa buu benyym do hadoo, P'op Hagā Do gadoo do hadoo tii.*

¹⁹ P'op Hagā Do ŷ h'yy kaha'eēh doo, Kristo Jesus hyb n'aa bē hā da tabanoo sahōnh hē bē wē badoh doo, bē h'yyb gó badoh do na-āāj hē. Tak'ēp hetsooh do ta wē hanāng do pénh né bē hā d' tabanoo.

²⁰ Taw'ääts hē P'op Hagā Do ēr h'yy kaha'eēh do hā, ēr Yb, ēr j'aa etsēē had'yyt hē. ŷŷ. Tii d' né hē. Taw'ääts hē.

Sa hā takedēē hōm do ky n'aa hahŷŷh

²¹ Taw'ääts hē bē edēē sahōnh hē Kristo Jesus hyb n'aa tsyt hē P'op Hagā Do wē kasēēw padēēk doo. Ēr hŷŷj hedoo do babā pa ŷ habong do bē m' rahyb n'aa esee.

²² Sahōnh hē tsyt hē P'op Hagā Do wē kasēēw bong do hahŷ panang bā habong do bē m' rahyb n'aa esee na-āāj hē. Roma sa wahē n'aa Sesa ramaneēēnh do wē moo b'ook doo, Jesus hā h'yy ka'eēh doo, baad bē m' rahyb n'aa esee.

²³ ŷ karēn Jesus Kristo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, ky enyym bē hā. Jāām hē ká.

* **4:18** P'ooj ub, buu benyym do Isaraēw buuj rama ejuu P'op Hagā Do raj'aa etsē hyb n'aa. Tii da takerii dāk Esodo hā. Ta ti ky n'aa gó Paw-Ro beh'ūüm.

Korosa
Jesus hã h'yy ka'eeh do
Korosa hãd nãng do panang
bã habong do hã Paw-Ro ma
erih do hahÿÿh

Kedëng do ky n'aa hahÿÿh

¹ Paw-Ro ÿ ti hÿÿh, P'op Hagã Do karën do hyb n'aa Kristo Jesus mejüü do see hado däk doo. Ër hÿÿj hadoo do Tsimoot hãd nãng do daheeh

² ÿ edëng bëeh, wakãn haa hedoo doo, äã nemuun Kristo hã h'yy kata padëek doo, tsyt hë P'op Hagã Do wë kasëew bong doo, ta hã h'yy kanerët doo, Korosa panang bã habong doo. ÿ karën P'op Hagã Do ër Yb ky enyym bë hã. ÿ karën baad ub bë tah'yyb en'yym.

³ P'op Hagã Doo, Jesus Kristo ër Wahë N'aa Yb hã äã ky n'aa etsëe bã bë hyb n'aa, äã h'yy gadeja had'yyt hë ta wë bë hyb n'aa,

⁴ Kristo Jesus hã bë h'yy kae däk äã ky n'aa napãh do hyb n'aa, sahõnh hë ta hã h'yy ka'eeh do bë kamahãn äã ky n'aa napãh do hyb n'aa na-ããj hë.

⁵ Jesus hã bë wën h'yy ka'eeh, ta wób bë wën kamahãn, baad hadoo do ta jawën bë gadoo bë gada do hyb n'aa. Hÿ pong jé P'op Hagã Do enyww hõm tii, bë hã tabanoo hyb n'aa. Bë ky n'aa napëe däk hÿ pong jé ji gadoo do ky n'aa, baad hadoo do ky n'aa, Jesus Kristo ky n'aa hanãm doo

⁶ bë wë takajaa noo gó. Badäk hahÿ haw'ääts hë ta ky n'aa hanãm do kah'üüm. Jé pad'yyt hë panyyg ky dah'eeh do baad hadoo do hã tah'yyb wareem hõm tii. Tii da né hë na-ããj hë tabad'oo bë mahang, pooj jé ta ky n'aa bë maa napãh noo gó naa, ji wë P'op Hagã Do ky enyym do ky n'aa hã baad bë h'yy kadaw'uuh noo gó naa.

⁷ Epararas, äã sii Kristo wë moo wät doo, bë paa tama met'ëëg wät ta ti panyyg hanãm doo. Baad Epararas moo wät. Doo hah'yy gajëe bã bë hyb n'aa Kristo wë tamoo wät do hã.

⁸ Äã tamaher'oot nyy da ta wób bë kamahãn P'op Hagã Do Sahee an'oo bã.

Sa hyb n'aa Paw-Ro ky n'aa etsëe do ky n'aa hahÿÿh

⁹ Ti hyb n'aa, bë ky n'aa äã ky n'aa napãh bã, äã du doo paa P'op Hagã Do hã äã ky n'aa etsëe bë hyb n'aa. Doo äã eréd bã bë hyb n'aa äã ky n'aa etsëe doo. Äã etsëe P'op Hagã Do hã ta Sahee hã hana do ji hapãh doo me, ta Sahee hã hana do ji h'yy ganãng doo me

na-ããj hë bë tah'yy gan'yyh takarën do hã, baad bë bahapãh hyb n'aa.

¹⁰ Tii d' äã wën ky n'aa etsëe, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ta karapee hã takarën doo da né hë bë babok hyb n'aa, sahõnh hë bë moo bok do hã tah'yy gadajang hyb n'aa, sahõnh hë baad hadoo pé bë moo bok hyb n'aa had'yyt hë, baad P'op Hagã Do bë bahapãh hyb n'aa kã bë h'yyb gó.

¹¹ Äã ky n'aa etsëe na-ããj hë, tak'ëp ta kabaj'aa do hejój me bë tah'yyb hej'oonh hyb n'aa, bë h'yy gejë hõm mahãnh ta hã, bë h'yyb jawyk hyb n'aa, tsebee gó sahõnh hë bë gadoo hyb n'aa,

¹² ër Yb hÿ pong jé hawät do wë bë h'yy gadajang hyb n'aa. Ti né hë ti ta karapee sa sii bë gadoo tan'oo bã ji hã taky n'aa enooh doo, hÿ pong jé ta bag bawät bã ji gadoo do pan'aa.

¹³ Ër ted'ëep Nesaa Do Yb moo gó naa, badagyp hadoo do bag'ääs doo. Ta T'aah takamahãn do ër hã tabagãã kã, P'op Hagã Do an'oo bã kã.

¹⁴ Ta T'aah hyb n'aa ër tabedëeb kã. Ta hyb n'aa kawug hõm nesaa do ër moo bok doo kã.

Kristo sahõnh hë sa bahãnh ky n'aa hahÿÿh

¹⁵ Ta T'aah gó kametã däk P'op Hagã Do ji nahapãh doo. P'op Hagã Do hadoo né hë tii. Sahõnh hë kapahuuj däk do pooj jé tawäd né hë. Sahõnh hë kapahuuj däk do bahãnh tanu gadäk.

¹⁶ Ti né hë tii, sahõnh hë hÿ pong jé hanãng doo, hÿ pong jé habok doo, badäk hahÿÿ bã hanãng doo, badäk hahÿÿ bã habok do na-ããj hë pahuuj wät doo. Ji hapãh doo, ji nahapãh do na-ããj hë tapehuuj bong, wë hã bag'ääs do ji nahapãh do rado bã, kabaj'aa do ji nahapãh do rado bã, mejüü do ji nahapãh do rado bã, hyb n'aa jeryk do ji nahapãh do rado bã na-ããj hë. Ti né hë sahõnh hë pehuuj bong doo. Ta hyb n'aa né hë sahõnh hë tapahuuj wät doo.

¹⁷ Sahõnh hë pooj jé tawäd né hë. Ta hyb n'aa né hë sahõnh hë tapahuuj wät do baad tawën hadoo.

¹⁸ Ta hã h'yy ka'eeh doo, ta hub, ta mooh, ta tsyym hedoo doo, sa nu gabóg tii. Ti né hë sahõnh hë ta hã h'yy ka'eeh do du na doo. Ti né hë jããm hë pooj jé dejëp do mahang ganã wät doo,* sahõnh hë sa bahãnh hyb n'aa jawyk tabahadoo hyb n'aa.

¹⁹ Tii d' tawën hadoo, ta da had'op ta T'aah bahadoo P'op Hagã Do karën do hyb n'aa.

²⁰ P'op Hagã Do karën na-ããj hë, ta T'aah hyb n'aa, sahõnh hë badäk hahÿÿ bã hanãng doo, badäk hahÿÿ bã habong doo, hÿ pong

* **1:18** Jesus ganã wät do pooj jé ta wób ragenã boo né paawã, p'aa hënh radejëp. Jããm pooj jé Kristo dejëp do mahang ganã wät doo, nadajëb wät doo. † **1:20** Ta T'aah hã h'yy ka'eeh do tii.

jé hanäng do na-ääj hē baad tabahadoo p'aa hēnh ta wē, baad ub p'aa hēnh sahōnh hē rababok hyb n'aa ta wē kā. Ta najiis rabahado padēek tan'oo bā† ta T'aah majyyw hyb n'aa, b'aa kajatsēk do hā tadajēp do hyb n'aa.

²¹ Bēē kā, dawēē bē babok paa P'op Hagā Do mahānh Kristo hā bē h'yy kana'eeh nā noo gó. P'op Hagā Do majiī paa bēēh, bē h'yyb gó, nesaa do bē moo bok do hyb n'aa paah.

²² Ti hadoo né hē, hyy kā ta najiis bē bahado dāk tan'oo bā Kristo, aj'yy gó ewād hyng do bē hyb n'aa dajēp do hyb n'aa. Ta najiis bē bahado dāk tan'oo bā. Tii d' tawén d'oo, tsyt hē ta wē bē babok hyb n'aa, baad had'op bē bahadoo hyb n'aa ta matym gó, dooh bē rap'āā ky n'aa tapaa pé hyb n'aa ta matym gó.

²³ Baad bē h'yy kae had'yyt bā tii. Baad bē gahēēn bā had'yyt hē panyyg hanām do hā bē hā P'op Hagā Do ky n'aa eno dāk doo. Ti né ti ta panyyg, Jesus ky n'aa, bē maa napēē wāt doo, badāk hahy haw'āāts rapanāg hōm doo. Ta ti panāg n'aa see hado dāk y ti hyy Paw-Ro.

Kristo hā h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa Paw-Ro ahoop do ky n'aa hahyyh

²⁴ Y tsebē da hē y radawāts gēēt doo bā, baad tabahadoo hyb n'aa bē hā y ahoop doo. Y karēn y bahajaa Kristo hā y tan'oo dāk doo, ta hā h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa, ta hub, ta mooh, ta tsymm hedoo do sa hyb n'aa y ahoop do pan'aa.

²⁵ Kristo hā h'yy ka'eeh do sa masa n'aa y bahado dāk, hā y P'op Hagā Do banoo do hyb n'aa baad ub sahōnh hē ta kyyh bē hā y ma metēek hyb n'aa.

²⁶ Hā y tabanoo tah'yyb dāng doo, nyy d' tabad'oo ji hā, y ma metēek hyb n'aa. Kristo ewād hyng do pooj jé dooh ji hapēē nā bā ta h'yyb dāng doo. Dooh P'op Hagā Do h'yyb dāng do kamētā nā bā ti noo gó ēr wahē makūū hā. Ta karapee hā hyy kā takametā wāt.

²⁷ P'op Hagā Do h'yyb dāng ta karapee hā tametēeh tak'ēp baad hadoo do sahōnh hē Judah buuj nadoo do wē hyy kā tamoo wāt doo. Hahyy da ta ti tak'ēp baad hadoo do ta h'yyb dāng doo: Bē h'yyb gó, ta hā h'yy ka'eeh do h'yyb gó Kristo bawād dāk, Judah buuj nadoo do né paawā bēēh! Ti hyb n'aa bē né da gadoo tak'ēp baad hadoo do hyy pong jé.

²⁸ Kristo ky n'aa āā panāk. Sahōnh hā āā maher'oot tak'ēp péj baad raky daheeh hyb n'aa. Tak'ēp hajaa doo me sahōnh hē sa hā āā ma metēek. Tii d' āā wén d'oo, Kristo hā h'yy kata dāk do baad had'op rabahado padēek P'op Hagā Do matym gó āā karēn do hyb n'aa.

²⁹ Tii d' āā karēn do hyb n'aa, tak'ēp had'yyt hē y hyb n'aa tam'aah, Kristo hejój me hēp yyy gó baad hawāt doo me.

2

¹ Y karēn bē bahapāh nyy da tak'ēp y ky n'aa etsēē, tak'ēp y hyb n'aa tam'aah bē hyb n'aa, Raw-Diseej panang buuj sa hyb n'aa na-āāj hē, jé Jesus hā h'yy ka'eeh do y ranahapāh do wób sa hyb n'aa na-āāj hē.

² Tii d' y wén d'oo, y karēn rah'yy kej'oonh. Y karēn kamahān gó séd rah'yyb hedoo. Tii d' y wén d'oo na-āāj hē, baad rah'yy kadaw'uuh hyb n'aa pooj jé ji nahapāh do P'op Hagā Do h'yyb dāng do hā. Y karēn baad rabahapāh ta tii. Baad y karēn Kristo rabahapāh, y hanāng doo.

³ Sahōnh hē P'op Hagā Do hā ji hapāh doo, baad ta hā ji h'yy ganāng doo, jāām hē Kristo hā ji baw'yyt.

⁴ Ta ti bē y wén maher'oot, sa kyyh baad ji ed'oo doo me bē rawad'ii mahānh.

⁵ Y nawād né paawā bē mahang, y hyb n'aa newēē do bē mahang tabawāt. Y tsebē baad ub bē babok y ky n'aa napāh do hyb n'aa. Séd h'yyb hedoo mā bēēh. Y tsebē na-āāj hē dooh né hē bē h'yy gejē hōm Kristo hā bē h'yy ka'eeh do hā y ky n'aa napāh doo.

Ji bawāt do papuuj ky n'aa hahyyh

⁶ Ti hyb n'aa kā, Kristo Jesus bē gado dāk do hyb n'aa bē wahē n'aa tabahadoo hyb n'aa, taw'āāts hē bē awād had'yyt hē ta hā h'yy kata dāk do rababok doo da.

⁷ Baad né hē bē h'yy kata dāk Jesus hā joom kóm baad joom tamasoo do hadoo. Taw'āāts hē bē an'oo bē h'yyb gó Jesus bawāt do takahūūm magyys hē. Taw'āāts hē bē an'oo baad bē h'yy kae had'yyt hē baad hadoo do ky n'aa hā bē rama met'ēēg wāt doo da né hē. Taw'āāts hē tak'ēp bē h'yy gadeja had'yyt hē P'op Hagā Do wē, bē hā tanoo do hyb n'aa.

⁸ Bē hyb n'aa matakā ta s'ee hēnh bē rah'yyb mahūūm mahānh rama metēek doo me. Baad ji edoo né paawā rahyb n'aa newēē doo, rama metēek doo, daap hē ti ta tii. Ji rawedii ta tii hā. Sa wahē makū ma mehetēk doo gó rabeh'ūūm rama metēek doo. Badāk hahyy hā, nyy da ji bad'oo, nyy da ji bawāt do ky n'aa jaw'yyk doo gó rabeh'ūūm rama metēek doo. Dooh Kristo hanaa tado bā ta tii.

⁹ P'op Hagā Do had'op do Kristo, aj'yy tabahado dāk doo.

¹⁰ Hyy kā, Kristo hā bē h'yy kata dāk do hyb n'aa, ti anyy dāk bē h'yyb gó sahōnh hē P'op Hagā Do karēn doo. Sahōnh hē kabaj'aa do ji nahapāh doo, hyb n'aa jewyk do ji nahapāh do na-āāj hē sa bahānh ti Kristo.

¹¹ Judah buuj ajyy sa masuuj noo byyh ragehōk P'op Hagā Do karapee rabahado

padëek do metëe n'aa. Kristo hã bẽ h'yy kata dãk do hyb n'aa bẽ hã na-ãaj hẽ ti anyy dãk ta metëe n'aa hadoo. Sa mo haj'aa nado tii. Kristo ado hõm nesaa do ji h'yyb sãg karẽn doo. Ti nẽ tametëe n'aa hadoo bẽ hã hanãng doo.

¹² Bẽ nu kemuun bong bã bẽ radakã jẽng hadoo Kristo sii. Bẽ genã bong do hadoo Kristo sii p'aa hẽnh bẽ nu gawëej dãk doo. Ta tii d' tawẽn hadoo P'op Hagã Do hejój hã, Kristo ganã wãt hanoo do hã bẽ h'yy ka'eeh do hyb n'aa.

¹³ P'ooj ub, nesaa do bẽ moo heb'oooh do hyb n'aa, nesaa do bẽ h'yyb karẽn do kanado hõm do hyb n'aa na-ãaj hẽ, dejẽp do hadoo bẽ h'yyb tym P'op Hagã Do hã. Tii bã kã, Kristo sii bẽ ganã wãt hadoo P'op Hagã Do an'oo bã. Sahõnh hẽ nesaa do ẽr moo wãt do tamabaan hõm ẽr hã kã.

¹⁴ P'op Hagã Do awug hõm ẽr kũüt heen n'aa kerih do hadoo doo, nesaa do wẽ ẽr taky n'aa etyy do paah. Hahỹy da tabawug hõm: Tado dãk ẽr kũüt heen n'aa, tii bã tabepëem dãk hadoo b'aa kajatsẽk do hã. Jesus dajẽp do hyb n'aa dajẽp hỹy kã ẽr kũüt ẽr hã ky n'aa ketyy do paah.

¹⁵ P'op Hagã Do ado hõm sahõnh hẽ nesaa do kabaj'aa do ji nahapãh doo, nesaa do hyb n'aa jewyk do ji nahapãh do sa hejój. B'aa kajatsẽk do hã Kristo dajẽp doo me P'op Hagã Do j'aa ketsëe dãk sa hã. Kristo dajẽp noo gó sahõnh hẽ sa matym gó P'op Hagã Do metã wãt hadoo ta majĩ, sa hã taj'aa ketsëe dãk do rabahapãh hyb n'aa.*

¹⁶ Ti hyb n'aa bẽ maa newẽ manã bẽ raky n'aa tapa bã bẽ awa do hã, bẽ eëek do hã,† rabahed'oo doo da bẽ nad'oo hyb n'aa. Bẽ maa newẽ manã na-ãaj hẽ bẽ raky n'aa tapa bã sët ta baab ken'yuh rataheb'ëes doo, kamarab papuuj rataheb'ëes doo, Saab rataheb'ëes do na-ãaj hẽ bẽ natabej bã.

¹⁷ Jããm hẽ ta pooj jẽ hawãt do metëe n'aa ti ta ti judah buuj rataheb'ëes doo, ratayy doo. Kristo kajaa do pooj jẽ heen n'aa tii. Sahõnh hẽ ta ti kaja dãk Kristo hã, ti hyb n'aa dooh hyb n'aa ta ti ji karẽn wãt pẽh.

¹⁸ Bẽ maa newẽ manã bẽ raky n'aa ety bã j'ooj madãk doo me rakadad'uu gen'aak do hã, ããs raweh'ëeh gen'aak do hã. S'ëe gó rameboon do hyb n'aa hyb n'aa jewyk mãh, sa nooh. Rahyb n'aa newëe do hã, sa hanaa hẽ rakasab'ee.

¹⁹ Ta ti hedoo doo, dawëe rababoo dãg kãn, Kristo, ẽr nu gabóg mahãnh. Dooh rah'yy kata wãd bã ẽr nu gabóg hã. Kristo hã

h'yy ka'eeh doo, ta hã h'yy kata dãk doo, sa h'yyb rahej'oonh, rahũum had'yit hẽ rah'yy ka'eeh doo, raky dahé magyys hẽ na-ãaj hẽ Kristo an'oo bã P'op Hagã Do karẽn doo da. Ji nu gabóg hẽnh hanaa ji jarãã sahõnh hẽ ji hã masoo doo. Tii d' Kristo bad'oo ta hã h'yy ka'eeh do hã. Ta hã h'yy ka'eeh do tabaa g'ããs, ta hã rakata dãk tan'oo bã.

²⁰ Kristo hã bẽ h'yy kata dãk do hyb n'aa, bẽ na-ãaj hẽ bẽ dejeb bong hadoo pooj jẽ ji bawãt do hã. Ti hyb n'aa, h'ëed hyb n'aa badãk hahỹy hã habong do Kristo nahapãh do rababok doo da bẽ babok nã? Hẽd n'aa bẽ gadoo raky n'aa jaw'yyk do mejũũ doo?

²¹ "Bẽ ado manãh! Bẽ awa manãh! Bẽ moo dëe manãh!", nãng raky n'aa jaw'yyk doo.

²² Gawatsik do hã, hahãnh do hã ji tamejũũ do tii. Sa hanaa ta ti ji ramejũũ doo, ji hã rama metëek doo. Dooh P'op Hagã Do hanaa tado bã.

²³ Tak'ẽp hajaa do ky n'aa jew'yyk do ji ed'oo ta tii. Ji daaj hẽ P'op Hagã Do ji weh'ëeh ji karẽn ta ti hedoo do ky n'aa jew'yyk do an'oo bã. Ji daaj hẽ ji kadaduu tan'oo bã. Ji daaj hẽ ji karehejãã tan'oo bã ta tii. Baad nẽ paawã ta mahang ramoo bok doo, ti hyb n'aa baad ji hyb n'aa manatakã bã, baad ub ji ed'oo ji hã ramejũũ doo. Ti hadoo nẽ hẽ nahejooj ta ti hedoo do ky n'aa jew'yyk doo. Dooh tahaja bã nesaa do ji h'yyb sãg karẽn do hã ji h'yy keba bã tan'oo bã.

3

Taw'ãats hẽ hỹ pong jẽ hanãng do hã ji h'yyb dãk do ky n'aa hahỹy

¹ Kristo sii bẽ ganã wãt hadoo do hyb n'aa, h'yyb tym papuuj P'op Hagã Do hã hana do bẽ gado dãk do hyb n'aa y hanãng pẽh, taw'ãats hẽ hỹ pong jẽ hanãng do hã bẽ h'yyb padãg, P'op Hagã Do hub hadãk hẽnh Kristo basooh bã.

² Taw'ãats hẽ hỹ pong jẽ hanãng do hã bẽ h'yyb padãg, badãk hahỹy bã hanãng do hã nado.

³ Taw'ãats hẽ tii da bẽ bad'oo bẽ dajẽp paa hadoo do hyb n'aa. Bẽ h'yyb papuuj tenyww dãk hỹy kã Kristo sii P'op Hagã Do wẽ kã. Dooh ta wób rahapëe nã bã ta ti bẽ h'yyb papuuj.

⁴ Kristo, bẽ h'yyb papuuj han'oo dãk do matëeh bã kã, sahõnh hẽ sa matym gó ta sii bẽ kametã dãk tii bã. Kristo kabaj'aa doo da bẽ da kabaj'aa na-ãaj hẽ ti noo gó kã.

* **2:15** Tii da nẽ hẽ Roma buuj rabad'oo sa majĩ hã. Sahõnh hẽ sa matym gó rametëeh sa majĩ, sa hã raj'aa ketsëe dãk sahõnh hẽ rabahapãh hyb n'aa. Ta ti ky n'aa gó Paw-Ro beh'ũum Nesaa Do Yb hã, Nesaa Do Yb kabaj'aa do hã, P'op Hagã Do j'aa ketsëe dãk do ky n'aa. † **2:16** Tii d' Paw-Ro wẽn her'oot, ma matëg oow rama metëek do hyb n'aa. Sa noo ji tayy ji awa doo, ji eëek doo, baad ji P'op Hagã Do gadoo hyb n'aa. Dooh hyb n'aa pé ji tayy pẽh. Kristo dajẽp do hyb n'aa P'op Hagã Do ji tawẽn gadoo, ji tayy do hyb n'aa nado. Dooh jarakẽ hedoo do ky n'aa tado bã hahỹy. Panyyg bód see hã ji tamaher'oot jarakẽ hedoo do ky n'aa.

⁵ Ti hyb n'aa, taw'ääts hē bē gawats'iik sahōnh hē baad nadoo do badāk hahȳy hā ji h'yyb sāg karēn doo. Bē aā manā bē ȳm nadoo do sii, bē patug nadoo do sii. Bē moo boo manā nesaa do nu meby n'aa nāng do bē hā hanāng doo me. Taw'ääts hē bē gawats'iik ta wób hedoo pé nesaa do ji h'yyb sāg karēn doo. Bē hyb n'aa hūūm manā bē ma. Jé ta ma hā hyb n'aa h'ūūm doo, ta ma hā tah'yy kae'eh tii, dooh P'op Hagā Do hā tah'yy kae bā.

⁶ Ta ti hedoo do hyb n'aa né hē P'op Hagā Do rejāā da nabuj keh'ūūm doo.

⁷ P'ooj ub, Kristo bē nahapāh nā bā, tii d' paa bē babok.

⁸ Hȳy kā, taw'ääts hē bē eréd hōm sahōnh hē hahȳ hedoo doo: Ji kawajāān doo, ji h'yy ganapūū doo, sahōnh hē ji da hadoo ji pan'aa takyyk doo, ta see ji ky n'aa rejāā doo, baad nadoo do ji er'oot do na-āāj hē. Taw'ääts hē bē eréd hōm né hē tii.

⁹ Daap bē menā manā bē da hadoo do hā, bē eréd hōm do hyb n'aa bē h'yyb sāg baad nadoo do ji moo wāt hanoo doo.

¹⁰ Bē h'yyb tym papuuji bē tah'yyb mahūūm hȳy kā. P'op Hagā Do mo haj'aa ta ti er h'yyb tym papuuji. P'op Hagā Do ah'ȳyt er h'yyb tym papuuji, ta da hado had'yyt hē tabahadoo hyb n'aa kā, baad P'op Hagā Do er bahapāh hyb n'aa na-āāj hē.

¹¹ Papuuji er P'op Hagā Do mo haj'aa do hyb n'aa, séd gó P'op Hagā Do ji tagadoo, Judah buuji ji do bā, Judah buuji nadoo do ji do bā, masuui noo byyh kahōk do see ji do bā, masuui noo byyh kanehōk do see ji do bā, ta see buuji ji do bā, ma kamanetēek do ji do bā, ta see karom ji do bā, sa karom ji nado bā na-āāj hē. Sahōnh hē er h'yyb tym gó Kristo bawāt. Sahōnh hē bahānh hadoo do tii.

¹² Ti hyb n'aa, P'op Hagā Do karapee, tsyt hē ta wē kasēew bong do bē bahadoo do hyb n'aa, tak'ēp bē takamahān do hyb n'aa, taw'ääts hē bē t'yyd mehīn bē da hadoo doo. Taw'ääts hē bē ky enym ta wób sa wē. Taw'ääts hē dooh né hē bē h'yy kasabé bā. Taw'ääts hē kaja hē denaa hē bē h'yyb bē mahūūm ta wób sa wē. Taw'ääts hē h'yyb jawyg gó bē gadoo sahōnh hē.

¹³ Taw'ääts hē kamahān gó bē gadoo ta wób ramoo boo né paawa bē hā bē ganen'aak doo. Taw'ääts hē bē mabaan hōm baad nadoo do ta wób hē hā rabad'oo doo, nesaa do bē moo bok do paa Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do mabaan hōm doo da né hē bē hā.

¹⁴ Taw'ääts hē bē kamahān bē da hadoo doo, sahōnh hē mahānh. Baad ub séd ji h'yyb hedo dāk ji kamahān do an'oo bā.

¹⁵ Bē an'oo h'yyb n'yyim doo, Kristo bē hā han'oo dāk doo, bē tah'yyb mahūūm sahōnh hā, P'op Hagā Do bē tatsyyd wāt do hyb n'aa h'yyb nywg gó bē babok hyb n'aa. Kristo

karapee séd h'yyb hedoo do takarēn bē bahadoo. Taw'ääts hē bē h'yy gadeja P'op Hagā Do wē.

¹⁶ Bē an'oo bē h'yyb gó baad ub sahōnh hē Kristo ky n'aa bawāt, bē an'oo bē tah'yyb mahūūm. Taw'ääts hē tak'ēp h'yy ganāng doo me bē ma metēek ta ky n'aa bē da hadoo do hā. Taw'ääts hē tak'ēp h'yy ganāng doo me tak'ēp péj bē maher'ood na-āāj hē bē da hadoo doo, baad raky daheeh hyb n'aa. Taw'ääts hē Saaw-Mo hā hanāng do kejām do ky n'aa, ta see pé P'op Hagā Do ji ma ejām do ky n'aa na-āāj hē bē ma ejām. Taw'ääts hē h'yy gadajaa gó bē ma ejām P'op Hagā Doo.

¹⁷ Sahōnh hē bē moo bok doo, sahōnh hē bē her'oot do na-āāj hē, taw'ääts hē Jesus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk do ky gabuuji gó bē bad'oo. Jesus er taky masa ta Yb wē. Ti hyb n'aa taw'ääts hē bē j'aa etsé né hē P'op Hagā Doo, er Yb, bē hā tanoo do hyb n'aa.

Ȳy hā, ajyy hā, karapee hā na-āāj hē tamaher'oot do ky n'aa hahȳy

¹⁸ Ȳy, taw'ääts hē bē ky dahé had'yyt hē bē patug. Tii d' né da taw'ääts hē bē bahed'oo bē h'yy kata dāk do hyb n'aa Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā.

¹⁹ Ajyy, taw'ääts hē bē kamahān had'yyt hē bē āj. Bē ejāg manā bē āj.

²⁰ Karapee, pahēew, maruuy, taw'ääts hē sahōnh hā bē ky daheeh bē yb, bē ȳn, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do tsebē do hyb n'aa bē ky dahé bā.

²¹ Bē sa yb, bē ejāg had'yyt manā bē taah, rah'yy geēj mahānh bē wē. Tii d' bē adoo bā, dooh rah'yyb hedo boo baad hadoo do ramoo bok do hā.

Sa karom hā tamaher'oot do ky n'aa hahȳy

²² Bēeh, sa karom, taw'ääts hē bē ky dahé had'yyt hē bē kariw n'aa. Bē moo bok do rahegāā bā had'yyt nado bē ky daheeh, bē hā raj'aa etsé bē karēn do hyb n'aa. Taw'ääts hē bē h'yyb gó naa bē ky daheeh sa hā, j'ooj madāk doo me nado. Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do bē weh'ēeh do hyb n'aa, taw'ääts hē baad bē moo bok sa wē.

²³ Taw'ääts hē t'ōp, bē h'yyb gó naa bē moo bok sahōnh hē. Taw'ääts hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do wē bē moo bok ta ti bē h'yyb gó, ajyy wē had'yyt nado,

²⁴ ta hā naa bē gadoo da baad hadoo do bē moo bok do mabaj bē bahapāh do hyb n'aa. Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do wē né hē, Kristo wē né ti bē moo bok doo.

²⁵ Hȳy kā, baad nadoo do moo wāt do gadoo né da nesaa do tamoo wāt wāt do sām. Tii d' tawén hadoo, dooh P'op Hagā Do asēew bā ji mahang.

4

¹ Bëeh, sa kariw n'aa hedoo doo, taw'ääts hē baad bē bad'oo bē karom hā, baad bē an'oo na-āāj hē sa hā. Bē wad'ii manāh. Bē na-āāj né hē bē Kariw N'aa nāng h̄y pong jé ká. Bē hyb n'aa newē tii. Taw'ääts hē bē karom hā bē bad'oo, bē kariw n'aa h̄y pong jé hawāt do bē hā tabad'oo doo da.

Nyy da raky n'aa etsēē doo, nyy da rababok do ky n'aa hah̄ȳh

² Bē h'yy gejē hōm manā P'op Hagā Do sii bē er'oot do hā. Bē hyb n'aa matakā had'yyt hē bē ky n'aa etsēē bā. Taw'ääts hē bē h'yy gadeja had'yyt hē P'op Hagā Do wē bē hā tanoo do hyb n'aa.

³ Taw'ääts hē āā na-āāj hē bē ky n'aa ets'ēē, P'op Hagā Do tyw n'aa gas'ēēs hyb n'aa Kristo ky n'aa pooj jé ji nahapāh do āā baher'oot hyb n'aa. Ta ti ky n'aa hanām do ŷ ma metēēk do hyb n'aa ŷ rawēn dawāts gēēt.

⁴ ŷ bē ky n'aa ets'ēē, baad ub, hā ŷ Jesus karēn doo da né hē, ta ky n'aa ŷ baher'oot hyb n'aa.

⁵ Baad ub, h'yy ganāng doo me bē aboo had'yyt hē Jesus hā h'yy kana'eēh do sa wē. Ta tyw n'aa nyy bā tii da had'yyt hē ŷ karēn bē bad'oo.*

⁶ Taw'ääts hē ky ennyim doo gó had'yyt hē bē er'ood ta wób sa sii. Taw'ääts hē baad bē er'ood sa sii, rahyb n'aa newēē hyb n'aa bē her'oot doo. Tii d' bē adoo bā, bē hapāh da nyy da bē ky gadoo bē hā reaanh doo.

Sa wē Paw-Ro mejūū do sa ky n'aa hah̄ȳh

⁷ Ēr h̄ȳj hadoo do Tikiko hād nāng do bē da tamaher'oot sahōnh hē kēh ŷ n'aa. Ēr h̄ȳj hadoo do āā kamahān do tii. Āā sii baad Kristo wē moo wāt do tii. Doo had'yy gajēē bā, bē hyb n'aa, Kristo wē tamoo wāt doo.

⁸ Bē wē ŷ mejūū tabahōm, bē tamaher'oot hyb n'aa nyy da babā āā babok, bē tah'yyb en'nyim hyb n'aa na-āāj hē.

⁹ Ta sii ŷ mejūū Onesīm hād nāng doo, bē panang buuj seeh. Ēr h̄ȳj hadoo do āā kamahān doo, baad hadoo do hā h'yy kanerēt do tii. Sahōnh hē babā ky n'aa bē da ramaher'oot.

Sa hā rahyb n'aa esee do ky n'aa hah̄ȳh

¹⁰ Aj'yy Aris-Tako hād nāng doo, pa ŷ radawāts gēēt do bē m' tahyb n'aa esee. Maah-Ko, Béh-Nabéh j'oooh na-āāj hē bē m' tahyb n'aa esee. (Bē ŷ maher'ood wāt paa nyy d' bē bad'oo Maah-Ko kajaa bā. Ti hyb n'aa taw'ääts hē baad bē gadoo.)

¹¹ Jesus, Jus-To ta hād seeh, ti na-āāj hē bē m' tahyb n'aa esee. Jāām né ti ajyy Judah buuj Jesus hā h'yy ka'eēh doo, si ŷy P'op

Hagā Do bag'āās do ky n'aa ma met'ēēk doo. Baad ŷ ramasa ŷ rah'yyb en'nyim.

¹² Epaparas, bē seeh, Kristo Jesus wē moo wāt doo, bē m' tahyb n'aa esee. Tak'ēp taky n'aa hetsē bē hyb n'aa, baad had'op had'yyt hē bē babok hyb n'aa, baad ub bē bahapāh hyb n'aa na-āāj hē P'op Hagā Do karēn do bē hā.

¹³ Tak'ēp Epaparas hyb n'aa tam'aah bē hyb n'aa, Raw-Diseej panang bā Jesus hā h'yy ka'eēh do sa hyb n'aa na-āāj hē, Ijerap panang buuj Jesus hā h'yy ka'eēh do sa hyb n'aa na-āāj hē. ŷ hapāh tii, ŷ wēn j'aa etsē ta hā.

¹⁴ Najis ŷy, mediko, Rukas hād nāng doo, aj'yy Demas hād nāng do daheeh ti na-āāj hē né hē m' bē rahyb n'aa esee.

¹⁵ Bē maher'ood ēr h̄ȳj hedoo do Raw-Diseej panang bā haj'eenh do sa hā ŷ hyb n'aa esee. Bē maher'ood na-āāj hē ŷyñh Nim-Pa hād nāng do hā, Jesus hā h'yy ka'eēh do ta tób bā kahet'aa do sa hā na-āāj hē, ŷ hyb n'aa esee sa hā.

¹⁶ Hah̄ȳ bē ŷ ma erih do bē ner'ood wāt do jawēn paa bā bē mahang, ŷ karēn bē mejō hōm Jesus hā h'yy ka'eēh do Raw-Diseej panang bā haj'eenh do sa wē, t'ii hēnh takaner'oot hyb n'aa. Taw'ääts hē tii bā bē ner'oot na-āāj hē kerih do Raw-Diseej buuj hā ŷ ma erii wāt doo.

¹⁷ Hah̄ȳ da bē maher'ood kēh ŷy, aj'yy Akipo hād nāng do hā: "Taw'ääts hē mabahaajaa a hā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do anoo do mamoo wāt do pan'aa." Tii d' né da bē kyyh ta hā.

¹⁸ ŷ Paw-Ro, moh ŷy me tagadēēg ub ŷ berii kán hah̄ȳ bē ŷ hyb n'aa esee do ky n'aa. ŷ karēn paawā ŷ bē ky n'aa ets'ēē ragadahew'ēēs doo gó ŷ bagēēt do hyb n'aa. P'op Hagā Do ky ennyim da bē hā. Jāām hē ká.

* 4:5 Tii d' takarēn ji bad'oo, ta wób ji h'yyb tatuk hyb n'aa Jesus ky n'aa ragadoo hyb n'aa.

1 Tesaronika Jesus hã h'yy ka'eeh do panang Tesaronika hãd nãng doo bã habong do hã pooj jé Paw-Ro ma erih do hahÿyh.

¹ ÿ Paw-Ro, Siras, Tsimoot daheeh, ãã edëng bëeh, Tesaronika panang bã habong doo, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã h'yy kata däk doo, P'op Hagã Do ër Yb hã h'yy kata däk doo. ãã karën P'op Hagã Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hë ky en'yym bë hã. ãã karën baad bë rah'yyb en'yym.

*Paw-Ro ratsebé Jesus hã rah'yy ka'eeh do
hyb n'aa ky n'aa hahÿyh*

² P'op Hagã Do hã ãã ky n'aa etsëë bã, ãã tseebe had'yyt hë ta hã bë hyb n'aa.

³ P'op Hagã Do ër Yb hã ãã ky n'aa etsëë bã, ãã hyb n'aa es'ee had'yyt hë baad bë babok doo, Jesus hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa. ãã hyb n'aa esee tak'ëp bë moo heb'oooh bã bë da hadoo do bë masa hyb n'aa, bë kamahãn do hyb n'aa sa hã. ãã hyb n'aa newëë na-ããj hë, baad nadoo do bë ahob né paawã, dooh né hë bë hyb n'aa eréd Jesus Kristo ër Wahë N'aa hã bë h'yy ka'eeh doo, p'aa hënh tabahyng bë bahapãh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa P'op Hagã Do hã ãã tsebé.

⁴ ãã wakããn, P'op Hagã Do kamahãn doo, ãã hapãh, bë P'op Hagã Do asëëw hõm ta karapee bë bahadoo hyb n'aa.

⁵ ãã wén hapãh tii, Jesus ky n'aa hanãm do bë ãã maher'oot noo gó, ãã kyy me had'yyt nado ãã baher'oot. P'op Hagã Do Sahee hejój banoo ãã hã, ãã bahajaa hyb n'aa ãã her'oot doo. Se hub né hë Jesus ky n'aa baad ãã bahapãh ãã h'yyb gó. Bë bahapãh nyy da ãã babok bë mahang. Baad ãã babok do hã bë bahapãh te hub né hë Jesus ky n'aa ãã manaa doo.

⁶ ãã wén hapãh na-ããj hë bë P'op Hagã Do asëëw hõm doo, ãã babok doo da, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do bawãd wãt doo da bë baboo dæg kãn do hyb n'aa. P'op Hagã Do Sahee hana do ji tsebé doo me bë gado däk Jesus ky n'aa, ta wób bë rarahejã né paawã ta hyb n'aa.

⁷ Ti hyb n'aa, sahõnh hë Masedonija hãd nãng do hãj n'aa bã, Akaja hãd nãng do hãj n'aa bã habong do Jesus hã h'yy ka'eeh doo, rahapëë däk hÿy kã tak'ëp P'op Hagã Do hã ji h'yy ka'eeh bë h'yy ka'eeh do hadoo.

⁸ Bë hanaa né hë Jesus ky n'aa Masedonija, Akaja hãj n'aa bã raky n'aa napëë hõm doo. Jé pad'yyt hë raky n'aa napëë kãn P'op Hagã Do hã bë h'yy ka'eeh doo. Ti hyb n'aa, dooh ãã her'ood wãd bã bë ky n'aa,

sahõnh hë raky n'aa napëë däk do hyb n'aa P'op Hagã Do hã bë h'yy ka'eeh doo.

⁹ Sa daaj hë rabaher'ood kãn jé pad'yyt hë bë hã ãã baher'ood wãt doo, baad bë mahang ãã babok doo. Raher'ood kãn na-ããj hë, bë eréd hõm kabarii hã bë h'yy ka'eeh doo, P'op Hagã Do hã, hedëp do hã, heh'ããt hã bë h'yy ka'eeh hyb n'aa kã. P'op Hagã Do karën do bë moo bok hÿy kã, ta hã bë hyb n'aa jew'yyk hÿy kã, sa nooh.

¹⁰ Raher'oot na-ããj hë ta T'aah, dejëp do mahang ganã wãt do P'op Hagã Do an'oo bã, bë gada tamatëeh hÿ pong jé naa. Jesus bë gada, ji tamo n'aa jesuu doo, nesaa do hã ta hã h'yy kana'eeh do P'op Hagã Do ky n'aa ety mahãnh.

2

*Baad Tesaronika panang bã Paw-Ro
rababok do ky n'aa hahÿyh*

¹ Bëeh, ãã wakããn, bë hapãh ti dooh daap hë tado bã bë mahang ãã her'oot do Jesus ky n'aa. Hajök ky dah'ëh.

² Pooj jé Pirip hãd nãng do panang bã ãã rarejã né paawã, ãã raky n'aa rejã né paawã, P'op Hagã Do ër h'yy kaha'eeh doo, ãã tah'yyb ne'ÿÿm. Ti hyb n'aa bë ãã maher'oot ta ky n'aa hanãm doo, hajök bë panang buuj ãã rahyb n'aa wareem né paawã.

³ Sahõnh hë sa hã ãã ky padäg hë Jesus hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa, dooh daap hë ãã menã bã. Ji es'õos do nado tii. J'ooj madäk do nado ti ãã wén her'oot P'op Hagã Do ky n'aa. ãã karën do jawén nado. Dooh bë ãã wad'ii bã.

⁴ ãã P'op Hagã Do metyy paah, ti ãã hã tah'yyb dãng ta panyyg hanãm do ãã baher'oot hyb n'aa sahõnh hë sa hã. Ti hyb n'aa ta panyyg ãã baher'oot bã, dooh ta wób gen'aak do ky n'aa ãã her'ood bã. P'op Hagã Do gen'aak do ti ãã her'oot doo. Ti né hë ti ãã h'yyb metyy doo.

⁵ Dooh noo gó ãã h'yyb manep'ëeh péh. Bë hapãh né hë, dooh tii da ãã adoo bã. Dooh noo gó ãã ky ken'yym sa ma hyb n'aa, Jesus ky n'aa ãã baher'oot bã. ãã ehuh né hë ãã her'oot do P'op Hagã Do hapãh.

⁶ Dooh ãã bë j'aa etsë do jawén ãã aboo bã. Dooh ãã ta wób raj'aa etsë do jawén ãã aboo bã.

⁷ Kristo mejüü do ãã bahadoo do hyb n'aa, ãã karën bã paawã, ãã haja né paawã bë hã ãã mejõ bã. Ti hadoo né hë, dooh tii d' ãã karën bã. Bë mahang ãã babok noo gó baad ãã ky enyym bë hã. Ji ÿÿn ji takamahãn do hadoo,

⁸ bë ãã kamahãn tak'ëp. Bë ãã panãk paa P'op Hagã Do panyyg hanãm doo. Baad ãã h'yyb bë ãã masa hyb n'aa. Tii da ãã wén d'oo tak'ëp ãã kamahãn do hyb n'aa bëeh.

⁹ Āā wakāān, bē hapāh nā tak'ēp āā moo bok āā ma, āā waa sām hā, bē mahang āā habok noo gó. Adēb bā, atsēm āā moo bok āā waa sām hā. Tii da āā wén d'oo, bē hā āā ganada hyb n'aa āā waa, āā h'ēēd, P'op Hagā Do panyyg hanām do āā her'ood nuuj jé bē hā.

¹⁰ Bē hapāh, P'op Hagā Do hapāh na-āāj hē hahȳh: Baad ub né hē, P'op Hagā Do karēn doo da āā babok paa bē mahang, Jesus hā h'yy ka'eeh do mahang. Dooch hyb n'aa āā hā raky kes'ēēm péh.

¹¹⁻¹² Bē hapāh na-āāj hē, bā mahang āā babok noo gó bē āā h'yy enāw had'yyt hē, bē āā mejūū tak'ēp péj sét ken'yyh, ji yb ji hā tabad'oo do hadoo, P'op Hagā Do karēn doo da bē babok hyb n'aa. Tii da āā karēn bē babok, bē P'op Hagā Do atsydd wāt do hyb n'aa tabag'āās do karapee bē bahadoo hyb n'aa, ta sii, h̄y pong jé ta bag hetsooh do gabarēēh do mahang bē babok hyb n'aa.

¹³ P'op Hagā Do ky n'aa bē hā āā baher'oot noo gó, āā kyyh nado ti bē hā. P'op Hagā Do kyyh bē hā, bē wén ky daheeh. Te hub né hē tii. P'op Hagā Do kyyh né hē ti bē maa newēē doo, āā her'oot doo. Ta kyy me né hē P'op Hagā Do bē tah'yyb h'yyt, bēēh, ta hā h'yy kasadā doo. Ti hyb n'aa P'op Hagā Do hā āā tseebe had'yyt hē.

¹⁴ Āā wakāān, Jesus ky n'aa bē ky daheeh āā wén hapāh, Judah hāj n'aa bā habong do Jesus hā h'yy ka'eeh do hado dāk do hyb n'aa bēēh. Jesus hyb n'aa bē wakāān bē rarahejāā, sa hā sa wakāān rarahejāā do hadoo Jesus hyb n'aa. P'op Hagā Do karapee, Kristo Jesus hā h'yy ka'eeh doo, Judah hāj n'aa bā habong do rahoop sa wakāān mooh, Jesus hā rah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ti hadoo né h̄y ká bē ahoop né hē bē wakāān Jesus hā h'yy kana'eeh do sa mooh, P'op Hagā Do panyyg bē ky daheeh do hyb n'aa.

¹⁵ Nanäng Judah buuj Jesus hā h'yy kana'eeh do kyy gó né hē radaj'ēep Jesus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo. Tii d' né paa sa wahē makū rabad'oo P'op Hagā Do ky n'aa rod wób sa hā. Radej'ēep né paah. Tii d' né hē āā hā h̄y ká. Āā kejēn bong ran'oo bā hajōng panang bā. Dooch P'op Hagā Do gen'aak do ramoo boo bā. Sahōnh hē badāk hahȳh hā habong do majīī dāg.

¹⁶ Judah buuj nadoo do hā P'op Hagā Do panyyg hanām do āā baher'oot bā, P'op Hagā Do bed'ēep hyb n'aa sa h'yyb tym, ta wē rababok hyb n'aa, āā rameduuk Judah buuj Jesus hā h'yy kana'eeh do hā. Tii d' had'yyt rawén d'oo do hyb n'aa ta bahānh dāg sa hā hanāng do nesaa doo. Ti hyb n'aa edaa dāk ta sām baj sa hā P'op Hagā Do banoo doo.

Tak'ēp Paw-Ro rakarēn rabaheg'āās Tesaronika buuj ky n'aa hahȳh

¹⁷ Āā wakāān, banadawēd āā bah'ūūm ran'oo bā bē mahānh, tak'ēp āā h'yy ketón bong, ji t'aah dajēp do ji h'yy katón do hyb n'aa hadoo. Dooch né paawā bē mahang āā aboo boo bā, bē āā hyb n'aa esee. Tak'ēp āā karēn bē āā baheg'āās.

¹⁸ Āā h'yyb gó āā karēn paawā bē āā bahehēēn. Hajōō nuu me hēp ȳy ȳ karēn paawā ȳ bahōm bē wē. Āā wén nahōm, Nesaa Do Yb āā tah'yyb panas'ēēh do hyb n'aa.

¹⁹ Tak'ēp āā wén karēn bē āā baheg'āās, bē hyb n'aa né hē āā j'aa etsē, bē hyb n'aa né hē āā tsebē. Baad P'op Hagā Do hā bē h'yy ka'eeh nā Jesus matēēh noo gó āā gahēēn. Baad had'yyt hē Jesus hā bē h'yy ka'eeh do hyb n'aa āā tsebē da, āā j'aa etsē da Jesus Kristo, ēr wahē n'aa, p'aa hēnh tabahyng noo gó ji mo haj'aa tabaheg'āās bā.

²⁰ Te hub né hē, bē hyb n'aa né hē āā kasab'ee, bē hyb n'aa né hē āā tsebē. Ti hyb n'aa āā karēn bē āā baheg'āās.

3

¹⁻² Ti hyb n'aa, tak'ēp āā h'yy katón bā bē hyb n'aa, āā hyb n'aa newēē Tsimoot āā mejūū bē wē. Ti nuuj jé Atēn hād nāng do panang bā ȳ baym Siras daheeh. Āā h̄yji hadoo né hē ti Tsimoot. Āā moo hadoo né tii, P'op Hagā Do karēn do moo wāt doo. Kristo ky n'aa taher'oot. Āā mejō hōm bē tah'yyb tsebē hyb n'aa, baad had'yyt hē Jesus hā bē h'yy ka'eeh hyb n'aa,

³ bē h'yy ganejē hōm hyb n'aa, baad nadoo do bē ahoop do hyb n'aa. Bē hapāh né hē, Jesus Kristo hā ji h'yy kae bā, ji rarahejāā. Ti né hē P'op Hagā Do h'yyb dāng ji hā, baad ji h'yyb tawapēēn hyb n'aa.

⁴ Bē mahang āā babok noo gó, hajōō nuu me bē āā maher'oot ji da rarejāā Jesus hā ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Āā her'oot do paa ta ti bē hā, ta ti né ká.

⁵ Bē h'yy gejē hōm ȳ ed'oo bē rarahejāā do hyb n'aa. Nejaa wād hēp ȳy ȳ gamada me bē ky n'aa. Ti hyb n'aa ȳ mejūū Tsimoot bē wē, bē taheg'āās Jesus hā bē h'yy kae nā bā. Ȳ h'yyb eŷym Nesaa Do Yb, ji h'yyb tahet'uuk doo, bē tah'yyb tatug bā bē hyb n'aa erēd hōm bā Jesus. Ȳ h'yyb eŷym Satanas bē tah'yyb met'ēēg hōm bā. Daap paawā tii bā āā ma met'ēēg bong Jesus ky n'aa bē hā.

⁶ H̄y ká, nag'aap hē Tsimoot kaja nā bē wē hana doo. Baad bē ky n'aa tabaher'oot. Baad Jesus hā bē h'yy ka'eeh tanooh, baad ta wób bē kamahān tanooh. Bē hyb n'aa es'ee had'yyt hē m' āāh, tanooh. Tak'ēp mā bē karēn bē wē āā baheg'āās, tanooh. Tii d' né āā karēn né hē.

⁷ Ti hyb n'aa, āā wakāān, tak'ēp āā rarahejā né paawā āā tseebe kán bē ky n'aa hanām do hyb n'aa. Jesus hā bē h'yy ka'eeh nā do hyb n'aa āā wén tsebē.

⁸ Hÿÿ kã dooh ãã h'yy ketón boo bã. Æã tseb'ee hÿÿ kã, baad Jesus hã bê h'yy kae had'yyt do hyb n'aa.

⁹ "Taw'ãäts hê òm ee. Baad mah'yyb mahûum sa h'yyb tym. Æã mah'yyb tym tseb'ee sa hyb n'aa", nãk ãã P'op Hagã Do hã. Tak'ëp P'op Hagã Do ãã j'aa etsê bê hyb n'aa.

¹⁰ Hajõõ nuu me tak'ëp P'op Hagã Do hã ãã betseê, p'aa hênh bê ãã baheg'ãas tan'oo bã, bê ãã ma metëek hyb n'aa bê nahapãh nã doo, baad had'yyt hê Jesus hã bê h'yy ka'eeh hyb n'aa kã.

¹¹ P'op Hagã Do èr Yb hã, Jesus èr Wahë N'aa hã na-ããj hê ãã ky n'aa etsêê, rabado hòm hyb n'aa sahõnh hê ãã tahewaant doo, tabahajaa hyb n'aa bê wê ãã bah'ûum.

¹² Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã ãã ky n'aa etsêê, sahõnh hê bê da hadoo do tak'ëp bê kamahãn magyys hê hyb n'aa, tak'ëp bê ãã kamahãn doo da.

¹³ Æã ky n'aa etsêê bê h'yyb tym tabehej'oonh hyb n'aa, ta karapee sii hê Jesus èr Wahë N'aa kajaa bã kã, ji naw'yyt hyb n'aa bê hã raky n'aa tapaa do ky n'aa P'op Hagã Do èr Yb matym gó, baad ub, tsyt hê ta wê bê babok do hyb n'aa.

4

P'op Hagã Do karên doo da ji bawãd had'yyt hê do ky n'aa hahÿÿh

¹ Hÿÿ kã ãã wakãan, ta see ky n'aa bê hã ãã ma erih. Jesus kyy gó tak'ëp ãã betseê paa bê hã, P'op Hagã Do karên doo da bê baboo had'yyt hê, bê ãã ma metëek do paa hadoo da. Tii d' né hê bê babok ãã hapãh. Hÿÿ kã, ta bahãnh ãã karên bê an'oo bã.

² Tii d' ÿ wén etsêê bê hã, bê hapãh do hyb n'aa Jesus ky gabuu j gó bê hã ãã mejüü do paah.

³ P'op Hagã Do karên sahõnh hê baad nadoo do bê eréd hòm, baad hadoo do bê gadoo, baad had'yyt hê bê babok hyb n'aa kã. Dooch P'op Hagã Do karên bã bê aã bã bê ÿÿm, bê patug nadoo do sii.

⁴ Takarên bê sahõnh hê bê h'yy keb'aah bê ÿÿm nadoo do hã, bê patug nadoo do hã. P'op Hagã Do karên baad ub, tsyt hê, ta wê bê baboo had'yyt hê, P'op Hagã Do hã, ta wób hã na-ããj hê weh'ëeh doo da.

⁵ P'op Hagã Do sa h'yyb gó nahapãh do bê hado manãh. Nesaa do sa h'yyb tii. Rah'yy karên pè sii rabahe'ÿÿh.

⁶ Dooch ta tii da ji wad'ÿÿ ji da hadoo doo. Ta da hadoo wadii pèh, ta da hadoo do ÿÿm sii hahÿÿh pèh, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do rajãa da, baad ãã maher'oot do paa né hê bê hã.

⁷ Èr P'op Hagã Do atsyj wät, baad had'yyt hê èr babok hyb n'aa ta wê. Dooch èr tatsyyd bã nesaa doo gó èr babok hyb n'aa.

⁸ Ti hyb n'aa jé hahÿÿ ãã ma metëek do taky nadahé bã, aj'yy kyyh had'yyt hê nado

taky nadaheeh, P'op Hagã Do kyyh ti taky nadaheeh doo! P'op Hagã Doo, ta Sahee baad had'op do bê hã hanoo do ti taky nadaheeh!

⁹ Dooch hyb n'aa bê ãã ma erih pé ji da hadoo do ji kamahãn do ky n'aa, P'op Hagã Do ma met'ëeg wät do hyb n'aa bëeh, bê kamahãn hyb n'aa bê da hadoo doo.

¹⁰ Æã hapãh, sahõnh hê Jesus hã h'yy ka'eeh do Masedonija hãj n'aa bã habong do bê kamahãn. Ti hado né paawã, ãã wakãan, tak'ëp ãã betseê bê hã ta bahãnh bê kamahãn hyb n'aa bê da hadoo doo.

¹¹ Ta ãh hã had'yyt hê bê hyb n'aa newë nyy da bê bad'oo, tak'ëp baad ub bê babok hyb n'aa bê da hadoo do wê, bê du nen'aa hyb n'aa bê tah. Taw'ãäts hê bê ma hã bê moo bok, bê waa enãh hyb n'aa, bê h'ëed enãh hyb n'aa, bê ãã ma metëek do paa da né hê ãã habok noo gó bê mahang. Taw'ãäts hê ta tii hã bê h'yyb padãg had'yyt hê.

¹² Tii da bê ãã wén mejüü, ta ãh hã had'yyt hê baad bê babok Jesus hã h'yy kana'eeh do rahegãã bã kã, baad bê raweh'ëeh hyb n'aa, ta wób hã bê daab yb mahãnh n'aa na-ããj hê.

Jesus matëeh do ky n'aa hahÿÿh

¹³ Æã wakãan, ãã karên baad bê bahapãh Jesus hã h'yy ka'eeh do dejëp do sa ky n'aa. Dooch ãã karên bê h'yy ketón bã dejëp do hã, ta wób, Jesus hã h'yy kana'eeh do rah'yy katón doo da. Tak'ëp rawén h'yy ketón tii, rapanygy kanadaheeh do hyb n'aa ji ganã wät do ky n'aa. Ji dajëp jawén paa bã, dooh baad hadoo do ragahëen pèh.

¹⁴ Jesus dajëp, tii bã taganã wät p'aa hênh ãã hapãh. Ti hyb n'aa èr hapãh hahÿÿh: Jesus hã h'yy ka'eeh do paa dejëp doo, genã bong da p'aa hênh sa kamag paa P'op Hagã Do an'oo bã. Hÿ pong jé Jesus masãk ta sii P'op Hagã Do an'oo bã.

¹⁵ Bê ãã maher'oot Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ãã tama metëek doo: Èèr, babã hedëp nã do Jesus p'aa hênh tamatëeh bã, dooh da èr mamuun ta hã, ta hã h'yy ka'eeh do dejëp do sa pooj jé.

¹⁶ Ta daaj hê Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do bahyng da wawëê hê hÿ pong jé naa. Ti noo gó da ji maa napãh da ta hejój Jesus mejüü doo. Tak'ëp da ta kyyh. Ti noo gó né da ji maa napãh ãas sa wahë n'aa kyyh. Ti noo gó né da toròm-bet hãd nãng doo, P'op Hagã Do ma, gamehÿÿh do ji maa napãh da. Tii bã kã, Kristo hã h'yy ka'eeh do dejëp do paa kã genã hòm kãn sa kamag paah.

¹⁷ Tii bã nadejëp nã doo, as'ëeg kãn sa sii wê puh mahang P'op Hagã Do an'oo bã, wê hã, Jesus èr wahë n'aa, èr gadoo hyb n'aa. Tii bã kã, hÿ pong jé ta sii had'yyt èr baboo kãn.

¹⁸ Ti hyb n'aa bê da hadoo do hã bê h'yyb tsebee ji ganã wät do ky n'aa hã.

5

¹ Dooh hyb n'aa nyy noo gó Jesus bahyng do ky n'aa ää berih péh, ää wakään.

² Baad bë bahapëë däk ta ti ky n'aa. Bë hapäh, nyyw hë da Jesus kajaa. Ji ganada bä takajaa. Hets'ëek do atsëm kajaa do ji ganada do hadoo tii.

³ Ta wób, Jesus hä h'yy kana'eeh do rah'yy kanap'eed gó raky hadoo bä: "Taw'ääts hë, h'yyb nyyw däk badäk hahÿÿ hä habong doo. Dooh ër heÿÿm péh", rabanäng bä, tii bä kä da, nyyw hë P'op Hagä Do mo haj'aa adäng sa hä tak'ëp nesaa doo. Nyyw hë da tii. Ýñnh wog mahÿÿnh nyyw hë ganä däk do hadoo da. Nyyw hë da P'op Hagä Do mo haj'aa adäng sa hä tak'ëp nesaa doo. Dooh da rahaja bä rakejën bä ta ti mahänh.

⁴ Jesus hä h'yy kana'eeh doo, badagyp do hadoo doo gó habok doo, Jesus kajaa do ganah'ëen do nahado bëeh. Ti hyb n'aa dooh bë h'yy gabadoo bä Jesus kajaa do hä, hets'ëek do hä ji h'yy gabadoh do hadoo.

⁵ Ta bag hadoo doo gó habok do bëeh, P'op Hagä Do panyng hanäm do hä bë h'yy kadaw'uuh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa dooh bë h'yy gabadoo bä Jesus kajaa bä. Atsëm habong doo, P'op Hagä Do panyng hanäm do hä h'yy kanadew'uuh do hyb n'aa badagyp do hadoo doo gó habong do nahado ëer.

⁶ Ti hyb n'aa taw'ääts hë dooh ji h'yy kanap'eed bä Jesus kajaa do hä ta wób rabad'oo doo da. Aÿÿh do hadoo tii. Taw'ääts hë ër hyb n'aa matakëë. Taw'ääts hë ër h'yyb ër mesoo, baad nadoo do ji h'yyb karën do jawén ër nabok hyb n'aa.

⁷ Haÿÿh doo, atsëm ti rabaÿÿh. Jarakë hedoo do he'ëek doo, atsëm ti rakanahapëë bong ta mahÿÿj hyb n'aa. Atsëm buuj hadoo né tii, badagyp do hadoo doo gó habok doo.

⁸ Èer, dooh tii da ër hado bä. Adëb hä buuj hadoo ëer, baad hadoo do P'op Hagä Do karën do hapäh doo. Ti hyb n'aa, taw'ääts hë ër h'yyb ër mesoo, baad nadoo do ji h'yyb karën do jawén ër nabok hyb n'aa. Taw'ääts hë baad ër kan'yyh, sa h'yy gatsapoog me, sa nu gasu me na-ääj hë warahén rakan'yyh doo da hadoo. Hahÿÿ d' ý hanäng pé tii: Taw'ääts hë baad ër h'yy kae had'yyt hë P'op Hagä Do hä. Taw'ääts hë ta wób ër kamahän had'yyt hë. Taw'ääts hë Jesus ër ted'ëep sahönh hë P'op Hagä Do rejää do mahänh ër gahëen had'yyt hë.*

⁹ Ta ti ý wén her'oot, ër P'op Hagä Do asëew hóm ër tarejää hyb n'aa nado. Èr tasëew hóm ër tabed'ëep hyb n'aa ta wób tarejää noo gó, ër hyb n'aa Jesus Kristo ër Wahé N'aa, dajëp do hyb n'aa.

¹⁰ Èr hyb n'aa Jesus wén dajëp, ta sii ër babok hyb n'aa. Jesus matëeh bä ër edëb

nä bä, ër dejëb bä na-ääj hë, ta sii né da ër babok.

¹¹ Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do ër ted'ëep do hyb n'aa, bë da hadoo do hä bë h'yyb tsebee. Bë da hadoo do hä bë h'yyb masaa. Tii da bë bad'oo doo da né hÿÿ kä.

¹² Ää wakään, tak'ëp ää betsëë bë hä, bë wehëë bë mahang tak'ëp moo bok doo, bë da h'yyb hadoo do Jesus hä h'yy ka'eeh do bë ma met'ëek doo, bë h'yyb mah'üüm doo.

¹³ Bë wehëë, bë kamahän, tak'ëp ramoo bok do hyb n'aa bë ramasa hyb n'aa. H'yyb näm doo gó bë aboo bë da hadoo do wë.

¹⁴ Ää wakään, tak'ëp ää betsëë bë hä, tak'ëp peej bë maher'ood Jesus hä h'yy ka'eeh do moo nehönh do ramoo bok hyb n'aa sa ma säm hä, sa waa säm hä. Bë h'yyb tsebee jé h'yyb nahed'oo doo. Bë masaa kanahën doo nä Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Bë hyb n'aa ejäg manäh bë da hadoo do hä.

¹⁵ Bë abaaj manä nesaa do bë wë moo wät do hä. Taw'ääts hë bë ky enyym bë da hadoo wë, ta wób, Jesus hä h'yy kana'eeh do sa wë na-ääj né hë.

¹⁶ Taw'ääts hë bë h'yyb tsebee had'yyt hë.

¹⁷ Taw'ääts hë bë ky n'aa ets'ëë had'yyt hë.

¹⁸ Taw'ääts hë P'op Hagä Do wë bë tsebee had'yyt hë, baad tabadoo bä bë hä, baad tanado bä bë hä na-ääj hë. Tii d' né hë P'op Hagä Do karën bë hä, Kristo Jesus karapee, Jesus ky dah'eeh do bë bahadoo do hyb n'aa.

¹⁹ Bë medug manä P'op Hagä Do Sahee.

²⁰ Bë ty n'aa gesyng manä bë ramaher'oot doo, P'op Hagä Do Sahee metëeh do rahanäng doo.

²¹ Ti hadoo né hë, bë mety sahönh hë raheer'oot doo, P'op Hagä Do Sahee hanaa né hë tado bä bë bahapäh hyb n'aa. Tii bä bë gadoo te hub hadoo doo.

²² Taw'ääts hë hadoo doo, P'op Hagä Do kyy kerih do hä baad kanejäk doo, bë gado manäh. P'op Hagä Do Sahee kyy gó nado tii bä.

²³ P'op Hagä Do hä, ta karapee tah'yyb n'yyum doo, ý ky n'aa etsëë tsyt hë baad had'yyt hë, takarën doo da bë babok tan'oo bä. Ý ky n'aa etsëë, tabanoo hyb n'aa bëeh, bë h'yyb tym sii hë, baad tabahadoo hyb n'aa Jesus Kristo ër Wahé N'aa matëeh bä kä, ji naw'yyt hyb n'aa bë hä raky n'aa tapaa do ky n'aa.

²⁴ P'op Hagä Do bë tanaëenh doo, dooh tah'yy gajëë hóm bä ji hä. Tahajaa né hë ta hä ji h'yy kasadëë bä. Ti hyb n'aa ý hapäh baad ub, tamoo wät né hë ta hä ý etsëë doo.

Paw-Ro rakedëë bong do ky n'aa hahÿÿh

²⁵ Ää wakään hedoo doo, bë ky n'aa ets'ëë P'op Hagä Do hä ääh.

* 5:8 Tii d' ji adoo bä, dooh da nesaa do ji moo wäd bä.

²⁶ Āā karēn baad bē edēē āā kyy gó sahōnh
hē Jesus hā h'yy ka'eeh doo.

²⁷ Jesus ky gabuuj gó ŷ betsēē bē hā, bē
ner'oot hyb n'aa hahŷ āā ma erih do sahōnh
hē Jesus hā h'yy ka'eeh do sa hā.

²⁸ Tagadēēg ub āā karēn, Jesus Kristo, ēr
Wahē N'aa ky enyym bē hā. Jāām hē kā.

2 Tesaronika Jesus hã h'yy ka'eeh do panang Tesaronika hãd nãng doo bã habong do hã ta jawén Paw-Ro rama erih do hahÿÿh.

¹ ÿ Paw-Ro, Siras, Tsimoot daheeh, ãã edëng bëeh, Tesaronika panang bã habong doo, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã h'yy kata dák doo, P'op Hagä Do ër Yb hã h'yy kata dák doo.

² ãã karën P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hë ky en'ymm bë hã. ãã karën baad bë rah'yyb en'ymm.

P'op Hagä Do wë Paw-Ro ratsebë do ky n'aa hahÿÿh

³ ãã wakãän, hajöo nuu me P'op Hagä Do wë ãã tsebë bë hyb n'aa. Baad né tii d' ãã bad'oo. "Taw'ãäts hë òm. Ky en'ymm òm sa hã", nãk ãã kyyh P'op Hagä Do hã. ãã tsebë ta hã, Jesus hã bë h'yy kae magyys hë do hyb n'aa, bë da hadoo do bë kamahän magyys hë do hyb n'aa na-ããj né hë.

⁴ Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh do wób sa hã ãã her'ood bã bë ky n'aa, ãã j'aa etsë bëeh. ãã her'oot sa hã, h'yyb jawyg gó bë babok, dooh bë h'yy gejë hóm bã Jesus hã bë h'yy ka'eeh do hã, bë ta wób rarahejä né paawä, kanahën né paawä bë hã hajöo nuu me.

⁵ Baad ub da P'op Hagä Do ky n'aa etyy sahõnh hë, ji bahapäh ta tii hã. Baad ub sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa etyy do hyb n'aa, bë hã P'op Hagä Do anoo da hÿ pong jé, tabag'ãäs doo bã, ta sii bë baboo had'yyt hë hyb n'aa. Tabag'ãäs do karapee bë bahadoo do hyb n'aa, da hë bë ahoop baad nadoo doo.

⁶ Baad ub P'op Hagä Do anoo da sahõnh hë sa hã ta sãm. Baad ub P'op Hagä Doo. Dooh tesöts hóm bã. Tarahejäã da bë hã rejää doo.

⁷ Bë hã kã, da hë baad nadoo do hah'oop doo, baad bë babok da tan'oo bã. Ti hadoo tabanoo da ãã hã na-ããj hë. Tii d' tabad'oo da Jesus, ër Wahë N'aa bahyng noo gó ta ããs tak'ëp haj'ap do sii hë hÿ pong jé naa tëëg hõh mahang.

⁸ Tii bã kã, P'op Hagä Do nahapäh doo, Jesus ër Wahë N'aa ky n'aa hanãm do ky nadah'eeh do P'op Hagä Do rejã kãn da.

⁹ Sa hã ta sãm tabaaj kãn da. Tarejä had'yyt hë kã. Rahob had'yyt hë kã tamo haj'aa. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mahänh, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hejój mahänh, ta bag hetsooh do gabarëeh do mahänh P'op Hagä Do ah'eed h'üüm da tii.

¹⁰ Tii d' tabad'oo, p'aa hënh Jesus bahyng noo gó kã, sahõnh hë ta karapee, ta hã h'yy ka'eeh doo, ta hã raweh'ëeh hyb n'aa, ta hã rakasab'ee hyb n'aa. Ti noo gó ta hã j'aa etsë do wób né da bëeh, ta ky n'aa bë hã ãã her'oot do bë ky dahé dák do hyb n'aa.

¹¹ Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh do hã hajöo nuu me ãã ky n'aa etsëë bëeh. ãã ky n'aa etsëë, bë hã tabanoo hyb n'aa baad, ta karapee rababok doo da bë babok hyb n'aa, bë tawén tsyyd bong. ãã ky n'aa etsëë na-ããj hë, ta hejój me tabanoo bë hã sahõnh hë baad hadoo do ta hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa bë moo bok bë karën do bë bahajaa hyb n'aa. ãã ky n'aa etsëë, baad hadoo bë hyb n'aa newëë do bë bahajaa hyb n'aa.

¹² Tii d' ãã wén ky n'aa etsëë, bë hyb n'aa Jesus ër Wahë N'aa kawehëë dák hyb n'aa, bë na-ããj hë bë kawehëë dák hyb n'aa ta hyb n'aa. P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh doo, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hë, ji wë raky en'ymm nes'aa né paawä ji. Ti hyb n'aa tii d' tawén hadoo.

2

Aj'yy h'yy kawareem do yb ky n'aa hahÿÿh

¹⁻² Hyÿ kã ãã wakãän hedoo doo, Jesus Kristo ër Wahë N'aa p'aa hënh tabahyng do ky n'aa kã, ta wë ër mamuun do ky n'aa kã, ãã karën dooh nayyw hë bë h'yyb manepëë boo bã Jesus ewäd hyng p'aa hënh ranoo bã, daap ramenä bã. P'op Hagä Do Sahee ti ta ti metëeh do sa hã ranoo bã paawä, ãã maher'oot ranoo bã, sa hã ãã ma erih ta ti ranoo bã paawä, bë ky dahé manäh! Daap ramenyyh.

³ Bë h'yyb manepëë manä rahe'oot do hã.

Jesus matëeh do pooj jé, hajök badäk hahÿ haw'ãäts hë habong do P'op Hagä Do hã rah'yy kawareem da. Aj'yy, h'yy kawareem do yb, sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do wë h'yy kawareem doo, kasee da pooj jé. Jesus gawats'iik da tii.

⁴ P'op Hagä Do maji yb da tii. P'op Hagä Do hã tah'yy kawareem da. Sahõnh hë rah'yy kaha'eeh do bahänh takarën tanu gadäk. Ta daaj hë, ta hã hë tah'yy ka'eeh da. P'op Hagä Do tób n'aa yt hã da tabajëë suun. Tii bã da tabasohh, takarën da sahõnh hë tabag'ãäs hyb n'aa. "ÿ né hë P'op Hagä Doo", nãng da, daap tamenyyh bã sahõnh hã.

⁵ Dooh bë hyb n'aa es'ee boo bã, hajöo nuu me ti ky n'aa paa ÿ baher'oot bë hã bë mahang ÿ hawäd wät noo gó?

⁶ Bë hapäh, da hë ti anãng nã ta ti aj'yy h'yy kawareem do yb hewaat doo, jããm né hë takasee hyb n'aa P'op Hagä Do h'yyb dãng bã.

⁷ Badäk hahÿÿ bä habong do rah'yy garenä né paawä, da hê Nesaa Do Yb du do däk tah'yyb metëek sa hä, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do hä rah'yy kawereem hyb n'aa. Tii d' tahado né paawä, h'yy kawereem do yb tahewaot do tamasoo nä tii, takanasee hyb n'aa nä. Ta ti tameso had'yyt hê, P'op Hagä Do bado hõm bä kä ta ti h'yy kawereem do yb tamasoo doo.

⁸ Tii bä da h'yy kawereem do yb, sahõnh hê P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do wê h'yy kawereem doo, kas'ee kân da badäk hahÿÿ bä. Ti hadoo né hê Jesus gawats'iik da ti ta kyy me. Ta bag tak'ëp gabarëeh do mahang Jesus matëeh do hyb n'aa, Jesus bado hõm da sahõnh hê nanäng hejój.

⁹ H'yy kawereem do yb kasee bä da, Nesaa Do Yb anoo da ta hä tak'ëp ta hejój. Tapehuunh da. Meuj n'aa näng da tamo haj'aa. Baad kahed'oo tapehuunh doo.

¹⁰ Hajõng baad hadoo doo me tawedii da tabanesaa doo hênh hah'üüm doo. Tabanesaa hênh rawén hõm, P'op Hagä Do ky n'aa hanäm do raky nadaheeh, raganen'aak do hyb n'aa. P'op Hagä Do ky n'aa hanäm do raky dahé bä paawä, P'op Hagä Do ed'ëep paawä ta wê.

¹¹ P'op Hagä Do raky nadaheeh do hyb n'aa, rah'yyb manepëe bong P'op Hagä Do an'oo bä. Ti hyb n'aa, rah'yyb manepäh do hyb n'aa, raky daheeh da h'yy kawereem do yb kyy kä.

¹² Tii d' tawén hadoo, sahõnh hê panyyg hanäm do ky nadah'eeh doo, baad hadoo doo gó rababok gen'aak doo, tabanesaa hênh P'op Hagä Do ky n'aa etyy hyb n'aa kä.

Dooh baad hadoo do hä ji h'yy gajëe hõm bä do ky n'aa hahÿÿh

¹³ Ää wakään hedoo doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kamahän doo, hajõd nuu me P'op Hagä Do wê ää tseeb hê hyb n'aa. Sahõnh hê tadu dahäng do noo gó bë tasëew hõm, bë h'yyb tym tabed'ëep hyb n'aa. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do wê ää wén tseeb. Bê h'yyb tym tabed'ëep, tsyt hê baad had'op bë babok ta Sahee an'oo bä do hyb n'aa, panyyg heh'äät ub do bë ky daheeh do hyb n'aa na-ääj hê.

¹⁴ P'op Hagä Do bë tatsyyd bong Jesus ky n'aa hanäm do bë hä ää maher'oot doo me. Bê tatsyyd bong, Jesus Kristo èr Wahë N'aa hejój gó, ta bag gabarëeh doo gó Jesus sii bë babok hyb n'aa.

¹⁵ Ti hyb n'aa, wakän haa, bë h'yy gejë hõm manäh. Bê eréd manä baad bë ky daheeh do sahõnh hê bë hä ää metëek doo, ää ma erih doo me, ää her'oot doo me na-ääj hê.

¹⁶⁻¹⁷ Jesus Kristo, èr Wahë N'aa hä, P'op Hagä Do èr Yb hä na-ääj hê ää ky n'aa etsëe bëeh, bë rah'yyb en'yyim hyb n'aa, bë rah'yyb hej'oonh hyb n'aa baad hadoo do bë moo boo had'yyt hê hyb n'aa, baad hadoo

do bë her'ood had'yyt hê hyb n'aa na-ääj hê. P'op Hagä Do èr Yb, ti né ti èr takamahän doo. Èr wê taky ennyim do hyb n'aa, èr h'yyb ennyw däg had'yyt hê tan'oo bä, baad hadoo do èr hä taky däng do èr gahëen tan'oo bä.

3

Paw-Ro karën sa hyb n'aa raky n'aa etsëe do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ää wakään, ta see ky n'aa ää erih hÿÿ kä. Bê ky n'aa ets'ëe ääh, nayyw hê jé pad'yyt hê sahõnh hê rapanyyg enä hõm hyb n'aa Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa jé pad'yyt hê baad ta ky n'aa ragadoo hyb n'aa bë gado däk doo da.

² Bê ky n'aa ets'ëe na-ääj hê ääh, ää Jesus bed'ëep hyb n'aa ajyy ky nesaa do sa moo mahänh. Tii d' ÿ wén etsëe, dooh sahõnh hê Jesus hä rah'yy kae bä do hyb n'aa.

³ Dooh Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do h'yy gajëe hõm bä ji hä. Tamoo wät né hê ji hä taky däng doo. Bê da tah'yyb hej'oonh bë nerét hyb n'aa ta hä bë h'yy ka'eeh doo. Bê da tamo n'aa jesuu Nesaa Do Yb mahänh.

⁴ Bê ää ky daheeh Jesus an'oo bä. Ää hapäh, bë moo boo had'yyt né hê bë hä ää mejüü doo.

⁵ Jesus hä ää ky n'aa etsëe, bë tah'yyb mahüüm hyb n'aa, bë P'op Hagä Do kamahän baad ub bë bahapäh hyb n'aa, Kristo h'yy ganajëng doo da baad hadoo do tabahoop noo gó, bë h'yy ganejë hyb n'aa na-ääj hê.

Jesus hä h'yy ka'eeh do moo nehõnh do ky n'aa hahÿÿh

⁶ Ää wakään, Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó bë ää mejüü, bë kamanekuunh hyb n'aa Jesus hä h'yy ka'eeh do moo nehõnh do sa mahang, ää ma metëek doo da nabok doo.

⁷ Tii da ää wén mejüü, bë hapäh né hê taw'ääts hê ää babok doo da bë babok. Dooh ää moo nehõj bä bë mahang ää babok noo gó.

⁸ Dooh ää awa bä bë waa bag hênh. Tak'ëp ää moo bok ää waa sãm hä adëb bä, atsëm na-ääj né hê, bë ää daap yb mahänh.

⁹ Ää karën bä paawä, taw'ääts hê né hê paawä bë hanaa ää gadoo. Taw'ääts hê paawä tii da, dooh tii da ää karën ää adoo bä. Ää daaj hê ää waa sãm, ää ma sãm hä ää wén moo bok, ää hä bë bahapäh hyb n'aa nyy da baad ub ji bawät.

¹⁰ Bê mahang ää babok noo gó hahÿÿ da bë ää maher'oot: "Bê an'oo manä moo nawät pé ta tä, ta waa", näk ääh.

¹¹ Tii da ää wén mejüü, ää ky n'aa napäh do hyb n'aa raher'oot doo. Ti abong mä ta wób moo nabok do bë mahang, sa nooh.

Boo kahah'ũnh né hē tii. Sa da hadoo do rah'yib panas'ēeh.

¹² Jesus Kristo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó āā mejũũ ta ti hedoo doo, tii da ranabok hyb n'aa. Taw'āāts hē dooh sa da hadoo do rah'yib panasā bā. Taw'āāts hē sa waa sām hā ramoo bok.

¹³ Bēē kā, āā wakāān baad habong doo, bē h'yy gejē hōm manā baad hadoo do bē moo bok do hā.

¹⁴ Bē wakāān hedoo do Jesus hā h'yy ka'eeh do see ky nadahé bā hahý āā ma erih doo gó āā mejũũ doo, taw'āāts hē bē metāh sahōnh hē sa matym gó. Bē aboo manā ta sii, tanu mebyng hyb n'aa.*

¹⁵ Sahōnh hē sa matym gó bē metā né paawā, bē ty n'aa gesyng manā ta hā. Dooh bē majĩ tado bā. Bē wakāān had'yyt hē. Taw'āāts hē bē maher'ood ji wakāān ji kamahān do ji maher'oot doo da.

Sa hā Paw-Ro kedēē hōm do ky n'aa hahýh

¹⁶ P'op Hagā Do hā āā ky n'aa etsēē, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ji h'yib nyyw hanoo do bē tah'yib nāw had'yyt hē. Āā ky n'aa etsēē, bē mahang Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do bawād had'yyt hyb n'aa.

¹⁷ Ý Paw-Ro, bē ý hyb n'aa esee. Tagadēēg ub, moh ýý me né hē ý berii kån ý bahed'oo doo da. Tii d' bē bahapāh mo haja ýý. Hahý hadoo né hē ý erih do mo haja ýý.

¹⁸ Āā karēn Jesus Kristo, ēr Wahē N'aa, ky enyyw had'yyt hē sahōnh hē bē hā. Jāām hē kā.

---

* **3:14** Ta ti hadoo do sii ji wén nawāt, tanu mebyng hyb n'aa. Tanu mebyy bā, ta h'yib tawareem kån baad ub tabawāt hyb n'aa kā.

1 Tsimoot Pooj jé Tsimoot hã Paw-Ro ma erih do hahÿÿh

1-2 Ý Paw-Ro, Kristo Jesus mejüü do seeh, ÿ edëng òm Tsimoot, hëp ÿ n'aa Jesus hã mah'yy ka'eeh do hyb n'aa tah ÿ hado däk doo. Kristo mejüü do see ÿ wén hado däk, P'op Hagä Doo, èr h'yyb tym dëëb, Kristo Jesus, ta hã èr h'yy kasadã do ÿ ramejüü do hyb n'aa.

Ý karën P'op Hagä Do èr Yb, Kristo Jesus èr Wahë N'aa na-ããj hë ky en'yyim a hã. Ý karën òm rat'yyd mehün, baad òm rah'yyb n'yyim.

Ma matëg oow ky n'aa hahÿÿh

³ Masedonija häd näng do häj n'aa hënh ÿ bahòm noo gó tak'ëp ÿ betseë doo da a hã Epeso häd näng do panang bã mabaym hyb n'aa, tii da p'aa hënh ÿ betseë a hã, t'í hënh mabaym hyb n'aa, mameduuk hyb n'aa ajyy ta see hadoo Jesus ky n'aa ma met'ëëk doo.

⁴ Maher'ood sa hã raberéd hóm hyb n'aa panyyg heh'áat ub nadoo doo, noo kanesa doo. Maher'ood sa hã na-ããj hë, sa wahë makü sa häd ketsén do nahänh do raberéd hóm hyb n'aa. Ky kedak do du n'aa do tii. Dooch tamasaã bã P'op Hagä Do karën do hã. Jáãm né hë P'op Hagä Do hã ji h'yy kae bã, takarën do ji bahapäh.

⁵ Tii da ÿ karën mamejüü sa hã, sahõnh hë Jesus hã h'yy ka'eeh do t'í hënh habong do rakamahän hyb n'aa sa da hadoo doo. Ý karën sa da hadoo do rakamahän, baad hado däk do hyb n'aa sa h'yyb tym, t'öp madák doo me rah'yy ka'eeh do hyb n'aa na-ããj hë.

⁶ Dooch tii da raboo boo bã nanäng ma matëg oow, daap hadoo do rawén her'ood kán.

⁷ Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do rakarën rabahado paawã, sa daaj hë na-ããj hë dooh rah'yyb mepëë bã rahe'oot do hã. Baad rabahapäh ji ed'oo rahe'oot doo. Ti hado né hë paawã, dooh rah'yyb mepëë bã rahe'oot do hã.

⁸ Baad ub né hë Mosees ky n'aa jaw'yyk do èr hapäh, baad ub, P'op Hagä Do karën doo da ji mahüüm bã ti ji h'yyb tym gó.

⁹ Dooch P'op Hagä Do anoo bã ta ky n'aa jaw'yyk do takarën doo da habong do sa hyb n'aa. P'op Hagä Do anoo ta ky n'aa jaw'yyk do hahÿ sa hyb n'aa: Ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do sa hyb n'aa, ta hã h'yy kawereem do sa hyb n'aa, P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do sa hyb n'aa, nesaa do moo bok do sa hyb n'aa, P'op Hagä Do waneh'ëëh do sa hyb n'aa, P'op Hagä Do raky n'aa rejãã

do sa hyb n'aa, sa yb sa ÿÿn ta wób na-ããj hë dahej'ëëp do sa hyb n'aa,

¹⁰ sa ÿÿm, sa patug nadoo do sii he'ÿÿh do sa hyb n'aa, ajyy ajyy sii he'ÿÿh do sa hyb n'aa, ta wób ramesoo rabesëëm h'üüm do hyb n'aa sa hyb n'aa, daap men'yyh do sa hyb n'aa, P'op Hagä Do häd gó daap raky kajäk do sa hyb n'aa. P'op Hagä Do banoo ta ky n'aa jaw'yyk doo, baad hadoo do ky n'aa hã baad kanejäk do hyb n'aa na-ããj hë.

¹¹ Baad hadoo do ky n'aa ÿ hanäng doo, baad tabadäng P'op Hagä Do ky n'aa hanäm do hã. Ti né hë ta T'aah ky n'aa hanäm do P'op Hagä Do anoo hã ÿÿ, ÿ metëëk hyb n'aa ta wób sa hã. P'op Hagä Doo, baad had'op doo, èr weh'ëëh do ky n'aa né tii.

Paw-Ro P'op Hagä Do t'yyd mehün do ky n'aa hahÿÿh

¹² Ý tsebë Kristo Jesus èr wahë n'aa wë, ÿ tah'yyb hejooonh doo. Ta hã pé baad had'yyt hë ÿ moo wät ÿ tamejüü doo, ti hyb n'aa hã ÿ tah'yyb däng ta ky n'aa ÿ baher'ood hóm hyb n'aa.

¹³ P'ooj ub ta hã ÿ ky n'aa rejã né paawã, ta karapee ÿ no n'aa maso né paawã, ÿ rejã né paawã sa hã, Jesus Kristo ÿ tat'yyd mehün, dooh ta hã ÿ h'yy kae ná bã do hyb n'aa, dooh ÿ h'yy ganyy ná bã P'op Hagä Do t'aah tado bã do hyb n'aa.

¹⁴ Tak'ëp né hë èr Wahë N'aa ky ennyim hã ÿÿ, nes'aa né paawã ÿÿ. Hã ÿ tabanoo baad ÿ h'yy ka'eeh hyb n'aa ta hã. Hã ÿ tabanoo na-ããj hë, baad ta wób ÿ kamahän hyb n'aa. Séd hã ji h'yy kata däg bã Kristo Jesus hã, tii d' né hë tabanoo ji hã.

¹⁵ Te hub né hë hahÿÿh, taw'ääts hë ji ky daheeh: Kristo Jesus ewäd hyng èr mahang, nesaa do moo bok do tabed'ëëp hyb n'aa nesaa do mahänh. Ta ti nesaa do moo heb'ook do sa bahänh baad nadoo do paa ÿÿh.

¹⁶ Ti hadoo né hë, ÿ tat'yyd mehün, ÿ sa bahänh nesaa do moo wät do paah. Ý tawén t'yyd mehün, ta wób rahegãã bã, rahapäh hyb n'aa dooh Jesus Kristo ty n'aa gesyyg bã ji. Baad ub Kristo. Hã ÿ tabad'oo do hã rabahapäh hÿÿ kã, dooh h'yy kejÿÿk pé ta hã. Ý tat'yyd mehün bã, ta wób ta hã h'yy ka'eeh do na-ããj da tat'yyd mehün, edëb had'yyt do ta pa ragadoo hyb n'aa.

¹⁷ P'op Hagä Do né hë sahõnh hë bag'ääs doo. Ti né hë hawäd had'yyt doo, nadajëp doo, ji nahapäh doo. Sép ub né tii. Dooch ta see péh. Taw'ääts hë ji wehëë had'yyt hë. Taw'ääts hë ta hã ji j'aa etsëë had'yyt hë. Ýÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë.

¹⁸⁻¹⁹ Tsimoot, tah ÿ hadoo doo, òm ÿ mejüü hahÿÿh, baad mamoo wäd, baad mama met'ëëg, baad awäd, baad mameduug ta s'ee hënh ma metëëk do na-ããj hë. Taw'ääts hë Jesus hã mah'yy kae had'yyt hë. Baad awäd, a h'yyb tym òm taky n'aa natapaa

hyb n'aa. Ōm ŷ mejūū do baad tanu kejäk P'op Hagä Do kyyh hä p'ooj ub a hä ta rod n'aa raheer'oot doo. Ta wób dooh raky dahé bā sa h'yyb tym sa hä metëék doo. Ti hyb n'aa gawatsig jëng Jesus hä rah'yy ka'eeh do paah.

²⁰ Ti hedoo do mahang ti abong ajyy Imenëw Aresän häd enäh doo. ŷ ah'eed h'üüm, Jesus hä h'yy ka'eeh do mahang ranabok hyb n'aa. Nesaa Do Yb moo gó ŷ bahaeëj däk. Tii d' ŷ wén d'oo sa hä, rabahapäh hyb n'aa, dooh P'op Hagä Do ji ky n'aa rejä bā.

2

P'op Hagä Do hä ji ky n'aa etsëë do ky n'aa hahÿÿh

¹ Pooj jé tak'ëp péj ŷ betseë a hä, P'op Hagä Do hä ji ky n'aa etsëë, P'op Hagä Do sii ji ber'oot hyb n'aa sahõnh hë sa hyb n'aa. Taw'ääts hë na-ääj hë P'op Hagä Do ji j'aa etsë sahõnh hë sa hyb n'aa.

² Taw'ääts hë ji häj n'aa wahë n'aa ji ky n'aa etsëë P'op Hagä Do hä. Ta wób wahë n'aa hedoo do ji ky n'aa etsëë né tii d' ënh. Taw'ääts hë ji ky n'aa etsëë né tii, baad ub, h'yyb nyww gó, P'op Hagä Do karën doo da, tsyt hë ta wë ër bahajaa ër babok hyb n'aa.

³ P'op Hagä Do ji h'yyb tym dëëb gen'aak ta hä ji ky n'aa etsëë doo. Baad ti ta hä.

⁴ Takarën sahõnh hë badäk hahÿÿ hä habong do tabed'ëep nesaa do mahãnh. Takarën baad hadoo do ky n'aa rabahapäh hyb n'aa.

⁵ Jääm né hë sét hë P'op Hagä Doo. Jääm né hë sét hë sahõnh hë badäk hahÿÿ hä habong do rod n'aa P'op Hagä Do wë, P'op Hagä Do wë ji mahüüm doo. Kristo Jesus, a'yy gó kesok do né hë tii.

⁶ Ta daaj hë ti takan'oo däk dajëb hä, sahõnh hë badäk hahÿÿ hä habong do tabed'ëep hyb n'aa. Ta daaj hë takan'oo däk dajëb hä ër ted'ëep do sãm. Ti né hë ta T'aah ky n'aa, tah'yyb däng noo gó badäk hahÿÿ hä habong do sa hä P'op Hagä Do metëeh doo.

⁷ Ta ti ky n'aa ŷ baher'oot hyb n'aa ŷ P'op Hagä Do wén sëëw hõm, ta ky n'aa rod, ta mejūū do ŷ bahadoo hyb n'aa, Judah buuj nadoo do sa hä ŷ ma metëék hyb n'aa Jesus hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa kä. ŷ tasëëw hõm panyyg baad hadoo do ŷ ma metëék hyb n'aa sa hä. Doo daap ŷ menä bā. Né hup ŷ né hë tii.

⁸ Ti hyb n'aa ŷ karën jé pad'yyt hë rakahet'aa bā P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa, baad ub ajyy raky n'aa etsëë. P'op Hagä Do wë sa moo ragadabëeh bā p'op raky n'aa etsëë bā, taw'ääts hë baad ub sa h'yyb tym P'op Hagä Do matym gó. Taw'ääts

hë ky n'aa ets'ëë doo, dooh rakawaj'ään bā ta wób sa wë, dooh raky kedag bā ta wób sa hä.

⁹ Rakahet'aa bā P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa, ŷ karën ŷÿj dooh rakametä bā sa saroor hyb n'aa. Taw'ääts hë dooh rapadedäg bā nu meby n'aa näng doo. Taw'ääts hë taw'ääts hadoo do rapadedëëk. Taw'ääts hë dooh rakametä bā ta see mo n'aa hado däk do sa sëën ramahetsooh doo me. Taw'ääts hë dooh rakametä bā k'ääts tég gabarëeh do s'ëëb me, perora häd näng doo me, saroor tak'ëp ky n'aa gebah doo me na-ääj hë.*

¹⁰ Taw'ääts hë ŷÿj P'op Hagä Do hä raky daheeh rahanäng do ta wób ramasa. Ti né sa hetsó sa hä.

¹¹ Taw'ääts hë bag hënh, rakanasab'ee doo gó rama kametëék P'op Hagä Do ky n'aa.

¹² Doooh ŷ an'oo bā ŷÿj rama met'ëëg bā ajyy. Doooh ŷ an'oo bā ŷÿj ramejõ bā ajyy. Bag hënh ŷ karën ŷÿj rabab'ëëh, ramaa newëë, Jesus hä h'yy ka'eeh do rakahet'aa bā.

¹³ Tii d' ŷ wén edoo, pooj jé P'op Hagä Do pahuuw wät Adäw, ta jawén Ewa.

¹⁴ Doooh ajyy tado bā Nesaa Do Yb wadii doo. Ewa né paa ti tawadii. Ewa né paa P'op Hagä Do mejūū do ky nadaheeh doo.

¹⁵ Ti hadoo né hë rahet'aah do hyb n'aa P'op Hagä Do ed'ëep da nesaa do mahãnh, Kristo hä rah'yy kae had'yyt bā, ta wób rakamahãn had'yyt bā, rakanasabë bā, P'op Hagä Do karën doo da rabok bā.

3

Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa ji asëëw hõm do ky n'aa hahÿÿh

¹ Te hub né hë hahÿÿh: Jé karën pé ta h'yyb gó Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa, sa hagä n'aa tabahadoo hyb n'aa, baad ub né tii.

² Ti hyb n'aa, taw'ääts hë baad ub tabawät Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hagä n'aa tabahadoo karën doo. Taw'ääts hë dooh baad nadoo do rahapäh pé ta hä. Taw'ääts hë sét ub ta ŷÿm. Taw'ääts hë dooh ta ŷÿm tawad'ii bā ŷÿnh see sii. Taw'ääts hë kaja hë denaa hë ta h'yyb tamahüüm. Taw'ääts hë tah'yy keb'aah nesaa do hä. Taw'ääts hë ta wób hä baad ta h'yyb, ta hä raweh'ëëh hyb n'aa. Taw'ääts hë baad tahadoo ta wób ta tób yt hä. Taw'ääts hë tahajaa ta wób tama metëék P'op Hagä Do panyyg hä.

³ Taw'ääts hë dooh jarakë hedoo do heëëk do tado bā. Taw'ääts hë da dooh kahep'uuk do tado bā. Taw'ääts hë ta wób baad taky n'aa en'yyim, dooh tamebaaj bā. Taw'ääts hë dooh dajëër tahyb n'aa hüüm bā.

* 2:9 Tii da Paw-Ro wén mejūū, ŷÿj wë ta wób raty gapanad'ëëk hyb n'aa, ta s'ee hënh sa h'yyb nawät hyb n'aa.

⁴ Taw'ääts hē baad tah'yib mahūūm ta panaa. Taw'ääts hē ta taah tametēēk raky daheeh hyb n'aa sa yb, baad raweh'ēēh hyb n'aa sa yb.

⁵ Ta panaa baad h'yib manahūūm doo, dooh tahaja bā Jesus hā h'yib ka'eeh do tah'yib mahūūm bā.

⁶ Doo h'yib taw'ääts hē tado bā papuuj Jesus hā h'yib kae dāk do sa wahē n'aa. Papuuj Jesus hā h'yib kae dāk do tado bā paawā, nepāh ta daaj hē, ta hā hē tah'yib kasabē bā. Tah'yib kasabē bā, P'op Hagā Do ky n'aa etyy da, Dijab* taky n'aa etyy do paa hadoo.

⁷ Taw'ääts hē Jesus hā h'yib ka'eeh sa wahē n'aa pan'aa baad rabaher'oot sa ky n'aa, ta wób sa hā, Jesus hā h'yib kana'eeh do sa hā na-āāj né hē. Doo hyb n'aa raky n'aa rejāā pé tii bā. Tii bā dooh Dijab haja bā sa hā.

Jesus hā h'yib ka'eeh do wahē n'aa sa masa n'aa sa ky n'aa hahȳȳh

⁸ Ti hadoo Jesus hā h'yib ka'eeh do wahē n'aa masa n'aa sa hā. Taw'ääts hē ta wób weh'ēēh do tii. Taw'ääts hē ky kaneh'ȳyt doo. Taw'ääts hē dooh jarakē hedoo do heēēk do tado bā. Taw'ääts hē dooh tawad'ii bā dajēēr tagadoo hyb n'aa.

⁹ Taw'ääts hē baad rababoo had'yit hē, sa h'yib tym ky n'aa natapaa hyb n'aa sa hā. Taw'ääts hē sa h'yib gó rabenyiw had'yit hē baad hadoo do ky n'aa P'op Hagā Do metēēk doo, ér ky daheeh doo.

¹⁰ Taw'ääts hē pooj jé ji metyy ta ti ajyy. Tii bā, baad ramoo boo bā, baad raboo bā, ji anoo Jesus hā h'yib ka'eeh do mahang ramasa hyb n'aa.

¹¹ Ti hadoo na-āāj hē Jesus hā h'yib ka'eeh do sa wahē n'aa masa n'aa sa ȳym. Taw'ääts hē ta wób weh'ēēh do tii. Taw'ääts hē dooh ta wób ranu mer'ood. Taw'ääts hē kaja hē denaa hē sa h'yib ramahūūm, baad rababok hyb n'aa. Taw'ääts hē sahōnh hē ramoo bok do hā baad né hē ramoo bok.

¹² Taw'ääts hē sét ub ta ȳym, Jesus hā h'yib ka'eeh do wahē n'aa masa n'aa hā. Taw'ääts hē baad tah'yib mahūūm ta taah, ta tób yt haj'eenh do na-āāj hē.

¹³ Baad ub Jesus hā h'yib ka'eeh do wahē n'aa masa n'aa ramoo boo bā, ta wób raweh'ēēh da, ta wób raky daheeh da sa hā. H'yib neȳym doo mé rahajaa tii bā raher'ood bā nyy da Kristo Jesus hā ji h'yib ka'eeh doo.

Ta T'aah ky n'aa P'op Hagā Do metēēk do hahȳȳh

¹⁴ Nayyw hē ȳ karēn a wē ȳ bahōm. Ti hadoo né hē ōm ȳ ma erih hahȳȳh,

¹⁵ ȳ tahewad bā mabahapāh hyb n'aa ȳ erih do hā, nyy da P'op Hagā Do karēn ta karapee rababok. P'op Hagā Do hedēb

had'yit do karapee né tii, panyyg hanām do ta wób hā metēēk doo, panyyg hanām do mo n'aa jesuu doo.

¹⁶ Tak'ēp tabahetsooh né hē ta T'aah ky n'aa ér hā P'op Hagā Do metēēk doo:

“Aj'yib gó Kristo kas'ee wāt.

Baad had'op do né hē Kristo P'op Hagā Do Sahee metēēh.

Āās rahapāh.

Ta ky n'aa raher'ood hōm badāk hahȳ hāj n'aa babuuj sa hā.

Badāk hahȳ haw'ääts hē habong do wób rah'yib kae dāk ta hā.

Hy pong jé ta wē tabasēēk P'op Hagā Do an'oo bā.”

4

Ajyy j'ooj madāk doo me wedii do sa ky n'aa hahȳȳh

¹ Baad ub P'op Hagā Do Sahee metēēk hahȳȳh: Hy jawén ta wób raberéd hōm da ér ky daheeh do Jesus ky n'aa. Raky daheeh da noo kanesa do sahee, Nesaa Do Yb karapee metēēk doo.

² Ajyy j'ooj madāk doo me wedii do né hē metēēk ta tii. Nes'aa dāg sa h'yib rawén hyb n'aa nap'eed wāt taw'ääts hē hadoo do hā.

³ Ramejūū ji kanatēē. Ramejūū ji nawa ji nawēh ta nawē wób. Doo h'yib taw'ääts hē tado bā ta ti rametēēk doo. P'op Hagā Do pahuuj wāt ta ti ji waa, ji tā, baad hadoo do ky n'aa hapāh do ky dah'eeh do ratsebé doo me ragadoo hyb n'aa.

⁴ Baad né hē sahōnh hē P'op Hagā Do pahuunh doo. Ti hyb n'aa dooh ji jesyk péh. Taw'ääts hē sahōnh hē ér gadoo P'op Hagā Do hā ér h'yib tsebé doo me ji waa, ji tā hyb n'aa.

⁵ Sahōnh hē baad dāg ta ti ji waa, ji tā, P'op Hagā Do tii da taky hadoo do hyb n'aa, ji waa ji tā ji ky n'aa etsēē do hyb n'aa na-āāj hē ta hā.

Nyy da Kristo Jesus karom baad hadoo do ji bahadoo do ky n'aa hahȳȳh

⁶ Ta ti ȳ mejūū doo, Jesus hā h'yib ka'eeh do sa hā mama met'ēēg bā, Kristo Jesus karom baad hadoo do hado dāk da ōm. A h'yib hejój n'aa Jesus ky n'aa ér ky daheeh doo. A h'yib hejój n'aa baad hadoo do ky n'aa maky daheeh doo.

⁷ Mah'yib ehód manā P'op Hagā Do nahapāh do sa panyyg hā, h'yib gatamah do sa panyyg hā. Mah'yib ehód had'yit hē P'op Hagā Do karēn do hā, baad takah'ūūm hyb n'aa a h'yib tym gó P'op Hagā Do karēn doo.

⁸ Taw'ääts hē ji hub ji metēēk ji karajan hyb n'aa. Taw'ääts hē ta bahānh ji ma kametēēk P'op Hagā Do karēn do hā. Baad

* 3:6 Gereg kyy me ramaneēēh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yit doo”, tahananāng pé ti Dijab.

ub ti ji hā wawēē hē ji bawāt nā bā, h̄y pong jé ji awād bā na-āāj hē.

⁹ Te hub né hē ta tii. Taw'āāts hē sahōnh hē ky daheeh.

¹⁰ Baad ub P'op Hagā Do karēn do ēr ma kametēek do hyb n'aa tak'ēp ēr moo bok, tak'ēp ēr ma metēek, baad ēr baher'oot ta ky n'aa. Doooh ēr h'yy gejē bā ta hā. P'op Hagā Do hedēb had'yyt do hā ēr h'yy kasadā. Sahōnh hē sa h'yyb tym dēēb tii. Jesus hā h'yy ka'eeh do ti ted'ēep.

¹¹ Mama met'ēēg, mamejō na-āāj hē sa hā sahōnh hē ōm ŷ ma erih doo.

¹² Man'oo ōm raty n'aa gesygg manā pahēew nā mabahadoo do hyb n'aa. Baad awād, baad hadoo do maher'ood, baad ub ta wób makamahān, baad ub Jesus hā mah'y y kae, baad menyw a h'yyb tym, a hā Jesus hā h'yy ka'eeh do rabahapāh hyb n'aa nyy da ji bad'oo, nyy da ji bawāt.

¹³ ŷ kanajaa nā bā, ŷ karēn maner'ood had'yyt hē P'op Hagā Do kyy kerih do Jesus hā h'yy ka'eeh do sa hā. Maher'ood sa hā ta ky n'aa. Mama met'ēēg sa hā.

¹⁴ Baad mahyb n'aa mataká P'op Hagā Do Sahee anoo do a hā mamoo wāt hyb n'aa. A hā tabanoo tii, P'op Hagā Do ky n'aa rod a hā raheer'oot noo gó a hā tah'y yb dāng do mamoo wāt do pan'aa, Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa a nuu gó sa moo radatoonh* noo gó.

¹⁵ Baad mamoo wād ta ti ōm ŷ mejūū doo. Ta hā had'yyt hē h'yyb dāg. Tii bā da, Jesus karēn do hā a h'yyb kahūūm magyys hē tii b' sahōnh hē rabahapāh.

¹⁶ Baad kanā a daaj hē. Baad manā ti mametēek doo, baad had'yyt hē mametēek hyb n'aa. Tii d' had'yyt hē madoo bā, P'op Hagā Do ed'ēep da ōm. Mametēek do ky dah'eeh do na-āāj hē ted'ēep da nesaa do mahānh.

5

¹ Manabuuj gedo manā ajyy wehēh hedoo doo. Kaja hē denaa hē mamaher'ood sa hā. A yb hadoo man'oo bā sa hā. Ajyy wanehēh nā doo, hanām gó er'ood sa hā. A h̄y yj ky n'aa hadoo man'oo bā.

² ŷy j wehēh hedo padēek doo, baad er'ood sa hā, a ŷy n hā maber'oot doo da. ŷy j wanehēh nā doo, baad er'ood sa hā. A ānh ky n'aa hadoo man'oo bā. Baad had'op doo da mabad'oo sa hā.

Patug tema bong do sa ky n'aa hahȳy h

³ Mamasaa ŷy j patug tema bok do sa mab hē haj'eenh doo, wakāān temah doo.

⁴ ŷy n h patug tamah do ta taah nyy bā, ta tataah nyy bā, taw'āāts hē ti né hē mas'aa ta hā. Taw'āāts hē ti né hē mas'aa sa wakāān,

tii da P'op Hagā Do karēn do hyb n'aa ji hā. Taw'āāts hē sa yb, sa ŷy n, sa oow, sa hoonh ramasa. Raned'ēēd is noo gó ramasa do paa ramebaanh do tii. P'op Hagā Do gen'aak tii d' ji adoo bā.

⁵ ŷy n h patug tamah do wakāān tamah doo, kamanasa doo, P'op Hagā Do hā tadaab yyp. P'op Hagā Do hā taky n'aa etsēē adēb bā, atsēm na-āāj hē tamasa hyb n'aa ta hā.

⁶ ŷy n h patug tamah do ajyy hā had'yyt h'yyb dāk doo, edēb né paawā, dajēp do hadoo ta h'yyb tym P'op Hagā Do matym gó.

⁷ Mamaher'ood patug temah doo, raky daheeh hyb n'aa ŷ mejūū doo, ta wób raky n'aa natapaa hyb n'aa sa hā.

⁸ Jé wakāān nāng péh, tamanasa do ta wakāān, ta yb, ta ŷy n nahag'āās doo, teréd hōm Jesus ky n'aa ēr h'yy kaha'eeh doo. Jesus hā h'yy kana'eeh do bahānh dāg sa h'yyb nesaa do hā.

⁹ Ji erih ŷy n h patug tamah do hād ji masa do pan'aa sa hād kerih do heen n'aa hā, 60 ta baab bahānh tabahado dāk bā, ta patug makū wanadii do paah,

¹⁰ taky n'aa etsā bā baad hadoo do tamoo wāt do hā, baad ub ta taah tawā bā, baad ta wób tagado bā ta tób bā, Jesus hā h'yy ka'eeh do tamasa bā, tat'y yd mehīn bā kas' uut doo, baad hadoo doo me ta wób tamasa bā. Tii d' tado bā ji erih ta hād ji masa do pan'aa heen n'aa hā.

¹¹ Taw'āāts hē dooh ji erii bā patug tema bong do wanehēh nā do sa hād ji masa do pan'aa heen n'aa hā. Aj'y y hā rah'y yj kejjāg bā sa hād ji erii dāk do jawēn paa bā paawā, reréd hōm da Kristo ma had'yyt ramoo bok do paah, raketēē hyb n'aa p'aa hēnh.

¹² Ti tahado bā sa daaj hē raky n'aa katakyk baad nadoo doo me, pooj jé Kristo hā raky kajāk do raky keh'y y t do hyb n'aa.

¹³ Moo nehōj padāg da patug temah do wób rawanehēh nā bā ji masaa bā. Boo kahah'ūūnh da ta wób sa tób hēnh. Ta wób da ranu mer'oot, ta wób da raheer'oot. Ta wób kyy hā da ranu toonh. Raheer'oot da ji naher'oot doo.

¹⁴ Ti hyb n'aa hā ŷy pé taw'āāts hē patug tema bong doo, wanehēh nā doo, p'aa hēnh raketēē. Na metaah. Taw'āāts hē baad rabahag'āās sa tób yt haj'eenh doo. Taw'āāts baad had'yyt hē rababok, dooh ēr majīi ky n'aa rejāā pé do hyb n'aa ēēr.

¹⁵ Ta ti ŷ wēn her'oot, ŷy j patug tema bong do wób raberéd hōm do hyb n'aa Jesus hā rah'y yj ka'eeh do paah. Nesaa Do Yb raky dahé dāk.

¹⁶ ŷy n h Jesus hā h'yy ka'eeh doo, patug tamah do tanyb bā ta wakāān mahang, taw'āāts hē ti tahag'āās, tamasa. Doooh taw'āāts hē tado bā tadaab yb bā Jesus hā

* 4:14 Tsimoot P'op Hagā Do asēew hōm do heen n'aa tii.

h'yy ka'eeh do wób sa wë. Jesus hã h'yy ka'eeh do wób ramasa ýÿj patug tema bong doo, wakãän temah doo. Ta wakãän nyy bá, ti né hë hag'ääs.

Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa ky n'aa hahýÿh

17-18 Hahýÿ da P'op Hagä Do baher'oot ta kyy kerih doo gó: "Taw'ääts hë ji anoo tiriig uuh tabawa booj yb hã, tiriig tahes'ooj hõm do ta moo me. Dooj ji noo maw'yyd däg bä tanawa hyb n'aa",* näng mä P'op Hagä Do kyyh. "Taw'ääts hë moo bok do sa hã ramoo bok do sãm ji banoo",† näng mä na-ääj hë ta kyy kerih do hã. Ti hyb n'aa na-ääj ji weh'ëeh, baad ji banoo Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa baad moo bok do sãm, jé tak'ëp Jesus ky n'aa her'oot doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do ma met'ëek doo.

19 Mamaa newë manä Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa see raky n'aa tapa bá. Pawóp hë, tamawoob hë tado bá ti ky n'aa tapaa doo, ti mahyb n'aa matakä sa kyyh.

20 Nesaa do Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa see moo wäd bá, ji nabuuj gedoo sahõnh hë sa matym gó, ta wób rajeyÿm hyb n'aa, nesaa do ramoo nabok hyb n'aa.

21 P'op Hagä Doo, Kristo Jesus, ääs P'op Hagä Do pa hab'ëeh do na-ääj sa matym gó òm ý mejüü baad maky daheeh hyb n'aa sahõnh hë a hã ý mejüü doo. Taw'ääts hë baad ub a h'yyb sahõnh hë sa hã. Séd demuun maher'ood, séd demuun magado sahõnh hë a najiis rado bá, a najiis ranado bá na-ääj hë.

22 Mahyb n'aa jöh manä a moo mada-toonh do ta see nuu gó, Jesus hã h'yy ka'eeh do wahë n'aa tabahadoo hyb n'aa. Mahyb n'aa jöh bá, nepäh òm ta h'yyb hata hado däk nesaa do tamoo wät do paa hã. Taw'ääts hë baad makan'yyh, baad had'yyt hë mabawät hyb n'aa.

23 Meëg had'yyt manä naëng. A nahëë hyb n'aa taw'ääts hë mahãd eëek na-ääj uwa bëeh hejoonh doo, mah'yy gamahýÿnh do hyb n'aa, mah'yy gamahýÿnh do badoo wät hyb n'aa.

24 Wyt ta maab hë nesaa do ta wób moo bok doo. Ji metym do pooj jé, baad raboo bá ji bahapäh hyb n'aa, wyt ta maab hë nesaa do ramoo bok doo. Kejën ná nesaa do ta wób moo bok doo. Ta jawén kä ji bahapäh.

25 Ti hadoo né hë baad hadoo do hã. Wyt ta maab hë baad hadoo do ta wób ramoo bok doo. Ta wób baad hadoo do sa mo haj'aa, ta jawén ji bahapäh.‡

6

Karom kanep'aak do Jesus hã h'yy ka'eeh do ky n'aa hahýÿh

1 Taw'ääts hë sa karom kanep'aak do baad sa kariw n'aa rawehëë had'yyt hë, P'op Hagä Do ta wób raky n'aa narejää hyb n'aa, ër metëëk do raky n'aa narejää hyb n'aa na-ääj hë.

2 Dooj taw'ääts hë tado bá sa kariw n'aa raty n'aa gesyyg bá séd demuun Jesus hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Taw'ääts hë ta bahãnh ramoo bok sa kariw n'aa wë, sa wakãän rabahadoo do hyb n'aa, Jesus hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa, sa hã rakamahãnh do hyb n'aa na-ääj né hë.

Mama met'ëëg ta ti a hã ý metëëk doo. Mamaher'ood sahõnh hë sa hã raky daheeh hyb n'aa.

Taw'ääts hë ji h'yy gadajang ji wë hanäng do hã ky n'aa hahýÿh

3 Jé te hub nadoo do ma metëëk péh, Jesus Kristo ër Wahë N'aa ky n'aa ky nadaheeh péh, P'op Hagä Do ky n'aa ër mahetëk do ky nadaheeh péh,

4 ta daaj hë ta hã hë tah'yy kasab'ee tii. Dooj tahapäh pé ta tii. Tak'ëp ta ti hedoo do ragen'aak kyy p'ää raky kedag bá. Nahëë hado däk ta ti sa hã. Ta ti han'aa hyb n'aa jewës doo, kep'uuk doo, ky n'aa rejää doo, daap tah'yy ganäng do ta wób hã.

5 Ta ti hedoo do raky kedag had'yyt hë. H'yy gatema bok. Ta see hado däk sa h'yyb. Dooj sa h'yyb tym gó baad hadoo do awäd wäd bá. P'op Hagä Do hã rawén h'yyb däk, dajëër hyb n'aa red'oo.

6 P'op Hagä Do karën doo da ji aboo bá, tak'ëp baad hadoo do tanoo né ji hã, ji h'yy gadajaa bá ji wë hanäng do hã, dooj ji hyb n'aa hüüm bá ti bahãnh.

7 Dooj ji manaa pé ji henäng noo gó. Dooj né hë ji mahüüm pé ji dajëp noo gó.

8 Ti hyb n'aa, taw'ääts hë baad ji tsebë ji waa nyy bá, ji saroor enä bá.

9 Ta wób, tak'ëp ma näng do karën do raky daheeh da Nesaa Do Yb sa hã h'yyb tatuk doo. Kadëë bëeh hadoo da sa h'yyb tym h'yy gatamah doo gó rakarën do hã. Rah'yy karën do nes'aa d' sa hã, kasuud bong da, dooj d' rahyb n'aa jawyg wäd bá sa hã, sa daaj hë rakawatsik da.

10 Dajëër ji kamahãnh doo, hajõng nesaa do du n'aa do tii. Ta wób, dajëër rakamahãnh do hyb n'aa, reréd hõm Jesus hã rah'yy ka'eeh doo, sa daaj hë rabahoop rakarehejää doo, tak'ëp dajëër rakarën do hyb n'aa.

Taw'ääts hë P'op Hagä Do karën do hã ji h'yyb däk do ky n'aa hahýÿh

* 5:17-18 Dew-Teronom 25.4 † 5:17-18 Rukas 10.7 ‡ 5:25 Nayyw hë ji nahapäh do hyb n'aa ta see pé noo gó ta wób sa h'yyb, dooj Paw-Ro karën bá Tsimoot hyb n'aa jöh bá Jesus hã h'yy ka'eeh do wahë n'aa pan'aa tabasëm bá.

¹¹ Ōm Tsimoot, P'op Hagä Do sii hawät doo, tii d' madoo manäh. Baad hadoo do hä h'yyb däg. P'op Hagä Do karën do hä mah'yyb däg. P'op Hagä Do hä h'yy kae had'yyt hē. Ta wób makamahän had'yyt hē. H'yy gajëë hōm manä P'op Hagä Do karën doo da mabawät do hä. Kaja hē denaa hē had'yyt hē er'ood ta wób sa hä.

¹² Jé tsyym kas'yÿ doo, tak'ëp né hē rawaj'aah raj'aa ketsë do sām ragadoo hyb n'aa. Ti hadoo ÿ karën tak'ëp mah'yyb däg Kristo karapee heh'äät do mabahadoo hyb n'aa, edëb had'yyt do magadoo hyb n'aa, hÿ pong jé Jesus sii had'yyt hē mabawät hyb n'aa kä. Ta ti hyb n'aa ōm P'op Hagä Do bats'yyt paa hajök do ramaa newëë bā, baad ub mabahe'oot noo gó Jesus hä mah'yy ka'eëh doo.

¹³ P'op Hagä Doo, sahōnh hē badäk hahÿÿ hä hanäng do tabed'ëëp. Kristo Jesus ky kaneh'ÿÿt baad hadoo do hä Pon-Sijo Pirato sii taber'oot noo gó. Ti hyb n'aa kä, P'op Hagä Doo, Kristo Jesus daheeh sa matym gó ōm ÿ mejüü hahÿÿh:

¹⁴ Baad mamoo wäd ōm ÿ mejüü do hä, ōm raky n'aa natapaa hyb n'aa mamoo wät do hä Jesus Kristo ér Wahë N'aa matëëh bā kä.

¹⁵ Jesus Kristo matëëh da P'op Hagä Do an'oo bā, tah'yyb däng noo gó. Ti né hē P'op Hagä Doo, sahōnh hē weh'ëëh doo. Jääm né hē ti sahōnh hē bag'ääs doo. Sahōnh hē badäk hahÿ wahë n'aa sa wahë n'aa. Hyb n'aa jewyk do sa wahë n'aa.

¹⁶ Sét né hē ti nadajëp doo. Ta bag tak'ëp gabarëëh do mahang tabawät. Ti hyb n'aa dooh ji haja bā p'eets hē ta hä ji kaja bā. Dooh hapäh péh, tabad'op hē da ji ty gepëëh. Taw'ääts hē sahōnh hē raweh'ëëh tii. Taw'ääts hē né hē tak'ëp tahaj'ap doo me tabagää had'yyt hē. Yÿ. Tii d' né hē. Taw'ääts hē.

¹⁷ Mamejō badäk hahÿÿ bā tak'ëp wekâp do sa hä, rah'yy kanasab'ee hyb n'aa. Maher'ood sa hä rah'yy kanasadä hyb n'aa sa ma hä. Nayyw hē tagawatsik tii. Ti hyb n'aa dooh ta hä ji h'yy kasadëë bā. Taw'ääts hē P'op Hagä Do hä rah'yy kasadä. Ti né hē tak'ëp hanoo do ji hä sahōnh hē ji karën do ji h'yyb tsebë n'aa.

¹⁸ Mamejō wekâp do sa hä, baad hadoo doo, masa doo, sa wë hanäng doo me ramoo bong hyb n'aa. Taw'ääts hē hajōng do sa mo haj'aa taw'ääts hē hadoo doo. Taw'ääts hē wë bedoh do ramasa.

¹⁹ Tii d' radoo bā da, ti anäng da ta sām heh'äät do nahänh do ragadoo do pan'aa hÿ pong jé P'op Hagä Do wë. Edëb had'yyt do ragadoo tii bā.

²⁰ Tsimoot, baad manä a hä P'op Hagä Do anoo doo. Baad kanä P'op Hagä Do panyyg nadoo do daap kahe'oot do mahänh. Maky gado manä karën do a hä ky kedak doo,

“h'yy ganäng do ky n'aa” daap ramaneëënh do hä.

²¹ Ta wób raky dahé däk ta ti ky n'aa, ti raberéd hōm Jesus hä rah'yy ka'eëh do paah.

ÿ karën P'op Hagä Do ky ennym bē hä. Jääm hē kä.

2 Tsimoot Ta jawén Tsimoot hã Paw-Ro ma erih do hahÿyh

¹ Paw-Ro ÿ ti hÿyh, P'op Hagã Do karën do hyb n'aa Kristo Jesus mejüü do see ÿ bahado däk doo. ÿ tamejüü ÿ baher'oot hyb n'aa ta wób sa hã, Kristo Jesus hã ji h'yy kae bã, hÿ pong jé ta pa had'yyt hë ji bawát da. Ti né hë ti ji hã taky n'aa enooh doo.

² Õm ÿ edëng Tsimoot, tah ÿ hadoo doo, ÿ kamahän doo.

ÿ karën P'op Hagã Do ër Yb, Jesus Kristo ër Wahë N'aa na-ääj hë ky en'yyim a hã. ÿ karën òm rat'yyd mehün, baad òm rah'yyb n'yyim.

Taw'ääts hë h'yy ganajëng doo me ji gadoo ji ahoop do ky n'aa hahÿyh

³ P'op Hagã Do wë ÿ h'yy gadajang a hyb n'aa. P'op Hagã Do wë ÿ moo wät hëp ÿ hanäm doo me, wahëh ÿ makü rabahed'oo do paa da. ÿ hyb n'aa es'ee had'yyt hë òm ÿ ky n'aa etsëë bã, adëb bã ÿ ky n'aa etsëë bã, atsëm ÿ ky n'aa etsëë bã.

⁴ Tak'ëp ÿ karën òm ÿ bahegãã paawä, tak'ëp ÿ tsebë hyb n'aa paawä. Hyb n'aa manabana hã ÿy mabaop do ër ketyn hõm bã.

⁵ Baad ÿ hyb n'aa esee nyy da t'öp madäk doo me mah'yy ka'eeh Jesus hã. ÿ hapäh, a hoonh Roots häd näng do hadoo, a ÿyn Ew-Nis häd näng do hadoo né hë mah'yy kae däk.

⁶ Ti hyb n'aa, taw'ääts hë p'aa hënh mah'yy kadaw'uuh, baad mamoo wät hyb n'aa P'op Hagã Do Sahee anoo do paa a hã, a nuu gó moh yÿ ÿ dasooh noo gó.

⁷ Ta ti ÿ wén näng, P'op Hagã Do Sahee dooh ji eÿÿm bã tan'oo bã. Ji h'yyb tym tahej'oonh, ta karën do ji bahajaa hyb n'aa. Tanoo ji kamahän doo. Tanoo ji hã ji bahajaa hyb n'aa ji h'yy keb'aah nesaa do hã.

⁸ Ky hebyy manã Jesus ër Wahë N'aa ky n'aa maher'oot do hã. Nu mebyy manã hëp ÿ n'aa, Kristo hyb n'aa ÿ radawäts gëët do hyb n'aa. Taw'ääts hë P'op Hagã Do hejój me mabahoop nemon ÿy ër rarejã bã pannyg hanäm do hyb n'aa.

⁹ P'op Hagã Do né hë ti ër hed'ëëp do paa banesaa do mahänh. Èr tasëëw hõm tsyt hë ta wë, takarën doo da ër babok hyb n'aa. Ji mo haj'aa jawén nado ji tabasëëw hõm. Ji tawén sëëw hõm, sahõnh hë tadu dahäng do pooj jé tii da takarën do hyb n'aa. Kristo Jesus hyb n'aa taky ennyim ër hã, ër takamahän, nes'aa né paawä ëër.

¹⁰ Hÿy kã, Kristo Jesus, ji h'yyb tym dëëb bahyng do hã ër hã taky ennyim, ër takamahän, ër hã tametëëh. Kristo ahäj jëng

dajëb hejój paah. Èr da genyyh. Ta ky n'aa hanäm do hã tametëëh ër hã ji edëb had'yyt hë do tyw n'aa.

¹¹ P'op Hagã Do ÿ tasëëw hõm, ta ti ky n'aa rod, Jesus mejüü do na-ääj hë ÿ bahadoo hyb n'aa, ÿ ma metëëk hyb n'aa ta ky n'aa.

¹² Ti hyb n'aa ÿ bahoop ÿ radawäts gëët doo. Ti hado né paawä ÿy, dooh ÿ hebyy bã ta ti hyb n'aa. ÿ hapäh ta ti ta hã ÿ h'yy ka'eeh doo, Kristo. Baad ÿ bahapäh ta ti tahajaa baad tabahag'ääs ta ky n'aa hã ÿ tanoo doo, tamatëëh bã kã.

¹³ Menytyw had'yyt hë a h'yyb gó a hã ÿ ma met'ëëg wät doo. Taw'ääts hë hadoo do ky n'aa né tii. Taw'ääts hë Jesus hã mah'yy kae had'yyt hë. Taw'ääts hë sahõnh hë makamahän had'yyt hë. Èr hajaa Jesus hã ër h'yy ka'eeh, ta wób ër kamahän, séd ër h'yyb hedoo do hyb n'aa Kristo Jesus hã.

¹⁴ P'op Hagã Do Sahee ër h'yyb gó hawät do hejój me baad manã a hã P'op Hagã Do anoo do paah, ta ky n'aa, ta see hadoo tanadoo hyb n'aa da.

¹⁵ Mahapäh né hë, sahõnh hë Jesus hã h'yy ka'eeh do Asija häd näng do hãj n'aa bã hena do ÿ raberéd wät. Pigeer, Emok häd enäh doo, ti na-ääj né hë ÿ reréd wät.

¹⁶ ÿ karën Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do t'yyd mehün Onesip, ta tób yt haj'eenh do na-ääj né hë, hajõo nuu me ÿ h'yy gadajang tan'oo bã do hyb n'aa. Dooh tanu mebyy bã hëp ÿ n'aa, ÿ radawäts gëët do hã.

¹⁷ Roma bã takajaa noo gó, baad ÿ tabesoos jé pad'yyt hë, ÿ tawyyd kã.

¹⁸ ÿ karën Jesus Kristo, ër wahë n'aa, t'yyd mehün Onesip hã, sahõnh hë P'op Hagã Do ky n'aa etyy noo gó. Baad mabahapäh né hë tak'ëp ÿ Onesip masa paa Epeso häd näng do panang bã.

2

¹ Õm kã tah ÿ hadoo doo, tak'ëp h'yy ka-hejój Jesus hã mah'yy ka'eeh do hã. Õm da Kristo Jesus h'yyb hej'oonh, ky ennyim do hyb n'aa a hã.

² Ta ti maaaa napäh do ÿ metëëk doo, hajök her'oot doo, ÿ karën matab'ëës ajyy baad hadoo do sa hã, ta wób rama metëëk hajaa doo kã.

³ Warahén baad habok do raky daheeh sa wahë n'aa kyyh, ragadoo na-ääj hë rahoop doo. Ti hadoo taw'ääts hë nemon ÿy magado Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hyb n'aa ji ahoop do sa mo haj'aa, ji ky n'aa rarejã do na-ääj né hë.

⁴ Warahén baad habok doo, dooh rah'yy kawapëën bã warahén nadoo do ramoo bok do hã. Tii d' rawén d'oo, sa wahë n'aa rah'yyb en'yyim do hyb n'aa. Õm na-ääj

hë, Jesus Kristo warahén n'aa hadoo maba-
hadoo do hyb n'aa, h'yy kawapëén maná
Jesus ér wahé n'aa manejuú do há.

⁵ Jé tsyym kas'yÿ doo, wajaah doo, dooh
tagado bá j'aa ketsë do sãm, kas'yÿ do ky
n'aa jaw'yyk do taky nadahé bá. Ti hyb n'aa
taw'ääts hë kas'yÿ doo, waj'aah do hadoo
mabad'oo. Taw'ääts hë baad maky daheeh
Jesus òm tamejuú doo.

⁶ Taw'ääts hë jé géew gó tak'ëp moo wät
doo, pooj jé tagadoo ta joom s'ëéb. Taw'ääts
hë tii d' mabahadoo. Tak'ëp baad ub mama
met'ëég, mamaher'ood Jesus ky n'aa, ta sãm
magadoo hyb n'aa.

⁷ Mahyb n'aa newë ta ti a hã ÿ her'oot
doo. Tii d' madoo bá, òm P'op Hagä Do h'yy
gan'y'yyh sahõnh hë mabahapäh hyb n'aa
takarëh doo.

⁸ Jesus Kristo mahyb n'aa es'ee, ganä wät
do dajëp do paa P'op Hagä Do an'oo bá, Dawi
makü panaa paah. Ti ky n'aa hanäm do rod
n'aa yÿh.

⁹ Ti ky n'aa hyb n'aa ÿ rarahejää, ÿ rawén
moo maw'yyd däk haak sapuuw hadoo doo
me. Mo haj'aa dahej'ëep do hadoo ÿ ran'oo
bä. Tii d' né paawä ý rabad'oo, P'op Hagä Do
kyyh dooh takamaw'yyd bá. Dooh mesoo
péh. Ta ti awäd had'y'yyt hë badäk hahÿ
haw'ääts hë.

¹⁰ Ti hyb n'aa ý gadoo né hë ÿ ahoop do
sa mo haj'aa. Ý wén gadoo tii, P'op Hagä Do
asëew hõm do sa hyb n'aa, ramaa napäh hyb
n'aa ta ky n'aa, sa h'yyb Kristo Jesus bed'ëep
hyb n'aa, banäm doo hënh ta sii ta bag tak'ëp
gabarëeh do mahang rababoo had'y'yyt hë
hyb n'aa.*

¹¹ Te hub né hë hahÿÿh:

Kristo hyb n'aa ji dajëb bá,
ta sii ji baboo däk da.

¹² Ji gado bá had'y'yyt hë ji ahoop do Kristo
hyb n'aa,
ji bag'ääs da ta sii.

Kristo ji ky n'aa jején bá,
ji na-ääj hë ta ky n'aa jején da P'op Hagä Do
há.

¹³ Dooh né paawä baad ji awäd bá had'y'yyt
hë Kristo sii,

ji tahagää had'y'yyt hë,
ji takamahän had'y'yyt hë.
Dooh tahaja ta daaj hë taky kehÿÿd bá.

*Taw'ääts hë ji moo wät P'op Hagä Do
gen'aak do ky n'aa hahÿÿh*

¹⁴ Mamaher'ood ta wób sa hã a hã ÿ
her'oot doo. P'op Hagä Do matym gó
mamejõ sa hã raky kaned'aak hyb n'aa kyy
p'ää. Dooh baad tado bá ji ky kedak doo.

Taw'ääts hë nado ti maa new'ëë do sa hã.
Tarejää maa new'ëë doo.

¹⁵ Taw'ääts hë baad mama met'ëég P'op
Hagä Do ky n'aa, P'op Hagä Do gadoo hyb
n'aa mamoo wät doo. Taw'ääts baad hadoo
do moo wëéd mabahadoo. Baad ÿ wén
karëh mamoo wät, manu manebyng hyb
n'aa mamoo wät do há, baad ub mama
met'ëek hyb n'aa baad hadoo do ky n'aa.

¹⁶ Mamaa newë manäh, P'op Hagä Do na-
hapäh do her'oot doo da her'oot doo, daap
hadoo do ky n'aa her'oot doo. Er'ood manä
sa sii. Dewë hã magyys hë ta ti hedoo do
rababoo däk P'op Hagä Do mahänh.

¹⁷ Kah'üüm rama met'ëek doo, nahëë saraa
ji hä ket'ëë hõm do hadoo. Ti hyb n'aa, awäd
manä sa mahang. Imenëw, Piret häd enäh
do ta ti hed'oo do sa wób.

¹⁸ Reréd hõm baad hadoo do ky n'aa. Èr
ganä wät paah, sa nooh. Dooh ji ganä wäd
bä ta jawén, sa nooh. Daap ta tii d' rama
met'ëek. Ti hyb n'aa sa kyyh maa new'ëë do
wób dooh baad raky dahé boo P'op Hagä Do
panyyyg.

¹⁹ Tii d' nado P'op Hagä Do kyyh. Te hub
né hë tii. Tahajaa ta kyy hä ji h'yy kasadëë
bä. Dooh taky kahÿÿd bá. Hahÿÿ da P'op
Hagä Do kyy kerih doo: "Tak'ëp Hyb N'aa
Jawyk Do hapäh ta hã h'yy ka'eeh doo."
Hahÿÿ da ji tamejuú: "Taw'ääts hë nesaa
do mahänh dawëë rakan'y'yyh Jesus sa wahé
n'aa ramaneënh doo."

²⁰ Tak'ëp ma näng do tób bá ti anäng waa
hood k'ääts tég gabarëeh do s'ëéb ta wób,
k'ääts tég hawak do s'ëéb ta wób. B'aa
s'ëéb, tsäng s'ëéb hedoo do ta wób. Ky n'aa
gebah do s'ëéb, hanäm do hood tii. Ky n'aa
ganebah do s'ëéb, hanäm do hood nado tii.

²¹ Ti hadoo Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã.
Ji daaj hë baad ji kanä bá nesaa do mahänh,
hanäm do hood hadoo ji. Hanäm do ji moo
wät hyb n'aa, ji P'op Hagä Do asëew hõm
tsyt hë. P'op Hagä Doo, èr Kariw N'aa ma
há èr hajaa èr moo boo bá tii bá, tsyt hë èr
tabasëew hõm do hyb n'aa.

²² Ti hyb n'aa baad kanä pahëew h'yyb
hadoo do nesaa do há mahänh. Taw'ääts
hë baad hadoo do há mah'yyb däg.
Mahüüm had'y'yyt hë Jesus hã mah'yy
ka'eeh doo. Mahüüm had'y'yyt hë P'op
Hagä Do makamahän doo, a da hadoo do
makamahän do na-ääj né hë. Mahüüm
had'y'yyt hë a h'yyb hanäm do sa hã. Tii da
ÿ karëh mabad'oo ta wób sa sii, h'yyb näm
doo gó Jesus hã raber'oot do sa sii.

²³ Mamaa newë manä daap ke'aanh doo,
daap kaher'oot doo. Mahapäh ti né hë du
n'aa kawajään doo gó raky kedak doo.

* **2:10** Paw-Ro ky dawuh bá paawä tanahoop hyb n'aa, dooh paawä raky n'aa napëë bá Jesus ky n'aa. Dooh redëb bá tii
bá P'op Hagä Do wë. Ti hyb n'aa Paw-Ro gadoo ta hoop doo.

²⁴ P'op Hagä Do sii moo heb'ook doo, Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa, taw'ääts hë dooh ky ked'aak do rado bä. Taw'ääts hë kaja hë denaa hë sa h'yyb ramahüüm sahõnh hë sa wë. Taw'ääts hë da baad rama metëék. Taw'ääts hë dooh renyyw bä h'yy gaëñh doo.

²⁵ Taw'ääts hë kaja hë denaa hë rama metëék sa hä ganen'aak doo. Nepäh P'op Hagä Do h'yyb wareem bä, baad hadoo do ky n'aa rabahapäh, raky daheeh hyb n'aa.

²⁶ Ta tii kä baad däg p'aa hënh sa h'yyb tym hanäm do hä kä. Baad rakanä däk tii bä sa hä Dijab† wadii do mahãnh, tamesoo do paa mahãnh. Ta ti hedoo do Dijab mesoo do paa hadoo, takarën do ramoo bok hyb n'aa.

3

Sahõnh hë gawatsig hõm do pooj jé pa-nyy n'aa hahÿy

¹ Mahyb n'aa es'ee ti hahÿy: Sahõnh hë gawatsig hõm do pooj jé, tak'ëp da tanesaa ji hä.

² Sa hä hë had'yyt hë rahyb n'aa newëë da ti noo gó. Rahyb n'aa hüüm magyys hë da sa ma. Sa daaj hë raj'aa etsë da. Sa hä hë rah'yy kasab'ee da. P'op Hagä Doo, ta wób na-ääj hë raky n'aa rejää da. Sa yb, sa ÿñ, dooh d' raky dahé bä. Dooh d' taw'ääts hë tado sa hä ragadoo doo. Dooh da P'op Hagä Do rawehëë bä.

³ Dooh da rakamahãn péh. Maneban sa da hadoo do sa mo haj'aa. Ta wób da ranu mer'oot, raky n'aa rejää da. Dooh da sa h'yyb ramedug bä nesaa do hä. Dooh d' rat'yyd mehÿn péh. Sahõnh hë da rarejää rakarën doo da. Dooh d' ragenaag bä baad hadoo doo.

⁴ Baad raky kenäw né paawä, ta wób da raky n'aa her'oot sa maji hä. Daap hë ragado nyh sa h'yyb tym. Sa daaj hë sa hä rabahajaa, sa hä. Rah'yy karën do rakamahãn da. Dooh da P'op Hagä Do hä rakamahãn bä.

⁵ P'op Hagä Do karën do ramoo bok ji edoo né paawä, j'ooj madäk doo me tii d' rabad'oo. P'op Hagä Do hejój raty n'aa ges'yyk. Dawëë kanä da ta ti hedoo do sa mahãnh.

⁶ Ta ti rah'yyb wedii ragadoo hyb n'aa sa tób bä. Tii bä rahajaa rawedii ÿj wób h'yy gatamah doo, ta ti ÿj raky süüt hyb n'aa raker'oot doo. Ta ti hedoo do ÿj hajõng sa hä nesaa doo, nesaa do jawén sa h'yyb tym bawät do hyb n'aa.

⁷ Ta ti hedoo do ÿj ta tii d' had'yyt rakarën rama kametëék, dooh paawä rahaja bä rah'yy kadawuung bä baad hadoo do ky n'aa hä.

⁸ Ta ti hedoo doo ma matëg oow, baad hadoo do ky n'aa maji tii. Janes, Jãm häd enäh do hadoo tii, Mosees hä rah'yy kawapëën do paah. Baad nado wäd ta ti sa h'yyb tym. Dooh P'op Hagä Do karën wäd ta tii, heh'äat ub nadoo do hyb n'aa ta hä rah'yy ka'eeh doo.

⁹ Sahõnh hë rah'yy genäh da sa hä. Ti hyb n'aa dooh da rahüüm bä ta bahãnh. P'ooj ub habok do paa hadoo da, Janes, Jãm häd enäh do paah.

Taw'ääts hë ji ky dahé had'yyt hë P'op Hagä Do panyyji hä rama metëék doo

¹⁰ Mahapäh né ti ÿ ma metëék doo, nyy da ÿ bawät do baad ub, h'ëëd hyb n'aa ÿ bawät. Mahapäh né ti nyy da ÿ h'yy ka'eeh P'op Hagä Do hä, nyy da h'yyb jawyk doo gó ÿ bawäd wät, nyy da sahõnh hë ÿ kamahãn, nyy da h'yy ganajëë hõm doo me ÿ bawät ÿ rarejä né paawä.

¹¹ Mahapäh né hë nyy da ÿ rarejäã, nyy da ÿ bahoop do sa mooh. Mahapäh né hë ti nyy da ÿ rano n'aa masoo panang Än-Tijoka, Ikonijo, Ris häd enäh doo bä. Sahõnh hë ta ti ÿ ahoop do mahãnh, ÿ rarejäã do mahãnh ÿ P'op Hagä Do ed'ëep.

¹² Sahõnh hë P'op Hagä Do karën doo da hawät do karën doo, Kristo Jesus karapee rabahadoo do hyb n'aa, rarejäã né da.

¹³ Nanäng ky nesaa doo, j'ooj madäk doo me ky ken'yyim doo, ti bahãnh däg da sa hä nesaa doo. Rawedii da ta wób, ta ti rawedii na-ääj né da sa hä.

¹⁴ Õm kä, baad maky dahé had'yyt hë ÿ karën, a hä rama metëék do paa hä. Mahapäh né ti baad a hä mama kametëék do paah, baad mabahapäh hyb n'aa òm ma metëék do paah.

¹⁵ Õm karapee noo gó òm rama met'ëëg wät tak'ëp hanäm do P'op Hagä Do kyy kerih doo. Ta ti òm tah'yy gan'yyh, mabahapäh hyb n'aa nyy da òm P'op Hagä Do bed'ëep Kristo Jesus hä mah'yy ka'eeh do hyb n'aa.

¹⁶ Sahõnh hë P'op Hagä Do kyy kerih doo, P'op Hagä Do né hë ti hanoo. P'op Hagä Do né hë ti h'yy gan'yyh raberih hyb n'aa. Ta tii hä baad ub panyyji hanäm do ji metëék. Ta tii hä ji metëeh ta wób sa hä resdõts hõm doo. Ta tii hä ji ma metëék ny hadoo do ji eréd hõm doo. Ta tii hä ji metëeh nyy da P'op Hagä Do karën doo da ji bawät.

¹⁷ Ti hyb n'aa kä, ramaa newëë bä, raky dahé bä, baad né hë P'op Hagä Do karapee rabahajaa ramoo boo bä sahõnh hë baad hadoo do P'op Hagä Do karën doo.

4

¹ Kristo Jesus matëeh bä kä taky n'aa etyy da sahõnh hë badäk hahÿy hä habong doo,

† 2:26 Gereg kyy me ramaneëñh Nesaa Do Yb, Dijab. "Ji taky n'aa tapa had'yyt doo", tahanäng pé ti Dijab.

hedëp doo, dejëp do na-ããj hê. Ti awät do hyb n'aa, tadu doo do hyb n'aa tabag'ääs doo, P'op Hagä Do matym gó, Kristo Jesus matym gó na-ããj hê òm ý mejüü hahýÿh:

² Maher'ood panyyg hanäm do sahõnh hê sa hä. Maher'ood sa hä rakarên bã ramaa newë bã, rakanarên bã na-ããj né hê. Maky geãm sa hä baad ranaboo bã. Manabuuj gedo baad nadoo do moo bok doo. Mah'yyb tsebë sa hä, baad hadoo do ramoo bok hyb n'aa. Taw'ääts hê h'yyb jawyg gó mama met'ëëg sa hä.

³ Tii d' ý wén karên mabad'oo, ti awät do hyb n'aa ti noo gó dooh rakarên bã ramaa newë bã panyyg heh'äät ub do hä ma kamahetëk doo. Resoos da sa ma matëg n'aa, ragen'aak do rama metëëk hyb n'aa sa hä. Tii da rawén d'oom, rah'yuy karên doo da rababok do hyb n'aa.

⁴ Raty n'aa ges'yuyk da baad hadoo do ky n'aa. Ramaa newë däg kân da panyyg daap menyuh doo.

⁵ Òm kä, baad menyuyw had'yuyt hê a h'yyb tym kä. Magado Jesus hyb n'aa ji ahoop do sa mo haj'aa, ji ahoop do ji raky n'aa rejää doo. Maher'ood Jesus ky n'aa hanäm do ta wób sa hä. Baad mamoo wäd. Magawatsiig hõm sahõnh hê, a hä P'op Hagä Do anoo do mamoo wät do pan'aa.

⁶ Tii d' ý wén karên mabad'oo, edaa däk do hyb n'aa ý radaj'ëëp. P'op Hagä Do hä ý kan'oo däk ý dajëp bã.

⁷ Tak'ëp wajaah doo, tsyym kas'ýÿ do hadoo paa ýÿh. Tak'ëp ý moo wäd wät Jesus ky n'aa ý her'oot do hä. Ý haja däk hä ý P'op Hagä Do karên doo. Tsyym kas'ýÿ doo, wajaah do kajaa do hadoo ýÿh. Doooh paa hëp ý ý eréd bã Jesus hä ý h'yuy ka'eeh doo.

⁸ Hý jawén, p'aa hênh Jesus bahyng bã, ý gadoo da ý moo wät do sãm, P'op Hagä Do karên doo da ý moo wäd wät do sãm. Jesus Kristo, baad had'op doo, nes'òos doo me sahõnh hê sa hä ky n'aa etyy doo, anoo da hä ý tii. Hä ý had'yuyt nado tabanoo. Tanoo né da ta hä baad gad'aa do sa hä na-ããj né hê.

Tsimoot hä Paw-Ro maher'oot nyy d' rabad'oo ta hä ky n'aa hahýÿh

⁹ Ý karên paawä nanyw hê mabana wë ýÿ,

¹⁰ Demas ý teréd wät do hyb n'aa. Badäk hahýÿ hä habong do P'op Hagä Do hä h'yuy kana'eeh do rah'yuy padëëk do hä tah'yuyb däg däk, takamahän kân, ý tawén eréd hõm. Tesaronika hênh tabahõm. Èr hýÿj hadoo do Keresên häd näng do ahõm Garata häd näng do häj n'aa hênh. Tiit ahõm Dar-Masija hênh.

¹¹ Jääm né Rukas haym hata ýÿ. Mabana bã da, ý karên mamana a sii Maah-Ko. Ý karên ý tamoo masa.

¹² Tikiko ý mejö hõm Epeso panang hênh tabahõm hyb n'aa, t'ii hênh tamasa hyb n'aa.

¹³ Mabana bã da mamana a sii saror ý hebaan doo, aj'yuy Kar-Pos häd näng do wë ý eréd däk doo, panang Torowas häd näng doo bã. Mamana na-ããj hê ma kahé bãh kerih doo, kap'òøj däk doo. Mamana na-ããj hê ta byyh s'ëëb ta hä kerih do na-ããj né hê. Ta ti né tak'ëp ý karên up doo.

¹⁴ Aresân, sapaar s'ëëb moo hew'ëët doo, hajõng nesaa do tamoo wät hä ýÿ. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa etyy da tii.

¹⁵ Baad mamatakä òm Aresân narejää hyb n'aa. Tak'ëp né hê tahyb n'aa wareem Jesus ky n'aa èr her'oot do hä. Èr her'oot do majüü né tii.

¹⁶ Jääm né hê pooj jé hä ý rakamaj'ü do ky n'aa ý her'oot noo gó, tabad'op hê ý rahadaa hõm ý raky masa hyb n'aa paawä. Ý karên P'op Hagä Do mabaan hõm ti ý ramanasa doo.

¹⁷ Ý né paawä neheda sa hä, P'op Hagä Do ti ý tahada, ý tah'yuyb hej'oonh. Ti hyb n'aa, sahõnh hê Jesus ky n'aa ý hajaa ý her'oot sahõnh hê Judah buuj nadoo do sa hä. Ý P'op Hagä Do ed'ëëp ý radaj'ëëb mahänh.

¹⁸ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ý ted'ëëp da sahõnh hê nesaa do mahänh. H'yuy nyuw gó ý tamahüüm da hý pong jé tabag'ääs bã. Taw'ääts hê P'op Hagä Do ji j'aa etsëë had'yuyt hê. Ýÿ. Tii d' né hê. Taw'ääts hê.

¹⁹ Mamaheer'ood Pisiir, ta patug Akira da-heeh, ý hyb n'aa esee sa hä. Mamaheer'ood na-ããj hê Onesip, ta tób yt haj'eenh do na-ããj né hê, ý hyb n'aa esee sa hä.

²⁰ Eras baym Korin bã. Toropimo ý eréd sooh panang Mirët häd näng doo bã, nahëë näng do hyb n'aa.

²¹ Ý karên mahyb n'aa bawaad taba-hahëëm do pooj jé makajaa hyb n'aa babä. Ajyy Ew-buh, Pudën, Rün häd enäh doo, ýÿnh Karaw-Dija häd näng doo, hajök ta wób Jesus hä h'yuy ka'eeh do na-ããj hê, òm mã rahyb n'aa esee.

²² Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä ý ky n'aa etsëë a h'yuy tym gó tabawäd had'yuyt hê hyb n'aa. Ý karên P'op Hagä Do ky enyym sahõnh hê bé hä. Jääm hê kä.

Tiit Tiit hã Paw-Ro ma erih do hahÿyh

¹ ÿ Paw-Ro, P'op Hagã Do karom seeh, Jesus Kristo mejũũ do see ÿ ti hÿyh. ÿ Jesus mejũũ ÿ masa P'op Hagã Do asëew bong doo, baad ta hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa, baad hadoo do ky n'aa P'op Hagã Do karën doo da ji bawät hanoo doo, rabahapäh hyb n'aa.

² Ta hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa, baad hadoo do ky n'aa rabahapäh do hyb n'aa, P'op Hagã Do wë sa h'yyb tym nadajëp do ragada. Sahõnh hë tadu dahäng do pooj jé P'op Hagã Doo, wanadii doo, taky n'aa eno däk paa ji h'yyb tym hawäd had'yyt do ta wë.

³ Hÿÿ kã, tah'yyb däng do noo gó, ÿ ber'oot do hã P'op Hagã Do metëëh nanäng taky däng do paah. P'op Hagã Doo, ër h'yyb tym dëëb h'yyb däng hã ÿÿ, ÿ tamejũũ, ta ky däng do ÿ baher'oot hyb n'aa, ÿ wén metëëk ta wób sa hã.

⁴ ÿ ky n'aa edëng õm Tiit, nemon ÿÿ Jesus hã mah'yy ka'eeh do hyb n'aa tah ÿ hado däk doo. ÿ karën P'op Hagã Do ër Yb, Kristo Jesus ër h'yyb tym dëëb na-ããj hë ky en'yyim a hã. ÿ karën baad õm rah'yyb n'yyim.

Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa ji asëew hõm do ky n'aa hahÿyh

⁵ Õm ÿ eréd geët tsyt dëëg hã Keret häd näng doo bã, baad nadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do mahang hanäng do mabenäm hyb n'aa, tsyt dëëg bã hanäng do panang bã Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa mabasëew hõm hyb n'aa õm ÿ mejũũ do paa hadoo da.

⁶ Jããm hë masëew baad tawäd bã. Taw'ääts hë dooh rahapäh pé ta hã baad nadoo doo. Taw'ääts hë sét ub ta ÿÿm Jesus hã h'yy ka'eeh do wahë n'aa hã. Taw'ääts hë dooh ta ÿÿm tawad'ii bã ÿÿnh see sii. Ta taah kã, taw'ääts hë Jesus hã rah'yy ka'eeh. Taw'ääts hë dooh ta taah raky n'aa etsã bã nu meby n'aa näng do hã. Taw'ääts hë Jesus hã h'yy ka'eeh do wahë n'aa taah ky dah'eeh do sa yb hã.

⁷ P'op Hagã Do wë Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hagã n'aa moo wät do hyb n'aa, taw'ääts hë baad ub had'yyt hë tabawät, dooh rahapäh pé ta hã baad nadoo doo. Taw'ääts hë dooh h'yy kasab'ee do tado bã tii. Taw'ääts hë dooh kawaj'ään yb tado bã. Taw'ääts hë dooh jaraké hedoo do heëk do tado bã. Taw'ääts hë dooh kahep'uuk do tado bã. Taw'ääts hë dooh dajëër jawén hawät do tado bã.

⁸ Taw'ääts hë baad tagadoo ta wób ta tób bã. Taw'ääts hë baad hadoo do kamahän do tii. Taw'ääts hë kaja hë denaa hë ta h'yyb tamahũũm tabawät do hã. Taw'ääts hë baad

hawät do ti ta wób sa wë. Taw'ääts hë tsyt hë P'op Hagã Do wë tabawäd had'yyt hë. Taw'ääts hë tah'yy keb'aah nesaa do hã.

⁹ Taw'ääts hë Jesus ky n'aa ër ma metëëk do baad taky daheeh, tabahajaa hyb n'aa baad hadoo do ky n'aa tama metëëk ta wób sa hã, tabahajaa hyb n'aa tah'yyb en'yyim sa hã, raky daheeh hyb n'aa ky n'aa heh'äät ub do ky n'aa, tabahajaa hyb n'aa ky n'aa heh'äät do maji hã tametëëh res'õos doo.

¹⁰ Tii da ÿ wén erih, hajök rah'yy kawereem däk do hyb n'aa heh'äät ub do ky n'aa hã. Daap hadoo do rama met'ëëg kãn, ta wób rawedii. Ta ti hedoo do sa mahang hajök ji hã ramejũũ Judah buuj ky n'aa jaw'yyk do mejũũ doo da ji bawät.

¹¹ Taw'ääts hë ji ky meduuk ta ti hedoo doo. Ji wén meduuk, Jesus hã h'yy ka'eeh do wób, sa panaa hë, raky dahé kãn do hyb n'aa nanäng ma matëg oow panyyg, baad rawén ky nadahé wät baad hadoo do ky n'aa hã. Dajëër ragahëen do hyb n'aa né hë ta ti rama metëëk, nu meby n'aa nyy né paawä dajëër ji gahëen bã ta hyb n'aa.

¹² Hahÿÿ da tsyt dëëg hã Keret häd näng do buuj seeh, noo ese do her'oot paa Keret buuj sa ky n'aa: "Noo kanesa had'yyt hë Keret buuj", näng mäh. "Tabanes'aa hedoo. Moo nehõj, tsyyim nehõj, h'yyb nehõj. Ta bahähnh haw'aa doo", näng mã ta kyyh.

¹³ Te hub né hë Keret buuj sa ky n'aa taher'oot do paah. Ti hyb n'aa manabuuj gedo Keret buuj Jesus hã h'yy ka'eeh do daap hadoo do ky dah'eeh doo, baad raky daheeh hyb n'aa baad hadoo do ky n'aa,

¹⁴ raberëd hõm hyb n'aa Judah buuj panyyg ub hadoo doo, noo kanesa doo. Mamejõ rerëd hõm hyb n'aa ajyy baad hadoo do ky n'aa ty n'aa ges'yyk do sa hã mejũũ doo.

¹⁵ Baad tado bã ji h'yyb tym P'op Hagã Do matym gó, baad däg sahõnh hë ji hã. H'yyb tym nasaa do hanäng do hã, Kristo Jesus hã h'yy kana'eeh do hã, sahõnh hë nesaa däg ta hã. Baad nado wäd ti sa h'yyb. Nesaa do rahyb n'aa newë had'yyt hë. Dooh rah'yy kamedug wäd bã nesaa do hã, baad nado wäd do hyb n'aa sa h'yyb tym.

¹⁶ P'op Hagã Do rahapëë né paawä m', sa nooh, ramoo bok do hã daap ramenyyh ji bahapäh. Tak'ëp nesaa do ta ti P'op Hagã Do matym gó. Ti hyb n'aa P'op Hagã Do ganen'aak. Dooh raky dahé bã P'op Hagã Do kyyh. Tabad'op hë baad hadoo do rahajaa pé ramoo boo bã.

2

Baad hadoo do ky n'aa ji tama metëëk doo da ji bawät do ky n'aa hahÿyh

¹ Õm kä, taw'ääts hē baad hadoo do ky n'aa hana do mama met'ëeg Jesus hā h'yy ka'eeh do sa hā.

² Ajyy wehēh hedo padëek do sa hā mama met'ëeg, kaja hē denaa hē sa h'yy ramahüüm hyb n'aa. Mama met'ëeg sa hā, baad rababok hyb n'aa, sa hā ta wób raweh'ëeh hyb n'aa. Mama met'ëeg sa hā, rah'yy keb'aah hyb n'aa nesaa do hā. Mamaher'ood sa hā, baad ub P'op Hagä Do hā rah'yy ka'eeh hyb n'aa, ky n'aa hanäm do baad ub raky daheeh hyb n'aa. Mamaher'ood sa hā, ta wób rakamahän hyb n'aa baad ub. Mamaher'ood sa hā, rah'yy ganejē hōm hyb n'aa P'op Hagä Do karēn doo da ji bawät do hā.

³ Ti hadoo j̄ȳj wehēh hedo padëek do sa hā kä. Mamaher'ood, P'op Hagä Do karēn up doo da rababok hyb n'aa, P'op Hagä Do hā had'yyt hē rah'yyb padëek hyb n'aa na-ääj né hē. Mamaher'ood sa hā, ta wób ranu maner'oot hyb n'aa. Mamaher'ood sa hā, jarakē hedoo do noo ranahadoo hyb n'aa. Taw'ääts hē baad hadoo do ti rametëek.

⁴ Tii bā kä rahajaa rama met'ëeg bā kä j̄ȳj wanehēh nā doo kä, sa patug, sa taah rakamahän hyb n'aa,

⁵ sa h'yyb ramesoo hyb n'aa baad nadoo do ji h'yyb karēn do jawén ranabok hyb n'aa, baad rakan'yyh baad hadoo do hā rababok hyb n'aa, baad ramoo bok hyb n'aa sa tób bā, raky en'yyim hyb n'aa, sa patug raky daheeh hyb n'aa na-ääj né hē. Taw'ääts hē tii da j̄ȳj wanehēh nā do rabad'oo, sa hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa ta wób raky n'aa narejää hyb n'aa.

⁶ H̄ȳy ká, ajyy wanehēh nā do hā kä. Tak'ëp péj mamaher'ood sa hā, sa h'yyb ramesoo hyb n'aa ji h'yyb karēn do jawén ranabok hyb n'aa.

⁷ Õm kä tii, taw'ääts hē baad hadoo do mamoo wäd had'yyt hē, a hā ta wób rahegää bā, mabawät doo da rakarēn rababok hyb n'aa. Mama met'ëeg P'op Hagä Do ky n'aa t'öp madäk doo me, j'ooj madäk doo me nado. Maky n'aa manesuj manā P'op Hagä Do ky n'aa mame't'ëeg bā.

⁸ Baad mama met'ëeg baad hadoo do ky n'aa, raky nasēm hyb n'aa òm, a majiī hedoo do ranu mebyng hyb n'aa ranaw'yyt do hyb n'aa baad nadoo do ér ky n'aa.

⁹ Mamaher'ood sa karom kanep'aak do sa hā, sa kariw n'aa raky dahé had'yyt hē hyb n'aa sahōnh hā. Mamaher'ood sa hā, sa kariw n'aa rah'yyb en'yyim hyb n'aa. Mamaher'ood sa hā, raky ganadoo hyb n'aa sa kariw n'aa.

¹⁰ Mamaher'ood sa hā ranets'ëek hyb n'aa sa kariw n'aa ma. Taw'ääts hē baad ub rababoo had'yyt hē, sa kariw n'aa rah'yy ganenāh hyb n'aa sa hā. Tii bā, sahōnh hē baad ramoo bok do hyb n'aa, baad ub ta wób

rabaher'oot da P'op Hagä Doo, ér h'yyb tym dëeb ky n'aa hā.

¹¹ Ta ti j̄ wén erih, tak'ëp P'op Hagä Do ky enyym ji hā tametëeh, nes'aa né hē paawā ji. Ti hyb n'aa, sahōnh hē badäk hah̄ȳy bā habong do ta hā h'yy ka'eeh do tabed'ëep nesaa do mahānh, h̄ȳ pong jé ta pa rababok hyb n'aa.

¹² Ji hā tak'ëp P'op Hagä Do ky enyym do hā, ji tametëek ji moo nawäd wät hyb n'aa P'op Hagä Do ganen'aak doo. Ji tametëek badäk hah̄ȳy hā habong do P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do h'yyb karēn do ji bered hōm hyb n'aa. Ji tametëek ji h'yyb ji mesoo ji h'yyb karēn do jawén ji nawät hyb n'aa, baad hadoo do ji moo wät hyb n'aa, P'op Hagä Do karēn do hā ji h'yyb dāk hyb n'aa na-ääj né hē badäk hah̄ȳy hā ji bawät nā bā.

¹³ Tii da ér babok, baad ér gada do hyb n'aa Jesus Kristo ta bag tak'ëp gabarëeh do mahang p'aa hēnh takasee doo. P'op Hagä Do Sahōnh Hē Haj'ap Doo, ji h'yyb tym dëeb né tii.

¹⁴ Ta daaj hē takan'oo dāk dajeb hā ér hyb n'aa, sahōnh hē nesaa do mahānh ér tabed'ëep hyb n'aa, nesaa do ér h'yyb tym gó hanäng do tabawug hōm hyb n'aa, ta karapee baad hadoo do moo bok do karēn do ér bahado dāk hyb n'aa.

¹⁵ Taw'ääts hē ky n'aa jawyk doo me mama met'ëeg ta ti òm j̄ ma erih doo. Tak'ëp péj mamaher'ood sa hā raky daheeh hyb n'aa mama metëek doo. Manabuuj gedo nabuj keh'üüm doo. Man'oo òm raty n'aa gesyyg manāh!

3

Baad hadoo do ji moo wät do ky n'aa hah̄ȳy

¹ Maher'ood Jesus hā h'yy ka'eeh do sa hā, raweh'ëeh hyb n'aa sa hāj n'aa wahē n'aa, ta wób hagä n'aa hedoo do na-ääj né hē. Maher'ood sa hā, raky daheeh hyb n'aa ramejüü doo. Mamaher'ood sa hā, moo hah̄üüh doo gó ramoo boo had'yyt hē hyb n'aa baad hadoo doo.

² Maher'ood sa hā, sa da hadoo do raky n'aa narejää hyb n'aa. Maher'ood sa hā, rakawanejān hyb n'aa ta wób sa wē. Taw'ääts hē raky en'yyim ta wób sa wē. Taw'ääts hē baad raky n'aa en'yyim ta wób sahōnh hē rah'yy kanasab'ee doo gó.

³ P'ooj ub, Jesus ér nahapāh nā noo gó, ér na-ääj hē dooh paa ér h'yy genā bā. Dooh paa ér ky daheeh péh. Ér paa ta wób rawedii. Dooh paa ér haja bā ér eréd bā nesaa do ji h'yy karēn doo, taw'ääts hē ér ed'oo do paa ér hā. Nesaa do had'yyt paa ér ehat. Ta wób paa ér hyb n'aa jewēs. Ér hyb n'aa ge'ëēnh paa ta wób. Tii d' paa rabad'oo ēnh ér hā.

⁴ Tii bā kā, ji takamahān doo, ji wē taky enyym do na-āāj hē P'op Hagā Do ər h'yyb tym dēeb metēeh bā kā,

⁵ ər tabedēeb wāt nesaa do mahānh. Baad hadoo do ər moo bok do jawén nado ər tabedēeb wāt. Ǝr tat'yyd mehīn do hyb n'aa ər tabedēeb wāt. Hahŷy da ər tabedēeb wāt: Nesaa do ər h'yyb tym gó hanāng do tabawug hōm. P'aa hēnh ər henāng do hadoo tan'oo bā ər h'yyb tym. Papuuj hado dāk ər babok tan'oo bā. Ta Sahee hejój me tii d' tabad'oo ər hā.

⁶ Ky n'aa etsēeh P'op Hagā Doo. Baad tabanoo ta Sahee ər h'yyb tym gó, Jesus Kristo ər h'yyb tym dēeb hyb n'aa.

⁷ Baad ər bahado dāk ta matym gó P'op Hagā Do an'oo bā, taky enyym do hyb n'aa ər wē, nes'aa né paawā ēer. Ta Sahee tabanoo ər hā, ta taah ər bahadoo hyb n'aa kā. Edēb had'yyt do ər gadoo da hŷy kā, baad ər bahapāh.

⁸ Te hub né hē ta ti ŷ her'oot doo. Ti hyb n'aa, ŷ karēn baad had'yyt hē mamet'ēeg ta ti ŷ her'oot doo, baad hadoo do P'op Hagā Do hā h'yy ka'eeh do ramoo boo had'yyt hyb n'aa. Baad né hē ta ti kametēek do ky n'aa sahōnh hē badāk hahŷy hā habong do sa hā.

Ta s'ee hēnh ma met'ēek do sa ky n'aa hahŷy

⁹ Ōm kā tii, maaaa newē manā daap ka-her'oot do Judah buuj wahē makū sa hād ketsén do hā. Awād manā Mosees ky n'aa jaw'yyk do p'āā ky ked'aak do sa mahang, kawaj'āān gó ky ked'aak do sa mahang. Daap ti ta tii. Ji hā masa do nado tii. Ti hyb n'aa, maaaa newē manāh, awād manā sa mahang, ŷ wén nāng.

¹⁰ Taw'āāts hē pawóp nuu me da maky meduuk jé daap rama metēek doo me séd h'yyb nehedo boo ran'oo bā Jesus hā h'yy ka'eeh doo. Ōm raky nadahé nā bā, dawēē kanā da sa mahānh.*

¹¹ Ta ti hedoo do rah'yy kawereem kān baad hadoo do ky n'aa hā. Mahapāh né hē tii. Nesaa do had'yyt hē sa hā. Sa daaj hē raky n'aa ketyy nesaa do hā. Dooh baad rado bā P'op Hagā Do matym gó.

Tiit hā Paw-Ro kedēē hōm do ky n'aa hahŷy

¹² ŷ mejūū da Aretemas hād nāng do a wē. Aretemas ŷ manejō bā, ŷ mejūū da Tikiko. A wē takajaa bā, ŷ karēn, tahaja bā, nayyw hē mabana wē ŷy, Nikoporis hād nāng doo bā. T'ii hēnh ŷ h'yyb dāng ŷ bahōm, tabahahēem do noo gó ŷ tabēs hyb n'aa tii bā.

¹³ Senas hād nāng do hā kā, ky n'aa jaw'yyk do baad hapāh doo, Aporos daheeh ratsyym kasog bā tii b' naa, ŷ karēn baad

mamasaa sa hā mahajaa doo me. Man'oo sa hā rabatsék do waa n'aa hedoo doo.

¹⁴ Ōm had'yyt hē nado masa. Taw'āāts hē ər wakāān, Jesus hā h'yy ka'eeh do na-āāj hē rama kametēek baad hadoo do ramoo bok ramasa hyb n'aa bedoh do sa wē. Taw'āāts hē tii d' ji bad'oo daap ji aboo mahānh.

¹⁵ Sahōnh hē pa ŷ habok do ōm mā rahyb n'aa esee. Mamaher'ood sahōnh hē kamahān do āā hā, ər wakāān Jesus hā h'yy ka'eeh doo, ŷ hyb n'aa esee sa hā. ŷ karēn P'op Hagā Do ky enyym sahōnh hē bē hā. Jāām hē kā.

* 3:10 Ta ti hedoo doo, dooh ji an'oo bā ta wób rama met'ēeg bā. Dawēē ji kan'yyh sa mahānh.

Piremon Piremon hã Paw-Ro ma erih do hahÿh

1 ÿ Paw-Ro, Kristo Jesus hyb n'aa radawäts geët doo, er hÿhÿ hadoo do Tsimoot häd näng do daheeh om ää edeng Piremon, ää najiis, ää nemuun Jesus sii moo wät doo.

2 Ää edeng na-ääj hë Jesus hä h'yy ka'eeh do a tób hä kahet'aa doo,* er änh hadoo do Apija häd näng do na-ääj hë, a'j'yy Akipo häd näng do na-ääj hë baad ää nemuun Jesus wë moo wät doo.

3 ÿ karën P'op Hagä Do er Yb, Jesus Kristo Tak'ep Hyb N'aa Jawyk Do na-ääj hë ky en'yyim bë hä. ÿ karën baad bë rah'yyb en'yyim.

4 Piremon, om ÿ ky n'aa etsëë bä, ÿ tseebe had'yyt hë P'op Hagä Do ÿ h'yy kaha'eeh do wë.

5 ÿ tsebë, P'op Hagä Do karapee makamahän ÿ ky n'aa napäh do hyb n'aa, Jesus er wahë n'aa hä mah'yy kae had'yyt hë ÿ ky n'aa napäh do hyb n'aa na-ääj hë.

6 ÿ ky n'aa etsëë om, Jesus hä mah'yy ka'eeh do hyb n'aa baad mabetsëh had'yyt hyb n'aa sa hä, baad mabahapäh do hyb n'aa sahönh hë baad hadoo do Kristo hyb n'aa P'op Hagä Do er hä tanoo doo.†

7 Tak'ep ÿ h'yy gadajaa kân, tak'ep ÿ h'yyb tseebe kân wakân ÿÿ, P'op Hagä Do karapee mah'yyb tseb'ee do hyb n'aa.

8 Ti hyb n'aa ÿ eanh a hä mamoo wät hyb n'aa hahÿ a hä ÿ ky n'aa etsëë doo. ÿ karën bä paawä, ÿ mejüü paawä om, Kristo mejüü do ÿ bahadoo do hyb n'aa. Ti hadoo né hë, dooh ÿ karën bä om ÿ mejö bä.

9 Om ÿ kamahän do hyb n'aa ÿ eaaj ub a hä. ÿ Paw-Ro, ÿ wah'ëë däg kä, Kristo Jesus hyb n'aa radawäts geët doo,

10 ÿ etsëë a hä, baad magado Onesim p'aa hënh a wë takajaa bä.‡ Tah ÿ hado däk tii, Jesus hä tah'yy kae däk do hyb n'aa, Jesus ky n'aa ÿ baher'oot do hyb n'aa ta hä ÿ radawëes doo gó.

11 P'ooj ub dooh baad ub Onesim moo wäd bä a wë. Hÿÿ kä baad tamoo wät da a wë. Baad tamoo wät wë ÿ na-ääj né hë.

12 ÿ mejö nä a wë p'aa hënh. Tak'ep ÿ kamahän tii, hä ÿÿ ÿ kamahän doo da.

13 Taw'ääts hë paawä tabaym pa ÿÿ, a jawén buuj ÿ tamasaa paawä babä, Jesus hyb n'aa ragadahew'ëes doo gó ÿ ag'ëed nuuj jé.

14 Dooh ÿ karën bä pa ÿ a karom tayy wä bä makanarën bä. ÿ karën doo da nado. Makarën bä ti ÿ mamasaa.

15 Nepäh P'op Hagä Do an'oo bä Onesim ahöm dó a mahänh, a pa had'yyt hë hÿÿ kä tabawät hyb n'aa.

16 A karom had'yyt hë nado wäd ta tii. A hÿÿÿ hado däk hÿÿ kä Jesus hä tah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Er wakään, er kamahän do hado däk hÿÿ kä ti Onesim. Tak'ep ÿ kamahän né paawä, om ta bahänh da makamahän. A karom makamahän do had'yyt hë nado. A wak'ään däg hÿÿ kä Jesus hä tah'yy ka'eeh do hyb n'aa.

17 A h'yyb hata hadoo ÿ bahadoo bä a hä, tii bä ÿ karën paawä ÿ magadoo doo da né hë magado Onesim.

18 Baad nadoo do a hä Onesim an'oo bä paah, ta küüt nyy bä a wë, ÿ d' hep'aak.

19 Daj ÿ né hë ÿ berih hahÿ moh ÿÿ me, mabahapäh hyb n'aa ÿ erih do hä, ÿ ep'aak né da tii. ÿ ep'aak né da, mahapäh né hë ti anäng a küüt hadoo wë ÿÿ, Jesus hä mah'yy kae däk do hyb n'aa hëp ÿ n'aa.

20 Ti hyb n'aa kä, Tak'ep Hyb N'aa Jawyk Do hyb n'aa ÿ karën paawä baad magado Onesim. Mah'yyb tsebë ÿÿh, häj ÿ mabahadoo do hyb n'aa Kristo hä er h'yy ka'eeh do hyb n'aa.

21 Hahÿ ÿ wén erih, hä ÿÿ pé mamoo wät né hë da a hä ÿ etsëë doo. ÿ etsëë do bahänh né da man'oo bä ÿ hapäh.

22 Sét hë ÿ etsëë nä a hä: ÿ karën paawä mabenäm a tób gawakö see ÿ gagä péh. ÿ gada da ÿ ran'oo bä ÿ bahöm ÿ radawäts geët doo gó naa, P'op Hagä Do hä bë ky n'aa etsëë do hyb n'aa. P'op Hagä Do maa napäh bë ky n'aa etsëë doo.

23 Epararas, pa ÿ Kristo Jesus hyb n'aa radawäts geët doo, om tahyb n'aa esee mäh.

24 Maah-Ko, Aris-Tako, Demas, Rukas nemon ÿÿ Jesus ky n'aa her'oot doo, om rahyb n'aa esee mäh.

25 ÿ karën Jesus Kristo, Tak'ep Hyb N'aa Jawyk Do ky en'yyim bë hä. Jääm hë kä.

* 1:2 Ta tób hä rawén kahet'aa, Jesus rahyb n'aa esee do hyb n'aa. † 1:6 Hahÿÿ da na-ääj hë ji hajaa ji erii bë täg nad'ëed is do 6: "ÿ ky n'aa etsëë om, ta wób hä mamaher'oot hyb n'aa Jesus hä ji h'yy ka'eeh do ky n'aa, baad mabahapäh hyb n'aa sahönh hë baad hadoo do Kristo hyb n'aa er hä P'op Hagä Do an'oo däk doo." ‡ 1:10 Piremon karom ti Onesim, kejën hóm do ta mahänh.

Eberew Eber buuj hã kerih do hahÿÿh

Ääs sa bahãnh P'op Hagä Do T'aah ky n'aa hahÿÿh

¹ P'ooj ub, hajöð nuu me ër wahë maküüh* hã P'op Hagä Do maher'oot ta ky n'aa rod rahe'oot do hã. Ta see hadoo tamaher'oot paah, ta see hadoo tamaher'oot ta see pé noo gó.

² Hÿÿ kä, da hë kä, ta T'aah hã ër tamahe'ood kãn. Ta T'aah mo haj'aa hã P'op Hagä Do pahuuj wät paa badäk hahÿÿh, wë, sagööh, papÿÿj, kamarab na-ääj hë. Sahönh hë ta wë hanäng do ta T'aah gadoo da P'op Hagä Do ky dang.

³ Ta T'aah hã P'op Hagä Do kabaj'aa do kametëëh. Ta Yb, P'op Hagä Do hadoo né hë tii. Ta kyyh tak'ëp hejooñh doo me sahönh hë tapahuuj wät do tamatakëë, baad tabahado had'yit hë hyb n'aa, baad tanado mahãnh. Nesaa do ër h'yyb gó hanäng do tado hõm do jawén paa bã, hÿ pong jé, P'op Hagä Do hub hënh, takaweh'ëëh doo bã tabaso kãn, P'op Hagä Do bag'ääs doo bã.

⁴ Ääs sa bahãnh ti tanu gadäg kãn, tak'ëp tahyb n'aa jawyg däk do hyb n'aa ääs sa bahãnh P'op Hagä Do an'oo däk do hyb n'aa.

⁵ Ääs sa bahãnh tawén hadoo, dooh "Tah ÿ òm. A yb ÿ hado däk naga hë",[†] P'op Hagä Do anoo bã ääs sa hã. Dooh na-ääj hë ääs hã "ÿ né da a Yb, òm kä Tah ÿÿ",[‡] tanoo bã. Ta T'aah hã ti tabahe'oot.

⁶ Ta kyy kerih do bód see hã hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh badäk hahÿÿ hã ta T'aah wah'ëëh hadoo do tamejüü noo gó:

"ÿ karën sahönh hë ääs raweh'ëëh."[§]

⁷ Ääs ky n'aa hã kä hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh:

"Ääs karom ÿÿ, tabahëm do hadoo raba-hadoo ÿ an'oo bã.

Teëg hõo hadoo ÿ an'oo bã na-ääj hë karom ÿÿ hã", näng ta kyyh."^{**}

⁸ Ta T'aah ky n'aa hã kä hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh:

"Òm da tabagã n'aa had'yit hë, P'op Hagä Doo.

Mabag'ääs do hã baad mamoo wät.

⁹ Baad hadoo do ti makamahãn doo.

* 1:1 Eber buuj sa wahë makü tii. Ta wakãan tama erih do hyb n'aa, ër wahë maküüh tawén näng. Eber buuj sa uuh ti Judah buuj. † 1:5 Saaw-Mo 2.7 ‡ 1:5 2 Samuëw 7.14 § 1:6 Dew-Teronom 32.43. Saaw-Mo 97.7 ** 1:7 Saaw-Mo 104.4 †† 1:9 Saaw-Mo 45.6-7 ‡‡ 1:12 Saaw-Mo 102.25-27 §§ 1:13 Saaw-Mo 110.1 hã takerii däk tii. Ta T'aah hã tabahe'oot ta tii. * 2:2 P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do tii, pä gatsebak do hã kerih do paah.

Tak'ëp maganen'aak taw'ääs hë nadoo doo. Ti hyb n'aa P'op Hagä Doo, mah'yy kaha'eeh doo, òm tasëëw hõm, tak'ëp mah'yy gadajang tan'oo bã a hata mahãnh."^{††}

¹⁰ Hahÿÿ da na-ääj hë P'op Hagä Do kyyh ta T'aah ky n'aa hã:

"Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, òm né ti sahönh hë tadu dahäng noo gó badäk hahÿÿh, wë, papÿÿj, kamarab, sagööh na-ääj hë pahuuj wät doo.

¹¹ Ta ti sahönh hë gawatsik da. Tii d' nado òm. Òm da awäd had'yit hë. Ji saroor ahãnh do hadoo badäk hahÿÿh, wë, papÿÿj, kamarab, sagööh na-ääj hë.

¹² Ji hatsé ji apöðs doo da mabad'oo da sa hã. Mawareem da, ji saroor ji wareem doo da. Tii d' nado òm.

P'ooj ub mabawät doo da, tii da mabawät had'yit hë da. Dooh makawareem bã. Òm da awäd had'yit hë."^{‡‡}

¹³ Dooh noo gó ääs sa hã P'op Hagä Do her'ood bã:

"Aso hup ÿÿ hënh, si ÿ mabag'ääs hyb n'aa a majüÿ nes'ëëm bã kä."^{§§}

¹⁴ Ääs kä, sahee hedoo doo, P'op Hagä Do mejüü do moo bok do tii. P'op Hagä Do mejüü ramasa hyb n'aa ta jawén ta wë hedëp doo.

2

¹ Ti hyb n'aa kä, ääs sa bahãnh Jesus bahadoo do hyb n'aa, taw'ääs hë ta bahãnh baad ub ër hyb n'aa matakëë ta ky n'aa hanäm do ër maa napäh do hã, ta s'ee hënh, dawëë ta mahãnh ër h'yyb nawät hyb n'aa.

² Ky n'aa jaw'yyk né hë P'op Hagä Do kyyh p'ooj ub ääs Mosees sa hã ratab'ëës doo.* Sahönh hë ta ti ky nadahe'eh doo, ty n'aa ges'yyk doo, raky nadaheeh do péñh né hë ragadoo paa baad nadoo do ta sãm.

³ Tii d' tahadoo do hyb n'aa, dooh da ër kedëëb bã P'op Hagä Do ji tarejãa do mahãnh, tak'ëp baad hadoo do ër ted'ëëp do ky n'aa hã ër hyb n'aa manatakã bã, ta hã ër hyb n'aa nap'eed bã. Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do né hë ti pooj jé sa hã tamaher'oot do ta ti ji ted'ëëp do ky n'aa. Ta

jawén, Jesus kyyh maa napäh doo, te hub né hē tii, rametä kän ér hä kää.

⁴ Èr hä ramaher'oot noo gó, ta metëë n'aa me, meuj n'aa näng doo me, tapehuunh doo me na-ääj hē P'op Hagä Do metä kän te hub né hē tii. Ta Sahee hä hana doo ji hajaa doo, tah'yib däng doo da ji hä tanoo doo, ta tii me na-ääj hē tametëéh ta tii.

Èër, ta wakään bahadoo Jesus hado däk do ky n'aa hahÿÿh

⁵ Bē ÿ maher'oot hahÿÿh: Doooh ääs sa hä tadoo bā P'op Hagä Do an'oo dāk rabag'āas hyb n'aa ta ti papuu hedoo do ta karapee rababok doo bā, ta jawén hawät doo, ta ky n'aa babä bē ÿ ma erih doo.

⁶ Doooh ääs hä tan'oo bā ta ti rabag'āas. Ti anäng P'op Hagä Do kyy kerih doo gó hahÿÿ da ta her'oot doo:

“Doooh its ti ajyy.

Ti hadoo né hē sa hä mahyb n'aa esee, P'op Hagä Doo.

Doooh its badāk hahÿÿ hä habong doo.

Ti hadoo né hē mahag'āas sa hä.

⁷ Ääs hyb n'aa jewyk do yd jé kanahën d'os hē ajyy rahyb n'aa jewyk man'oo bā.[†]

Ti hadoo né hē, tak'ëp rahyb n'aa jew'yyk, tak'ëp rakawehë dāk man'oo bā.

⁸ Sahõnh hä rabag'āas man'oo bā,[‡] näng mā ta kyyh.

Sahõnh hä rabag'āas P'op Hagä Do an'oo bā kää, dooh mad'aak pé rabanag'āas péh. Tii d' tahado né paawā, da hē dooh ér hapëë nā bā sahõnh hä rabag'āas.

⁹ Ta ti nepä né paawā ér hä, ér hapäh Jesus, ta hä ta ti kerii dāk do paa kaja dāk doo. Ääs hyb n'aa jewyk do yd jé Jesus bahadoo dó P'op Hagä Do an'oo bā paah, ji wē P'op Hagä Do ky enyym do hyb n'aa sahõnh hē sa hyb n'aa tadajëp hyb n'aa. Hÿÿ kää, tahob wät do hyb n'aa paa dajëb, tak'ëp Jesus hyb n'aa jawyg dāk, tak'ëp takawehëë dāk.

¹⁰ Taw'ääts hē né hē P'op Hagä Doo, sahõnh hē tahana doo, ta hyb n'aa sahõnh hē hawät doo, Jesus hä tabad'oo doo: Jesus ahoop do hyb n'aa baad had'op Jesus wén hado kän tan'oo bā, hajõk badāk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do taah hedoo doo, ta sii ta bag tak'ëp gabarëéh do mahang rababoo padëék hyb n'aa kää. Jesus sa h'y'yb tym dëëb P'op Hagä Do wē.

¹¹ P'op Hagä Do hanaa né hē Jesus, tsyt hē P'op Hagä Do wē ji bawäd dāk hanoo doo. Ti hanaa na-ääj hē ji, tsyt hē P'op Hagä Do wē

haboo dāk doo. Sét hanaa né hē èër. Ti hyb n'aa dooh Jesus nu mebyy bā “wakän haa” tanoo bā ér hä,

¹² hahÿÿ da ta Yb hä tabaher'oot noo gó:

“ÿ maher'oot da a ky n'aa wakän haa sa hä.

Öm ÿ ma ejäm da sa hõö gó, a hyb n'aa rakahet'aa doo bā.”[§]

¹³ Hahÿÿ da na-ääj hē ta kyyh: “Ta hä da ÿ h'y'yy kasadä”,^{**} näng mäh. Tii bā ahõm nā ta kyyh: “Gëët hahÿÿ ÿÿ, karapé haa sa sii, hä ÿ P'op Hagä Do anoo doo”,^{††} näng mäh.

¹⁴ Ta karapee ramajyyw enäh do hyb n'aa, radab enäh do hyb n'aa, sa da hadoo Jesus bahadoo dāk. Tii d' tawén d'oo tadajëp doo me tagawatsiig hõm hyb n'aa Dijab,^{**} dajëb hejój wē näng doo,

¹⁵ ér tabed'ëëp hyb n'aa kää ji dajëp ji jeÿÿm do mahänh. Dajëb ji jeÿÿm do hyb n'aa, sa karom he'ÿÿm doo gó habok do hadoo paa ér p'ooj ub. Jesus ér tabedëëb wät hÿÿ kää, baad ub, neÿÿm doo gó ér babok hyb n'aa kää.

¹⁶ Wyt ta maab hē: Ajyy Jesus wén hado dāk, Abaraäm panaa hedoo do tamasa hyb n'aa. Doooh ääs tamasa do hyb n'aa tado bā tii.

¹⁷ Ta wakään hed'op tawén hado dāk, sa ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät tabahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do wē, sa hä t'yyd mehün doo, P'op Hagä Do wē baad had'yyt hē moo wät doo. Sa da hadoo tabahado dāk paah, tadajëp doo me nesaa do ér moo bok do tabado hõm hyb n'aa.

¹⁸ Jesus ahob wät do hyb n'aa ta hä Dijab h'y'yb tatuk noo gó, Jesus hajaa tamasa bā ji, da hē Nesaa Do Yb h'y'yb tatuk doo. Tahapäh nyy da ji tamasa.

3

Mosees hyb n'aa jawyk do bahänh Jesus hyb n'aa jawyk do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti hyb n'aa wakän haa hedoo doo, tsyt hē P'op Hagä Do wē kasëëw bong doo, ta jawén, hÿÿ pong jé ta pa bē babok hyb n'aa, taw'ääts hē Jesus hä bē hyb n'aa matakä. P'op Hagä Do ky n'aa rod ér wē tamejüü do tii. Èr ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät P'op Hagä Do wē. Ti né hē ér h'y'yy kaha'eeh doo.

² Sahõnh hē ta hä P'op Hagä Do mejüü do Jesus moo wäd wäd had'yyt hē, p'ooj ub Mosees moo wäd wät doo da sahõnh hē P'op Hagä Do tób n'aa yt hā.*

[†] 2:7 Hahÿÿ da na-ääj hē tahajaa ji erii bā: “Banadawëët do noo gó, ääs hyb n'aa jewyk do yd jé man'oo bā ajyy rahyb n'aa jewyk.” [‡] 2:8 Saaw-Mo 8.4-6 [§] 2:12 Saaw-Mo 22.22 ^{**} 2:13 Isajas 8.17 ^{††} 2:13 Isajas 8.18 ^{‡‡} 2:14

Gereg kyy me ramaneëéh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahananäng pé ti Dijab. * 3:2 Tób P'op Hagä Do yd kahesé do pan'aa P'op Hagä Do ky gabuu gó Mosees tamaa sooh do apäh ti P'op Hagä Do tób n'aa. Ta see pé noo gó P'op Hagä Do karapee na-ääj hē ramaneëéh P'op Hagä Do tób n'aa. Ti hyb n'aa, “baad ub Mosees moo wäd wät P'op Hagä Do karapee sa mahang”, tahananäng pé tii.

³ Mosees hyb n'aa jawyk do bahānh Jesu hyb n'aa jawyk. Panyyg ky n'aa gó bē y maher'oot: Tób ky n'aa etsēeh do bahānh tób tama do ky n'aa etsēeh.

⁴ Any nē paawā sahōnh hē tób tahem'aa doo, ti bahānh ti P'op Hagā Doo, sahōnh hē mo haj'aa nāng doo.

⁵ Mosees kā, P'op Hagā Do karom, baad tamoo wāt paa sahōnh hē P'op Hagā Do mejūū doo, tób ta yd kahesé do hā. Mosees moo wāt do paa ta metēē n'aa P'op Hagā Do T'aah ky n'aa hā.[†]

⁶ Kristo hā kā, P'op Hagā Do T'aah, baad tamoo wāt P'op Hagā Do tób n'aa hadoo do hā kā. Ēēr, Kristo hā h'yy ka'eeh do ti ta tób hadoo doo, neŷym doo me ēr gadaa bā had'yyt hē ēr hā taky dāng doo. Ēr h'yy ganejē hōm bā ēr pooj jé ēr gada do hā, ēr kasab'ee do hā.

Taw'āats hē dooh ji aba bā ji h'yyb ky n'aa hahŷȳh

⁷ Ti hyb n'aa, P'op Hagā Do kyy kerih do hā ta Sahee her'oot doo da:

“Da hē, P'op Hagā Do kyyh bē maa napāh bā,
⁸ bē aba manā bē h'yyb, P'op Hagā Do wē rah'yy kawereem do paa da,
banawāng doo bā P'op Hagā Do rametyy noo gó.

⁹ Ta tii bā bē wahē makū y ramehet'yy, 40 ta baab noo gó rahapēē né paawā kabaj'aa do y moo wād wāt do sa mahang.

¹⁰ Ti hyb n'aa y kawajāān paa nanāng sa wē. Hahŷȳ d' paa y her'oot sa ky n'aa, ‘Ta s'ee hēnh had'yyt hē sa h'yyb bawāt. Dooh rakarēn bā rabok bā y karēn doo da', nāng paa kēh ȳy.

¹¹ Ti hyb n'aa y kawajāān doo me, ky kaneh'ŷyt doo me, y ky dāng hahŷȳh: ‘Dooh da y an'oo bā y benām doo bā rajēē pā bā. Dooh da y an'oo bā rakamehāāg y ky dāng doo bā’ ”,[‡] nāng P'op Hagā Do kyyh.

¹² Wakān haa hedoo doo, bē hyb n'aa matakā nesaa bē h'yyb nahadoo hyb n'aa. Bē hyb n'aa matakā bē h'yy kanae mahānh, P'op Hagā Do hawād had'yyt do bē neréd mahānh.

¹³ Taw'āats hē bē sahōnh hē bē h'yyb enāw bē da hadoo doo, da hē ji P'op Hagā Do bats'yyt nā bā, bē see ta h'yyb baa mahānh nesaa do tamoo wāt do ta hā wadii do hyb n'aa.

¹⁴ “Bē hyb n'aa matakā P'op Hagā Do bē neréd mahānh”, y wén mejūū bē hā, Kristo h'yyb hataa ēr bahado dāk do hyb n'aa. Kristo h'yyb hataa né hē ēēr, baad had'yyt hē ēr h'yy kasadēē bā ta hā, pooj jé ēr du doo noo gó baad ēr h'yy kasadā doo da.

¹⁵ Hahŷȳ tabaheer'oot bā, “Da hē, P'op Hagā Do kyyh bē maa napāh bā, bē aba manā bē h'yyb, P'op Hagā Do wē rah'yy kawereem do paa da”,[§]

¹⁶ jaa ti P'op Hagā Do kyyh maa napāh doo, ta wē h'yy kawereem doo? Sahōnh hē Esit hāj n'aa bā naa Mosees manyyh do né hē tii.

¹⁷ Jaa wē P'op Hagā Do kawajāān 40 ta baab noo gó? Nesaa do moo bok do wē takawajāān. Banawāng doo bā daap sa kamag baboo hōm.

¹⁸ Jaa hā ta ky kaneh'ŷyt doo me P'op Hagā Do ky hadoo: “Dooh y an'oo bā da y benām doo bā rajēē pā bā. Dooh da y an'oo bā rakamehāāg bā pa ȳy”? Ky nadah'eeh do hā ta ky dāng tii.

¹⁹ Rah'yy kana'eeh do hyb n'aa né hē rawén nahajaa rajēē pā bā P'op Hagā Do benām doo bā, ēr hapāh.

4

¹ Ti hyb n'aa, tanahānh nā do hyb n'aa ji P'op Hagā Do ky n'aa enooh doo, tabenām doo bā ji h'yyb tym kameh'āāk doo, taw'āats hē h'yyb eŷym doo me baad ēr hyb n'aa matakēē, bē see nes'ōōs hyb n'aa tii.

² Ta tii d' bē y wén maher'oot, banawāng doo bā sa hā ramaher'oot do paa da, ēr hā na-āāj hē ramaher'oot P'op Hagā Do panyyg hanām doo. Nanāng dooh ragado bā P'op Hagā Do ky n'aa enooh doo, raky nadaheeh do hyb n'aa sa wób ky dah'eeh doo da.*

³ Ēēr kā, P'op Hagā Do panyyg hanām do ky dah'eeh doo, ēr gadoo da P'op Hagā Do hanaa ji h'yyb tym kameh'āāk doo. Ky nadah'eeh do sa ky n'aa kā hahŷȳ d' paa P'op Hagā Do beher'oot:

“Ti hyb n'aa y kawajāān doo me ky kaneh'ŷyt doo me y ky dāng hahŷȳh: ‘Dooh y an'oo bā da y benām doo bā rajēē pā bā.

Dooh da y an'oo bā rakamehāāg y benyyw hōm doo bā.’ ”[†]

Raky nadaheeh do hyb n'aa né hē rawén ganadoo sa h'yyb tym kameh'āāk doo. P'ooj ub paah, badāk hahŷȳ tadu dahāng noo gó P'op Hagā Do benyyw dāk paa tii.

[†] **3:5** Hahŷȳ da na-āāj hē tahajaa ji erii bā tii: “Mosees kā, P'op Hagā Do karom, baad tamoo wāt paa sahōnh hē P'op Hagā do mejūū do P'op Hagā Do karapee tabahag'āās bā. Mosees moo wāt do paa ta metēē n'aa P'op Hagā Do T'aah ky n'aa hā.”

[‡] **3:11** Saaw-Mo 95.7-11. [§] **3:15** Saaw-Mo 95.7-8 * **4:2** Pawóp hē ky dah'eeh paah, Kareb, Josuwéh hād enāh doo. Ta wób dooh raky dahé bā, rawén ganadoo P'op Hagā Do ky n'aa enooh doo. [†] **4:3** Saaw-Mo 95.11

4 P'op Hagä Do benyyw däk paa ta ti er wén hapäh, hahÿÿ da ta kyy kerih doo gó taher'oot do hyb n'aa setsi däg kä ta ä ky n'aa hä, tapehuunh do jawén paa bä: "Setsi m' ta ä kä tamoo gawatsik. Setsi kä m' ta ä kä, P'op Hagä Do kameh'ääk tapehuunh do hyb n'aa."[‡]

5 Ta ti ky n'aa né hē na-ääj hē taher'oot hahÿÿ da tabaher'oot bä: "Dooch ÿ an'oo bä da ÿ benäm doo bä rajëë pä bä. Dooch da ÿ an'oo bä rakameh'ääg ÿ benyyw hōm doo bä."

6 P'op Hagä Do benyyw däk né hē ji baym do hood, ji h'yyb tym kameh'ääk doo bä. Pooj jé P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ky n'aa hanäm do maa nap'ëeh doo, dooch raky dahé bä, ti hyb n'aa dooch ragado bä tii. Ti hadoo né hē, ti abok nä ta wób sa pooj jé P'op Hagä Do benyyw däk rabajëng hyb n'aa ta gó.

7 Ti hyb n'aa p'aa hēnh P'op Hagä Do anoo ta tyw n'aa ji hä. Da hē ti tabanoo ta tyw n'aa ji hä. Hajōng ta baab jawén paa bä, raky nadaheeh do jawén paa bä, P'op Hagä Do ky dāng paa ta tii, Dawi her'oot do hä, pooj jé ÿ erii wät doo. § Hahÿÿ d' ta kyyh:

"Da hē, P'op Hagä Do kyyh bë maa napäh bä, bë aba manä bë h'yyb", ** nāng mäh.

8 Josuwéh tado bä paawä ti hanoo do rakameh'ääk doo, hēej sa hä taky n'aa enooh do tado bä paawä rakameh'ääk doo bä, dooch ta jawén P'op Hagä Do her'ood bä paawä ta see pé ky n'aa ji kameh'ääk doo.††

9 Ti hyb n'aa kä, ti any däk tsyt hē kasëew däk do ji h'yyb tym kameh'ääk doo, ta kara-pee hyb n'aa P'op Hagä Do benyyw däk doo.

10 Ta ti ji h'yyb tym kameh'ääk do gad'oo doo, rakameh'ääk da ramoo bok do jawén paa bä sa hä P'op Hagä Do karēn doo, P'op Hagä Do kameh'ääk doo da né hē tapehuunh do tabahajaa do jawén paa bä.

11 Ti hyb n'aa kä, taw'ääts hē tak'öp er hyb n'aa tam'aah ji h'yyb tym kameh'ääk do P'op Hagä Do ky n'aa enooh do er gadoo hyb n'aa, nabuj keh'ūüm doo, ky nadah'eeh doo, p'ooj ub habong doo da er nabok hyb n'aa.

12 Ta ti ÿ wén her'oot, awät do hyb n'aa P'op Hagä Do kyyh. Tahajaa tabad'oo P'op Hagä Do karēn doo. Sēn-jeer séd demuun tahāw padëek do bahānh P'op Hagä Do kyyh hehām do hadoo. Sēn-jeer t'öp tabajëng doo da ji k'yy gahūün gó, t'öp P'op Hagä Do kyyh bajëng ji h'yyb tym gó. Sahōnh hē ji h'yyb gó hanāng do tametyy, sahōnh hē ji hyb n'aa newëë do tametyy.

13 Sahōnh hē P'op Hagä Do pahuunh do mahang dooh kejēn pé P'op Hagä Do mahānh. Sahōnh hē P'op Hagä Do bahapäh. Sahōnh hē wyt ta maab hē ta matym gó. Ta matym gó er kametä däk da er metëeh hyb n'aa ta hä nyy da er baboo bok paah.

Jesus er ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät P'op Hagä Do wë ky n'aa hahÿÿh

14 Ti hyb n'aa kä, ti anāng do hyb n'aa Jesus, P'op Hagä Do T'aah, er ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät do P'op Hagä Do wë, hÿ pong jé P'op Hagä Do wë hajëë suun doo, taw'ääts hē dooch er h'yy keréd bä Jesus ky n'aa er gado däk do paa hä.

15 Taw'ääts hē ta tii hä er h'yy kanerét ÿ wén nāng, er ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät do P'op Hagä Do wë tabahapäh do hyb n'aa né hē er h'yyb nahejooj. Tahapäh er hä kametëeh doo, ti na-ääj hē Nesaa Do Yb h'yyb tatuk do paa hyb n'aa sahōnh hä, er Nesaa Do Yb h'yyb tatuk doo da né hē. Nesaa Do Yb h'yyb tatug né paawä ta hä, dooch nesaa do Jesus hä.

16 Ti hyb n'aa taw'ääts hē h'yy kasadä doo me P'op Hagä Do ky ennym do wë er bahōm,‡‡ er tat'yyd mehūn hyb n'aa, taky ennym doo gó er tamasa hyb n'aa baad tanadoo noo gó er hä.

5

1 Sahōnh hē sa ky n'aa rod wahë n'aa P'op Hagä Do wë takasëew hōm sa wakāän mahang, sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë tabahadoo hyb n'aa, P'op Hagä Do matym n'aa ta wë tamanaa hyb n'aa, sa masāäh wób P'op Hagä Do hä tama ejuu hyb n'aa na-ääj hē, nesaa do ramoo bok do kado hōm hyb n'aa.

2 Sa da hadoo sa ky n'aa rod tabahadoo do hyb n'aa, sa nemuun h'yyb nahejooonh do hyb n'aa, tahajaa kaja hē ta h'yyb tamahūüm bä h'yy gatamah do hyb n'aa hes'ōds do sa wë.

3 Sa da ta h'yyb nahejooonh do hyb n'aa, ta wakāän hyb n'aa had'yyt nado tama ejuu P'op Hagä Do wë. Ta hyb n'aa na-ääj hē ky n'aa jaw'yyk do mejūü P'op Hagä Do hä tama ejuu, nesaa do tamoo wäd wät do kado hōm hyb n'aa.

4 Dooch hajaa pé ta daaj hē takasëew bä sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë tabahadoo hyb n'aa. P'op Hagä Do ti hasēm tii, Arāw tasëew hōm do paa hadoo.

5 Ti hadoo Kristo hä. Dooch ta daaj hē takasëew bä, dooch ta daaj hē takawehëë bä

‡ 4:4 Genesis 2.2 § 4:7 Pooj jé ÿ erii wät doo tawén nāng, tēg eh do 3 hä pawöp nuu me ta ti taberii wät do hyb n'aa.

** 4:7 Saaw-Mo 95.7-8 †† 4:8 Josuwéh ti Kanaāh häj n'aa hēnh Isaraëw buuj mahūüm do paah. ‡‡ 4:16 Ji h'yy

kasadä doo me ji ky n'aa etsëë, tahanāng pé ta wë ji bahōm doo. * 5:5 Saaw-Mo 2.7

sa ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät do taba-
hadoo hyb n'aa. P'op Hagä Do né hë tii, "Tah
ÿ òm, hana ÿ òm"* hanäng do ta hä.

⁶ Hahÿÿ da na-ääj hë Kristo hä P'op Hagä
Do baher'oot ta kyy kerih do bód see hä:

"Sa ky n'aa rod wë ÿ had'yyt hë òm,
Merekisedek,† sa ky n'aa rod wë ÿ hadoo
péh",‡ näng mä ta hä.

⁷ Badäk hahÿÿ bä Jesus bawät noo gó
tak'öp taky n'aa etsëë P'op Hagä Do hä.
Tak'öp ta kyyh taky n'aa etsëë bä, haoot doo
me na-ääj hë taky n'aa etsëë P'op Hagä Do
hä, dajëb mahänh ji hed'ëëp do hä. P'op
Hagä Do ky daheeh taky n'aa etsëë doo,
Jesus ky dahé had'yyt hë do hyb n'aa ta Yb
karën doo.

⁸ P'op Hagä Do T'aah né hë paawä, ne-
saa do tahoop do hä tahapëë däk nyy d'
tahanäng pé P'op Hagä Do hä ji ky daheeh
doo.

⁹ Sahõnh hë ta Yb karën do ta hä kaja
däk bä kä, sahõnh hë ta hä ky dah'eeh do
sa h'yyb tym dëëb tabahado däg kán. P'op
Hagä Do pa had'yyt hë da rababok tan'oo bá
kä.

¹⁰ Sa ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät P'op
Hagä Do wë, Merekisedek hadoo do Jesus
bahado däk P'op Hagä Do an'oo bá.

*Ji h'yy ganajëë hõm do Jesus hä ky n'aa
hahÿÿh*

¹¹ Hajõng ti anyy däk paawä ta ti ky n'aa
bë ÿ maher'oot hyb n'aa. Ti hadoo né hë,
hejõonh ji maher'ood bá ta ky n'aa, nayyw
hë bë h'yy ganahoot do hyb n'aa ta hä.

¹² Báp peej däg bë h'yy kae däk do hyb n'aa
Jesus hä, ta wób paawä bë ma metëëk da hë
ta ky n'aa. Ti hadoo né hë, dooh tagah'ood
ná bá bë hä. Bë karën p'aa hënh ji ma metëëk
bë hä. Jáam hë pooj jé P'op Hagä Do ky n'aa
bë rama metëëk do paa ji ab'aanh bë karën.
Karapee t'aah ta ÿÿn bii gamyji karën doo,
ta tä nawëh ná do hadoo bëëh.

¹³ Bii karën ná doo, karapee t'aah hadoo
näh, ji hä P'op Hagä Do karën do hä h'yy
ganahoot ná doo.

¹⁴ Ta dab ti wahëh hedoo do sa tä. Hahÿÿ
d' ÿ hanäng pé tii: H'yy gah'ood däk do
ramaa napäh sahõnh hë P'op Hagä Do kyyh.
Sa h'yyb gó rahyb n'aa newë had'yyt hë do
hyb n'aa, rahapëë däk ny hadoo do baad ub,
ny hadoo do baad nadoo doo.

6

¹ Ti hyb n'aa, taw'ääts hë èr hyb n'aa
matakëë baad tagahoot hyb n'aa èr hä
sahõnh hë èr hä Kristo metëëh doo, baad

èr bahaja däk hyb n'aa. Taw'ääts hë dooh
èr abaj had'yyt hë jáam hë pooj jé Kristo
ky n'aa èr rama metëëk doo. Taw'ääts hë
doo p'aa hënh èr abaj jáam hë pooj jé èr ma
kamet'ëëg wät doo, daap hadoo do ji moo
wät do ji eréd hõm do ky n'aa hedoo doo,
P'op Hagä Do hä ji h'yy ka'eeh do ky n'aa
hedoo doo,

² Ji nu kemuun do ky n'aa hedoo doo,
sa wahë n'aa sa moo radatoonh do sa nu
gad'oo bá ky n'aa hedoo doo, dejëp do
ragenä bong do ky n'aa hedoo doo, h'yy
kana'eeh do P'op Hagä Do ky n'aa ety
had'yyt hë do ky n'aa hedoo do na-ääj hë. Èr
hapëë däk né hë sahõnh hë ta tii.

³ Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do an'oo bá, èr ma
kametëëk èr nahapäh ná doo, èr hapäh do
takah'üüm hyb n'aa, baad èr bahaja däk hyb
n'aa kä.

⁴⁻⁶ Ta ti ÿ wén her'oot, dooh tahaja bá
kä p'aa hënh P'op Hagä Do wë rah'yy kaw-
ereem bá Kristo tyw n'aa reréd bá, P'op
Hagä Do panyyg hä rah'yy gah'ood däk do
paah, P'op Hagä Do hanaa ramepëë däk
do paah, P'op Hagä Do Sahee ragado däk
do paah, P'op Hagä Do kyyh hanäm do
ramepëë däk do paah, Kristo hejój ta jawén
tabag'ääs noo gó tametëëh do rahapëë däk
do paa na-ääj né hë. Kristo heréd hõm
doo, dooh tahaja wäd bá p'aa hënh rah'yy
kawereem P'op Hagä Do wë, p'aa hënh P'op
Hagä Do T'aah b'aa kajatsék do hä rabepëëm
hadoo do hyb n'aa, sahõnh hë rabahapäh bá
P'op Hagä Do T'aah ta wób raky n'aa rejää
ran'oo bá ta tii hä.

⁷ P'op Hagä Do ky n'aa edëng gëew naëng
tõs gado had'yyt doo, ta danäh joom baad
hawäng hanoo doo.

⁸ Tii d' nado gëew naëng hadoos do gado
had'yyt né paawä jáam hë hawäng jawü he-
doo doo, sasëng hedoo doo. Dooh gëew baad
hadoo do tado bá. Edaa däk P'op Hagä Do ky
n'aa wasee tii. Tagadëëg ub tagawats'iik tii.*

⁹ Tii d' né ÿ baher'ood paawä najis haa,
doo h'yy gejë hõm do wób bë do bá hä ÿÿ.
Baad hadoo do hä, ji h'yyb tym hedëp hanoo
do hä bë h'yy kajäk, hä ÿÿ.

¹⁰ Ta ti ÿ wén hapäh bë hä, taw'ääts hë
hadoo do hyb n'aa P'op Hagä Do bad'oo ji hä.
Doo da tamabaan bá bë moo bok do paah.
Doo da tamabaan bá ta hä bë kamahän do
hyb n'aa ta karapee tsyt hë ta wë kasëew
bong do bë masa do paah, da hë bë masa do
na-ääj né hë.

¹¹ Ti hadoo né hë, ÿ karën paawä tsebé doo
me, tak'öp bë h'yyb hedoo doo me had'yyt hë

† 5:6 Genesis 14.17-20 hä takerii däk ta ti Merekisedek panyyg. ‡ 5:6 Saaw-Mo 110.4 * 6:8 Gereg kyy me
tabaher'oot, "Tagadëëg ub tagatang." Tagadëëg ub tagawats'iik tahanäng pé tii, Gereg kyy me. Gëew ky n'aa gó ji
tamaher'oot Jesus hä h'yy ganajëë hõm do sa ky n'aa, h'yy gejë hõm do sa ky n'aa na-ääj hë.

bē bad'oo ta ti bē dajëb bā kā, baad bē gadoo hyb n'aa hý pong jé bē gahëèn doo.

¹² DooH ý karën bā bē nehōj padäg bā. Taw'ääts hé P'op Hagä Do ky n'aa enooh do bē pooj jé gado däk do rababok doo da bē babok. Baad rah'yy ka'eeh do hyb n'aa, h'yy ganajëng doo me rababok do hyb n'aa, ti ragado däg kån P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo kã.

P'op Hagä Do moo wät né hē ji hā taky n'aa enooh do ky n'aa hahýȳh

¹³ P'ooj ub, Abaraām hā P'op Hagä Do ky n'aa enooh noo gó, ta daaj hē, ta häd gó taky däng, dooh taky kahýȳd bā Abaraām bahapäh hyb n'aa. DooH P'op Hagä Do bahänh péh, ti hyb n'aa ta häd gó né taky däng.

¹⁴ Hahýȳ da Abaraām hā taky n'aa enooh: “Ōm ý ky n'aa edëng né da. Tak'ëp da takanekan a panaa”,† näng mä ta kyyh.

¹⁵ Tii bā h'yy ganajëng doo me Abaraām gada do jawén paa bā, tagado däg kån ta hā P'op Hagä Do ky n'aa eno däk do paah.

¹⁶ Baad ji karën bā ji ky dëë bā, ji bahänh hyb n'aa jawyk do hā ji ky däng, te hub né hē ji her'oot do ta wób rabahapäh hyb n'aa. Tii d' ji adoo bā, dooh ji raky sëew wäd bā.

¹⁷ Tii d' paa P'op Hagä Do bad'oo. Ky kaneh'ýyt doo me ta häd gó taky däng, sa hā taky n'aa enooh noo gó. Tii d' tawén d'oo, ta jawén taky n'aa enooh do gadoo doo, dooh sa hā P'op Hagä Do ky kahýȳd bā baad rabahapäh hyb n'aa.

¹⁸ DooH P'op Hagä Do ahýȳd bā ta kyyh. DooH P'op Hagä Do noo kanesa bā. Pawóp hadoo do P'op Hagä Do wén her'oot ér hā, èër, ta wē kedëëb wät doo, ér h'yy kahejój däk hyb n'aa, ér pooj jé ér gada do ér nerét hyb n'aa.

¹⁹ Baad ér gahëèn ta wē né da ér babok ta jawén. Baad ér gahëèn do ér h'yyb tahej'oonh ér h'yy gejë hōm mahänh. Marakate ta jawyyg n'aa mesoo do hadoo bah'ood ahëm hōm mahänh hadoo ti ér h'yy kahej'oonh doo. Ta ti ér kahej'oonh doo, P'op Hagä Do hā takahej'oonh.

²⁰ Ta tii bā, P'op Hagä Do matym gó Jesus bajëë suun ér hyb n'aa, ta majyyw me tabado hōm hyb n'aa nesaa do ér moo boo bok doo. Sa ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät do P'op Hagä Do tób n'aa gawakō t'öp gadäk doo gó sa masāäh majyyw tamahej'ëëh do hadoo né tii. Tii d' Jesus bad'oo do hyb n'aa ér ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät P'op Hagä Do wē tabahado däg had'yyt hē kã, sa ky n'aa rod Merekisedek hadoo péh.

7

Merekisedek ky n'aa hahýȳh

¹ Panang Sarëm häd näng do wahë n'aa paa ta ti Merekisedek. P'op Hagä Doo, Ta Bahänh Hadoo Do wē sa ky n'aa rod. Abaraām Merekisedek mamuun paa Abaraām babaa j nã bã ta wób sa wahë n'aa sa warahén sii hē taj'aa ketsë jawén paa bã. Tii bā wahë n'aa Abaraām Merekisedek ky n'aa edëë gëët.

² Ti m' Abaraām bets'ëë hōm ta hā ta maji hā tado hōm do uuh. Ji moo sahōnh hē ken'yyh do sët hē ken'yyh tets'ëë däk mä Merekisedek hā. “Sa wahë n'aa, baad had'op do moo hew'ëët doo”, tahanäng pé ti Merekisedek. Sarëm bā wahë n'aa m'. Sarëm bā wahë n'aa, “Sa wahë n'aa rakanajë bong hanoo doo, rah'yyb enyyw padëëk hanoo doo”, tahanäng pé tii.

³ DooH ji ky n'aa napëë bā ta yb, ta ýyn. DooH ji ky n'aa napëë bā ta wahë makü tahana doo. DooH na-ääj hē ji ky n'aa napëë bā tabenäng do ky n'aa, tadajëp do ky n'aa. Ti hyb n'aa sa ky n'aa rod had'yyt hē P'op Hagä Do wē,* P'op Hagä Do T'aah sa ky n'aa rod had'yyt hē tabahadoo doo da.

⁴ Bē hyb n'aa newë, tak'ëp tahyb n'aa jawyk Merekisedek. Abaraām, ér wahë maküüh, hyb n'aa jawyk né paawä, tets'ëë hōm ta maji hā tado hōm do uuh Merekisedek hā. Ji moo sahōnh hē ken'yyh do sët hē ken'yyh tets'ëë däk mä ta hā.

⁵ Rewi panaa wób, sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wē hedoo doo, ti rahajaa ragahëèn bā sa wakään wē hanäng do uuh, Abaraām panaa had'yyt né paawä. Tii d' tawén hadoo, tii da Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü do hyb n'aa.

⁶ Merekisedek, Rewi panaa nado né paawä, tagado däk Abaraām wē hanäng do uuh. Ti m' Merekisedek ky n'aa edëë gëët Abaraām, P'op Hagä Do ky n'aa enooh do gado däk do paah.

⁷ Hýy kã, wyt ta maab hē hahýȳh: Ta bahänh hyb n'aa jawyk do tii, ta yd jé hyb n'aa jawyk do taky n'aa edëng doo.†

⁸ Rewi panaa, Isaraëw buuj sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wē, sa wakään wē hanäng do uuh gah'ëën doo, ajyy ub tii. Rawehëh padëëk bā radejëp. Merekisedek kã, Abaraām wē hanäng do uuh gadoo doo, edëb had'yyt hē P'op Hagä Do kyy kerih do metëëh. Ti hyb n'aa sa ky n'aa rod Rewi panaa sa bahänh tii.

⁹ Hahý hyb n'aa na-ääj hē Rewi panaa sa bahänh Merekisedek hyb n'aa jawyk ji wén hapäh: Rewi panaa, sa wakään wē hanäng do uuh gah'ëën doo, ti na-ääj hē repaag

† 6:14 Genesis 22.17 * 7:3 Ji ky n'aa nanapäh do hyb n'aa tabenäng doo, tadajëp doo, awäd had'yyt hē hadoo, dajëb né paawä tii. † 7:7 Abaraām bahänh Merekisedek hyb n'aa jawyk ji bahapäh ta tii hā.

hõm hadoo Merekisedek hã sa wë hanäng do uuh, dooh nä né paawä Rewi ti noo gó. Merekisedek hã Abaraãm ep'aak do hã rabepaag hõm. Hahÿ hyb n'aa tahajaa ji her'oot tii:

¹⁰ Abaraãm Merekisedek mamuun noo gó, Abaraãm hã ná ta panaa see Rewi.

¹¹ Takaja däg bã paawä sahõnh hë P'op Hagä Do karën do Isaraéw buuj sa ky n'aa rod Rewi hana do ramoo bok do hã, dooh hyb n'aa pé P'op Hagä Do asëm sa ky n'aa rod see Merekisedek hadoo péh, Arãw hadoo pé nadoo doo. Rewi panaa, Isaraéw buuj sa ky n'aa rod hedoo do radu doo noo gó ramoo bok doo, P'op Hagä Do an'oo däk Isaraéw buuj sa hã ta ky n'aa jaw'yyk doo. Ta ky n'aa jaw'yyk do mahang tamaher'oot nny da Rewi panaa ramoo bok ta wë.

¹² Ti hyb n'aa, ta see pé sa ky n'aa rod takahÿyd bã, ta nemuun né hë ky n'aa jaw'yyk do kah'ÿyt.

¹³ Ky n'aa jaw'yyk do kahÿyd däg kãn ër wén hapëë kãn, Jesus ër Wahë N'aa, ta ky n'aa P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot do paah, dooh Rewi panaa tado bã. Jakóh t'aah see panaa tii. Ta ti sa mahang dooh noo gó taganá bã sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë.

¹⁴ Ta ti ÿ wén her'oot, wyt ta maab hë do hyb n'aa, Judah häd näng do hanaa Jesus ër wahë n'aa. Sa ky n'aa rod ky n'aa Mosees her'oot noo gó, dooh Judah panaa hã taky deë bã sa ky n'aa rod rabahadoo hyb n'aa.

¹⁵ Wyt ta maab hë, takahÿyd kãn ji ky n'aa rod P'op Hagä Do wë, Rewi panaa nado wäd. Ti hyb n'aa takahÿyd däg kãn na-ãäj hë ky n'aa jaw'yyk doo, ji ky n'aa rod seeh, Merekisedek hadoo pé kaja däk do hyb n'aa kã.

¹⁶ Ji ky n'aa rod P'op Hagä Do wë ti tawén bahado däk, Rewi panaa hyb n'aa nado, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da. Ji ky n'aa rod Jesus wén hado däk P'op Hagä Do wë, takabaj'aa do hyb n'aa, tawäd had'yyt do hyb n'aa.

¹⁷ Tii d' tawén hadoo, hahÿy da P'op Hagä Do ky hadoo do hyb n'aa paa ta hã:

“Sa ky n'aa rod had'yyt hë da wë ÿy òm, Merekisedek, sa ky n'aa rod wë ÿy hadoo péh.”*

¹⁸ Ti hyb n'aa kã, ta ky n'aa jaw'yyk do pooj jé kan'oo däk do kado hõm kãn hÿy kã nahejoonh do hyb n'aa. Dooch tahajaa péh.

¹⁹ Dooch noo gó Mosees ky n'aa jaw'yyk do haja bã baad had'op ji bahadoo, P'op Hagä Do wë ji bahõm hyb n'aa. Ti bahãnh baad hadoo do ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä Do an'oo däk hÿy kã. Ta ti ta tyw n'aa me ër hajaa ër kaja bã P'op Hagä Do wë.

²⁰ Ta ky kaneh'ÿyt doo me ta häd gó P'op Hagä Do ky däng paa ta ti papuuj hadoo do taban'oo däk noo gó. Rewi panaa sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë rabahado padëék noo gó, dooh ta häd gó P'op Hagä Do ky deë bã tanah'ÿyt sa hã tanoo do ramoo bok doo.

²¹ Jesus kã ji ky n'aa rod P'op Hagä Do wë tabahado däk bã, ta ky kaneh'ÿyt doo me P'op Hagä Do ky deë kãn tanah'ÿyt doo. Hahÿy da ta kyyh ta hã:

“Baad ÿ ky däng hahÿy, dooh ÿ h'yy kahÿyd bã:

‘Sa ky n'aa rod had'yyt hë òm wë ÿy: ’S

²² Ky kaneh'ÿyt doo me Jesus hã P'op Hagä Do ky däng do hyb n'aa, pooj jé Mosees hã taky n'aa enooh do bahãnh baad ub hÿy kã ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä Do wë ji tamahüüm doo, ji hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. Jesus hyb n'aa takaja däk né hë ji hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo.

²³ Sa ky n'aa rod, Rewi panaa hedoo do hã kã, ta see dajëb bã paah, takah'ÿyt paa ta seeh. Sa wahë n'aa gó radejöp do hyb n'aa, dooh sét ub haja bã P'op Hagä Do wë tamoo wäd had'yyt bã.

²⁴ Tii d' nado Jesus. Jesus awäd had'yyt hë do hyb n'aa, ji ky n'aa rod had'yyt hë P'op Hagä Do wë.

²⁵ Ti hyb n'aa, baad tabahajaa tedëeb bã ta hyb n'aa P'op Hagä Do wë hah'üüm doo. Awäd had'yyt hë, sa hyb n'aa taky n'aa etsëë hyb n'aa.

²⁶ Ti hadoo pé né hë ji ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät do ji karën. Baad tabahajaa ër tamasaã bã sahõnh hã. Baad ub ti P'op Hagä Do matym gó. Dooch baad nadoo do tamoo wäd bã. Dooch nesaa pé ta hã. Nesaa do moo bok do h'yyb nahado. Hÿ pong jé sahõnh hë sa bahãnh tabahadoo P'op Hagä Do an'oo bã.

²⁷ Dooch hyb n'aa pé sa ky n'aa rod wahë n'aa wób rabahed'oo doo da tamoo wäd bã. Ta ãh hã had'yyt hë P'op Hagä Do hã rama ejuu paa tii. Pooj jé, sa daaj hë nesaa do ramoo bok do hyb n'aa rama hej'uu, tii bã sa wakãän, Isaraéw buuj nesaa do ramoo bok do hyb n'aa rama eju kãn. Tii d' nado Jesus. Sét nuu me ub nesaa do ta wób ramoo bok do sãm tan'oo däk P'op Hagä Do hã, ta daaj hë takan'oo däk noo gó sa hyb n'aa tadajöp hyb n'aa.**

²⁸ Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü do hã, ajyy sa da hadoo do nemuun h'yyb nahejoonh do rakasëew däk sa ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät P'op Hagä Do wë rabahadoo hyb n'aa. Tii d' nado P'op Hagä Do ky kaneh'ÿyt doo me taky däng do hã, Mosees ky n'aa jaw'yyk do jawén kan'oo däk doo. Ta

T'aah tasëew dāk ji ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät do tabahadoo hyb n'aa kā. Baad had'op had'yyt hë ta T'aah bahadoo P'op Hagä Do an'oo bā.

8

Jesus ër ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät do P'op Hagä Do wë ky n'aa hahÿÿh

¹ Hahÿ ti bë ÿ maher'oot do mahang tak'ëp baad hadoo doo: Ti anyy dāk né hë ër ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät doo. Hÿ pong jé, P'op Hagä Doo, Sahõnh Ta Bahãnh Hadoo Do hub hënh, takawehe'ëeh doo bā tabaso dāk.

² P'op Hagä Do matym gó, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mo haj'aa bā ër ky n'aa rod moo wät, badāk hahÿÿ bā sa hā P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa ajyy ratamaa sooh doo bā nado.*

³ Sahõnh hë ji ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät do† rasëm P'op Hagä Do matym n'aa P'op Hagä Do wë tamanaa hyb n'aa, sa masããh wób P'op Hagä Do hā tama ejuu hyb n'aa na-ããj hë. Ti hyb n'aa taw'ããts hë Jesus Kristo na-ããj hë manaa P'op Hagä Do matym n'aa.

⁴ Badāk hahÿÿ bā Jesus awäd nā bā paawā, dooh sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë tado bā paawā, anyy dāk do hyb n'aa Rewi panaa P'op Hagä Do hā rama ejuu doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da.

⁵ Sa hā P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa, hÿ pong jé hanäng do hãd hadoo do katamaa sooh do yt hā ti ramoo heb'ook. Dooh P'op Hagä Do bawät do heh'äät do tado bā ta ti tób ta yt hā ramoo bok do ër wën hapäh, hahÿÿ da Mosees P'op Hagä Do maher'oot do paa hyb n'aa: “Mamoo wäd ta tii, hahÿ waëë hā a hā ÿ metëëh do hadoo da, mahapäh do hadoo né hë.”‡ Heh'äät doo, hÿ pong jé tii.

⁶ Baad ub né paawā sa ky n'aa rod Rewi hãd nãng do panaa ramoo bok doo, tak'ëp baad ub ti bahãnh Jesus ër ky n'aa rod moo wät doo. Tii d' tawén hadoo, ta tyw n'aa papuuj ta hyb n'aa P'op Hagä Do wë ër kajaa Jesus anoo doo, p'ooj ub Mosees sa sii P'op Hagä Do kaner'oot do bahãnh do hyb n'aa. § Tak'ëp baad ub ti bahãnh na-ããj hë ër hā taky n'aa enooh doo.

⁷ Pooj jé Mosees sa sii P'op Hagä Do kaner'ood wät do an'oo bā paawā, baad ub sahõnh hë tabahadoo hyb n'aa, tii d' tado bā paawā, dooh hyb n'aa pé paawā ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä Do ky n'aa enooh péh.

* **8:2** Esodo bód, tég eh do 26 hā takერი dāk ta ti sa hā P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa ky n'aa. Ta ti yt hā nado Jesus moo wät. † **8:3** Isaraëw buuj hā rama erih do hahÿÿh. Sa ky n'aa rod, Rewi panaa hedoo do sa ky n'aa taher'oot tég nad'ëëd is do 3 hā. ‡ **8:5** Esodo 25.40 § **8:6** Hahÿÿ d' tahanäng pé ti rakaner'oot do ky n'aa: Sinaih waëë hā P'op Hagä Do anoo paa sa hā ta ky n'aa jaw'yyk doo. Isaraëw buuj raky dahé bā, P'op Hagä Do ky n'aa edëng sa hā, taky däng paah. Tii bā ta kyyh ragadoo. “Äã ky daheeh da”, nãk sa kyyh P'op Hagä Do hā. ** **8:12** Jeremii 31.31-34

⁸ Tii bā, P'op Hagä Do bahapäh bā, dooh né hë raky dahé bā Mosees sa sii takaner'ood wät doo, hahÿÿ da ta kyyh:

“Ti awät bë pooj jé papuuj Isaraëw buuj sii ÿ kaner'oot doo, Judah buuj sa sii na-ããj hë.

Ta tyw n'aa papuuj ÿ anoo da sa hā.

⁹ Sa wahë makü sa sii ÿ her'ood wät do paa nahado da tii, ÿ man'yyh noo gó Esit bā naa.

Raky nadaheeh do hyb n'aa paa sa sii ÿ ber'ood wät doo,

ÿ eréd hõm paa sa wahë maküüñ”, nãng mã Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.

¹⁰ “Hahÿÿ da ta tyw n'aa papuuj ta jawén Isaraëw buuj sa hā ÿ metëëh doo: Sa h'yyb gó da ÿ banoo ÿ ky n'aa jaw'yyk doo.

Sa h'yyb tym gó da ÿ berih hadoo da ta tii.

ÿ da P'op Hagä Do rah'yy kaha'eeh doo.

Karapé haa d' tii.

¹¹ Ti noo gó da,

dooh hyb n'aa da rama met'ëëg wät sa da hadoo do kèh ÿ n'aa hā.

Dooh hyb n'aa da sa wakããn rama met'ëëg wät pé ÿ rabahapäh hyb n'aa.

Sahõnh hë da ÿ rabahapäh.

Hyb n'aa sakog is doo, hyb n'aa jewyk do sii hë ÿ da rahapäh.

¹² Tii d' tawén hadoo,

ÿ mabaan hõm da baad nadoo do ramoo bok do paah.

Dooh da ÿ hyb n'aa es'ee wäd bā nesaa do ramoo bok do paa.”*** Nãng mã Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.

¹³ Sa sii takaner'oot do papuuj P'op Hagä Do ky däng do hyb n'aa, tado hõm pooj jé sa sii takaner'ood wät do paah. Ta sãg däg tii. Edah tagawatsik. Ta tyw n'aa papuuj tan'oo dāk.

9

Badāk hahÿÿ hā P'op Hagä Do raj'aa etsë do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti anäng paa pooj jé Mosees sa sii P'op Hagä Do kaner'ood wät do paa ky n'aa jaw'yyk doo, ji hā metëëh do nyy da P'op Hagä Do wë ji kajaa, ta hā ji hyb n'aa jaw'yyk hyb n'aa. Ti anäng paa na-ããj hë badāk hahÿÿ bā P'op Hagä Do raj'aa etsë do tób n'aa, P'op Hagä Do sa hā kahesé do tób n'aa ramaneëënh doo.

² Sa hā P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa katamaa sooh do yt hā, ta gwakō tsyt hë

P'op Hagä Do wë kasëew däk do ramaneënh doo gó tagadahäng ta bag tyng, päw tyng n'aa, P'op Hagä Do matym gó kameteëh do päw n'aa na-ääj hë.

³ Ta baa besuu n'aa bahänh tagadäk ta gawakō tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew däk do heh'äat doo.

⁴ Tii bā tabahäng k'ääts tég gabarëeh do s'ëeb buu benyym do rabahej'uou do tyng n'aa. Tii bā tabahäng ta hood P'op Hagä Do ky n'aa enooh do rahyb n'aa esee do hood n'aa na-ääj hë. K'ääts tég gabarëeh do ta hā. Tii gó rabat'oonh hahÿÿh: Manah hād nang do hood k'ääts gabarëeh do s'ëeb, Manah ta gó, Arāw tatu n'aa ta ts'ooh genā hōm doo, pä gatsebak do na-ääj hë ta hā Jawéh ky n'aa jaw'yyk do kaherih doo.

⁵ Ta hood P'op Hagä Do ky n'aa enooh do rahyb n'aa esee do hood n'aa jó rabab'ëeh kabaj'aa do kég enäh do heen n'aa kerubīm ramaneënh doo. Ta ti ganahaang gó P'op Hagä Do hejój kameteëh. P'op kerubīm kég ragadabëeh, p'op naa sa kég me rajasuu hyb n'aa ta ty gatsë. Ta tii bā, ta ty gatsë jó, P'op Hagä Do awug hōm nesaa do Isaraéw buuj ramoo bong doo.* Hÿÿ kã, babā ÿ erih do hā, dooh né paawā tahaja bā sahōnh hë ta ti hedoo do ky n'aa bē ÿ maher'ood bā,

⁶ tii da né hë sahōnh hë ta ti ragadebëeh sa hā P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa yt hā. Ta gawakō pooj jé gadäk doo gó sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë rabahej'ëeh ta tii bā P'op Hagä Do wë ramoo heb'ooh do ramoo bok hyb n'aa.

⁷ Ta gawakō t'öp gadäk doo gó jãām hë hajëe suun sa ky n'aa rod wahë n'aa heh'äat doo. Sét ta baab ken'yyh sét nuu me tabajëng ta tii bā. Tabajëe suun bā, tamajë had'yyt hë sa mas'ää booj yb aj'yy majyyw P'op Hagä Do kahesé doo bā, h'yy gatamah doo gó nesaa do tamoo wät doo, ta wób moo bok do na-ääj hë kawug hōm hyb n'aa. Majyyw tamanajë bā, dooh né hë tahaja bā tajëe bā tii bā.

⁸ Ta tii hā P'op Hagä Do Sahee metëeh hahÿÿh: P'ooj ub, sa hā P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa ky n'aa jaw'yyk do yt hā rababok nā bā, dooh sa hā tagasëets nā bā ta tyw n'aa hadoo ta gawakō tak'ëp P'op Hagä Do wë kasëew däk doo hënh. Dooh tagasëets nā bā sa wë ta tyw n'aa P'op Hagä Do wë tahanäng pé tii.

⁹ Da hë Kristo hā kaja däk do metëe

* **9:5** Ta noo gatsë pong jé P'op Hagä Do kahesé sa hā. Ta ti tabasoooh bā Isaraéw buuj sa rod n'aa P'op Hagä Do wë wahë n'aa rabana nesaa do ramoo bong do P'op Hagä Do bawug hōm hyb n'aa, takajesu däk hyb n'aa. Ti hyb n'aa ta noo gatsë na-ääj hë ramaneënh "**kajesu n'aa noo gatsë n'aa**", kajesu däk do hadoo do hyb n'aa nesaa do sa h'yyb gó hanäng do paah. † **9:13** Mosees ky n'aa jaw'yyk do hyb n'aa, dooh rahaja bā P'op Hagä Do tób n'aa hënh rahōm bā tób kamag nang do yt hā hewäd nā doo, kamag hā, dajëp do paa k'yy hā na-ääj hë moo däng doo. Rabenyw bong hyb n'aa, p'aa hënh P'op Hagä Do tób n'aa hënh rabahajaa rabahōm hyb n'aa, ratsawyyh sa hā booj yb taah ÿÿnh hahiin do raju däk do paa ooj naëng mahang kamekuuj däk doo. Ta ti ky n'aa ti babā taher'oot doo.

n'aa ub sahōnh hë ta tii. Dooh P'op Hagä Do matym n'aa ramehen'aa doo, dooh sa masāäh majyyw ta wë ramahen'aa do na-ääj hë tahaja bā baad tabahado däk tan'oo bā P'op Hagä Do hyb n'aa jew'yyk do sa h'yyb.

¹⁰ Jãām hë ji awëh, ji awa, ji eëek do ky n'aa ub tii. Jãām hë naëng me sa hā renām do ky n'aa tii. Papuu j kajaa do pooj jé ky n'aa jawyyg n'aa tii. Dooh t'öp ji h'yyb tenyyw bā.

Jesus majyyw ky n'aa hahÿÿh

¹¹ Kristo kã, baad hadoo do ta tyw n'aa papuu j kaja däk do hā ji ky n'aa rod wahë n'aa heh'äat P'op Hagä Do wë tabahadoo noo gó, dooh tajëe suun bā P'op Hagä Do tób n'aa gó badäk hahÿÿ bā ajyy tamaa sooh doo gó, sa ky n'aa rod wób rabahed'oo doo da. Kristo bajëe suun tak'ëp baad tabahadoo bā. Hÿ pong jé, P'op Hagä Do matym gó né hë tabajëe suun.

¹² Kabara majyyw, booj yb taah majyyw nado ti t'ī hënh tamajë sun doo, sa ky n'aa rod wób rabahed'oo doo da. Ta majyyw né ti tamajë sun doo, tan'oo däk doo. Sét nuu me tii d' tabad'oo, P'op Hagä Do wë ér tabedëeb had'yyt hë hyb n'aa. Dooh hyb n'aa p'aa hënh tabab'aanh péh.

¹³ Kabara majyyw, booj yb aj'yy majyyw, booj yb taah ÿÿnh raju däk do paa ooj naëng mahang kamekuuj däk do na-ääj hë, ta wób sa hā sa ky n'aa rod ratsawyh bā, baad rabahado padëek p'aa hënh. J'ooj hë né paawā rabenyw bong ratsawyh wät do an'oo bā,† p'aa hënh rahajaa P'op Hagä Do tób n'aa hënh rabahōm.

¹⁴ Tii d' tahadoo do hyb n'aa, tak'ëp ta bahänh Kristo majyyw ér h'yyb tabenām nesaa do ji moo wät do dajëb hanoo do mahänh, P'op Hagä Do hedëb had'yyt do wë ér moo bok hyb n'aa kã. P'op Hagä Do Sahee hawäd had'yyt do hejój gó ta daaj hë Kristo kan'oo däk P'op Hagä Do hā tadajëp noo gó. Dooh nesaa pé ta hā.

¹⁵ Ta ti hyb n'aa kã, Kristo né hë ti ta tyw n'aa papuu j P'op Hagä Do wë gasëets hōm doo, P'op Hagä Do asëew hōm do ragadoo hyb n'aa nahänh doo, P'op Hagä Do ky n'aa enooh do sa hā. Tadajëp do me tabedëeb kån tii, Mosees ky n'aa jaw'yyk do sa hā mejüü do noo gó nesaa do ramoo bok do paa mahänh.

¹⁶⁻¹⁷ Ky n'aa jaw'yyk do ta see erii bā tametëeh hyb n'aa ta me jaa wë tabaym ta

ma paa tadajëp jawén paa bá, jáám hē wē ym do gadoo ta ma paah, ta hā ky n'aa kenooh do paa dajëp bá ká. Dajëp né hē sahōnh hē rabahapáh bá, tii bá kerih do paa ky n'aa jawyyg däg kán. Kerih do mo haj'aa náng do edéb ná bá, dooh kerih do ky n'aa kajawyyg ná bá.

¹⁸ Tii da p'ooj ub Mosees sa sii P'op Hagä Do kaner'ood wät do hā. Jáám hē tahyb n'aa jawyg dāk sa mas'āa see radaj'ëep do jawén paa bá. Ta majyyw hyb n'aa taky n'aa jawyg dāk P'op Hagä Do ky däng doo. Hahÿy d' paa tii:

¹⁹ Sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees maher'ood wät do jawén paa bá m' Isaraéw buuj sa hā, tado dāk má jawii isop häd náng do moooh, b'ée wii hahiin do sii hē m', ti m' tadatu booy yb taah wóg majyyw naéng mahang kamekuuj dāk doo gó. Ti m' P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do kerih do jó tatsawyyh, ti m' Isaraéw buuj sa hā tatsawyh hōm má na-āāj hē.

²⁰ Ti m' Mosees ky hadoo sa hā: “Jawéh kaner'ood wät do bé sii metée n'aa hahÿ majyyw. Ta kyyh bé gado dāk, bé kyyh Jawéh gado dāk na-āāj hē hahÿ majyyw metéeñ”,[‡] náng máh.

²¹ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do kerih do jó majyyw tatsawyh hōm doo da, tatsawyh wät na-āāj hē P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa hā, sahōnh hē ta nahéé jó, sahōnh hē ta gó hanäng do jó na-āāj hē.

²² P'eets hē paawá sahōnh hē takenyyw dāk P'op Hagä Do wé sa masāah majyyw hyb n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk doo gó takerih. Majyyw takanan'oo däg bá, dooh takawug hōm bá nesaa do ji moo wät doo. Tii da né hē Mosees ky n'aa jaw'yyk do baher'oot.

²³ Tii da né hē nag'aap hē ÿ etsén wät do renám paa P'op Hagä Do mejüü, jáám hē hÿ pong jé hanäng do heen n'aa hado né paawá ta tii. Tii d' tahadoo do hyb n'aa, hÿ pong jé hanäng doo, heh'äat doo, jáám hē takenyyw dāk tak'ëp baad hadoo doo me, ji masāah majyyw bahánh baad hadoo doo me.

²⁴ Ti hyb n'aa, dooh Kristo ajëe suun bá P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa gawakó tak'ëp ta wé kasëew dāk do ajyy ratamaa sooh doo gó. Hÿ pong jé hanäng do heen n'aa ub ta tii. Hÿ pong jé né hē tahéh'äat bá ká Kristo bajëe suun, tanu dëe kán, t'ii hēnh P'op Hagä Do matym gó èr taky n'aa etsëe hyb n'aa.

²⁵ Dooh hajöo nuu me hÿ pong jé P'op Hagä Do matym gó Kristo ajëe suun bá ta daaj hē takan'oo dāk hyb n'aa, sa ky n'aa rod wahé n'aa Rewi panaa rabahed'oo doo da. Sét ta baab kenäh had'yyt hē sa mas'āa majyyw me rabahej'ëeh tii, P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa gawakó tak'ëp ta wé kasëew

dāk doo gó.

²⁶ Hajöo nuu me ta daaj hē Kristo kan'oo däg bá paawá, hajöo nuu me Kristo bahob wät paawá badäk hahÿ P'op Hagä Do pahu-unh noo gó naa. Dooh tii da Kristo adoo bá. Sét nuu me ub, tabedaa dāk bá ká badäk hahÿy hā ji hawät do gawatsig hōm noo gó, Kristo kaja dāk ta daaj hē takan'oo dāk doo me, tadajëp doo me nesaa do tabawug hōm hyb n'aa. Dooh hyb n'aa p'aa hēnh tabab'aanh péh.

²⁷ Sahōnh hē ji, sét nuu me né hē ji dajëp. Ji dajëp jawén paa bá ká P'op Hagä Do ky däng da nyy da ji tabad'oo, baad tado bá, baad tanado bá.

²⁸ Ti hadoo, sét nuu me Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, ta daaj hē takan'oo dāk dajëb hā, ta dajëp doo me, ta majyyw me, nesaa do hajök do ramoo bok do tabawug hōm hyb n'aa. P'aa hēnh da Kristo kajaa. Nesaa do ji moo wät do hyb n'aa nado tii ká. P'aa hēnh tawén kaja kán da, ta hā gad'aa do tamahüüm hyb n'aa P'op Hagä Do wé ká, ta tii bá raboo had'yyt hē hyb n'aa ká.

10

Jesus dajëp doo me ta tyw n'aa papuuji P'op Hagä Do wé tagasëets hōm do ky n'aa hahÿyñ

¹ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Isaraéw buuj hā kan'oo dāk do paah, baad hadoo do P'op Hagä Do ky däng do ta jawén kajaa do maëts ub tii. Dooh heh'äat do hÿ pong jé hanäng do tado bá. Ti hyb n'aa dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do haja bá baad had'op rabahadoo tan'oo bá. Dooh baad had'op rabahadoo tan'oo bá sét ta baab kenäh had'yyt hē sa mas'āa see P'op Hagä Do matym n'aa ranaheh'oooh doo. Ti hado had'yyt né hē ran'oo bá.

² Ta ky n'aa jaw'yyk do haja bá paawá baad had'op rabahadoo tan'oo bá P'op Hagä Do wé han'aa do ta hā rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa, dooh hyb n'aa wäd pé paawá sa masāah wób raneboh bëeh, P'op Hagä Do bawug hōm hyb n'aa nesaa do sa hā hanäng doo. Sa h'yyb gó hanäng do paa kawug hōm bá paawá, dooh rahyb n'aa es'ee wäd bá paawá nesaa do ramoo bok do paah.

³ Ta tii hā dooh né hē baad ji hado däg P'op Hagä Do matym gó. P'op Hagä Do matym n'aa ta baab had'yyt hē ramehen'aa doo, nesaa do awät ná sa h'yyb gó rahyb n'aa esee tan'oo bá.

⁴ Tii d' tawén hadoo, dooh né hē booy yb aj'yy majyyw haja bá, dooh kabara majyyw haja bá nesaa do ji h'yyb gó hanäng do tado hōm bá.

⁵ Ti hyb n'aa badäk hahÿy bá Kristo kajaa noo gó ká P'op Hagä Do hā taky hadoo:

“Sa masāāh majyyw a wē ramahen'aa doo, ti nado ti makarēn doo.

A matym n'aa a wē ramahen'aa doo, ti nado ti makarēn doo.

Ti hyb n'aa ŷ dab nāng ŷ majyyw nāng man'oo bā majyw ŷ ŷ banoo hyb n'aa ta sām”, nāng paa ta kyyh.

6 “Dooḥ magado bā ōm rama heju doo.

Dooḥ magado bā a matym n'aa a wē ramehen'aa doo, nesaa do sa h'yyb gó hanāng do mabawug hōm hyb n'aa paawā”, nāng mäh.

7 “Tii bā hahŷŷ da kēh ŷŷh:

‘Mahegāā P'op Hagā Doo. ŷ kaja dāk, a kyy kerih doo gó kēh ŷ n'aa takerih doo da, makarēn do ŷ moo wāt hyb n'aa.’”*

8 Dooḥ m' sa masāāh majyyw, dooḥ m' P'op Hagā Do matym n'aa ta wē ramehen'aa doo, dooḥ m' ta wē rama ejuu doo P'op Hagā Do karēn bā. Dooḥ m' na-āāj hē takarēn bā ta matym n'aa ta wē ramehen'aa doo, nesaa do sa h'yyb gó hanāng do tabawug hōm hyb n'aa paawā. Dooḥ m' ta ti tagado bā, nāng mā Kristo kyyh pooj jé. Ti taky hadoo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejō né paawā ta ti d' rabahed'oo.

9 Ta jawén hahŷŷ d' mā Kristo kyy ká: “Mahegāā P'op Hagā Doo”, nāng mäh, “ŷ kaja dāk, makarēn do ŷ moo wāt hyb n'aa ká”, nāng mäh. Gawatsig hōm pooj jé sa hā kamejūū do rabahed'oo do paah, ta ti ta her'oot do hā ji bahapāh. P'op Hagā Do gasēets hōm hŷŷ ká ta tyw n'aa papuu.

10 P'op Hagā Do karēn do Kristo bad'oo do hyb n'aa, ta daaj hē Jesus Kristo kan'oo dāk do hyb n'aa ēr hyb n'aa tadajēp hyb n'aa, kado hōm nesaa do ēr h'yyb tym gó hanāng do paah. Tsyt hē P'op Hagā Do wē ēr tabasēew dāg kán. Sét nuu me dajēb hā takan'oo dāk. Jāām né tii.

11 Ta āh hā had'yyt hē sa ky n'aa rod Arāw panaa hedoo do ramoo bok ramoo heb'ooḥ do P'op Hagā Do tób n'aa yt hā. Ta āh hā had'yyt hē rama ejuu rama ejuu do paa péh, dooḥ né paawā ta ti haja bā nesaa do ji h'yyb gó hanāng do tawug hōm bā.

12 Tii d' nado Jesus Kristo bad'oo hŷŷ ká. Sét nuu me ub takan'oo dāk nesaa do ēr moo bok do hyb n'aa tadajēp hyb n'aa. Jāām né tii ká. Tii d' tabad'oo do jawén paa bā hŷ pong jé, P'op Hagā Do hub hēnh, ta hā P'op Hagā Do wēh'ēh doo bā tabaso dāg kán.

13 Ti noo gó ká tagada ta majīi P'op Hagā Do nes'ēem. Kristo raky daheeh P'op Hagā Do an'oo bā ká.

14 P'op Hagā Do hub hēnh tawén so dāg kán, sét nuu me ēr hyb n'aa tadajēp doo me baad had'op rabahado padēek tan'oo bā tsyt hē P'op Hagā Do wē kasēew bong doo.

15 P'op Hagā Do Sahee na-āāj hē ēr tama her'oot ta ti ky n'aa. Hahŷŷ da ta kyyh:

16 “Hahŷŷ da papuuḥ Isaraéw buuj sii ta jawén ŷ kaner'oot doo:

Sa h'yyb gó da ŷ banoo kēh ŷ n'aa jaw'yyk doo.

Sa h'yyb tym gó da ŷ berih hadoo da tii”,† nāng mäh.

17 Ti m' ahōm nā ta kyyh:

“ŷ mabaan hōm da baad nadoo do ramoo bok do paah.

ŷ mabaan hōm da ŷ mejūū do raky nadaheeh doo”,‡ nāng mäh.

18 Kristo hyb n'aa P'op Hagā Do mabaan hōm do hyb n'aa baad nadoo do ji moo wāt do paa ká, dooḥ hyb n'aa wāt pé ramoo heb'ooḥ do paa sa ky n'aa rod ramoo boo bā nesaa do kado hōm hyb n'aa paawā.

19 Hŷŷ ká wakān haa hedoo doo, Jesus majyyw hyb n'aa neŷŷm doo gó ēr hajaa ēr ajēē p'ēē hadoo ta gawakō tak'ēp P'op Hagā Do wē kasēew dāk do hadoo doo gó. P'op Hagā Do matym gó ēr hajaa ēr ahōm bā had'yyt hē ŷ hanāng péh.

20 Jesus dajēp doo me ta tyw n'aa papuuḥ P'op Hagā Do wē tagasēets hōm. Ta baa besuu n'aa tatab'ēēs tii.§ Edēb had'yyt hē da jé ta ti tyw n'aa gó P'op Hagā Do wē hahōm doo.

21 Ti anāng ēr ky n'aa rod P'op Hagā Do wē tak'ēp hyb n'aa jawyk doo, hŷ pong jé P'op Hagā Do bawāt doo bā bag'āas doo.

22 Ta ti hyb n'aa, taw'āats hē ēr h'yyb ehuh doo me, baad ēr h'yy ka'eeh doo me na-āāj hē ēr kah'ūum P'op Hagā Do wē. Dooḥ ēr h'yyb ēr taky n'aa tapa wād bā Kristo an'oo bā. Baad ēr bahado dāk na-āāj hē P'op Hagā Do matym gó. Ti hyb n'aa ēr hajaa P'op Hagā Do wē ēr ahōm bā.**

23 Taw'āats hē h'yy ganajēng doo me had'yyt hē ēr gada baad hadoo do ēr hā taky dāng doo, ēr gada ēr hanāng doo. Ēr hā ky

* 10:7 Saaw-Mo 40.6-8 hā takerii dāk tii. Kristo kyyh ta Yb hā tii. † 10:16 Jeremiiḥ 31.33 ‡ 10:17 Jeremiiḥ 31.34

§ 10:20 P'ooj ub, P'op Hagā Do tób n'aa yt hā ti anāng ta baa besuu n'aa pāan hebaan do s'ēeb. P'op Hagā Do kahesé doo bā noo gatsé n'aa tii. Dooḥ ji haja bā ta tii bā ji tabēēj bā. Hŷŷ ká, Kristo hyb n'aa ēr hajaa P'op Hagā Do wē ēr ahōm bā. ** 10:22 P'ooj ub Isaraéw buuj rabahed'oo do ky n'aa gó tabeh'ūum. P'ooj ub, ranahaja bā P'op Hagā Do tób n'aa

hēnh rahōm bā baad sa h'yyb nadoo do hyb n'aa, ratsawyyh sa hā booj yb taah ŷŷnh raju dāk do paa ooj naēng mahang kamekuuj dāk doo. Setsi ta āh tabahado dāk bā, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejūū rabehop. Tii bā ká, baad rabahado padēek p'aa hēnh. Tii bā rahajaa P'op Hagā Do tób n'aa hēnh rabahōm. Ti ky n'aa gó tabeh'ūum.

däng doo, moo wäd had'yyt hē taky däng doo.

²⁴ Taw'ääts hē ēr tyw n'aa esoos nyy d' ēr bad'oo ēr h'yyb mahūüm ēr da hadoo doo, rah'yyb hadoo hyb n'aa, kamahān heh'āat do ēr mahang takah'ūüm hyb n'aa, baad hadoo do ta wób wē ji moo wāt do takah'ūüm hyb n'aa na-āā hē.

²⁵ Taw'ääts hē dooh ēr eréd bā P'op Hagā Do hyb n'aa ēr kahet'aa doo, ta wób, h'yy geje hōm do rabahed'oo doo da. Taw'ääts hē ta wób ēr h'yyb en'yyim rah'yy gajēē hōm mahānh. Taw'ääts hē baad ta bahānh tii d' ēr bad'oo, tabedaa dāk Jesus matēēh do bē bahapāh do hyb n'aa.

²⁶ Bē h'yy geje hōm manā ŷ wén nāng bē hā, ji h'yyb haj'aa hē Jesus ji mak'yyts bā, nesaa do ji moo wād nā bā had'yyt hē, ji hapēē dāg né paawā baad hadoo do ky n'aa hā, h'yy jawén dooh tanyy wād bā kā P'op Hagā Do hā ji anoo do pan'aa nesaa do ji moo wāt do kawug hōm do sām.

²⁷ Jāām né hē ti awät heŷŷm doo gó ji gada P'op Hagā Do ji taky n'aa etyy do baad nadoo do wē. Jāām né da tēēg hōō tak'ēp hajū do P'op Hagā Do majīī gawats'iik do ti awät da ta ti wē.

²⁸ P'ooj ub, Mosees ky n'aa jaw'yyk noo gó, radej'ēep paa sahōnh hē Mosees ky n'aa jaw'yyk do mak'yyts doo. Tanyy bā pawóp hē, tamawoob hē ta ti hapāh doo, dooh né rat'yyd mehīin bā ta ky n'aa jaw'yyk do mak'yyts doo.

²⁹ Nyy da bē hā? Dooh g'eeh ti bahānh P'op Hagā Do rejā da P'op Hagā Do T'aah makyyts doo, Jesus majjyyw ty n'aa ges'yyk doo, P'op Hagā Do Sahee ji tat'yyd mehīin do ky n'aa rejāā doo? Jesus majjyyw né ti ta hyb n'aa ta tyw n'aa P'op Hagā Do wē gasēēts hōm doo. Ta hyb n'aa né hē P'op Hagā Do wē rakasēēw dāk paah.

³⁰ Ēr hapāh né hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hahŷ her'ood wāt doo: “Ŷ né ti sa sām habaanh doo. Ŷ né tii.”†† “Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa etyy da ta karapee”,‡‡ nāng na-āāj mäh.

³¹ Tak'ēp ta ām n'aa nāng P'op Hagā Doo, hedēb had'yyt do moo gó ji tarejā dāg bā!

³² Taw'ääts hē bē hyb n'aa es'ee nyy da baad bē babok p'ooj ub, panyyng hanām do hā bē h'yy kadaw'uuh jawén paa bā. Tabad'op hē bē h'yy geje hōm ti noo gó, baad nadoo do bē ahob né paawā.

³³ Bē hyb n'aa es'ee nyy da ta see pé noo gó bē raky n'aa rejāā paah, nyy da paa bē rarejāā. Bē nado paa tii, ti noo gó rarejāā doo, bē hyb n'aa esee paah, bē masa paa ta ti hah'oop doo.

³⁴ Ti noo gó bē t'yyd mehīin paa bē da hadoo do radewāts b'ēēh doo, bē masa paa sa hā. Tsebee gó bē gadoo ti noo gó bē ma rado hōm doo, ti bahānh baad hadoo do nahānh do ti awät bē pooj jé h'yy pong jé bē hapāh do hyb n'aa.

³⁵ Ti hyb n'aa bē h'yy geje hōm manāh. Baad had'yyt hē Jesus hā bē h'yy kae bā, tak'ēp baad hadoo do bē gadoo da.

³⁶ Taw'ääts hē h'yyb jawyg gó, h'yy ganajēng doo me bē gadoo bē ahoop doo, P'op Hagā Do karēn do bē bahaja dāk bā kā, bē gadoo hyb n'aa bē hā taky däng doo.

³⁷ Hahŷŷ da P'op Hagā Do kyy kerih do ta ti ky n'aa:

“Edaa dāk da ti hawät do kajaa.

Dooh da tatabēēj bā taky däng do noo gó.

³⁸ Karapé haa, matym ŷŷ gó baad hedo padēēk doo,

rah'yy ka'eeh do hyb n'aa da rababoo had'yyt hē.

Dooh da ŷ tsebee bā h'yy gajēē hōm do wē”, nāng mäh.‡‡

³⁹ Ēēr kā, dooh ta tyw n'aa heréd hōm do ēr ado bā, ragawatsig hōm doo hēnh hahōm doo gó haboo dāk doo. H'yy ka'eeh do ēēr, nesaa do mahānh hedēp doo.

11

Ji h'yy ka'eeh do ky n'aa hahŷŷh

¹ Hahŷŷ d' tahanāng pé ti ji h'yy ka'eeh doo: Baad ji bahapāh do ti ji h'yyb gó, ji gadoo né da ji pooj jé ji gada doo. Te hub né hē, ti awät né da ji nahapāh doo, baad ji bahapāh ji h'yyb gó.

² Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa P'op Hagā Do wén gadoo ēr wahē makūüh.*

³ P'op Hagā Do hā ēr h'yy ka'eeh do hyb n'aa, ēr hapāh hahŷŷh: Sahōnh hē badāk hahŷŷh, wē, kamarab, papŷŷj, sagōōh na-āāj hē, ta ky gabuuj né hē P'op Hagā Do pehuuj wāt. Ji nahapāh doo me tapehuuj wāt da hē ji hapāh doo.

⁴ Baad ub Abēw makū h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad hadoo do tama ejuu paah, ta hŷŷj Kaih ma ejuu do nahado. Ti hyb n'aa baad né hē m' Abēw P'op Hagā Do hā. Baad mā P'op Hagā Do hā Abēw ma ejuu doo. Badāk hahŷŷ bā Abēw nawād wād né paawā, da hē nā tah'yy ka'eeh do paa ēr hā tametēēh nyy da ji h'yy ka'eeh.

⁵ A'jyy Enók hād nāng do P'op Hagā Do masāg kán ta wē ta hā tah'yy ka'eeh do hyb n'aa paah. Dooh paa Enók dajēb bā. Dawuh up mäh. Dooh rawyyd wād bā P'op Hagā Do mahūüm do hyb n'aa. P'op Hagā Do Enók

†† 10:30 Dew-Teronom 32.35. ‡‡ 10:30 Dew-Teronom 32.36, Saaw-Mo 135.14 §§ 10:38 Habakuk 2.3-4. * 11:2

Ēr wahē makūüh tawén erii wāt, ta wakāān, Isaraēw buuj Jesus hā h'yy ka'eeh do tama erih do hyb n'aa. Isaraēw buuj sa wahē makū ti sa ky n'aa tamaher'oot doo.

h'yyb enāw had'yyt hē tabawät do hä, ta wē P'op Hagä Do mahüüm do pooj jé.

⁶ Ji h'yy kanae bä, dooh ji haja bä P'op Hagä Do ji h'yyb enāw bä. Jé karēn do P'op Hagä Do wē tahöm bä, jām né hē tahajaa, P'op Hagä Do awät né hē taky dahé bä, baad hadoo do P'op Hagä Do anoo ta hä hesoos do hä taky dahé bä.

⁷ Tah'yy ka'eeh do hyb n'aa Nowéh tata-maa jat marakate, ta ŷým, ta taah, ta taah äj raked'ëep do hood n'aa. Marakate tatamaa jat Nowéh P'op Hagä Do maher'oot jawén paa bä sa pooj jé hana do ranahapäh nā doo. Nowéh h'yy ka'eeh doo, ta metëē n'aa ta wób sa hä. Nesaa do hä ta wób raky n'aa kety däk, Nowéh h'yy ka'eeh doo da rah'yy kana'eeh do hyb n'aa. Ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa né hē baad ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó. Ti hyb n'aa, tah'yy ka'eeh do hyb n'aa baad Nowéh wén hado däk ta matym gó.

⁸ Abaraām h'yy ka'eeh do hyb n'aa tawén ky dahé wät P'op Hagä Do maher'oot noo gó hëej s'ee hēnh tabahöm hyb n'aa, hëej ta hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo hēnh. Abaraām ky dahé wät, tatsyym kadoo, dooh né paawä tahapëē bä n'yy hēnh ta ti hëej badäk.

⁹ Tah'yy ka'eeh do hyb n'aa hëej ta hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo bä tabawäd wät ta s'ee hēnh naa hadoo doo da. Ta tii bä jé pad'yyt hē takeh'ÿÿt. Sa masāäh byyh s'ëeb sa tób rah'ÿÿt doo. Tii d' né paa Isak, Jakóh rabad'oo. Sa hä na-āāj hē P'op Hagä Do ky n'aa enooh paa hëej Abaraām hä taky n'aa enooh do paah.

¹⁰ Ta tii d' paa Abaraām rawén bok panang P'op Hagä Do mo haj'aa hä, nahānh doo, hÿ pong jé badäk do ragada do hyb n'aa.

¹¹ Abaraām h'yy ka'eeh do hyb n'aa, neta né paawä ta ŷým Sarah, tabëej däg né paawä ta baab n'aa ta ŷým sii tabetaah hyb n'aa, Abaraām panaa nyy däk, P'op Hagä Do moo wät né hē ta hä taky däng do taky daheeh do hyb n'aa.

¹² Ti hyb n'aa kä, edaa däg né paawä tadajëp do ta t'aah benäng noo gó, sagóöh hawób däk, hood tég hawób däg ta panaa ta jawén kä.

¹³ Abaraām, Isak, Jakóh na-āāj hē radejëp sa hä P'op Hagä Do ky n'aa eno däk do paa ragadoo do pooj jé. Ti hadoo né hē, rah'yy kae had'yyt hē radejëp bä kä. Ti hyb n'aa, dawëē naa rahapäh hadoo sa hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paah. Tsebee gó ragahëen ti sa h'yyb gó. Dooh m' badäk hahÿ tado bä sa panang heh'äat, sa nooh. Ta s'ee hēnh naa, ta wób sa häj n'aa bä habok do hadoo mäh, sa nooh.

¹⁴ Sa häj n'aa pan'aa hes'oos do tii, ta ti hedoo do her'oot doo.

¹⁵ Dooh hëej reréd hóm do paa tado bä rah'yyb padëek doo. Tii d' tado bä paawä, rahaja paawä rababaaj nā p'aa hēnh t'ii hēnh.

¹⁶ Panang hÿ pong jé badäk doo, hëej reréd hóm do bahānh baad hadoo do resoos. Ti hyb n'aa, dooh P'op Hagä Do nu mebyy bä, “ÿ ti rah'yy kaha'eeh doo”, taher'ood bä. Tenyyw hóm sa panang pan'aa hÿ pong jé.

¹⁷⁻¹⁸ Abaraām P'op Hagä Do metyy noo gó, taju paawä ta t'aah Isak P'op Hagä Do wē. Tii d' tawén doo paawä, baad P'op Hagä Do hä tah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Isak, sét had'os do ta t'aah Abaraām aju paawä, hahÿÿ da paawä P'op Hagä Do ky hadoo paa ta hä: “Isak hanaa da a panaa heh'äat.”†

¹⁹ Abaraām hä, P'op Hagä Do hajaa dejëp do ragenä boo bä tan'oo bä. Ti hyb n'aa, dooh né paawä Isak tadajëeb bä, ta t'aah tagadoo p'aa hēnh, dajëp do mahang taganä wät hadoo.

²⁰ P'op Hagä Do hä Isak h'yy ka'eeh do hyb n'aa taky n'aa edëng Jakóh, Esauh daheeh, sa pooj jé hawät do hä.

²¹ P'op Hagä Do hä Jakóh h'yy ka'eeh do hyb n'aa tadajëb pooj jé taky n'aa edëē wät mä pawóp hadoo do Joséh taah, tii bä m' ta tatu hä tanu hyy häng bä m', P'op Hagä Do taj'aa etsëē kán.

²² Joséh h'yy ka'eeh do hyb n'aa, tabedaa däk bä tadajëp doo, taky däng mä Esit bä naa Isaraéw buuj raban'yyh da ta jawén. P'op Hagä Do hä tah'yy ka'eeh do hyb n'aa tamejüü sa hä nyy d' rabad'oo ta k'yy paa hä.

²³ P'op Hagä Do hä Mosees yb, Mosees ŷÿn rah'yy ka'eeh do hyb n'aa Mosees benäng do jawén paa bä, tamawoob hē kamarab noo gó rajejën mä Mosees. Anám mä sa hä sa t'aah. Dooh m' rajejÿm bä häj n'aa wahé n'aa mejüü doo.

²⁴ P'op Hagä Do hä Mosees h'yy ka'eeh do hyb n'aa, dooh takarën bä Paraóh toog t'aah ramaneënh karapee tanado wät bä kä.

²⁵ Dooh takarën bä nesaa do moo heb'oooh do sa da tah'yyb hado bä. Dooh takarën bä sa sii tateabee bä. Ji wad'iits ti ta tii, ta hä. P'op Hagä Do karapee, Isaraéw buuj, sa sii rarejää do takarën tagadoo.

²⁶ Tak'ëp baad ub ta hä Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do kajaa do tagada do hyb n'aa ta hä raky n'aa rejää doo. Tak'ëp ky n'aa gebah do Esit häj n'aa bä hanäng do bahānh ti ta hä. Raky n'aa rejää do tawén gadoo, baad hadoo do ta sām tagada do hyb n'aa ta pooj jé.

²⁷ Tah'yy ka'eeh do hyb n'aa né hē tawén eréd hóm Esit häj n'aa. Dooh Esit häj n'aa wahé n'aa kawajāan do tajejÿm do hyb n'aa tado bä. Dooh tah'yy gajëē hóm bä, P'op

† 11:17-18 Genesis 21.12

Hagä Do ji nahapäh do tahapëë däk do hyb n'aa.

²⁸ P'op Hagä Do hä tah'y'y ka'eeh do hyb n'aa tamejüü Pas-kowa heen n'aa Isaraëw buuj ratab'ëes. Tah'y'y ka'eeh do hyb n'aa tamejüü b'éé majjyyw repeets hõm sa tób noo bā, dajëb manaa do sa taah wah'ëëh hedoo do tanadej'ëep hyb n'aa.

²⁹ Isaraëw buuj rah'y'y ka'eeh do hyb n'aa rabatsëg hõm akajar Hahiin Do häd näng doo me, bawoonh do ji mahõm do hadoo. Esit buuj kã rakarën bā paawā rabatsëg hõm Isaraëw buuj sa jawén, pehäs mǎ naëng me.

³⁰ Rah'y'y ka'eeh do hyb n'aa Jerikó häd näng do panang hadé pǎ s'ëëb kajäg bëeh, setsi ta äh noo gó Isaraëw buuj ranu haw'õöd bong jawén paa bā.

³¹ Ýñh Rahab häd näng doo, hajök do sii he'y'ÿh do paah, tah'y'y ka'eeh do hyb n'aa dooh tadjëb bā ta wób sa sii, panang babuuj P'op Hagä Do ky nadah'eeh do sa sii. Baad mǎ Rahab gadoo paa pawóp hadoo do Isaraëw buuj panang begā n'aa. Tamo n'aa jesuu, tajejën.

³² Badawëet paawā Gidejõn, Barak, Sān-sāw, Jepeté, Dawi, Samuëw häd enäh doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod na-ääj hē sa ky n'aa ji maher'ood bā.

³³ Rah'y'y ka'eeh do hyb n'aa ta ti sa wób rado hõm sa majiï häj n'aa. Rah'y'y ka'eeh do hyb n'aa baad P'op Hagä Do karën doo da ti sa wób rabag'ääs. Rah'y'y ka'eeh do hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ragadoo. Rah'y'y ka'eeh do hyb n'aa P'op Hagä Do noo mesoo awad.

³⁴ P'op Hagä Do hä rah'y'y ka'eeh do hyb n'aa tēëg hõõ tak'ëp haju do mahānh sa wób raked'ëep. Rah'y'y ka'eeh do hyb n'aa sēn-jeer mahānh raked'ëep sa wób. Rah'y'y ka'eeh do hyb n'aa, nahej'oonh do paa hejooj padëek. Rah'y'y ka'eeh do hyb n'aa rakarejan sa majiï sii rakaneb'oooh noo gó, sa majiï ranes'ëem.

³⁵ Ýj wób p'aa hēnh ragadoo sa taah dejëp do mahang genā bong doo.‡

Sahõnh hē ta ti hedoo do ta wób rahapëë né paawā, h'y'y ka'eeh do wób rahoop sa hä rarejāā doo. Rahob had'y'yt hē, dejëp. Dooh P'op Hagä Do raky n'aa jejën bā raked'ëep hyb n'aa paawā. Tak'ëp baad ji bawād had'y'yt do hÿ pong jé, ragenā bong bā kã, ti ragahëen.

³⁶ H'y'y ka'eeh do wób raky n'aa rejāā, rahewyyh. H'y'y ka'eeh do wób ramoo mewyyt, ratsyym mewyyt haak sapuuw hadoo doo me, ragadahew'ëes doo gó radewäts b'ëeh.

³⁷ Pǎ me ramakut h'y'y ka'eeh do wób radejëp hyb n'aa. H'y'y ka'eeh do wób rabaa gehõg hõm seer me. H'y'y ka'eeh do wób sēn-jeer me radej'ëep. Jé pad'y'yt hē h'y'y ka'eeh do wób raked'ëep sa majiï mahānh. Jāām hē b'éé byyh kabara byyh h'y'y ka'eeh do wób sa saroor. Dooh sa wē hanyys péh. Kasuud is paah. Rano n'aa masoo, rarahëjāā.

³⁸ Banawäng doo bā, waëë mahang, pǎ yb gabaho doo gó, k'ääts yt hä gabaho doo gó na-ääj hē rababok paah. Dooh rahyb n'aa p'eed bā badäk hahÿÿ bā hanäng doo. Baad had'op ta tii. Badäk hahÿÿ bā habong do wób, P'op Hagä Do hä h'y'y kana'eeh do sa bahānh ta tii, baad hadoo doo.

³⁹ Baad ub ta ti sahõnh hē P'op Hagä Do hä, ta hä rah'y'y ka'eeh do hyb n'aa. Ti hadoo né hē, dooh paa ragado bā sa hä P'op Hagä Do ky n'aa eno däk do paah.

⁴⁰ Rawén ganadoo paa ta tii, baad hadoo doo, pooj jé taky n'aa enooh do bahānh, P'op Hagä Do h'y'ÿb däng do hyb n'aa sa hä èr hä na-ääj hē, séd demuun baad had'op èr bahadoo hyb n'aa kã.

12

Dooh ji h'y'y gajëë hõm bā baad nadoo do ji ahob né paawā ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti hyb n'aa kã, hajök h'y'y ka'eeh do paah, p'ooj ub habong do paa èr rahapäh do hyb n'aa, taw'ääts hē èr eréd hõm sahõnh hē ji tahewaata doo, baad nadoo do ji tamasoo do na-ääj hē. Taw'ääts hē h'y'y ganajëng doo me P'op Hagä Do karën doo da èr aboo had'y'yt hē hÿ jawén, tsyym kas'y'ÿ do h'y'y ganajëng doo me rawaj'aah doo da rakajaa bā kã.

² Taw'ääts hē Jesus hä èr h'y'ÿb padëek. Èr h'y'y ka'eeh do du na do tii, èr h'y'y ka'eeh do kah'üüm hanoo do tii. Tak'ëp tsebé do ta pooj jé tagadoo tagada do hyb n'aa tagadoo paa b'aa kajatsëk do hä tadjëp doo. Dooh hyb n'aa Jesus nu mebyng pé ta tii d' tadjëp do hä.* Tii bā kã, P'op Hagä Do sahõnh hē bag'ääs do hub hēnh tabaso kǎn, takawe'h'ëeh doo bā.

³ Bē hyb n'aa newē nyy da dooh Jesus h'y'y gajëë hõm bā, tak'ëp ajyy nesaa do moo heb'oooh do ta hä rakamajë né paawā. Bē hyb n'aa newē Jesus, bē h'y'y gejë hõm mahānh.

⁴ Bëeh, dooh dajëb bē ahob nā bā nesaa do hä bē h'y'y keb'aah do hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ääts hē bē h'y'y keb'aah né hē, bē h'y'y gejë hõm manāh.

⁵ Bē mabaan hõm P'op Hagä Do kyyh bē tah'y'ÿb en'y'ÿm do hyb n'aa bē tamaher'oot

‡ **11:35** P'op Hagä Do ky n'aa rod sa hä masa do P'op Hagä Do hä rah'y'y ka'eeh do hyb n'aa tii. * **12:2** Judah buuj sa hä, b'aa hä ji dajëb bā tak'ëp ji nu mebyng. Sa hä P'op Hagä Do ky n'aa was'ee däk do tii d' dajëp doo. Ti hadoo né hē, dooh Jesus nu mebyng bā, baad hadoo do ta pooj jé tagada do hyb n'aa.

doo. Bëeh, ta taah hã tabaher'oot tii. Hahÿÿ da ta kyyh ta kyy kerih doo gó:

“Tah ÿÿ, mamak'yyts manã mahÿÿnh do hadoo doo me Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do òm tametëek doo.

H'yy gajëë hõm manã tak'ëp hadoo doo me òm tamaher'ood bã, òm tah'yy geãm bã.

⁶ Mahÿÿnh do hadoo doo me Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do metëek takamahãn do hã.

Sahõnh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hadoo doo, ta taah hedoo doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hewyyh hadoo ta see pé noo gó tametëek hyb n'aa”,[†] nang ta kyyh.

⁷ Baad nadoo do bë ahoop doo, bë tametëek do pan'aa tii. Ta taah bë bahado dák do hyb n'aa, ta t'aa hã tabad'oo doo da bë hã tabad'oo ta ti metëeh. Sahõnh hë né hë sa taah hedoo do mahÿÿnh hadoo doo me sa yb metëek.

⁸ Mahÿÿnh do hadoo doo me P'op Hagã Do bë tama net'ëeg bã paawã, sahõnh hë ta taah tametëek doo da, tii bã dooh paawã ta taah heh'ãat bë do bã. ÿÿnh daap hetaah do taah hadoo paawã bë tii bã.

⁹ Èr karepé noo gó, èr yb badãk hahÿÿ bã hanãng doo, mahÿÿnh do hadoo doo me èr rametëek, èr wén weh'ëeh èr yb. Ti hyb n'aa taw'ãats hë ti bahãnh èr Yb hÿ pong jé hawãt do èr ky daheeh, ta pa had'yyt hë èr babok hyb n'aa.

¹⁰ Pawóp its ta baab noo gó ji yb ji rametëek baad hadoo doo me sa hã, èr rabaw'ëeh hyb n'aa. P'op Hagã Doo kã èr tametëek baad tabahadoo hyb n'aa èr hã, baad had'op, tsyt hë nesaa do mahãnh èr babok hyb n'aa kã, tsyt hë nesaa do mahãnh tabawãt doo da.

¹¹ Ji hã rametëek doo, ji rahewyyh doo, dooh né hë ji genaag bã ta tii d' ji hã rabad'oo do ti noo gó. Hejoonh ji hã, datés ji hã. Ti hado né paawã, ta jawén kã, P'op Hagã Do mo haj'aa ji ahob wãt do hyb n'aa ji h'yy ganyy dák bã kã, tak'ëp h'yyb nyyw gó baad had'op doo gó ji bawãt tan'oo bã kã.

¹² Ti hyb n'aa kã, bëeh, h'yyb nahejooj padëek doo, bëeh, h'yyb nahedo padëek doo, taw'ãats hë bë h'yy kahejoonh, bë h'yyb hedo p'aa hënh.

¹³ Taw'ãats hë tyw n'aa dajang doo me bë babok, h'yyb nahed'oo do rah'yy ganejé hõm hyb n'aa, p'aa hënh baad had'yyt hë Jesus tyw n'aa gó rababok hyb n'aa kã.

Doooh ji mak'yyts bã ji P'op Hagã Do maher'oot do ky n'aa hahÿÿh

¹⁴ H'yyb nyyw gó bë aboo sahõnh hë sa wë. Tsyt hë, nesaa do mahãnh, P'op Hagã Do wë bë aboo had'yyt hë. Tsyt hë nesaa do mahãnh ji naboo bã, dooh da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ji hapëë bã da.

¹⁵ Baad bë masaa bë da hadoo doo, dooh bë mahang makyys pé ji hã P'op Hagã Do ky enyyw doo. Ji hã P'op Hagã Do ky enyyw do makyys doo, ta hã h'yy gajëë hõm doo, baad nadoo do tadu n'aa, ta wób tah'yyb tatuk ta nemuun dawëë P'op Hagã Do mahãnh rababok hyb n'aa.

¹⁶ Bë hyb n'aa matakã bë mahang tanaÿÿh hyb n'aa ta ÿÿm nadoo do sii, ta patug nadoo do sii. Bë hyb n'aa matakã bë mahang tananãng hyb n'aa P'op Hagã Do waneh'ëeh do Esauh makü bad'oo doo da. Sét ta waa hyb n'aa tesëem hõm, tan'oo dák ta wah'ëë hadoo do paa ta hÿÿj hã.

¹⁷ Bë hapãh né hë, ta jawén, ta yb ky n'aa edëng takarën bã, dooh ta yb gado wãd bã. Aód né paawã dooh tahaja wãd bã tahÿÿd bã tabad'oo do paah.

¹⁸ Ti hyb n'aa, taw'ãats hë h'yy ganajëng doo me baad had'yyt hë èr h'yy ka'eeh. Baad ub né hë ta tyw n'aa papuuj, p'ooj ub Mosees hã kametã dák do bahãnh tii. Dooh bë kaja dæg ji hapãh do waëë bahõõ dák doo bã, tak'ëp tabadagyp doo bã, bah'ood darung do bawãt doo bã, èr wahë makü rabad'oo do paa hadoo.[‡]

¹⁹ Dooh bë maa napëë bã b'éé s'ããn gamehÿÿh do ky ka'eeh doo. Dooh bë maa napëë bã P'op Hagã Do kyyh ãm n'aa nang doo, ta ti ramaa napãh do paa hadoo. Ramaa napãh bã m' rabetsëë P'op Hagã Do ky ym hyb n'aa sa hã taher'oot doo.

²⁰ Tak'ëp rajeÿÿm do hyb n'aa, dooh m' rahaja bã ragado bã P'op Hagã Do mejüü doo: “Dajëp né da waëë hã moo dãng doo, bë masããh see na-ããj hë dajëp né hë da. Ji akut pã me tadajëp hyb n'aa”,[§] nang paa ta kyyh.

²¹ Tak'ëp mã ta ãm n'aa nang Mosees hapãh doo. Ti hyb n'aa m' taky hadoo: “Tak'ëp ÿ kajajãn ta ãm n'aa hã”,^{**} nang mãh. Ti hadoo paa sa hã.

²² Èr hã kã ta tyw n'aa papuuj P'op Hagã Do wë tagasëets hõm. Pooj jé sa hã kametã dák do nahado tii. Waëë hadoo ji matym me ji nahapãh do wë, Sijõn hãd nang do wë bë kaja dák. Jerusarënh hÿ pong jé badãk doo hënh, P'op Hagã Do hedëb had'yyt do panang wë bë kaja kãn. Tak'ëp hajõk do ããs tseb'ee doo gó hÿ pong jé rakata padëek doo bã bë kaja kãn.

²³ P'op Hagã Do taah wah'ëeh hedoo do sa wë bë kaja dæg kãn. Hÿ pong jé sa hãd kerii dák. Sa wób bë bahado dák. P'op Hagã Do

[†] 12:6 Proweh-Bijos 3.11-12   [‡] 12:18 Èr wahë maküüh tawén her'oot, ta wakããn Isaraëw buuj tama erih do hyb n'aa hahÿÿh.   [§] 12:20 Esodo 19.12-13   ^{**} 12:21 Dew-Teronom 9.19

wě bē kaja kân, sahônĥ hē badāk hahÿÿ bā habong do ky n'aa etyy doo. Baad habok do paa hÿÿ kâ baad had'op do hado dāk do sa wě bē kaja kân do hadoo.^{††}

²⁴Ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä Do ky n'aa enooh do Jesus gasëëts hōm do wě bē kaja kân. Baad ta majyyw ër h'ywb tym tabenyww dāk. Abëw majyyw nahado, k'ääts gó naa P'op Hagä Do hā tabetsëë P'op Hagä Do babaanh hyb n'aa ta sām.^{**} Jesus majyyw etsëë hadoo P'op Hagä Do hā tamabaan hōm hyb n'aa sahônĥ hē nesaa do ër moo bok do paah.

²⁵Ti hyb n'aa bē mak'yyts manä Jesus ër tamaher'oot doo. P'ooj ub, P'op Hagä Do kyyh badāk hahÿÿ bā Mosees sa hā tamaher'oot do mak'yyts doo, nesaa do hā raky n'aa kety dāk tii. Ti bahānh ji P'op Hagä Do rejää do ër ahoop da hÿ pong jé naa ër tamaher'oot do ër mak'yyts bā. Dooh ër haja bā ër kejēn bā ta ti mahānh.

²⁶P'ooj ub waëë Sinaih hād nāng doo bā sa sii P'op Hagä Do baher'oot noo gó, tak'ëp badāk hahÿ katajus wāt ta ky haj'aa. Da hē kâ hahÿÿ da P'op Hagä Do ky dāng: “Sét nuu me ti awāt nā badāk hahÿ had'yyt nado katajuus ÿ an'oo bā. Wē na-āāj hē katajuus da ÿ an'oo bā”, nāng ta kyyh.

²⁷“Sét nuu me ti awāt nā” taher'ood bā, gawatsig da tapehuunh do paa hahānh doo, naym doo, tahanāng pé tii. Jāām né hē haym nahānh doo.

²⁸Ti hyb n'aa, panang banahānh do ër gadoo da do hyb n'aa hÿ pong jé P'op Hagä Do bag'ääs doo bā, taw'ääts hē dooh ër eréd bā P'op Hagä Do ky enywm do ji hā. Taw'ääts hē takarēn doo da, ër j'aa etsë ta hā. Taw'ääts hē P'op Hagä Do ër hyb n'aa jew'yyk ër hyb n'aa meuunh doo me. Taw'ääts hē ta wē ër kadaduu doo me ër j'aa etsë ta hā.

²⁹Taw'ääts hē tii d' ër bad'oo, tēëg hōō sahônĥ hē tagawats'iik do hadoo P'op Hagä Do ër h'yw kaha'eeh doo.

13

Nyy da ji bawät do ky n'aa hahÿÿh

¹Taw'ääts hē bē kamahānh had'yyt hē bē da hadoo do Jesus hā h'yw ka'eeh doo.

²Taw'ääts hē baad bē gadoo bē tób bā ta s'ee hēnh naa hena doo. Tii d' ta wób rabad'oo do hyb n'aa paah, ääs né ti ragadoo, dooh né paawä rahapëë bā ääs rado bā.

³Taw'ääts hē ragadahew'ëes doo gó radewäts b'ëëh do bē hyb n'aa esee, bē masaa. Bē hyb n'aa newë nyy d' bē karēn paawä bē hā ta wób rado bā, bē tado bā

paawä ënĥ radewäts b'ëëh doo. Bē hyb n'aa newë na-āāj hē rarahejää doo, bē hā pé hado né paawä ta tii.

⁴Taw'ääts hē bē sahônĥ hē bē hyb n'aa jew'yyk ji katëë doo. Masuuj nado tii. Taw'ääts hē ÿÿnh patug dooh ta ÿÿm tawad'ii bā ÿÿnh see wë. Taw'ääts hē ÿÿnh na-āāj hē dooh tawad'ii bā ta patug. Tii d' ÿ wén her'oot, baad nadoo do hā P'op Hagä Do ky n'aa etyy da sa ÿÿm nadoo do sii, sa patug nadoo do sii ha'ÿÿh doo.

⁵Bē kamahānh manä dajëër. Taw'ääts hē bē h'yw gadeja bē wë hanāng do hā. Tii d' bē ÿ wén maher'oot, hahÿÿ da P'op Hagä Do ky dāng do hyb n'aa: “Dooh òm ÿ eréd bā. A pa had'yyt hē ÿ bawät”, * nāng mäh.

⁶Ti hyb n'aa, hejoonh do ër hā takametä bā, dooh ër hyb n'aa tón bā. P'op Hagä Do hā ër h'yw kasadä do hyb n'aa hahÿÿ da ër hajaa ër ky hadoo:

“Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do masa ÿ n'aa. Dooh da ÿ eÿÿm bā.

Dooh hajaa pé hā ÿ ramoo bok péh.”[†]

⁷Bē hyb n'aa es'ee bē wahë n'aa bē h'ywb mah'üüm do paah, P'op Hagä Do panyyg bē ramaher'oot do paah. Bē hyb n'aa newë nyy da rababok paa radejëp bā kâ. Taw'ääts hē rah'yy ka'eeh do paa da bē h'yw ka'eeh.

⁸Jesus Kristo dooh takahÿÿd bā. P'ooj ub tabawät doo da, da hē na-āāj hē tabawät, hÿ jawén na-āāj hē tabawäd had'yyt da.

⁹Ti hyb n'aa bē an'oo manä ta s'ee hēnh bē rah'yyb mahüüm hajōng hedoo do ta see ky n'aa me rama metëëk doo me. Taw'ääts hē ji wë P'op Hagä Do ky enywm do bē tah'yyb hej'oonh, baad bē h'yw kae had'yyt hē hyb n'aa. Sa waa, sa tā ratayy do hā bē hyb n'aa matakä manäh. Dooh ta ti masaa bā tayy do sa hā.

¹⁰⁻¹¹Ër wë ti anyy däg kân nesaa do ër moo bok do hado hōm doo, Jesus, ër hyb n'aa dajëp doo. Sa masāäh wób majyyw Judah buuj sa ky n'aa rod wahë n'aa tamahüüm P'op Hagä Do tób n'aa gawakö t'öp gadäk doo gó P'op Hagä Do matym gó, nesaa do ramoo bok do paa kado hōm hyb n'aa. Sa hā P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa yt hā moo heb'ooĥ doo, dooh rahaja bā rawëë bā ta ti boojyb, kabara dab. Panang bahānh rabaju hōm tii. Ta tii pé né hē, P'op Hagä Do matym gó nesaa do hado hōm do ti Jesus.

¹²Ta hā kaja dāk sahônĥ hē sa ky n'aa rod rabad'oo do paah. Ti hyb n'aa, Jesus na-āāj hē ahob wät panang bahānh, ta majyyw hyb n'aa tsyt hē P'op Hagä Do wë tabasëëw hōm hyb n'aa ta karapee.

†† **12:23** Jesus hā ji h'yw ka'eeh do hyb n'aa hÿ pong jé babuj n'aa ji bahado dāk, dooh né paawä t'ii hēnh ji awād nā bā. Ti hyb n'aa né hē sahônĥ hē tetsén do wë ji kaja dāk tanooh. ** **12:24** Genesis 4.10 * **13:5** Dew-Teronom 31.6 † **13:6** Saaw-Mo 118.6-7

¹³ Ti hyb n'aa kä, panang bahänh Jesus ramahüüm doo da, ta hä rarejää do taba-hoop hyb n'aa, taw'ääts hē ēr na-āñj hē ēr eréd hōm Jesus ganadoo do rabahed'oo doo. Taw'ääts hē ēr gadoo Jesus hyb n'aa ēr raky n'aa rejā bā, Jesus gado dāk do paa hadoo ta hä raky n'aa rejāā doo.

¹⁴ Ta ti ŷ wén her'oot, dooh babā ēr panang heh'äät nahänh do tado bā. Hŷ pong jé ēr panang heh'äät do ti ēr gada doo.

¹⁵ Jesus ēr ky n'aa rod P'op Hagā Do wē tabahadoo do hyb n'aa, taw'ääts hē Jesus wē ēr bahōm ēr j'aa etsēē had'yyt hē hyb n'aa P'op Hagā Doo. Da hē ēr j'aa etsē doo, P'op Hagā Do matym n'aa hadoo né hē tii, P'op Hagā Do ji hyb n'aa jew'yyk do né hē tii.

¹⁶ Bē moo boo had'yyt hē baad hadoo do bē da hadoo do wē. Bē mabaan manā tii. Bē masaa had'yyt hē ta wób bē wē hanäng doo me. Bē mabaan manā tii. P'op Hagā Do matym n'aa hadoo tii. P'op Hagā Do h'yy gadajang ta tii hä.

¹⁷ Taw'ääts hē bē ky dahé, bē hyb n'aa jewyyg Jesus hä h'yy ka'eeh do hyb n'aa bē wahē n'aa hedoo doo. Bē rahagāā had'yyt hē, rahapäh do hyb n'aa P'op Hagā Do wē rakametēēh hyb n'aa ta jawén kä nny da paa bē rabahag'āās. Bē an'oo manā bē rahyb n'aa tón, baad nadoo do hyb n'aa ta ti bē hä. Ti hyb n'aa taw'ääts hē bē ky dahé né hē, tsebee gó bē rabahag'āās hyb n'aa.

¹⁸ Bē ky n'aa ets'ēē āñ hyb n'aa P'op Hagā Do hä. Āñ hapäh, baad ub āñ h'yyb. Baad ub āñ baboo had'yyt hē āñ karēn.

¹⁹ Tak'ēp bē ky n'aa ets'ēē P'op Hagā Do banoo hyb n'aa nyyw hē ŷ matēēh hyb n'aa bē wē.

Ky n'aa kedēng do ky n'aa hahŷyĥ

²⁰⁻²¹ ŷ karēn P'op Hagā Doo, h'yyb nyyw ji hä hanoo doo, bē hä tabanoo sahōnh hē baad hadoo doo, takarēn do bē bahajaa bē moo bok hyb n'aa. ŷ karēn Jesus Kristo hyb n'aa tamoo wāt ēr h'yyb gó tagen'aak doo. Ta tyw n'aa papuuj nahänh do P'op Hagā Do ky n'aa enooh do paa Jesus majyyw gasēēts hōm do hyb n'aa, p'aa hēnh Jesus ēr Wahē N'aa ganā wāt dejēp do mahang P'op Hagā Do an'oo bā. B'éé hagā n'aa wahē n'aa heh'äät do ti Jesus.† Taw'ääts hē Jesus Kristo ēr j'aa etsēē had'yyt hē. ŷŷ. Tii d' né hē. Taw'ääts hē.

²² Wakān haa hedoo doo, baad bē gado hahŷ bē ŷ ma erih doo gó bē ŷ maher'oot doo. Dooh tadawēd bā ŷ ma erih doo.

²³ Bē ŷ maher'oot, dooh ēr hŷŷj hadoo do Tsimoote ragadahew'ēēs doo gó tag'ēēd wād bā. Rado nyyh. Nyyw hē takaja bā babā, ŷ mahüüm da si ŷŷ, bē wē ŷ beg'āās bā.

† 13:20-21 Ēr hagā n'aa heh'äät tahanäng pé tii.

²⁴ Bē maher'ood āñ hyb n'aa esee bē wahē n'aa hedoo doo, sahōnh hē P'op Hagā Do karapee na-āñj hē. Itarija häj n'aa buuj Jesus hä h'yy ka'eeh do bē m' rahyb n'aa esee.

²⁵ ŷ karēn P'op Hagā Do ky ennym bē wē. Jāām hē kä.

Tsjajaag

Jesus hã h'yy ka'eeh do hã Tsjajaag, Jesus wak'ään ma erih do hahÿÿh

¹ Tsjajaag ÿ ti hÿÿh, P'op Hagã Doo, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do sa karom. 12 hedoo do Isaraéw taah panaa mahang Jesus hã h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hë ketyñ hõm do ÿ edéng.

Ji hã kametyy do ky n'aa hahÿÿh

² Wakãn haa, * taw'ääts hë baad bë tsebee hajõng hedoo pé ji hã kametyy do bë wë tana bã.

³ Baad P'op Hagã Do hã ji h'yy ka'eeh do kametyy doo, ji h'yy kahejõj had'yyt hë tan'oo bã. Ta ti bë bahapãh do hyb n'aa "taw'ääts hë baad bë tsebee kametyy do hã" ÿ wén nãng.

⁴ Taw'ääts hë bë h'yy kahejõj had'yyt hë baad tabahado dãk hyb n'aa bë h'yyb tym, sahõnh hë ji hã P'op Hagã Do karën do tabanãng hyb n'aa bë h'yyb tym gó, bë wë tabadoo mahãnh.

⁵ Ti hadoo né hë, P'op Hagã Do karën do bë see nahapëë bã, taw'ääts hë tabetsëë P'op Hagã Do hã. Tii bã P'op Hagã Do banoo ta hã tah'yy ganãng hyb n'aa. Baad P'op Hagã Do banoo ji hã kã. Tak'ëp P'op Hagã Do betseéh sahõnh hë sa hã. Dooch ji tahajëew bã ji ky n'aa ets'ëë bã.

⁶ Taw'ääts hë hetsëë doo, h'yy ka'eeh doo me taky n'aa etsëë. Taw'ääts hë dooh taky sëew bã P'op Hagã Doo. Maadaka bah'ood ty gahëm hënh tamahüüm do hadoo jé ky sëm doo.

⁷ Ta ti hadoo do dooh tagadoo pé Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hanaa.

⁸ Pawóp hë hadoo ta ti hedoo pé sa h'yyb. H'yy kehÿÿd had'yyt hë ragabok.

⁹ Taw'ääts hë Jesus hã h'yy ka'eeh do kes'uut doo, ky n'aa nets'ëeh doo, rah'yy kasab'ee, P'op Hagã Do matym gó raky n'aa etsã dãk tanoo do hyb n'aa.

¹⁰ Taw'ääts hë tak'ëp ma enãh do rah'yy kasab'ee rakadad'u P'op Hagã Do an'oo wãt do hyb n'aa sa hã. Jawiis t'oooh ahëej jëng do hadoo da.†

¹¹ Papÿÿi nu ganã dãk bã, tak'ëp tabajuu bã, tsawyy jëng jawiis. Tüü ta ts'oooh kajãg jëng. Ahëej jëng tii bã hanãm do ta hã. Ti hadoo né hë tak'ëp ma enãh do sa hã. Sa ma hã ramoo boo nuuj jé né hë ragawatsig jëng.

¹² Ky n'aa kedéng ji, ji h'yy kaneréd bã kametyy do ji wë tana bã. Kametyy do hã

ji j'aa ketsëë dãk bã kã ji gadoo ji hedëb heh'ãat do ta sãm hadoo, ta hã kamahãn do hã P'op Hagã Do ky n'aa enooh do paah.

¹³ Kametyy do ji wë tana bã, ji tah'yyb tatug bã nesaa do ji moo wãt hyb n'aa, taw'ääts hë dooh "P'op Hagã Do ÿ tah'yyb tatuk" ji noo bã. Dooch hajaa pé P'op Hagã Do tah'yyb tatug bã nesaa do hã. P'op Hagã Do na-ããj hë dooh ji tah'yyb tatug bã nesaa do hã.

¹⁴ Nesaa do ër h'yyb karën do ti ër tah'yyb tatuk nesaa do wë. Èr tawedii, tii bã ër tah'yyb maso dãk nesaa do hã.

¹⁵ Nesaa do ji moo wãt do ganyyh tii bã, nesaa do ër h'yy karën do haj'aa. Nesaa do aee dãg bã, nesaa do kah'üüm bã kã, tamana kãn ji h'yyb tym dajëp doo.

¹⁶ Bë daaj hë bë kawad'ii manã wakãn haa ÿ kamahãn doo.

¹⁷ Sahõnh hë taw'ääts hë hadoo doo, baad had'op do na-ããj hë, p'op naa né hë tabana. P'op Hagã Doo, wë hã hanãng do bag pahuunh do hanaa né hë. Badãk hahÿ bag kawereem né hë paawã, P'op Hagã Do dooh tah'yy kahÿÿd bã, dooh ta hã hewaap pé na-ããj hë.

¹⁸ P'op Hagã Do h'yyb dãng ër h'yyb tym tabed'ëep hyb n'aa baad hadoo do ky n'aa me, ta karapee tsyt hë tasëew dãk do ër bahadoo hyb n'aa ta wë, sahõnh hë tapehuunh do mahang, pooj jé joom ag P'op Hagã Do wë kasëew hõm do hadoo ër bahadoo hyb n'aa.

Ji maa new'ëp do nado P'op Hagã Do kyyh ky n'aa hahÿÿh

¹⁹ Wakãn haa ÿ kamahãn doo, bë hyb n'aa matakã hahÿÿ hã: Taw'ääts hë sahõnh hë ji, ji nayyw hë ji maa newëë. Taw'ääts hë dooh nayyw hë ji er'ood. Taw'ääts hë dooh nayyw hë ji kawaj'ãan bã.

²⁰ Kawajãan doo, dooh baad ji hawãt do P'op Hagã Do ji hã gahëen do an'oo bã.

²¹ Ti hyb n'aa taw'ääts hë bë eréd hõm hesus hadoo do bë h'yyb tym gó hanãng doo. Bë eréd hõm na-ããj hë nesaa do hedoo do jé pad'yyt hë hanãng doo. H'yy kadaduu doo me bë gado P'op Hagã Do kyyh bë h'yyb gó kan'oo dãk doo. Ta ti né hë hajaa bë h'yyb tym tabed'ëep, P'op Hagã Do wë bë nu kajãk hyb n'aa.

²² Ji maa new'ëp do nado P'op Hagã Do kyyh. Taw'ääts hë ji moo wãt né hë taher'oot doo. Ta ti maa new'ëp doo, panyyy ky nadaheeh doo, ta daaj hë takawadii.

²³ Hahÿ hadoo P'op Hagã Do kyyh maa new'ëp doo, tãmejüü do moo nawãt doo: Aj'yy japow me kameg'ãas do hadoo tii.

²⁴ Kameg'ãas, ti tabahõm, ti nayyw hë tamabaan hõm takamegãã wãt doo.

* 1:2 Wakãn haa Tsjajaag wén erii wãt, ta nemuun Jesus hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa. † 1:10 Rakadad'u P'op Hagã Do an'oo bã, sa ma hã rah'yyb naeh hyb n'aa, P'op Hagã Do hã naa sahõnh hë sa wë hanãng do rabahapãh hyb n'aa.

²⁵ Ta tii d' nado baad matakëë do P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do baad had'op doo, nesaa do mahänh ji ted'ëep doo. Baad tamatakä had'yyt bā, tamanabaan bā, taky dahé bā, sahōnh hē tamoo wāt do hā P'op Hagä Do ky n'aa edēng ta hā.

²⁶ P'op Hagä Do karēn doo da hawāt do ted'oo doo, ta kyy tamanedug bā, ta hā hē takawadii tii. Daap ti ta ti P'op Hagä Do wē tamoo wāt do ted'oo doo.

²⁷ Hahy ti baad hadoo do heh'äät do P'op Hagä Do ēr Yb gadoo do ēr hā: Kabarii, ȳyñh patug tamaa wād is do na-āāj hē ji t'yyd mehīn doo, baad tanado bā sa hā. Hahy na-āāj hē P'op Hagä Do gadoo do ēr hā: Ji matakëë ji hā badāk hahy hā habong do P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do h'yy karēn do mahänh.

2

Dooh ji asëew bā ji gadoo do sa mahang ky n'aa hahȳh

¹ Wakān haa, Jesus Kristo Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā, tak'ēp ji weh'ēeh do hā bē h'yy ka'eeh do hyb n'aa, bē asëew manā bē gadoo do sa mahang.

²⁻³ Hahy d' ȳ hanäng pé tii: Aj'yy ta moo heen n'aa k'āāts tēg gabarēeh do moo dāk doo, saroor ky n'aa gebah do dadāk do bē kahet'aa bā takajaa bā, baad bē gado bā, banām doo bā bē atsyd bā tabasooch hyb n'aa, tii bā aj'yy kasuud is doo, saroor sāg dadāk do bē kahet'aa bā tajēē suun bā na-āāj né hē, ti ta hā bē ky hado bā: "Nanäng bā ag'ēed dāg, tūū tsym ȳ pa mabahy häng", bē noo bā,

⁴ dooh séd demuun bē gado bā bē wē heg'āas doo. Tii d' bē adoo bā, bē asëew dāk bē gadoo do mahang. Baad nado tii. Hyb n'aa jeyk doo, baad hadoo doo, baad nadoo do rod n'aa ky nesaa do hado dāk bē tii bā.

⁵ Wakān haa ȳ kamahän doo, bē maa newē hahy ȳ her'oot doo: P'op Hagä Do asëew hōm badāk hahȳ hā habong do sa hā kas'ut doo, baad ub Jesus Kristo hā rah'yy ka'eeh hyb n'aa, P'op Hagä Do bag'āas do karapee rabahadoo hyb n'aa, ta hā kamahän do sa hā P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paah.

⁶ Bēē kā, bē mak'yyts kän kas'ut doo. Tak'ēp ma enäh do nado g'eeh ti bē hā rejāā doo? Ti nado g'eeh ti bē ramahūūm do hyb n'aa jeyk do sa wē, bē raky n'aa tapaa hyb n'aa sa hā?

⁷ Tak'ēp ma näng do né tii, Jesus bē wahē n'aa ky n'aa etsēeh do ky n'aa rahejāā doo.

⁸ Baad né hē ti bē hā, hahy ēr Wahē N'aa ky n'aa jaw'yyk do baad bē ky dahé bā: "Makamahän a da hadoo doo, a hā

makamahän doo da."* Ta tii da né hē P'op Hagä Do kyy kerih doo.

⁹ Ti hyb n'aa, ta see baad bē gado bā ta wób sa mahänh, nesaa do bē moo boo dāk. P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do bē taky n'aa ety dāk tii bā, ta ky n'aa jaw'yyk do bē ky nadaheeh do hyb n'aa.

¹⁰ Hahy hyb n'aa ȳ wén erih ta tii: Sahōnh hē né hē paawā P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky daheeh doo, sét ub taky nadahé bā, sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadaheeh do tabahado dāk tii.

¹¹ "Aā manā ta seeh ȳm sii"[†] mejūū doo, "Madajēeb manā a da hadoo doo"[‡] ti na-āāj hē tamejūū. Ti hyb n'aa, a da hadoo do madajēeb bā, a ȳm, a patug nadoo do sii naā né hē paawā ōm, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadaheeh do mabahado dāk né hē ōm.

¹² Ta jawén bē hā da P'op Hagä Do ky däng nyy d' tabad'oo bē hā, bē ky dahé bā, bē ky nadahé bā ta ky n'aa hanām do P'op Hagä Do wē ji ted'ëep doo. Ti hyb n'aa, ji bawāt do hā P'op Hagä Do matakëë do hyb n'aa, bē hyb n'aa matakä bē her'oot do hā, bē babok do hā.

¹³ Hahy hyb n'aa ȳ wén erih ta tii: Ta wób t'yyd manehīn doo, dooh P'op Hagä Do t'yyd mehīn bā. Ji t'yyd mehīn bā ta wób, dooh tii bā P'op Hagä Do ji taky n'aa ety bā. Ji tat'yyd mehīn da.

Ji h'yy ka'eeh do metēē n'aa ky n'aa hahȳh

¹⁴ Wakān haa, "Jesus hā ȳ h'yy ka'eeh" ji noo bā, baad hadoo do ji moo nawād bā ji h'yy ka'eeh do metēē n'aa, daap ti ta ti ji her'oot doo. Ta ti hedoo do ji h'yy ka'eeh doo, dooh tahaja bā ji tedēeb bā P'op Hagä Do wē.

¹⁵ Tany bā paawā ji h̄ȳj hedoo doo, ji ānh hedoo do hahēem doo, saroor hebaan do tema bok do hyb n'aa, has'aah do na-āāj hē,

¹⁶ tii bā bē see ky hadoo bā paawā sa hā: "Ahōm kā baad ub, kahatāh, mawog nyy dāg da!", taky hadoo bā, dooh tanoo pé sa wē bedoh do sa hā, daap hē ta tii d' ta kyyh.

¹⁷ Ti hadoo né hē, jāām ub Jesus hā ji h'yy kae bā, baad hadoo do ji moo nawād bā paawā ji h'yy ka'eeh do metēē n'aa, daap hē ti ta ti ji h'yy ka'eeh do ji hanäng doo. Dajēp do hadoo ti ta ti ji h'yy ka'eeh doo.

¹⁸ Bē see apāh ky hadoo hā ȳy: "Ta see Jesus hā tah'yy ka'eeh, ta see baad hadoo do moo hew'ēet doo", näng apāh. Ta ti hā hahȳ d' kēh ȳy: Mametā hā ȳy mahaja bā paawā Jesus hā mah'yy kaha'eeh doo, baad hadoo do mamoo nawād do hā. Tii bā da

* 2:8 Rewitikos 19.18 † 2:11 Esodo 20.14, Dew-Teronom 5.18 ‡ 2:11 Esodo 20.13, Dew-Teronom 5.17

baad hadoo do ȳ moo wät do hä ȳ metëeh a hä Jesus hä ȳ h'yy ka'eeh doo.

¹⁹ Jääm hē sét ub né hē P'op Hagä Doo, maky daheeh, mahanäng? Taw'ääts hē né paawä ta tii, karap'aar h'yyb nesaa do na-ääj né hē rahapäh tii. Ti hadoo né hē, kajajän bong P'op Hagä Do raje'ȳm do hyb n'aa.

²⁰ H'yy gatamah do om! Makarën ȳ metëeh a hä daap hē ta tii da ji h'yy kae bä, baad hadoo do ji h'yy ka'eeh do metëe n'aa ji moo nawäd bä?

²¹ Bē hyb n'aa newē ēr wahē makū Abaraām. P'op Hagä Do mejüü do taky daheeh do hyb n'aa né hē Abaraām baad tabahado däk paa P'op Hagä Do matym gó, ta t' aah Isak taban'oo däk noo gó P'op Hagä Do hä tabajuu hyb n'aa paawä.

²² Mahyb n'aa newē, baad P'op Hagä Do hä Abaraām h'yy ka'eeh do hyb n'aa taky daheeh na-ääj hē P'op Hagä Do mejüü doo. P'op Hagä Do mejüü do tamoo wät do hyb n'aa, heh'äät däg tah'y'yy ka'eeh doo.

²³ Hah'ȳ da P'op Hagä Do kyy kerih do paa hä: "Abaraām ky dahé kän Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo. Taky daheeh do hyb n'aa né kä m', baad tawén hado däk P'op Hagä Do matym gó." [§] Abaraām moo wät do hä, taky daheeh do hä, te hub né hē ta ti kerih do kametä däk. P'op Hagä Do najiis ramaneēj kän Abaraām.

²⁴ Wyt ta maab hē: P'op Hagä Do karën do ji moo wät do hyb n'aa na-ääj hē baad däg ji h'yyb tym P'op Hagä Do matym gó. Jääm hē ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa had'y'yt nado. **

²⁵ Ti hadoo Rahab häd näng do hä, ȳnhn pooj jé hajök do sii he'ȳh doo. Tamoo wät do hyb n'aa baad tawén hado däk P'op Hagä Do matym gó, sa panang beg'ääs do ta tób bä tagadoo do hyb n'aa, ta tyw n'aa see tametëeh hyb n'aa kä kejën doo gó rabahôm hyb n'aa.

²⁶ Ji h'yyb tym tamaa wäd bä ji dajëp. Ti hadoo ji h'yy ka'eeh do hä. Baad hadoo do ji moo wät do badoo bä ji hä, dajëp do hadoo tii bä ji h'yy ka'eeh doo.

3

Ji nooh, ji nag'aad ky n'aa hah'ȳh

¹ Wakän haa, bē hapäh hah'ȳh: Ta wób bahänh P'op Hagä Do ky n'aa ety da ta ky n'aa ma mehetëk do sa hä. * Ti bahänh taky n'aa ety do hyb n'aa ta kyyh ma mehetëk do sa hä, taw'ääts hē dooh hajök bē mahang

karën do ta ky n'aa ma mehetëk rabahadoo hyb n'aa.

² Sahõnh hē ēer, ēr bes'õös hajõng. H'ȳy kã, a'y'yy taher'oot do hä nes'õös doo, baad had'op do tii. Tahajaa sahõnh hē nesaa do mahänh baad takanä bä.

³ Ta meduug n'aa ji dadäg bä kawaaro noo hä ji raky daheeh do heen n'aa, ji hajaa ji medug bä ta hä sahõnh hē. ⁴ Marakate na-ääj né hē. Aee né paawä, tak'ēp tabahëm do mahüüm né paawä, ta poo wõj n'aa mahüüm rakarën hēnh ta du wöd n'aa me, nad'ëed its né paawä ta tii.

⁵ Ti hadoo ji nag'aad hä. Nad'ëed its né paawä ji nag'aad, kasab'ee hajõng tahajaa. Bē hyb n'aa newē hah'ȳh: Hējē baeh do ahõng, nad'ëed its né paawä ta hõõ du n'aa doo.

⁶ Tëeg hõõ hadoo ji nooh, ji nag'aad. Séd dó nesaa do ta hanaa. Ji nag'aad ji mer'oot do hanaa né hē hesus do hadoo sahõnh hē ji hä, ji her'oot do hyb n'aa. Nesaa do ji nag'aad her'oot do hanaa, ji karehejää do sahõnh hē. Tii d' had'y'yt hē ji gawät. Ji madajëp né hē ta tii da. Tëeg hõõ tabanesaa do hanäng doo hēnh naa tagahõõ do hadoo ji nag'aad.

⁷ Sahõnh badäk hah'ȳ babo n'aa hējē hä habong doo, tame habong doo, taw'ëed sii hē ji hajaa ji met'ëeg bä. Pooj jé rahaja däk tii, da hē na-ääj né hē.

⁸ Ta ti ji haja né hē paawä, ji nag'aad, ji mer'oot doo me, dooh hajaa pé tamet'ëeg bä, dooh hajaa pé tamedug bä. Nesaa do ta ti ji nag'aad. Dooh ji haja bä ta hä. Tawäd had'y'yt hē. P'yym mah'ȳnh do hadoo ji dahej'ëep do hadoo ta hanaa.

⁹ Ta tii me ji j'aa etsē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, ēr Yb. Ta tii me na-ääj hē ji ky n'aa wasee ji da hadoo do P'op Hagä Do pahuunh do ta da hadoo doo.

¹⁰ Sét né hē ji noo me naa ti tamanyh ji j'aa etsē do ky n'aa, ji ky n'aa wasee do ky n'aa na-ääj hē. Dooh taw'ääts hē tado bä ta ti wakän haa.

¹¹ K'ääts gó naa naëng ganyyh doo, dooh séd demuun naëng ganä bä ty ganäm doo, naëng ty gasus do na-ääj hē.

¹² Wakän haa, joom dooh ta ag kawereem bä. Dooh wiigo häd näng do joom eag bä oriib häd näng do ag. Dooh uwa tyd hä taganä bä wiigo häd näng do ag. Dooh na-ääj hē naëng ty ganäm doo bä naa ty gasus do taganä bä.†

Ji hajaa do heh'äät do ky n'aa hah'ȳh

§ 2:23 Genesis 15.6 ** 2:24 Dooh Tsijaag ma met'ëeg bä jääm hē baad hadoo do ji moo wät do hyb n'aa baad ji hado däk P'op Hagä Do matym gó. Hah'ȳ ti Tsijaag hanäng péh: Heh'äät tado bä ji h'yy ka'eeh doo, tii bä baad hadoo do P'op Hagä Do karën do ji moo wät. Jé P'op Hagä Do ji hä karën do ky nadaheeh doo, dooh tah'y'yy kae bä heh'äät. 2.26 hä Tsijaag ji tamaher'oot nyy d' tahanäng péh. * 3:1 Ta wób bahänh P'op Hagä Do wén gahëen ta ky n'aa ma mehetëk hedoo do sa hä, baad ta kyyh rabahapäh do hyb n'aa. † 3:12 Ti hadoo ji nag'aad hä. Taw'ääts hē jääm hē baad hadoo do ji er'oot!

¹³ Bê mahang P'op Hagä Do ji hä karên do tahapäh ted'oo doo, ta tii hä tah'y ganäng ted'oo doo, taw'ääts hê baad tabawät do hä tametëeh ta tii. Taw'ääts hê kanasab'ee doo gó baad hadoo do tamoo wät. P'op Hagä Do karên do hapäh doo, dooh takasabé hê.

¹⁴ Hÿy ká, tak'ëp bê h'y kajewëets bá, ta wób sa bahänh had'ytyt bá bê karên bá bê h'y kajäg bá, bê h'y kasabé manä bê hajaa bê ed'oo do hä. Ta tii d' bê adoo bá, dooh baad hadoo do bê ky dahé wäd bá.

¹⁵ Ta ti hedoo pé ji hajaa doo, dooh hÿ pong jé naa tado bá. Badäk hahÿy bá naa tii. Nesaa Do Yb hanaa.

¹⁶ Ji hyb n'aa jewës do bawät bá, ji karên do sa bahänh ji bawät do bawät bá, ta tii bá ky ked'aak doo, ta tii bá kaj'öök do bawät. Ta tii bá sahönh hê nesaa do moo kahew'ëet do ji baw'ytyt.

¹⁷ Ji hajaa do hÿ pong jé hana doo, ta ti anoo ji hä baad had'op do ji h'ytyt tym. H'ytyt nyyw gó ji bawät sahönh hê sa wë tan'oo bá tii. Dooh h'y gaëej me ta wób ji gado tan'oo bá. Ta wób her'oot do baad ji maa newëe ta ti an'oo bá. Ta wób ji t'ytyd mehün had'ytyt hê, baad hadoo do ji moo wäd had'ytyt hê ta wób hã tan'oo bá. Séd gó ji gadoo ta wób tan'oo bá. Dooh ji h'ytyt ji jejên bá tan'oo bá na-ääj né hê.

¹⁸ H'ytyt nyyw gó ta wób sa da hadoo do wë rababok hanoo doo, h'ytyt nyyw gó tabejoom do hadoo baad hadoo do sa h'ytyt tym gó. P'op Hagä Do gen'aak doo da rababok tii ká.

4

Badäk hahÿ kamahän doo, P'op Hagä Do majÿ hado däk tii, ky n'aa hahÿy

¹ N'y hênh naa ti bê mahang bê kamajÿ doo, bê kaj'öök doo? Baad nadoo do bê h'ytyt karên do naa né tii. Baad nadoo do bê h'ytyt karên do bê hä hê takamajÿ.

² Ti anäng tak'ëp bê h'ytyt karên doo. Dooh bê gado bá. Bë ganadoo do hyb n'aa, bê daj'ëep bê da hadoo doo. * Bë h'y kajew'ëes ta wób ma hä. Dooh bê haja bá bê gado bá, ti hyb n'aa bê kaj'öök, bê kamajÿ. Bë wén ganadoo bê karên doo, bê netsëe do hyb n'aa P'op Hagä Do hä.

³ P'op Hagä Do hä bê betsëe bá, P'op Hagä Do nanoo bê hä baad hyb n'aa nado bê etsëe do hyb n'aa. Bë hä hê had'ytyt hê bê karên bê ahänh bê etsëe doo.

⁴ Yÿnh ta patug wadii doo, h'ytyt rejää do hadoo bëeh! P'op Hagä Do heréd hóm do bëeh. Dooh bê hapëe bá g'eeh, badäk hahÿy hä hanäng do kamahän doo, P'op Hagä Do majÿ hado däk tii? Jé karên pé takamahän bá badäk hahÿy hä habong do P'op Hagä Do hä h'y kana'eeh do rakamahän doo, P'op Hagä Do majÿ tabahado däk.

⁵ Daap hê bê ed'oo g'eeh hahÿ P'op Hagä Do kyy kerih doo? "P'op Hagä Do kamahän, tahyb n'aa jewës ër h'ytyt tym ër hä tanoo doo. Takarên ta hä ub had'ytyt ji h'ytyt däk."

⁶ Tii d' tado né paawä, ta bahänh P'op Hagä Do ër tamasa ër tat'ytyd mehün do hyb n'aa. Ti hyb n'aa hahÿy da takerih ta kyy kerih doo gó: "P'op Hagä Do hyb n'aa wareem kasab'ee do hä. P'op Hagä Do t'ytyd mehün kadad'uu doo, P'op Hagä Do kyy enyyw sa hä",[†] näng kerih do hä.

⁷ Ti hyb n'aa taw'ääts hê P'op Hagä Do mejÿ doo bê ky dahé had'ytyt hê. Taw'ääts hê bê kahejój Dijab[‡] wë, tii bá da wajaah bê mahänh.

⁸ Taw'ääts hê P'op Hagä Do wë bê h'ytyt katahã, tii bá da bê wë takatahÿy na-ääj né hê. Bëeh, nesaa do moo heb'oooh doo, bê eréd nesaa doo. Bëeh, h'ytyt kes'eenh doo, bê enyyw bê h'ytyt tym P'op Hagä Do wë.[§]

⁹ Taw'ääts hê bê t'ytyd kamehün, bê h'ytyt gabedo booh, bê aód ta see hä bê h'ytyt padëek do hyb n'aa. Bë kawewaw manäh! Taw'ääts hê bê h'ytyt ketón bê mo haj'aa hä. Bë tsebee manäh! Taw'ääts hê bê hyb n'aa tón.

¹⁰ Taw'ääts hê bê kadad'uu P'op Hagä Do wë, tii bá da bê taweh'ëeh.

¹¹ Wakän haa, bê ky n'aa rejä manä ta wób. Ta da hadoo do ky n'aa rejää doo, ta da hadoo do ky n'aa etyy doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'ytyk do taky n'aa rejää tii, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'ytyk do taky n'aa etyy tii. ** P'op Hagä Do ky n'aa jaw'ytyk do maky n'aa ety bá, ta ky n'aa jaw'ytyk do ky daheeh do nado òm tii bá. Hyb n'aa jawy do baad hadoo doo, baad nadoo do rod n'aa a daaj hê tii bá mabanoo a hä.

¹² Jääm hê sét ub ti ta ky n'aa jaw'ytyk do hanoo doo, baad hadoo doo, baad nadoo do ky n'aa rod. Ti né ti hajaa ji ted'ëep, ti né ti hajaa ji tarejää. Òm nado. Jaa òm a hä pé a da hadoo do maky n'aa ety bá?

Dooh ji hä hê ji h'ytyt kasabé bá do ky n'aa hahÿy

* **4:2** Hahÿy da 1 Jowäw 3.15 hä takerii däk: "Ta wakään wë h'ytyt gaëenh doo, dahej'ëep do hadoo ti P'op Hagä Do matym gó." Ji h'ytyt gó ti tii. † **4:6** Proweh-Bijos 3.34 ‡ **4:7** Gereg kyy me ramanëënh Nesaa Do Yb, Dijab. "Ji taky n'aa tapa had'ytyt doo", tahanäng pé ti Dijab. § **4:8** Rawén h'ytyt kes'eenh, séd demuun rakarên do hyb n'aa paawä rakamahän badäk hahÿy bá hanäng doo, P'op Hagä Do na-ääj hê. ** **4:11** Hahÿy da P'op Hagä Do ky n'aa jaw'ytyk do ji da hadoo do ky n'aa hä: "Makamahän a da hadoo doo, a hä makamahän do hadoo", näng. Ji da hadoo do ji ky n'aa ety bá, dooh ji da hadoo do ji kamahän bá. Ti hyb n'aa ta tii da Tsjajaag wén erii wät.

¹³Bē maa newē hahȳy da her'oot doo: “Āā d' ah'ūūm, jati āā bahōm panang hēnh. Sét ta baab āā tab'ēēs t'īī hēnh āā es'ēēm āā dajēēr enāh hyb n'aa.”

¹⁴Ta tii da bē h'yyb, ta tii d' bē baher'oot, dooh bē hapēē bā h'ēēd hado jat'iip hadoo. Ny hadoo bēēh, badāk hahȳy hā bē babok bā? Wanakud hadoo bēēh. Kanahēn d'os hē taganyyh, ti tadawuh.

¹⁵Ti hyb n'aa taw'āāts hē hahȳy da paawā bē kyyh: “Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do karēn bā āā babok nā, āā hyb n'aa newēē do āā moo bok tii bā.”

¹⁶Tii d' nado paawā bē h'yyb da hē. Bē bad'oo do hā bē h'yy kasab'ee. Nas'aa ta ti ji h'yy kasab'ee doo!

¹⁷Ti hyb n'aa, hajaa do baad hadoo do moo wāt doo, tamoo nawād bā, nesaa do tamoo wād dāk P'op Hagā Do matym gó.

5

Tak'ēp ma nāng do tamaher'oot do ky n'aa hahȳy

¹Bē maa newē, tak'ēp ma nāng doo! Bē aóid, bē awaaw nesaa do ta jawén bē wē takajāk do hyb n'aa da.

²Karejā dāk bē ma. Kamera rejā dāk bē saroor.

³Hetōd dāk bē wē hanāng do k'āāts tēg gabarēēh doo, k'āāts tēg hawak doo. Ta ti hetōt do bē da taky n'aa tapaa hadoo P'op Hagā Do matym gó.* Hetōt do bē da taju toonh, tēēg hōō hado dāk. Bē bata dāk bē ma, edaa dāg né hē paawā badāk hahȳy gawatsik doo.

⁴Dooh paa bē epaag hōm bā moo bok do bē joom hā. Bē maa newē da! Ta sām bē nepaag hōm do eēēj had'yyt hē hadoo bē hā ky n'aa tapaa do ky n'aa P'op Hagā Do matym gó. Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, Sahōnh hē Haj'ap Doo, maa napēē wāt bē wē moo bok do sa kyyh.

⁵Sahōnh hē hanām do jawén, ky n'aa gebah do jawén bē baboo bong badāk hahȳy hā bē baboo bong noo gó. Sahōnh hē bē h'yyb karēn do jawén bē baboo bok. Booy yb hepuh do ji tā ji daj'ēēp do hado dāk bēēh. Tak'ēp da P'op Hagā Do rejāā da bē hyȳ kā.

⁶Baad habok do wōb bē ky n'aa ety dāk nesaa doo me, bē neboh bēēh, dooh né paawā rahejooy bā bē wē.

Ji h'yy ganajēng do ky n'aa hahȳy

⁷Bēēh, wakān haa, taw'āāts hē bē h'yy geje hōm manā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do p'aa

hēnh tabahyng do bē gada do hā. Bē hyb n'aa newē nyy da joom hejóm do tagada ta joom ag baad hadoo doo. H'yy ganajēng doo gó tagada naēng hedoo do ta joom heduu n'aa.

⁸Taw'āāts hē bē na-āāj hē tii da bē bad'oo. Taw'āāts hē h'yyb jawyg gó bē gadoo baad nadoo do bē ahoop doo. Taw'āāts hē bē h'yy geje hōm manāh, edaa dāk do hyb n'aa Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kajaa doo.

⁹Wakān haa, bē ky n'aa hajēēw manā bē da hadoo doo, bē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa netyy hyb n'aa. Edaa dāk takajaa ji ky n'aa etyy n'aa.

¹⁰Wakān haa, bē hyb n'aa newē P'op Hagā Do ky n'aa rod p'ooj ub habong doo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó her'oot do paah. Bē hyb n'aa newē nyy da h'yyb jawyk doo me rababok rarahējā né hē paawā sa hā. Taw'āāts hē rababok doo da bē babok.

¹¹Bē maa newē! Āā hā pé P'op Hagā Do ky n'aa edēng ta hā h'yy kanerēt doo, rahob né paawā baad nadoo doo. Bē ky n'aa napāh Jōh h'yy kanerēt doo, nesaa né hē paawā ta hā adāng. Bē ky n'aa napāh né kā nyy da P'op Hagā Do bad'oo ta hā tagadēēg ub kā.† Tak'ēp P'op Hagā Do ky ennym. Baad ji tat'yud mehīn.

¹²Sahōnh hē bahānh hahȳy bē y maher'oot wakān haa: Bē ky dēē manā P'op Hagā Do hād gó. Bē ky dēē manā badāk hahȳy hā hanāng do sa hād gó, ta see hād gó na-āāj hē. “Ȳy” bē noo bā, “ȳy” né hē bē h'yyb gó. “Dooh” bē noo bā, “dooh” né hē h'yyb gó. Jāām ti ji kyyh. Dooh hyb n'aa ji ky dāng péh. Taw'āāts hē tii d' had'yyt né hē bē kyyh, bē P'op Hagā Do ky n'aa ety mahānh.

¹³Baad nadoo do awād bā bē see wē, taw'āāts hē taky n'aa etsēē P'op Hagā Do hā. Bē mahang tsebē péh, taw'āāts hē P'op Hagā Do tama ejām taj'aa etsē do ky n'aa.

¹⁴Bē see nahēē nyy bā, taw'āāts hē Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa tats'yyt ta wē, raky n'aa etsēē hyb n'aa ta hā, ta syyj me rahawuuk hyb n'aa ta hā Jesus Kristo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó.

¹⁵Ahub dāk da nahēē nāng do paa kā, ji h'yy ka'eeh doo me ji ky n'aa etsēē do an'oo bā. Baad tabawāt da p'aa hēnh Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do an'oo bā ta hā. Nesaa do nahēē nāng do paa moo wād wād bā paah, P'op Hagā Do mabaan hōm da ti ta hā.

¹⁶Ti hyb n'aa, bē kawoow ta wōb sa hā nesaa do bē moo boo bok doo, bē ky n'aa ets'ēē bē da hadoo doo, tii bā bē bahub

* 5:3 Rabaa esīih do hyb n'aa sa ma, jāām hē sa hā hē rakarēn rabah'ēēnh do hyb n'aa sa ma karejā dāk. Ta tii me ramasa paawā bedoh do sa hā. Sa hā hē rah'ēēnh do hyb n'aa sa hā P'op Hagā Do an'oo dāk doo, baad nadoo do P'op Hagā Do ky n'aa etyy da sa hā. † 5:11 Sahōnh hē Jōh taah dejēp, sahōnh hē ta ma paa dooh wād, Nesaa Do Yb mo haj'aa tametyy hyb n'aa, P'op Hagā Do hā tah'y y keréd hōm hyb n'aa paawā. Dooh Jōh hyb n'aa eréd bā P'op Hagā Doo, hajōng nesaa do tahob né paawā. Tii bā kā, tametyy do bahēēj jēng bā kā, P'op Hagā Do banoo ta hā ta taah jawén buuj. Ta bahānh P'op Hagā Do banoo ta hā ta ma.

däg kãn. Tak'ëp tabahejooñh P'op Hagä Do karën doo da hawät do etsëe doo, tak'ëp tabahajaa.

¹⁷ Bë hyb n'aa newë Eriij häd näng doo. Ër hadoo né paa ti. Tak'ëp taky n'aa etsëe paa naëng nadoos hyb n'aa. Ti m' tamawoob hë ta baab sét ta bód tanadots wät taky n'aa etsëe do haj'aa.

¹⁸ P'aa hënh taky n'aa etsëe tabadoos hyb n'aa kä, ti m' naëng badots kãn p'aa hënh, sa joom ganyyh p'aa hënh, tabeag kãn.

¹⁹ Wakãn haa, baad hadoo do ky n'aa bë see eréd hõm bä, ta see mana bä p'aa hënh baad hadoo do wë,

²⁰ hahÿ ÿ karën ta ti hadoo do hapäh: Nesaa do moo hew'ëët do h'yy kawapëën hanoo doo, tabed'ëep ta ti h'yyb, banesaa hënh tanahõm hyb n'aa. Hajõng nesaa do ta ti moo wäd wät do kamabaan hõm tan'oo bä. Jããm hë kä.

1 Peed Jesus hã h'yy ka'eeh do hã pooj jé Peed ma erih do hahÿyh

Kedëng do ky n'aa hahÿyh

¹ Peed, Jesus Kristo mejüü do see ÿ ti hÿyh. Bëeh, P'op Hagä Do asëew hõm doo, badäk hahÿ bë panang heh'äät nado bahapäh do ÿ edëng, hëej Põn-Tus, Garata, Kapados, Asija, Bitinija häd enäh doo bä habong doo.

² Bë P'op Hagä Do ër Yb asëew hõm, p'ooj ub tii d' bë hã tah'yyb däng do hyb n'aa. Ta Sahee bë tah'yyb wareem baad had'op, P'op Hagä Do karën doo da bë baboo magyys hë hyb n'aa, Jesus Kristo bë ky daheeh hyb n'aa kä, ta majyyw hyb n'aa bë h'yyb enyyw däk hyb n'aa had'yyt hë kä. ÿ karën tak'ëp P'op Hagä Do ky enyyw bë wë, ÿ karën baad had'yyt hë bë tah'yyb en'yyw.

Hÿ pong jé ër hyb n'aa P'op Hagä Do enyyw hõm do ky n'aa hahÿyh

³ Taw'ääts hë ji j'aa etsë P'op Hagä Doo, ër Wahë N'aa Jesus Kristo h'yy kaha'eeh doo, ta Yb. Tak'ëp ër tat'yyd mehÿn do hyb n'aa, p'aa hënh tabenäng do hadoo tan'oo bä ër h'yyb tym. Papuuj hado däk ji bawät tan'oo bä, baad hadoo doo, awäd had'yyt do ta jawén bë gadoo bë gada hyb n'aa. Dejëp do mahang Jesus Kristo ganä wät do hyb n'aa baad ër gada ta tii.

⁴ Papuuj hado däk ji bawät P'op Hagä Do an'oo bä, hÿ pong jé ër hyb n'aa tenyyw hõm do ër gadoo hyb n'aa. Ta ti ër hyb n'aa tenyyw hõm doo, dooh tahëej bä, dooh takarejä bä, dooh tatsawyy bä.

⁵ Ta hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa, ta hejój me bë tamo n'aa jesuu baad bë tabed'ëep bä kä Kristo matëeh bä kä p'aa hënh.

⁶ Papuuj hado däk ji bawät bë hã tan'oo däk do hyb n'aa, bë pooj jé tenyyw däk do bë gadoo bë bahapäh do hyb n'aa na-ääj hë, bë h'yy gadajang, da hë, pawóp its ta baab noo gó hajõng hedoo pé baad nadoo do bë ahob né paawä.

⁷ Ta ti bë wén hoop, bë h'yy kae heh'äät né hë kametä däk hyb n'aa. K'ääts tég gabarëeh do tëëg hõö me ji ajuu do ji ty ganäw däk do hadoo ji ahoop doo.* Ti hadoo né hë, k'ääts tég gabarëeh do ky n'aa gebah do bahänh baad ub bë h'yy ka'eeh doo. (K'ääts tég gabarëeh do gawatsik da tëëg hõö me ji ty genäw né paawä.) Ti hyb n'aa kä, heh'äät tado bä bë h'yy ka'eeh doo, bë hã P'op Hagä Do j'aa etsë da, ta bag tak'ëp gabarëeh doo

gó bë babok tan'oo bä da, bë da taweh'ëeh na-ääj hë Jesus Kristo kajaa noo gó kä.

⁸ Doooh né paawä bë hapëë bä paa Jesus Kristo bë matym me, bë kamahän ta hã. Da hë na-ääj hë, nepä né paawä bë hã, ta hã bë ky daheeh, ta hã bë h'yy kasadä, tak'ëp bë wén h'yy gadajang. Tak'ëp né hë bë h'yy gadajang. Doooh bë kyy pé tak'ëp bë h'yy gadajang do hyb n'aa.

⁹ Bë h'yy gadajang, bë gadoo do hyb n'aa ta hyb n'aa bë h'yy ka'eeh doo. Bë gadoo bë h'yyb tym ted'ëep do P'op Hagä Do wë.

¹⁰ Baad ub P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habong do rahyb n'aa newëë, rama kametëek ta ti ji ted'ëep do ky n'aa hä. Ramaher'oot paa ta ti bë hã P'op Hagä Do anoo do ky n'aa hä.

¹¹ Hajõng baad nadoo do Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do ahoop da, tak'ëp da tak-abaj'aa tahoop do jawén paa bä Kristo Sahee metëeh paa P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub, Kristo kajaa do pooj jé habong do sa hã. Ti hyb n'aa baad rahyb n'aa matakëë, baad rahyb n'aa newëë rabahapäh hyb n'aa paawä jaa hã sa hã Kristo Sahee metä wät do takajaa. Baad rahyb n'aa newëë rabahapäh hyb n'aa paawä ny noo gó da sa hã P'op Hagä Do metä wät do bawät.

¹² Tii bä P'op Hagä Do metëeh sa hã, dooh sa daaj hë rah'yyb en'yyw do hyb n'aa tado bä ta ti P'op Hagä Do kyy gó raher'oot doo. Bë hyb n'aa né hë tii, sa jawén paa bä habong do hyb n'aa, P'op Hagä Do metëeh sa hã. P'op Hagä Do kyy gó ta ky n'aa rod raher'oot do paah, panyyg hanäm do ky n'aa né tii, hÿy kä P'op Hagä Do Sahee hejój gó, hÿ pong jé naa P'op Hagä Do mejüü doo, bë ramaher'ood wät doo. Tak'ëp baad tabahadoo do hyb n'aa ta ti ky n'aa, ääs na-ääj né paawä rakarën rabahapäh ta tii.

¹³ Ti hyb n'aa, taw'ääts hë bë hyb n'aa matakä had'yyt hë, baad bë hyb n'aa newëë had'yyt hë. Taw'ääts hë bë h'yyb bë meso bë h'yyb karën do jawén bë nabok hyb n'aa. Taw'ääts hë baad had'yyt hë bë gada baad hadoo do Jesus Kristo matëeh noo gó bë gadoo doo.

¹⁴ Taw'ääts hë sa taah sa yb raky daheeh do hadoo bë babok P'op Hagä Do wë. Bë ky dahé manä nesaa do bë h'yyb säg karën doo, pooj jé Jesus ky n'aa bë nahapäh nä noo gó bë bahed'oo do paah.

¹⁵ Taw'ääts hë P'op Hagä Do bë tanaëej wät doo da né hë bë babok sahõnh hë wë, baad had'op, tsyt hë nesaa do mahänh.

¹⁶ Tii d' ÿ wén her'oot bë hã, hahÿy da ta kyy kerih doo gó P'op Hagä Do her'oot do hyb n'aa: "Taw'ääts hë baad had'op doo da bë baboo had'yyt hë, baad had'op do ÿ

* 1:7 K'ääts tég gabarëeh do ji ajuu bä, ji bahapäh heh'äät tado bä. Hesus do anyyh tii bä. Haym k'ääts tég gabarëeh do heh'äät. Ti hadoo ji hä ji ahoop doo. † 1:16 Rewitikos 11.44-45, 19.2, 20.7

bawät do hyb n'aa",† näng P'op Hagä Do kyyh.

¹⁷ Bë ky n'aa etsëe noo gó, "Ee" bë maneëenh do hyb n'aa P'op Hagä Doo, ji moo wät do hyb n'aa séd gó sahõnh hë taky n'aa etyy doo,‡ taw'ääts hë P'op Hagä Do bë hyb n'aa jew'y'yk bë ým gó badäk hahýý bá bë babok ná bá. Bë hapäh, badäk hahýý dooh bë panang heh'äät do tado bá.

¹⁸ Tii da ý karën bë babok, bë hapäh do hyb n'aa ny hadoo doo me bë P'op Hagä Do bedëeb wät bë wahë makü hanaa bë gadoo do daap ji bawät do mahänh. Ta sãm mahänh doo me, k'ääts tég gabarëeh doo me, k'ääts tég hawak doo me nado bë tabedëeb wät.

¹⁹ Bë tabedëeb wät Kristo majyyw me. Tak'ëp baad hadoo Kristo majyyw P'op Hagä Do matym gó. B'éé t'aah anyyw is do baad had'op doo, nesaa do kawug hõm hyb n'aa Judah buuj radahej'ëep do hadoo ti Kristo.

²⁰ Sahõnh hë badäk hahý P'op Hagä Do pahuunh do pooj jé P'op Hagä Do ky däng paa ji hyb n'aa da Kristo dajëp. Hýý ká, tabedaa däg bá ká badäk hahýý bá ji hawät do gawatsig hõm noo gó Kristo kaja dák bë tabed'ëep hyb n'aa,

²¹ bëeh, ta hyb n'aa P'op Hagä Do hã h'yy kasadã doo. Ti né hë tii, dejëp do mahang Kristo ganã wät hanoo doo. Ti né hë tii, tak'ëp Kristo kawehëe dák hanoo doo. Ti hyb n'aa bë hajaa P'op Hagä Do hã bë h'yy ka'eeh. Bë hajaa ta hanaa baad bë gada ji hã taky däng doo.

²² Hýý ká, Kristo ky n'aa hanãm do bë ky daheeh do hyb n'aa, baad tabenyw dák bë h'yyb tym, dooh nesaa do bë h'yyb gó tawäd wäd bá. Ti hyb n'aa bë hajaa bë kamahän heh'äät bë da hadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Ti hyb n'aa ý etsëe bë hã, bë h'yyb gó naa baad bë kamahän bë da hadoo doo.

²³ P'aa hënh bë benäng do hadoo. Papuuj gó bë baboo däg kãn ý hanäng péh. Ji yb sa wahëh gó dejëp do hanaa nado ta tii. Nadajëp do hanaa ta tii, P'op Hagä Do kyyh awäd had'yyt do nahänh do hanaa.

²⁴ Hahýý da P'op Hagä Do kyy kerih do ta ti ky n'aa hã:

"Jawii hadoo sahõnh hë badäk hahýý hã habong doo.

Jawii ts'ooh hahänh do hadoo sa hetsóh, sa hejój.

Jawii tsawyy jëng. Tüü ta ts'ooh kajäk.

²⁵ Tii d' nado P'op Hagä Do kyyh.

P'op Hagä Do kyyh awäd had'yyt hë",§ näng kerih doo.

Jesus ky n'aa hanãm do bë ää maher'ood wät do né hë ti P'op Hagä Do kyyh awäd had'yyt doo.

2

¹ Ti hyb n'aa ká, taw'ääts hë bë eréd hõm sahõnh hë ji moo nesaa doo, ta wób ji wedii doo, j'ooj madäk doo me ji ky ken'yym doo, ta wób ma ji hyb n'aa jewëds doo, ta see ji nu mer'oot doo, ji ky n'aa rejää do na-ääj hë.

² Taw'ääts hë karapee t'aah bii tak'ëp takarën doo da tak'ëp bë h'yyb padäg P'op Hagä Do kyyh hã. Taw'ääts hë P'op Hagä Do kyyh panyyg kamanekuunh do hã had'yyt hë bë h'yyb padäg, papuuj bë babong do kah'üüm hyb n'aa had'yyt hë, tagadëeg ub, hý pong jé ta wë bë tabed'ëep hyb n'aa ká.

³ Bë hapëe dák né hë, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky enyym né hë ji wë.

⁴ Taw'ääts hë bë ana had'yyt hë Kristo wë. Awäd had'yyt né tii. Pã nahänh do hadoo tii. Badäk hahýý bá habong do raty n'aa gesygg né paawã, P'op Hagä Do asëew hõm do tii. P'op Hagä Do kamahän do tii.

⁵ Ta wë bë ana had'yyt hë do hyb n'aa, pã nahänh do tób pan'aa hadoo bë hã na-ääj hë. P'op Hagä Do Sahee tób hadoo bë bahado dák P'op Hagä Do an'oo bá, ër mahang ta Sahee bawät do hyb n'aa. Tii d' tawén hadoo bë hã, Isaraéw buuj sa ky n'aa rod tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew bong do hadoo bë bahadoo hyb n'aa, ta Sahee hejój me P'op Hagä Do bë j'aa etsë hyb n'aa, ta hã bë hyb n'aa jew'y'yk hyb n'aa ká. P'op Hagä Do gadoo da ta hã bë j'aa etsë doo, Jesus Kristo kyy gó bë bana do hyb n'aa.

⁶ Tii da né hë P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot ta ti ky n'aa hã. Hahýý da takerii dák:

"Bë hyb n'aa matakã. Sijõn* bã ý daj'aat da pã.

Pã tób ba n'aa, tób mesoo n'aa kasëew dák doo, tak'ëp ji kamahän do tii.

Ta tii hã h'yy kasadã doo, dooh da tanu mebyy bá", näng kerih doo.†

⁷ Bëeh, P'op Hagä Do her'oot do ky dah'eeh doo, bë kamahän ta ti pã hadoo doo, bë kamahän Kristo ý hanäng péh. Tii d' nado panyyg ky nadah'eeh do sa hã. Sa hã kaja dák hahý P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot doo:

"Pã tób n'aa tahem'aa do ty n'aa ges'y'yk doo, hýý ká pã ta ba n'aa, mesoo n'aa däg."‡

⁸ Hahýý da na-ääj hë takerii dák:

"Ta ti pã hadoo do hã ratsyym poo heo da.

‡ 1:17 Dooh P'op Hagä Do asëew bá ji mahang. Baad hadoo do moo bok doo, baad hadoo do hã taky n'aa etyy. Baad nadoo do moo bok doo, baad nadoo do hã taky n'aa etyy. § 1:25 Isajas 40.6-8 * 2:6 Jerusarënh panang ti Sijõn. Isaraéw buuj na-ääj hë ramaneëenh Sijõn. † 2:6 Isajas 28.16. ‡ 2:7 Saaw-Mo 118.22 § 2:8 Isajas 8.14

Tiū rakajäk da ta ti pä yb an'oo bä."§

Rawén tsyym poo heo do hadoo, P'op Hagä Do panyyg hanäm do raky nadaheeh do hyb n'aa. Tii da né hē P'op Hagä Do h'yyb däng sa hä.

⁹ Bēē kā, P'op Hagä Do karapee tsyt hē, nesaa do mahānh P'op Hagä Do wē kasēēw bong do bēēh. P'op Hagä Doo, sahōnh bag'āās do karēn do bē moo bok, Isaraéw buuj sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wē moo bok do hadoo. P'op Hagä Do ma né hē bēēh. Bē P'op Hagä Do asēēw hōm, tak'ēp baad hadoo do tamoo wät do ta wób hā bē metēēh hyb n'aa. Ti né hē ti bē tanaēēj wät doo, ta bag tak'ēp hetsooh do mahang bē babok hyb n'aa, bēēh, gadagyp do hadoo doo gó habok do paah.

¹⁰ P'op Hagä Do karapee nado bē p'ooj ub. Ta karapee däg bē hÿy kā. P'ooj ub dooh bē tat'yyd mehīn nā bä. Bē tat'yyd mehīn kån hÿy kā.

Nyy da ji bawät do ky n'aa hahÿyħ

¹¹ Najis haa, badäk hahÿ nadoo do hyb n'aa bē panang heh'äät doo, tak'ēp ÿ bētsēē bē hā, bē ky dahé manā nesaa do ji h'yyb säg karēn doo. Ji h'yyb tym majīi ta ti ji h'yyb säg karēn doo.

¹² Taw'āāts hē baad ub bē babok P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do sa mahang. Tii bā, bē raky n'aa tapa né paawā, nesaa do bē moo bok raheer'ood né paawā, P'op Hagä Do hā raj'aa etsē da sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kā, baad hadoo do bē moo bok do rabahapäh do hyb n'aa.

¹³ Kristo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, ěr babok do hā takawehēē dāk do hyb n'aa, taw'āāts hē bē ky daheeh sahōnh hē hyb n'aa jewyk do ji rabag'āās doo. Bē ky dahé Roma buuj sa wahé n'aa heh'äät ub doo.**

¹⁴ Bē ky dahé na-āāj hē ta karapee ta kyy gó bag'āās doo. Sa wahé n'aa heh'äät do mejūū ta tii, baad nadoo do moo b'ook do rarejāā hyb n'aa, baad habok do raweh'ēēh hyb n'aa.

¹⁵ P'op Hagä Do karēn baad hadoo do bē moo bong, bē ky meduuk hyb n'aa ta me h'yy ganehot doo, P'op Hagä Do hā h'yy gatamah doo.

¹⁶ Dooh bē hā mejō wät péh. Bē daaj hē bē bahajaa bē hyb n'aa newē bā nyy da bē babok, ny hadoo do bē moo bok. Ti hadoo né hē, nesaa do bē moo bok do hyb n'aa nado tii. P'op Hagä Do karom bēēh. Ti hyb n'aa, taw'āāts hē takarēn doo da bē babok.

¹⁷ Taw'āāts hē sahōnh hē bē weh'ēēh ta wób. Taw'āāts hē bē kamahān bē da hadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh doo. Taw'āāts hē P'op Hagä Do tak'ēp bē hyb n'aa jew'yyk.

Taw'āāts hē bē weh'ēēh Roma buuj sa wahé n'aa heh'äät ub doo.

Sa karom Jesus hā h'yy ka'eeh do Peed maher'oot do ky n'aa hahÿyħ

¹⁸ Bēēh, sa karom, h'yyb eÿÿm doo me P'op Hagä Do bē hyb n'aa jew'yyk do hyb n'aa, taw'āāts hē bē ky dahé bē kariw n'aa. Taw'āāts hē bē kariw n'aa ky en'nyom do had'yyt nado bē ky daheeh. Taw'āāts hē ky nes'aa do na-āāj hē bē ky dahé.

¹⁹ Ta tii d' ÿ wén her'oot, P'op Hagä Do tsebē do hyb n'aa ji wē, ta hyb n'aa ji gado bā daap ji hā rarejāā doo.

²⁰ Hÿy kā, bē h'yyb haj'aa hē tado bā bē hā rarejāā doo, dooh bē hā raj'aa etsē pé h'yyb jawyg gó bē gado bā tii. Hÿy kā, baad hadoo do bē moo bok do hyb n'aa tado bā bē hā rarejāā doo, h'yyb jawyg gó bē gado bā, tii bā P'op Hagä Do tsebē da bē wē, bē da taky n'aa edēng.

²¹ Bē P'op Hagä Do naēēj wät h'yyb jawyk doo gó bē gadoo hyb n'aa bē rarejāā doo, baad hadoo do bē moo bok do hyb n'aa. Bē hyb n'aa newē hahÿyħ: Kristo na-āāj hē ahob wät. Bē hyb n'aa né hē tabahob wät. Tabawäd wät do hā bē hā tametēēh nyy da bē babok. Tabawäd wät doo da takarēn bē babok.

²² Dooh Kristo hā nesaa péh. Dooh tanoo kanesa bā.††

²³ Ta hā raky n'aa rejāā bā, dooh tamebaaj bā. Rarejāā noo gó, dooh teām bā ta majīi. P'op Hagä Do moo gó takan'oo dāk. Ti né hē ta jawén sahōnh hē baad ky n'aa etyy doo, Jesus hapäh.

²⁴ B'aa kajatsēk do hā Kristo bahob wät nesaa do ěr moo bok do paah, ěr dejēp hyb n'aa hadoo nesaa do hā, ěr ky nadahé wät hyb n'aa nesaa doo, ÿ hanäng pé tii, baad hadoo ěr babok hyb n'aa kā. Tahob wät ta rog bē bahub padēēk hyb n'aa.

²⁵ B'éé nepā bong do hadoo bē p'ooj ub. Hÿy kā bē P'op Hagä Do mana kån p'aa hēnh b'éé hagä n'aa heh'äät do wē. Kristo, bē hagä n'aa wē bē tamana kån.

3

Aÿÿ, ÿÿÿ sa ky n'aa hahÿyħ

¹ ÿÿj, bē na-āāj hē. Taw'āāts hē bē ky dahé bē patug. Tii bā, tanyy bā sa mahang P'op Hagä Do kyyh ganadoo nā doo, ta jawén tahyb n'aa pé Kristo hā rah'yy ka'eeh rabahapäh bā kā nyy da baad sa āj rababok. Dooh hyb n'aa sa ÿÿm ky n'aa h'üüm pé sa patug rah'yy ka'eeh hyb n'aa,

² ta ti rahapäh do hyb n'aa da nyy da baad had'op bē babok P'op Hagä Do bē weh'ēēh do hyb n'aa.

** 2:13 Sesa ramaneēēnh ti noo gó Roma buuj sa wahé heh'äät doo, hajōng hāj n'aa bā bag'āās doo.

†† 2:22 Isajas

³ Taw'ääts hē dooh j'ooj hē ji padedēek do bē hetsóh. Hahÿy d' ÿ hanäng pé tii: Taw'ääts hē dooh ta see mo n'aa hadoo pé ji sēēn bē ramahetsóh do tii. Taw'ääts hē dooh k'ääts tēg gabarēēh do s'ēēb, saroor tak'ēp ky n'aa gebah do na-āāj hē bē hetsóh.

⁴ Taw'ääts hē bē h'yyb gó hanäng doo me bē kahets'oooh. Kaja hē bē h'yyb bē mahüüm do ta wób sa wē, h'yyb jawyg gó bē babok do na-āāj hē, ti né hē bē hetsó nahánh doo. Ti né hē tak'ēp baad hadoo P'op Hagä Do matym gó.

⁵ Tii da né p'ooj ub ÿÿnh baad P'op Hagä Do karēn doo da habong doo, ta hā h'yy kasadā do rabahed'oo paah. Baad rababok doo, ti sa hetsóh. Sa patug paa raky daheeh.

⁶ Tii d' paa m' Sarah bad'oo. Ta patug, Abaraām paa m' taky daheeh. “Wahēh ÿ n'aa”, ta patug tamaneēēnh. Sarah hadoo bēēh, baad hadoo do hē moo boo bā, dooh hyb n'aa bē jeÿÿm pé P'op Hagä Do hā bē h'yy kasadā do hyb n'aa.

⁷ Bēē kā, ÿÿm näng doo, taw'ääts hē baad ub bē babok bē ÿÿm wē. Bē hapāh, dooh denaa hē rahejooj bā bē mahánh. Taw'ääts hē bē weh'ēēh bē ÿÿm bē nemuun ragadoo do hyb n'aa ji edēb had'yyt do P'op Hagä Do pa, taky ennyim doo gó ji P'op Hagä Do anoo doo. Taw'ääts hē tii da bē aboo bē ÿÿm wē, bē ky n'aa etsēē do P'op Hagä Do gadoo hyb n'aa.*

Sahōnh hē tamaher'oot do kyn'aa hahÿÿh

⁸ Bē sahōnh hē ÿ maher'ood kán hÿÿ kā. ÿ karēn séd bē h'yyb hedo had'yyt hē. ÿ karēn bē h'yyb en'yyim bē da hadoo doo, baad tanado bā sa hā. ÿ karēn bē kamahān bē da hadoo do Jesus hā h'yy ka'eēh doo. Taw'ääts hē bē t'yyd mehün bē da hadoo doo. Taw'ääts hē bē kadad'uu bē da hadoo do sa wē.

⁹ Nesaa do ramoo boo bā bē hā, bē abaaj manā nesaa doo me. Bē raky n'aa rejā bā, bē abaaj manā ky n'aa rejā doo me. Taw'ääts hē bē abaaj bē ky n'aa edēng doo me. Ta tii da baad ub bē babok hyb n'aa né hē bē P'op Hagä Do wén naēēj wāt. Ta tii da baad bē aboo bā, bē da P'op Hagä Do ky n'aa edēng.

¹⁰ Tii d' ÿ wén her'oot, ti né hē ti Saaw-Mo hā ji hā taky dāng doo:

“Jé karēn do tsebee gó hawāt doo, jé karēn do baad tawād bā, taw'ääts hē dooh ta wób taky n'aa rejā bā. Taw'ääts hē dooh tawād'ii bā.

¹¹ Tii d' karēn doo, taw'ääts hē teréd hōm nesaa doo.

Taw'ääts hē baad hadoo do tamoo wād kán.

Taw'ääts hē h'yyb nyw gó had'yyt hē tabawāt ta wób sa wē.

¹² Tii d' tawén hadoo, baad had'yyt hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do bahag'āas baad habok doo.

Tagadoo ta hā raky n'aa etsēē doo.

Tii d' nado nesaa do moo b'ook do sa hā.

Tanoo baad ranabok hyb n'aa”, näng kerih doo.†

¹³ Baad hadoo do bē karēn bā bē moo boo bā, dooh bē hā baad nadoo do ramoo bok péh.

¹⁴ Ti hado né paawā, baad hadoo do bē moo bok do hyb n'aa bē ahoop ran'oo bā, bē da P'op Hagä Do ky n'aa edēng. Bē eÿÿm manā sa hā. Bē hyb n'aa tón manā bē hā ramoo bok doo.

¹⁵ Taw'ääts hē Kristo bē hyb n'aa jew'yyk bē h'yyb gó. Ti né hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do sahōnh hē hag'āas doo. Taw'ääts hē bē maher'ood had'yyt hē sahōnh hē sa hā, h'ēēd hyb n'aa Kristo hā bē h'yy kasadā, reaaj bā bē hā.

¹⁶ Sa hā bē maher'oot bā, taw'ääts hē kaja hē bē h'yyb bē mahüüm sa wē. Taw'ääts hē bē weh'ēēh he'aanh doo. Taw'ääts hē baad bē aboo had'yyt hē bē h'yyb bē hā hē taky n'aa tapa mahánh. Tii bā nu mebyk da nesaa doo me her'oot do baad bē babok do ky n'aa hā. Kristo hā h'yy kata dāk do hyb n'aa baad bē babok do hyb n'aa bē ky n'aa rejā do nu mebyk da.

¹⁷ Taw'ääts hē né hē ji ahoop nesaa do ji moo wāt do sām. Ti hadoo né hē, ta bahánh baad ub baad hadoo do ji moo wāt do hyb n'aa ji ahob bā, tii d' P'op Hagä Do karēn bā ji hā.

¹⁸ Ta tii d' ÿ wén her'oot, sét nuu me Kristo bahoop dajēb. Kristo, baad had'op doo, baad nadoo do habok do sa hyb n'aa tabahoop dajēb, P'op Hagä Do wē bē tamanaa hyb n'aa. Ta hub radajēeb wāt paah. Tii bā taganā wāt p'aa hēnh P'op Hagä Do Sahee an'oo bā.

¹⁹⁻²⁰ Ta Sahee gó, Kristo maher'oot paa panyyg ky nadah'eēh do Nowéh hawāt noo gó habong do sa hā, h'yyb jawyg gó P'op Hagä Do gada noo gó marakate kaja bā kā.‡ Raky nadaheeh do hyb n'aa paah, tabanesaa hēnh sa h'yyb tym P'op Hagä Do dewäts hōm. Tahag'ÿyp noo gó, marakate gó pawóp its, 8 hedoo doo, raked'ēēp naēng hag'ÿyp do mahánh.

²¹ Naēng mahánh Nowéh raked'ēēp do paah, ji nu kemuun do heen n'aa hadoo tii, da hē nesaa do mahánh ji tamed'ēēp doo. Ji ehop do hasus do mahánh nado ti ji nu

* 3:7 Ji rejā bā ji ÿÿm, ji ky n'aa rejā bā, ji hajēew bā, dooh P'op Hagä Do gado bā ta hā ji ky n'aa etsēē doo. † 3:12 Saaw-Mo 34.13-17 ‡ 3:19-20 Dooch baad ji hapēē bā nny da Peed hanäng péh. Hahÿÿ da apāh tahanäng pé tii: Panyyg ky nadah'eēh do Nowéh maher'oot paa rat'ÿyd kamehün hyb n'aa paawā. Nowéh her'oot do hā Kristo Sahee her'oot paah.

kemuun doo. Ji wén nu kemuun, ji h'yyb tym baad hado dāk do ji betsēē hyb n'aa P'op Hagā Do hā. Jesus Kristo ganā wāt do hyb n'aa ēr edēb bong nesaa do hā ji P'op Hagā Do ky n'aa ety mahānh.

²² H̄y pong jé Jesus Kristo basēēk, P'op Hagā Do hub hadāk hēnh, tabag'āās doo bā tabawād dāg kån. Āās, sahōnh hē kabaj'aa do hejój enāh do hā na-āāj hē tamejō dāg kån.

4

P'op Hagā Do hyb n'aa ji bawāt do ky n'aa hahȳh

¹ Ti hyb n'aa kā, Kristo ahob wāt do hyb n'aa badāk hahȳh bā tabawāt noo gó, taw'āāts hē Kristo h'yyb hado dāk bē h'yyb. Taw'āāts hē bē gadoo bē ahoop doo. Jé hahob wāt doo, dooh nesaa do hā tah'yyb dāg wād bā had'yyt hē.

² Doooh nesaa do ji h'yyb karēn do jawén tawād wād bā badāk hahȳh bā tabawāt nā bā, P'op Hagā Do karēn do hā tah'yyb dāg kån.

³ Jāām hē dó p'ooj ub bē moo bok do paah, P'op Hagā Do sa h'yyb gó nahapāh do rabad'oo doo da. Tii d' bē moo boo manā wād. Sa ȳym nadoo do sii, sa patug nadoo do sii rabahe'ȳh tii. Sa h'yyb karēn do jawén ta ti hedoo do rababok. Jarakē hedoo do hā rabaoom. Ta bahānh rabawēh, rabeēēk. Jām ramoo bok rah'yy karēn doo da rabeēēk hyb n'aa. Sa kabarii raweh'ēēh hyb n'aa tak'ēp taw'āāts hē nadoo do ramoo bok.

⁴ H̄ȳ kā, rahapāh do hyb n'aa dooh ta tii da sa sii bē aboo boo hā, bē rahyb n'aa meuunh, bē raky n'aa rejāā.

⁵ Da hē bē raky n'aa rejā né hē paawā, ti awāt da ti noo gó P'op Hagā Do matym gó rabab'ēēh bā rakaher'oot hyb n'aa ta hā kā. P'op Hagā Do hedēp nā doo, dejēp do paa sii hē ky n'aa etyy do wē kā rakaher'ood kån. Baad nadoo do ta sām ragadoo da.

⁶ Sahōnh hē raky n'aa kety dāk hyb n'aa da P'op Hagā Do matym gó, Kristo hā h'yy ka'eēh do paa dejēb bong do hā na-āāj hē takaher'ood dāk paa rababok nā noo gó Kristo ky n'aa hanām doo. Ta ky n'aa hanām do takaher'ood dāk paa sa hā, dajēb hā sa hub ky n'aa ety dāg né hē paawā sahōnh hē badāk hahȳh bā habong doo da, sa h'yyb tym bedēp hyb n'aa P'op Hagā Do pa, takarēn doo da.

⁷ Edaa dāg kån sahōnh hē tagawatsik doo. Ti hyb n'aa, taw'āāts hē baad bē hyb n'aa newē, baad bē hyb n'aa matakā. Taw'āāts hē bē h'yyb bē mesoo ji h'yyb karēn do jawén bē nabok hyb n'aa, baad ub bē bahajaa hyb n'aa bē ky n'aa etsēē.

⁸ Hahȳ ti tak'ēp ȳ betsēē bē hā: Ȳ karēn tak'ēp bē kamahān bē da hadoo doo. Jé

kamahān doo, hajōng baad nadoo do tahyb n'aa mabaan ta da hadoo do hā.

⁹ Taw'āāts hē tsebee gó bē gadoo bē tób yt hā bē da hadoo do Jesus hā h'yy ka'eēh doo. Bē ky n'aa jōg manā ta ti p'āā.

¹⁰ Taw'āāts hē sahōnh hē bēēh, bē masaa ta wób P'op Hagā Do Sahee hanaa bē gado dāk doo me. Hajōng tanoo ēr hā ēr moo mabok hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'āāts hē baad bē bad'oo bē gadoo doo me, sa kaser n'aa baad moo bok doo da sa kariw n'aa hanoo doo me hadoo.

¹¹ Bē kahet'aa bā, P'op Hagā Do ky n'aa ta wób maher'oot doo, taw'āāts hē hahȳh da tahyb n'aa newēē: "P'op Hagā Do kyyh né hē ti ȳ her'oot doo", nāng da ta h'yyb gó. Doooh taky gabuuj tado bā. Bē mahang ta wób masa doo, taw'āāts hē P'op Hagā Do hejój me ta hā tanoo doo me tamasa. Taw'āāts hē tii da né hē bē bad'oo tii, Jesus Kristo bē tamasa do hyb n'aa P'op Hagā Do j'aa ketsēē dāk hyb n'aa. Ȳ karēn Jesus Kristo kawehēē dāg had'yyt hē. Ȳ karēn sahōnh hē sa bahānh tabahejoonh, takabaj'aa. Ȳy. Tii d' né hē. Taw'āāts hē.

¹² Najis haa, bē h'yy gabedo manā bē wē kamety doo rabwāt do hyb n'aa, bē hā rakamajē bā, bē rarejā bā. Ji ahoop né hē.

¹³ Taw'āāts hē bē tsebee Kristo ahoop do hā sēd bē h'yyb hedo dāg bā kā. Tii bā kā, Kristo matēēh bā kā, ta kabaj'aa do kametēēh bā kā, tak'ēp da bē tsebē da.

¹⁴ Kristo hyb n'aa bē raky n'aa rejā bā, bē P'op Hagā Do ky n'aa edēng da, ta Sahee tak'ēp kabaj'aa do bē hā tabawād had'yyt hē do hyb n'aa.

¹⁵ Nesaa do bē ahob bā, taw'āāts hē dooh ta see bē daj'ēep do hyb n'aa tado bā bē ahoop doo, dooh bē ets'ēēk do hyb n'aa tado bā, dooh nesaa do bē moo bok do hyb n'aa tado bā, dooh na-āāj hē ta wób hā bē nu so bā do hyb n'aa.

¹⁶ H̄ȳ kā, Kristo hā bē h'yy ka'eēh do hyb n'aa tado bā nesaa do bē ahoop doo, tii bā taw'āāts hē dooh bē nu mehȳy bā. Taw'āāts hē P'op Hagā Do hā bē j'aa etsēē Kristo hā h'yy ka'eēh do bē bahadoo do hyb n'aa.

¹⁷ Sahōnh hē P'op Hagā Do ky n'aa etyy noo gó, pooj jé ta karapee taky n'aa etyy da. Kaja dāk h̄ȳ kā ēēr, ta karapee, taky n'aa etyy doo. Pooj jé ta karapee taky n'aa ety bā, tii bā ta wób, P'op Hagā Do panyy ganām do ky nadah'ēeh doo, dooh da rakedēēb bā.

¹⁸ Baad P'op Hagā Do matym gó habok do rakedēēb né paawā, hejooonh né tii. Ti hyb n'aa, P'op Hagā Do hā h'yy kana'eēh doo, nesaa do moo b'ook doo, dooh né da rakedēēb bā.

¹⁹ Ti hyb n'aa kā, P'op Hagā Do karēn doo da hah'oop doo, taw'āāts hē baad hadoo do had'yyt hē ramoo bok. Taw'āāts hē

P'op Hagä Doo, ji pahuuj wät do hä rah'yuy kasadëë had'yyt hë. Ti dooh ji taky n'aa ehÿÿd bä. Tamoo wät né da ji hä taky däng doo.

5

Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa, ta wób na-ääj hë tamaher'oot do ky n'aa hahÿÿh

¹ Bë nemuun Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa see ÿ bahadoo do hyb n'aa, Kristo ahob wät do ÿ hapäh do hyb n'aa paah, Kristo sii ta bag tak'ëp gabarëëh doo gó ta pa ta jawén ÿ bawät do hyb n'aa, ÿ maher'oot bëëh, Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa.

² Baad bë hagää P'op Hagä Do karapee bë hä P'op Hagä Do anoo do bë bahag'ääs hyb n'aa. P'op Hagä Do masääh b'éé hadoo tii.* H'yyb hedoo doo me, P'op Hagä Do karëen doo da bë hagää sa hä. Taw'ääts hë dooh bë hä kamejüü do hyb n'aa tado bä. Ta säm jawén hyb n'aa nado tii. Bë hagää sa hä baad bë h'yyb gó.

³ Bë hyb n'aa newë hahÿÿh: Sa danäh sa hä tak'ëp mejüü do nado bëëh. P'op Hagä Do karapee ti bë hag'ääs doo. Taw'ääts hë baad bë babok, bë hä rabahapäh hyb n'aa nyy da baad ji bawät.

⁴ Tii bä kä, Kristo, b'éé hagä n'aa sa wahë n'aa kajaa bä kä, Kristo matëëh bä kä, bë kawehëë däk sahõnh hë sa matym gó tan'oo bä. Ta ti bë hä tanoo doo, dooh tahëj bä.

⁵ Bëë kä, papuuj hedoo doo, taw'ääts hë bë ky dahé Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa hedoo doo.

Bë sahõnh hë, pahëew hedoo doo, maruus hedoo doo, wahëh hedoo do na-ääj hë, taw'ääts hë bë kadad'uu séd demuun bë da hadoo do wë. Sa bahãnh bë edoo manä bëëh, hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot do hyb n'aa:

“P'op Hagä Do hyb n'aa wareem kasab'ee do hä.

P'op Hagä Do t'yyd mehün kadad'uu doo,
P'op Hagä Do ky enyym sa hä.”†

⁶ Ti hyb n'aa, taw'ääts hë bë kadad'uu P'op Hagä Do tak'ëp hejoonh do wë, bë taweh'ëëh hyb n'aa tah'yyb däng do noo gó kajaa bä kä.

⁷ Baad ub bë P'op Hagä Do bahag'ääs. Ti hyb n'aa taw'ääts hë bë kadad'uu ta wë, bë an'oo ta wë sahõnh hë bë hyb n'aa newëë doo, bë hyb n'aa natón hyb n'aa.

⁸ Taw'ääts hë baad bë hyb n'aa newë, taw'ääts hë bë hyb n'aa matakä. Awad kawajään do reaw häd nang do hadoo, jé pad'yyt hë hawät do ta tä hesoos do tabawëh

* ^{5:2} Ji masääh b'éé ji nahagää bä, jé pad'yyt hë rababoo däk sa waa jawén. Rakanapëë boo tii bä. Dooh rahapëë wät sa tyw n'aa. Ti hyb n'aa ta hagä n'aa hagää had'yyt hë. Ti hadoo Jesus hä h'yy ka'eeh do hä. Ti hyb n'aa b'éé ky n'aa gó tabeh'üüm. † ^{5:5} Proweh-Bijos 3.34 ‡ ^{5:8} Gereg kyy me ramaneënh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng pé ti Dijab. § ^{5:13} Roma panang né tii. Ta see pé noo gó Roma ramaneënh **Babirón**.

hyb n'aa hadoo bë maji Dijab.‡ Tesoos jé tarejää hyb n'aa. ⁹ Taw'ääts hë bë kahejój ta wë. Bë an'oo manä bë tah'yyb wareem. Baad bë h'yy kae had'yyt hë Jesus Kristo hä. Bë hapäh, jé pad'yyt hë badäk hahÿÿ hä bë wakään hedoo do Jesus hä h'yy ka'eeh do rahoop bë ahoop doo da. Jé pad'yyt hë bë wakään hedoo do rarejää.

¹⁰ Banadawëët bë ahob wät do jawén paa bä, p'aa hënh da baad tabahado däk sahõnh hë bë hä P'op Hagä Do an'oo bä da. Baad ub bë h'yy kae had'yyt hë tan'oo bä. Bë da tah'yyb hej'oonh. Dooch da bë h'yy gejë hõm bä tan'oo bä. P'op Hagä Doo, tak'ëp ji wë taky enyym doo, bë tanaëej wät ta pa ta bag tak'ëp gabarëëh do mahang bë babok hyb n'aa, Jesus Kristo hä bë h'yy kata däk do hyb n'aa.

¹¹ Taw'ääts hë sahõnh hë P'op Hagä Do bagää had'yyt hë. ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë.

Sa hä Peed kedëë hõm do ky n'aa hahÿÿh

¹² Siras ÿ tamasa wät hahÿ bë ÿ ma erih do hä. Hãj ÿ hadoo do h'yy kaneh'ÿÿt do tii, hä ÿÿ. Ganapog is doo me bë ÿ ma erii wät bë ÿ h'yyb en'yyim hyb n'aa. P'op Hagä Do ky enyym had'yyt hë bë hä ÿ erii wät do hä bë ÿ metëëh. Taw'ääts hë taky enyym doo gó bë aboo had'yyt hë. Bë h'yy gejë hõm manäh.

¹³ Jesus hä h'yy ka'eeh do Babirón§ panang bä habong doo, bë nemuun P'op Hagä Do wë kasëew bong doo, bë m' rahyb n'aa esee. Maah-Ko, tah ÿ hadoo do bë m' tahyb n'aa esee na-ääj hë.

¹⁴ Taw'ääts hë baad bë edëë bë da hadoo doo.

ÿ karëen bëëh, Kristo hä h'yy kata padëëk doo, h'yyb nyyw gó bë babok.

Jääm hë kä.

2 Peed Ta jawén Jesus há h'yy ka'eeh do há Peed ma erih do hahÿÿh

¹ Simaw Peed, Jesus Kristo karom, ta mejüü do see ÿ ti hÿÿh. ÿ edëng bëëh, ää nemuun Jesus Kristo hyb n'aa P'op Hagä Do há h'yy ka'eeh doo. Baad had'op ti Jesus Kristo P'op Hagä Do ér h'yy kaha'eeh doo, ér h'yyb tym dëëb. Baad had'op tabahadoo do hyb n'aa ér há tabanoo P'op Hagä Do há ér h'yy ka'eeh hyb n'aa. Tak'ëp baad ub ta ti ér h'yy ka'eeh do ér há tanoo doo.

² P'op Hagä Doo, Jesus ér Wahë N'aa na-ääj hë bë bahapäh do hyb n'aa bë h'yyb gó, ÿ karën tak'ëp P'op Hagä Do ky enyym bë wë, ÿ karën baad had'yyt hë bë tah'yyb en'yyim.

Tak'ëp ji hyb n'aa tam'aah baad had'yyt hë ji bawät hyb n'aa ky n'aa hahÿÿh

³ Ta hejój me P'op Hagä Do an'oo däk ér há sahõnh hë baad hadoo doo, ji bahajaa hyb n'aa papuuj gó, takarën doo da ji bawät hyb n'aa. Ta ti tawén n'oo däk ér há, Kristo, ér tanaëëj wät do ér hapëë däg kån do hyb n'aa ér h'yyb gó. Ta kabaj'aa doo me, tak'ëp taky enyym doo me ér tanaëëj wät ta karapee ér bahadoo hyb n'aa.

⁴ Ta kabaj'aa do hyb n'aa, tak'ëp taky enyym do hyb n'aa na-ääj hë, tak'ëp baad hadoo doo, tak'ëp ji kamahän do taky däng paa ér há. Ta ti ér há taky däng do an'oo bä, baad P'op Hagä Do bawät doo da ér babok hyb n'aa. Ér há taky däng do tan'oo bá na-ääj hë ér bedëp hyb n'aa, Jesus há h'yy kana'eeh do sa h'yyb karejää do mahänh. Nesaa do ji h'yyb säg karën do jawén rababok do hyb n'aa sa h'yyb karejää tii.

⁵ Ta ti hyb n'aa né hë, taw'ääts hë tak'ëp bë hyb n'aa tam'aah takah'üüm hyb n'aa bë h'yy ka'eeh doo. Taw'ääts hë baad had'yyt hë bë babok. Taw'ääts hë bë hyb n'aa tam'aah bë h'yy ganäng hyb n'aa P'op Hagä Do karën do há.

⁶ Taw'ääts hë bë h'yyb bë mesoo, bë h'yyb karën do jawén bë nabok hyb n'aa. Taw'ääts hë h'yy ganajëng doo me bë baboo had'yyt hë. Taw'ääts hë P'op Hagä Do karën doo da bë babok.

⁷ Taw'ääts hë bë kamahän bë wakään hadoo doo, bë nemuun Jesus há h'yy ka'eeh doo. Taw'ääts hë bë kamahän sahõnh hë ta wób.

⁸ Sahõnh hë ta ti takahüüm bá had'yyt hë bë h'yyb gó, dooh daap hë tado da tii bá Jesus Kristo, ér Wahë N'aa bë hapäh doo. Baad hadoo ta hanaa tii.

⁹ Tii d' nado ÿ etsén wät doo da nabok do há. Baad rabanahapäh do hadoo tii. Ty temah do hadoo.* Ramabaan nesaa do sa há hanäng do paa kawug hõm doo.

¹⁰ Ti hyb n'aa, wakån haa hedoo doo, taw'ääts hë ta bahänh bë hyb n'aa tam'aah, P'op Hagä Do naëëj wät do wób né bëëh, bë metëëh hyb n'aa, P'op Hagä Do asëëw hõm do wób né bëëh, bë metëëh hyb n'aa. Sahõnh hë ta ti bë há ÿ ets'ëë wät do bë moo boo bä, dooh né da bë h'yy keréd hõm bá P'op Hagä Do há.

¹¹ Tii bá, baad bë P'op Hagä Do gadoo da Jesus Kristo, ér Wahë N'aa, ér h'yyb tym dëëb tabagää had'yyt doo há.

Te hub né hë Jesus mejüü do rama metëëk do ky n'aa hahÿÿh

¹² Bë hapëë däg né paawä bë ÿ ma erii wät do ky n'aa, baad bë gado däg né paawä bë h'yyb gó baad hadoo do ky n'aa bë rama met'ëëg wät doo, ÿ karën bë hyb n'aa es'ee had'yyt hë ta tii. Dooh ÿ h'yy gajëë hõm bá bë ÿ maher'oot doo, bë manabaan hyb n'aa.

¹³ Há ÿÿ, taw'ääts hë tii da bë ÿ maher'ood had'yyt hë badäk hahÿÿ bá ÿ bawät nä bá,

¹⁴ edaa däk ÿ bahapäh do hyb n'aa badäk hahÿÿ bá ÿ bawät do gawatsik. Ér Wahë N'aa, Jesus Kristo metä wät ta ti há ÿÿ.

¹⁵ Edaa däk ÿ dajëp doo. Ti hyb n'aa ÿ karën sahõnh hë ÿ moo wät ÿ hajaa doo, badäk hahÿÿ bá ÿ bawät nä bá, ÿ dajëp jawén paa bá na-ääj hë bë hyb n'aa es'ee had'yyt hë hyb n'aa ta ti bë ÿ maher'ood wät doo.

¹⁶ Ér Wahë N'aa Jesus Kristo hejój ky n'aa bë ää maher'oot noo gó, p'aa hënh da tamatëëh bë ää maher'oot bá, dooh sa pannyg ub h'yy ganyg gó sa daaj hë rahyb n'aa newëë do ää ky s'ütüd bá. Ää daaj hë né hë ää matym me ää bahapäh tak'ëp ta kabaj'aa doo,

¹⁷⁻¹⁸ waëë P'op Hagä Do wë kasëëw hõm do jó. Ta tii bá P'op Hagä Doo, ta Yb, weh'ëëh ta há, ta bag tak'ëp gabarëëh doo gó tabawät tabanoo na-ääj hë. Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh ta há: "Hahÿÿ tah ÿÿ, tak'ëp ÿ kamahän up doo. Baad ÿ h'yy gadajang ta wë",† näng mäh. Ää daaj hë ää maa napäh ta kyyh, Jesus sii ta tii bá ää bab'ëëh bá.

¹⁹ Ta ti ää bahapäh, ta ti ää maa napäh do hyb n'aa na-ääj hë, ta bahänh baad ää bahapäh te hub né hë Kristo matëëh do ky n'aa há P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paah. Ti hyb n'aa ÿ karën paawä baad bë hyb n'aa matakä Kristo ky n'aa rerih do paa há. Ta bag atsëm ta tyw n'aa ji há tametëëh do hadoo rerih do paah. P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do há bë hyb n'aa matakä bá bë da hapäh ny hadoo do ji ky daheeh, ny

* 1:9 Dooh rah'yy gah'ood bá P'op Hagä Do karën do há, tahanäng pé tii. † 1:17-18 Matew 17.5, Maah-Ko 9.7, Lukas 9.35

hadoo do noo kanesa doo. Taw'ääts hē rerih do bē ky dahé had'yyt hē Kristo matēēh bā kā. Tii bā kā, baad Kristo bē da tah'yy gan'yuh P'op Hagā Do hā. Watom tapaj'ēē bā hana do hadoo bē hā Kristo.

²⁰ Hahȳ ti baad ȳ karēn bē hyb n'aa newēē: Dooh sa hanaa tado bā P'op Hagā Do kyy kerih doo gó ta ky n'aa rod rerii bong do paah.

²¹ Dooh sa hanaa tado bā ta jawén hawät do ky n'aa raheer'oot do paah. P'op Hagā Do Sahee h'yuh mahūm paa tii, P'op Hagā Do kyyh ramaher'oot hyb n'aa.

2

Ma matēg oow ky n'aa hahȳh

¹ Isaraēw buuj mahang P'op Hagā Do ky n'aa rod oow, noo kanesa doo, rababong do paa hadoo, bē mahang na-āāj hē ti anāng da ma matēg oow. Ky kamep'ēēh doo me rama metēēk da te hub nadoo doo. Kristo, sa kariw n'aa, sa danāh, tadajēp doo me tedēeb wät do sa hā, ramakyyts da. Jé sa kyyh maa newēē do reréd hōm da Jesus hā rah'yy ka'eeh do paah. Ti hadoo do ma matēg oow nayyw hē sa daaj hē sa ky n'aa katakyyk baad nadoo do hā. Gawatsig hōm da.

² Hajök da ky s'ūtut ma matēg oow. Nu meby n'aa nāng do ma matēg oow ramoo bok do ramoo bok da na-āāj hē. Sa hyb n'aa Jesus hā h'yuh kana'eeh do baad nadoo doo me raheer'oot da ta tyw n'aa hel'hät doo.

³ Tak'ēp ta sām hā rah'yy kajäk do hyb n'aa, sa panyyg sa daaj hē rahyh n'aa newēē doo me ma matēg oow bē da rawedii, bē wē hanāng do bē anoo hyb n'aa sa hā. P'ooj dāg P'op Hagā Do h'yuh dēē dāk nesaa do hā taky n'aa etyy ta tii. P'op Hagā Do rejāā né da tii. Dooh da rakedēeb bā.

⁴ Dooh P'op Hagā Do t'yyd mehūn bā āās wób p'ooj ub nesaa do moo bok doo. Tabanesaa hēnh tadewäts bēēh tii, t'öp gadagyp doo gó. Ta tii bā ragada P'op Hagā Do ky n'aa etyy noo gó sa hā.

⁵ Dooh na-āāj hē P'op Hagā Do t'yyd mehūn bā ta hā waneh'ēēh do p'ooj ub habok doo, hag'yyp do tamejūū noo gó sa wē. Jāām hē Nowéh tabed'ēēp naēng hag'yyp do mahānh, setsi ta sii habok do sii hē. Nowéh tii, ta wób tamaher'ood had'yyt hē P'op Hagā Do karēn doo da rababok hyb n'aa paawā.

⁶ P'op Hagā Do ky n'aa etyy paa panang Sodoma, Gomoha hād enāh do ta babuj n'aa sii hē tēēg hōō me, sahōnh hē tagawatsig hōm hyb n'aa. Jāām hē ta ooj mad'aak paah, tak'ēp hadoo do tamo haj'aa haj'aa. Sa hā

tabad'oo do hā tametēēh nyy da tamoo wät da P'op Hagā Do waneh'ēēh do sa hā.

⁷ Jāām hē panang buuj mahang tabed'ēēp Róh, baad ub, P'op Hagā Do karēn doo da hawät doo. Tak'ēp Róh h'yuh katón paa tak'ēp baad nadoo do nanāng P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yuk do ky nadah'eeh do ramoo bong do hyb n'aa sa hā hanāng doo me.

⁸ Sa mahang Róh bawät paah. Ta āh hā had'yyt hē Róh, P'op Hagā Do karēn doo da hawät do ahoop paa ta h'yuh gó, tahapāh do hyb n'aa, tamaa napāh do hyb n'aa na-āāj hē nesaa do panang buuj ramoo bok doo.

⁹ Hȳy ká, ta tii da P'op Hagā Do t'yyd manehūn do hyb n'aa paa nesaa do moo heb'ooh doo, tii da tabed'ēēp do hyb n'aa paa baad habok doo, ji hapāh hahȳh: P'op Hagā Do hajaa né hē takarēn doo da habok do tabed'ēēp hejooonh do sa hā kametyy do mahānh. P'op Hagā Do hajaa na-āāj hē tarejā had'yyt hē nesaa do moo heb'ooh doo, sahōnh hē taky n'aa etyy noo gó kajaa bā kā.*

¹⁰ Tarejāā do mahang tak'ēp sa bahānh tarejāā da nesaa do sa h'yuh sāg karēn do jawén habok do hyb n'aa nu meby n'aa nāng do sa hā hanāng doo me moo bok doo, baad nahado bong do hajaa do P'op Hagā Do matym gó. Sa bahānh P'op Hagā Do rejāā da tamejūū do mak'yys doo.

Sa hā hē ma matēg oow rah'yy kasab'ee. Rah'yy karēn doo da ramoo bok. Dooh raky daheeh péh. Dooh rajejȳm pé ta tii. Ti hyb n'aa, dooh rajejȳm bā kabaj'aa do nes'aa padēēk do raky n'aa rejā bā.

¹¹ Āās ká, ma matēg oow sa bahānh hejooj né paawā, sa bahānh rahyh n'aa jewyng né paawā, dooh raky n'aa rejāā doo me Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do matym gó raky n'aa tapa bā kabaj'aa do nes'aa padēēk doo.

¹² Har'ēēng hadoo ti ma matēg oow. Dooh har'ēēng rah'yy genā bā. Ti abong har'ēēng ji masoo hyb n'aa, ji nabooh hyb n'aa. Har'ēēng h'yuh ganenāh do hadoo ma matēg oow ȳ wén nāng, tak'ēp baad nadoo doo me rabaher'oot ranahapāh do hā. Ti hyb n'aa P'op Hagā Do gawats'ilik da tii, har'ēēng ji nabooh do hadoo.

¹³ P'op Hagā Do rejāā da ta tii, ta wób rarahejāā do mabaj. Baad ub sa hā pé adēb bā sii hē rah'yy karēn doo da rababok, baad nado né paawā, nu meby n'aa nyy né paawā ti rah'yy karēn doo. Séd hā bē bawēh noo gó ragen'aak baad nadoo do sa h'yuh sāg karēn do ramoo bok bē sii rawēē bā. Baad nado ta wób raheer'oot da bē ky n'aa tii d' bē mahang rababok do hyb n'aa. Tak'ēp bē nu mebyk ran'oo bā.

* **2:9** Jesus matēēh noo gó P'op Hagā Do ky n'aa etyy da sahōnh hē badāk hahȳy hā habok do paah, āās sii hē. Nesaa do moo heb'ooh do taky n'aa etyy da banesaa hēnh rahob had'yyt hē hyb n'aa. Nahēēj tii bā rahoop doo.

¹⁴ Ýÿj sa patug wad'ii do hã rah'yyb padëek had'yyt hë sa wë rababok hyb n'aa. Doo heréd nesaa doo. Rah'yyb tatuk sa da rah'yyb hedoo hyb n'aa P'op Hagã Do kyyh baad nahapãh do hyb n'aa nayyw hë h'yy keh'ÿÿt doo. Sa h'yyb ramet'ëeg dák, sa h'yyb karën do rahyb n'aa h'üüm hyb n'aa. P'op Hagã Do ky n'aa was'ee padëek do tii!

¹⁵ Reréd hõm ta tyw n'aa baad hadoo doo. Ti hyb n'aa baad nadoo do jawén rababoo dák. Barãm, Beor t'aah, p'ooj ub hawät do mo n'aa me rabad'oo. Tak'ëp Barãm h'yyb dák paa ta sãm hã, Isaraéw buuj majii ta hã raky kajäk doo, Isaraéw buuj taky n'aa wasee hyb n'aa paawã.

¹⁶ Ta sãm, ta hã raky kajäk do jawén tabahõm bã, ta tyw n'aa baa bã, P'op Hagã Do nabuuj gedoo mã ta hã. Hahÿÿ d' paa tii: Jumeto, ta mas'ãã tajawät doo, aj'yy kyy me tamaher'oot paah, dooh né paawã jumeto rahaja bã raher'ood bã. Jumeto meduuk P'op Hagã Do ky n'aa rod Barãm häd nãng doo, tamoo nawät hyb n'aa tak'ëp baad nadoo doo.

¹⁷ Naëng k'ãäts gó naa ganyyh do mawooj dák do hadoo ta ti ma matëg oow. Naëng poo mahauk do tabës do hadoo. Ji wad'ii do tii. Ti hyb n'aa P'op Hagã Do enyiw dák sa hyb n'aa tak'ëp badagyp doo, tadewäts bëeh hyb n'aa gadagyp doo gó.

¹⁸ Daap hadoo do ti raher'oot doo. Ti hadoo né hë, kyyh tak'ëp hetsooh do rakamasab'ee do ji ramaher'oot, ta tii me rah'yyb tatuk hyb n'aa nag'aap hë baad nadoo do habok do mahãnh kedëeb bong doo, nag'aap hë Jesus hã h'yy kae padëek doo, baad P'op Hagã Do kyyh hã h'yy ganenãh nã doo. Tahajaa, nãk mã sa kyyh, ji aã bã ji ýÿm, ji patug nadoo do sii ji h'yyb sãg karën doo da né hë. Ta tii da rah'yyb tatuk sa hã.

¹⁹ Hahÿÿ da raky kajäk sa kyyh maa newëe do sa hã: "Ãã ma metëek do bë gado bã, baad ub da bë babok tii bã. Doo heréd wät pé bë hã", nãk sa kyyh. Tii d' né paawã ta wób hã raky kajäk, nesaa do sa h'yyb karën do karom ti ma matëg oow. Nesaa do mejõ had'yyt hë sa hã. Bë hyb n'aa newë hahÿÿh: Ji hã j'aa ketsë doo, ti né hë ji hã mejüü doo. Nesaa do sa h'yyb karën do j'aa ketsëe dák sa hã. Ta ti sa hã mejüü do ti ramoo boo had'yyt hë.

²⁰ Hahÿÿ hyb n'aa ý wén her'oot ta tii da sa ky n'aa hã: Pooj jé ër Wahë N'aa, ër h'yyb tym dëeb, Jesus Kristo rabahapãh do hyb n'aa sa h'yyb gó, reréd hõm dó nesaa do

badãk hahÿÿ hã habong do P'op Hagã Do hã h'yy kana'eeh do rabahed'oo doo, baad nado wäd ji bahadoo hanoo doo. P'aa hënh kã ta ti nesaa do j'aa ketsëe bã sa hã, p'aa hënh nesaa do ramoo bok do hyb n'aa, tak'ëp baad nado boo hÿÿ kã, p'ooj ub baad nadoo do rababok do bahãnh kã.

²¹ Taw'ãäts hë paawã ranahapãh baad hadoo do ta tyw n'aa P'op Hagã Do wë ji tamahüüm doo. Doo né paawã baad tado bã ji nahapëe bã ta tyw n'aa baad hadoo doo, sa hã paawã taw'ãäts hë tii. Hahÿÿ hyb n'aa ý her'oot ta tii: Rahapëe däg né paawã baad hadoo do ta tyw n'aa, p'aa hënh raberéd hõm tak'ëp hanãm do P'op Hagã Do mejüü doo. Ti hyb n'aa ta tyw n'aa nahapãh do bahãnh P'op Hagã Do rejãã da hÿÿ kã sa hã.

²² Sa hã kametã dák hahÿÿ pawóp hadoo do ji ky hetëg doo: "Awaar ad'ëeb jëng tehëen wät do paah."† "Too yb hasus do mahãnh hehob wät doo, p'aa hënh da tsapab gó takahep' uut."‡

3

Jesus matëeh noo gó ky n'aa hahÿÿh

¹ Najis haa, pawóp däg bë ý ma erih do hahÿÿh. Pooj jé bë ý ma erii wät doo, hahÿÿ na-ããj hë bë ý wén ma erih, bë hyb n'aa esee hyb n'aa pooj jé kaher'oot do paah, baad ub bë hyb n'aa newëe hyb n'aa.

² Ý karën bë hyb n'aa esee p'ooj ub P'op Hagã Do ky n'aa rod tsyt hë ta wë kasëew bong do raher'oot do paah. Ý karën bë hyb n'aa esee na-ããj hë Jesus, ër Wahë N'aa, ër h'yyb tym dëeb mejüü do paah, ajyy Kristo mejüü do bë wë heboo nã do bë hã ma met'ëeg wät doo.

³ Taw'ãäts hë baad bë bahapãh hahÿÿh: Jesus matëeh do pooj jé ti abok da nesaa do sa h'yyb karën do jawén habok doo, Jesus matëeh do ky n'aa rawajehëet doo.

⁴ Hahÿÿ da d' sa kyyh: "Matëeh mãh, taky dãng paah. Te ub tado bã, ny tawat? Bë hegãã", nãk, "ër wahë n'aa ër pooj jé habong do dejëb kãn. Ti hadoo né hë, paa hado had'yyt hë. Doo takaja bã tamatëeh do pooj jé metëe n'aa.* Paa hado had'yyt hë badãk hahÿÿ kapahuuj wät noo gó naa", nãk da sa kyyh.

⁵ Doo rakarën bã rah'yy kadawuung bã, P'op Hagã Do ky haj'aa p'ooj ub wë kapahuuj wät doo. Doo rakarën bã rah'yy kadawuung bã naëng bã naa k'ãäts bawooj

† 2:22 Pooj jé reréd hõm nesaa do ramoo bok doo, ta jawén p'aa hënh ramoo bok, tahanãng pé tii. ‡ 2:22 Pooj jé rakarën Jesus awug hõm nesaa do sa h'yyb gó hanãng doo, ta jawén p'aa hënh ramoo bok nesaa doo, tahanãng pé tii. * 3:4 Matew tég eh do 24 hã takerii dák Jesus her'oot do takajaa do pooj jé metëe n'aa. Doo ta ti kaja däg sa nooh, ta ti rawén wajehëet Jesus matëeh do ky n'aa. Nayyw hë Jesus matëeh, ta hã h'yy ka'eeh do wób red'oo. Nayyw hë takanaja bã kã, ta wób raky sëm Jesus ky dãng do paah.

däk do ganyyh doo, ta ky haj'aa. Naëng tetyh hõm, bawooj däk do banyy däk hyb n'aa.

⁶ Dooh rakarën bā rahyb n'aa es'ee bā naëng hag'yyp doo me P'op Hagä Do gawats'iik paa badäk hahÿ tapahuunh do paah, ta hā habong do sii hē. P'op Hagä Do ky haj'aa tii.

⁷ Wē, papÿÿj, kamarab, sagōōh, badäk hahÿÿ da hē ji hapäh do P'op Hagä Do enyyw däk, tii d' P'op Hagä Do ky däng do hyb n'aa, tēëg hōō me ragawatsik hyb n'aa. P'op Hagä Do enām nā ta tii. Tagawats'iik noo gó ká, sahōnh hē ta hā waneh'ēēh do tagawatsiig kán.

⁸ Bē mabaan manā hahÿ najis haa: P'op Hagä Do hā sét pénh né hē sét ta baab, miw ta baab.

⁹ Dooh P'op Hagä Do hyb n'aa p'eed bā taky däng do tamoo wät hyb n'aa, ta wób red'oo. Tii d' nado. P'op Hagä Do ky däng do tawén kanajaa nā, bē tahyb n'aa b'aah do hyb n'aa. Dooh né takarën bā gawatsik péh. Takarën sahōnh hē rah'yy kawareem, ta hā rah'yy ka'eeh hyb n'aa paawā.

¹⁰ Ti hadoo né hē. Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kajaa né da. Rah'yy kanapeet bā, raganaadaa bā takajaa da. Ji ganada do hadoo hets'ēēk do kajaa. Ti hadoo Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kajaa doo. Nayyw hē wē gawatsik da, hawyp do hadoo. Sahōnh hē adēē bēēh da tak'ēp haju do haj'aa. Tii bā dewuh da. Badäk hahÿÿh, sahōnh hē ta hā hanäng do na-āāj hē P'op Hagä Do ky n'aa etyy da tagawatsik hyb n'aa.†

¹¹ Tii da sahōnh hē P'op Hagä Do gawats'iik do hyb n'aa da, taw'ääts hē tsyt hē nesaa do mahānh baad bē babok P'op Hagä Do wē. Taw'ääts hē P'op Hagä Do karën doo da bē babok,

¹² baad bē gadaa nuuj jé Kristo kajaa doo, P'op Hagä Do ky däng do paah. Taw'ääts hē nayyw hē ta ti kajaa bē an'oo bā.‡ Ta ti noo gó kajaa bā ká, wē aooj jēng da. Sahōnh hē adēē bēēh da tak'ēp haju do haj'aa.

¹³ Sahōnh hē ta ti awād né paawā, ēēr, Jesus hā h'yy ka'eeh doo, ēr gada wē papuu, badäk hahÿ papuu P'op Hagä Do ky däng doo da. Jāām hē baad hadoo doo, P'op Hagä Do karën doo da habok do sa panang tii.

¹⁴ Ti hyb n'aa najis haa, ta ti bē gahēēn do hyb n'aa, taw'ääts hē tak'ēp bē hyb n'aa tam'aah tak'ēp baad ub bē babok hyb n'aa, tak'ēp baad ub bē bahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do hā. Tak'ēp bē hyb n'aa tamah, h'yyb nyww gó bē baboo had'yyt hē hyb n'aa ta wē, P'op Hagä Do bahapäh hyb n'aa.

¹⁵ Bē hyb n'aa newē hahÿÿh: H'yyb jawyk gó Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do gada nā, nayyw hē takanajaa, ji kedēēb wät hyb n'aa banesaa hēnh ji taky n'aa etyy do mahānh. Tii da na-āāj hē Paw-Ro, ēr hÿÿj hadoo do ēr kamahān do bē tama erii wät. Bē tama erii wät P'op Hagä Do h'yy gan'yyh doo da ta hā.

¹⁶ Ti ky n'aa né hē tama erii wät sahōnh hē tama erih do hā. Tama erih do mahang ti anäng hād hejooñh doo, tak'ēp ji hyb n'aa manatakā bā, dooh ji maa napēē bā tahanäng péh. H'yy gatamah doo, h'yy keh'ÿÿt doo, rawareem Paw-Ro erii wät doo. Ta see hadoo ta ky n'aa ran'oo bā. Tii da na-āāj hē rawareem P'op Hagä Do kyy kerih do wób. Sa daaj hē sa ky n'aa katakyyk baad nadoo do hā.

¹⁷ Ta ti bē hapēē däk do hyb n'aa, najis haa, taw'ääts hē bē hyb n'aa matakā, ta s'ee hēnh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do bē rah'yyb mahūūm mahānh te hub nadoo do rama metēēk doo me. H'yy kanehÿÿd né paawā bē da hē, sa kyyh bē maa newē bā, bē da h'yy kah'ÿÿt. Ta tyw n'aa baad hadoo do bē erét da sa kyyh bē maa newē bā.

¹⁸ Taw'ääts hē P'op Hagä Do kyyh hā bē hyb n'aa matakā had'yyt hē, Jesus Kristo, ēr Wahé N'aa, ēr h'yyb tym dēēb bē wē taky enyym do takahūūm had'yyt hē hyb n'aa, baad Kristo bē bahapäh hyb n'aa na-āāj hē bē h'yyb gó. Taw'ääts hē ti né hē ji j'aa etsēē had'yyt hē! Yÿ. Tii d' né hē. Taw'ääts hē. Jāām hē ká.

† **3:10** Tahajaa na-āāj hē ji erii bā: “Badäk hahÿÿh, sahōnh hē ta hā kapahuuj wät do na-āāj hē aooj jēng da.” ‡ **3:12** Ji ky n'aa etsēē, nayyw hē takajaa hyb n'aa. Ji h'yy kawareem P'op Hagä Do wē, takarën doo da had'yyt ji bawät hyb n'aa. Ji h'yy kahas'āap Kristo ky n'aa ji mahūūm do hā, sahōnh hē badäk hahÿÿ bā habong do raky n'aa napäh hyb n'aa na-āāj hē, Peed hanäng pé tahyb n'aa péh, *taw'ääts hē nayyw hē ta ti kajaa bē an'oo bā, tahr'ood bā.*

1 Jowāw Jesus hā h'yy ka'eeh do hā pooj jé Jowāw ma erih do hahȳh

Ji h'yyb tym hed'ēep do ky n'aa hahȳh

¹ Bē āā ma erih hahȳh hā, sahōnh hē tadu dahāng do pooj jé hawāt do ky n'aa, P'op Hagā Do Kyyh hād nāng do ky n'aa.* Āā maa napāh ta kyyh, āā hapāh na-āāj hē. Baad āā bahapāh āā matym me. Ta hā āā moo dāng. Ji h'yyb tym hed'ēep do ky n'aa né hē tii.

² Ji h'yyb tym hed'ēep do ana kån āā mahang.[†] Baad āā bahapāh né hē. Ti hyb n'aa ta ky n'aa āā wén her'oot baad ub. Hedéb had'yyt do ky n'aa bē āā maher'oot. P'op Hagā Doo, ta Yb sii tabawād wāt. Ti ana kån āā mahang P'op Hagā Do an'oo bā.

³ Bē āā maher'oot āā hapāh do ky n'aa, āā maa napāh do ky n'aa, séd bē h'yyb hedoo hyb n'aa da āā sii. Séd āā h'yyb hedoo ta Yb h̄y pong jé hawāt do hā. Séd āā h'yyb hedoo na-āāj hē ta T'aah hā, Jesus Kristo hā.

⁴ Bē āā wén ma erih hahȳh hā Jesus ky n'aa, tak'ēp ēr tsebē hyb n'aa da.

Taw'āāts hē ta bag hadoo doo gó ji bawāt do ky n'aa hahȳh

⁵ Bē āā maher'oot āā hā Kristo metēek doo. Hahȳh da tametēek āāh: Ta bag hadoo P'op Hagā Doo. Baad ub had'yyt hē P'op Hagā Doo, tahanāng pé tii. Doo badagyp pé ta hā. Tabad'op hē nesaa do ta hā, tahanāng pé tii.

⁶ Ti hyb n'aa, séd hā ji h'yyb hedoo P'op Hagā Do hā ji her'ood bā, nesaa doo gó, badagyp do hadoo doo gó ji awād had'yyt bā, daap ji menyh tii bā ji her'oot do hā. Doo hadoo doo do ky n'aa metēek doo da ji awād bā tii d' ji edo bā.

⁷ Baad ji aboo bā, P'op Hagā Do baad tabawād had'yyt doo da ta bag hadoo doo gó, séd ji h'yyb hedoo ta hā. Tii bā P'op Hagā Do awug hōm da sahōnh hē nesaa do ji h'yyb tym gó hanāng doo, Jesus, P'op Hagā Do T'aah majyyw me.

⁸ “Tabad'op hē nesaa do hā ȳy”, ji noo bā, nesaa do ji jejēn bā, ji daaj hē ji kawadii. Doo tany bā ji h'yyb tym gó baad hadoo do P'op Hagā Do metēeh doo.

⁹ Nesaa do ji h'yyb tym gó hanāng do ji najejēn bā, P'op Hagā Do hā ji kawoow bā, tawug hōm da tii. Tamabaan hōm da sahōnh hē baad nadoo do ēr moo bok do paah. P'op Hagā Do anoo né hē taky dāng doo. Doo hadȳd bā ta kyyh. Baad had'op do tii.

¹⁰ “Doo nesaa do ȳ moo wād bā” ji ky hado bā, P'op Hagā Do noo kanesa, ji hanāng pé tii. Doo tii bā ji h'yyb tym gó ta kyyh awād bā.

2

¹ Tah haa hedoo do bēh. Bē ȳ ma erii wāt tii, nesaa do bē moo nabok hyb n'aa, nesaa do bē hyb n'aa nanewēē hyb n'aa. Ti hado né paawā, nesaa do bē see moo wād bā, nesaa do tahy n'aa newē bā, ti anāng Jesus Kristo, P'op Hagā Do karēn doo da hawād up doo, ji ky n'aa rod n'aa P'op Hagā Do ēr Yb wē. Ji tamo n'aa jesuu.

² Jesus dajēp ēr hyb n'aa. Nesaa do ēr moo bok do sām tadajēp, P'op Hagā Do awug hōm hyb n'aa nesaa do ēr hā hanāng doo. Doo ēr hyb n'aa had'yyt tado bā tadajēp. Sahōnh hē badāk hahȳh hā habong do sa hyb n'aa na-āāj né hē tadajēp.

³ P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hā ji bahapāh P'op Hagā Do ji hapēē dāg bā ji h'yyb tym gó.

⁴ “Ȳ hapāh P'op Hagā Do hēp ȳy gó” hanāng péh, dooh ta ky n'aa jaw'yyk do taky dahé bā, daap hē ti tamenyyh taher'oot do hā. Doo ta h'yyb tym gó tany bā baad hadoo do P'op Hagā Do metēeh doo.

⁵ P'op Hagā Do ji ky dahé bā, taher'oot doo da ji awād bā, baad tabadāng tii bā ji h'yyb tym gó P'op Hagā Do kamahān doo. P'op Hagā Do kamahān doo da ji kamahān kån tii bā. Hahȳh hā ji bahapāh séd ji h'yyb hedo bā P'op Hagā Do hā:

⁶ “Séd ȳ h'yyb hedoo P'op Hagā Do hā”, ji ky hado bā, taw'āāts hē Jesus bawād wāt doo da ji bawāt.

⁷ Najis haa, dooh papuuj ky n'aa jawyk do bē ȳ ma erii bā. Ta paa né hē bē ȳ ma erih, Jesus hā bē h'yy ka'eeh bē du do noo gó bē gadoo doo, bē hā rama metēek do paa né hē tii. Bē maa napēē wāt do né hē ta ti bē ȳ ma erih doo.

⁸ Ta paa né hē paawā, papuuj hado dāk hahȳ ky n'aa jawyk do bē ȳ ma erih doo. Papuuj dāg ji hapāh Kristo bawāt doo kā, bē babok doo kā na-āāj né hē. Bē eréd hōm nesaa doo. Bē du do dāk baad bē babok doo kā. Nesaa doo, ji h'yy gatamah do na-āāj hē hadoo wāt h̄y ká. Baad hadoo do ganā dāk ēr h'yyb gó.

⁹ “Ta bag gó ȳ bawāt”, hanāng péh, ta da hadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh do wē tah'yy gaēēj bā, badagyp do hadoo doo gó tabawāt nā tii.

¹⁰ Ta da hadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh do kamahān doo, ta bag hadoo doo gó tabawāt. Doo ta hā hanāng péh baad nadoo do hā ta hā h'yyb tatuk doo.

* 1:1 Jesus Kristo ky n'aa né tii. † 1:2 Jesus né hē tii.

11 Ta da hadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh do wē h'yy gaēnh doo, badagyp do hadoo doo gó ta h'yyb bawāt. Badagyp do hyb n'aa, nesaa do hyb n'aa, dooh tahapēē bā tahāhōm hēnh. Ty tamah do hado dāk.

12 Tah haa hedoo doo, bē ŷ wén ma erih nesaa do bē h'yyb tym gó hanāng do P'op Hagā Do awug hōm do hyb n'aa, Kristo ēr hyb n'aa dajēp do hyb n'aa.

13 Bē mahang bāp peej dāk Kristo hā h'yy ka'eeh doo, wahēh hedo padēēk bēēh. Bē ŷ wén ma erih, hedēb had'yyt do bē hapēē dāg kán do hyb n'aa bē h'yyb tym gó. Bē mahang papuuji nā Jesus hā h'yy kae dāk doo, wanēhēh nā do hadoo bēēh. Bē ŷ wén ma erih, Nesaa do Yb hā bē j'aa et'ēēk do hyb n'aa. Bē ŷ ma erih, tah haa hyb n'aa hedoo doo. Bē ŷ wén ma erih ēr Yb h'yy pong jé hawāt do bē hapēē dāg kán do hyb n'aa bē h'yyb tym gó.

14 Bē mahang bāp peej dāk Kristo hā h'yy ka'eeh doo, wahēh hedo padēēk doo, bē ŷ wén ma erii wāt hedēb had'yyt do bē hapēē dāg kán do hyb n'aa bē h'yyb tym gó. Bē mahang papuuji nā Jesus hā bē h'yy kae dāk doo, wanēhēh nā do hadoo, bē ŷ ma erii wāt, bē h'yyb hej'oonh do hyb n'aa, P'op Hagā Do kyyh bē tah'yyb mahūūm do hyb n'aa, Nesaa Do Yb hā bē j'aa ketsē do hyb n'aa.

Dooh ji kamahān bā badāk hah'yy hā hanāng do ky n'aa hah'yyh

15 Bē kamahān manā badāk hah'yy hā habong do P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh do rakamahān doo. Bē kamahān manā badāk hah'yy hā hanāng doo. Jé badāk hah'yy kamahān doo, dooh P'op Hagā Do takamahān bā.

16 Sahōnh hē badāk hah'yy hā hanāng do nesaa doo, tak'ēp ji h'yyb sāg karēn do hedoo doo, ji matym me ji heg'āās doo, tak'ēp ji karēn do hedoo doo, ji ma hā, ji moo wāt do hā ji kasab'ee do hedoo doo, ti sahōnh hē dooh P'op Hagā Do ēr Yb hanaa tado bā. Badāk hah'yy hā tabana tii.

17 Badāk hah'yy gawatsik da. Ta hā hanāng do nesaa do hadoo do ji h'yyb karēn do gawatsik né tii da ēnh. P'op Hagā Do karēn do ky dah'eeh doo, dooh ragawatsig bā. Aboo had'yyt hē da.

H'yy kawareem do yb ky n'aa hah'yyh

18 Tah haa, edah ti noo gó sahōnh hē tagawatsik. Bē ky n'aa napāh, ti pooj jé Kristo majū, Kristo hā h'yy kawareem do yb kasee. Da hē hajōk Kristo hā h'yy kawareem do rakas'ee kán. Ti hyb n'aa ji hapāh, edah sahōnh hē gawatsik doo.

19 Ēr mahang né paawā rababok do paah, dooh né hē ēr wób rado bā. Ēr wób rado bā paawā, dooh paawā ēr reréd bā ēr mahang

rababok doo. Ēr mahānh rabahōm. Ti hyb n'aa, dooh ēr wób rado bā ji hapāh.

20 Bē hā Jesus Kristo anoo P'op Hagā Do Sahee bē tah'yyb mahūūm hyb n'aa. Ti hyb n'aa sahōnh hē bē bahapāh panyyg heh'āāt doo, P'op Hagā Do metēēh doo.

21 Dooh bē ŷ wén ma erii bā bē bahapāh do hyb n'aa baad hadoo do ky n'aa. Bē ŷ wén ma erih, baad bē bahapēē dāk do hyb n'aa né hē baad hadoo do ky n'aa. Baad hadoo do ky n'aa bā naa nado noo kanesa doo. Bē hapāh né hē tii. Ti hyb n'aa né hē bē ŷ wén ma erih.

22 Baad bē ŷ maher'oot. "Jesus, P'op Hagā Do H'yyb Dāng Do nado", hanāng péh, daap menyih do yb tii. Ti né hē nanāng bē ky n'aa napēē dāk doo, Kristo hā h'yy kawareem doo. P'op Hagā Do T'aah, ta Yb na-āāj hē h'yy kawareem do yb ty n'aa ges'yyk.

23 Ta T'aah ty n'aa ges'yyk doo, dooh P'op Hagā Doo, Jesus Yb tahapēē bā. Ta T'aah gadoo péh, Jesus Kristo Yb na-āāj hē tagadoo.

24 Ti hyb n'aa, taw'āāts hē bē ky dahé had'yyt hē panyyg heh'āāt doo, p'ooj ub, bē du doo noo gó Jesus hā bē h'yy ka'eeh do bē maa napāh doo. Taw'āāts hē bē h'yyb gó tabaym panyyg heh'āāt doo. Panyyg heh'āāt doo, p'ooj ub bē maa napāh doo, bē h'yyb gó tayyw bā, baad bē ennyw bā, séd bē h'yyb hedo had'yyt da tii bā Jesus hā, Jesus Yb hā.

25 Hah'yy ti ēr hā Kristo ky n'aa enooh doo: Ēr tah'yyb edēēb had'yyt hē, h'yy pong jé ēr baboo had'yyt hyb n'aa ta pa.

26 Ta ti bē ŷ ma erii wāt, bē ŷ maher'oot hyb n'aa bē hā karēn wad'ii do sa ky n'aa hā.

27 P'op Hagā Do Sahee bē hā Kristo anoo doo, baym bē h'yyb tym gó. Ti hyb n'aa dooh hyb n'aa ta see bē ma metēēk péh. P'op Hagā Do Sahee ti bē tama metēēk sahōnh hā. Baad bē tama metēēk. Dooh daap tado bā. Ti hyb n'aa, taw'āāts hē bē ky dahé had'yyt hē bē tama metēēk doo. Taw'āāts hē Kristo hā bē h'yy kata dāg had'yyt hē.

28 H'yy kā, tah haa hedoo doo, ŷ ab'aanh bē hā: Kristo sii bē aboo had'yyt hē, tamatēēh bā kā, h'yyb neŷ'ym gó ta matym gó ēr bab'ēēh hyb n'aa, ēr nu manebyng hyb n'aa ta matym gó ēr bab'ēēh bā.

29 Bē hapāh do hyb n'aa baad had'op do ti Kristo, bē hapāh na-āāj hē P'op Hagā Do taah né hē sahōnh hē baad hadoo do moo bok doo.

3

P'op Hagā Do taah ēer ky n'aa hah'yyh

1 Bē hegāā nyy da tak'ēp ēr Yb h'yy pong jé hawāt do ēr takamahān. Tak'ēp ēr takamahān do hyb n'aa P'op Hagā Do taah ēr tamaneēēh. Ti né hē ēēr! Badāk

hahÿÿ hā habong do P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh doo, dooh ēr rahapēē bā P'op Hagā Do taah ēēr, ranahapāh do hyb n'aa P'op Hagā Doo.

² P'op Hagā Do taah né hē ēr da hē, najis haa. Doo hē paawā ēr P'op Hagā Do metā nā bā nyy d' tabad'oo da ēr hā, ēr hapāh Jesus Kristo hado dāk da ēēr, tamatēēh bā, baad ub tii kā Jesus ēr bahapāh do hyb n'aa ti noo gó.

³ Sahōnh hē Jesus Kristo hadoo rabahadoo do sa h'yyb gó ragahēēn doo, sa daaj hē rakan'yyh nesaa do mahānh, Jesus baad had'op do hadoo rabahadoo hyb n'aa kā.

⁴ Nesaa do moo heb'oooh doo, P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do wē rah'yy kawereem. Sahōnh hē nesaa do ji moo wāt doo, P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do wē h'yy kawareem do tii.

⁵ Bē hapāh né hē, Jesus bahyng wawēē hē nesaa do ji moo wāt do tabado hōm hyb n'aa. Doo hē nesaa do ta hā.

⁶ Ti hyb n'aa Jesus sii hawāt doo, dooh nesaa do tamoo hewēēd bā. Nesaa do moo heb'oooh doo, dooh Kristo tahapēē bā ta h'yyb gó.

⁷ Ti hyb n'aa, tah haa hedoo doo, bē hyb n'aa matakā bē ranawadii hyb n'aa. Baad hadoo do moo heb'oooh doo, baad had'op do né hē tii, Kristo baad had'op do hadoo.

⁸ Nesaa do moo heb'oooh doo, Dijab* karapee tii. Tii d' ji wén hapāh sahōnh hē tadu dahāng noo gó Dijab moo hew'ēēt né hē ta ti nesaa doo. P'op Hagā Do T'aah ewād hyng wawēē hē tagawatsiig hōm hyb n'aa Dijab moo wāt doo.

⁹ P'op Hagā Do taah dooh nesaa do ramoo hebo bā, P'op Hagā Do Sahee mahūūm do hyb n'aa sa h'yyb. Doo hē rahaja bā nesaa do ramoo hebo bā, P'op Hagā Do taah rabahadoo do hyb n'aa.

¹⁰ Hahÿÿ hā ji hapāh P'op Hagā Do taah, ji hapāh na-āāj né hē Dijab karapee: Baad hadoo do moo nawāt doo, ta da hadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh do kamanahān doo, dooh P'op Hagā Do t'aah tado bā.

Ji da hadoo do ji kamahān do ky n'aa hahÿÿh

¹¹ Hahÿÿ ti bē maa napāh do pooj jé bē du do noo gó Jesus hā bē h'yy ka'eeh doo: Taw'āāts hē ji kamahān ji da hadoo doo.

¹² P'ooj ub hawāt do Kaih makū bad'oo doo da, bē adoo manāh. Nesaa Do Yb karapee né hē tii. Ta hÿÿj tanabooh. Ta hÿÿj Kaih wén naboooh, nesaa do Kaih moo hew'ēēt do hyb n'aa. Ta hÿÿj ti baad hadoo do tamoo hew'ēēt.

¹³ Ti hyb n'aa, wakān haa, bē h'yy gabedo manā badāk hahÿÿ hā habong do P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh do bē wē rakawaj'āān bā baad bē babok do hyb n'aa.†

¹⁴ Eēr, dooh ēr h'yyb tym dajēp do tahado wād bā. Eēr h'yyb tym edēb kán P'op Hagā Do wē. Baad ta ti ēr bahapāh, ēr wakān Jesus hā h'yy ka'eeh do ēr kamahān do hyb n'aa. Ta wakān Jesus hā h'yy ka'eeh do wē h'yy gaēēn doo, dajēp do hadoo nā ta h'yyb tym.

¹⁵ Ta da hadoo do wē h'yy gaēēn doo, dahej'ēēp do hadoo ti P'op Hagā Do matym gó. Sa da hadoo do dahej'ēēp do sa wē, dooh edēb had'yyt do awād bā. Doo hē P'op Hagā Do wē ras'ēēg bā. Bē hapāh né hē tii.

¹⁶ Hahÿÿ hā ēr bahapāh kamahān heh'āāt doo: Ta daaj hē Jesus Kristo kan'oo dāk dajēb hā ēr hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'āāts hē ēr na-āāj ēr kan'oo dāk ēr da hadoo sa hyb n'aa.

¹⁷ Ji ma nyy bā, ji da hadoo do ta wē badoh do ji t'yyd manehiīn bā, dooh P'op Hagā Do hā ji kamahān.

¹⁸ Tah haa, ji kyy me had'yyt nado ji kamahān. Taw'āāts hē ji masa doo me ji kamahān ji wakān Jesus hā h'yy ka'eeh doo. Taw'āāts hē ji kamahān heh'āāt, j'ooj madāk doo me nado.

¹⁹ Baad ji wakān ji kamahān do hā, baad ji hapāh, baad hadoo do ky n'aa ky daheeh do ji. Baad ji wakān ji kamahān bā, dooh ji h'yyb eÿÿm bā P'op Hagā Do ji hyb n'aa es'ee bā.

²⁰ Doo hē eÿÿm bā ji h'yyb ji taky n'aa tapa bā paawā. Tii d' tawén hadoo, ji h'yyb tym bahānh P'op Hagā Doo. Sahōnh ji h'yyb tym gó hanāng do P'op Hagā Do hapāh.

²¹ Najis haa, ji h'yyb ji taky n'aa natapa bā, dooh ji h'yyb eÿÿm bā P'op Hagā Do sii ji er'ood bā.

²² Ta hā ji ky n'aa etsēē do ji gadoo ji hapāh tii bā, tamejūū do ji ky daheeh do hyb n'aa, tagen'aak do ji moo wāt do hyb n'aa.

²³ Hahÿÿ pawóp hē P'op Hagā Do ji tamejūū: Ta T'aah Jesus Kristo hā ji h'yy ka'eeh, ji da hadoo do ji kamahān ji tamejūū doo da.

²⁴ Tamejūū do ky dah'eeh doo, séd hā rah'yyb hedoo P'op Hagā Do hā. Sa h'yyb gó P'op Hagā Do bawāt tii bā. Ta Sahee ēr hā tanoo do hyb n'aa ēr hapāh, ēr h'yyb gó P'op Hagā Do bawāt.

4

Ji mety P'op Hagā Do Sahee kyy gó tado bā rāher'oot do ky n'aa hahÿÿh

¹ Najis haa, bē ky dahē manā "P'op Hagā Do Sahee kyy gó ŷ baher'oot", hanāk doo. Taw'āāts hē bē mety ta tii, bē bahapāh hyb n'aa P'op Hagā Do Sahee tado bā sa h'yyb

* 3:8 Gereg kyy me ramaneēēn Nesaa Do Yb, Dijab. "Ji taky n'aa tapa had'yyt doo", tahananġ pé ti Dijab. † 3:13 Ji wē rakawaj'āān, Kaih moo ti ragahōm do hyb n'aa.

tym gó hanäng doo, P'op Hagä Do Sahee tanado bä. Hajök badäk hahÿÿ hä ketyñ h'üüm P'op Hagä Do ky n'aa rod oow daap menyÿh doo.

² Hahÿÿ hä da bë metÿÿ P'op Hagä Do Sahee kÿÿ gó tado bä rahe'oot doo: Aj'ÿÿ gó né hê Jesus Kristo P'op Hagä Do T'aah kesok se hub né hê hanäng doo, ky daheeh doo, P'op Hagä Do Sahee kÿÿ gó né hê ti tabahe'oot.

³ Aj'ÿÿ gó Jesus kesok do ky sëm doo, ky nadaheeh doo, dooh P'op Hagä Do Sahee kÿÿ gó tado bä ti tabahe'oot. Kristo hä h'ÿÿ kawareem do yb sahee ti hedoo do h'ÿÿ tym gó tabawät. Bë ky n'aa napäh, ti awät h'ÿÿ kawareem do yb. Ti awäd däg kån badäk hahÿÿ bä.

⁴ Bë tah haa, P'op Hagä Do karapee né hê bëëh. Ta Sahee bë tah'ÿÿ mahüüm doo, P'op Hagä Do hä h'ÿÿ kana'eëh do h'ÿÿ gó hanäng do bahänh, Dijab bahänh. Ti hyb n'aa, bë h'ÿÿ ganyÿ däg nanäng ma matëg oow sa hä, bë wén ky nadaheeh rahe'oot doo. Bë j'aa etëëg wät sa hä.

⁵ Badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do hä h'ÿÿ kana'eëh do wób tii. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do hä h'ÿÿ kana'eëh do ramaa napäh, raky daheeh rahe'oot doo.

⁶ Dooh sa wób ër do bä. P'op Hagä Do karapee ër ti hÿÿh. P'op Hagä Do hapäh do maa napäh, ky daheeh, ër metëëk doo. P'op Hagä Do karapee nadoo doo, dooh ji tamaa newë bä. Èr her'oot do maa new'ëë doo, Sahee baad hadoo do h'ÿÿ mahüüm. Èr her'oot do maa nanew'ëë doo, daap menyÿh do yb sahee ta h'ÿÿ gó tabawät.

Kamahän do ky n'aa hahÿÿh

⁷ Najis haa, P'op Hagä Do banoo ër hä ji kamahän doo. Ti hyb n'aa, taw'ääts hê ji da hadoo do ji kamahän né hê. Ta da hadoo do kamahän doo, P'op Hagä Do karapee né hê tii. Baad P'op Hagä Do tabahapäh ta h'ÿÿ gó.

⁸ P'op Hagä Do kamahän had'ÿÿt hê. Ti hyb n'aa ta da hadoo do kamanahän doo, dooh P'op Hagä Do tahapëë bä.

⁹ Hahÿÿ da P'op Hagä Do metëëh ji hä ji takamahän: Ta T'aah sét had'op do tamejüü ër mahang, hÿ pong jé ji awäd had'ÿÿt hyb n'aa ta hyb n'aa.

¹⁰ Hahÿÿ heh'äät kamahän doo: Dooh ji tado bä P'op Hagä Do ji kamahän doo. P'op Hagä Do ti ji takamahän. Ta T'aah tamejüü wawëë hê tadajëp hyb n'aa ji hyb n'aa, nesaa do ër moo bok do sãm, nesaa do ji h'ÿÿ tym gó hanäng do tabawug hóm hyb n'aa ta T'aah majÿÿw me.

¹¹ Najis haa, ta ti hadoo né hê P'op Hagä Do tak'ëp ji takamahän. Ti hyb n'aa, taw'ääts hê ji kamahän ji da hadoo do Jesus hä h'ÿÿ ka'eëh doo.

¹² Dooh noo gó P'op Hagä Do ji ty gepäh péh. Ti hado né hê paawä, ji wakään Jesus hä h'ÿÿ ka'eëh do ji kamahän bä, ji h'ÿÿ gó P'op Hagä Do bawät tii bä. Baad tabadëë däk tii bä ji h'ÿÿ gó P'op Hagä Do kamahän doo. P'op Hagä Do kamahän doo da ji kamahän kån tii bä. Ji h'ÿÿ tym gó P'op Hagä Do bawät.

¹³ Séd ji h'ÿÿ hedoo P'op Hagä Do hä, ji h'ÿÿ gó P'op Hagä Do bawät ji wén hapäh, ta Sahee ji hä tanoo do hyb n'aa.

¹⁴ Ta T'aah P'op Hagä Do mejüü wawëë hê, sahönh hê badäk hahÿÿ hä habong do sa h'ÿÿ tym dëëb tabahadoo hyb n'aa. Ti né hê ää hapäh ää matÿÿm me. Baad ta ky n'aa ää bahe'oot.

¹⁵ Ti hyb n'aa, "P'op Hagä Do T'aah né hê Jesus Kristo" hanäng péh, ky daheeh péh, ta h'ÿÿ tym gó P'op Hagä Do bawät, séd tah'ÿÿ hadoo P'op Hagä Do hä.

¹⁶ Baad ër bahapäh P'op Hagä Do ër takamahän. Èr daab yÿp P'op Hagä Do ër takamahän do hä. P'op Hagä Do kamahän had'ÿÿt hê. Ti hyb n'aa, jé P'op Hagä Doo, ta wakään na-ääj hê kamahän had'ÿÿt doo, séd tah'ÿÿ hadoo P'op Hagä Do hä. Ta h'ÿÿ gó P'op Hagä Do bawät.

¹⁷ Jesus Kristo bawät doo da ër babok badäk hahÿÿ hä. Ti hyb n'aa baad tabadëë däk ër h'ÿÿ gó P'op Hagä Do kamahän doo. P'op Hagä Do kamahän doo da ër kamahän kån P'op Hagä Do an'oo bä. Ti hyb n'aa, dooh ër eÿÿm bä Jesus ji takÿÿ n'aa etÿÿ noo gó.

¹⁸ P'op Hagä Do ji kamahän bä, dooh ji eÿÿm bä. Ji eÿÿm mabaj näng do hä. Ti hyb n'aa, baad had'op P'op Hagä Do ji kamahän bä, dooh ÿÿm ji hä. Ji eÿÿm bä, dooh baad tadëë nä bä P'op Hagä Do kamahän do ji h'ÿÿ gó.

¹⁹ P'op Hagä Doo, ta wób na-ääj ër wén kamahän, pooj jé P'op Hagä Do ër takamahän do hyb n'aa.

²⁰ "P'op Hagä Do ÿ kamahän" ji ky hado bä, ji da hadoo do Jesus hä h'ÿÿ ka'eëh do wë ji h'ÿÿ gaëjÿ bä, daap hê ji menyÿh tii bä. Ji wakään ji hapäh do ji kamanahän bä, ny daa ji kamahän P'op Hagä Do ji nahapäh doo.

²¹ Hahÿÿ da Jesus Kristo mejüü do paa ji: P'op Hagä Do takamahän doo, taw'ääts hê ta da hadoo do Jesus hä h'ÿÿ ka'eëh do takamahän na-ääj hê.

5

P'op Hagä Do ji kamahän bä, tamejüü do ji ky daheeh do ky n'aa hahÿÿh

¹ Sahönh hê "Jesus né hê ti P'op Hagä Do H'ÿÿ Däng Doo" hanäk doo, ky dah'eëh doo, P'op Hagä Do taah né hê tii. Ta yb kamahän doo, ta yb taah takamahän na-ääj hê.

² Hahÿÿ hä ji bahapäh P'op Hagä Do taah, Jesus hä h'ÿÿ ka'eëh do ji kamahän bä: P'op

Hagä Do ji kamahän bä, tamejüü do ji ky dahé bä na-ääj hē.

³ P'op Hagä Do ji kamahän bä, tamejüü do ji ky daheeh. Nahejooj, ji nahajaa do nado P'op Hagä Do mejüü doo.

⁴ Sahõnh hē P'op Hagä Do taah rahajaa raj'aa etëeg bä badäk hahÿy hā habong do P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do sa hā h'yyb tatuk doo. Jesus hā ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa ji j'aa et'ëek badäk hahÿy hā hanäng do nesaa do ji h'yyb tat'uuk doo.

⁵ Jesus P'op Hagä Do T'aah né hē ky dah'eeh doo, jãam né hē ti rahajaa raj'aa etëeg bä nesaa do hā badäk hahÿy hā habong do P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do h'yyb karën doo.

⁶ Jesus Kristo né hē ti wawëe hē hahyng doo, naëng me nu kemuun wät doo, ta majyyw tan'oo däk do ji hyb n'aa tadajëp noo gó. Nu kemuun wät do had'yyt nado tame. Dajëp na-ääj né hē. Tan'oo däk ta majyyw ji hyb n'aa. Baad P'op Hagä Do Sahee metëeh ji hā ta ti ky n'aa. Te hub né hē had'yyt hē P'op Hagä Do Sahee.

⁷ Tamawoob hē ta metëe n'aa, te hub né hē Jesus ky n'aa metëeh doo:

⁸ P'op Hagä Do Sahee, tanu kemuun do naëng me, Jesus majyyw tan'oo däk do tadajëp noo gó. Séd gó rametëeh.

⁹ Aj'yy hapäh do ky n'aa taheer'ood bä, ji ky daheeh taheer'oot doo. Ti bahänh ti P'op Hagä Do her'oot doo. Aj'yy her'oot do nado tii. Ti hyb n'aa, baad ji ky daheeh ta T'aah ky n'aa taheer'oot doo.

¹⁰ P'op Hagä Do T'aah hā ky daheeh doo, tenäm ta h'yyb gó Jesus ky n'aa P'op Hagä Do metëeh doo. P'op Hagä Do her'oot do ky nadaheeh doo, P'op Hagä Do noo kanesa, tahanäng pé tii, ta T'aah ky n'aa P'op Hagä Do her'oot do taky nadaheeh do hyb n'aa.

¹¹ Hahÿy da ta T'aah ky n'aa P'op Hagä Do metëeh ji hā: Ta T'aah hyb n'aa ji h'yyb tym tabed'ëep, hÿ pong jé ta sii ji awäd had'yyt hē hyb n'aa.

¹² P'op Hagä Do T'aah gadoo do ta h'yyb tym gó, hÿ pong jé had'yyt hē tabawäd däk da P'op Hagä Do sii. Ta T'aah ganadoo doo, dooh né hē tagado bä edëb had'yyt do P'op Hagä Do pa.

¹³ Y wén ma erii wät hahÿy bë hā, P'op Hagä Do T'aah hā h'yy ka'eeh doo, edëb had'yyt do bë gado däk né hē, baad bë bahapäh hyb n'aa.

¹⁴ P'op Hagä Do anoo ji hā ji etsëe doo, P'op Hagä Do gen'aak do hā ji h'yyb däg bä ji ky n'aa etsëe bä. Ti hyb n'aa dooh ji h'yyb eÿÿm bä P'op Hagä Do sii ji er'ood bä.

¹⁵ Ji tamaa napäh ër hapäh. Ti hyb n'aa sahõnh hē ta hā ji etsëe do ji gado däk do hadoo.

¹⁶ Ti anäng nasaa do p'ää näng doo, dawëe ji bawäd hõm P'op Hagä Do mahänh tanoo

doo. Nasaa do ji wakään moo wäd bä ji hapëe bë, p'ää näng do tanado bä, taw'ääts hē ji ky n'aa etsëe tii. Tii bä P'op Hagä Do anoo ta hā edëb had'yyt doo. Nesaa do p'ää näng doo, dawëe ji bawäd hõm P'op Hagä Do mahänh tanoo do hyb n'aa nado bë ky n'aa etsëe, y hanäng tii.

¹⁷ Sahõnh hē nesaa do ji moo wät doo, ji hyb n'aa newëe doo, baad nado né hē ti P'op Hagä Do matym gó. Ti hadoo né hē ti anäng nesaa do ji h'yyb gó tanyy bä, dooh tan'oo bä dawëe ji nu gadäk P'op Hagä Do mahänh.

¹⁸ Èr hapäh, dooh P'op Hagä Do taah ramoo hebo bä nesaa doo, Jesus mo n'aa jesuu do hyb n'aa sa hā. Dooh Nesaa do Yb haja bä tarejä bä sa hā.

¹⁹ P'op Hagä Do karapee ëer, ër hapäh. Nesaa Do Yb mejüü sahõnh hē badäk hahÿy hā habong do hā, P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do sa hā, ër hapäh.

²⁰ Èr hapäh na-ääj hē P'op Hagä Do T'aah ewäd hyng, ji tah'yy ganä däk, P'op Hagä Do heh'äät do ji bahapäh hyb n'aa. Séd ër h'yyb hedoo P'op Hagä Do heh'äät do hā. Séd ër h'yyb hedoo ta T'aah Jesus Kristo hā. Ti ti P'op Hagä Do heh'äät doo. Ti né hē tanoo ji hā ta wë ji h'yyb tym edëb had'yyt doo.

²¹ Ti hyb n'aa tah haa, bë h'yy kae manä ta wób rah'yy kaha'eeh do hā. Jãam hē kã.

2 Jowāw

Ta jawén Jowāw ma erih do hahỹh

¹ Ỹ, Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa ỹ ramaneēnh doo, ỹ edēng sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do bē panang bā habong do P'op Hagā Do asēew hōm doo. Baad bē ỹ kamahān. Ỹ had'yyt nado bē kamahān doo. Sahōnh hē baad hadoo do ky n'aa hapāh do bē rakamahān na-āāj hē.

² Baad hadoo do ky n'aa āā h'yyb tym gó tabawāt. Āā h'yyb gó tabawād had'yyt hē. Ti hyb n'aa bē āā kamahān.

³ Hahỹh da bē ỹ ky n'aa edēng: Ỹ karēn paawā P'op Hagā Do ēr Yb, Jesus Kristo ēr Yb T'aah ēr hā raky en'ymm, ēr rat'yyd mehīn, h'yyb nām do ranoo ēr hā. Tii d' né hē tabad'oo da ēr hā, baad hadoo do ky n'aa ēr bahapāh, ēr ky daheeh do hyb n'aa, ēr da hadoo do ēr kamahān do hyb n'aa.

⁴ Tak'ēp ỹ tsebee wāt baad bē wób rababok ỹ ky n'aa napāh do hyb n'aa. Baad hadoo do ky n'aa metēek doo da rababok, P'op Hagā Do ēr Yb mejūū doo da rababok, ỹ ky n'aa napāh.

⁵ Hỹh kā wakān haa Jesus hā h'yy ka'eeh doo, ỹ etsēē bē hā ēr kamahān had'yyt hyb n'aa ēr da hadoo doo. Dooh papuuj ky n'aa jawyk do tado bā tii. Ta paa né hē tii, Jesus hā bē h'yy ka'eeh bē du doo noo gó bē ky n'aa napāh do né hē.

⁶ Hahỹh kamahān do heh'āat: P'op Hagā Do mejūū doo da ji bawāt. Ji tamejūū kamahān gó ji bawāt, pooj jé bē maa napāh doo da né hē.

⁷ Hajōk ma matég ji wad'ii do raketyn hōm badāk hahỹ haw'āats hē. Sa hā dooh Jesus Kristo, P'op Hagā Do T'aah, ewād hyy bā babā aj'yy gó. Kristo hā h'yy kawareem do yb, ji wadii do yb né hē ti tii d' ma metēek doo.

⁸ Ti hyb n'aa, baad bē hyb n'aa matakā bē rawanadii hyb n'aa rametēek do hā. Rametēek do bē ky dahé bā bē hasōg hōm da P'op Hagā Do wē bē moo bok do paa sām. Bē hyb n'aa matakā bē moo bok do sām bē gadoo hyb n'aa sahōnh hē.

⁹ Kristo ma metēek do herét doo, ta see dāg metēek doo, dooh ta ti hadoo do h'yyb tym gó P'op Hagā Do awād bā. Kristo metēek do baad ta h'yyb gó tenām doo, ta h'yyb tym gó P'op Hagā Do awāt, ta h'yyb tym gó P'op Hagā Do T'aah bawāt na-āāj hē.

¹⁰ Bē wē ma matég see kaja bā, Kristo metēek do tama net'ēég bā, bē gado manā bē tób bā. Bē edēē manā ji wakān Jesus hā h'yy ka'eeh do ji edēng doo da.

¹¹ Ta ti hedēng pé ji wakān Jesus hā h'yy ka'eeh do ji edēng doo da, ta h'yyb hata hado dāk tii, nesaa do tametēek do hā.

¹² Ti anāng nā hajōng nā bē ỹ maher'oot do pan'aa. Ti hadoo né hē, dooh ỹ karēn bā ỹ erih doo gó bē ỹ maher'ood bā. Ỹ karēn bē ỹ bahehēen ỹ ber'oot hyb n'aa bē sii, tak'ēp ēr tsebé hyb n'aa.

¹³ P'op Hagā Do asēew hōm do babā habong doo, bē wakān hedoo do bē m' rahyb n'aa esee. Jāām hē kā.

3 Jowāw

Gajo hã Jowāw ma erih do hahỹh

¹ Ŷ, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa ŷ ramaneënh doo, ŷ edëng òm Gajo. Baad òm ŷ kamahãn.

² Ŷ karën paawã baad a h'yyb P'op Hagã Do wë, najis ŷy. Ŷ karën paawã dooh manahëë nyy bã.

³ Tak'ëp ŷ tsebee wäd kãn ŷ ky n'aa napãh do hyb n'aa a ky n'aa ër wakããn Jesus hã h'yy ka'eeh do wób rahe'oot doo. Baad had'yyt mã mabawät baad hadoo do ky n'aa metëëh doo da, sa nooh. Dooh m' mah'yy gajëë hõm bã ta hã, sa nooh.

⁴ Tak'ëp né hë ŷ tsebé, baad hadoo do ky n'aa metëëk doo da tah haa hedoo do rababok ŷ ky n'aa napãh bã. Dooh hahỹ hadoo pé tak'ëp ŷ tsebé péh.

⁵ Najis ŷy, baad had'yyt hë mamasaa wät ër wakããn Jesus hã h'yy ka'eeh do baheh'ëen doo, ma metëëk doo, mahep'ëeh do nado né paawã.

⁶ Ta ti rahe'oot babã Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã nyy da makamahãn wät sa hã. Taw'ãäts hë P'op Hagã Do gen'aak doo da mamasaa ta ti ër wakããn ramahõm me ramahũm péh.

⁷ Ta ti rabahõm jé pad'yyt hë Jesus Kristo ky n'aa rabaher'ood hõm hyb n'aa. Dooh ragado bã dajëër hadoo doo, sa waa hadoo do P'op Hagã Do sa h'yyb gó nahapãh do sa hanaa.

⁸ Ti hyb n'aa, taw'ãäts hë ër gadoo ta ti hedoo do ër tób yt hã, taw'ãäts hë ër masa sa hã. Tii da ër adoo bã, ër masa baad hadoo do ky n'aa ramaher'ood hõm do hã.

⁹ Jesus hã h'yy ka'eeh do bë panang bã habong do ŷ ma erii wät. Ti hadoo né hë, ta ti Dijoteréh, sa bahãnh karën do nu gadãk doo, dooh ŷ taky dahé bã.

¹⁰ Ti hyb n'aa, bë ŷ bahehëen bã ŷ naëënh da ŷ nabuuj gedoo hyb n'aa nesaa do tamoo wät do hyb n'aa, ãã tanu mer'oot do hyb n'aa, ãã taky n'aa rejãã do hyb n'aa. Hajõng baad nadoo do tamoo wät doo. Dooh tagado bã ër wakããn Jesus hã h'yy ka'eeh do heh'ëen doo. Ta wób rakarën paawã ragadoo, tameduuk raganadoo hyb n'aa. Jé gadoo do tah'eed h'ũm Jesus hã h'yy ka'eeh do sa mahãnh.

¹¹ Najis ŷy, taw'ãäts hë hanãm do mamoo wät. Mamoo wäd manã nesaa doo. Baad hadoo do moo wät doo, P'op Hagã Do karapee né hë tii. Nesaa do moo wät doo, dooh P'op Hagã Do tahapëë bã ta h'yyb gó.

¹² Taw'ãäts hë mamasaa Demeet. Jé pad'yyt hë raj'aa etsë ta hã, baad tabawät do

hyb n'aa. Baad hadoo do ky n'aa metëëk doo da tabawät. Baad ub tabawät ta ti tametëëh. ãã hã na-ããj né hë, baad ãã hã tabawät. Mahapãh né hë, ãã ehuh né hë ãã her'oot doo. Ti hyb n'aa taw'ãäts hë mamasaa.

¹³ Ti anãng nã hajõng nã òm ŷ maher'oot do pan'aa. Dooh ŷ karën bã ŷ erih doo gó òm ŷ maher'ood bã.

¹⁴ Ŷ karën paawã nyyw hë òm ŷ bahehëen. Tii bã ër ber'oot.

¹⁵ Ŷ karën h'yyb nyyw gó baad mabawät. Ër najiis babã habong do òm rahyb n'aa esee mãh. Sët ken'yyh mamaher'ood ŷ kedëng najis haa t'ũ hënh habong do hã. Jããm hë kã.

Judas

Jesus hã h'yy ka'eeh do hã Judas ma erii wät do hahÿÿh

¹ Judas, Tsijaag hÿÿj, Jesus Kristo wë moo wät do see ÿ ti hÿÿh. Ý edëng bëeh, P'op Hagä Do naëej wät doo, P'op Hagä Do ër Yb kamahän doo, Jesus Kristo mo n'aa jesuu doo.

² Ý karën ji wë P'op Hagä Do ky enyym doo, ji tah'yyb n'yyim doo, ji takamahän do na-ääj hë baad bë h'yyb gó tabawäd had'yyt hë.

Ma matëg oow P'op Hagä Do waneh'ëeh do sa ky n'aa hahÿÿh

³⁻⁴ Najis haa, tak'ëp paa ÿ karën paawä bë ÿ ma erih ër P'op Hagä Do edëeb wät do ky n'aa hä. Tii bã kã, h'yy kamep'ëeh doo me ajyy P'op Hagä Do waneh'ëeh do bë mahang rababoo däg kãn ÿ ky n'aa napäh bã kã, nayyw hë ÿ h'yy kahÿÿd däk ÿ erih do hä. Bë ÿ ma erih hÿÿ kã tak'ëp ÿ betseëd hyb n'aa bë hä, baad bë ban'yyh hyb n'aa panyyg hanäm do ër ky daheeh doo, ta karapee, tsyt hë ta wë kasëew bong do sa hã P'op Hagä Do an'oo däk doo. Bë an'oo manä ta wób rahÿÿd. Nanäng ajyy rah'ÿÿt ji wë P'op Hagä Do ky enyym do ky n'aa. Ji wë P'op Hagä Do ky enyym do hyb n'aa, tahajaa, sa nooh, jé rakerên pé sii raba'ÿÿh. Ramakyyes Jesus Kristo, sét hadoo do ër kariw n'aa, ër danäh, ër Wahë N'aa. P'ooj ub P'op Hagä Do kyy kerih doo gó takerii däk nyy da nesaa do hã P'op Hagä Do ky n'aa etyy da ta ti hedoo doo.

⁵ Bë hapëë däg né paawä nyy da takerii däk, ÿ karën bë hyb n'aa esee hahÿÿh: Esit häj n'aa bã naa ta karapee Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do manyyh jawén paa bã, tagawat-siig jëng sa mahang ky sëm do paah, ky nadah'eeh do paah.

⁶ Bë hyb n'aa es'ee na-ääj hë nyy da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do bad'oo ääs wób sa hä. Ta ti ääs wób dooh paa rah'yy gadeja bã sa hã P'op Hagä Do anoo do hã rabag'ääs do hä, raty n'aa ges'yyk rababong do paa rawén beréd hóm tii. T'öp gadagyp doo gó baad rakamaw'yyd däg had'yyt hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do an'oo bã, ta tii bã ragada hyb n'aa sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó sa hã taky n'aa etyy doo.

* **1:8** Kabej'aa doo, ääs P'op Hagä Do karapee. Kabej'aa do na-ääj hë ääs wób nesaa do moo bok do paah, Nesaa Do Yb karom. † **1:9** Gereg kyy me ramaneëënh Nesaa Do Yb, Dijab. "Ji taky n'aa tapa had'yyt doo", tahanäng pé ti Dijab.

‡ **1:9** Hahÿÿ da Judah buuj panyyg see hã takerii däk ta ti ky n'aa: Mosees dajëp noo gó m' P'op Hagä Do mejüü mã ääs sa wahë n'aa Mikéw, Mosees kamag n'aa tadakã jëng hyb n'aa. Tadakã paawä m', Nesaa Do Yb ana ta wë. Nesaa Do Yb karën mã Mosees kamag n'aa paah. Esit buuj see Mosees naboh jat do paa hyb n'aa m' Mosees mã ta karom, näng mã Nesaa Do Yb kyyh. Tii d' né paawä Nesaa Do Yb karën paawä, dooh m' Mikéw an'oo bã ta hã Mosees kamag n'aa paah. **§ 1:12** Marakate pä rejää doo da, Jesus hã h'yy ka'eeh do wób rarejää, tahanäng pé tii.

⁷ Ti hadoo panang Sodoma, Gomoha häd enäh do babuuj hä, panang nedaa bã haj'eenh do hä na-ääj hë. Sa hã P'op Hagä Do rejää do hã takametä däk nyy da P'op Hagä Do bad'oo da tii d' habok do sa hä. Panang buuj rahob had'yyt hë tëëg hõo nadëëk doo gó. Tii d' rawén hoop, nanäng ääs rabad'oo doo da rabad'oo paah. Tak'ëp baad nadoo do panang buuj ramoo heb'oooh paa sa hã hanäng doo me. Ýÿj nadoo do sii hë rabahe'ÿÿh paah.

⁸ Ta ti hedoo nanäng ajyy P'op Hagä Do waneh'ëeh do bë mahang haboo däk do rabad'oo. Sa s'ëë gó rahapäh do jawén rababok. Sa hub rarejää tak'ëp baad nadoo doo me. Dooh ragado bã Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ji hã tamejüü doo. Raky n'aa rejää kabaj'aa doo.*

⁹ Mikéw kã, ääs sa wahë n'aa né paawä, dooh taky n'aa rejää doo me Dijab† taky n'aa tapa bã, Mosees kamag n'aa p'ää Nesaa do Yb daheeh taky kedak noo gó.‡ Jääm hë hahÿÿ da Mikéw kyyh Nesaa Do Yb hä: "Öm da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do nabuuj gedoo."

¹⁰ Mikéw bad'oo doo da nado nanäng ajyy bë mahang kamekuuj däk do rabad'oo. Tak'ëp baad nadoo doo me raky n'aa rejää ranahapäh do hä. Har'ëëng h'yy ganenäh do hadoo tii. Jääm hë rahapäh rah'yy karën doo. Jääm hë ti jawén rababok. Rah'yy karën do jawén rababok doo, ti né ti sa hã rejää doo.

¹¹ Tak'ëp baad nado da sa hä! Kaïh bawäd wät doo da paa rababok. Dajëër hã tak'ëp rah'yyb padëëk do hyb n'aa, Baräm, p'ooj ub hawät do baad nadoo do moo wät do paa bad'oo doo da rabad'oo. Aj'yy, Korah maküüh, Mosees Aräw sa wë h'yy kawareem do paa hadoo ta ti rah'yy kawereem Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa wë. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do gawats'iik da tii.

¹² Séd hã bë bawëh bã, bë sii rabawëh bã, dooh ranu mebyy bã, tak'ëp baad nadoo do ramoo boo né paawä. Pä ji nahapäh do tame hanäng do marakate gah'ood jëng do tahaj'aa hadoo do hedoo ta ti ajyy bë mahang.§ B'éë hagä n'aa jääm hë sa hã hë hyb n'aa newëd do hadoo tii. Naëng poo mahauk do tabës doo, ji tawadii do hadoo tii. Joom beak noo gó neaak do hadoo tii. Joom tsawyy jëng doo, nedëb wät doo, ji tagoo hóm do hadoo tii.

¹³Maadaka hewëeh do akajar me bah'ood mahüüm doo, ta puh ty gasus do akajar nabyy me rerét do hadoo nanäng ajyy. Ta puh ty gasus do hadoo nu meby n'aa näng do ramoo bok doo. Sagööh daap ty gehüüm do hadoo ti ajyy.** Tak'öp gadagyp do P'op Hagä Do enyyw höm sa pooj jé. T'ī hēnh raboo had'yyt da.

¹⁴Hahÿÿ da aj'yy Enók häd näng doo, setsi däg do Adāw bā naa ji etsén bā, tamaher'oot paa ta jawén hawät do hahÿ ajyy nesaa do sa ky n'aa: “Bē hegāā”, näng mäh, “ti awät da Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Doo, tak'öp hajök do ta ääs tak'öp baad hedoo do sa daheeh,

¹⁵sahönh hē taky n'aa etyy hyb n'aa. Nesaa doo hēnh taky n'aa etyy da sahönh hē, ta matym gó baad nadoo do moo bok doo, ta hā waneh'ëeh do hyb n'aa baad nadoo do moo bok doo. Nesaa doo hēnh taky n'aa etyy da sahönh hē, nesaa do moo heb'ooh do rabahadoo do hyb n'aa baad nadoo do P'op Hagä Do hā raheer'oot do hyb n'aa”, näng paa Enók.

¹⁶Sahönh hē hā raky n'aa hajëew had'yyt hē. Raheer'ood had'yyt hē ti sa hā dooh baad tado bā ti ta wób ramoo bok doo. Nesaa do sa h'yyb karēn do jawén rababoo had'yyt hē. Sa hā hē rah'yy kasab'ee sa ky n'aa hā. J'ooj madäk doo me ta wób hā raj'aa etsé ky ken'yyim doo me, sa daaj hē rakarēn do ragadoo hyb n'aa.

Ji h'yy ganajëë höm do ky n'aa hahÿÿh

¹⁷Najis haa, bē hyb n'aa es'ee Jesus Kristo ër Wahé N'aa mejüü doo, 12 hedoo do bē ramaher'oot do paah.

¹⁸Hahÿÿ d' paa sa kyyh bē hā: “Jesus matëeh do pooj jé, ti abok da nesaa do sa h'yyb karēn do jawén habok doo, bē raky n'aa wajahëët doo”, nāk paa sa kyyh.

¹⁹Séd bē h'yyb nahedo bong ran'oo bā ta tii. Bē ketyn h'üüm ran'oo bā. Sa h'yyb säg karēn do jawén rababok. Dooh P'op Hagä Do Sahee awäd bā sa h'yyb gó.

²⁰Bëeh, najis haa, taw'ääts hē baad had'yyt hē bē h'yyb padäg panyyg hanäm do hā Jesus mejüü do ër hā rama met'ëëg wät doo, P'op Hagä Do hā hana doo. Ta tii hā bē h'yyb padäg, bē h'yy kahejój magyys hē hyb n'aa. Bē ky n'aa ets'ëë bē hā P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm doo da.

²¹Taw'ääts hē bē an'oo P'op Hagä Do kamahän do bē h'yyb gó tabawäd had'yyt hē. Taw'ääts hē edëb had'yyt do bē gada, ër tat'yyd mehüün do hyb n'aa, Jesus Kristo, ër Wahé N'aa, ër hā tanoo doo.

²²Taw'ääts hē bē t'yyd mehüün jé häd ky sém doo.

²³Nayyw hē bē maher'ood ta s'ee hēnh sa h'yyb baboo dāk doo, tëëg hōō nadëëk do mahänh ta ti bē bed'ëëp hyb n'aa. Bē t'yyd mehüün ta wób tak'öp baad nadoo do moo bok doo. Sa hā bē t'yyd mehüün bā, taw'ääts hē h'yyb eÿÿm doo gó baad bē hyb n'aa matakä, nesaa do ramoo bok do bē tah'yyb tatug mahänh. Taw'ääts hē baad né hē bē kanä tak'öp nesaa do ramoo bok do mahänh, ramoo bok do bē tah'yyb tatug mahänh.††

²⁴⁻²⁵Sét ub hadoo do P'op Hagä Doo, Jesus Kristo ër Wahé N'aa hyb n'aa ër tedëeb wät do hajaa bē tamo n'aa jesuu nesaa do bē moo boo mahänh. Tahajaa ta bag tak'öp gabarëeh doo gó bē tamanaa, tsebee gó ta matym gó bē bab'ëeh hyb n'aa tak'öp baad hado dāk do hyb n'aa bē h'yyb tym. Taw'ääts hē ti né hē ji j'aa etsëe had'yyt hē. Ti né hē had'yyt hē tak'öp hyb n'aa jawyk do sahönh hē bag'ääs doo. Ti né hē had'yyt hē kabaj'aa doo, hejooj had'yyt doo. Ti né hē sahönh hā mejö had'yyt doo. ÿÿ. Tii d' né hē. Taw'ääts hē. Jääm hē kã.

** 1:13 P'ooj ub akajar me habong do raheg'ääs sagööh rabahapäh hyb n'aa ny nemuun rabahöm. Dooh tahaja bā ramatakä bā sagööh daap ty gehüüm do hā. Ti hadoo, dooh ji haja bā ji ky dahé bā nanäng ma matëëg oow. Ta s'ee hēnh ji rah'yyb mahüüm. Tii d' tahanäng pé tii. †† 1:23 Hahÿÿ d' Gereg kyy me takerii dāk: “Taw'ääts hē sa saroor sii hē bē ty n'aa ges'yyk, nas'aa dāk do hyb n'aa tii, nesaa do sa hub me ramoo bok do haj'aa.” Baad ji kan'yyh, sahönh hē nesaa do ramoo bok do ji tah'yyb tatug mahänh, tahanäng pé tii.

Apokarip Ta jawén hawät do Jesus metä wät do ky n'aa hahÿh

¹ Jesus Kristo metëeh do hahÿ kerih doo, ta hä P'op Hagä Do anoo doo, ta hä h'yy ka'eeh doo, ta karom hedoo do sa hä tametëeh hyb n'aa nawayw hë hawät do pan'aa. Jesus Kristo mejō wät ääs ta mejūū do seeh, wë yÿ, y ta karom Jowāw, ēr pooj jé hawät do ky n'aa ēr hä tapanäk hyb n'aa.

² Baad y berii wät sahōnh hë hä y tametëeh doo, y hapäh doo. Hahÿ né hë P'op Hagä Do ēr tamaher'oot doo, baad hadoo do Jesus Kristo metëeh do na-āāj hë.

³ P'op Hagä Do ky n'aa edēng da jé hahÿ ta jawén hawät do ky n'aa ner'oot doo. Ky n'aa kedēng na-āāj hë jé hahÿ maa newēē doo, ky daheeh doo, edaa dāk do hyb n'aa takajaa doo.

⁴⁻⁵ Y Jowāw, y edēng Jesus hä h'yy ka'eeh do setsi hedoo do panang bā, Asija häd nāng do häj n'aa bā habong doo. Y karēn P'op Hagä Do awād had'yit doo, setsi hedoo do ta Sahee* tabag'āās do tyng n'aa pa hab'ëeh do na-āāj hë, Jesus Kristo na-āāj hë raky en'yym bē hä, y karēn bē rah'yib en'yym. Jesus Kristo né hë ti baad hadoo do her'oot doo. Tahajaa ji ky dahé bā taher'oot doo. Ti né hë jāām hë pooj jé dejēp do mahang ganā wät doo.† Sahōnh hë badāk hahÿy bā habong do sa wahē n'aa wahē n'aa né hë ti.

Tak'ēp y j'aa etsé, y weh'ëeh Jesus ēr hä kamahän doo, tadajēp do hyb n'aa nesaa do ēr moo bok do hejōj mahānh ēr tabedëeb wät doo.

⁶ Tak'ēp y j'aa etsé, y wehëē had'yit hë Jesus, ta karapee tabag'āās do ēer, ēr hä tanoo doo. P'op Hagä Do ta Yb wë moo bok doo, ta hä hyb n'aa jew'yik do ēer, tan'oo bā. Taw'āāts hë takabajaa had'yit hë. Taw'āāts hë sahōnh hë tabagāā had'yit hë. Yÿ. Tii d' né hë. Taw'āāts hë.

⁷ Bē hyb n'aa matakā da!
Ti awät da Kristo wë puh gabarëeh do mahang.
Sahōnh hë rabahapäh da.
Baa ej'oooh do sii hë rabahapäh da.
Tii bā, sahōnh hë badāk hahÿy hä habong do a'oot da ta hyb n'aa.
Yÿ. Tii d' né hë. Taw'āāts hë.

* **1:4-5** P'op Hagä Do Sahee né hë ti. **Setsi** hedoo do P'op Hagä Do kyy kerih do hä takerii däg bā, baad had'op tahanāng pé tii. Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do Sahee baad had'op doo, tahanāng pé ti *setsi ta Sahee*. † **1:4-5** Jesus ganā wät do pooj jé ta wōb ragenā boo né paawā, p'aa hēnh radejēp. Jāām pooj jé Kristo dejēp do mahang ganā wät do nadajēb wät doo.

‡ **1:8** Tii d' né hë Gereg kyy me: *Y né hë Aw-Pah y né hë Omekah. Gereg kyy me Aw-Pah* m' pooj jé hawät do rerih do retsén bā. Tagadëeg ub hadoo do retsén do ti **Omekah**. Ti hyb n'aa jāām hë pooj jé hawät doo, tagadëeg ub hawät doo, tahanāng pé ti.

⁸ “Y né hë Aw-Pah, y né hë Omekah. Y né hë jāām hë pooj jé hawät doo, y né hë tagadëeg ub hawät doo”, ‡ nāng Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do Sahōnh Hë Haj'ap Doo. “Y né hë da hë hawät doo, p'ooj ub hawät doo, hÿ jawén awād had'yit doo”, nāng mäh.

Aj'yy hadoo do Jowāw bahapäh do ky n'aa hahÿh

⁹ Y Jowāw, bē hÿy hadoo doo, bē nemuun h'yib jawyg gō y gadoo ēr hä rarahejāā doo. Bē nemuun Jesus bag'āās do karapee hadoo do yÿh. Tsyt dëeg hä Pat-Mos häd nāng doo hēnh majē yÿ y rataj'oo gēēt, y maher'ood hōm do hyb n'aa paa P'op Hagä Do ēr tamaher'oot doo, baad hadoo do Jesus metëeh do na-āāj hë.

¹⁰ Ta tii bā y bawät bā, met'uuh hä, Jesus Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ēr hyb n'aa esee noo gō, P'op Hagä Do Sahee y tah'yib mahūūm. Tii bā, y jō dāk hēnh y maa napäh tak'ēp hadoo do kyyh, torōm-bet ky hadoo do

¹¹ hahÿy da ky hadoo doo: “Ma kahé bāh kapōōs do hä merii da mahapäh doo. Tii bā mamejō hä y h'yy ka'eeh do setsi hedoo do panang Asija häd nāng do häj n'aa bā habong do sa wë. Mamejō Epeso, Es-Mirina, Peh-Gamo, Tijatira, Sar-Des, Pirade-pija, Raw-Diseej häd enäh do panang hēnh”, nāng ta kyyh.

¹² Tii bā, jawén y p'aa hēnh y begāā wät y bahapäh hyb n'aa jaa hä y her'oot doo. Tii b' y hapäh setsi ta bag tyng k'āāts tēg gabarëeh do s'ëeb.

¹³ Ta bag tyng mahang y bahapäh aj'yy hadoo doo. Dawëēt ta saroor, ta tsyym hä tagadāk. K'āāts tēg gabarëeh do ta h'yib mawyd.

¹⁴ Nu hōng. Hawak ta sēen, kawad puw hawak do hadoo. Tak'ēp tabawak. Gabarëeh ta matym, tēg hōō hadoo.

¹⁵ K'āāts tēg hahiin do hadëē jat do hadoo ta tsyym gabar'ëeng. Gawakaa do p'op hana do ky hadoo ta kyyh.

¹⁶ Ta moo hub me setsi sagōōh rapadëek. Ta noo gō naa sēn-jeer séd demuun hāw padëek do ganyyh. Papÿyÿ wasyk tak'ēp tagabarëeh do hadoo ta mamets gabarëeh.

¹⁷ Aj'yy y bahapäh bā, tūū y badëē jat tii bā ta tsyym pa dajēp do hajad hōm do hadoo. Tii bā ta moo hub tadasooh hä yÿ, ti taky hadoo: “Eÿÿm manäh. Y né hë jāām hë pooj jé hawät doo, y né hë tagadëeg ub hawät doo.

18 Ý né hē Hedēb Had'yyt Doo. Ý dajēb né paawā, ý awēd had'yyt hē hÿy kã. Ý né hē dejēp do rababong bã, Ades hãd nãng do tēg wē dāk doo", § nãng ta kyyh.

19 "Ti hyb n'aa merii mahapãh doo", nãng ta kyyh hã ýy. "Merii mahapēē dāk doo, mahapãh doo, ta jawén hana do pan'aa na-ããj hē", nãng ta kyyh.

20 "Ōm ý maher'oot hÿy kã nyy d' tahañãng pé ta ti setsi hedoo do sagōōh moh ýy gó mahapēē wãt doo, setsi ta bag tyng daheeh", nãng mãh. "Setsi hedoo do sagōōh, setsi aãs hã ý h'yy ka'eeh do setsi hedoo do panang bã habong do hag'ããs doo. Setsi ta bag tyng, hã ý h'yy ka'eeh do setsi hedoo do panang bã habong doo", nãng ta kyyh.

2

Ta hã h'yy ka'eeh do Epeso panang bã habong do hã Jesus maher'oot do hahÿyh

¹ Ti taky hadoo:

—Hahÿy da merii karom ýy hã, hã ý h'yy ka'eeh do Epeso panang bã habong do hag'ããs do hã:

"Hahÿy setsi hedoo do sagōōh ta moo hub me padēēk doo, setsi hedoo do ta bag tyng k'ããts tēg gabarēēh do mahang hawãt do kyyh:

² Ý hapãh sahōnh hē bē moo bok doo. Tak'ēp P'op Hagã Do wē bē moo bok ý hapãh. H'yy ganajēng doo me bē gadoo bē ahoop do ý hapãh. Doo hē gado bã bē mahang nesaa do moo heb'oooh do ý hapãh. Bē metã wãt, ý hapãh, nanãng ajoy daap men'yyyh doo, 'Kristo mejũũ do aã', hanãk doo. Daap ti ramenyyh bē hapēē dãg kãn.

³ H'yyb jawyg gó bē gado had'yyt hē baad nadoo do hēp ý n'aa bē ahoop doo. Ý hapãh, ti dooh bē h'yy gejë hōm bã.

⁴ Ti hadoo né hē, sét hē ti ý ganen'aak bē hã: Doo ý bē kamahãn wãd bã, pooj jé ý bē kamahãn wãt doo da.

⁵ Ti hyb n'aa taw'ããts hē bē hyb n'aa newē ta ti tak'ēp bē es'ōōs doo, ý bē kamanahãn wãt doo. Taw'ããts hē bē t'yyd kamehĩn. P'aa hēnh bē moo boo baad hadoo do pooj jé bē moo bok do paah. Bē t'yyd kamehĩn bã, ý da ana bē wē, ý ado hōm da bē bag tyng tabasoooh doo bã naa.

⁶ Ti hadoo né hē, ti anãng na-ããj hē hahÿy baad bē bad'oo doo: Tak'ēp bē ganen'aak

Nikoraw ma metēēk do ky s'ũũt doo.* Ý na-ããj hē tak'ēp ý ganen'aak tii.

⁷ "Bē sahōnh hē, bē maa newē hã ý h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do hã P'op Hagã Do Sahee maher'oot doo. Jé nesaa do hã j'aa ketsē do hã ý anoo da joom ji hed'ēēp do ag tabepōy hyb n'aa, P'op Hagã Do panang bã hahãng doo."†

Ta hã h'yy ka'eeh do Es-Mirina panang bã habong do hã Jesus maher'oot do hahÿyh

⁸ Ti taky hadoo:

—Hahÿy da merii karom ýy hã, hã ý h'yy ka'eeh do Es-Mirina panang bã habong do hag'ããs do hã:

"Hahÿy da jããm hē pooj jé hawãt doo, tagadēēg ub hawãt doo, dajēp do paah, p'aa hēnh ganã wãt do kyyh:

⁹ Ý hapãh bē hã rarahejãã doo. Ý hapãh bē kas'uit. Bē kasuud né paawã, bē h'yyb gó ti anãng hajōng baad hadoo doo. Ý hapãh Judah buuj wób bē raky n'aa rejãã doo, nesaa do bē ky n'aa ranoo doo. Judah buuj sa noo né paawã, dooh karapé haa heh'ããt rado bã tii. Nesaa Do Yb karom né tii.

¹⁰ Bē eÿym manã bē ahoop do pan'aa. Bē wób radewãts b'ēēh da Dijab‡ an'oo bã da, bē tametyy hyb n'aa, bē h'yy gejë hōm hyb n'aa paawã. Da hē had'yyt ub da ta ãh, ji moo sahōnh hē ta ãh bē da rano n'aa masoo doo. Taw'ããts hē bē h'yy gejë hōm manã hã ýy, bē radejëēb bã na-ããj hē. Tii bã ý anoo da bē hã ji edēb heh'ããt do ta sãm.

¹¹ "Bē sahōnh hē, bē maa newē hã ý h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do hã P'op Hagã Do Sahee maher'oot doo. Jé nesaa do hã j'aa ketsē doo, dooh da tahob bã banesaa hēnh, pawóp nuu me dãg radejëp do kamaneēēnh doo."§

Jesus hã h'yy ka'eeh do Peh-Gamo panang bã habong do hã Jesus maher'oot do hahÿyh

¹² Ti taky hadoo:

—Hahÿy da merii karom ýy hã, hã ý h'yy ka'eeh do Peh-Gamo panang bã habong do hag'ããs do hã:

"Hahÿy da sēn-jeer séd demuun hãw padēēk do hanãng do kyyh:

§ **1:18** Hahÿy d' Jesus hanãng péh tii: "Ý né hē ti dejēp do hã mejũũ doo. Ý né hē ti her'oot do nyy da ý bad'oo Ades hãd nãng doo bã, dejēp do rababong bã habong do sa hã." * **2:6** Doo hã hapēē wãd bã jaa ti Nikoraw. Jããm hē ji hapãh ta ky s'ũũt do ma met'ēēk doo. Tahajaa mãh, sa nooh, ji awēē bã ta wób sa kabarii rahyy n'aa jew'yyk do tã n'aa. Tahajaa mã na-ããj hē ji h'yy karēn do sii ji bahe'yÿh. Jesus hã h'yy ka'eeh do mahang rakarēn rakamekuunh. † **2:7** Genesis 2.9

‡ **2:10** Gereg kyy me ramaneēēnh Nesaa Do Yb, Dijab. "Ji taky n'aa tapa had'yyt doo", tahañãng pé ti Dijab. § **2:11** Jesus hã ji h'yy kanae bã, ji hub dajēb bã, ji h'yyb tym dajēp hadoo na-ããj hē ta jawén, tēēg hōō hēnh ji P'op Hagã Do ky n'aa etyy noo gó. Ji h'yyb tym dajēp doo, dooh tagawatsig bã. Ji ahob had'yyt hē da. Ti hyb n'aa "pawóp nuu me dãg radejëp doo" ta ti kamaneēēnh.

13 Ý hapäh, Nesaa Do Yb mejüü doo bä bë panang badäk. ** Ý hapäh ta ti hejoonh bë hä. Ti hadoo né hë, dooh hä ý bë h'yy gejë hõm bä. Dooh noo gó bë eréd wäd hä ý bë h'yy ka'eeh doo. Bë seeh, aj'yy Än-Tipas häd näng doo, baad had'yyt hë këh ý n'aa her'oot do paa bë panang bä, Nesaa Do Yb bawät bä radaj'ëep noo gó na-ääj hë dooh bë eréd wäd hä ý bë h'yy ka'eeh doo.

14 "Ti hadoo né hë, ti anäng ta mahang ý ganen'aak doo: Ti anäng bë mahang Baräm, p'ooj ub hawäd wät do metëek doo da habok doo. Isaraew buuj majiï sa wahë n'aa Barak häd näng do hä Baräm metëeh paa nyy da tah'yyb tatuk Isaraew buuj, nesaa do ramo bok hyb n'aa. Tametëeh ta hä nyy d' tabad'oo kabarii tä n'aa Isaraew buuj rabawëh hyb n'aa, nyy d' tabad'oo sa ýym nadoo do sii raba'ýyh hyb n'aa, tak'ep baad nado né paawä ta ti P'op Hagä Do matym gó.

15 Ti anäng na-ääj hë bë mahang Niko-raw häd näng do karapee ma met'ëek do ky s'üüt doo.

16 Taw'ääts hë bë t'yyd kamehün, bë eréd ta ti nesaa doo, bë gado manä ta ti hadoo do bë mahang. Bë t'yyd kamanehün bä, nayyw hë ý ana da bë wë. Sën-jeer noh ýy gó naa ganyyh doo me ý gawats'iik da bë mahang nesaa do moo bok doo.††

17 "Bë sahõnh hë, bë maa newë hä ý h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hë kahet'aa do hä P'op Hagä Do Sahee maher'oot doo. Jé nesaa do hä j'aa ketsë do hä, ý anoo da Manah häd näng do kejën hõm doo.‡‡ Jé nesaa do hä j'aa ketsë do hä ý anoo da na-ääj hë pä hawak doo. Pä hä takerii däk da ta häd papuu, jääm hë pä gadoo do hapäh doo."§§

Jesus hä h'yy ka'eeh do Tijatira panang bä habong do hä Jesus maher'oot do hahýh

18 Ti taky hadoo:

–Hahýh da merii karom ýy hä, hä ý h'yy ka'eeh do Tijatira panang bä habong do hag'ääs do hä:

"Hahýh da P'op Hagä Do T'aah kyyh, ta matym gabarëeh do tëeg hõo hadoo,

**

2:13 *Ta tii bä Nesaa Do Yb mejüü* tawën näng, Roma buuj sa wahë n'aa **Sesa** ramaneëenh do tak'ep panang buuj rahyb n'aa jew'yyk do hyb n'aa. Ta tii bä Jesus hä h'yy kana'eeh do tak'ep rahyb n'aa jew'yyk na-ääj hë sa kabarii wób, sa hä pé kabaj'aa doo. Sa kabarii rahyb n'aa jew'yyk panang buuj redo no né paawä, Nesaa Do Yb ti rahyb n'aa jew'yyk doo. Tak'ep rarejää paa tii há Jesus hä h'yy ka'eeh doo. †† **2:16** Ta kyyh tak'ep hejoonh doo, ta ti **sën-jeer**. ‡‡ **2:17** Tabanawäng doo bá Isaraew buuj rababok noo gó P'op Hagä Do an'oo had'yyt hë sa waa **Manah** ramaneëenh doo. Sa waa P'op Hagä Do anoo do ky n'aa gó Jesus beh'uum hý pong jé ji awäd had'yyt hë hanoo do ji hä. §§ **2:17** P'ooj ub ranoo pä hawak do jé rats'yyt do sa hä, ti hyb n'aa hý pong jé Jesus dag'ääs bá, ta jãm n'aa hënh ji tagadoo tahananäng pé ti tahyb n'aa péh.

*** **2:24** Ti noo gó ti abong ma matëg oow Jesus ky n'aa heréd hõm doo. Rahapäh mäh, sa nooh, *Nesaa Do Yb ky n'aa ta wób nahapäh doo. Ta ti ky n'aa rama metëek jé sa hä ky s'üüt doo.* ††† **2:26** Tahajaa na-ääj hë ji erii bá: "Jé nesaa do hä j'aa ketsë do hä, ý karën do moo wät do tadajëp bá kä, ý anoo da tahyb n'aa jawyk hyb n'aa."

k'ääts tëg hahiin do hadëe jat do tak'ep tagabarëeh do hadoo tsyym näng do kyyh:

19 Ý hapäh sahõnh hë bë moo bok doo. Ý hapäh nyy da ýyh, ta wób na-ääj hë bë kamahän. Ý hapäh nyy da hä ý bë h'yy ka'eeh. Ý hapäh bë da hadoo do bë masa. Ý hapäh na-ääj hë h'yy ganajëng doo me bë gadoo baad nadoo do bë ahoop doo. Pooj jé bë moo bok do bahänh baad bë moo bok hýh kä wë ýy, ý hapäh na-ääj hë.

20 "Ti hadoo né hë, ti anäng hahý bë hä ý ganen'aak doo: Baad bë gadoo nanäng ýynh nesaa doo, Jesabew p'ooj ub hawät do tak'ep nesaa do moo wät do hadoo doo. Këh ý n'aa rod ta daaj hë takamaneëenh. Ta ma metëek doo me ta s'ee hënh tah'yyb mahüüm karapé haa. Sa ýym, sa patug nadoo do sii rabahe'ýyh tan'oo bá. Hä ý h'yy kana'eeh do sa kabarii rahyb n'aa jew'yyk do tä n'aa rawëh tan'oo bá na-ääj hë.

21 Ý gamedaa wät ta ti ýynh t'yyd kamehün hyb n'aa paawä. Ti hadoo né hë, dooh tat'yyd kamehün bá. Dooh takarën bá teréd hõm bá ta patug nadoo do sa sii tabahe'ýyh doo.

22 Ti hyb n'aa nahëe näng da ý an'oo bá. Tak'ep rabahoop ý an'oo bá da ajyy ta sii ha'ýyh pé rat'yyd kamanehün bá ýynh sii rabahed'oo do hä.

23 Ý dej'ëep da ýynh hadoo do karapee, tii bá sahõnh hë hä ý h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hë habong do rahapäh da, ý né hë ti t'öp sahõnh hë sa h'yyb gó hanäng do hapäh doo, rahyb n'aa newëe do na-ääj hë hapäh doo. Rabad'oo do pénh ý anoo da ta sãm sahõnh hë sa hä.

24 "Ý maher'oot hýh kä bëeh, Tijatira panang bá habong do hä ý h'yy ka'eeh do wób, ýynh hadoo do ma metëek do ky nas'üüt doo, 'Nesaa Do Yb ky n'aa ta wób nahapäh doo.*** ramaneëenh do ma kamanetëek doo. Baad bë baboo däk do hyb n'aa, dooh ý mejüü pé bë hä.

25 Jääm hë hahý ý karën bë hä: Taw'ääts hë baad bë baboo däk doo da bë aboo had'yyt hë ý matëeh bá kä.

26 "Jé nesaa do hä j'aa ketsë do hä, ý matëeh bá kä ý karën do had'yyt moo wät

do hã, ȳ anoo da tahyb n'aa jawyk hyb n'aa,^{†††} sahõnh hê badäk hahȳy hã habong do tabag'ãas hyb n'aa,

²⁷⁻²⁸ Ee hã ȳ tan'oo däk doo da ȳ hyb n'aa jawyk doo. Tak'ëp da j'aa ketsë'ë do mejüü da sa hã, dooh rat'yud mehüin da ky nadah'eeh doo. Rarejãã da sa hã manajuu ji ganebëeh doo da tatu me sapaar s'ëëb, rabag'ãas do heen n'aa. Nesaa do hã j'aa ketsë do hã, ȳ matëeh bã kã ȳ karên do had'yut hê moo wät do hã, ȳ anoo da na-ããj hê watom.^{†††}

²⁹ “Bê sahõnh hê, bê maa newë hã ȳ h'yy ka'eeh do jé pad'yut hê kahet'aa do hã P'op Hagä Do Sahee maher'oot doo” — näng mä Jesus.

3

Jesus hã h'yy ka'eeh do Sar-Des panang bã habong do hã Jesus maher'oot do hahȳy

¹ Ti taky hadoo:

—Hahȳy da merii karom ȳy hã, hã ȳ h'yy ka'eeh do Sar-Des panang bã habong do hag'ãas do hã:

“Hahȳy da setsi hedoo do P'op Hagä Do Sahee hã mejüü do kyyh, setsi hedoo do sagõöh hã mejüü do kyyh: Ȳ hapäh sahõnh hê bê moo bok doo. Baad bê babok ta wób redoo né paawä, dajëp do hadoo bê h'yyb tym P'op Hagä Do hã, ȳ hapäh.

² Taw'ãats hê bê h'yy kadawuung baad bê h'yy kana'eeh do hã! Kanahën d'os hê madaag is nã baad hadoo do bê mahang, edaa däk ta ti na-ããj hê gawatsik. Taw'ãats hê bê h'yy kahasaãb, ta ti bê mahang mad'aak do takahejój däk hyb n'aa, tanahanh hyb n'aa. Ȳ hapëë däg kã h'ȳy kã, bê moo bok do dooh baad had'op do tado bã P'op Hagä Do ȳ h'yy kaha'eeh do matym gó.

³ Ti hyb n'aa, bê hyb n'aa es'ee bê gadoo do paah, baad hadoo do bê rama metëek doo. Bê hyb n'aa es'ee bê maa napäh do paah. Bê ky dahé tii. Bê t'yud kamehüin! Bê h'yy kanadawuung bã, ȳ ana da bê wë bê h'yy kanapeet bã, hets'ëek do ji ganada bã takajaa doo da. Dooh bê hapëë bã ny noo gó ȳ kajaa da bê wë.

⁴ “Ti hadoo né hê, pawóp its bê mahang, Sar-Des panang bã habong doo, dooh rahuuts padäg bã sa saroor. Dooh nesaa

do ramoo boo hajök bê wób rabahed'oo doo da, ȳ hanäng pé tii. Si ȳy rababok da tii. Hawak da sa saroor, baad rababoo däk do sãm.*

⁵ Jé nesaa do hã j'aa ketsë do hã sa nemuun ȳ anoo da sa saroor hawak do rapadedëek hyb n'aa. Dooh da ȳ awug hõm bã sa häd edëb had'yut do gadoo do sa häd kerih do heen n'aa hã naa. Ee matym gó, ãas ta karom sa matym gó na-ããj hê hahȳy da ȳ her'oot sa ky n'aa hã, 'Hahȳy karapé haa tak'ëp ȳ kamahän doo', näng da këh ȳy.

⁶ “Bê sahõnh hê, bê maa newë hã ȳ h'yy ka'eeh do jé pad'yut hê kahet'aa do hã P'op Hagä Do Sahee maher'oot doo.”

Jesus hã h'yy ka'eeh do Piradepija panang bã habong do hã Jesus maher'oot do hahȳy

⁷ Ti taky hadoo:

—Hahȳy da merii karom ȳy hã, hã ȳ h'yy ka'eeh do Piradepija panang bã habong do hag'ãas do hã:

“Hahȳy da baad had'op doo, tsyt hê nesaa do mahänh hawät doo,[†] P'op Hagä Do heh'äat do kyyh. Hahȳy da sa wahë n'aa tak'ëp hyb n'aa jawyk do makü Dawi häd näng do panang noo tæg danäh[‡] kyyh. Dooh hajaa pé noo gatsë pé ta ti noo gasëëts hõm doo. Dooh hajaa pé noo gas'ëes pé ta ti noo gatsëë däk doo. Hahȳy da ta kyyh:

⁸ Ȳ hapäh sahõnh hê bê moo bok doo. Bê hegãã, ȳ noo gasëëts däk bê pooj jé ta noo hadoo doo. Dooh hajaa pé ta ti ranoo gatsëë bã. § Nahejooj its né paawä bëeh,^{**} ȳ bê ky dahé had'yut hê, dooh ȳ bê eréd bã.

⁹ Nesaa Do Yb karom hã kã, Judah buuj wób noo kanesa doo, Judah buuj sa daaj hê rakamaneëej né paawä karapé haa heh'äat nadoo do ȳ anoo da bê pooj jé rabehyy b'ëeh tüü bê raweh'ëeh hyb n'aa, bê ȳ kamahän né hê rabahapäh hyb n'aa.

¹⁰ H'yy ganajëng doo me had'yut hê bê baboo däk do hyb n'aa bê ȳ mejüü do paa hadoo, bê ȳ mo n'aa jesuu da tak'ëp hejooonh do mahänh, sahõnh hê badäk hahȳy hã habong do sa wë kajaa do mahänh. Ta ti tahwén kajaa da sa wë, ȳ metyy hyb n'aa sa hã.

¹¹ “Eadaa däk ȳ kajaa doo. Taw'ãats hê baad bê baboo däk doo da bê aboo had'yut

††† **2:27-28** Dooh baad ji hapëë bã nyy d' Jesus hanäng pé ȳ anoo da watom taher'ood bã. *Apokarip 22.16 hã Jesus ta daaj hê takamaneëënh “watom tak'ëp gabarëeh doo”. Ti hyb n'aa, raj'aa etsë do hyb n'aa, ta bag tak'ëp gabarëeh do Jesus anoo da sa hã, tahañäng pé tahyb n'aa péh.* * **3:4** Hawak, baad had'op do ji bawät do ky n'aa, j'aa ketsë do ky n'aa na-ããj hê.

† **3:7** P'op Hagä Do Judah buuj ramaneëënh, “Baad Had'op Doo, Tsyit Hê Nesaa Do Mahänh Hawät Doo”. ‡ **3:7** Hahȳy d' tahañäng pé tii: Jããm hê Jesus tii, panang Jerusarënh papuuji bã ji ajëë suun hanoo doo, Dawi panaa heh'äat do P'op Hagä Do ky däng do paa tabahadoo do hyb n'aa. § **3:8** Hahȳy d' tahañäng pé tii: Jesus an'oo däk sa hã ta tyw n'aa, baad P'op Hagä Do wë ramoo bok hyb n'aa. Dooh hajaa pé hewaat péh. ** **3:8** Dooh rahyb n'aa jewyji bã ta wób sa matym gó, tahañäng pé tii. Dooh rahajöö bã na-ããj hê.

hē, ranado hōm hyb n'aa bē hā ta sām bē hā ŷ ky dāng doo.

¹² Jé nesaa do hā j'aa ketsē do hā ŷ anoo da P'op Hagā Do ŷ h'yy kaha'eeh do tób n'aa ta tu n'aa hadoo tabahadoo hyb n'aa.^{††} Dooh takado hōm bā. ŷ anoo da ta tii bā tabayywu had'yyt hē. Ta hā ŷ erih da P'op Hagā Do ŷ h'yy kaha'eeh do hād. Ta hā ŷ erih da na-āāj hē P'op Hagā Do ŷ h'yy kaha'eeh do panang, Jerusarēnh papuu hadoo do hād, h'ypong jé P'op Hagā Do wē naa hahyng doo. Ta hā ŷ erih da na-āāj hē hāt ŷ papuu.

¹³ “Bē sahōnh hē, bē maa newē hā ŷ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do hā P'op Hagā Do Sahee maher'oot doo.”

Jesus hā h'yy ka'eeh do Raw-Diseej panang bā habong do hā Jesus maher'oot do hahȳh

¹⁴ Ti taky hadoo:

—Hahȳ da merii karom ŷy hā, hā ŷ h'yy ka'eeh do Raw-Diseej panang bā habong do hag'āas do hā:

“Hahȳ da Amen^{‡‡} hād nāng do kyyh. Hahȳ da baad hadoo do had'yyt hē her'oot do kyyh. Hahȳ da sahōnh hē tadu na do kyyh:

¹⁵ ŷ hapāh sahōnh hē bē moo bok doo. Dooh ŷ bē ty n'aa gesyyg bā, dooh na-āāj hē tak'ēp ŷ bē kamahān bā. H'yy kanap'eed gó had'yyt hē bē babok wē ŷy. Jāām hē naēng hād ju do hadoo bēeh. Taw'āats hē paawā naēng dagāp do hadoo bēeh. Tii d' tanado bā, taw'āats hē paawā naēngaju do hadoo bēeh.

¹⁶ Ti nahado bēeh. Jāām hē naēng hād ju do hadoo bēeh! Ti hyb n'aa edaa dāk bē ŷ makyys da, naēng hād ju do ji ka-aaw nyh doo da.^{§§}

¹⁷ Hahȳ da bē kyyh, 'Āā ma enāh. Sahōnh hē ti anāng āā wē, āā karēn doo. Dooh hyb n'aa ta see āā karēn péh', nāk bē kyyh. Tii d' né paawā bē h'yyb, dooh bē h'yy kadawuung bā tak'ēp baad nado né bēeh, tak'ēp kasuud is do ji t'yyd mehīn do hadoo bēeh. Dooh bē h'yy kadawuung bā, bē ty temah do hadoo. Nu meby n'aa nāng bē babok doo, saroor tamah do ta si n'aa hē hawāt do hadoo bēeh!

¹⁸ Ti hyb n'aa bē ŷ maher'oot hahȳ da: Taw'āats hē hā ŷ bē ets'ēē k'āats tēg gabarēeh do tēg hōō me ty nāw dāk doo, bē h'yyb tym gó bē ma enāh heh'āat hyb n'aa P'op Hagā Do matym gó. Taw'āats hē hā ŷ bē ets'ēē hawak do bē saroor bē padedēk

hyb n'aa, bē nu manebnyng hyb n'aa ta si n'aa hē bē babok do hadoo do paa hyb n'aa. Taw'āats hē hā ŷ bē ets'ēē ta biin ji matym gó ji hawuuk doo, bē bahapāh heh'āat hyb n'aa.

¹⁹ “ŷ nabuu gedoo ŷ kamahān doo. Mahȳnh do hadoo doo me ŷ metēk ŷ kamahān doo. Ti hyb n'aa, taw'āats hē tak'ēp bē hyb n'aa tam'aah bē h'yy kawareem hyb n'aa P'op Hagā Do wē, bē erēt hyb n'aa j'ooj madāk doo me bē h'yy ka'eeh doo.

²⁰ Bē hyb n'aa matakā da! Tób noo *** bā ŷ bagēt, ŷ naēnh. Jé kēh ŷ maa newēē doo, tanoo gasēets bā, tii bā ŷ d' ajēē suun ta sii ŷ bawēh hyb n'aa.

²¹ “Jé nesaa do hā j'aa ketsē do hā ŷ anoo da pa ŷy, ŷ bag'āas do tyng n'aa jó tabasoo hyb n'aa da, ŷ j'aa ketsēē dāk doo da, Ee bag'āas do tyng n'aa jó ŷ baso dāk doo da.

²² “Bē sahōnh hē, bē maa newē hā ŷ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do hā P'op Hagā Do Sahee maher'oot doo” — nāng mā Jesus kyyh.

4

H'ypong jé P'op Hagā Do bag'āas do tyng n'aa Jowāw hapāh do ky n'aa hahȳh

¹ Ta ti jawēn ŷ hegāā wāt, ti h'ypong jé nooh, noo gasēets hōm do ŷ bahapāh. Tii bā, pooj jé ŷ maa napāh do kyyh, tak'ēp hadoo do torōm-bet ky hadoo doo, ky hadoo hā ŷy: “B'ēep. As'ēeg wawēē hē, tii bā h'ypawēn hawāt do ŷ metēeh da a hā.”

² Nayyw hē P'op Hagā Do Sahee ŷ tah'yyb mahūūm kán tii bā. Tii bā ta bagā tyng n'aa ŷ hapāh h'ypong jé. ŷ hapāh ta jó hasooh doo.

³ Tak'ēp tagabarēeh ta jó hasooh doo, pā gabarēeh do hapēeh do jas-peh hād nāng do hadoo, pā ty ghiin do gabarēeh do kor-narina hād nāng do hadoo na-āāj hē. Ta tyng w'oo hā ti akēē sarahōd, pā tak'ēp gabarēeh do emerad hād nāng do gabarēeh doo da.

⁴ Ta bagā tyng n'aa w'oo hā ti atoonh 24 bagā n'aa tyng n'aa wób. 24 sa wahē n'aa ti at'oonh ta jó. Hewak sa saroor. K'āats tēg gabarēeh do s'ēeb sa soog.

⁵ Ta hoo gad'oo bā hasooh do ta bagā tyng n'aa hanaa awyby had'yyt hē, tak'ēp tadarung, et'oom. Ta tyng pooj jé ti abēeh setsi ta bag hahōng doo. Setsi P'op Hagā Do Sahee hedoo do tii.*

^{††} **3:12** P'op Hagā Do matym gó had'yyt hē j'aa kets'ēē do rababok da, tahananāng pé ti tahyb n'aa péh. ^{‡‡} **3:14** “ŷy. Tii d' né hē. Taw'āats hē”, tahananāng pé ti **amen**. **§§ 3:16** P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh doo, naēng dagāp do hadoo. Tak'ēp P'op Hagā Do hā kamahān doo, naēng haju do hadoo. H'yy kanap'eed gó P'op Hagā Do wē hawāt doo, naēng jāām hē hād ju do hadoo. Tak'ēp da Jesus makyys ta ti hedoo doo. Rahapēē né paawā ta ky n'aa, dooh rahyb n'aa p'eed bā. ***** 3:20**

Ji h'yyb tym ky n'aa tii. *** 4:5** Sét ub P'op Hagā Do Sahee. Setsi tawēn hapāh, numero setsi tak'ēp baad had'op tahananāng pé do hyb n'aa. Taw'āats hē tēg eh do 1, tēg nad'ēēd is do 4-5 ji ner'oot, ta ky n'aa ta tii bā hanāng do sii hē.

⁶ Ta tyng pooj jé ti majat akajar paras-ko s'ëëb hadoo, tak'ëp taty ganäm pä tég hawak do hadoo.

Ta hoo gad'oo bä, ta bagä tyng n'aa w'oo hä ji meheet pé kabaj'aa do ab'ëëh. Séd dó sa hä sa matym, sa mamets hä sa jó hä na-ääj hē ramatym enäh.

⁷ Awad reāw häd näng do hadoo ta see mamets, booj yb hadoo ta see mamets, aj'yy hadoo ta see mamets, wawii kapuuh do hadoo ta see mamets.

⁸ Këg enäh kabaj'aa doo. Ji ma poo oow see pé ken'yyh sa këg. Matym enäh sa këg hä, ta jó ta matym wób, ta yt hä ta matym wób. Adëb bä, atsëm na-ääj hē P'op Hagä Do raj'aa etsëë had'yyt hē. Hahÿÿ da sa kyyh:

“Tak'ëp baad had'op, tsyt hē nesaa do mahänh hawät do
Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do Sahönh Hē Haj'ap Doo,
p'ooj ub hawät doo, da hē hawät doo, hÿ jawén hawäd had'yyt doo”, näk sa kyyh.

⁹ Ta tii da tabagä tyng n'aa jó hasooh do hawäd had'yyt do kabaj'aa do raj'aa etsëë bä, ta hä raweh'ëëh bä, ta hä ratsebë bä,

¹⁰ 24 hedoo do sa wahë n'aa rabehyy hē had'yyt hē tabagä tyng n'aa jó hasooh do pooj jé, hedëb had'yyt do raj'aa etsë hyb n'aa. Rabag'ääs do heen n'aa sa soog rada-toonh tabagä tyng n'aa jó hasooh do pooj jé. Tii bä hahÿÿ da raj'aa etsëë P'op Hagä Doo:

11 “Öm né ti sahönh hē pahuuj wät doo. Makarën do hyb n'aa mapahuuj wät sahönh hē.

Ti hyb n'aa rawén bok, ti hyb n'aa rawén ganyyh.

Ti hyb n'aa taw'ääts hē öm ji j'aa etsë, ji weh'ëëh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh doo.

Taw'ääts hē öm né hē ti sahönh hē bagääh had'yyt doo”, näk sa kyyh.

3

Kerih do kapōōs do ky n'aa, B'éé T'aah ky n'aa daheeh hahÿÿh

¹ Tii bä, tabagä tyng n'aa jó hasooh do moo gó hub hēnh ÿ bahapäh kerih do kapōōs doo, ta jó, ta gó na-ääj hē kerih doo. Setsi kets'aa däk do ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa kapōōs do poo gad'oo hēnh.*

² Tii bä, ääs seeh tak'ëp kabaj'aa doo, ta kyyh tak'ëp hadoo do me tabeaanh: “Jaa

pé tak'ëp hyb n'aa jawyk péh, hahÿ ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa kets'aa däk do hado hōm péh, kerih do kapōōs do tabapyn hōm hyb n'aa?”, näng ta kyyh.

³ Dooch ky gadoo péh. Hÿ pong jé, badäk hahÿÿ bä, t'öp dejëp do rababong bä na-ääj hē, dooh tak'ëp baad hadoo do kaw'yyt pé hajaa do kerih do kapōōs do tapyn bä taner'oot hyb n'aa ta hä kerih doo.

⁴ Tii bä tak'ëp ÿ baoot kanaw'yyt do hyb n'aa tak'ëp baad hadoo do kapōōs do hapyn péh, kerih do ner'oot péh.

⁵ Tii bä 24 hedoo do sa wahë n'aa see ky hadoo hä ÿÿ: “Aód manäh. Mahegää, awad Reāw hadoo doo, Judah buuj sa seeh, Dawi panaa heh'äät doo, ti né hē j'aa ketsë doo. Ti né hē hajaa kerih do kapōōj däk do tapyn hōm bä. Ti né hē hajaa setsi hedoo do ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa ta hä kets'aa däk do tado hōm bä”, näng ta kyyh hä ÿÿ.

⁶ Tii bä, P'op Hagä Do bagä tyng n'aa mahang, ji meheet pé kabaj'aa do mahang, 24 hedoo do sa wahë n'aa hoo gad'oo bä ti agëët ÿ hapäh B'éé T'aah. Wyt ta maab hē ta rog tyw n'aa paa radaj'ëep noo gó. Setsi ta s'ään, setsi na-ääj hē ta matym. Setsi hedoo do P'op Hagä Do Sahee ti,† badäk hahÿ haw'ääts hē kamejüü doo.

⁷ Tii bä B'éé T'aah ana kän ta tyng jó hasooh do wë kä, tii bä tado däk kerih do kapōōs do ta tyng jó hasooh do moo gó hub hēnh hadäk doo.

⁸ Tabado däk bä, ji meheet pé kabaj'aa doo, 24 hedoo do sa wahë n'aa na-ääj hē rabehyy b'ëëh tüü. Sét ken'yyh rapatsä kän ji metën doo, buu benyym do hood k'ääts tég gabarëëh do s'ëëb na-ääj hē. Buu benyym do in-sijëën häd näng do ta gó. P'op Hagä Do karapee, tsyt hē ta wë kasëëw bong do ta hä raky n'aa etsëë do heen n'aa ta ti buu benyym doo.

⁹⁻¹⁰ Tii bä kä, papuuj ky n'aa kä rejäm kän, B'éé T'aah hä rama ejäm doo. Hahÿÿ da sa kyyh:

“Öm né ti radaj'ëep do paah.

A majyyw me ta sām mets'ëë hōm P'op Hagä Do wë,

ajyy, ÿÿj sahönh hē panaa uuh,
ajyy, ÿÿj sahönh hē sa kyyh her'oot do uuh,
sahönh hē häj n'aa babuj uuh,
sahönh hē né hē badäk hahÿÿ bä habong do uuh.

A karapee mabag'ääs do rabahado padëëk man'oo bä,

* 5:1 Sét hē ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa p'ooj ub rabats'aa däk hyb n'aa jewyk do rerih do hä, jääm hē ta danäh tabapyn hyb n'aa. Hahÿ Jowāw hapäh doo, setsi ta ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa ta hä tabets'aa padëëk P'op Hagä Do an'oo bä, jääm hē sahönh hē sa bahänh hyb n'aa jawyk do bapyn hyb n'aa. † 5:6 Taw'ääts hē ji ner'oot tég eh do 1, tég nad'ëëd is do 4, ta ky n'aa ta tii bä takerih do sii hē. Sahönh hē tahapäh doo, tahanäng pé ti setsi hedoo do ta matym. Sahönh hē tahajaa, sahönh hē tabag'ääs, tahanäng pé ti setsi ta s'ään.

P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh do wë ramoo bok,
ta hä rahyb n'aa jew'yyk man'oo bä.
Badäk hahÿÿ bä rabag'ääs da man'oo bä.
Ti hyb n'aa, õm né ti tak'ëp hyb n'aa jawyy
däk doo,
kapõõs do hä kerih do magado däk hyb n'aa,
ta ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa ta hä ketsaa
do mabado hõm hyb n'aa", näk sa
kyyh.

¹¹ Tii bä ÿ hegää wät, ÿ maa napëë däk
tak'ëp hajõk do ääs sa kyyh. Tak'ëp né hë
rakanekan ääs. DooH ji haja bä ji etsén bä.
P'op Hagä Do bag'ääs do tyng, kabaj'aa doo,
24 hedoo do sa wahë n'aa na-ääj hë ranu
hawõõt.

¹² Tak'ëp hadoo do sa kyy me ramejäm.
Hahÿÿ da rejäm doo:

"B'éé T'aah radaj'ëëp do paah,
taw'ääts hë jääm ub tii, sét hë, sahõnh hë
bagää had'yyt doo.

Taw'ääts hë ti né hë sahõnh hë danäh!
Taw'ääts hë tak'ëp tahaj'ap do ta h'yyb gó
tabawät!

Taw'ääts hë tak'ëp tabahejooH!
Taw'ääts hë ji weh'ëeh, ji hyb n'aa jaw'yyk!
Taw'ääts hë ta ti ji 'aa etsé!", näk sa kyyh.

¹³ Tii bä ÿ maa napäh sahõnh hë ka-
pahuuj wät doo, hÿ pong jé habong doo,
badäk hahÿÿ bä habong doo, t'õp dejëp do
rababong bä, t'õp tamii yt hä habong do na-
ääj hë rejäm doo:

"Tabagä tyng n'aa jó hasooh do hä, B'éé
T'aah hä na-ääj hë,
ër j'aa etsé, ër weh'ëeh, ër hyb n'aa jawyyg
had'yyt hë!
Ti né hë tak'ëp rabahejooj had'yyt hë", näk
sa kyyh.

¹⁴ Tii bä ji meheet pé kabaj'aa do raky
gadoo: "ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë", näk sa
kyyh. Tii bä 24 wahë n'aa hedoo do rabeHy
b'éeh tüü P'op Hagä Doo, B'éé T'aah hadoo
do rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa.

6

*Kets'aa däk do ky n'aa jaw'yyk do heen
n'aa ky n'aa hahÿÿh*

¹ ÿ hapäh jääm hë pooj jé kets'aa däk do ky
n'aa jaw'yyk do heen n'aa B'éé T'aah bado
hõm doo. Tii bä ÿ maa napäh ji meheet
pé kabaj'aa do see kyyh. Tak'ëp ta kyyh,
darung do ky hadoo. "B'ëëp ana!", näng.

² ÿ hegää kân, tii bä kawaaro hawak do
ti ahäng pój ÿÿ jé, tanaëenh doo. Karaba ta

jó hasooh do atón ta moo gó. Ta jó hasooh
do hä takan'oo däk ta soog.* Ti tabahõm kân
sahõnh hë ta majÿÿ taj'aa et'ëëk hyb n'aa, sa
häj n'aa hä tamejüü hyb n'aa kä.

³ Kets'aa däk do see B'éé T'aah bado hõm
bä kä, ÿ maa napëë däk kabaj'aa do see
kyyh. "B'ëëp ana!", näng.

⁴ Tii bä anä kân kawaaro seeh. Hahiin
tii. Ta jó hasooh do hä takan'oo däk ta hejój,
badäk hahÿÿ hä habong do rakamaj'ÿÿ hyb
n'aa, sa da hadoo do radej'ëëp hyb n'aa.
Sën-jeer tég gaeh do kan'oo däk kawaaro jó
hasooh do hä.

⁵ Ketsaa do see hä kä B'éé T'aah bado hõm
bä kä, ÿ maa napëë däk kabaj'aa do see
kyyh. "B'ëëp ana!", näng. ÿ hegää kân, tii
bä kawaaro hasus do ÿ hapëë däg kân. Ji nu
metyy do nahëë ta jó hasooh do moo gó.

⁶ Tii bä kä, ji meheet pé kabaj'aa do sa
mahang ky ganyyh ji kyyh häd hadoo do
hahÿÿ da her'oot doo: "Sét adëb bä ramoo
bok do sãm, jääm hë da sét its kiw tiriig s'ëëb
ta sãm. Sét adëb bä ramoo bok do sãm, jääm
hë da tamawooH its kiw sewada häd näng do
s'ëëb ta sãm.† Ti hadoo né hë, marejä manä
joom oriib, joom uwa." Näng ta ti kyyh.

⁷ Kets'aa däk do see B'éé T'aah bado hõm
bä kä, ÿ maa napëë däk kabaj'aa do see
kyyh. "B'ëëp ana!", näng.

⁸ ÿ hegää kân, tii bä kawaaro saw'aak
do ÿ hapëë kân. Ta jó hasooh do häd
Dajëb. Ta jawén tabawät panang Ades häd
näng doo, dejëp do rababong doo bä. Sa
hä takan'oo däk rabahej'ooH hyb n'aa, sét
hë sa see dajëb had'yyt hë ran'oo bä ji
meheet pé ken'yyh badäk hahÿÿ hä habong
do uuh. Kaneb'ooH doo me, sah mahÿÿj,
nahëë mahÿÿj, har'ëëng ji hawëh doo me
radej'ëëp da.

⁹ Kets'aa däk do see B'éé T'aah bado hõm
bä kä, rama ejuu do tyng hÿ pong jé hahäng
do yt hä ÿ hapäh P'op Hagä Do kyyh rama-
her'oot do hyb n'aa, Jesus Kristo ma met'ëëg
wät do ranerët do hyb n'aa sa majÿÿ radej'ëëb
bong do sa h'yyb tym.

¹⁰ Hahÿÿ da raky hadoo tak'ëp hadoo doo
me sa kyyh: "Ää kariw n'aa sahõnh hë
mabag'ääs doo, baad had'op doo, tsyt hë
nesaa do mahänh hawät doo, P'op Hagä Do
heh'äät doo, ny noo gó da maky n'aa etyy
häj n'aa haw'ääts hë habong do sa hä? Ny
noo gó da ta sãm mababaanh, ää radej'ëëp
do hyb n'aa? H'ëëd pénh g'ee da?", näk sa
kyyh.

¹¹ Tii bä kä ran'oo däk sa hä saroor
hawak doo, rapadedëëk hyb n'aa. Tii bä
takaher'ood däk sa hä, kanahën d'os hë
ragada nä hyb n'aa, sahõnh hë sa hataa,

* 6:2 Hyb n'aa jawyyk do heen n'aa, j'aa ketsë do heen n'aa na-ääj hë ta ti soog. † 6:6 Tak'ëp da badäk hahÿÿ bä habong
do rabas'aah da, tahanäng pé tii. Tak'ëp ta bahänh taky n'aa gebah ji waa ti noo gó, rejoom do karejã däk do hyb n'aa.

sa wakãan hedoo do sa majiï radej'ëep do pan'aa radej'ëp bã kä sa hã rabad'oo do paa hadoo.

¹² Ý hapãh kets'aa dák do see B'éé T'aah bado hõm bã kä. Tak'ëp k'ãats katajus wät. Tak'ëp papÿÿj ty gamaug dák, pãan hasus do hadoo. Kamarab ty hahiin dák, majjyww ty gahiin doo da.

¹³ Sagõõh rakajakã tũu badäk hahÿÿ bã, wiigo hãd nãng do ag hapëeh do tũu kejãk doo da bah'ood an'oo bã.

¹⁴ Wë badoo wãd kãn, ma kahé bãh ji apõõs doo da. Sahõnh hë waëë, sahõnh hë tsyt dëeg na-ãaj hë rakahÿÿd kãn P'op Hagã Do an'oo bã.

¹⁵ Tii bã sahõnh hë badäk hahÿÿ bã habong do hãj n'aa sa wahë n'aa, hyb n'aa jewyk do sii hë, warahën sa wahë n'aa sii hë, ma nãng do sii hë, ta wób mejũũ do sii hë, sahõnh hë sa karom, sahõnh hë kariw n'aa temah do sii hë rakejën hõm pã gabeho doo gó sa wób, waëë bã, pã yb mahang sa wób.

¹⁶ Hahÿÿ da rabetsëë waëë hã, pã yb hã na-ãaj hë: "Bë kajãg ãã jó! ãã bë ejën tabagã tyng n'aa jó hasooh do mahãnh! ãã bë jejën B'éé T'aah ãã wë takawajãan do mahãnh.

¹⁷ Takaja dák do hyb n'aa ta sãm baj tak'ëp ãm n'aa nãng doo, P'op Hagã Doo, B'éé T'aah daheeh ranoo doo. Dooh hajaa pé ked'ëep pëh", nãk da sa kyyh.

7

144 miw kasëew bok do sa ky n'aa hahÿÿh

¹ Ta ti jawén ý hapëë dák ji meheet pé ããs. Papÿÿj hana hënh ta see bagëët, papÿÿj hahyng hënh ta seeh, ta karawaa me ta seeh, ta karawaa see me ta see bagëët. Ji meheet pé tabahëm do rameso padëëk, hëjë hã, akajar hã, b'aa hã rabanahëm hyb n'aa.

² Tii bã ý hapëë dák ããs seeh, papÿÿj hana hënh naa hasëëk doo. Moo heen n'aa ta hã kerih do ji metsaa doo* P'op Hagã Do hedëb had'yÿt do ma tatón ta moo gó. Tii bã ji meheet pé ããs hedoo doo, sa hã takan'oo dák do hëjë hã akajar na-ãaj hë rarejãã hyb n'aa, tamaher'oot tak'ëp hadoo doo me ta kyyh. Hahÿÿ da ta kyyh sa hã:

³ "Bë rejã manã nã hëjë, akajar, joom. Pooj jó dó ãã ets'aa dák da ta heen n'aa P'op Hagã Do ër h'yy kaha'eeh do karom sa mabooh hã", nãng ta kyyh.

⁴ Tii b' ý maa napëë dák nyy hë tii, ta heen n'aa sa mabooh hã kets'aa dák doo. 144 miw mãh, sahõnh hë 12 hedoo do Isaraéw† taah sa panaa mahang.

⁵ Judah panaa mahang 12 miw, Rubën panaa mahang 12 miw,

Gad panaa mahang 12 miw,
⁶ Aseer panaa mahang 12 miw,
 Napatawi panaa mahang 12 miw,
 Manaséh panaa mahang 12 miw,
⁷ Simijãw panaa mahang 12 miw,
 Rewi panaa mahang 12 miw,
 Isakah panaa mahang 12 miw,
⁸ Seburün panaa mahang 12 miw,
 Joséh panaa mahang 12 miw,
 Bën-Jamih panaa mahang 12 miw na-ãaj hë.

Tak'ëp hajõk do Jowãw hapãh do ky n'aa hahÿÿh

⁹ Ta ti jawén ý hegãã wät, tii bã tak'ëp hajõk do ý hapãh. Dooh ji haja bã ji etsén bã tak'ëp rabahajõk do hyb n'aa. Sahõnh hë hãj n'aa buuj uuh, sahõnh hë panaa uuh, sahõnh hë né hë badäk hahÿÿ hã habong do uuh, sahõnh hë sa kyyh her'oot do uuh tii. P'op Hagã Do bag'ãas do tyng n'aa pooj jó, B'éé T'aah pooj jó rabab'ëeh. Hawak sa saroor. Sa moo gó rapatsëë madyyk g'aad hadoo, ratsebé do heen n'aa.

¹⁰ Tak'ëp rageëënh hahÿÿ da:

"P'op Hagã Do ër h'yy kaha'eeh do tabagã tyng n'aa jó hasooh doo, B'éé T'aah na-ãaj hë ti ër hed'ëep doo!", nãk sa kyyh.

¹¹ Sahõnh hë ããs rabab'ëeh P'op Hagã Do bag'ãas do tyng n'aa w'oo hã, 24 hedoo do wahë n'aa w'oo hã, ji meheet pé kabaj'aa do w'oo hã. Tii bã rabehyy b'ëeh tũu, tũu ramabooh ehyy b'ëeh, tii bã P'op Hagã Do hã raj'aa etsëë kãn.

¹² Hahÿÿ da sa kyyh:

"Ýÿ. Tii d' né hë. Taw'ãats hël! Õm, P'op Hagã Doo, ãã h'yy kaha'eeh doo, òm ãã j'aa etsëë had'yÿt hë, òm ãã hyb n'aa jewyyg had'yÿt hë. Tak'ëp mahajaa do a h'yyb gó tabawãd had'yÿt hë.

A wë ãã tsebee had'yÿt hë sahõnh hë ãã hã mabanoo do hyb n'aa.

Õm ãã wehëë had'yÿt hë.

Sahõnh hë bagãã had'yÿt do òm.

Tak'ëp mabahejooj had'yÿt hël!

Ýÿ. Tii d' né hë. Taw'ãats hël!", nãk sa kyyh.

¹³ Tii bã 24 hedoo do wahë n'aa see ý teaan?: "Jaa ti saroor hewak doo gó hab'ëeh doo? N'yy hënh rahana?", nãng.

¹⁴ Ti ý ky gadoo: "Dooh ý hapëë bã. Õm ti hapãh, hyb n'aa jawyk doo", nãng ý ta hã.

Ti hã ý taky hadoo: "Ti ti nanãng tak'ëp rabahoop noo gó hahob bong do paah. Sa

* 7:2 P'ooj ub sa moo heen n'aa hã takerii dák sa hãd heen n'aa. Ta me rabats'aa dák sa h'ëed hedoo doo. Ta me na-ãaj hë rabats'aa dák kerih do hã taky n'aa jawyk dák hyb n'aa. † 7:4 Jakõh né ti *Isaraéw*. ‡ 7:14 Jesus sa hyb n'aa dajëp do hyb n'aa kawug hõm sahõnh hë nesaa do sa h'yyb gó hanãng do paah. Tii d' né hë tahanãng pé tii.

saroor rahetsyyd bong, hewak sa saroor ran'oo bā B'éé T'aah majyyw hyb n'aa",[‡] nāng.

¹⁵ "Ti hyb n'aa", nāng, "P'op Hagā Do bag'āas do tyng n'aa pooj jé rabab'ēeh. Ta hā ji hyb n'aa jaw'yyk do tób n'aa yt hā ta hā rahyb n'aa jew'yyk, ta wē ramoo bok adēb bā, atsēm na-āāj hē. P'op Hagā Doo, tabag'āas do tyng n'aa jó hasooh do tabawāt da sa mahang, sa hā tamo n'aa jesuu da.

¹⁶ Dooh rasa boo bā, dooh rahoo kaaj boo bā. Dooh pap'yyj bag tak'ēp baju do rahob boo bā, dooh na-āāj hē tak'ēp batāng do rahob boo bā.

¹⁷ Tii d' tawén hadoo, B'éé T'aah, P'op Hagā Do bag'āas do tyng n'aa hoo gad'oo bā hageēt do hag'āas da sa hā, b'éé hagā n'aa ta masāāh baad tabahag'āas doo da. Tamahūm da ta tii, naēng ji hedēb had'yyt hē hanoo doo hēh. P'op Hagā Do awug hōm da sa ty nabēeh, ta tii bā dooh ji aód wād bā do hyb n'aa", nāng 24 hedoo do wahē n'aa see kyyh.

8

Setsi dāg do hadoo do kets'aa dāk do ky n'aa hah'yyh

¹ Setsi dāg kets'aa dāk do ta ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa B'éé bado hōm bā kā, badatih dāk h'yy pong jé 30 minut tahyb n'aa péh.

² Tii bā setsi hedoo do āas P'op Hagā Do matym gó hab'ēeh do ŷ hapēē kán. Tii bā takan'oo dāk sa hā setsi gameh'yyh do nahēeh, torōm-bet hād nāng doo.

³ Tii bā kā, āas see ana kán, rama ejuu do tyng pa tabag'ēed dāk. Buu benyym do ji ejuu do nahēē k'āāts tēg gabarēeh do s'ēēb ta moo gó tatón. Tii bā hajōng buu benyym do in-sijēen hād nāng do takan'oo dāk ta hā, buu benyym do rama ejuu do tyng k'āāts tēg gabarēeh do s'ēēb jó tama ejuu hyb n'aa, P'op Hagā Do karapee ta hā ky n'aa ets'ēē do daheeh P'op Hagā do hā takan'oo dāk hyb n'aa.

⁴ Tii bā āas moo gó naa in-sijēen tsyg as'ēēg kán P'op Hagā Do wē. Atsyg as'ēēg kán ta wē, ta karapee ky n'aa ets'ēē do sa kyyh sii hē.

⁵ Tii bā āas bado dāk buu benyym do nahēeh, rama ejuu do sēh me tah'aa dāk, tii bā kā sahōnh hē hēj haw'āāts hē wē tadawāts hyy kán. Tii bā tetoow kán, daruu dāk, awyb kán, k'āāts katajus kán.

Setsi gameh'yyh do nahēē torōm-bet hād nāng do ky n'aa hah'yyh

⁶ Tii bā kā, setsi hedoo do āas gameh'yyh do nahēē pats'ēē do ramatakā dāk ragameh'yyh hyb n'aa.

⁷ Tii bā pooj jé hadoo do āas gameh'yyh kán ta gameh'yyh do nahēeh. Tii bā kā, naēng tak'ēp

dagāp do pä hado dāk doo, tēēg hōō majyyw mahang kamekuuj dāk do na-āāj hē kepyyj hyy kán hēj hēh. Tamawoob hē hadoo do see aooj jēē kán hēj bód. Tamawoob hē hadoo do hāj n'aa bā hanāng do uuh aooj jēē kán b'aah. Sahōnh hē jawii aooj jēē kán.

⁸ Tii bā āas see gameh'yyh kán ta gameh'yyh do nahēeh. Tii bā kā, waēē hadoo tak'ēp p'op nu dāk do kadaw'uuh do kadawāts tu akajar me. Akajar bód majyyw hado dāk.

⁹ Tamawoob hē ta me habong do uuh dejēp. Tamawoob hē akajar me habong do marakate uuh karejā bong.

¹⁰ Tii bā āas see gameh'yyh kán ta gameh'yyh do nahēeh. Tii bā sagōōh tak'ēp haeh doo, ta bag tak'ēp hōō eh do hadoo, p'op naa tabadēē hyng. Tamii wób me, naēng k'āāts gó hana do wób me tabadēē kán.

¹¹ "Datsāng Doo", sagōōh hād. Naēng uuh datsēē kán ta ti haj'aa. Hajōk badāk hah'yy hā habong do radejēp ta ti naēng datsāng do an'oo bā.

¹² Tii bā, āas see gameh'yyh kán ta gameh'yyh do nahēeh. Tii bā sēt hē pap'yyj bāh, sēt hē kamarab bāh karejā kán. Pawóp hē pap'yyj bāh, pawóp hē kamarab bāh mad'aak doo, dooh takarejā bā. Tamawoob nuu me ji etyn bā sagōōh, tamawoob hē hadoo do see karejā wāt. Rababong do paa badagyb dāk. Sēt adēb bā bód, sēt hē atsēm bód dooh bag nāng péh.

¹³ Tii bā, ŷ baheg'āas bā, ŷ maa napāh wawii p'op wē hā kapuuh do kyyh. Hah'yy da ta kyyh: "Tak'ēp baad nado da, tak'ēp baad nado da badāk hah'yy bā habong do sa hā, tamawoob hē āas mad'aak do ragameh'yyh do nahēē ragameh'yyh bā kā. Tak'ēp baad nado né da sa hā ta ti an'oo bā!", nāng wawii kyyh.

9

¹ Tii bā ji moo séd me hadoo do āas kā gameh'yyh kán ta gameh'yyh do nahēeh. Tii bā kā, ŷ hapāh sagōōh tūū, hēj hā hadāng doo.* Ta hā takan'oo dāk tak'ēp t'ōp gadarong do tabanesaa hēh noo tēg.

² T'ōp gadarong do banesaa do tanoo gas'ēēs bā, ganyyh tēēg tsyg tak'ēp hadoo doo, p'op hasēēk doo, tēēg hōō tsyg nāng do hadoo. Pap'yyj, wē na-āāj hē ta tsyg ty gatsēē dāk.

³ Ta tsyg mahang ragenyyh sabakar. Jé pad'yyt hē, hēj haw'āāts hē sabakar baboo kán. Sa hā takan'oo dāk sēēj betuuk doo da rabetuuk hyb n'aa.

⁴ Kamejō dāk sa hā jawii, b'aah, joom na-āāj hē ranarejāā hyb n'aa. Kamejō dāk sa hā jāām hē hēj haw'āāts hē habong do P'op Hagā Do ma heen n'aa sa maboor nanāng do rabetuuk hyb n'aa.

* 9:1 Āas see tahyb n'aa pé ti *sagōōh*.

⁵ Dooh takan'oo bä sa hä ta ti radej'ëep hyb n'aa, jããm hë takan'oo däk ji moo säd me kamarab noo gó rarahejãã hyb n'aa hëej haw'ãäts hë habong doo. Datés do rahoop, sëej ji tetuuk do ji ahoop doo da.

⁶ Ta ti bawät noo gó hëej haw'ãäts hë habong do ratyw n'aa esoo da radej'ëep hyb n'aa paawä, tak'ëp rabahoop do hyb n'aa. Ti hadoo né hë, dooh da rawyyd bä. Rakarën da radej'ëb paawä, ti hadoo né hë, dooh rahaja bä radej'ëb bä.

⁷ Rakaneb'oooh noo gó ji enyyw hõm do kawaaro kaneb'oooh do pan'aa hadoo sabakar. Soog hadoo k'ãäts tég gabarëëh do s'ëeb sa nuu gó hatoonh doo. Ajyy yÿj hãd hadoo sa mamets.

⁸ Yÿj sëen hadoo sa sëen. Awad reãw hãd nãng do hadoo sa tég.

⁹ Sa h'yyb gatsapoog n'aa, h'yy kasep'ook sapaar s'ëeb hadoo. Tak'ëp maa nesaa do sa kég kyyh, hajõng do kawaaro, kawaaro ratakyk do na-ããj hë kaneb'oooh do hënh waj'aah do ky hadoo.

¹⁰ Dõm enãh. Sëej hadoo sa w'oooh. Sa w'oo hã hana doo me ta mahÿÿj me hëej haw'ãäts hë habong do rabahoop ran'oo bä ji moo säd me kamarab noo gó.

¹¹ Äãs nesaa do t'õp gadarong doo gó tabanesaa hënh naa hanyyh doo, sa wahë n'aa. Eberew kyy me ta hãd Abadõn. Gereg kyy me ta hãd Aporijõn.†

¹² Pooj jé tak'ëp nesaa do s'ëeh hadoo doo gó y hapãh do tabëej hõm kãn. Pawóp hë rahoop do pan'aa ti abong nã.‡

¹³ Ji ma poo oow see pé hadoo do äãs gamehã kãn tii bä ta gamehÿÿh do nahëeh. Tii bä, P'op Hagã Do pa hahãng do in-sijëen rama ejuu do tyng k'ãäts tég gabarëëh do s'ëeb, ta sasu me habëeh do poo gesõm doo bä naa y maa napãh ky ganyyh doo.

¹⁴ Hahÿÿ da ta ti kyyh ji ma poo oow see pé hadoo do äãs hã: “Masood hõm ji meheet pé hedoo do äãs tamii maeh do Éw-Parat hãd nãng doo bä kamaw'yyd däk doo”, nãng poo gesõm doo bä naa ganyyh do kyyh.

¹⁵ Tii bä tasood hõm ji meheet pé hadoo do äãs, tamawoob hë hadoo do uuh badãk hahÿÿ hã habong do radej'ëep hyb n'aa. Ta ti noo gó bë no n'aa dãg né hë, ta ti radej'ëep hyb n'aa ji meheet pé hedoo do äãs P'op Hagã Do enyyw däk.

¹⁶ Y maa napãh nyy hë sa warahén kawaaro jó hah'üüm doo: 200 milhões.

¹⁷ Hahÿÿ da sãh y hadoo doo gó y hapãh kawaaro, ta jó hah'üüm doo: Ty gahiin, tëeg hõh ty hahiin do hadoo, jabaruut, saw'aak do na-ããj hë sa h'yy gatsapoog n'aa. Kawaaro sa nuuh, awad reãw nuu hãd

hadoo. Sa noo gó naa ganyyh tëeg hõh, tëeg tsyg, saw'aak do na-ããj hë.

¹⁸ Tamawoob hë hadoo do uuh badãk hahÿÿ hã habong do dejëp, tëeg hõh, tëeg tsyg, saw'aak do mahÿÿj.

¹⁹ Sa hëej banã kãn sa noo gó naa, sa dõm hã naa. Aw'yy hadoo sa dõm. Sa dõm poo gad'oo hã nu enãh. Tii me rarejãã badãk hahÿÿ hã habong doo.

²⁰ Hëej haw'ãäts hë habong do wób, nadej'ëp doo, sahõnh hë ta ti rabahapëë né paawä, dooh rat'yyd kamehÿin bá baad nadoo do ramoob bok do hã. Dooh reréd bá karap'ar h'yyb nesaa do rahyb n'aa jew'yyk doo. Dooh reréd bá sa kabarii rahyb n'aa jew'yyk doo. K'ãäts tég gabarëëh do s'ëeb, k'ãäts tég hawak do s'ëeb, k'ãäts tég hahiin do s'ëeb, pä s'ëeb, b'aa s'ëeb ta ti sa kabarii. Dooh rahapëë bá, dooh ramaa napëë bá, dooh raboo bá.

²¹ Dooh badãk hahÿÿ bá habong do rat'yyd kamehÿin bá ta wób radej'ëep do hã, ramehëm do hã, sa yÿm nadoo do sii, sa patug nadoo do sii rabeÿÿh do hã, ta wób sa ma rets'ëek do hã.

10

Kerih do kapõs do ky n'aa hahÿÿh

¹ Tii bä äãs tak'ëp kabaj'aa do see y bahapãh hÿ pong jé naa hahÿng doo.* Wë puh mahang tabahÿng. Sarahõd ta nu pong jé tabakëë. Papÿÿj gabarëëh do hadoo ta mamets. Tëeg hõh hadoo ta tsyym.

² Kerih do kapõs do paa kapyn hõm do ta moo gó. Ta tsyym hub akajar jó tabahãng. Hëej hã ta tsyym s'yÿ bahãng.

³ Tak'ëp ta kyyh, awad reãw hãd nãng do hahih wät do hadoo, ãm n'aa nãng doo. Taky ganyyh bá, sësi hedoo do darung do raky gadoo.

⁴ Y berih bá paawä setsi hedoo do darung do sa kyyh, y maa napãh kyyh hã yÿ, hÿ pong jé naa hahÿÿ da ky hadoo doo: “Merii manã setsi hedoo do darung do raher'oot doo. Maher'ood manã da”, nãng hÿ pong jé naa ky ganyyh do kyyh hã yÿ.

⁵ Tii bä, äãs akajar jó, hëej hã na-ããj hë hagëet do y hapëë wät doo, p'op ta moo hub tagadahëë kãn wë hã.

⁶ Tii bá kã, hedëb had'yyt do hãd gó, ky kanehÿÿt doo me taky dãng. Wë, papÿÿj, kamarab, sagõõh, badãk hahÿÿh, sahõnh hë ta hã hanãng do sii hë, akajar ta me habong do sii hë pahuuÿ wät do hãd gó né hë taky dãng. Hahÿÿ da ta kyyh: “Dooh da P'op Hagã Do gadaa wãd bá.

⁷ Ta gamehÿÿh do nahëë setsi hadoo do äãs kã gamehã bá kã, kaja dãg kãn da P'op Hagã Do h'yyb dãng do ji nahapãh nã doo.

† 9:11 “Rejãã doo,” tahañãng pé ta hãd.

‡ 9:12 Tamawoob hë hadoo do rahoop do pan'aa see 8.13 hã wawii her'oot

do paa né tii. * 10:1 Badãk hahÿÿ bá naa Jowãw bahapãh tii.

Ta ky n'aa rod sa hã tametëeh do paa hadoo doo da né da", nãng aãs kyyh.

⁸ Tii bã kã, hỹ pong jé naa ky ganyyh do kyyh, pooj jé y maa napãh doo, p'aa hënh taky hadoo hã ȳy. "Magado kerih do kapyn dák doo, aãs akajar jó, hëej hã tsyym hãng do moo gó naa", nãng ta kyyh hã ȳy.

⁹ Tii bã ta wë y bahôm, y betsëe kerih do tabanoo hyb n'aa hã ȳy. Ti taky hadoo hã ȳy: "Mado däg. Makarëeb jëeh. Egëeh da a noo gó, mabaa bëeh hadoo. A wog gó da matsing", nãng ta kyyh.

¹⁰ Tii bã kerih do ȳ bado dák ta moo gó naa, y awa jëng. Egëeh né hë noh ȳy gó, mabaa bëeh hadoo. Ȳ karëeb jëng jawén paa bã, matsii kãn wok ȳy gó.

¹¹ Tii bã rë tanyy ky hadoo hã ȳ hahỹy da: "Kamejô dák a hã, p'aa hënh mamaher'oot hyb n'aa ta jawén hana do ky n'aa P'op Hagã Do metëeh do hajök do hëej haw'ãats hë habong do sa ky n'aa hã, hajông hãj n'aa babuuj sa ky n'aa hã, hajök hedoo do badãk hahỹy bã sa kyyh her'oot do sa ky n'aa hã", nãng hã ȳ her'oot doo.

11

Pawóp hadoo do P'op Hagã Do ky n'aa rod sa ky n'aa hahỹy

¹ Tii bã takan'oo dák hã ȳy ji metyy n'aa nahëe ji tatu hadoo doo. Ti rë tanyy ky hadoo hã ȳy: "Ahôm, mety P'op Hagã Do rahyb n'aa jew'yyk do tób n'aa ta madawëet doo, ta gagod, h'ëed pénh tanu dák. Mamety na-ãaj hë P'op Hagã Do hã rama ejuu do tyng. Metsén ta tii bã P'op Hagã Do hyb n'aa jew'yyk doo, nyy hë.

² Mety manã P'op Hagã Do rahyb n'aa jew'yyk do tób n'aa wahoo. Ta ti takan'oo dák P'op Hagã Do karapee nadoo do sa hã. 42 ta kamarab n'aa rababep panang Jerusarënh. Ti hyb n'aa mety manãh.*

³ Ȳ mejüü da pawóp hadoo do këh ȳ n'aa herot doo. Këh ȳ n'aa ramaher'oot da ta wób sa hã ta ti 1,260 ta ã noo gó.† Saroor hebaan do hejhoon do ji h'yy katón do heen n'aa rapadedëek da", nãng ta kyyh.

⁴ Pawóp hadoo do ta ky n'aa rod, pawóp hadoo do joom oriib, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, sahõnh hë bag'ãas do pooj jé habëeh do tii.‡ Pawóp hadoo do ta bag tyng, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, sahõnh hë bag'ãas do pooj jé habëeh do ti na-ãaj hë.§

⁵ Sa majiĩ rakarën bã rarahajaã bã paawã sa hã, tëeg hõõ ganyyh sa noo gó naa sa majiĩ ragawats'iik hyb n'aa. Tii da radej'ëep sahõnh hë sa hã rarejãã karën do paawã.

* 11:2 Rawén bep da, raty n'aa ges'yyk do hyb n'aa P'op Hagã Do tób n'aa wahoo. Rakarën rarejãã tii. Dooch rahyb n'aa jewyyg bã da, tahanãng pé tii. † 11:3 1,260 ta ãh hedoo doo, 42 kamarab né tii, tëg nad'ëed is do 2 hã takerii dák doo.

‡ 11:4 P'op Hagã Do ky n'aa rod Sakarija had nãng do hapãh do paa ti ta tii. § 11:4 Joom oriib, ta bag tyng pawóp hadoo doo, ta ky n'aa rod sa metëe n'aa tii. ** 11:8 Jerusarënh panang hã rapes'ãap tii.

⁶ P'op Hagã Do an'oo dák sa hã 42 kamarab noo gó naëng nadots wãd ran'oo bã, P'op Hagã Do ky n'aa raher'ood nuuj jé. P'op Hagã Do an'oo dák majjyyw hado dák ran'oo bã naëng. Tan'oo dák na-ãaj hë sahõnh hë hedoo pé baad nadoo doo me badãk hahỹ rarejãã. Rakarën do pénh tii d' rabad'oo P'op Hagã Do anoo sa hã.

⁷ Rabahajaa bã kã P'op Hagã Do ky n'aa ramaher'oot doo, 42 kamarab bahëej jëng bã kã, tabanas'aa, tak'ëp t'öp gadarong doo gó naa, tabanesaa hënh naa hanyyh do kamajüü da sa wë, taj'aa et'ëek da sa hã, tadej'ëep da.

⁸ Panang ky n'aa etsëeh do tyw n'aa bã abë hõm da sa kamag n'aa. Panang Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do repëem dák do paa ti panang ky n'aa etsëeh doo. Sodoma, Esit na-ãaj hë ramaneëeh ta ti panang hãd wób.**

⁹ Sahõnh hë né hë badãk hahỹy bã habong doo, ajyy, ȳy, sahõnh hë panaa uuh, sahõnh hë sa kyyh her'oot do sa uuh, sahõnh hë hãj n'aa babuj uuh na-ãaj hë, tamawoob hë ta ãh, sét hë ta bód ta jó noo gó raheg'ãas da sa kamag n'aa paah. Dooch da ran'oo bã sa kamag n'aa radakã jëe bã.

¹⁰ Sahõnh hë badãk hahỹy hã habong do ratsebé da pawóp hadoo do dejëp do paa sa hyb n'aa. Tak'ëp ratsebé do hyb n'aa kã, sa matym n'aa ramejüü da sa da hadoo do wë. Tii d' rawén d'oo tak'ëp rabahoop do hyb n'aa paa pawóp hadoo do ta ky n'aa rod sa moo gó.

¹¹ Ti hado né paawã, tamawoob hë ta ãh, sét ta bód ta jó jawén paa bã, ta pahuunh do ji edëb hanoo do P'op Hagã Do hã hana do edëeb bong sa kamag n'aa paah. Edëb bë kãn. Tak'ëp rabej'ym bong sahõnh hë ta ti hapãh doo.

¹² Tii bã pawóp hadoo do ramaa napëe wät kyyh tak'ëp hadoo do hỹ pong jé naa. "Bë as'ëeg wawëe hë", nãng ta ti kyyh sa hã. Tii bã wë puh mahang rabas'ëeg kãn hỹ pong jé sa majiĩ matym gó.

¹³ Ti noo gó né hë tak'ëp k'ãats katajus wät. Tób panang bã hatoonh do ji moo sahõnh hë ken'yyh sét hë kag'ëed bëeh. 7 miw panang buuj dejëp k'ãats katajuss do haj'aa. Ta wób kã, kedëeb bong do raj'aa etsëe wãd kãn tii bã P'op Hagã Do hỹ pong jé hawät doo.

¹⁴ Tabëej hõm kãn pawóp däg kã tak'ëp nesaa do s'ëeh hadoo doo gó ȳ hapãh doo. Tamawoob hë hadoo doo kã ti awät nã.

Setsi däg do gamehỹy do nahëe ky n'aa hahỹy

¹⁵ Tii bā setsi hedoo do āās kā gamehā kån ta gamehÿh do nahëeh. Tii bā hajõng kyyh tak'ëp ky hedoo do ky ganā kån hÿ pong jé. Hahÿy da sa kyyh:

“Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ër h'yy kaha'eeh doo,

Kristo tah'y'yb dång do na-āāj hē tii kā hÿy kā sahõnh hē badāk hahÿ bag'āas doo. Tabagāa had'y'yt da”, nāk sa kyyh.

¹⁶ Tii bā 24 hedoo do wahē n'aa, sa bagā tyng n'aa jó hat'oonh do rabehyy b'ëeh P'op Hagā Do matym gó. Tüü sa maboore me rabehyy bëeh, P'op Hagā Do raj'aa etsëe kån.

¹⁷ Hahÿy da sa kyyh:

“A wē āā tseb'ee, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagā Do Sahõnh Hē Haj'ap Doo.

Õm né ti da hē hawät doo, p'ooj ub hawät doo, hÿ jawén hawäd had'y'yt doo.

A wē āā wén tseb'ee, tak'ëp hedoo do da hejój mametā dāk do hyb n'aa, sahõnh hē mabagāa däg kån do hyb n'aa.

¹⁸ Tak'ëp sahõnh hē hāj n'aa babuuj rakawajāān paa a wē.

Kaja däg kån hÿy kā makawajāān doo gó ta sām mabaanh doo.

Kaja dāk dejëp do paa nesaa doo hēnh maky n'aa etyy doo.

Kaja dāk na-āāj hē ta sām baad hadoo do manoo do a ky n'aa rod sa hā, tsyt hē a wē kasëew bong doo, õm weh'ëeh do sa wē na-āāj hē.

Tii d' mabad'oo ky n'aa nets'ās do sa hā, ky n'aa etsëeh do sa wē na-āāj hē.

Õm rejāā da badāk hahÿ rejāā doo”, nāk sa kyyh.

¹⁹ Tii bā noo kasëets däg kån P'op Hagā Do rahyb n'aa jew'y'yk do tób n'aa hÿ pong jé hasooh doo. Ta hood P'op Hagā Do ky n'aa enooh do rahyb n'aa esee do hood n'aa ji hapëe kån tii bā ta gó hahång doo. Tak'ëp tabawyp tii bā, tak'ëp tadarung, et'oom, naeng tak'ëp dagäp do pä hado dāk do kajäg kån.

12

ÿynh, tabanas'aa daheeh Jowāw hapäh do ky n'aa hahÿy

¹ Tii bā kā, tak'ëp meuj n'aa näng do heen n'aa ganyyh wē hā. ÿynh ganyyh. Papÿy gabarëeh doo da ta saroor tagana doo. Kamarab jó tabagëet. 12 sagõoh ta nuu gó hasooh do hā.*

* **12:1** Isaraëw buuj P'op Hagā Do karën do moo bok do heen n'aa tahyb n'aa pé ta ti ÿynh. † **12:3** Nesaa Do Yb né hē ti tabanas'aa. ‡ **12:5** Gereg kyy me hahÿy da takerii dāk: “Sapaar s'ëeb tabag'āas n'aa heen n'aa da.” Sa moo gó bagā n'aa ratõn rabag'āas do heen n'aa. Sapaar s'ëeb tabag'āas do heen n'aa, tagamawats'iik do ta majji, ta hā ky nadah'eeh doo, tahanäng pé tii. Jesus ky n'aa né ti hahÿh. § **12:6** 42 kamarab tii. Tamawoob hē ta baab, ji ma poo oow see pé kamarab ta jó tii.

² Etaah ÿynh hadoo doo. Tak'ëp tabawaam ajān mahÿy ganyyh do hyb n'aa.

³ Tii bā tak'ëp meuj n'aa näng do heen n'aa see ganyyh wē hā. Tabanas'aa hahiin do tak'ëp haeh do ganyyh. Setsi ta nuuh. Setsi ta soog. Ji moo sahõnh hē ta s'āan, dõm näng.†

⁴ Tamawoob hē hadoo do uuh sagõoh tadewäts hyng tüü hëej hā ta dõm me. ÿynh hedoo do ajān benäng do pan'aa pooj jé tabanas'aa bag'ëed dāk, ajān benyy dāk bā kā nanyw hē tabawëh hyb n'aa paawā.

⁵ Tii bā ta t'aah aj'yy enyy däg kån. Dooch tabanas'aa haja bā ÿynh hadoo do t'aah tawëjëe bā, nanyw hē P'op Hagā Do masäg kån do hyb n'aa ta wē, tabagā tyng n'aa wē kā. Sahõnh hē hāj n'aa buuj ÿynh hadoo do t'aah bag'āas da. Tagawats'iik da ta hā ky nadah'eeh doo.‡

⁶ Tii bā ÿynh hadoo do kejën hõm tabanawäng hēnh, ta pooj jé P'op Hagā Do benyyw dāk doo hēnh. Ta tii bā ÿynh raba-hagāā kån 1,260 ta ā noo gó.§

⁷ Tii bā rakaneb'oooh hÿ pong jé. Mikëw kā, āās sa wahē n'aa, āās ta sii habong do rakaneboh kån tabanas'aa sa sii, āās nes'aa padëek do tabanas'aa karapee sa sii.

⁸ Tabanas'aa rakamajë boo né paawā Mikëw sa wē, dooh tahaja bā Mikëw. Ti hyb n'aa dooh takan'oo wäd bā hÿ pong jé raboo boo bā, tabanas'aa hā, ta karapee sa hā.

⁹ Tabanas'aa yb paa radawäts hyng tüü. Ti né hē ti aw'yy hadoo do p'ooj ub hawät do Dijab ramaneëeh doo, Nesaa Do Yb. Ti né hē ti ta s'ee hēnh, dawëe P'op Hagā Do mahānh sahõnh hē badāk hahÿy hā habong do h'yyb mahüüm do paah. Badāk hahÿy hēnh radawäts hyng, āās nesaa do ta karapee hedoo do daheeh.

¹⁰ Tii bā y maa napäh tak'ëp hÿ pong jé her'oot doo. Hahÿy da ta kyyh:

“Kaja däg kån hÿy kā P'op Hagā Do ji ted'ëep do Nesaa Do Yb hejój mahānh.

Kaja däg kån na-āāj hē ta hejój me sahõnh hē tabag'āas doo.

Kristo, P'op Hagā Do H'yyb Dång Do hyb n'aa jawyk dāk hÿy kā sahõnh hē sa bahānh.

Tii d' tawén hadoo, P'op Hagā Do dawäts hyng do hyb n'aa ër hÿy hedoo do ky n'aa tapa had'y'yt hē do P'op Hagā Do matym gó.

¹¹ B'ëe T'aah majyyw hyb n'aa, ta ky n'aa ramaher'oot do hyb n'aa, raky daheeh do hyb n'aa na-āāj hē

ta ti raj'aa et'ëek ta ti sa majiï, Nesaa Do Yb.
Dooh ta bahãnh rakamahãn bã badãk
hahÿÿ hã ji hawãt doo.

Ti hyb n'aa, dooh reÿÿm bã dajëb hã.

¹² Ti hyb n'aa, bê tseebe hÿ pong jé.
Sahõnh hë bê hÿ pong jé habong do bê tsee-
bee!

Bëe kã, badãk hahÿÿ bã habong doo,
akajar me habong do na-ããj hë,
tak'ëp nesaa da bê hã bê wë Dijab bahyng do
hyb n'aa.

Tak'ëp né hë takawajããn,
tahapëe dãk do hyb n'aa edaa dãk radawãts
gëët doo",
nãng hÿ pong jé her'oot do kyyh.

¹³ Tabanas'aa bahapãh bã kã ti tũũ, badãk
hahÿÿ hënh radawãts hyng doo, ta no n'aa
masoo ÿÿnh t'aah henãng doo.

¹⁴ Dooh tabanas'aa haja bã, ÿÿnh hadoo
do hã takan'oo dãk do hyb n'aa wawii
tak'ëp haeh do këg, tabanawãng hënh ta hã
tabenyw dãk doo hënh takapuh hõm hyb
n'aa, takejën hyb n'aa. Ta tii bã rabahag'ãas
ta hã tamawoob hë ta baab, ji ma poo oow
see pé kamarab ta jó. Dooh aw'yy hadoo do
haja bã ta t'ii hënh tahõm bã.

¹⁵ Tii bã aw'yy hadoo do etsõs wãt naëng.
Tamii hado dãk. Takarën paawã wãn n'aa
hejooñh do bahëm hyng ÿÿnh.

¹⁶ Dooh tahaja bã. ÿÿnh hadoo do k'ããts
masaa kãn. K'ããts karëeb jëng tamii ta-
banas'aa noo gó ganyyh doo.

¹⁷ Ti hyb n'aa tak'ëp tabanas'aa kawajããn
kãn ÿÿnh wë, ti hyb n'aa ahõm kãn ÿÿnh
hadoo do panaa wób sa wë takamaj'ii hyb
n'aa. P'op Hagã Do mejũũ do ky dah'eeh do
ti ta panaa wób,** Jesus ky n'aa nerét doo.

¹⁸ Tii bã akajar nabyy me tabanas'aa
bag'ëed dãk.

13

*Tabanas'aa see akajar me naa hanyyh do
ky n'aa hahÿÿh*

¹ Tii bã ÿ hapãh tabanas'aa see akajar me
naa hanyyh doo. Setsi ta nuuh. Ji moo
sahõnh hë ta s'ãan. Ta s'ãan hã ti atooñh ta
soog. Sét ken'yyh ta nuu hã takerii dãk ta
hãd wób P'op Hagã Do tah'yyb rejãã doo.

² Awad rewopaad hãd nãng do hãd hadoo
ta ti tabanas'aa ÿ hapãh doo. Awad see péh,
uus hãd nãng do hadoo ta tsyym, ta mooh.
Awad reãw hãd nãng do noo hadoo ta nooh.
Tabanas'aa seeh, dõm nãng doo,* pooj jé ÿ
hapãh doo, an'oo dãk ta hejój, tabag'ãas doo,
tabanas'aa akajar me hanyyh do hã. Tan'oo
dãk na-ããj hë ta hã tak'ëp tahyb n'aa jawyg
dãk hyb n'aa.

³ Akajar me hanyyh do tabanas'aa nuu
see hã ta rog noo eh do paa tyw n'aa. Dajëp ji
edoo né paawã ta rog mahÿÿj, dooh tadajëb
bã. Mah'uu dãk ta rog. Ti hyb n'aa, sahõnh
hë badãk hahÿÿ bã habong do rahyb n'aa
meuunh, rawën ky sũüt tabanas'aa tame
hanyyh doo.

⁴ Tii bã badãk hahÿÿ bã habong do rahyb
n'aa jewyyg dãg kãn tabanas'aa dõm nãng
doo, tabanas'aa akajar me hanyyh do hyb
n'aa jawyg dãk tan'oo dãk do hyb n'aa.
Tabanas'aa akajar me hanyyh do na-ããj
hë rahyb n'aa jew'yyk. Hahÿÿ da sa
kyyh: "Dooh hahÿ tabanas'aa akajar me
naa hanyyh do hadoo péh. Dooh hajaa pé ta
hã j'aa ketsë péh", nãk sa kyyh.

⁵ Tii bã tabanas'aa akajar me hanyyh do
hã takan'oo dãk ta hã hë taj'aa etsë ta ky
n'aa hã. Takan'oo dãk ta hã taher'oot doo me
P'op Hagã Do tah'yyb rejãã doo. Takan'oo
dãk ta hã 42 kamarab noo gó h'yyb jawyg gó
tamejũũ hyb n'aa.

⁶ Tii bã taher'ood kãn nesaa do P'op Hagã
Do tah'yyb rejãã doo. Taher'ood kãn P'op
Hagã Do hãd rejãã doo. Taky n'aa rejãã P'op
Hagã Do karapee, P'op Hagã Do panang, hÿ
pong jé habong do na-ããj hë.

⁷ Takan'oo dãg kãn ta hã P'op Hagã Do
karapee, tsyt hë ta wë kasëew bong do wë
takamaj'ii hyb n'aa. Takan'oo dãk sa hã
taj'aa et'ëek hyb n'aa. Tii bã takan'oo dãk
ta hã, sahõnh hã tamejũũ hyb n'aa. Sahõnh
hë badãk hahÿÿ hã habong do hã, ajyy, ÿÿj
sahõnh hë sa panaa hã, sahõnh hë sa kyyh
her'oot do hã, sahõnh hë hãj n'aa babuuj hã
tamejõ kãn.

⁸ Sahõnh hë badãk hahÿÿ bã habong doo,
sa hãd kanerii dãk do edëb had'yyt hë gadoo
do heen n'aa hã raj'aa etsë da tabanas'aa.
B'éé T'aah, badãk hahÿÿ bã tadu dahãng noo
gó naa P'op Hagã Do h'yyb dãng do tadajëp
hyb n'aa, ta ti ti ji edëb had'yyt do heen n'aa
danãh.†

⁹ Taw'ããts hë sahõnh hë maa nap'ëeh do
ramaa newëe hahÿÿh:

¹⁰ "Jé sa hã P'op Hagã Do h'yyb dãng do sa
majiï rameso padëek hyb n'aa,
sa majiï moo gó rakameso dãk né da.
Jé sa hã P'op Hagã Do h'yyb dãng do sën-jeer
me radej'ëep hyb n'aa,
sën-jeer me radejëp né da."

Ti hyb n'aa taw'ããts hë h'yyb jawyg gó
P'op Hagã Do karapee tsyt hë ta wë kasëew
bong do ragadoo ta tii. Taw'ããts hë dooh
rah'yy gejë bã Jesus hã rah'yy ka'eeh do hã.

*Tabanas'aa see k'ããts gó naa hanyyh do
ky n'aa hahÿÿh*

** 12:17 Jesus hã h'yy ka'eeh do tii. * 13:2 Nesaa Do Yb tii. † 13:8 Ta tii hã sa hãd kerih doo, dooh raj'aa etsëe bã
tabanas'aa.

¹¹ Tii bā tabanas'aa see k'āāts gó naa hana doo kā ŷ bahapēē kǎn. Pawóp hē ta s'āān. B'éé t'aah s'āān hadoo ta s'āān. Tabanas'aa dōm nǎng do hadoo ta kyyh.‡

¹² Tabanas'aa akajar me hanyyh do paa hejój gó, sahōnh hē ta ti hyb n'aa jawyk doo gó tabanas'aa k'āāts gó hana do bawāt. Tabanas'aa pooj jé hanyyh do ky gabuuj gó tamoo wāt sahōnh hē tamoo wāt doo. K'āāts gó hana do anoo sahōnh hē badāk hahŷŷ bā habong do rahyb n'aa jew'y'yyk tabanas'aa ta nuu see rog mah'uu dāk do paah.

¹³ Tak'ēp meuj n'aa nǎng do heen n'aa tabanas'aa k'āāts gó hanyyh do moo wāt. Tēēg hōō sii hē adēē hyng tūū hŷ pong jé naa tan'oo bā badāk hahŷŷ bā habong do sa matym gó.

¹⁴ Meuj n'aa nǎng do heen n'aa tabanas'aa tame hanyyh do paa ky gabuuj gó tamoo wāt do hyb n'aa, tawad'ii kǎn badāk hahŷŷ hā habong doo. Tamejūū sa hā, kabarii tabanas'aa rog nǎng do paa heen n'aa ratama hyb n'aa, ta tii hā raweh'ēēh hyb n'aa. Tabanas'aa rog nǎng do paa né paawā, sēn-jeer haj'aa, edēp nā.

¹⁵ Tii bā tabanas'aa k'āāts gó naa hanyyh do hā takan'oo dāk, kabarii tabanas'aa rog nǎng do paa heen n'aa tabedēb gēēt hyb n'aa kā. Kabarii hedēb wāt do hyb n'aa, er'ood kǎn. Tamejūū radej'ēēp hyb n'aa sahōnh hē kabarii ta heen n'aa hā hyb n'aa najew'y'yyk doo.

¹⁶ Tamejūū na-āāj hē, sahōnh hē badāk hahŷŷ bā habong do sa moo hub hā tanado bā sa maboor hā radadāk ta heen n'aa. Ky n'aa nets'ās do hā, ky n'aa etsēēh do hā, ma nǎng do hā, kas'ut do hā, kariw n'aa tamah do hā, sahōnh hē sa karom hā na-āāj hē radadāk da ta ti heen n'aa.

¹⁷ Ta ti heen n'aa nanǎng doo, dooh da tahaja bā tets'ēē bā takarēn doo, dooh na-āāj hē tahaja bā ta wē hanǎng do tesēēm bā. Tabanas'aa tame naa hanyyh do paa hād né ti ta heen n'aa. Ta hād numero n'aa tii.

¹⁸ Taw'āāts hē tak'ēp ji h'yy ganǎng hahŷŷ hā. Taw'āāts hē jé h'yy ganǎng do tahyb n'aa newēē nyy d' tahanǎng pé tabanas'aa numero n'aa. 666 ta numero n'aa. Aj'yy hād né tii.

14

B'éé T'aah 144 miw ta wē kasēēw bong do ta sii habong do ky n'aa hahŷŷh

¹ Tii bā ŷ hegāā wāt. Pój ŷŷ jé ŷ bahapāh B'éé T'aah waēē Sijōn hād nǎng do jó hageēt

doo.* Ta sii rababok 144 miw ta karapee wób. Sa maboor hā takerii dāk B'éé T'aah hād, B'éé T'aah Yb hād daheeh.

² Tii bā ŷ maa napāh hŷ pong jé hana do maa ena doo, gawakaa p'op hana do maa ena do hadoo, darung do tak'ēp maa ena do ky hadoo. Etēn do nahēē hajōng tyd nǎng do retēn do hadoo ŷ maa napāh doo. ³ P'op Hagā Do bag'āās do tyng n'aa pooj jé, ji meheet pé kabaj'aa do pooj jé, 24 wahē n'aa sa pooj jé 144 miw hedoo do papuuj ky n'aa kā rejām kǎn. Dooh hajaa pé ta ti kejām do ma kameteēk péh. Jāām hē hajaa rama kameteēg bā 144 miw hedoo doo, badāk hahŷŷ hā habong do mahang P'op Hagā Do wē kedēēb bong doo.

⁴ Ta ti hedoo doo, dooh noo gó rababok pé ŷŷ sa wē. Ti hyb n'aa baad had'yyt hē sa h'yyb P'op Hagā Do wē.† B'éé T'aah rahadaa had'yyt hē tahahōm hēnh. Jesus dajēp doo me ta sām, rakets'ēē hōm badāk hahŷŷ bā habong do sa mahang naa, tsyt hē P'op Hagā Do wē, B'éé T'aah wē na-āāj hē ramoo bok hyb n'aa, pooj jé joom ag P'op Hagā Do wē kasēēw hōm do hadoo rabahadoo hyb n'aa.

⁵ Dooh noo gó ranoo kanesa bā. Baad had'yyt hē rababok.

Tamawoob hē hedoo do āās sa ky n'aa hahŷŷh

⁶ Tii bā ŷ hapāh āās seeh, p'op wē hā kapuuh doo. Jé pad'yyt hē badāk hahŷŷ hā habong do hā tapanāk baad hadoo do nahānh do ky n'aa. Sahōnh hē hāj n'aa buuj sa hā, sahōnh hē panaa sa hā, sahōnh hē sa kyyh her'oot do sa hā, sahōnh hē né hē badāk hahŷŷ hā habong do sa hā tapanāk.

⁷ Tak'ēp ta kyyh hahŷŷ da tapanāk bā: “Kaja dāk sahōnh hā P'op Hagā Do ky n'aa etyy doo. Ti hyb n'aa taw'āāts hē bē h'yyb eŷŷm P'op Hagā Do hā, taw'āāts hē tak'ēp bē weh'ēēh, bē j'aa etsēē ta hā. Bē hyb n'aa jewyyg, wē, hēēj haw'āāts hē, akajar, naēng k'āāts gó naa ganyyh do mo haj'aa nǎng doo”, nǎng ta kyyh.

⁸ Tii bā āās seeh, pooj jé hahōm do jawén tabana. Hahŷŷ da ta kyyh: “Gawatsig kǎn, gawatsig kǎn panang tak'ēp ky n'aa etsēēh do Babirōn hād nǎng doo! ŷŷnh hajōk do sii heŷŷh do hadoo Babirōn panang. Tan'oo dāk naēng oow mahŷŷh do sahōnh hē badāk hahŷŷ bā habong do sa hā, tak'ēp baad nadoo do ramoo bok hyb n'aa ta sii, P'op Hagā Do kawajāan tan'oo bā sa wē.”‡

‡ **13:11** Kaja hē tah'y'yy mahūūm sahōnh hē sa wē ji edoo né paawā, tak'ēp ji tawadii Nesaa Do Yb bad'oo doo da, tahanǎng pé tii. *

14:1 Waēē **Sijōn** hād nǎng do jó P'op Hagā Do tób n'aa basooh ti noo gó. Ta tii bā Jerusarēnh panang basooh na-āāj hē. † **14:4** P'op Hagā Do hā had'yyt hē rah'y'yy padēēk. Dooh ta wób rah'y'yy kaha'eeh do hā rah'y'yy kae bā. Dooh kabarii hā rah'y'yy kae bā, dooh P'op Hagā Do rawad'ii bā, tahanǎng pé ti dooh'yyj sa wē rabok péh. ‡ **14:8** ŷŷnh hajōk do sii heŷŷh doo, sa sii naēng oow mahŷŷh ha'oom do ky n'aa gó tabeh'ūūm. P'op Hagā Do mak'yys doo, ta wób h'yyb tatuk do sa nemuun P'op Hagā Do ramakyyys hyb n'aa ky n'aa ti ta tii.

⁹ Tii bā āās see ana kån, āās pooj jé hah'ũm do sa jawén. Tak'ëp ta kyyh. Hahÿy da taky hadoo: "Jé tabanas'aa akajar me hanyyh do hyb n'aa jew'yyk doo, kabarii ti tabanas'aa heen n'aa hyb n'aa jew'yyk do na-āāj hē, jé gadoo do tabanas'aa heen n'aa ta mabooh hā, ta moo hā radadāk hyb n'aa,

¹⁰ ta ti hedoo do P'op Hagā Do rejāā da sa hā tak'ëp takawajāān doo gó. Tak'ëp sa hā tarejāā do rahoop da. Dooh da P'op Hagā Do t'yyd mehĩn bā sa hā.[§] Ta ti hedoo do rahoop da pā hadoo saw'aak do hahōng do tak'ëp mahÿyñh doo. Āās P'op Hagā Do wē kasēew bong do sa matym gó, B'éé T'aah matym gó na-āāj hē rahoop da tii.

¹¹ Rahoop do tsyg as'ëeg had'yyt hē da. Dooh tahēej bā tii. Dooh da takan'oo bā rakameh'āāk pé rahoop do hyb n'aa. Tabanas'aa, kabarii tabanas'aa heen n'aa na-āāj hē hyb n'aa jew'yyk doo, ta hād heen n'aa gad'oo do rahob had'yyt né da", nāng āās kyyh.

¹² Ta ti hana nā do hyb n'aa, taw'āāts hē h'yyb jawyk doo gó rababoo had'yyt hē P'op Hagā Do karapee tsyt hē ta wē kasēew bong doo, tamejũ do ky dah'eeh doo, Jesus hā h'yy ganajēng doo.

¹³ Tii bā ŷ maa napāh kyyh hÿ pong jé hana do hā ŷ ky hadoo doo. Hahÿy da ta kyyh: "Merii hahÿy da: Ky n'aa kedēng da hÿ jawén dejëp doo, h'yy ganajēng doo me Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hā h'yy kata dāk doo", nāng.

"Te hub né hē tii", nāng P'op Hagā Do Sahee. "Ta ti hedoo do rakameh'āāk da hejooñh do rahoop do mahānh. Hÿ pong jé ragadoo né da baad hadoo do ramoo bok do sām", nāng P'op Hagā Do Sahee.

Badāk hahÿy bā habong do ta hā h'yy kana'eeh do Jesus rejāā do ky n'aa hahÿyñh

¹⁴ Tii bā ŷ hegāā wāt, wē puh hawak do ŷ hapāh pój ŷÿ jé. Wē puh pong jó ti asooh aj'yy hadoo doo. K'āāts tēg gabarēeh do ta soog ta nuu gó hasooh doo. Ta moo gó tatón joom ji nu gekāā do nahēē tak'ëp hehām doo.

¹⁵ Tii bā āās see bana kån. P'op Hagā Do tób n'aa, hÿ pong jé hasooh doo bā naa tabanyyh. Tak'ëp hadoo doo me ta kyyh taky hadoo wē puh pong jó hasooh do hā. Hahÿy da ta kyyh: "Mata dāg badāk hahÿy hā habong doo, raky n'aa kety hōm hyb n'aa, joom ta nahēē me ji gekāā doo da, ji bataa doo da. Kaja dāk nesaa do hā raky n'aa kety hōm do hyb n'aa, joom ahōō dāk do ji ata hōm do kajaa doo da", nāng āās kyyh wē puh pong jó hasooh do hā.

¹⁶ Tii bā kā, ta nahēē me wē puh pong jó hasooh do tanu gak'āā hōm hadoo badāk hahÿy hā habong doo. Sahōnh hē tabata hōm.**

¹⁷ Tii bā P'op Hagā Do tób n'aa, hÿ pong jé hasooh doo bā naa tabanā kån āās seeh. Ti na-āāj hē tatón joom nahēē tak'ëp hehām doo. Uwa ag ji gamakāā do nahēē tii.

¹⁸ Tii bā āās seeh, tēeg hōō hagā n'aa, buu benyym do P'op Hagā Do hā rama ejuu do tyng bahāng bā naa tabana kån. Tak'ëp ta kyyh āās joom nahēē hehām do hatón do hā tamaher'oot bā. Hahÿy da taky hadoo ta hā: "Mado dāg joom nahēeh, mata dāg badāk hahÿy bā joom uwa ta tyd hā padēek doo. Wah'ëē padāg kā ta ag."

¹⁹ Tii bā āās gak'āā hōm kån uwa ag badāk hahÿy bā hanāng doo. Tata hōm ta ag, tadewāts hōm kån ji gatsi do hood gó. Takawajāān doo gó tak'ëp da P'op Hagā Do rejāā da badāk hahÿy bā ta hā h'yy kana'eeh do tahanāng pé tii.

²⁰ Tii bā sa tsyym me ragetsii kån uwa ag, ji getsi do hood panang w'oo hā hasooh doo gó. Majjyyw ganyyh tagetsii do hood gó naa. Maeē dāk majjyyw ganyyh doo. Kawaaro ewōd n'aa hā takajāk, p'op jēp takajāk. Dawēē né hē takajāk, 300 kirōom tahyb n'aa péh.††

15

Setsi āās setsi tagadēeg ub nesaa do man'aa do ky n'aa hahÿyñh

¹ Tii bā kā, tak'ëp meuj n'aa nāng do heen n'aa see ŷ hapāh hÿ pong jé. Setsi āās ŷ hapāh, tagadēeg ub setsi nesaa do man'aa doo. Tagadēeg ub tawén hadoo, ta ti tabēs bā, gawatsig hōm do hyb n'aa P'op Hagā Do kawajāān doo.

² Tii bā akajar paras-ko s'ëeb hadoo, tēeg hōō hadoo doo me kamekuuj dāk do ŷ hapāh. Ta ti akajar hadoo do jó ŷ hapāh sahōnh hē j'aa kets'ëē doo, tabanas'aa akajar see me naa hanyyh do paa hā, kabarii ta heen n'aa hā na-āāj hē j'aa kets'ëē doo, ta hād numero n'aa ganad'oo do paah. Sa moo gó rapatsēē retēn do nahēeh, sa hā P'op Hagā Do an'oo dāk doo.

³ Tii bā rejām kån Mosees, P'op Hagā Do karom paa ejām wāt do paah. Rejām na-āāj hē B'éé T'aah h'yyb n'aa jaw'yyk do jām n'aa. Hahÿy da sa kyyh rejām doo:

"Tak'ëp meuj n'aa nāng do sahōnh hē mamoo wāt doo

[§] 14:10 Panyyg ky n'aa gó tabeh'ũm ta ti ky n'aa Gereg kyy me. Hahÿy da takerii wāt: "Tak'ëp mahÿyñh doo, ta hood gó tagedu dāk do tan'oo bā reēek. Tak'ëp mahÿyñh do tii. Dooh takamekuuj bā tanahejooñh hyb n'aa. P'op Hagā Do kawajāān tii."

^{**} 14:16 Panyyg ky n'aa gó tabeh'ũm badāk hahÿy bā habong do taky n'aa etyy do ky n'aa. ^{††} 14:20 Uwa ag nado ti rataa do ragetsii doo. Badāk hahÿy bā habong do P'op Hagā Do wē kamaj'ii do āās radej'ëep do ky n'aa tii.

Tak'ep Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do
Sahõnh Hë Haj'ap Doo.

Baad had'op, heh'äät, sahõnh hë mamoo
wät doo,

õm, sahõnh hë had'yyt bag'ääs doo.

⁴Jääm hë õm ti baad had'op doo,
tsyt hë nesaa do mahãnh hawät doo.

Sahõnh hë hãj n'aa babuuj rabana da a wë,
õm rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa.

Tii d' rabad'oo da, baad had'op do mamoo
wät do kametä däg kãn do hyb n'aa.

Ti hyb n'aa kã, sahõnh hë a hyb n'aa da
rah'yyb e'yõm.

Tak'ep da õm raweh'eëh Tak'ep Hyb N'aa
Jawyk Doo.

Sahõnh hë õm da raj'aa etsë", nãk sa kyyh
rejãm doo gó.

⁵Ta ti jawén y hegää wät, tii bã y hapãh
tanoo kasëets hõm P'op Hagä Do tób n'aa hÿ
pong jé hanãng doo, P'op Hagä Do ky n'aa
jaw'yyk do hood tób n'aa.

⁶P'op Hagä Do tób n'aa gó naa rabanã kãn
setsi äãs, setsi baad nadoo do badãk hahÿy
bã habong do rahoop do man'aa doo. Pããn
pauuj rino hãd nãng do s'ëëb hawak do
gabarëëh do sa saroor. Sa h'yyb mawyd
k'ääts tæg gabarëëh do s'ëëb.

⁷Tii bã, ji meheet pé kabaj'aa do see n'oo
dãk sa hã setsi ta hood k'ääts tæg gabarëëh do
s'ëëb. Ta hood gó tagedu dãk P'op Hagä Do
hawäd had'yyt do kawajããn do metëë n'aa,
badãk hahÿy bã habong do sa jó rahah'ook
hadoo hyb n'aa.

⁸Tii bã kã, ta tsyg P'op Hagä Do bag tak'ep
gabarëëh doo gó hana doo, ta hejój gó naa
hana doo, jé pad'yyt dæg P'op Hagä Do tób
n'aa gó. Dooh hajaa pé P'op Hagä Do tób n'aa
gó hajëë suun péh, ta ti setsi baad nadoo
do badãk hahÿy bã habong do rahoop do
man'aa do kajaa bã kã.

16

*Setsi ta hood P'op Hagä Do kawajããn do
metëë n'aa ky n'aa hahÿy*

¹Tii bã, y maa napãh kyyh tak'ep hadoo
do P'op Hagä Do tób n'aa bã naa hana doo.
Hahÿy da taky hadoo setsi hedoo do äãs sa
hã: "Bë ahõm, bë ahoog hyy badãk hahÿy
hënh setsi hedoo do ta hood gó hanãng doo,
P'op Hagä Do kawajããn do metëë n'aa",
nãng ta kyyh.

²Tii bã pooj jé hadoo do äãs ahoog kãn ta
hood gó hanãng do hëëj jó. Tii bã, sahõnh
hë tabanas'aa akajar me naa hanyyh do paa
heen n'aa sa mabooh hã, sa moo hã gado dãk
do hã, sahõnh hë kabarii ta heen n'aa hyb
n'aa jew'yyk do hã na-ããj hë genyyh sa rog
manahuuh doo, nesaa doo, datés doo.

³Tii bã äãs see akajar me tahoog kãn ta
hood gó hanãng doo. Majyyw hado dãk
sahõnh hë naëng, kamag majyyw hadoo.

Sahõnh hë akajar me habong do hedëp do
paa dejëb kãn.

⁴Äãs see ahoog kãn ta hood gó hanãng do
sahõnh hë tamii me, naëng k'ääts gó ganyyh
doo me na-ããj hë. Majyyw hado dãk sahõnh
hë naëng.

⁵Tii bã y maa napãh äãs naëng hagã n'aa,
hahÿy da P'op Hagä Do hã her'oot doo:

"Baad had'op õm.

P'op Hagä Doo, tsyt hë nesaa do mahãnh
hawät doo,

da hë hawät doo, p'ooj ub hawät doo.

Baad hadoo do ti mamoo wät doo,
ta tii da sa hã maky n'aa ety do hã,

⁶Baad ub né ti sa hã mamoo wät doo,
a karapee tsyt hë a wë kasëëw bong doo,
a ky n'aa rod na-ããj hë radej'ëëp do hyb n'aa
paah.

Sa majyyw gatsëk ran'oo bã radej'ëëp noo
gó.

Ti hyb n'aa man'oo dãk majyyw né hë
rabeëëk hyb n'aa.

Sa h'yyb haj'aa hë tii", nãng äãs naëng hagã
n'aa kyyh.

⁷Tii bã y maa napãh kyyh P'op Hagä Do
rama ejuu do tyng n'aa hã naa äãs her'oot do
ky gadoo doo. Hahÿy da ti kyyh P'op Hagä
Doo hã:

"Yÿ, te hub né hë Tak'ep Hyb N'aa Jawyk
Doo,

P'op Hagä Do Sahõnh Hë Haj'ap Doo.

Baad had'op, heh'äät, sahõnh hë sa hã maky
n'aa ety doo", nãng ti kyyh.

⁸Tii bã äãs see papÿy hã kã tahoog kãn
ta hood gó hanãng doo. Tii bã kã, papÿy
hã takan'oo dãk badãk hahÿy bã habong do
tarejãã hyb n'aa tak'ep baju doo me.

⁹Tii bã byyh hetã padëëk tak'ep baju do
haj'aa. Ti hyb n'aa P'op Hagä Doo, sahõnh
hë rahoop do mo haj'aa nãng do raky n'aa
was'ee kãn. Tak'ep rahob né paawã, dooh
rat'yyd kamehÿin bã, dooh reréd bã nesaa
doo. Dooh rakarën bã P'op Hagä Do rahyb
n'aa jewyyg bã.

¹⁰Tii bã äãs see ahoog kãn ta hood
gó hanãng do tabanas'aa akajar me naa
hanyyh do paa bagã tyng n'aa jó. Tak'ep
tabadagyb dãk jé pad'yyt hë tabanas'aa
bag'ääs doo bã. Badãk hahÿy bã habong
do nag'aad kegës, tak'ep datés do rahoop do
hyb n'aa.

¹¹P'op Hagä Do hÿ pong jé bag'ääs do raky
n'aa was'ee kãn tak'ep datés do hyb n'aa, sa
rog hyb n'aa na-ããj hë. Rahob né paawã,
dooh rat'yyd kamehÿin bã baad nadoo do
ramoo bok do hã. Dooh reréd bã baad
nadoo doo.

¹²Tii bã ji ma poo oow see pé äãs kã ahoog
kãn ta hood gó hanãng do tamii maeh do

Éw-Parat häd näng doo me. Tamii Éw-Parat mawooj däk, sa wahë n'aa papÿÿj hana hënh naa hena do sa warahén sii hë mawooj däk doo me rabatsëg hóm hyb n'aa kaneb'ooch doo hënh.

¹³ Tii bá ÿ hapäh tamawooch hë karap'aar h'yyb nesaa doo. Tabanas'aa dóm näng do noo gó naa ta see ganyyh, tabanas'aa akajar me naa hanyyh do paa noo gó naa ta see ganyyh, sa ky n'aa rod noo kanesa do noo gó naa ta see ganyyh.* Maj'ee hedoo karap'aar h'yyb nesaa doo.

¹⁴ Karap'aar h'yyb nesaa do né hë tii. Tak'ëp meuj n'aa näng do heen n'aa ramoo bok. Jé pad'yyt hë badäk hahÿÿ bá häj n'aa wahë n'aa wë rabahóm, häj n'aa wahë n'aa sa warahén sii hë rabats'yyt hyb n'aa kaneb'ooch doo hënh. P'op Hagä Do wë, ta karapee wë na-ääj hë rakaneboh paawä. P'op Hagä Do Sahõnh Hë Haj'ap Do h'yyb däng do noo gó da ta ti kaneb'ooch do bawät.

¹⁵ Hahÿÿ da Jesus kyyh:

“Bë hyb n'aa matakä. Y ana da rah'yy kanapeet bá, hets'ëek do ji ganada bá takajaa doo da. Ky n'aa kedéng da jé hyb n'aa matakëe doo. Ta ti hadoo do hä dooh takado hóm bá ta saroor. Dooch da tanu mebyy bá, dooh ta si n'aa hë tawäd ÿ an'oo bá do hyb n'aa”, näng Jesus.[†]

¹⁶ Tii bá tamawooch hë hadoo do karap'aar h'yyb nesaa do ran'oo bá hëej sa wahë n'aa rakataa hyb n'aa Eberew kyy me Ar-Magedõn ramaneënh doo bá.

¹⁷ Tii bá setsi däg do ääs kä ahoog hyy kän ta hood gó hanäng do wë hä. Tii bá ÿ maa napäh kyyh tak'ëp hadoo doo, maa eh do P'op Hagä Do tób n'aa hÿpong jé hasooh doo bá naa, P'op Hagä Do bag'ääs do tyng n'aa bá naa. Hahÿÿ da ta kyyh: “Gawatsig hóm kän sahõnh hë!”, näng.

¹⁸ Tii bá kä, tak'ëp tabawyb kän, tak'ëp tadarung, et'oom. Tak'ëp né hë k'ääts katajus kän, k'ääts ganabëeh. Badäk hahÿÿ bá ajyy radu doo noo gó naa rababok doo, dooh noo gó ta ti hedoo pé tak'ëp k'ääts katajuus do bawät. Tak'ëp né hë badäk hahÿÿ hëej hä katajuus jé pad'yyt hë.

¹⁹ K'ääts nanäng panang tak'ëp ky n'aa etsëeh do yt hë hanäng do ganabëeh tak'ëp katajuus do haj'aa. Ganabëeh do haj'aa ketyn padäg kän panang paa tan'oo bá. Tamawooch däg panang tahaj'aa ketyn bong

doo. Sahõnh hë badäk hahÿÿ bá hanäng do sa panang bá hanäng do tób kag'ëeh bëeh katajuus do haj'aa. Dooch P'op Hagä Do mabaan bá nesaa do panang ky n'aa etsëeh do Babirõn häd näng do babuuj ramoo bok do paah. P'op Hagä Do mejüü rabeëk hyb n'aa ta hood gó hanäng do mahÿÿnh doo, tan'oo däk tak'ëp rabahoop takawajään doo gó sa hä tarejää doo, tahananäng pé tii.

²⁰ Sahõnh hë tsyt dëeg akajar me hanäng doo, sahõnh hë waëe na-ääj hë bedo bong.

²¹ Naëng tak'ëp dagap do pä hado däk do kajäg hyy kän badäk hahÿÿ bá habong do sa jó. 40 kiw bahänh pä hadoo kejäk doo. Tii bá P'op Hagä Do raky n'aa was'ee kän tak'ëp rabahoop pä hadoo kajäk do an'oo bá do hyb n'aa.

17

Yÿnh ky n'aa tabanas'aa ky n'aa daheeh hahÿÿh

¹ Tii bá setsi hedoo do ääs, ta hood sa moo gó patsëe do paa sa see ana kän wë yÿ, tii b' taky hadoo hä yÿ: “B'ëep, ÿ metëeh da a hä nyy da P'op Hagä Do rejää da yÿnh hajök do sii heÿÿh do yb, hajõng tamii takëen hä hasooh doo.*

² Sahõnh hë häj n'aa sa wahë n'aa rabahe'yÿh hadoo ta ti yÿnh hadoo do sii. Badäk hahÿÿ hä habong do rabaoom kän do hadoo uwa s'ëeb mahÿÿnh do hä, yÿnh hadoo do sa hä taheno do hä. Baad nadoo do yÿnh hadoo do moo wät do h'yyb mahüüm kän”,[†] näng ääs kyyh hä yÿ.

³ Tii bá s'ëeh hadoo ÿ hapäh P'op Hagä Do Sahee an'oo bá. Säh ÿ hadoo doo gó ääs ÿ tamahüüm kän tabanawong hënh. Ta tii bá ÿ hapäh yÿnh tabanas'aa häd hahiin pé do jó hasooh doo. Tabanas'aa hä takerii däk séd dó ta häd wób P'op Hagä Do h'yyb rejää doo. Setsi tabanas'aa nuuh. Ji moo sahõnh hë ta s'ään.

⁴ Jabaruut péh, häd hahiin pé ta mahang yÿnh saroor. K'ääts tég gabarëeh do s'ëeb, pä gabarëeh do ky n'aa gebah doo, nu gabarëeh do perora häd näng do na-ääj hë ta hetsó tapadedëek doo. Ji eëek do hood n'aa k'ääts tég gabarëeh do s'ëeb ta moo gó. Séd dó nesaa péh, hesus hadoo do ta gó ta wób sii tabahe'yÿh do hyb n'aa.

⁵ Hahÿÿ da takerii däk ta maboor hä: “Babirõn, panang tak'ëp ky n'aa etsëeh do

* **16:13** Tabanas'aa k'ääts gó naa hanyyh do né tii. 13.11-15 hä takerii däk ta ky n'aa. † **16:15** P'ooj ub, Jerusarënh bá hasooh do P'op Hagä Do tób n'aa hagä n'aa sa wahë n'aa awät kawööt doo da atsëem. Tii d' tawënd'oo tahag'ääs hyb n'aa tób hagä n'aa ramatakä bá. Tawyyd bá tób hagä n'aa see hahÿÿ doo, rado hóm ta saroor, raju hóm, tii bá ramejüü bag hënh tababaaj hóm hyb n'aa ta tób hënh. Ti ky n'aa gó Jesus beh'üüm tamatëeh do baad ji gada do ky n'aa hä. * **17:1** Panang Babirõn ramaneënh do ky n'aa ti yÿnh hajök do sii heÿÿh do jowäw hapäh doo. *Panang babuuj P'op Hagä Do mak'yyis doo, ta see hedoo do hyb n'aa jew'yyk do ky n'aa tii. Hajõng do tamii, hajõng badäk hahÿÿ hëej babuuj, panang buuj ky s'üüt doo.* † **17:2** Sahõnh hë häj n'aa sa wahë n'aa raky dahë däk, ramoo boo däk nesaa do ta ti panang buuj sa hä metëeh doo. Séd rah'yyb hedo däk nesaa do hä, tahananäng pé tii.

ÿÿh. ÿÿj hajök do sii he'ÿÿh do sa ÿÿn. Sahönh hê tak'êp nesaa do badäk hahÿÿ bâ hanäng do du n'aa doo." Tii d' né takerii däk ta maboos hâ, tahanäng pé baad ji nahapäh doo.

⁶ Aoom ÿÿnh hadoo doo. Tawén oom, P'op Hagä Do karapee tsyt hê ta wê kasëew bong do sa majyyw, Jesus ky n'aa nerét do sa majyyw tadej'êep do teëg wät do hyb n'aa.

Tak'êp ÿ hyb n'aa meuj wät ÿÿnh hadoo do ÿ bahapäh bâ.

⁷ Tii bâ ääs ky hadoo hâ ÿÿ: "Hêd n'aa mahyb n'aa meunh? Öm ÿ maher'oot da ÿÿnh ky n'aa, nyy d' tahanäng péh. Öm ÿ maher'oot da na-ääj hê tabanas'aa setsi nuu näng doo, ji moo sahönh hê s'ään näng do ÿÿnh jó jasoo do ky n'aa, nyy d' tahanäng péh.

⁸ Tabanas'aa mahapäh doo, pooj jé tabawäd wät paah. Da hê dooh tawäd bâ. Ti hadoo né hê tak'êp t'öp gadarong doo gó naa, tabanesaa hênh naa taganyyh da tagawatsig hóm hyb n'aa kâ. Badäk hahÿÿ bâ habong doo, sa häd badäk hahÿÿ kapahuu däk noo gó naa kanerih do edêb had'yyt do gadoo do heen n'aa hâ, rahyb n'aa meunh da tabanas'aa rabahapäh bâ. Pooj jé tabawäd wät paah, da hê dooh tawäd bâ. Ti awät né da hÿ jawén p'aa hênh kâ", näng ääs kyyh.

⁹ Ti taky hadoo ênh: "Taw'ääts hê tak'êp ji h'yy ganäng ta tii hâ, ji bahapäh hyb n'aa nyy d' tahanäng péh. Setsi hedoo do ta nuuh, setsi waëë ÿÿnh jó jasoo doo.† Setsi ta nuuh, setsi bagä n'aa heen n'aa na-ääj hê.

¹⁰ Setsi hedoo do paa kâ, ji moo séd me dooh booh. Setsi hedoo do sa see tabag'ääs da hê. Ta seeh, tagadëëg ub hadoo doo, dooh tana nâ bâ. Takajaa bâ kâ, tabag'ääs da kanahên d'os hê ub.

¹¹ Tabanas'aa pooj jé hawät do paah, da hê nawät nâ doo, oito hado däk do bagä n'aa da tii, t'öp gadarong doo gó naa tabanyyh bâ kâ. Setsi bag'ääs do hadoo pé tii. Tagadëëg ub da P'op Hagä Do gawats'iik da tii", näng ta kyyh.

¹² Tii bâ ahöm nâ ta kyyh: "Ji moo sahönh hê hedoo do ta s'ään mahapäh doo, ji moo sahönh hê hâj n'aa wahê n'aa. Dooh radu do nâ bâ rabag'ääs doo. Ti hadoo né hê, kanahên d'os hê ub rabag'ääs da tabanas'aa sii.

¹³ Séd rah'yyb hedoo da ji moo sahönh hê hedoo doo. Ragadoo da tabanas'aa sa wahê n'aa tabahadoo hyb n'aa. Sa hejój, rahyb n'aa jew'yyk do ranoo da tabanas'aa hâ.

¹⁴ B'éé T'aah wê da rakamaj'ii. Tii d' né paawä rabad'oo da, B'éé T'aah j'aa et'ëëk da sa hâ, sa wahê n'aa heh'äät doo, hyb n'aa jewyk do sa wahê n'aa B'éé T'aah tabahadoo do hyb n'aa. Ta sii had'yyt hê da rababok ta wê tanaëëj bong doo, ta wê tatsyyd bong doo, ta hâ h'yy kanerét doo", näng mä ääs kyyh.

¹⁵ Tii bâ ääs ky hadoo ênh hâ ÿÿ: "Hajöng tamii mahapäh do ta takëen hâ ÿÿnh hajök do sii heÿÿh do hasooh doo, hajök do badäk hahÿÿ hâ habong do tii. Sahönh hê hâj n'aa buuj, sahönh hê sa kyyh her'oot do tii.

¹⁶ Tak'êp da tabanas'aa, ji moo sahönh hê hedoo do ta s'ään, ji moo sahönh hê hêëj sa wahê n'aa, rakawaj'ään da ÿÿnh hajök do sii heÿÿh do wê. Ramakyyys da. Rado hóm da sahönh hê ta wê hanäng doo. Rakabo nyyh da ta saroor, ta si n'aa hê tabawät hyb n'aa. Rawêh da ta dab, raju jëng da teëg hōō me.

¹⁷ Tii d' rawén d'oo da P'op Hagä Do an'oo däk do hyb n'aa sa h'yyb gó, takarên do ramoo bok hyb n'aa. Ti hyb n'aa né hê séd rah'yyb hedo padëëk, sa hejój, rahyb n'aa jew'yyk do rawén noo tabanas'aa hâ. Tii d' rabad'oo da P'op Hagä Do ky däng do paa takaja däk bâ kâ.

¹⁸ ÿÿnh pan'aa paa mahapäh doo, panang ky n'aa etsëeh do tii, badäk hahÿÿ bâ hanäng do hêëj wahê n'aa hâ mejüü doo", näng ääs kyyh.

18

Panang Babirôn häd näng do gawatsig hóm do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ta ti jawén ÿ hapäh ääs see hÿ pong jé naa hahyng doo. Tak'êp tahyb n'aa jawyk. Tak'êp tagabarêh do hyb n'aa badäk hahÿÿ bâ haw'ääts hê ta bag däk.

² Tak'êp hadoo doo me taky hadoo:

"Gawatsig kân, gawatsig kân panang tak'êp ky n'aa etsëeh do paa Babirôn häd näng doo!

Karap'aar h'yyb nesaa do panang däg tii.

Ta tii bâ sahönh hê hedoo pé taw'ëed nesaa do ramoo boo däk sa maag.*

³ Babirôn wén gawatsig hóm, ÿÿnh hajök do sii heÿÿh do hadoo, naëng oow mahÿÿnh do sahönh hê badäk hahÿÿ hâ habong do sa hâ tan'oo däk do hyb n'aa,

tak'êp baad nadoo do ramoo bok hyb n'aa ta sii,

† 17:9 Ta wób sa hâ, setsi bagä n'aa hajöng hâj n'aa bag'ääs do ta ti **setsi waëë**. Ta wób sa hâ Roma panang ky n'aa tii, setsi waëë häd tüü nu däk do jó Roma panang katamaa däk do hyb n'aa. Ta wób sa hâ Jerusarênh ky n'aa. * 18:2 Judah buuj sa hâ ti anäng taw'ëed nesaa doo. Ji nawêh do tii. † 18:3 Hahÿÿ d' tahanäng pé ti ta sii *rabaÿÿh hadoo: Panang buuj rah'yyb mahüüm sahönh hê hâj n'aa wahê n'aa, sa karapee sii hê, baad nadoo do P'op Hagä Do ganen'aak do ramoo bok hyb n'aa. Dawëë P'op Hagä Do mahân rababok ran'oo bâ.*

tak'ëp sa wë P'op Hagä Do kawajään hanoo doo.

Sahõnh hë häj n'aa sa wahë n'aa rabahe'yÿh hadoo ta ti yÿnh hadoo do sii.[†]

Tak'ëp rama enä däk ajyy hes'ëem doo, sahõnh hë sa h'yyb karën do panang buuj rabetsëë do hyb n'aa sa hä", näng.

⁴ Tii bä y maa napäh kyyh see hÿ pong jé hana do hahÿy da ky hadoo doo:

"Karapé haa, bë beréd däg ta ti panang.

Bë beréd däg, nesaa do ramoo bok do sa h'yyb hataa bë nahadoo hyb n'aa, sa hä y rejää do mahänh bë kedëeb bong hyb n'aa.

⁵ Tak'ëp tabahajõo däk nesaa do ramoo bok doo.

P'op ji at'ëeg sëek do hadoo, wë hä kaja däk do hadoo tii.

Dooh P'op Hagä Do mabaan bä nesaa do ramoo bok doo.

⁶ Baad nadoo do ta wób hä ramoo bok do bë[‡] moo boo Babirõn panang buuj hä.

Nesaa do panang buuj ramoo bok do bahänh da bë an'oo bä ta hä baad nadoo doo.

Tak'ëp bë mekuuj reëek do pan'aa, panang buuj ta wób sa hä ran'oo däk do bahänh.

⁷ Sa hä hë rah'yy kasab'ee do paa pénh, sa hä hë hajõng dajëer rah'ëenh do paa pénh bë an'oo bä kã rahoop hyb n'aa, rah'yy katõn hyb n'aa.

Hahÿy da h'yy kasab'ee doo gó Babirõn panang buuj raky hadoo sa h'yyb gó:

'Sa wahë n'aa yÿnh bag'ääs do tyng n'aa jó hasooh do ér panang.

Yÿnh patug tamaa wät do nado ér panang. Dooh ér h'yy ketón da', näng panang buuj sa kyyh.

⁸ Tii d' rah'yy kasab'ee do hyb n'aa, séd noo gó né da baad nadoo do kajaa da sa wë:

Dajëb kajaa da sa wë, h'yy ketón da, as'aah da.

Tëeg hõö gó da panang baooj jëng.

Tii da tawén hadoo, tak'ëp tabahejooonh,

tak'ëp takabaj'aa do hyb n'aa P'op Hagä Doo,

Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do panang buuj ky n'aa etyy doo", näng mä hÿ pong jé hana do kyyh.

⁹ Badäk hahÿy bä häj n'aa sa wahë n'aa ta sii rabahe'yÿh do hadoo do paah, ta sii hajõng dajëer rah'yy karën do jawén rah'ëenh do paa a'oot da panang haooj jëng do tsyg rabahapäh bä. A'oot da, rah'yy ketón da ta hyb n'aa.

¹⁰ Dawë hä rababë hõm da, panang buuj rahoop do rajeÿÿm do hyb n'aa rahob bä. Hahÿy da sa kyyh:

"Baad nado né hë a wë kajaa do panang ky n'aa etsëeh doo,

baad nado né hë a wë kajaa do Babirõn, panang hejooonh doo,

séd noo gó õm P'op Hagä Do rejää do kaja däk do hyb n'aa!", nãk da häj n'aa wahë n'aa sa kyyh.

¹¹ Ajyy hes'ëem do a'oot da, rah'yy ketón da panang hyb n'aa, dooh hets'ëe wät pé do hyb n'aa sa wak'ääb marakate yb gó rame-naa doo.

¹² Dooh hets'ëe wät pé k'ääts tég gabarëeh doo, k'ääts tég hawak doo, gabarëeh do perora häd näng doo. Dooh hets'ëe wät pé rino häd näng do s'ëeb pään tak'ëp baad hadoo doo, pään jabaruut péh, pään häd hahiin doo, pään sawasaab is do seda häd näng do s'ëeb, sahõnh hë hedoo pé b'aa buu benyym doo, sahõnh hë hedoo pé ta hood erepääts[§] tég s'ëeb ramoo bok doo, b'aa ky n'aa gebah do s'ëeb, k'ääts tég hahiin do s'ëeb, sapaar s'ëeb, pä mar-more häd näng do s'ëeb na-ääj hë.

¹³ Dooh hets'ëe wät pé sa hä b'aa kanera häd näng do syyj, ji waa ty gamabuuj, buu benyym do ji hawuuk doo, buu benyym do in-sijëen häd näng doo, b'aa tæg buu benyym do s'ëeb miir häd näng doo, buu benyym do see pé na-ääj hë. Dooh hets'ëe wät pé sa hä uwa s'ëeb mahÿÿnh doo, joom ag oriib syyj, tiriig ag, tiriig s'ëeb, booj yb, b'ée, kawaaro, ta hood kawaaro takyyk doo. Dooh na-ääj hë hets'ëe wät pé ajyy yÿj sa karom pan'aa, ajyy kaneb'oooh noo gó rameso padëek do na-ääj hë sa karom pan'aa.

¹⁴ Tii bä hahÿy da da sa kyyh panang hä:

"Dooh wäd a wë tak'ëp magen'aak do paah.

Dooh wäd tak'ëp ky n'aa gebah do a wë hanäng do paah.

Dooh wäd gabarëeh do a wë hanäng do paah.

Dooh takawyyd wäd bä ta tii", nãk da sa kyyh.

¹⁵ Ajyy wekãp do ta ti hedoo do panang babuuj hä hes'ëem do paah, tak'ëp ma enä padëek doo, dawë hä rababë hõm da, panang buuj rahoop do tak'ëp rajeÿÿm do hyb n'aa rahob bä. A'oot da, h'yy ket'oon da.

¹⁶ Hahÿy da da sa kyyh:

"Baad nado né hë a wë kajaa do panang ky n'aa etsëeh doo.

[‡] 18:6 Dooh baad ji hapëe bä jaa hä ta ti takamejüü. Ääs panang rejää do hä apäh takamejüü. Ji moo sahõnh hë häj n'aa wahë n'aa sa ky n'aa 17.16 hä takerii däk do hä apäh takamejüü na-ääj hë. [§] 18:12 Mäs kyy me *elefante*.

Pãän, rino häd näng do s'ëeb tak'ëp baad hadoo doo,
 pãän jabaruut péh, häd hahiin pé panang babuuj rapadedëek do paah.
 K'ääts tég gabarëeh doo, pä gabarëeh do ky n'aa gebah doo,
 gabarëeh do perora häd näng do na-ääj hë sa hetsó paah.
 17 H'yy katón n'aa näng né hë panang hä kajaa doo,
 séd noo gó gawatsig hõm do hyb n'aa tak'ëp hadoo do ta ma paah", näk hes'ëem do sa kyyh.

Dawë hä rababë hõm da marakate yb gó moo bok do sa wahë n'aa, ta gó habok doo, marakate yb gó moo bok doo, marakate yb gó men'aa do paa hä ta sãm gad'oo doo.

18 Hahÿÿ da da sa kyyh panang haooj jëng do tsyg rabahapäh bä: "Doo hahÿ hadoo pé panang tak'ëp ky n'aa etsëeh pé", näk da.

19 K'ääts ooj rehaa da sa nuu hä.** A'oot da, h'yy ket'oon da. Hahÿÿ da da sa kyyh:

"Baad nado né hë a wë kajaa do panang ky n'aa etsëeh doo.
 Tak'ëp panang buuj rama enäh do hä marakate yb danäh rama enä padëek.
 H'yy katón n'aa näng né hë panang hä kajaa doo,
 séd noo gó gawatsig hõm do hyb n'aa tak'ëp hadoo do ta ma paah", näk sa kyyh.

20 Taw'ääts hë bëë kä, hÿ pong jé habong do bë h'yy gadejah. Bëeh, tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew bong doo, 12 hedoo do Jesus mejüü doo, Jesus ky n'aa rod hedoo do na-ääj hë, taw'ääts hë bë h'yy gadejah, nesaa do hä P'op Hagä Do ky n'aa ety däk do hyb n'aa panang buuj, nesaa do bë hä ramoo bok do paa hyb n'aa.

21 Tii bä ääs tak'ëp kabaj'aa do see tado däk pä tak'ëp haeh doo, ti tadawäts kãn tame akajar me. Pä tadawëes bä taky hadoo:

"Tii bä né kä, tak'ëp baad nadoo doo me tagawatsig kãn da panang ky n'aa etsëeh doo, Babirón.
 Doo da rahapëë wäd bä hahÿ panang", näng ääs kyyh.

22 Tii bä panang gawatsig hõm do hä ääs ky hadoo:

"Hÿ jawén dooh ji maa napäh pé a mahang retën do nahëeh,
 ji gamehÿÿh do nahëeh,
 jãm hejãm do sa kyyh.
 Hÿ jawén dooh ji awyyd wät pé da a mahang ramoo bok do hä moo bok doo.

Hÿ jawén dooh kawyyd wät pé a mahang tiriig ag kamawõds doo,
 tiriig s'ëeb moo bok doo.

23 Hÿ jawén dooh ragataas pé ta bag hahÿ panang bä.

Hÿ jawén dooh ji maa napëë wäd bä aj'yy katëë do pan'aa,
 ÿÿnh katëë do pan'aa sa kyyh a mahang.
 Tii d' tawén hadoo, ky n'aa ets'ëeh do hyb n'aa paah,

hyb n'aa jewyk do hyb n'aa paa badäk hahÿÿ bä a panang bä hes'ëem do paah.

Ramehëm doo me a babuuj rawedii,
 ta s'ee hënh rah'yyb mahüüm do hyb n'aa sahõnh hë badäk hahÿ hëëj babuuj.

24 Babirón panang bä radej'ëep paa P'op Hagä Do ky n'aa rod,

P'op Hagä Do wë kasëew bong do na-ääj hë.
 Babirón panang hyb n'aa badäk hahÿ haw'ääts hë radej'ëep paa sa da hadoo doo.

Ti hyb n'aa P'op Hagä Do wén gawats'iik ta tii", näng mä ääs kyyh.

19

P'op Hagä Do raj'aa etsë do ky n'aa hahÿÿh

1 Ta ti jawén ÿ maa napäh tak'ëp kanekan do hÿ pong jé habong do sa kyyh. Hahÿÿ da tak'ëp sa kyyh:

"Ër j'aa etsë P'op Hagä Doo!

Ti né hë ti ji hed'ëep doo.

Taw'ääts hë P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh do takabaj'aa.

Taw'ääts hë sahõnh hë tabag'ääs.

2 Baad had'op, heh'ääts sahõnh hë sa hä taky n'aa ety doo.

Ti hyb n'aa taw'ääts hë ji j'aa etsë P'op Hagä Doo.

Babirón buuj, ÿÿnh hajök do sii heÿÿh do hadoo do ky n'aa etsëeh do

P'op Hagä Do ky n'aa ety däk nesaa doo hënh.

Baad nado boo sahõnh hë badäk hahÿÿ bä habong do panang buuj ran'oo bä.

ÿÿnh hajök do sii heÿÿh do hadoo tii, aj'yy tah'yyb tatuk do ta ÿÿm tawadii hyb n'aa.

Sa h'yyb gó P'op Hagä Do reréd hõm ran'oo bä,

daap hadoo do hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa.

Ta karapee radej'ëep do majjyw sãm P'op Hagä Do abaaj kãn panang buuj sa hä", näk sa kyyh.

3 Tii bä p'aa hënh raky hadoo:

"Ää j'aa etsë P'op Hagä Doo!

As'ëëg had'yyt hë panang haooj jëng do tsyg.

** 18:19 Rah'yy ketón do heen n'aa tii.

Dooh tahëej bâ rahoop doo”, nâk sa kyyh.

⁴Tii bâ 24 wahê n'aa hedoo doo, ji meheet pé kabaj'aa do na-âaj hê rabehyy b'êeh P'op Hagâ Do pooj jé, tabag'âas do tyng n'aa jó hasooh doo. Tii b' raj'aa etsê ta hâ. Hahÿy da sa kyyh: “ÿÿ, tii d' né hê. Taw'ââts hê hajök do rahe'oot doo. P'op Hagâ Do êr j'aa etsê!”, nâk sa kyyh.

⁵Tii bâ, P'op Hagâ Do bag'âas do tyng n'aa bâ naa rê tanyy ky hadoo:

“Bêeh, sahõnh hê ta karapee tak'êp ta hâ weh'êeh doo,
ky n'aa nets'âs doo, ky n'aa etsêeh doo,
bê j'aa etsêê P'op Hagâ Doo”, nâng her'oot do kyyh.

⁶Tii bâ ÿ maa napâh tak'êp kanekan do sa kyyh. Gawakaa p'op hana do ky hadoo sa kyyh, et'oom do ky hadoo. Hahÿy da sa kyyh:

“P'op Hagâ Do Sahõnh Hê Haj'ap Doo,
Tak'êp Hyb N'aa Jawyk Do êr h'yy kaha'eeh
do sahõnh hâ tabag'âas.

Ti hyb n'aa êr j'aa etsê ta hâ!

⁷Taw'ââts hê êr tsebê, êr h'yy gadejah,
taw'ââts hê êr j'aa etsê ta hâ,
kaja dâk do hyb n'aa B'éé T'aaah katêê doo kâ.
Ta ÿÿm pan'aa gadaa dâg kân ta patug kajaa
raketêê hyb n'aa.*

⁸Ta ÿÿm pan'aa hâ takan'oo dâk ta saroor
pâân papuu j rino hâd nâng do tak'êp
baad hadoo do s'êeb.

Baad hadoo do tsyt hê P'op Hagâ Do wê
kasêw bong do ramoo bok doo,
baad hadoo do rababok doo, tahanâng pé
ti pâân rino hâd nâng do s'êeb tak'êp
baad hadoo doo”, nâk sa kyyh.

⁹Tii bâ âas ky hadoo hâ ÿÿ: “Merii hahÿÿh,
'Ky n'aa kedêng da B'éé T'aaah katêê do jâm
n'aa hênh katsyyd bong doo.” Tii b' âas ky
hadoo nâ: “Ti né hê P'op Hagâ Do kyyh
heh'âat doo”, nâng âas kyyh.

¹⁰Tüü ÿ badêê jat tii bâ âas tsyym pa,
ta hâ ÿ j'aa etsê hyb n'aa paawâ. Tii b'
taky hadoo hâ ÿÿ: “Dooh. Tii d' madoo
manâh. P'op Hagâ Do karom né ÿÿh, ta
karom mabahadoo doo da né hê, a wakâân
hedoo do Jesus metêeh do hâ h'yy kanerét
do ta karom rabahadoo doo da na-âaj hê.
Taw'ââts hê P'op Hagâ Do ti maj'aa etsêê.
P'op Hagâ Do karom ÿÿh bê nemuun ÿ wên
nâng, jâam hê Jesus metêeh do tii, êr ta ky
n'aa rod hedoo doo, ta wób hâ maher'oot
doo”, nâng âas kyyh.

*Kawaaro hawak do jó hasooh do ky n'aa
hahÿÿh*

* 19:7 Ket'êe do ky n'aa gó rabeh'üüm Jesus hâ h'yy ka'eeh do séd rah'ybh hedo dâk do ta hâ ky n'aa. **Ta ÿÿm pan'aa**, ta hâ h'yy ka'eeh doo.

¹¹Tii bâ ÿ hapâh hÿ pong jé noo kasêets
hõm doo. Pój ÿÿ jé ÿ hapâh kawaaro hawak
doo. Taher'oot Do Ji Ky Daheeh Doo, Heh'âat
Do na-âaj hê ta jó hasooh do hâd. Baad ub
taky n'aa etyy taky n'aa etyy doo. Dooh
tesõts hõm bâ. Baad ub ti ta majÿi wê taka-
maj'ÿi doo, dooh daap hê sa wê takamajê bâ.

¹²Gabarêeh ta matym, têêg hõõ hadoo.
Hajõng ta nuu hâ hatoonh do ta soog,
tabag'âas do heen n'aa. Ta hâ takerii dâk ta
hâd. Dooh hapâh pé ta ti ta hâd. Jâam hê ta
daaj hê tabahapâh.

¹³Majyyw ta saroor hâ. P'op Hagâ Do
Kyyh ta hâd seeh.

¹⁴Hÿ pong jé warahén n'aa kawaaro
hewak do jat'oonh do ta jawén rabana. Pâân
rino hâd nâng do s'êeb tak'êp baad hadoo
doo, papuu j, sa saroor.

¹⁵Ta noo gó naa sên-jeer hehâm do
ganyyh. Ta me taj'aa et'êek sahõnh hê badâk
hahÿÿ bâ hanâng do hâj n'aa babuu j. Tak'êp
tamejüü da sa hâ, dooh tat'yid mehÿin da
ky nadah'eeh doo. Tatu me sapaar s'êeb,
tabag'âas do heen n'aa me tabag'âas da sa
hâ. Uwa ag ta hood gó ji getsi doo da ji
tsyym me, P'op Hagâ Do Sahõnh Hê Haj'ap
Do tak'êp takawajâan doo gó kawaaro jó
hasooh do rejâa da nesaa do moo bok doo.

¹⁶Ta hatsê hâ, ta hâ hadâk doo, ta kóm hâ
na-âaj hê takerii dâk hahÿ ta hâd seeh: “Sa
Wahê N'aa Heh'âat Doo, Hyb N'aa Jew'yik
Do Sa Wahê N'aa.”

¹⁷⁻¹⁸Tii b' ÿ bahapâh âas see papÿÿj jó
hagêet doo. Tak'êp hadoo doo me ta kyyh
tanaêehh sahõnh hê taw'êed dab hawêh doo,
wê hâ habong doo. Hahÿÿ da ta kyyh sa hâ:
“B'êep dana bê bawêh hyb n'aa bê hâ P'op
Hagâ Do anoo doo. Hâj n'aa sa wahê n'aa sa
dab, warahén sa wahê n'aa sa dab, karejan
do sa dab, kawaaro sa dab, kawaaro jó
hat'oonh do paa sa dab bê tâ da. Sahõnh
hê badâk hahÿÿ bâ habong do sa dab, kariw
n'aa temah do sa dab, sa karom sa dab, ky
n'aa etsêeh do sa dab, ky n'aa nets'âs do sa
dab na-âaj hê da bê tâ”, nâng âas papÿÿj jó
hagêet do kyyh taw'êed sa tâ hawêh do hâ.

¹⁹Tii bâ kâ, ÿ hapâh tabanas'aa akajar
me hanyyh do paah, hêj sa wahê n'aa
sa warahén sii hê séd hâ rakata padêek,
kawaaro jó hasooh do wê, ta warahén da-
heeh sa wê rakaneb'ooch hyb n'aa paawâ.

²⁰Tii d' rakarên né paawâ, tabanas'aa
kamaso dâk. Ta ky n'aa rod noo kanesa
doo, meuj n'aa nâng do moo wât do paa na-
âaj hê takamaso dâk, tii bâ, rabadêp nâ bâ,
karaj'aa hadoo doo gó, têêg hõõ gó, saw'aak
do hahõng doo gó radewâts bêej kân. Meuj
n'aa nâng doo me ta ky n'aa rod noo kanesa
do wedii paa tabanas'aa heen n'aa gad'oo

doo, kabariih, tabanas'aa heen n'aa hyb n'aa jew'yyk doo.

²¹ Sahõnh hē sa kyyh has'ūūt do paah, kawaaro jó hasooh do neboh bēēh ta sēn-jeer me, ta noo gó naa ganyyh doo me. Sahõnh hē taw'ēēd sa dab hawēh do noo nehōj padäg tak'ēp kanekan do hyb n'aa sa tä.

20

Miw hedoo do ta baab ky n'aa hahȳh

¹ Tii b' ŷ hapäh ääs see h̄y pong jé naa hahyng doo. Tak'ēp t'ōp gadarong do tabanesaa do noo tēg ta moo gó. Haak sapuuw hadoo haeh do tatón ta moo gó.

²⁻³ Tii b' tamaso dāk tabanas'aa dõm nāng doo, aw'yy hadoo do pooj hawät do Dijab ramaneēnh doo, Nesaa Do Yb. Tamaw'yyd dāk haak sapuuw hadoo doo me, tii b' tak'ēp t'ōp gadarong doo gó tadawäts hyy kån. Miw ta baab tabagēēt. Tii b' ääs noo gatsēē dāk, tanoo garib dāk t'ōp gadarong do tabanesaa do nooh, badāk hahȳ häj n'aa babuuj tawad'ii mahānh miw hedoo do ta baab noo gó. Miw hedoo do ta baab jawén paa bā, takado nyyh dó da.

⁴ Tii bā ŷ hapäh rabag'ääs do tyng n'aa. Ta jó rabat'oonh tii, sa hā P'op Hagä Do an'oo dāk do ta wób raky n'aa ety hyb n'aa.* ŷ hapäh na-āāj hē baad hadoo do Jesus metēēh do ranerēt do hyb n'aa, P'op Hagä Do kyyh ranerēt do hyb n'aa ranu gehōg bong do sa h'yyb tym. Ta ti dooh paa rahyb n'aa jewyyg bā tabanas'aa. Dooh paa rahyb n'aa jewyyg bā kabariii tabanas'aa heen n'aa. Dooh paa ragado bā tabanas'aa heen n'aa sa maboer hā, sa moo hā. Ta ti ragenā boo kån, tii b' Kristo sii rabagāā kån miw ta baab noo gó.

⁵ Jääm pooj jé ji ganyyh do tii. Dejēp do wób dooh ragenā boo bā miw hedoo do ta baab noo gó.

⁶ Ky n'aa kedēng, tsyt hē P'op Hagä Do wē kasēēw bong tii, jääm hē pooj jé ji ganyyh do noo gó gen'yyh doo. Ta ti hedoo doo, dooh da rahob bā banesaa hēnh, pawóp nuu me däg radejēp do kamaneēēnh doo.† P'op Hagä Do wē, Kristo wē na-āāj hē ramoo bok da, sa hā rahyb n'aa jew'yyk da. Kristo sii rabag'ääs da miw ta baab noo gó.

⁷ Miw hedoo do ta baab tabēēj hõm jawén paa bā, Nesaa Do Yb kado nyyh dó tabagēēt doo gó naa.

⁸ Ahõm da tii bā badāk hahȳ bā haw'ääts hē, sahõnh hē häj n'aa babuuj tawedii hyb n'aa. Séd hā da rakata padēēk tan'oo bā,

Gog, Magog ramaneēēnh doo,‡ rakaneb'oooh hyb n'aa. Tak'ēp rakanekan da. K'ääts tēg akajar nabyy me hanāng do hawób né da.

⁹ Jé pad'yyt hē badāk hahȳ bā naa rabena da. P'op Hagä Do karapee panang, panang P'op Hagä Do kamahān do ranu haw'ōōd dāk da, sa wē rakamaj'ii hyb n'aa paawā. Tii bā h̄y pong jé naa tēēg hõō adēē hyng da sa jó. Sahõnh hē ragawatsig hõm da, aooj jēng da.

¹⁰ Tii bā, Dijab, hēēj babuuj wedii do paah, radawäts tu tame karaj'aa hadoo doo gó, saw'aak do§ hahõng doo gó, tabanas'aa, ta ky n'aa rod noo kanesa do radewäts bēēnh do paa me. Ta tii bā rahob had'yyt hē. Dooh da tahēēj bā rahoop doo.

Dejēp do paa P'op Hagä Do ky n'aa ety do ky n'aa hahȳh

¹¹ Tii bā ŷ hapäh tabag'ääs do tyng n'aa haeh doo, hawak doo, ta jó hasooh do na-āāj hē. Ta jasoooh do matym gó hanāng do paa badāk hahȳh, wē na-āāj hē bedo bong.

¹² Tii bā sahõnh hē dejēp do paah, ky n'aa ets'ēēh do paah, ky n'aa nets'ās do paa na-āāj hē P'op Hagä Do bag'ääs do tyng n'aa pooj jé rababē kån ŷ hapäh. Tii bā ma kahé bāh hā kasēēts däg kån ta hā ramoo bok do kerih doo. Ma kahé bāh, edēb had'yyt do gadoo do sa hād kerih do heen n'aa tagasēēts hõm na-āāj hē. Tii b' dejēp do paa P'op Hagä Do ky n'aa ety dāk. Ma kahé bāh hā takerii dāk ramoo bok do paah. Ramoo bok do pénh raky n'aa kety dāk.

¹³ Dejēp do paa akajar me pehās do paah, dejēp doo, dejēp do rababong bā habong do na-āāj hē P'op Hagä Do ky n'aa ety dāk. Ramoo bok do pénh né hē sahõnh hē raky n'aa kety dāk.

¹⁴ Tii bā dajēb gawatsig hõm. Ades hād nāng doo, dejēp do rababong do gawatsig hõm na-āāj hē. P'op Hagä Do dawäts hõm ti ta me, karaj'aa hadoo doo gó, tēēg hõō hahõng doo gó. Akajar hahõng doo, pawóp nuu me däg dajēp do tii.

¹⁵ Ta tii bā radewäts bēēnh sahõnh hē sa hād kanerih do edēb had'yyt do gadoo do heen n'aa hā.

21

Jerusarēnh papuuj ky n'aa hahȳh

¹ Tii bā wē papuuj, hēēj papuuj ŷ bahapēē kån. Badāk hahȳ pooj jé hanāng do paah, wē pooj jé hanāng do paa bedo bong. Dooh boo akajar.

* 20:4 Tahajaa na-āāj hē ji erii bā: "Ta wób rabag'ääs hyb n'aa." † 20:6 Taw'ääts hē 2.11 hā ji ner'oot ta ti ky n'aa. ‡ 20:8 Ta ti Gog, Magog ramaneēēnh doo, Nesaa Do Yb karapee P'op Hagä Do wē h'yy kawereem do sa h'yyb mahūūm n'aa tii, P'op Hagä Do karapee wē kaneb'oooh doo. § 20:10 Mās kyy me ta ti saw'aak do ramaneēēnh *exofre*. Tak'ēp mahȳh do ta tsyg ji poo gó tajēē bā. Tak'ēp tabahõng, tak'ēp ta buu banesaa. * 21:2 P'op Hagä Do karapee sa panang tii.

² Tii bā panang Jerusarēnh papuuj,* tsyt hē P'op Hagā Do wē kasēew dāk do ŷ bahapāh hŷ pong jé naa hahyng doo, P'op Hagā Do bawāt doo bā naa. Tak'ēp tabanām, maruus katēē do pan'aa saroor tak'ēp hanām do dadāk doo da, ta patug pan'aa tagadoo hyb n'aa hadoo.

³ Tii bā P'op Hagā Do bag'āās do tyng n'aa bā naa rē tanyy ky hadoo: “Hŷŷ kā, ajyy, ŷŷŷ rababok doo bā P'op Hagā Do panang. Sa mahang P'op Hagā Do bawāt da. Ta karapee da tii. Sa sii né da P'op Hagā Do bawāt. Ti né hē ti rah'yy kaha'eeh doo.

⁴ P'op Hagā Do awug hōm da sa ty nabēeh. Dooch wād dajēb. Dooch dajēp do hyb n'aa h'yy katōn wāt pēh, dooch wād do hyb n'aa dajēb. Dooch ji aod wād bā. Dooch ji ahob wād bā. Tii d' tawēn hadoo da, hadoo wāt do hyb n'aa pooj jé hanāng doo”, nāng P'op Hagā Do bag'āās do tyng n'aa bā naa ganyyh do kyyh.

⁵ Tii b' tabagā tyng n'aa jó hasooh do ky hadoo: “Sahōnh hē papuuj dāk ŷ an'oo bā”, nāng. Ti taky hadoo hā ŷŷ: “Merii sahōnh hē hahŷ ōm ŷ maher'ood wāt doo. Te hub né hē hahŷ ŷ her'oot doo, tahajaa ji ky dahē bā”, nāng.

⁶ Tii b' taky hadoo ēnh: “Sahōnh hē kaja dāk. ŷ né hē Aw-Pah, ŷ né hē Omekah. ŷ né hē jāām hē pooj jé hawāt doo, ŷ né hē tagadēeg ub hawāt doo. Hoo kaanh do hadoo do hā ŷ anoo da tabeēēk hyb n'aa naēng ji edēb had'yyt hē hanoo doo. Bag hēnh ŷ banoo da ta tii. Dooch ta sām ŷ gahēēn bā.

⁷ Jé nesaa do hā j'aa ketsē do paa hā ŷ anoo da sahōnh hē hahŷ papuuj ŷ pehuuj wāt doo. ŷ da P'op Hagā Do rah'yy kaha'eeh doo. Karapé haa d' tii.

⁸ Tii d' nado hēp ŷ n'aa rahoop do je'ŷŷm do hyb n'aa ŷ rahyb n'aa eréd hōm do sa hā, Jesus hā h'yy kanae bong do sa hā, nesaa do sa h'yyb gō hanāng do sa hā, sa da hadoo do dahej'ēep do sa hā, sa ŷŷm sa patug nadoo do sii he'ŷŷh do sa hā, mehēm do sa hā, kabarii hā h'yy ka'eeh do sa hā, daap men'yyh do sa hā na-āaj hē. Karaj'aa hadoo doo gō, tēeg hōh hadoo doo gō, saw'aak do hahōng doo gō radewāts bēēnh da tii. Pawóp nuu me dāg dajēp do tii”, nāng hā ŷŷ P'op Hagā Doo.

⁹ Tii bā setsi hadoo do āās, setsi baad nadoo do badāk hahŷŷ bā habong do ahoop do man'aa do paa see ana kān wē ŷŷ, ti hā ŷ taky hadoo: “B'ēep. Maruus hadoo doo, B'ée T'aah ŷŷm pan'aa hadoo do ŷ metēēh da a hā”, nāng ta kyyh.

¹⁰ Tii bā s'ēēh hadoo ŷ bahapāh P'op Hagā Do Sahee an'oo bā. Sāh ŷ hadoo doo gō āās ŷ

tamahūūm kān waēē aeh do p'op nu dāk doo hēnh. Ta tii bā Jerusarēnh papuuj, tsyt hē P'op Hagā Do wē kasēew dāk do panang, hŷ pong jé, P'op Hagā Do bawāt bā naa hahyng do tametēēh hā ŷŷ.

¹¹ Panang gabar'ēēng dāk P'op Hagā Do bag tak'ēp gabarēēh do an'oo bā. Pā tak'ēp ky n'aa gebah do gabarēēh do hadoo tagabar'ēēng. Pā gabarēēh do jas-peh hād nāng do ty gahiin do hadoo, hapees do hadoo. Tak'ēp ty ganām pā tēg hawak do hadoo.

¹² Panang w'oo hā ta hadē tak'ēp p'op nu dāk doo. 12 ta nooh. Sēt ta noo ken'yyh do hā āās see bagēēt. Sēt ken'yyh ta noo hā takerii dāk 12 hedoo do Isaraēw taah sa panaa du n'aa do sa hād.

¹³ Papŷŷŷ hana hēnh tamawoob hē ta nooh. Papŷŷŷ hahyng hēnh tamawoob hē. Ta karawaa me tamawoob hē, ta karawaa see me tamawoob hē ta nooh.

¹⁴ 12 pā ta hadē hejój n'aa. Sēt ken'yyh do hā takerii dāk 12 hedoo do B'ée T'aah mejūū do sa hād. Sēt ken'yyh pā hā takerih sēt hē hād.

¹⁵ Āās si ŷ her'oot do atón ji metyy do nahēē k'āāts tēg gabarēēh do s'ēēb ji tatu hadoo doo. Ta me tametyy panang ta madawēēt doo, ta gagod, panang nooh, panang hadē.

¹⁶ Séd pénh panang ta madawēēt doo, ta gagod. Tii b' ji metyy do nahēē me panang āās etyn hōm. 2,200 kirōōm ta madawēēt doo. Ti pénh ta gagod, ti pénh tanu dāk doo.

¹⁷ Tii bā āās ety hōm ta hadē n'aa. Ta hadē hebaan doo, 65 meet. Ji metyy do pénh né hē ti āās metyy doo.

¹⁸ Pā gabarēēh do jas-peh hād nāng do s'ēēb panang hadē. Tak'ēp baad hadoo do k'āāts tēg gabarēēh do s'ēēb me panang kata-maa dāk. Ty ganām, paras-ko hadoo.

¹⁹ 12 hedoo do pā, ta hadē mejój n'aa hā sahōnh hē hedoo pé pā gabarēēh do ky n'aa gebah doo. Pā gabarēēh do jas-peh hād nāng do pā ta hadē hejój n'aa see hā.† Pā gabarēēh do sapiro hād nāng do ta see hā.‡ Pā gabarēēh do agata hād nāng do ta see hā.§ Pā gabarēēh do emerad hād nāng do ta see hā.**

²⁰ Pā gabarēēh do onis hād nāng do pā ta hadē hejój n'aa see hā.†† Pā gabarēēh do rubi hād nāng do ta see hā.‡‡ Pā gabarēēh do kirisorit hād nāng do ta see hā.§§ Pā gabarēēh do beriwō hād nāng do ta see hā.*** Pā gabarēēh do topasijo hād nāng do ta see hā.††† Pā gabarēēh do kirisop hād

† 21:19 Hād péēh ty gadoo ta ti **jas-peh**. ‡ 21:19 Hād ty gabajaruut ti **sapiro**. § 21:19 Hahiin, rii nāng ti **agata**.

** 21:19 Hapēēh ty gadoo ta ti **emerad**. †† 21:20 Hād hasēnh ty gadoo ta ti **onis**. ‡‡ 21:20 Hād hahiin ta ti **rubi**.

§§ 21:20 Hapees ty gadoo ta ti **kirisorit**. *** 21:20 Hapees ty gadoo ta ti **beriwō**. ††† 21:20 Kata ty gadoo ta ti

topasijo.

näng do ta see hä.††† Pã gabarëeh do jasîn-to häd näng do ta see hä.††† Pã gabarëeh do ametis häd näng do tagadëeg ub pã ta hadë hejój n'aa hä.*

²¹ Gabarëeh do perora häd näng do s'ëeb 12 hedoo do panang hadë noo hä ji bejeng doo bã. Sét hë perora ken'yuh sét ta noo pan'aa.† K'ääts tég tak'ëp baad hadoo do s'ëeb ta tyw n'aa panang hoo gad'oo bã tabëes doo. Ty ganãm paras-ko hadoo.

²² Ta ti panang bã dooh ý hapëë bã tób P'op Hagã Do rahyb n'aa esee do tób n'aa. Dooh hyb n'aa péh, P'op Hagã Do Sahõnh Hë Haj'ap Doo, B'éé T'aah na-ääj hë panang bã né hë rababok do hyb n'aa.

²³ Ta ti panang bã, dooh hyb n'aa pé papÿÿj bag, kamarab bag, tabawag had'yyt hë do hyb n'aa P'op Hagã Do bag tak'ëp gabarëeh do an'oo bã. B'éé T'aah na-ääj hë panang bag hadoo.

²⁴ Panang bag gó sahõnh hë hëej babuuj† rababok da. Sahõnh hë hëej sa wahë n'aa, Jesus hä h'yy kae däk doo, panang hënh ramena da rakaweh'ëeh doo, ta tii bã rabajëë p'ëë bã, P'op Hagã Doo, B'éé T'aah rakawehëë däk hyb n'aa kã.

²⁵ Dooh da ranoo gatsëë bã panang. Dooh hyb n'aa péh. Adëb bã had'yyt hë ta tii bã. Dooh wäd atsëm.

²⁶ Sahõnh hë hëej babuuj rabajëë p'ëë da panang hënh P'op Hagã Do raj'aa etsë hyb n'aa, ta hä raweh'ëeh hyb n'aa.†

²⁷ Dooh nesaa pé t'ī hënh hajëë pëë péh. Dooh da rajëë pã bã ta tii bã kabarii hä h'yy ka'eeh do paah, P'op Hagã Do wad'ii do paah. Jãam hë hajëë p'ëë da ta tii bã B'éé T'aah wë hanäng do edëb had'yyt do gadoo do sa häd heen n'aa hä sa häd kerih doo.

22

Tamii edëb had'yyt hë hanoo do ky n'aa hahÿÿh

¹ Tii bã kã, tamii awäd had'yyt hë do naëng hanoo do ääs metã wäd kãn hä ýÿ. Paras-ko s'ëeb hadoo, tak'ëp ty ganãm pã tég hawak do hadoo tamii. P'op Hagã Doo, B'éé T'aah daheeh sa bagã tyng n'aa bã naa taganyyh.

² Ta tyw n'aa panang hõb bã tabëes do hoo gad'oo bã tamii mahyng. Ta nabyy me, ta nabyy see me na-ääj hë tabahäng joom ji hed'ëep doo. Kamarab hë had'yyt hë ti rabeaak. 12 nuu me sét ta baab ken'yuh rabeaak. Dooh hëej haw'ääts hë babuj n'aa rahob wäd bã nahëeh, baad had'yyt hë rababok tan'oo bã ta ti joom g'aad.

³ Ta tii bã dooh ky n'aa kawasee do tanyy wäd bã. Tii d' tawén hadoo da, panang bã né hë P'op Hagã Doo, B'éé T'aah rabag'ääs do tyng n'aa batooj kãn do hyb n'aa. P'op Hagã Do karapee, panang buuj, rahyb n'aa jew'yyk da ta hä.

⁴ Rahapäh da P'op Hagã Do mamets. Sa maboor hä takerii däk da ta häd.

⁵ Dooh wäd da atsëm. Dooh hyb n'aa wät pé sa bag, dooh hyb n'aa wät pé papÿÿj bag. P'op Hagã Do ti sa bag. Ta karapee rabagãã had'yyt da.

⁶ Tii bã ääs ky hadoo hä ýÿ: “Te hub né hë sahõnh hë mahapäh doo, mamaa napäh doo, tahajaa ji ky dahé bã. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagã Doo, ta ky n'aa rod h'yyb mahüüm do tamejõ wät ta ääs, nayyw hë hawät do ta karom sa hä tametëeh hyb n'aa”, näng ääs kyyh hä ýÿ.

⁷ Tii bã Jesus ky hadoo: “Bë hyb n'aa matakã da! Nayyw hë da ý matëeh. Ky n'aa kedëng da, ta jawén hawät do ky n'aa hahÿÿ hä kerih do ky daheeh doo”, näng.

⁸ Ý Jowãw, ý né hë ti sahõnh hë hahÿ maa napäh doo. Ý né hë ti sahõnh hë hahÿ hapäh doo. Sahõnh hë ta ti ý maa napäh jawén paa bã, ý bahapäh do jawén paa bã, ý badëë jat tūū ääs sahõnh hë ta ti hä ý metëeh do tsyyng pa, ta hä ý j'aa etsë hyb n'aa paawã.

⁹ Tii b' taky hadoo: “Dooh. Tii d' madoo manäh. P'op Hagã Do karom né ýÿh, ta karom mabahadoo doo da né hë, a wakãan hedoo do Jesus ky n'aa rod ta karom rabahadoo doo da, sahõnh hë hahÿ kerih do ky dah'eeh do ta karom rabahadoo doo da na-ääj hë. P'op Hagã Do ti maj'aa etsëel!”, näng ta kyyh.

¹⁰ Tii bã taky hadoo ënh hä ýÿ: “Majejën manã ta jawén hawät do ky n'aa hahÿÿ hä ma kahé bãh hä kerii däk doo, edaa däk do hyb n'aa kerii däk do kajaa.

¹¹ Edaa däk do hyb n'aa ta ti kajaa doo, na mabok nesaa doo gó nesaa do moo heb'ook doo, rakanarën bã rah'yy kawanareem bã. Na ji h'yyb hasuts däk do hadoo hanoo doo gó rababok nã hÿ jawén sa h'yyb hasus do hadoo do hä rakanarën bã rah'yy kawanareem bã. Tii d' nado baad hadoo do moo bok doo. Taw'ääts hë baad hadoo do ramoo boo had'yyt hë. Ti hadoo ënh tsyt hë P'op Hagã Do wë habok doo. Taw'ääts hë tii da né hë rababoo had'yyt hë”, näng ääs kyyh.

¹² Ti Jesus ky hadoo: “Bë hyb n'aa matakã da! Nayyw hë da ý kajaa. Ý kajaa bã kã ý

††† 21:20 Jawaraah tyb ty gadoo ta ti *kirisop*. ††† 21:20 Kata häd hiin do hadoo ta ti *jasîn-to*. * 21:20 Sãanh tyb hadoo ta ti *ametis*. † 21:21 Nu nad'ëed its *perora* häd näng do badäk hahÿÿ bã ji aw'yyt doo. Tak'ëp tanu eh hahÿ perora. ‡ 21:24 Jesus hä h'yy kae däk do ta ti tii. Jesus hä h'yy kana'eeh do paa p'ooj ub radewäts bëehh akajar hahõng doo me. § 21:26 Tahajaa na-ääj hë ji erii bã hahÿÿ da: “Panang hënh ramajëeh da badäk hahÿ hëej babuuj sa ma ky n'aa gebah doo, rakaweh'ëeh hanoo doo, P'op Hagã Do hä takan'oo däk hyb n'aa kã, P'op Hagã Do kawehëë däk hyb n'aa kã.”

mana da sahõnh hê ta sãm. Ramoo bok do pénh da ȳ banoo sahõnh hê sa hã ta sãm.

¹³ Ȳ né hê Aw-Pah, ȳ né hê Omekah. Ȳ né hê jããm hê pooj jé hawät doo, ȳ né hê tagadëeg ub hawät doo. Ȳ né hê sahõnh hê du doo doo, ȳ né hê sahõnh hê gawats'iik doo.

¹⁴ Ky n'aa kedëng da sa saroor rahet-syyd wät doo.* Sa hã takan'oo däk panang Jerusarënh papuuj gó rabajëe p'ëe hyb n'aa. Sa hã takan'oo däk joom ji hed'ëep do ag rabepöh hyb n'aa.

¹⁵ Ajyy ȳȳj awaar nesaa do hedo padëek doo, mehëm doo, sa ȳym sa patug nadoo do sii ha ȳyh doo, sa da hadoo do dahej'ëep doo, kabarii hã h'yy ka'eeh doo, te hub nadoo do gen'aak do na-ãaj hê, dooh rahaja bã rajëe pä bã ta tii bã.†

¹⁶ "Ȳ Jesus, ȳ mejō däk aãs karom ȳ seeh, hã ȳ h'yy ka'eeh do hã sahõnh hê hahy tamaher'oot hyb n'aa. Ȳ né hê ta ti Dawi panaa Dawi hã P'op Hagä Do ky dang do paah. Watom tak'ëp gabarëeh do hadoo ȳyh",‡ näng Jesus kyyh.

¹⁷ P'op Hagä Do Sahee, B'éé T'aah ȳym pan'aa§ na-ãaj hê ky hadoo Jesus hã: "B'ëep ahyyh!", nãk sa kyyh. Taw'ääts hê hahy maa new'ëe do ti na-ãaj hê raky hadoo:

"B'ëep ahyyh!" Jé hoo kaanh do hadoo doo, jé karën doo, taw'ääts hê tabana Jesus wê, tagadoo hyb n'aa naeng ji edëb had'yyt hê hanoo doo, bag hënh kan'oo däk doo.

¹⁸ Tak'ëp péj ȳ maher'oot ta jawén hawät do ky n'aa hahy ma kahé bãh hã kerih do maa napäh do hã. Hahȳ da bë ȳ maher'oot: Hahȳ kerii däk do bahãnh herih pé ta hã, ta ti hedoo do hã P'op Hagä Do anoo da baad nadoo do ta ky n'aa hahy ma kahé bãh hã kerii däk doo, ta bahãnh ji erii bã.

¹⁹ Ta jawén hawät do ky n'aa, hahy ma kahé bãh hã kerih do ta ky n'aa wób hado hõm péh, ta ti hadoo do hã dooh P'op Hagä Do an'oo wäd bã panang tsyt hê kasëew däk doo hënh tajëe suun bã, ta ky n'aa hahȳ hã kerih doo. Dooh tan'oo wäd bã joom ji hedëp do ag tepoo bã, ta ky n'aa hahy ma kahé bãh hã kerih doo.

²⁰ Hahȳ da Jesus, hahȳ hã bë tamaher'oot do kyyh: "Nayyw hê da ȳ bahyng ȳ matëeh doo. Né hup ȳ né hê", näng.

"Ȳȳ. Tii d' né hê. Taw'ääts hê. B'ëep ahyy Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo", näng ȳ ta hã.

²¹ Ȳ karën Jesus Hyb N'aa Jawyk Do ky enyym P'op Hagä Do karapee sa wê. Tii d' né hê taw'ääts hê. Jããm hê kã.

* **22:14** Ji saroor ji hetsyyd wät do ky n'aa gó tabeh'üüm ji h'yyb tym ky n'aa. Baad hado däk ji h'yyb, Jesus ji hyb n'aa dajëp do hyb n'aa. † **22:15** Tabanesaa hënh, akajar hahõng doo bã radewäts bëenh tii. ‡ **22:16** Watom tapaj'ëe bã bawag däk do heen n'aa hadoo Jesus, papuuj P'op Hagä Do moo wät do kajaa do tametëeh do hyb n'aa. § **22:17** Ta hã h'yy ka'eeh do tii.